

ସାଧାରଣ ଲେଖକ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୁତ୍ତି ଏତହିତ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଗୋଟିଏ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ଜାହାନ୍ । ଅତେବଂ ଏ ବା ୨, ତହିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣନା ମହାଯୁଦ୍ଧ କଥକ ଗୋଟିଏ ସେବେ ଏ ବ୍ୟାକୋଣରେ ନ କିମ୍ବା ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ଷମେ ଚହୁଁର ପଦସତ , ୩, ୫ ତହିତ ବର୍ଣ୍ଣନା ବର୍ଣ୍ଣନା ମହାଯୁଦ୍ଧ କଥକ ଗୋଟିଏ କୁହାଯାଇଛି । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ମୁକୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ମୁକୁ’ ଶୋଭିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଶି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଶି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳକତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳକତ’ ଦେଖିବେ

ସହକାରେ ସାଧାରଣ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ମୁଦ୍ରାର ଓଜନ ଅନୁସାରେ ଦେବା ମୂଳ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ବେଶୀ ମୂଳ୍ୟରେ ବିଶିଳ୍ପ ଏବଂ ଏଥିରେ ସମତନ୍ତ୍ରକ ରୂପ ମୁକୁତ ଥୁବାରୁ ଏହାକୁ ଦକ୍ଷି ସହକାରେ ଘରେ ରଖନ୍ତି ଓ କଣ୍ଠରେ ଧାରଣ କରନ୍ତି । ଏଥିରେ ସିଦ୍ଧାସନରେ ବସିଥିବା ସମତନ୍ତ୍ର ଓ ସିତାଙ୍କ ଉପରେ ସବୁ ଛବି ଧସ ହୋଇଥାଏ ଓ ପାଖରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଦରତ, ଶତ୍ରୁଷ୍ଵା ଦଶ୍ୟମାନ ହୋଇଥିବାର ତିବି ଥାଏ । ମୁଖୀ ଲୋକେ କର୍ଣ୍ଣାସ କରନ୍ତି ଯେ ଦେବାୟିଗରେ ସମତନ୍ତ୍ର ଶଳ୍ଗାଧର୍ଷିତ୍ବ ଦେବା ସମୟରେ ଏ ମୁଦ୍ରାମାନ ମୁକୁତ ହୋଇଥିଲା । ପଞ୍ଚତଃ ତାହା ନୁହେ । ହିତ ରାମାନେ (ସଥା—କୟ ପୁରର ମହାରାଜ) ରାମାରଷେଷ ତଥାକିନି ମୁଦ୍ରାମାନ ନୂତନ ମୁକୁତ କରି ଅଶା ବଳ୍ୟରେ ଚଲାଉଥିଲେ ଏବଂ ବନ୍ଧୁ ମାନ ମଧ୍ୟ କାରିଗରମାନେ ରାମାରଷେଷକର ଶୁଣା ଦ୍ୱାରା ମୁକୁତ କରି ନୂଆ ମୁଦ୍ରାମାନ ରାମାରଷେଷଙ୍କ ମହତ ଚାଲେ ବନ୍ଧି କରୁଥିଲା ।]

ରାମାୟଣ—ସ. ବି (ବନ୍ଧୁବୀହି; ରାମ + ଅୟନ = ଚରତ, ଅଶ୍ରୟ)—

Rāmāyana ୧ । ରାମକୁ ଅଶ୍ରୟ କରି ଲିଖିତ ଗ୍ରନ୍ଥ ବା ରାମଙ୍କ ଚରତ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥିବା ଗ୍ରନ୍ଥ—୧. The Rāmāyana or work narrating the events connected with the life of Rāmachandra. ୨ । ବାଲୀକ ରକ୍ଷି ପ୍ରଣିତ ସମତନ୍ତ୍ରର ବର୍ଣ୍ଣନାସକ ସ୍ମୃତ ମହାକାବ୍ୟ—୨. The great Sanskrit epic-poem by sage Bālmīki narrating the events of Rāmachandra's life. [ଦ୍ୱ—ସମତନ୍ତ୍ରକ ସମକାଲୀନ ବାଲୀକବୁଦ୍ଧ ସମାୟଣ ଗ୍ରନ୍ଥ ସାତକାଣ୍ଟରେ ବା ଭାଗରେ ବିରକ୍ତ, ସଥା—୧ । ଆତକାଣ୍ଟ ବା ବାଳକାଣ୍ଟ— ଅଯୋଧ୍ୟାର ଓ ଦଶରଥଙ୍କ ବିବରଣ, ଦଶରଥଙ୍କ ପୁତ୍ରସ୍ତ୍ରୀ ପାଗ, ରାମଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହରଧନ୍ତୁ ଭଙ୍ଗ, ସିତାଙ୍କ ସହତ ବବାହ ଓ ପରଶୁରମଙ୍କ ପରଜୟ ।

୩ । ଅଯୋଧ୍ୟାକାଣ୍ଟ— ରାମଙ୍କ ବିବାହ ଓ ଅଯୋଧ୍ୟାରେ ସିତାଙ୍କ ସହତ କାଷ ଓ ପିତୃସତ୍ୟ ପାଳନାର୍ଥ ବନଗମନ ।

୪ । ଅରଣ୍ୟକାଣ୍ଟ— ଦଶରଥଙ୍କ ମୁଖୀ, ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସିତାଙ୍କର ଦଶ୍ୟକାରଣ୍ୟରେ ସ୍ଥିତ, ବିଶ୍ଵାଦ ବଧ, ଅରତୁଷ୍ମନ ବଧ, ବରଶୁଦ୍ଧ ସୀତା ହରଣ ।

୫ । ତିର୍ହିତ୍ୟା କାଣ୍ଟ— ବାନରବୁଦ୍ଧ ସୁତ୍ରବକ ସଗେ ବନ୍ଧୁ ତାପ୍ତାପନ ଓ ବାଲୀବଧ ।

୬ । ସୁଦରା କାଣ୍ଟ— ଦନ୍ତମାନର ଲକ୍ଷା ଗମନ, ସିତାତାବ, ଲକ୍ଷା ଦନ୍ତନ ଓ ରାମତନ୍ତ୍ରକ ନିକଟ ସିତାଙ୍କ ସମ୍ମାଦ ଅନ୍ୟକ ।

୭ । ସୁତ ବା ଲକ୍ଷା କାଣ୍ଟ— ରାମଙ୍କର ରାବଣ ସହତ

ପୁତ୍ର ଓ ରାବଣ ବଧ ଏବଂ ଅଯୋଧ୍ୟା ପ୍ରତ୍ୟାଗମନ ।

୮ । ଉତ୍ତରା କାଣ୍ଟ— ଅଯୋଧ୍ୟାରେ ରାଜତ୍ର, ସିତାବନବାସ, ରାମତନ୍ତ୍ରକ ଅରମେଧ ସଞ୍ଜ, ଲକ୍ଷ୍ମୀଶ୍ଵର ରାମାୟଣ ଜାନ, ସିତାଙ୍କର ଓ ରାମଙ୍କର ଦେହତ୍ୟାବ ।

ରାମତନ୍ତ୍ରକ ଦ୍ୱାରା କର୍ବାସିତା ସିତାଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ ସମକ୍ରମାର କୁଣ୍ଡଳ ଓ ଲକ୍ଷ ବାଲୀକଙ୍କ ତପୋବନରେ ଜାତ ହୋଇ ସେହିଠାରେ ଶିଶୁଜୀବ କରିବା ସମୟରେ ବାଲୀକ ମୁକୁ ଏହି ବିରାଟକାବ୍ୟ ଚରନା କରି ତାହା ଏହି କୁମାର ଦ୍ୱାରା କୁଣ୍ଡଳ ମୁଖ୍ୟ କରାଇଥିଲେ ଓ ରାମତନ୍ତ୍ରକ ଅରମେଧ ପଞ୍ଜୀପକ୍ଷକ ନିମନ୍ତି ହୋଇଥିବା ବାଲୀକ ମନ୍ଦିର ସଙ୍ଗେ ଯାଇଥିବା କୁମାରଦ୍ୟ ଅଯୋଧ୍ୟାରେ ଉପରୁତ୍ତ ହୋଇ ଉତ୍କୁ ରାମାୟଣ କାବ୍ୟର ଅବୁଦ୍ଧ କରିଥିଲେ । ମହାଭାରତ ପ୍ରତ୍ୟର ୧୮୯ ଖଣ୍ଡକୁ ପର୍ବ ବୋଲ୍ଲୟାଏ ଓ ରାମାୟଣ ପ୍ରତ୍ୟର ୨୭ ଖଣ୍ଡକୁ କାଣ୍ଟ ବୋଲ୍ଲୟାଏ । ସମ୍ଭାପୁତ୍ରାବର ସାହିତ୍ୟରେ ରାମାୟଣ ଓ ମହାଭାରତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସ୍ତ୍ରୀକ ଅଧିକାର କରିଥିଲା ।

ଏହି ମୁକ୍ତରାମାୟଣକୁ ଅନ୍ତବାଦ ଓ ଅବଲମ୍ବନ କରି ହିନ୍ଦୀ, ବଜାରୀ, ଓଡ଼ିଆ, ତେଲଗ୍ନୀ, ତାମିଳ ଶୁକରାଟୀ, ମରାଠୀ ଆଦି ଭାଷାର ଲେଖକମାନେ ରାମାୟଣ ରଚନା କରିଥିଲା ।

ସାଧାରଣତଃ ଭାବରେ ୧ ପ୍ରକାର ବାଲୀକ ରାମାୟଣ ଦେଖାଯାଏ ସଥା— ଭିକ୍ଷାର୍ଥ, ଦାସୀଶାର୍ଥ ଓ ଗୋତ୍ରୀୟ । ଏହି ୧ ରାମାୟଣରେ ସର୍ବ ସଂଖ୍ୟାରେ ଓ ପାଠରେ ବନ୍ଧୁତ ପ୍ରତ୍ୟେବ ଦେଖାଯାଏ । (ହି, ଶ.)

ଉଲ୍ଲଙ୍ଘୀୟ କବି ବିଶ୍ଵନାଥ ଜ୍ଞାନୀ ସମ୍ଭାପନ ବାଲୀକ ରାମାୟଣର ବିଶ୍ୱ ଅବଲମ୍ବନ କରି ବିବଧ ସୂଳନିତ ନିନରେ ବିଚିନ୍ତିରାମାୟଣ ନାମକ ସରଳ ଓଡ଼ିଆ ପଦ୍ୟଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା କରିଥିଲା । ଏହାକୁ ସାଧାରଣତଃ ‘ବିଶ୍ଵରାମାୟଣ’ ବୋଲ୍ଲୟାଏ ଓ ଏହାକୁ ବାଲୀକରାମାୟଣାନୁୟାୟ କବି ଧାରାବାହିକରୁଥିଲେ ୨ କାଣ୍ଟରେ ବିରକ୍ତ କରିଥିଲା । ଏହି ବିଶ୍ଵ ରାମାୟଣକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରି ଓଡ଼ିଆରେ ରାମନବମୀ ଅନ୍ୟ କରାଯାଏ ।

ଦରିଦ୍ର ନାମକ ଜଣେ ଓଡ଼ିଆ କବି ସୁତ୍ତି ରାମାୟଣ କାମକ ଓଡ଼ିଆ ପଦ୍ୟଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା କରିଥିଲା ।

ଶୋଭାଶ ଶତାବୀର ପ୍ରାବିନ୍ଦର ପ୍ରାଚୀନ କବି ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସକ ଶିଶ୍ୟ ପୁରୁଷବାସୀ ବଳରାମ ଦାସ ମଧ୍ୟ ୨ କାଣ୍ଟ ଓଡ଼ିଆ ରାମାୟଣ ଗ୍ରନ୍ଥ ଲେଖି ଜଗନ୍ନାଥର ରାମାୟଣ ବୋଲି କହନ୍ତି ।

ଉନିଜିଶ ଶତାବୀର ପ୍ରାବିନ୍ଦର ଗଣାର କବି କୃଷ୍ଣ ରାବଣ ପଦ୍ୟରେ ଅନୁବାଦ

କର ଡେଖ ରାମାୟଣ ଲେଖିଥିଲେ । ଏହାକୁ ଲେବେ
'କୃଷ୍ଣ ରାମାୟଣ' ବୋଲି ଡାକନ୍ତି ।

କେବଳ ପଞ୍ଚକାୟକ ନାମକ ଅଛି କଣେ କବି କେବଳ
ରାମାୟଣ ବୋଲି ଖଣ୍ଡ ଗ୍ରନ୍ଥ ଲେଖି ଥାଇନ୍ତି ।

ଆଧୁନିକ ସୁଗରେ ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ପଣ୍ଡିତ କପିଲେଶ୍ୱର ବିଦ୍ୟାଭୂଷଣ
ଓ ପଞ୍ଚରମୋହଳ ସେନାପତି ଏବଂ କଟକ ଅରୁଣୋଦୟ
ପ୍ରେସର ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ଭ୍ରାତକ ପ୍ରସାଦ ଦାଳ ମୂଳ ରାମାୟଣକୁ
ପଦଥରେ ଅନୁବାଦ କରିଥିଲେ ।

ଏହାହୁତ୍ତା ଉତ୍ତଳର ପ୍ରାଚୀନ ଓ ନିଷାନ ସୁଗରେ
କବିମାନେ ରାମାୟଣକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରି ତହିଁର ସାର ଗ୍ରହଣ
ପୁଷ୍ଟକ ଶଳରେ ରାମ ରହିଛି ଓ ନାଟକମାନ ରତନା କରି
ଥାଇନ୍ତି । ତହିଁ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରାଚୀନ କବି ଚିନ୍ମାଣିଙ୍କ 'ରାମଚନ୍ଦ୍ର'
'ବିଦ୍ୟାଭୂଷଣ', ମାର୍ଗଶି ପଞ୍ଚକାୟକଙ୍କ 'ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବିଦ୍ୟାଭୂଷଣ
ରାତା ଧନତ୍ୟ ରଙ୍ଗକ 'ରଯୁନାଥ ବିଦ୍ୟାଭୂଷଣ', ଭ୍ରମକୁ ରଙ୍ଗକ,
'ବ' ଅଷ୍ଟର ସ୍ଵର୍ଗ ଆଦ୍ୟ ପଦ ସମନ୍ତର 'ଦେଦେଶ୍ୱରବିଦ୍ୟାଭୂଷଣ'
ପାତାମର ଦାସଙ୍କ ନୃତ୍ୟ ପୁରାଣରେ ଗବାଣ ରାମାୟଣର
ସ୍ଵର୍ଗପୁରୁଷ ସାର, ଗଞ୍ଜମର କବି କାହୁଁ ଦାସଙ୍କ କୃତ
ରାମରମ୍ବାପୁତ୍ର ସିନ୍ଧ, ଗଞ୍ଜମର କବି ରାମଦାସଙ୍କର ରାମ-
ରମ୍ବାପୁତ୍ର ଓ ଚିତ୍ତକର ସ୍ଵର୍ଗର ରାଜା ପାତାମର ରାଜେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ
ରାମମଳା ଓ ଆଧୁନିକ ସୁଗରେ ରାଞ୍ଜ ବାଲ ରାମାୟଣ,
ରଚାକର ରାଞ୍ଜକୁ ସ୍ଵର୍ଗାୟଣ, ଅରୁଣୋଦୟ ପ୍ରେସର ରମ-
ମାୟଣ, ସାରସତ ପ୍ରେସର ରମାୟଣ, ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ବଳରାମ ଦାସଙ୍କ
ବାଲ ରାମାୟଣ, ରନ୍ଧନେଶ୍ୱର ନନ୍ଦଙ୍କ ରାମାୟଣ କଥା ଓ
ନାଲକଣ୍ଠ ଦାସଙ୍କ ପିଲାଙ୍କ ରାମାୟଣ ଉତ୍ସନ୍ନେଶ୍ୱରୋଗ୍ୟ ।
ନାଟକ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାଚୀନ କବି ରକାଶ ପଞ୍ଚକାୟକଙ୍କ ଲଙ୍ଘ
ଦିନକ ନାଟକ, ରାମଶକ୍ତିରକର ରାମ ବକବାସ, ପଦ୍ମନାଭ
ନାରାୟଣ ଦେବଙ୍କ ଅହଲଶାପମୋତ୍ତମ, କାମପାଳ
ମିଶ୍ରକର ସୀତା ବିବାହ, ହରିହର ରଥକର ରାବଣ ବିଧ,
ରାମରଷେକ, ରାମ ଜନ୍ମ, ରାମ ନିର୍ବାସନ ଓ ନନ୍ଦବିଶେଷ
ବଳଙ୍କ ପଦ୍ୟ ସୀତା ବନକାସ ଉତ୍ସନ୍ନେଶ୍ୱରୋଗ୍ୟ । ପରମାତ୍ମାଙ୍କ
ତତ୍ତ୍ଵ ଉତ୍ସନ୍ନେଶ୍ୱରଙ୍କ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ରାମାୟଣ ନାମରେ ମହାଶ୍ରଦ୍ଧ
ଦେଦବ୍ୟାପ ବିରତକ ଗୋଟିଏ ସ୍ଵର୍ଗ ଗ୍ରନ୍ଥ ଥାଇ, ଏହି
ମୁକୁ ଗ୍ରନ୍ଥକୁ ମଧ୍ୟ କିମ୍ବଲିଭିତ ଡେଖାଇ କବିମାନେ ଅନୁବାଦ
କରି ଥାଇନ୍ତି, ଯଥା—ପୁରାଣ ପ୍ରାଚୀନ କବି ହଳଧର
ଦାସ, ତୈଲଙ୍ଗୀୟ ଗୋପାଳ କବି, ଗଞ୍ଜମ ସୁର୍ଯ୍ୟମଣି ରଥାଭ
ପଞ୍ଚକାୟକ । ଯୋଗ ଶାଖ ସମକେ ଉତ୍ସନ୍ନେଶ୍ୱରଙ୍କ ଅଛି
ଖଣ୍ଡିଏ ବିରାଟ ସଂସ୍କୃତ ଗ୍ରନ୍ଥର ନାମ ଯୋଗବାଣିଷ୍ଟ
ରାମାୟଣ ଥାଇ ।

ଏହା ହୁତ୍ତା ଡେଖାଇ ପ୍ରାଚୀନ କବି ସାରଳାଦାସ
ବିଲକା ରାମାୟଣ ବୋଲି ଗୋଟିଏ କାଳନିକ ପଦ୍ୟଗ୍ରନ୍ଥ
ରଚନା କରି ସେଥିରେ ପାତାଲସ୍ତୁ କାଳନିକ ବିଲକା
ନଗଶାର ରାଜା ସହସ୍ରମୁଖ ରାବଣଙ୍କ ରାମ ଅନ୍ଧମଣ କରି

ସୀତାଙ୍କ ସାହାୟ୍ୟରେ ବିଲକାୟରୁ ମାରି ତାହା ନଗଶାର
'ବିଲକି' ଥିବା କଣ୍ଠନା କରିଥାଇନ୍ତି ।

ମୁକୁଷ୍ମୁତ ପତ୍ରକୁ ଭୁଲସୀଦାସ ହିନ୍ଦାରେ 'ରାମଚନ୍ଦ୍ର
ମାକଷ' ନାମରେ ପଦ୍ୟାନୁବାଦ କରିଥାଇନ୍ତି ଓ ଉଚ୍ଚ
ଭୁଲସୀଦାସ ରାମାୟଣ ଭାବତବିଜ୍ଞାନ ଥାଇ । ଭୁଲସୀଙ୍କ
ରାମାୟଣରେ ଅନେକ କଲ୍ପିତ ବିଷୟ ଥାଇ ।

ବାଲୀବିକୃତ ରାମାୟଣ ହୁତ୍ତା ସ୍ଵର୍ଗତରେ 'ରାମାୟଣ'
ନାମ ଗ୍ରହଣ କରି ରତ୍ନ ଅଧ୍ୟାତ୍ମରାମାୟଣ, ଅଗ୍ନିବେଶ
ରାମାୟଣ, ଯୋଗବାଣିଷ୍ଟ ରାମାୟଣ ଆଦି କେବେଳ
ରାମାୟଣ ସାମ୍ରଦ୍ଧାରୀକ ଥାଇ ।

ରମାୟଣୀୟ—ସ. ଦିଶ (ରମାୟଣ + ଇପ୍ତ୍ୟ) — ରମାୟଣ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ —
Rāmāyāṇīya Relating to the Rāmāyāda.

ରମାୟନ୍ଧ—ସ. ବି (ଶ୍ଵର ତତ୍) — ଧକ୍ଷନ୍ଦ (ହି. ଶ) —

Rāmāyudhs Bow.

ରାମାୟେଣି—ଦେ. ବି (ସି) — ରମାୟଣ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ, ସୀତା —

Rāmāyenyi Sita of the Rāmāyāda.

[ଭ—ରମାରତନ ରମାୟେଣି, ରେବଜ ପୋଗମାୟା ପୁଣି ।
ଯଶୋବନ୍ତୁ ପ୍ରେମରକ୍ତି ବ୍ରଦ୍ଧଗୀରା ।]

ରାମଶା(ଶ୍ଵ,ଦା)ମ—ଦେ. ବି (ବହୁବଳେ) — କରଣ୍ୟ ବନ୍ଧୁଶରେ —

Rāmashāśā(dhi, dā)m A number of men of
ରାମାସାମ୍ବା straw; men of no consequence.

ରାମାମୀମା [ଦୃ—ଆମ ଦେଶରେ ଅଧିକାଂଶ ଲେବକୁ ରାମ ଓ
ଶାମ ନାମ ଦିଆଯାଏ; ଏଥୁପାଇଁ ରମାଶାମା କହିଲେ
ବାଧାରଣନଗରଣ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଲୁ ବୁଝାଏ ।]

ରାମାଶ୍ୱ—ସ. ବି. ନାମ—ଅମବକୋଷର ଟୀକାକର ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ନାମ —

Rāmāśraya Name of a commentator of
the Amarakosha.

ଗମିଳ—ସ. ବି. ସୁଂ (ରମ୍. ଧାରୁ + ରାବ. ଇଲ) — ୧। ରମଣ
Rāmīla (ହି.ଶ) — ୧. Cohabitation. ୨। (+କର୍ତ୍ତ). ଇକ

କାମଦେବ (ହି. ଶ) — ୨. Cupid. ୩। ପତି; ସ୍ଵାମୀ

(ହି. ଶ) — ୩. Husband. ୪। ପ୍ରେମପାତ୍ର; ପ୍ରେମିକ
(ହି. ଶ) — ୪. Lover.

ରମେଶ୍ୱ—ସ. ବି—ଏକପ୍ରକାର ଶର ବି କାଣ୍ଟ ତୁଣ; ମୁଣ୍ଡ—

Rāmekhu Saccharum Munja; a kind of reed.

ରମେଶ୍ୱର—ସ. ବି (ମ. ପ ଲେ; କର୍ମଧା; ରମେଶ୍ୱର ପୁକୁତ ଉଷ୍ଣର) —

Rāmeśwara ୧। ରମନାଥ; ଭାବତର ଦର୍ଶଣ ପାନ୍ତରେ
ଅବସ୍ଥାତ ରମନାଥ ନାମ ଶିବଲିଙ୍ଗ — ୧. Name of an
idol of Siba in the south of India.

[ଦୃ—ଏ ଶିବଲିଙ୍ଗ ମଦୁର ଜିହ୍ଵା ରମନାଥ କାଳୁକାମଧରେ
ଏକହୁପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ଶାବମଟନ୍ଦ ଲିଙ୍କାବିଜ୍ଞ ଯାଦି
ସମୟରେ ଏଠାରେ ରମେଶ୍ୱର ଦେବକୁ ପ୍ଲାପକ
କରିଥିଲେ । ମଦନମୋହନ. ଶର୍ମଦର୍ଶନ ୧ମ ରାଗ ।]

୨। ସେତୁବନ ରମେଶ୍ୱର; ଭାବତର ଦର୍ଶଣ ପୂର୍ବ କୋଣ

ଓ ଲକ୍ଷ ଦ୍ଵୀପ ମଧ୍ୟରେ ସମରତ୍ନକ ଅଦେଶରେ ବଜା ଯାଇ
ଥିବା ସେତୁକି—**2.** Adam's bridge (between India and Ceylon). ୨। ଭାରତର ଉତ୍ତିଶ୍ଚ
ପୂର୍ବ କୋଣ ଓ ଲକ୍ଷ ଦ୍ଵୀପ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ପୃଣାଳୀ
(ଉତ୍ତରରେ ପକ୍ଷ ପୃଣାଳୀ ଓ ଦଶିତରେ ମାନାର୍ ଉପ-
ଥାଗର ମଧ୍ୟରେ) ଥିବା ସେତୁକ ରାମେଶ୍ଵର ନାମକ
ସମ୍ମର୍ଗତ୍ତୁ ବନ୍ଧର ଉତ୍ତର ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ଲଗିଥିବା ଲମ୍ବାପ
(ଏହାକୁ ପ୍ରାଣୀ ଲୋକେ ବାମେଶ୍ଵର କହନ୍ତି)। ଏହା ହନ୍ଦୁ-
ମାନକର ଗୋଟିଏ ଗର୍ଥ—**3.** Name of a small
island to the north west of Adam's
bridge (a range of high land between
Ceylon and India). ଦେ. କ. ପୁ—ଲୋକଙ୍କର

ନାମ—A name given to males.

ରମୋପନିଷଦ—ସ. ବ—ଆଥବ ବେଦାନୁର୍ଗତ ଏକ ଉତ୍ସନିଷଦ—

Rāmopanishad Name of an Upanishad in the Atharba Beda.

ରମ୍ପି—ଦେ. ବ—୧ । କାନ୍ତ୍ରରେ ପ୍ରଥମେ ବାଲିଚାନ ମୋଟ କରି
Rāmpī ବୋଲ ସାର ତାହାକୁ ପଲସ୍ତୁର କରିବା ପାଇଁ ସେଇଁ
ରମ୍ପି କାଷ୍ଟ ଯନ୍ତ୍ର ଦ୍ୱାରା ଉପରୁ ସ୍ପସ୍ତେ ଲୋଖାଏ
ରାମ୍ପି ରମ୍ପି ଦେବାକୁ ହୁଏ—**1.** Mason's planer; a
wooden trowel used to scrape redundant layer from the surface of a wall
which is being plastered. ୨। ମେତାକୁ ସଫା
ଓ ପତଳା କରିବା ପାଇଁ କ୍ୟବହୁତ ମୋତିମାରଙ୍କର ଏକ
ପ୍ରକାର ଶୁରୁଷି—**2.** A scraper used by cobblers
to scrape leather.

ରମ୍ପି କାନ୍ତି ହେବା—ଦେ. କ—୧ । ରଗରେ ଅଛୁର ହେବା; ରମ୍ଭୁତି
Rāmpī kānti hebā କାମୁତି ହେବା; ପ୍ରକଶୋଧ ନେବାକୁ
ରମ୍ପି କାମୁତି ହେବା } ଅନ୍ୟରୂପ ଅନ୍ତରେ
ରମ୍ପି ବିଦାରି ହେବା } ରୂପିକୁ ଓ ଅପଣା କହକୁ ନଜି
ରେଗେ ମେଗେ ଅନ୍ତିର ହଞ୍ଚା ଦ୍ୱାରା ରମ୍ଭୁତିବା ଓ ଓଠ ଅଦ୍ଦି
ଶ୍ରସ୍ତା ଉତସ୍ତା ହୋନା କାମୁତିବା; ବିଜ୍ଞି ପ୍ରକାଶ କରିବା—

To bite one's lips and scratch the ground with one's nails in impotent anger; to fret and fume with rage.

ରମ୍ପିବା—ଦେ. କ (ସ. ରନ୍ଧ୍ର ବା ରମ୍ପି ଧାରୁ)—୧ । (ସାଦୁ,
Rāmpibā କୁଣ୍ଡିଥ ଅଦ୍ଦି) ନଜି ଦ୍ୱାରା ରମ୍ଭୁତିବା—**1.** To
[ରମ୍ଭା(ଶ୍ରେଷ୍ଠ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ] scratch(itching ringworm
ଅଂଚଡି etc) with finger—nails or claws).
ଜୋଡ଼ନା, ଖୁଲଜାନା, ଖୋଚନା, ନୀଚନା , ୨। ପାଇଥ ଥିବ ଦ୍ୱାରା
ତରାସନା କୌଣସି ବୟୁ ଉପରୁ ପତଳା ସ୍ରର କାନ୍ତିବା—**2.** To
scrape off a thin layer from the surface of a thing. [ଦ୍ୱା—ପେଇଁ ପନ୍ଦ ଦ୍ୱାରା ରମ୍ପିବା କିମ୍ବା
କରିଯାଏ ତାକୁ ରମ୍ଭାଲୁ ବୋଲିଯାଏ] ୩। ପାଇଥ
ଖୋଚନା ଦ୍ୱାରା ମୃଣ କୁଣ୍ଡିବା—**3.** To Comb the hair.

ରମ୍ପି ରୂପି—ଦେ. କ. ବିଶ (ସହଚର)—ଉତ୍ତମ ରୂପେ ତାଣ୍ଟି କରି—
Rāmpī rūpī By scraping well.

ନିକିଯେ ପୁଣିଯୋ (ସଥା—ପାହୁକୁ କୁରିବେ ରମ୍ପି ରୂପ ମଲମ
ଖୋଡିଲାଗ କର) ଲଗାଇରେ ତାହା ଶିଶୁ ଶୁଣ କରେ)

ରମ୍ପି ହେବା—ଦେ. କ—ନିଜର ଦେହକୁ କର ଥିବ ହାତ କୁଣ୍ଡିବା—
Rāmpī hebā To scratch one's own body.

ଚୁଲକାନ ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) କି—ନିଜର କେଶକୁ ପାଇଥ
ଖୋଡ ରହନା, ଖୁଲଜାନା ଦ୍ୱାରା କୁଣ୍ଡିବା—To comb the
hair of one's own head.

ରମ୍ପୁଡ଼ା—ଦେ. ବ. (ସ. ରମ୍ପି ଧାରୁ=ବଧ କରିବା) —୧ । ରମ୍ଭୁଡ଼ାବା
Rāmpurḍā କିମ୍ବା—**1.** Act of scratching with

ଅଂଚଡା �nails or claws. , ୨। ରମ୍ଭୁଡ଼ାବା ଯୋଗୁ କଷ
ନୌଚନା ବିଷତ ଚିତ୍ତ—**2.** Scratches. ଦେ. ବିଶ. ପୁ—

(ରମ୍ଭୁଡ଼ା—ଧା) ୧। ପେ ରମ୍ଭୁଡ଼ା (ସଥା—ବିରତି)—
ନୌଚିଲା ୧. Scratching. , ୨। ରମ୍ଭୁଡ଼ାବା ହାତ ଉପର
ଅଂଚଡା (ଦାଗ) —**2.** (marks) Produced by scrat-
ching.

ରାମ୍ପୁଡ଼ା କାମୁ(ମୁ)ଡ଼ା—ଦେ. ବ. (ସହଚର)—ନଜି ଦ୍ୱାରା ରମ୍ଭୁଡ଼ାବା
Rāmpurḍā kāmu(mpu)ṛḍā ଓ ଦାକ୍ତ ଦ୍ୱାରା କାମୁଡ଼ାବା—
ଅଂଚଡାନ କାମଡ଼ାନ Scratching with the nails or
ନୌଚନା କାଟନା claws and biting with the teeth.

ରାମ୍ପୁଡ଼ା ରାମ୍ପୁଡ଼ି—ଦେ. ବ—ଆକ୍ୟେନ୍ୟରେ ନଜି ଦ୍ୱାରା ରମ୍ଭୁଡ଼ାବା—
Rāmpurḍā rāmpurḍi Fighting by scratching
ଅଂଚଡା ଅଂଚଡ଼ି each other with nails or claws.

ନୌଚନାକ ରାମ୍ପୁଡ଼ି ହେବା—ଦେ. କ—ରାମ୍ପି କାନ୍ତି ହେବା (ଦେଖ)
Rāmpurḍi kāmurdī hebā Rāmpī kāmpī hebā

[ରାମ୍ଭୁଡ଼ା କାମୁ(ମୁ)ଡ଼ା (ବିଦାର) ହେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) (See)
ଅଂଚଡାନ କାମଡ଼ାନ ଦିମାକ ଦିଖାନା

ରାମ୍ପୁଡ଼ାବା—ଦେ. କ. (ସ. ରନ୍ଧ୍ର ଧାରୁ=ବଧ କରିବା)—ନଜି ଦ୍ୱାରା
Rāmpurḍābā ବିଦାରବା; ଜାଣ କମ୍ପିତ ଦ୍ୱାରା କଷ
ଅଂଚଡାନ ବିଷତ କରିବା—To scratch with sharp
ନୌଚନା

nails or claw.

ରାମ୍ପୁଡ଼ାବା କାମୁ(ମୁ)ଇବା—ଦେ. କ. (ସହଚର)—ନଜାଗାତ ଓ
Rāmpurḍābā kāmu(mpu)ṛdibā ବିନ୍ଦାଗାତ କରିବା;
ଅଂଚଡାନ କାମଡ଼ାନ ନଜି ଓ ଦକ୍ଷ ଦ୍ୱାରା ବିଦାରବା—To scrtach
ନୌଚନା କାଟନା with nails and bite with teeth.

[ଦ୍ୱା—ଏହା କହି ନଜରେ ଅଷ୍ଟରେ ରାବଣରୁ ରମ୍ଭୁଡ଼ାବା
କାମୁତି ଅସ୍ତ୍ରବସ୍ତ୍ର କରି ପକାଇଲ । ମାଲକଣ ଦିଶ,
ପିଲାକ ରାମାଯଣ ।]

ରାମ୍ପୁଡ଼ାବା ବିଦାର(ଢ଼)ବା—ଦେ. କ. (ଏକାର୍ଥକ ସହଚର)—ବହୁବାର
Rāmpurḍābā bidāri(rḍi)bā ବା ଜୋରପୁଷ୍କକ ନଜି ଦ୍ୱାରା
ଚିରା ଓ ଅଂଚଡା ରମ୍ଭିବା—To scratch with nails
ନୌଚନା ବିଦାରନା several times; to scratch and
pierce with the nails.

ରାମ୍ପୁଡ଼ି ରୁମ୍ପୁଡ଼ି—ଦେ, କ୍ଷ. ବିଶ—ଛନ୍ଦମରୁପେ ବା ବାରଂବାର
 Rāmpurḍi rumpurḍi ବଞ୍ଚିତ କର—By scratching
 ଅଁଚଢ଼େ କାଗଜେ ଲୋଚନାଚ କର vigorously or
 repeated.

ରାମ୍ପୁର୍ଡି ହେବା—	ଦେ. କି—୧ । କଣ୍ଟୁସ୍ଥଳ ତୁର ଚରିଶାର୍ଥ କରିବା Rampurdi heba ପାଇଁ ରାମ୍ପୁର୍ଡିବା—1. To scratch ଅଁଚଡାନ with a view to satisfy itching.
ଖୋଡନା	୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଭାବ ବିରକ୍ତ ଓ ଚିତ୍ତପଢ଼ିଥ କୋଷ କରିବା—2. To feel much irritated.

ରାମ୍ବ—ସ. କ୍ର.(ରମ୍ଭ=ବେଶ+ସାର୍ଥ, ଅ)—ବୁଦ୍ଧାର୍ଥ ଧୂତ ବଶ ପଞ୍ଚ—
Rāmbha A bamboo staff held by a person
in the performance of a certain vow.

ବୟ - ଦେ. ବ - ରାଜ୍ (ଦେଖ)

Rāj. (See)

ସୟ—ଦେ. ବ (ସ. ରଜନ୍) — ୧ । ରାଜା—1. King. (ଉ—ତୁମ୍ହେ
 Rāya ପାଖରେ ଥାଇ ବଢ଼ିଲି ଗିରିଶ୍ଵରୀପ୍ଯେ । କୃଷ୍ଣଦିଂତ. ମହାଭାବିତ
 ରାଜ୍ୟ ବଳ ।) ୨ । କେତେକ ଶ୍ରୀଅ କରଣଙ୍କ ବଶୋପାଖ—
 ରାଜ୍ୟ 2. A family title of some Karanas. ୩ । କରାନ୍ୟ
 କାୟପୁଣ୍ଡି ବଶଗତ ଉପାଖ—3. A family title of
 some Kāyasthas. ୪ । କହିୟିଲି ବଶଗତ ଉପାଖ—
 4. A family title of Kshatriyas. ୫ । ରଜ-
 ଦତ୍ତ ଅନ୍ୟ ଉପାଖ ଶେଷରେ ସ୍ଵାତ୍ମ ହେବା'ଶ୍ରେଷ୍ଠବାବୋଧକ
 ଶକ; (ସଥା-ସାମନ୍ତରୟ, ଉଦ୍ଧରୟ, ସଜୀତରୟ, ବଳବନ୍ତ,
 ବସ୍ତୁ, ଏହାର ସନ୍ତୋଷ 'ର' ବା 'ରବ')—5. A
 word added to another word to form
 a title bestowed by Rājās. ଦେବେ. ବ.
 (ପା)—୧ । ୨—1. Opinion.. ୨ । ରାଜ
 ବିଚ୍ଛିନ୍ନକର ଶେଷ ମିମାଂସା—2. Judgment;
 decision of a judge. [ଉ—ରମ ଅଟିଲ
 ତିରବ୍ରତ ରସ । ସଧାନାଥ. ଦରବାର ।]

[ଦ୍ର—ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ କଣେ ଲାଗିଥିବା ସମସ୍ତ ଶବ୍ଦମାନ ବୟସ
ଶବ୍ଦ ପୁଣ୍ଡ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଚଢ଼ିବାକୁ କବିତା । ଅତିଏବ ବୟସ
ଶବ୍ଦକରିଷ୍ଟ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କ ପାଇଁ ‘ଶବ୍ଦ’ ତଳେ ଦେଖ ।]

ରୟାଗଡ଼ — ଦେ. କ—ଓଡ଼ିଶାର ପହିମରେ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ଛନ୍ଦଶରକ
 Rayagada ବିଭାଗର ଗୋଟିଏ ନଗର (ଗାଙ୍ଗପୁରର ପଞ୍ଚମ) —
 ରାୟଗଡ଼ Name of a town in the Central
 ପାଦମାର୍ଗ Province

ଶୟୁଗୁରୁ—ଦେ. ବି—ବଜଗୁରୁ (ଦେଖ) Rāvaguru Bājaguru (See)

ଶ୍ରୀ ଚଉଧୁରୀ—କଟକ ସହରର କାଳିବଜାରର ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟିଅଧିକାରୀ
Rāya chaudhuri ବଜୀୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଚନ୍ଦ୍ରପାତାର ବନ୍ଦର
ରାୟଚୌଦୁରୀ ବନ୍ଦେପାତ୍ର—Family title of a domiciled
ରାୟଚୌଦୁରୀ family of Zamindars of Cuttack.

ଦ୍ର—ବୁଣିଶମାନଙ୍କର ଉତ୍ତଳାଧକାର ଅବ୍ୟବହିତ ପରେ
୧୦୪ ପ୍ରାଣୀଦରେ ଚଢ଼ାଲୀନ କରିଶକ୍ର ମିଶ୍ରର
କେସାର (Mr. Care) ବୟସ ଦୂରୀତରଣ ବୟସ
ତୌଧୂଶୁଳ୍କ କୁଳ ଅଧିକୁତ ଓଡ଼ିଶାର ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟରେ
ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ନିମିତ୍ତ ବଜ୍ର ଦେଖିବୁ ଥାଇଥୁଲେ ।
ଏହାଙ୍କ ଆଦିମ ନିବାସ ବଜ୍ରର ତବିଶପ୍ରଗନ୍ଧା ଜିଜ୍ଞାଶେ
କେଲୁଗରିଆ ଗ୍ରାମରେ ଥୁଲି । ସେ ମହାଶୟ ଥିବି କଟକ
ଅଜଣାଶାନାର ଭାବ ତୃତୀ କରିଥୁଲେ । ସେ ସମୟରେ
କଟକ, ପୁରୀ, କାନ୍ଦିଶ୍ଵର ଲାଟ ଏକମାତ୍ର ଅଜଣାଶାନା
କଟକରେ ଥିଲା ଏବଂ ବୟସତୌଧୂଶୁଳ୍କ ମହାଶୟ ଜାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ
ଦଶତା ସହିତ ପରିଗ୍ରଳନା କରିଥୁଲେ । ତତ୍ତ୍ଵରେ ୧୦୫
ପ୍ରାଣୀଦରେ ମେଦିନୀପୁର ଅଜଣାଶାନାରେ ଯେଉଁତେବେଳେ
ନାନା ଦିଶୁଙ୍ଗା ଜାତ ହେଉଥୁଲି ଉଚ୍ଚ ମହାଶୟ ସେ
ସ୍ତଳକୁ ପ୍ରେରତ ହୋଇଥୁଲେ । ତତ୍ପରେ ତାଙ୍କ ଧୂର
ବଜନାବୟସ ତୌଧୂଶୁଳ୍କ ପିତାଙ୍କାରୁ ଉଚ୍ଚ କର୍ମର ଭାବ
ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ । ଦୂରୀତରଣ ଟଙ୍କ କର୍ଷ ଦଶତା ସହ ଉଚ୍ଚ
କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଗ୍ରଳନା କରି ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ଏବଂ
ଗର୍ଭିମେଣ୍ଟ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟଦଶତାରେ ପ୍ରାତି ହୋଇ ତାଙ୍କ
ବୟସ (ଅଧୁନିକ ବୟସବାହାଦୁର ସଙ୍ଗେ ସମାନ) ଉତ୍ପାଦ
ସ୍ତରାନ କରିଥୁଲେ । ଉତ୍ପାଦ ସତ୍ତ୍ଵ ସେ ମଧ୍ୟ ସତକାରଦ୍ଵାରା
ଠାରୁ ଗୋଟିଏ ଶିଖିଛି ଓ ଗୋଟିଏ ପାଇଲି ଉପହାର
ପାଇଥୁଲେ । ତାଙ୍କ ପରେ ତାଙ୍କ କନିଷ୍ଠ ଭାତା ସ୍ଵର୍ଗୀୟ
ଲାକ୍ଷ୍ମୀନାରୟଣ ବୟସତୌଧୂଶୁଳ୍କ ମେଦିନୀପୁର ଟେଜିଶ୍ଵର ଭାବ
ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ଦଶତା ସହ ଉଚ୍ଚ କାର୍ଯ୍ୟ ପରି
ଗ୍ରଳନା କରିଥୁଲେ । ମାତ୍ର ଅଗ୍ରତକର ପରଲୋକ ଗମନ
ହେବୁ ସେ ନିଜର ବିଷୟ ସମ୍ମରିତ ପରିଗ୍ରଳନା ଲାଗି କାର୍ଯ୍ୟ
ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ବାଧ ହୋଇଥୁଲେ । ଲାକ୍ଷ୍ମୀନାରୟଣ କଟକ
ବେଶର ଅନର୍ଥ ମାତ୍ରମେତ୍ରତ୍ତପେ କେବଳ ପେ କାର୍ଯ୍ୟ
କରିଥୁଲେ, ତାହା କୁହେଁ । କଟକ ସହରର ବିରକ୍ତ ପ୍ଲାଟ୍ଫର୍ମ
ସର୍ବ ସମିତିର ମେମ୍ବର ଭାବରେ ସେ ଲୋକସମାଜରେ ଓ
ଭୂମ୍ୟଧିକାରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ 'ଅତ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ମାନାବ୍ଦ ହୋଇ
ଥିଲେ । ସେ ଦେଶସେବା ଓ ରାଜଭକ୍ତିର ନିର୍ଦର୍ଶକସ୍ତରୁପ
ଶ୍ରମଶ୍ରମ ମହାରାଣୀଙ୍କ ଅଭିଷେକ ସମୟରେ ଏକ ସମ୍ମାନ-
ସୁତନ ସାହିତ୍ୟବେଚ୍ଟ (Certificate of Honour)
ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥୁଲେ ।

ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ପୁଣି ଶାସ୍ତ୍ରକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣତତ୍ତ୍ଵ ମୁଣ୍ଡୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
କହକ ଖଜଣାଖାନାର ଟେକରର ବାର୍ଷିକେ କିମ୍ବାକୁ ଥିଲେ ।
ତାଙ୍କର ଦ୍ଵିତୀୟ ପୁଣି କାର୍ତ୍ତିକତନ୍ତ୍ର ଗର୍ଭମେଣିକ ହାତୀ
ଟେକରର କାମେରେ କିମ୍ବାକୁ ହୋଇ ପ୍ରଥମ ଶୈଳୀ
ସବୁତେଥିଲୁଛି ପଦକୁ ଉନ୍ନାଇ ହୋଇ ଘେଷରେ ବି.ଏନ୍.ଆର
କଞ୍ଚାଲିକ ପାଇଁ ସରକାର ପକ୍ଷରୁ ଛମି ବଣା
(acquire) ହେବାରେ ପଥେଷ୍ଟ ସାହାଯ୍ୟ କରି
ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ତତ୍ତ୍ଵ ସହ ସର୍ବୀୟ ଜଗତାଧି ତତ

ରୟୁଗୋଧୁଣ୍ଣ ମଧ୍ୟ କଟକ ବେଶର ଅନସା ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ରୂପେ
ଓ ସ୍ଥାନୀୟ ବିଭାଗ ସାଧାରଣ ସାହିତ୍ୟ ସମିତିର ହରିଦୁର୍ଗ
ଦେଶବାସିଙ୍କର ତଥା ସରକାରଙ୍କର ପ୍ରାଚୀନତାକାଳର ହୋଇଥିଲେ । ସେ କଟକ ମୁଦ୍ରିତାଲିଟିରେ କିନାଥର ଭାଇସ୍-
ତେଥେମାନ୍ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ବିଶେଷ ସମ୍ମାନ-
ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ମଧ୍ୟ କଟକ ସଦର ଲୋକାଳ୍ପାଦନ-
ବୋର୍ଡର ଓ କଟକ ମୁଦ୍ରିତାଲିଟିର ରେୟାମ୍ବିନ୍‌ଦାନ୍ କାର୍ଯ୍ୟ
କରି ଶ୍ରାମାନ୍ ସମ୍ମାନ ସମ୍ପର୍କ ଏତ୍ତିତର୍ଥ ଓ ପଞ୍ଚମର୍ଜନକ
ଅରସେକ ସମୟରେ ସମ୍ବାନ୍ଧର ସାହିତ୍ୟକ ସାହିତ୍ୟକେନ୍ତର ଓ
ଅରସେକ ପଦକ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ କନିଷ୍ଠ
ଜ୍ୟୋତିଷତନ୍ତ୍ର କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ସବରେତ୍ତୁମାର କାର୍ଯ୍ୟ
କରୁଥିଲେ ଓ ତେମାନ ନିଜର ବିଷୟ ସମ୍ବନ୍ଧର ରୂପାସାହା
ଓ ଧର୍ମକାରୀ କରନ୍ତି । ଜ୍ୟୋତିଷତନ୍ତ୍ରଙ୍କ ପୁରୁଷ ଶିଶୁତନ୍ତ୍ର
କଟକ ଜଳବୋଇର ଓହିଲ ଅଛନ୍ତି ।

ମୁଣ୍ଡତନ୍ତ୍ରକର ଜ୍ୟୋତିଷ ପୁରୁଷ ଶାୟକୁ ରାଗୁତନ୍ତ୍ର ରୟୁ-
ଗୋଧୁଣ୍ଣ ବିଭାଗ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାଦେଶିକ ଲୋକଗରେ ଓଡ଼ିଶାର
ଭୂମିକାରମାନଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧି ସଦସ୍ୟରୂପେ ଖୋଜି ଅର୍ଜନ
କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ କନିଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା ସାମ୍ବିପ୍ତ ସୁରୀଲତନ୍ତ୍ର,
ମେଘକାଳ୍ ବୋର୍ଡର ମେମର୍‌ରୂପେ କଟକ ବେଶର ଅନସା
ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଓ କଟକ ମୁଦ୍ରିତାଲିଟିର ଭାଇସ୍-ତେଥେମାନ୍-
ରୂପେ ବିଶେଷ ଖାଦ୍ୟ ଅର୍ଜନ କରୁଥିଲେ କିନ୍ତୁ ସେ ଅନ୍ତର୍ଦିନ
ପୁରୋ ମୁବା ବୟସରେ ପରମ୍ପରାବଳମନ କଲେ ।

ବାରୁ ବିମଳାତରଣ ରୟୁଗୋଧୁଣ୍ଣ କାର୍ତ୍ତିକତନ୍ତ୍ରର
ଜ୍ୟୋତିଷପୁରୁଷ । ସେ କର୍ତ୍ତାମାନ କଟକ ବେଶର ଅନସା
ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ବାର୍ଷିକରେ କିମ୍ବକୁ ଥାଇ ଦସତା ସହିତ
ଉଚ୍ଚ କାର୍ଯ୍ୟ ନିବାହ କରୁଥିଲେ । ସେ ନାନା ସ୍ଥାନୀୟ ସାହିତ୍ୟ
ସହିତ ମେମର୍ ଏବଂ ମୁଦ୍ରିତାଲ ବୋର୍ଡରେ ମେମର୍
ଆଇ ଦସତା ସହିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ସେ ନହାରାକା
ପଞ୍ଚମର୍ଜନକ ଜୀବନୀ ଓଡ଼ିଶାରେ ଲେଖିଥିଲେ । ଏବଂ
ଅନେକବ୍ୟକ୍ତିର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ପରିମଳକ କରୁଥିଲେ ।
କଟକରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାର୍ଯ୍ୟର ସେସ ସ୍ଥାପନ କରି ସେ ବିହିଦିନ
'ରସତନ୍ତ୍ର' ଓଡ଼ିଶା ମାର୍କିଟ ପର୍ଦିକାର ପରିମଳକ କରୁଥିଲେ ।
ଏ ପରିବାର ସାହିତ୍ୟ, ପରମଧାର୍ମକ ଓ ସାହିତ୍ୟନୁରୂପୀ
ରୂପେ ପରିଚିତ । କଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ ଏ ପରିବାରର ବିଷ୍ଵର
ତମିଦାର ଥିଲା ।] (ରୟୁଗୋଧୁଣ୍ଣ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ରୟୁଣ—ସ. ବି (ରେ ଧାରୁ ଶକ କରିବା+ଭାବ. ଅନ) — ୧ । ଶକ-
Rayaya କରିଣ— 1. Making a sound. , ।

ରୟୁପିତାମ—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ିଜାତ) — ରୟୁପିତାମ୍ (See)
Rayapitam

ରୟୁପୁର—ଦେ. ବି—ଓଡ଼ିଶାର ପଣ୍ଡିତଙ୍କର ପରିମଳର ମାର୍କିଟ
Rayapura ବିଭାଗ ରୟୁପୁର ସେସିମ୍ ମାର୍କିଟ
—The capital of Chhattisgarh Division

of Central Province, where there is a college for the training of princes of Rajas. [ଦ୍ର—ଏଠାରେ ରାଜକୁମାରମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷା
ଦେବା ପାଇଁ ଗର୍ଭିମେଣ୍ଟ ଗୋଟିଏ କଲେକ୍ ପ୍ରାପନ
କରିଥିଲୁଣ୍ଟ ଓ ଓଡ଼ିଶା ରାଜକୁମାରମାନକେ ସେହି କଲେଜର
ଶିକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରେରିତ ହୁଅଛି । ଅଜିକାଳ ଦର୍ଶିଣ
ବିଶାଖାପଟନା ଜିହାର ବିଜୟକରତାରୁ ଏହି ରୟୁପୁରପାଦ
ମୋହିବ ରେଳ ସାମ୍ବା ବ. ଏନ୍. ଥର କଣ୍ଠାମା ଖୋଲି-
ଅଛନ୍ତି । ଏହି ରାସ୍ତା ଦେଇ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ଲୋକମାନେ
ସୁଦିଧାରେ ଖାଲିଟାୟାର ଓ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଅନ୍ତର ସା ଅପ
କରନ୍ତି । ପୁଣେ ରାସ୍ତାର ଯିବାପାଇଁ ଅନ୍ତରପୁର ଓ
କଲିବତା ଦେଇ ଯିବାକୁ ପଢି ସୁଲ୍ଲା ।)

ରୟୁ ବାହାଦୁର — ରୟୁବାହାଦୁର (See)

Rāyabāhādūr Rāyebāhādūr (See)

ରୟୁପିତାମ—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ରୟୁପାନଙ୍କର ଉପାଖ୍ୟବିଶେଷ—
Rāyasiñha A family title of the Oriya Kshatriyas.

ରାଜ—ସ. ବି—୧ । ସର୍ବରସ; ଝୁଣ୍ଣ—1. Yellow resin.

Rājua , । ଝୁଣ୍ଣ ବାହାଦୁରକାର ଏକପ୍ରକାର ଗଛ—2. A wild tree. ନାମ—ରାଜ, ଶାଳ tree; Mimosa Rubicanlis ନିର୍ମାସ, ଦେବଧୂପ, ସମ୍ବନ୍ଧପ ଦ୍ରୂମା [ଦ୍ର—ଦର୍ଶିଣରତର ଓ ଓଡ଼ିଶାର କରାର ଏକପ୍ରକାର ଗଛ-Mimosa Rubicaulis ରୁ ଝୁଣ୍ଣ ବାହାରେ ।

ରାଜା—ସ. ବି—ରାଜାରବସ୍ମୀ ଏ ଗଛର କାଠ କିନ୍ତୁ କାମରେ ଲାଗେ

ନାହିଁ । ଏଥର ରିଯାସ , ପ୍ରକାର,
ଅ. କପକର ଧଳା ଓ କଳା । ଏ ଗଛ , କର୍ଣ୍ଣର

• ହେଲେ ଲେକେ ଏହାର ଗଣ୍ଠରେ ସ୍ଥାନେ ପ୍ଲାନେ ପ୍ଲାନେ ଲେବ
କରନ୍ତି ଓ ଉଚ୍ଚ ଛେଦରୁ ତେବେଠାରୁ ମାର୍ଗଶିର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ,
ରସ ରୁହେ । ଦଶ କର୍ଣ୍ଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଗୋଟିଏ ଗଛରୁ ପେର
ନିର୍ଯ୍ୟାସ ବହେ । ଏ ନିର୍ଯ୍ୟାସ ବାର୍ଣ୍ଣିପ କରାରେ ଓ ଆପିଧରେ
ଲାଗେ । ଏହି ଗଛର ଅଠା ଶୁଭିଗଲେ ଝୁଣ୍ଣ ହୁଏ (ହ. ଶ.)

ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ମନରେ ଝୁଣ୍ଣ ଶିରାର୍ଯ୍ୟ, ରୁହୁ, ବିକୁଳପ୍ରୟୁଷ ଓ
ଧାରକ । ଏହା ବାହାଦୁର ଦୋଷର୍ମୁଖ, ରକ୍ତପୁଣ୍ଡି, ସେବ,
କିର୍ପି, କୁର, କୁଣ, ବିପାଦିକା, ପ୍ରହଦେଶ, ରଗୁବେଶ,
ଅନ୍ତିଦିପ ପ୍ରତିକାର, ଅଲକ୍ଷ୍ମୀ, ତୁଳ ଓ ଅନ୍ତରାଜନାଶକ—

ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ ।]

ରାଜୀ—ଦେ. ବି—ମହୁରଳ ମାର୍କ—A kind of small fresh

Rājī water fish; Aspidoparia Marar.

ମରାଜାମାଛ (ସଥା—କରିବାକ ଦରେବୁଣ୍ଡ ମିଶିବ ପ୍ରଣାତ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)

ରାଜତେଲ—ସ. ବି (ବୈଦ୍ୟକ) — ସର୍ବରସୋଭ୍ରତ ତେଲ—

Rājataila Oil prepared from resin.

ରାଜୁଆ—ଦେ. ବି—ରାଜ ବୋଲା ହୋଇଥିବା—

Rājuā Smeared with tar; tarred.

ଆଲକାତରୀ ମାର୍କା ଅଲକତରୀ ପିତାହୁଆ

ରଣ—ବେଦେ. ବ (ଆ. ରଣ; ବୁଲ. ସ. ରଣ) — ରହାଶ; ଅଷ୍ଟରକ୍ତୁ;
Rāś ለଘାମ; ଅଣ୍ଣବଳ୍ଗା—Rein; bridle of a horse.

ରାଶ ରାଶ

ରଣ କଡ଼ା କରିବା—ଦେ. କି—୧। ଘୋଡ଼ାର ଲଗାମକୁ ଟାଣି ଧରିବା—
Rāś kardā karibā ହାର ଘୋଡ଼ାରୁ ସପଚ କରିବା—୧.
ମନ୍ତ୍ରକାରିକରିବା (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ଏକୁକୁ ବଣିତୁଳ
(ରଣ ଶତିବା—ବିପରୀତ) କରିବା—୨. (figurative) To
bring one under one's control.

ରଣ ଛୁଟିବା—ଦେ. କି—୧। ଘୋଡ଼ାର ଲଗାମକୁ ଟାଣ କରିବାହାବ
Rāś chhārdibā ଘୋଡ଼ାରୁ ଗୁଲିବାରୁ ସ୍ଵାଧୀକତା ଦେବା—
ରଣ ଚିଲି(ଲେ)ଇବା } 1. To loosen the reins
ରଣ ଚିଲି ଦେବା } of a horse. , ।
ରଣ ହାଲୁକା କରିବା } —ଅନ୍ୟରୂପ (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ
ରଣ ଦୁରୁଳା(ଠଳ)ଇବା } ନିଯନ୍ତି କି କରିବା—୨.
ରଣ ଦୁରୁଳା କରିବା } (figurative) To give
ରାଶ ଛଡ଼ି; ରାଶ ଚିଲା ଦେଓଯା long reins to a person;
ରାସ ଛିଲାକରିବା not to keep a person under
one's control.

ରଣ ତୁଫାରୀ—ବେଦେ. ବ. ନାମ (ଅନ୍ଧାରକୁ ଭଣା—ରଣ = ରଜପୁତ୍ର
Rāś tūphārī + ରୁଫାରୀ) —ଅବସିନ୍ଧର ସମ୍ରାଟ ହେଲେ
ସେଲିସି (ଦେଖ) —Heli Selisi (See); the
Emperor of Abyssinia who was forcibly
driven out of the kingdom by Italy in

1936.

ରଣ ଭାରୀ—ଦେ ବିଶ—୧। ସମ୍ରାଟ ଲେବ—୧. A person of
Rāś bhārī self-control. , । ଗର୍ବଦାର; ଗମୀର—
ରାଶ ଭାରୀ ପ୍ରଭୁତ୍ବକ—୨. Of gravity of temper;
ଶାନ୍ତିର

ରଣ ହାଲୁ(ଲୁ)କା—ବେଦେ. ବି. (ଗାଳ) (ଇଂ) —ପାଞ୍ଜା; ମାତ ଓ ଧୂର୍ତ୍ତ
Rāś hal(lu)ka 1. Hasty. , । ଲକୁତ୍ତ—୨. Light
ରାଶହାଲକା ହଲ୍ଲକ hearted.

ରଣକେ(କା, କା)ଲ—ବେଦେ. ବ (ଗାଳ) (ଇଂ) —ପାଞ୍ଜା; ମାତ ଓ ଧୂର୍ତ୍ତ
Rāśke(kā, ka)l ଲେବ—A rascal; a rascally
ରାଶକେ ରୈଲେ person.

ରଣ—ଦେ. ବ.—ରଣ (ଦେଖ)

Rāśa Rāś (See)

ରଣନା—ଦେ. ବ—ରଣା (ଦେଖ)

Rāśanā Rāśanā (See)

ରଣ—ସ. ବ (ଅଣ ଧାରୁ=ବ୍ୟାପିବା + କଣ୍ଠୀ. ଉ; କିପାତନ) —୧.
Rāsi ଧାରା; ପୁଣ; ସୁଧ—୧. Heap. , । (ଗଣିତ) ସଂଖ୍ୟା—
2. (Arithmetic) Number. ୩। ରଣ୍ଗାଶ—୩.
Fraction. , । (ଜ୍ଯୋତିଷ) ମେଷାଦ ଦ୍ଵାଦଶ
ରଣି—୪. (Astrology) Signs of the Zodiac
12 in number. [କଣ୍ଠ ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ]

[ଦ୍ୱ—ଗୋଟ ରଣିରେ ବିଦ୍ରୁଲ୍ଲ, ଅର୍ଥାତ୍
ସୁର୍ମି ବର୍ଷକ ମଧ୍ୟରେ ୧ ଗୋଟ ରଣିକୁ ସନ୍ମଳନ କରି
ତାଙ୍କର ବାର୍ଷିକ ଗତିତବ୍ଦୀ ଥରେ ବୁଲନ୍ତି । ସୁର୍ମିକ ର
ବାର୍ଷିକ ଗତିବାର ପୃଥିବୀର ମୂରଥତେ ଅକାଶରେ ଯେଉଁ
ବୁଦ୍ଧ କଲନାହାର ଅକ୍ଷତ ହୁଏ ତାହାକୁ ରଣିତକ
ବୋଲିଯାଏ । ଏହି ସୁର୍ମିକ ଗତିବାର କଲିତରେଖା
ଅଣ୍ଟାକାର (Elliptical), କିନ୍ତୁ ହିନ୍ଦୁ ଜ୍ୟୋତିଷୀମାନେ
କୁଳ ପରିଧିକୁ ବୁଦ୍ଧରୁପେ କଲନା କର ସେହି ପରିଧିକୁ
ରଣିତକ କରିଅଛନ୍ତି । ଆକାଶର ସେହି କରିବ ବୁଦ୍ଧକୁ
୧୨ ସମାନପୂର୍ଣ୍ଣରେ ବିବର୍କୁ କରି ପାଇଅଛି ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ
ଅଂଶର ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ଥିବା କେତେବୁଦ୍ଧିଏ ରିକ୍ତିକ
ନିଷ୍ଠର ସମସ୍ତିକୁ ରଣି ବୋଲିଯାଏ । କିନ୍ତୁ ମଧ୍ୟ ଏକ ମାସ
ମଧ୍ୟରେ ପୃଥିବୀର ଗୁରୁଥତେ ବୁଲି ଯେଉଁ ପରିଧ ଅକଳ
କରନ୍ତି ତାହାକୁ (ଅର୍ଥାତ୍ ଆକାଶରକୁ) ୨୭ ଭାଗରେ
ବିବର୍କୁ କରି ଯାଇଅଛି ଓ ନିକ୍ତ ଭାଗମାନଙ୍କୁ ନିଷ୍ଠର
ବୋଲିଯାଏ । ଗୋଟିଏ ରଣି ରିକ୍ତ ବୁଦ୍ଧର ହଟ୍ ଓ ଗୋଟିଏ
ନିଷ୍ଠର ଭିତ୍ତି ବୁଦ୍ଧର ଟ୍ରେଟ; ଅତେବେଳ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରଣି ଅକାଶ
ତକର ଯେଉଁ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରନ୍ତି । ୧୨ ରଣିର ସୀମା—
୨୭ ନିଷ୍ଠର ସୀମା । ସୁର୍ମି ପେର୍ବେ ରଣିର ସୀମା ମଧ୍ୟରେ
ପେର୍ବେ ମାସରେ ଥାଅନ୍ତି ସେହି ମାସର ସେହିର ରଣି ଅନୁସାରେ
ନାମକରଣ ହୁଏ ।

ସୁର୍ମି ଗୋଟିଏ ରଣିର ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ୧ ମାସ
କାଳ ଅବସ୍ଥାକ କରନ୍ତି । ଦୁର୍ଗ ଯେଉଁ ରଣିର ସୀମା
ମଧ୍ୟରେ ପେର୍ବେ ମାସରେ ଥାଅନ୍ତି ସେହି ମାସକୁ ସୌର ବା
ସୌରମାନ ମାସ ।

ରଣିମାନ ସଂଖ୍ୟାରେ ୧୨ । ସଥା—ମେଷ, ବୃଷ୍ଟ,
ମିଥୁନ, କର୍ତ୍ତ୍ତା, ସିଦ୍ଧ, କନ୍ଦା, ଭୁଲା, ବିଶ, ଧନୁ, ମକର,
କୁମୁ ଓ ମୀନ ।

ରଣିମାନ ଭିତ୍ତି ତାରକାର ସମସ୍ତି ମାତ୍ର ।
ସେହି ତାରକାଗୁରୁତକ କାଳିକ ରେଖାମାନଙ୍କହାର ଯୋଗ
କରିଗଲେ ତାହା ଯେଉଁ ଯେଉଁ କାଳିକ କାବର ବା ବସ୍ତୁ
ପର ଦେଖାଯାଏ, ସେହି ରଣିକୁ ସେହି କାବର ବା ବସ୍ତୁର
ନାମ ଦିଅପାଇଅଛି ।

ମେଷ ରଣିର ଭିତ୍ତି ନିଷ୍ଠମାନଙ୍କୁ ରେଖା ହାର
ଯୋଗ କଲେ ତାହା ମେଣ୍ଟ ପର ଗୁର ଗୋଡ଼ ଓ ମୁଣ୍ଡ-
ପୁରୁ ସେହିରୁପେ ଦେଖାଯିବ । ଧନୁ ରଣିର ନିଷ୍ଠଗୁରୁତକ
ଯୋଗକଲେ ଗୋଟିଏ ଧନୁ ଅକାର ଦେଖାଯିବ । ଏହା
କେବଳ କାଳିକ ଭୂଷା ଅଟେ । ଦୁଇଲବେଳକୁ ଗୋଟିଏ
ରଣିର ଚୂପରେ ଅନ୍ତିକୁ ଦୟାତ୍ମକ ନିଷ୍ଠମାନ ଶୂନ୍ୟ
ଅକଳରେ ପରାପରତାକୁ ବନ୍ଦ ରୁରରେ ଅବସ୍ଥିତ ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ମାନଙ୍କ ରାଶିମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ରାଶିମାନଙ୍କ
ନାମ ସାଦୃଶ୍ୟ ଥିଲେହେଠି ସ୍ଵର୍ଗତ ରାଶିମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ
ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ରାଶିମାନଙ୍କର କେତେକ ଅମେଳ ମଧ୍ୟ ଥିଲା—
୧ । ମେଷରାଶି—ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ମୀନାଂଶ + ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ମେଷାଂଶ—Part of
(Aries) Pisces and Part of Aries.

ଏହି ରାଶିରେ ଅଣ୍ଣିମା ନକ୍ଷତ୍ର ଓ ଦୁଇକା ନକ୍ଷତ୍ର ଅବସ୍ଥିତ ।

୨ । ବୃଷ ରାଶି—ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ମେଷାଂଶ + ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବୃଷାଂଶ—Part of
(Taurus) Aries and part of Taurus.

ଏହି ରାଶିରେ କୃତକା ଓ ରେହିଣିନକ୍ଷତ୍ର ଅବସ୍ଥିତ ।

୩ । ମିଥ୍ନ ରାଶି—ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବୃଷାଂଶ + ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ମିଥ୍ନାଂଶ + ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ
(Gemini) ବାଲପୁରୁଷାଂଶ—Part of Taurus, part of
Gemini and part of Orion.

ଏହି ରାଶିରେ ମୁଗଶିରା ଓ ଅଦ୍ଦି ନକ୍ଷତ୍ର ଅବସ୍ଥିତ ।

୪ । କର୍କଟ ରାଶି—ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ମିଥ୍ନାଂଶ + ଶୁନମଣ୍ଡଳ + ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ କର୍କଟ
(Cancer) ରାଶି ଓ ଦୁଇଦର୍ଶମଣ୍ଡଳାଂଶ—Part of Gemini,
Canis Minor, Cancer and Hydra.

ଏହି ରାଶିରେ ପୁଜନ୍ଧୟ, ପୁଣ୍ୟ ଓ ଅନ୍ତେଷ୍ଟା ନକ୍ଷତ୍ର-
ମାନ ଅବସ୍ଥିତ ।

୫ । ବୈଢ଼ ରାଶି—ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସିଂହାଂଶ—Part of Leo.
(Leo) ଏହି ରାଶିରେ ମୟା ଓ ପୁରୁଷାଲ୍ମୁନୀ ନକ୍ଷତ୍ର ଅବସ୍ଥିତ ।

୬ । କଳାରାଶି—ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସିଂହାଂଶ + ହସ୍ତା ନକ୍ଷତ୍ର+କଳାଂଶ—
(Virgo) Part of Leo, the Corvus and part
Virgo. ଏହି ରାଶିରେ ଉତ୍ତରପାଲମୁନୀ, ହସ୍ତା ଓ
ତତ୍ତା ନକ୍ଷତ୍ରମାନ ଅବସ୍ଥିତ ।

୭ । ତୁଳାରାଶି—ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ କଳ୍ପାଂଶ + ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ତୁଳାଂଶ + ଶାବୁଦ୍ଧିଲ-
(Libra) ମଣ୍ଡଳାଂଶ + ସର୍ପମଣ୍ଡଳାଂଶ—Part of Virgo,
part of Libra, part of Lopus and part
of Serpens.

ଏହି ରାଶିରେ ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ର ଓ ବିଶାଖା ନକ୍ଷତ୍ର ଅବସ୍ଥିତ ।

୮ । ବୃଷ୍ଟିକରାଶି—ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ତୁଳାଂଶ + ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବୃଷ୍ଟିକାଂଶ—Part of
(Scorpio) Libra and part of Scorpio.

ଏହି ରାଶିରେ ଅନୁରାଧା ଓ କେଷ୍ଵା ନକ୍ଷତ୍ର ଅବସ୍ଥିତ ।

୯ । ଧନୁରାଶି—ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବୃଷ୍ଟିକାଂଶ + ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଧନୁରଶ୍ୟାଂଶ—Part of
(Sagittarius) of Scorpio, part of Sagittarius.

ଏହି ରାଶିରେ ମୁକା, ପୁରୁଷାତ୍ମା ଓ ଉତ୍ତରପାଶାତ୍ମା ନକ୍ଷତ୍ର
ଅବସ୍ଥିତ ।

୧୦ । ମନ୍ଦରାଶି—ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଧନୁରଶ୍ୟାଂଶ + ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ମନ୍ଦରାଶି + ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ
(Capricorn) କୁମ୍ଭାଂଶ—Part of Sagittarius, part of Capricorn, part of Aquarius. ଏହି
ରାଶିରେ ଶ୍ରବଣ ଓ ଧରିଷ୍ଠା ନକ୍ଷତ୍ର ଅବସ୍ଥିତ ।

୧୧ । କୁମ୍ଭ ରାଶି—ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ମନ୍ଦରାଶି + ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ କୁମ୍ଭାଂଶ + ପଶୀରାଶି
(Aquarius) ମଣ୍ଡଳାଂଶ + ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ମୀନାଂଶ—Part of
Capricorn, part of Aquarius, part of Pegasus, part of Pisces.

ସମ୍ମରେ ଶତରାଷା ଓ ପୁରୁଷ ରାତ୍ରିପଦ ନକ୍ଷତ୍ର ଥିଲା ।

୧୨ । ମୀନ ରାଶି—ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ କୁମ୍ଭ ୧୦୪ + ପଶୀରାଶି ମଣ୍ଡଳାଂଶ + ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ
(Pisces) ମୀନାଂଶ + ଧରିଷ୍ଠା ମନ୍ଦରାଶି—Part of Aquari-
us, part of Pegasus, part of Pisces,
part of Andromeda.

ସମ୍ମରେ ଉତ୍ତର ରାତ୍ରିପଦ ଓ ରେବତା ନକ୍ଷତ୍ର ଅବସ୍ଥିତ ।

ରାଶିମାନଙ୍କର ନାମ :—

ନକ୍ଷତ୍ର	ସ୍ଵର୍ଗ	ଲକ୍ଷଣ	ରାଶିମାନଙ୍କର ନାମ
(ଅଣ୍ଣିମା, ଦୁଇକା+ତୁଳାକାରି)	ମେଷ	Aries	The Ram. (ସମ୍ମରେ ଯୋଗ ତାର ଅଣ୍ଣିମାର Hamal, Aries Alpha)
(ତୁଳାକାରି+ଶୁନାକାରି)	ବୃଷ	Taurus	The Bull. (ସମ୍ମରେ ବୈଢ଼ ତାର ରେହିଣିର—Aldeberan).
(ମୁଣ୍ଡାକାରି+ଅଦ୍ଦିକାରି)	ମିଥ୍ନ	Gemini	The Twins
(ପୁରୁଷ+ପୁରୁଷ)	କଳାକାରି	Cancer	The Crab.
(ମୁଣ୍ଡାକାରି+ଶାବୁଦ୍ଧିକାରି)	ସିଦ୍ଧି	Leo	The Lion.
(ଶାବୁଦ୍ଧି+ହସ୍ତା+ତୁଳାକାରି)	ବିଜ୍ଞା	Virgo	The Virgin.
(ତୁଳାକାରି+ଶାବୁଦ୍ଧି+ଧରିଷ୍ଠା)	ତୁଳାକାରି	Libra	The Scales.
(ଧରିଷ୍ଠା+ଶାବୁଦ୍ଧି+କର୍କଟ)	ବିଶ୍ଵିଷ	Scorpio	The Scorpion.
(ଧରିଷ୍ଠା+ଶାବୁଦ୍ଧି+ଧନୁରଶ୍ୟାଂଶ)	ଧନୁରଶ୍ୟାଂଶ	Sagittarius	The Archer.
(ଧରିଷ୍ଠା+ଶାବୁଦ୍ଧି+ଧନୁରଶ୍ୟାଂଶ)	ମନ୍ଦରାଶି	Capricorn	The Sea-goat.
(ଧରିଷ୍ଠା+ଶାବୁଦ୍ଧି+ଧନୁରଶ୍ୟାଂଶ)	କୁମ୍ଭ	Aquarius	The Water-bearer.
(ଧରିଷ୍ଠା+ଶାବୁଦ୍ଧି+ଧରିଷ୍ଠା)	ମୀନ	Pisces	The fishes.

ନକ୍ଷତ୍ରମାନ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଉତ୍ତର ତାର
ତାରକାସନ୍ଧି ଅଛେ । ସଥା—ମୁଗଶିରା ନକ୍ଷତ୍ରରେ ଥିବା
ତାରକାମକୁ କଳିତ ରେଣ୍ଟା ଦ୍ୱାରା ଯୋଗ କଲେ ତାହା
ମୁଗର ଶୁନା ବିଶିଷ୍ଟ ମୁଗ ପରି ଦେଖାଯାଏ । ପୁର୍ବର ବୋଲିଯାଇ
ଥିଲା ସେ, ୧୨୭ ରାଶି = ୨୭ ନକ୍ଷତ୍ର । ସତେବେଳ ରାଶି ୨୭
ନକ୍ଷତ୍ର ରେଣ୍ଟା କରେ । ସଥା—ମେଷ ରାଶି = ଅଣ୍ଣିମା
+ ଦୁଇକା+ତୁଳାକାରି; ବୃଷ = ତୁଳାକାରି ଅବଶିଷ୍ଟ ତୁ
+ ରେହିଣି+ମୁଗଶିରାରୁ ତୁ; ମିଥ୍ନ = ମୁଗଶିରାରୁ
ଅବଶିଷ୍ଟ ତୁ+ଅଦ୍ଦି+ଧନୁରଶ୍ୟାଂଶ; ଏହିପରି ଅବଶିଷ୍ଟ
ରାଶିମାନକ ଗଣନା କରିଯାଏ—(ରାଶି ତକ ଦେଖ); ରାଶି
ଓ ନକ୍ଷତ୍ରମାନ ବାମାବତ୍ର, ଅର୍ଥାତ୍ ଆକାଶ ଗଫର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ
ସ୍ଥାନରୁ ଅରମ୍ଭ କରୁ କାମ ଅଭିନ୍ଦନ ଯଥାକ୍ଷେତ୍ରେ ଗଭିର
କରୁଥିବା କଲିତ ହୋଇଥିଲା ।
ମନୁଷ୍ୟର ଜନ୍ମ ସମୟରେ କନ୍ଦର୍ଗତ ସେଇଁ ରାଶିରେ ଥାଅଛି
ତାରୁ ଉତ୍ତର ବନ୍ଦିର ଜନ୍ମରାଶି କହିଲା ଓ ମନୁଷ୍ୟର ଜନ୍ମ
ସମୟରେ ରାଶି ଗଫର ଯେଉଁ ଅଂଶ ବା ପେଉଁ ରାଶିଟି
କୁହାର ବା କୁମଣ୍ଡଳରେ ଲାଗୁ ଥାଏ ବା ଲାଗିଆଏ ତାରୁ
ମନୁଷ୍ୟର ଜନ୍ମରାଶି ବୋଲିଯାଏ । ଜନ୍ମ ଅବସ୍ଥିତ ସ୍ଥାନର
କେନ୍ଦ୍ର କରି ୫୦ ଡିଗ୍ରିରେ ଦୁଇ ଦୁଇରାତ୍ରେ ସେଉଁ କଲିତ
ମଣ୍ଡଳବା ପରିଷ ଦୁଇ ବାରୁ କୁମଣ୍ଡଳ ବୋଲିଯାଏ ।

ମନୁଷ୍ୟର ଜନ୍ମ ହେବା ସମୟ ଅନୁଶାରେ ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ ଶକ୍ତି ଗଣନା କବାଯା ଏ ଓ ଯେଉଁ ଜ୍ୟୋତିର ପେର୍ଚ ଶକ୍ତିରେ ଜନ୍ମ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିର ସେହି ଶକ୍ତି ଥିବାର ବୋଲିଯାଏ । ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ ଶକ୍ତିଧାତ୍ରୀଙ୍କ ପ୍ରଦାନକରେ ଦଶାଦିନେ ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ ପଳାଦି କେଣିତିଷ ମତରେ ଉଚ୍ଚ ହୋଇଥିଛି ।)

ଶିଖିତ ସନ୍ଦର୍ଭଲେଖକ ଜ୍ୟୋତିଷାର୍ଥୀ

ଆ ବାଇବୋକ ମହାପାତ୍ର

ଶକ୍ତି—(Sign of the zodiac).

ଶକ୍ତି=ଜ୍ୟୋତିଷର ଦ୍ୱାଦଶାଂଶ । ସପ୍ରବିଂଶତ ନନ୍ଦ-ସୁନ୍ଦ ପ୍ରିଯ ଶକ୍ତିକି ପ୍ରବନ୍ଧ ନାମକ ବାୟୁର ଉଚ୍ଚଦେଶରେ ଅବସ୍ଥିତ । ସମ୍ପର୍କ ଶକ୍ତିକି ୩୨୦ ଅଂଶ, ଅର୍ଥାତ୍ ଗୋଟିଏ ବୃଦ୍ଧି । ଏହାର ଦ୍ୱାଦଶାଂଶରୁ ଏକଭାଗକୁ ଶକ୍ତି ବୋଲିଯାଏ । ଦ୍ୱାରା ନନ୍ଦଶ ଓ ଅପର ଏକ ନନ୍ଦନର ଏକ ଶକ୍ତିଧାତ୍ରୀ ଯେତି ଏକ ଶକ୍ତି ଗଠିତ ହୁଏ । ଏକ ନନ୍ଦର ସ୍ଥାନ ୧୩୫ ଅଂଶ । ସୁନ୍ଦରଂ ସାଦକ ଦୂର ନନ୍ଦଶ ୧୩୫ \times ୨୨୦=୩୫୦ ଡିଗ୍ରୀ ଏକ ଶକ୍ତିର ସ୍ଥାନ ଥିଛେ । କାଳପୁରୁଷ ରବାକାଳ ଦ୍ୱାଦଶାଂଶ ବିହାର ହୋଇ ଶୁନ୍ଧ ମଣ୍ଡଳରେ ଶକ୍ତିକି ସ୍ଵରୂପରେ ବିଶ୍ଵାମୀକାଳ ।

ଶକ୍ତି ବାରଗୋଟ—୧. ମେଷ, ୨. ବୃଷ, ୩. ମିଥୁନ, ୪. କର୍କଟ, ୫. ସିଂହ, ୬. କନ୍ଯା, ୭. ଭୁଲା, ୮. କୃଷ୍ଣିକ, ୯. ଈନ୍ଦ୍ର, ୧୦. ମକର, ୧୧. କୁମ, ୧୨. ମୀନ । ବିଭିନ୍ନ ଜ୍ୟୋତିଷ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ବିଭିନ୍ନର ଶକ୍ତିମାନଙ୍କର ତମୋକୁ ପରିଚୟ ସବୁ ଦୃଷ୍ଟ ହୁଏ ।

୧। ମେଷ (Aries)—ପ୍ରଥମ ଶକ୍ତି, ସମାକ ଦେହ, କାଳପୁରୁଷର ମସ୍ତକ, ଗୁଢା ପକ୍ଷତାତ ବିହାଶ, ଅଗ୍ନି ଶକ୍ତି, ଧାତୁର ଓ ରହିର ସ୍ଥାନ, ଚର, ଉଚ୍ଚଦେଶ, ପେତ୍ରପ୍ରକୃତି, ଶର୍ଷପ୍ରକୃତି, ପ୍ରକର୍ଷଣ ଓ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ।

ଆକାର—ମେଷାକାର; ଯେହିରିତି ମେଷ ଉତ୍ତରମୁଖ ହୋଇ ଉଚ୍ଚ ଦିଗକୁ ଝାହିଛି । Hamal କା Arietis ନାମକ ଦ୍ୱିତୀୟ ସର୍ବପ୍ରକାଶ ତାର ଏହାର ବାମ ତର୍ଫେ । ଏହି ମଣ୍ଡଳ ମଧ୍ୟରେ ଏକମାତ୍ର Hamal ନାମକ ତାରହିଁ ଉଚ୍ଚକ । ୨୨ ତାର ଦେଖି ଏହି ଶକ୍ତି ମଣ୍ଡଳ ଗଠିତ ।

୨। ବୃଷ (Taurus)—ସ୍ଵର୍ଗ, ସ୍ତ୍ରୀ, ପୁଣ୍ୟ, ଶୀତଳ ସ୍ଵର୍ଗବ, ଦିନିଶିରି ଦିନ, ବାୟୁପ୍ରକୃତି, କାଳପୁରୁଷର ବର୍ଷା ଓ କଣ୍ଠ, ବନ ପର୍ବତ ସାନ୍ଦୁଦେଶ ବିହାଶ ଓ ଶେତବର୍ଣ୍ଣ ।

ଆକାର—ବୃଷାକାର; ବୃଷ ଉତ୍ତରମୁଖ ହୋଇ ଦ୍ୱାଦଶାଂଶର ସ୍ଵର୍ଗବ, ମୁଖ ପରିଚାର ବୁଲିଯାଏ । ଶିରକାକାର Hyades group ହିଁ ଏହାର ମୁଖ । ୧୪୧ ତାର ଦେଖି ଏହି ମଣ୍ଡଳ ଗଠିତ । ସେହିଶିରି ଗୋଟିଏ ତାର Aldebaran ଏଥୁରେ ଉଚ୍ଚକତମ ତାର ।

୩। ମିଥୁନ (Gemini)—ଦ୍ୱିପଦ, ପୁରୁଷ, ଦ୍ୱାଦଶାଂଶ, ପ୍ରକୃତି, ବାୟୁ ପ୍ରକୃତି, କନ୍ଧଶୀରି, ଶୁଦ୍ଧବର୍ଣ୍ଣ, କାଳପୁରୁଷର ସ୍ଵର୍ଗ, ଭୂତ ଓ ଅଂଶ, ଶିରକାକାର ।

ଆକାର—ଦୁଇଟି ନନ୍ଦକାର ଦେହ, ଏକର ଦୋଢ଼ିରେ ସେପରି ଅନ୍ୟ ଅର୍ଦ୍ଦେଶବିନ୍ଦୁ ଓ ଉତ୍ତରମୁଖ । ମଣ୍ଡଳକୁ ଆଶ୍ରମ ଏଥୁରେ ତାରର ତାରହିଁ ବିଶେଷ ଉଚ୍ଚକ ।

୪। କର୍କଟ (Cancer)—ରର, ସ୍ତ୍ରୀ, ଶେତବର୍ଣ୍ଣ କର୍ତ୍ତି, ଉତ୍ତରଦିଗ, ବିଦୁପଦ, କାଳପୁରୁଷର ବିଶୁଳକ, ସରୋବରାଦ ପୁଣ୍ୟ ।

ଆକାର—କର୍କଟ ନନ୍ଦଶ, ବର, ୮୦ ନନ୍ଦଦିଗରେ ଏହା ଗଠିତ । ପୁନବର୍ଷର ଅନ୍ୟ ଏକ ନନ୍ଦର ଏଥୁରେ Sirius, ଉଚ୍ଚକତମ ।

୫। ସିଂହ (Leo)—ଏହା ପ୍ରିଯ, ପୁରୁଷ, ଅଗ୍ନି, ପୀତୁବର୍ଣ୍ଣ, ପିତ୍ରପ୍ରକୃତି, ପୂର୍ବଦିଗ, ଚରୁଷଦ, ପଦବିବିଦ୍ୟା, ପିତ୍ରପ୍ରକୃତି ଓ କାଳପୁରୁଷର ହୃଦୟ ପ୍ରକର୍ଷ ଉଚ୍ଚଦେଶରେ ଦୃଶ୍ୟମାନ ସିଂହ । ୧୫ ତାରା ଦେଖି ଏହି ମଣ୍ଡଳ ଗଠିତ । ଏଥୁରେ ପୂର୍ବାଂତମୁଖୀ Regulus ନାମକ ତାରା ବିଶେଷ ଉଚ୍ଚକ ।

୬। କନ୍ଯା (Virgo)—ଦ୍ୱାଦଶଶ, ସ୍ତ୍ରୀ, ଦ୍ୱିଷଦ, ତିଙ୍ଗଳ ବର୍ଣ୍ଣ, ଦିନିଶିରି ଦିନ, ବାୟୁ ପ୍ରକୃତି, ଶୀତଳ, ବୈଶିଶବର୍ଣ୍ଣ ଓ କାଳପୁରୁଷର କଠର ଓ ବିହାର ଭୂମି ।

ଆକାର—ଗୋଟିଏ କୌକା ଉପରେ ଏକ ନାଶ ଉପଦିଷ୍ଟା, ଗାନ୍ଧି ଓ ମସ୍ତକ ଅନାହାଦିତ ବୋଲି ଏହାର କତ୍ତା (Virgin) ବୋଲିଯାଏ । ଏଥୁରେ କୌକିଷି ଉଚ୍ଚକ ତାରା ନାହିଁ । ୧୧୦ ଟି ତାରା ଦେଖି ଏହି ମଣ୍ଡଳ ଗଠିତ ।

୭। ଭୁଲା (Libra)—ରର, ପୁରୁଷ, ବିତର ବର୍ଣ୍ଣ, ପଞ୍ଚମ, ବାୟୁ ପ୍ରକୃତି, ଶୁଦ୍ଧବର୍ଣ୍ଣ, ଦ୍ୱିଷଦ, ବିଦୟ ପ୍ରକାଶ, କାଳପୁରୁଷର କାର ଓ କହିଦେଶ ।

ଆକାର—ଭୁଲାଦଶ ଅକାର, ଉଚ୍ଚ ଅଷ୍ଟକ ମନୁଷ୍ୟ ସେପରି ଭୁଲାଦଶକୁ ଭୂଲର ରଖିଛି । ଏଥୁରେ ୫୧୬ ତାର ଦେଖି ଏହି ମଣ୍ଡଳ ଭୂଲାଦଶ ତାରା ତିରା ମଧ୍ୟରୁ Spica ।

୮। କୃଷ୍ଣିକ (Scorpiion)—ପ୍ରିଯ, ସ୍ତ୍ରୀ, ଶେତବର୍ଣ୍ଣ କର୍ତ୍ତି, ଉତ୍ତରଦିଗ, ଦିନିଶିରି ଦିନ, ପଦବିବିଦ୍ୟା, ପିତ୍ରପ୍ରକୃତି, କାଳପୁରୁଷର ଲିଙ୍ଗ ଓ ବୁଦ୍ଧିଦେଶ ।

ଆକାର—କୃଷ୍ଣିକାକାର ସୁଷ୍ପରାଶି, ୪୮ ତାର ଦେଖି ଏହି ମଣ୍ଡଳ ଗଠିତ, ଦିନିଶିରି ଦିନରେ ଆକାର ସୁଷ୍ପରାଶି ଦେଖାଯାଏ । ଅନୁରାଧା ନନ୍ଦଶୀ Antares ତାରା ବିଶେଷ ଉଚ୍ଚକ ।

୯। ଧନୁ (Sagittarius)—ଦ୍ୱାଦଶଶ, ସ୍ତ୍ରୀ, ପୁରୁଷ, ପଦବିବିଦ୍ୟା, ପିତ୍ରପ୍ରକୃତି, ଅଗ୍ନିରାଶି, କାଳପୁରୁଷର ଭୂତ ଓ କାରିବର୍ଣ୍ଣ ।

ଆକାର—କଣେ ମନୁଷ୍ୟର ଦୁଇହାତରେ ଗୋଟିଏ ଧର୍ମପ୍ରକାଶ ଧକ୍କା । ୨୫ ତାରା ଦେଖି ଏହି ମଣ୍ଡଳ ଗଠିତ,

ଏହା ଶ୍ରୀ ସ୍ତର, ମୂଳା କଷତ୍ରସ୍ତୁ ଉଚ୍ଚଲତମ ତାରା
ବିଶେଷ ଉଚ୍ଚଲ ।

୧୦ । ମକର (Capricorn)—ଠର, ଶ୍ଵା, ଦଶିଆ,
ଦେଇଲବଣ୍ଟି, ଶାତକ ସ୍ତର, ବାତପ୍ରକୃତ, ବୈଶାଖଟି ଓ
କାଳସୁରୁଷର ଜୀବନଦେଶ; ସରୋବର ଗର୍ଭ ବିହାରୀ ।

ଆକାର—ମକରାକୁଡ଼ି + ଟ ତାରା ଦେଇ ଏହି ମଣ୍ଡଳ
ଗଢ଼ା; ଏଥୁରେ ଶବଣା ନକ୍ଷତ୍ରସ୍ତୁ Altair ତାରାର୍ହି ଉଚ୍ଚଲ ।

୧୧ । କୁମ୍ବ (Aquarius)—ସ୍ତର, ଅପଦ, ପୁରୁଷ,
ବାସୁ ପ୍ରକୃତ, ଶୂଦ୍ରବଣ୍ଟି ଓ ପଞ୍ଚମ ଦିଶ । କାଳ ପୁରୁଷର
ଚଂପ ।

ଆକାର—କଳଶ ବା ଘଟାକାର; ମୁଖ ପର୍ବିମଦିଶଦିଗରେ
ଓ ନିମ୍ନ ସ୍ତର ଉତ୍ତର-ପୁର୍ବ ଦିଗରେ ଅବସ୍ଥିତ । କୁମ୍ବ ଓ
କୁମ୍ବକାହକ ୧୦୮ ତାରା ଦେଇ ଗଠିତ । ପୂର୍ବ ଉତ୍ତରପଦରେ
Enif (E. Pegasi) ତାରାର୍ହି ଉଚ୍ଚଲ ଦେଖାଯାଏ ।

୧୨ । ମିଳ (Pisces)—ବ୍ରାହ୍ମକ, ଶ୍ଵା, ପିଲାବଣ୍ଟି,
କଳ ସ୍ତର, ବିପ୍ର ବଣ୍ଟି, କାଳସୁରୁଷର ପାଦ ଦେଶ ଓ କପ
ପ୍ରକୃତ ।

ଆକାର—ପରଶର ଦଳଗୁ ଦୂରଟି ମସ୍ତିଷ୍ଠିତ । ୧୩୩
ତାରା ଦେଇ ଏହା ଗଢ଼ା । ରେବଣା ନକ୍ଷତ୍ରର ନାମକରଣ
ନାମକ ତାର ଏଥୁରେ ଉଚ୍ଚଲ ।

ସୁର୍ଯ୍ୟ ଯେତେବେଳେ ପେଉଁ ରାଶି କାଟଦେଇ ଗଢ଼କଳ
ପାୟ ବେଧ ହୁଏ, ସେତେବେଳେ ରାଶିର ନାମାନୁସାରେ
ସୌର ମାସ କଲିଛ ହୁଏ । (ସୌରମାନ ଶବ୍ଦରେ
ଏହାର ବିଶେଷବିବରଣ ଦୃଷ୍ଟବ୍ୟ) ।

ରାଶିମାନଙ୍କର ନାମକରଣ ସମ୍ବନ୍ଧେ ପାଖାତ୍ୟ
ବୈଜ୍ଞାନିକ ଜଗତର ମତାମତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଜ୍ୟୋତିଷିଦ୍ୱୀ New-
comb କୁ �Popular Astronomy ନାମକ ଗ୍ରହନ
“Motion of the sun among the stars”,
ଅଧ୍ୟୟରୁ କିମ୍ବରେ ଉଚ୍ଚଲ କବାଗଲା ।

“We have no historic record of this division of the zodiac into signs, and the ideas of the authors can only be inferred from collateral circumstances.

It has been fancied that the names were suggested by the seasons, the agricultural operations and so on. Thus, the spring signs (Aries--the Ram, Taurus--the Bull, and Gemini--the Twins) are supposed to mark the bringing forth of young by the flocks and herds. Cancer--the Crab, marks the time when the sun having attained its greatest declination, begins to go back towards the equator; and the crab

having been supposed to move backwards, his name was given to this sign. Leo--the Lion, symbolizes the fierce heat of summer; and Virgo--the Virgin gleaning corn, symbolizes the harvest. In Libra--the Balance, the day and night balance each other, being of equal length. Scorpio--the Scorpion, is supposed to have marked the presence of venomous reptiles in October, while Sagittarius--the Archer, symbolizes the season of hunting. The explanation of Capricornus, the Goat, is more fanciful, if possible, than that of Cancer. It was supposed that this animal, ascending the hill as he feeds, in order to reach the grass more easily, on reaching the top, turns back again, so that, his name was used to mark the sign in which the Sun, from going south, begins to return to the north. Aquarius--the water-bearer, symbolizes the winter rains; and Pisces--the Fishes, the season of fishes.

All this is, however, mere conjecture, the only coincidences at all striking being Virgo and Libra. The names of the constellations were probably given to them several centuries, perhaps even thousands of years, before the Christian era; and in that case the Zodiacal constellations would not have corresponded to the season we have indicated. An attempt has even been made to show that the names of the zodiacal constellations were intended to commemorate the Twelve Labours of Hercules; but this theory rests on no better foundation than the other.

Zodiacal constellations occupy quite unequal spaces in the heavens, as may be seen by the inspection of the maps. In the beginning they were simply twelve houses for the sun, which that luminary occupied in the course of the year. Hipparchus found this system entirely insufficient for

exact astronomy and therefore divided the ecliptic and Zodiac into twelve equal parts, of 30° each, called signs of the Zodiac."

X X X

ଏଥରୁ ଜଣାଯିବ ଯେ ନାମକରଣ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଏ ସମସ୍ତ ଅନ୍ତରୀଳ ସାହାରଣ ଅବାସ୍ତବ । ପ୍ରକାରରେ ଏହି ନାମଗୁଡ଼ିକ ସେହି ସେହି ଶରୀମାନଙ୍କର କଳିତ ଅବୁଦ୍ଧି ଦେଖି ପ୍ରାତ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରିବୁଲ ଆବଶ୍ୟକ କରିଥିଲୁଣ୍ଟ । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟମାନେ ସେଷ୍ଟିକୁ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ନାମ ଦେଲେ ସୁକା ଏ ତଥ୍ୟ ବିସ୍ତୃତ ହୋଇ ନାନା ସନ୍ଦେହରେ ପଡ଼ିଥିଲୁଣ୍ଟ । ନାମଗୁଡ଼ିକ ଆକାରହେଉଥିବା ସେଥିର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟାଖ୍ୟା ସମ୍ମୁଖୀ ଅନାବଧିକ ।

ନିମ୍ନଲିଖିତ ସନ୍ଦର୍ଭରେ କାରୁ ଜଗବନ୍ତ ସିଂହ

ଶରୀ—ଶରୀ କହିଲେ ସାଧାରଣ ଲୋକେ ବୁଝିଲୁ ତିଳ । ଅମ୍ବ ଦେଶରେ ଶରୀ ଓ ପ୍ରକାର ହୁଏ ଯଥା :—ମାଦି, ଶ୍ରେଦେଇ, ନିଲଜ । ମାତ୍ରିଶରୀ ମାତ୍ର ମାସରେ ଅମଳ ହୁଏ, ଶ୍ରେଦେଇ ଶରୀ ଭୋଦୁଆରେ ଅମଳ ହୁଏ, ନିଲଜ ଶରୀ ଭଲଦ ମାସରେ ଅମଳ ହୁଏ । ଶରୀ ପେଢ଼ି ତେଲ ନାହାର କରିଯାଏ । ଶରୀରେ ବଢ଼ି ସ୍ଥାନିକି, ମସ୍ତ୍ରସ୍ଥକ ଥଣ୍ଡା ରଖେ । ଅୟୁଷଦୋକ୍ଷାନ୍ତି ଅନେକ ତୈଳରେ ଭଲଟୀଳ ବ୍ୟକଫାର କରିଯାଏ । ଶରୀରୁ ଶୁଦ୍ଧରେ ପାଗ କରି ଶରୀଲଭୁତ ତିଆର କରିଯାଏ । ଶରୀର ବୁନ୍ଦି ବାହୁ ବଢ଼ା ସଙ୍ଗେ ମିଶାଇ ବରିବିଛି କରିଯାଏ । ରାଶି ରିର୍ଣ୍ଣରେ ଅବଶ୍ୟକ ହୁଏ । ରାଶି ରିର୍ଣ୍ଣରେ ପରିଚିତମହିମାନେ ପରିଚିତ ହୁଅଛି । ଏହା ରାଶିର ସାଧାରଣ ଅର୍ଥ । ଏ ରାଶି ପୁରୁଷଙ୍କ ଉପରେ କହେ, ଅକାଶମାର୍ଗରେ ରାଶି ଅଛି । କେବେଷୁଦ୍ଧିଏ ନନ୍ଦି ମିଶି ଗୋଟିଏ ରାଶି ହୁଏ । ନଥପାଦ ନନ୍ଦିରେ ଏକ ରାଶି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ନନ୍ଦି ମୂର ପାଦ ବିଶିଷ୍ଟ । ନନ୍ଦି ୨୭ ଗୋଟି । ଅଷ୍ଟିମୀ, ଦ୍ୱିତୀ ଓ ତୃତୀୟବାର ଏକପାଦ ମିଶି ମେଷରାଶି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାଶି ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନନ୍ଦିର ନାମ ଅଛି । ରାଶି ନନ୍ଦି ତୁଳା ଏଗୋଟି ଗ୍ରହ ଅଛି । ଏମାନଙ୍କର ରହ ରମ ନାମ ଅଛି । ରାଶି ୧୨ଟ । ଏହି ରାଶିକାମାନୁସାରେ ବାର ମାସର ନାମ । ୭ପ୍ରତିତିମାନୁସାରେ ଗ୍ରହର ନାମ ।

ଏହି ରାଶି, ନନ୍ଦି ଓ ଗ୍ରହଗଣ ସେବି ଜ୍ୟୋତିଶାସ୍ତ୍ରର ସ୍ମୃତି । ଜ୍ୟୋତିଶାସ୍ତ୍ର ଦୁଇଭାଗରେ ବିଭିନ୍ନ—ଶରୀତ କ୍ଷେତ୍ରିକ ଓ ପଳିତକ୍ଷେତ୍ରିକ । ଆକାଶରାଜ୍ୟକୁ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଲେ ମାନବର ବୁଦ୍ଧି ପ୍ରମିଳ ହୋଇଯାଏ । ଅସୀମ ଅନ୍ତରୀଳ ଆକାଶ ଅସଂଖ୍ୟ ନନ୍ଦିମାଳାରେ ବିଭିନ୍ନିତ । ସେ ଅନ୍ତରୀଳ ରାଜ୍ୟରେ କୋଟି କୋଟି ନନ୍ଦି ବିପରି, କି କୌଣସିରେ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଶକ୍ତି ରଖିଛି, ତାହା ଅଲୋଚନା କଲେ ମାନବ ଅବାକ୍ ହୁଏ । ମାନବବୁଦ୍ଧି ସ୍ଵାମୀ । ମାନବ ସେହି ସ୍ଵାମୀ ରୂପିରେ ଏ ଅସୀମରାଜ୍ୟର

କଳନା କରିବାକୁ ପ୍ରୟୋଗୀ । ଗ୍ରହ, ନନ୍ଦି ଓ ଶରୀମାନଙ୍କ ଗତିନୂପଣ କରିବା, ଶରୀତକ୍ଷେତ୍ରର କାର୍ଯ୍ୟ । କେଉଁ ଗ୍ରହ, ନନ୍ଦି ଦିନକେ କେତେ ଗତି କରୁଛି, କାହା ଗତିଶ୍ରଦ୍ଧାରେ କି କି ଜନନ୍ତ ଅଛି, ଗ୍ରହଙ୍କ କେବେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ହେଉଛି, କେଉଁ ଗ୍ରହ କେବେ ଉଦ୍‌ଦିତ ହେଉଛି, କେଉଁ ଗ୍ରହ କେବେ ଉତ୍ସବ ହେଉଛି, କେଉଁ ଗ୍ରହ କେବେ ଉତ୍ସବ ହେଉଛି, କେଉଁ ଗ୍ରହ କେବେ ଉତ୍ସବ ହେଉଛି । ଏହି ଗ୍ରହ ଜଗତରେ ଗ୍ରହମାନଙ୍କ ଗତିବିଧି ନୂପରଣ କରିବାପାଇଁ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶରେ ଦୂରବ୍ୟକ୍ଷଣ ପ୍ରଭୁତ ଅନେକ ଯତ୍ନ ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଥିଲା । ମୁକ୍ତିମାନ୍ ମାନବ ତାହାର ପ୍ରକାର ବୁଦ୍ଧିବଳରେ ଏ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲା । ପାତୀନ ଶାରତର ଭାସ୍ତରାଶ୍ୟର୍ ପ୍ରଭୁତ ଧୂରକର ଜ୍ୟୋତିବିଦ୍ୟମାନେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଦ୍ୟାପରି ଜ୍ୟୋତିବିଦ୍ୟମାନେ କରିବାକୁରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାଇଥିଲେ । ଏହି କାଳଦର୍ଶୀମହିମାନେ କିନା ଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ଶରୀତ କ୍ଷେତ୍ରିକରେ ପ୍ରଭୁତ ଉତ୍ସବ ସାଧନ କରିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମୂଳିର ପ୍ରାର୍ଥ୍ୟ ଓ କଳନାର ପ୍ରସର ଦେଖିଲେ ଲୋକ ସ୍ଵର୍ଗ ନ ହୋଇ ରହି ପାରିବ ନାହିଁ । କି ଅଭ୍ୟାସ ଶକ୍ତି । ଜନ୍ମବିଜ୍ଞାନ ସାହାଯ୍ୟରେ ଆଜି ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ପଣ୍ଡିତମାନେ ଯେଉଁ ସବୁ ଗଣନା କରି ପାରୁଥିଲୁଣ୍ଟ, ପାତୀନ ସୁଗ କଥା ଥାଉ, ସେବିନ ଶକ୍ତିମାନେ କେବଳ ଅପଣା କଳନା ଶକ୍ତି ଓ ଦୃଷ୍ଟି ଶକ୍ତି ବଳରେ ତାହା ବନ୍ଦ ସୁଗ ପୁଣେ ବର ଯାଇଥିଲୁଣ୍ଟ । ପାତୀନ ସୁଗ କଥା ଥାଉ, ସେବିନ ଶକ୍ତିମାନେ ଦେଇ ଯାଇଥିଲୁଣ୍ଟ ପାଠୀ ସାଥୀନ୍ ଯାହା ଦେଖାଇ ଦେଇ ଯାଇଥିଲୁଣ୍ଟ ତାହା ଭାବିଲ ପକ୍ଷରେ ଗର୍ବର ବିଷୟ । ସେ ସୁଲକ୍ଷଣ ମାତ୍ର ନ ଥିଲେ, ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଉପାଧ୍ୟ ପାଇ ନଥିଲେ, ବାହିଂଶ କାଠି ଦୂର ଗୁରୁ ଜଣ୍ଠ ଧରି ଗ୍ରହ ନନ୍ଦି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟକ ଉତ୍ସବାଶ୍ୟର୍ ହେଉଅମରିତ ରାଶି । ଗଲେ । ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦର୍ଶଣ ତାଙ୍କ ଅକ୍ଲାନ୍ ଗବେଷଣାର ପଳି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦର୍ଶଣକୁ ବୁଝି ପାରିବା ଭଲ ଲୋକ ବିରଳତାରୁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତହିର ଟୀକା ହୋଇ ନାହିଁ । ସେ ତାଙ୍କ ଗଣନା-ନୂପରେ ପାଞ୍ଜି କରି ଗଲେ । ଭାବିଲର ଘରେ ଘରେ କାଙ୍କ ପାଞ୍ଜି ପ୍ରଠିନିଧି । ସେ ବାହୁଂଶ କାଠି ଓ ନଳ ସାହାଯ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଗଣନା କରି ଯାଇଥିଲୁଣ୍ଟ ତାହା ଦୁରବସନ ଯଳି ସାହାଯ୍ୟରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କ ଗଣନା ସଙ୍ଗେ ପ୍ରାୟ ସ୍ଵାମାନଙ୍କ ବୋଲି ପାଶ୍ଚାତ୍ୟମାନେ ଦେଖିଥିଲୁଣ୍ଟ ।

ଜ୍ୟୋତିଷ ଶାସ୍ତ୍ରର ପଳିତକ୍ଷେତ୍ର ଆମ ଦେଶରେ ବନ୍ଦିଲ ପ୍ରତିକଳ । ପାଞ୍ଜିରେ ଯେଉଁ ସବୁ ପଳି ଲେଖାଥାଏ ତାହା ଶରୀତ ଓ ପଳିତ ଉତ୍ସବ ଶକ୍ତି ପଳି । ପଳିତ କ୍ଷେତ୍ରିକ ଶାସ୍ତ୍ର ଗଣିତ ଜ୍ୟୋତିଷ ସାପେକ୍ଷା ଶରୀତ କ୍ଷେତ୍ରିକ ନ ଜାଣିଲେ ପଳିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରବେଶ ଲୁଭ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ଗଣନା ଠିକଣା ହେଲେ ସିନା ପଳ କହିଦେବ ।

ଗଣିତପ୍ରଦର ଗତିଶୋଦ ସକଳ ନିର୍ମୀତ ହେଲେ ପଳିତ ବିଶେଷ ଫଳ କହି ଦେବ । ଆମ ଦେଶରେ ଜନ୍ମପଦ୍ଧିକାର ପ୍ରତକଳ ଅଛି; ଜନ୍ମ ଯେଉଁ ସମୟରେ ହୃଦୟ ସେହି ସମୟରେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଅବସ୍ଥାରୁ ଲଗୁ ଧରାଯାଏ । ଲଗୁର ଅର୍ଥ ସୂର୍ଯ୍ୟ କେଉଁ ରାଶିରେ ଲାଗେ ରହିଥାଏ । ଏହି ଲାଧିର ଭଣି ନନ୍ଦ ତକ ହୁଏ କହାଯାଏ । ଏହି ରାଶିତରୁ ଗଣନା କରି ସକଳ ଫଳ ବିଶେଷ କରାଯାଏ । ଜନ୍ମ ପରିକା ଫୁଲ ଜନ୍ମାଚିତ କର୍ମଫଳର ସୁଚନା । ପୁଣ୍ୟ ଜନ୍ମାଚିତ କି କି କର୍ମଫଳ ଇହ ଜନ୍ମରେ ଭ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ତାହା କୌଣସି ବା ଜନ୍ମ ପରିକାରୁ ଜଣାଯାଏ । ଫଳତ ଜ୍ଞାନିଷ ଗଣନା ବେଳେ ପ୍ରଦବଳ ବିଶେଷ ଅବଶ୍ୟକ । ପ୍ରଥମେ ଦେଖିବାକୁ ହେବ, ଜାତକର ଲଗୁ ଟିକୁ ଅଛି କିନା ? ଲଗୁ ଟିକୁ ନ ଥିଲେ ଫଳ ଅଗୋ ମିଳିବ ନାହିଁ । ଲଗୁ ପରାଯା ପରେ ଗ୍ରହବଳ ବିଶେଷ ଓ ଯୋଗବିଶେଷ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଗ୍ରହ ଯୋଗରେ ଅନେକ ଅନେକ ଫଳ ଉଦ୍‌ଦିତ ହୃଦୟ । କେଉଁ ରାଶିରେ କେଉଁ ଗ୍ରହ ସଙ୍ଗରେ କେଉଁ ଶୁଦ୍ଧର ଯୋଗ ହେଲେ ବିଫଳ ଘଟେ ତାହା ମଧ୍ୟ ଜଣାଯାଏ । ଉନ୍ନ ରହ ଯୋଗରେ ଉନ୍ନ ରହି ଫଳ ହୃଦୟ । ଦଶ ଫଳ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ । କେଉଁ ଦଶା, ଅନ୍ତର୍ଦୟା, ପ୍ରତ୍ୟେନ୍ଦ୍ରିୟ ଦଶାରେ ବି କି ଫଳ ଘଟିବ, ସେ କଥା ଫଳତ ଜ୍ଞାନିଷ କରାଯାଏ । ଦଶା କରିବାର ପଦ ଅପୁର୍ବକ ନ ଥାଏ ତେବେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯୋଗାଦି ଲକ୍ଷଣରେ ବି ପ୍ରୟେଜନ । କାଳକର ରୁଷ ନାନାପ୍ରକାର ଅଛି; କିଏ ଜନ୍ମ ଲଗୁ ଅନୁସାରେ କେଉଁ ଦଶାର ଅଧିକାରୀ ତା ମଧ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରି ପାଇଛି । ଦଶା ସାଧନ ଫୁଲରୁ ବାଳିରୁ ବିଶେଷ ବିଶେଷ ବିଦ୍ୟ ଅଛି । ବାଳକର ଯଦି ଅପୁର୍ବକ ନ ଥାଏ ତେବେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯୋଗାଦି ଲକ୍ଷଣରେ ବି ପ୍ରୟେଜନ ! କାଳରିଷ୍ଟ ନାନାପ୍ରକାର ଅଛି; କିଏ ଜନ୍ମ ହେବା ସଙ୍ଗେ ନିଷ୍ଠ ହେବାଯାଏ, କିଏ ବର୍ଷ କରେ, କିଏ ପାଞ୍ଚବର୍ଷରେ ଉଦ୍‌ଦିତ ମଧ୍ୟ ବିଶେଷ ବିଶେଷ ନାନାପ୍ରକାର ସାବି ଅଛି; ପଥା—ଅଷ୍ଟବର ସାଧନ, ପଢାକରିଷ୍ଟ, ଶୁଭକୁଣ୍ଠଳୀ, କେତୁକୁଣ୍ଠଳୀ, ଗ୍ରହରିଷ୍ଟ, ଯୋଗରିଷ୍ଟ ଉଦ୍‌ଦିତ । କିପାପ ସ୍ଵର୍ଗନ୍ୟ ଉଦ୍‌ଦିତ ମଧ୍ୟ ବିଶେଷ ଜଣାଯାଏ । ବିବାହରେ ମଧ୍ୟ ଦଶ ମେଲକ ବୁଝାଯାଏ । ମାନବର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦୈନିକନ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଅର୍ଥାତ୍ ମହାମାନେ ଜ୍ଞାନିଷଶାସ୍ତ୍ର ସଙ୍ଗେ ଯୋଡ଼ିଥାଇଛନ୍ତି । ଯାଧା କରିବାକୁ କେଉଁ ବେଳରେ ଯାଧା ଶୁଭ, କେତେବେଳେ ଅଶୁଭ, ପ୍ରତିକଳ କି ଆଦ୍ୟ ଆଇବ, କି ଆଦ୍ୟ ନ ଆଇବ ଉଦ୍‌ଦିତ ସକଳପକାର କାର୍ଯ୍ୟର ଗ୍ରହ ନନ୍ଦକ ଗର ସଙ୍ଗେ ସମ୍ଭବ ରହିଛି । ପ୍ରଶ୍ନ ବିଶେଷ ଜ୍ଞାନିଷ ଶାସ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ପୁଣି ସାମୁଦ୍ରିକ ଅଛି । କରକପାଳ କୌଣସି ସବୁଥିରୁ ମାନବଜୀବନର ଘଟନାବଳୀ କୁହାଯାଇ ପାରେ । ଜ୍ଞାନିଷ ଶାସ୍ତ୍ର ଏକ ପ୍ରକାଣ ଶାସ୍ତ୍ର ! ହିକାଳଦର୍ଶୀ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ଗର୍ଭାବିଷେଷଣ କରି ଜ୍ଞାନିଷ ଶାସ୍ତ୍ର ଲେଖି ଯାଇଛନ୍ତି, ଏହା

କେହି କେହି କହନ୍ତି ବିଜ୍ଞାନମୂଳକ ନୁହେ । ମାତ୍ର ସାଧାରଣତଃ ଦେଖାଯାଏ ଯେ, ଗ୍ରହ ଜଗତର ପୁଥୁଗ୍ରହ ଉପରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅଛି । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରର ସେ ପୁଥୁଗ୍ରହ ଉପରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅଛି, ଏ କଥା କେହି ଅସ୍ତ୍ରିକାର କରି ପାଇବେ ନାହିଁ । ଜ୍ଞାନିଷ ଗଣନା କରି ଯେଉଁ ଦିନ ଯେତେବେଳେ ଗ୍ରହଣ ହେବାର ପାଞ୍ଚମିତିରେ ଲେନ୍ଦ୍ରିୟ, ଟିକୁ ସେହି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ଗ୍ରହଣ ହେଉଥିବା ଦେଖାଯାଉଥିବା । ସୁତବାଁ, ଗ୍ରହ ନନ୍ଦମାନକର ପେ ମାନବ ଉପରେ କିମ୍ବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନାହିଁ, ଜ୍ଞାନିଷ ଶାସ୍ତ୍ରଟା କେବଳ ଗାଲଗଟ୍, ଏ କଥା ବିପରୀକରି କହି ପାଇବା ? ଏତେ ବଢ଼ି ପ୍ରକାଣ ଶାସ୍ତ୍ର ଯେଉଁମାନେ ଲେଖିଲେ ସେମାନେ କେବଳ ମିଥ୍ୟା କଲନା ଉପରେ ଗୁଡ଼ାଏ ଲେଖିଗଲେ, ଏ କଥା କହିବା ସମୀଚିନ ନୁହେ ।

କେହି କେହି କହନ୍ତି ଜ୍ଞାନିଷଶାସ୍ତ୍ର ଜାଣି ବି ଲାଭ ଅଛି ? ଅନ୍ୟ କିମ୍ବା ଲାଭ ଥାଉ ବା ନ ଥାଉ, ବିଦ୍ୟାର ମହିମା, ଓ ଶକ୍ତି କେତେ ତା ଜଣାଯାଇବ; ଗ୍ରହ, ରାଶି, ନନ୍ଦମାନ ସଙ୍ଗେ ମାନବଜୀବନର ବି ସମ୍ପର୍କ ଅଛି ସେ କଥା ଜଣାଯାଇବ । ଜାତକରେ ଗ୍ରହରୁ ଜାତକର ଜୀବନବ୍ୟାପୀ ଘଟନାବଳୀ କହିଦେବା ଜଣା ଅର୍ଥାତ୍ ର କଥା ନୁହେ । ପାଥାତ୍ଥ ଦେଶରେ ଜ୍ଞାନିଷଦିଦ୍ୟା ଅଛି; ସେ ଦେଶ-ମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ଏ ବିଦ୍ୟାର ତତ୍ତ୍ଵ ହେଉଥିବା ।

ଆମ ଦେଶରେ ଜାତକ ବୁଝିଲେ ବିବାହ ହୃଦୟ, କର କୋଷ୍ଟି କିମ୍ବା କୋଷ୍ଟି ମିଳାଇ ପ୍ରଥମେ ଦଶ ମେଲକ ବୁଝାଯାଏ । ଦଶମେଲକ ମଧ୍ୟରେ ନାଗନାହିଁ, ଗ୍ରହମ୍ବକ, ନରପତିଶ ପ୍ରଧାନ । ରାଜଯୋଟକ ହେଲେ ଅନ୍ୟ ମେଲକ ବୁଝାଯାଏ ନାହିଁ । ରାଜଯୋଟକ ଅର୍ଥ;—କର କନ୍ଧାର ଏକ ରାଶି ହେଲେ, କିମ୍ବା ଦଶମ ତୃତୀୟ, ଚର୍ଦ୍ଦିମ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଥମ, ସମସ୍ତପ୍ରକଳ୍ପ ହେଲେ ରାଜଯୋଟକ ହୃଦୟ । ଏପରି ମେଲକ ଘଟିଲେ ବିବାହ ଅଛି ଶୁଭଦାୟକ ହୃଦୟ । ଗ୍ରହମ୍ବକ ହେଲେ, ବା ନରପତିଶ ହେଲେ ବିବାହ ଅନ୍ତର୍ଭବ ଅଛି । ନରପତିଶ ଯୋଗ ନନ୍ଦମାନ ଜଣାଯାଏ । ୨୭ ନନ୍ଦ ମଧ୍ୟ ରାଗରେ ବିବାହ । ୫ ଦେବତା, ୫ ନର, ୫ ବ୍ରାହ୍ମି । ବରର ନନ୍ଦମାନ ନର, କନ୍ଧାର ନନ୍ଦମାନ ବିଷୟ ହେଲେ ନର ବ୍ରାହ୍ମି ହୃଦୟ । ଏପରି ହେଲେ କର କନ୍ଧାର ମଧ୍ୟରେ କଳିଷ ହୃଦୟ । ଏ ବିଷୟ ପ୍ରତ୍ୟେକରେ ଦେଖାଯାଉଥିବା । କେଉଁଠି ପ୍ରାଣ ପ୍ରତ୍ୟେକର ଶାସ୍ତ୍ରପ୍ରଦ ସହବାସରେ କାଳ କଟାଇଅଛନ୍ତି; କେଉଁଠି ଅଗ୍ନିପ୍ରଦ ସହବାସରେ କଳିଷ କରୁଥାଇଅଛନ୍ତି । କେଉଁଠି ଶାସ୍ତ୍ରପ୍ରଦ ସହବାସରେ କଳିଷ କରୁଥାଇଅଛନ୍ତି । କେବେଳେ ଜ୍ଞାନିଷଶାସ୍ତ୍ର ମାନ ବା ନ ମାନ, କୋଷ୍ଟି ମିଳାଇ ବା ନ ମିଳାଇ, ଜ୍ଞାନିଷଶାସ୍ତ୍ର ମେଲକର କାର୍ଯ୍ୟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଯାଉଛନ୍ତି । ସେମାନକ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୟ ନନ୍ଦମାନେ ସୁଧାଳ କୁପଳ ରେଗ କରୁଥାଇଅଛନ୍ତି । ସେପରି କୌଣସି ଶକ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥାଇଅଛନ୍ତି । କରିଯାଇଥାଇନ୍ତା ନାହିଁ । ଭଲ ମନ ଦୂରତ୍ତ ପାରାପାରି ହୋଇ ଗଲିଛି । ଗ୍ରହ ନନ୍ଦମାନକେ ସେମାନକ ଗତିପଥରେ

ଶୁଳିଷ୍ଠ । ସେମାନେ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଯାଉଛନ୍ତି । ମାନବ ସେ ସବୁର ହିମାକ ରଖୁ ବା ନ ରଖୁ, ମାନବ ସେମାକଙ୍କ ଶକ୍ତିକୁ ମାନୁ ବା ନ ମାନୁ, ମାନବ ତାକୁ ମାନ ଚକ୍ର ବା ନ ଚକ୍ର, ସେମାକଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ଅପ୍ରତିଦିନରେ ଚକ୍ରରେ ଏବଂ ମାନବ ସେ ସବୁର ଫଳାଫଳ ଅଞ୍ଜିତରୁବେ ହେଉ ବା ଜୀବିତରୁକେ ହେଉ, ରୋଗକର ଯାଉଛି । ଗ୍ରହ ନିଷ୍ଠ ଜନିତ ମନ୍ଦପକର ପ୍ରତିକାରିଧାନଶାସ୍ତ୍ରରେ ଥାଇ; ଦେବାରଧକା, ଗ୍ରହ ମୁକ୍ତା, ହୋମ, ଦାନ, ମଣିଧାରିଶପ୍ରତିର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥାଇ । ସେହିମାନେ ଗ୍ରହନିଷ୍ଠରଙ୍ଗର ଶକ୍ତିକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଅଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସେ ସବୁ କର୍ମ କରୁଅଛନ୍ତି ଏବଂ ତଥାର ମନରେ ଶାନ୍ତିଲୁହ କରୁଅଛନ୍ତି । ସେହିମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଅଛନ୍ତି ସେମାନେ ଗ୍ରହଶକ୍ତି ଜନିତ ଫଳ ହେବ କରୁଅଛନ୍ତି ।

ବିବାହ, ବୃତ୍ତ, କର୍ତ୍ତ୍ଵବେଷ, ସୀମନ୍ତୋଦୟକ, ଚୂଡ଼ାକର୍ମ, ନିବକ୍ଷୁ ଯାତ୍ରା, ଗର୍ଭାକ, ଗର୍ଭ ସମ୍ମାନ, ବିଦ୍ୟାରମ୍ଭ, ଗୃହାରମ୍ଭ, ଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରବେଶ, ଜଳାଶୟ ଅନନ୍ତ, ଦେବତା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପ୍ରତିକିରି ହିନ୍ଦୁର ଯାବଣୀ କର୍ମ ପରିଜନନୀର ଶୁଭାଶୁଭ ବିବେଚନା କରି କରିଯାଏ । ହିନ୍ଦୁ ମାନେ ସମୟକୁ ମଧ୍ୟ ବିଭାଗ କରି ଯାଇଛନ୍ତି । ଅମୃତ ବେଳା, ମାହେନ୍ଦ୍ର ବେଳା, ବନ୍ଦ ବେଳା, ଶୁକ୍ଳ ବେଳା ଇତ୍ୟାହ । ଅମୃତ ବେଳା ଓ ମାହେନ୍ଦ୍ର ବେଳାରେ ଯେଉଁ କମ୍ କରିବ ସେହିକାର୍ଯ୍ୟରେ ତୟ ସୁନ୍ଦରିତ, ଅନ୍ୟ ବେଳାରେ ଯାହା କରିବ ସେଥିରେ କାଥା କିମ୍ବା ଘଟକ । ପବନ ବିଜୟ ସ୍ଵରେ-ଦୟରେ ନିର୍ମାସ କାରି ଯାତ୍ରା କରିବା କିମ୍ବା ଅଛି । କେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କେଉଁ ବେଳାରେ କିମ୍ବା ତୟ ହେବ ସେଥି ପ୍ରତି ହିନ୍ଦୁମାନକର ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟି ଥିଲା । ପ୍ରାଚୀନ ହିନ୍ଦୁମାନେ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରେ ସକଳ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।

ସନ୍ଦର୍ଭ ଲେଖକ—ଶ୍ରୀ ଜଗଦକନ୍ତୁ ସ୍ବିତ ।

ତିଲ ଦେ. ବି—ଓଦ୍ଦା; ତଳ—*Sesamum*; *gingeli* oil
ତିଲ (ତଳ ଦେଖ) plant and seed.

ବର୍ଣ୍ଣିଆ—ଦେ. ରଣ—(ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ସୁନ୍ଦର, ସଥା, ମାତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣିଆ)—
Rāsiā ଅମୁକ ରଣରେ ଜନ ହେ ଇଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି) — (Persons
ବାଣିଜୀବୀ ଜନେ ବାଣିଜୀବୀ ରାଶିଯା ଜନେ ବାଣିଜୀବୀ ରାଶିଯା
ଯାହିଯା)

ବର୍ଣ୍ଣିକ—ସ. ବି (ରଣ + କ)—୧ । ରଣ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ— 1. Rela-
Rāsiaka ting to numbers. ୨ । ରଣୀୟ—
2. Connected with a particular zodiacal sign.

ବର୍ଣ୍ଣି ଗୁଡ଼ି—ଦେ. ବି—ଏକପ୍ରକାର ସବୁଧାନ—A species of
Rāsi gundi fine paddy.

ବର୍ଣ୍ଣି ଗୁଡ଼—ସ. ବି—(କେନ୍ଦ୍ରିତିକ)—ବର୍ଣ୍ଣି ରକରେ ଉପିତ ପ୍ରତ୍ୟେକ
Rāsi gūha ବର୍ଣ୍ଣର ସତତ ଗୁଡ଼ ବା ସ୍ତ୍ରୀଳ—Space
marked for each of the twelve signs in the zodiacal circle.

ପଶ ଚକ୍ର—ସ. ବି—(କେନ୍ଦ୍ରିତିକ) କେନ୍ଦ୍ରିତିକ ତଥ ବା ବୃତ୍ତ—
Rāsi chakra [ବୃତ୍ତ—ଏହାର ପରିଧି ୧୨୩୦ ଅଂଶରେ ବିବରି ହୋଇ
ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶୁଦ୍ଧକୁ ଗୋଟିଏ ରଣି ଅଧିକାର କରେ; ଏହା
ପୂର୍ଣ୍ଣକୁ ଓ ସମସ୍ତ ଗ୍ରହନିଷ୍ଠର ଭ୍ରମଣମାର୍ଗ] ; ରତ୍ନ
The zodiac; the circle representing the
respective positions of the zodiacal
signs.

[ବୃ—ବର୍ଣ୍ଣିଚକ୍ର—ମେଷାଦି ହାତଶ ବର୍ଣ୍ଣିଯୁକ୍ତ ବୃତ୍ତ । ଏହା ୩୬୦ ଅଂଶରେ
ବିବରି ଓ ୩୦ ଅଂଶ ଦେଇ ଏକ ରଣି ଗଠିତ ଓ ପ୍ରବହୁ-
ବାସୁଦ୍ଵାରା ବଳିତ ।
ରତ୍ନ—ଧୂ ବୟୋ ବର୍କମାଣ୍ଡି ହୁବଦାରିଲେଖ ।
ପରେଥିତ୍ୟଜ୍ଞସ୍ତ୍ର ତନ୍ଦବା ଗ୍ରହକଣା ଯଥାକମ ॥

ସୂର୍ଯ୍ୟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ।

X X X
ସୁନ୍ଦର—ସପ୍ରବିଂଶ୍ଚତ ରୈଜେଣ୍ୟତ୍ସତ୍ତଂ ସ୍ତ୍ରିମିତ ବାସୁଗଂ,
ତଦର୍କାଂଶୋ ରବେଦ୍ରାଣି ନବର୍ଣ୍ଣତରଣାଦିତଃ । ଆପିକା ।
ଅର୍ଥାତ୍ ବର୍ଣ୍ଣିଚକ୍ର ୩୬୦ ଅଂଶରେ ୨୭୩ ନିଷ୍ଠ
ଅବସ୍ଥାତ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିଷ୍ଠର ପରିମାଣ ୧୩ ଅଂଶ ୨୦
ଦଳ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ରଣି ଦୂର ନିଷ୍ଠର ଓ ଅପର ଏକ ନିଷ୍ଠର
ଏକତରଣ ଦେଇ ଗଢା ।

ପଥ—ଅଣ୍ଟିଲ, ଦ୍ଵିତୀ ଓ ବୃତ୍ତକାର ଏକ ପାଦ ନେଇ
ମେଷରଣି ଗଠିତ; ବୃତ୍ତକାର ୨ ପାଦ ୨ ରେଣ୍ଟଣି ଓ
ମୁଗରଣିର ଦୂର ପାଦ କେଇ ବୃତ୍ସରଣି ଗଠିତ; ମୁଗରଣି
୨ ପାଦ, ଅର୍ଦ୍ଧା, ପୁନବସୁ ୨ ପାଦ କେଇ ମିଥନ ରଣି
ଗଠିତ; ପୁନବସୁ ୧ ପାଦ, ପୁର୍ବୀ ଓ ଅଶ୍ରେଷ୍ଟା ନେଇ
କର୍କଟରଣି ଗଠିତ; ମଧ୍ୟ, ପୁର୍ବାଧିଗୁଣା ଓ ଉତ୍ତର-
ପାଳୁମର ୩ ପାଦ, ହସ୍ତ, ତିରାର ୨ ପାଦ ନେଇ
କଳ୍ୟାନି ଗଠିତ; ତିରାର ୨ ପାଦ, ସାତୀ, ବିଶାଖାର ୧ ପାଦ,
ଅନୁରାଧା, ଜ୍ଯେଷ୍ଠା ନିଷ୍ଠର ନେଇ ବୃତ୍ସରଣି ଗଠିତ; ତୁଳା,
ପୂର୍ବାଧାତ୍ମା ଓ ଉତ୍ତରାଧାତ୍ମା ନିଷ୍ଠର ୧ ପାଦ କେଇ
ଧନୁରଣି ଗଠିତ; ଉତ୍ତରାଧାତ୍ମାର ୨ ପାଦ, ଶରଣା ୧ ପାଦ
ଧନୁରଣି ଓ ପୂର୍ବରାତ୍ରିକର ୩ ପାଦ ନେଇ କୁମୁ ଗଠିତ;
ପୂର୍ବରାତ୍ରିକର ୧ ପାଦ, ଉତ୍ତରରାତ୍ରିକର ୩ ରେବତା ନିଷ୍ଠର
ନେଇ ମୀନରଣି ଗଠିତ ।

ଭରକାନ୍—ସୂର୍ଯ୍ୟତନ୍ତ୍ରାଦି ଦୃଷ୍ଟି କଲ୍ୟାନରେ ଅପଣାକ
ଦ୍ୱାଦୟ ଭରବେ ବିବର କରି ଗ୍ରହନିଷ୍ଠାଦି ଭରଗରକୁ
ଧାରଣ କଲେ, ପ୍ରମାଣ—

ଅଥସୁଷ୍ଟାଂ ମନ୍ଦୁକେ ଦ୍ୱାଦୟକାର ମୁତ୍ତିତୁତ
ସନ୍ଦର୍ଭମାତ୍ରେ ସୁନ୍ଦରିଶେଷାଦିକାରୀ ନିଧା ।

ମନସ୍ୟ ଖଂ ତତୋବାୟୁ ରମ୍ଭି ସପୋଧରା କମାର,
ଶୁଣେକବୁଦ୍ଧୀ ପଞ୍ଚେବ ମହାଭୂତାନ ଜଞ୍ଜିରେ ।
ଅଶ୍ଵିଷୋମୌର୍ବସ୍ତରେନୁ ତତସ୍ତ୍ରମାରକାଦୟୁଃ,
ତେତୋଦୁଃ୍ଖାସୁବାତେରେଣ କମଶଃ ପଞ୍ଚ ଜଞ୍ଜିରେ ।
ପୁନ ବ୍ରଦଶଧାସ୍ଵାନଂ ବିଭଜେଦୁଶି ସଞ୍ଜକଂ,
ନନ୍ଦି ରୂପିଣଂଦୁୟଃ ସପ୍ତବିଂଶାସ୍ଵକଂ କଶି ।

ସୁର୍ଯ୍ୟଦିବାନ୍ତ ।

X X X

ରାଶିତଥର ବିଭାଗ ବିଷୟରେ ପାଠ୍ୟ ପାଞ୍ଚାତ୍ୟ କୌଣସି
ଜ୍ୟୋତିଶାସ୍ତ୍ର ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ମତ ପ୍ରଶ୍ନର କରେ ନାହିଁ । ରାଶିମାନଙ୍କ
ଅବସ୍ଥାନ, ଅକ୍ଷତ ଇତ୍ୟାଦି ସମ୍ବନ୍ଧେ ଉତ୍ସୟେ ପ୍ରାୟ
ଏକମତ । ପାଞ୍ଚାତ୍ୟ ନନ୍ଦିଗଣ (Constellations) ର
ବିବରଣ ଗ୍ରହବନ୍ଦ, ବିନ୍ଦୁ ପାଠ୍ୟ ନ ସହିତୟର ସ୍ଵାନ ବିଷୟରେ
ସାମାନ୍ୟ ଗଣ୍ଡଗୋଟ ଘଟଥାଏ ।

(ରାଶିମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିବରଣ ରାଶି
ଶକରେ ଦ୍ୱାସ୍ତବ୍ୟ ।)

ସନ୍ଦର୍ଭ ଲେଖକ ଜ୍ୟୋତିଶାସ୍ତ୍ର
ଗ୍ରା ବାଇକୋଳ ମହାପାତ୍ର ।

ଶିଳ୍ପଚେତନ—ଦେ ବି.—ତଳ ଟେଲ—Sesamum oil.

Rāsi tela ଡିଲେର ଡେଲ ତିଲକାତେଲ

ଶିଳ୍ପ ନନ୍ଦି—ସ. ବ—୧ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ମେଷଅକ ଶିଳ୍ପ ଓ ଅଶ୍ଵିନୀ
Rāsi nakshatra ଅଦ ନନ୍ଦି—୧. (Astrology) The

astrological signs and asterisms. , । ମନୁଷ୍ୟର

ଜନ୍ମ ହେବା ସମୟରେ ଚନ୍ଦ୍ର ଯେଉଁ ନନ୍ଦିରେ ଥାଥିବା—
2. The ascension of the moon at the
birth of a person.

ଶିଳ୍ପ ନନ୍ଦି—ଦେ. ବି.—ଖାରେ ବା ଭଲରେ ମିଠା ପାଇ
Rāsi na(la)du କରସାଇ ବିକାଯାଇଥିବା ଲଜ୍ଜା—
ଡିଲେରନାଡୁ Sweetmeat-balls of fried sesamum
ତିଲକୀ ଲଜ୍ଜା seeds seasoned with sugar.

ଶିଳ୍ପ ନାମ—ସ. ବ—ଯେଉଁ ଶିଳ୍ପରେ ସେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥାଏ ସେହି
Rāsi nāma ଶିଳ୍ପର ଜ୍ୟୋତିଷୋକୁ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସେ
ବ୍ୟକ୍ତିର ଯେଉଁ ନାମ ହେବା ଛୁଟି—Name of a
person which is proper to be given to
him according to the zodiacal sign of
his birth. (ଦ୍ର—ଲୋକକୁ ଯେଉଁ ନାମରେ
ତକାଯାଏ ତାକୁ ମାତା ପିତାଦି ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଦିଅନ୍ତି ବୋଲି
ତାହାକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ନାମ କା ତାକନାମ ବୋଲିଥାଏ ।)

ଶିଳ୍ପ ପତାଇବା—ପାଦେ (ସମଲବୁର) କି—ଅନାର୍ଥ ଗଣ୍ଡ ଓ
Rāsi pataibā ରୂପୁଂ ଜାଇର ବରକଳ୍ୟାମେଲକ ବୁଝିବାର
ପ୍ରଥା ଦିଶେଷ—A peculiar method of
ascertaining the agreement or otherwise
of stars of a bride and a proposed

groom, prevalent among the Gonds
and Bhuyāns;

[ଦ୍ର—ବରକଳ୍ୟା ସ୍ଵର୍ଗ ନିତ୍ୟାପିତ ହେଲେ ଗୋଟିଏ କଢ଼ି
ବଂସାରେ ନିର୍ମଳ ପାଣି ରହ କନିଥା ପଞ୍ଚବ ବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ଵାରା ପାଣିରେ
ବାରମ୍ବାର ଏକାଦିଷ୍ଟମେ ଥଥର ଗୋଟିଏ ଲେଖା ଏବଂ ଶିଳ୍ପି ବର
ପଣୀପୁ ବ୍ୟକ୍ତି ଗୋଟିଏ ଲେଖା ଏବଂ ଗୁରୁତ୍ୱରେ ପକାଇ ଥାଏନ୍ତି ।
ଏଥୁ ପରେ ସବ ଦେଖାଯାଏ ଯେ ବଂସାର ନିମ୍ନ ଦେଶରେ
ପାଣି କଲେ ଶୁଦ୍ଧମା ତହିଁରୁ ଅଧିକ ଶାରୀ ସର୍ଜେ ସେବକ ଗୁରୁତ୍ୱରେ
ଲଗାଇବି ହୋଇ ରହିଥିବା ତେବେ ଦିଲ୍ଲିଗର ଶୁଦ୍ଧ ହେବ
ବୋଲି ସ୍ଵର୍ଗ କରସାଇ ଏ ନରେତ୍ର ଏ ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ ରହିବ
ବରସାଏ ।]

ଶିଳ୍ପ ପାନ—ଦେ, ବି. (ପାନବରଙ୍ଗ ରାଗା)—ମନୁଷ୍ୟ ପାନରୁ ଯେଉଁ
Rāsi pāna ପାନ ଅଛି ଶୈଟ—The smallest of the
ହେଟ୍ ପାନ ଟ୍ରୋଟା ପାନ betel leaves.

ଶିଳ୍ପିଲ—ସ. ବ—(ପଳିତ ଜ୍ୟୋତିଷ)—ଜନ୍ମକାଳରେ ଚନ୍ଦ୍ର
ରାଶିପିଲ Rāsi phala କୌଣସି ଶାରୀ ସର୍ଜେରେ ଅବସ୍ଥିତ ଯୋଗୁ ଜାତ ବ୍ୟକ୍ତିର
ସ୍ଵରବାଦ—(Astrology) The affect of the
natal sign of the Zodiac on a man's
life.

[ଦ୍ର:—ଶିଳ୍ପିଲ—

ମନୁଷ୍ୟର ଜନ୍ମକାଳରେ ଚନ୍ଦ୍ର ଯେଉଁ ଶାରୀ ସର୍ଜେରେ ଥାଏ,
ତାହା ସେହି ମନୁଷ୍ୟର ଶିଳ୍ପ । ଚନ୍ଦ୍ରର ଏହି ଅବସ୍ଥିର
ଯୋଗୁ ମନୁଷ୍ୟର ସ୍ଵରବାଦ କପର ଦ୍ଵାରା, ଜ୍ୟୋତିଶାସ୍ତ୍ର
ମତରେ ତାହା ବିନ୍ମରେ ଦିଅଗଲ ।

ରବର ବିରଳକେଶଶୂଳ ସ୍ତ୍ରୀଗାନ୍ଧୀ

ରୂପରଶୁରବିଲାସୀ ବାବଦୁକେ ଦୁରନ୍ତଃ ।

ନ ରବର ଶୁଦ୍ଧମେଧୀ କୁରନେଶୋହନୁମେଧୀ ।

ଧନପତି ରହିଦାତା ମେଷବରିମନୁଷ୍ୟଃ । ॥ ।

ମେଷ ଶିଳ୍ପରେ ଜାତ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଳ୍ପ କେଶବଶିଶୁ, ରାଶି,
ତ୍ୟାଗଶୀଳ, ଲକ୍ଷଣ୍ୟଶ୍ଵରଶାର, ପବିତ୍ର, ବିଲାସୀ,
ବହୁଭୂଷା, ଦୁରନ୍ତ, ଶୁଦ୍ଧ ବାସରେ ଅନୁତ୍ୱକ, ଦୁରନେଶ
(ଟେର), ଅଳ୍ପମେଧୀ, ଧରପତି ଓ ଦାତା ଦ୍ଵାରା ।

ପୁଅ ଜୟନ୍ତ କଥୋଳାଙ୍ଗ ପୁଲନେଶୋହନୁଷ୍ୟଃ ।

ଶୁଦ୍ଧ ରତ୍ନଶୂଳ ଦଶୀ ରମ୍ଯଦେହଃ ସୁଖୀତ ।

ଦ୍ଵି ଜଗପରଶୁରବିଲାସୀତଥିଶାବ୍ଦୀ ।

ସତ କୁଳକରଣଶ୍ରୀ ରେମୟକ୍ରୋଦୁଷାଶ୍ରୀଃ । ॥ ॥

ଦୂଷ ରଶିରେ ଜାତ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍କୁଲକଥାନ ଓ ପୁଲଗଣ୍ଡ, ସ୍ତ୍ରୀ
ନେତ୍ର, ଅଳ୍ପଭୂଷା, ଶୁଦ୍ଧ, ଅତି ଦଶ, ରମଣୀୟଦେହ-
ବିଶେଷୀ, ସୁଖୀ, ଦେବଗୁରୁ କୁତ୍ରଣରେ ରକ୍ତମାଳ, ବାତଶେଷ୍ଟ-
ପ୍ରକୃତ ଓ ରେମୟକ୍ରୋଦୁଷାଶ୍ରୀ; ପୁଣି ତାହାର କେଶାଗ୍ର ଶୁକ୍ଳ ବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ଵାରା ।

ମହୁରୁପତିତ ଶାରୀ ପଠିଶଶ୍ଵରବାକ୍ୟ ।

ପରଜନ ଦୂତକାଶ ପଣ୍ଡିତଃ କୁରତତ୍ତଃ ।

ପରକିମଳକବେଶଃ ଶେଷ୍ଟ୍ରବୁତ୍ରପତିତଃ—

ଭବତ ମିଥୁକରଶିରୀତିବାଦାନୁଭୂତଃ । ॥ ॥

ମିଥୁନ ରାଶି ଜାତବ୍ୟକ୍ତି ମୁହୂର୍ତ୍ତି, ପୁଷ୍ଟିଶଶାର, ପାଠ-
କାଳରେ ଅନ୍ତର୍ଗୁଡ଼ିକ ଭାଗାଶା, ପରୋପକାଶ, ପଣ୍ଡିତ, ହୃଦ-
ତ୍ତବ୍ଦ, ସ୍ଵର୍ଗବତୀ ମନ୍ତନବେଶାଶା, ବାତଶ୍ରେଷ୍ଠପ୍ରକାର ଏବଂ
ଗୀତରେ ଓ ବାଦ୍ୟରେ ଅନୁଭବ ହୁଏ ।

ପ୍ରବଳ କପଶଶାରୋ ଦେବନମ୍ପଣ୍ଡ ପ୍ରକାଶଃ
ଶ୍ଵୟମୁପତତିବିରେ ଦେବତାବିପ୍ରତିକ୍ରିଯା ।

କୁଳପତିରବଧନେଖା ମଣିଲାକାରମୁକ୍ତି—
ରବତ୍ତ ବିପୁଲବନ୍ଧାଃ କର୍କଟୋ ସମ୍ବଦ୍ଧ ରାଶି । ୪ ।

କର୍କଟ ରାଶି ଜାତ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷ କପମୁକ୍ତ, ଦେବ
କାର୍ଯ୍ୟରେ ଭୂର୍ବ୍ରାତା, ତେଜଶ୍ଵି, ସ୍ଵାୟତ୍ତ ଶମତାରେ
ଉପାର୍କ୍ତନକାଶା, ଦେବତ୍ରାତ୍ରଣ ଦ୍ଵାରା, କୁଳପତିତୁଳୀ ମାନ୍ୟ,
ବର୍ତ୍ତୁଳମୁଖ ଓ ବିଶାଳବନ୍ଧୋମୁକ୍ତ ହୁଏ ।

ଭୁଦରଭରଣମୁଖା କୋଧନୋ ମାଂସଲୁବ୍ଧେ
ଗହନଗିରିରୁହାନାଂ ସେବନୋ କନ୍ତୁ ଶ୍ରାନ୍ତଃ ।

କପିଳନୟନୟମୁକ୍ତସ୍ତୁରବନ୍ଧାଃ ଶୁଧାରୋ—
ରବତ୍ତ ସୁରାଶେଷା ପଣ୍ଡିତଃ ସିଂହରାଶି । ୫ ।

ସିଂହରାଶିଜାତ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ଵାୟତ୍ତ ଭୁଦରପୂରଣରେ ସମୁଦ୍ର,
ଦୋଧୀ, ମାଂସଲେଖା, ଅରଣ୍ୟ, ପରତ ଓ ଶୁରାପିଯି,
କନ୍ତୁ ଶ୍ରାନ୍ତ, କପିଳବର୍ଣ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ରମୁକ୍ତ, ଉତ୍ତବନ୍ଧା, ଶୁଧାରୁବ,
ସୁରାଶେଷା ଓ ପଣ୍ଡିତ ହୁଏ ।

ଦିମଳମର ସୁଶିଳୋ ଲେଖନମୁକ୍ତଃ କବି ବା
କୁଶତନ୍ତ୍ର ଧକ୍ଷୟତଃ କାନ୍ତୁଧୀରଃ ସୁଶିଳ ।

ରବତ୍ତ ନୟନୟଶେଷୀ ଧର୍ମକର୍ମନୁରୋ—
କୁରୁତନ ହିତକାଶ କଳ୍ୟକା ସମ୍ବଦ୍ଧ ରାଶି । ୬ ।

କନ୍ଯାରାଶିଜାତବ୍ୟକ୍ତି ନିର୍ମଳମୁକ୍ତି, ସୁଶିଳ, ଲେଖନ
ଦା କବି, କୃଷଣଶଶାର, ଧନ, କମଳମୂଦେହ, ଧୀର, ସୁଶିଳ,
ଚନ୍ଦ୍ରରୋଗୀ, ଧର୍ମକର୍ମନୁରୋ ଓ କୁରୁତନକ ସ୍ଵରତକାଶ
ହୁଏ ।

ରବତ୍ତ ଶିଥୁଳଗାହୋ ନାତିଶାର୍ପମାଣୋ—
କନ୍ୟତଃ ପରିତୋଷଃ ବାନ୍ଧବାନାଂ ପ୍ରଦାନେଃ ।

ଅତିଶୟ ବହୁରାଶି ଜ୍ୟୋତିଷାଙ୍କଳୟକ୍ରୋ—
ରବତ୍ତରୁ କୁରୁତନ୍ତ୍ର ତତ୍ତ୍ଵବର୍ଗାନରକ୍ତ୍ର ।

କୁଲରାଶି ଜାତବ୍ୟକ୍ତି ଜାତିଶାର୍ପ ଓ ଶିଥୁଳଗାହମୁକ୍ତ,
ଦାନହାଶ ବାନ୍ଧବାନକର ସନ୍ତୋଷାସ୍ଥାଦନକାଶ,
ବହୁରାଶି, ରେଣ୍ଟିଶାସ୍ତରାରଙ୍ଗମ ଓ ହତ୍ୟମାନକଠାରେ
ଅନୁଭବ ହୁଏ ।

ବହୁ-ଜନ-ଧନରୋଗୀ ଶ୍ରୀପୁ ସୌଭାଗ୍ୟମୁକ୍ତଃ
ପିଶୁନମଟ ମନୁଷେଣ ସଜ୍ଜେବାନୁଭବଃ ।

ଅରଲକ୍ଷଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିତ୍ୟମୁଦ୍ରୋଗମୁକ୍ତୋ—
ଦୁର୍ଲମତିରବଶ୍ୱରେ କୁର୍ବିବୋ ସମ୍ବଦ୍ଧ ରାଶି ।

ଶୁଷ୍ଠିକ ରାଶିଜାତବ୍ୟକ୍ତି ବହୁ ଧନକନରେ ସତ୍ର,
ରୋଗୀ, ଉତ୍ତମ ସ୍ଵାୟତ୍ତ, ଶୁରୁମଟି, ସଜ୍ଜେବାନୁଭବ,

ପରଦ୍ରବ୍ୟାରିଲାଶୀ, ଉଦ୍‌ଘୋଗମୁକ୍ତ, ଦୁର୍ଲମତ ଓ ଅତିଶୟ,
ଶାର ହୁଏ ।

ଧନରବଶ୍ୱରୁତ୍ତଃ କାନ୍ତୁମାନ୍ ପୁନମୟଃ
କୁଲପତି ରବତ୍ତକ୍ଷେ କନ୍ତୁ ବର୍ଗେକପାଦ୍ମଃ ।

ବହୁଧନଜଳପୁକ୍ଳୋ ଦେବତପ୍ରୋପସେଷା
ମୁହୂର୍ତ୍ତରସହସ୍ତଃ କାର୍ମିକୋ ସମ୍ବଦ୍ଧ ରାଶି ।

ଧନରାଶି ଜାତବ୍ୟକ୍ତି ବହୁରାଶ୍ୱରୁତ୍ତ, କାନ୍ତୁମାନ୍,
ପୁନମୟ, କୁଲପତି, ରବତ୍ତ, ବନ୍ଦୁମଣ୍ୟନ୍, ବହୁ ଧନ
ଜଳସ୍ତ୍ର, ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଅସହସ୍ତ ହୁଏ ।

ଅରଲକ୍ଷଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲବ୍ଧ ସମ୍ବଦ୍ଧରୋଗୋ-
ନରାତିରବ ଗରୋ ମନବାଦେ ପ୍ରମୟଃ ।

କୁଶତନ୍ତ୍ର ରତ୍ନବୁଦ୍ଧିରକ୍ଷୁବୁଦ୍ଧିର୍ବ୍ୟ ରାଶି—
ରବତ୍ତ ମନବରୀ ମାନକରେ ରାଶିବନ୍ଧକ ପ୍ରମୋଦ ପରିଜଳନ ହୁଏ ।

ମନରାଶି ଜାତବ୍ୟକ୍ତି ପରଶ୍ଵାଲୋକୁପ, ପ୍ରାପ୍ରମଞ୍ଚଭି-
ରୋଗୀ, ରକ୍ତରୁଲ୍ୟ ପରାପକାନ୍, ମନବାଦସ୍ତ୍ର, କୁଶ-
ଶଶାର, ରକ୍ତମାନ୍, ବନ୍ଦୁ ଗଣକର ଦରଶପୋଷଣକାଶ ଓ
ପରମଭବ ହୁଏ ।

କୁରୁଗ ଇକ ପୁନ୍ଦ୍ରମ୍ଭଃ ସୁନରଃ ସ୍ଵର୍ତ୍ତତ୍ତ୍ଵଃ
ପ୍ରି ରଧନମରିଲାଶୀ ମାନମାନନ୍ତତ୍ତ୍ଵଃ ।

ବହୁଧନ ପରବାରେ ଜ୍ଞାତବକ ପ୍ରମୋଦ
ପରିଜଳ ହିତକାଶ ସମ୍ବଦ୍ଧ ରାଶିର୍ବାନ୍ଧଃ ।

କୁମୁଦି ଜାତବ୍ୟକ୍ତି ଅଧନ୍ୟାୟ ପୁନର ଦୃଷ୍ଟିମୁକ୍ତ,
ସୁନ୍ଦର, ସରଳମାନ, ସ୍ତ୍ରୀରଧନେତ୍ର, ମାନବତ କିଳ ଭୟା
ଠାରେ ବିମୁଖ, ବହୁଧନ, କୁଟ୍ଟମୟକ୍ରୁତ, ଜ୍ଞାତବକ ପ୍ରମୋଦ ପରିଜଳନ ହୁଏ ।

କନ୍ୟାରାଶି ଜାତବ୍ୟକ୍ତି ମେଥୁକାଦ ପ୍ରମୟଃ
ସମ୍ରାତରଶାରାରୋ ବସୁଲଭୋଦମଧ୍ୟ ।
ଆରବତ୍ତ ସପକ୍ତମାନ୍ ସ୍ତ୍ରୀଜୋବନ୍ଧ କାନ୍ତି—
ରାଶିଶୟ ଧନଲୋକୁ ପଣ୍ଡିତୋମାନରାଶି ।

ମାନରାଶି ଜାତବ୍ୟକ୍ତି ଧନଜଳ ଓ ଧନଲୋକୀ, ରକ୍ତ-
କ୍ଷେପାୟକ୍ରୁତ, ରୁଚିରାଶି ଶଶାର, ବସୁଲଭକାଶ, ମଧ୍ୟଦେଶା-
କୁଶ, ଶହୁଜୟା, ସ୍ତ୍ରୀଜେତ, କାନ୍ତୁମାନ୍, ଲେଖନ୍ସକ୍ରୁତ ଓ ପଣ୍ଡିତ,
ହୁଏ । (ସନଭଲେଖକ—ଶା ବାଇବୋଲ ମହାପାତ୍ର) ।

ରାଶିବନ୍ଧ—(ମ. ପ. ଲୋ)—ଶ୍ରୀ ବା ତିଳ ମିଶ୍ର ବନ୍ଧ—

Rasibardi Dried balls of Biri paste mixed
with sesamum seeds.

ରାଶିଭାଗ—ସ. ବ. ବି (ଗଣିତ) —ରାଶିମଣି—

Rasibhaga Fraction.

ରାଶିଭ୍ରେଗ—ସ. ବ. ବି (କେଣ୍ଟିଶ) —ସୁର୍ପାତନ୍ତ୍ର ପ୍ରତିକର ରାଶିଭ୍ରେଗ—

Rasibhoga ତ୍ରୁମଣକାଳରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ରାଶି ପିଛେ ରାଶିଭ୍ରେଗ—
ଅବସ୍ଥାଭିତ—The passing of the planets
through a particular sign of the
Zodiac.

ରାଶି ମଣ୍ଡଳ—ସ. ବ (ଜ୍ୟୋତିଷ) —ରାଶି ଚକ୍ର (ଦେଖ)	Rāśi mandala	Rāśichakra. (See)
ରାଶି ରାଶି —ଦେ. ବିଶ ୪ ବ—୧ । ବହୁ ପୁଷ୍ପାକାରରେ ପୁଷ୍ପାକୃତ—	Rāśi rāśi	1. Heaped in heaps; ୨ । ଅଧିକ—
ରାଶିରାଶି ରାଶିରାଶି 2. In heaps; multitudinous.	Rāśikarana	ରାଶିକରଣ—ସ. ବ (ରାଶି + ଅଭୂତ ତତ୍ତ୍ଵରେ ବୁଦ୍ଧି + କରଣ) —ଗଢା
ରାଶିକରଣ—ସ. ବ (ରାଶି + ଅଭୂତ ତତ୍ତ୍ଵରେ ବୁଦ୍ଧି + କରଣ) —ଗଢା	Rāśikarana	କରବା—Gathering of anything into a heap.
ରାଶିକୃତ—ସ. ବି (ରାଶି + ଅଭୂତ ତତ୍ତ୍ଵରେ ବୁଦ୍ଧି + କରଣ) —	Rāśikṛta	ପୁଣୀକୃତ; ପୁଷ୍ପାକୃତ—Heaped up; gathered into a heap.
ରାଶିୟ—ସ. ବି (ରାଶି + ଭୟ) —ରାଶି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—	Rāśiya	Relating to a Rāśi.
ରାଷ୍ଟ୍ର—ଶା. ବି (ସ. ରାଷ୍ଟ୍ର) —କୌଣସି ବିଷୟର ପ୍ରକାଶ—	Rāshṭra	Publication of a matter.
ରାଷ୍ଟ୍ର ପ୍ରଗଟ		ବିଶ—ପ୍ରକାଶ—Published.
ରାଷ୍ଟ୍ର—ସ. ବି (ରାଜ୍ୟଧାରୀ = ଶୋଭା ପାଇବା + କର୍ତ୍ତ୍ରୀୟ) —୧ । ରାଜ୍ୟ—	Rāshṭra	ରାଜ୍ୟଧାରୀ 1. Kigdom; realm. , ୨ । ସାମ୍ରାଜ୍ୟ—
ରାଷ୍ଟ୍ର 2. Empire. ୩ । ଜଳପଦ; ଦେଶ—୩. Country. ୪ । ପ୍ରକାଶ; ପ୍ରକାଶ—୪. Publication; promul- gation. ୫ । ମରକ; ରାଜ୍ୟରେ ଘଷିବା ଦୂର୍ଦ୍ଦର୍ଶକ ସନ୍ଧାମକ ରେଣ ଅଧିରୂପ ଭ୍ରମତ୍ତବ—୫. Public calam- ities or visitations; calamities overtak- ing a country, such as, famine, pest- lence, contagious disease. ବିଶ—୧ । ପ୍ରକାଶ—୧. Published. , ୨ । ଖେତ; ପ୍ରଦିତ— ୨. Renowned.		
ରାଷ୍ଟ୍ର କରିବା—ଦେ. କି—(କୌଣସି ବିଷୟ) ଦେଶଯାକ ପ୍ରକାଶିତ	Rāshṭra karibā	କରିବା—To publish a matter;
ରାଷ୍ଟ୍ରକ୍ସା ପ୍ରଗଟ କରନା ପ୍ରବ୍ଲେମ୍ କରିବା—କରିବା—To broadcast; to proclaim.	Rāshṭrakṣā	ପ୍ରବ୍ଲେମ୍ କରିବା—କରିବା—To broadcast; to proclaim.
ରାଷ୍ଟ୍ରକୁଟ—ସ. ବି—୧ । ଦର୍ଶିତର ରାଜ୍ୟବିଶେଷ—	Rāshṭrakūṭa	1. A kingdom in the Deccan. ୨ । ବହୁତ ରାଜ୍ୟର ସମାହାର—2. A confederacy of states; federated states.
ରାଷ୍ଟ୍ରନାତି—ସ. ବ (ଶ୍ଵରୀ ତତ୍ତ୍ଵ) —ରାଜନୀତି—	Rāshṭranāti	Politics.
ରାଷ୍ଟ୍ରପତି—ସ. ବ (ଶ୍ଵରୀ ତତ୍ତ୍ଵ) —ରାଜା; ସମ୍ରାଟ—	Rāshṭrapati	King; emperor.
ରାଷ୍ଟ୍ରବଞ୍ଚ—ସ. ବ—ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରତକଳ ଶାସନନାତିର ଥମୁଳ ରାଷ୍ଟ୍ରବଞ୍ଚିଙ୍ଗ ପରିବର୍ତ୍ତନ; ରାଜ୍ୟବିଦୋହ—Radical (ରାଜ୍ୟବିପରିବର୍ତ୍ତନ—ଅନ୍ୟରୂପ) change of the government; revolution;a complete change or break- up of the government of a country.	Rāshṭrabhaṅga	

ରାଷ୍ଟ୍ର	ହେବା—ଦେ. କି—(କୌଣସି ରେସ୍ପୁ) ଦେଶମୟ ପ୍ରଗତିରିତ Rāshṭra hebā ହେବା—To be talked about; to ରାଷ୍ଟ୍ରିହାୟୀ ପ୍ରଗତିହାନୀ be published broadcast.
ରାଷ୍ଟ୍ରିକ	—ସ. ବିଶ (ରାଷ୍ଟ୍ର+ଇକ) —୧ । ରାଜ୍ୟ ସମଜୀୟ— Rāshṭrika 1. Pertaining to a state. ୨ । ରାଷ୍ଟ୍ର ବା ଦେଶବାସୀ—2. Resident of a realm.
ରାଷ୍ଟ୍ରିକା	—ସ. ବି. (ବୈଦ୍ୟକ) —ବୃଦ୍ଧି; ଭୋଲା ବାଇଗଣ; ବିହାକୁଡ଼ୀ— Rāshṭrikā Solanum Indicum (plant). ୩. ବିହାକୁଡ଼ୀ ବ୍ୟାକୁଡ଼ ସର୍ହଣୀ ଚେତେ କୁକମାଠ
ରାଷ୍ଟ୍ରି(ଶ୍ତ୍ରୀ)ୟ	—ସ. ବି (ରାଷ୍ଟ୍ର+ଇୟ, ଇୟ)—ରାଜ୍ୟ ସମଜୀୟ— Rāshṭri(shṭrī)ya Relating to a realm. ସ. ବି (ନାଟେଖାକ୍ରି) —ରାଜ ଶ୍ରୀଲକ; ରାଜକୁ ସମଜୀୟ ବା ଶ୍ରୀଲକ—The brother of a king's queen.
ରାଷ୍ଟ୍ରୀ	—ସ. ବି —୧ । ମହାରୂପୀ (ଦେଖ) (ଦରେକୃଷ୍ଣ ଦୁରକ୍ଷୟୁଣୀ ।) Rāshṭri 1. Mahārūṇṭhā (See) ୨ । ରାଜ୍ୟାଧୀଶୀୟ—2. A female ruler (Apte).
ରାସ	—ଦେ. ବି—ରାଶ (ଦେଖ) Rāś (See) Rāś (ଧାରୁ) —ସ—ଶକ କରିବା —To make a sound. ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶର) କରିରଥ ବି—ଗୋଟି (ଗାଇ) (ସଥା—ସାତ ରାସ ଗାଇ=ସାତ ଘର ଗାଉ) — (Head of cattle).
ରାସ କାଟ୍	—ଦେ. ବି—ହଠାତ୍ ଉଇ; ଅତିଥି— Rāś kāṭ ଥାଡ଼ା ଟୀଳା Steep; precipitous.
ରାସ	—ସ. ବି. (ରାସ ଧାରୁ=ଶକ କରିବା + ଶକ. ଅ) —୧ । ଶକ— Rāsa 1. Sound. ୨ । କୋଳାହଳ; କଳରବ—2. Noise; hubbub. ୩ । ଗୋପନୀୟ ମଣ୍ଡଳ ପରିବେଶୀତ ରାଧା- କୃଷ୍ଣଙ୍କ ସୁଗଳ ନୃତ୍ୟ ଲୁଳା; ଗୋପୀଗଣ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରାବଣୀ- କୁର ସଖକାଳ ସହିତ ନରଥ ଫିଲାସ—3. A sport or pastime consisting of the Gopis dancing in a circle round the pair Rādhā Kṛishṇa. ୪ । ପ୍ରେମୋଦୀପକ ନୃତ୍ୟ ବିଶେଷ— 4. An amorous dance. [କୁ—ଶକ୍ତିକର ସାଧାରଣ ସଙ୍ଗ ବର୍ଣ୍ଣିତ କୀତାକୁ ସେହିମାନେ ଅଧ୍ୟମିକ ଓ ପରିଦର୍ଶ ଅର୍ଥରେ ଗ୍ରହଣ କରିବି ସେମାନେ ରାସ କାହାର ବର୍ଣ୍ଣିତାକୁ ବୁଝନ୍ତି ଯେ, ଶାକୁଷ୍ଠ ରଗବାନ୍ (ପୁରୁଷ) ଓ ରାଧାକୁ ଓ ତାଙ୍କ ଗୁରୁ ପାଖରେ ମଣ୍ଡଳାକାବହୋଇ ୫୭ସହ୍ୟ ଗୋପୀ ନୃତ୍ୟ କରିବି ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୋପୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଗୋଟିଏ ଶାକୁଷ୍ଠ ବିବଳତ ହୋଇ ନୃତ୍ୟ କରୁ ଥାଅଛି । ସେହି ରାସ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ବୈକୁଣ୍ଠରେ ଘଟିଥିଲା । ପୁରାଣରେ ଅଛି ଯେ, ଶ୍ରୀମତ୍ତି ଧାରଣ ନ କରେ ରାସ ଦେଖିବାର ଶକ୍ତି କାହାର ନାହିଁ । ଶାକୁଷ୍ଠ ଗୋପୀମାନଙ୍କ ସହିତ ବୁନ୍ଦାବନରେ ଯେଉଁ ରାସ

କୀତ୍ତା କର୍ତ୍ତିକ ପୂର୍ଣ୍ଣମୀ ସମୟରେ କରିଥିଲେ ତାକୁ ଶରଦ୍ୟାଃ
ଓ ବିଷନ୍ତ ସମୟରେ କରିଥିବା କୀତ୍ତାକୁ ବିଷନ୍ତ ରହ
ବୋଲିଯାଏ ।]

ରଥ କେଳି—ସ. ବ—ରସଲା—Kṛushṇa's amorous
Rāsa kejli dance with Rādhā and Gopis.
(ରସକୀତ୍ତା, ରଥ କିଳାଃ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ରଥଶା—ଦେ. ବ. (ସ. ରଥ) —ରଥା (ଦେଖ)
Rāsaśā Rāsnā (See)

ରଥନ—ସ. ବ. (ରଥନ+ଅ) —୧। ରଥନାମଜ୍ଞୀୟ—1. Relat-
Rāsana ing to the tongue or taste.

୨ ସୁଷ୍ଠୁ—2. Sweet; tasteful. ବ—ରଥନେନ୍ଦ୍ରୟ-
ଜଳ୍ୟ ସାଦ ଜ୍ଞାନ—The taste appreciable by
the tongue.

ରଥନ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ୍ୟ—ସ. ବ—ରଥନେନ୍ଦ୍ରୟ ହାତ ସାଦ ବୋଧ—The
Rāsana pratyakshya appreciation of the taste
of a thing.

ରଥନା—ସ. ବଣ. ଶ୍ଵା(ରଥନା+ଅ+ଅ)—ରଥନା ସମଜୀୟ—Relat-
Rāsana ing to the tongue or taste.
ବ—ରଥନେନ୍ଦ୍ରୟ ଜଳ୍ୟ ସାଦ ଜ୍ଞାନ—The appreciation
of taste by the tongue. ଦେ. ବ—ରଥା
(ଦେଖ)—Rāsnā (See)

ରଥନା—ସ. ବଣ. ଶ୍ଵା—ରଥନର ୧ଙ୍ଗ—
Rāsani The feminine of Rāsana.

ରଥନ ଧର୍ତ୍ତ—ସ. ବ—୧। ଜହାର ଧର୍ତ୍ତ—1. The duty or
Rāsani niti nature of the tongue.—୨।
ସବଦା ଉପକାର କରିବା ଅଭ୍ୟାସ—2. The habit of
doing good to others always, (ଉ—ପବଲେ
ରଥନା ମାତ୍ର ଅଭରଣ ଦାଶନା ମାତ୍ର ଦୁଃଖଲେ । ରଧାକାନ୍ତ,
ପବତୀ ।) [ଦ୍ର—ଦାନ୍ତର ମୁଲଟିରେ ତତ୍ତ୍ଵ ଲୁଗିଗଲେ ରାତ୍ରି
ବାରଂବାର ଛିଙ୍ଗାର ଦାନ୍ତର ମଙ୍ଗଳ କରିବା କର୍ମରେ ରଥନା
ଲୁଗିଥାଏ; ଏଥପାଇଁ ପରର ସବଦା ଉପକାର କରିବା
ଧର୍ମରୁ ରଥନା ମାତ୍ର ବୋଲିଯାଏ । ଦାନ୍ତ ସୁନ୍ଦରୀ ପାଇଲେ
ଜିରକୁ ଦାବ ଦିଏ, ଏଥପାଇଁ ଉପକାଶର ଅପକାର କରିବ
(ରାତ୍ରନ ଧର୍ମ—ଅନ୍ୟରୂପ) ମାତ୍ରକୁ ଦାଶନା ମାତ୍ର ବୋଲିଯାଏ ।]

ରଥ ପର୍ବ—ସ. ବ—କାର୍ତ୍ତିକ ପୂର୍ଣ୍ଣମୀ—The full-moon of the
Rāsa parba month of Kārttika.
(ରଥ ପୂର୍ଣ୍ଣମୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) [ଦ୍ର—୧ ସମୟରେ ଶକ୍ତି ଦୂରାବନରେ
ଗୋପିମାନଙ୍କ ସହି ରଥକୀତ୍ତା କରିଥିଲେ ବୋଲି ହିନ୍ଦୁ-
ମାନେ ସେହି ରଥର ପାଇନ କରନ୍ତି ।]

ରଥ ବିହାରୀ—ସ. ବ. ପୁ—ଶକ୍ତି—Srikṛushṇa. ଦେ. ବ. ପୁ.—
Rāsa bihārī ନେବକ ନାମ—A name given to
ରାସ ବିହାରୀ ରାସ ବିହାରୀ males.
[ରଥ ବେହାରୀ, ରଥା ବି (ବେ)ହାରୀ—ଶାମରୂପ]

ରଥ ବିହାରୀ ଘୋଷ—ଦେ. ବ. ନାମ—ତାନ୍ତ୍ରର ରଥବିହାରୀ ଘୋଷ,
Rāsa bihārī ghosha ବଜାର ସୁପ୍ରସିଦ୍ଧ ଓଜଳ (୧୮୪୫—
ରାମ ବିହାରୀ ଘୋଷ ୧୯୦୩) —The late Dr. Rasbihari
ରାମ ବିହାରୀ ଘୋଷ Ghosh M.A., B. L., C. S. I. of
Bengal. [ଦ୍ର—୧ ବିରବଦ୍ୟାଳୟର ଉଚ୍ଚତମ
ଉତ୍ତାଖ ଲାର କରି ଶେଷରେ ଅଇନ୍ ବିଦ୍ୟାର ଉଚ୍ଚତମ
ଉତ୍ତାଖ ପାଇଥିଲେ । ଏ ଅନେକ ଗବେଷଣା ମୂର୍ଖ
ରାମବାବୁ C. S. I. ଉତ୍ତାଖ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ଓ ଏ ବଜା
ଦେଶରେ ବ୍ୟାବହାରକ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସାର ପାଇଁ ଅଜୟ ଅର୍ଥ
ଦାନ କରିଥିଲେ ।]

ରଥ ବେଦା—ସ. ବ—ରଥ ମଣ୍ଡପ (ଦେଖ)

Rāsa bedi Rāsa mandapa (See)
(ରଥ ବେଦକା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ରଥଭ—ସ. ବଃ ପୁ—(ବା ଧାରୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା+କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅଭ) —୧
Rāsabha ରବଦ୍ଧ ରଥ—1. The ass. ୨। ଅଶ୍ଵର
(ରଥଭ—ଶ୍ଵା) (ହି. ଶ.)—2. Mule. ୩। କ୍ରତୁନଗରର
ତାଳବନରେ ବଳଦେବକହାର ନିହତ ମର୍ଦଦରତ୍ପଧାରୀ
ଦେବିତ୍ୟ (ହି. ଶ.)—3. A demon in the shape
of an ass killed by Baladeba.

ରଥ ମଣ୍ଡପ—ସ. ବ.—୧। ଶକ୍ତିକର ରସଲାର ମଣ୍ଡପ—1. A
Rāsa mandapa platform on which Rāsalīlā was
performed by Kṛushṇa. ୨ ଯେଉଁ ବେଦରେ
ରଥପାଦ ହୁଏ—2. A platform for the
performance of Rāsa festival.

ରଥ ମଣ୍ଡଳ (ଲି) —ସ. ବ.—୧। ରଥାକୃଷ୍ଣ ଯୁଗଳ ମୂର୍ତ୍ତିର
Rāsa mandala (ଲି) ରୂପାଣ ବେଢି ନାରୁଥିବା ଏହିମଧ୍ୟ
କୃଷ୍ଣଗୋପାଳ ମଣ୍ଡଳ ।

(ରାସଭୂମି—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. A circle formed, havin Rādhā-
Kṛushṇa in the middle, surrounded by a
circle of 16000 Gopis with one Kṛushṇa
each. ୨। ଦେବିଶରେ ବା ଗୋଲେକିଧାମରେ ରଗବାନ୍ତ
କରୁଥିବା ରଥକିତ୍ତାର ପରିଧି ବା ସୀମା—2. The limit
of the circle occupied by the Rāsa
pastime in Paradise.

ରାସମଣି—ଦେ. ବ. (ନାମ) —୧ ଚକ୍ରକାର ସ୍ଵର୍ଗୀୟା ରଣୀ ରଥମଣି—
Rāsamani ଶାମର ରାସମଣି 1. Late Rāṇī Rāsa-
ମଣି ରାତମନୀ ମଣି of Bengal (Calcutta).

[ଦ୍ର—୧ ଅଛି ଦର୍ଶକ କେବଳ ବିଶରେ
ବାତ ହୋଇଥିଲେ । ଏ ପରମ ରୂପକଣ୍ଠ ଥୁଲେ ଓ
ଦଲକତାର ଜଣେ ଧନିକ ପୁରୁ ଏହାକୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ ।
ଏହାଙ୍କ ସ୍ଵାମୀଙ୍କ ଜାମ ରାଜତନ୍ତ୍ର ମାତ୍ରେ । ଶ୍ରୀ ୮୦୦୭ ରେ
ସ୍ଵାମୀଙ୍କ ମୁଖୁ ହେବାରୁ ରଥମଣି ଅଛି ବିକରଣତା ସହିତ
ଅଭୁଲ ବ୍ୟାପି ରୋଗ ଓ ପରିଶୂଳନା କଲେ । ଏ ଅଭ୍ୟନ୍ତ

ଚେଲ୍‌ହିନୀ, ଧର୍ମପରିଯୁଗା ଓ ସାଧାରଣଙ୍କ ଭ୍ରମକାର ବ୍ରତରେ ଅଛିତା ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ଚେଷ୍ଟାବେ ଗଙ୍ଗା ନଗାରୁ ମାର ଧରିବା ପାଇଁ ଶର୍ତ୍ତିମେଷକ ବସାଇଥିବା ଜଳକର ରହିବ ହୋଇଥିଲା । ନାନା ପ୍ରକାରେ ଦରକୁ ଓ ଅନ୍ୟକଷ୍ଟ ପ୍ରୀତିତ ବ୍ୟାକ୍ତି ମାନଙ୍କୁ ସାହାପଥ କରିବା ଏହାଙ୍କ ଜୀବନର ତ୍ରୈ ଥିଲା । ଜଳସାଧାରଣ ଏହାଙ୍କ ଦୟାଦାରିନାଥ ମୃଣା ପାଇଁ ଏହାଙ୍କ ‘ରାଶା’ ଭାଗ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ବିଷୟ-ବୁଦ୍ଧି, ସାଧାନ ଚିନ୍ତା ଓ ସାତସ ପ୍ରକଳ୍ପ ଥିଲା । ଦିକ୍ଷିଣେଶ୍ୱରଠାରେ ଏହାଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କାଳୀବାଡ଼ୀରେ ବୁନ୍ଦୁଷ୍ଟ ପରମହଂସ ପୂଜକ ଥିଲେ ।) , । ୨୧ ଲେଖକ ନାମ—2. A name given to females.

ରାଷ୍ଟ୍ର ପ୍ରାଣ—ସ. ବ. —୧ । କାର୍ତ୍ତିକ ପୃଷ୍ଠାରେ ରୂପାୟୁକ୍ତିକ ଅରନ୍ୟ—

Rāsa jātra 1. The representation of Rāsa on the Kārttika full moon day. ୨ । କାର୍ତ୍ତିକ ମୂର୍ତ୍ତିମାର ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ—2. The festival of Rāsa observed as a holiday on the Kārttika fullmoon day.

ରାଷ୍ଟ୍ର ରଙ୍ଗ—ସ. ବ.—ରସକୀଡ଼ା; ରସଲୀଳା— The Rāsa dance.

Rāsa rangī—ସ. ବ. ଶୀ—୧ । ରାଧା: ରାଧକା—

Rāsa rangī—ସ. ବ. ୧. Rādhā.
(ରାଷ୍ଟ୍ର ରଙ୍ଗି—ଦେଶକରୂପ) , । ରସକୀଡ଼ାରେ ସଙ୍ଗିନୀ—
(ରାଷ୍ଟ୍ର ରଧିକା—ଅନ୍ୟରୂପ) 2. A companion-girl in the

ରାଷ୍ଟ୍ର ରଧିକା—ସ. ବ. ପୁ— Rāsa sport.

Rāsa rasika ଶକ୍ତି— Srikrushna.

ରାଷ୍ଟ୍ର ଲାଳା—ସ. ବ. (ରୂପକ କର୍ମିଧା, ରସରୂପକ ଲାଳା) —ରାଷ୍ଟ୍ର (ଦେଖ)
Rāsa līlā

ରାଷ୍ଟ୍ରାଙ୍ଗତ—ଗ୍ର. ବ. ଶ. (ସଂ. ରାଷ୍ଟ୍ରାଳ୍ଲ ଗତ) —୧ । ସଂଖ୍ୟୀର୍ଣ୍ଣପ୍ରେ

Rāsingata କର୍ମିଲ—1. Utterly ruined; exterminated. nated. ୨ । ରାଷ୍ଟ୍ରାଳ୍ଲ ତେ—2. Sunk to the bottom of an abyss.

ରାଷ୍ଟ୍ରାଳ୍ଲ(ତା)ଳ—ଗ୍ର. ବ. (ସଂ. ରାଷ୍ଟ୍ରାଳ୍ଲ) —ରାଷ୍ଟ୍ରାଳ୍ଲ; ପାତାଳ—The

Rāsānta(ta)la nether regions; regions below the earth; an abyss. ଦିଶ—
ରାଷ୍ଟ୍ରାଳ୍ଲ ରାଷ୍ଟ୍ରାଳ୍ଲ the earth; an abyss. ଦିଶ—

ଅଧୋଗତ—Sunk to the bottom.

ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ—ସ. ବିଶ (ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ + ସମ୍ବାଦ୍ୟ. ଅ) —ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ ସମ୍ବାଦ୍ୟ—

Rāsāyana Relating to Rasāyana.

ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ—ସ. ବିଶ (ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ + ଇକ) —୧ । ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ ସମ୍ବାଦ୍ୟ

Rāsāyanika —Relating to chemistry.

୨ । ଦୁଇ ଦ୍ୱାରା ପରମାଣୁର ଘନିଷ୍ଠ ମିଳନ ସମ୍ବାଦ୍ୟ—

2. Chemical.

ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ ଅକରଶ—ସ. ବ (ଅଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା) —ଯେଉଁ

Rāsāyanika ēkarshana ଗୁଣବାର ଦୁଇ ପଦାର୍ଥର ରହ

ରହ ପ୍ରକାରର ପରମାଣୁମାଳ ମିଳନ ହୋଇଛିଏ ସମ୍ବଦ୍ୟ ଗୁଣବିଶିଷ୍ଟ ପଦାର୍ଥରେ ପରିଣତ ହୁଏ—Chemical attraction.

ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ କ୍ରିୟା—ସ. ବ (ଅଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା) —୧ । ଦୁଇ Rāsāyanika kriya ପଦାର୍ଥର ପରାମାଣୁ ମିଳନ ହେବାହାର (ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ ପ୍ରକିୟା—ଅନ୍ୟରୂପ) ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ ଅଭିର୍ଭବ ବଳରେ ସମ୍ଭାବିତ ହେବା କାର୍ଯ୍ୟ—1. Chemical action.

, । ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ ପରବର୍ତ୍ତନ କରିବାର ବିଧ୍ୟ—2. Chemical process.

ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ ଦିୟାଜନିତ ସ୍ଥିତିଗତି—ସ. ବ (ଅଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା) —
Rāsāyanika kriyājanita sthitigati ଗୁଣା—
ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ କ୍ରିୟାପଳରେ ଉଚିତବାନକର ଅବସ୍ଥାନ, ଗତି ବା କ୍ରିୟା—Chemotropism.

ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ ଗବେଷଣା—ସ. ବ (ଅଧୁନିକ) —ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ ବିଦ୍ୟା Rāsāyanika gabeshanā ସମ୍ବନ୍ଧେ ତରୁ ଅନୁଷ୍ଠାନ—Chemical investigation.

ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ ଗବେଷଣା ଗୃହ (ମନ୍ଦିର)—ସ. ବ (ଅଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ Rāsāyanika gabeshanā gṛuha (mandira) ପରିଭାଷା) —ଯେଉଁ ଗୃହରେ ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ ଗବେଷଣା ସମ୍ଭାବିତ ହୁଏ—Chemical laboratory.

ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ ପରିବର୍ତ୍ତନ—ସ. ବ (ଅଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା) —
Rāsāyanika paribarttana ଦୁଇ ପଦାର୍ଥର ମିଳନବାର ପ୍ରକଳ୍ପର ପରବର୍ତ୍ତନ—Chemical change.

ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ ପରୀକ୍ଷା—ସ. ବ (ଅଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା) —ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ Rāsāyanika parikshā ଶାଖ ସମ୍ବାଦ୍ୟ ତରୁମାନକ ନିର୍ଣ୍ଣୟାର୍ଥ କରାଯାଇ ପରୀକ୍ଷା—Chemical examination or investigation.

ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ ବିକାର—ସ. ବ (ଅଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା) —
Rāsāyanika bikāra ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ ପରବର୍ତ୍ତନ (ଦେଖ) Rāsāyanika paribarttana (See)

ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ ବିଶ୍ଲେଷଣ—ସ. ବ (ଅଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା) —
Rāsāyanika bishleshana ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ ଅକଷଣମାରାତ୍ରି ତରୁମାନକ ପୃଥିକବରଣ—Chemical analysis.

ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ ମିଳନ—ସ. ବ (ଅଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା) —
Rāsāyanika milana ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ ସମ୍ବନ୍ଧିତ (ଦେଖ) (ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ ମିଳନ—ଅନ୍ୟରୂପ) Rāsāyanika sammilana (See)

ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ ସମ୍ବନ୍ଧ—ସ. ବ (ଅଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା) —ଦୁଇ Rāsāyanika sambandha ପଦାର୍ଥର ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ ମିଳନ (ରାଷ୍ଟ୍ରାୟକ ସମ୍ବନ୍ଧ—ଅନ୍ୟରୂପ) ପାଇଁ, ଅନୁକୂଳ ସମ୍ବନ୍ଧ—
‘Chemical affinity.

ରାସାୟନିକ ସଂଶୋଧନ—ବ. ବ (ଅଧ୍ୟକ୍ଷକ ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭ୍ରାଣ)—
Rasayanaika sammi(mme)lana ଦୁଇଟି ବସ୍ତୁର ପରିମ୍ଲାନ
(ରାସାୟନିକ ସଂଶୋଧନ—ଅଳ୍ପଚାରୀ) ଠିକିତ ହେବାଦ୍ୱାରା ତଥା ଯୁଗ
ପରମାଣୁମାନଙ୍କର ପ୍ରକୃତିପରିବର୍ତ୍ତନଙ୍କର ମିଶ୍ରଣ—Chemical
combination or syntheses.

ରାଥୋତ୍ସବ—ସ. ୭—୧ । ରାଷ୍ଟ୍ରପ ଲୁଳା; ରାଷ୍ଟ୍ର (ଦେଖ)—
 Rāsotsaba 1. Rāsa (See) , । ବାହୀକ ପଣ୍ଡିତଙ୍କାରେ
 ଅରମାତ ରାଷ୍ଟ୍ରଲୁଳା—2. The representation of
 Rāsa sport performed on the Kārttika
 full moon day.

ରାସ୍ତା—ବୈଦେ. ବି (ପା; ଭୁଲନାକର ସ. ରଥା=ଶଗଡ଼ବାଟ;
Raste ଗଥକ୍ ଓ ଲମ୍ବନ୍. ରୋସ୍ଟା=ଦୂରଭୁଲିଷ୍ଠକ ପଥର ରାସ୍ତା ଗୁଡ଼ି)—୧. ମାର୍ଗ; ପଥ; ବାଟ—1. Road;
ଯତ୍କା way. ୨। ସତ୍ତବ; ସକଦାଣ୍ୟ—2. Highway. ୩। ଦୂରଭୁଲି—3. Distance. ୪। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କାର୍ଯ୍ୟବାଧନର ଉପାୟ—4. Means or expedient for doing a thing. (ଯଥା—ଅମୁକ କାମ କରିବାରୁ ମତେ ରାସ୍ତା ଦିଲ୍ଲିକାହିଁ ।)

ରାସ୍ତା ଅଟକ—ବୈଦେ. ବ (ପା)—ଲୋକଙ୍କ ଯିବା ଅସିବା ବାଟକୁ	Rāstāṭaka ବନ କରିବାହାରା ଗମନାଗମନରେ ହଥାୟିବା (ରାସ୍ତାଥବେଶ, ସମ୍ମାବନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବାଧା—Obstruction ରାସ୍ତା ଅଟକ, ରାସ୍ତାଅବରୋଧ, ରାସ୍ତାବନ୍ଦ ରାସ୍ତା ଅଟକ	of a road or thorough fare.

ରାସ୍ତା କରିବା—ହେ. କି—୧ । କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ଯିବାପାଇଁ ବାଟ
Rāstā karibā ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା—୧. To construct a
ରୀତାକରା road; to make a road. ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)
ରାସ୍ତା କରନା କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସୁଗମ କରିବାର ଉପାୟ କରିବା
—୨. To devise or lay out means for
the accomplishment of an object.
୩ । ସଂଘା ଶତବା (ଦେଖୁ)—

Rāstā chhārdibā (See)

ରାସ୍ତା କାଟିବା—ଦେ. ଫି—୧। କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଘଣ୍ଡବୁଝ ଅପରେ
Rāstā kāṭiba ଦେଖି ଚାଙ୍ଗୁ ଏହିବା ପାଇଁ ବାଟରୁଣ୍ଟ ଅନ୍ଧବାଟେ
ରାସ୍ତା କାଟିବା ଯିବା—୧. To take another route on

ଯାହିତା କାଟନା seeing a person at some distance
 (ବସ୍ତୁ । ଭଙ୍ଗିଯିବା— ପ୍ରଥମାର୍ଥର ଅନ୍ୟରୂପ) ahead, so as to
 evade him. । । କୌଣସି ବଧୁକୁ ର ଗମନୟ ମାର୍ଦ୍ଦ
 ଅଗରୁ ସ୍ଵର୍ଗ କରିଦେବା—2. To indicate the
 way one has to take.

ରାଷ୍ଟ୍ରା ଶୋଇବା—ଦେ. କ୍ର—୧ । ଗସ୍ତା ନ ଥିବା ସ୍ଥାନକୁ ନୁଆ
 Rāsta kholibāk ରାଷ୍ଟ୍ରା କରିବା—୧. To open or start
 [ଚାପୁଣିଟା(ଟେ)ଇବା—ଅଳ୍ପରୂପ] a new road. ୧ ।
 ରାଷ୍ଟ୍ରାଖୋଲନା ଅବରୁଦ୍ଧ ରାଷ୍ଟ୍ରାକୁ ସମସ୍ତାଧାରଣଙ୍କ
 ଗମନାଗମକ ପାଇଁ ଛନ୍ଦୁକୁ କରିବା—୨. To remove
 obstruction from a road to make it open
 for traffic. * । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ବା ବିଷୟରେ
 ନୁହନ ପଞ୍ଚାରେ ଯିବାହାରା ଲୋକେ ସେହି ବାଟରେ ଯିବା
 ପାଇଁ ଉପାୟ କରିବା—୩. To initiate or start
 a new thing, so that people would
 follow you

ରାସ୍ତା ଘାଟ— ଦେ.ବ(ସହଚର) — ୧ । ଲୋକଙ୍କ ଗମନାଗମନ କରିବାର
Rāstā ghāṭa ରାସ୍ତା ଓ ତହିଁ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ନିଯମାବଳୀ ଘାଟ—
ରାସ୍ତାଘାଟ 1. Roads and ferries.
୨ । ଏକ ସ୍ଥାନରେ ଥିବା ଶୈଟ ଓ ବଡ଼ ରାସ୍ତାମାନ—
2. All local roads, big and small. • ।
ରାସ୍ତା ଓ ଗାନ୍ଧୁଆ ଦୂର— 3. Roads and bathing
places. ୪ । ରାସ୍ତାଘାଟ— 4. Roads and
mountain passes.

ରାସ୍ତାଘଟ—ଡେଂ ବି—ରାସ୍ତା ଓ ଗିରିସଙ୍କଟମାନ—
Rāstaghāti Roads and mountain passes.
ରାସ୍ତାଘଟ ରାସ୍ତାଘଟ

ରାଷ୍ଟ୍ରା ଛୁଡ଼ିବା—ଦେ.କି—୧ । ଅନ୍ୟର ଗମନାଗମନପାଇଁ ସଥେଷ୍ଠ ବାଟ
 Rāstā chhārdibā ବା ହ୍ଲାନ ଛୁଡ଼ିଦେବା—୧. To leave
 ରାଷ୍ଟ୍ରା(ପଥ)ଛାଡ଼ା ରାଷ୍ଟ୍ରାଛୁଡ଼ିନା sufficient space for
 (ରାଷ୍ଟ୍ରାଛୁଡ଼ିଦେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) the passing of people,
 to leave a road. ୨ । ବାଟ ଛୁଡ଼ିବା; ଅବରୁଦ୍ଧ
 ପଥରୁ ଉନ୍ତୁଳୁକରିବା—୨. To remove obstruc-
 tion from a road; to allow a person to
 pass through a road. [କ୍ର-ଏହିପରି କିମ୍ବାକ
 ଦିରନ ଥର୍ଦ୍ଦରେ ରାଷ୍ଟ୍ରା ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ ତ୍ରୁଟି, ସଥା—
 ରାଷ୍ଟ୍ରା ପକାଇବା, ରାଷ୍ଟ୍ରା ପିଟାଇବା, ରାଷ୍ଟ୍ରା ରଖିବା, ରାଷ୍ଟ୍ରା
 ମାରିବା, ରାଷ୍ଟ୍ରା ବନ୍ଦକରିବା, ରାଷ୍ଟ୍ରା ଅବରୋଧ କରିବା,
 ରାଷ୍ଟ୍ରା ଦେଖାଇବା; ରାଷ୍ଟ୍ରା ଖୋଲିବା ଇତ୍ୟାଦି ।]

ରାସ୍ତା ଦି(ଦୁ)ଶିବା—ଦେ କି—୧। ଗନ୍ଧିମାର୍ଗ ଦୂଷ୍ଟେଗୋଚରହେବା—
Rāstā di(du)shibā 1. Seeing one's way.

(ରାସ୍ତା ଦେଖାଯିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) , । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ବିଷୟରେ
ରାଜ୍ଞାଦେଖ୍ୟାଯାପ୍ତ ରାସ୍ତାଦିଖାନା ଉପାୟ ପୂର୍ବରୁ ଦେଖାଯିବା—

2. (figurative) The means for a certain
matter being seen by a person before
hand; one's way being seen.

ରାସ୍ତା ଦେଖା(ଖେ)ଇବା—ଦେ. କି—୧। କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ତାହାର
Rāstā dekhā(khe)ibā ଗନ୍ଧିମାର୍ଗ ସ୍ଥାନକୁ ଯିବା ପାଇଁ ବାଟ

ରାଜ୍ଞାଦେଖାନ ରାସ୍ତାଦିଖାନା ଦେଖାଇବା—1. To show
or point out to a person the road he
has to take. , । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି କାହିଁ
ସାଧନର ଉପାୟ ବତାଇବା—2. To show the
way or suggest the means for the
accomplishment of an object.

ରାସ୍ତା ଦେଖିବା—ଦେ. କି—(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପର ଉପରେ ନିର୍ଭର ନ କରି
Rāstā dekhibā ଆଶାର ଉପାୟ ଅପେ କରିବା—

ରାଜ୍ଞାଦେଖା ରାସ୍ତାଦେଖାନା To pursue one's course
without depending on another; to shift
for one's self, (ଯଥା—ମୁଁ ଏଣିବ ଦୁଇବା ଦିଲେ ସମସ୍ତଙ୍କ
ପୋଷି ପାରିବ ନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ ପୁଅଙ୍କ କହିଲି ‘କୁମ୍ଭ
ରାସ୍ତା ଭୁମେ ଦେଖ’ । ଅଛିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିହଳେ କରୁଥିଲୁ ବୋଲି
ସାଆନ୍ତେ ମରେ ପୋଷୁଥିଲେ । ଏବେ ଦୁଇବା ହୋଇ
କାମକୁ କାପାରିବାରୁ ମୋ ରାସ୍ତା ମୁଁ ଦେଖିବା ପାଇ
ସାଥକୁ ଦୁଇମେ ଦେଲେ ।)

ରାସ୍ତା ଦେବା—ଦେ.କି.—ବାଟରେ ଯାଉଥିବା ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଯିବାପାଇଁ
Rāstā debā ପଥେଷୁ ପଥ ଛାଡ଼ି ଦେବା—To let a per-
ରାଜ୍ଞା ଦେଖ୍ୟା ରାସ୍ତା ଦେନା son pass by leaving suffi-
cient space for him on the road; to
leave a passage for another person.

ରାସ୍ତା ଧରିବା—ଦେ. କି.—୧। ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପଥରେ ଯିବା—1. To
Rāstā dharibā take a road; to travel on a
ରାଜ୍ଞା ଧରା ରାସ୍ତା ଏକବନା (ଘରନା) particular road; to
(ରାସ୍ତା ପରିଦିବା—ବ୍ୟକ୍ତିକୁପୁରୁଷ) wend one's way.
, । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧକାର୍ଥ ପନ୍ଥା ବା ମାର୍ଗ
ଅବଲମ୍ବନ କରିବା—2. To follow a means to
an end.

ରାସ୍ତା ଧୂଳି—ଦେ. କି.—ରାସ୍ତା ଉପରର ଧୂଳି—The dust on
Rāstā dhūli ରାଜ୍ଞାର ଧୂଳୀ ରାସ୍ତାକୀ ଧୂଳୀ the road.
ରାସ୍ତା ପକା(ଚେ)ଇବା—ଦେ. କି.—୧। କୁଆ ରାସ୍ତା ସ୍ଥାନ କରିବା—
Rāstā pakā(ke)ibā 1. To make a new road.
(ରାସ୍ତା ପକାଇଦେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) , । ରାସ୍ତାରୁ ବନ୍ଦ କରି ଦେବା;
ରାଜ୍ଞା ତୁରେଇକରା କୌଣସି ରାସ୍ତା ବାଟେ ଲୋକଙ୍କ ଯିବା ପୁଣିତ
ରାସ୍ତା ବନାନା କରିବା—2. To close up a road

ରାସ୍ତା ପଢିବା—ଦେ. କି—୧। ନୃତନ ରାସ୍ତା ନିର୍ମିତ ହେବା—
Rāstā pardibā 1. (A road) Being built or
ରାଜ୍ଞା ପଡ଼ା constructed. (ଯଥା—ବର୍ତ୍ତମାନ ତଥ୍ୟକୁ କବୋଡ଼
ରାସ୍ତାଜାନା ତରଫରୁ କଟକଠାରୁ ବିଭାଗାବି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋଟିଏ
(ରାସ୍ତା ପଢିଯିବା; ରାସ୍ତାଯିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ରାସ୍ତା ପଢ଼ୁଛି । , । ବନ୍ଦ
କାଳରୁ ରାସ୍ତା ବିଦ୍ୟମାନ ଥିବା—2. (A road)
Being in existence. (ଯଥା—କଟକଠାରୁ ଧୂଳ
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସିଧା ରାସ୍ତା ପଢ଼ିବି; ସେ ଯିବାର ସେ ଅଣି ଦୂର
ଭଲ ଯାଆ । , । ରାସ୍ତାର ବା ପଥର ଅରସ୍ତ—
3. Beginning of a road. [ଯଥା—କଟକ
ଠାରୁ ପୁଅକୁ , । ମାରିଲୁ ପକ୍କାରସ୍ତା; ଥୋରୁ କଟା
ରାସ୍ତା ପଢ଼ିବି; କନ୍ଦରପୁରଠାରୁ ମାଛଣୀ ରାସ୍ତା ପଢ଼ିବି;
ମହାନଦୀ ପାଇ ହେଲେ ଛାଇ ରାସ୍ତା ପଢ଼େ)
, । ରାସ୍ତାରେ ଲୋକଙ୍କ ଗମନାଗମନ ବନ୍ଦ ହେବା—
4. (A road) Being closed. (ଯଥା—
ତେଜାନାଳରେ ପଠାହାରିଆ ମହାବନ ମାତିବାରୁ ସେ ରାସ୍ତା
ଶୁରିମାର ହେଲି ପଢ଼ିଲାଣି ।)

ରାସ୍ତା ଫିଟା(ଟେ)ଇବା—ଦେ. କି—ରାସ୍ତା ଖୋଲିବା (ଦେଖ)
Rāstā phitā(te)ibā Rāstā kholibā (See)

ରାଜ୍ଞା ଖୋଲା ରାସ୍ତା ଖୋଲନା
ରାସ୍ତା ବାଟ—ଦେ. କି. (ଏକାର୍ଥ ସହିତର) (ବନ୍ଦକରନ ସୁରକ୍ଷା)—୧।
Rāstā bāta ପଥ; ରାସ୍ତା; ବାଟ—1. Road. , । ବନ୍ଦ ଓ
ପଥ ସାଟ, ରାଜ୍ଞା ସାଟ ସାନ ରାସ୍ତା—2. Roads big and
ରାସ୍ତା ବାଟ small.

ରାସ୍ତା ମର୍ଦା(ତେ)ଇବା—ଦେ. କି (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—ଗୋଟିଏ ପନ୍ଥା
Rāstā mardā(rde)ibā ଅବଲମ୍ବନ କରିବାରୁ କୌଣସି
ରାଜ୍ଞା ଦେଖାନ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପ୍ରକର୍ତ୍ତାରବା—To induce a
ରାସ୍ତା ଦିଖାନା person to pursue a course of
action.

ରାସ୍ତା ମାର୍ଦିବା—ଦେ. କି. (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—କୌଣସି ପନ୍ଥା ଅବଲମ୍ବନ
Rāstā mārdibā କରିବା—To pursue a course.
ପଥ ସାଟ (ଯଥା—ମୁଁ ଯେତେ କୌଣସି କଲ, ସେ ମୋ ରାସ୍ତା
ରାସ୍ତା ଧରନା ମାତ୍ରିଲା ନାହିଁ ।)

ରାସ୍ତା ମାରିବା—ଦେ. କି—ରାସ୍ତାରୁ ଅବରେଷ କରି ଲୋକଙ୍କ ଗମନା—
Rāstā māribā ଗମନ ବନ୍ଦ କରିବା—To close up or
ରାଜ୍ଞା ମାରା ରାସ୍ତା ରୋକନା shut up a road.

ରାସ୍ତା ମୁଣ୍ଡ—ଦେ. କି—ରାସ୍ତାର ଶୈଖ(ଶୁଦ୍ଧ) ରାସ୍ତାକୀ ଆଖିର
ରାସ୍ତା ରଖିବା—ଦେ. କି—୧। ରାସ୍ତା ସିଦ୍ଧିବା(ଦେଖ)—1. Rāstā
Rāstā rakhibā chhardibā (See) , । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)
ରାଜ୍ଞା ରାଖା ରହିଥିରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନ ହେବାପାଇ
ରାସ୍ତା ରଖନା ଉପାୟ ରଖିବା—2. To leave an opening
or arrange for the future
accomplishment of an object.

ରାସ୍ତା—ସ. ବ. (ବୈଦ୍ୟକ)—ଏକ ପ୍ରକାର ମଲ୍ଲଙ୍ଗ ବା ପରଚୁଣିଆଜ
Rahast ଶାକବିଶେଷ—Vanda Roxburghii;—a
ଅଳ୍ପ ହ. ନାମ—କାର୍ବୁଲା,

species of Acacia.

ଶେଯୁସୀ, ସୁରସା, ସର୍ପିଙ୍ଗିଆ,
ପଳକଶା, ସୁକୁରସା, ରସଖା,
ସୁକଦା, ରସନା, ରସା,
ଏକାପର୍ଣ୍ଣୀ, ସୁରଙ୍ଗା, ସୁରସା,
ସୁରଙ୍ଗ ମୂଳ
ରାସନା, ନାଈ
ରସନ, ରହସନୀ, ନାସନା
ତେଟି. ରଷନାପୁରୁଷକା, ଉରସ୍ତିରକ,
ଅନୁରଦ୍ଧାମର
ଫା. ରସନ ଶ. ରସନା
ଆ. କଂଚିଲାଶାମୀ
ମ. କାବଜ୍ଜଳତଥାମୁଖୀ।

[ଦ୍ୱ.—ଏହା ଅସାମରେ ଓ ଗାସିଆ
ପାହାଡ଼ରେ ଜନେ । ପ୍ରାୟ ଅମ,
ଗଛ ଉପରେ ଏ ଲତା ମାତ୍ର;
ଫୁଲ ବିଚିତ୍ର ବିଚିତ୍ର, ସୁରଙ୍ଗ ଓ ବନ୍ଦୁ
ଦିନମୁଁୟୀ । ବୈଦ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ
ଏହା ଅମ ପାତକ, ତିକ୍କା, ଗୁରୁ ଓ
ଉଷ୍ଣଶର୍ଷ, ଏହା, କଷ, ବାସୁ,
ଶୂଳ, ଉଦର ବେଗ, କାଷ, ଜ୍ଵର,
ବିଷ ଓ ଅଣୀର ପ୍ରକାର ବାତ
ବେଗ ଓ ସିଧୁ ବିନାଶକ ।]

ରାହା—ବୈଦ୍ୟ ବ. (ଫା. ସହ; ଭୁଲ. ସ. ରଥ୍ୟା)—୧। ରସ୍ତା; ପଥ—
Rahast 1. Road. (ଉ—ଅନାନ୍ଦ ବୋଲି ବନ ରହାରୁ
ରାହା ଗୋ । କବିର୍ଦ୍ଦୟ. ସତୀତ ।) ୨। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ରୂପାୟ-
ରାହ 2. Means (ଉ—ନ ବନାଇଲେ ତୁ ସୁଖ ରହା ।
କବିର୍ଦ୍ଦୟ. କିଶୋରାଜମ୍ବୁ ଷ ଗୀତ ।) ୩। ରହିବା ପାଇଁ
ପ୍ରାନ; ଯାଗ; ଥାନ—୪. Space; room. (ଯଥ—
ସେ ସ୍ଥାନରେ ବିବାହ ରସା କାହିଁ ।) ୫। ଅନ୍ତର୍ମୁ
ନେବାର ପ୍ରାନ; ଅନ୍ତର୍ମୁ—୫. Shelter, place of
shelter. ୬। ବଜନ୍ଦେଶ୍ଵର ବିଶେଷାଖିଶେଷ—
5. A family-title in Bengal.

ରାହାଏନ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବ—ରସ୍ତା; ପଥ—

Rahasten Way: road.

ରାହା ଖରଚ(ରୀ)—ବୈଦ୍ୟ. ବ. (ଫା. ରହାଙ୍ଗର୍)—ବାଟଖରଚ;
Rahast kharacha(chāṭ) ପାଥେୟ—Incidental ex-
ରାହା ଖରଚ penses in the course of a journey;
ରାହ ଖର୍ଚ(ଚାଟ) travelling expenses.

[ରାହା ଖର୍ଚ'(ରୀ)—ଅଳ୍ପରୂପ]

ରାହା ଗେର(ରି)—ବୈଦ୍ୟ. ବ. (ଫା. ରହାଙ୍ଗର୍)—୧। ପଥକ;
Rahast gēr(ri) ବାଟୋଇ—୧. Way farer; traveller,
ରାହାଦାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ; ତୁମଣ—୨. Travelling.
ରାହାଙ୍ଗର

ରାହାଙ୍ଗ—ବୈ. ବ. ନାମ—ପୁରାନାର ସଦରଥାନା ଅନୁର୍ଗତ ଗୋଟିଏ
Rahastanga ପ୍ରଗନ୍ଧାର ନାମ—Name of a Pergunna
ରାହାଙ୍ଗ ଯାହାଙ୍ଗ in the jurisdiction of Sudder
Thana of Puri District in Orissa.
[ଉ—ରାହାଙ୍ଗ, ରତ୍ନି ଯହିଁ କେଳକଳା, ଇକଳ ବିକୁଣ୍ଠ
କହିଲ କୁତୁଳା । ରାଖାନାଥ. ଜନକେଶ୍ୱର ।] [ଦ୍ୱ—
ଏହି ପ୍ରଗନ୍ଧାରେ ଭିଜିଲର ସ୍ଥାନିକ ରାଜାମାନେ ଦେଶକୁଳରୁ

ନେଷ୍ଟିକ ଓ ବିହାର ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ଅଶାଇ ବ୍ରାହ୍ମାଦିର
ଟଙ୍କେ ବ୍ରାହ୍ମମାନ 'ସବାନ୍ତାନ୍ତ ଚକତ୍ରା' ଦାଳ କର ଅନେକ
ଗୁଡ଼ିଏ, ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ବିଷାଇଥିଲୁବେ । ସେ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକ
ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ରାଜାମାନଙ୍କ ନାମରେ ଅଞ୍ଚାତ (ଯଥ—
ବ୍ରାହ୍ମମନ୍ଦିରପୁର, ବିଜେବମନ୍ଦିରପୁର, ବିଶନାଥପୁର,
ଦୁରେହନ୍ଦିପୁର, ବାନରାମପୁର, ବାରପୁରବୁଣ୍ଡାରମପୁର,
ପ୍ରତାପପୁରବୁଣ୍ଡାରମପୁର, ଶାପୁରବୁଣ୍ଡାରମପୁର, ପ୍ରତାପପୁରଦୁଷ୍ଟପୁର) ।
ଭିଜୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକ ଶହାଙ୍କ ଶାସନ
ନାମରେ ଅଞ୍ଚାତ । କଥୁତ ଅଛି ସେ ପୁଣ୍ୟରେ ୧୭ ଶାସନ
ଓ ୩୭ କରବାକୁ (କୁନ୍ତଗ୍ରାମ) ଅଛି । ଏହା ଛଢି
ଲେମେର ପ୍ରଗନ୍ଧାରେ ଗୁଣ୍ଠିତ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ବିଷିଥିଲୁ ।
ଏହି ବ୍ରାହ୍ମଣ ପଣ୍ଡିତମାନେ 'ଚନ୍ଦାଅଳ୍ପ କେତ୍ରା ମଧ୍ୟମ
ମୁକ୍ତିମୁଖପରେ ବସି ବେଦଧାତ ଓ ଶାନ୍ତିବସ୍ତ୍ରବସ୍ତ୍ରଦ ଦେଇ-
ଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ ଅସାଧାରଣ ପଣ୍ଡିତ ଓ
ନେଷ୍ଟିକ ଶାକୁ ଆଜ ଭାବିତବିଅନ୍ତାର ହୋଇଥିଲେ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ସୁଣ୍ଡାଳ ଓ ଦେବାଳୟ ସ୍ଥାପନ,
ଗ୍ରାମସେବାର୍ଥ ଭିଜୁମାନଙ୍କର ତାତେରଥିଦର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ୍ର
ଅଦ୍ୟାବଧ ବେତେକ ପ୍ରାନରୁ ଲୁପ୍ତ ହୋଇ ନାହିଁ । ପ୍ରତେକ
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାସନରେ ଉପନିଷଦ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ
ପକ୍ଷରୁ ବାଜାକଠାରୁ ପେଣ୍ଠି ପ୍ରତିନିଧି ଭିଜୁ ଗ୍ରାମର 'ସବାନ୍ତାନ୍ତ
ଚକତ୍ରା' ଦାଳ ପ୍ରଦଶ କରିଥିଲେ ତାଙ୍କୁ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ବା
ଦାଳାଧିକ ବୋଲ୍ପାଇଥିଲୁ । ପ୍ରତେକ ଶହାଙ୍କ ବ୍ରାହ୍ମଣ
ଶାସନ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାପନକିଳି କୁନ୍ତ ଗ୍ରାମଗ୍ରୀ
(Village Community) ପର ଥିଲୁ । ଏଣିକି
ଭିଜୁ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ବିଶ୍ଵାରମାନେ ପୂର୍ବପୁରୁଷମାନଙ୍କ ପର
ବିଜ୍ଞାତ, ବିଦ୍ୟାକ ବା ନେଷ୍ଟିକ କ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଭିଜୁ
ଶାସନମାନଙ୍କରେ ପ୍ରାଚୀନ ସାରି ଓ ପରିଚିତମାନଙ୍କୁ ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ
ଲୁପ୍ତ କରି ଲାହାନ୍ତି । ଏ ଶାସନମାନଙ୍କରେ ଥିବା
ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାମନ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣ
ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସାଧାରଣ ଶାସନ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା
ସାମାଜିକ ମଧ୍ୟାଦାରେ ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲୁ ।
ଏ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଶାକୁ ଓ ଦୂର୍ଗାପୁକ । ପ୍ରାୟ ପ୍ରତେକ
ଗ୍ରାମର ଶାରସ୍ତ ଦୂର୍ଗାପୁକ ସମାହିତ ହୁଏ ।
ଶାମଦେବତାଙ୍କ ପାଇଁ ଶତାଧିବା ଜମି ଓ
ଗ୍ରାମର ଅନାବାଦ ପୋଖରୀଥିର ଗ୍ରାମବାସୀ “ମହାକଳ”-
ଙ୍କର ସାଧାରଣ ପଞ୍ଚର ବା “କୋଠ” । ଏହି “କୋଠ-
କଠ”ରୁ ଗ୍ରାମରେ ପ୍ରଥମେ ଉପନିଷଦ ସ୍ଥାପନ କରିଥିବା
ବ୍ରାହ୍ମଣ ବିଶ୍ଵାରମାନେ ତାଙ୍କ ଜର୍ବିଷ୍ଟ “ଭୁବ”
ପାଥାନ୍ତି । ସେହି ଭୁବର ସାଧାରଣ ଗ୍ରାମର ପ୍ରତିଷ୍ଠାକାଳର
ଭୁବ ସଙ୍ଗୀ ଅଟେ ଓ , ତଦବଧ ଜରିବ ବିନ୍ଦ
ଏବ ବିଶ୍ଵାରମାନଙ୍କ ସମ୍ବାଦି ଅଳୁବ୍ରାତେ

ଭାଗମାନ କଷା ହୋଇ ଅଂଶିତ ହୋଇଥିଲୁ । ଦେବତାଙ୍କ ନିକଟରେ କୋଠ ଜ୍ଞାନାରୁ ଯାହା ପଦାର୍ଥ ଭୋଗ ଲାଗେ ଯଥା—ଦୂର୍ଗାପୂଜା ସମୟରେ ଠାକୁରଣୀଙ୍କ ଅଗେ ବଳି-ପଡ଼ିବା ଛେଳର ମାଧ୍ୟ, ଠାକୁରଙ୍କୁ ଗହ୍ନାପୂର୍ଣ୍ଣିଙ୍କ ଥିବରେ ଲାଗିବା ଭୋଗ) ତାହା ଗ୍ରାମର ମୌଳିକଭାଗ ସଂଖ୍ୟା ଅନୁସାରେ ବାଘ ହୁଏ ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ‘ଭ୍ରାନ୍ତ’ର ଅଧିକାସାଙ୍କ ନାମ ତାକର ହୋଇ ପଥାଫିମେ ଗୋଟିଏ ‘ଦାକରୀ’ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭ୍ରାନ୍ତ ଅଧିକାସାଙ୍କ ଦିଆଯାଏ । ଗ୍ରାମର ମହାଜନମାନଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧି-ରୂପେ ଗାନ୍ଧିଜି ମହାଜନ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କଠାରୁ ଟଙ୍କୀ ଅନ୍ଧା ଆଦୟ କରି ଜମିଦାରଙ୍କ ନିକଟ ସମସ୍ତ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ପମ୍ପରୁ ଗ୍ରାମର ଦେୟ ଟଙ୍କୀ ଦାଖଲ କରନ୍ତି । ଗ୍ରାମର ହିସାବକାଗଚ୍ଛ-ପଦ୍ଧତି ଗ୍ରାମର ଜଣେ କୋଠ କର୍ମଚାରୀ ବା ଭୋଲ ନିକଟରେ ରହେ । ଗ୍ରାମର ସାମାଜିକ ସମସ୍ତମାନ ଗ୍ରାମବାସୀ ମାନେ ଗ୍ରାମଭାବରେ ମୀମାଂସା କରନ୍ତି । ଗ୍ରାମର ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ସମୟରେ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଭାଗ ଥିଲ ସେହିମାନଙ୍କ ବିଶିଥରମାନେ ଓ ସେମାନେ ସାଧାରଣ ମହାଜନଙ୍କ ସଜିରେ ଗ୍ରାମରେ ଅଣି ଅନ୍ୟ ସେଉଁ ବୁଲୀନ ବ୍ୟାହାରଙ୍କୁ ଘର କରିବାର ରଖାଇଥିବାକୁ ସେମାନେ କେବଳ (ମହାଜନ) ଅଣ୍ୟା ପାଥନ୍ତି । ପଣ୍ଡାଜାମ୍ବୁ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ଶୁଦ୍ଧ, ଓ ଅନ୍ୟ ଗ୍ରାମର ବ୍ୟାହାର କୌଣସି ଶାସନର ଟଙ୍କୀ ଜମି ଉଣିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ‘ମହାଜନ’ ଉପାସ ପାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ତମ୍ଭା ଗ୍ରାମର କୋଠକାଠରେ ଅଧିକାସା ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସଜା ଯେଉଁମାନଙ୍କ ପ୍ରଥମେ ଏ ଶାସନମାନ ଦାନ କରିଥିଲେ ସେମାନେ ଏ ବୁଦ୍ଧିମାନଙ୍କୁ ଖରସତ୍ସରୂପ ନେବାକୁ ଆପଣି କରିବାରୁ ଦାନ ସମୟରେ ଭାତ୍ତ ବୁଦ୍ଧି ଉପରେ ନାମାନ୍ତର ଗୋଟିଏ କର (Digit rent) ଧାରୀ ହେଲା । ସେହି କର ତିରକାଳ ସକାଶେ ଧାରୀ ହେଲା । ତାହାକୁ ‘ଟଙ୍କୀ’ ବୋଲିଯାଏ । ଫୁର୍ବେ ଏହି ଟଙ୍କୀ ରକ୍ଷସ ‘କରତ୍ତ’ରେ ଦିଅ ଯାଉଥିଲା । ରତ୍ନମାନ ସେ କରତ୍ତର ପରମାଣୁକୁ ଟଙ୍କାରେ କଷ୍ଟୋଟ କର ଟଙ୍କା ଦିଆଯାଏ । ଇଂରାଜ ବଜାରରେ ରକ୍ଷସ ଗର୍ଭମେଣେ ଟଙ୍କୀଦାରମାନଙ୍କୁ ସନନ୍ଦର ପ୍ରମାଣ ଦର୍ଶାଇବାପାଇଁ ତଳକ କଲେ । ପେଉଁମାନଙ୍କ ସନନ୍ଦକୁ ଇଂରାଜ ବଜାରକର୍ମଚାରୀ ବିଶ୍ୱାସପୋର୍ଯ୍ୟ ଓ ସନ୍ତୋଷଜନକ ବୋଲି ବିବେଚନା କଲେ, ସେହି ଗ୍ରାମମାନ ଟଙ୍କୀ ବାହେଲି ରହିଲା ଏବଂ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ସନନ୍ଦ ସନ୍ତୋଷଜନକ କି ହେଲା ସେମାନଙ୍କ ଜମି ଉପରେ ଟଙ୍କୀ ଜମା ବୁଦ୍ଧି କରିପାଇ ସେମାନଙ୍କ ଜମିମାନ ଟଙ୍କୀ ବାଜାରୀଟି କରିଗଲା । ପୁରୁଷ ଗ୍ରାମୀଙ୍କ ଶାସନମାନଙ୍କର ଶାସନପଢିବିଲୁ ପର୍ଯ୍ୟାନ୍ତେରକା କଲେ ଦେଖାଯିବ ସେ, ସେହି ପଢିବ ପ୍ରାଚୀକ ଭାବରେ ହଜୁ ବଜାରରେ ପ୍ରତିକିତ ଗ୍ରାମ-ଶାସନ-ମଣ୍ଡଳ (Village community)ର ଶ୍ରୀଯା ଅଟେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମର ତ

ପାବତ୍ୟ ବିଷୟରୁ ଉକ୍ତ ଗ୍ରାମର ମହାଜନମାନେ ଚଳାଉ-
ଥିଲେ; ଏବେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଶାସନପ୍ରଣାଳୀର ଶୁଯା କେତେକ
ଶାସନରୁ ଲୁପ୍ତ ହୋଇ ନାହିଁ । ଗ୍ରାମ ଦେବତାଙ୍କ ସେବା,
ଗ୍ରାମର ମହାଜନ ପରିବାରମାନଙ୍କ ଲୁଗାକର୍ତ୍ତା, ଶୌର,
ହାତ୍ତି ଯୋଗାଇବା ଅଦି କାର୍ଯ୍ୟ ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମେ
ଜାଗିରୁଣିଆ ସେବକ, ଧୋବା, ଉଣ୍ଡାର, କୁମୂରଥଦିଙ୍କ
ଦ୍ୱାରା କଳ ତଳିଲା ପରି ତଳ ଅସୁଅଛି । ଅନ୍ୟ-
ଗ୍ରାନବାସୀ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ରହାଇଶାସନର ଅନେକ
ଠକୀବୁଝ ଖରଦ କରି ଲେଣେଣି, କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଅବଧି
ଗ୍ରାମର ‘ମହାଜନ’ରୂପେ ସ୍ଵର୍ଗତ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି କିମ୍ବା ଗ୍ରାମର
କୋଠ-କାଠ, ପାଳ-ହାକର୍ତ୍ତା, ଦିଅଁ ଦେଉଳ ଅଦିରେ ବହୁ
ତେଞ୍ଚାସରେ ସୁନ୍ଦର ଅଧିକାର କମାଇଗାର କାହାନ୍ତି । କର୍ତ୍ତାମାନ
ଶାସନକୁତ୍ରଣଙ୍କ ବନ୍ଧୁରମାନେ ଗଣ୍ଯର ହୋଇଗଲେଣି ଓ
ପୂର୍ବର ଯଜନ, ସାଜନ, ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ଅଧ୍ୟାପନ ଅଦି କାର୍ଯ୍ୟମାନ
ଶୁଣି, ଶୁଣି, ପୁରୁଷ ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଯାହା ରୁମାସ୍ତାନିରୁ (ରହାଇ
ଭାଷାରେ ବାଟକୁ ଯିବା) କରି ପେଟ ପୋଷ୍ଟୁଅଛନ୍ତି । ଶାସନ
ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ବନ୍ଧୁରମାନେ ମଧ୍ୟ ପାତୀନ ଉଛଳର
ଗଜପତିଙ୍କ ଅଧ୍ୟାୟକବୁଦ୍ଧର ସୀମାରୁ ଗଡ଼ିଜାତରେ ଓ କଟକ,
ପୁରୁଷ, ବାଲେଶ୍ୱର, ମେଦିମାୟର, ପଞ୍ଜାମ ଅଦି ନାକାସ୍ତାନରେ
ପାଇ ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମେ ବାସ କରିଅଛନ୍ତି । ଯାକୁପୁରର
ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଶାସନମାନ କେବଳବନ୍ଧୀୟ ବଜାମାନଙ୍କର ଶାନ୍ତି,
କିନ୍ତୁ ପୁରୁଷ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଶାସନମାନ ଉଛଳର
ଗଜାବଣୀୟ ଶାଜାମାନଙ୍କବୁଦ୍ଧର (୧୨ଶ୍ବରୁ ୧୨ଶ ଶବାଳୀ)
ବିମା ସେମାନଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କବୁଦ୍ଧର ସ୍ଥାପିତ । ଏହି
ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଶାସନମାନେ ଶାକୁ ଓ ସେମାନେ ବିଷ୍ଟୁଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ପକ୍ଷ
କରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଚେତନା ଦେବ ପ୍ରଗରିତ ବୈଷ୍ଣବଧର୍ମ ଓ
ନାମବକାର୍ତ୍ତନ ପୁରୁଷ ରହାଇର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଶାସନମାନ ଶାସନ
ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରକେଶ କରିପାର ନାହିଁ । ଉଛଳର
ଚେତନାକ ବୈଷ୍ଣବଧର୍ମରେ ପ୍ରଥମେ ଆଣିଛି ହେବା
ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଶୁଦ୍ଧ ନିମ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଜାଗାୟ ଅଟନ୍ତି । ଏ
ଶାସନମାନ ଶ୍ରଦ୍ଧେ ତନ୍ତ୍ରବଦିକଙ୍କ ଶ୍ରୀ ୧୯ ଶବାବୀରେ
ଉଛଳର ଅସିବା ପୂର୍ବରୁ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା । ଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟରେ
ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଜାତି କାଷ କରୁଥିଲେ । ସେମାନେ
ଗ୍ରାମର ଉପକଣ୍ଠରେ ପଡ଼ାମାନଙ୍କରେ ରହୁଥିଲେ । ଏବେ
ମଧ୍ୟ ଏ ନିୟମର ବ୍ୟକ୍ତିକମ ଘଟ ନାହିଁ । ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରେ
ଅନେକ ତିହାଇ କର୍ତ୍ତାମାନ ମେଲୁ ପଡ଼ିଥିଲୁ ଓ ହସ୍ତକ୍ଷତିର
ହୋଇଥିଲୁ । ପର୍ବତ ରହାଇ ଶାସନର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ
ମୁକ୍ତିମଣ୍ଡପ ଦ୍ୱାରା ସମର ଭାବରେ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କୁ ଧର୍ମ-
କବ୍ୟମୁମାନ ଦେଇ ପାଣିରେ ପାଇଁ ଶୁଦ୍ଧ ପୁରୁଷ ହୋଇଥିଲେ
ଓ ରହାଇ ଶାସନର ଶାଜମାନଙ୍କ ଉଛଳିୟ ଅନ୍ୟ
ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଅଦର୍ଶ ଥିଲା ।

ରହାଙ୍ଗ ବାଡ଼—କେ. ବ (ସମ୍ଭବ) —ରହାଙ୍ଗ ବାହୁଣଶାସନମାଳ—

Rāhāṅga bāṛda The Sāsana villages of the Puri district.

ରହାଙ୍ଗ ଶାସନ—ଦେ. ବ—ପୁରୁଜିଥା ରହାଙ୍ଗ ସରବାରେ ବଢ଼ି

Rāhāṅga sāsana କାଳରୁ ହାପିଛି ବାହୁଣ ଗ୍ରାମମାଳ—

ରାହାଙ୍ଗରେ ବାହୁଣଶାସନ Brāhmaṇa villages of the

ରାହାଙ୍ଗକା ମାଲାଯାସନ Rāhāṅga Pergunna of the district of Puri in Orissa.

ରହାଙ୍ଗି—ଦେ. ବି—ପୁରୁଜିଥା ରହାଙ୍ଗ ଶାସନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating

Rāhāṅgi to the Sāsana villages of Rāhāṅga

(ରହାଙ୍ଗିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) of the Puri district.

ରହାଢ଼ି—ଦେ. ବ—ବାହୁଙ୍ଗା ଧାନର ଗଛ; ମାର ଶୁକ୍ଳ—

Rāhāḍdi The paddy plants which grow from

ଉଡ଼ିଖାନେର ଗାଛ stray seeds. [କ୍ର—ଏ କର୍ଷ ଗଛରୁ ହେବୁ ଅନେହାନ୍ତା ପଢ଼ିଥିବା ପାଇଲୁ ଧାନ ଅଗାମୀ ବର୍ଷରୁ ମନକୁ ଗଛ ଉଠେ ।

ଏ ଧାନ ବୁଣାଧାନ ଅପେକ୍ଷା ଗାଛକ ପାଇୟାଏ ଓ କେଣ୍ଟାରେ

ସବୁଧାନ ପାଇ ଏକାଥରକେ ନ ହେବୁ ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ

ହେବୁ ପୁଣି ଅଗାମୀ ବର୍ଷ କଥାରୁ ବାହୁଙ୍ଗାମୟ କରଦିବ ।

ବାହୁଙ୍ଗାରେ ଶିଖ ଅଛି । ରହାଢ଼ି ଧାନରେ ଶିଖ ନାହିଁ ।

ପୁଅମ କର୍ଷ ପଢ଼ିବା ଧାନ ରହାଢ଼ି । ରହାଢ଼ି ପଢ଼ି ପର ବର୍ଷରୁ

ବାହୁଙ୍ଗା ବୋଲିଏ) ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ସିଂହରୂପ)

ବ—ହରଢ଼—A kind of pulse; Cajanus Indicus.

ରହାଣବେଳ—ପ୍ରାଦେ (ବାଶୁଦ୍ଵାରା) ବ—ନାହାଲବେଳ (ଦେଖ)—

Rāhāṇabeli Nāhālabeli. (See) [କ୍ର—ଏଥର କାଠ

ଶୁକ୍ଳ ଟାଣ୍ଡି । ଏଥରୁ କାଢ଼ ହୁଏ । ଶଳ ହଳଦିଅ । କୋଳ

ପାଚିଲେ ନାଲି ଓ କଳା ହୁଏ । ଏଥର କୋଳ ପକ୍ଷିମାନେ

ଖାଅଛି ।]

ରହାଦାର—ବୈଦେ. ବ (ପା)—ରଜଦାଣରେ ପଥକମାନଙ୍କଠାରୁ

Rāhāḍāra ରଜଶୁଳ ଅଦୟ କରିବା ରଜକମିଶ୍ଶି—

ରାହାଦାର ରାହାଦାର A public toll-collector.

ରହାଦାର—ବୈଦେ. ବ (ପା)—୧. ରଜଦାଣରେ ଯିକାର ଶତ୍ରୁପତ୍ର

Rāhāḍari ବା ରଜାଙ୍କ ଅନୁମତ ପତ୍ର—1. Passport,

(ରାହାଦାର—ଅନ୍ୟରୂପ) ରଜମାର୍ଗରୁ ବ୍ୟକହାର କରିବା ପଥକ-

ରାହାଦାରୀ ରାହାଦାରୀ ମାନଙ୍କଠାରୁ ଅଦୟ କରିବା ଶୁକ୍ଳ—

2. Tax or toll collected from travellers for using the king's high way. ବି—

ରହାଦାର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—3. Relating to toll or

passport.

ରହା ଦେବା—ଦେ. କ୍ର—୧. ବାଟ ଶତ୍ରୁ ଦେବା—1. To make

Rāhā deba way for one. ୨. ବୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପୁନଃ

ରାଜ୍ଞଦେଶେରୀ ରାହଦେନା ବା ଅଶ୍ରୁ ଦେବା—2. To give

shelter to a person or let a person occupy a space. (ହ—ଏ ଗାଅନ୍ତାନ୍ତର କେବୁ

ମତେ ହବେ ରହା ଦେଲେ ନାହିଁ)

ରହା ଧରିବା—ଦେ. କ୍ର—୧. ର ଧରିବା (ଦେଖ)—1. Rāhā dharibā dharibā. (See) , । ସ୍ବା ଧରିବା. ରାଧାରା, କୋକାନ ରାହଧରନୀ (ଦେଖ)—2. Rāstā dharibā (See)

ରହା ପାଗ—ଦେ. ବ—ଦେଉଳର ଅଂଶ ବିଶେଷ—(ଦେଉଳ ତଳେ Rāhā pāga ଟାକା ଓ ଦେଉଳର ଚିତ୍ତ ଦେଖ)— A particular portion of a temple.

ରାହାବାତି—ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ତୁମିକୁ ଗୁଣ କରୁଥିବା ପ୍ରକାରାରୁ Rāhābātī ତୁସାମାକ ପ୍ରାଣ ରଜସ ବା ଖଜଣ; ଅଦୟ କମା—Land revenue; rent payable to the landlord for the use of land.

ରହାବାଳ—ଦେ. ବ. ୬ ଦିନ ଶୀ—କରିବାଣ୍ଟେବି ଶୀ— Rāhabālī A shrew; a termagant woman.

ରହା ରବୟା—(ବ, ବେ) ଦେ. ବ ବେ (ପା)—ଶୁଦ୍ଧ; ଅନ୍ତିର୍ଦ୍ଦ୍ଵାରା ରବ୍ଯାବିଦ୍ୟା— Rāhabābi(rab, be)yā Existence. (ଯଥା—ମୁଣ୍ଡ ତାହାର ଅନ୍ତିର୍ଦ୍ଦ୍ଵାରା ରବ୍ଯା ଦେବି ନାହିଁ)

ରହାସ—ପ୍ରା. ବ (ସ. ସବ) —୧. ସବ (ଦେଖ)—1. Rāsā. Rāhāsa (See) , । ରାସଲାଲାର ଅରନୟ—2. The act-ରାସ ରାସ ing or stage-performance of Rāsā.

ରାସ (୩.) ରାସବିହାର ଲୋକର ତାକ ନାମ— 3 Name for calling Rāsabihārī. ଶା ମୁବକ ସୁବଜ ବା ରଧିକ ରଧିକାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରେସଲା— 4. Love scenes. ବୈଦେ. ବ—ରାସ— Rās. (See)

ରହାସ କାତ(ତେ)ର—ପ୍ରା. ବ (ସ. ରାସଲାଲା)-ରାସଲାଲାର ଅରନୟ— Rāhāsa jāta(te)rā The stagic performance of ରାସସାତ୍ରା ରାସଲାଲା Rāsaliā.

[ରହାସ ଯାଦା(ତ) —ଅନ୍ୟରୂପ] ରହାସ ନି(ଲି)ଲା—ପ୍ରା. ବ (ସ. ରାସଲାଲା)—୧. ରାସଲାଲା— Rāhāsa ni (li) lā 1. Stage-performance of ରାସଲାଲା ଯାସଲାଲା Rāsa. ୨। (ମନ୍ଦାର୍ଥ) ରଧିକ ରଧିକାଙ୍କ ସୁବକ ସୁବଜଙ୍କ ପ୍ରଣୟକୀତା—2. Love-scenes between young couple.

ରହାସ ବି(ବେ)ହାରୀ—ଗା. ବ. ପୁଂ (ସ. ରାସବିହାରୀ)—ରାସବିହାରୀ Rāhāsa bi(be)hārī ନାମର ଅବୁଜ ଭିତାରଣ—In-ରାସବିହାରୀ ଯାସବିହାରୀ correct spelling of the name Rāsabihārī.

ରହାସ ମଣ୍ଡଳ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ପବାଦିରେ ସଙ୍କରିତ Rāhāsa manḍuā କରାଯିବା ପାଇଁ ଗ୍ରାମର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁ ଶମ୍ଭିତା—A place under on awning prepared in the middle of the village for chanting "Sankirtana" during

[ରହାସ ମୁଣ୍ଡେର (ମଣ୍ଡଳ) —ଦେ. ରୂପ] festivals.

ରାହସୀଆ——ଦେ. ବ. ପୁଂ(ଅନାଦର୍ଥକ)—ରାସବିହାର ଡାକ ନାମ—
Rāhasia Name for calling Rāsabihari.

ରାସୁ ରାସିଆ

ରାହ୍ରୀସୀ——ଦେ. ବ. ଶୀ(ସ. ରାସମଣି)—ରାସମଣିର ଡାକ ନାମ—
Rāhṛī Name for calling Rāsamanī.

ରାସମଣି ରାସମନୀ

ରାହି——ଦେ. ବ—ରାହୀ (ଦେଖ)

Rāhi Rāhi. (See)

ରାହିତ୍ୟ——ସ. ବ (ରହିତ + ରାବ. ଯ) — ୧। ନିରୁତ୍ୟ— ୧. Cess-
Rāhitya ation; stoppage.— ୨। ଅଛାବ; ଅନୁଷ୍ଠାନୀୟ—
2. Absence; want.

ରାହିନ——ଦେବ. ବ (ନିରାଥ) (ଆ)—ରହିବେଳକ ଦାତା ଆତିକ;
Rāhin ପେଣ୍ଠି ବ୍ୟକ୍ତି ସମ୍ମର ରହିଣ ବା ବନ୍ଦ ରଖି ମହାଜନଠାରୁ
ରହିଲ ଯାହିଲ ଟଙ୍କା ବରଜ କରେ—A mortgagor.

ରାହ୍ରୀ——ଦେବ. ବ (ପା)—ପଥୁକ—Traveller; wayfarer.

Rāhī ଦେ. ବ—ରାଧା—Rādhā. (ର—ଗନ୍ଧିକୁ ରୁହୁ
ରାହାନାର ରାହି ବୋଲିର ସେ ରାହୀ ଶୁଣ ଦେବ କୁମ ଦନାଥ।
ରାହି ରାହି ପ୍ରାଚୀ. ରସବାରିଧି।)

ରାହୁ——ସ. ବ (ରହ. ଧାରୁ—ରାଗ କରିବା+କରୁ. ର) —
Rāhu ୧। (କ୍ଷେତ୍ରିକ) ମତ୍ରଦ; ସଂହକାର ପୁଣି; କେଉଁର
ମସିରାମ— ୧. (astrology) The Dragon's
head. , ୨। ଚନ୍ଦ୍ରକ ସମୟରେ ଚନ୍ଦ୍ରକ ଆହାଦନ
ଦରବା ପୃଥ୍ଵୀର ଶୟା— ୨. The shadow of
the earth covering the moon during
the eclipse; the ascending node.

[ଦ୍ର—ଏହା ହିନ୍ଦୁ କେୟାରିଷ ମନ୍ଦରେ ଗୋଟିଏ
ଗ୍ରହ; ବିନ୍ଦୁ ପ୍ରକରରେ ଏହା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଚନ୍ଦ୍ରକ
ମଧ୍ୟରେ ପୃଥ୍ଵୀର ପୃଥ୍ଵୀର ଶୟା। କଥ୍ଯତ ଅଛି ଯେ
ଦେବାସ୍ତରମାନେ ମନ୍ଦରାତିରକୁ ମନ୍ଦନ ଦଣ୍ଡ ଓ ବାସକରୁ
ମନ୍ଦନରକୁ କର ଶୀର ସମୁଦ୍ରକୁ ମନ୍ଦନ କରିବା ସମୟରେ
ଚନ୍ଦ୍ର ଜାତ ହେବା ଅମୃତ ଉପଦିଶ ଗୋଟିଏ ଅସର
ଲୁଚ କର ଖାଇଦେଲ ଓ ସେହି ଯୋରୁ ଅମରତ୍ର ଲାଭ
ଦିଲ। ପରେ ବିଶ୍ୱ ଏହା ଜାଣିପାରି ସୁଦର୍ଶନରତନାର ଉକ୍ତ
ଅସୁର ମୁଣ୍ଡ କାହିଁଦେଲେ । ସେ ଅମୃତ ଆଇଥିବାରୁ
ମନ୍ଦନ ନାହିଁ ଓ ତା ମୁଣ୍ଡର ରାତ୍ର ହେଲ ଓ ଗଣ୍ଠ କେବୁ
ହେଲେ । ତତକର୍ତ୍ତା ରାତ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ପୁରୀଙ୍କ ଅନ୍ତରମଣ କରେ ।
ହିନ୍ଦୁମାନେ ଏହାର 'ଶ୍ରୀଲ' ବୋଲି ଶୁଣା ଦରନ୍ତି ଏବି
ଚନ୍ଦ୍ରକ ଏ ହୁଳ୍କ ଦେଲେ (ଅର୍ଥାତ୍ ଚନ୍ଦ୍ରଗ୍ରହଣ ହେଲେ)
ଚନ୍ଦ୍ର ଶ୍ରୀଲକୁଆଁ ହୁଅନ୍ତି ଓ ପୃଥ୍ଵୀର ଲେକେ ମଧ୍ୟ
ଶ୍ରୀଲକୁଆଁ ହୋଇ ସନ କରିବାହୁବା ସେ କୁଆଁ ଦୋଷରୁ
ମୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

କ୍ଷେତ୍ରିକ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଏହା ଗୋଟିଏ ଦୁଷ୍ଟଗ୍ରହ ଓ ମନ୍ଦନ
ଆବଳରେ ଏହାର ଦଶାବୋଗ କାଳ ୧୮ ବର୍ଷ ଓ ଏହାର

ଦଶା ମଙ୍ଗଳଦଶା ପରେ ୫ ବୃଦ୍ଧତ ଦଶା ପୁଷ୍ଟରେ
ପଡ଼େ ।]

୧। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅତ୍ୟାଗ୍ରହ ବା ପରପୀତିକ ବ୍ୟକ୍ତ—
3. An oppressor.

ରାହୁ ଅନ୍ତର——ସ. ବ. (କ୍ଷେତ୍ରିକ) —ମନ୍ଦର ପରମାୟ କାଳରେ
Rāhu autara ଅନ୍ୟ ପ୍ରହମାନକର ଦଶାକାଳ ମଧ୍ୟରେ ବିଦ୍ଵା
(ରାହୁ ଅନ୍ତର ଦଶା—ଅନ୍ୟରୂପ) ପ୍ରକର ଅନ୍ତରଦଶା—(astrology)
The portion of the astrological period
of a man's life when any other planet
is in conjunction with Rāhu.

ରାହୁଆ——ଦେ. ବଣ—ବାହୁଆ (ଦେଖ)

Rāhūpaṭ Rāhūpaṭ (See)

ରାହୁଆ ପାତ୍ର——ଦେ. ବ—ଆଜ ଉଚ୍ଚ ସରବରିଶ୍ଵି ପାତ୍ର; ସବୁ ସବର
Rāhūpaṭ pāṭṭi ବରିଶ୍ଵି ଗଲା—A stentorian tone.

ଉଚ୍ଚ ଗଲା ଗଦହା ସ୍ଵର

ରାହୁଆ ମାଟୀ——ଦେ. ବ—ଖୁବ୍ ଦଲ ସରସା ମାଟୀ; ଖୁବ୍ ମଟାଳ ମାଟୀ—
Rāhūpaṭ māṭi A kind of very fertile soil.

ଏଂଟେଲ ମାଟୀ [ଦ୍ର—ଏହା ଅଗ୍ର ହେଲ ମାଟେ ପାହିଯାଏ ଓ
ମଟିଆରୀ ମିଟ୍ଟି ବର୍ଷାରେ ବାହୁଆ ଫୁଲ ।]

ରାହୁ ଗ୍ରାଷ——ସ. ବ. (ଶ୍ଵା ଚତ୍ର) —ରାହୁ କଣ୍ଠକ ଅବାକୁ (ପ୍ରହମାନକାଳର
Rāhu grasta ରାହୁ ପରାଗକାଳକ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ) —Pervaded
by Rāhu (the sun and the moon during
the eclipse).

ରାହୁ ଗ୍ରହ——ସ. ବ—ଗ୍ରହ କୁଣ୍ଡ କଳିତ ହିନ୍ଦୁ କ୍ଷେତ୍ରିକର ନବଗ୍ରହ
Rāhu graha ମଧ୍ୟରେ ଅଞ୍ଚମ ଗ୍ରହ—The eighth of the
(ରାହୁ ମହାଗ୍ରହ—ଅନ୍ୟରୂପ) nine planets of Hindu
astrology. [ଦ୍ର—ପ୍ରକରରେ ଏହା ଗ୍ରହ ନ ଥାଇ
ପୃଥ୍ଵୀର ଶୟା ଅଟେ ।]

ରାହୁ ଗ୍ରହଣ——ସ. ବ. (ଶ୍ଵା ଚତ୍ର) —ରାହୁକ ହାତ ଚନ୍ଦ୍ର ବା ସୂର୍ଯ୍ୟର
Rāhu grahanā ଗ୍ରହଣ—The solar or lunar
(ରାହୁଗାହ—ଅନ୍ୟରୂପ) eclipse brought about by
Rāhu.

ରାହୁ ଗ୍ରାସ——ସ. ବ. (କ୍ଷେତ୍ରିକ) —(ରାହୁର ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ବା ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଗ୍ରାସ ବା
Rāhu grāsa ଗ୍ରେଜନ କରିବା) —ରାହୁ ହାତ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ବା
ଚନ୍ଦ୍ରକ ଅକମଣ; ଚନ୍ଦ୍ର ଗ୍ରହ ବା ସୂର୍ଯ୍ୟପରାଗ—
Eclipse.

ରାହୁତ——ଦେ. ବ. (ସ. ବକ୍ଷପୁରୀ) — ୧। ରାହୁତ; ଅକାରେଷ୍ଟ—
Rāhuta 1. Horse man. , ୨। ଅକାରେଷ୍ଟ ଗର—
ରାହୁତ ରାଘତ 2. A cavalry soldier.

ରାହୁତିଆ——ଦେ. ବଣ—ରାହୁତ ସମ୍ମାନୀୟ—Relating to a horse-
man.
Rāhutiā

ରାହୁ ଦଶା——ସ. ବ. (କ୍ଷେତ୍ରିକ) —କେବଳ ଘଣା କିମ୍ବେ ମନ୍ଦନର
Rāhu dasā ପରମାୟ କାଳ ମଧ୍ୟରେ ପଡ଼ିବା ରାହୁ ଗ୍ରହ ଦଶା;
(ଏଥୁର ବୈଗଳାଳ ୧—ବର୍ଷ; ଏ ଦଶା ମଙ୍ଗଳ ଦଶା ଯରେ
୫ ବୃଦ୍ଧତ ଦଶା ଖୁବ୍ ପଡ଼େ) —The period of a

man's life in which the planet Rahu is supreme.

ରାତ୍ର ଦର୍ଶନ—ସ. ବ—୧। ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ପ୍ରହଳ—୧. Eclipse.

Rāhu darśana ୧। ଗ୍ରହଙ୍କ ସମୟରେ ତଳ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଦେଖିବା—
2. Seeing the sun or the moon during an eclipse.

ରାତୁପ—ଦେ. ବ. ନାମ—ରାଜ୍ୟତ ପାର ଦିଶେଷ—

Rāhupa A Rajput hero of the name.

ରାତୁ ପ୍ରତ୍ୟନ୍ତର—ସ. ବ. (କେବାରିଷ) —ଗ୍ରହମାନଙ୍କ ଦଶାବାଳ

Rāhu pratyantara ମଧ୍ୟରେ ଗ୍ରହମାନଙ୍କ ଅନ୍ତରଦଶା (ରାତୁ ପ୍ରତ୍ୟନ୍ତର ଦଶା—ଅନ୍ତରୂପ) ମଧ୍ୟରେ ରାତୁ ଗ୍ରହର ପ୍ରତ୍ୟନ୍ତର ଅବସ୍ଥା—(astrology) The period of man's life when Rāhu is the tertiary presiding planet during the primary and the secondary periods of other planets.

ରାତୁ ଭୂତ—ସ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ) —ରାତୁ+ଭୂତ=ଯୋଗ୍ୟ; ବ୍ୟକ୍ତି—

Rāhu bhūti ଶିରଶ୍ଵେଦ—Beheading.

ରାତୁ ଭେଦ—ସ. ବ. ପୁଂ (ରାତୁ ଭେଦନ ମା. ୧ଚ; ସେ ରାତୁକୁ

Rāhu bhedi ପୁର୍ବନ ତଳ ଦ୍ୱାରା ଭେଦ କରିଥିଲେ)—ବିଷ—
Bishnu.

ରାତୁ ମଣି—ସ. ବ. (ମ. ପ. ଲେ) —ରାତୁକ ପ୍ରିୟ ରତ୍ନ; ଗୋମେଦ ମଣି;

Rāhu mani ପିଙ୍ଗଳ ବା ପାତ ବର୍ଣ୍ଣ ମଣିଦିଶେଷ—A sort (ରାତୁ ରତ୍ନ—ଅନ୍ତରୂପ) of gem; topaz.

ରାତୁ ମୁକ୍ତ—ସ. ବିଶ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ) —ରାତୁ ଗ୍ରାସରୁ ବା ରାତୁ ଗ୍ରହରୁ

Rāhu mukta ମୁକ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତ (ଚନ୍ଦ୍ର ବା ସୂର୍ଯ୍ୟ); ଗ୍ରହରୁ ମୋକ୍ଷ—
ପ୍ରାପ୍ତ—Freed from eclipse (sun or moon).

ରାତୁ ମୁକ୍ତ—ସ. ବ—ଚନ୍ଦ୍ର ବା ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କଠାରୁ ଗ୍ରହରୁ ଶତିଶୀବା—

Rāhu mukti Release of the sun or moon from the eclipse.

ରାତୁ ମୋକ୍ଷ
ରାତୁ ମୋକ୍ଷଣ } ଅନ୍ତରୂପ
ରାତୁ ମୋତଳ }

ରାତୁ ରାତୁ—ଦେ. ଅ—ରାତୁ ରାତୁ (ଦେଖ)

Rāhu rāhu Rāhu rāhu (See)

ରାତୁ ରେଖା—ଦେ. ବ—କପାଳରେ ମଧ୍ୟଭାଗରେ ସୁତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପିଙ୍କା

Rāhu rekha ମୀବା ସ୍କାର ଅଳକାର—An ornament
ସିତି ମାଂଗ ଟୀକା for the head of women.

(ର—କପାଳେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ରାତୁରେଖା ଝଲକ । ଆନନ୍ଦିତ ରସକଞ୍ଚାଳ ।)

ରାତୁଳ—ଦେ. ବ—୧। ରାତୁଳ (ଦେଖ)

Rāhula 1. Rāhula (See)

, । ଗୌତମ ବୃଦ୍ଧବ ପୁନର ନାମ—2. Name of
the son of the Buddha.

ରାତୁଲିଆ—ଦେ. ବିଶ—ରାତୁଲିଆ (ଦେଖ)

Rāhuliā Rāhuliā (See)

ରାତୁ ସମ୍ପର୍କ—ସ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ) —ସୂର୍ଯ୍ୟ ଓ ଚନ୍ଦ୍ର ଗ୍ରହ—

Rāhu samsparsa Eclipse.

ରାତୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ—ସ. ବିଶ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ) —ରାତୁ ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ତରୂପ (ସୂର୍ଯ୍ୟ ବା Rāhu samsprushta (ତତ୍ତ୍ଵ) —Eclipsed; under eclipse (sun or moon).

ରାତୁହା—ସ. ବ. (ରାତୁ+ହାତ ଧାରୁ+କଣ୍ଠୀ ବିଷ) —ବିଷ—
Rāhuhā Bishnu.

(ରାତୁ ଦେଖ, ରାତୁ କୁର୍କରଦ—ଅନ୍ତରୂପ)

ରାତୁତ୍ସୁଷ୍ଟ—ସ. ବ (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ରାତୁ+ଉତ୍ସୁଷ୍ଟ) —ଲଶ୍ବି;
Rāhutsushtā ରତ୍ନ—Garlic.

ର—ସ. ବ—(ହନ୍ତୁ ସଙ୍ଗିତଶାସ୍ତ୍ର) —୧। ରସର ସ୍ବର; ସଙ୍ଗିତର
Ri ଦ୍ୱାରା ସ୍ବର—1. The second note of Hindu

music. (ର—ଏହା କୁଣ୍ଡର ସ୍ବର ପର । ରାମ ତଳେ
କୋଟି ଦେଖ ।) , । ଅନ୍ତକାର ଶବ୍ଦ—2. An
onomatopoeic sound. ଦେ. ଅ.—ତ୍ୟୀ
ବିଦ୍ରୂର ତତ୍ତ୍ଵ 'ର' ଉପରେ ଜୋର ଦେବା ପାଇଁ 'ର'ର
ଅକାଶକୁର, ସଥା—ତୁମର, ଅମର, ତାଙ୍କର ଉତ୍ସାହ) (ର—ଦେଖ ଥିଲେ ପର ହେ ବନ୍ଦବିଦ୍ୱାତ୍ । ତାହିଁ ରେ
ସେ କଥା କାହାର ମନେ—ଚିନ୍ମାନଣି)

ରାଥ(ଅ)—ପ୍ରାଦେ.—[ଲାଶ୍ବି] ; ପୁତ୍ରୀ—ରେ—In, on.

Ria(ଅ) [ସଥା—ଅନ୍ତକରଥ=ଅନ୍ତକରିତର] ପାଦେ. (ପାତଶୁର)
ର—ବର୍ଷାଦିନେ ଘେର୍ବେ ସାମାନ୍ୟ ଗ୍ରହରୁ ପାଣି ମାହାର
ବା ପଦଣି ଖୋଲ ଲୋକ ମାଛ ଧରନ୍ତି; ରଇ—
A shallow and narrow channel dug
for catching fish in the rainy season.

ରାଥ—ଦେ. ବ—ରାହାର (ଦେଖ)

Rāhi Rāhi (See)

ରାଥୁ(ତ) —ଦେ. ବ (ଅ. ରାଥୁମୁତ୍) —୧। ଦାୟିତ୍ବରୁ ମୁକ୍ତି;
Riāt (ti) ନିୟୁତି—1. Remission; exemption
ରେହାଇ from a responsibility; release. , ।

ରିହା, ରିହାଯାତ ଦେବ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ଦେବାର ଦାୟିତ୍ବରୁ ମୁକ୍ତି—
2. Exemption from payment, । । ଅନ୍ତଗୁର;
ଦୟାପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟବହାର—2. Favour; kind treatment.

ରାଥୁ(ତ) କୁର୍ବା—ଦେ. କି—କୌଣସି ଦାୟିତ୍ବରୁ ମୁକ୍ତିଦାତା

Riāt (ti) karibā କରିବା—To exempt a
[ରାଥୁ(ତ) ଦେବା—ଅନ୍ତରୂପ] person from any
ରେହାଇ ଦେଓରା ରିହା ଦେବା responsibility.

ରାଥୁ(ତ) ପାଇବା । ଦେ. କି—କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରୁ ବା ଦାୟିତ୍ବରୁ

Riāt (ti) pāibā —To be released or exempted
ରେହାଇ ପାଇବା —from a responsibility or payment.

[ରାଥୁ(ତ) ମିଳିବା—ବିଶେଷରୂପ]

ର—ଦେ. ବ—(ରାତୁ ଅନ୍ତରୂପ ଲିଙ୍ଗ) ରିଙ୍ (ଦେଖ)—

Rim ଲିଙ୍ ରିଙ୍ Ring (See).

ରିମସାଇ—	ବୈଦେହ (ବଣିଆ ଶକ, ଇଂ)—ମୁହଁ ତିଆର କରିବା Rim saij	ପାଇଁ ଅଗୁଠିରୁ ମାପନେବାର ରକ ରହ ମାପକଷିଷ୍ଠ ରିସାଇଜ
ରିକ୍ସା(ସା) —	ବୈଦେ (ଇଂ. ଲାଗାମାରାଶୁରୁ ବୃଦ୍ଧତା) ବି—ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ Rik-sa(sa)	ବେଳେକ କଢ଼ିର ସମ୍ପତ୍ତି ବା ପେନ୍ଡା—Ring ରିକ୍ସାହୁଜ
ରିକ୍ସା(ସା) —	ବୈଦେ (ଇଂ. ଲାଗାମାରାଶୁରୁ ବୃଦ୍ଧତା) ବି—ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ Rik-sa(sa)	ବେଳେକ କଢ଼ିର ସମ୍ପତ୍ତି ବା ପେନ୍ଡା—Ring ରିକ୍ସାହୁଜ
ରିକାର୍ଡ—	ବୈଦେ (ଇଂ. ରିକାର୍ଡିଂ) ବି—ରେକର୍ଡ (ଦେଖ) Rikard	ରେକର୍ଡା—Rekarda (See)
ରିକା—	ଦେ. ବିଶ (ସା, ରିକା)—ରିକା (ଦେଖ) Rika	Rikta (See)
ରିକାଇବା—	ଦେ. କି (ସା, ରିକାର୍ଡିଂ)—୧। ଶକ୍ତି କରିବା; ଶୁନ୍ୟ Rikaibā	ରେବା—1. To empty. , । ପାତାଦିରୁ ରିକର୍କରା—ପଦାର୍ଥ ଘାଲ ଦେବା—2. To pour out ରିକର୍କରା—ପଦାର୍ଥ ଘାଲ ଦେବା—2. To pour out ରିକର୍କରା—ଅପିସ୍ତରେ ଥିବା କାଗଜ ପଦ— ରିକର୍କରା—2. Record of an office.
ରିକାବ—	ବୈଦେ. ବି—ରେକାବ (ଦେଖ) Rikab	ରେକାବ (See)
ରିକାବି—	ଦେ. ବି—ରେକାବ (ବି) (ଦେଖ) Rikabi	ରେକାବି—Rekab (bi) (See)
ରିକା—	ଦେ. ବିଶ (କତରିଥା)—ରତ୍ନରଖକାରୀ— Riki	ଅସାରିସ ବାରିସ ହୋଇବା— ରିକା—ସ. ବିଶ (ରିକାର୍ଡିଂ)—ଶୁନ୍ୟ କରିବା + କର୍ମ. ତ)—୧ Rikta
ରିକା—ସ. ବିଶ (ରିକାର୍ଡିଂ)—ଶୁନ୍ୟ କରିବା + କର୍ମ. ତ)—୧ Rikta	ଖାଲ; ଶୁନ୍ୟ—1. Empty. , । ପଞ୍ଜା; ପୋଲ —2. Having nothing within. * । ଦରଦ —3. Poor. * । କିନ୍ତୁ—4. Fruitless. ସା କି—୧। ଅବକାଶ; ଶୁନ୍ୟଶ୍ଵାକ; ଶୁନ୍ୟ; ସେହି ସ୍ଥାନରେ କିନ୍ତୁ ବସୁ ନ ଥାଏ—1. Vacuity; space; empty space. ୨। ବନ; ଜଗଳ—2. Wood; forest. ରିକା ଗୁଡ଼—ସ. ବି—ପେଞ୍ଜି ଗରେ କେହି ନ ଥାଏ— Rikta gruha	ରେକାବ—ବିଦେ. ବି—ରିକ୍ସା (ଦେଖ) (ରିକା ବଦଳ—ଅନ୍ତରୂପ)
ରିକା ପାତ୍ର—	ସ. ବି—ଆଲିପାତ୍ର; ପେଞ୍ଜି ପାତ୍ରରେ କିନ୍ତୁ ପଦାର୍ଥ ନ ଥାଏ Rikta pātra	—An empty pot.
ରିକା ହାତ—	ସ. ବି (ରିକା + ହାତ; କର୍ମଧାରୟ)—୧। ଶୁନ୍ୟହାତ— Rikta hasta	1. Empty hand. , । ସେହି ହାତ ମଧ୍ୟରେ କିନ୍ତୁ ଧନ ନ ଥାଏ; ଅର୍ଥଶୂନ୍ୟ ହାତ— 2. A hand which contains no money. ବିଶ. (ରିକାହସ୍ତା—ସା) ପୁଣ୍ୟ (ବନ୍ଦୁବୀରୁ)—୧। ଯାହାର ହାତରେ କିନ୍ତୁ ଧନ ନ ଥାଏ—1. Empty-handed. , । କର୍ତ୍ତର (ରିକାହସ୍ତା—ବି) —2. Poor, destitute.

ରିକା—ସ. ବି (ପଳକ କେୟାତ୍ତିଷ୍ଠ)—ରତ୍ନୀ ୧, କର୍ମୀ ୫ ରତ୍ନଶୀ	Rikta	ରିଥୁମାଳ—(astrology) The 4th, 9th, and 14th days of the lunar fortnight. [କି—କେୟାତ୍ତିଷ୍ଠମରରେ ଏହି ରିଥୁମାଳ ଅଣ୍ଟର; ତେଣୁ ଏହି ରିଥୁମାଳଙ୍କରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ତାହା ନିଷ୍ଠଳ ହୁଏ । କେୟାତ୍ତିଷ୍ଠ ଶାହର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁଷ୍ଠାରେ ୫୫ ଟି ରଥରୁ * ରାଗରେ ବିଭିନ୍ନ କରସାଇ ଅଛି । ଯଥା—୧୮, କନା (ସ୍ଵରପଦ, ଶତ୍ରୁ, ଏକାଦଶୀ); ୨ୟ, ଉତ୍ତର (ଦୁଇଶ୍ଵରୀ, ସ୍ଵପ୍ନମୀ, ସ୍ଵପ୍ନମୀ ଓ ଦ୍ୱାଦଶୀ) ଅଷ୍ଟମୀ, ସ୍ଵେଚ୍ଛାଦଶୀ) ରଥ ରତ୍ନା ଓ ଅମ ପୂର୍ଣ୍ଣୀ (ପଞ୍ଚମୀ), ଦଶମୀ, ଅମାବାସ୍ୟା ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ।)
ରିକା—ସ. ବି—ଧାରୁ—ଦେବା+କର୍ମ. ଥ)—୧	Riktha	ଧନ—1. Wealth. , । ସଂପତ୍ତି—2. Property. କି । ସ୍ଥାବର ଓ ଅସ୍ଥାବର ସଂପତ୍ତି— 3. Property immoveable and moveable.
ରିକ୍ସା—ସ. ବି—ଧାରୁ—ଦେବା+କର୍ମ. ଥ)—୧	Riktha	ରିକ୍ସାଗ୍ରହ—ସ. ବି. ପୁଣ୍ୟ—(ରକ୍ଥଥ+ହୁ ଧାରୁ=ପ୍ରତିକରଣ କରିବା + Riktha grāhi ବର୍ତ୍ତ. ଭନ୍ଦୁ, ୧ମା. ୧ବ)—୧। ଯେ ଧନ [ରକ୍ଥଗାହଣୀ—ସା] ଗ୍ରହଣ କରେ; ଧନଗ୍ରହ—1. Taking riches or property. , । ଅର୍ଥଗ୍ରହ—2. Accepting riches. ବି—ସଂପତ୍ତର ଉତ୍ସବଧକାରୀ; ଦାୟାଦ—Heir; successor; inheritor.
ରିକ୍ସାଧାରୀ—ସ. ବି—ଧାରୁ—ଦେବା+କର୍ମ. ଥ)—୧	Rikthahārī	ରିକ୍ସାଧାରୀ—ରକ୍ଥଧାରୀ—Carrying [ରକ୍ଥଧାରୀ—ସା] ଦେବା କରେ ଅବଶ୍ୟକ ଧନ କରିବା— କାନ୍ଦୁ—1. ଦାୟାଦ; ଉତ୍ସବଧକାରୀ—1. Heir; successor. ମାତୃକ; ମାମୁ—2. Maternal uncle.
ରିକ୍ସି—ସ. ବି. ପୁଣ୍ୟ—(ରକ୍ଥ+ହୁ ଧାରୁ; ରକ୍ଥଧାରୀ—ସା) —୧	Rikthi	ରିକ୍ସି—1. Heir. , । ଧନ—2 Rich man.
ରିକ୍ଷା—ସ. ବି—(ଲକ୍ଷ ଧାରୁ—ତତ୍ତ୍ଵ କରିବା+ଅ) —୧	Riksha	ରିକ୍ଷା—ଶେଷ ରକ୍ତଶ୍ଵର—nit; egg of louse. , । ସ୍ଵର୍ଗ- କରଣଗତ ଅଣ୍ଟ—Specks floating in sun's rays; minute particles of dust floating in the rays of the sun.
ରିକ୍ଷା (କୁ) — ବୈଦେ. ବି—ରିକ୍ସା (ଦେଖ)	Riksa (ksa)	ରିକ୍ଷା (କୁ) — ବୈଦେ. ବି—ରିକ୍ସା (ଦେଖ)
ରିଗ୍‌ବିଗେଇ ରିକା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପର) କି—ଗରମ ଶୋଷ	Rig-bigei jibē	ରିଗ୍‌ବିଗେଇ ରିକା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପର) କି—ଗରମ ଶୋଷ କେବଳରେ କଥା ବା କୁହ ମାରନ ପର ଲାଗିବା—Pin-pricking sensation on account of excessive heat.
ରିଗ୍‌ହେଇ କହିବା—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ଵର) କି—ଜଣକ ଉପରେ ଥିବା	Righei kahibā	ରିଗ୍‌ହେଇ କହିବା—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ଵର) କି—ଜଣକ ଉପରେ ଥିବା ଶିଖେଇ ଗାନ୍ଧି ଦେବା—To throw side hint on a person by abusing another person.

ରଙ୍ଗ (ଧାରୁ)—ସଂ—ଗମନ କରିବା—

Ring (root) To go.

ରଙ୍ଗ—ବୈଦେ. ବି (ରଂ.)—କଳ ବନସ୍ବିରେ ଲଗାଇଥିବା ପିତଳ
Ring ତାରର ଖେଟ ଖେଟ ମୁଦ୍ରା—Ring like contrivance attached to an augling rod. [ଦ୍ୱ—ଏହା ଉଚିତରେ କଳ ଦେବରୁ ତୋର ବାହାରିଯାଏ ।] ୧ । ମୁଦ୍ରା—2 Ring.

ରଙ୍ଗ(ଅଣ)—ସ. ଡ (ରଙ୍ଗ ଧାରୁ—ଗମନକରିବା+ଲୁହ. ଅଳ)—
Ringa(nkha)pa ୧ । ଗୁରୁଣ୍ଡିବା; ଅୟୁ ଓ ତାତହାର
(ରଙ୍ଗର—ବିଶ୍ଵ) ଗଢ଼କରିବା—1. To crawl; to creep.
୨ । ସ୍ଲିପ—2. Slipping. ୩ । ସମ୍ମାନରୁ ପଢନ—
3. Falling down from honour. ୪ । ବିପନ୍ନିତ
ହେବା—4. Displacement.

ରଙ୍ଗ(ରଂ)ବନ—ବୈଦେ. ବି. (ରଂ. ରଙ୍ଗ+ସ. ବନ)—୧ ।
Ring(rim)bandha ଗୋଲକାର ବନ—1. Circular
ରିଜବାନ୍କ ରିଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ �embankment.

ରତ୍ନ (ଧାରୁ)—ସ.—୧ । ପୁଅକ୍ରମିକରି—1. To separate.
Rich(root) ୨ । ଶୂନ୍ୟକରିବା—2. To empty.
୩ । ଦେବା—3. To give; to deliver.

ରିଜ୍ (ଧାରୁ)—ସ—୧ । ଅନନ୍ଦହେବା—1. To rejoice, to
Rij(root) be glad. ୨ । ରାଜିବା—2. To fry.

ରିଜର୍—ବୈଦେ. (ରଂ. ରିଜର୍) ବି—ରେଲଗାଡ଼ ଉତ୍ସାହିର
Rijarbh କାମପକ୍ଷ ପୁଷ୍ଟରୁ ବ୍ୟବହାରିବାରୁ ଅଟକାଇବାର
ରିଜର୍ ରିଜର୍ଫ ବନୋବସ୍ତୁ—Reserving of a seat or
compartment in a Railway train or other
vehicle, theatre or circus. [ଦ୍ୱ—ରଂବନ
Z (କେବୁ) ଅନ୍ତରବ ଛାତାରଣବିଶ୍ଵ ଅନ୍ତର ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଉତ୍ସାହ
ଓଡ଼ିଆ ବିଶ୍ଵମାଳାରେ ନାହିଁ । ଏହି ରଂବନ 'Z' ଅନ୍ତରବ
ଛାତାରଣ 'ରଂବନ 'Z' ଅନ୍ତରବିଶ୍ଵ ଶକରେ ଓ ଅନ୍ତର
ବେତେକ 'S' (ଏସ୍) ଅନ୍ତରବିଶ୍ଵପଦ (ସଥା—
Reserve, Is, His, Resolution, Resign)ରେ
ଦେଖାଯାଏ । ଓଡ଼ିଆରେ ଏହି ଅପ୍ରତ୍ୟେ ତାଳବ୍ୟ 'କ' ଛାତାରଣ
କଲାବେଳେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ତାଳବ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣିତ ରଳ କିମ୍ବା ଗାତ୍ରରୁ
କୁଏଁ ନାହିଁ । ଏହି ଅୟୁଷ୍ମ କ ଛାତାରଣପ୍ରକାର ଅନ୍ତର
ଓଡ଼ିଆରେ 'କ' ଲେଖିବା ଛାତା ଅମର ଅନ୍ତର ବାଟ କାହିଁ ।
ଏଥୁପାଇଁ Zebra କୁ ରେବା, Reserveକୁ ରିଜର୍,
Resolution କୁ ରିଜଲିଜ୍ସନ୍ ଲେଖୁଥାଇଁ,
ବିନ୍ତୁ ଛାତାରଣକଲାବେଳେ କରୁଥାଇଁ ରଂବନ 'Z
ରକ୍ତ ।].

ରିଜର୍ କରିବା—ଦେ.ବି—ପୁଷ୍ଟରୁ ରେଲଅବର କରୁପକ୍ଷମାନକୁ କଣାଇ
Rijarbh karibā ରେଲ ଗାଡ଼ରେ ପ୍ଲାଟ ବଜାଇବା—
ରିଜର୍କରନା ରିଜର୍ମକରନା To reserve a seat in a
railway train etc.

ରିଜର୍ ଗାଡ଼—ଦେ.ବି (ରଂ. ରିଜର୍ + ଟେକ୍ ଗାଡ଼)—ପୁଷ୍ଟରୁ ବ୍ୟବହାର
Rijarbh gārdi କରିବା ପାଇଁ ଅଟକା ଯାଇଥିବା
ରିଜର୍ଗାଡ଼ି ରିଜର୍ମାଡ଼ି ରେଲ ଗାଡ଼—Reserved Railway
carriage.

ରିଜର୍ ଜଙ୍ଗଳ—ଦେ. ବି—ଅଟକ ଜଙ୍ଗଳ—
Rijarbh jaṅgala Reserve forest.

ରିଜର୍ ଜଙ୍ଗଳ ରିଜର୍ଜଙ୍ଗଳ
(ରିଜର୍ ପରେଷ୍—ବୈଦେ. ବୃକ୍ଷ)

ରିଜର୍ ପୁ(ପୋ)ଲିସ—ବୈଦେ. ବି (ରଂ. ରିଜର୍ ପୁଲିସ)—ବିଶ୍ଵ
Rijarbh pu(po)lis ଉତ୍କାଶର ପୁଲିସ ହୋଇ ରଖା—
ରିଜର୍ପୁଲିସ ରିଜର୍ମପୁଲିସ ଯାଇଥିବା ପୁଲିସ ପର୍ଦନ—
Reserve Police.

ରିଜର୍ ସିଟ—ବୈଦେ. ବି (ରଂ. ରିଜର୍ ସିଟ)—ରେଲ ଗାଡ଼ରେ ବିମା
Rijarbh sit ରଜମାର ପ୍ଲଟ୍ ମୃଦୁରେ ପୁଷ୍ଟରୁ ବିଶ୍ଵ
ରିଜର୍ସିଟ ରିଜର୍ସୋଟ ବ୍ୟବହାର ଅଟକା ହୋଇ ରଖା
ପାଇଥିବା ଅସନ—Reserved seat in a railway
carriage or theatre.

ରିଜଲିଜ୍ସନ—ବୈଦେ. (ରଂ. ରିଜଲିଜ୍ସନ) ବି—ସମ୍ମାନିତରକର୍ତ୍ତାରଙ୍ଗ
Rijalinsan Resolution passed by a meeting
ରିଜଲିଜ୍ସନ ରିଜ୍ୟୁଲସନ
[ରିଜଲିଜ୍ସନ(କୁ)ସନ—ଅନ୍ତରୂପ]

ରିଜାଇନ(ନି)—ବୈଦେ. (ରଂ. ରିଜାଇନ) ବି—କର୍ମରୁ ନିସ୍ତର
Rijain(ni) ବ୍ୟକ୍ତିର କାର୍ଯ୍ୟରେ କର୍ମରୁ ଅନୁର ହେବା—
ରିଜାଇନ ରିଜାଇନ Resignation from service.

ରିଜାଇନ(ନି) କରିବା—ଦେ. କି (ରଂ. ରିଜାଇନ)—(ନିସ୍ତର
Rijain(ni) karibā ବ୍ୟକ୍ତି ବା କମର୍ଶିଯା) ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟରେ
ରିଜାଇନ କରା ରିଜାଇନ କରନା କର୍ମରୁ ଅନୁର ହେବା—
(ରିଜାଇନ(ନି) ଦେବା—ଅନ୍ତରୂପ) To resign from a
service.

ରିଝ—ଦେ.ବି (ରଂ. ରିଝନ)—୧ । ମନୋରଙ୍ଗନ—1. Delighting;
Rijha diverting. ୨ । ବିନୋଦକ—2. Act of pleasure;
ରଙ୍ଗଦକରା ବୀକ୍ ବିନୋଦକ—3. Delight.
୪ । ସ. ମୁଦ୍ରଣ ମନ—4. Mind; mental attitude. ବିନ୍ଦ—ମନୋରଙ୍ଗନ—Chosen:

ରିଝବା—ପାଦେ (ସମଲପୁର) କି—୧ । (ବୁଲ. ବି. ରିଝନ) ଅନୁଷ୍ଠାନ
Rijhbā ହେବା; ରସିବା—1. To dote upon; to be
attached to. ୨ । ସମ୍ମାନ ହେବା—2. To be
pleased with (a person).

ରିଝା—ଦେ. ବି (ସ. ରିଝନ)—ମନୋରଙ୍ଗନ—Act of pleasing.
Rijhā ମନୋରଙ୍ଗନ, ମଜାନ ବିନ୍ଦ—ମନୋରଙ୍ଗନ—Chosen.

ରିଝା(ଶେ)ରବା—ଦେ. କି (ସ. ରିଝା, ଧାରୁ)—୧ । (ମନକୁ) ରଙ୍ଗାଇବା;
Rijhā(jhe)iba ତୋଷିବା; ଭୁଷଣ କରିବା—1. To
ରଙ୍ଗାଇବା, ମଜାନ ବିନ୍ଦାନ please; to satisfy. [କ—

ସେବାପଲେ ରଖାଇ ବୁଝିବ ତାଙ୍କଠାର । ପ୍ରାଚୀ. ଶିବ
ସୁଗୋଦୟ] ୨ । ଅଧିକା ବ୍ୟକ୍ତିର ମନକୁ ବୁଝାଇ ଶାନ୍ତ
ବରିବା—2. To calm a nagging person.
[ଭ—ନ ପାରୁଛ ତୁମର ମାନସ ରଖାଇ । କୃଷ୍ଣିଂହ.
ମହାଭାରତ. ସତ୍ୟ] ୩ । ବୁଝାଇବା—3. To make
one understand. [ଭ—ମୁଁ ଯେବେ ଅର୍କୁନଙ୍କୁ
କହିବ ରଖାଇ, ସେ ଶୁଣିଦେବେ ସୁଜ ଜାଣେ ନରସାର ।
କୃଷ୍ଣିଂହ. ମହାଭାରତ. କଣ୍ଠ ।] ୪ । ମଜାଇବା—

4. To persuade; to make one agree.

ରା. ରିଝି—ଦେ. ବି (ସ. ରଞ୍ଜନ)—ପରାପରକୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବା—

Rijha rijihi Pleasing one another.

ପରମ୍ପରକେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କର । ରିମାରିମ୍ବୀ

ରିଝୋ—ଦେ. କି (ସ. ରଞ୍ଜ. ଧାର୍ତ୍ତ) —୧ । ରୁଷ ହେବା—1. To be

Rijhibା pleased. , । (ମନ) ରୁଷିବା ବା ମାନିବା—2. To

ତୁଟ୍ଟିହେସ୍ତା, ମଜା ରିମିଲା be satisfied. ୩ । ମନୋମାତ

କରିବା—3. To select; to choose.

ରିଝୁଆଳ—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଶ. (ତୁଳ. ହି. ରଖାୟଳ) —

Rijhuāl ୧ । ରସିକ; ସର୍ବତ—1. Luxurious. ୨ ।

କୌଣସି ବଞ୍ଚିତାରେ ପ୍ରସବ ହୋଇଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି) —

2. Pleased with another.

ରିତର୍ଣ୍ଣ (ର) —ବୈଦେ. ବି (ଭ. ରିତର୍ଣ୍ଣ) —କର୍ତ୍ତାଭିତ ପାରମରେ ପୂରଣ

Ritarnp(n). କର୍ତ୍ତାଭିତ ଉପରୁଷ ବିଜନିର୍ମାଣ ନିକଟକୁ

ରିଟର୍ଣ ରିଟର୍ନ ପଠାଇବା ରଫୋର୍ମ ବା ରେଟ୍ରୋଫେର୍ମ—A return
or statement entered in a form and

submitted to an authority.

ରିତର୍ଣ୍ଣ ଟିକେ(କ)ର—ବୈଦେ. ବି (ଭ. ରିତର୍ଣ୍ଣ ଟିକେଟ) —ପେର୍କୁ

Ritarn tike(ka)t ଟିକେଟ ଯିବା ଅସିବା ଦୂର ପିଠି ପାଇ

ରିଟର୍ଣ ଟିକେ(କ)ଟ ରିଟର୍ନଟିକ୍ଟ କରସାଏ—Return
ticket.

ରିଟା(ଠ) — ଦେ. ବି (ସ. ରିଷ୍ଟ; ଅତିଶ୍ୱାସ; ପା. ରିଠା) —ଏକ

Ritā(ଠା) ପ୍ରକାର ଜଙ୍ଗଳୀ ହେ—The soap nut tree,

ରିଟା[ଟେ,ଠା,ଠେ] Sapindus Mucorissi

ରୀଡା (Haine). [ତ୍ର—ଏହା ଏକ

ପ୍ରକାର ବନ୍ୟ ତରୁ । ଏହାର କୋଳି

ଟାଣ୍ୟ । ସେ କୋଳକୁ ଶୁଖାଇ

ପାଣିରେ ବଢ଼ୁଥିଲ ଦୂର କରିବିଲାରେ

ଧର ଘଣ୍ଟିଲେ ତହିଁରୁ ଏକପ୍ରକାର

ପା. ପିନକ ହିନୀ ପ୍ରଣ ବାହାରେ । ସେହି ପ୍ରେଣ-

ଅ. ରୁଦ୍ରକୁ ପାଣିରେ ପାଠ ଓ ପଣମ ଲୁଗା

ବୁଢ଼ାର କାତିଲେ ସଫା ହୁଏ । ରିଠା ଗଛ ଦୂର କାତିର

ଦେଖାଯାଏ । ଯଥା—ଶେଷ ରିଠାଗଛ ଓ କଢ଼ ରିଠାଗଛ ।

ଶେଷ ରିଠାଗଛ ଉତ୍ତରଭାରତରେ ଛନ୍ଦେ । ଏହାର ପର

ମସୁଣ, ପଳ ଲମ୍ବା । ଗୋଟାଏ ତମା ଶୋଢାଏ ଲେଖାଏଁ
ପଳ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ତେଜିରେ ପଳେ । ଏହା ଚାଲୁ ଓ
ଚାପାନକୁ ଅମାର ବୁଝ । ଏପ୍ରେଲ ମାସରେ ଏ ଗଛରେ
ନୁଆପଦ ଧରେ; ମେ, ଜୁନ ମାସରେ ଏଥରେ ଫୁଲ ଫୁଲେ
ଏବ ସେପେମ୍ବର, ଡିସେମ୍ବର ମାର ପଳ ହୁଏ । ଏହି ଗଛର
ଲାଟିନ ନାମ—Sapindus Mucorissi,

ବଡ଼ ରିଠା ଗଛ ମଧ୍ୟ ଓ ଦରିଶ ଭାରତରେ ଜନେ ।
ପରେ ପିଠ ଲେମଶ, ପଳ ବତ କଢ଼ ଓ ବରତୋଳ ପର;
ଗୋଟାଏ ତେଜିରେ ଭବ ଶୁରା ଲେଖାଏଁ ପଳେ;
ଏହାର ଲାଟିନ ନାମ—Sapindus Trifoliatus.

ଏହାର ସସ୍ତୁଳ ନାମ—ମାଲାଣ, କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ, ଅର୍ଥସାଧନ,
ରକ୍ତବଜ୍ର, ପୀତଫେନ, ଫେନିକ, ଗର୍ଭପାତନ, ବିଷ୍ଣୁ,
ଅର୍ପଣ, ଅର୍ପଣକ, କଟୁକ, ରଠାକରଣ, ଗୁଜକ, ଗୁଜ-
ପୁଷ୍କଳ, ଗୁଜପଳ, ମଜଳ୍ୟ, କୁମୁଦକ, ସ୍ରବାର୍ପଣ,
ସ୍ରୋମବଳ ।

(ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ଏହା ଲାତ୍, ମୁଖ୍ୟ, ରର୍ପାତକ
ଏବ ଦ୍ଵିଦୋଷ, ଗୁହ୍ପିତ୍ରା, ଦାଢ଼ ଓ ଶୁତନାଶକ)

ରିଠା(ଟା)ପଳ—ରିଠା ଗଛର ଟାଣ୍ୟ କୋଳ—

Rithā(tā)phala Soap berry; soap nut.

ରିଟା(ଟେ)ଫଳ ରିଟା ଫଳ

ରିଦ୍—ବୈଦେ. (ଭ. ଶାତ) ବି—ହାରମୋନିଅମ୍ ଯନ୍ତ୍ରରେ ଥିବା ସବୁ ଓ
Rid ଲମ କ୍ଷୁଦ୍ର କ୍ଷୁଦ୍ର କାଷ୍ଟ ଖଣ୍ଡ, ସହିଁରେ ଆଙ୍ଗୁଠ ଶୁପିଲେ
ରୀଡ଼ ଯନ୍ତ୍ରରୁ ସବ ବାହାରେ—Reed of a harmonium.
ରୀଡ

ରିତର୍—ବୈଦେ. (ଭ. ଶାତର) ବି—୧ । ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଲୟରେ

Ridar' ଭାଙ୍ଗିବା ସାହିତ୍ୟାଠ—A reader / text book on literature in primary schools).

ରିଡାର ରିଡର—[କୁ—ଅନ୍ତିମ ଭାଙ୍ଗିବା ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ସୁନ୍ଦର ହୋଇ ଏ

ଶବ୍ଦଟି ବ୍ୟବହାର ହୁଏ । ଯଥା—ରୟାଲ୍ ରିତର୍—

Royal Reader, ମତେଲ ରିତର୍—Model Reader, ମିତଲ ରିତର୍—Middle Reader,
ଜୁରେଳାଇଲ୍ ରିତର୍—Juvenile Reader, ପ୍ରାରମ୍ଭେ ରିତର୍—Primary Reader.] ୨ । ପେର୍

କର୍ମଶିଳ ରିତର୍ କର୍ମଶିଳ ନିକଟରେ ରିପୋର୍ଟ ଅଛି ପାଠ
ବରକ୍ରି—2. A reader (whose duty is to
read reports to a high official, e.g.
Police Superintendent). ୩ । କଲେଜରେ
ପ୍ରୋଫେସରଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ନିୟମିତ ବଡ଼ଶିଳ—

3. Reader to a professor in a college.

ରିଡର ରୂମ—ବୈଦେ. (ଭ. ରିଡର ରୂମ) —ପାଠାଗାର—

Riding room Reading room,

ରିଡିଙ୍ ରୁମ୍ ରିଡିଙ୍ ରୁମ୍

କର୍ମଶଳ ବା କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ନିକଟକୁ ପ୍ରେରିତ କୌଣସି
ଘଠନାର ବିବରଣ—2. A report submitted to
a higher authority. (ସର୍ଥା—ପୁନଃ ଉପୋଷ୍ଟ କର୍ମଶଳ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ
କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଉପୋଷ୍ଟ ।) । । ଜମିଦାରୀ ଇତ୍ୟାହି ପାଇଁ ଦେଯୁ
ବିଲସ ବା ସଦର ଜମା—3. The revenue pay-
able to Government for a Zamindary or
tenure. । । କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ନିକଟକୁ ଅଧ୍ୟୁକ୍ତ କର୍ମଶଳଙ୍କ
ପ୍ରେରିତ ବା ସାଧାରଣଙ୍କ ଅବଶର ନିମ୍ନେ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ
ହାତ ପ୍ରଚାରିତ କୌଣସି ବିଷୟର ଲିଖିତ ସଂକଷିତ ବିବରଣ
—4. Report of a subordinate to the
authorities or a report published by
the authorities for general informa-
tion. [ଦ୍ର—ଇଂ. ଉପୋଷ୍ଟ (Report)ର ମୌଳିକ
ଅର୍ଥ ଯାହା ଶୁଣାଯାଏ ବା କଥ୍ଯର ବିବରଣ । ବିନ୍ତୁ କଥ୍ଯର
ବିବରଣ ସାଧାରଣତଃ ଲିଖିତ ଆକାର ଧାରଣ କରିବାରୁ
ଏ ଶଳ ଲିଖିତ ବିବରଣକୁ ଓ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ନିକଟକୁ ଅଧ୍ୟୁକ୍ତ
ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରେରିତ ଲିଖିତ ବଢ଼ୁବକୁ ଦୂଷାର ଅଛି ।]

ରିପୋର୍ଟ(ର୍ଟ) କରିବା—ଦେ. ଫି—କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ନିକଟକୁ ଲିଖିତ ବିବରଣ
Report(rt) karibā पतोଇବା—To report to a
[ରିପୋର୍ଟ(ର୍ଟ) ଦେବା—ଅଧୀକ୍ଷୁପ] higher authority.

रिपोर्ट करना

ରିପୋର୍ଟ(ର୍ଟ) ଦାର—ବୈଦେ. ପ୍ରାଦେ (ପୁଣ୍ୟ) ବ—(ଓଡ଼ିଶାର ସାବକ
Repot(rt) ଦାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତୁ ସମୟରୁ ପ୍ରତିକିଳ ଶବ; ଇଂ
ରିପୋର୍ଟ + ଫା. ପ୍ରତିଷ୍ଠା ତାର)—ପୁଣ୍ୟଜିଲ୍ଲା ସହାଗ
ଶାସନର ଟଙ୍କି ଅଳ୍ପାମାନ ସମୟ ଟଙ୍କିଦାରଙ୍କଠାରୁ ଆଦୟ
କରି ଗ୍ରାମର ଯେଉଁ ମୁଖ୍ୟବିଧି ଜମିଦାରଙ୍କ ନିକଟରେ
ସମୟ ଟଙ୍କିଦାରଙ୍କ ପଞ୍ଚରୁ ଦାଖଲ କରୁଥିଲେ—
Representatives of the village commu-
nity who used to deposit the quitrent
of Sasan villages of the Puri district
to the superior landlord. [ଦ୍ର—ପୁଣ୍ୟ
ଗୋପିତା ଟଙ୍କି ବାହେଲ ମରିଜାର ସମୟ ଜମିର ଟଙ୍କି
ଅଳ୍ପା ପାଇଁ ଶାସନର ସମୟ ଟଙ୍କିଦାରଙ୍କଠାରୁ ନ ନେଇ
କେବଳ ଦାନାଧରଙ୍କ ବନ୍ଧରଙ୍କଠାରୁ ଇଂରାଜ ଗର୍ଭମେଣେ
କରିଯୁଥିଲେ ଲେଖାର କେଉଁଥିଲେ]

ରିପୋର୍ଟ ପଠା(ଠେ)ଇବା—ତେ. କି—କର୍ତ୍ତ୍ଵପଣ୍ଡକ ନିକଟରୁ ରିପୋର୍ଟ
Ripot patha(the)iba ପ୍ରେରଣ କରିବା—To send a
ରିପୋର୍ଟ ପାଠୀମ ହିର୍ଦେହ ମେଜନା roport to an
(ରିପୋର୍ଟ ରେଙ୍କିବା—କରିରଥ ରପ୍) authority

ରିପ୍ର—ସଂ. ବିଳ, ପୁଣ୍ଡ [ସା ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତି. ର; ପ ଅମ୍ବ]—ନାତ;
 Ripra ଅମ୍ବ—Base; inferior. ସଂ. ବି [+କରଣ].
 ଏ—ପାଇଲ, ପାପ [ତି, ଶି]—Sin.

ରିପ୍ରାବାହୁ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ [ରିପ୍ରା+ବାହୁ ଖାଇଁ+କଣ୍ଠୀ. ଅ]—
Ripra bāha ପାପ ନାଶକାରୀ [ହି. ଶ]—
 Destroying sin.

ରିପ୍ଲା[ଟ୍ରେ]ର କାଢ଼ା[ତ୍ରେ]—ବୈଦେ. ଡି [ଡାଃ. ରିପ୍ଲାଇକାର୍ଡ]—

Ripla[ple]i kard (rd) ପୋଷ୍ଟକାର୍ଡ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରେରକର
ରିପ୍ଲାଇ କାର୍ଡ ଉତ୍ତର ଦିବା ପାଇଁ ଲାଗୁଥିବା ଅଛି ଖଣ୍ଡିଏ କାର୍ଡ
ରିପ୍ଲାଇ କାର୍ଡ; ଜୀବାରୀ କାର୍ଡ — Reply card.

ରିପ୍ଲାଇ ହେଉଁ ଟେଲିଗ୍ରାମ—ବେଦେ. ବି—'ଇଂ. ରିପ୍ଲାଇ ପେଡ୍
Riplāi ped teligrām ଟେଲିଗ୍ରାମ) —ଟେଲିଗ୍ରାମ, ବା ତାର,
ରିପ୍ଲାଇ ପେଡ୍ ତାର ଅକର ପଠାଇବା ବନ୍ଦି ସେଉଁ ଟେଲିଗ୍ରାମ
ରିପ୍ଲାଇ ତାର, ଜୀବାଳୀ ତାର ସମେ ଫେରନ୍ତା ଉଚ୍ଚର ପାଇଁ ଆଗରୁ
ରିପ୍ଲାଇ ହେଉଁ ତାର } ଖର୍ବ ତାରଅଟେସ୍ ରେ କମା
ରିପ୍ଲାଇ କାର } —ଅନ୍ୟରୂପ] ଦେଇ ଆପଣି—
ରିପ୍ଲାଇ ଟେଲିଗ୍ରାମ Replypaid telegram.

ରିପ୍ଟ୍ [ଖାରୁ]—ସଂ—କିନ୍ତା କରିବା—

Riph (root) To blame; to vilify,

ରିଫନ୍ଡ—ବୈଦେ. କ (ରେ) (କଚିରାଖ)—ଗୁଣ୍ଠଳ ଧନର ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରିତ ପ୍ରତ୍ୟେକିଣୀ—
Riphand Refund.

ରିଫ୍ରଗ୍ରେଶନ୍
ରପମ୍—ବେଦେ. କ.—[ଡଃ. ରପମ୍]—ଶାସନପତ୍ରର, ଧର୍ମର ବା

Ripharm ସମାଜର ସଂସ୍କାର—Reform (of administration, religion or society, etc.)—ରେଫର୍ମ—ବେଦେ. ବିଶ୍ୱ.—[ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ]—ଶୋଷନ—

Rephain रिफाइन रिफाईन Refined.
ଉପାଇନ୍ କରିବା—ଦେ କି—[ଉଠିଲାଇନ୍]—କୌଣସି ଦୁଇଥିବୁ

Rephain kariba ଭିଶେଷ ପ୍ରକ୍ରିୟାଦ୍ୱାରା ଶୋଧନ କରିବା—
ରିଫାଇନ କରା To refine an article by special
ରିଫାଇନ କରନା process.

ରପୁ [ଇତ୍ୟାଦି]—ବୈଦେ. କ.—[ଆ. ରଷ୍ଟ୍ର]—ରପୁ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ) Riphu (etc) Raphu etc (See).

ରିବ(ବି) ରିବ(ବି) — ଦେ.ଆ— ବିରବିର; କୁଦ୍ର କୁଦ୍ର ଘପିର ଦେହରେ
Rib(bi)rib(bi) ଭାକାରା ପଳାରେ—Coming out in

ପୁଣିଶୁଣିଡି ଦାନାଦାନା numerous small pimples.
ଏହିକଥିରେ —ରେ ହେ, କି (ଇଂ. ଗିରଲ୍‌ସାର୍କ)—ଏହିପକାର

Ribhalbha (bhār) ଦୁର୍ଗାମାନ କନ୍ତୁ ନିଳାକୁ ଶେଷ ବନ୍ଧୁକ;
ରିଭଲଭାର **ନିମଲଭର** (ଏହାକୁ ପକେଟରେ ରଖା ଥାଇ

ପାରେ) — A revolver (gun).
ବିଲଲିଉସନ — କେବିଦେ. ବି. (ଇଂ) — ୧। ଦେଶବାଧୀ ବଜିବିଦ୍ରୋହ;
Bildhüseren, SSB = Revolution; revolt. ୧। କୋଣ

Ribhaliusān ମେଳ—Revolution; revolt. ୨। ୪୦୯
 (ରିଭଲ୍ୟୁସନ୍ — ଅନ୍ୟରୂପ) ଗୁରୁତର ପରିବତ୍ରଣ—
ସମ୍ପଦାନ୍ତରୀକରଣ ୨। Sudden change. ୧।

ରିଭୋଲ୍ଯୁସନ । 2. Sudden change. ୩।
 ରେବୋଲ୍ୟୁସନ—୩. Revolution; revolving. ୪।
 ରେବୋଲ୍ୟୁସନ—୪. Revolution: one revolv-

ଦୁଇବାର ଥର—4. Revolution; The Revolu-

ଉଦ୍‌ବଳ କରିବା — ବେଦେ, କି (ଇଂ. ଉଦ୍‌ବଳ) — କୌଣସି ପଠିତ ବା
Ribhāij karibā ଲିଖିତ ବିଷୟର ପୁନରସ୍ଥର ବା ପୁନର୍-
ରିଭାଇଜକରିବା ଯିମୋହିଜକରିବା ଲୋଚନା ବା ସଂଶୋଧନ
କରିବା — To revise.

ଉଦ୍‌ବଳ (ଜଡ଼) ଲକ୍ଷ୍ମୀ — ବେଦେ, ବି (ଇଂ) — ସଂଶୋଧନ ଗାଲିକା —
Ribhāij(jd) lishṭ Revised list.

ରିଭାଇଜଲିଷ୍ଟ ନିମୋହିଜଲିଷ୍ଟ

ଉଦ୍‌ବଳୁସନ — ବେଦେ, ବି [ଇଂ. ଉଦ୍‌ବଳୁସନ] — ମୂଲ୍ୟର ପୁନର୍ନିର୍ଧାରଣ
Ribhāluesan ସରକାରଙ୍କ ସ୍ଥିତିଶୀଳ ହେଉସେସ୍କ ରିଭାଇଜଲେସନ
ରିଭାଇଜଲେସନ ନିର୍ଧାରିତ ମିଥିକ ପରେ
ପୁଣି ସଂଶୋଧନ କରିବା କୁଳେଖ୍ୟରେ ହେଉସେସ୍କ
ଦିଅସାଇଥୁବା ଜମିର ବାସିକ ଉପାଦନର ସ୍ଥିତିଶୀଳଣ —
Revaluation; roadcess revaluation.

ଉଦ୍‌ବଳନ — ବେଦେ, ବି [ଇଂ. ଉଦ୍‌ବଳନ] — ୧। କୌଣସି ଲିଖିତ ବା
Rivijan ପଠିତ ବିଷୟର ସଂଶୋଧନାର୍ଥ ପୁନରସ୍ଥର
ରିଭିଜନ ଯିମିଜନ ଅଲୋଚନା ବା ଅବୁଜ୍ଜ — ୧. Revision
୨। କୌଣସି ତଠା ବା ପାଣ୍ଡୁଲିପିକୁ ତଥ ତନ କରି
ପଣ୍ଡାକରି ସେଥୁରେ ଛଡ଼ା ହୋଇଥୁବା ବିଷୟର ପୁନରସ୍ଥର
ବା ତ୍ୟାଜ୍ୟ ବିଷୟର ବାଦ ଦେବାରୁପ କମ୍ —
2. Revision of a draft or manuscript.

ଉଦ୍‌ବଳନସେଟ୍ଲମେଣ୍ଟ — ବେଦେ, ବି [ଇଂ. ଉଦ୍‌ବଳନ] — ଏକ ଭୂଷଳସ୍ତ୍ରୀ
Ribhājan settlement ବନୋବସ୍ତ୍ରୀର ମିଥିତ ମଧ୍ୟରେ ଜମି-
ରିଭିଜନସେଟ୍ଲମେଣ୍ଟ ଯିମିଜନମ୍ୟବ୍ସ ଜମା ଅବର ସଂଶୋଧନ
(ଉଦ୍‌ବଳନ ବନୋବସ୍ତ୍ରୀ — ଅନ୍ତରୁପ) କର୍ମ — Revision
Settlement.

ଉମ୍ — ବେଦେ, ବି (ଇଂ. ଉମ୍) — ୧୦ ଦିପ୍ତା ବୁ ଶାୟ ପଢ଼
Rim କାରଣ — Ream (of paper). [ଦ୍ଵାରା ଉମ୍
ରିମ ଫ୍ରିମ = ୧୦ ଦିପ୍ତା; ୧ ଦିପ୍ତା = , ୧ ପଢ଼]

ଉମ୍ ଉମ୍ — ଦେ, ଆ. (ଧୂକଣ୍ଠକରଣ) — ହିପିହିପି (ବର୍ଣ୍ଣ) —
Rim rim Raining in small drops; drizzling.
ଟିପଟିପ ରୌମକ୍ଷିମ (ଗଢ଼ାତବାସିମା — କାଗାଣ୍ଟ)

ଉମା(ମୁମ୍) — ଦେ, ବି. (ଲାମ, ସ. ରେବା) — ୧। ମଧ୍ୟାରତର ଗୋଟିଏ
Rimā(mma) କରଦ ସଙ୍କ୍ଷେତ୍ର, ରେବା — ୧. Name of a
ରିମା, ରେଓର୍ରା tributary State in the Central
ରେବା India; Rewa. [ଦ୍ଵାରା — ଏହା ମଧ୍ୟ ଭାରତର
ବନୋବସ୍ତ୍ରୀର ଗୋଟିଏ ସଙ୍କ୍ଷେତ୍ର । ଏ ସଙ୍କ୍ଷେତ୍ରେ ରେବା ନାମ
ବହୁଅଛି । ରିମା ବଜା ପୁରୁଷୋତ୍ତମକୁ ଉତ୍ତରପାଦା କରି ଅସି
ବାଟରେ ଓ ପୁରୁଷେ ବହୁ ଧନ ଓ ହାତ ଘୋଡ଼ା ବିଜରଣ
କରିଥୁବାରୁ ତାକ ନାମରେ ଗାତ ଅଦ୍ୟାବଦ୍ୟ ଉଚୁକମାନଙ୍କ
ମହିରୁ ଶୁଣାଯାଏ । ସଥା —

ଉମା ସଜା ଅସ୍ଥିଲ୍ ପୁରସ୍ତ୍ରମକୁ
କେତେ ହାତ ଘୋଡ଼ା ଦେଇଗଲ୍ ବାଟଦାଟକୁ — ଉତ୍ୟଦି
ଏ ସଙ୍କ୍ଷେତ୍ର ଶୈତପଳ ୧୩ ହଜାର ବର୍ଗମାଇଲ୍ ଓ ବାଟକ
ବଜିଲ୍ ଅୟ ୨୦ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା । ଲୋକପଥର ପ୍ରାୟ ୨୭ ଲକ୍ଷ]

ରିମି — ପାଦେ, କି (ଇଂ. ରିମି) କିମ୍ବା ରିମି ବନ୍ଦୁବାର ହବି
Rimi ମୁଗାଦ ପଶୁ — An animal killed by a wild
beast; a kill,

ରିମି ରିମି — ଦେ, କିମ ଓ କି. କିମ — ହିପି ହିପି (ବରଷା) —
Rimi rimi Drizzling (rain)

ରିମି — ସ. ବି. — (ଜ୍ୟୋତିଷ) — ରାଶିତକ —
Rimpha The zodiac,

ରିୟାତ[ଚି] — ବେଦେ, ବି. — ରାତ୍ରି [ଦେଖ]
Riyāt(ti) Riāt (See)

ରିୟାତି — ବେଦେ, ବି — ରହାଇ (ଦେଖ)
Riyāthi Ribāi (See)

ରିରମି — ସ. ବି. — [ରମ୍ ଧାରୁ + ଇଚ୍ଛା ଅର୍ଥେ ସନ୍ତ୍ରେ ଭବ ଥାଏ]
Riramisa ଅ] — ୧। ରମଣେଜା; କାମପ୍ରତିରି ରତିରାର୍ଥ
[ରମ୍ସୁ — ବିନ] କରିବାର ଇଚ୍ଛା — ୧, Amorous desire,
lust. ୨। ଶିଳ୍ପା କରିବାର ଇଚ୍ଛା — ୨, Desire
for sport,

ରିରି — ଦେ, ଅ — [ଧୂନ୍ୟକରଣ] — ବେହେଲ ବଜାଇବାର ଶକ —
Riri ରୌରି The sound of violin

ରିରି — ସ. ବି. — (ର ଧାରୁ — ଗମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତା. ସା) ପିରଳ —
Riri

Ril ରିଲ ରିଲ ରକର ବା ଶଗଡ଼ା — Reel for wind-
ing thread.

ରିଲ ସ୍ତ୍ରୀ — ଦେ, ବି. — ଚକକରେ କଳଦ୍ଵାରା ଗୁଡ଼ା ହୋଇଥୁବା ସ୍ତ୍ରୀ —
Ril sūtā Thread wound round a reel with the
help of machine,

ରିସ(ଶି)ପ(ବ)ଚି — ବେଦେ, ବି. — [ଆ.ରିସବର] — ଲାଙ୍ଘ; ଉଛୋତ;
Ris-(si)pa(ba)t ଦୂଷ; ଅନ୍ତରୁଷିତି — Illegal gratifica-
ରିସବତ ରିଶ୍ୟବତ tion; bribe. [ରିପିରାରୁ ଲାଙ୍ଘ
କଣାରୁଟା ଛଡ଼ା କାହାର ଠାରୁ କିମ ଲାଙ୍ଘ ରିଶ୍ୟବତ କୁଣ୍ଡ
କାହିଁ । ପକ୍ଷାରମୋଦକ ରିମାଣ. ଅଠଶୀର୍ଷ]

ରିଶ(ଶି)ପ(ବ)ର ଶୋଭା — ଦେ, କି. — (ଆ. ରିଦବର) — ଲାଙ୍ଘନେବା;
Ris-(si)pa(ba)t khaibā ଉତ୍ୟକୋତ ପ୍ରହଣ କରିବା —
ରିଶ୍ୟବତ ରିଶ୍ୟବତାନା To take illegal gratification; to
take bribe.

ରିଶ(ଶି)ପ(ବ)ରୁଣ୍ଗୋରୁ — ବେଦେ, ବି (ପା. ରିଷ୍ବଦ୍ରଜୋରୁ) —
Ris-(si)pa(ba)tkhor ଉତ୍ୟକୋତଗ୍ରାହୀ; ଲାଙ୍ଘଥୀ; ଯେଉଁ ବିଷ୍ଣୁ
[ରିଶ(ଶି)ପ(ବ)ରୁଣ୍ଗୋରୁଥୀମ୍ୟା] — ଦେ, ରୂପ ଉତ୍ୟକୋତ ପ୍ରହଣ
ରିଶ୍ୟବତଥୀମ୍ୟା କରେ — One habituated to taking
ରିଶ୍ୟବତ କରେ — bribe.

ରିଶ(ଶି)ପ(ବ)ରୁ ଶୋଭା — ବେଦେ, ବି (ପା) — ଲାଙ୍ଘଅପଣ;
Ris-(si)pa(ba)tkhor ଉତ୍ୟକୋତ ପ୍ରହଣ କରିବାର
ରିଶ୍ୟବତଥୀମ୍ୟା — Habitual bribe-taking;
ରିଶ୍ୟବତ ଖୋରୀ bribery,

ବିଶ.—୧। (ପାଇଲକର) ପାପଜୀଳକ—1. Sinful.
୨। ଅଶୁଭସୂଚକ; ଅମଙ୍ଗଳକର—2. Ominous;
woeful. ୩। ନଷ୍ଟ (ହି. ଶ)—3. Damaged.
[ଦ୍ୱ—ଫଳକ ଛେଣାତିଷ ମତରେ ରିଷ୍ଟୁର କାଳା ପ୍ରବାର
ହେବ ଦେଖାଯାଏ । ପଥ—ଗଣ୍ଯରିଷ୍ଟ, ମାତ୍ରରିଷ୍ଟ, ପିତୃରିଷ୍ଟ,
ସନ୍ତ୍ରାନରିଷ୍ଟ, ଶିଶୁରିଷ୍ଟ; ଭ୍ରତୁରିଷ୍ଟ । ଶିଶୁର
ଜାତକରେ ଅବସ୍ଥାର ଗ୍ରହମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥାର ଯୋଗୁ
ଶିଶୁର ମାତା ପ୍ରତି ଅମଙ୍ଗଳ ଘଟନାରେ ମତ୍ତୁରିଷ୍ଟ ହୁଏ ।
ଅଶୁଭ ମା, ମଦା, ଓ ମୂଳା—ଏ ତିନି ନକ୍ଷତ୍ରର ପ୍ରଥମ ପାଦକୁ,
ରେବଞ୍ଜ, ଅଶ୍ରେଷ୍ଟା ଓ ଜେଣ୍ଟ୍ରା—ଏ ତିନି ନକ୍ଷତ୍ରର ଶେଷ
ପାଦକୁ ଗଣ୍ୟ ବୋଲ୍ପାଏ । ଦିବସରେ ଜେଣ୍ଟ୍ରାର ଓ ମୂଳାର
ଗଣ୍ୟ ପାଦ ବେଳେ ଶିଶୁର ଜନ୍ମ ହେଲେ ଏହା ପିତୃରିଷ୍ଟ ।
ରାତ୍ରିରେ ମଦାର ଗଣ୍ୟପାଦ ପଢ଼ିବା ସମୟରେ ଶିଶୁର ଜନ୍ମ
ହେଲେ ମାତ୍ର ରିଷ୍ଟ ଓ ସଜ୍ଜାବେଳେ ରେବଞ୍ଜର ଓ
ଅଶୁଭମାର ଗଣ୍ୟପାଦ ପଢ଼ିବା ସମୟରେ ଶିଶୁ ଜନ୍ମ ହେଲେ
ଶିଶୁ ରିଷ୍ଟ ହୁଏ; ଅର୍ଥାତ୍ ଉଚ୍ଚି ‘ରିଷ୍ଟ’ ଯୋଗମାନ ଘଟିଲେ
ଯଥାକ୍ଷମେ ପିତା, ମାତା ଓ ଶିଶୁ ଅଶୁଭତ୍ତୁ ଲାଭ
କରନ୍ତି । ଏହି ‘ରିଷ୍ଟ ଶାନ୍ତି’ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ଵାକ୍ଷର ଦାତାତ୍ତ୍ଵ
ମଧ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅଛି ।]

ରିଷ୍ଟା କ୍ଷଯା—ସ. ବ.—(୨୩) ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ—ପାପକ୍ଷୟ; ଅଗୁର ବିନାଶ —
Rishṭa kshaya Destruction or disappearance
of sin or evil.

ବିଷ୍ଣୁ ଶତକ—ସ. ବ.—(୫୩୧ ଛର) - ୧। ଧର୍ମିଧକ୍ୟରୁ ପାପ ବା
Rishṭa khandana ଅଶ୍ଵର କହେବା—1. Freedom or
absolution from sins; the destruction
of evil (by the preponderance of good).
୨। ଶାସ୍ତ୍ରୋତ୍ତମ ଦାତାଦଵ୍ଵାରା ଜ୍ଞାନଶୋକ୍ତ ରିଷ୍ଣର
ବାରଣ—2. The remedying of the evil
effects of unpropitious planets by
following the means enjoined in the
Sastras.

ରିଷ୍ଟା ଯୋଗ—ସ. କ (ଜେଣାତ୍ମିକ)—ଗ୍ରହମାନଙ୍କୁ ଅଶୁଦ୍ଧତା ଅବସ୍ଥା
Rishṭa joga Evil position of planets.

(ଯେଥା—ଏପରି ଦକ୍ଷିଣେ ମନୁଷ୍ୟର ଅମଙ୍ଗଳ ଓ କହୁଥିଲେ
ଦତ୍ତେ ।)

ରିଷ୍ଟି—ସ. ବି (ରିଷ୍ଟ ଧାରୁ+କରଣ. ତ) — ୧ । ଦୂରଗ୍ରେ; ରିଷ୍ଟ, ଅଶୁଭ;
Rishṭi ଅମନ୍ତଳ—1. Evil; misfortune. (ର—
 ଅଦିକ ଗହେ ପସ ବନ୍ଧେ. ଯେଣେ ଅଣିବ କିନ୍ତୁ ରିଷ୍ଟ—

କଗନାଥ, ଭ୍ରଗବତ ।) ୨ | ଶ୍ଵର—2. Sword.
• । ଶଦ—3. Bliss; fortune; good luck.

ରୁଷବଙ୍ଗ(ଗୋ)ଲ(ରୀ) — କେତେ. କି — ରୁଷବ ଗୁଲ (ଦେଖ)

Risabagu(go)la(li) Isabagul (See)
 ରିସ ହେବା—ପ୍ରାଦେ. (ବସୁର) କି—ରୂପିତା—To become

Risa hebā sullen with displeasure.
 [ରିସାହେବା—ଅନ୍ୟ ପ୍ରାଦେ. ରୂପ]

ରୁଷିମ୍—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼କାଳ) ୩—୬

Risim S

ରିସିମ ଦାର—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ିକାଳ) ବିଶ—ଚେଷ୍ଟୀ—
Risim-dâr Spirited.

विश्वासोऽस्मद्

58 (197) 7-17

Rih (root) କରିବା—2. To hate. ॥ । କଷ କରିବା—
3. To kill.

ରହ—ତେ. ବ (ସ. ଉର୍ପିଆ) — ୧। ଅଦରିତ; ଉର୍ପିଆ; ହିଂସା—
 Riha 1. Grudge; malice; feeling of vengeance.
 ରିସ, ରାଗ , ୨ (ସ. ଶେଷ) ରେଷ; କୋଧ; ରାଗ— ୨. Rage;
 ରାଜ ରାଜୁ anger; feeling of anger; indignation.

କୁହ କରିବା—ଦେ. କି—୧। ସବ କରିବା—୧. To be angry;

Riha karibā to be indignant. ৰিধ(ରାଗ)কରିବା—2. To have a grudge.

ଡାହ ରଜନୀ
 ରିହ ପାଇବା—ପ୍ଲାଦେ. (ପାଇପୁର) କି—କୌଣସି ବନ୍ଦୁର ଦୋଷ
 Riha pāibā ବା ତୁବଳତା ଦେଖି ପାଇବା—To find out
 the weak point of a person.

ରିହ ପୋଷିବା—ଦେ. କି—ମନରେ ପ୍ରତିହିଁସା ଛବୁତ ପୋଷି
Riba poshibā କରିବା—To entertain grudge
ଶୀଘ(ରାଗ)ରାଖା ଡାହ କରନା against a person.
「ରିହ ରଖିବା—ଅନ୍ତରପି」

ରହାଇ(ତ,ତ) — ବୈଦେ.ବ (ପା.ରହାଇ;ରଥୟତ) — ୧ । ରଥତ;ମୁକ୍ତ—
Rihāi(t,ti) 1. Release. [ତ—ଥୋକେ ଖାରକ ଦଶ ବାର
ରହାଇତିନ] — ଅୟରୂପ] କରଷର ପୁରୁଣା କରଇବ ମଳ କଳନ୍ତର
କର ତମସ୍ତବରେ ରେଜେଷ୍ଟ୍ରେସ୍ନ କରାଇ
ରିହାଇ, ରେହାଇ, ରିଆତ୍, ରେଯାତ୍, ଦେଇ ରହାଇ ପାଇଲେ ।
ରିହାଇ ପରାମର୍ଶେତନ, ଗଲମଳ ॥ ୨ । ଦୋଷର ମାପ—

2. Pardon: forgiveness of a fault.
ବଣ୍ଣାଦିରୁ କଷ୍ଟୁତ ବା ଅବସାହଳ—3. Exemption from or remission of punishment.

ରହାଇବି(ତି) କରିବା—ଦେ. ୯—୧। ଦୋଷାଦି ସମ୍ବନ୍ଧରେ କରିବା—
Rihāit(ti) karibā 1. To forgive a fault. ୧। ଦୋଷାଦି

(ରହାଇ ଦେବା—ଅଳ୍ପ) ବା ଦଣ୍ଡ ରୋଗରୁ ମୁକ୍ତ ଦେବା—
ରିହାଇ କରା, ରିହାଇ ଦେଖ୍ୟା 2. To remit a punishment—
ରହାଇ ଦେନା—ment; to exempt from punishment.

ରହାଇବା(ତି) ପାଇବା—ଦେ. କି—ଦୋଷରୁ ବା ଦଣ୍ଡରୁ ନିଷ୍ଠାକ ଲଭ
Rihāit(ti) pāibā—କରିବା—To be exempted from
ରିହାଇ ପାଓଯା ରିହାଇ ଧାନା—punishment.
[ରହାଇ ମିଳିବା, ରହାଇବା(ତି) ମିଳିବା—ଫଳୋଷ୍ୟ ରୂପ]

(ରହାଇ ପାଇବା—ଅଳ୍ପ)

ରହାଇବା—ଦେ. କି—ରିଷାଇବା; ରମାଇବା—

Rihāibā ରାଗାନ ରିସାନା—To enrage.

ରହାଏତି(ତି) (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବି—ରହାଇ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Rihāet(ti) (etc) Rihāi etc (See)

ରି (ଧାରୁ)—ସ—୧। ଗମନ କରିବା; ଗଢ଼ କରିବା—1. To go;
Ri (root) to move. , 1. ଝରିବା; ଝରଇ ହେବା—
2. To ooze.

ରି—ସ. ବି (ଶ ଧାରୁ=ଗମନ କରିବା+ଭବ.ବ୍ୟାପ୍)—୧। ଗଢ଼—
Ri 1. Motion. , 1. ଗେବନ—2. Crying.

ରାଜ୍ୟ—ସ. ବି (ହି ଧାରୁ=ଲକ୍ଷିତ ହେବା+ଭବ. ଅ+ଅ;
Rijyā ନିପାତନ)—୧। ଲକ୍ଷା—1. Shame; modesty.
, 1. ଦୃଶ୍ୟ—2. Hate, hatred. , 1. ଉଚଳ;
ରସ'ନା—3. Abusing; reprimand. , 1.
ଭୂଷା; ନିନା—4. Blaming.

ରାତ—ସ. ବି (ଶ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଠ+ଅ)—ରାତ (ଦେଖ)
Rithā Rithā (See)

ରାତ କରାନ୍ତି—ସ. ବି—ରାତା (ଦେଖ)

Rithā karañja Rithā (See)

ରାତ—ଦେ. ବି (ସ. ରାତା)—୧। ଅନାଦର—1. Disregard;
Rīdha slight. , 1. ଦୃଶ୍ୟ—2. Contempt.

ରାତକ—ସ. ବି (ରହ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ତ+ଅ)—ପୁଷ୍ଟିଦଣ୍ଡ; ମେରୁ-
Rīdhaka ଦଣ୍ଡ; ବେଶିର ହାତ୍ତ—Backbone.

ରାତା—ସ. ବି (ରହ ଧାରୁ+ଭବ. ତ+ଅ)—୧। ଦୃଶ୍ୟ—
Rīdhā 1. Hatred. , 1. ଅବଙ୍ଗ—2. Disregard.

ରାତି—ସ. ବି (ଶ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ତ)—୧। ଶରତ—1.
Rīta Distilled. , 1. ଟୋପା ଟୋପା ହୋଇ
ଝରୁଥିବା—2. Oczing; dropping.

ରାତି—ସ. ବି (ଶ ଧାରୁ+ଭବ. ତ)—୧। ପକତି; ପ୍ରଣାଳୀ; ତଙ୍ଗ
Riti —1. Mode; manner. , 1. ବିଧ; ଧାସ;

କିମ୍ୟ—2. Rule; regulation. , 1. ପ୍ରଥା—

3. Custom; usage. , 1. କମ—4. Method.

, 1. ମୁଲିତଳଣ; ଅବରଣ—5. Conduct; beha-

viour; deportment. , 1. ଅଳ୍ପର ବ୍ୟବହାର

—6. Customary usage; local custom.

, 1. ସରବ; ପ୍ରକୃତି; ପ୍ରକୃତି—7. Nature; natu-

ral propensity; natural disposition;

inclination. ୮। ଶର୍ଣ୍ଣ; ଧର୍ମ—8. Quality;
attribute. ୯। ଗମନ; ଗଢ଼—9. Motion,

movement. ୧୦। ତାମ୍ର ଓ ଦ୍ୱୟାରିଶିତ ଧାରୁ;
ପିତ୍ତର—10. Brass (zinc and copper),

[ଧ—ସେକ ର ଛିତରେ କେ ରଖେ ସ୍ତରରେ, ସୁନ୍ଦର
କୁଳନ ବିନା । କର୍ମସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।] ୧୧। ଧାରୁ-
କ୍ରୁଦ୍ୟ ଦ୍ୱାରରେ ପଢ଼ିବା କଳକି; ମରଣ; ଧାରୁମଳ—11.

Oxide formed on metals; rust. ୧୨।
(ଅଳକାର ଶାସ୍ତ୍ର) କାବ୍ୟର ପଦ ସଂଶୋଧନ ପ୍ରଣାଳୀ;

କାବ୍ୟାଦିର ରଚନା ପ୍ରଣାଳୀ; ସାହଚାର୍ଯ୍ୟରେ କୌଣସି
ବିଷୟର ବର୍ଣ୍ଣନ କରିବା ଉତ୍ସେଷରେ ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କର
ପେଣ୍ଟ ପୋକନାରୁ ଡେଃ, ପ୍ରସାଦ ବା ମାଧ୍ୟମ ବିଶ୍ୱାସ ଦ୍ୱାରା—12. The mode or peculiarity
of construction of a literary work; style

of composition. [ଦ୍ୱ—ସାହଚାର୍ଯ୍ୟ ଦର୍ଶନରେ
ଧାରୁ ଓ ପ୍ରକାରରେ ବିଭିନ୍ନ କରିବାର ଅଛି, ସଥା—
ବୈଦର୍ଗୀ, ଗୌଡ଼ୀ, ପାଞ୍ଚାଳୀ, ଲକ୍ଷିକା । ମାଧ୍ୟମ ବିଷୟକ
ବର୍ଣ୍ଣ ବିନାସୟାନ୍ତ ରଚନା ବୈଦର୍ଗୀ, ଡେଃପ୍ରକାଶକ ବର୍ଣ୍ଣ
ଓ ଅଭିନର୍ଥ ଓ ସମାସବନ୍ଧକ ରଚନା ଗୌଡ଼ୀ,
ବୈଦର୍ଗୀ ଓ ଗୌଡ଼ୀ ବ୍ୟାଙ୍କକ ବର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟାଙ୍କରୁ ବର୍ଣ୍ଣ
ସ୍ତର ରଚନା ପାଞ୍ଚାଳୀ, ବୈଦର୍ଗୀ ପିଣ୍ଡିତ ପାଞ୍ଚାଳୀ ଲକ୍ଷି
ଅଟେ । ଡେଃଆ ଭୂଷାରେ ପ୍ରକଳିତ ଧାରୁ ସାଧାରଣତା
ବିନିରୂପରେ ବିଭିନ୍ନ କରିବାର ପାରେ । ସଥା—ସୁଖବୋଧ
ଧାରୁ, ସାତ୍ତ୍ଵମର ଶତ ଓ ସାଲଙ୍କାର ଶତ । ଗଦା ପଦାଦ
ସବ୍ରିଦ୍ଧ ରଚନାରେ ଏହା ପରିଦୃଷ୍ଟ ଦ୍ୱାରା ।] ଦେ. ବି—
1. କୌଣସି କଥ୍ୟର ଭୂଷାରେ ବନ୍ଦବନ୍ଧ ବାକ୍ୟାଦିର
ବିଶେଷର; ପ୍ରାଚୀ ଶତ—1. Peculiarity of
expression in any language. , 1. ଭୂଷାରେ
ବନ୍ଦବନ୍ଧ ବିଶେଷ ବାକ୍ୟ, ଯାହା ସେହି ଭୂଷାର ବିଶେଷର
ଅଟେ; ମହାବିର—2. Idioms; idiomatic
expressions peculiar to a language. [ଦ୍ୱ—ରଙ୍ଗଭିରୂପାରେ ବନ୍ଦବନ୍ଧ Idiom (ଇତିଅମ୍)
ଶକର ଅଳ୍ପ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ନ ସ୍ଵରାରୁ ତହିଁପାଇଁ ମହାବିର
ଶକର ବ୍ୟବହାର କରିପାର ଅଛି । ହିନୀରେ ଏହାକୁ
ମହାବା(ବି)ର ବହନି ।]

[ଦ୍ୱ—ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭୂଷାରେ କେତେବୁଦ୍ଧି ଶାରିଗତ
ବାକ୍ୟ ଅଛି । ଉତ୍ତ ବାକ୍ୟମାନ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭୂଷାର
ବିଶେଷର । ସେହି ବାକ୍ୟର ଅଳ୍ପ ଭୂଷାରେ ଅଶ୍ଵରକ ବା
ଶାରିକ ଅନୁବାଦ କଲେ ଅନୁବାଦରେ ମୁକ୍ତ ଅର୍ଥ ରହେ
ନାହିଁ । ସଥା—‘ଜରକରିବା’, ଗୋଟାଏ କାମ ‘କରି
ବିଷେବା’, ‘ଦୋଷ ଧରିବା’, ‘ଘର କଥା ନେଇ ଦ୍ୱାରରେ
ବାହିବା’, ‘ଭୋଗ ଧରିବା’ ଭୋଗାଦିରୁ ରଙ୍ଗଭିରୂପାରେ
ଶାରିକ ଅନୁବାଦ କଲେ ତାହା ରଙ୍ଗଭାଗ ଭୂଷାର ଶତସହିତ
ହେବ ନାହିଁ ।]

[ଦ୍ୱ—ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭୂଷାରେ କେତେବୁଦ୍ଧି ଶାରିଗତ
ବାକ୍ୟ ଅଛି । ଉତ୍ତ ବାକ୍ୟମାନ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭୂଷାର
ବିଶେଷର । ସେହି ବାକ୍ୟର ଅଳ୍ପ ଭୂଷାରେ ଅଶ୍ଵରକ ବା
ଶାରିକ ଅନୁବାଦ କଲେ ଅନୁବାଦରେ ମୁକ୍ତ ଅର୍ଥ ରହେ
ନାହିଁ । ସଥା—‘ଜରକରିବା’, ଗୋଟାଏ କାମ ‘କରି
ବିଷେବା’, ‘ଦୋଷ ଧରିବା’, ‘ଘର କଥା ନେଇ ଦ୍ୱାରରେ
ବାହିବା’, ‘ଭୋଗ ଧରିବା’ ଭୋଗାଦିରୁ ରଙ୍ଗଭିରୂପାରେ
ଶାରିକ ଅନୁବାଦ କଲେ ତାହା ରଙ୍ଗଭାଗ ଭୂଷାର ଶତସହିତ
ହେବ ନାହିଁ ।]

ଅଳ୍ପକାରଶୈସ୍ଵରେ ସ୍ଵାତର ଅର୍ଥ ରଚନାପ୍ରଣାଳୀ (Style in composition) ବା ପଦସ୍ମରନ ପ୍ରଣାଳୀ । ରଚନାବିଶେଷଙ୍କର ଓ ରଚନାବିଶେଷର 'ସ୍ଵାତ' ରନ ରନ ଅଟେ । କଥୁତ ଭାଷାମାନଙ୍କରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଷାର କେତେବୁଦ୍ଧି ସ୍ଵାତ ଅଛି; ଏହା କଥୋପକଥକର ଭାଷାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଏହାକୁ ପାକୁଳଭାବ ବୋଲିଯାଏ । ସେହି ସ୍ଵାତର ବିନ୍ଦୁକ ଭାଷା କରିବ ଲାଗେ । ବନ୍ଦୁକାଭରୁ ଭାଷା ସେହି 'ସ୍ଵାତ'ରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ଅସୁଅଛି । କୌଣସି ଭାଷାର 'ସ୍ଵାତ' ନ ଜ୍ଞାଣି ସେହି ଭାଷାରେ କଥା କହିବା ବା ଲେଖିବା ବିନ୍ଦୁ ସ୍ଵର୍ଗ 'ସ୍ଵତବିରୁଦ୍ଧ' ବ୍ୟବହାର ଓ ପ୍ରୟୋଗହାର ଦାସାଧିକ ହୁଅନ୍ତି । 'ସ୍ଵତବ ଭାଷା' ବ୍ୟବହାର କରି ରଚନା କରିବା ଅୟାସାଧ । ଅଧୁନିକ ସଦ୍ୟପୁରରେ ଅମ୍ବେମାନେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭାଷାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆସି ଅମ ଭାଷାର 'ସ୍ଵାତ'ମାନ ଭୁଲିଯାଇ ଅନ୍ୟ ଭାଷାର 'ସ୍ଵାତ'ରେ କଥାବାର୍ତ୍ତ କରିବା ଓ ଲେଖାଲେଖି କରିବା ହାବ ଅମ ଭାଷାର ଶାତବିରୁଦ୍ଧ କମଣଃ ଲୁପ୍ତ ହେବା ଆମ୍ବ ହେଲାଣି ।

କଥୁତ ଭାଷାରେ 'ପାକୁଳଭାବ' ଛଡ଼ା ସ୍ଵର୍ଗରେ ସାହିତ୍ୟର ବା ଲେଖିବ ଭାଷାର 'ସ୍ଵାତ'କୁ 'ସାଧ୍ୟୀସ୍ଵାତ' ବୋଲିଯାଏ । ଏହି 'ସାଧ୍ୟୀସ୍ଵାତ' ବା ସାଧ୍ୟୀଭାଷାର ସ୍ଵାତ ବ୍ୟବସ୍ଥକାର । ଯଥା—

୧ । ଦମ୍ପୁଳା (ସ. ଗୋଡ଼ି) — ଅଭିମରବକ ପ୍ରେକ୍ଷାବ୍ୟକ୍ତ ରଚନା ।

୨ । ଦେହିମୀ (ସ. ବୈଦିକ୍ଷା) — ସମାସହାନ ବା ଅଳ୍ପ ସମାସ୍ୟକୁ ଲକତ ରଚନାପଦତି ।

୩ । ହେମାରୂପା (ସ. ପାଖାଳୀ) — ଏମ ଓ ଯୁ ଶାତ ମିଶ୍ରଣକାର ପଦତି ।

୪ । ମାଦମୀ (ସ. ଲାଠି) — ଶୁଭମାତ ଅର୍ଥବୋଧକ, ସମାସହାନ, ମୁହଁ ଓ ସ୍ଵରତତ ରଚନାପଦତି ।]

ସ୍ଵତ ଆଚରବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କି.—କୌଣସି ସ୍ଵତବୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ Riti ଆଚରିବା ପରିଣତ କରିବା—To follow a particular line of conduct. [ଯଥା—ସେ ମୋ ସଙ୍ଗେ ଠକ ସ୍ଵତ ଅବରୁଦ୍ଧ ।]

ସ୍ଵତକ—ସ. କ.—(ସତି+ସାର୍ଥ. କ) — ପିତ୍ରକ ଧାରୁ—
Ritika
Brass.

ସ୍ଵତକା—ସ. କ.—(ରତିବ + ଅ) — ୧ । ପୁଷ୍ଟିକା—
Ritikā
1. A sort of ointment.

୨ । ଦସ୍ତାର ରସ [କୁଣ୍ଡିଲାକାର] — ୨. Oxide of zinc.

ସ୍ଵତଗତ—ସ. କଣ—୧ । ପ୍ରଥା ଅନୁସାରେ ଯାହା ତଳ ଅସୁଅଛି—
Ritigata
1. Customary.
୨ । ପ୍ରକୃତ ଗତ; ଅଭ୍ୟାସ-
ଗତ—2. Habitual, natural.

ସ୍ଵତଗ୍ରାହୀ—ସ. କଣ, ସୁ—ପ୍ରଥା ବା ନିୟମକୁ ସ୍ଵିକାର କରି Ritigrāhi ତଦକୁସାରେ କର୍ମ କରୁଥିବା—Observing a [ସ୍ଵତ ଗ୍ରାହଣୀ—ଧା] custom; following a custom. [ସ୍ଵତ ଗ୍ରାହଣା—କି]

ସ୍ଵତଙ୍କ୍ଷ—ସ. କଣ, ସୁ—ଯେ ନିୟମ ବା ପ୍ରଥା ଜାଣେ—
Ritijñā Conversant with the rules or custom.
(ସ୍ଵତଙ୍କ୍ଷ—ଧା) (ସ୍ଵତଙ୍କ୍ଷତ—ବିଶେଷ)

ସ୍ଵତ ଧରବା—ଦେ. କି—କୌଣସି ଅଗ୍ରର ବା ବ୍ୟବହାରକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ Ritidharibā ପରିଣତ କରିବା—To stick to a ରୀତିଧରା ଧିତି ଅନ୍ତା particular line of conduct.

ସ୍ଵତମତ—ଦେ. କି (ସହଚର)—୧ । ମନୁଷ୍ୟର ଭୁଲିତଳନ—Ritiniti 1, Conduct or behaviour of a person. ରୀତିନିତି, ଚାଲିଚଳନ ରୀତିନିତି , । ଦେଶପ୍ରତଳକ ଅଗ୍ରର ବ୍ୟବହାର—2. Customs and usages of a country; manners and custom. ॥ । ଦେଶପ୍ରତଳକ ବିଧ ଏକ ନିତ ବାଦମାନ—Customs and theories.

ସ୍ଵତମତ—ସ. କଣ—ସ୍ଵତମତ (୧୯୬)—Ritisanagata(See) Ritimata ଦେ. କି. କଣ—ଦସ୍ତାର ମଧ୍ୟକେ; ନିୟମ-
(ସ୍ଵତମତ—ଅନ୍ୟ କି). କଣ, ରୁହ ଅନୁସାରେ—
ରୀତିମତ ରୀତିମୋତାବିକ According to custom or rule,
ସ୍ଵତବିରୁଦ୍ଧ'ତ—ସ. କଣ—୧ । ପ୍ରଥାବିରୁଦ୍ଧ - 1. Contrary to Ritibabirbhūta custom. । ୨ । ଭାଷାଗତ ସ୍ଵତିର ଶତବିରୁଦ୍ଧ } ଅନ୍ୟରୂପ ବିରୁଦ୍ଧ; ପାକୁଳଭାବର ବିରୁଦ୍ଧ—
ସ୍ଵତବିଗର୍ଭିତ } ଅନ୍ୟରୂପ 2. Unidiomatic; contrary to idiomatic usage.

ସ୍ଵତମତ—ସ. କଣ—୧ । ଅଗ୍ରର ସଜତ; ସ୍ଵତ ଅନୁସାରେ Ritisanagata ବର୍ତ୍ତାଭୁତବା—1. Conformatory of the custom; customary. । ଯାହା ଭାଷାର ପାକୁଳ ସାତ ଅନୁସାରେ କଥୁତ ବା ଲେଖିବ ଅନୁମତି—2. Idiomatic.

ସ୍ଵତିଦ୍ଧି—ସ. କଣ—ସ୍ଵତମତ; ସ୍ଵତ ବା ବନ୍ଦୁକାଳ ବ୍ୟବହାରକୁରୁତ୍ୱ—Ritisiddha ଯାହା ଚଲିଲାଣି ବା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲାଣି—Formed by long usage; hallowed by usage; customary; idiomatic.

ସ୍ଵତ—ସ. କ—ପିତ୍ରକ (ହ. ଶ)—
Rīrī
Brass.

ସ୍ଵତ—ପ୍ରାଦେ (ରତିଭାଷା) କି. (ସ. ରେଷ) — ସବ; କୋଧ—
Risa
Anger; rage.

ରୁ (ଧାର) —ସ—୧ । ଶକ କରିବା; ରବ କରିବା—୧ To make Ru (root) asound. । କାନ୍ଦିବା—୨. To cry. । (କେବିଧି) ଧୂମିରେ ଶେଷଣ କରିବା ବା ପୋତିବା—
3. To plant (a tree).

ରୁ—ଦେ. ଥ—୧। ଅଧାଦାନ ବା ପାଶମୀ ବିରକ୍ତିର ପ୍ରତିଷ୍ଠା—୧. The Ru inflection of the 5th or ablative case.
ଥେକେ, ଯେତେ ଥାଏ—୨. Except. [ରୁ—ଥାଏ ସେ ମିଳ ରୁମ୍ଭା ବଜ୍ଞାନ ଦେବତା, ଦେବକର ମଧ୍ୟରେ ମୋତେ ଦଶୁ ନାହିଁ । ବୃଷ୍ଟିବିଂହ. ମହାଭାରତ. କନ ।]
୩। [କୌଣସି ସ୍ଥାନ] ରୁ ଅରମ୍ଭ କରି; [କୌଣସି ସମୟ ରୁ ଅରମ୍ଭ କରି—୩. Beginning from.
୪। [କୌଣସି ବଂକ୍ତିର] ନିକଟରୁ—୪. From (any person). [ସଥା—ଫଳ ମନମଥ ଗୁଲମ୍ବା ମୋର ଏଣିବ ଅରୁଚ ଉଚରରେ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସମୀକ୍ଷା] [ଦ୍ୱା—ସ୍ଵରୂପରେ ‘ବମତାରୁ ଉପ୍ତ କଲା’ ବ୍ୟବହୃତ ଦ୍ୱାଦ୍ସ; କିନ୍ତୁ ଶୈଥରେ ‘ବମରୁ ଉପ୍ତ କଲା’ ବୋଲିଯାଏ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ସ୍ଵରୂପ ବ୍ୟବହାର ବ୍ୟବହାର ଏଠାରେ କରିଥିଲାମି ।]
୫। ଅପେକ୍ଷା—୫. Than. [ରୁ—ଗୋଲା ଗରଳରୁ କଟୁ ପାଇସରୁ ସ୍ବାଦୁଗୁଣ ଗଲା କଲ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ବିଶେଷା ଚକ୍ର. ଗ. ଗୀତ ।] ୬। ଅନୁସାରେ—୬. According to; in accordance with. [ରୁ—ଗୋଲାରେ ପତ୍ର ମରୁ ଅଜ୍ଞାତୋ ହୁକୁମରୁ, କିମ୍ବା ଦର୍ଶକ ହେଲୁ ରେ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ବିଶେଷ ଚକ୍ର. ‘ଦ’ ଗୀତ ।]
୭। (କୌଣସି ବିଷୟ, କ୍ଷୟ ବା କିମ୍ବା) ଯୋଗ୍ୟ; କାରଣରୁ; ହେଉରୁ—୭. Owing to; because of. [ରୁ—କରୁ ମାରୁତରୁ ତରୁଳି ଶିତଳ ହେଉରୁ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ—ବିଶେଷା ଚକ୍ର. ‘ତ’ ଗୀତ ।] ୮। ଫଳରେ—୮. As a result of. [ରୁ—ହିନ୍ଦିଶ ଖେଳରୁ ମହାଭାରତ ସୁକ୍ତ ଉପରିବା ନୟାୟ । ଗର ।] ୯। କୌଣସି ବସୁର ଦେହରୁ ବା ମଧ୍ୟରୁ ବା ଅର୍ଦ୍ଧରୁ—୯. From the body of or from the inside of (any thing). [ରୁ—କୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡରୁ କାହାର ଅସି ଚମ୍ପିଦେଇ ମୋ ଶୁଣିବେ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ବିଶେଷା ଚକ୍ର. ‘ତ’ ଗୀତ ।]
୧୦। ହାତ—୧୦. By. [ରୁ—ଟାଣ ଖାଦ୍ୟ ଗୁରୁଜଳ ଗଣଶାରୁ ମୋ ପ୍ରାଣସଙ୍ଗୀ ସରବ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ଚକ୍ର. ‘ଟ’ ଗୀତ । ରୁ—ପୁକାମହାତ୍ମା ହାତରୁ ଟାକରାଏ ଆଇଲେ ଗଜାସ୍ତାନର ଫଳ । ଗର ।]

ରୁଣ୍ଶ. (ଧାରୁ)—ସ—୧। ପ୍ରାଣ ପାଇବା—୧. To shine.
Rumis (root) ୨। ରଞ୍ଜିତ କରିବା—୨. To paint; to
[ରୁନ୍ଶ. (ଧାରୁ)—ଅକରୂପ] dye.

ରୁଣ୍ଶିତ—ସ. କଣ—(ରୁନ୍ଶ ଧାରୁ+କଣ. ତ) —୧। ରଞ୍ଜିତ—୧.
Rumisita Painted; coloured. ୨। ରଞ୍ଜିତ;
କୋଲା ଦୋରଥ୍ୟକା—୨. Smeared.

ରୁଂଧି—ଗ୍ର. ବ (ସ. ସେମ) —ସେମ; ଲେମ—
Ruññāni Fur; down on the body.
ରୋଂ ରୋଂଧି (ଆମ୍ବା)

ରୁଂଧି—ଗ୍ର. ବଣ (ସ. ସେମମୟ) —ଲେମଣ—Furry.
Ruññāni
ରୁଂଦ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବେଦେ. ବ—ରୁନ୍ଦ. ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ruññid (etc) Rund etc. (See)
ରୁଥ—ଦେ. ବ (ସ. ରୁଥ ଧାରୁ. ଶିର=ରେପି. ଧାରୁ) —୧। ଶୂଳପରର
Rua ମଥାନଠାରୁ ଗୁରର ଓଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶେଖିମାନଙ୍କ ଉପରେ
କୁଣ୍ଡ[ଆ], ରୋଆର୍ ଝାର୍] ଅଛି ବାଗରେ ଲମ୍ବିତ କାଠ ବା
କୋରଙ୍କ ବାଉଶିଳ—୧. Rafters of a thatched house—
[ରୁ—ପୋତାଶଳ, ଭରା ତାଳ, ରୁଥ ହେଲ୍ଦାର, ଘରଣୀ
ତେତାଳ, ବେବେ ସେ ସରପାଏ ଅଧାର କାଳ : ସବଚଳ]
[ରୁ—ଶୂଳ ପରର କାନ୍ଦମାନଙ୍କ ଉପରେ ବା ପାରଥ ଖାଦ୍ୟ
ଉପରେ ପ୍ରଥମେ ଶେଖିମାନ ଦିଆଯାଏ । ଶୂଳପରର
ମଥାନରେ ଧୂବା ଶେଣ ଓ ପାରଥ ଖାଦ୍ୟ ଉପରେ ପଢ଼ିଥିବା
ଶେଣ ଉପରେ ଅଛି ବାଗରେ ଗଢ଼ାଣିଆ କରି ରୁଥମାନ
ପକାଯାଏ । ସେ ରୁଥମାନଙ୍କ ଉପରେ ବଢ଼ା ବିଶ୍ଵଳ
ବତାମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ରୁଥମାନଙ୍କ କାମୁଡ଼ା ଦେଇ
ଦରିଦ୍ରରେ ବା ଲଭରେ ଗଣି ଉଦ୍ଧିତ ତା ଉପରେ ଲୁଣରେ
ଉପରବନ କରିଯାଏ ।] ୨। ତଣ୍ଡି ଅବ ଦାର୍ଢୀ ସ୍ତୋତ୍ରକୁ
ମୂଳଠାରୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଥରେ ଆବୁଦି—
2. Recitation of a long prayer from
the beginning to the end. (ସଥା—ଦେ
ପ୍ରତିଦିନ ଶରୁଥ ତଣ୍ଡି ପଢ଼ନ୍ତି । ସେ କିତ୍ୟ ରୁଥ ସହସ୍ର
ନାମ ଶୁଣନ୍ତି ।)

ରୁଥ—ଦେ. ବ (ସ. ସେହ ଶକରୁ ସେପଣ)—୧। ଧାନ୍ୟାଦର ତଳ
Ruth ଶେଇବା କରି—୧. The act or operation of
ରୋଆ, କୁଣ୍ଡ transplanting paddy and other seed-
ଶେଖିମାନୀୟାଙ୍କ; transplantation. [ରୁ—ଧାନ ଦୂର ପ୍ରକାର
ଦୃଷ୍ଟି କରିଯାଏ । ୧ ରୁଥ—ଧାନ ବିହନକୁ ଦୂରିଲେ ସେଥିରୁ
ଦୃଢ଼ବା ଗଛ ବିଅରିବେ ବଢ଼ି ସେଥିରେ ଧାନ ପଳେ ।
୨—ରୁଥ—ପ୍ରଥମେ ଧାନ ବିହନକୁ ଗୋଟିଏ ବିଅରିରେ
ଦୂରି ଦୃଢ଼ରେ କଳ ଦୃଢ଼ିଲେ ସେ ତଳକୁ ନେଇ
ଅନ୍ୟ ବିଅରିରେ ସେପଣ କରିବାକୁ ଦ୍ୱାଦ୍ସ; ବାଇଗଣ,
ଲକ୍ଷମାରିତ ଅହର ମଞ୍ଚିକୁ ପ୍ରଥମେ ଗୋଟିଏ ସ୍ତୋତ୍ରରେ ରୁଣ୍ଶ
ସେ ଗନ୍ଧମାନ ବଢ଼ିଗଲେ ସେ ତଳମାନଙ୍କ ଥଣ୍ଡ ଶେଇରେ
ଶେଇବାକୁ ଦ୍ୱାଦ୍ସ ।] ୩। (ସ. ରେଣୁ କା ସେମ) —ପରୁଣ;
ରୋଅଂ, ଦାନା ରେଣୁ—୨. Powder; pollen. ୪। ରେଣୁର
ଦାନା ବା ଚୁକାର କୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡଗୋଲକ; ଦାନା—୩. Globular
particles of any powdered thing.
୫। ଅରେଗେନ୍ଦ୍ରିୟ କତ୍ତାଦୂରେ କଥିନ୍ତିରୁ ମାଂଧର
କୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡ ଶୁଷକ—୫. Tiny particles of flesh
beginning to form on a healing wound.
୬। ଗୋଟିଏ ମାଳାକୁ ଏକଥର ମେରୁଠାରୁ ଅରମ୍ଭ କରି
ପୁଣି ମେରୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କପିବା—୫. Telling of beads

from the head-bead upto the last bead of a string of beads; one round of telling beads. (ଉ—ରୂଥ ଗ୍ରହ ଲକ୍ଷେ ଜାଣି ଯେ ନର କପର । ପ୍ରାଚୀ ଶୁଦ୍ଧିତରୁ ଗୀତା ।) ୩। ଗ୍ରେବାଇବା ଦାନ୍ତି କାଠିର ଶୁଦ୍ଧ ଶୁଦ୍ଧ ଅଂଶୁ; ଲୋମ ପର ଅଂଶୁ—6. Fur-like fibres; fibres (e. g., of tooth brush), କୁଞ୍ଚି, ରେସା filaments. (ସଥା—ଏ ଦାନ୍ତିକାଠିର ଅତା କର ଗ୍ରେବାଇଲେ ରୂଆ ଛଟିବ ।] ୭। ଅଳକାରରେ ଖଚିତ ହେବା ସୁନାର ବା ରୂପାର ଶୁଦ୍ଧ ଘୋଲକାର ବୁନାମାନ—
 ଦାନା ୭. Small round particles of gold or silver set on an ornament. (ଉ—କମଣ୍ଡତୁ ରୂଥ ରୂଥ, ଥରୁ କମଣ୍ଡତୁ ଦେବ ଯେ ମାଗୁଣି ! ବାଲୁବଣି ଚର୍ଚିରଥ—ତମ ।) ୮। ପ୍ରାଚୀନ କଳଙ୍ଗରେ ସ୍ଥତକର ଏକ ରୌପ୍ୟମୁଦ୍ରା—8. A silver coin current in ancient Kalinga. ପ୍ରାଦେ. (ଧରିଲୁପୁର, ସିଂହଭୂମି)
 ବି. (ଭୁଲ, ହି ରୂପି)—ଭୁଲ—Cotton. ବିଶ—୧।
 ରୋତ ରୋତ ହୋଇଥିବା (ଧାନ ଗଛ ପ୍ରଭାବ) —1. Transplanted (paddy and other seedlings), ରୋତାହୁଅମା । ଯେଉଁ ଶେଷରେ ଧାନକଳ ଥିବା ରୂଥ ହୋଇଥାଏ—
 2. A field which is transplanted with paddy or other seedlings.

ରୂପୀ—ଡେ. ବି (ସ. ଶ୍ରେମ) — ୧ । ଶ୍ରେମ—1. Fur. , । ପୁଣ୍ୟ
Ruāñ ଲୋପ—2. Down (of birds etc)
ବୈଠା, ଚାନ୍ଦା ରୋଷା

ରୂପାଇବା—ଦେ. କି (ସ. ରୁ ଧାରୁ ଶେଳନ୍ତ ଶୈପି ଧାରୁ) — ୧ । ଅନ୍ୟ
Rūpibh
ଦ୍ୱାରା ଶୈପଣ କରିବା—୧. To cause to
ରୋତାନ, ଟାରା �plant. ୨ । ଶୈପଣ କରିବା—୨. To plant.
ଶୈପବାନା, ଶୈପନା

ବୁଆ ଉଠିବା—ଡେ. ବି. କି—୧। କଥିତ୍ୟକା ଘାଆ ଅଦିରେ
 Ruā uṭhibā ମୁନିଆ ମୁନିଆ ହୋଇ ନୂଚନ ମାଂସ ଗୁଣ୍ଡକାମାନ
 ଦାନା ବାଁଧା ବାହାରିବା—1. Formation of tiny and
 ଦାନା ବାଁଧନା, ରେଶାଦେନା globular grains of
 growing tissues of flesh on a healing
 sore or wound; to granulate. ୨। ଅଂଶୁପୁରୁଷ
 ହେବା—2. To become fibrous (like a
 brush).

ରୁଅଖ—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀକ) ବ. (ସ ରୂପ୍ୟ)—ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳରେ ପ୍ରତିକଳିତ
Ruâkha ଏକ ପ୍ରକାର ରୈପ୍ୟ ମୁଦ୍ରା—A silver coin
current in ancient Utkal.

ରୁଆ ରୁଆ—	ଦେ. କଣ—	କ୍ଷୁଦ୍ର କ୍ଷୁଦ୍ର ରୁଆମାନ ଭିଟିବା ପ୍ରକାରେ
Ruā ruā	—	Forming into small growing tissues or particles or fibres.
ଦାନା ଦାନା		[ଉ—ତା ଦିତ୍ତପାକ କାହୁ ରୁଆ ରୁଆ ଫଳ ଦାନାଦାର ଗଲ୍ଲଣି ।] ଦେ. କଣ—କ୍ଷୁଦ୍ର କ୍ଷୁଦ୍ର ଅଂଶୁସ୍ତର ଦାନାଦାର, ରେଶାଦାର
		—Fibrous; granulated.
ରୁଆ ରୁଆ ଫଲିଯିବା—	ଦେ. ବି—	ଦେହରେ ଅବଶ୍ୟକ କ୍ଷୁଦ୍ର କ୍ଷୁଦ୍ରମାନ
Ruā ruā phalijibā	ଭିଟିବା—	The coming out of ଦାନା ଦାନା (ଟିପଟିପ) ଫୁଲା tiny globular eruptions ଦାନାଦାନା ହୋନା on the body.

ରୁଆ ରେଇ—ଦେ. ବି (ସହଚର) — ଧାନ ଶେଇବା ଅଛି କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟ
**Ruā roi —The various operations connected
 ରେଇଆ ତ୍ରାଇ with the transplanting of paddy
 ରୋପାରୋପି seedlings.**

ରୁଆଳି(ଲି)— ଦେ.କଣ—୧। ରୁଆମୁଳ—1. Set with or consisting of tiny globules or granules; granular. (ସଥା—ରୁଆଳ ଗୁଣ ।)
ଦାନାଦାର ୨। ଛୁଦୁ ଓ ଗୋଲିକାର—2. Tiny and globular; granular. ୩। ଅଂଶୁମୟ—3
ଦାନାଦାର Fibrous. କ. ଯୁଣ ଓ ଶୀ—୧। ପେରୁଁ ଲେବମାକେ

ରୋଯାଣୀ ବିଲରେ ଧାନ ରୁଆନ୍ତି—1. Those workmen or labourers who transplant paddy or other seedlings. ୨। (ବଣିଆଙ୍କ ଶବ୍ଦ)—ବଣିଆଙ୍କରେ ବାଢ଼ିଆ ହେବାଦ୍ୱାରା ରୁଆ ରୁଆ ହୋଇଥିବା ତାର—2. A wire dented into a line of globules or granules with the help of a Kitikita (a grooved metal mould).

ରୁଆଳ କଟିକଟା—ଦେ. ବ (ବଣିଆ ଶବ୍ଦ)—ସୁନାରୂପାର ରୁଆଳ
Ruājī kitikita ତାର କରିବା ଲାଗି ଏକପ୍ରକାର ୦ସା ବା
ଶ୍ରେଷ୍ଠ—A grooved metal mould used in preparing metal wires containing a row of globules or granules.

ରୁଇ—ଦେ. ବ—ରେଇ (ଦେଖ)—Roi (See). ପ୍ରାଦେ
Rui (ଲବିଆ) ବ.—୧। ତୁଳା (ତୁଳ. ହ. ରୂଇ)—
1. Cotton. , ୨। ରୁଇ—2. White ants.
୩। (ସିଂହଚାନ୍ଦି)—ରେହମାଛ—

Cyprinus Rohita fish.

ରୁଇତନ—ଦେ. ବ—ରୁହିତନ (ଦେଖ)
Ruitana Ruhitan (See)

ରୁଇ(ଏ)ଦାତ(ଦ୍) —ବୈଦେ. ବ (କରିଆ) (ପା. ରୁଏଦାତ =
Rui(e)dāt (d) ସମାରୁର, ବୃକ୍ଷନ୍ତ, ଅବସ୍ଥା, ବିବରଣ,
ରୋଏନାଦ କୌଣସି ସମୟ ବା ନକବମା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିବରଣୟକ୍ରମ)—
ରୁପଦାତ କୌଣସି ବିଷୟ ବା ନକବମା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିବରଣୟକ୍ରମ
ଅଦାଲତଙ୍କ ଲିପି; ସୁନ୍ଦର ସମ୍ବନ୍ଧର ମକବମାର ବସ୍ତୁ—
Written proceeding of a court containing the particulars or statements about a case. [କ୍ର—ଏ ଶବ୍ଦ ମୁସଲମାନ୍ ବାବୁ
ସମୟରେ ଓ ନୂଆ ଉଚ୍ଚରେଣ୍ଟ ଅମଲରେ ଡେଣ୍ଟିଶାରେ
ବରେଣ୍ଟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା ।]

ରୁଇବା—ଦେ. ବି [ସଂ. ରୁହିଧାରୁ ଶିତ ରେଷି ଧାରୁ]—
Ruibā ରେଇବା (ଦେଖ)—Roibā (See)

ରୋଆ ରୋପନା
ରୁଏ—ଦେ. ବ—[ମାଳା ଜପିବାର] ଏକ ରୁଆ ବା ଥର—
Rue Once; one round of (telling of beads).
ଏକବାର [କ୍ର—କେ ଥବା ରୁଏ ଜପିବ ବିଷୟା ଜତ୍ତି—
ଏକଦକ୍ଷା ଶା ମୁରୁହକ୍ତ ଗୀତା ।]

ରୁକ୍—ସଂ. ବ [ରୁକ୍ ଧାରୁ + ରାବ କ୍ରୁପ୍ = ରୁକ୍ ଶବ୍ଦ ୧ମା. ୧ବ]—
Ruk ୧। ଶୋଭା—1. Splendour; grace; beauty.
୨। ଶାନ୍ତି—2. Brilliance; lustre. ୩। ଚାନ୍ଦି—
3. Desire. ୪। [ରୁକ୍ ଧାରୁ—ପାଢ଼ିବ ହେବା
+ ଭାବ. କୁପ୍ର; ରୁକ୍ ଶବ୍ଦ ୧ମା. ୧ବ]—ପାଢ଼ା; ରେଣ
—4. Disease; illness. ୫। ରୁଜା (ଦେଖ)
5. Ruja See ୬। [ରୁକ୍ ଧାରୁ—ଅପ୍ରିପାଇବା
+ କଢ଼ି, କ୍ରୁପ୍; ରୁକ୍ ଶବ୍ଦ ୧ମା. ୧ବ]—ବିରୁଧ—

6. Lightning. ଶା. ବ—ରୁଗ୍ବେଦ; ସ୍ଵାମବେଦ
—The Rug Beda;

ରୁକ୍କର—ସ. ବିଶ—(ରୁକ୍ + କୁରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତି. ଅ)—ପାଢ଼ାଦୀପୁର—
Rukkara Giving pain; sickening (Apte).

ରୁକ୍ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା—ସ. ବି—[ଗୁପ୍ତ ତତ୍]—ରେଣ ଚିହ୍ନା ବା ପ୍ରତିକାର
Ruk-pratikriyā —Counteraction or treatment
of a disease (M. W.) curing; the practice
of medicine.

ରୁକ୍ବା—ସାଦେ—[ସମଲୟର] ବି—ରେଇବା [ଦେଖ]
Ruk-bā Rokibā (See)

ରୁକ୍ସଦ୍ବୀ—ସଂ. ବ.—[ଗୁପ୍ତ ତତ୍, ରୁକ୍ + ସଦ୍ବୀନ; ୧ମା. ୧ବ]—
Ruk-sadmbā ବିଷ୍ଣୁ—Ordure; excrement (M. W.)

ରୁକ୍—ଶା. ବ—[ସଂ. ରୁକ୍]—ରୁଗ୍ବେଦ—
Ruka The Rug Beda.

[ରୁକ୍—ସଂ] ସଂ. ବିଶ. ପୁ—ଦାନଶାଳ—
Liberal; bountiful (Apte)

ରୁ କରି—ଶା. ଅ—[କିଷ୍ଟ ପରେ ବିବହତ]—୧। ଯୋଗ୍ସ; ହେତୁ—
Ru kari 1. Owing to; as a result of. [କ୍ର—ସେ
ସୁନ୍ଦର କଷ୍ଟ ହୋଇଲାବୁକର ପାଇଲା ନିଧି ହରଇଲୁ ।

ରୁକ୍ତିରଣ—ମଥୁରମନଙ୍କ । ୨। ଉତ୍ସବୁ; ପରେ—
2. After. [ସଥା—ସେ ଆଇଲାବୁକର ମୁଁ
ଷେତୋରୁଅଧିଲ ।]

ରୁକା—ସାଦେ. (ଉଡ଼ିର ବାଲେଶର)—ବି—ରେଇବା (ଦେଖ)
Rukā Rokā (See)

ରୁକିବା—ସାଦେ—(ବାଲେଶର) ବି—୧। ସେବା (ଦେଖ)
Rukibā 1. Rokibā (See)

୨। [ଗଢ଼ିଲାଗ] ପାଳ ଦେବା; ଅକାହିବା; ଉତ୍ତବା—
2. To pour out; to spill. [କ୍ର—ମାଠଅରୁ
ଗଢ଼ୁରେ ପାଣିକୁ ରୁକ ।]

ରୁକୁ—ବୈଦେ. ବ. [ପା—]—ବୋଲନ୍ତ କୌଣସି ମଳକ ବା
Ruku ସୁନ୍ଦର ଗୋଟିଏ ଅଂଶ—A part of a hymn in

କୁରୁ କୃତ
the Koran.

ରୁକୁଣା[ଶା]—ଶା. ବ.—[ସଂ. ବୁବୁଣା]—ରୁକୁଣା ତାମ୍ବୀ ଶୀର
Rukūṇā(nī) ତାକ ନାମ—Name for calling
Rukmini.

ରୁକୁଣା(ଶା) ରଥ—ଦେ. ବ.—ଅଶୋକପୁରୀ ସମୟରେ ବୁକନେଶର
Rukūṇā(nī) ratha ଲିଙ୍ଗବଳ ମହାପୁର୍ବ ତଳକୁ ପ୍ରତିମାଙ୍କ
ଯେଉଁ ଥେରେ ବସାଇ ବିମେଶର ମନ୍ଦିରକୁ ନିଅସାଏ—

Name of the car moved on the Asoka-shatami day from the main temple to the Rameswar a temple at Bhubaneswar.
[କ୍ର—ସୁନ୍ଦର ରଥମାନ ଉଡ଼ିରମୁଖ ହୋଇ ପୁଣ୍ଡର
ମନ୍ଦିରରେ ପଦମ୍ଭ ତେଣୁ ବାହୁଡ଼ିବା ସମୟରେ ସେ ରଥ

[କ୍ର—ସୁନ୍ଦର ରଥମାନ ଉଡ଼ିରମୁଖ ହୋଇ ପୁଣ୍ଡର
ମନ୍ଦିରରେ ପଦମ୍ଭ ତେଣୁ ବାହୁଡ଼ିବା ସମୟରେ ସେ ରଥ

ମାନଙ୍କୁ ଚଳାଇ ରଥର ମର୍ଦିକୁ ଦକ୍ଷିଣଦିଗକୁ ରୁଲ୍ଲୟାଏ ।
ତତ୍ତ୍ଵ ରୁବନେଶ୍ଵର ରୁକ୍ମଣୀ ରଥ ସମେଶ୍ଵର ମନ୍ଦିର
ନିକଟରେ ପଢ଼ିଥିବା ପରେ ସେ ରଥର ମୁହଁ ଫେର ନ
ଯାଇ ବାହୁଡ଼ିଲୁ ହେଲେ ରଥ ଭାବରେ ଥିବା ସାଜସକୁ
ଆହିର ଓ ସିଂହାସନରୁ ବଢ଼େଇମାନେ ସେହି ରଥର
ପର ଦିଗକୁ ରୁଲ୍ଲର ସହିତ କରି ଦିଅନ୍ତି ଏକ ବାହୁଡ଼ା
ବେଳେ ରଥର ପର ଅଢ଼ିକୁ ଅଗ ଅଢ଼ି ରୁପେ ପରିବର୍ତ୍ତିର
କର୍ଯ୍ୟାଏ ଓ ଅଗ ଅଢ଼ିକୁ ପରୁଆଢ଼ି କର୍ଯ୍ୟାଏ । ଏଥିପାଇଁ
ତା ଅଛି—ରୁକ୍ମଣୀ, ରଥ ଅଛି ନ ଫେରେ ।]

ରୁକ୍ମଣୀ(ଶୀ)ହାତ ପ(ପୋ)ରୁ(ଶ)—ଦେ. ବ.—[ସଂ. ପାଷାଣରେଖା]—
Rukm̄ṇā(nī) hāta pa(po)chā(chhā) ରୁକ୍ମଣୀକ ବର୍ଗର
[ସଂ—ପାଷାଣରେଖା, ପାଷାଣ] ଶାକ ବିଶେଷ—Plectranths
ରେବକ, ପାଷାଣରେଖା, ଅଣ୍ଣୁ Aromaticus; Coleus
ରିରିତ, ରକପୋତମା Scuellarioides; Coleus
ଅଣ୍ଣୁରେଦ, ଅଣ୍ଣୁରି, Aromaticus or Ambonicus
ରେତା, ଶିଳାରେବକ,
ଭାପିରର, ଶିଳା, ରତ୍ନକ,
ନଗରତ
ପା. ଗୋପଦ
ଅ. ଜନ୍ମିଅନା
ତେ. ତେନନରୁ ପିଣ୍ଡ;
ପିଣ୍ଡିରେତୁ
ଶୁ. ପାଖାନ ରେଦ, ପାଥରଚାର] ସାଧାରଣତଃ ଏ ଗଛ ଜନ୍ମେ ।
ମ. ପାଷାଣରେଦ
ପାଥରଚାର ଦାଖାନମେଦ ବସ୍ତିଶୋଧକ ଓ ରେବକ; ଏହା
ଦେବାଷ, ଅଣ୍ଣି, ଶୁଳୁ, ମୁଦୁକୁତ୍ତ, ଅଣ୍ଣୁର, ହୃଦ୍ରୋଗ,
ସୋନ ରେଗ, ପ୍ରମେହ, ପ୍ରିହା, ଶୁଳ ଓ ଦ୍ରଶ୍ୟରେଗ-
ରାଶକ ।

ରୁକ୍ମି—ସଂ. ବ.—[ରୁ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତି ମ]—୧। ସର୍ତ୍ତ—1. Gold.
Rukma ୨। ଲୌହ—2. Iron. ୩। ନାଗକେଶର—
3. A flower; Mesua Ferra. ୪। ଧୂର—
4. The thorn apple plant. ୫। ପୁଂ. (କାମ)
ରୁକ୍ମଣୀକର ଏକ ଶାର (ହ. ଶ.)—5. Name of a
brother of Rukmini.

ରୁକ୍ମାରକ—ସଂ. ବ. ପୁଂ—(ରୁକ୍ମି=ସର୍ତ୍ତ+ରୁ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତି. ଅକ)—
Rukma karaka ସର୍ତ୍ତକାର—Goldsmith.

[ରୁକ୍ମାରକ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ରୁକ୍ମଣୀ—ଶ୍ରା. ବ. ପୁଂ—ରୁକ୍ମଣୀ (ଦେଖ)

Rukmani Rukminī (See)

ରୁକ୍ମିପାଶ—ସଂ. ବ.—୧। ଯେଉଁ ସୁକାରେ ସୁନା ଅଳକାର ରୁକ୍ମାପାଶ
Rukma paśa ପିକାଯାଏ—1. A string on which
golden ornaments are worn. (M. W)

୨। ସୁତାରେ ଉଥର ପାପ, ପଞ୍ଚିର ସାହାଯ୍ୟରେ

ଅଳକାରିତ ପିକାଯାଏ (ହ. ଶ.)—2. A noose made
of thread with the help of which
ornaments are worn.

ରୁକ୍ମପୁର—ସ. ବ—(ନାମ)—ରୁକ୍ମ ବାବ କରୁଥିବା ପୌରିଣିକ
Rukmapura ନଗର (ହ. ଶ.)—Name of a town
where Garurda is said to live.

ରୁକ୍ମବାହନ—ସ. ବ—ଦ୍ରେଶାର୍ଥ୍ୟ (ହ. ଶ.)—
Rukmabahana A name of Dr̄ṇāchārjya.

ରୁକ୍ମାଙ୍ଗଦ—ସ. ବ—(ରୁକ୍ମ=ସର୍ତ୍ତ+ଅଙ୍ଗଦ=ବାହୁଦୂଷଣ, ପାହାର;
Rukmāṅgada ବହୁବ୍ରାହ୍ମ) —(ପୌରିଣିକ) କଳିଙ୍ଗ ଦେଶର
କନେକ ନାମ—Name of a mythological
King of south India. ସ. ବିଶ. ପୁଂ—

[ରୁକ୍ମାଙ୍ଗଦ—ସ.] ସୁନାର ବାହୁ ପିକାରୁଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—

Wearing a gold armlet.

ରୁକ୍ମାବତୀ—ସ. ବ. ଶୀ—ବିଦର୍ଭ ରଜତନୟ ରୁକ୍ମାବତୀ କନ୍ୟା, ଯେ
Rukmabatī ଶ୍ରୀମିକ ପୁନ ପର୍ବତୀ ବିବାହିତ
ହୋଇଥିଲେ—The daughter of Rukmi and
a daughter-in-law of Śrikrushna.

ରୁକ୍ମାବ୍ହା—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ରୁକ୍ମି+ଅଭା)—ସର୍ତ୍ତାବ୍ଦୀ; ସର୍ତ୍ତିପର
Rukmābha ରୁକ୍ମିଳ—Shining or bright like
gold. (M. W)

ରୁକ୍ମି—ସ. ବିଶ. ଶୀ (ରୁକ୍ମି+ରନ+ଶୀ. ଶ.)—ସର୍ତ୍ତାବ୍ଦୀ—
Rukmini Having gold ornaments on the
person. ବ—୧। ସର୍ତ୍ତାବ୍ଦୀ ରୁକ୍ମି—1. Name of
a tree (M. W.). ୨। (ଶୀ)—ରୁକ୍ମିକାରୁ ପରିଷକ
ଶବ୍ଦଙ୍କର ଜଣେ ମହିଳା—2. One of the
married queens of Śrikrushna while he
was the King of Dwārakā. [ବ—

ରୁକ୍ମି ବିଦର୍ଭର ସ୍ତର କକର ଦୁହିତା ଥିଲେ । ଶାକୁଷିକ
ରୁପଶର ବର୍ଣ୍ଣିତା ଶୁଣି ରୁକ୍ମିଣୀ ତାଙ୍କୁ ନ ଦେଖି ମଧ୍ୟ
ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଅକୁଷ୍ଟା ହେଲେ ଏବଂ ମନେ ମନେ ତାହାକୁହୁ
ପକ୍ଷରୁପେ ବରଣ କଲେ । ରୁକ୍ମିଣୀଙ୍କ ପିତା ଓ ରୁକ୍ମି
ପକ୍ଷର ରୁକ୍ମିଣୀଙ୍କ ପଢ଼ିବା କୃଷକ ଶହୁ ଜରସର
ଅଧିନ ରାଜା ସୁରାରୁ ସେମାନେ ଶାକୁଷିଦେଶ ଥିଲେ ।
ଜରସର ଅନୁରୋଧରେ ସେମାନେ ତେବେକ ଦମ-
ଘୋଷକ ପୁନ ଶିଶୁପାଲଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ରୁକ୍ମିଣୀଙ୍କ ବିବାହ
ସମ୍ମାନ ପ୍ରିଯ କଲେ । ରୁକ୍ମି ଏହା ଜାଣି ପାର
ଦ୍ଵାରକାଧିପତି ଶାକୁଷିକ ନିକଟକୁ ଗୋପନରେ ଦୁଇ
ପ୍ରେରଣ କଲେ । ବିବାହିତବସର ସଥାତାଳରେ ଶିଶୁପାଲ
ରୁକ୍ମିଣୀଙ୍କ ବିବାହ କରିବା ପାଇଁ ବିଦର୍ଭ ନଗରରେ
ବରବେଶରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । କିନ୍ତୁ ଶାକୁଷି ବଳରୁକ୍ତ
ସହିତ ବିଦର୍ଭରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ରୁକ୍ମିଣୀଙ୍କ ବଳପୂର୍ବକ
ଦୂରଣ୍ଟ କଲେ ଓ ଶିଶୁପାଲ ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ ପ୍ରତାବର୍ତ୍ତନ-

କଲେ । ଏଥୁପାଇଁ କୌଣସି ଲୋକ ଅଶାନ୍ତି ହୋଇ ବ୍ୟପଳ ମନୋରଥ ହେଲେ ତାକୁ ବୋଲିଯାଉ ଥାଏ ଯେ, ‘ସେ ଶିଶୁଗାଳିଆ କା ଶିଶୁଗାଳ ହୋଇଗଲ ।’

ବିଦର୍ଭରେ ବିବାହ ଉପଲକ୍ଷରେ ସମାଗତ ତଥାପକ ଅଦି ରାଜଶାଖା ଶାକୁଷଙ୍କ ବାଧା ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ବିନ୍ଦୁ ଶାକୁଷ ଓ ବଳରୂପ ସମସ୍ତଙ୍କ ପରିପ୍ରକାଶ କରି ରୁଦ୍ଧଶୀଳ ଘେନ ଦ୍ୱାରାକାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ଓ ରୁଦ୍ଧଶୀଳ ସଙ୍ଗେ ସେଠାରେ ଶାକୁଷଙ୍କର ବିବାହକିମ୍ବା ସମ୍ମାନିତ ହେଲା । ରୁଦ୍ଧଶୀଳ ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ଅଂଶ ପ୍ରଦଶ କରି ପୃଥିବୀରେ ଜନ୍ମ ଲାଭଥିବାର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅଛି । ଶାକୁଷଙ୍କ ଜୀବିତରେ ରୁଦ୍ଧଶୀଳ ଗର୍ଭରୁ ପ୍ରଦୁଷମ୍ବ (କାମଦେବଙ୍କ ପରିଜନ୍ମରେ ଧରିଦୂଷ) ଅଦି ଦଶପୁତ୍ର ଓ ରୁଦ୍ଧମତ୍ତାନାମୀ କଲାପ କରୁତୁଥିଲେ । ସତ୍ତ୍ଵବିଶ୍ଵାସ ପରେ ଶାକୁଷ ମାନବଶାଳା ସମରଣ କରିବାକୁ ଅଛୁଟିନ, ସତ୍ତ୍ଵଦଶୀମ୍ବ ରାଜମହିଳାମାନଙ୍କ ସହିତ ରୁଦ୍ଧଶୀଳ ଉନ୍ନତପ୍ରସରକୁ ନେଇ ଗଲେ; ବିନ୍ଦୁ ରୁଦ୍ଧଶୀଳ ପଢ଼ିବିବହୁ ସହି ନ ପାର ପୁଣ୍ୟ ହୃଦୟରକରେ ଆସ ଦେଇ ଜୀବନ ବିପର୍କରେ କଲେ ।]

ରୁଦ୍ଧଶୀଳକ୍ଷ—ସ. ବ (ପ୍ରସ୍ତୁତ ତତ୍ତ୍ଵ) —ରୁଦ୍ଧଶୀଳ ସ୍ଥାମୀ ଦ୍ୱାରକାଖିପତନ
Rukminîkânta ଶାକୁଷ—Srikrushnâ (the husband
(ରୁଦ୍ଧଶୀଳାଥ—ଅନ୍ତରୂପ)
of Rukmini).
ରୁଦ୍ଧଶୀଳାଦଶୀ—ସ. ବ—କୈଶାର ଶୁକ୍ଳ ଦାଦଶୀ)—The 12th
Rukmini dwâdasâsi day of the bright fortnight
of Baisâkha. (ଏ ଦିନ ବିଶ୍ଵପୁରା ଓ ବ୍ରତ ପାଲିତ
ହେବ ।)

ରୁଦ୍ଧଦର୍ପ—ସ. ବ (ବହୁଶୁଦ୍ଧ; ଏ ରୁଦ୍ଧଶୀଳ ଶାର ରୁଦ୍ଧଶୀଳ ଦଶା କରି-
Rukmidarpa ଥିବାରୁ)—ଶାକୁଷଙ୍କ ଅତ୍ୟକ ବଳରୂପ—
ରୁଦ୍ଧଦାରଣ } Balarâma, the elder brother of
ରୁଦ୍ଧଦପତ୍ନୀ } Srikrushnâ.
ରୁଦ୍ଧଦର୍ପ } —ଅନ୍ତରୂପ

ରୁଦ୍ଧ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ରୁଦ୍ଧ+ଇନ, ୧ମା. ୧ବ)-ଶୁର୍ମିମୟ—Golden.
Rukmi ବ. ପୁଂ—ରୁଦ୍ଧକ ସାରାଙ୍କ ଜ୍ୟୋତି ପୁଣି ଓ ରୁଦ୍ଧଶୀଳ
ଜ୍ୟୋତି ଗ୍ରୂଟା—The eldest brother of
Rukmini.

[ଦ୍ୱ—ଏ ଶାକୁଷଦେଖି ଥିଲେ । ଶାକୁଷ ରୁଦ୍ଧଶୀଳ-
ଦରଣ କରି କେବାରୁ ଏ ତାଙ୍କ ଗତିରେଥ କରିବାକୁ
ନର୍ମଦାଗରରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ବିନ୍ଦୁ ବଳରୂପଙ୍କରୁ
ପରିପ୍ରକାଶ ହୋଇ ଲହାରେ ଅଭି ବିଦର୍ଭକୁ ଫେର ନ ଅସି
ଗ୍ରେଜକଟକ ନାମକ ନିରାପଦ ପ୍ରଦାନ କରିବାରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ
ହେଲେ । ଏ ଶାକୁଷଙ୍କ ଦିଦିଙ୍ଗୀ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ରୁଦ୍ଧଶୀଳଙ୍କ
ଏହାଙ୍କ ସେ ହ କମି ନ ଥିଲ । ଶାକୁଷଙ୍କ ପୁଣିପ୍ରଦୁଷମ୍ବଙ୍କ
ସହିତ ଏ ଏହାଙ୍କର କଳ୍ପା ରୁଦ୍ଧଦଶାକୁ ବିବାହ କରିଲ
ଥିଲେ । ମହାଭାବତ ସ୍ଵଦର ପ୍ରାକୁବାଳରେ ଏ ଅପଣାର

ଶାରର ଶ୍ୟାମକପୂର୍ବକ ପ୍ରଥମେ ପାଣୁକଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଓ
ପରେ କୌରବଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଯୋଗ ଦେବାଗାନ୍ତ ନିଜେ
ପ୍ରସାଦ କଲେ । ବିନ୍ଦୁ ଏହାଙ୍କ ଅହମିକା ଯୋଗୁ ଉଦୟ
ପକ୍ଷ ଏହାଙ୍କ ପ୍ରସାଦକୁ ପ୍ରଦଶ କଲେ ନାହିଁ । ଏ ପ୍ରଦୁଷମ୍ବ
ତଳୟ ଅନ୍ତରୁକ୍ତଙ୍କ ସହିତ ଅପଣାର ଏକ ଶୌରୀଙ୍କ ବିବାହ
ଦେଇଥିଲେ । ସେହି ଉତ୍ସବ ଉପଲକ୍ଷରେ ଯାଦବମାନେ
ଏହାଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ‘ଭୋଜକଟକ’ ରାଜଧାନୀଙ୍କ ନିମନ୍ତିତ
ଦୋଷ ଅସିଥିଲେ । ସେହି ସମୟରେ ଏ ବଳରୂପଙ୍କ ସହିତ
ଅକ୍ଷାତ୍ମାରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇ କୌରାର ପ୍ରତାରଣା କରିବାରୁ
ବଳରୂପ ଏହାଙ୍କ ଅଣାଦାତ (ପଣାକାଠିରେ ଅଣାତ) କଲେ
ଏବଂ ସେହି ଅଣାଦରେ ରୁଦ୍ଧି ପଂଚପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ।
ଏହାଙ୍କର ଅନ୍ୟ ସାନ ରୁଦ୍ଧମାନଙ୍କ ନାମ ରୁଦ୍ଧିବେଳ, ରୁଦ୍ଧ-
କେଶ, ରୁଦ୍ଧମାନ୍ତ୍ର, ରୁଦ୍ଧରଥ, ରୁଦ୍ଧମାଲୀ (ହ. ଶ.)]

ରୁକ୍ଷ (ଧାରୁ)—ସ—କର୍କଷଦେବା—

Ruksh (root) To be rough.

ରୁକ୍ଷ—ସ. ବ (ରୁକ୍ଷ ଧାରୁ—କର୍ପଲଦେବା + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ ସ; ବିମ୍ବ ରୁକ୍ଷ ଧାରୁ

Ruksha —କର୍କଷ ଦେବା+କର୍ତ୍ତ୍ତୁ ଅ)—ରୁକ୍ଷ—Tree.

ସ. କର୍କଷ—୧. ଅଚକୁଣ; ଅମ୍ବଣ; କର୍କଷ—

1. Unsmooth; rough; scabrous. ୨।

କଠୋର—2. Hard. ୩। ଶୁଦ୍ଧ; ଲାବସ—3. Dry.

୪। କଠୋରବ୍ରତଧାରୀ—4. Observing very

hard penance. * । ତାତ୍ତ୍ଵ; ଭିତ୍ତି—5. Harsh;

stern. ୬। ବରସପ୍ରବୁଦ୍ଧ—6. Morose; scow-

ling. ୭। ଅସ୍ଵର୍ଗ୍ୟ; ନୁହୁର—7. Not oily. ୮।

କଠୋରବ୍ରତଧାରୀ—8. Rude; uncouth; sulky; harsh-

tempered; of irritable temper. ୯।

ଶଦୁତାପଦ—9. Inimical; unfriendly. ୧୦।

ଅନୁକୂଳ—10. Repulsive; unfavourable.

୧୧। କର୍କ୍ସ୍ୟ; କର୍କ୍ୟ—11. Cruel; hard-

hearted. ୧୨। କେଗାବାନ୍—12. Speedy;

swif. (ଏହାର ଅପର୍ବଣ ନୁହୁର; ଲୁହୁର) ୧୩।

(ବେଦିକ) ରତ୍ନ—13. Shining; brilliant

(ରୁକ୍ଷା—ସ୍ତ୍ରୀ)

(Apte)

ରୁକ୍ଷ କେଶ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁବୀହି)—ପାହାର କେଶରେ ମାଲପା

Ruksha kesa ଲାଗ ହୋଇ ନ ଥାଏ; ଲୁହୁରମୁଣ୍ଡା—

[ରୁକ୍ଷକେଶ—ସ୍ତ୍ରୀ] Not having the hair smeared

with oil. ସ. ବ (କର୍ମଧା) —ଲୁହୁରବାଳ—

Unoiled hair.

ରୁକ୍ଷତା(ବ)—ସ. ବ (ରୁକ୍ଷ+ରାବ ତା, ବି) —୧। କର୍କଷତା—

Rukshatâ (twa) 1. Rudeness; uncouthness.

, 2. କଠୋରତା—2. Harshness.

ବୁଝ ପତ୍ର—ସ. ବ. (ବୁଝ ଅଟେ ପଦ ସାହାର: ବନ୍ଦୁଗୀତ୍ର) — ଶାଖୋଟ; Ruksha patra ଶାହାତ୍ରା ଗଢ—A tree; Streblus Asper.

ବୁଝ ପ୍ରକୃତି—ସ. ବ. (କର୍ମଧାରୟ)—କଠୋର ପ୍ରକୃତି—
Ruksha prakṛuti Rude or harsh nature.
ସ. ବଣ. ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ସ୍ଥା. (ବନ୍ଦୁଗୀତ୍ର) — ବୁଝପ୍ରକୃତିବରିଷ୍ଟ୍—
Irritable; surly.

ବୁଝ ପ୍ରକୃତିକ—ସ. ବଣ. ପୂର୍ଣ୍ଣ (ବନ୍ଦୁଗୀତ୍ର; ବୁଝ + ପ୍ରକୃତି + କ) —
Ruksha prakṛutika କରଣ ସ୍ଵାଦସ୍ଵର୍ଗ—Of rude or
(ବୁଝ ପ୍ରକୃତିକା — ସା)

ବୁଝ ଭାଷୀ—ସ. ବଣ. ପୂର୍ଣ୍ଣ (ବୁଝ + ଭାଷୀ ଧାରୁ + କଣ୍ଠ). ଭାବ; ୧ମା—
Ruksha bhāṣhi ୧ବ) — ସେ କଠୋର ବାବ୍ୟ କହେ—
(ବୁଝଭାଷୀ—ଶା) Speaking roughly or rudely.
(ବୁଝଭାଷଣ, ବୁଝଭାଷିତା—ବିଶେଷ)

ବୁଝ ସ୍ଵାଦୁ ଫଳ—ସ. ବ. (ବୈଦ୍ୟକ) — ଧନ୍ୟକ ବୁଝ; ଧାମଣ ଗଛ—
Ruksha swādu phala A wild timber tree;
Cordia Macleodei; Grewia Treliaefolia.

ବୁଝି—ସ. ବ. —ବନ୍ଦୁ ବୁଝ—
Rukshī Croton Polyantrum (tree).

ବୁଝି (ଧାରୁ)—ସ—ବ୍ୟାଙ୍ଗି ତେବା—
Rukh (root) To be angry.
ବୁଝି—ସ. ବ. (ବୁଝ ଧାରୁ + କଣ୍ଠ. ଅ) — ୧। ଶିକ୍ଷ; ଶେରା; ବୁଝି—
Rukha 1. Empty. , ୨। ଶିକ୍ଷ; ଶେରା; ବୁଝି—
ଶିଂଡୀ 2. Lean; weak; delicate. ଦେ. ବ. (ସ.
ଶିଂଡି, ବ୍ୟାଙ୍ଗି, ଚାର ରୁଝ—କରଣ) — ୧। ଭାବରେ ବା
କରତରେ କଟା ହୋଇଥିବା ଲୁହା ଅବି ଧାରୁର ଅଛ ଯୁଦ୍ଧ
ଶିଂଡି—1. Powder of metals; metal
filings. [ଦ୍ର—ବାରୁଦରେ ରୁଝ ମିଶାଇ ସେଥିରେ
କିଅ ଲଗାଇଲେ ସେ ରୁଝମାନ ଜଳକ୍ତା ରଖା ପୁଲ ପର
ଅଛ ପଡ଼େ] , ୨। ଲୁହା ଅବି ଶିଂଡା ମିଶି ବାରୁଦରୁ
ଅଛିଁ। ଜଳକ୍ତା ରଖା ପୁଲ ପର ଦେଖାଯିବା ଅଗ୍ରି ଶୁଳିଙ୍ଗ—
2. Burning sparks coming out of burn-
ing gun powder or fire work which is
prepared by mixing metal filings with it.

ବୁଝ ଲୁହା—ଦେ. ବ. —ଏକ ସକାର ଟାଣଥ ଲୁହା—
Rukha luhā A sort of hard iron.

ଶିଂଡିଆ ଲୁହା [ଦ୍ର—ଅନ୍ୟ ଲୁହା ଅପେକ୍ଷା ଏ ଲୁହାକୁ ଉହା ବା କରତ
ଶୁର୍ଯ୍ୟିଡିଆ ଲୋହା ହାତ ବେଶି ରୁଝ ବାହାରେ]]

ବୁଝା—ଦେ. ବ. (ସ. ଆପରାଶା ଶକ୍ତି; ପାହା ଭାପରେ ପ୍ରତିପଦ୍ଧତି
Rukshā କ୍ରୁଦ୍ଯ) — ଆପାଧାର; ପିଲିସତ—Lamp-stand.
ଦୌପ ରାଖା, ଦେଇଥୋ ଦେ. ବଣ. (ସ. ରୁଝ) — ୧। ନୂହେ;
ଚିରାଗଦାନ, ଦୀବତ ଅସ୍ତ୍ରିଗଢି; ତେଜଶ୍ଵର—1. Unoily. ,
କର୍ତ୍ତା(ଥ) ଶୁଦ୍ଧ; ମାରସ—2. Dry. , ୩। କର୍ତ୍ତା; ଅମସ୍ତି—

ରତ୍ନା 3. Unsmooth; coarse. ୪। କତ୍ତା (କଥା)—
4. Uncouth (words). *। (ଆଦି) ସାହା ତେଜି
ବା ସ୍ଵତ ତେଜି ହୋଇ ନ ଥାଏ—୫. Not smeared
or seasoned or saturated with oil or
ghee.

ରୁଖା(ଶେ)ରବା—ଦେ. କି. (ସ. ବୁଝ ଧାରୁ ଶିଂଡି) — ରଗାଇବା;
Rukhā(khe)ibhā ତିତ୍ତାଇବା; ରୁଷାଇବା—To tease, to
ରାଗାନ ଯାହାନ irritate.

ରୁଖା ଭାତ—ଦେ. ବ. (ସ. ବୁଝ+ଭାତ) — ୧। ନୂହେର
Rukhā bhāta ଭାତ; ଯେଉଁ ଭାତରେ ଶିଥ ଗୋଳା ହୋଇ
ଶୁକନୋ ଭାତ ନ ଥାଏ—୧, Rice not anointed
ରତ୍ନା ଭାତ with ghee. [ଦ୍ର—ସ୍ଵତ ଭାତରେ ‘ଶିତ୍ତମାନଙ୍କ
ଲୁହେକଳ’ ପ୍ରବଳ ଥାଇଲା] , ୨। ମୋଟା ଭାତ; ବିଗଡ଼ା
ଅନ—୨. Coarse rice; boiled coarse-rice.
୩। ରୁହା ଭାତ; ବ୍ୟଞ୍ଜନବିଶ୍ଵାନ ଅନ—୩. Cooked
rice not served up with curry. , ୪।
ଶୁଦ୍ଧିଲ ଭାତ; ଶୁଦ୍ଧ ଅନ—୪. Dried rice; boiled
rice which has become dry. [ଦ୍ର—ଭାତ
ସରଙ୍ଗ ଶିଥ ଗୋଳା ନ ହେଲେ ତାହା ଶିଳବାକୁ କଷ୍ଟ
ହୁଏ, ଏଥୁପାଇଁ ଦୃଢ଼ମାନ ଭୋକନକୁ ହିନ୍ଦୁମାନକ
କୁହେକଳ କହନ୍ତି । ସେହିପରି ଭାତ ସଙ୍ଗେ ତାଲ ବା
ବିଅଖା ନ ଥିଲେ ସେ ଭାତ ଗଲାଧାରଣ କରିବାକୁ
କରିପାଇଲାଏ]

ରୁଖା ଶୁକ୍ରା—ଦେ. ବଣ. (ସହଚର; ସ. ବୁଝ + ଶୁଦ୍ଧ) — ୧। ଶୁଦ୍ଧ ଓ
Rukhā shukrā ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବିଶ୍ଵାନ (ରୁଝ) ଏବଂ ଶୁଦ୍ଧିଲ (ଅନ) —
କର୍ତ୍ତା ଶୁକ୍ରା 1. (food) Not accompanied with
ରତ୍ନା ଶୁକ୍ରା ghee or curry and which has also
become dry. , ୨। ବିଗଡ଼ା (ଭାତ) — ୨. Coarse
(କର୍ତ୍ତା—ମୁଣ୍ଡ କି ଧଳା ନୁହେଁ ପେ, ମୋ ଘରେ
କିଛି ଦୃଢ଼ମାନ ବା ପଚପଚିଆ ମାଲ ଖାଇବାକୁ ମିଳିବ ।
ମୋତେ ସେ ଅଣ୍ଟା କରିବ ତାକୁ ଦିନାକ୍ରେ ରୁଖାଶୁକ୍ରା
ଆଗରାତ ମୁଠାଏ ମିଳିବ ।) , ୩। ତେଜାଦି ତେଜି ନ
ହେବାରୁ ଶୁଦ୍ଧ ବା ବୁଝି (ଦେହ) — ୩. (body)
Which has become unoiled and coarse
(ଭାତ—ରୁଖାଶୁକ୍ରା (୧) ଆଏ ପେ, ରୁଖାଶୁକ୍ରା (୨)
କୁଏ ସେ—ଭାତ ।) ଦେ. ବ. — ୧। ଶୁଦ୍ଧ ଓ ବ୍ୟଞ୍ଜନମାନ
ଆଦ୍ୟ; ଶୁଦ୍ଧମାନ ଶାକାନ—୧. Coarse and
simple food; scanty fare. , ୨। ତେଜାଦି ତେଜି ନ
ହେବାରୁ ଶୁଦ୍ଧ ବା ବୁଝି—୨. An unoiled and slender
person.

ରୁଖିଆ—ଦେ. ବ. — ଏକ ପ୍ରକାର କୁହୁ ଶିଂଦି—
Rukhiā A kind of small insect.
ଶୋକା [ଦ୍ର—କୁହୁ ଓ କଳ ଅବରେ ଏହି ଶୋକାଙ୍ଗି ଛାତାରେ
କୀଡ଼ା, ମୂଳ ଓ କଳାର ଲୋଟ ଲୋଟ କୁହୁ ପୁଣ୍ୟର କିଅନ୍ତି ।]

ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ିକାଳ) ବ—ଯେ ସୁନ୍ଦରେ କଇଲ ସୀମାବୁ
ଜାଗି ସବଳେ ଶିକାସ୍ତଗାନଙ୍କୁ ବାଘ ଅଥ ଜନ୍ମିକର ଗବର
ଦିଅବୁ—Persons who watch the move-
ments of game-animals in the night
previous to a beat in a jungle.

ବୁଣିଆ ବସା(ସେ)ଇବା—ପାଦେ. (ଗଡ଼କାଚ) କ୍ର—ଜଗଳର ସେଉଁ
 Rukhia^h bas^h(se)ib^h ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ଥୁବା ବନ୍ୟ ଜନ୍ମମାନଙ୍କୁ
 କାଲୁଣିଆମାତଙ୍କ ହ୍ରାଷ ଶିକାର ପାଖକୁ ପୂରୁଢ଼ାଇ ଅଗିବାର
 ପୁର କରିଯାଏ, ଶିକାର କରିବାର ପୂର୍ବତିନ ଘରରେ ସେହି
 ସୀମାକୁ ଅଳ୍ପ ସଖ୍ୟକ ଲୋକଙ୍କ ହ୍ରାଷ ଜଗାଇବା—
 To have an area of a jungle watched
 by a few persons on the night previous
 to a beat. [କ୍ର—ଏହି ବୁଣିଆମାନେ ଘର ମଧ୍ୟରେ
 ଏ ସୀମାରେ ବାଘ ଅଦି ଥୁବା କି ଥୁବା ବାର ପାର
 ପରତିନ କାଲୁଣିଆମାନେ ସେ ସୀମାକୁ ଘେରିବା ପୂର୍ବରୁ
 ଶିକାରକୁ ସେ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ଥୁବା ଜନ୍ମମାନଙ୍କ ସବାଦ
 ହଥରି ।]

ବିଶ୍ୱାସ—ହେଲି ଉଷା (ସ୍ତ୍ରୀ ଉଷା) = ଉଷା (ଦେଖ)

Rukhila	শুকলা	Rukhā (See)
রুক্ষিলা	শুকলা—দে. বিশ	রুক্ষা শুক্ষা (দেশ)
Rukhila	sukhila	Rukhā sukha (See)

ରୁଗ୍— ପ୍ଲାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି— ରୋଗ—
Rug Disease.

ରୂଗ(ଗୁ) ରୂଗ(ଗୁ)	—ଦେ. ଅ—ସାମାନ୍ୟ ଜଳାପୋଡ଼ା; ମରଚ ଖାଇଲେ
Rug(gu) rug(gu)	କିମ୍ବା ଦେହରେ ଉଷ୍ଣ ବିଷାକ୍ତ ଲେପ
ଅଙ୍ଗଅଙ୍ଗଜଳୀ ହକରୁକ୍ତ	ଆଦି ଲଗାଉଲେ ଛଇ ବା ଦେହ
ସାମାନ୍ୟରେ ପୋଡ଼ାଇଲା କରିବା ପ୍ରକାରେ—	
Slightly burning sensation felt in the tongue or body by the application of slightly pungent things (e. g. black pepper) or irritants.	[ତୁ—‘ରଗ ରଗ’ ‘ରୂଗରୂଗ’ଠାରୁ ବେଶି ଜଳାପୋଡ଼ା ସୁତକା କରେ; ଅତ୍ୟନ୍ତ ଛଳା ପୋଡ଼ାରୁ ‘ହାରହାର’ ପୋଡ଼ିବା ବୋଲିଯାଏ ।]

ରୁଗ୍(ଗୁ)ଡ଼ିଆ—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି (ତୁଳ. ହ. ଘେନ୍ଦ୍ରପୁର)
Rug-(gu)rdia କକରମୟ ସ୍ଥାନ; ପଥୁରିଆ ଯାଏ—
A rocky or gravelly place

ଦେ. ବିଶ—ବାହର ଓ ଶରୀରକାଯୁ—Of stunted growth and emaciated.
 ରୋଗାପଟିକା ରୌଡ଼ିଆ growth and emaciated.
 ରୁଗ୍-ବିନିଷ୍ଟ୍ୟୁ—ସ. ବ (ଗୁଡ଼ୀ ତତ୍; ରୁଗ୍+ ବିନିଷ୍ଟ୍ୟୁ)—୧। ରୋଗର
 Rug-binischaya ଲିଦାଳ; ଲକ୍ଷଣାଦର୍ଶ ପରିଷାଦାର ରୋଗର
 (ରୁଗ୍-ବିନିଷ୍ଟ୍ୟୁ—ଅଳ୍ୟରୂପ) ଚିକିତ୍ସା—1. Diagnosis (Apte)

୨। ମାଧବକରତ୍ତାକ ଗ୍ରହୀ—2. The name of a
Sanskrit treatise on Diagnosis
(Apte).

ଖୁଗ୍ରଭୟ—ସ. ବ (ଶ୍ଵାସ ତର; କୁକୁଳିଦୟ) —ବୋଗର ଅଣାଙ୍କା —
Rug-bhaya Fear or risk of disease (M. W.)

Ruga 疾病—Disease.
 ରୁଗଣ(ଶୀ) — ଦେ. ବିଶ.—(ସୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ)—(ସ. ରୁକ୍ଷ) — ରୋଗଣ
Rugana(nā) [ରୋଗନା]—Rogana (See).

[ରୁଗଣୀ(ରୂପ) — ଅଳ୍ପରୂପ] [ରୁଗଣୀ, ରୁଗଣେଇ—ଶ୍ଵି ରୂପ]
କେବଳ ଏହି ରୂପ ମାତ୍ର ନାହିଁ ।

Rogan [Rogan] Rogan (See) **Rogan** (See) **Rogan** (See) **Rogan** (See)

Ruga—ପ୍ରାଣେ—(ସମ୍ମଲିଷ୍ଟ ଓ ଉତ୍ତରବ ବଳେଶ୍ଵର; ଓ ସ୍କୁଲରେ
Ruga ଓ ଉତ୍ତରବ) —ବିଶ.—୧. ରୂପଣ—1. Ailing; in-
valid; sick; 2. Sick.

ବୁଗଣୀ—ପ୍ରାଦେ. [ପାଲେଶ] ବିଶ. ପୁ— (କୁଳ. କ. ହତାରଣ
Buri ପାଇ) ମେଲୀ (ସେଇ) Buri (See).

Rugi (ରୁଗୀ) — ରୁଗୀ (ରେଗୀ) — Rugi (ରୁଗୀ)
 [ରୁଗ(ରେ)ଗୀ—ଶ୍ଵାସ]

Rugurdi (ରୁଗୁର୍ଦି) — ୧। ଚକର — 1. Gravel. ।
ଛେଷ ପାହାଡ଼ — 2. Small hillock. କ। (ବାମସ୍ତ୍ର)
ଗୋଟିଏ — 3. Pebble.

ରୁଗୁଡ଼ିଆ—୮ ଦ. ବିଶ. ପ୍ରୀ—(ସ. ରୁଗୁଣ)—୧ । ରୁଗୁଣ—
Rugundia—1. Delicate; sickly. ୧୧ ଲେଖାଳୀ;

ରୂଗୁ(ଗି)ଣ୍ଡା)—୬୦ ବିଜ. ପୁ—(ସ. ରୂଗଣ)—୧ । ରେଗି;
Rugu(gi)nḍa(nḍā)ରୂଗନ— 1. Sick; ill; ailing.
[ରୂଗୁ(ଗି)ଣ୍ଡା(ପୁ)]—ଅନନ୍ତରୂପ] ୨ । ଯେ ସକଳ ରେଗାବାନ
(ରୂଗୁଣୀ, ରୂଗୁଣରୁ—ଶ୍ଵର) ହୋଇଥାଏ; ରେଗିଣୀ—2. One
ରୋଗୀ, ମୋଖୀଟେ ରୋଗୀ who is always sick; invalid;
of delicate constitution.

ରୁଗୁ ରୁଗୁ—ଡେ. ଥ.—ରୁଗୁ ରୁଗୁ (ଦେଖ)
Rug rug rug (See)

ରୁଗ୍ଗା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଣ୍ଡା)—ଡ.—ବେଳ
Rugga Disease.

ରୁଗ୍ନା(ଗ୍ନା) — ସ. ବିଶ. ପୁଣ୍ୟ.— (ରୁଜ୍ ଧାରୁ = ପିତୃତ ହେକା + କର୍ତ୍ତା.)
Rugna(gna) ୧। ପିତୃତ— ୧. Ill. ୨। 'ରଗ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ—

(ରୁଗ୍ଣା, ରୁଗ୍ନୀ—ସା) 2. Delicate; sickly; of [ରୁଗ୍ନ ଶତ(ର) — ର.] delicate health. ୧। ଚିକିତ୍ସା

3. Invalid; infirm. ፩ | ቤታዊ—4.
Checked (M. W) * | የሆ—5. Broken.

shattered (M. W.) [ମନ୍ତର କିଲାଥାମସ୍ତ ଚାକ ସ୍ଵତ କୋଗରେ 'ରୂପ' ଶବ୍ଦ ରୂପ ଶବ୍ଦ ଅଶ୍ଵକ ରୂପ ହୋଇ ଲେଖି ଅଛନ୍ତି ।]

ରୂପଶବ୍ଦ—ସ. ବିଶ., ସୁଂ (ଚନ୍ଦ୍ରବୀଦି, 'ରୂପଶବ୍ଦ')—
Rugnaraya ଅନ୍ତମଶବ୍ଦରେ ବାଧ୍ୟାପ୍ତ—Checked in
(ରୂପଶବ୍ଦ—ଷା) an onset, foiled in an attack
(M. W.)

ରୂପଶବ୍ଦିଲପି—ସ. ବି. (ଅଧ୍ୟକ୍ଷକ ଉତ୍ୟୋଗ) —ଚିହ୍ନ ବିଜ୍ଞାନର
Rugna lipi ରୋଗିର୍ଣ୍ଣା ଶାଳା—Clinic.
(ରୂପଶବ୍ଦିଲପି, ରୂପଶବ୍ଦିବା—ଅନ୍ତରୂପ)

ରୂପଶବ୍ଦି—ଦେ. ବିଶ. ସ୍ଥା (ସ. ରୂପଶବ୍ଦ+ଏତିଥ ସ୍ଥା ଲଙ୍ଘାନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେ)
Rugnī ରି)—ରୂପଶବ୍ଦି ସ୍ଥାଲିଙ୍ଗ—Feminine of
Rugna.

ରୂପବେଦ—ପ୍ରା. ବି (ସ. ରୂପେଦ) —ବ୍ୟକ୍ତ ନାମକ ସ୍ଵାଧ୍ୟମ ବେଦ—
Rugbeda The 1st of the 4 Bedas.

ରୂପା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଶ—ରୋଗ; ରୂପଶବ୍ଦ—
Rughash Sickly, diseased.

ରୂପୁଡ଼ା ଆସନ—ଦେ. ବି—ଯୋଗାସନ ବିଶେଷ—
Ruṇgurdā īsana A kind of Jogaśana.

[ରୁ—ବୁଝିବାର କାଷ୍ଟମାଳା ଧରି କରେ, ରୂପୁଡ଼ା ଆସନ ଧରି କରୁଥିଲେ । ପାତା, ପରତେଣିତା ।]

ରୂଚ—ସ. ବି (ରୂର ଧାରୁ+ରାବୁଚୁପ୍—ରୂର ଶବ୍ଦର ୧୦.୧୬; ରୂଚି;
Ruch (root) ରୂଚିବା; ରୂଚିକର ହେବା; ସୁଖ ଲାଗିବା—
2. To be tasteful, to be delicious. ଶିଳ୍ପି—
ସୁଅଦ ଲାଗିବା—3. To agree to one's taste,
to taste sweet. ଶିଳ୍ପି—ମନ୍ଦିର ପାଇବା; ମନ୍ଦିର
ହେବା—4. To seem agreeable. ଶିଳ୍ପି—ମନ୍ଦିର
ଦେଖାଯିବା; ଶୋଭମାନ ହେବା—5. To look
splendid or resplendent (Apte).

ରୂଚ—ସ. ବି (ରୂର ଧାରୁ+ରାବୁଚୁପ୍—ରୂର ଶବ୍ଦର ୧୦.୧୬; ରୂଚି;
Ruch ବିକଳେ ରୂଚି—୧. ଶୋଭା; ଶିଳ୍ପି; କାନ୍ତି—
1. Lustre, splendour, brilliance
ଶିଳ୍ପି—2. Beauty, grace; loveliness.
ଶିଳ୍ପି—3. Desire; wish. ଶିଳ୍ପି—
4. Likings; desire (Apte) ଶିଳ୍ପି—
5. Lightning (Apte) ଶିଳ୍ପି—6. The note of the parrot or Myna
(Apte) ଶିଳ୍ପି—(ସମୀକ୍ଷରେ ପଦ ଶେଷରେ ଲାଗେ) କଣ୍ଠି.
ଦେହେର—7. (at the end of compounds;
Colour; appearance (Apte).)

ରୂଚ(ଚ)ମୁ(ରୁ)ଚ(ଚ)ି—ଦେ. ଅ (ଦ୍ୱାନ୍ତକଣଙ୍ଗ)—ରଚରଚ ଅପେକ୍ଷା
Ruch(chu)mu(ru)ch(chu) ଶୁଦ୍ଧିର ଅନୁଭୂତି; ବାଲ ବା
ରଚରଚ ଧୂଳିପୁଣ୍ଡ ଅଳ ବସ୍ତୁ ଗେବାଇବା ପ୍ରକାର—(Onomatopoeic)
କୃତ୍ତବ୍ୟ ପୌରଣୀକ ପକାର [ହି. ଶ.]—20. Name
କିମ୍ବା ପୌରଣୀକ ପକାର [ହି. ଶ.]—20. Name
of a mythological mountain. ଶିଳ୍ପି—

ରୂଚ—ଦେ. ବିଶ.—(ସ. ରୋଚକ)—୧. ମୁଖରେତ୍କବ୍ୟ—1. Agreeable—
Rucha able to the taste, tasteful. , , | ରୂଚିକର—
2. Agreeable. ଦେ. ବିଶ.—ଟର୍ନପଳ—Citron.
ସ. ବିଶ.—(ରୂର ଧାରୁ+କାନ୍ତି. ଅ)—୧. ରୂଚୁଳ—
1. Bright; brilliant (M. W.)

ରଚକ—ସ. ବି—(ରୂର ଧାରୁ+କାନ୍ତି. ଅକ)—୧. ଅଶ୍ଵରରଣ;
Ruchaka ଗୋଡ଼ାର ଶୁର ପାମା—1. A cover put
over the saddle of a horse for show.
ଶିଳ୍ପି—2. ଗୀକ; କଣ୍ଠିରଣ ବିଶେଷ—2. A sort of
necklace, a buckler for the neck,
ଶିଳ୍ପି—3. Tooth. ଶିଳ୍ପି—4. Garland.
ଶିଳ୍ପି—5. Dove; pigeon
(Apte). ଶିଳ୍ପି—6. Salt. ଶିଳ୍ପି—7. A scent.
ଶିଳ୍ପି—8. A sort of golden plate.
ଶିଳ୍ପି—9. A sort of medicine.
ଶିଳ୍ପି—10. Auspicious article; any substance
supposed to bring good luck. ଶିଳ୍ପି—
(ବାସୁଦିଦା) ଯେଉଁ ଘରର ଉତ୍ତର ପାଖ କଳ ଓ ଅନ୍ୟ
ପାଖେ ପିଣ୍ଡା ଥାଏ—11. A building having
terraces on three sides and closed on
the north only (Apte). ଶିଳ୍ପି—
ଯେଉଁ ଘରର
ପୂର୍ବ ଓ ପର୍ବତର କରଣ୍ଗ ସବଧା ନଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା, ଏବଂ
ଉତ୍ତର ଓ ପରିଣାର ପିଣ୍ଡା ପୂର୍ବ ପର ଅନ୍ୟତ୍ବ ରହିଥିଲା
(ହି. ଶ.)—12. A building of which the
eastern and western verandas have
been destroyed and, the northern or
southern ones intact. ଶିଳ୍ପି—
ଘରର ଶୁରିକାଣିଥ ଶୁରୁ (ହି. ଶ.)—13. Quadrangular
pillar or column. ଶିଳ୍ପି—14. Natron; alkali (Apte). ଶିଳ୍ପି—
ସତଳ ଲୁଣ; କଳା ଲୁଣ [ହି. ଶ.]—15. Black salt;
sochal salt (M. W.) ଶିଳ୍ପି—16. A yellow pigment derived
from dead kine. ଶିଳ୍ପି—ବାଇବିତର [ହି. ଶ.]—
17. Embelia Ribes. ଶିଳ୍ପି—ଶାଳପୁରକ; ଟର୍ନ
[ହି. ଶ.]—18. Citron (Apte). [ରୁ—ରୂଚି
ରୂଚିର କୁଳକଳସକୁ ଶୁର୍ମୁହ ହଜାଇବେ ଯତ ମରିବା
କରସ୍ଥିତ. ସାରୀତ । ଶିଳ୍ପି—19. ପାରିନ କାଳର
ନିଷ ନାମକ ସର୍ପିଦୁର୍ବ୍ରତ [ହି. ଶ.]—20. Name
of an ancient gold coin. ଶିଳ୍ପି—20. Name
କିମ୍ବା ପୌରଣୀକ ପକାର [ହି. ଶ.]—20. Name
of a mythological mountain. ଶିଳ୍ପି—

- ଦେ [ହ. ଶ.]—21. The South. ୨୭। ମୁଦ୍ରିକା
 22. A ring (M. W.) ୨୮। ମଧୁର ରସ—
 23. Sweet juice (M. W.) ୨୯। ବୃକ୍ଷଶୈଖ—
 24. Ricinus Communis tree (M. W.)
 ସ. ବିଶ.—୧। ଦୁଃରେତକ—1. Tasteful;
 delicious. ୨। ମଧୁର; ସୁଶୁଦ୍ଧ—2. Sweet.
 ୩। ସନ୍ତୋଷ ଉତ୍ସାଦକ—3. Pleasing; agreeable (M. W.) ୪। ଉଦରର ଦ୍ଵିତୀୟ—
 4. Stomachic (Apte); tonic (Apte).
 *। କଢ଼ୁଆ—5. Acrid; sharp (Apte).
 ୬। ଅତି ବଡ଼—6. Very large (M. W.)
- ରୁଦ୍ଧ—ସ. ବ (ରୁଦ୍ଧ ଧାରୁ+ରୁଦ୍ଧ. କୁପ=ରୁଦ୍ଧ ଶବ୍ଦ+ଶ୍ଵ. ଥ) —୧।
 Ruchā ଶୋଘ୍ର; ସ୍ପର୍ଶ—1. Lustre. ୨। କାନ୍ତି, ଗୌର୍ଯ୍ୟ—
 2. Beauty. ୩। ଇଚ୍ଛା—3. Desire. ୪। ରୁଦ୍ଧ
 ଶବ୍ଦର ଅଳ୍ୟ ଅର୍ଥାନ (ଦେଖ) —4. The other
 meanings of Ruch (See) ୫। ଶୁଆର କଣ୍ଠର—
 5. The note of the parrot (M.W.)
- ରୁଦ୍ଧ(ତେ)ରବା—ଦେ. କ୍ର—୧। ରୁଦ୍ଧର ବୋଧହେବା—1. To
 Ruchā(che)ibā seem savoury or tasteful.
 ରୋଜ ହଚାନା, ହଚାନା ୨। ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରବା; ସୁଖ କରବା—
 2. To please. [ର—ଜଟମୁକୁଟକୁ କୋଳେ ନରୁଙ୍ଗ
 ସେ ରସେବକେ ରୁଦ୍ଧରଲେ—କବିପୂର୍ଣ୍ଣ ସଙ୍ଗାତ]
- ରୁଚି(ଚି)—ସ. ବ (ଶ) —(ରୁଦ୍ଧ ଧାରୁ+କଢ଼ୀ. ର, ର)—
 Ruchi(chi) ୧। ଅଲୋକରେଣ୍ଟ; ବିରଣ—1. Ray of
 light; gleam of light. ୨। ପ୍ରଭ; ପ୍ରପ୍ର; ରୂପ—
 2. Brilliance; lustre; splendour.
 ୩। ଶୋଘ୍ର; ଲବଣ୍ୟ; ସୌନ୍ଦର୍ୟ—3. Beauty; grace. ୪। ଲକ୍ଷ୍ମଣ; ମାଧୁରୀ—4. Sweetness; elegance. ୫। ଗୋପେତରା—5. A sort of yellow pigment obtained from the carcase of kine. ୬। ଶୁଦ୍ଧା; ପାନାହାର ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା; ବୁଦ୍ଧି—6. Appetite; hunger; zest. ୭। ରୋକଣ୍ୟାହା; ଶାଦ୍ୟ ପ୍ରତି ଅଗ୍ରହ—7. Relish for food; zest for food. ୮। ଅଭିଷାଙ୍ଗ; ସୃଦ୍ଧା—
 8. Desire. ୯। ସାହୁତ୍ୟପ୍ରତି ଅଗ୍ରହ—9. Taste for literature. ୧୦। ଅନୁଭବ; ପ୍ରତିଭା; ପ୍ରେସ—
 10. Love; attachment; liking. ୧୧। ପ୍ରତିରୀ
 (ହ. ଶ.)—11. Inclination. ୧୨। ସ୍ଵାଦ (ହ. ଶ)•
 12. Taste (Apte). ୧୩। କାମଶାଖ ଅନୁଷାରେ
 ଅଲିଗନବିଶେଷ, ସନ୍ତୁଷ୍ଟରେ ଲାଯିକା ଲାୟକଙ୍କ ସନ୍ତୁଷ୍ଟରେ
 କାମ୍ପକର ଅଣ୍ଟ ଉପରେ ବସି କାମ୍ପକଙ୍କ ଅଲିଗନ
 କରନ୍ତି (ହ. ଶ.)—13. A kind of amatory
 embrace or coitus M. W.) ୧୪। ଅପ୍ରକ୍ଷେ-

- ବିଶେଷ (ହ. ଶ)—14. Name of a heavenly nymph. ସୁ—୧୫। ପ୍ରକାପତିବିଶେଷ (ରୁଚି ଶବ୍ଦ)
 15. Name of a Progenitor of mankind.
 [ଦ୍ଵା—ଅକୁଳଙ୍କ ସହିତ ଏହାକର ବିବାହ ହୋଇଥିଲ ଓ
 ଏହାକ ଭିରସରେ ଅକୁଳଙ୍କ ଗର୍ଭରେ ସଞ୍ଜ ଓ ଦିନା
 ଜାମକ ଯମକ ପୁତ୍ରକଳା ଜାତ ହୋଇଥିଲ । ଏ ମଧ୍ୟ
 ରୌତ୍ୟମନୁକ ପିତା ଥିଲେ [ହ. ଶ] ୧୬। ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କ
 ଏକ ପୁତ୍ର—16. Name of a son of Biswamit
 ra (M. W) ସ. ବିଶ—୧। ରୁଚିକର—
 1. Tasteful; agreeable to taste; savoury.
 , ୨। ରୁଚିକର; ମନୋହର; ସୁନ୍ଦର—2. Pleasant;
 agreeable (M.W.)

- ରୁଚିକ—ଦେ. ବିଶ (ସ. ରେତକ, ରୁଚିକର)—ରୁଚିକର (ଦେଖ) —
 Ruchika Ruchikara (See) ସ. ବ—ଅଳକାର-
 ବିଶେଷ—A kind of ornament (M. W.)
 ରୁଚିକର—ସ. ବିଶ (ରୁଚି+କୁ ଧାରୁ+କଢ଼ୀ. ଥ) —୧। ପ୍ରିଯକର;
 Ruchikara ମେନୋହର—1. Charming; pleasant.
 (ରୁଚିକର, ରୁଚିକାରକ, ରୁଚିକାରା—ଅଳ୍ୟରୂପ) ୨। ଅନୁଭବକଳକ
 2. Generating affection or attachment:
 (ରୁଚିକରସ, ରୁଚିକାରଣୀ, ରୁଚିକାରକା—ଶ୍ଵ) ୩। ସୁଶୁଦ୍ଧସ୍ଵର—
 3. Tasteful; cordial; relishing to the
 taste; savoury; palatable. ୪। ରୂପାବର୍ଜି—
 4. Appetising; increasing appetite;
 stomachic (Apte); tonic. *। ସୁନ୍ଦାବର୍ଜି—
 5. Relishing; whetting one's relish.

ରୁଚିଜନକ—ସ. ବିଶ—ଶୁଦ୍ଧାବର୍ଜି—

- Ruchijanaka Savoury; appetising.
 (ରୁଚିପ୍ରଦ—ଅଳ୍ୟରୂପ) ରୁଚିଜନକା; ରୁଚିଜୁଦା—ସ୍ଵ

- ରୁଚିତ—ସ. ବିଶ. (ରୁଦ୍ଧ ଧାରୁ+କଢ଼ୀ. ର)—୧। ସୁଶୁଦ୍ଧ—
 Ruchita 1. Tasteful; savoury. ୨। ମିଶ୍ର—
 2. Sweet; dainty. ୩। ଉଚ୍ଚିଲ—3. Bright;
 shining. ୪। ପରପକ—4. Ripened. *।
 (କର୍ମ. ର) ସନ୍ତୁଷ୍ଟ—5. Pleased; delighted
 (Apte). ୬। ଅଭିଷିତ (ହ. ଶ)—6. Desired;
 wished for.

- ରୁଚିତା(ର)—ସ. ବ (ରୁଚି+ତା)—୧। ରେତକା (ହ. ଶ)—
 Ruchita(twa) 1. Tastefulness; savouriness.
 , ୨। ଅନୁଭବ (ହ. ଶ)—2. Attachment; fond-
 ness; the having a taste or liking or
 desire (M. W.). *। ସୁନ୍ଦରତା (ହ. ଶ)—
 3. Grace. ୪। ଅଭିଷାଙ୍ଗ ବୁଦ୍ଧର ପ୍ରକାର (ହ. ଶ)—
 4. Name of a vedic metre.

ରୁଚି ଧାରା—ସ. ବି (୨ୟୀ ଚର୍; ରୁଚି+ଧାରା; ୧୩. ୧୯)—
Ruchi dhāraṇī ସୂର୍ଯ୍ୟ (ହି. ଶ) —The sun (Apte).

(ରୁଚିରା—ଅଳ୍ପରୂପ)

ରୁଚି ପତ୍ର—ଦେ. ବି—(ବହୁଗ୍ରୀହ)କେତଙ୍ଗ ଫୁଲ—The yellow-flowered species of screw-pine, Pandanus Odoratissimus.

ରୁଚି ପ୍ରିୟ—ସ. ବିଶ—୧। ପ୍ରିୟବର—1. Pleasant; cordial; Ruchi priya charming. ୨। ସୁରୋତବ—2. Sweet (ରୁଚିପ୍ରିୟା—ଶ୍ଵି) or agreeable to the taste.

(ରୁଚିପ୍ରିୟା—ବି)

ରୁଚି ଫଳ—ସ. ବି—ନାସଗାତ ଫଳ (ହି. ଶ) —

Ruchi phala Pair; Pyrus Communis fruits.

ରୁଚିବା—ଦେ. ବି (ସ. ରୁଚି ଧାରୁ)—୧। (କୌଣସି ଆଦ୍ୟ Ruchibā ଜହାରୁ ଛୁଟିବ ବୋଧ ହେବା—1. To taste sweet to the tongue; (a food) to be relished by the tongue. [ରୁଚିରା—ଅଳ୍ପରୂପ] ନ ରୁଚିର, ବ୍ୟାଖ୍ୟ ସମୋଗେ ବଳେ କଣ୍ଠ ଆର । ଭୁପତି. ପ୍ରେମପାଞ୍ଚମୁତ ।] ୨। (କୌଣସି କଥା) ଯୋଗନା ପ୍ରିୟବର ହେବା; ମନକୁ ପାଇବା; ମନକୁ ଛୁଟିବ ବୋଧ ହେବା—2. (any thing) To suit a person's taste or approval; to seem pleasant or agreeable.

[ରୁ—ଯେବେ ଥିବ ରୁଚି, ରୁଚିବ ବି ରୁଚିହିସ ଗଢି—ରୁଚି ଲାଳ ଯାନ । କବିପୂର୍ଣ୍ଣ. ସଙ୍ଗାତ ।]

ରୁଚି ବିରୁଦ୍ଧ—ସ. ବିଶ—୧। ଅପ୍ରିୟବର—1. Unpleasant.

Ruchi biruddha ୨। ଅରୁଚିବର—2. Jarring to [ରୁଚି ବହିରୁଦ୍ଧ—ଅଳ୍ପରୂପ] the taste; distasteful. ୩। ସୁରୁଚିର ବିରୁଦ୍ଧ—3. Against good or refined taste.

ରୁଚି ବିରୋଧ—ସ. ବି—(୨ୟୀ ଚର୍)ସାଦ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଅପ୍ରିୟବା—Con-Ruchi birodha triarty or unpleasantness in the matter of taste. (ସାଦ—ଶାପ୍ରିୟ ଲେବକୁ ମିଠା ପଦାର୍ଥ ଦେଲେ, ଶାକୁରସପ୍ରିୟ ଲେବକୁ ଶରରସ ଶୁଣାଇଲେ ରୁଚିବିରୋଧ ଘଟେ ।]

ରୁଚି ବେଦ—ସ. ବି (୨ୟୀ ଚର୍)—ରନ୍ଧରନ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତିର ରୁଚିର ବିରଦତା ବା Ruchi bheda ପାର୍ଥକ୍ୟ—Difference or dissimilarity ରୁଚି ପାର୍ଥକ୍ୟ } ଅଳ୍ପରୂପ; of tastes of different persons. [ଦ୍ଵା—କେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ମିଠା ପଦାର୍ଥ ପାଇଁ, କାହାର ଶାପ୍ରିୟ ପାଇଁ, କାହାର ରୁଚିର ପାଇଁ ରୁଚି ହୁଏ । ଏହପର ମଧ୍ୟ କାହାର ଅଦରସ, କାହାର ଶରରସ ପାଇଁ, କାହାର ଶାକୁରସ ପାଇଁ ରୁଚି ଥିବା ଦେଖାଯାଏ ।]

ରୁଚି ବର୍ଦ୍ଧକ—ସ. ବିଶ. ସୁଂ (୨ୟୀ ଚର୍)—ପାଦ ଶାକୁରୁଡ଼କୁ ବଢାଏ—Ruchi barddhaka That which promotes or

(ରୁଚିପ୍ରଦ—ଅଳ୍ପରୂପ) whets the appetite; appetising. [ରୁଚିବର୍ବିକା, ରୁଚିପ୍ରଦ—ଶ୍ଵି]

ରୁଚିମାତ୍ର—ସ. ବି. ଶ୍ଵି (ଲାଗ) —ଉତ୍ସର୍ଗେନଙ୍କ ସଣୀ; ଦେବଗୀତ ମାତା Ruchimati ଓ ଶ୍ରିକୃଷ୍ଣ ମାତାମତ୍ତ୍ଵ (ହି. ପଦମାର) — Name of the maternal grand-mother of Srikrushna.

ରୁଚିମାନ୍ୟ—ସ. ବି—(୨ୟୀ ଚର୍) ଶ୍ରୀଧାମାନ୍ୟ— Rhchimandyā Dyspepsia.

ରୁଚିର—ସ. ବିଶ (ରୁଚି ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ. ଇର; ରୁଚି+ଶ ଧାରୁ= Ruchira ଦେବା+କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ) —୧। ମନୋହର; ମନୋଜ— [ରୁଚିର—ଶ୍ଵି] ୧. Pleasant. ୨। ସୁନ୍ଦର—୨. Dainty; (ରୁଚିରା—ଶ୍ଵି) beautiful. ୩। ମଧ୍ୟର; ସ୍ମରିଷ; ରୁଚିକର— ୩. Tasteful; sa voury; sweet; cordial; stomachic. ୪। ଉତ୍ସ୍ତଳ; ପ୍ରଭାନ୍ତ—୪. Bright; brilliant. (M. W) * । ଶୁଦ୍ଧର ଉତ୍ସ୍ତେତକ— ୫. Stomachic. ୫—୧। ଲବଙ୍ଗ ପୁଣ୍ଡ—୧. The bud of cloves. ୨। ଶୁଦ୍ଧି—୨. Saffron. ୩। ପୋର—୩. Beauty. [ରୁ—ସେହି ରୁଚିରରେ ମହିରଙ୍ଗ. କୋଟିବୃତ୍ତାଙ୍ଗ ସୁନ୍ଦର ।] ୪। ମୂଳା (ହି. ଶ) — ୫. Radish. * । ସେଜେତ୍ତେ ପୁଣ୍ଡର ନାମ (ହି. ଶ) — ୫. Name of a son of king Senajita.

ରୁଚିରବଣ୍ଣ—ସ. ବିଶ. ଶ୍ଵି (ରୁଚିରବନ୍ତ+ଶ୍ଵି. ଶ) —ପରମସନ୍ଧି— Ruchirabati Very beautiful (woman). [ରୁ—(ରୁଚିରବନ୍ତ—ଶ୍ଵି) ରୁଚି ପ୍ରୟରେ ଚପଳ ଚରନ୍ତେ ପକାଇ କୁଳେ ରୁଚିରବଣ୍ଣ ସୁବଳାକର ସେ । ରଙ୍ଗ. ବୈଦ୍ସଦୟାଶବିଳାସ ।]

ରୁଚିର ବଦନ—ସ. ବି (କର୍ମିଧା) —ସୁନ୍ଦରମୁଦ୍ର—Beautiful or Ruchira badana fine face. ସ. ବିଶ. ସୁଂ (ବହୁଗ୍ରୀହ)— (ରୁଚିରନନ୍ଦ—ଅଳ୍ପରୂପ) ସୁନ୍ଦର ମନୁଷିଣୀ—Sweet-faced. [ରୁଚିରବଦନା, ରୁଚିରନନ୍ଦ—ଶ୍ଵି ଓ ବିଶ]

ରୁଚିର ଚୁରି—ସ. ବି—ଅଷ୍ଟର ଏକପ୍ରକାର ସହାର (ହି. ଶ) — Ruchira brutti A kind of withdrawal of the effects of a weapon.

ରୁଚିର ଭାଷଣ—ସ. ବି (କର୍ମିଧା) —ମନୋହର ବାକ୍ୟାଳାପ— Ruchira bhāshana Sweet or fine speech. [ରୁଚିରବଚନ—ଅଳ୍ପରୂପ] ସ. ବିଶ. ସୁଂ (ବହୁଗ୍ରୀହ)— (ରୁଚିରଭାଷଣ—ଅଳ୍ପ ବିଶ. ସୁଂ) ୧। ମଧ୍ୟରଭାଷଣ—୧. Of sweet speech. (M.W.) ରୁଚିରଭାଷଣ } —ବିଶ. ଶ୍ଵି ୨। ବାଗ୍ରୀ—୨. Eloquent, (M. W.)

ରୁଚିରମୁଦ୍ର—ସ. ବିଶ (ରୁଚିର+ମୁଦ୍ର. ଧାରୁ. ଶୁଂ) —ଅଳ୍ପ ସୁନ୍ଦର କାର୍ଯ୍ୟ— Exquisite; affording great pleasure. (Wilson, M. W.)

ରୁଚିର ମୂର୍ତ୍ତି—ସ. ବି (କର୍ମିଧା)—ସୁନ୍ଦର ରୂପ—Fine form or—
Ruchira mūrtti shape; fine appearance.

ସ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ଶ୍ଵୀ—ସୁନ୍ଦରରୂପବିଶ୍ଵି—

Of pleasant form or appearance (M.W.).

ରୁଚିର—ସ. ବଣ. ଶ୍ଵୀ (ରୁଚିର+ସ୍ଵୀ. ଆ)—ମନୋହାରଣୀ;
Ruchirā ମନୋହା—Pleasing; dainty. ବି—୧।

ସ୍ଵେଦଶାସ୍ତ୍ରର ସ୍ଵର୍ଗ ଉନ୍ନେବିଶେଷ—୧. Name of a
Sanskrit metre of 13 syllables: ୧ କ୍ର—
ସଥ୍ର ପ୍ରଥମ ଓ ଦ୍ୱାରାୟ ପଦରେ ୧୨ ଓ ୧୩ ଏକ ଶର୍ତ୍ତ
ପଦରେ ୧୪ ମାତ୍ରା ଲେଖାଏ ଥାଏ ଓ ଶେଷରେ ,ବୁରୁ
ବର୍ଣ୍ଣ ଥାଏ—(ହି. ଶ) ।] ୨। ଗୋରେତଳା—
2. A yellow pigment obtained from
kine. ୩। (ରାମାୟଣ) ପ୍ରାଚୀନ ନାମ ବିଶେଷ (ହି.ଶ)—
3. Name of an ancient river. ୪। ଜାପ୍ତାକ
(ହି. ଶ)—4. Saffron. (Apte). * । ଲବଙ୍ଗ
(ହି. ଶ)-5. Cloves. (Apte) ୬। ମୂଳା (ହି.ଶ)—
6. Radish. (Apte).

ରୁଚିରାଙ୍ଗ—ସ. ବଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ); ରୁଚିର ଅଙ୍ଗ ଯାହାର—
Ruchirāṅga ଶୋଭନ ଅଙ୍ଗସ୍ତ୍ର—Having graceful
(ରୁଚିରାଙ୍ଗ—ସ୍ଵୀ) limbs. ସ. ବି (କର୍ମିଧା) ରୁଚିରାଙ୍ଗ—
ଶୋଭମୁକ୍ତ ଶରୀରଙ୍ଗ—

Graceful or symmetrical limb.

ରୁଚିରାଞ୍ଜନ—ସ. ବି—ଶୋଭାଞ୍ଜନ; ଶତନା—A kind of tree;
Ruchirāñjana Hyperthera Moringa.

ରୁଚିରାଖକା—ଦେ. ବଣ.ଶ୍ଵୀ (ରୁଚିର+ ଅଖକ +ଆ)—ଅଖାଳ ସୁନ୍ଦର—
Ruchirākhikā Very beautiful (female).
କ୍ର—ଶୁଣରେ ରୁଚିରାଖକା ଚନ୍ଦ୍ରାବଳୀ ବିଶିଷ୍ଟ
ଅକ୍ଷୟମରେ । ରଙ୍ଗ. କୋଟିଦ୍ଵାରା ଶୁନ୍ଦର ।]

ରୁଚିରାଶ୍ଵା—ସ. ବି—ଛଣେ ପୌରଣୀକ ଶକା—
Ruchirāśvā Name of a mythological king of
India. [କ୍ର—ଏ ସେନକର ଶକାକର ଏକ ପୁରୀ
ଥିଲେ. M. W.]

ରୁଚି ଲୁଗିବା—ଦେ. କି.—ଆଇବାକୁ ରୁଚିବର ବୋଧ ହେବା—
Ruchi lagibā To seem savoury; to be relished,
ରଞ୍ଜିକର ବୋଧ ହେଯା ହାତି ଲାଗନା

ରୁଚିଶ୍ୟ—ସ. ବଣ.— (ରୁଚି ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତି.ଇଶ୍ୟ) —୧। ରୁଚିର (ଦେଖ)
Ruchishya 1. Ruchira (See). , । ମଧ୍ୟର—2.
[ରୁଚିଶ୍ୟ—ସ୍ଵୀ] Sweet. ସ. ବି.—ଧଳା ଲୁଣ—White
salt (M. W.)

ରୁଚି ହେବା—ଦେ. କି.—ରୁଚିବା [ଦେଖ]—Ruchibā (See)
Ruchi hebā ରଞ୍ଜି ହେଯା ହାତିହାନା
ଦେ. ବି.—ଆଇବା ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୱର ଜନ୍ମିବା—The
state of having a relish for food.

ରୁଚି—ସ. ବି—ରୁଚି [ଦେଖ]

Ruchi

Ruchi (See)

ରୁଚିକ—ଦେ. ବି.—[ସ. ରଚିକ]—ଭଗମୁନଙ୍କ ପୁନ—Son of
Ruchika sage Bhṛugu. [ର—ଗାଖକର ସେ ହିଅ
ହୁଅନ୍ତେ ତତୁଣୀ, ରୁଚିକ ମୁନ ତା ମାଗିଲେ ଅସି ତାଣି ।
ବୃଷ୍ଟିଦ୍ୱାରା ମହାଭାରତ. ବନ ।]

ରୁଚୁ—ସ. ବି.—(ରୁଚ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତି. ର) —କଳା ଶିଂଘ କର୍ଣ୍ଣିଷ୍ଠ ଧଳା
Ruchu ବା ହଳଦିଅ ହରଣ—A white or yellow deer
with black horns. (M.W.)

ରୁଚ୍ୟ—ସ. ବଣ.—(ରୁଚ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତି. ପ) —୧। ସୁନ୍ଦର; ମନୋହା—
Ruchya 1. Pleasing; pleasant; agreeable. , ।

[ରୁଚ୍ୟ—ସ୍ଵୀ] ରୁଚିକର; ସୁମାରୁ—2.Tasteful; savoury.

କ । ଇପ୍ରିତ—3. Intended; wished for. କ
ପୁଂ—୧। ପତ୍ର; ସ୍ବାମୀ—1, Husband. ୨। କାନ୍ଦୁ;
ପ୍ରେମିକ—2. A lover; sweetheart (male).

ପ । ଚନ୍ଦ୍ର—3. Moon. ୪। ଶାଳୀ ଧାଳୁ; ଶାରଦ
ଧାର—4. Winter paddy. * । କତକ ବୃକ୍ଷ;
କର୍ମିଲା ଗଛ—5. The clearing nut; Strych-
nuss Potatorum. ୨। ସତଳ ଲବଣ୍ୟ
ଶୈବରକ; ସୋର—6 Nitre; sochal salt
(M. W). ୨। ଦେଇବ ଲୁଣ—(ହି. ଶ.)—

7. Chloride of sodium. ୮। କୁଧାବର୍କକ
ଦ୍ୱାରା—8. A tonic (Apte). ୯। ବେଳ—
9. Aegle Marmelos (M.W). ୧୦। ରୁଚିକ—

10. Rice (M. W). ୧୧। କଳାପର—11.
Black cumin (M. W). ୧୨। ଏକ ପ୍ରକାର କାକୁଡ଼ି
—12. A kind of cucumber (M. W).

ରୁଚ୍ୟ କନ୍ଦ—ସ. ବି—(କେଦ୍ୟକ)—ସୁରଣ; ଲୋମ—Wild
Ruchya kanda arum; Arum Campanulatum.

ରୁଜ୍ (ଧାତୁ) —ସ. —୧। ପାତ୍ରିତ ହେବା—1. To ail; to be
Ruj (root) ill. ୨। ପାତ୍ରିତ ରରବା—2. To make ill;
to afflict with disease. * । ନଷ୍ଟ କରବା;

ଣ୍ଣ ଣ୍ଣ କର ରାଙ୍ଗିବା—3. To break to pieces;
to destroy (Apte). ୪। ଅଦ୍ୟ କରବା;
ହଂସା କରବା—4. To hurt; to kill (Apte).

* । ନୂଆ ଲବା—5. To bend (Apte).
ରୁଜ୍—ବେଦେ. ବି—(ଭା.)—ମୁଦ୍ରକୁ ରଙ୍ଗାଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ
Ruj ରୁଜ୍; ଅନ୍ଧର—Rouge. ସ. ବି. (ରୁଜ୍ ଧାରୁ +
କର୍ତ୍ତ୍ତି ଇଶ୍ୟ) —ରୁଜା (ଦେଖ)—Rujā (See);

ବେଦେ. ବି ଓ ବଣ (ଅ. ରୁଜୁ) ରୁଜ—(ଦେଖ)—
Ruju (See).

ରୁଜ୍ ପାଉଡ଼—ବେଦେ. ବି—(ଭା ରୁଜ୍) ୧। ଅନ୍ଧର ରୁଜ୍—
Ruj Pāudar 1. Rouge powder. ୨। ଏକପ୍ରକାର
ରଙ୍ଗ ପାର୍ତ୍ତିଭାର ରୁଜପାଉଡ଼ କାଲି ରୁଜ୍; ଯାହା ହାର ସୁନ୍ଦର

ଅଳକାର ପାଇସ କରସାଏ—୨. Ferric oxide; a kind of red powder used in polishing gold ornaments.

ରୁଜ୍‌ରୁଜ୍‌ଜୁ—ଦେ. ଅ (ଧୂନିନ୍ଦିବରଣ)–ସାକୁଶତୁଠାରୁ ଅଳ କରିଷୁ
Ruj(ja)ruj(ju) —A little harsher than Raju
ଚରଚର କ୍ରତ୍ତୁତ୍ୱ—
ରୁଜ୍—ସ. ବ (ରୁଜ୍ ଧାରୁ+କଣ୍ଠ)–୧। ରୋଗ; ପିଡ଼ା—

Ruja 1. Sickness; disease. ୨। କ୍ଷତି; ଘାଥ (ହ. ଶ.)
2. Wound; sore. ୩। ରୋଗ (ହ. ଶ.)—
3. An intoxicating drink made from Indian hemp leaf. ୪। ରୁଜିଦେବା; ରୁଜ—
3. Breaking; crushing; shattering (M. W.)
୫। ରୁଜିଯିବା; ରଙ୍ଗ—4. Fracture (M. W.)
ଶା ରୁଜ—5. Costus Speciosus plant (M. W)
୭। ରୁଜି; ଲୋଗ—6. Pain; trouble (M. W)

ରୁଜଶ୍ଵର—ସ. ବିଶ—(ରୁଜ୍+କୁ ଧାରୁ+କଣ୍ଠ ଅ; ସ ଅଗମ)—
Rujaskara ପିଡ଼ା ଦାୟକ—Causing or producing pain (M. W) or sickness.

ରୁଜା—ସ. ବ (ରୁଜ୍ ଧାରୁ+କଣ୍ଠ. କୁପ୍ତ+ଅ)–୧। ରୋଗ; ପିଡ଼ା—
Rujā 1. Disease; illness. ୨। ହାନି—2. Loss.
୩। ରଙ୍ଗ—3. Deterioration; breaking.
୪। ମହିରେ କଳା ଦାଗ ପଢ଼ିବା ରୋଗ—4. A sort of disease resulting in discolouration of the face. ୫। ରୁଜୁରୋଗ; କଡ଼ରୋଗ—
5. Leprosy. ୬। ମେଣ୍ଟ [ହ. ଶ]—6. Ewe.
୭। ଲୋଗ—7. Pain; anguish (Apte.) ୮। ଅସ୍ତ୍ର—
୮। ରଙ୍ଗ—8. Fracture (Apte.) ୯। କୁକ୍ରି—
9. Fatigue; toil (Apte.) ୧୦। ରୁଜି [ହ. ଶ]—
10. An intoxicating drink made from the leaves of Indian hemp. ୧୧। ରୁଜ—
11. Costus Speciosus plant. (M. W.)

ରୁଜା(ଜେ)ରବା—ଦେ. ବି (ଆ. ରୁଜ୍)–ମୁଆଜା କରଇବା; ରୁଜା
Rujā(je)ibā କରଇବା; ମୁକାବିଲା କରଇବା—To cause
ମୋକାବିଲା କରାନ୍ତି କରାନ୍ତି
ମୋକାବିଲା କରାନା, ମୁଖୋଲ୍ଲକରାନା

ରୁଜାକରି—ସ. ବି (ରୁଜ୍+କୁ ଧାରୁ+କଣ୍ଠ. ଅ)–୧। ପିଡ଼ାକର;
Rujākara ପିଡ଼ାକର—1. Producing sickness; sickening. ୨। ଲୋଗଦାୟକ—2. Giving pain.
ସ. ବ—୧। କର୍ମରଙ୍ଗ; ପଳ; କରମଙ୍ଗ ପଳ—
1. Averrhoëa Carambola fruit. ୨। ବାଧ; ପିଡ଼ା—2. Disease.

ରୁଜା ପ୍ରତିକ୍ରିୟା—ସ. ବ (ମୁଖୀ ରତ୍ନ)–ରୋଗର ଚିତ୍ରା—
Rujā pratikriyā Treatment of disease.
(ରୁଜା ପ୍ରତିକ୍ରିୟା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ରୁଜାଗ୍ରାଷ—ସ. ବି. ସୁ (ସ. ରୁଜା=ରୁଜ୍ ଶତର ଶ୍ଵା ବିବର୍ତ୍ତି ୧
Rujāgrasta ବରନ; ବିମ୍ବ ରୁଜା ହାରା+ଗ୍ରାଷ)–Attacked
(ରୁଜାଗ୍ରାଷ—ଶ୍ଵା) with disease; sick.
ରୁଜାପହା—ସ. ବି. (ରୁଜା+ଅଧ+ହା ଧାରୁ+କଣ୍ଠ. ଅ)–
Rujāpaha ୧। ରୁଜା ବା ଲୋଗ ନିବାରକ—1. Keeping
(ରୁଜାପହା—ଶ୍ଵା) of pain (M. W). ୨। ରୋଗର—
2. Removing sickness (M. W.).

ରୁଜାବତ୍—ସ. ବିଶ—କ୍ଲେଶମୟ—
Rujābat Painful (M. W).

ରୁଜାବିନ୍—ଅନ୍ୟରୂପ)
ରୁଜାଳୀ—ସ. ବ (ମୁଖୀ ରତ୍ନ; ରୁଜା+ଅଳୀ=ମମୁଳ୍ଲ)–
Rujālī ରୋଗ ସମ୍ମହି (ହ. ଶକସାଗର)–A number of diseases,

ରୁଜାସଦ୍ଧୁ—ସ. ବ (ମୁଖୀ ରତ୍ନ; ରୁଜା+ସଦ୍ଧୁ)–ବିଷ୍ଣୁ—
Rujāsadma Feces, excrement (Apte).

ରୁଜାସତ୍ତ୍ଵ—ସ. ବ—ଧକୁଳ ଦୃଷ୍ଟି; ଧାରଣ ରଙ୍ଗ—A kind of
Rujāsatha timber tree; Cordia, Macleodii, Grewia Elasticia.

ରୁଜି—ବୈଦେ. ବ (ପା. ରୁଜା)–୧। ଦୂର କଣଙ୍କର ମୁକାବିଲା;
Ruji ମୁଆଜା—1. Confronting two persons about a particular matter
ରୁଜିକା } ଅନ୍ୟରୂପ ବୁଜିବୁକା } in issue.
ରାଜୀ, ମୋକାବିଲା ଗା ସାଧ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେ ପ୍ରମାଣ—2. Direct
ମୋକାବିଲା ଏବା ମଧ୍ୟରେ ରଙ୍ଗରେ ଅନ୍ୟର ମୁକାବିଲା କରସାର ଥାଏ—
ମୋକାବିଲା ହେବା—3. Agreement. ବିଶ—ପାଦା ସହିତ
କୌଣସି ବିଷୟରେ ଅନ୍ୟର ମୁକାବିଲା କରସାର ଥାଏ—
ମୋକାବିଲା ଦେବା—Confronted with another person regarding a matter.

ରୁଜି କରଇବା—ଦେ. କି—ଦୂର କଣଙ୍କ ହେବ କରଇ କୌଣସି
Ruji karāibā ବିଷୟର ମୁକାବିଲା ବା ମୁଆଜା କରଇବା—
ମୁକାବିଲା କରାନ୍ତି To confront two persons about
ମୁକାବିଲା କରନା a certain point in dispute.
(ରୁଜି କରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ରୁଜି ଦେବା—ଦେ. କି—ଦେ. କି—କୌଣସି ବିଷୟର ସାଧ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ,
Ruji debā ପ୍ରତ୍ୟେ ପ୍ରମାଣ ଉପରୁତ ଦେବା—To give
ମୁକାବିଲା କରାନ୍ତି direct or visual proof of a matter.
ମୁକାବିଲା ଦେନା

ରୁଜି ନେବା—ଦେ. କି—କୌଣସି ବିଷୟର ମୁକାବିଲା ବା ପ୍ରମାଣ
Ruji hebā ଛହଣ କରିବା—To take direct evidence of a matter.
ଅମାଣ ଲାଗୁନା ମୁକାବିଲା ଲେନା

ରୁଜି ମୁଆଜା—ଦେ. ବ (ଏକାର୍ଥକ ସହଚର)–ମ ଅଜା—
Ruji muājā Confronting.
(ରୁଜି ମୁକାବିଲା—ଅନ୍ୟରୂପ) ମୋଆଜା ମୋକାବିଲା
ମୋଆଜା ମୁକାବିଲା

ରୁଜି ହେବା—ଦେ. କି—ନିକେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ନିକଟରେ ମୁକାବିଲୀ
Ruji heba କର ନିଜ ଉପର କୌଣସି ବିଷୟ ପ୍ରମାଣ ଭାବର
ମୋକାବିଲା କରା ହେସ କରିବା—To discharge the
ମୁକାବିଲା ହୋଲା onus of proof which lies on a
ପରେ ଯେବେ ଏକ ମୁକାବିଲା ହୋଲା କରିବା
କରିବା—ବେଦେ. ବ. (ଆ. ରୁଜୁ; ରୁଜୁଥ—ପ୍ରବୃତ୍ତ) (ବଚିରଥ ଭାଷା)—

Ruju ୧। ସୁଧାତ; ଅରମ୍ଭ କରିବା—1. Commencing;
କର୍ଜୁ commencement. , । ଉପସ୍ଥିତ; ହାଜର
ଶୁଭ, ଶୁଭ ହେବା—2. Attendance; presence. ଦିଶ—
୧। ଅରବୁ—1. Commenced. , । ସୁଧାତ କରି
ଯାଇଥିବା—2. Initiated. * । ଉପସ୍ଥିତ—
3. Presented; introduced. ୪। ଦଶ୍ୟମାନ—
4. Standing. * । ଉପସ୍ଥିତ—5. Present.
୬। କୌଣସି ବୟସ ସହିତ ଏକ ରେଖାରେ ଥିବା—6. In
a line with.

ରୁଜୁ କରିବା—ଦେ. କି (ବଚିରଥ)—୧। ସୁଧାତ କରିବା—
Ruju karibā 1. To initiate. (ଯଥା—ମକଦ୍ଦି
କର୍ଜୁକରା ରୁଜୁ କରିବା) ୨। ଉପସ୍ଥିତ କରିବା—2. To
ଶୁଭ କରନା present; to place. (ଯଥା—ଅମାମିକୁ ଅଣି
ହାତମଙ୍କ ନିକଟରେ ରୁଜୁ କରିବା) ୩। ମିଳାଇବା;
ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ କରିବା—3. To square up; to
clear up. (ଯଥା—ହୁସାବ ରୁଜୁ କରିବା)
୪। ମୁକାବିଲ କରିବା—4. To cause to be
confronted.

ରୁଜୁ ଦେବା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) କି—୧। ମୁକାବିଲ କରିବା—
Ruju debā 1. To verify. , । ପ୍ରମାଣିତ କରିବା—
ମୁକାବିଲା କରା 2. To prove; to adduce proof.
ମୁକାବିଲା ଦେନା (ଯଥା—ମୁକାବିଲା ସହିତ କଥା କହିଥିଲି ବୋଲି ରୁମ୍ଭେ
ରୁଜୁ ଦେବ ବି)

ରୁଜୁ ମୁଥାକା — ବେଦେ. ବ (ବଚିରଥ)—୧। କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି
Ruju muṭjā ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ପ୍ରମାଣ କରିବା—
(ରୁଜୁ ମୁକାବିଲ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୧. Proving a matter
ମୋଆଜା ମୋକାବିଲା by confronting. ୨। ସାମନା ସାମନ
ମୁଥାଜା ମୁକାବିଲା ପ୍ରମାଣ; ଚିହ୍ନ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରମାଣ—2. Direct
evidence; evience by identification.

ରୁଜୁ ହାଜି(ଜି)ର—ସ. ଦିଶ. (ସହିତ; ବଚିରଥ ଭାଷା)—୧। ନିଜେ
Ruju hājā(ji)r ଯାଇ ସାମନାରେ ଉପସ୍ଥିତ—1. Present
କର୍ଜୁ ହାଜିବ in person. , । ବିଷକ୍ତ ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥିତ
ହାଜିର, ମୁକାବିଲ ହୋଇ ମିଳିପିଣିବା କା ରପା କରିବା—
2. Compromising a dispute by going to
the opponent. (ଯଥା—ମୁକାବିଲା କରିବା କାହାକିମନିକ
ନିକଟରେ ରୁଜୁ ହାଜିର ହୋଇ ମୋର ବୁଝିବା କାହାକିମନିକ
ଦେଖାଇ ରୁଜୁ ହାଜିର ହୋଇବାରେ ରପା କଲି)

ରୁଜୁଳ—ଦେ. ବ—ଦୂର ପଦକ ମଧ୍ୟ ଖେଳ କିମ୍ ପ୍ଲାନ—
Rujhāla A deep low place or chasm between
ଗିରିବର୍ତ୍ତ, ସୁର୍ତ୍ତିପଥ ଦ୍ୱାର, ଗଡ଼ନା two hills;
ସୁର୍ତ୍ତି ଗଡ଼ନା ravine. ଦିଶ.—ଅଛି ଗଭୀର—

Very deep; abysmal.
ରୁଜୁଳିବା—ଦେ. କି—୧। ଗଭୀର କର ଖୋଲିବା—1. To dig
Rujhālibā deep. ୨। ଭାଲୁକିବା; କୁପ ଓ ପୁଷ୍ଟିରଣୀ ଅଛିର
ଖୋଜି ତଳରୁ ପକ୍ଷ ଅଛି ଖୋଲ ଗଭୀର କରିବା—2. To
ଗହରାଖିଦନା, ଉଡ଼ାହନା deepen a well or tank by
digging out the mud or earth from the
bottom.

ରୁଞ୍ଜ—ଦେ ଦିଶ (ସ. ରୁତ୍ୟ) —ମନୋଦର, ସୁନ୍ଦର—Graceful.
Runja ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—୧। ଭୁଲସା ଗଛର ଉପରେ
ବାର୍ତ୍ତିକମାସରେ ଦିଅରିବା ମୁରୁକ—1. Coloured
powder sprinkled by way of decoration
around the Basil plant in the month of
Kārttika. ୨। [ମେଦିନୀପୁର, ବାଲେଶ୍ୱର)—
[ସ. ରୁଞ୍ଜ] କାରଣ୍ତି (ଦେଖ) —2. Kāin̄cha. (See)

ରୁଞ୍ଜ ଗୁଞ୍ଜମାଳ—ଦେ. ବ (ସ. ରୁତ୍ୟ ରୁଞ୍ଜମାଳ) —ସୁନ୍ଦର କାର୍ଯ୍ୟ
Rut̄ guñjamāla ମାଳା—A beautiful garland of
ବରଣ୍ଜମାଳା କରଜନୀକିମାଳା Kāin̄cha seeds.

ରୁଠ(ଠ) (ଖାରୁ) —ସ—୧। ଅଗାକ କରିବା; ମାରିବା—1. To
Rut̄(th) (root) strike against (Apte). , । ଖାରୁ
ପାଇବା—2. To shine (Apte). ■ । ଦୁଃଖ ବା
ଦୁଃଖ ପାଇବା—3. To suffer pain (Apte).
ଚ । ବାଧା ଦେବା—4. To obstruct; to resist
(Apte). ■ । କହିବା—5. To speak (Apte).

ରୁଟ—ପ୍ରାଦେ (ଗଢ଼ିଲାଚ; ସମଲପୁର) ବ—ଘୋଡ଼ାମହିନ୍ଦି ଓ ଟାପୁରଣିଷ୍ଠ ମୁଗ
Rut̄ ବିଶେଷ; ଘୋଡ଼ା—A deer having the face

[ରୁଟନା—ଅନରୂପ] and hoofs like those of a horse.
ରୁଟନା[ନି,ରି] କିନା[ନି,ରି]—ଦେ କି. ଦିଶ—କନା ଅଛି ହଠର ଗପଣ
Rut̄[tu] kinā[ni,ri] ଦାନୁଶାର କାମୁକିବା ପ୍ରକାରେ—

ରୁଟନା[କର] ରୁଟନା[ଦାଖିସି] ଅନରୂପ Like the biting of an
ରୁଟନା[ଦାଖିସି] ଅନରୂପ ant. [ର—ମୁକୁଟକୁଟିଲେ
କୁଟକରେ ତଳେ ଆଏ; କର୍ତ୍ତାଳ ମାରୁଁ ସତିଏ ପାଇବେ ରୁଟନାକି
କୁଟ୍ସେ ଆଏ । କାହାଣୀର ରଣିତା ଗାଇ ।]

ରୁଟନା[ମୁହୁରୁ]—ଦେ. ଅ (ଧୂକନ୍ଦୂରଣ) —ମୁହୁର ଦିଶ ଅଛି ଶୈତାନ
Rut̄[tu]muṭ̄[tu] ଶାଶୁଆ ଦୂର୍ବଳ ବେବାଇବାର ରୁଟନାକି—
କଟମଟ The sound of chewing hard small
କୁଟକୁଟିଲେ grains.

ରୁଟନା[କର] ରୁଟନା[କର]—ଦେ. ଅ [କରୁ କିମ୍ବାପୁରକ]—୧। ଧୂକନ୍ଦୂରଣ
Rut̄[tu]rāṭ̄[ru]t̄[tu] କରା ଓ ପିଲୁନ୍ତି ଟାଣ କରି ଏକାଖକ ଅର
କୁଟକୁଟ କାମୁକିବା ପ୍ରକାରେ—1. Repeated biting of
କୁଟକୁଟ ants. ୨। ଶୈତାନକ ରୁଟନାକି ପୁରକ କନ୍ଦୁଣୀ ମାରିବା

ପ୍ରକାର—2. Dealing small blows repeatedly with the elbow. [ସଥା—ମୋ ପିଲାହି କଡ଼ ଦୁଷ୍ଟୁ, କହୁଣୀ ମାରବ ରୁହୁରୁହୁ ଦୂର ପଳା, ଦୂର ପଳା । କାହାଣୀ ଶିତ ।] ୩ । ଶେଷ ମୁଖ ଦାନୁଦ୍ଵାରା କାହିବା ପ୍ରକାର—
3. Nibbling by small rats. [ଭ—ଚୁଟୁଆ ମୁଖ ! ରୁହୁରୁହୁ କର କାଠର ଖୋଗା । ତର] [ଦୁ—ରତ୍ନରୁ ରୁହୁରୁହୁ ଅଜ୍ଞତା ବ୍ୟଞ୍ଜନ ।]

ରୁଟ—ଦେ. ବି [ସ. ରୁଟ, ଧାରୁ]—ରୋଷ; ରଗ—Anger; dis-Ruṭa pleasure. [ଭ—ଏ ଶତରୁ କେ ନ ବହିବ ରୁଟ । ରାଗ ରୁଟ
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ କବିତା]

ରୁଟି—ଦେ. ବି [ସ. ରେଟୀ, ରେଟିକା; ଫା. ରୋଟି, ହି. ରେଟି]—Ruṭi ଗନ୍ଧ ଥାକୁ ବା ମଇଦାକୁ ତକଟ ବେଲଣାରେ ବେଲି କାଟି ନିର୍ମାଣ ରେ ସେବି କିଅରି କରିବା ପଠା; ରୋଟି—Bread;
ରୋଟି wheaten bread. [ଭ—ଗହମ ଗୋଟ ଗଣିବା, ରୁଟି
ଗୈରତ୍ତି କିଏ ? ତର ।] [ଦୁ—ସାଧାରଣତଃ ରୁଟି
କିଅରି କରିବାକୁ ହେଲେ ଥାକୁ ପ୍ରଥମେ ପାଣିରେ ତକଟ
ତାକୁ ହେଠ ଶେଷ ପିଣ୍ଡୁକା କରି କାଠର ପଠା [ବେଲଣା-
ପେଡ଼ୀ] ଉପରେ ଗୋଟିଏ କାଠର ଶିକ୍ଷା (ବେଲଣାକାଠ)
ଦ୍ୱାରା ବେଲି ତାକୁ ପତଳା ପତଳା କରି ନିର୍ମାଣ ଉପରେ
ତାରୁଆ ରକ୍ଷି ସେ ତାରୁଆ ଉପରେ ସେବିବାକୁ ହୁଏ । ଏ
ପ୍ରତିଯାମନଙ୍କୁ ଯଥାବିମେ ରୁଟି (ଅଟା) ଦଳିବା, ରୁଟି
ବେଲିବା ଓ ରୁଟି ସେବିବା ବୋଲିଯାଏ । ମାରିବାଢିମାନେ
ଉକ୍ତ ପିଣ୍ଡୁକାମାନଙ୍କୁ ନ ବେଲି ସେହି ପିଣ୍ଡୁମାନଙ୍କୁ ଦଳିବା
ପାଇଁ ଶରେ ପୋତ ଉତ୍ସୁମାନ୍ତୁ ଓ ପରେ ପାଇଁ ଶରୁ କାହିଁ
ଦିଅରେ ରୁଡାଇ ଅଣି ଜାଅନ୍ତି । ଏହାକୁ ‘ବାଟ’
ବୋଲିଯାଏ । ରୁଟି ପ୍ରଧାନତଃ ଦୁଇପକାରେ କିଅରି ହୁଏ,
ଏକପ୍ରକାର, ଅଟାରେ ପାଣି ମିଶାଇ ତକଟ ହାତରେ ଦଳ
ବେଲଣାରେ ବେଲିଯିବା ପତଳା ରୁଟି ବା Bread roll;
ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର—ମଇଦାକୁ ତକଟ ତା ମଧ୍ୟରେ ଫେଣ ଉଠିବା
ଅମ୍ବିଲା ଜିନିଷ ଦେଇ ତାରିଲ ଚାଲି ମଧ୍ୟରେ ରକ୍ଷି କିଅରି
କରିବା ଫୁଲୁକା ରୁଟି ବା ପାର୍ଟ୍‌ରୁଟି Loaf.]

ରୁଟି ତାଲି—ଦେ. ବି (ସ. ରେଟୀ + ଦାଲ)—ଶାଦ୍ୟାର୍ଥ କଥବୁଝ
Ruṭi dāli ତାଲି ଓ ରୁଟି; ତାଲି ସାହାପ୍ୟରେ ଶିଅଯିବା ରୁଟି—
ଭାଲୁକାଟି ରୋଟିଦାଲ Bread eaten with Daal.

ରୁଟି ତରକାରି—ଦେ. ବି (ସ. ରେଟୀ + ଫା. ତରକାରୀ)—ଏକନ୍ତ
Ruṭi tarakāri ଶାଦ୍ୟାର୍ଥ କଥବୁଝ ରୁଟି ଓ ବ୍ୟଞ୍ଜନ;
କାଟି ତରକାରି ତରକାରୀ ସାହାପ୍ୟରେ ଶିଅଯିବା ରୁଟି—
ରୋଟି ତରକାରୀ, ଶାଗ ରୋଟି Bread eaten with curry.

ରୁଟିନ(ନି)—ଦେବି (ରାତ୍ନ, ରୁଟିନ) ବି—୧ । ସମୟ ବିଭାଗମୂଳେ
Ruṭin(ni) କାର୍ଯ୍ୟର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ; ସମୟ ବିଭାଗ ଅନୁସାରେ
କାଟିନ କର୍ତ୍ତାରିତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ—1. Routine. , । ସୁଲ୍ଲ
କାଟିନ ଅଧିରେ ସମୟ କିମେ ବରାଯିବା ଦେଇନିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ
ତାଲିକା—2. Daily routine of work in a school.

ରୁଟି ବାଟି—ଦେ. ବି—ପତଳା ପିଣ୍ଡୁକାକାରରେ କିଅରି ଓ ନିର୍ମାଣ ରୁଟି ବାଟିକାରି—
Ruṭi bāṭi ସେବା ରୁଟି ଓ ଗୋଲିକାକାରରେ ଭୟପକୁ ବାଟ
କାଟି ଲେଚିବା—Rolls and balls of bread. [ଦୁ—
ରୋଟିବାଟି ମାରିବାଢିମାନେ ‘ପତଳା ପତଳା ରୁଟି’ ନା
କର ପିଣ୍ଡୁକାର ‘ବାଟ’ କିଅରି କର ଦିଅରେ ରୁତାର
ଜାଅନ୍ତି ।]

ରୁଟିବାଲା—ଦେ. ବି—ରୁଟିବାଲାପାୟୀ; ଯେ ରୁଟି ବିକିତ କରେ—
Ruṭibālā A person who deals in bread;
ରୋଟିବାଲା bread-seller; a professional baker.
ରୋଟିବାଲା

ରୁଟି ବିଷୁ (ସ୍କୋ)ଟ—ଦେବି. ବି (ଫା. ରୋଟି ଓ ରାତ୍ନ, ରୁଟିଟୁ)—ରୁଟି
Ruṭi biskut(sko)t ଓ ବିଷୁଟୁ—Bread or loaf
କାଟି ବିକ୍ରି ରୋଟିବିସ୍କୁଟ and biscuit.

ରୁଟି ବେଲା—ଦେ. ବି—ଅଟାର ପିଣ୍ଡୁମାନଙ୍କୁ ବେଲଣାରେ ବେଲି
Ruṭi belā ପତଳା ଠିଠା ଆକାରରେ ପରିଣତ କରିବା କିମ୍ବା
ରୋଟିବେଲା —The process of rolling starch-
ରୋଟି ବେଲନା balls into bread.
(ରୁଟି ବେଲିବା—କିମ୍ବାରୂପ)

ରୁଟି ବେଲିବା—ଦେ. କି—ଗହମ ଚାନ୍ଦାରେ ପାଣି ମିଶାଇ ତାକୁ
Ruṭi belibañ ତକଟ ଓ ଦଳ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ଗୋଲିକ
ରୋଟି ବେଲା କର ସେ ଗୋଲିକମାନଙ୍କୁ ପଠା ଉପରେ ପଚାଇ
ରୋଟି ବେଲନା ପତଳା ପଠାଇ ପଠାଇ କିଅରି କରିବା—

To roll strach into bread. [ଦୁ—ଯେଉଁ
ପଠା ଉପରେ ଗୋଲିକମାନଙ୍କ ରଖାଯାଇ ବେଲିବାକୁ
ହୁଏ, ତାକୁ ‘ବେଲଣାପେଡ଼’ ଓ ଯେଉଁ କାଠର ସିନ୍ଧୁମୁଖକୁ
ସେହି ଗୋଲିକମାନଙ୍କ ଉପରେ ଶୂଳିତ କରି ତିକ୍ତ
ଅଣ୍ମାଳଙ୍କୁ ପଚାଇ ପଠା ଆକାରରେ ପରିଣତ କରିପାଏ,
ତାକୁ ବେଲଣା କାଠି କହନ୍ତି ।]

ରୁଟିରୁଟି—ଦେ. କି. ବିଶ—ହାତୁଆର୍ଥ କଠିନ ଦୁକରୁଷୁ
Ruṭi rāti ରେକଟ କରି (ଆଇବା)—To eat up
ଦେଇ ପୁଛେ a hard thing by nibbling every
ତିକ୍ତତାଟ କର eatable part (e. g. a piece of
bone); to eat up every eatable portion
of a hard thing by nibbling every soft
bit out of it.

(ପ୍ରସ୍ତୁତ—ରୁଟିରୁଟି ଆଇବା, ରୁଟିରୁଟି କରି ଆଇବା ।)

ରୁଟୁ ମୁ(ରୁ)ଟ(ତୁ)—ଦେ. ଅ—ରୁଟୁ ମୁଟୁ (ଦେଖ)

Ruṭu mu(ru)t(tu) Ruṭ mut (See)

ରୁଟିରୁଟି—ଦେ. ଅ—ରୁଟୁ ରୁଟୁ (ଦେଖ)

Ruṭu rāt̄ Ruṭ rāt̄ (See)

ରୁଦ୍ଧ (ଧାରୁ)—ସ—୧ । ଅବାର କରିବା—1. To strike (Apte.)
Ruth (root) , । କେବଳ ଭୋଗ କରିବା ବା ସହିବା—
2. To suffer pain (Apte). * । ବାଧାଦେବା—
3. To resist; to oppose (Apte). ୪ । ପାତ୍ରା

ଦେବା; କେଣ ଦେବା—4. To torment; to pain (Apte).

ରୂଠ—ଦେ. ବିଶ—(ସ. ରୂଷ)—୧ । ଗରସ; ରଥସ୍ତାନ—
Ruthth ରୂଠ ରୂଠ 1. Sapless.

୨ । ନିର୍ଜଳ; ଶୁଦ୍ଧ—2. Dry; waterless. * ।
ଅନୁଦ୍ରବ—3. Barren.

ରୂଡ—ବୈଦେ. ବି.—(ଇଂ) —ଇଂରୀଜ ରୂଡ଼ ପରିମାଣ ବିଶେଷ; ଏକ
Rud ଏକରର ଏକ ଚର୍ଚାଂଶ; ବାର ଦଢ଼ିଆ ମାଣ—An
ରୂଡ ରୂଡ English land measure equal to $\frac{1}{2}$ of
an acre. [ଦ୍ୱ—୧ ଏକର=୪ ରୂଡ, ୧ ରୂଡ=—
୧୦ ପୋଲ୍, ୧ ଗୋଲ୍ = ୫୩ ବର୍ଗ ଗର ।]

ରୂଡ଼ିଙ୍କ—ବୈଦେ. ବି.—[ଇଂ]—ପଞ୍ଚାବ ପ୍ରଦେଶରେ ନିର୍ବିବିଶେଷ,
Rud-ki [ଏଠାରେ ଇଂରେଜ ଗର୍ଭିମେଣ୍ଡକ ସ୍ଥାପିତ ଭିତ
ରୂଡ଼କୀ ରୂଡ଼କୀ ଇଂରୀଜଙ୍କ କଲେଜ ଅଛି]—Roorkee
(where there is an Engineering College),

ରୂଡ଼(ଡୁ) ମୁଡ଼(ଡୁ)—ଦେ. ଅ.—[ଧୂନଖକରଣ]—ବିସ୍ତୁଟ, ମୁଡ଼, ଡକ୍ଟମୁମ୍
Rurd(rdu) murd (rdu) ଓ ଶେଟ ଶେଟ ମସକା ବସ୍ତୁ ଶେବା-
କୁଡ଼ମୁଡ଼ ମୁଡ଼ମୁଡ଼ ରବା ଶବ—The sound of chewing
fragile biscuits or other small things.

[ଦ୍ୱ—ଯେଉଁ ବସୁମାନ ରେବାଇଲେ ରୂଡ଼, ମୁଡ଼ ଶବ
ହେବ, ସେ ବସୁମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ‘ରୂଡ଼ମୁଡ଼’ ଶବ ହେବା
ବସୁମାନ ଟାଣୁଆ ।]

ରୂଡ଼, ରଡ଼—ଦେ. ଅ.—[ଧୂନଖକରଣ]—ରୂଡ଼ ମୁଡ଼, ଠାର ଉଚିତର
Rurd rard ବେଶ ଶବ—Higher sound than Rurd-
କଡ଼ମଡ଼ ମୁଡ଼ ମାଡ ମୁଡ଼.ମାଡ
(ରୂଡ଼ ରୂଡ଼, ରୂଡ଼ିଙ୍କ, ରୂଡ଼ ରୂଡ଼—ଅନ୍ୟରୂପ)

ରୂଡ଼ିଆ—ଦେ. ବିଶ—(ସ. ଲେପ୍ତା, ପ୍ରା. ଲୋଟ୍) —୧ । ଗରସକାୟ—
Rurdia ବେଟେ ରୀଡ଼ିଆ 1. Dwarfish; stunted.
(ସଥ—ଗୋଡ଼ିଆ ମାଟିରେ ଗରସିଦ୍ଧକ ରୂଡ଼ିଆ ହୋଇଛନ୍ତି) ।
୨ । କଙ୍କରମୟ—2. Gravelly. * । ଶୌର ନ
ହେବାରୁ ଯାତା ମୃଣରେ ରୂଡ଼ ବିତ୍ତିଆଏ—3. Un-
shaven; growing long stumps of hair on
the head due to want of shaving. ଦେ. ବି.—
(ରୂବ. ଇଂ. ଓର) —ଖଣ୍ଡିରୁ ବାହାରବା ଅପରିଷ୍ଟ ମିଶ
ଆରୁ—Ore.

ରୂଣ—ଦେ. ବି.—(ସ. ରୂତ୍, ଧାରୁ—ରୂପନ ହେବା) —ଶୌର ହେବା
Rurdha ପରେ ମୁଣ୍ଡରେ ବର୍ତ୍ତିଥିବା କେଣ ମୂଳ—Stump of
ଚାଲ ବାଲ hair growing on the head some
days after shaving, (ଉ—×× ଅଛିଆଏ
ରୂଣ ବର୍ତ୍ତ ରହିଥାନ୍ତା × × ପକ୍ଷାବମୋହନ, ଛମାଣ
ଅଠରୁଣ୍ଡ ।) [ଦ୍ୱ—ଯେଉଁ ମାନେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କୌଣସି ଅଂଶ
ଶୌର ହୃଥିତ କେତେବଳ ପରେ ସେମାନଙ୍କର କେଣ
ମୂଳଗୁଡ଼କ ସ୍ତର କଥିଲେ । ସେହି କଥିଲବା କେଣମୂଳକ
ରୂଣ ବୋଲିଯାଏ ।]

ରୂତ ଶୁଦ୍ଧିବା—ଦେ. ବି.—ଶୌର ନ ହୋଇ ରୂତ ବହାରବା—
Rurdha chhārdibā To let the stumps of hair
ଚାଲ ବାଲାନ ବାଲ ଭିଡନା grow long for want of a
[ରୂତ ବହା(ହେ)ରବା—ଅନ୍ୟରୂପ] shave. (ଦ୍ୱ—ଯେଉଁ
ମାନେ ଶୌର ହୃଥିତ, ସେମାନେ ବିରୁଦ୍ଧକ ଶୌର ନ
ହେଲେ କେଣମଳଗୁଡ଼କ କଥିଲ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ବଦମ୍
କେଣର ପର ଠାଅ ହୋଇଥାଏ । ଶୌର ହେଇଥିବା
ଲେବମାନକର ମୁତକାଶୀତ ଘାଟିଲେ ସେମାନେ
ଅଣ୍ଟିରକାଳର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶୌର ହୃଥିତ କାହିଁ,
ଅର୍ଥାତ୍ ରୂତ ଶୁଦ୍ଧିତ । କେହି କେହି ମଧ୍ୟ ଦେବତା ଆଦିକ
ଉଦେଶ୍ୟରେ ମାନସିକ କର ରୂତ ବହାନ୍ତି ଓ ମାନସିକ
କାଳ ଶେଷରେ ରୂତ ପକାନ୍ତି । ମୁତକାଶୀତରେ
ମୁତାହର ୧୦ମ ଦିନ ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ବୁଟୁମ ଓ କନ୍ଦୁମାନେ
ଦଶତତମେ ଶୌର ହୃଥିତ, ଅର୍ଥାତ୍ ରୂତ ପକାନ୍ତି ।)

ରୂତ ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. ବି—ଶୌର ହେବା ହାତ ବର୍ତ୍ତିଥିବା
Rurdha pakā(ke)ibā ରୂତକୁ ବିଷର୍ଜନ କରିବା—
ଚାଲଫେଲା ବାଲ ବନସାନା (କଟାନା) To have the
growing stumps of hair on the head
shaven.

ରୂତ ପକିବା—ଦେ. ବି—ବର୍ତ୍ତିଥିବା ରୂତମାନ ଶୌର ହେବା—
Rurdha pardibā The shaving of the grow-
ଚାଲଦେଇୟା ବାଲକୁଟନା ing stumps of hair.
ରୂତ ବର୍ତ୍ତିବା—ଦେ. ବି—ଶୌର ନ ହେବାହାର କେଣମୁକ୍ତୀବା—
Rurdha bardhibā ବର୍ତ୍ତିକ ବୃଦ୍ଧିପାଇବା—Growth of
ଚାଲବାଢ଼ା ବାଲକୁଟନା the stumps of hair on
the head due to want of shaving.

ରୂତିଆ(ଯୁ) —ଦେ. ବିଶ ଓ ବି—ରୂତିଆ (ଦେଖ)

Rurdhiā(yu) Rurdhiā (See)

ବାରୁଲବେଡେହେ ବାଲବାଲା

ରୂଣଙ୍କୁଣି—ଦେ. ଅ—[ଧୂନଖକରଣ]—ରୂଣଙ୍କୁଣି, (ଦେଖ)

Run-jhūn Runujhūn (See)

କନ୍ଦୁନ କନ୍ଦୁନୁନ

ରୂଣ (ଇତ୍ୟାଦି) —ପ୍ରା. ତି—ରୂଣ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Runa (etc) Runa etc(See)

ରୂଣଙ୍କୁଣି—ଦେ. ଅ—ରୂଣଙ୍କୁଣି (ଦେଖ)—Runujhūn (See)

କନ୍ଦୁନ କନ୍ଦୁନୁନ [ଉ—ମେଳା ପଥି ରୂଣଙ୍କୁଣ ପେନେ
ନାରବ ଗରଜନ—ପ୍ରାଚୀ. ପୂର୍ଣ୍ଣତମତ୍ତ୍ଵଦ୍ୱୟାହୟ ।]

ରୂଣଙ୍କୁଣିତ—ଦେ (ପଦି) ବିଶ—ରୂଣଙ୍କୁଣିତ ମୁକ୍ତ—Jingling.

Runajhūnita [ଉ—ସକଳ ନୁପୁରକାନ୍ଦ କଙ୍କଣ, ହୃଥିକା

ରାମୁନୁ ରାମୁନିତ ବାଦ୍ୟ, ରୂଣଙ୍କୁଣିତ ଶବଦ ଘୋର
ଚକଳ—ପ୍ରାଚୀ. ରହସ୍ୟମଞ୍ଜନ ।]

ରୂଣଷ୍ଟର—ସ. ବି. ପ୍ରୀ—ସହଜରୂତିଆ ଗାରୁ; ସୁଧାର ଗାର—

Runaskara A cow easily milked [M.W.]

[ତୁ—ଯଥା—ହାତର ଦୁଇ ଗୋଡ଼ର ପାହୁଡ଼ ଶୂନ୍ୟରେ
ବୁଣ୍ଣୁଣ୍ଣ, ଭରିଲା ପରଶା ସୁଥବ ଲାଗେ, ଭରିଯା ତ
ଅବିର୍ବଳ — ତମ । ଶୁଣେ ରୁଣ୍ୟଶୁଣ୍ୟ ବାକେ, କୁସୁମ
ମାଳା ଗଲେ ସାବେ—ଭଗବତ ।] ୨ । ସାବିର
ମଧ୍ୟର ଝକାର ଶବ୍ଦ—2. The sweet sound of
the harp. [ତୁ—ରୁଣ୍ୟଶୁଣ୍ୟରୁ ରଣଙ୍ଗଣ ଶବ୍ଦ
ତତ୍ତ୍ଵର ॥

ରୁଣ୍ଟ (ଧାରୁ) — ୧. ଗତିକରିବା; ଯିବା— ୧. To go (Apte.)
Runt (root) ୨. ରୋଗିକରିବା— ୨. To steal (Apte.)
 ଥା ଲେଟା ହେବା— ୩. To be lame (Apte.) ୪।
 କାଖା ଦେବା— ୪. To oppose (Apte.) * । ଚିତ୍ର
 ମାସ ର ହେବା— ୫. To be idle (M.W.)

ରୁଣ୍ଠ(ଖାତୁ)—ସ.— ଲୁଣ୍ଠନ କରିବା; କଳପୁଷ୍ଟ ଧନାଦି ଅପହରଣ କରିବା
Runth (root) — To loot; to plunder

ରୁଣ୍ଧା—ଦେ. ବିଶ. ପୃଷ୍ଠ. ୫୧—(ହ. ରୁଣ୍ଧ ଧାରୁ) —୧। ଅଛି କୃପନ—
Runthā କଙ୍ଜୁମ କଞ୍ଜୁମ 1. Very miserly.
[ଚୁଲ୍ଲିଥ—ଅଳାଚୁପ] [ରୁଣ୍ଧୀ, ରୁଣ୍ଧେର—ଧୀ] , । ବିଶୁଦ୍ଧ; କରସ;
କୁଠା ହତା ଶୁଖିଲ—2. Dry; sapless; withered. ୩।
ରୋଗୀ ପଟିକା ଦୁର୍ବଲା ଶିକ୍ଷ—3. Feeble; emaciated.
ବେଂଟେ ନେହା, ନାଦୀ ୪। ଅନ୍ଦକାଯ—4. Dwarfish. ପ୍ରାଦେ.
(ଗଡ଼ିଲାଇ) ବିଶ.—ଶାଖ; ଶାଖ; ନଧ୍ୟବନ୍ଦ—
Pure, upright. [ଉ—ଗାନ୍ଧ ଉଶେରୁଣ୍ଧା ଲେବ—
ଗଧନାଥ ରଥ. ଗାନ୍ଧିଜ ଅମ୍ବକଥା ।]

ରୁଣ୍ଟାରୁଣ୍ଟି କରିବା—ଦେ. ହି.—(ସ. ରୁଣ୍ଟ ଧାତୁ) —୯ । ନାନା ପ୍ଲାନରେ
 Runṭha runṭhi karibha ସମ୍ମତ ଧଳକୁ ଖୋଜିଆଇ ନିଃଶେଷ
 (ରୁଣ୍ଟା—ଅନ୍ୟରୂପ) କରି ବା ଲଣ୍ଠନ ପଣ୍ଡର କରି ଦେବା—

1. To take away all cash or riches stored
চেছে পঁ ছে লওয়া। দ্রুণ্ডাণ্ট করনা at any place.

(ସଥା—ମହାଜନ ଶୁଣ୍ଡିବା ପାଇଁ ଘରେ ସିଦ୍ଧୁକ ବାକୀସି
ପେଢ଼ି ପେଟିବା, ପେଉଁଠାରେ ଯାହା ଥିଲା, ସବୁ ଚାଣ୍ଡା-
ଚାଣ୍ଡି କରି ଅଛିଲି; ତେବେ ସୁଜା ମହାଜନଙ୍କ ଦେଶା
ମୂଳପୋଷ ନ ହେଲା) । ୨ । ଧନାଦି ନାଶେଷଚୂପ
ଲୁଣ୍ଠନ କରିବା— 2. To loot away; to ransack.
୩ । ରେକଷ୍ଟବା (ସଥା ହାତରୁ ମାଉଁସ ରୁଣ୍ଟିବା)—
3. To nibble the soft parts adhering
to a hard thing.

ରୁଣାଶ୍ଵା— ଦେ. ବିଜ. (ପହାର) — ରୁଣା ଶୁଣା (ଦେଖ)

Rūṇṭhā sunṭhā Rukhā sukha (See)

ବୁଣ୍ଡିଆ—ଦେ. ବିଶ.— ରୂପା (ଦେଖ)
Bunthia Buntha (See).

ରୁଣ୍ଟିଆ ଶୁଣିଆ—ଦେ. ବିଳ.—ଶୁଣିଲ ଓ ଶୀଶ (ଶିଶୁଥିତ) —	Ruṇṭhiā sun̄thiā Weakling; withered; ରୋଗୀ ପଟକା ହଜାରୁଜା emaciated.
ରୁଣ୍ଟିବା—ଦେ. କି.—(ସ. ରୁଣ୍ଟ ଧାରୁ) —ଚୁଣ୍ଟିଚୁଣ୍ଟି କରିବା(ଦେଖ) —	Ruṇṭhibā Ruṇṭhā ruṇṭhi karibā (See.)
ରୁଣ୍ଟି ରଣ୍ଟି—ଦେ. କି. ବିଳ—ର ଟେବିଟ [ଦେଖ]	Ruṇṭhi rāṇṭhi Rutirāṭi [See]
ରୁଣ୍ଡ—ସ. ବ.—(ରୁଣ୍ଡ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଥ;) — (ଯାହା ତୁମିରେ ଲୁଣ୍ଡିଛି	Runda
ରୁଣ୍ଡା ହାଦି) କବନ୍ଦ; ମସ୍ତକମୂଳ ଦେହ—Headless trunk or body. ସ. ବିଳ.—ବିକଳାଜୀବୀତ—	Maimed; mutilated [Apte] ଦେ. ବିଳ.—
୧। ଏକଟିରୁଛ—1. Gathered together, [ତ୍ରୈ—ଦ୍ୱୋଷ ରୁମରେ ଶାସ୍ତି ଦେଇ, କ୍ଷର ବାନବ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇ । ଜମ୍ବାଥ, ଭାଗବତ ।] । । ଏକ ସ୍ଥାନରେ ସଂକୁଳ—2. Heaped up. । । ସମୁଦ୍ର—	1. Collection of. (ସଥା—ବ୍ୟକ୍ତିରକୁ ଏ ଦୃଷ୍ଟିତ ନହେ, କ୍ଷର ଉପରୀ ରୁଣ୍ଡ— ରଙ୍ଗ ବେଳେମୁଣ୍ଡିଲାପ ।)

ରୁଣ୍ଡ କରିବା— ଦେ. କ୍ଷି(ସ. ରୁଣ୍ଡ ଧାତୁ) — ଏକମ୍ବାନରେ ଜମା କରିବା;
 Rundakaribā ରଶାକୃତ କରିବା— To gather things
 ଅନ୍ତକରା ଇକ୍ଟାକରନା or men at one place; to
 heap up. (ପଥା— କୁସ୍ମ କୋଦଣ୍ଡ କାଣ୍ଡ, କେତେ
 କରିଥିଲ ରୁଣ୍ଡ— କବିଷୂର୍ମ ଚିଶୋରକନ୍ଦାଳଙ୍ଗ ରଷ୍ଟ୍ର କ
 ଗାତ ।)

ରୂଣ୍ଡ ହେବା—ଦେ. କି—(ବନ୍ଧୁ ଲୈକ) ଏକ ପ୍ଲାକରେ ଜମା ହେବା—
**Runda hebā (Many persons) To be gathered
 ଅତ୍ୟନ୍ତରୀକ୍ଷଣ କରିବାରେ ଏକ ଜମା ହେବା—**

[ଇ—ଅବା ଜରତର ସବୁଗୁଣବଶି, ଗୁପତରେ ତହିଁ
ବୁଣ୍ଡ ହେଲ ଅସି—ରୂପାନାଥ. ନନ୍ଦବେଶସି)
ରୂଣ୍ଡ(ଶ୍ଵେତ)ଇବା—ଦେ. କି—(ସ ବୁଣ୍ଡ ଧାରୁ=ବୁଣ୍ଡ ହେବା କିମ୍ବାର
Rundā(nde)iba ଶିକ୍ଷନ୍ତୁପ)—୧। ଏକ ସ୍ଥାନରେ ବନ୍ଧ
ଜୀବଙ୍କରା ହେବା କିମ୍ବା ପରାର୍ଥ ବା ରୁହିଟି ଏବନ୍ଦିବନ୍ଦା;

ଗୋଟାଇବା; କମା କରିବା—1. To gather or collect many things or persons at one place. (ଉ—ରୁମ ସେହିଶଣି କାଠରୁ ବୁଣ୍ଡିଅର,
ସଜାଢ଼ିଲେ ରହି ତାହାରୁ କୁଣ୍ଡିଅର—କୃଷ୍ଣିଦ ମହାଭାରତ
ବନ ।] । ଗଦା କରିବା—2. To heap up.
(ଉ—ଶଳ୍ୟ ଲେବରେ ପୁନଃମାନଙ୍କୁ ମରଇ, ଅଛଇ ଅଧରମ
ବୁଣ୍ଡାଇବା ପାଇଁ—କୃଷ୍ଣିଦ ମହାଭାରତ ଶଳ୍ୟ ।]
(ରୁଣ୍ଡି ଆଇବା—ଅନ୍ୟରପି)

ରୁଣ୍ଡା(ଟେ'ଇ ପୁଣ୍ଡା(ଟେ'ଇ ନେବା—ଦେ. କି (ସହଚର; ସ. ରୁଣ୍ଡା
Rundā(nde)i pundā(nde)i nebā ଧାରୁ)—ଲୁଣ୍ଡେଇପୁଣ୍ଡେଇ
(ରୁଣ୍ଡାରୁଣ୍ଡା ବଢ଼ିନେବା—ଆନ୍ତରୂପ) ନେବା, ଅନେକ ପ୍ଲାନ୍ଟରୁ ବନ୍ଦୁ
ବସ୍ତୁ
ଶୁଟ୍ଟେପ୍ରୋଟେଲାଯା। ବଟୋରଡଟୋରକର ଲେନା ସଗ୍ରହ କରି ବୋଷିନେବା—
To collect or put together various
things from various places and carry
them away.

ରୁଣ୍ଡ—ଦେ. ବ (ସ. ରୁଣ୍ଡିକା) —୧। ରବୁଣ୍ଡ; ଏବୁଣ୍ଡ; ହାରପ୍ତ୍ର—
Rundi 1. Door step; door sill. ୨। ଗୁହର ହାରବନ୍ଧ; ଚୋକାଠ ଚରକାଠ—2. Door-frame. ୩। ରବୁଣ୍ଡ ବନ୍ଧ—
ଦେଲ୍ଲୀ, ଝାର 3. Threshold. ୪। (ସ. ଏରଣ୍ଡ) —ରଣ୍ଡ; ଏର୍ଣ୍ଡ;

ଆସାମତାର ମଠ—A kind of Assam silk; eri silk.

ରୁଣ୍ଡିଆ—ଦେ. ବଣ (ଗାଳ) —୧। ରୁଣ୍ଡିଆ; ଅଛି ରୂପଣ—1. Very
Rundiā 1. miserly. ୨। ଧନାପହାରକ—2. Given to
କଙ୍ଜୁସ, ଚୋର କଞ୍ଜୁସ, ଚୋର
plundering.

ରୁଣ୍ଡିଆରବା—ଦେ. କି—ରୁଣ୍ଡାରବା (ଦେଖ)

Rundiāibā Rundiāibā (See)
(ର—ଅମ୍ବେ ର ରୁଣ୍ଡିଆର ଅଣି, ବସେ ବାଙ୍କଲୁ ଏହିମଣି ।
ବଗନାଥ. ଘରବନ୍ଧ ।)

ରୁଣ୍ଡିକା—ସ. ବ (ରୁଣ୍ଡ+କ+ଶୀ. ଅ) —୧। ଘରର ହାରମୁହଁ;
Rundiāka ହାରପ୍ତ୍ର; ଘରର ହାରର ଚରକାଠ—1. Door
frame; door step, ୨। ରବୁଣ୍ଡ ବନ୍ଧ—2. Thres-
hold; door sill. (ଏଥୁର ଅପର୍ତ୍ତିଶ ରବୁଣ୍ଡ, ଏବୁଣ୍ଡ)
୩। ରଣସ୍ତଳ—3. Battle field. ୪। କୁଟୁମ୍ବା; କାମ-
ଦୂତ—4. A panderess; a female go-between. ୫। ବିଦୂତ; ହୋମାଗୁର ପାର୍ଶ୍ଵ—
5. Ashes of sacrificial fire. ୬। ଦେବବଶକ୍ତି;
ଅମାନୁଷୀ କ୍ଷମତା—6. Divine or supernatural
power.

ରୁଣ୍ଡିବନ୍ଧ—ଦେ. ବ. (ସ. ରୁଣ୍ଡିକା ଓ ବନ୍ଧ) —ଦୁଆର ଦୁଇଁର
Rundi bandha ଚରକାଠର କିମ୍ବ ଅଂଶ—Threshold;
ଗୋବରାଟ ଦେଲ୍ଲୀ
door sill.

ରୁଣ୍ଡିଭୂତ—ଦେ. ବଣ (ଉତ୍ତିଥ ଲେଖକର ହାର ଉତ୍ତିଥ ରୁଣ୍ଡ ଶକ
ଗଢା ହେବା ଶକ) —ଏକଶୀରୂତ—Gathered to-
(ରୁଣ୍ଡିଭୂତ—ଅନୁରୂପ)

ରୁଣ୍ଡେଇ ପୁଣ୍ଡେଇବା—ଦେ. କି—ରୁଣ୍ଡାରୁଣ୍ଡ କରବା (ଦେଖ)

Rundi pundeiba Rundiārundi karibā (See)

ରୁଣ୍ଡେଇବା—ଦେ. କି—ରୁଣ୍ଡାରବା (ଦେଖ)

Rundiāibā Rundiāibā (See)

ରୁତ—ସ. ବ. (ରୁ ଧାରୁ—ରବ କରିବା; ଧୂକି କରିବା+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ତ) —
Ruta ୧। ଧୂକିତ—1. Sounded. ୨। ରୁତି; ବେଦନ
Rut ରବ—Sound; noise; cry.

ରୁତ—ସ. ବଣ (ରୁ ଧାରୁ—ରବ କରିବା; ଧୂକି କରିବା+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ତ) —
Ruta ୧। ଧୂକିତ—1. Sounded. ୨। ରୁତି; ବେଦନ
ରୁତୁକା—2. Lamenting. ସ. ବ (+ରବ ତ)
୧। ଶବ୍ଦ; ଧୂକି; ନାଦ—1. Sound; tune. ୨। କୁଳନ;
ଜୀବମାନକର ତାକ (ବିଶେଷତଃ ପଞ୍ଜୀମାନକର ତାକ ବା
କାକଳ) —2. The sound or cry made by
animals (especially the cooing of
birds). ୩। କାନଶା; ବେଦନ—3. Crying;
lamentation. ୪। କାନଶା ସ୍ଵର—4. The sound
of wailing.

ରୁପନ୍ତ—ଗା. ବ (ପ୍ରାଚୀକ ପଦଦ୍ୱ) —ରୁପଣ୍ଟ (ଦେଖ)

Rutpanna Rūtparṇṇā (See)

(ର—ରୁପନ୍ତ ସେବେ ବୋଲିବେ ରୁମଙ୍କୁ । ପ୍ରାଚୀ. ନଳ
ଚରଇ ।)

ରୁଦ୍—ଧାରୁ—ସ—୧। ବେଦନ କରିବା; କାନିବା—1. To cry,
Rud (root) to weep; to wail; to lament.
, ୨। ଗର୍ଜନ କରିବା—୨. To howl; to roar,
(Apte).

ରୁଦନ—ପ୍ରାଦେ. (ଜାଶ୍ପୁର) ର—ବେଦନ—

Rudana Crying.

ରୁଦ(ଦ, ଦୁ)ନା—ଦେ. ବ—ପୋଦନା ପରି ଏକ ପ୍ରକାର ସ୍ଵବାସ ପଦି-
Ruda(di, du)na ସ୍ଵର୍ଗ ଶଳ—A species of Mentha
ପେ(ପୁ)ଦିନା Veridis plant. [ଦୁ—ଏହାର ପଦ ପୋଦନା
ପଦିନା ପଦ ଅପେକ୍ଷା ସ୍ବରୁ ।]

ରୁଦନ୍ତିକା—ସ. ବ (ବେଦିବ୍ୟକ; ରୁଦ୍ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଅର୍ତ୍ତ+ଶୀ ରି+କ+
Rudantikā ଅ) —ଏକପ୍ରକାର ସ୍ଵର୍ଗ—[ଦୁ—ଏହି ବଳ
(ରୁଦନ୍ତୀ—ଅନୁରୂପ) ବୁଟଗଛ ପରି ହାତେ ଉଛି ଏବି ଏହାର ପଦ
କନ୍ଦି ରୁଟ ପଢ଼ିପର । ଶରକ ଓ ଶାତକାଳରେ ଏ ଗଛର
ଲୁହାତୀ ଜଳଦିନ ନିର୍ବତ୍ତ ହୁଏ ବୋଲି ଏହି ନାମ (ଏହା ଅନ୍ତରେ
[ମରହଟୀ—ଅଲୁଗୁଣୀ] ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ] —A sort of
(ରେ—ରୁଦନ୍ତିକା) medicinal plant; Cressa

Cretica. [ଦୁ—ଏହାର ଅନ୍ୟ ସମ୍ମୁଦ୍ରତାମାନ୍ସୁବଶ୍ରେଷ୍ଠ,
ସଞ୍ଜିବଳା, ଅମୁତସ୍ତବା, ସ୍ଥାସ୍ତବା, ରେମଶକା, ମହାମାଂଶୀ,
ଚଣକପଣୀ, ମଧ୍ୟ ସ୍ବବା, ଏହା କଟୁକିକୁ କଣ୍ଟାୟରସ, ରିଷ୍ଟ-
ଧ୍ୟେ, ଅନ୍ତିବର୍କ, ଶୁଦ୍ଧଜଳକ, ପରିଜଳାଶକ, ଜରା ଓ
ବ୍ୟାଖ୍ୟନାଶକ, ଏହା ରକ୍ତିପ୍ରତି, ମେହ, କ୍ଷୟ, ରଷ୍ଟ, ଶ୍ଵାସ ଓ
ବୃତ୍ତିରୋଗରେ ଉପକାରକ । ଏହା ରୁଷ୍ଟଦେଶର ବାଲୁଆ
ଚରିରେ ଜଳାଶ୍ୟ କିକଟରେ ଓ ସମୁଦ୍ରତଟରେ ଜନେ ।
କଳା, ହଳଦିଆ, ନାଲ ଓ ଧଳା ପ୍ରାଳେଦେଶରେ ଏ ଗଛ
ଧ୍ୟୁକାର । ବେଦିବ୍ୟବମରରେ ଏହା କଟୁଆ, ଗର୍ବ
ରସାୟନ, ଅନ୍ତିଜଳକ, ଶର୍ଯ୍ୟବର୍ତ୍ତକ ଅଟେ ଓ ଆସ, କୃମି
ରକ୍ତିପ୍ରତି, ବପ ପ୍ରକୋପ ହୁଇ କରେ—ହ. ଶ ।]

ରୁଦିତ—ସ. ବଣ ଧାରୁ (ରୁଦ୍ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ତ) —୧। କାନୁ ଥିବା—
Rudita 1. Crying; weeping. ବ. (+ରବ. ତ) —

ରେଦନ; କାନିବା—Crying; weeping;
(ରୁଦିତା—ବଣ. ଶୀ) lamentation

ରୁଦ୍ଧ—ସ. ବ (ରୁଧ. ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ତ) —୧। କବ; ବନ କରାଯାଉଥିବା,
Ruddha ବୁଢାବରେଖ—1. Closed; shut up. ୨। ଅବକ;
ବନ୍ଦକର ରାଜ୍ୟାୟଥିବା—2. Confined; im-
prisoned. ୩। ସ୍ମୃତି; ଯାହାର ରତ୍ନ ବନ କରାଯାଏ—
3. Stopped; retarded. ୪। ପ୍ରତିହତ; ବାଧାପ୍ରାପ୍—
4. Obstructed. ୫। ନିବାରିତ—5. Prevented.

୨। ଅଟକା ଯାଇଥିବା—6. Restrained; blocked up. ୩। ଅଢ଼ି—7. Covered. ୮। ବେଷ୍ଟିତ—

8. Surrounded, blockaded.

ରୁଦ୍ଧଗତି—ସ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ଶୀ (ବହୁବୀତି)—ଯାହାର ଗଢ଼କୁ ଅଟକ
Ruddhagati କରିପାର ଆସ—Having the movement stopped or retarded.

ରୁଦ୍ଧଦ୍ୱାର—ସ. ବ (କର୍ମଧା) —ବିଳା ହୋଇଥିବା କବାଟ—Closed Ruddhadwâra door. ବଣ (ବହୁବୀତି)—ଯେଉଁ ଘରର
କବାଟ ବଜ କରିପାରିଥିଲୁ—(house) With its doors closed.

ରୁଦ୍ଧବାକ—ସ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ଶୀ—ଯାହାର କଥା କହିବାର ଶକ୍ତି ବନ୍ଦ
Ruddhabâk ହୋଇଥିଲି—One with the power of speech restrain-
ରୁଦ୍ଧଦଳା, ରୁଦ୍ଧବାକଥା—ଶୀ } ଅନ୍ୟରୂପ ed or choked up.
ରୁଦ୍ଧଶ୍ୱାସ—ସ. ବଣ. ପୁଂ (ବହୁବୀତି)—ଯାହାର ଶ୍ୱାସ ଅଟକ ଯାଇଥାଏ—
Ruddhaswâsa With one's breath stopped.
(ରୁଦ୍ଧଶ୍ୱାସ—ଶୀ)

ରୁଦ୍ଧସ୍ଵର—ସ. ବଣ. ପୁଂ (ବହୁବୀତି). ଯାହାର ସ୍ଵର ବଜ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି—
Ruddhaswara With the voice choked up.
(ରୁଦ୍ଧସ୍ଵର—ଶୀ)

ରୁଦ୍ର—ସ. ବ (ରୁଦ୍ର ଧାରୁ+ସଙ୍କଳଥେ ଅପାଦାନେ ର; ଯାହା ଯୋଗୁ
Rudra ଲେଖେ କାନ୍ତି) —୧। ଭ୍ରାଷ୍ଟ; ଉତ୍ସୁକ; ଚଣ୍ଡ—
1. Terrible; terrific; fierce. ୨। ଭ୍ରା—
2. Violent; strong. ବ—(ରୁଦ୍ର ଧାରୁ, ଶିକନ୍ତ;
ରୁଦ୍ର, ଧାରୁ+କନ୍ତି, ର; ସେ ପ୍ରଳୟରେ ସମସ୍ତଙ୍କ
ବନ୍ଦାନ୍ତି) —୩। ମହାଦେବ; ଶିବ—୧. Siba. ୨।
ସହାରମୁଣ୍ଡି; ମହାଦେବଙ୍କ ଅଞ୍ଚୁଦୁର୍ତ୍ତି ମଧ୍ୟ ଅଗ୍ନିମୟ
ଦୃତି—2. The fiery incarnation or form of Siba. [ଦ୍ର—ଏହି ରୂପରେ ଶିବ କାମଦେବଙ୍କ ଉତ୍ସୁକରି
ଥିଲେ. ଦଶପଞ୍ଚ ନାମ କରିଥିଲେ ଓ ଟମାଙ୍କୁ ଓ ଜୋଙ୍କୁ
ବିବାହ କରିଥିଲେ—ହ. ଶ] ୩। ସୂର୍ଯ୍ୟ—3. The sun. ୪। କୁତ୍ରାଙ୍କ କଥାରୁ ଉତ୍ସୁନ୍ନ ୧୧ ଗୋଟିଏ ଶତ-
ଦେବତା—4. A class of eleven Deities produced from the brow of Brahma.
[ତୁ—ବେଦନ କଲୁ ଅଗେ ପେଣୁ, ତୋ ନାମ
ରୁଦ୍ର ହେଉ ତେଣୁ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।]
[ଦ୍ର—କୂର୍ମପୁରାଣରେ ଅଛି ଯେ, କୁତ୍ରା କଥାରମ୍ବକାଳରେ
ବନ୍ଦୁତ ତଥ୍ୟଥା କର ସୁତା ସୁମ୍ଭୁ ଉତ୍ସୁନ କର ନ
ଯାଇ ଅତି ଦୁଇ ହୋଇ କାନ୍ଦିଲେ । ତାଙ୍କ ଲୋତକରୁ
ତୁତ ପ୍ରେତକ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ଓ ତାଙ୍କ ମୁଖରୁ ୧୧ ରୁଦ୍ର
ଉତ୍ସୁନ ହେଲେ । ଏମାକ ଉତ୍ସୁନ ହୋଇ ଉତ୍ତେଷ୍ଠରେ
କାନ୍ଦିଲେ । ଏଥିପାଇଁ ଏମାନଙ୍କ ନାମ ରୁଦ୍ର ହେଲା ।
ମତାନ୍ତରରେ କୁତ୍ରା ସୁମ୍ଭୁ ତିନ୍ମାରେ କିମ୍ବନ୍ତ ଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ

ତାଙ୍କ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ଗୋଟିଏ ବାଳକଟୁର୍ତ୍ତି ଜାତ ହୋଇ
ଦେବନ କର ଉତ୍ସୁତଃ ଦୌତ୍ତାବୋତ୍ତ କଲେ । ବୁଦ୍ଧା ତାହାଙ୍କୁ ରୁଦ୍ର ନାମରେ ଅରହତ କଲେ ଓ
ଦେବନରୁ ନିତ୍ୟ ହେବାରୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ବୁଦ୍ଧା
ଏହାଙ୍କୁ ଅଠ ଗୋଟି ନାମ ଦେଲେ । ୧। ରବ, ୨। ଶକ, ୩।
ଶାକାଳ, ୪। ପଶୁପତି, ୫। ଶ୍ରମ, ୬। ତ୍ରିତୀ, ୭।
ମହାଦେବ, ୮। ଶକ୍ରର । ଏ ପୁଣି ୧୯ ମୁଣ୍ଡ ଧାରଣ
କରି ଏକାଦଶ ରୁଦ୍ର ନାମରେ ବିଶ୍ୱାତ ହେଲେ । ୧୦। ଯଥା
—୧। ଅଚେକପାଦ, ୨। ଅହିବ୍ରଦ୍ଧ, ୩। ବିରୁପାଶ,
୪। ସୁରେଷ୍ଟର, ୫। ଜୟନ୍ତୀ, ୬। ବୁଦ୍ଧରୂପ, ୭। ସ୍ଵମକ,
୮। ଅପରାଜିତ, ୯। ବୈବସତ, ୧୦। ସାକିତ୍ତ, ୧୧।
ହର ।

ମତାନ୍ତରରେ ୧। ଅଳ, ୨। ଏକପାଦ, ୩। ଅହିବ୍ରଦ୍ଧ,
୪। ପିଲାଳି, ୫। ଅପରାଜିତ, ୬। ସ୍ଵମକ, ୭। ମହେଶ୍ଵର
୮। ବୁଦ୍ଧାକପି, ୯। ଶମ୍ଭୁ, ୧୦। ହର, ୧୧। ଇଶ୍ଵର ।

ପୁନଶ୍ଚ ଭାଗବତ ମତେ—୧। ମନ୍ଦ୍ୟ, ୨। ମନ୍ଦ୍ୟ, ୩।
ମହାକଷ, ୪। ମହାନ୍ତୀ, ୫। ଶିବ, ୬। ରତ୍ନଧୂର, ୭।
ଉତ୍ସୁକରେତ୍ସ, ୮। ରବ, ୯। କାଳରାବ, ୧୦। କାମଦେବ
୧୧। ଧୃତବୁଦ୍ଧ ।

ଗରୁଡ଼ ପ୍ରବାଣରେ ଏମାନେ ନାମ—୧। ଅଚେକପାଦ,
୨। ଅହିବ୍ରଦ୍ଧ, ୩। ତୃଷ୍ଣା, ୪। ବିରୁପଦର, ୫।
ବୁଦ୍ଧରୂପ, ୬। ସ୍ଵମକ, ୭। ଅପରାଜିତ, ୮। ବୁଦ୍ଧାକପି,
୯। ଶମ୍ଭୁ, ୧୦। କପଦ୍ମ, ୧୧। ରୈବତ ।

ଏମାନେ କୋଧରୂପ ବୋଲି କହିଛି; ତୁମ ପ୍ରେତ
ପିଶାଚାତ୍ୟ ଏମାନଙ୍କଠାରୁ ଉତ୍ସୁନ ହୋଇଥିବା କଥୁତ ।

ବେଦରେ ଅଗ୍ନିଙ୍କୁ ରୁଦ୍ର ବୋଲି ଯାଇଥିଲି; ଓ
କଥୁତ ଅଛି ଯେ, ପଞ୍ଚର ଅନୁଷ୍ଠାନ କହିବା କିମନ୍ତେ ରୁଦ୍ରଙ୍କୁ
ପଞ୍ଚରେ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତି । ବେଦରେ ରୁଦ୍ରଙ୍କୁ ଅଗ୍ନିରୂପ,
ତୃଷ୍ଣିକର ଓ ଗର୍ଭନକାଶ ଦେବ ବୋଲି ଯାଇଥିଲି ଓ ଏ
ଦେବ କହୁ ଥିବା ଅନୁମିତ ହୁଏ । ପାଣି ବେର୍ଣ୍ଣ କେର୍ଣ୍ଣ-
ଠାରେ ରୁଦ୍ର ଶବ୍ଦରୁ ଇନ୍ଦ୍ର, ମିତ୍ର, ବରୁଣ, ପୁରୁଷ ଓ
ସୋମ ଅଥ ଅନେକ ଦେବତାଙ୍କର ବୋଧ ହୁଏ । ଏକ
ହୁନରେ ରୁଦ୍ରଙ୍କୁ ରୁଦ୍ରଗଣଙ୍କ ପେତା ଓ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ
ଅମି କାଙ୍କୁ ଭାର ବୋଲି ଯାଇଥିଲି । ଏହାକର କାନ୍ଦିଲେ
ଓ ଏହାଙ୍କୁ ସବନିଯୁକ୍ତଗକାଶ ଓ ସର୍ପମାନଙ୍କ ଧୂଶକାଶ
ବୋଲି ଯାଇଥିଲି [ହ. ଶ.] ୫। ଏକ କହା କରିବିର ହେଲି
ଅଂଶ—୫. One eleventh of a cowrie. ୨।
(କୋତିଷ) ଅର୍ଦ୍ଦ—୬. The sixth asterism
or lunar mansion. ୭। (ବୈଦ୍ୟକ) ଅଣ୍ପୋରିଆ
ବୁଦ୍ଧ—୭. Cleome Viscosa (plant). ୮।
ଏଗାର ସଂଖ୍ୟା (ହି. ଶ.)—୮. The number
eleven. ୯। ବିଷକମୀଙ୍କ ଏକପୁନର୍ଦ୍ଵାରା ନାମ (ହି. ଶ.)

ରୁଦ୍ରପତ୍ନୀ—ସ. ବ. ଶୀ—୧। ପାଦଗୀ; ରୁଦ୍ରାଶୀ—୧. Goddess Rudrapatni Pārbati ୨। ଅଚସୀ; ଛପି (ହୁ. ଶୀ) (ରୁଦ୍ରପୁନ୍ଦରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨. Linseed.

ରୁଦ୍ରପ୍ରମୋକ୍ଷ—ସ. ବ—ଶିଥୁରାଶିର ଉପରକ ଘେର୍ତ୍ତ ସ୍ଵାନରୁ ଶିବ ବାଣ Rudrapramoksha ତଳାରୁଥବା ସୁରାଶରେ କଥୁତ (ହୁ. ଶୀ) Name of the place from which Siba threw his darts on Tripurāsura.

ରୁଦ୍ରପ୍ରୟାଗ—ସ. ବ (ନାମ) —ହିମାଳୟରୁ ଶର୍ତ୍ତସ୍ଵାରବିଶେଷ—Rudra prayāga A place of Hindu pilgrimage in the Himalayas [ଦ୍ର—ଏହା ଶା କେବାନନ୍ଦା କିକଟ ଦେଇ ପ୍ରବାହିତା ମନ୍ଦିରଙ୍ଗ ଓ ଅଳବାନନ୍ଦାର ସମୟକ; କରହାରବୁ ୧୭ ମାର୍ଗ ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ—ମଦନମୋହନ ଶର୍ତ୍ତଦର୍ଶନ । ଏହା ଗତବାଲ ଜିଲ୍ଲାରେ ଅବସ୍ଥିତ—ହୁ. ଶୀ]

ରୁଦ୍ରପ୍ରିୟା—ସ. ବ. ଶୀ—୧। ପାର୍ବତୀ—୧. Goddess Parbati Rudrapriyā , ୨। ଦୂରତା; ଦୂରତା—୨ Myrobalan.

ରୁଦ୍ରବତ୍—ସଂ ବ—ମହାଭାରତେକୁ ପ୍ରାଚୀନ ଶର୍ତ୍ତବିଶେଷ—Rudrabata Name of an ancient holy place.

ରୁଦ୍ରବାନ—ସ. ବିଣ. ଶୁଣ [ରୁଦ୍ର+ବାନ; ୧ମା. ୧ବ]—ରୁଦ୍ରଗଣସ୍ତତ—Rudrabān Attended by the Rudras ସଂ. ବ. ଶୁଣ—୧। ମୋମ—୧. Moon, ୨। ଅଗ୍ନି—୨. Fire. ୩। ଈନ୍ଦ୍ର—୩. Indra.

ରୁଦ୍ରବାନୀ—ସଂ. ବ—ପ୍ରାଚୀନକାଳର ଏକପ୍ରକାର ଶାଖା—Rudrabīnā A kind of ancient harp.

ରୁଦ୍ରଭକ—ଦେ. ବ—ସ୍ଵରୂପ ବାଣାଳକାର ତ୍ରତ୍ତ ରତ୍ନୀତ ପ୍ରଦିକ—Rudrabhatta ଶାହୁତ୍ୟାର୍ଥୀ (ହୁ. ଶୀ)—Name of a very learned author on figure of speech in Sanskrit.

ରୁଦ୍ରଭବ—ସ. ବ—୧। ଶିବଙ୍କର ରୁଦ୍ରମୁକ୍ତିର ପ୍ରତଣ୍ଟ ଭାବ—Rudrabhaba ୧. The terrific state of Siba in his destroying form , ୨। ଭୁତା—୨. Terrible condition.

ରୁଦ୍ରଭୁ—ସଂ. ବ—ଶୁଣକ (ହୁ. ଶୀ)—Rudrabhu Cremation ground, (ରୁଦ୍ରପୁନ୍ଦି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ରୁଦ୍ରମୁର୍ତ୍ତି—ସ. ବ (କର୍ମଧା) —୧। ଭୟକର ରୂପ—୧. Terrible Rūdramūrtti form , ୨। ମହାଦେବଙ୍କର ଅଗ୍ରମୁର୍ତ୍ତି—୨. One of the eight forms of Siba. ବିଣ—(ବୁଦ୍ଧଗୁଡ଼) —୧। ଭୟକର ଅବୃତବିଶ୍ଵି—୧. Having a terrific form. ୨। କୋଧଦ୍ଵାରା ଉପର୍ତ୍ତି—୨. Assuming a terrible appearance through rage.

ରୁଦ୍ରରସ—ସଂ. ବ—ଶାହୁତ୍ୟରେ ଭୟକକ ରସ—Rudra rasa The sentiment of terror in literature.

ରୁଦ୍ରମଳ—ସଂ. ବ—ଭୈରବ ଓ ଭୈରବଙ୍କ ସମ୍ମାନ ବିଶିଷ୍ଟ ତାନ୍ତ୍ରିକ Rudrajāmala ଗଞ୍ଜ ବିଶେଷ—Name of a Tantric Areatise. [ଦ୍ର—ଏହି ଗଞ୍ଜରେ ବଗଳାମୁଖ ପ୍ରୋତ୍ସାହ ଆଛି ।]

ରୁଦ୍ରରୋଦନ—ସଂ. ବ—ସ୍ପଷ୍ଟ; ସ୍ଵାତା (ହୁ. ଶୀ) —Rudrarodana Gold.

ରୁଦ୍ରରୋମା—ସଂ. ବ—କାର୍ତ୍ତିକେୟାଲ୍ପର ଏକ ମାତ୍ରକା (ହୁ. ଶୀ) —Rudraromā Name of one of the 6 foster-mothers of Karttikeya.

ରୁଦ୍ରଲକ୍ଷା—ସଂ. ବ—ରୁଦ୍ରଲକ୍ଷା (ଦେଖ) Rudralakṣa Rudrajātā (See)

ରୁଦ୍ରଲୋକ—ସଂ. ବ—ରୁଦ୍ରମାନଙ୍କ ସହିତ ଶିବଙ୍କ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଲୋକ Rudraloka (ହୁ. ଶୀ)—The sphere in which Siba [ରୁଦ୍ରପ୍ରତ୍ତ—ଅନ୍ୟରୂପ] lives with his retinue.

ରୁଦ୍ରଶଗଡ଼—ଦେ. ବ—ସେଉଁ ଶଗଡ଼ ଉପରେ ଧାନ ଅବି ବୋହକା Rudrasagarda ପାଇଁ ରୁଦ୍ର ରଖ୍ୟାଇଥାଏ—A cart ମାଲବହା ଗର୍ବରଗାଡ଼ି containing a receptacle for carrying small things.

ରୁଦ୍ରଶାବର୍ଣ୍ଣ—ସ. ବ—ହାଦଶ ମନୁ—The twelfth Manu. Rudrasābarṇi [ର—ରୁଦ୍ରଶାବର୍ଣ୍ଣ ପେ ହାଦଶେ, ଜନିବେ [ରୁଦ୍ରପ୍ରତ୍ତ—ଅନ୍ୟରୂପ] ନାଭିଯଶ ଆଶେ । ଜଗନ୍ମାଥ ଶର୍ବତ ।]

ରୁଦ୍ରଶୁ—ସ. ବ. ଶୀ (ରୁଦ୍ର+ଶୁ ଧାରୁ+ଚତ୍ର. ବୁପ) —ସେଉଁ ଶୀ ୧୧୯ Rudrasū ସନ୍ତୁଳ ଜନୁ ରଥଶ୍ରଦ୍ଧା—A mother of eleven children [ରୁଦ୍ରପ୍ରତ୍ତ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ରୁଦ୍ରା—ସଂ. ବ (ବେଦଧକ) —୧। ରୁଦ୍ରଲକ୍ଷା (ଦେଖ) —୧. Rudra Rudrā jātā. (See) ୨। ଦୂରାକର୍ତ୍ତା; ମୁକ୍ତବର୍ଷୀ ନାମକ ବନାଶକ ବିଶେଷ—୨. Acalytha Indica. ୩। କଳକା ନାମକ ଗଜଦୁବିଧ (ହୁ. ଶୀ) —୩. A kind of medicinal scent.

ରୁଦ୍ରାଶୀତ୍ରି(ଡ଼) —ସ. ବ (ଶୁଣ ତତ୍ତ୍ଵ; ରୁଦ୍ର+ଆଶୀତ୍ରି) —ଶୁଣାକ—Rudrākrīrda(rdā) Cremation ground.

ରୁଦ୍ରାଶୀ—ସ. ବ (ରୁଦ୍ର—ମହାଦେବ + ଶୀ—ରୁଦ୍ରାଶୀ; ଶୁଣ ତତ୍ଵ) —Rudrākṣha ବୁଦ୍ଧତ ଭରୁ ବିଶେଷ, ସହିତ ଅବୁଦ୍ଧମୟ ଶୁଣାକ ଦ୍ଵାରା ଜ୍ଞାପମାଳା ପ୍ରସ୍ତୁତ କ୍ଷେତ୍ର—A big wild tree the dry seeds of which are made into beads; Elaeocarpus Ganitrus. [ଦ୍ର—ଏହାର ଅନ୍ୟ ସ. ନାମ ଚାଲମେଖ, ଅମର, ରୁଦ୍ରାଶୀ, ପୁଣ୍ୟମର, ଶିବାଶୀ, ସବାଶୀ, ଭୁତନାଶକ, ପାଦନ, ମାଳକଣ୍ଠାଶୀ ଦ୍ଵାରା ଶିବପିତ୍ରୀ । ଏ ଦ୍ଵାରା କେପାକ, ବଙ୍ଗ, ଅସାମ ଓ ଦକ୍ଷିଣାରତରେ ଜନ୍ମେ । ଏଥର ପରି ୩୦୮ ଅଙ୍ଗୁଳ ଲମ୍ବ, ୨୩ ଅଙ୍ଗୁଳ ଗୌଡ଼ୀ ଓ ପରିପର ଧାର ଦକ୍ଷିଣ କୋମଳ ଲମ୍ବ କେମିଲ ଉପରେ ଏବେକାର କୋମଳ ଲେମ ଦ୍ଵାରା

ଶିତଦିନରେ ଏଥୁର ପୁଲ ପୁଟେ ଓ ବସନ୍ତ ରତ୍ନରେ
ଫଳ ଫଳେ । ଏଥୁର ଫଳ ମଧ୍ୟରେ ପାଞ୍ଚାହି ଚରୁଡ଼ା ଥାଏ ।
ପ୍ରତି ଚରୁଡ଼ାରେ ଗୋଟିଏ ଖାଜ ଥାଏ । ଖାଜ ମରିଗଠାରୁ
ଅଞ୍ଚଳାବୋକ ଅକାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯର ରନ ଆକାରର ହୁଏ ।

ଏହି ଖାଜର ମାଲାଦ୍ଵାରା ଶିବଙ୍କ ଓ ଦୂର୍ଗଙ୍କ ଏହି ଜପ
କରିଯାଏ । ଏହି ଖାଜ ଆକାରରେ ଗୋଲ ଓ ଏଥୁର ବସାର
୧ ରାତ୍ରାରୁ ରାତ୍ରି ହୁଏ । ଏହି ଖାଜର ଦେବ ଦେବତ
କୋଳର ଗାନ୍ଧପରି [ଅମୟଣ] ଯେଉଁ ବଢ଼ି ରୁଦ୍ରାଶ ଖାଜର
ଗୋଟିଏ ମୁଖ ଥାଏ ତାହାରୁ ଏକମ ଖାଜ ରୁଦ୍ରାଶ
ବୋଲିଯାଏ ଓ ଏହି ଶୈତାନ ଅଭ୍ୟ ଏକପ୍ରକାର ଫଳକୁ
ଭଦ୍ରାଶ ବୋଲିଯାଏ । ଏହୁଦ୍ରାଶକୁ ଦେବପୂଜକମାନେ ପରି
କରନ୍ତି ନାହିଁ । ପୁରାଣରେ କଥୁତ ଅଛି ଯେ, ଏ ପୁରାଣରକୁ
ବନ୍ଧ କରିବା ପରେ ଶିବଙ୍କ ଅଣ୍ଟିରୁ ପରିତ ଅଶ୍ରୁଦୂରୁ ଏହି
ବୃକ୍ଷର ଓ ଫଳର ଉପର ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଖାଜକୁ ଗୋଲ
ମରି ସଙ୍ଗେ ବାଟ ପଇଲେ ବସନ୍ତ ରୋଗର ଅନ୍ତମଣର
ଦୟ ରହେ ନାହିଁ । ବୈଦିକ ମତରେ ଏହା ଶାତଳ,
ବଳକର, ଡେଣ୍ଟପଦ, କୁରିଲାଶକ ଓ କାଶର ଉପରମାତ୍ର
ଓ ପ୍ରସ୍ତୁତର ମୁତକର ।]

ରୁଦ୍ରାଶ ମାଳା—ସ. ବି—ରୁଦ୍ରାଶ ଖାଜ ଶୁଙ୍କି ତ ଜପମାଳା—String of Rudraksha mala beads made of Rudraksha seeds.
(ରୁଦ୍ରାଶମାଳ—ଦେ. ରୂପ)

ରୁଦ୍ରାଣୀ—ସ. ବିଶ. ସୀ (ରୁଦ୍ର+ସୀ. ଅଳ) —୧. ଶିବପରୀ, ଦୂର୍ଗା—
Rudrāṇī 1. Durgā. [ଦ୍ର—ଏକାଦଶ ରୁଦ୍ରାଣୀଙ୍କ ନାମ
୧ ଧୀ, ୨ ଧୂର, ୩ ରସବା, ୪ ଦୂର୍ଗା, ୫-୨ ନୟୁ-ସୁର୍ପି,
୭ ରଳା, ୮ ଅମ୍ବିକା, ୯ ରଶବତୀ, ୧୦ ସ୍ତ୍ରୀ, ୧୧,
ଦୀପା ।] ୨. ରୁଦ୍ରାଜଟା (See)—2. Rudra jatā (See) * । ମେଘ ରାଗର ପୁରୁଷଧୂ, ସକର ରାଗିଣୀ
ବିଶେଷ—3. Name of a secondary tune.
୪. ଏକାଦଶବର୍ଷୀୟା କଳ୍ପା—4. A girl 11 years
old (Apte).

ରୁଦ୍ରାବତୀର—ସ. ବି—ରୁଦ୍ରଙ୍କ ଅଂଶରେ କାତ ମହାଶର ହନୁମାନ—
Rudrāvatīra The mythological monkey-
hero said to be born with the qualities
of Rudra.

ରୁଦ୍ରାବତୀସ—ସ. ବି. (ତଥୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—୧. କେଳାସିରି—1. The
Rudrābatīsa Kailasa mountain north of the
Himalayas. (ଏହା ପୁରାଣରେ ମହାଦେବଙ୍କ ବାସ-
ପ୍ଲାନ୍କ ।) ୨. ଶୁଶ୍ରାନ—2. Cremation ground.
୩. ଶିବ ଶେଷ—3. A holy place where Śiba
is said to reside. ୪. କାଶୀ ଶେଷ—4. The
holy city of Benares

ରୁଦ୍ରାୟଣୀ—ପ୍ରା. ବି—ରୁଦ୍ରାଣୀ (ଦେଖ)
Rudrāyani Rudrāṇī (See)

ରୁଦ୍ରାଣୀ [ଦ୍ର—ଆସେ ରୁଦ୍ର ଅବତାର ରୁମ୍ବେ ରୁଦ୍ରାୟଣୀ
ପାତୀ. ରହସ୍ୟମଞ୍ଜଳି ।]

ରୁଦ୍ରାର—ସ. ବି (ତଥୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—କାମଦେବ; କନ୍ଦର—
Rudrāri God Cupid.

[ଦ୍ର—ଏହାକୁ ଶିବ ଦହନ କରିଥିଲେ ।]
ରୁଦ୍ରି—ସ. ବିଶ. (ରୁଦ୍ର+ରୂପ; ନିଃତନ)—୧. ରୁଦ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ
Kudriya (ହ. ଶ)—1. Relating or belonging to;

Rudra (Apte). ୨. ରୁଦ୍ରକର—2. Terrible
dreadful (Apte). ୩. (ବୈଦିକ) ଅନନ୍ଦଦାୟକ
(ଦ୍ର. ଶ) —3. Pleasant; giving pleasure.
(Apte). ସ. ବି (ବୈଦିକ) —ଅନନ୍ଦ—Pleasure;
delight (Apte).

ରୁଦ୍ର—ସ. ବି (ରୁଦ୍ର+ରୁ)—୧. ରୁଦ୍ରାମଣା (ହ. ଶଦସାଗର)—
Rudri 1. A kind of ancient harp. ୨. ଦେବର
ଅଗରପଣ ସୁନ୍ଦର ୧୧ ଥର ଅବୁର (ହ. ଶଦସାଗର)—
2. Recitation of a certain formula of
the Beda 11 times.

ରୁଧ—(ଧାର) —ସ—୧. ରୋଧ କରିବା; ଅଟକାଇବା—1. To rest-
Rudh (root) rain; to check. ୨. ବାଧା ଦେବା—

2. To obstruct; to hinder. ୩. କନ୍ଦକରିବା—
3. To imprison; to shut up; to con-
fine. ୪. ଅଭାଦନ କରିବା; ଅବରଣ କରିବା;
ଘୋଡ଼ାଇବା—4. To cover; to overcloud.
* । ଟେବ ଧରିବା; ପନ୍ଦରୁ ରମା କରିବା—5. To
hold up; to sustain from falling (Apte).
୬. ଘେରିବା—6. To surround; to hem in.
୭. ପାତ୍ରା ଦେବା—7. To torment, to aff-
lict (Apte). [ମନ୍ଦରକ୍ତି ଲାମ୍ବା କହନ୍ତି ଯେ ସମ୍ବନ୍ଧର
ପ୍ରାତିନ କାଳରେ ଏଧାରୁ ଅର୍ଥ ଥିଲ ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ହେବା—
To be red.]

ରୁଧର—ସ. ବି (ରୁଧ ଧାର+କଣ୍ଠ. ରର)—୧. ରକ୍ତ; ଶୋଣିତ—
Rudhira 1. Blood. ୨. ରୁକ୍ମିମ—2. Saffron. ୩. ମନ୍ଦର
ଗ୍ରହ—3. The planet Mars. ୪. ମନ୍ତି
ବିଶେଷ; ପ୍ରକାଳ—4. Coral. * । ରୁଧରଶ୍ୟ (ଦେଖ)
5. Rudhirākhyā (See) ୬. ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ—6. Red
colour. ବିଶ—ରକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣ; କାଲା—Red.

ରୁଧରିଗୁରୁ—ସ. ବି—ଶୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିଶେଷ—
Rudhira gulma Name of a female disease.

[ଦ୍ର—ଏଥରେ ପେଟରେ ଶୁଳ ଓ ଦାଢ଼ ହୁଏ ଏବ ପେଟ
ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଲା ରୁଲିଲ ପର ଜଣା ପଡ଼େ । ହ. ଶ]

ରୁଧରଶ୍ୟାରା—ସ. ବି (ତଥୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ରୁଧର+ଶ୍ୟାରା)—ଧାରାଇବାରେ
Rudhirādhārā ପତକ ରକ୍ତ—Flow of blood;
copious discharge of blood.

ରୁଧର ନାମ—ସ. ବ—କଣ୍ଠ ରୂପେ ବହୁଥିବା ରୁଧର— Rudhira nadi	A river of blood.
ରୁଧରପାତ୍ରୀ—ସ. ବିଶ. ସୁଂ (ରୁଧର+ପା ଧାରୁ+ଚାରୁ). ଇନ୍; ୧୮. Rudbirapāyī ୧ବ) —ଯେ ରକ୍ତ ପାଦ— Blood-drink- (ରୁଧରପାତ୍ରୀ—ଶ୍ଵି) ing. ସ. ବ. ପୁ—ଶରୀର—Demon.	
ରୁଧର ପିତ୍ତ—ସ. ବ—ରକ୍ତ ପିତ୍ତ ରୋଗ (ଦେଖ) Rudhira pitta	Rakta pitta roga (See)
(ରୁଧରପାତ୍ରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)	
ରୁଧର ପ୍ଲାବିତ—ସ. ବିଶ. (ଶ୍ଵା ତର) —ଅଶୟ ରକ୍ତାକ୍ତ— Rudhira plābita	Smeared with blood; steeped in blood.
ରୁଧର ମଣି—ସ. ବ—ପ୍ରବାଳ; ପୋଢ଼ଳା— Rudhira man୍ତ୍ରି	Coral.
ରୁଧର ସ୍ତ୍ରୋତା—ସ. ବ—ସ୍ତ୍ରୋତ ଅକାରରେ ପ୍ରକାହିତ ରକ୍ତ— Rudhira srotah	Blood flowing in currents.
ରୁଧରାକ୍ତ—ସ. ବିଶ. (ଶ୍ଵା ତର) —ରକ୍ତ ଛର୍କରିତ; ରକ୍ତାକ୍ତ; ରକ୍ତ Rudhirākta	ବୋଲା—Smeared with blood; blood- soiled; blood-stained.
ରୁଧରାକ୍ତ କଲେବର—ସ. ବ. (କର୍ମଧା) —ରକ୍ତାକ୍ତ ଶରୀର— Rudhirākta kalebara	Body smeared with ରୁଧରାକ୍ତ ଦେହ } ରୁଧରାକ୍ତ ଶରୀର } ରୁଧରାକ୍ତ ଶରୀର } ରୁଧରାକ୍ତ ଶରୀର } ରୁଧରାକ୍ତ ଶରୀର } ରୁଧରାକ୍ତ ଶରୀର }

ରୁକ୍ତା—ଦେ. ବ (ସ. ରୁଧି ଧାରୁ)—ପ୍ରତିରୋଧ— Rundhā	Obstruction.
ରୋଧ ରୁଧିନା	Rundhibā.
ରୁକ୍ତା[କେ]ରବା—ଦେ. କ୍ରି (ସ. ରୁଧି ଧାରୁ) —ରୁକ୍ତାର କ୍ଷୟାର ଶିଳ୍ପ Rundhā(ndhe)ibā ରୂପ—Causative form of ରୋଧକରାନ ରୁଧିନା	Rundhibā.
ରୁକ୍ତାରୁକ୍ତି—ଦେ. ବ—ବହୁଲୋକ ଏକ ପୁଲରେ ଖୁଲୁ ହୋଇ ପରିବା— Rundhārundhi Pressure of many people being ଠେଲାଠେଲି, ଜାକାଜାକି huddled up together within ଅସାଠସ	a small space.
ରୁକ୍ତିବା—ଦେ. କି (ସ. ରୁଧି ଧାରୁ) —୧. ନିରୋଧିବା; ଅବରୋଧ Rundhibā କରିବା, ରୁକ୍ତ କରିବା—୧. To confine; to ରୋଧକରା hold up. [ଉ—ତପ କର ବସିଲେ ନିରୀପକୁ ରୁକ୍ତ ରୁଧିନା କୃଷ୍ଣିତ୍ବ. ମହାରାତ ବନ] , ୨. ଅଟକାଇବା— (ରୁକ୍ତା ଶି[ହେ]ବା—କର୍ମବାତ୍ୟରୂପ) ୨. To restrain. [ଉ— ଦିବ୍ୟ କାଣ୍ଡ ବନ୍ଧ କା ରୁକ୍ତିଲେ ଅବରୁନ୍ତି । କୃଷ୍ଣିତ୍ବ ମହାରାତ ଅବ୍ଦି ।] ୩. ରୁକ୍ତ ହେବା—୩. To be confining. [ଉ—କଟ ବାତ କଣ୍ଠାପରେ ପେବେ ରୁକ୍ତିବା; ଶ୍ୟାମ ତୁଳଷୀମଙ୍ଗଳ, ବଦନେ ଦେବ ମୋହର, ଶ୍ୟାମ ନାମ ସବୁ କର, କର୍ମରେ ଶୁଣାଉଥିବ । ପ୍ରାଣିକ ପଣୀତ ।]	
ରୁକ୍ତ ହେବା—ଦେ. କି (ସ. ରୁଧି ଧାରୁ) —୧. ଅବରୁକ୍ତ ହେବା— Rundhi hebā	
ବନ୍ଦହୋତ୍ତା ୨. To be restrained or stopped. ଅକାନ୍ତ ହେବା—୩. To be overpowered or overcome with. (ସଥା—ଶରଦ ପୋର୍ବ ମୋ କାକସୁତ୍ରା ରୁକ୍ତ ହୋଇଯାଇଛି; କପରେ ମୋ ଗଲା ରୁକ୍ତ ହୋଇଯାଇଥିବ । ଅମ ନୀଆ ବୋଦୁ ସବୁବେଳେ ଦାଣିଶାଳରେ ରୁକ୍ତ ହୋଇଥିଥିଲା ।)	
ରୁପ(ଧାରୁ)—ସ—୧. ରୂପପୁକ୍ତ କରିବା—୧. To give a Rup (root) form. , ୨. ଗୋଲମାଳ କରିଦେବା; ଆବରେଇ ଦେବା—୨. To confound; to confuse; to disturb (Apte)	
ରୁପ—ଗା. ବ (ସ. ରୂପ) —୧. ରୂପ (ଦେଖ) —୧. Rūpa (See) Rupa , ୨. ଚେହେର—୨. Countenance. , ୩. ରୂପ କରିବା—୩. Drawing; picture. , ୪. ରୂପକାର—୪. Manner. ପ୍ରାତେ (ସମ୍ମର୍ମର) —୫. ଶୁଅ —୧. Parrot. [ଦୁ—ରୂପ ବା ଶୁଅ କିନ୍ତୁ ରୂପକାରର ୧. ତତ୍ତ୍ଵାର୍ଥାର ରୂପ—କୃଷ୍ଣତୁମୁକ୍ତ ଗା ମହାର ରୂପ—ରାତର କଳକଥ ରୂପସ୍ତ୍ରାମ । ୨. ଚେହା ରୂପ— ଲାଲଚାମୁକ୍ତ ।] ପ୍ରାତେ [ଭତ୍ତକର୍ମାଣ୍ଡା] ବ—ରୂପ— Silver.	

ରୂପୁଡ଼ା—ଦେ. ବ.—ଯୋଗାସନ ବିଶେଷ—

Rupurdā A jōgic posture. (ଉ—ରୂପୁଡ଼ା ଅଷଳ (ରୂପୁଡ଼ା ଅସନ—ଅନ୍ୟରୂପ) କେନ୍ତେ କରନ୍ତି । ପ୍ରାଚୀ ପରତେ ଗାତା ।)

ରୂପୁ(ପେ)ଲି—ଦେ. ବିଶ.—(ସଂ ରୂପ୍ୟ)—୧ । ରୌପ୍ୟ ନିମ୍ନି—

Rupu(pe)li ରମ୍ପୁ(ପା)ଲୀ ହୃଦୟି 1. Made of silver. ୨ । ରଜକାର—2. Silver-white; silvery. ୩ । ରୌପ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—3. Relating to silver. ୪ । ରୂପାରେ ଗିଲି, ହୋଇଥିବା—4. Silver-gilt. ୫ । ରୂପାରେ ରୂପିଣି ହୋଇଥିବା—5. Silver-plated; overlaid with a thin layer of silver. ୬.—୧ । ଜମୀନ ସିଲିର୍ର, ଟତ୍ତ୍ଵ—1. Pewter; german silver. ୨ । କୃତି ରୂପା—2. Artificial silver. ୩ । ଅଲ୍‌ମୁନିଶିଥମ ନାମକ ଧାରୁ—3. Aluminium.

ରୂପୁଲ ଅଳକାର—ଦେ. ବ.—୧ । ରୌପ୍ୟ ନିମ୍ନି ଅଳକାର—

Rupuli alankāra 1. Silver ornament. , ।

ରମ୍ପୋର ଅଳକାର ରୂପା ପର ଦେଖା ଯାଇଥିବା କୃତି ମ ଅଳକାର—

2. Ornament looking white like silver.

୩ । ଜମୀନ ସିଲିର୍ର ଅଳକାର—3. Ornaments

of german silver. ୪ । ଅଲ୍‌ମୁନିଶିଥମ ଅଳକାର—

4. Ornaments made of aluminium,

[ତୁ—ଏହପର ରୂପୁଲ ବାଢି, ରୂପୁଲ କଠି, ରୂପୁଲ ବେତ,

ରୂପୁଲ ଥାଳ, ରୂପୁଲ କୁଲେଇ ।]

ରୂପୁଲ କାଳି—ଦେ. ବ—ରୌପ୍ୟ ପର ଚକ୍ର ଚକ୍ର କରୁଥିବା

Rupuli kāli ଲେଖିବାର ମସି—Silvery ink.

[ରୂପୁଲିଷ୍ଣାଇ(ହୁ), ରୂପୁଲିଷ୍ଣିଆ(ହା)ଇ, ରୂପୁଲିଷେଇ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ରମ୍ପୁଲ କାଳି ହୃଦୟିରୋମନାଈ

ରୂପୁଲିପଣି—ଦେ. ବ—ରୂପୁଲିପଣିପ୍ରକିମ୍ବାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଧାରୁମିଶ୍ରି ତ ଶୁଳ୍କ

Rupuli pāni ଦ୍ରବ, ଯାହା ଅଳ୍ୟ ବସ୍ତୁ ଉପରେ ରଙ୍ଗିତ ହେଲେ

ରମ୍ପୋରଜଳ ହୃଦୟିଯାନୀ ତାହା ରଜତାର ଦେଖୋଯାଏ—

A chemical liquid which imparts a silvery hue to things on which it is

laid.

ରୂପେଇ—ଦେ. ବ. ଶ୍ରୀ—୧ । ଦେବତାଙ୍କ ନାମ—1. Name of a

Rupei popular Goddess. , । ଶ୍ରୀଲୋକକୁଦୁର୍ଘାତିବା

ରମ୍ପୋର ହୃଦୟା ନାମ—2. A name given to

women. ବିଶ—ରୌପ୍ୟନିମ୍ନି—Made of silver.

ରୂପେଇ ସୁନେଇ—ଦେ. ବ—କାହାଣୀରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ରୂପ ଦ୍ଵାରା (ସୁନେଇ

Rupei sunei ସ୍ତନା କୁଲେଇ ଧରି ଖେଳେ ଓ ରୂପେଇ

ରୂପା କୁଲେଇ ଧର ଖେଳେ ।)—Names of two

sisters in folk tales. (ଉ—ସୁନେଇ କେଇଲା

ମାକଡ଼, ରୂପେଇ କାରେ କାପଡ଼—ରୂପା ମାକଡ଼ କାହାଣୀ ।)

ରୂପେ(ପେ)ସ୍ତା—ବେଦେ. ବ (ପା ରୂ ପେଯା) —୧ । ରୌପ୍ୟମୁଦ୍ରା—

Rupe(pai)yā 1. Silver coin. , । ୧୭ ଅଣ

ରମ୍ପୋର ହୃଦୟା ମୂଲ୍ୟର ବା ଏକ ତୋଳା ଓଜନର ରଙ୍ଗି

ମୁଦ୍ରା—A rupee weighing one tola, and

of the value of sixteen annas.

ରୂବକାରି—ବେଦେ. ବ (କରିଅଥ; ପା, ସେବକାରୀ) —୧ । ସେବକାରି;

Rub-kāri ଅଦାଲତଙ୍କର କୌଣସି ମକଦମା ବିରୁଦ୍ଧମନ୍ତ୍ରୀୟ

ରୋବକାରୀ ରୋବକାରୀ କର୍ମ ବା କାର୍ଯ୍ୟକାରି—1. Proceedings

of a court regarding a case.

, । ଅଦାଲତଙ୍କରୀ ସ୍ଵାକ୍ଷରତ ଲିପିବକ୍ଷ ଅଦେଶ—

2. A written judgment of a case stating the facts or grounds of decision and authenticated by signature and seal of

the court; a written decision of a court.

[ଦ୍ର—ରୂବକାରରେ ମକଦମାସନ୍ଧାନ୍ତ ସମସ୍ତ ଜୀବିତ୍ୟ ବିଷୟର ବିବରଣ ଓ ଅଦାଲତଙ୍କ ମୀମାଂସାର ହେଉବାବ ଓ ଗୁରୁତ ପ୍ରମାଣର ସାରଂଗ ଲିପିବକ୍ଷ ହୋଇ ତାହା

ଦ୍ଵାକମଙ୍କ ଦସ୍ତଖତ ଓ ମୋହରମୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ ।]

ରୂବ(ବୁ)ରୂବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବ—ଅନ୍ତର୍ଦାତ୍ମ; ମନୋରୂପ—

Rub-(bu)rubā Heart-burning. ବିଶ—ଅନ୍ତର୍ଦାତ୍ମପୁର୍ବା—

Mentally pained; grieved.

ରୂବ(ବୁ)ରୂବାହେବା—ପ୍ରାଦେ (ସମଲପୁର) ବ—(ମନ) ଚଣ୍ଡ ହେବା—

Rub(bu)rubā hebā (the mind) to be disturbed

or agitated.

ରୂବଣ—ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ସେବଣ (ଦେଖ)

Rubāna Robāna (See)

ରୂବଣା—ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବ (ତେ. ସେବଣ) —ପଥର ପେଣଣ

Rubānā ଯନ୍ତ୍ର [ଦ୍ର—ଗୋଟିଏ ପଥର ଶିଳ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ

ଗଣ୍ଠର ରତ୍ନ ଶୋଳ ହୋଇଥାଏ; ସେ ରତ୍ନ ମଧ୍ୟରେ ଜିନିମ

ରକ୍ଷି ସେ ଗର୍ଭକୁ ଗହିଁ ମୋଟିଏ ଶିଳମୁଖ ବା

ମୁଣ୍ଡର ରକ୍ଷିତ ତାହା ପେଣାଯାଏ—A mortar or stone

slab or pestling piece consisting of

a slab of stone with a receiving hole in

the middle.

ରୂବ(ବୁ)ଶାବୁଡ଼ା—ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ପେହିଁ ମୁଣ୍ଡ ପ୍ରସ୍ତରଦାତା

Ruba(bu)ñā gārdā ରୂବଣାର ଛୁଦ୍ର ମଧ୍ୟରେ ରଖାଯିବା

ଦ୍ଵିତୀୟ ପେଣଣ କରିଯାଏ—The pestle of a

Rubānā slab.

ରୂବ(ବୁ)ଲ—ବେଦେ. ବ—(ଇଂ ରୂବ୍, rouble)—ରୂପିଅରେ ପ୍ରତିଲିପି

Rubbūl ରୌପ୍ୟ ମୁଦ୍ରାବିଶେଷ [ଇଂରୀସ ଭିକି ଶିଳମୁଖ ଓ

ରାବଲ ରୂବ୍ ଅମ ଦେଶର ୧୪]—A silver coin of

Russia.

ରୂବ(ବୁ)ଲ ——ବୈଦେ. ବି [ରା. ରଳ]—ପାହାଡ଼ରୁ ଖୋଲାହୋଇ
Ruba(bul) ଅସିଥିବା ଗେହପଥର; ରବଲ; ରେବଲ ପଥର—
(ରୁବଲପଥର, ରୁଲ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) Brash; small &
ରବଲ ରୋଟି irregular bits of stone as they
come from the quarry; rubble.

ରୂବା—ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ପେଣ; ପେଣି; ରୂବାକର୍ମ; ମୁଗ ବର
Rubā ଅଦ ରଗଢ଼ିବା—Grinding corne to in
a mill. ବୈଦେ. ବି—ରୂବାଇ (ଦେଖ)—
Rubāi (See)

ରୂବାଇ—ପ୍ରାଦେ. ବି (ପା)—ବିବାହ ଉତ୍ସବରେ ଗେଯ ନାୟକ—
Rubāi ନାୟକା ଓ ବିବାହତ ନିଃଶ୍ଵର ପ୍ରେମକଷୟକ ଗୀତ—
କୁର୍ବାଇ କୁର୍ବାଇ Amatory songs sung on the
occasion of marriage festivities.

ରୂବାବ—ବୈଦେ. ବି (ଆ. ରୋଥବ୍)—୧ : ଅଭ୍ୟାସ—
Rūbab 1. Habit. , । ମନ ଅଭ୍ୟାସ—
ରୋଯାବ ରୋଯାବ 2. Bad habit.

ରୂବି—ବୈଦେ ବି (ରଂ ରୂପ)—୧ । ମାଣିକ; ଶୈତ ଶୈତ ନାନିଆ
Rubi ରହ—1. Ruby. , । ଶପାଖାଳାରେ ଶାଖା ଦେବା
କୁର୍ବା କୁର୍ବା ଶାର୍ଦ୍ଦ ବ୍ୟବ୍ହରତ ଅଛି ଶୈତ ଶୈତ ଅକ୍ଷର ବା
ଶାର୍ଦ୍ଦ—2. Very small-sized printing
type; ruby-type.

ରୂବିବା—ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ପେଣ କରିବା; ମୁଗ ବିରାଧିକୁ
Rubibā ଚକରେ ରଗଢ଼ିବା—To grind corn etc in
a hand mill. [କୁ—ରୂବିବା ବା ରଗଢ଼ିବା
ଦ୍ୱାରା ମୁଗ ଆଦି ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କ୍ରିୟ; ରୂବିବା ଦ୍ୱାରା ଏହା
କୁଣ୍ଡ କ୍ରିୟ ।]

ରୂବ(ବୁ)—ସ. ବି. (ବୈଦ୍ୟକ) (ରୁ ଧାରୁ=ପଦ କରିବା +
Rubu(bū) କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଭ, ଭ (—ବୈଦ୍ୟିତେଣ୍ଟ; ଧଳା
[ରୂବ(ବୁ)କ—ଅନ୍ୟରୂପ] ଗବ ଗବ—The white
variety of castor oil-seed plant.

ରୂବଣା—ପ୍ରାକେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ରୂବଣା (ଦେଖ)
Rububā Rubānā (See)

ରୂଭବ—ଦେ. [ସ. ରୂଭ (=ଦେବତା) ଦେବର ବହୁବଳ ରୂଭବ]—
Rubhaba ଦେବତା—God. (ଭ—ରୂଭବ ସେ ତ ମନୁଷ୍ୟ,
କେଉଁ ଦେଶୀ, ତଳମ କେଉଁ ଶଳକୁଳେ । ଅଭିମନ୍ୟ,
ବିଦରଧ ଚିନ୍ମଣି ।)

ରୂମ—ବୈଦେ. ବି (ପା. ରୂମ; ସ. ରେମକ) —୧ । ଗ୍ରୀବ୍, ଇଟାଲି ଓ
Rum ରୂମ ଅଦର ପାରସୀ ନାମ—1. Persian name
ରୂମ ରୂମ of Greece, Italy and Turkey and ad-
joining countries. [କୁ—ଗ୍ରୀପ୍ଲାଙ୍କ ପିମ
ଶବାତୀରୁ ବେମକ ଜାତର ଶକ୍ତି ବଢ଼ିଲା । ମୁନାନ୍ (ଗ୍ରୀବ୍) ର
ପତକ ପରେ ବେମକ ଏକ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଜାତ ହେଲା ।
ଏମାନଙ୍କ ଶଳଧାଳ ଇଟାଲିର ଶୈମ କରିବ ଥିଲା ।
ଶେନ୍ତାରୁ ଅରବ ଓ ମିଶର ପର୍ଯ୍ୟକ୍ତ ଏ ଜାତ ରକ୍ତ

ବିଶ୍ଵାର କରିଥିଲେ । ଗ୍ରୀ ଶାଖା ପତାକୀର ଶେଷରେ ଏ
ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଶାସନ ରାଗରେ ବିରକ୍ତ ହେଲା ଗ୍ରୀ. ୩୫୦ରେ
କେଷର କନ୍ସଟାଣ୍ଟାଇନ୍ (Constantine) ବୁଝୁନ୍ନିଆ
(Constantinople) ନରେରେ ନିଜର ଶଳଧାଳ
ସ୍ଥାପନ କଲେ । ଗ୍ରୀ. ୩୬୫ ରେ ଦୃଶ୍ୟ ଓ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ
ରେମ ରକ୍ତ ଧୀରେ ଧୀରେ ନିଜର ହେଲା; ଗଥ ଓ ପ୍ରେସ୍
ଅଦି ଜାତମାନେ ଏ ରକ୍ତକୁ ଧ୍ୟାନ କଲେ । ପୂର୍ବୀୟ ରକ୍ତ
ଗ୍ରୀ. ୪୭୭ ଠାରୁ ରେମ ରକ୍ତ ନାମରେ ଖ୍ୟାତ ହେଲା ।
ଇତିରେପର ଦିନିଶ ପୁର୍ବ ରକ୍ତ, ଅସିଥର ପକ୍ଷିମ ରକ୍ତ ଓ
ଉତ୍ତର ଅଣ୍ଟିକା ଓ ଅନେକ ଦ୍ୱାରା ପାମାଜାର ଅନ୍ତର୍ରକ୍ତ
ଥିଲା । ସେହି ସମୟରୁ ରୂବା' (ରୂବା, ସହିର ଶଳଧାଳ
ବୁଝୁନ୍ନିଆ) 'ରୂମ' ନାମରେ ଖ୍ୟାତ ହୋଇଥାଏ—ହୀ ଶ
ଅଜ ପର୍ଯ୍ୟକ୍ତ ଶରତାୟ ମୁଲମାନ୍ମାନେ ଶୁଦ୍ଧବାର
ଦିନ ମସଜାଦରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲା ବେଳେ ରୂମ ବାଦପାଦା
ବା ରୂମ ସ୍କୁଲତାଳିକ ନାମରେ ଜେବେକାର ବରନ୍ତି ।]
ରୂମ
ରୂମ 2. Room.
ରୂମଙ୍ଗୁମ୍(ମୁ)—ଦେ. ଅ—ରୂମଙ୍ଗୁମ୍ (ଦେଖ)
Rumjbum(mu) Rumujhumu. (See)

ରୂମଙ୍ଗୁମ୍(ମୁ)ରୂମିଆଁ(ଅ)—ଦେ. ବିଶ ପୁଣ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସ. ଲୋମପ୍ରୀ)—
Rum-(mu)rumiāñ(h) ପେଇଁ ଜୀବର ବା ବସୁର ଦେହସାକ
[ରମ୍(ମୁ)ରୂମା—ଅନ୍ୟରୂପ] ଏନ ଲୋମରେ ପୁଣ୍ଟି—Hairy;
(ରୂମ୍[ମୁ]ରୂମୀ, ରୂମ୍[ମୁ]ରୂମେର—ଶ୍ଵା) furry; wooly;
ରୋମଶ, ରୋଯାନ୍ତିରାଳା ମହାରା, ମହାରା, ରୋଯାନ୍ତିରାଳା shaggy.
ରୂମମେଟ୍—ବୈଦେ. ବି (ରଂ. ରୂମମେଟ୍)—ଶଳାବାସରେ ବି
Rum-met୍ ହୋଟେଲ୍ରେ ବହୁଥିବା ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଗୋଟିଏ
କୁମମେଟ କୋଠାରେ ଥାଅନ୍ତି—Room-mate;
ରୂମହା—ପ୍ରାଦେ (ସିଂହଭୂମି) ବି. (ସ. ରାଜମାଣ୍ଡ) —୧ । ବରଷାତ ଶସ୍ତ୍ର;
Rum-hā ବବତୀ—1. Dolichos Sinensis; the cow-
(ରୂମ୍[ହା]—ଅନ୍ୟରୂପ) pea. ୨ । ବରଷାତ ହୁଇ—2. A
kind of bean; Vigna Catjung.

ରୂମ—ଦେ. ବି (ସ. ରେମନ୍) —୧ । ପଣ୍ଡ ପଣ୍ଡ ଅଦର ରେମ;
Ruma ଲୋମ—1. Fur; down (on the body of
ରୋଇଁ, ରୁଅଁ, ରୋଇଁ ବେଷ୍ଟ୍ସ and ବିଦ୍ୟୁତ୍ସ୍ତର୍ବାଦୀ ବେଷ୍ଟ୍ସ and
ରୋଇଁ ମନୁଷ୍ୟର ଦେହ ତମାମ ଭାବରେ ଶୈତ ଓ କୋମଳ କେଶ
—2. The down growing on the whole
body of men. ୩ । ଅତ ସାମାଜିକ ପରମାଣ୍ଡ—
3. Minute quantity. ୪ । ଗୋଟିଏ ଲୋମର
ଚିରତା ପରମାଣ୍ଡ—4. Hairbreadth; the
breadth of one hair. [କୁ—ଦେବର ବିଶିଷ୍ଟ
ଅଂଶର, ସଥା ମନୁଷ୍ୟର ଶୈତ, ମୁହିର, ଦାଢ଼ିର ଓ ଭିପ୍ପିର
ଲୋମ କେଶକୁ ଏବ ପଣ୍ଡକ ଲଙ୍ଘର, ଘୋଟକ ସିଂହାଶଳର
ଦେବର ଲୋମ କେଶକୁ କେଶର ବୋଲିଯାଏ ଓ ଜୀବମାନଙ୍କ
ଅଳର ଅନ୍ୟ ପ୍ରାନ୍ତର ଶୈତ କେଶକୁ ରୂମ ବୋଲିଯାଏ ।]

ରୂମ ଉଖା(ପା)କିବା—ଦେହର ଲୋମ ଉପୁଟକ କରିବା
**Ruma ukhā(pā)rdibā —1. To uproot the fur
 (ରୂମ ଉଠା[ଠୋ]ରବା—ଅଳ୍ପରୂପ) from the body;
 ରେ'ଆତୋଳା to fleece. ୨। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର
 ରୋଆଁ ଉଖାଡ଼ନା ସାମାନ୍ୟ ଅନିଷ୍ଟ କରିବା—2. To slightly
 injure a person. ୩। (ଅଶ୍ଵିଲାର୍ଥ) ଅଳ୍ପ ବ୍ୟକ୍ତିର
 ଉପୁଟର ଲୋମ ଉପୁଟକରୂପ ହେୟ ବା ଦୃଶ୍ୟକାରୀ
 କରିବା—3. To uproot the hair of another
 person's privities (considered to be one
 of the meanest duties).**

ରୁମ ଉଖୁ(ପୁ)ହିବା—ଦେ. ବ—ଦେହର ରେମ ଉପାଷତ ହେବା—
 Ruma ukhu(pu)rdibā The u proutting or falling
 (ରୁମ ଉଠିବା—ଅନୁଭୂତ) off of the down from
 ରୋଅଁ ଉଠେଥାଏଇ ରୋଅଁ ଉଥାଣନା the body.

ଶୁମ ଉଠିବା—ଦେଃ ବ—୧। ଦେହର ରୋମ ଉପୁଲ୍ଲମ୍ବିବା—୧. The Ruma uṭhibā coming out or falling off of the ରୋମାଙ୍ଗିଟୀ furs from the body. ୨। ଦେହର ସ୍ତାନ-ରୋଗୀ ଉତ୍ତରଣନା ବିଶେଷରେ ରୋମ କଥ୍ରିବା; ରୋମୋଡୁମ—ରୋଗୀଙ୍କରଙ୍କ ଉତ୍ତରଣ ୨. The coming out or growing of down on the body. ୩। ଉପୁ; ଉପୁଲ୍ଲମ୍ବନିତ ରୋମ ଟାଙ୍କୁର ଉଠିବା; ରୋଗୀ—୩. Standing of the hairs of the body on their ends; horripilation; thrilling.

ରୁମ ଛୁଇଁବା—ଦେ. କ୍ଷି—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ସାମାଜିକ ମାତ୍ର ଅନିଷ୍ଟ
Ruma chhuiñbañ କରିବା—To injure a person
(ରୁମ ବକା କରିବା; ରୁମ ବକା[କେ]ଇବା—ଅନ୍ୟପୂର୍ବ) very
ରେଅଁ ବୀକାନ (ଛୋଅଁ) slightly: [ଉ—ସ୍ଵର୍ଗ ହଞ୍ଚିଥା ପେବେ
ଦୋହାରୀଙ୍କୁଳା ଗରିବେ .ହେବେ ଗୋଟି, ନ ପାଇବେ ବକା କରି
ମୋହୋଇ ରୁମଟି । କୃଷ୍ଣଦିନ୍ଦି. ମହାଭାରତ ବିଶ୍ୱାସ ।] [ଦ୍ଵା—
ଲୋକେ କଥାରେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ କହିଥାଏନ୍ତି—ତୁ ଭଲ
ମୋ ରୁମ ଛୁଇଁବା ? ତୁ ଭଲ ମୋ ରୁମ ବକା କରିପାରିବୁ
କିମ୍ବା ? କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଦେହର ପୁଣିଏ ଲୋମ ଉପାଦ୍ଧିଲେ
ଯେଉଁପରି କଷ୍ଟବୋଧ ହୁଏ ଗୋଟିଏ ଲୋମ ଉପାଦ୍ଧିଲେ ତା-
ଠାରୁ ଅକ୍ଷ୍ୟ କଷ୍ଟ ହୁଏ । ମନୁଷ୍ୟ ଦେହରେ ହାତ ଲଗାଇଲେ
ବା ମନୁଷ୍ୟକୁ ଘର୍ଣ୍ଣ କଲେ ହାତ ଦେବା ସ୍ଥାନର ଲୋମମାନ
ବକ୍ଷ ହୁଏ । ଏଥିପାଇଁ ରୁମ ଉପାଦ୍ଧିବା, ରୁମ ବକାଇବା; ରୁମ
ଛୁଇଁବା ଶବ୍ଦମାନ ଲକ୍ଷଣାର୍ଥରେ କଷ୍ଟଦେବା, ସାମାଜିକ କଷ୍ଟ
ଦେବା ଓ ବିହୁମାତ୍ର କଷ୍ଟ ଦେବା ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ
ହୁଏ ॥]

ରୂପ ଟଙ୍କା(କୁ)ରବା—ଦେ. କ.—(ଶାତ, ଉଷ୍ଣ, ବିଷ୍ଣୁ ଓ ପ୍ରେମର
Ruma tankā(କୁ)ribā ଅଧିକ ହେଉ) ରୋମାଳ ଜାତ
ରୋମାଳ ହେଉଥା; ଶିହରଣ ହେବା; ସେମହରଣ—The stand-
ରୋମାଳ ଖଣ୍ଡାହୋନା, ରୋଗଟେ ଖଣ୍ଡାହୋନା ing of the hairs on
ରୂପ ଟଙ୍କିବା; ରୂପ ଟଙ୍କି ଉଠିବା } —ଅନ୍ତରୂପ the ends;
ରୂପ ଟଙ୍କିରବା; ରୂପ ଠିଥେବା } —ଅନ୍ତରୂପ horripila-

त्रोमवाक्षाहुया, शिश्रण रोगंटेवडाहोना tion; bristling
of the hairs; thrilling.

ରୁମ ନୁ(ଲୁ)ଚିବା—ଦେ. ବ.—ଅନ୍ଧକାର ଯୋଗ୍ବ୍ୟ ଦେହସ୍ତ ଲେମ
Ruma nu(lu)chibâ ଅନ୍ଧକୁ ଦେଖା ନ ଯିବା—The
ରୋମ ଦେଖୁ ନା ଯାଏଥା down on the body not being
ରୋତ୍ତାଂ ନ ଦିଖନା visible to the eyes owing to
(ରୁମ ଲୁମ୍—ଅନ୍ଧରୂପ) darkness.

ରୁମ ନୁ(ଲୁ)ଚିବା(ଲୀ) ବେଳ—ଦେ, ବ.—ମୁହଁସଙ୍ଗା; ମୁହଁସଙ୍ଗ;
Ruma nu(lu)chibā(lī) bela ପୁର୍ବାପ୍ରତି ଅବ୍ୟକ୍ତବ୍ରତପର-
ରୁମ ନୁ(ଲୁ)ଗୁ ବେଳ } —ଅନ୍ୟରୂପ କର୍ତ୍ତ୍ଵ ଓ ବୃଦ୍ଧିଅତ୍ମେ ଅନ୍ତର
ରୁମ ନୁ(ଲୁ)ଗୁ ଅନ୍ତର } ଶୋଷ ଯିବାର ପୁର୍ବବତ୍ରା
ସନ୍ଧ୍ୟାର ଅନ୍ତର ଅନ୍ତକାର ସମୟ (ପେଉଁ ସମୟରେ ଅଗରେ ଠଥ
ହୁଁଧଳା କାଳ ହେବା ମନୁଷ୍ୟର ଅକୁଳକୁ ବାର ହୁଏ, ବିନ୍ଦୁ ଉଚ୍ଛ୍ଵ
ମନୁଷ୍ୟର ଦେହର ଲୋମମାନ ଆଶିକୁ ଦେଖା ପଡ଼େ ନାହିଁ)
Bridal song (just before the wedding)

Dusk; sun down (just when the down
of the body is not visible to the eye.)
ରୂମ ବଙ୍କା କରିବା—ଦେ. କ୍ଷ.—(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ସାମାନ୍ୟ
Ruma bankā karibā ମାତ୍ର ଅନିଷ୍ଟ କରିବା—
ରୋମ ବାକାନ (figurative) To injure a person even
slightly.

[ରୁମ ବକା ହେବା; ରୁମ ବାଙ୍କିବା—ବିଶେଷରୂପ)
[ରୁମ ବକା(କେ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ] ରୋଆଁ ବାଁକା କରନା
ରୁମ ମୂଳ—ଦେ. ବ.—(ସ. ଲୋମ ମୂଳ)—୧ । ଲୋମମୂଳ—
Ruma mūla ରୋଆଁକିରଣ 1. The root of the
down of the body. , । ଲୋମକୃଷ୍ଣ—2. The

ରୋମେରଗୋଡା	pores of the skin.
ରୁମରୁଅ(ଅଁ) — ଦେ. ବଣ (ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ) (ସ. ଲୋମଶ) — ଲୋମଶ —	
Rumarumia(ଅଁ)	Furry; hairy; wooly.
ଲୋମଶ (ରୁମରୁମା — ଅଳ୍ପରୂପ)	(ରୁମରୁମା, ରୁମରୁମେଇ —
ମାଘରା	ଶିଳ୍ପ ରୂପ)

ରୁମା—ସ. ବ. ଶୀ (ରୁ ଖାଇଁ=ରବ କରିବା+କଣ୍ଠ. ମାତ୍ରୀ. ଅ) --
 Rumā ୧ । ସମୟବର୍ଷିତା ସୁତ୍ରିବନ୍ଦ ପଢା—1. The
 wife of Sugrīva described in the
 Rāmāyaṇa. [ରୁ—ବିଗତ ଦୂଃଖ ସୁତ୍ରିବ ସୁରଙ୍ଗେ,
 ବିଲସିତ ପେ ତାର ରୁମା ସଙ୍ଗେ । ଉତ୍ତ. ଚର୍ଚିଦେଶ୍ୱର-
 ବିଳାସ ।] [ଦୁ—ଏ ଦୃଷ୍ଟିତକ କଳ୍ପା ଓ ସୁତ୍ରିବନ୍ଦ ଶୀ ।
 କେଣ୍ଟକୁତା ବାଲୀ ସୁତ୍ରିବନ୍ଦୁ ତଥିନ୍ଦ୍ୟା ସହ୍ୟରୁ ତଥି
 ଦେବା ସମୟରେ ରୁମା ବାଲୀଙ୍କ ଆଶ୍ରୟରେ ରହିଥିଲେ ।
 ପରେ ଶାରମଳଦ୍ୱାରା ବାଲୀ କହିବ ହେବାରୁ ରୁମା ସୀଯୁ
 ସାମୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସୁରମ୍ପିତିତା ହେଲେ ।] ୨ । ସାଇପୁତାନା
 ଅଷ୍ଟଲକ୍ଷ ସାମ୍ବର ପ୍ରଦେଶର ଲୁଣର ଜଣି—2. Mines
 of rock salt in Rājputānā (N. W. India)
 • । ଶୁକ (ଦେଖ) — 3. ū̄ska. (See) (କବିରଳ
 ଦରେତୃଷ୍ଟ ମିଶିବ ଦୃଷ୍ଟିଗୁଣ । ଦେ. ବ—୧ । ଲୋମପୁ
 ପଶମୀ କାମିଦ୍ର ଦୃ—1. Dress of fur. ? । ପଶମୀ ଲଗା—

କଣୀକଦତ୍ତ 2. Woolen cloth. ଦେ. ବିଶ-୧ । ଲୋମମୟ—
ରୋଅଁଏସାଲା 1. Full of fur; downy; shaggy.

ରୌଆଁଦାର, । ପଣମୀ—2. Woolen. ପାଦେ (ସିଂହଭୂମି)—
ପଶମୀ ଜନୀ ବ—ରୁମ୍ହା (ଦେଖ) —Rum-hā. (See)

ରୁମାବତୀ—ସ. ବ—ରୁମାବତୀ ଅନୁର୍ଗତ ପ୍ରାଚୀନକାଳର ନଦୀ ବିଶେଷ
Rumabati (ଏଥର ଗର୍ଭରୁ ଶାମର ଲବଣ ଉପରୁ ହେଉଥିବା
କଥିବା) —The name of an ancient river
in Rājputānā from the bed of which
rock salt was extracted.

ରୁମାଲ—ବୈଦେ. ବ (ପା. ରୁମାଲ; ପାଣି). ରୁ = ମୁଢ଼ + ମାଲ—
Rumāl ପୋତୁବା; ଯହିରେ ମୁଢ଼ ପୋତୁଯାଏ; ରୁଲ. ସ.—ରୂପ-
କୁମାଳ ମାର୍କନ) —୧. ରୁମାଲ; ମୁଢ଼ ପୋତୁବାପାର୍ଚ୍ଛ ବ୍ୟବହୃତ
କୁମାଳ ମୁଢ଼ ଗୁରୁକୋଣିଆ କନା—1. Handkerchief. ୨।
ଗାମାର୍କନୀ; ଶେଷ ଗାମିଶ୍ଚ—2. Small napkin.
୩। ଏକପ୍ରକାର ଶେଷ ସମ୍ବର୍ତ୍ତରୁ କଣାଳ—3. A kind
of small square shawl. [ଦ୍ୱ—ଗାମିଶ୍ଚ (Nap-
kin) ପିନା ଲୁଗାଠାରୁ ଶେଷ, ତତ୍ତିଲାଥ (Towel)
ଗାମିଶ୍ଚଠାରୁ ଶେଷ: ରୁମାଲ (Handkerchief)
ତତ୍ତିଲାଠାରୁ ଶେଷ; ମୋଟା ରୁମାଲରୁ ଝାଡ଼ଣ (Duster)
ବୋଲିଯାଏ । ଯେଉଁ ରୁମାଲ ଶାଳରୁ ପୋତୁଯାଏ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ,
ତାହା ସାଧାରଣ ରୁମାଲ ଅପେକ୍ଷା ବଡ଼; ଏଥର ଲମ୍ବ ଓ
ଖୋର ଯହାତ ଠାରୁ ଯହାତ । ଏହାକୁ କୋଣାର୍କୁ ଶିଆ
କର ବଡ଼ଲୋକମାନେ ପିଠିରେ ପକାନ୍ତି ଓ ରୁକ୍ତାର କର
ପରାତ୍ତ ଭଳ ମୁଣ୍ଡରେ କାନ୍ତି ।]

ରୁମାଲ—ଦେ. ବିଶ. ସୁ—ଲୋମମୟ—

Rumāla Full of fur; furred; hairy.

(ରୁମାଳି—ସୁ, ଓ ଶିର୍ଷ; ରୁମାଲ, ରୁମାଲେଇ—ସି)

ରୋଅଁଦାର ମହାରା, ରୌଆଁଦାର

ରୁମାଲି—ଦେ. ବ—୧। ଭାରତରେ ପୁଣେ ଅତ୍ୟାଶୁର କରୁଥିବା ଦଳ-
Rumāli କଳ ଏକ ଶ୍ରେଣୀର ନରହନ୍ତା ଦସ୍ୱ; ୦ଗ—Gangs
କୁମାଳୀ of highway robbers who used to strangle
ରୁମାଲୀ wayfarers to death by tightening
କାଳୀ handkerchiefs round their necks. [ଦ୍ୱ—
ଏମାନେ ରୁମାଲରୁ ଦରଢିଭଳ ଗୁଡ଼ାର ତାରୁ ପଥକମାନଙ୍କ
ଗଳାରେ ଦଢ଼ ପଥକମାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟାକର ଧକଳୁଣୁନ
କରୁଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କୁ ୦ଗ ବୋଲିଯାଉଥିଲା । କଢ଼—
ବେଶିକୁ ଭାରତର ବଡ଼ଲୀଟ ଥିବା ସମୟରେ (୩୫୨୮-
୧୮୩୫) ଏ ଦସ୍ୱଦଳଙ୍କୁ ଦମନ ଓ କିନ୍ତୁଳ କଲେ । ଏ
'୦ଗକର୍ତ୍ତର' ନାମରେ ଗୋଟିଏ ସରକାରୀ କର୍ତ୍ତାଙ୍କ ସ୍ଥାପନ
କର କର୍ଣ୍ଣେଲ୍ଲିମାନ୍ତିନାମକ ଜଣେ ପଲଟଣିଆସାହେବକୁ ଏ
୦ଗମାନଙ୍କ ଦମନକାର୍ଯ୍ୟରେ ନିସ୍ତର୍ଜୁ କଲେ । ସ୍ଥିମାନ୍-
ସାହେବଙ୍କ ଅନ୍ତରୁ ଭବନମରେ ଶ୍ରୀ ୧୮୩୦ ଠାରୁ ୧୮୩୫
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ହଜାର ୦ଗଙ୍କୁ ଧସଯାଇ ପାରୀ ଦିଆ
ଗଲା ଏବଂ ଏଥର ଫଳରେ ଦେଶରୁ ରୁମାଲ ଠାଗମାନଙ୍କ

ଅତ୍ୟାଶୁର ଦୂଷତ୍ତ ହେଲା ।] ୨। ଏକ ଶ୍ରେଣୀର ବାଲକ
ନର୍ତ୍ତକ—2. A class of dancing boys used as
objects for satisfaction of unnatural
lust. [ଦ୍ୱ—ଏମାନେ କାମ କମାନଙ୍କର ଇନ୍ଦ୍ରପୁରାଳିଥାରୁ
ଅସାଧାରିତ ଉପାସ୍ୱରେ ତୃପ୍ତ କରିବା ସାମାଜିକ ବ୍ୟବହୃତ
ଦେବତା ଥିଲେ । ସବ୍ୟତାର ପ୍ରକାର ଅସାଧାରିତ ପୁଣ୍ଯମେଥୀନାହିଁ
କିବାରକ ଅନ୍ତରୁ ପ୍ରତିକଳନ ହେବୁ ଅଧୁନା ଏମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧୀ
ଓ ବ୍ୟବସାୟ ଦମନର ମାନ୍ୟ ଲାଭ କରୁଥିବା; ଏମାନେ
ରୁମାଲଦ୍ଵାରା ରୁଦମାର୍ଗରୁ କାମ କମାନଙ୍କ ପୁଣ୍ଯମେଥୀନୋପ-
ଯୋଗୀ କରିବା କରି କରୁଥିବାରୁ ଏମାନଙ୍କର ଏହି ନାମ
ହୋଇଥିଲା ।]

ରୁମାଲୀ ଠାଗ(କ)—ଦେ. ବ—ରୁମାଲ ୧ (ଦେଖ)

Rumāli ṭhaga(ka)

Rumāli 1 (See)

କୁମାଲୀଠାଗ କୁମାଲୀଠାଗ

ରୁମେ—ଦେ. ବିଶ. ସୁ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସ. ରୋମଶ) —୧। ଲୋମମୟ;
Rumi ଲୋମଶ—1. Furry. ୨। ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦେହଯାକ
[ରୁମିଆ(ଥୁ) —ଅନ୍ୟରୁପ] ବଢ଼ ବଢ଼ ଲୋମରେ ପୁଣ୍ଣି—2. (per-
[ରୁମା, ରୁମେଇ—ସି]) son) Having large furs grow-
ଲୋମଶ, ରୋଅଁଦାର ing all over his body. ବୈଦେ. ବିଶ—
ମାବରା, ରୌଆଁଦାର (ପା) —ରୁମ୍ ଦେଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating
କରୀ ରୁମୋ to the country of Rum.

ରୁମିବା—ପ୍ରାଦେ (ସାଜପୁର) କି—ତତେର ଦେହରୁ ରୁମପାକ
Rumibâ — ଉପାତ୍ତବା—To uproot the fur or down
from the whole body of a bird (before
cooking it).

ରୁମେମସ୍ତକ[ଗି]—ଦେ. ବ [ଥ—ମସ୍ତକୀ, ରୁମା=ରୁମ୍. ବା ରୋମ
Rumi mastaki(gi) ଦେଶୀୟ]—ମସ୍ତକ; ବିଦେଶୀଗତ ଏକ
ସ. ନାମ—ଧୂକରକ, ପାତରସ, ସବାର ଧୂଣା ବା ଚୁଷ କିର୍ଯ୍ୟାସ ।
ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ, ଗନ୍ଧିନୀ ।

[ଦ୍ୱ—ଏହା ଭିଷଧରେ ଓ
କୁମିମତ୍ତକୀ
ବାର୍ଷିକ୍ସରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।
ମୁକ୍ତମଣି
ପା. କୁନବରୁମ୍ବା
ଅ. ଆଲକରୁମ୍ବା, ମସ୍ତକୀ
କେହି ଏହାକୁ ଗେବାନ୍ତି—
କେହି ଏହାକୁ ଗେବାନ୍ତି—
A sort of resin or gum;
Pistacia Lentiscus,

[ଦ୍ୱ—ଏହା ଅମ୍ବାର ବର୍ଗର ଶୁଷ୍ପ; ଭୁମଧ୍ୟାଗର
ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନରେ ଜହେ ଓ ଏ ବୁକ୍ଷର ଶୁଷ୍ପ କିର୍ଯ୍ୟାସ
ଏ ଦେଶରୁ ଅମଦାଗା ହୁଏ । ରୁମ୍ ବା ରୋମ ଦେଶରୁ
ଅସିବା ଯୋଗ୍ସ ଏହି ନାମ । ଅନ୍ୟ ଏକ ସବାରର ବେଳୁଚି
ପୁନରେ ଜାତ ପଦାର୍ଥରୁ କାରୁଲି ମସ୍ତକ ବା Pistacia
Mutica ବୋଲିଯାଏ । ବୈଦ୍ୟକ ମତରେ ଏହା ମୁଦ୍ର-
କାରକ, ଧାରକ, କଣ୍ଟୁ, ବଳକାରକ, ଏକ ଦନ୍ତବେଗ,
ମେହ ଓ ପ୍ରଦରନାଶକ ।]

ରୁମୁଜୁମ(ମୁ)—ଦେ. ଅ (ଧୂଳାକରଣ; ସ. ରୁଣ ଧାରୁ ଓ ଧୂଳ ଧାରୁ) Rumujhum(mu) ୧। ରୁମୁଜୁମ; ଅଳକାର ଅହର ପଧୁର କ୍ରନ୍ତାନ, କ୍ରମ୍ୟମ କୃଣନ—୧. Sweet tinkling of ornaments. ୨। ବାଣ ଅହର ସୁମଧୁର ଝକାର—
2. The sweet vibratory sound of a harp. [ଡ—ରୁମୁଜୁମ ଅପେକ୍ଷା ରୁମୁଜୁମ(ମୁ)
ଗ୍ରୂପରଚର ।]

ରୁମେ—ଦେ. କି. ବିଶ—୧ ଗୋଟିଏ ଲୋମ ସୁକା—୧. Even Rume one hair; by a hair. (ସଥା—ରୁ ମୋର ରୁମେ (ରୁମେ ବ, ରୁମେ ମାତ୍ର—ଅଳ୍ପରୂପ) ଅନ୍ତର୍ଭୁବ କର ପାରିବୁ ଏକ ଚଳନ ନାହିଁ ।) ୨। ବିଲେ ମାତ୍ର; ସରଳ ରେଖା ଅପେକ୍ଷା ଏକ ବାଲମୀ, ଏକ ଦୋଆଁମୀ ହୁତିଏ ମାତ୍ର ବକା ନ ହୋଇ—
2. By a hair's breadth; without deviating from the straight line by even the breadth of a hair. (ସଥା—ମୁଁ ପେଣ୍ଠି ସିଧା ଗାରଟି ଆଲି ହାତରେ ଟାଣିଛି ସେ ରୁମେ ସୁକା ବକା ହୋଇ ନାହିଁ ।) ୩। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ସାମାଜିକ ମାତ୍ର ଶୀମା ଅତିମ ନ ବର; ବିଲେ ମାତ୍ର—୩. Without the slightest deviation. (ସଥା—ରୁ ମୋ ହୁରୁମରୁ ରୁମେ ମାତ୍ର ଏଣେ ତେଣେ କରିବା ଦେଖିଲେ ମୁଁ ତୋତେ ଗୁରୁତର ଶାସ୍ତ୍ର ଦେବ ।)

ରୁମେ ବକା—ଦେ. ବିଶ—ଗୋଟିଏ ଲୋମ ପରମିତ ପ୍ରରେଦ ହାରୁ Rume banka ସରଳ ରେଖାଠାରୁ ବକା—Deviating ରୋମ ବୀକା from the straight line even by the ବାଲ ଘାଁକା breadth of one hair.

ରୁମ୍ର—ସ. ବି. (ରମ୍ ଧାରୁ=କ୍ରାତା କରିବା+କଣ୍ଠୀ. ର)—ଅରୁଣ; Rumra ସୁର୍ଯ୍ୟାରସ୍ତ—The charioteer of the Sun-god; dawn personified. (ରୁମ୍ର—ସ୍ତ୍ରୀ)

ସ. ବିଶ. ପୁ—୧। ପାଣୁର; ରକୁ ପିଙ୍ଗଳ—1. Tawny (Apte). ୨। ଉଚ୍ଚଳ—2. Bright (Apte).

ରୁରୁ—ସ. ବ. (ରୁ ଧାରୁ=ରବ କରିବା+କଣ୍ଠୀ. ର)—୧। କୃଷ୍ଣାର Ruru ମୁଗ ବିଶେଷ—1. A species of deer; Corvulus Moostjac. [ଡ—ଏମାନେ ରକୁ ପିଙ୍ଗଳ ବଣୀ; ଏମାନେ ଲୋକବନ୍ତର ବହୁ ତୁରିରେ ନିବିଡ଼ ତଳାଲରେ ବିରଣ୍ଣ କରନ୍ତି ଏବଂ କରୁବାର ରକୁବା ଭଲ ଥରେ ମାତ୍ର 'ରୁ' ରବ କରନ୍ତି । ସବୁଷ ଜାଗ୍ୟ ରୁରୁକର ଶିଥ ହୁଏ ଓ ତହିଁରୁ ମହିରେ ଖେଳ ଶେଷ ପଢ଼ି ନୁଆ ଶୋଲ ଗଲିରେ । ଶୀ ଜାଗ୍ୟ ରୁରୁକର ଶିଥ ନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କ ର୍ମେକୁ ରଦ୍ମାନେ ବନ୍ଦହାର କରୁଥିଲେ ଓ ଏମାନଙ୍କ ର୍ମେର ମେଗଳାର ବୃଦ୍ଧବସ୍ତ୍ରମାନେ ପିନ୍ଧୁ ଥିଲେ ।] ୨। କ୍ଷୟୁ ମୁଗ (ହି. ଶି)—2. Musk deer. ୩। (ପ୍ରସାଦ) ଦେଇଥ ବିଶେଷ—3. (Hindu mythology) Name of a Titan. [ଡ—୧ ରୁର୍ଗାନ ହାରୁ

ଦେଇଥ ହେଉଥିଲା—ହି. ଶ; ଚାକନ ମନ୍ଦିର ପୁରୁ ପ୍ରମତ୍ତଙ୍କ ଭିରସରେ ଦୃତାରୀ ନାମ୍ନୀ ଅଷ୍ଟବର ଗର୍ଭରୁ ଜାତ ଦେଇଥ, ଏହାଙ୍କ ସହିତ ମେନକା ଅପ୍ରାପ୍ଯର କନନ ପ୍ରମତ୍ତବର ବିବାହସମକ ପ୍ରିର ହେଉଥିଲା । ବିନ୍ଦୁ ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରମତ୍ତବ ସର୍ବାଦାରରେ ମୃତା ହେବାରୁ ଦେବଦୂତଙ୍କ ଉପଦେଶ ଅନୁସାରେ ଦୁଇ ନିଜର ପରମାୟୀ ଅଧେ ପ୍ରମତ୍ତବରୁ ପ୍ରଦାନ କରିବାରୁ ପ୍ରମତ୍ତବ ଜାଇଁ ଦ୍ଵିତୀୟ ଓ ଦୁଇଜନ ବିବାହ ସମ୍ମନ ହେଲା । ଏହାଙ୍କଠାରୁ ଶୁଭକ ନାମକ ଏକ ପୁରୁ ଜନ୍ମିଥିଲା । ରୁରୁକୁ ମହାଦେବ ରତ୍ନ କଲେ ।] ୪। ରତ୍ନ ବିଶେଷ (ହି. ଶି)—4. Name of a sage. *। ପୁରାଣାନୁସାରେ କ୍ରୂର ଜନ୍ମ ବିଶେଷ—4. Name of a fabulous animal. [ଡ—ଏହାର ଅଳ୍ପ ନାମ ଭାବରୁଲା । ହିଂସିତ ପ୍ରାଣୀ ରୁରୁ ରୂପ ଧାରଣ କରି ରୌରିବ ନରକରେ ଇନ୍ଦରଲୋକରେ ହିଂସାବାନ୍ତା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ କାମୁକନ୍ତି ।] ୫। ବିଶେଦେବାଙ୍କ ଅନୁରେତ ଗଣଦେବତା ବିଶେଷ (ହି. ଶି) —5. Name of a class of Deities. ୬। ସାକର୍ଷି ମନୁଙ୍କ ଅମଳର ସ୍ଵର୍ଗିମଧ୍ୟ ଏକ ରୂପିକ ମାମୁ (ହି. ଶି) —7. Name of the maternal uncle of one of the seven sages who lived during the age of Sābarṇī Manu. ୮। ଏକ ଭୈରବଙ୍କର ମାମୁ (ହି. ଶି) —8. Name of the maternal uncle of a Bhairaba. ୯। ପଳବାଳ ବୃକ୍ଷ ବିଶେଷ (ହି. ଶି) —9. Name of a fruit tree.

ରୁରୁକ୍ଷୁ—ସ. ବିଶ—ରୁଷ; ଅଚିକୁଣ (ହି. ଶି) —

Rurukshu

Unsmooth; rough.

ରୁରୁଦିକ୍ଷ୍ୟା—ସ. ବି. (ରୁଦ୍ ଧାରୁ+ଇତାର୍ଥେ ସନ୍+ଅ)—ରେଦନ

Rurudikshya କରିବା ଇତା—Inclination to weep.

ରୁରୁଦିଶୁ—ସ. ବିଶ. ପୁ—କ୍ଷୟୁ ମୁଗ (ରୁଦ୍ ଧାରୁ=କରିବା+ଇତାର୍ଥେ

Rurudishu ସନ୍+କଣ୍ଠୀ. ର)—ରେଦନ କରିବାକୁ ଇତା କ-

Inclined to weep; feeling inclined to weep.

ରୁଲ—ବୈଦେ. ବି. (ରମ୍ ଘେଲର, ରୁଲର) —୧। ରେଲ; କାଗଜ

Rul ଅଦରେ ସିଧା ଗାର ପକାଇବା ବେଳେ ଲେଖନାକୁ ସରଳ

ରେଖାରେ ନିଯନ୍ତି କରିବାପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ କାଠର ବା

ଧାରୁର ଗୋଲକାର ଲମ୍ ଦଣ୍ଡ; ରକୁରେଖାକନ ଦଣ୍ଡ—

1. A ruler. ୨। ରୁଲ ସାହାଯ୍ୟରେ କାଗଜରେ ଟଣେଗିବା ସିଧାଗାର—2. Straightline drawn,

with the help of a ruler. ୩। କରିଷ୍ଟବଳମାନଙ୍କ ଦଣ୍ଡ—

ବ୍ୟବହୃତ ଟେଙ୍କେ—3. Baton used by constables. ୪। (ରମ୍ ରୁଲ) କଣ୍ଠୀପକ୍ଷ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ଦିଲ୍ଲି—4. A rule or regulation promulgated by an authority. *

। (କରିଥାର୍ଥ)

ଉଚ୍ଛତର ଅଧାଳତ (ପଥା—ହାଇକୋଟ)ରୁ ନିମ୍ନ ଅଧାଳତଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରତିରତ ଅଦେଶ—5. A rule issued by a higher court on a lower court

୨। (କତରିଆ) ବୁଲଙ୍କ (ଦେଖ) — 6. Ruling (See)

୭। ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ନିସ୍ତମ; ଧାରା; ପଦତି — 7. A fixed

rule or system

ବୁଲ୍ (ଇତ୍ୟାଦି) — ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ବୁଲର) — ବୁଲ୍ ଇତ୍ୟାଦି ୯ (ଦେଖ)

Rul (etc)

Rul etc. 1 (See)

ବୁଲ୍ (ଲ) କରିବା — ଦେ. କି — କାଗଜ ଆଦି ଛପରେ ବୁଲ୍ ସାହାଯ୍ୟରେ

Rul (l) karibā ସରଳ ରେଖା ଅଛିବ କରିବା — To draw

କୁଳ କରା, କୁଳ ଟାନା, କୁଳ କଟୀ straight lines on

ବୋଲ କରନା paper etc. with the help of a ruler.

[ବୁଲ୍ (ଲ) କାଟିବା, ବୁଲ୍ (ଲ) ଟାଣିବା—ଅଳ୍ପରୂପ]

ବୁଲ୍ କାୟମ — ଦେ. ବି. (କତରିଆ) ଅପିଲ ବା ମୋସରର

Rul kāem ଶୁଣାଣିର ଫଳରେ ହାଇକୋଟିକହାଏ ପ୍ରଥମେ

କୁଳ କାଏମ ପ୍ରତିରତ ଅଦେଶର ଦୃଢ଼ୀକରଣ — A rule being

କୁଳ କାଏମ made absolute after the hearing of

a case by the Highcourt.

ବୁଲ୍ (ଲ) କୁ(ଖ)ନା — ଦେ. ବି. — ବୁଲ୍ ବାଢ଼ିର ମୁଣ୍ଡିରେ ଛୁଷେବାଦ୍ୱାରା

Rul (l) ku(khu)ndā ଅପାତ — Poking with the

[ବୁଲ୍ (ଲ) ଉତ୍ତର—ଅଳ୍ପରୂପ] butt end of a baton or

କୁଳେର ଗୋଟା ruler; ramming with

ବୋଲେସ୍ଟେଟେସନା a baton

ବୁଲ୍ ଗ୍ରା — ଦେ. ବି. — (ଇଂ. ବୁଲ୍ ଡାଇନ) — ବୁଲ୍ ସାହାଯ୍ୟରେ

Rul ḡra କାଗଜ ଛପରେ ଟଣାଯିବା ରେଖା — Line

(ବୁଲ୍ ଲାଇନ — ବୈଦେଶିକରୂପ) drawn on paper with

କୁଳ ଲାଇନ ବୋଲକାଲାଇନ the help of a ruler; ruled line.

ବୁଲ୍ ଜାରି — ଦେ. ବି. — ୧। କର୍ତ୍ତୁପକ୍ଷଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ନିସ୍ତମର ବା

Rul jāri ସ୍ଥାଯୀ ଅଦେଶର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ — 1. Promulgation

କୁଳଜାରୀ of a rule or regulation by a higher

କୁଳଜାରୀ authority , ୨। (କତରିଆ) ଉଚ୍ଛତର ଅଧାଳତଙ୍କ

ଦ୍ୱାରା ନିମ୍ନ ଅଧାଳତଙ୍କ ଛପରେ ମକଦମା ସମ୍ବନ୍ଧେ ଅଦେଶ

ପ୍ରତିର — 2. The making or issuing of a

rule by a higher court on a lower

court regarding a case.

ବୁଲ୍ (ଲ) ଠେଙ୍ଗ(ଙ୍ଗ, ଙ୍ଗେ, ଙ୍ଗୁ)ନି — ଦେ. ବି — ବୁଲ୍ ଠେଙ୍ଗ

Rul(l) ṭheṅg(n̄gi, n̄ge, n̄gu)n̄i ୨ (ଦେଖ)

Rul ṭheṅgā 2 (See).

ବୁଲ୍ (ଲ) ଠେଙ୍ଗା — ଦେ. ବି. — ୧। ବୁଲ୍ଲିର ଗୋଲ ଲିମା ସଞ୍ଚି —

Rul(l) ṭheṅgā 1. A round cudgel or stick

like a ruler.

[ବୁଲ୍ (ଲ) କାଢ଼ି — ଅଳ୍ପରୂପ] ୨। ପୁଲିସ କଲଞ୍ଚିବଳମାନେ ଯେଉଁ

କୁଳେରମତ ଲାଠି (ଠେଙ୍ଗା) ଗୋଲ ଠେଙ୍ଗଣ ବିବହାର କରନ୍ତି —

ବୋଲ ଟେଙ୍ଗା 2. Baton used by police constables.

୩। ରେଗ୍‌ଲେଝନ୍ ଲାଠି (ଦେଖ) — 3. Regulasan

lāthi (See)

ବୁଲ୍ ପକା(କେ)ଇବା — ବୁଲ୍ କରିବା (ଦେଖ)

Rul pakā(ke)ibā Rul karibā (See)

ବୁଲ୍ ପଢ଼ିବା — ଦେ. ବି. — କାଗଜ ଆଦି ଛପରେ ବୁଲ୍ ସାହାଯ୍ୟରେ

Rul pardibā ଗାର ଟଣା ଯିବା — Drawing of lines on

କୁଳ ପଡ଼ା ହଲ ପଢ଼ନା paper with the help of ruler.

ବୁଲ୍ (ଲ) ମାର୍ଡା — ଦେ. ବି. — ବୁଲ୍ ଠେଙ୍ଗା ବା ବୁଲ୍ ଠେଙ୍ଗିହାର

Rul (l) mārda ପଢ଼ାର — Strokes or blows given

କୁଳେର ମାର ଯେତେ ମାର

ସୋଲସେ ମାର

ବୁଲ୍ ରଦ୍ (ଲ) — ବୈଦେ. ବି. — (କତରିଆ; ଇଂ. ବୁଲ୍ + ଫା. ରଦ୍) —

Rul rad(dd) କୌଣସି ମକଦମାର ଶୁଣାଣି ପରେ ଉଚ୍ଛ ଅଧାଳତଙ୍କ

କୁଳ ରଦ୍ ହଜ ହଜ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଥମେ ପ୍ରତିରତ ହୋଇଥିବା ଅଦେଶ ରହିବା

କରାଯିବା — The discharge of a rule by the

issuing court after hearing.

ବୁଲା — ଦେ. ବି. — ସେଳା; କୋଳା; ଲମ୍ ସରଳରେଖା; ଲମ୍ ଲମ୍

Rulā ରାଗ — Stripes; long straight marks; long

ରୋଳା ଦାଗ ଧାରୀ, ଲକ୍ଷୀ streaks.

ବୁଲା ବୁଲା — ଦେ. ଥ. — (ବସୁବଚନ୍ଦ୍ରଚକ) — ୧। ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା

Rulā rulā କୋଳା ବା ଦାଗ କ୍ରମେ — 1. In long

ରୋଳା ରୋଳା ବହୁତ ଦାଗ, ଧାରୀଧାରୀ streaks.

, ୨। (ଧୂର୍ଣ୍ଣକୁଳରଣ) ପ୍ରସ୍ତର କରିବାର ଶବ୍ଦ — 2. Sound of pissing.

ବୁଲି(ଲି) — ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବି. — (ସ. ସେଳ = ଧୂକି; ବୁଲ. ବି

Ruli (li) ରୁଲି) — ସଧବା ଶୀଳେକମାନେ ହାତରେ ଯେଉଁ ସବୁ

ଲୁହା ବଳୟ ପକନ୍ତି — Very slender iron bangles

worn on the wrist by wives.

ବୁଲିମ — ବୈଦେ. ବି. — (ବୁଲିଙ୍ଗ ଅଶୁକ ଲିଙ୍ଗ) — ବୁଲିଙ୍ଗ (ଦେଖ)

Rulim Ruling (See)

ବୁଲି କାଚ — ଦେ. ବି. — ଶୁକ ସବୁ କାଚର ଖଡ଼ି; କାଚ —

Ruli kācha Very slender bangles of glass.

କାଚର କଲୀ ରେସମୋ ଚୁଡି

ବୁଲିଙ୍ଗ — ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ) — (କତରିଆ) — ନିପାର; ଉଚ୍ଛ ଅଧାଳତଙ୍କ

Ruling ମାମାରୀ, ଯଦ୍ବା କିମ୍ବ ଅଧାଳତମାନେ ନିଯନ୍ତ୍ରିତ ଦ୍ୱାରା

କୁଲିଙ୍ଗ ରୁଲିଙ୍ଗ Ruling; decision of higher courts

regulating those of lower courts.

ବୁଲିଙ୍ଗ ଚିପି — ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ) — ବୁଲିଙ୍ଗନାର୍ଥ ଦୂର୍ମାତାପ୍ରାପ୍ତ

Ruling chiph ଦେଶୀୟ ରାଜ — Ruling Chief. [ଦୁ—

କୁଲିଙ୍ଗ ଚିପି ଓଡ଼ିଆ ଗଡ଼କାର ରାଜମାନେ ପ୍ରଥମେ ହିରୁଟେଶ୍ଵର

ଚିପି (Tributary Chief), ପରେ ପିରୁତେଶ୍ଵର ଚିପି

(Feudatory Chief) ସ୍ଵରେ ଓ ଏକେ ବୁଲିଙ୍ଗ ଚିପି

(Ruling Chief) କାମରେ ଅନୁଷ୍ଠାନ ହେଉଅଛନ୍ତି ।

ବୁଲ୍ ଧରୁ — ସ. — କୋଧ କରିବା; ସରିବି —

Rush (root) To be angry.

ରୁଷାଣୀ—ଦେ. ଓ ବୈଦେ. ବି.—ରୁଷାଣୀ (ଦେଖ)

ରୁଷବକ—ଡେ. ବୀ.—(ସଂ ରୁଷବକ) —ହିମାଳୟ ଜାତ ବୃକ୍ଷର କଣ
Rushabhaka ବା ମୂଳ (ଏହା ଦେଖିବାକୁ ରସ୍ତା ପରି ଏବଂ
ଆଶଧରେ ବ୍ୟବ୍ହୃତ) — The bulbous root of
a Himalayan plant; Crapopogen
Pruriens.

ରୁଷା—ଦେ. ବ.—(ସ. ରୁଷ୍ ଧାରୁ) — ୧ । ଅଭିମାନ; ବାକ୍ସିଲ୍ଲାନ
Rushā ଦୋଧ—1. Sullen anger; sulks; silent
ରାଗ, ଅଭିମାନ ରୁତନା anger. [ଉ—ଟିକକ ଦୋଷକୁ
ଅଭିମାନି ରୁତନେବାଳା ବପା କେଡ଼େ ରୁଷା ରୁଷିଲ୍ଲାରେ ।
[ରୁଷୁଣୀ, ରୁଷିଅଣୀ—ସ୍ଥା] ବଦିଷୁର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।] ବିଶ. ପୁ—
ଅଭିମାନ—Sulky; super-sensitive.

ରସୋ(ସ୍ନେହ) ରସୋଇ
ରୁଷାଇ କରିବା— ଦେ. ଫି—

Rushāi karibā To cook food.

ରୁଦ୍ଧି କରା ରସୋଇ କରନା

ରୁଷାଇ ଚଢ଼ା(ତେ)ଇବା— ଦେ. କେ— ଅଗ୍ନି ଉପରେ ପାକାର୍ଥ ହଣ୍ଡିରେ
 Rushāi chardhā(rdhe)ibā ଦୃବଗାତି ଦସାଇବା—
 [ରୁଷାଇ ବଶା(ସେ)ଇବା— ଅନ୍ତରୂପ] To put pots on
 ରମ୍ଭୁଇ ଚଢାନ ରସୋଇ ଚଢାନା the fire for preparing

ରୁଷାଇବା—ଦେ. କି (ଗୁଣିବାର ଶିଳ୍ପ ଅକାର)—୧ ।	ଅରମାନ
Rushāibā	ଲାତ କରିବା—୧. To make sulky.
ରାଗାନ , । କୁକୁ କରିବା—୨. To anger; to irritate.	
ଫଟା(ସା)ନା;	[ହି—ଚନ୍ଦ୍ରମା ! ତାଙ୍କୁ କେବେ ନ ରୁଷାଇବି;
ଫଟା(କାନା)	ଏହି ପ୍ରସ୍ତରିକାରୀ ।]

ରୁଷାର ବାସ— ଦେ. ବି (ନିରଥକ ସହଚର; ସ. ରସିତ + ବାସିତ) —
 Rushā bāsa ଅନାଦିର ପାକ କରଣ— Cooking of meals.
 ରୁଷାଇବାସ [ଦ୍ୱ—ଶାଦିବାରୁ ଘନିବା ଓ ମଲିଅଧି ପକାଇ
 ରୋଇବାସ ପୁରାପିତ କରିବା; ଏ ଦୂଇ କର୍ମର ସମ୍ମେଳନରେ
 ପାକକାରୀ ସମାଜର ସମ୍ବନ୍ଧ ।]

ଛୁଶା(ଶୁ)ପି—	ଦେ. କି (ସ. ରୁଷ ଧାରୁ)—୧ । ରୂପିତା; କୋଥି
Rushā(shu)pi	କରିବା—୧. Becoming angry.
ଅଭିଜାନ	୨ । ଅରମାକ—୨. Sullenness; scowling;
ହୃଦ୍ୟ	sulks ଦେବିଦେ. କି (ପା. ସେସନାଇ)—୧ ।
ରୋସନାଇ	ଚେଷ୍ଟା; ସେସନାଇ; ରହିରେ ଅଲୋକମୁକ୍ତ
ରୋସନାଇ	ଶୋଭାସନ୍ଧୀ—୧. Grand display and
ରୋସନାଇ	procession with lights and fireworks.

ବାହ୍ୟଚାରୀକା ଦେଵଦର୍ଶନ । । ବୃତ୍ତ ହେବା ଦିନ ଛୁପନ୍ତମୂଳ ପରେ
ବୃଦ୍ଧଗତ୍ତା କେଣରେ ବୃତ୍ତବେଦୀରୁ ଛଠି ଗ୍ରାମମୁଣ୍ଡର ଦେବା—
କିମ୍ବା ଶୋଭାଯାତ୍ରା କରିବା ଓ ତେଣୁ ଫେରି ଆସିବା—
2. A procession accompanying the boy
who is newly invested with the sacred
thread when he walks to an Idol at the
end of the village and comes back again.

[ଦ୍ଵାରା ପାଇଲା କାଳକ ବୃଦ୍ଧଗୁଣବେଶରେ
ବେଶରୁ ଛଠି କାନ୍ଦରେ ଯାହାଙ୍କୀଟିଏ ପକାଇ, ମରହୁଣୀ
ଜୋଟା ମାଡ଼ି, ତାଳ ପଦ ହତା ଖଣ୍ଡ କାନ୍ଦରେ ଧର
ଗ୍ରାମ ମୁଣ୍ଡକୁ ଶୋଭାଯାତ୍ରା କର ଯାଏ । ଗ୍ରାମ ମୁଣ୍ଡଠାରେ
ପରିବାରର ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ତାକୁ ଡିଗାଳନ୍ତି ଓ ପରିଚାରିତି
“ତୁମେ କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛୁ ?” କାଳକ ଉତ୍ତର କରେ
“ଆମଙ୍କୁ ବାପା ଦ୍ଵାରା କରାଇଲେ ବିନ୍ଦୁ ବିବାହ ନ କରାଇବାରୁ
ଅମେ ଦରୁ ରୁଷିକର ଯାଉଥିବା ।” ଏହା ଶୁଣି ବାଟ
ଡିଗାଳବା ବ୍ୟକ୍ତି କହେ “ଆଜ୍ଞା ! ଅମେ ବାପାଙ୍କୁ କହି
ବିବାହ କରାଇ ଦେବା; ତୁମେ ରୁଷିଯାଥ ନାହିଁ; ଫେରିଥସା ।”
ଏହା ଶୁଣି କାଳକ ସେଠାରୁ ଘରକୁ ଫେର ଆସେ ।
ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉପନୟନ ପରେ ବ୍ୟାହଣ କାଳକ ବୃଦ୍ଧଗୁଣ
ବେଶରେ ଗୁରୁକୁ ଗୁରୁକୁ ଯାତ୍ରା କରୁଥୁବା ବିଧର ଏହା
ପରି ଅଟେ ।] * । ବିବାହ ଦିନ ବିବାହ ପରେ

ରୋସନାଈ ଏକାଙ୍ଗ ହୋଇ ବର ପାଇବିରେ ବସି ଶୋଭାପାଦୀ
କରିବା—5. A procession made by the
bridegroom in the evening of the marriage
without the bride accompanying
him. [ଦ୍ର—ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ କେତେକ ଲୋକ ରୁଷି-
ପାଉଥିବା ବରଙ୍କ ଅଣ୍ଡରୁର ପେଶାଇ ଆଶନ ।]

ରୁଷା(ଶୁ)ଣି କରିବା—ଦେ. କି—ଶୋଭାଯାତ୍ରା, କରିବା—
Rushā(shu)ni karibā To have a grand pro-
ରୋସନାଈ କରା ରୋସନାଈ କରିବା cession.

**ରୁଷା କେଉସା—ଦେ. ବି (ସହଚର)—ରୁଷାରୁଷି; ରୁଷିବାର୍ମ—
Rushā beusā The state of being in sulks.
ବାଗିରାଗୀ ଫୁଟା(ଲା) ଫୁଟା(ଲା)**

ରୂପାରୁଷ୍ଣ—ଦେବ ବି (ସହଚର)—ରୂପାକେରୂପା (ଦେଖ)

Rushi (ରୁଷି—ଶ) Sage.

ରୁଷିଆଣୀ—ଗ୍ର. କ. ୩୨—୧ । ରୁଷିଆଣୀ—1. The wife of a
Rishi.

ରୋଷନାଇ (ହେଣ)—2: Rosanai (See)

୩। ରୁଷାନୀ (୮) ଓ (୯) (ଦେଉ) — 3. Rushani

(4) and (5) (See) ଦେ. ବିଶ. ଶୀ—ରୁଷାର
ଶିଳଙ୍ଗ—Feminine of *Rushā*.

ରୁଷିଆଣି ଘର—ଦେ. ବ.—କବାହାର୍ଥ ଅଗତ ବରର ସଙ୍ଗେ ଆସେଥିବା
Rushianī ghara ବରସାରୀମାନେ ଯେଉଁ ଘରେ ବିଶ୍ଵାସ କରନ୍ତି

—The room set apart for the
bridegroom's party's taking rest.

ରୁଷିକା—ଦେ. ବ.—କୁଆମରତା (ଦେଖ) (ଦରେକୁଷ ଦ, ବ୍ୟାଗୁଣ)
Rushikā କୁଆମାରତା (See)

ରୁଷିତ—ସ. ବିଶ.—(ରୁଷ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ତ) —କୁପିତ; ଦୁଇ; ରୁଷି-
Rushita Enraged; irritated; vexed.

ରୁଷିବା—ଦେ. ଦ୍ଵି.—(ସ. ରୁଷ ଧାରୁ) —୧। ସବ କରିବା; ଦୁଇ
Rushibā ହେବା—୧. To be angry. ୨। ଅପାନିକ
କରିବା—୨. To sulk. [ଭ—ଟକାକ ଦୋଷକୁ ରାଗ
କେଡ଼େ ରୁଷା ରୁଷିଲୁବେ । କବିପୂର୍ଣ୍ଣ । ରହାକର ଚଞ୍ଚୁଟ
ଗୀତ ।] ୩। କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତି ଅସନ୍ତୃଷ୍ଟ ହେବା—
3' To be displeased with. [ଭ—କାଳିରୁ
ରୁଷ, କାଳି ଗୋଡ଼ ତଳେ ପହରେ ବସ—ତର ।]

ରୁଷି ଯିବା—ଦେ. କି—୧। ଦୁଇ ହୋଇ କୌଣସି ସ୍ଥାନରୁ ରହିଯିବା—
Rushi jībā 1. To get angry and go away.
ରୋଗେଜଲେଶ୍ୟାଓରା ରତ୍ନଜାନା (ଭ—ଦୁଇ ହୋଇ ଦୃଷ୍ଟ ତ ଅଧି
ରୁଷିଗଲେ—କୃଷ୍ଣବିହ ମହାଭାରତ ଛିଦ୍ରେଣାମ ।) ୨। ବର
ହୋଇ କୃତ୍ତିଗ୍ରହାବେଶରେ (କୃତ୍ତିଗ ଧିଲ) ଘରୁ ରୁଷିଆଣି
କରିଯିବା—୨. To go in procession after the
investiture with the sacred thread is
over, to the end of the village.

ରୁଶୁଣି—ବୈଦେ. ବି—ରୋସମା (ଦେଖ)—Rosamī (See) ଦେ.
Rushunī ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—ରୁଶାର ଶୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of
Rushā,

ରୁଷେଇ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି—ରୁଷାର ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Rushei (etc) Rushāi etc (See)

ରୁମ୍(ସୋ)ଇ ରସୋଇ

ରୁଷେଇଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ—ପାଦକାଣ୍ଡ—Cooking. ଦେ. ବି. ପୁ—
Rusheia ରସ୍ତ୍ୟା ରସୋଇଆ ପାରକ—A cook
(ରୁଷେଯା—ଅନ୍ୟରୂପ) [ଭ—୧ ଶଦର ଝୀଲିଙ୍ଗରେ ରୁଷେଇଆଣୀ
ଶଦର ବନ୍ଦକହାର ନାହିଁ । ଏଥର ଶୀଲିଙ୍ଗ ସମ୍ଭାଣି ।]

ରୁଷ—ସ. ବିଶ. ପୁ (ରୁଷ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ତ) —୧। କୁପିତ; ଦୁଇ—
Rushṭa 1. Angry; enraged. ୨। ବିରକ୍ତ—
(ରୁଷ୍ଣା—ସିଂହ) 2. Displeased. ଦେ. ବି—କୋଧ—
(ରୁଷ୍ଣ—ବିପତ୍ତା) Anger. (ଭ—ଶତଦିଅ ହେ ନିଜ
ରୋଷ ରୋଷ ମନ୍ଦରୁ ରୁଷ୍ଣକୁ—କୃଷ୍ଣବିହ ମହାଭାରତ,
ବଳ ।)

ରୁଷ୍ଟି—ସ. ବି (ରୁଷ ଧାରୁ + ରାତ ତ) —୧। ରୋଷ; କୋଧ—
Rushṭi 1. Anger. ୨। ବିରକ୍ତ—2. Displeasure;
vexation.

ରୁଷାପ୍ରୋକ୍ତା—ସ. ବି (ବୈଦ୍ୟକ) —ଅଭିବଳା; ପେଢିପେଢିକା ଗଛ—
Rushyaproktā Indian mallow.

ରୁସ—ବୈଦେ. ବି (ନାମ; ଇଂ ରୁସ) —ରୁଷିଆଦେଶବାସୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
Rus ରୁସ ରୁସ A Russ; a Russian.
ବୈଦେ. ବିଶ—ରୁଷିଆ ଦେଶସ୍ମହିୟ—Russian.
ପ୍ରାତେ (ସମ୍ମଲପୁର) ବି (ସ. ରୋଷ) କୋଧ; ରୋଷ—
Anger.

ରୁସଣି(ନି)—ବୈଦେ. ବି (ପା. ରୋସନାଇ); ରୁସନାଇ (ଦେଖ)
Rusani(ni) Rusanāi (See)

ରୁସନା(ନେ)ଇ—ବୈଦେ. ବି (ପା. ରୋସନାଇ; ରୁଲ ସ. ରାତ୍ରି) —
Rusana(ne)i ୧। ଅଲୋକ—1. Light ୨। ଅଲୋକସ୍ୱ-
ରୋସନାଇ ରୋସନାଇ ମାଳା; ଅଲୋକସ୍ୱ—2. A line
or group of lights. ୩। ଉତ୍ତଳ ଅଲୋକମୟ
ଶୋଭାପାଦା—3. Grand procession with
lights and fireworks.

ରୁସମ (ଇତ୍ୟାଦି) ବୈଦେ. ବି—ରୋସମ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Rusam (etc) Rosama etc (See)

ରୁସା(ସୁ)ଣି(ନି)—ବୈଦେ. ବି—ରୁଷାଣି ବୈଦେ (ଦେଖ)
Rusā(su)ṇi(ni) Rushāni (See)

ରୁସିଆ—ବୈଦେ. ବି (ନାମ) —ଇତ୍ତରେ ଓ ଅଧିକ ରୁଷିଆ ଦେଶ-
Rusiā ରସିଆ ରୁସ Russia [ଦ୍ଵ—ରୁଷିଆ
ଦେଶ ଇତ୍ତରେ ମହାଦେଶରେ ଓ ଅଧିକ ମହାଦେଶରେ
ଅବସ୍ଥା, ସଥା—ଇତ୍ତରେପୀୟ ରୁଷିଆ ଓ ଅଧିକ ରୁଷିଆ ।
ପୂର୍ବ ଏହା ଜାର୍ (czar) ଭାପାଧାରୀ ସମ୍ବାଦକ
ସଥିତ୍ତାବିର ଶାସନାଧୀନ ଥିଲ । କିନ୍ତୁ ଗତ ଇତ୍ତରେପୀୟ
ସୁକାରମ୍ ପରେ ଶ୍ରୀଏଣ୍ଟ ରେ ସ୍ରକାମାକେ ମେଲ ହୋଇ
ଜାରି ଦତ୍ତାକର ପତାକା ବଲଦେବକ (Bolshevik)
ଶାସନର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଅଛନ୍ତି ।] ଦେ. ବି. ସୁ—ରୁଷେୟ;
ପାତକ—Cook.

ରୁସିଯା(ଅ)ନ—ବୈଦେ. ବିଶ ଓ ବି—ରୁସ (ଦେଖ)
Rusiyā(ā)n Rus (See)

ରୁହ (ଧାରୁ)—ସ—୧। ରୁହନ ହେବା—1. To grow.
Ruh (root), ୨। ଗଜୁରିବା—2. To germinate.
୩। ଅଗ୍ରହଣ କରିବା—3. To ascend; to rise
up. ୪। ପହଞ୍ଚା—4. To reach; to attain.
(Apte)

ରୁହ—ସ. ବି (ରୁହ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅ) —ରୁହା; ରୁହ—A sort of
Ruha creeping grass; Cynodon. ସ. ବିଶ—ଜାତ; ଉପନ୍ତ-
Produced; born. ବିଶ (ଅନ୍ୟ ଶକ ସଙ୍ଗେ ସମାପନେ
ସୁତ୍ର ହେଲେ ଚରୁପୁଳ; ସଥା—ଶିରେରୁହ, ସରେରୁହ
ଇତ୍ୟାଦି) ତର ଜାତ—Growing in. ଦେ. କି.
(ରହିବା କିମ୍ବା ଅନୁକ୍ରମ କିମ୍ବା ରୁହ) —୧। (ରୁହେ)
ଅବସ୍ଥାକ କର—1. (Imperative) (you) Stay.
ରୋଷ ୨। ଅପେକ୍ଷା କର—2. (Imperative) Wait. [ଦ୍ଵ—
ରହି ‘ରୁହିବା’ କିମ୍ବା ଅନୁକ୍ରମ ରୁହ କରିବା କିମ୍ବା
ଅନୁକ୍ରମ କରିବା କରିବା କରିବା କରିବା]

ବୁଦ୍ଧକ—ସ. ବ (ବୁଦ୍ଧ ଧାରୁ + କଣ୍ଠ. ଅଳ) — ୧। ଛିଦ୍ର; ଗର୍ଭ— Ruhaka 1. Hole., 2. Cave.	ବୁଦ୍ଧ—ସ. ବ. ଶୀ (ବୁଦ୍ଧ ଧାରୁ + କଣ୍ଠ. ଅ + ଶୀ. ଅ) — ୧। ଦୂରା; Ruhā ସୁବ ଘାସ—1. Creeping grass; Cynodon. ୨। ପାନିଆ (ହୁ. ଶ) — 2. Comb. ୩। ମାଂଘରେହଣୀଜାମକ ଦୁଷ୍ଟ—3. The Red wood ture. ୪। ଲକ୍ଷାତ୍ର ଲିତା—4. Mimosa creeper. ଦେ. ବ—ଉଦ୍ଧା ଉଦ୍ଧୋ(ଖୋ) ଦେତୀ (ଦେଖ)—Uhā. (See)
ବୁହାଇବା—ଦେ. କି (ସ. ବୁଦ୍ଧ ଧାରୁ) — ୧। ସ୍ଵାପ୍ନତ କରିବା— Ruhāibā 1. To place. , 2. To cause to stay; to stop. [ଉ—ଶୁଣି ତାଙ୍କୁ କେମା ଜଣାଇଲେ ତେ ଦେବ ଏଠାରେ ଯାକ ବୁହାଇବା । ରାଖା, ରାଖାନ ବିଶ୍ଵନାଥ. ବିତିହ ରାମ୍ୟଶିଳ ।] ୩। ପୁର କରିବା— ରଖାନା, ରଖାନା 3. To settle. ୪। ପୁର କର ଉପିକା— 4. To set. *। ନିବର୍ତ୍ତିବା—5. To dissuade. ରୋଆ ୨। (ସ. ବୁଦ୍ଧ ଧାରୁ ଶିରୁ; ଶେଷି ଧାରୁ) ବୁଅଇବା; ଶେଷି ରୋପନା କରିବା—6. To plant. ୨। ଅଟକାଇବା—7. To ଆଟକାନ obstruct; to restrain. [ଉ—ଏଡ଼େ ଉରପା ଦୀକନା ଗେବ ବହ, ରାତା ମରିଅଳ ବୁଦ୍ଧାଥ । ଉଗବାଥ. ଉଗବତ ।]	ବୁଦ୍ଧ—ସ. ବିଶ.—(ବୁଦ୍ଧ ଧାରୁ + କଣ୍ଠ. ଚ) — ୧। ଜାତ; ଉପ୍ତ— Rūrdha 1. Born; produced. ୨। ଅବୁଦ୍ଧ; ଚଢିଥିବା [ବୁଦ୍ଧା-ଶୀ] (ହୁ. ଶ) — Ascended. ୩। ପ୍ରସିଦ୍ଧ; ପ୍ରବୁଦ୍ଧ, ଖ୍ୟାତ—3. Famous; renowned; notorious. ତ। କର୍କଣ୍ଠ; କଠୋର—4. Rough; harsh. *ଦଠିକ—5. Hard. ୨। ଅବିଭାଜ୍ୟ—6. Indivisible. ୨। ବୁଦ୍ଧ; ବିରକ୍ତିକର; ଅତ୍ୟୁ— 7. Teasing. ୮। ଅଭଦ୍ର; ଅଶିଖୁ—8. Dis- courteous. ୯। ସାଧାରଣୀୟ ଜ୍ଞାନ—9. Com- monly known; become current (Apte). ୧୦। (ବ୍ୟାକରଣ) ବୁଦ୍ଧଭିଲଭ୍ୟ ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶ ନ କର ବ୍ୟକହାର କମେ ଅନ୍ତାର୍ଥର ପ୍ରକାଶକ (ଶବ୍ଦ)— 10. (words) (in grammar) Used in a sense which does not express the derivative or literal meaning. [ଦ—ପଥ ବୁଦ୍ଧ = ବୁଦ୍ଧ ଧାରୁ = ବେଷ୍ଟନ କରିବା + ଅ, ବୁଦ୍ଧଭିଲଭ୍ୟ ଅର୍ଥ ବେଷ୍ଟନକାରୀ; ବିନ୍ଦୁ ଏହା ପରମ୍ପରା ବ୍ୟବହାର କମେ ବିଭିନ୍ନର ବୁଦ୍ଧାତ୍ମ ଅଛି । ଅତିବିବ ବୁଦ୍ଧର ଚାକ ଅର୍ଥ ଗଛ । ‘ଗୋ’ର (ଗ୍ର୍ମ ଧାରୁ + ଶ) ବୁଦ୍ଧଭିଲଭ୍ୟ ଅର୍ଥ,—ଯେ ଗଛ କରେ; ବିନ୍ଦୁ ବ୍ୟବହାରକମେ ଗୋରୁକାମକ ପଶୁକୁ ବୁଦ୍ଧାତ୍ମ ଅଛି । ଅତିବିବ ଗୋ ଶବ୍ଦର ଚାକ ଅର୍ଥ ଗୋରୁ । ଅର୍ଥ କମେ ଶବ୍ଦମାନ କିମି ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭିନ୍ନ—ଘୋରିକ, ଚାକ, ଯୋଗ- ବୁଦ୍ଧ; ପେର୍ଣ୍ଣ ଶବ୍ଦର ଅଙ୍ଗମାନ ସାର୍ଥକ ଅଟେ ତାକୁ ଘୋରିକ ଶବ୍ଦ କହନ୍ତି, ଯଥା ଗଜଶବ୍ଦ । ପେର୍ଣ୍ଣ ଶବ୍ଦ ନିଜର ପ୍ରକୃତିଗତ ଅର୍ଥମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ଅର୍ଥଗତ ବସୁକୁ ବୁଦ୍ଧାଏ ତାକୁ ଯୋଗବୁଦ୍ଧ କହନ୍ତି । ଯଥା ପକଳ, ଲମ୍ବାଦର, ହକୁମାନ ।] ୧୧। ପୁରୁଷବୁଦ୍ଧ; ନିର୍ଦ୍ଦିତ— 11. Ascertained; certain (Apte). ୧୨, ବୁଦ୍ଧର; ବଡ଼—12. Large; great (Apte). ୧୩। ମୌଳିକ—13. Elementary. [ଯଥା— ବୁଦ୍ଧ ପଦାର୍ଥ] ଦେ. ବ—ଶୈର ନ ହେବା ଯୋଗୁ ଭିତର କେବଳ ଶୁଦ୍ଧ—Stumps of hair growing on the face in the interval of two shavings.
ବୁଦ୍ଧ—ସ. ବ (ବୁଦ୍ଧ ଧାରୁ—କର୍କଣ୍ଠ ହେବା+ କଣ୍ଠ. ଅ)— Ruksha ୧। କର୍କଣ୍ଠ—1. Rough; harsh. (Apte). (ରୁଷତା—ବିଶେଷ) ୨। କଠିନ—2. Hard. ୩। ନିର୍ଦ୍ଦିତ— 3. Cruel. ୪। କଠୋରବ୍ୟକ୍ତିଧାରୀ—4. Observing strict penance. *। ଅନନ୍ତରୁ—5. Unfa- vourable. ୨। ପ୍ରେବଶ୍ୱଳ୍ୟ—6. Devoid of affection. ୨। ଅତିକୁଣ୍ଠ—7. Not smooth. ୮। ଶୁଦ୍ଧ—8. Dry; parched up (Apte). ୯। ରେତିଲ୍ଲାନ—9. Not oily. ସ. ବ—ବୁଦ୍ଧ—Tree. [ଦ୍ର—ବୁଦ୍ଧ ଶବ୍ଦ ସମେ ସ୍ଵର୍ଗ ହୋଇ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦମାନ 'ବୁଦ୍ଧ' ଶବ୍ଦମୁକ୍ତ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ବୁଦ୍ଧ ଶବ୍ଦ ପରେ ଦେଖ ।]	ବୁଦ୍ଧ କଣ୍ଠିଆ—ପ୍ରାଚୀ. (ବାଲେଶ୍ଵର) ବ—ନାଚିବୁଦ୍ଧ ନାଚିନ୍ଦ୍ର Rūrdha kanṭīā ସାମୁଦ୍ରିକ ମଧ୍ୟ ବିଶେଷ—A species of middle sized scaleless seafish.
ବୁଦ୍ଧ ପଦାର୍ଥ—ସ. ବ. (ତତ୍ତ୍ଵ ବିଜ୍ଞାନର ଅଧ୍ୟନିକ ପ୍ରୟୋଗ) -- ଅବିନିଶ Rūrdha padārtha ପଦାର୍ଥ; ଯେଉଁ ସବଳ ବସୁ ସକାଳୁ ପରମାଣୁ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟ ପଦାର୍ଥର ପରମାଣୁ ଯୋଗରେ ଉପ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ, ଯଥା—ସ୍ଵର୍ଗ; ପାରଦ; ରୌପ୍ୟ; ଅଗାର— (physical science) Elements. e.g. gold, silver.	

ବୁଦ୍ଧପତ୍ର—ସ. ବ (ବୁଦ୍ଧପତ୍ରି) — ଶାବାଡ଼ା ଗଛ—
Rükshapatra Trophis Aspera (M. W.)

ବୁଦ୍ଧ ବଚନ—ସ. ବ. (କର୍ମି) — ୧। କର୍ମଶ ବାହ୍ୟ—୧. Harsh Rurdha bachana language. ୨। ଅଶିଷ୍ଟ ବଚନ—
 ବୁଦ୍ଧ ବାକ୍ୟ } ଅନ୍ୟରୂପ ୨. Uncivil or discourteous
 ବୁଦ୍ଧ ଭାଷା } ଭାଷା ଲାଗ୍ନି—ସିଂହା ବଚନ—ସିଂହା ଭାଷା (ଦେଖ)
 (ବୁଦ୍ଧ ବଚନା—ସିଂହା) Rurdha bhāshī (See)

ବୁଦ୍ଧ ଭାଷା—ସ. ବିଜ. ପୁଂ (ବୁଦ୍ଧ ଭାଷିନ୍ ଶକ; ୧ମା. ୧ବ) —
 Rurdha bhāshī ସେ କର୍ମଶ କଥା କହେ—Speaking.
 (ବୁଦ୍ଧ ଭାଷିନ୍—ସିଂହା) (ବୁଦ୍ଧବାକ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) roughly.
 ବୁଦ୍ଧ ମୂଳ—ସ. ବିଜ. (ବହୁଗ୍ରହ, ବୁଦ୍ଧ ହୋଇଥାଏ ମୂଳ ଯାହାର) —
 Rurdha mūla (ବୁଦ୍ଧମୂଳ—ସିଂହା) ବନ୍ଧମୂଳ—Well-rooted.
 ବୁଦ୍ଧ ଯୌବନ—ସ. ବିଜ. ପୁଂ (ବହୁଗ୍ରହ) —ଅବୁଦ୍ଧଯୌବନ; ଯେଉଁ
 Rurdha jaubana ବ୍ୟକ୍ତି ଯୌବନ ପ୍ରାୟ ହୋଇଥାଏ—
 (ବୁଦ୍ଧ ଯୌବନା—ସିଂହା) Having attained youth.

ବୁଦ୍ଧ ସୌଭାଗ୍ୟ—ସ. ବିଜ. ପୁଂ (ବହୁଗ୍ରହ) —ଯାହାର କଞ୍ଚକା ଦୃଢ଼—
 Rurdha saubhāgya ଓ ଗ୍ରସ୍ତ ଅଟେ—Firm in friend-
 (ବୁଦ୍ଧ ସୌଭାଗ୍ୟ—ସିଂହା) ship; of deeprooted friend-
 ship (Apte).

ବୁଦ୍ଧା—ସ. ବିଜ. ଶୀ—ବୁଦ୍ଧର ଶୀ ଲିଙ୍ଗ—
 Rurdha Feminine of Rurdha.
 ବୁଦ୍ଧି—ସ. ବ. (ବୁଦ୍ଧ ଧାରୁ+ଭାବ. ଠ)—୧। ଉପ୍ରଦ୍ରି; ବନ୍ଧ—
 Rurdhi ୧. Origin; growth; birth; production.
 ୨। ପ୍ରସିଦ୍ଧ; ଜ୍ଞାନ—୨. Celebrity; fame; not-
 oriety. ୩। ବୁଦ୍ଧି—୩. Increase; develop-
 ment (Apte). ୪। ଉତ୍ତାକ—୪. Rise; ascent
 (Apte). ୫। ପ୍ରାଦୁର୍ଭବ (ହି. ଶ) —୫. Predomin-
 ance; prevalence; outbreak. ୬। ପ୍ରଥା;
 ସ୍ଵର୍ତ୍ତ (ହି. ଶ) —୬. Custom; usage; tradition
 ୭। ନିଷ୍ପତ୍ତି—୭. Certainty. ୮। (ବିଶାବରଣ) ଶବ୍ଦର
 ଅର୍ଥବୋଧକ ପର୍ଯ୍ୟବେଶ; ପ୍ରକଳ୍ପତ୍ୟେଷତ ଅର୍ଥ
 ବୁଦ୍ଧା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବୁଦ୍ଧାରବାର ଶକ୍ତି—୮. (grammar)
 The power of a word to express a
 meaning or signification different
 from what is apparent from its deri-
 vation. ୯। ଶବ୍ଦର ସାଧାରଣତଃ ଗୁଣର ଅର୍ଥ—
 ୯. Popular meaning; conventional;
 meaning of a word (Apte).

ବୁଦ୍ଧ. (ଧାରୁ)—ସ—୧। ଗଣିତ; ବୁଦ୍ଧ ଯୁକ୍ତ କରିବା—୧. To form
 Rūp (root) to fashion (Apte). ୨। ଅନନ୍ୟ କରିବା—
 ୨. To represent on the stage; to act; to
 gesticulate (Apte). ୩। ପର୍ଯ୍ୟବେଶ କରିବା—
 ୩. To mark; to behold; to observe care-
 fully (Apte). ୪। ଖୋଜିବା—୪. To find out
 to seek (Apte). ୫। ବିଶ୍ଵର କରିବା; ଚିନ୍ତା କରିବା—

୫. To consider; to ponder over (Apte).
 ୬। ବୁଦ୍ଧ କରିବା—୬. To settle; to fix upon
 (Apte). ୭। ଅନ୍ୟକାଳ ବା ପସାରା କରିବା—
 ୭. To investigate, to examine (Apte).
 ୮। ନିୟମ କରିବା—୮. To appoint (Apte),
 ରୂପ—ସ ବ [ବୁଦ୍ଧ ଧାରୁ=ବୁଦ୍ଧ ସ୍ଵର୍ଗ କରିବା + କର୍ମ ଅ]—୧। ଆକାର;
 Rūpa ଆକୃତି—୧. Shape; form [ଦ—ବାସ୍ତବ
 ପଦାର୍ଥମାନଙ୍କର ପାଞ୍ଚଇନ୍ଦ୍ରୀୟାର ଗ୍ରାହ୍ୟ ପାଞ୍ଚଗୋଟିଏ ମୌଳିକ
 ବା ଇନ୍ଦ୍ରୀୟ ଗ୍ରାହ୍ୟ ଶୁଣ ଅଛି । ଯଥା—୨। ଦର୍ଶନେନ୍ଦ୍ରୀୟ
 ବା ଗମ୍ଭୀରାର ଅନୁଭୂତ—ବୁଦ୍ଧ ବା କର୍ତ୍ତା । ୩। ରସନେନ୍ଦ୍ରୀୟ ବା
 କର୍ତ୍ତାହାର ରସ ବା ସ୍ଵାଦ, । ୪। ବ୍ୟାଗେନ୍ଦ୍ରୀୟ ବା
 କର୍ତ୍ତା ହାର ଶକ ବା ଧୂକ, ଶର୍କରକେନ୍ଦ୍ରୀୟ ବା ରମ୍ଭାର—
 ୫।]
 ୬। ମୂର୍ତ୍ତି—୨. Image. * । ପ୍ରକଳ୍ପ; ସ୍ଵର୍ଗବ—
 ୩. Nature;natural disposition;propensity.
 ୪। ସୌଭାଗ୍ୟ—୪. Beauty. * । ବିଦ୍ରୂପକୁ ଶକ ବା
 ବୁଦ୍ଧକୁଧାରୁ—୫. Inflected word;inflection of
 a noun or verb. ୬। ଏକ ସଂଖ୍ୟା—୬. A unit.
 ୭। ପ୍ରକାର—୭. Kind. ୮। ପଦାର୍ଥ ଦୃଶ୍ୟମାନ
 ଅକାର;ଚେତେଷ—୮. Appearance, & ଦୃଶ୍ୟମାନ—
 ୯. A drama which is enjoyed by sight
 only. ୧୦। ଅବତାର—୧୦. Incarnation.
 ୧୧। ବ୍ୟକ୍ତି—୧୧. Colour. ୧୨। ଶଶର; ଦେହ
 (ହି. ଶ)—୧୨. Body. ୧୩। ଦଶା; ଅବସ୍ଥା;
 ଦେଶକାଳରେତ୍ବ (ହି. ଶ)—୧୩. Condition. ୧୪।
 ଦେହ; ବିକାର (ହି. ଶ)—୧୪. Change of form.
 ୧୫। ଚିତ୍ର; ଲକ୍ଷଣ(ହି.ଶ)—୧୫. Sign; indication.
 ୧୬। ବୁଦ୍ଧକ (ଦେଖ) (ହି. ଶ)—୧୬. Rūpaka
 (See) ୧୭। ରୂପା; ରୂପ (ହି. ଶ.)—
 ୧୭. Silver. ୧୮। ପଶୁ—୧୮. Beast.
 ୧୯। ନାମ—୧୯. Name ୨୦। ପ୍ରଜାଦିର ଅବୁଦ୍ଧ—
 ୨୦. Recitation or reading of a book.
 ୨୧। ଶ୍ଲୋକ—୨୧. Couplet or quadret.
 ଦେ. ବି—୧। ଚିତ୍ର; ଛବି—୧. Picture; a
 drawing. ୨। ଅଟ୍ଟା; ପରହାସ—୨. Jesting.
 ୩। ବେଶ—୩. Garb; dress. ବିଜ (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦର
 ଅର୍ଥ ପରେ ସ୍ଵର୍ଗ ହେଲେ) ସଦୃଶ; ଭୁଲ୍ୟ; ପର—
 Similar to; like. (ଯଥା—ସେବ୍ରପ ସ୍ଵଦର ବାଳକ
 ମୁଦ୍ରା ଦେଖିନାହିଁ; ଭୁମେ ବିଅଁ ଏବୁଂ କଥା କହୁଅଛ ?)
 ପ୍ରାଦେ(ସମ୍ମଲପୁର) ବି—ଶୁଆ—Parrot.
 ବୁଦ୍ଧକ—ସ. ବ 'ବୁଦ୍ଧ+କ; ବୁଦ୍ଧଧାରୁ+ଶିତ+କର୍ମ. ଅକ) —୧।
 Rūpaka କାବ୍ୟର ଅଳକ୍ଷାରବିଶେଷ; ବୁଦ୍ଧମେୟ ଓ ବୁଦ୍ଧମାନର

ଅରେବ ଶ୍ରୀପକ ଅଳକାର—1. Simile; a figure of speech in which no difference is observed between the things compared; the identification of the objects of comparison. [ଦ୍ୱ—ଉପମାଳ ଓ ଉପମେୟର ତନସ୍ତୁତ କିର୍ଦେଶ ସ୍ଥଳରେ ଚାପକ ଅଳକାର ହୁଏ । ଏହା ପାଇଁ ପ୍ରକାର ।

୯। ଅଖକାରୁତ ଦେଖିଲୁଣ ଚାପକ :— ଯେହିଁଠାରେ
ଛପମେସ୍ତର ଶୁଣାଇ ଭୁପମାନ ଅପେକ୍ଷା ଅଛି ଶୟାମୁଗ୍ରେ
ବିଶେଷଣ ହାର ବିଶେଷିତ ଜୀବ ସଥି—

ଜୀବନ ହେତୁ କଥା ପରେ ବଳ ଦେବତା

ପଳ ପଳିଛି ମେହାରୁ ମୁଖରେ— ସଙ୍ଗୀତ ।

‘ଭାବାକ୍ ମଣି କିଷ୍ଟରେ ବନ୍ଦ ଅଛି ।’

୨ । କରଙ୍ଗ ରୂପକ :—ସେହି ଠାରେ ଥିଲାର ଅରୋପ
କି କରି ଥିଲାର ମାନ୍ୟ ଅନେକ ନମ୍ବାରୀ । ମଧ୍ୟ—

‘ଦ୍ୱାରା ଅପଣଙ୍କ ବିନା ସଧା ଯାଏ କିମ୍ବା କିମ୍ବା ।’

ପ୍ରାଚୀନ ପଥ ଜୟନ୍ତୀ ॥ ୧ ମାତ୍ରୀ ଇହିଁ ॥

ପାଦ ରତ୍ନରେ ପଦ ପଦିଲେ କରନା ।'

ବ୍ୟାକୀ ସଂୟୁକ୍ତି ।

” । ମାଳା ଚୂପକ :— ଏଥରେ ଅଗ୍ରେପର ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର
ବିଷୟକୁ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ କରି ହୁଲ ବା ତତୋଧ୍ୱକ ରନ୍ ରନ୍
ଉପମାକର ଅଗ୍ରେପ କରସାଏ । ଯଥା—‘ପ୍ରଭେ ! ଆପଣ
ମୋ ହୃଦୟକମଳର ଗନ୍ଧିମା, ମନରୁତକର ଦାନ,
ଦକ୍ଷିଣାଶର ଲୁହୁମ ଏବ ଧାନହୃଦୟର ବହୁ ଅଟକୁ ।’ ‘ଧନ !
ତୁ ମୋ ଅନ୍ଧର ଲହୁଛି, ରନ୍ ରତନ, ଅନ୍ଧାର ମାଣିକ ଅଟ ।

୪ । ପରଂପରାତି ଚିତ୍ରକ :— ଏକ ହୃଦୟର ଅବେଳା
ଦେଇ ଅଳ୍ଯ ବସଇ ଅଗେପ ।

ଯଥା—ଘେନାର ଅମ୍ବେ ପେଟେ କହିଲବେ ।

ଘେନିଲ କାହିଁ ବାଳା ପଢ଼ିଲାରେ

କେବ ଶିଖି-
ଶିଖା ଉପ

ଶିଖିଷ୍ଟଦେହ ଏହା ସହିଲୁରେ ।
କହି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଣ୍ଠୋମରଙ୍ଗ ଏ ଶୀତ ।

* । ସାଙ୍ଗ ରୂପକ :—ଆଜୀଠରେ କୌଣସି ପଦାର୍ଥର
ଅବୈପ ହେଉ ତଦଙ୍କାତୁଳ ବସୁରେ ଅନ୍ୟ ପଦାର୍ଥର
ମାଧ୍ୟମରେ ଲାଗିଥାଏଇଲା ।

ଶୋଭା ଦେଲେ ଦୁଷ୍ଟ, ଚକୋବ ତଥୁରେ ଶୀତ-
ଗ୍ରାନ କହି କାହି ବିତ୍ତ ସାଏ କହି ସମ୍ପରନେ ।

କହିଯୁଏଁ, କିଶୋରାଜ୍ଞ ଛ ଗୀତ ।

ସମ୍ବରଣଶୀଳ କବ ତମାଳ ଉଚ୍ଛ୍ଵ

ସଙ୍ଗେ ଦେଖି ଅଛିଲୁ କି

ଶାଖା ଶୁକ୍ଳ ପରିଭେଦ

ଶାଖାମାଳକରେ କହିଅଛନ୍ତି ସତୀତ ।

କବି ସହ୍ୟ, ପ୍ରଶାନ୍ତରଙ୍ଗ ଓ ମୀଳ ।

ରୂପକରେ ୧ । ନାଟକ :— ନାଟକରେ ଶୋଭା ୫
ଯାଏ ଥକିବାଗ । ତାର ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପୌରୀବ, ଚରଣସ୍ଥଳକ
କମା କଲୁଗ, କମା ଉତ୍ତ୍ରୟ ସମ୍ରକ୍ଷ ହୋଇଥାଏ । ତାର
ପ୍ରଧାନ ରସ ଶୁଙ୍ଗାର କମା ବର । ତହିଁ ପୁରୁଷପାଦ
ସଖ୍ୟ ବେଶି । ନାଟକ ଦ୍ଵିତୀୟ :— ମଙ୍ଗଳାନ୍ତ୍ର ଏବଂ ବିଷ ।
ଦାନ୍ତ । ଭାବଗ୍ୟ ନାଟକନିତୟ ମଙ୍ଗଳାନ୍ତ୍ର ମାତ୍ର ।
ଉଦ୍ବାଧବଣଅତିଜଳ ଶାକନଳ, ବେଣୀହାତାର ମରଛି ।

୨ । ପ୍ରକରଣ :—ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ର ନାଟକ ସଦୃଶ । ଏଥୁ
ମଧ୍ୟମ ଶ୍ରେଣୀ ପାହମାଳକେ ଥାଆନ୍ତି । ଉତ୍ତରବୁଦ୍ଧ ମାନ୍ୟ ମାଳକ
ଚରିତ । କଥାକାୟୁକ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମନ୍ଦୀ ପମ୍ବା ବଣିକ । କଥା-
ନାୟିକା କୁଳବଜା କିମ୍ବା ନାଟ୍ୟକଳାପଣ୍ଡିତା ଏବଂ ସୁଗୁଣ-
ସୁତା ଦେଶ୍ୟ । ଛଦ୍ମାତ୍ରରଣ :—ମୁହଁକଟିକ ଏବଂ ମାଲଗା
ମାଧ୍ୟକ ।

୩ । ଶର୍ଷ :— ଏହା ଏକାଳ ସବ ଏକ ପାତ୍ରସ୍ଥଳୀ ।
ବର୍ଣ୍ଣିତ ବିଷୟ ଶୁଣାଇ, ସୁବି, ପ୍ରତାରଣା, ନିଜା ଏବଂ
ଚିତ୍ତମ୍ୟ । ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ—ଶାର୍ଵନ ଶିଳ୍ପା ।

୪ । ବ୍ୟାଯୋଗ :—ଏହା ସୁକୃତମନ୍ତ୍ର ନାଟ୍ୟ ସ୍ଵଦର୍ଶନ । ଏଥୁ ଶ୍ରୀପାତ୍ର ଶଳ୍କ୍ୟ, ଏକାଳ, ଏକାରନ୍ୟ

ଏବ ଏକ ବିକର ପ୍ରଦର୍ଶନ । ନାୟକ ଅବତାରପୂରୁଷ ବିମା ପୁରୁଷ । ଭିଦାହରଣ :—ଧନକ୍ଷୟ ବିଜୟ ।

* । ସମବାୟକାର :—ଏହାର ଉଚିତ୍ତ ପୌରିକ । ଏଥୁ ଅଳ୍ପ କିମ୍ବୁ । ପ୍ରଥମାଙ୍କ ପ୍ରାୟଶ୍ଚ ୯ ହୋଇବେ, ଦ୍ଵିତୀୟାଙ୍କ ୨୨ ହୋଇବେ ଏବ ତୃତୀୟାଙ୍କ ୧୨ ହୋଇବେ ପ୍ରତିତିତ । କଥାରେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚ ଦେବଦାନବେ ବର୍ଣ୍ଣିତ । ବହୁ ନାୟକ; ନାୟକ ସମ୍ବନ୍ଧ ୨୨ ମଧ୍ୟ ହୋଇ ପାରେ । ଖାର ରସପ୍ରଧାନ । ଭିଦାହରଣ—ଅମୃତ ମନ୍ତ୍ରନ ।

୨ । ତିମ—ଏହା ସମବାୟକାର ସଦୃଶ । ବିନ୍ଦୁ ଏହାର ପାତ୍ରନିତ୍ୟ ଅଛି ଉପୁରୁଷ । ଏଥୁ ଅଳ୍ପ ଉଚୁଷ୍ଟ୍ୟ । ନାୟକ ଦେବ, ତତ୍ତ୍ଵମାନ ବିମା ବିଶ୍ୱାସ । ଅଶ୍ଵର, ଉପୁରୁଷ ବିଜୟ । ଭିକାଠଳ, ଶାପ, ନାଶକ, ମାରଣାଦ ଏଥୁ କଥୁତ । ଭିଦାହରଣ :—କିମ୍ବୁ ଦହନ ।

୩ । ଭିହାୟଗ :—ଏଥୁ ଅଳ୍ପ ଉଚୁଷ୍ଟ୍ୟ; ନାୟକ ଦେବ ବିମା ଅବତାର ପୁରୁଷ; ନାୟକା ଦେବତା । ପ୍ରଧାନ ରସ ଶୁଭାର ଏବ ହାସ୍ୟ । ଏଥୁ ମରଣ କଥୁତ ହୁଏ ନାହିଁ । ଭିଦାହରଣ :—କୁମି ଶେଷର ବିଜୟ ।

୪ । ଅଳ୍ପ :—ଏହା ଏକାଙ୍କ ସ୍ଵର୍ଗ । ଏହାର ଭାଗୀ ସରଳ ଏବ ଉଚିତ୍ତ ପୁଷ୍ଟରୁଚି ହୋଇଥିବା ଅବଶ୍ୟକ । ନାୟକ ମାନବ ମାତ୍ର । ଭିଦାହରଣ—ଶମେଷା, ଯସାର ।

୫ । ସାଥ୍ :—ଏହା ଭାଗ ସଦୃଶ, ଏକାଙ୍କ ସ୍ଵର୍ଗ । ପାଦ ସଙ୍ଖ୍ୟା ଏକ ବିମା ଦୂର; ରସ ହାସ୍ୟମିଶ୍ରିତ ଶୁଭାର । ଭିଦାହରଣ ମୃଗ୍ୟ ।

୧୦ । ପ୍ରଦେଶକ :—ଏହା ହାସ୍ୟରସପୁତ୍ର ପଦ୍ମବ୍ରାତ । ଏହାର ଉଚିତ୍ତ କଲ୍ପିତ । ନାୟକ ମୁନୀ, ବ୍ରାହ୍ମି, ନୃଷ ବିମା ଗୈର । ପାତ୍ରନିତ୍ୟ ବିନ୍ଦୁରଙ୍ଗା, ସ୍ଵାନକୁଳଜ, ପାତକ ପଢ଼ିତ । ଏହା ମାତପାଦ ବିଶ୍ଵିତ ହୋଇଥିବାରୁ ଗ୍ରାମଦ୍ରଶ୍ୟ ସ୍ଵର୍ଗ । ଭିଦାହରଣ :—କୌତୁକ ସବ୍ୟ ଏବ ଦାସାର୍ଥିକ ।

ଭିପ୍ରତୁପକର ଅଞ୍ଚାଦଶ ରେବ ବିଶ୍ଵିତ ହୋଇଥିବା । ତାହା ନିମ୍ନରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହେଉ ।

* । ଭିପ୍ରତୁପକରେ ୧ । ନାଟକା ଏବ ପ୍ରକଣ୍ଠା :— ଏ ବିର୍ଣ୍ଣତର ରେବ କଥା ବିସ୍ତରରେ ମାତ୍ର । ପ୍ରତ୍ୟେକରେ ଅଳ୍ପ ଉଚୁଷ୍ଟ୍ୟ ଏବ ଶୀପାଦ ସଙ୍ଖ୍ୟ ବେଶୀ । ନାଟକାର ଭିଦାହରଣ—ରହ୍ମାନି ।

୨ । କୋଟକ :—ଏହା ପାତ୍ର, ସାବ, ଅଠ ବିମା, ନଥ ଅଳ୍ପ ବିଶ୍ଵିତ । ଏହାର ଉଚିତ୍ତ ଅଧେ ମାନବ ଏବ ଅଧେ ଦେବ । ତି :—ବିଦମୋଦଶୀୟ । * । ଗୋଟୀ :—ଏହା ଏକାଙ୍କ ସ୍ଵର୍ଗ । ଏଥୁ ପୁରୁଷପାଦ ସଙ୍ଖ୍ୟା ନଥ ବିମା ଦଶ, ଶୀପାଦ ସଙ୍ଖ୍ୟା ପାତ୍ର ବିମା ଦୁଇ । ରସ ଶୁଭାର । ଭିଦାହରଣ :—ରେବତ ମଦନକା । * । ଶତକ :—ଏଥୁ ଅଳ୍ପ ନିୟମଶୂନ୍ୟ । ଉଚିତ୍ତ ବିଚିତ୍ର ।

ଭାଗୀ ବିଧାବହାରକ । ଭିଦାହରଣ :—କର୍ମରମଣ୍ଡଳ । * । ନାଟ୍ୟପ୍ରକାଶ :—ଏହା ଏକାଙ୍କସ୍ତୁତ ଏବ ନରତ ସମୀତବିଶ୍ଵିତ । ରସ ହାସ୍ୟପୁଣ୍ୟାର ମିଳିତ । ଭିଦାହରଣ :—ନରମିବଗ ଏବ ବିକାସକତା । * । ପ୍ରସ୍ତାନ :—ଏହା ଅଳ୍ପପୁରୁଷକୁ । ଏହାର ଉଚିତ୍ତ ନାଟ୍ୟ ରସକଷ୍ଟବ୍ରତା, ବିନ୍ଦୁ ପାତ୍ରନିତ୍ୟ ଅଧିମନ୍ତ୍ରିତ । ନାୟକା ପରିପୂରିତ । ଏଥୁ ସମୀତନାଦ୍ୟ ଏବ ନରତ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ । ଭିଦାହରଣ :—ଶୁଭାରିତିକ । * । ଉତ୍ସାହ :—ଏହା ଏକାଙ୍କସ୍ତୁତ ଏବ କଥୋପକଥକ ରୂପକ ସମୀତ କଲିତ । ଏହାର ଉଚିତ୍ତ ପୌରିକ । ଭିଦାହରଣ :—ଦେଖମହାଦେବ । * । କାବ୍ୟ :—ଏହା ଶୁଭାରଗାଥାବିଶ୍ଵିତ ହୋଇ ଏକାଙ୍କସ୍ତୁତ । ଭିଦାହରଣ :—ସାଦବୋଦୟ । * । ପ୍ରେଷଣ :—ଏହା ଶୁଭତରିତବିଶ୍ଵିତ ହୋଇ ଏକାଙ୍କସ୍ତୁତ । ଭିଦାହରଣ :—କାଳକଷ୍ମି । * । ରୂପକ :—ଏହା ହାସ୍ୟକଥା କଲିତ । ପାତ୍ରପାତ୍ରକୁତ୍ୱ ଏବ ଏକାଙ୍କସ୍ତୁତ । ଏଥୁ ନାୟକ ମହିତ ଏବ ମହିକୀ ତ୍ରୁଟି, ତ୍ରୁଟି ଅତ୍ରୁଟି । ଭିଦାହରଣ—ଅନେକ ମୁଦ୍ରା । * । ସଂଲ୍ଲଘକ—ଏଥୁ ତିନୋଟି ଉଠିବା ଗୁରେଷି ଅଳ୍ପ । ନାୟକ ମତାରମାନୀ ଏବ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟମାର୍ଗମ । ଏହାର ଉଚିତ୍ତ ପ୍ରତାରଣଦ୍ରୋହପୁନ୍ଦ୍ରାତି କଲିତ । ଭିଦାହରଣ—ମାୟା କପାଳକା । ପ୍ରକୋଧ-ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରୟୁକ୍ତ ସଂଲ୍ଲଘକ ହୋଇ ଯାଇ ପାରେ । * । ଶ୍ରାବନ୍ଦି—ଏହା ଏକାଙ୍କସ୍ତୁତ । ଏହାର ଉଚିତ୍ତ ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀକର ବିଂକି ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ପର ପ୍ରବର୍ତ୍ତିବା ବିଶ୍ଵାର ଚରଣ । ଏଥୁ ଗଦ୍ୟ ଏବ ସମୀତ ସମରଗ । ଭିଦାହରଣ—କୁଦାରଶାଠଳା । * । ତିନ୍ଦକ—ଏହା ଅଳ୍ପତୁଷ୍ଟପ୍ରୟୁକ୍ତ । ଏହାର ନାୟକ ବ୍ରାହ୍ମି, ପ୍ରତିନାୟକ ଅନ୍ତର୍ଭାବ । ଦୂଷି ଶଶାନକାଟିକାତି । ରସ ଅତ୍ରୁତାଶ୍ୟପ୍ରୟୁକ୍ତ । ମାୟାମନ୍ତ୍ରାତି ଏଥୁ ଦର୍ଶିତ । ଭିଦାହରଣ—କଳକାବଜ୍ରମାଧବ । * । ବିଲ୍ଲେଖିକା ବିମା ଲୁଧିକା—ଏହା ଏକାଙ୍କସ୍ତୁତ । ଏଥୁ ରସ ହାସ୍ୟମିଶ୍ରିତ ଶଙ୍କାର । ଭିଦାହରଣ—ମୁଗ୍ଧ । * । ଦୂର୍ମଳିକା—ଏହା ଅଳ୍ପ ଉଚୁଷ୍ଟ୍ୟପ୍ରୟୁକ୍ତ । ଏହାର ଉଚିତ୍ତ କଲ୍ପିତ ଏବ ହାସ୍ୟରସପୁରୁତ । ଭିଦାହରଣ—ବିନ୍ଦୁମତୀ । * । ପ୍ରକରଣିକା—ଏହା ନାଟକାର ପ୍ରତ୍ୟେବ ମାତ୍ର । ଭିଦାହରଣ—ମୁଗ୍ଧ । * । ଦୁର୍ଲୀପ—ଏହା ଗାତରନର୍ତ୍ତନ କଲିତ ଏବ ଏକାଙ୍କସ୍ତୁତ । ଏଥୁ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ପୁରୁଷପାଦ, ଆଠୋଟ ବିମା ଦଶୋଟ ଶୀପାଦ । ଭିଦାହରଣ—କେଳାରେବତକ । * । ଭାଣିକ—ଏହା ଏକାଙ୍କସ୍ତୁତ । ଏହାର ପ୍ରଧାନ ରସ ହାସ୍ୟ । ଭିଦାହରଣ—ମୁଗ୍ଧ ।

ଶ୍ରୀ ବିକମଦିବ କର୍ମୀ
(ମହାରାଜ ଶ୍ରୀ ବିକମଦିବ କର୍ମୀ, ଡି. ଲିଲ୍, ଭ୍ରୁଦ୍ଧ ସାଂ ରେ
ପ୍ରକାଶିତ ପ୍ରକଳ)

ବୁଦ୍ଧିକର ନାୟିକାନାୟକାଦି ବିବରଣ :—

୧ । ନାୟିକା ଦିବିଧି । ସଥା—ସ୍ଵାୟତ୍ତ—ସେ ସ୍ଵପନୀ । ପରଶ୍ଵା—ସେ ପରର ପହାଁ ବିମ୍ବା ପୃଷ୍ଠୀ । ସାମନ୍ଧା—ସେଇଁ ସ୍ତ୍ରୀ ନିଜେ ସ୍ଵତତ୍ତ୍ଵ ଆବଳ ଯାପନ କରେ । ଏମାନେ ମୁଖ୍ୟା (ବାଲା); ପ୍ରୌଢ଼ା (ସୁବର୍ଣ୍ଣ); ପ୍ରଗଲ୍ଭ (ଘୋବନା-ଶତା) ବୋଲି ଦ୍ରିବିଧିରେ ବିବର୍ଣ୍ଣା । ଏମାନେ ଅବସ୍ଥା-ଦେବରେ ପୁଣି ଅନ୍ତର୍ଭିତ୍ତି । ସଥା—ସ୍ଵାଧନପତିକା—ସେ ପତିମାତ୍ର ସବସ୍ତୁ ବୋଲି ଭାବେ । ବାସକଷ୍ଟକା—ସେ ଅଳ୍ପକୁତା ହୋଇ ପତ ପାଇଁ ନିରେଖି ଥାଏ । ବିରହୋ-କୁଣ୍ଡତା—ସେ ପତ ସନ୍ଦର୍ଭ ବିମ୍ବାନରେ ଦୁଃଖିନା । ଅଣ୍ଡତା—ସେ ପତ ବିଦ୍ୟାଧିକୀୟ ହେବା ଜାଣି ଦୁଃଖ ଲାଗେ । କଳହାନ୍ତରବା—ପରହାସରେ ବିମ୍ବା ସତ୍ୟରେ ପତ ଅବଜ୍ଞା ବରନ୍ତେ ସେ ଦୁଃଖିନା ବିଂବା କୋପିନା । ବିପ୍ର-ଲବ୍ଧା—ପତ କରୁଥିବ ଏହି କଥିତ ସମୟରେ ନ ଅସିଲେ, ସେ ହତାଶା ହୁଏ । ପ୍ରୋତ୍ସହିତର୍ତ୍ତକା—ସାହାର ପତ ପରଦେଶରେ ଥାଏ । ଅରସାରକା—ସେ ପତିତ ଜକାଏ ବିମ୍ବା ପତ ସମାଜର ଜମନ୍ତେ ଯାଏ ।

୨ । ନାୟିକାର ସାହାଯ୍ୟକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଦୁଇ ତଣ । ସଥା—ସଙ୍ଗୀ—ସେ ବାଲାନ୍ତରୁ ନାୟିକା ସହିତ ପୋଷିତା ହୋଇ ନାୟିକାର ମର୍ମିଜୀ । ଚେଟି—ଦାସୀ ।

୩ । ନାୟକ ଚର୍ବିଧି । ସଥା—ଧୀରେଦାତି—ସେ ଉନ୍ନତରୁବ, କାର୍ଯ୍ୟକୁଳରୁ ଏବ ମନୋବଳସ୍ତୁତ ହୁଏ; ଉଦାହରଣ—ଶ୍ରୀମତ । ଧୀରଲକତ—ସେ ସନ୍ତୋଷୀ, ଦ୍ଵାସପ୍ରିୟ ଏବ ମେଶୀପ୍ରିୟ; ଉଦାହରଣ—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ । ଧୀର-ଶାନ୍ତ—ସେ ଶାନ୍ତ, ଦାନ୍ତ ଏବ ସୁଶୀଳ; ଉଦାହରଣ—ଜନକ । ଧୀରେଜତ—ସେ ଅବେଶପର ଏବ ଅଶାଦି ଶୁଣାନ୍ତି; ଉଦାହରଣ—ରବଣା ।

୪ । ନାୟକର ସାହାଯ୍ୟକର ବ୍ୟକ୍ତି ଗୁରୁଜଣ । ସଥା—ପାଠମର୍ଦ୍ଦ—ସେ ନାୟକର ପ୍ରାଣନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ତାହାର କ୍ଷେତ୍ର ଗୋପନ କରେ । ସେ କୌଣସି ଚରିତରେ ଦୁଃଖନାୟକ ହୋଇଥାଏ; ଉଦାହରଣ—ମାଲତୀମାଧବ ନାଟକର ମକରନ । ବିଦୁଷକ—ସେ ନାୟକର ଦେଖା, ହାସ୍ୟପ୍ରିୟ, ନାୟକ ଚତୁରଙ୍ଗକ ଏବ ଅମାୟକ । ବିଟ—ସେ ଲକିତ ରାବସ୍ତୁତ ହୋଇ ଦେଶାକର ବିମ୍ବା ପୁରୁଷକର ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ଚେଟ—ଦାସ । କେତେକ କଥାରେ ପ୍ରତିନାୟକ କଥିତ । ସେ ଦୁଃଖ ସ୍ଵରବସ୍ତୁତ ହେବା ପୁରୁଷକର ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ଉଦାହରଣ—ଶ୍ରୀମଙ୍କ ପ୍ରତିନାୟକ ରାବଣ ଏବ ଯୁଧ୍ୟରିଙ୍କ ପ୍ରତିନାୟକ ଦୁର୍ଗୋଧକ ।

୫ । ନାୟିକାଙ୍କ ଚେଷ୍ଟାବଳୀ; ସଥା—ହାତ—ତୁନେହାଦ ବିକାରରୁ ଅଳ୍ପରେ ପ୍ରକଟିତ ହେବା ମନୋ-ବିକାର । ହେଳା—ତୁନେହାଦ ବିକାରରୁ ଶୁଣ୍ଟରେ ପ୍ରକଟିତ ହେବା ମନୋବିକାର । ଲାଲା—ହେମାଧିକରୁ ଦେଶ-

ଭାଷଣାଦିରେ ପ୍ରିୟର ବିମ୍ବା ସଙ୍ଗୀର ଅନୁକରଣ କରଣ । ବିଳାସ—ବିଳାନରେ, ଲୋକନରେ ଏବ ତେଷ୍ମାରେ ନିଜକାପିକଟନ । ବିଜ୍ଞା—ବିଧୁଭୁଷଣାଦିକଳକାର ଜଣା ହୋଇଥିବାରୁ ମନୋଲ୍ଲାନ ଜାତ ହୋଇଥିଲେହେ, ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକଟିବା । ବିଭୁମ—ବିଳନ ଭୁଷଣ ବିପର୍ଯ୍ୟାସକ ବୁଦ୍ଧକ ତେଷ୍ମା [ସବୁ ହୋଇ ଗୋଟିଏ କହିବାର ବଦଳରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ କହିବା; ଏକ ଥାନର ଅଳ୍ପକାରକୁ ଅନ ଥାନର ଧାରଣ କରିବା ।]

ବିଳକଷ୍ଟ—ବେଷାଗ୍ରୁଦ୍ଧଭୂତ୍ୟାଦ ମିଶ୍ରିତ ତେଷ୍ମା । ମୋହୁୟିତ—ପ୍ରିୟ କଥାଦିରେ ନିଜ ମାନସ ସଲଗ୍ନ ହୋଇଥିବା ବିଶ୍ୱାସ ଜଣାଇବା ବିଶ୍ୱାସ ତେଷ୍ମା । କୁଟୁମ୍ବିତ—ଦୁଃଖୀରେ ଅନନ୍ତ ପୂରୁଷରେହେ, ଦକ୍ଷରେ ଓଷ୍ଠୀତିଜାଦିରେ କୋପାରନ୍ୟ କରଣ । ବିହୁତ—ଲକ୍ଷାବଶୁନ୍ମ ମନୋଭାବ ଗୋପନକରଣ । ଲକ୍ଷତ—ସ୍ଵରୂପରବରୁ ପାତିବା ଅଙ୍ଗବିନ୍ୟାସରୂପ ତେଷ୍ମା ।

(ସନ୍ଦର ଲେଖକ—ମହାରାଜ ଶ୍ରୀ ବିଜମଦେବ ବନ୍ଦୀ—
ତ୍ରୀ. ସହିତ ପଦି କାରେ ପ୍ରକାଶିତ ପ୍ରବନ୍ଦ ।)

ବୁଦ୍ଧକର ଭାବାଦ :—

କାବ୍ୟପର ବୁଦ୍ଧକ ନାଚବୋଧକ । ତାହା ବିଧି ରସ ଏବ ବିନୋଦ ଦର୍ଶକଙ୍କ ଚିତ୍ରକର୍ଷଣ କର ନାଚବ ଶିଖାଏ । ରସ ଭାବପ୍ରକଟନରେ ଭାବରେ ଭାବପ୍ରକଟନ ମାତ୍ର ପ୍ରାଥାନ ଅଟେ । ସ୍ଥାଯିଭାବ ଏବ ବ୍ୟରଗ୍ଭିରବ ବୋଲି ଭାବ ଦୁଃଖ । ସ୍ଥାଯିଭାବ ସଙ୍ଗ୍ୟା ନାଥ; ବ୍ୟରଗ୍ଭିରବ ସଙ୍ଗ୍ୟା ତେଜିଶ । ବ୍ୟରଗ୍ଭିରବଙ୍କ ପରିଭାବ ଅନେକ ।

ସ୍ଥାଯିଭାବରେ :—୧ । ରତ—ଗୋଟିଏ ପଦାର୍ଥକୁ ଦେଖନ୍ତେ, ଶୁଣନ୍ତେ, ଦୁଇନ୍ତେ ବିଂବା ଭାବନ୍ତେ ଜନିବା ଇଚ୍ଛା । ୨ । ହାସ—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକ ଜନିବା ବିଂବା ଥାନ୍ତି ବିନ୍ଦୁର ପାଇଁ ଉଦ୍‌ଦିଷ୍ଟ ନୋହୁ, ଅନନ୍ତରେ ଦୁର୍ଧିକା ବିଂବା ଦୂର୍ଧିର ଅନୁଭବବା । ୩ । ରେକ—ପ୍ରିୟ ବିଂବା ପ୍ରିୟ-ବିଯୋଗବରୁ କାନ୍ଦିବା । ୪ । କୋଧ—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକ ବାହିବାପାଇଁ ଭାବିବା ବିଂବା ନିଷ୍ଠ୍ୟ କରିବା । ୫ । ଭସାଦ—ଭଦ୍ରଯୋଗ ବିଂବା ଦୂର୍ଧିପ୍ରସନ୍ନ । ୬ । ଦୟ—ଶୁଣି । ୭ । କୁରୁପ୍ରାସା—ଦୁଃଖ । ୮ । ବିନ୍ଦୁୟ—ଆଶ୍ର୍ଯ୍ୟକର ଦିଷ୍ଟପୂରୁଷ ଦେଖିବା, ଶୁଣିବା ବିଂବା ଶୁଣିବାଦ୍ଵାରା ଜନିବା ମନୋବିକାର । ୯ । ଶାନ୍ତ—ଶମଦମ ଶୁଣ ବିନ୍ଦୁଷ ।

ବ୍ୟରଗ୍ଭିରବରେ :—୧ । ନିଦେଦ—ନିଜକୁ ନୂଦନ ବୋଲି ଭାବିବା । ୨ । ଶ୍ଲାନ୍ତ—ଅଶ୍ରୁତାତା । ୩ । ଶବ୍ଦ—ସନ୍ନେହ । ୪ । ଅସ୍ତ୍ରୀ—ମସ୍ତ୍ରର ବିଂବା ଦ୍ଵେଷ । ୫ । ମଦ—ମର୍ଦ୍ଦାତା । ୬ । ଶିମ—ଅୟାସ । ୭ । ଅଳ୍ପଶ୍ଵା—ମାନ୍ୟ (ଅଳ୍ପଶ୍ଵାଦିନ) । ୮ । ଦେଇଖ—ଦାରିଦ୍ରୁତା ବିଂବା ବାଧାରୁ ଜନିବା ମାରସବାବ । ୯ । ଚିନ୍ତା—ବିଷାଦତନିତ ଭାବନା । ୧୦ । ମୋହ—ଜ୍ଞାନଶୁନ୍ୟତା । ୧୧ । ସ୍ଵର—

ସୁରଣ । ୨୪ । ଧୂତ—ଧୀର୍ଯ୍ୟ । ୨୦ । କ୍ରୀଡ଼ା—
ଲକ । ୧୩ । ଉପିତା—ବୃତ୍ତିର୍ଯ୍ୟ
୧୫ । ହର୍ଷ—ସନ୍ତୋଷ । ୧୭ । ଅବେଗ—ବନ୍ଦତା ।
୧୭ । ଜ୍ଞାନ—ମାନ୍ୟ ଟଙ୍କା ମୌଢ଼୍ୟ । ୨୮ । ଗବ—
ଦର୍ଶ । ୧୫ । ବିଷାଦ—ଶେଦ । ୨୦ । ଅସ୍ତ୍ରକ୍ୟ—
ଛକ୍ଷୁଣ୍ଣ । ୨୧ । ନନ୍ଦା—ମନାଶ୍ଵର ହ୍ରୀଷ । ୨୨ ।
ଅପସ୍ତାର—ସୁତିଷ୍ଠି । ୨୩ । ସୁପ୍ରି—ନିଦ । ୨୪ । ବିବୋଧ—
ତେତା । ୨୫ । ଅମର୍ତ୍ତ—ଅକ୍ଷମା । ୨୬ । ଅବହୁତ୍
ବିଂକା ଅବହୁତ୍—ଭବଗୋପନ । ୨୭ । ଉତ୍ତବା—
ତୁରତା । ୨୮ । ମତ—ପ୍ରବୃତ୍ତ । ୨୯ । ବ୍ୟାଧ—ରୋଗ ।
୩୦ । ଉତ୍ତବା—ତତ୍ତ୍ଵଭ୍ରମ । ୩୧ । ମରଣ—ମୃତ ।
୩୨ । ଶାସ—କାଳଗୁର ରୟ । ୩୩ । ବିରକ୍ତ—ବାଦାନ୍ତ—
ବାଦ—ସନ୍ଦେହ ।

ପ୍ରାୟୀଭବ ବ୍ୟରଗୁଣରବହୁଯ ବିଭବ, ଅନୁଭବ ଏବଂ
ସାମିକ୍ଷାବ ବୋଲି ଭବି ବିଧରେ ବିବନ୍ଦୁ । ଇତି ।

ସନ୍ଦର୍ଭ ଲେଖକ ମହାବଳ ଶ୍ରୀ ବିକମଦିବ ବର୍ମୀ; ଡି.
ଲିଟ୍ଟ; ଛୁ: ସା: ପଦ୍ମକାରେ ପ୍ରକଟିତ ପ୍ରବନ୍ଧ ।
* । କର୍ମ—୫. Colour. ୨ । ପରିମାଣ ବିଶେଷ
[ହ. ଶ.]—୬. Name of a measure. ୨ ।
ରୋପିଥ ମୁଦ୍ରା [ହ. ଶ.]—୭. Silver coin; rupee.
ବିଶ.—ଅଳକାରସ୍ଵର୍ତ୍ତ (ବାକ୍ୟ)—Figurative. ବିଶ.
ସୁଂ—[ଅଳ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସମେ ସମସରେ ସ୍ଵର୍ତ୍ତ ହୋଇ; ସଥା—
ବିଶରୂପକ]—ମୁଦ୍ରିତ; ରୂପବିଶିଷ୍ଟ—Having form.
ଦେ. ବ—ରୂପ (ଦେଖ)—Rupa (See)

ରୂପ କଥା—ଦେ. ବ—ରୂପ କଥା (ଦେଖ)

Rupa kathā Rupa kathā (See)

ରୂପକ ବାକ୍ୟ—ସ. ବ.—ରୂପକ ଅଳକାରସ୍ଵର୍ତ୍ତ ବାକ୍ୟ—A figure

Rūpaka bākya ratiive or metaphorical sentence. [ଯଥା—ରଙ୍ଗ ପରସ୍ପ ସିନା ଉକସାଗର ରଙ୍ଗ,
ଉଚରେ ଅଛି ତ ନାରାଯାର । ମନବୋଧ ଉଚ୍ଚବିଶା]

ରୂପ କରିବା—ଦେ. କି—୧ । ବିଶେଷର ଓ କିମ୍ବାର ରହ ରହ ବିବକ୍ତ,
Rupa karibā ବଚନ ଅଭିରେ ହେବା ପଦମାଳ ସଗଠନ

କରିବା—୧. To decline or conjugate (a noun or verb). ୨ । ରୂପ କରିବା (ଦେଖ)

2. Rupa karibā (See).

ରୂପ କର୍ତ୍ତା—ସ. ବ.—(୨୩) ତତ) —ବିଶକର୍ତ୍ତା [ହ. ଶବ୍ଦସାଗର]—

Rupa kartta The heavenly architect.

[ରୂପକୁର—ଅଳକାରସ୍ଵର୍ତ୍ତ]

ରୂପକ ଶବ୍ଦ—ଦେ. ବ.—ରୂପକ ଅଳକାର ସ୍ଵର୍ତ୍ତ ଶବ୍ଦ—

Rupaka śabda A figurative word.

ରୂପକ ଶ୍ଲେଷ—ସ. ବ.—ବାକ୍ୟର ଅଳକାର ବିଶେଷ—A figure

Rūpaka ślesha of speech. [ଦ୍ଵା—ଏହା ଏ ପ୍ରକାର

ସଥା; ବିରୁଦ୍ଧ, ସମସ୍ତ, ବିଶ୍ଵରୂପକ, ଶିଷ୍ଟ ଓ ରୂପକ]

[ଯଥା—ବାତକ ପ୍ରାଣର ଅଳ୍ୟକୁ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ବୋଦନ୍ତ
ଉତ୍ତବ ପହିଁ, ବିଶେଷ ତାକ ତାଳାଗରରେ ସୁମନା ପ୍ରପନ୍ଥ
ତହିଁ ସେ, ବିବେକ କର ବିଦୁଷ । ବିଜନ୍ମ ରୂପକ ଶ୍ଲେଷ
ଭଣ୍ଟ. ବୈଦେଶୀଶ ବିଳାସ ।]

ରୂପକ ସମାପ—ସ. ବ.—ସେହିଁ ସମସ୍ତପଦ ରୂପକ ଅଳକାରସ୍ଵର୍ତ୍ତ
Rūpaka samāsa ହୋଇଥାଏ—A compound word
consisting of a metaphor. [ଯଥା—
ମୁଖଚନ୍ଦ, ବଦନ ସର୍ବେଳ, ପାଦପଦ୍ମ, କରକମଳ, ହୃଦ-
ପଦ୍ମ, ବିଶ୍ଵମୂଳିକା ।]

ରୂପ କାର୍ତ୍ତିବା—ଦେ. କି—ରୂପ କାର୍ତ୍ତିବା (ଦେଖ)

Rūpa kārttibā Rupa kārttibā (See)

(ରୂପ ଦେଖାଇବା, ରୂପ ବାହାର କରିବା—ଅଳକାର୍ଯ୍ୟ)

ରୂପ ଦେଖାନ ରୂପ ଦିଲାନା

ରୂପକାତିଶ୍ୟୋକ୍ତ—ସ. ବ—ଏକପ୍ରକାର ଅତିଶ୍ୟୋକ୍ତ ଅଳକାର—
Rūpakātisayokti A kind of hyperbole.

[ଦ୍ଵା—ଏ ଅଳକାରରେ କେବଳ ରୂପମାନର ଉଚ୍ଚେଷ୍ଣରୁ
ଉପମେୟମାନକର ଅର୍ଥ ବୃଦ୍ଧାୟାଏ । ଯଥା—ଜଙ୍ଗମ-
ହେମଲତା ପରେ ତତ୍ତ୍ଵଦେବତା ଫଳ ଫଳିଷ ଲେଖାଇ
ମୁଣ୍ଡରେସଙ୍ଗୀତ ।]

ରୂପକାନ୍ତା—ସ. ବ—୧୭ ଅଷ୍ଟବିଶିଷ୍ଟ ଏକ ବର୍ଣ୍ଣରୁ—

Rūpakāntā Name of a metre of 17 syllables.

[ଦ୍ଵା—ଏଥର ସ୍ଵରେ ପରିଶରେ ଜଗଣ, ରଗଣ,
ଜଗଣ, ରଗଣ, ଜଗ ଓ ୧ ଗୁରୁ ଓ ୧ ଲଘୁମାତ୍ରା ଥାଏ
ହ. ଶ.]

ରୂପ ଗନ୍ଧ—ସ. ବ (ଦ୍ଵାକ)—ବସ୍ତୁର ଆକାର ଓ ବାସନା—

Rūpa gandha Form and smell of a thing.

ରୂପ ଗରିମା—ସ. ବ (୨୩୧ ତତ; ରୂପ ଗରିମା)—

Rūpa garimā ରୂପର ଅସକ୍ରମ; ଅତ ସୁନ୍ଦର ରୂପ—

(ରୂପ ଗରିମା—ଶ୍ରାମରୂପ) Very graceful form.

[ଦ୍ଵା—ଭାଷା-ଦୂଷିତ ବୁଦ୍ଧାର ଦେଲ ତା ରୂପଗରିମା ।
ବାଧାନାଥ. ରିତ୍ତା ।]

ରୂପ ଗର୍ବ—ସ. ବ—ଆପଣର ରୂପ ବା ସୁନ୍ଦରପ ଯୋଗୁ ମନରେ

Rūpa garba କାତ ହେବା ଗର—The pride of

(ରୂପରବିତ[ତା]—ବିଶରୂପ) beauty.

ରୂପଗରିବିତା—ସ. ବି. ଶ୍ରୀ—ରୂପ ଗରିବ ସ୍ତ୍ରୀଲଙ୍ଘ—

Rūpagarbitā Feminine of Rūpa garbita.

ସ. ବ. ଶ୍ରୀ—ଗର୍ବିତ ନାୟିକାର ଏକହେତ—

A class of proud heroines in fiction.

[ଦ୍ଵା—ଏ ନାୟିକା ନିଜର ସୁନ୍ଦରତା ବା ରୂପଗୋବୁ
ଗର ପ୍ରକାଶ କରେ । ଶ. ଶ.]

ରୂପଗୁଣ—ସ. ବ (ଦ୍ଵାକ)—୧ । ଅଭୁତ ଓ ଗୁଣ—1. Form

Rūpa guna and quality. ୨ । ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଓ ଉତ୍ସମ

ଗୁଣ—2. Beauty and good quality.

ବୁଦ୍ଧ ଗୋଷାର୍—ଦେ. ବ—ବୁଦ୍ଧ ଗୋଷାମୀ (ଦେଖ)

Rūpa gosvāmī Rūpagosvāmī (See)
କୃପଗୋଷାମୀ [ର—ବୁଦ୍ଧଗୋଷାର କହିଛନ୍ତି, ଭକ୍ତ ଉଥାମୂଳ
କ୍ଷୟ ଗୋଷାର୍ ହିନ୍ତି । ପ୍ରାଚୀ ପୂର୍ଣ୍ଣତମ ତନ୍ତ୍ରଦୟ ।]

ବୁଦ୍ଧ ଗୋଷାମୀ—ଦେ. ବ. (ନାମ)—(ଖ୍ର. ୧୪୮—୧୫୨୦) ଶ୍ରୀ
Rūpa gosvāmī ଚେତନାର୍ଥ ସମସ୍ତାମୟେକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତ
କୃପଗୋଷାମୀ ସାଧକ—Name of a famous contem-
କୃପଗୋଷାମୀ porary of Śrīchaitanya. [ଦ୍ର—
ଏହାଙ୍କ ବାଲ୍ମୀକିର ନାମ ସନ୍ଦେଶ ଓ ଏହାଙ୍କ ଭାଇକ
ନାମ ସନାତନ । ଏ ଦୂରଭାବ ପ୍ରଥମେ ବଜାଦେଶର
କବାର୍ ଦୁଷ୍ଟେନ୍ ଶୀଙ୍କ ଉତ୍ତପଦୟ କରିଥିଲା (ଦେଖାଇଥିଲା)
ଆର ଅଥାନ୍ତ ଅତ୍ୟାରଣୀ ଥିଲେ । ଶ୍ରୀ ଚେତନାର୍ଥ
ଦେବକଳର ପ୍ରଶ୍ନର ବୈଷ୍ଣବଧର୍ମରେ ଏ ଦୁହଁ ମୁଖ୍ୟ ହୋଇ
ତାଙ୍କ ଶିଷ୍ଟରୁ ପ୍ରହଶ କର ସମାରିବାଗୀ ହୋଇ
ବୁନାବନରେ ଶାର୍ଥକାମ କଲେ । ଏ ସ୍ଵର୍ଗରେ ମହାପଣ୍ଡିତ
ଥିଲେ ୬ ବୁନାବନରେ ବୈଷ୍ଣବଧର୍ମ ପ୍ରଶ୍ନର ପୂର୍ବକ
ଅନେକ ବୈଷ୍ଣବଧର୍ମ ଗ୍ରନ୍ଥ ଉଚଳା କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ
ଶିଷ୍ଟ ଜୀବ ଗୋଷାମୀ । ବୁଦ୍ଧ ଗୋଷାମୀ ମହାପଣ୍ଡିତ ଥିଲେ
ସୁଧା ତାଙ୍କଠାରେ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟକ ଲେଖାମାତ୍ର ନ ଥିଲା ।
ଏକଦା ବୁନାବନଠାରେ ଜଣେ ଦିଗ୍ବିଜ୍ୟୀ ପଣ୍ଡିତ ଅସି
ଏହାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଶାସ୍ତ୍ରବିଦ୍ୟର କରିବାକୁ ପ୍ରସାଦ କଲିବୁ ଏ
ସ୍ଵଦ୍ଵାରେ ଉଚ୍ଚ ପଣ୍ଡିତଙ୍କୁ ବନାବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୟୁଧ ଲେଖିଦେଲେ । ତରେ ଉଚ୍ଚ ପଣ୍ଡିତଙ୍କୁ ବୁଦ୍ଧକ ଶିଷ୍ଟ
ଜୀବଗୋଷାମୀ ବିଶ୍ଵରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲେ ।]

ବୁଦ୍ଧରୁକ୍ତ ଦାସ ମହାପାତ୍ର—ଦେ. ବ. (ନାମ)—କଲିକତାର୍ ଗାୟକଦଳର
Rūpachānda dāsa mahāpātra କର୍ତ୍ତା ଓ ପ୍ରସିଦ୍ଧ
(ବୁଦ୍ଧରୁକ୍ତ ପକ୍ଷୀ—ଅନ୍ୟରୁ) ବଜାଳା ଗୀତ ରଚ୍ୟିତା ଓ ଗ୍ରାସକ—
କୃପଚାନ୍ଦ ପକ୍ଷୀ A famous poet and singer of Bengalee
songs who was an Oriya by birth and
proprietor of a popular opera-party
in Bengal. [ଦ୍ର—ଏ ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବଜାଳା
ସଙ୍ଗୀତ ରଚ୍ୟିତା ଓ ଗ୍ରାସକ ଦଳର କର୍ତ୍ତା ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ
ପୂର୍ଣ୍ଣପୂର୍ଣ୍ଣଗଣ ତଣିଶ ଦେଖାଯାଏ । ଏହାଙ୍କ ପିତା ଗୌର-
ଦୂରଦାସ ମହାପାତ୍ର, ଗୌରେଷ୍ଵର ଷ(ଚାରୀ)ତଙ୍କ ଦେବକଳବଶ
ସହିତା ଚିନ୍ମାହଦ୍ଵାରା କୁଳରେ ଏହାଙ୍କ ଅଧିମ ବାସ ଥିଲା ।
ଗୌରେଷ୍ଵର କମ୍ପେଶିକିଯରେ କଲିକତାକୁ ଅସି ବାସ କଲେ,
ସନ୍ତାନ ସାଥୀମାଧ୍ୟରେ ବୁଦ୍ଧରୁକ୍ତ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା ।
ବାଲ୍ମୀକୀଯରୁ ଏ ସଙ୍ଗୀତ ବିଦ୍ୟାରେ ଅନୁଭବ ଥିଲେ ।
ଏ ଅନେକ ଶାନ୍ତିରାଷ୍ଟ୍ରକ ଓ ବିଦ୍ୟୁତାଷ୍ଟ୍ରକ ସଙ୍ଗୀତ
ରଚନା କରିଥିଲେ ଓ ଅନେକ ସାରରେ ସ୍ଵପ୍ନ ସବୀତ ଗାନ୍ଧି
କରି ସମସ୍ତକୁ ଭୂଷିତ କରୁ ଲେ । ଏହାଙ୍କ ସଙ୍ଗୀତ ଏବେ
ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଶ୍ରାନ୍ତରେ ଗୀତ ହୁଏ—ଶୁଭଲତନ୍ତ୍ର ।

ଏହାଙ୍କ ଶିରମଳ ପଣ୍ଡିତ ବା ଗୁରୁତ୍ୱର ନାମରେ
ବଣିତା ହୋଇଥିଲା । ଏ ଯେଉଁ ଗାଢ଼ିରେ ଯିବା ଅସିବା
କରୁଥିଲେ ତାହା ପଣ୍ଡିତ ପଞ୍ଜୁର ଅବୁରିର ଥିଲା । ସେ
ମଧ୍ୟ ବେଳେବେଳେ ପଣ୍ଡିତର ବକ କରୁଥିଲେ—
ଶକେନ୍ଦ୍ର ।]

ବୁଦ୍ଧ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଶୀ—ସ. ବ—କାର୍ତ୍ତିକ କୃଷ୍ଣଚତୁର୍ଦ୍ଦଶଶୀ; ନରକ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଶୀ
Rūpa chaturdasa (ହ. ଶ.)—The 14th day
of the dark fortnight of Kārttika.

[ର—ଏ ଦିନ ଲେବେ ଦେହରେ ହଳବା ଲଗାନ୍ତି ।]

ବୁଦ୍ଧ ଚିତ୍ରଣ—ସ. ବ (ଶ୍ରୀ ଚିତ୍ରା)—ମୋହନ ଆକାର ଅକ୍ଷବା—
Rūpa chitrā Drawing of a figure or image.

ବୁଦ୍ଧଚିତ୍ରଣ—ଶ୍ରୀ ବ—ବୁଦ୍ଧ (ଦେଖ)—

Rūpancha Rūpa (See)

[ର—ମଳ ଜ୍ୟୋତି ମଧ୍ୟ ବାକ୍ରମୁନ ବୁଦ୍ଧ
ପ୍ରାଚୀ, ମୁରୁତୁଳିଗାତା ।]

ବୁଦ୍ଧଜ—ସ. ବଣ (ବୁଦ୍ଧ+ଜନ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ର. ଅ)—୧ । ବୁଦ୍ଧ
Rūpajā ଭବିତ—1. Born of shape. , । ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରୁ
(ବୁଦ୍ଧଜନତ—ଅନ୍ୟରୁପ) ଜାତ —2 Born of beauty;
due to grace.

ବୁଦ୍ଧ ଜୀବ—ଦେ. ବ. (ନାମଦୟ)—ବୁଦ୍ଧ ଗୋଷାମୀରୁ ତାହାଙ୍କ ଶିଷ୍ଟ ଜୀବ
Rūpa jība ଗୋଷାମୀ—Rūpa Gosvāmī and his
disciple Jība Gosvāmī.

ବୁଦ୍ଧଜାବିନୀ—ସ. ବ. ଶ୍ରୀ—[ବୁଦ୍ଧ+ଜାବ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ର. ର ନ୍ତ+ର]—
Rūpa jibini ବୁଦ୍ଧଜାବା; ବେଶ୍ୟା [ହ. ଶ. —Prostitute

ବୁଦ୍ଧକ—ସ. ବ.—[ବୁଦ୍ଧ ଧାରୁ, ଶିକ୍ଷା=ବୁଦ୍ଧି ଧାରୁ+ଭବ. ଅନ]—
Rūpana ୧ । ଅବେପଣ (ହ. ଶ.)—1. Attributing.
, । ପ୍ରମାଣ [ହ. ଶ.]—2. Proof. , । ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
(ହ. ଶ.)—3. Examination.

ବୁଦ୍ଧତ—ସ. ବ.—(ବୁଦ୍ଧ+ଭବାର୍ଥ, ରା)—୧ । ବୁଦ୍ଧର ଭବ ବା
Rūpatā ଧର୍ମ—1. The quality or state of Rūpa.
, । ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ (ହ. ଶ)—2. Beauty; grace.

ବୁଦ୍ଧ ତର୍ଶା—ସ. ବ. ର.—୧ । ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଉପରେର କରିବାପାଇଁ ଲେବ—
Rūpa trushñā 1. Aesthetic faculty; desire to
to enjoy the pleasure of looking at
beautiful things. , । ସୁନ୍ଦର ବସ୍ତୁର ରେଗ
କରିବାର ଇଚ୍ଛା—2. A desire to enjoy beauti-
ful things.

ବୁଦ୍ଧଧାରୀ—ସ. ବଣ. ପୁ—(ବୁଦ୍ଧ+ଧୂ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ର. ଲନ, ଏମ. ଏକ)—
Rūpadhārī ୧ । ସାକାର; ଯେ ମୁଣ୍ଡ ବା ଅବାର ଧାରଣ କରିଥାଏ

(ବୁଦ୍ଧଧାର—ଅନ୍ୟରୁପ) 1. Assuming a concrete
shape or material form. , । ବେଶ ବା
ପରୁଦଧାରୀ—2. Assuming a garb or dress.
(ବୁଦ୍ଧଧାରଣୀ, ବୁଦ୍ଧଧାର—ଶ୍ରୀ) ୩. ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟଧାରଣୀ—3. Beautiful.

ରୂପଧ୍ୟ—ସ. ବ. (ରୂପ + ସାର୍ଥେ ଧ୍ୟ)—ସୌନ୍ଦରୀ—
Rūpadheya Beauty. (ରୂଲନା କର, ନାମଧ୍ୟ—ନାମ)

ରୂପ ଧାନ—ସ. ବ. (ଗୁଣ ତତ୍) —କୌଣସି ଦେବତାଙ୍କର ବା ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ
Rūpa dhyāna ରୂପକୁ ମନେ ଚିନ୍ତା କରିବା—

Recalling of or meditation on the shape of a Deity or person to one's mind.

ରୂପକାଶକ—ସ. ବି—ସାହା ସୌନ୍ଦର୍ୟକୁ ନଷ୍ଟ କରେ—

Rūpanāśaka Spoiling beauty. ସ. ବି—ପେଚକ (ରୂପନାଶୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ୱ. ଶ.)—Owl.

ରୂପ କାଶକ—ସ. ବି—ସୌନ୍ଦର୍ୟ ବିନାଶକ—Marring or

Rūpa nāśana ruining beauty. ବି—ପେଚକ—Owl.

ରୂପ ପଥର—ଦେ. ବି—ପଣ୍ଡକୁବଣ ସମ୍ମାର ସବେ ରୂଲନା କରିବା
Rūpa pasara ସୌନ୍ଦର୍ୟ—Beauty compared to ଜ୍ଞାପେରପସରା ରୂପକାଢାଳା articles spread for show.

ରୂପ ସୁନ୍ଦରୀ—ଦେ. ବି—ସୁନ୍ଦର ମୂରଁ—1. Beautiful figure.

Rūpa pratimā ଗା ସୁନ୍ଦର ବ୍ୟକ୍ତି—2. Beautiful person.

ଜ୍ଞାପେରପସରା [ର—ରୂପନିମାକୁ ରୁ ପରତେ ନ ଯା । ରକ୍ତକରଣ—
ରୂପମତିମା ମନବୋଧ ଚରିତା ।]

ରୂପବତ୍ତି—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ରୂପ + ବତ୍ତ + ସ୍ତ୍ରୀ. ରୁ)—ସୁରୂପା; ସୁନ୍ଦରା—
Rūpabat̄i Beautiful; graceful in form (female).

(ରୂପନାନ—ସଂ) ସ. ବି—ସଂଖ୍ୟା ଉତ୍ତରକମାଳାରୁର (ୱ. ଶ.)—
Name of a Sanscrit metre.

ରୂପବର୍ଣ୍ଣ—ସ. ବି (ରୂପ) —ରୂପ ଓ ବର୍ଣ୍ଣ; ଅକାର ଓ ରଙ୍ଗ—

Rūpabarṇa Shape and colour.

ରୂପବନ—ଦେ. ବି—ରୂପବନ୍ତି (ଦେଖ)

Rūpabana Rūpabarnā. (See)
ରୂପବନ ରୂପବନ

ରୂପବନ୍ତ(ନ୍ତା) —ଦେ. ବି. ସୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସ. ରୂପବନ୍ତ) —ସୁମୁରଁ; ସୁରୂପ;
Rūpabanta(ntā) ସୁନ୍ଦର—Beautiful.

ରୂପବନ୍ତ ରୂପବନ୍ତ, ରୂପମାନ (ରୂପବନ୍ତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ରୂପବାନ—ସ. ବି. ସୁଂ (ରୂପ + ଅଛି ଅର୍ଥରେ ବତ୍ର, ୧୦. ୧୧) —

Rūpabān ୧ । ରୂପଧାରୀ; ଯାହାର ରୂପ ଅଛି—
(ରୂପଶାଳୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Having a form; corporeal.

ରୂପବତ୍ତା } ସ୍ତ୍ରୀ ୨ । ସୁରୂପ; ସୁନ୍ଦର—2. Beautiful,
ରୂପଶାଳା } ସ୍ତ୍ରୀ

ରୂପ ବିଶ୍ଵ—ସ. ବି. (ରୂପ + ବିଶ୍ଵ = ସୁରୂପ, ଶ୍ଵା ତତ୍) —୧ ।

Rūpa bishīṣṭa ଅକାରବିଶ୍ଵ; ଯାହାର ଅକାର ଆଏ—
(ରୂପବିଶ୍ଵ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Having a concrete form.

୨ । ସୌନ୍ଦର୍ୟବିଶ୍ଵ—2. Beautiful; graceful;
(ରୂପବିଶ୍ଵତା—ବି) elegant.

ରୂପ ବିଶ୍ଵନ—ସ. ବି. ସୁଂ (ଶ୍ଵା ତତ୍; ରୂପବାନବିଶ୍ଵନ)—ନିରାକାର—

Rūpabihīna Having no form; shapeless.
(ରୂପବାନ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ରୂପବିଶ୍ଵନ, ରୂପବାନ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ରୂପ ବେଶ—ସ. ବି(ରୂପ) —ଅକାର ଓ ପୋଷାକ—

Rūpa bēsa Form and dress.

ରୂପବେଶିଷ୍ଟ୍ୟ—ସ. ବି (ଗୁଣ ତତ୍) —୧ । ଅକାର ବିଶ୍ଵିଷ୍ଟତା—

Rūpabaisiṣṭhya 1. Peculiarity of shape or form. , , । ଅକଣ୍ଠୀ ସୁନ୍ଦରତା—2. Great love-line.

ରୂପଭାଗ—ଦେ. ବି (ଗାଣିକ ପରିଭ୍ରାଣ) —୧ । ଯେଉଁ ରୂପଯୁକ୍ତ କରିବାରେ—

Rūpabhāga ନିମ୍ନଶ୍ରେଣୀର ବଣିକୁ ଉଚ୍ଚଶ୍ରେଣୀର ବଣିରେ ରୂପଭାଗ

ବଣିକୁ ବଣିକୁ ନିମ୍ନଶ୍ରେଣୀର ବଣିରେ ପରିଣାମ କରିବାରେ; ବଣି ଅଧିକ ଲାଗୁକରଣ ପ୍ରକାଶ—

1. (Mathematics) Reduction. (ସଥା—
୨୫ ଛାକିକୁ ମହାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା; ୫ ମହାରେ ଛାକିକୁ ପରିଣାମ କରିବା ।) ୨ । ପୁଣ୍ଡ ବଣିର

ଭାଗୀଶ—2 Fraction of a unit.

ରୂପଭେକ(ଶ) —ଦେ. ବି—୧ । ରୂପ ଓ ବେଶ—1. Form and

Rūpabheka(ଶ) garb. , , । ଭେହେର ଓ ପୋଷାକ କାମ ଓ ବେଶ ରୂପଭେକ(ଶ) 2. Appearance and

ରୂପଭେଦ—ସ. ବି (ଗୁଣ ତତ୍) —୧ । ରହ ରହ ରୂପ—
Rūpabhedā 1. Different forms. , , । ରୂପାନ୍ତର

(ଦେଖ) - 2. Rūpāntara (See) ୩ । ରୂପର ବିଭିନ୍ନତା—
3. Difference of form.

ରୂପ ଭୋଗ—ସ. ବି (ଗୁଣ ତତ୍) —କୌଣସି ବସୁର ବା ବନ୍ଦର—

Rūpabhoga ସୌନ୍ଦର୍ୟକୁ ଅନ ଭବ କର ସୁଖଭୋଗ କରିବା—
Enjoiyment of the beauty of an object; aesthetic enjoyment.

ରୂପ ଭୋଗ ବାସନା—ସ. ବି — ସୌନ୍ଦର୍ୟ ଉପଭୋଗ କରିବାର ଇଚ୍ଛା—
Rūpabhogabāsanā A desire for aesthetic enjoyment.

ରୂପମଧୂ—ସ. ବି. ସୁଂ—(ବନ୍ଦବିହି) ମୋହକରରୂପମଧୂ—
Rūpamadhura Of charming shape or figure.

(ପରମଧୂର—ସଂ)

ରୂପମୟ—ସ. ବି ସୁଂ (ରୂପ + ଅଶ୍ଵପାର୍ଥେ ମୟ) —୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ରୂପମୟ

Rūpamaya (ସ୍ତ୍ରୀ. ଶ) 1. Very beautiful.
(ରୂପମୟୀ—ସଂ) ୨ । ଅକାର ବିଶ୍ଵିଷ୍ଟ—2. Having shape or form.

ରୂପ ମଧୂର(ମୀଦ) —ସ. ବି (ଗୁଣ ତତ୍) —ଅକାରର ଚା ସୌନ୍ଦର୍ୟର
Rūpa madhūr(ijya) ମଧୂରତା—Sweetness or (ରୂପମଧୂରତା—ଅକାରରୂପ) charm of beauty or shape.

ରୂପ ମୋହା—ସ. ବି—ସୌନ୍ଦର୍ୟବାର ମୁଗ୍ଧ ହେବା ଅବସ୍ଥା—
Rūpamoha The charm of beauty; illusion

or infatuation which overtakes a person on seeing a beautiful object.

ରୂପମୁକ୍ତ—ସ. ବି. ସୁଂ—ରୂପ ବିଶ୍ଵ (ଦେଖ)

Rūpajukta (ରୂପମୁକ୍ତ—ସଂ) Rūpabisishtā (See)

ସିର, ରୂପଶକ, ରୌଷ୍ଣ, ଧୀତ, ସୌଧ, ଚନ୍ଦ୍ରହାସ,
ଅଳ୍ପଶ୍ଵ, ଦୁଃଖକ, ଶର୍କୁର । ୨ । ମିଶା ରୂପ—
Mixed silver. ବଣ—ରୂପବଣିଷ୍ଟ, ରୂପଧାସ—
Assuming a shape.

ରୂପ(ପେ)ର—ଦେ. ବ. ସ୍ଥି—ରୂପାର (ଦେଖ)

Rūpā(pe)i Rupāi (See)

ରୂପାଳାବା—ସ. ବ. ସ୍ଥି—(ବନ୍ଦୁଧୂତ); ରୂପ=ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଅଟେ ଅଳାକ—
Rūpājibā ଜୀବକା ଯାହାର; ରୂପ+ଆଳାକ+ଆ)—୧ । ବେଶ୍ୟ;
କାରଗରା; ଦାଙ୍ଗ—୧. Harlot; a whore; prostitute; a woman of the town; public
woman. ୨ । କଣୀ; ମାହାତ୍ମୀ—୨. A dancing
girl.

ରୂପାଖୁବୋଧ—ସ. ବ—(ଶ୍ରୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ରୂପ+ଆଖୁବୋଧ)—ଦୃଶ୍ୟ

Rūpādhibodha ବସୁର ଜୀବ ଇନ୍ଦ୍ରଯୁଦ୍ଧର ଉପଲବ୍ଧ (ହ. ଶ.)—
Knowledge or perception of a visible
thing by the senses.

ରୂପାନ୍ତର—ସ. ବ.—(ଅଳ୍ପ+ରୂପ)—୧ । ରଳ ଅକାର—୧. A
Rupāntara different shape or form. ୨ । ଏକ

ବସୁର ବିଭିନ୍ନ ଅକାର—୨. Different shapes of
one and the same thing. ୩ । ନୂତନ
ଅବସ୍ଥା ବା ରଳ ବା ରୂପ—୩. A new state or
condition or shape. ୪ । ରଳ ଦେଖ—

4. A different garb or dress.

ରୂପାନ୍ତରିତ—ସ. ବଣ (ରୂପାନ୍ତର+ଇତି) —୧ । ନୂତନ ରୂପ ପ୍ରାୟ—

Rupāntarita 1. Assuming or turned into a
different shape. ୨ । ନବ ଦେଖ ଧରଣ କରିବାରୁ
ଯାହାର ରୂପର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟ ଥାଏ—୨. One whose
form or appearance is changed by the
assumption of a new garb. ୩ । ଗୋଟିଏ
ରୂପରୁ ଅଳ୍ପ ରୂପରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ଏକ ମାତ୍ର ପଦାର୍ଥ—
3. (the same thing) Changed into a
different form.

ରୂପା ପତର(ପତ୍ର, ପାତିଆ)—ସ. ବଣ—ରୂପା ପତର (ଦେଖ)

Rūpā patara(patra, pātiā) Rupā patara (See)
କର୍ମପାର ପାତ ରୂପକା ପତର

ରୂପା ପାତି(ତି)ଥ—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଖର) ବ—ନର ମୁହାରେ
Rūpā pati(ti)tha ଧରିଯିବା ଏକପ୍ରକାର ସାଦୁଦ୍ରୁକ ମାଛ—A
kind of sea fish caught in the mouths
of rivers. ଦେ. ବ—୧ । ରୂପରେ ନିରତ ପାତଳା
ପତି— 1. Foils of silver. ୨ । ଜହାମାଛ
(ଦେଖ)—2. Jahal fish (See).

ରୂପା ଭସ୍ମ—ସ. ବ—ଅମୁଖେବ ବା ରସାୟନଶାସ୍ତ୍ରୀକୁ ପ୍ରକିଯାରେ
Rūpā bhasma ରୌଷ୍ଣରୁ ପୋଡ଼ି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ପାଇଁଶ—
Oxide of silver.

ରୂପା ମକେଇ—ଦେ. ବ (ସ. ରୌଷ୍ଣ ଓ ମାନ୍ଦିକ) —(କୈଦ୍ୟକ) ରୂପା,
Rūpā makei ଲୌହ ଓ ଗଜକରିଣିର ପଦାର୍ଥବିଶେଷ; ତାର—
(ରୂପମାନ୍ଦିକ—ଅଳ୍ପରୂପ) ମାନ୍ଦିକ ନାମକ ରୂପଧାରୁ ବିଶେଷ—
ରୂପାମାନ୍ଦି, ରୌପ୍ୟମାନ୍ଦିକ Iron pyrites; Ferri Sulphure-
ହ୍ୟାମାନ୍ଦି, ତାର(ମା,ମୁ)ଜୀ tum.
ପା. ରକ୍ତନୂକର ଥ. ଅବସ୍ଥାଲ୍ପିଜା ତେ. ରୂପାମାନ୍ଦି

ରୂପାମାନ୍ଦି—ଦେ. ବ—ତାରମାନ୍ଦି—
Rūpāmāndhi Iron pyrites.

ରୂପାମାନ୍ଦି ରୂପାମାନ୍ଦି
ରୂପା ମାରଣ—ଦେ. ବ (ସ. ରୌଷ୍ଣମାରଣ) —ଅମୁଖେଦୋକୁ ବିଧିହାରୀ
Rūpā mārana ରୌଷ୍ଣର ରୂପାକରଣ—Process of oxi-
ରୌପ୍ୟମାରଣ ରୂପାକରଣ dising silver.

ରୂପା ମାରିବା—ଦେ. ବ—ରୌଷ୍ଣରସ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା—
Rūpā māribā To perform the process of
ରୌପ୍ୟମାରଣ ରୂପାମାରଣ oxidising silver.

ରୂପାଳାପ—ସ. ବ—ବାଦ୍ୟପଦ ଅହରୁ ଅରପ୍ରେତ ତାଳମଳ ସହିତ
Rūpālāpa ବଜାଇବା ପୂର୍ବରୁ ସ୍ଵର ବାନ୍ଧିବା; ଶ୍ରୀ ତଜାଇବା
The striking of the keynote before
playing a tune.

ରୂପାଳିଆ—ଦେ. ବଣ—୧ । ରୌଷ୍ଣମିଶ୍ରିତ—1. Mixed with
Rūpālia silver. ୨ । ରୂପାଲ; ବଜାଇବା; ରୂପାମର ଦେଖ—
ରୂପାଲିଆ ମିଶ୍ରିତ ମିଶ୍ରିତ ଶର୍କୁ—2. Silvery; white like
ରୂପାକେଜେଣ୍ଟା silver; silvery white.

ରୂପାଷ୍ଟ—ସ. ବ. ସୁ—(ରୂପ=ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଅଟେ ଅଷ୍ଟ ଯାହାର
Rūpāstra ବହୁଗୁହୀ) —କାମଦେବ—

Cupid (personified).

ରୂପକା—ସ. ବ (କୈଦ୍ୟକ) —ଶୈଳ ଅକନ୍ଦ; ଧଳ ଅରଣ ଗଢି—
Rūpikā A plant; white swallowwort.

ରୂପିଣୀ—ସ. ବଣ. ସ୍ଥି (ରୂପ+ଇନ୍ଦ୍ର+ସ୍ତ୍ରୀ. ଇ) —୧ । ରୂପବଣିଷ୍ଟ
Rūpiṇī (ସ୍ତ୍ରୀ) —1. (Female) Having a shape.
(ରୂପି—ସୁ) ୨ । ରୂପଧାରଣୀ —2. Assuming a shape.

୩ । ସୁନ୍ଦର—3. Graceful; beautiful (female).
୪ । (ଅଳ୍ପ ଶକ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟକ୍ତିତ ହୋଇ ସମାସୟକ
ହେଲେ) ଅଳ୍ପର ରୂପଧାରଣୀ—4. Assuming the
shape of another. (ସଥା—ନରରୂପଣୀ ରାଶି,
ନରରୂପଣୀ ଦେବତା, କାଳରୂପଣୀ ରଣ୍ଜୀ ।) ଦେ. ବଣ.
ସୁ—ରୂପଧାସ—Assuming some shape or
form. (ସଥା—କେଣିମା ଜନ୍ମ ବୁଝନ ରୂପଣୀ ତିନି
ସୁତ । କୃତ୍ସମିତି ମହାରାଜ. ଅଦି).

ରୂପିତ—ସ. ବଣ. ସୁ—(ରୂପ+ଇତି) —୧ । ରୂପସ୍ତ୍ର—1. For-
Rūpita med; shaped., ୨ । ଚିତ୍ରିତ—2. Painted. ୩ ।
ଚିତ୍ରିତ—3. Described. ସ. ବ—ଏକ ପ୍ରକାର
ରୂପନ୍ଧାସ, ସହିରେ ଜୀବ ବୈଶଗ୍ୟାଦି ପାଦଚାରେ କଲିତ

କୃଥଳୀ (ହୃ. ଶ) — A kind of novel in which abstract qualities are personified.

ରୂପିତା — ଦେ, ଦି— ପତାଇବା; ଅଗରେ ଦେଖାଇବା—

Rūpibhā To show; to present.

ପାତୀ (ସଥା—ଅପେ କଣେ ଅପେ ହାରେ ରୂପିଥାର ଶତ)।

ଦିଲାନା (ରୂପିଥାରବା—ଅକ୍ଷୟରୂପ) ବୃଦ୍ଧିକରୂପଶରୀରା ।

ରୂପୀ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ରୂପ+ରନ୍; ୧ମା. ୧୬) — ୧। ସାକାର; ରୂପ-

Rūpi ସମ୍ପଦ—୧. Having a form. ୨। (ସମାସପୁରୁଷ ହେଲେ) ଅନ୍ୟର ରୂପଧାରୀ—୨. Assuming the form of.

ରୂପେ — ଦେ. ଅ—ପର—

Rūpe Like.

ରୂପେ (ସଥା—ସେହିରୂପେ ଦୁଇ ରୂପର ଅଗରେ କହୁଛି)। ବୃଦ୍ଧ ଦିନ୍ତ ମହାଭାରତ. ଅତ ।

ରୂପେନ୍ଦ୍ରୀୟ — ସ. ବି (ମ. ପ. ଲୋ) — ଚନ୍ଦ୍ର: ଅଣି—

Rūpendriya Eye.

ରୂପୋପଜୀବିନୀ — ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ରୂପ+ଉପଜୀବିନୀ) — ବେଶୀ (ହୃ. ଶ) —

Rūpopajībini Prostitute.

ରୂପୋପଜୀବୀ — ସଂ. ବି. ପୁଂ (ରୂପ+ଉପଜୀବିନୀ; ୧ମା. ୧୬) — ବହୁ-

Rūpōpajībī ରୂପ—A person who appears in various garbs or masks; masker.

ରୂପ୍ୟ — ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ରୂପ+ୟ) — ୧। ରୂପବାନ୍; ସ୍ଵନ୍ଦର—

Rūpya ୧. Beautiful; of graceful form.

(ରୂପ୍ୟ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨। ଉପମେୟ (ହୃ. ଶ) — ୨. Comparable.

ସଂ. କ—୧। ସ୍ତ୍ରୀ—୧. Gold. ୨। ରୋଧି—ରୂପା—
୨. Silver. (ସଥା—ଓବରେ ରୂପର ଦେଇ ଚାଟିରୁଥିଲା କେଇ ଘୋଟୁ ସୁରୂପ କାମ-ଅକାର ଗୋ । କେବେଦେଖୁଣ୍ଡ-
ବିଳାସ । ୩। ଅଳକାରବି ନିରୀଳାର୍ଥ ସଂଗୁଳ୍ପତ
ସ୍ତ୍ରୀ କା ରୋଧ୍ୟ—୩. Gold or silver set apart or collected for being made into ornaments.

ରୂପ୍ୟକ — ସଂ. ବି (ରୂପ୍ୟ+କ) — ଠଙ୍କା (ହୃ. ଶ)

Rūpyaka Rupee.

ରୂପ୍ୟମୟ — ସଂ. ବିଶ.—ରୂପରେ ଛାଇ—

Rūpyamaya (ରୂପମୟ—ସ୍ତ୍ରୀ) Made of silver.

ରୂପ୍ୟମୁଦ୍ରା — ସଂ. ବି—ରକତ ଦୂଦୀ; ରୂପାଟଙ୍କା—

Rūpyamudrā Silver coin; rupee

ରୂପ୍ୟାଧ୍ୟକ୍ଷା — ସଂ. ବି—ଟାଙ୍କାଶାଳାର ଅଧିକ—

Rūpyādhyaksha Mint master; the superintendent of a mint.

ରୂବୁକ — ସଂ. ବି— ଏରଣ୍ଡ ବା ଗବ ଗର—

Rūbuka The castor seed plant.

ରୂର — ସଂ. ବିଶ. — ୧। ଉଡ଼ପ୍ରତ୍ଯ (ହୃ. ଶ) — ୧. Heated.

Rūra ୨। ବଣ୍ଧ (ହୃ. ଶ) — ୨. Burnt.

ରୂଷ (ଖାରୁ) — ୧। ରୂଷିତ କରିବା—୧. To adorn.

Rūsh (root) , ୨। ରୂଷ୍ଟ କରିବା—୨. To powder.

ରୂଷକ — ସ. ବି—ବାସଙ୍ଗ (ହୃ. ଶ) (ଦେଖ)

Rūshaka Bāsāṅga. (See)

ରୂଷଣ — ସ. ବି.—(ରୂଷ୍ ଖାରୁ+ରାକ. ଅଳ) — ୧। ଅଳକରଣ—

Rūshana ୧. Adorning. ୨। ଲେପନ; ଲିପିବା—

୩। ମୁଖଣ; ବୋଲିବା—

୩. Smearing.

ରୂଷତ — ସ. ବିଶ.—(ରୂଷ୍ ଖାରୁ+କର୍ମିତ) — ୧। ଅଳକୃତ; ରୂଷିତ—

Rūshita ୧. Adorned. ୨। ରୂଷ୍ଟିତ—୨. Powdered;

reduced to dust. ୩। ମଣିତ—୩. Painted;

smeared. ୪। ଲେପିତ—୪. Anointed.

*। ଖଣ୍ଡିତ; ଦର୍ଶ (ହୃ. ଶ.) — ୫. Broken.

ରେ—ସ. ଅ.—'ରୁ ଖାରୁ=ଶକ କରିବା+ରାବ. ଏ)—ଆରେ ! (ମାର୍ଗର୍ଥକ).

ରେ ରେ ରେ ସମୋଧନ) — ହେଇରେ ! ହେଇରେ ! ହୋଇରେ !

(Interjection used towards a person lower than the speaker)- Hallo ! [ଦ—

ନିତ ପଦସ୍ତ ବଞ୍ଚିବୁ ରବୋଧନ—ହେ ! ଆବେ ! ହେଇହେ !

ଆଜ ଅଦରଥରେ ମଧ୍ୟ ସମୋଧନସୁରକ୍ଷା ପଦରୂପେ 'ରେ'

ର ବ୍ୟବହାର ହୁଏ । ସଥା—'ଆପି ରେ କହ ତଥାପିରେ

ପ୍ରୀତ୍ୟ ସନ୍ଧି' (କବ୍ୟାର୍ଥି—କଶୋରଚନ୍ଦ୍ର, ଥ ଗିର) । ହଳଥଦସ୍ତୁ

ବଞ୍ଚିକର ନିମ୍ନତର ଲୋକଙ୍କୁ ହୋ ! ଆବେ ! ତହିଁ ରୁ

ନିମ୍ନତର ଲୋକଙ୍କୁ ରେ ! ଆରେ ! ହେଇରେ ! ହୋଇରେ !

ହୀରେ ! ଇରେ ! ଏବ ତହିଁ ରୁ ନିମ୍ନତରଲୋକଙ୍କୁ

ବେ ! ଆବେ ! ଇରେ ! ହୀବେ ! ହୀବେ ! ହେଇବେ ! ଆଦି

ପ୍ରୟୋଗ କରିପାଏ । ଅଳ ଅଦରଥରେ ଓ ଦେବତାଙ୍କୁ

ମଧ୍ୟ ସମୋଧନସୁରକ୍ଷା ପଦରୂପେ 'ରେ'ର ବ୍ୟବହାର

ଦେଖାଗାଏ । ପଥା—'ଆହରେ ଦଇବ ! ସତେ ବି

ସାଧରୁ ଦାଇ ତୁହ ଏତେ ଦିନେ' ରାଧାକାଥ ମହାପାତ୍ର ।

ସୁଲବିଶେଷରେ ମଧ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ସହତ୍ୟମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସୁତକ ସବୋଧନରେ 'ରେ' ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ସଥା—'ତିହେଲରେ ! କହ ତ କୁହର ଭରଣରେ' । ସାଧାରଣତା

'ରେ' ପୁରୁଷ ବଞ୍ଚିମାନଙ୍କ ଭରଣ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ

ଓ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଭରଣ୍ୟରେ 'ରେ' ସୁଲବେ ଲୋ । ଆଲୋ !

ଇଲୋ ! ହେଇଲୋ ! ଆଦି ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । 'ରେ' ଶକର

ଅଳ୍ୟାନ୍ୟରୂପ ଥରେ ! କଥାରେ କୋରୁ ଦେବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଆରେ !

ଆରେରେ ! ଇରେରେ ! ରେରେ ! ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।

ପୁଲକା ପେଇଁ ବଞ୍ଚିପ୍ରତି 'ରୁ' ବ୍ୟବହୃତ ହେବ, ସେ

ବଞ୍ଚିପ୍ରତି 'ରେ' ସମୋଧନ କର ଯାଇ ପାରିବ ।

ରେ—ରେ ଅ. (ବର୍କି) — (ସ. ଏ) — [ବିଶେଷ ଓ ସବକାମ

ପଦର ସପ୍ରତ୍ୟା ବହରୁ' ବା ଅୟକରଣ କାରକର ତହ—

The inflection of the 7th. case of nouns and pronouns—In; at;. ଦୁ—

ପ୍ରମୀ ବିଦ୍ରୂପରେ ପଦ ସଙ୍ଗେ 'ରେ' ବା 'ଏ' ଯୋଗ ହୁଏ । ଯଥା—ଶବ୍ଦେ ବା ଘରରେ । ୧ । ରତରେ; ମଧ୍ୟରେ—୧. In. , । ୨ରେ—୨. At. , । ନିକଟରେ—୩. Near. ତ । ଅନେକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ—୪. Amongst (many). [ଉ—ଏକାଟ ଉଚ୍ଚ ସବୁ ବାରଙ୍ଗରେ ଥାର । କୃଷ୍ଣବିଦ. ମହାଭାବତ ବନ ।]

* । (ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରୟୋଗ) —ଦୁଃଖୀ ବିଦ୍ରୂପ 'କୁ'—୫. To. [ଉ—କୁଶା ବରେ ମୁଁ ଖାତାରୁ, କାହିଁକି ସରଜ ତାରୁ, ତିର୍ଯ୍ୟକ କରଗରେ । କବିପୂର୍ଣ୍ଣ. ବିଶେଷ. ଗଞ୍ଜୁ କ ଗୀତ ।] ୬ । (ବିଶେଷ ପରେ ସୁକୁ) (ଅମୁକ ବିଷୟ) ଘଟଲେ; ହେଲେ—୬. In case; in the case or event of.

ତେ ମେ ହିତେ ସେ

୭ । (ବିଶେଷର ପରେ ସୁକୁ) ଦ୍ୱାରା—୭. By. [ଉ—କି ହେଲଗରେ ! କହିଛ ଦୁଃଖର ଭାବରେ । କବିପୂର୍ଣ୍ଣ. ବିଶେଷ ଗଞ୍ଜୁ କ ଗୀତ ।] ୮ । ନିକଟରୁ; ଠାରୁ—୮. From. [ଉ—ଶିବକୁ ଲାଦି ସଜ ପାଇ. ପିତାରେ ଅମାନ ପାଇ । କରନାଥ. ଭାବରେ ।] ପ୍ରାଦେ (ଭର୍ତ୍ତର, ବଳେଶ୍ଵର) (ଶିବକୁଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରମୁକ) —ଲେ ! —Oh ! [ଯଥା—ଅମିକାରେ !—ଅମିକା ଲେ !]

ବେଅ(ୟା)ତ୍ତ(ତି)—ଦୈଦେ. ବି (ପା. ରିଯାୟତ୍ତ) —୧ । ରିଆତ;
Reā(yā)t(ti) ରିଆତ; ରିୟାତି; ଅନୁଭୂତି—୧. Favour.
ରେହାଇ ୨ । ରିଆତ (ଦେଖ) —୨. Riot (See) ୩ । ଶତ;
ରିଆୟତ ନିଷ୍ଟିତ—୩. Exemption; liberation. ୪ ।
ଦଶ୍ରାଦିରୁ ଅବ୍ୟାହତ ବା ମାତ୍ର; ମାତ୍ରି—୪. Remission
of a punishment.

ବେଅ(ବା, ଓ)ଜ୍—ବୈଦେ. ବି. (ପା. ରିବାକ୍) —୧ । ହତଳି;
Reā(bā, wā)j ଧର, ସବି—୧. Custom; usage. ୨ ।
ରେଡାଙ୍ଗ, ରେବାଙ୍ଗ, ରେଯାଙ୍ଗ, ରିବାଙ୍ଗ ଅଭ୍ୟାସ—୨. Habit.

ବେଅଞ୍ଜା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପ୍ତି) ବି —ଏକ ଛାଗ୍ନୀ ଗନ୍ଧୁତ୍ତରଥ ଗଛ—Reinjā A kind of acacia (Haines).

ବେଉ(ଓ)ଚିନି—ବୈଦେ. ବି. (ପା. ରେବେନ୍) —(ବୈଦ୍ୟକ) Reu(o)chini ଦୁଃଖ କ୍ରମ ଅଦି ପାଇଁ ଔଷଧରେ ବ୍ୟବହୃତ ଏକ ସ. ଲାପ. ପୀତଳୁଳା, ଗଜନ ପ୍ରକାର ବୃକ୍ଷର ମୂଳ—A sort of ରେଉ ଚିନି, ରେବେନ ଚିନି medicinal root; Indian ରେବ ଚିନି, ରେବନ ଚିନି Rhubarb; Rheum Emodi.

ପା. ରେବେନ. [ଦ୍ର—ଏହ ବୁଝ ହିମାଳୟ ପ୍ରଦେଶରେ ଜାତ ଶ୍ରୀ. ରେବେନ ହୁଏ; ଏଥର ମୂଳ ବଳକାରକ ଓ ମୁହୂରତେକ; ଏବ ଅଞ୍ଜଣୀ, ଅଞ୍ଜିତାର, ଅନ୍ତିମାନ୍ଦ୍ର, ଅବୁତି, ମନବଦ୍ଧିତା ଓ ଶିତପେତ ରେଗରେ ଉପକାଶ । ଏହାର ରଣ୍ଜ ଦୁଃଖ ପତ ଉପରେ ପକାଇଲେ ଉପକାର ହୁଏ—ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ ।]

ବେଉ(ଓ)ଟି—ଦେ. ବି. (୧. ଶାକାବର୍ତ୍ତ) —୧ । ଏକ ପ୍ରକାର ଝାଟକ Reu(o)ti ପଥର—୧. A sort of marble. ୨ । ପଢା ରେଣ୍ଟୀ ପଥର; ପଥର ଟାଇଲ୍—୨. Thin slab of stone; ନିର୍ମିତ ପଥର; ପଥର ଟାଇଲ୍—୨. Thin slab of stone; stone tile.

ରେକ୍‌କା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପ୍ତି) ବି—ନାଲ କାହୁ ପୁରୁ ଦେଖି ଶୁଅ—Rek'ka Red-beaked parrot.
(ରେକ୍‌କାପ—ଅନ୍ତରୂପ)
ରେକ୍ (ଧାରୁ) —ସଂ—୧ । ଧାରୁ କରିବା—୧. To fear; to apprehend. ୨ । ସନ୍ଦେହ କରିବା—୨. To doubt; to suspect.
ରେକ—ସ. ବ (ରେକ୍ ଧାରୁ+ଭବ. ଅ) —୧ । ସଂଶୟ; ସନ୍ଦେହ—Reka ୧. Doubt; suspicion. ୨ । (+କରୁ. ଅ) ଦେବ; ବେଳ—୨. Frog. ୩ । ନାତା—୩. Meanness. ୪ । ରିକ୍ ଧାରୁ—ନାସରଣକରିବା+ଭବ. ଅ)—ବିରେତନ; ପତଳା ଖାଡ଼ା—୪. looseness of bowels; passing liquid stools. ଦେ, ବ—୧ । (ସଂ. ରେଣ୍ଟା) —ଦେବନିର୍ମିତ ପରମାଣୁପାଦ—ବିଶେଷ (ଏହା କଟାଇ ଏକ ସେଇ ସଙ୍ଗେ ସମାନ)—A measuring pot made of cane (of a capacity of $1\frac{1}{2}$ standard seer). ୨ । (ସଂ. ରେଖ ମୁଦୀ ରେଣ୍ଟା)—ରେବା; ରୁହା ଅଗୁଠି ଓ ମଣ୍ଡ ଅଗୁଠିର ପରିଷାର ଦେଖିବ ବଢ଼ିବ ବଢ଼ିବ ବା ଗଛ—A sheaf or bunch of things which can be held by encircling it with the thumb and the middle finger.
ରେକ କଟି—ଦେ. ବି—ରେକ ପରିମିତ କଟି; ଶୀର କଟି—Reka kaṭi A thin waist. ଦେ. ବିଶ. ଶୀ—କୁଶକଟି ଯତଲୀକାଣ୍ଟା କୁଶ କଟି; ପେର୍ ଶୀର ଅଣ୍ଟା ଶବ୍ଦ ସବୁଥ—(a female) Having a thin waist.
[ଉ—ରେକକଟି କଟୁଣ୍ଣ ହେବା ଦେଖି ପାଠ ଯାଉଛୁ ତିନ୍ଦାରେ ମୋ ଛବି—ଅଭିମନ୍ୟ. ବିଦ୍ୟୁତକୁନ୍ୟାମି ।]
ରେକଟା (ରକାଟା) —ଦେ. ବି. ୩ କଣି—ରକଟା ଉତ୍ସାହ (ଦେଖ) Rekaṭā (etc) Rakaṭā etc (See)
ରେକ(କି,କେ)ଟିବା—ଦେ. କି—ହାତରେ ଲାଗିଥିବା ମାତ୍ରର ଅଂଶକୁ Reka(ki, ke)ṭibā ପୁଅଳ କରିବା ପାଇଁ ଭାଲୁ ହାତକୁ ରଗଡ଼ାନ; ଚିବାନ କଟକଟ ଚାନାନ ଦାନ୍ତହାର ପୁନଃ ପୁନଃ ଚକଣ କରିବା—To nibble at a thing with the teeth to separate the softer parts adhering to it (such as a piece of bone).
[ଦ୍ର—ଟିକ ଟିକ କରିବ କଲରେ ରେକଟି, ଗିଲ ପାଣ ଟିକଲେ ଅର୍ଦ୍ଦ ପ୍ରେଟୁଟି—କୃଷ୍ଣବିହ ମହାଭାବତ ।]
ରେକ(କା)ଡ଼(ର୍ଦ୍) —ଦେବ. ବି (କରିବଥ) (ଇଂ୍ରେସି ରେକର୍) —Reka(kā)d(r̄d) ୧ । ମକଦମା ଅଦିର ନଥ୍ବ; ମକଦମାସନ୍ଧାନ୍ (ରକାତ୍ [ଗାମୀ ଉତ୍ସାହ]—ଅନ୍ତରୂପ) କାଗଜ ବିଭାବ—ରେକାଡ୍ ୧ Record of a case. ୨ । ଗ୍ରାମୋଫୋନ୍ ବାକାରେ ଇକଟ ଶଙ୍କାଯିଗ ଘେଲ ତତ ପଠା, ଯହିଁରେ ଗୀତମାନଙ୍କର ଦାଗ ଅଳିବ ଥାଏ ଓ ଗ୍ରାମୋଫୋନ୍ ରୁ ହେଲାରୁ ଗୀତର ସୁର କାହାରେ—୨. Gramophone record.

ରେକଡ଼ିପର—ବୈଦେ. ବ.—(କରିରଥ) —(ଇଂ. ରେକଡ଼ିପର) Rekard kipar ମାନ୍ଦେଇଁ; ଯେଉଁ କର୍ମଗୁଣକ ଜମ ସରକାରୀ ରେକାର୍ଡ କୌପାର କାଗଜ ପକ୍ଷ ଥାଏ—Record-keeper . ରେକର୍ଡ କିପର

ରେକଡ଼ ରୁମ୍—ବୈଦେ. ବ. (କରିରଥ) —(ଇଂ. ରେକଡ଼ ରୁମ୍) Rekard rum ସରକାରୀ କାଗଜପତ୍ର ସହିତ ଦେବାର କୋଠସ; ରେକର୍ଡରୁମ . ମହାପ୍ରକଳ୍ପାନ୍ତା—Record room . ରେକଡ଼(ଡ଼)ର—ବୈଦେ. ବ.—(ଇଂ. ରେକଡ଼ର) —ରେକର୍ଡର Rekarda(rda)r ଅଙ୍ଗରେ ଇଂରୀସ ଶାସନାଧୀନ ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ ରେକାର୍ଡର ଜନ୍ମ—The Recorder of Rangoon (a Judge under the British rule.

ରେ କରି—ଦେ. ଅ—(ବିଦ୍ଵତ୍ ସୂଚକ) —୧। ହାଇ—1. By; with. Re kari [ଉ—ଆସୁଦ୍ଧିତବାର କଲେ କର, ଶୁଭ ଯା କହିଲେ ବିଡାର । ଜଗନ୍ନାଥ ଭୁଗବତ ।] , । ସାହାୟ୍ୟରେ— (ଏକରି- 2. With the help of. ୩। ଯୋଗୁ; ଦେବୁ— ଅନ୍ୟରୂପ) 3. On account of; owing to; as a result of. [ଉ—ସ୍ନେହରେକରି, କୁଳବହାରୀ, କର ଦେବେ ମୋ କନ୍ତ । ହକ୍କରରଣ. ମଥୁରାମଙ୍କଳ ।]

ରେକା—ଦେ. ବ.—(ସ. ରେଖା) —ରେକ , (ଦେଖ)

Reka Reka 2 (See) ପ୍ରାଦେ. (ମାନ୍ଦୁକ) ବ—ତାଳ ବାହୁଙ୍ଗାର ତନ୍ତ୍ରରେ କିମ୍ବତ ଦରଢ଼—A kind of rope made of the fibres of the branches of palm. [ଉ—ମାନ୍ଦୁକ ଆକରରେ ତାଳବାହୁଙ୍ଗାରୁ ଏପର ବନ୍ଦ ଅକାରରେ ମୋଡ଼ ବଳାୟାଏ ପେ, ତହିଁରେ କୁଥୁରୁ ସୁରଖାରେ ପାଣ କାଢ଼ ହୁଏ । ଏହି ବକାରୁତ ତାଳବାହୁଙ୍ଗାରୁ “ରେକା” କହନ୍ତି । ଏହାର ଦାମ ଏକ ପରିଷା ମାତ୍ର । ରଧାରରଣ ପଣ୍ଡା । ଉଛିଲ କୁଟୀର ଫିଲ ।]

ରେକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ.—ହାତର ରେକାରେ ପପି ଶୁଭ କର Reka(ke)ibā ଧରିବା—To hold tightly within ମୂର୍ଖନ �the thumb and the middle finger ମୁଣ୍ଡିସେ ଧାମନା, ମୁଣ୍ଡିଯାନା encircled.

ରେକାଏ—ଦେ. ବ.—ଏକ ରେକା ପରିମାଣ ମାତ୍ର—As much as Rekāe can be held by the encircling of the fingers. ଏକମୁଠ ପେକ୍ଷମୁଠ(ହିନ୍ଦୀ) ଦେ. ବଣ.—ରୁହା ଅଗୁଠ ଓ ମନ୍ତ୍ର ଅଗୁଠ ଦ୍ଵାରା ବେଶ୍ମିତ ହୋଇ ଧରିଯିବା ଶୁଭ ପରିମିତ— Measuring a bunch encircled by the thumb and the middle finger.

ରେକା କରିବା—ଦେ. ୧. କ.—ରୁହା ଅଗୁଠ ଓ ମନ୍ତ୍ର ଅଗୁଠ ଦ୍ଵାରା Reka karibā କେଷ୍ଟିତ କରି ବୌଣସି ବସୁରୁ ଧରିବା— ମୁଣ୍ଡିବ ମଧ୍ୟେ ଧରା To hold a thing by encircling the thumb and the middle finger together.

ରେକାର—ବୈଦେ. ବ.—(ଆ. ରକାର) —୧। ଘୋଡ଼ାର ଜିନ୍ Rekār ଭୂଷରେ କର୍ମକା ବଞ୍ଚିର ଘୋଡ଼ ରକ୍ଷିବା ପାଇଁ ଘୋଡ଼ ରେକାର ପିଠିର ଦୂର ପାଖରେ ଲମ୍ବିଥିବା ଦରଢ଼ର ଶେଷରେ ର(ହି)କାର ବକା ହୋଇଥିବା ଲୋହ ବଲସ୍ତୁ—1. Stirrups.,

ରେକାବି (ଦେଖ)—Rekābi (See)

ରେକାବାଣ୍ଣି—ଦେ. ବ (ଅଧୁତିକ ଶରୀରବିଶ୍ଳନ ପରିବାଶ) (ଦେଖ) Rekābāñthi ରେକାବର ଅଭୁବିଶ୍ଳନ୍ ଥିବାରୁ) ବର୍ଣ୍ଣିତ ରେକାବାଣ୍ଣି ଅଣ୍ଟିବଣ୍ଣେ ଶ—Name of one of the ear-
ରୋକାବାଣ୍ଣିଥିବା ବର୍ଣ୍ଣିତ ବଳସ୍ତୁ—bones stapes.

ରେକାବି—ବୈଦେ. ବ (ଆଳିଅ)—ଆଳିଅ; ଷେଟ ଥାଲି; ପତଳା Rekābi ଆଳିଅ—Saucer; a small plate; a thin ରେକାବାଣ୍ଣି ର(ହି)କାବା ମେଲା ପାତାରୁ କୋଟା ଥାଳି ରେକାବି ସବୁ କଲେ ଅପସନ—ରକାରେତରଣ. ସାଥ୍ରିଅ ବାହା ।]

ରେକାବି ପିଆଇ(ଲା) —ଦେ. ବ (ସହର) ଆଳିଅ ଓ ଚାଟି— Rekābipiai(lī) A saucer and cup.

ରେକାବିପିଆଇଲା(ଲା) ରିକାବିପିଆଇଲା(ଲା) Rekābipiai(lī)

ରେକଟା (ରତ୍ୟାଦି) —ଦେ. ବ ଓ ବଣ—ରକଟା (ରତ୍ୟାଦି) (ଦେଖ) Rekātā(etc)

ରେକେ—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ—ରେକାଏ (ଦେଖ)—Rekāe (See) Reke [ଉ—ଗଢିବାକାଲେ ଧାତା ଦୂରେ ଧରନ୍ତେ, ସେ ରତ୍ତେ ମଧ୍ୟ କି ରେକେ—ରଙ୍ଗ. କୋଟିବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡୁନନ୍ତା ।]

ରେକେଟା—ଦେ. ବ ଓ ବଣ—ରକଟା (ଦେଖ)-Rakātā (See) ପ୍ରାଦେ Rekeṭā (ଗଢ଼ିଜାତ) ବ—ପଙ୍କ ବା କାହୁଆ ମାଟ ଶୁଭିଯିବା ପରେ ତାହା ଟାଣ ହୋଇଯିବା ଅବସ୍ଥା; ଚିତା ମାଟର ଶୁଭିଲ ଅବସ୍ଥା—The state of clay or mud becoming hardened when dry. ପ୍ରାଦେ (ଗଢ଼ିଜାତ) ବଣ—ଶୁଭିଯାଇ ଅଛି ଟାଣ ହୋଇଥିବା (ଚିତା କାହୁଆ ବା ପଙ୍କ)—Hardened and dried (adhesive soil or clay).

ରେଣ୍ଟା—ଦେ. ବ—ଉଦ୍ଧୁଁ କବିତାରେ ସ୍ଥିରେକମାନେ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଶରମାନକ ରୂପ—From taken in ରେଣ୍ଟା କରିବା ଶରମାନକ ରୂପ— the Urdu language and in poems specially in woman's dialect.

ରେଖ—ଦେ. ବ (ସ. ରେଖା) —୧। ରେଖା—1. A line, [ଉ—

ରେଖା ଅଳକତଳ ଅଣ୍ଟିତ ରେଖା ରେଖ । କବିପୂର୍ଣ୍ଣ.

ରେଖା 2. Mark; sign. [ଦେହରେ ସିନ୍ଦୁର, କହଳ, ତନନରେ ଅଣ୍ଟିତ ସରକରେଖା; କଞ୍ଚ—ତୃ. A perpendicular line drawn on the body (i.e. brow) with red or black dye.

ରେଖା 3. ମେରିରେଖା—4. Wrinkle. [ଉ—ତୁମ୍ଭି ଅଛି ଭାଲପଟ ରେଖ, ତୃଣ୍ଣ କେଶ କି ସୁନ୍ଦର ରେଖ । କବିପୂର୍ଣ୍ଣ. ରହାକର ତମ୍ଭ ଗୀତ ।]

ତେଜି * । କପାଳ ଉପରର କେଶକୁ ଦୂର ପାଖରୁ କୁଣ୍ଡାଇବାହାର
ଶରୀର ରତତ ଲମ୍ବରେଖା; ପିରେଇ; ଟେଇ—୫. A line seen
on the head from which the hairs are
parted towards both the sides of it.

[ଦ୍ଵ—ବକ୍ଷ ରେଖକୁ ଟେଇ ବା ତେଜି ବା ପିରେଇ
କହନ୍ତି ।]

ରେଖ କରିବା—ଦେ. କି—ମୁଣ୍ଡର କେଶକୁ ପାନିଆହାର ସିଧା କର
Rekha karibା ତିର ମଣ୍ଡରୁ ଦୂର ପାଳ କରିବା—To
ତେଜିକାଟା ଡିଭି ଦେଖାଇବା କରିବା—To
ଶରୀରକାଟା ବକ୍ଷ ଦେଖାଇବା—To
(ରେଖ କାଟିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) the middle.

ରେଖ ଦେଉଳ—ଦେ. ଦ୍ଵ—ଭାବର ପ୍ରାଚୀନ ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରୁ ଏକ
Rekha deula ପ୍ରକାର—One of the forms of ancient
temples of Utkal. [ଦ୍ଵ—ଏଥିରେ ତିର ଶିଳ୍ପରୂପ
ବା କାର୍ତ୍ତ୍ତୁକାର୍ଯ୍ୟ କଥାଏ ।]

ରେଖନ—ସ. ବି (ଲିଖିତ ଧାରୁ+ଭାବ. ଅନ) —୧ । ଲେଖିବା—
Rekhana 1. Writing. ୨ । ରେଖା ଟାଣିବା—
2. Drawing of a line.

ରେଖା—ସ. ବି ଧୀ (ଲିଖିତ ଧାରୁ+କରି. ଅ+ସ୍ତ୍ର. ଅ) —୧ । ଗାର;
Rekhā ଦଶାବ୍ଦ ତତ୍ତ୍ଵ—୧. A line; streak. ୨ । (ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ତତ୍ତ୍ଵ) ବିସ୍ତରିତ ଦେର୍ଘ; ଦୂର ବନ୍ଦୁକୁ ସିଧାପକରେ
ଯୋଗ କରୁଥିବା ଦେର୍ଘ—୨. (Geometry) A
length without breadth; line. ୩ । ଅକ୍ଷରରେ
ଦିଅପିବା ଲମ୍ବ ଗାର ବା ‘ବାଢ଼’ ତତ୍ତ୍ଵ; ଅକାର ତତ୍ତ୍ଵ—
୩. A stripe or perpendicular line drawn
with a letter to denote the addition of
the vowel ‘A’. [ଦ୍ଵ—ପୁରୁଣାକାଳି ଅକାର ବନାନ ଶିଖାଇଲୁବେଳେ କହନ୍ତି—
‘କ’ରେ ବାଢ଼ (ରେଖା) ଦେଲେ ‘କା’ ।] ୪ । ତତ୍ତ୍ଵ—
୪. Sign; mark. [ଦ୍ଵ—ମାନ ମୁଖଛବି ବିଷାଦ
ରେଖାରେ । ଶାକାନାଥ. ତିଲିକା ।] * । (ସାମୁଦ୍ରିକ)
ଦେହରେ ଥିବା ଶୁଭଶୂଭ ସୁତକ ତତ୍ତ୍ଵ (ସଥା—କର
ରେଖା) —୫. (Palmistry) Lines appearing
on different parts of the body from
birth indicating good or evil. ୬ । ଶ୍ରେଣୀ
ଧାର୍ତ୍ତ—୬. Row. ୭ । (ଛୁଗୋଳ) ପୁତ୍ରଶ ପୁତ୍ରରେ
ରୋଗୋଳକ ରଣନାର୍ଥ ଟଣାଯିବା କାଳୁକିକ ଗାର (ସଥା—
ଅକ୍ଷାଣିମ, ଦ୍ରୁଗିମା, ଅୟକାଣିମ, ବିଷୁବରେଖା) —
୭. (Geography) Imaginary lines drawn
on the surface of the globe for geogra-
phical calculation e. g. meridian. ୮ । ଅଛୁ
ମାତ୍ର—୮. A little. ୯ । ଅରୋଗ; ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା—
୧୦. Fullness. ୧୧ । ଶୁଭସ୍ତ୍ର; ଛଳ; କପଟ—୧୦.
Deceit; cunning; artifice. ୧୧ । ଛଳେଖ—

11. Mention. ୧୨ । ସୁନ୍ଦ ଗାର—୧୨. A slender
line. ୧୩ । ଦେହରେ ଘେନାଯିବା ସିନ୍ଧର ତତନାଦର
ସରୁ ଦାଗ—୧୩. A narrow line or mark of
sandal paste etc. put on the body.
୧୪ । ଗଣନା; ସ୍ମୃତି (ହ. ଶ)—୧୪. Reckoning.
୧୫ । ଅକୁଳ; ଅକାର (ହ. ଶ)—୧୫. Shape.
୧୬ । ଲୁହ ଅଛି ରହିରେ ଦେଖାଯିବା ଗାର (ସାହା ରହୁଥି
ଦୋଷରୂପେ ପରିଗଣିତ) (ହ. ଶ)—୧୬. Lines
appearing on gems and considered as
a defect. ୧୭ । ଚିହ୍ନାଦର ସୀମା ରେଖା—୧୭. Out-
ରାଖି ରେଖା (ଶେଷ) କରିବା—ଦେ. କି—୧ । ରେଖିବାର ଶିକ୍ଷନ୍ତ ବୂପ—
Rekhā(khe)ibା 1. The causative from of
ରେଖାକାଟାନା ‘Rekhibା’. [ଦ୍ଵ—ଭାବର ଚମନେ ଲମ୍ବିତ ଭାବ
ଲକ୍ଷିତର୍ବୀଚନା ବନ୍ଦ, ଭାବୁଳ କର ନୟନେ ସୁରେଖ ରେଖାର ।
ପ୍ରାଚୀ. ରସବାରିଧ ।] ୨ । ରେଖା କାଟିବା—
2. Rekhā kāṭibା. ୩ । ଅକୁଳ କରିବା—
3. To draw. ୪ । ତତ୍ତ୍ଵ ଦେବା—୪. To mark.
ରେଖା କାଟିବା—ଦେ. କି—ରେଖା ଅକୁଳ କରିବା—

Rekhā kāṭibା ରେଖାକାଟା ଲକ୍ଷିତର୍ବୀଚନା To draw a
[ରେଖା ଟାଣିବା—ଅନ୍ୟରୂପ] line.
ରେଖାକ୍ଷର ବର୍ଣ୍ଣମାଳା—ସ. ବି (ଅଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ) —ସଂହାର୍ଣ୍ଣ—
Rekhākshara barṇḍamāṭ୍ରାକ୍ଷର Shorthand
writing.

ରେଖା ଗଣିତ—ସ. ବି (ମ. ପ. ଲୋ; କର୍ମଧା; ରେଖା ବିଷୟକ
Rekhā ganita ଗଣିତ) —୧ । କଣିମିତ; ଶ୍ରେଷ୍ଠତ୍ତୁ—
1. Geometry: ୨ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପରିମିତ ଶାଖ; ଶ୍ରେଷ୍ଠମିତ—
2. Mensuration. [ଦ୍ଵ—ପ୍ରଥମେ ପଣ୍ଡିତର ତତନାଦ
ଏ ଶକର ପ୍ରୟୋଗ କରିଥିଲେ । ମହାଶାଖ ଜୟସିଂହଙ୍କ
ଅଞ୍ଜରେ ଏ ମହାଶାଖ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଉତ୍ତରିତ୍ତର (ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ତତ୍ତ୍ଵର) ଆରମ୍ଭ ଅନୁବାଦ ସମ୍ମତ ଅନୁବାଦ କରିଥିଲେ ।
ପରମ୍ପରା ଦେବିତକ ଉତ୍ସମାନେ ଏ ଶାଖ ଅରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ।
ଏଥୁର ପ୍ରମାଣ ‘ଶୁଲ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ’ ଅଟେ । ଏଥୁରେ ପଞ୍ଚକେଶର
କର୍ମିଣ ପାଇଁ କାଳା ଅକାର ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥିଲା । ପରେ
ଦ୍ୱାରା ପରିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲୋକଙ୍କ ଶ୍ରେଷ୍ଠମିତ (Mensuration)
ଭାବରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । କେତେକ ପଣ୍ଡିତ କହନ୍ତି ସେ ପ୍ରାଚୀନ
ଅର୍ଦ୍ଧଗଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠମିତ (Mensuration) ଜାରୁଥିଲେ,
କିନ୍ତୁ ରେଖାଗଣିତ (Geometry) ଜାରୁ କଥିଲେ; କିନ୍ତୁ
ଏହା ଠକ୍ ନାହିଁ । କାରଣ ମିଶରଦେଶ (Egypt)
ଓ ମୁହାଦୁ (Persia) ରେ ଭୁମିର ମାପ କରିବା ପାଇଁ
ରେଖା ଗଣିତର ବ୍ୟକ୍ତିହାର ସମ୍ବନ୍ଧମେ ହୋଇଥିଲା—
(ହ. ଶ) ।]

ରେଖାଙ୍କନ—ସ. ବି (ଶ୍ରୀ ତତ୍ତ୍ଵ) —ରେଖା ବାହୁବା—

Rekhāñkana Drawing of a line.

ରେଖାକ୍ଷିତ—ସ. ବିଶ (ୟୁଗା ତତ୍) — ୧। ସାହା ରେଖାଦ୍ୱାରା ଚିହ୍ନିତ
Rekhāṅkita କରାଯାଇଥିଲା—1. Marked with a
line. ୨। ସେଇଁ ବିଷୟ ବା ବାକ୍ୟ ଲେଖ ଗାର କଟା
ପାଇଅଛି—2. Underlined.

ରେଖା ଚିତ୍ର—ସ. ବି (ଅନୁକଳ ପ୍ରସ୍ତୁତି) —କେବଳ କେତେବୁଡ଼ିଏ
Rekhā chitra ରେଖା ଟାଇବାହାବ ଯେଉଁ ଚିତ୍ର ଅନ୍ତରେ ହୁଏ—
A picture drawn by outlines.

ରେଣ୍ଟା ପିଲ୍ଲ—ସ. କି (ଚିପକ) — ରେଣ୍ଟାରୁପ ଗୋଟିଏ ପିଲ୍ଲ—

Rekha-chihna A mark consisting of a line.

ରେଣ୍ଟ ଚିହ୍ନିତ—ସ୍ରୀ. ବିଜୁ (୩ୟା ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ) —ରେଣ୍ଟାକିତ (ଡେଣ୍ଟ)

Rekhā chihnta Rekhāṅkita. (See)

ରେଖାକ୍ଷେତ୍ର—ସଂ. ବ—ଉମଗ୍ନିକରେ କୌଣସି ସ୍ଥାନର ଅବସ୍ଥା କିମ୍ବା Rekha-kshetra କିମ୍ବା ଅକ୍ଷାଂଶ ଓ ଦୁଇମାତ୍ରମେ ହୁଏବି—
The distance of a place by latitude and longitude. [ଦ—ହନ୍ତୁ କେଣାକିଷ ଗଣକାରେ ମେରୁଠାରୁ ଲଙ୍ଘା ବାଟ ଦେଇ ଯାଇଥିବା ରେଖା ୧୮ ଦୁଇମା ଓ ଯୁଗେପୀୟ ଗଣକାରେ ମେରୁଠାରୁ ଶୀଳକ୍ଷିତ୍ରକାଟେ ଯାଇଥିବା ରେଖା ପ୍ରଥମ ଦୁଇମା ଅଟେ ।]

ରେଖା ପଞ୍ଚମୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ର. ରକ୍ଷା ପଞ୍ଚମୀ) — ରକ୍ଷା ପଞ୍ଚମୀ; ଭାଦ୍ରବ
Rekhā pañchamī କୃଷ୍ଣପଞ୍ଚମୀ—The 5th day of
ରାତ୍ରି ପଞ୍ଚମୀ the dark fortnight of Bhaତୀ month
ରକ୍ଷା ପଞ୍ଚମୀ [ଦୁ—ଏ ଦିନ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର ଶେଷରେ ଶାଲାଟି ହୁଏ,
ଓ ଗୁହମାଳଙ୍କ କବାଟରେ ମହାଦେବ ଗଣେଶ ଓ
ରୈରବଙ୍କ ତିନି ଲେଖା ହୋଇ, ସେହି ଦେବତାମାଳଙ୍କ
ପ୍ରତିହାରରେ ଯଠି ପୁତ୍ର ହୁଏ ଏବଂ ତାଣୁ ଓ କଢ଼ି
ହୁଏର ଶୁଣରେ ଭାତସୁତ୍ରା (ଚୁଣ ଆସର ସୁତ୍ରା) ଲଟହା
ହୁଏ ।]

ରେଖା ଭୂମେ— ସ. ବ—ପ୍ରାଚୀକ ଜ୍ୟୋତିଷିଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ଧାଳେ ପୁଣ୍ୟ କରିବା
 Rekhā bhumi ପାଇଁ ସୁମେରୁ ଓ ଲବାର ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ବେଳୀ
 କଲିତ ବନ୍ଦୁଥିଲେ ସେ ରେଖାରେ ପଡ଼ିବା ଦେଶମନ—
 Countries lying on the longitudinal line
 imagined by the ancient astronomers
 running through the north pole &

Lanka.
ରେଖା ମାଳି—ଦେ. କ—ହାତର ଅଛାଟିରେ ଥିବା ରେଖା ଦ୍ୱାରା
Rekhā mālī କପ୍ତନରଙ୍ଗ । Telling beads with the
ଆଜିଲେର ରେଖା ଗଣା lines appearing in the finger.

हातका रेखापर जपना (रेखाल्पे—स) **(छ—मात्रा वर्गे रेखा मात्रा ल्प)**
करे तह्ये । प्राची. शास्त्रवृक्ष, गोठा ।]

ରେଣ୍ଟା ଲାଗି—ଦେଖି—ରକ୍ଷା ପଥମି ହିନ୍ତ ଛଗନ୍ଧାଥଙ୍କଠାରେ ସଞ୍ଚି—

Rekhā lāgi ରେଖା ଲାଗି—The ceremony of
ରାଖୀ ସନ୍ଧାନ putting on a string round the arm
ରାଖୀ ସନ୍ଧାନ of the Idol Jagannath at Puri on
Rakshā Pañchami day.

ରେଖିବା—ଦେ. କ୍ର. (ସ. ରେଖନ; ଲେଖନ) —୧। ରେଖା କାଟିବା-
Rekhibā 1. To draw lines. ୨। କୌଣସି ତଥ ଅଳିବା

ରେଖା କାଟି	ଦୁଃର୍ବୁ ପ୍ରଥମେ ତହିଁର ରେଖାମାନ ଲେଖିବା—
ରେଖନା	2. To draw the outlines or skeleton of a drawing before it is permanently done. ୩। କୌଣସି ପଦାର୍ଥ (ଯଥା—ଅଳକା ଗା ଚୁଣ୍ଡ କୁକୁଳାକ ରେଖାକୁଳ କରିବା-3. To reduce a thing into the shape of a line. [୪— ଅଳକା ରେଖୁଥୁଲ ବସି, ଝଳକାନମା ସେ କର୍ତ୍ତରୀ ଦେଖି । ଉତ୍ସ. ଲ୍ଲବଣ୍ଣବଜା]] ୪। ଅଳିନ କରିବା—4. To draw. *। ରେଖା ହାତ ତହିଁର କରିବା—5. To mark with a line or lines.

ରେଖୁ(କୁ) — ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବୈଦେଶୀ ବି. (ତେଣୁ ରେଖୁ) — ଟିନର
Rekhu(ku) ବା ଲହାର ପଣ୍ଡ — Tin or iron sheets

ରେଖେ—ଦେ. ଅ— ତିଳେ ମାତ୍ର; ସାମାନ୍ୟ ମାତ୍ର—At all; in Rekhe the slightest degree. [ଉ—ଅଧିମ କରିମାନ
ଏକ ରେଖାଓ ନ ଜାଣ ଭୁଲେ ରେଖେ । କୃଷ୍ଣବିହ. ମହାଭାବତ.
ଏକ ରେଖାଭୀ ଅତିଥି ।]

ରେଖା ରେଖା ଅମ୍ବ ନୟକ ରେଖେ ରେଖେ, କାଳ
ରେଖେ ରେଖେ ପରିଚ୍ଛି ଭମ ମଣେ । ଉପରି. ଯେମଧ୍ୟାମତି ।

ରେଗଡା—ଦେ. ବିଜ (ସ. ରୂପ)-୧। ରଗଡା; କର୍କଶ; ମୋଡା; ଖଦଡା.
Regardā 1. Coarse-fibred; coarse. 2. କନ୍ଧର;
 ରଗଡା, ଏବଡୋ ଏବଡୋ ଅମୟୁଳ—2. Uneven. 3. କଙ୍କରମୟ
 ଖୁରଦୂରା, ରୋଡ଼ିଆ —3. Shingly; gravelly.
 [ରେଗଲଥ(ୟା)—ଥଳ୍ଯରତ]

ରେଗଡ଼ା ଘାସ—ଦେ. ବି—ବାଲରେ ଭୁଟକା ଏକଷକାର ଘାସ—
Regardā ghāsa A kind of grass growing

[ଦ୍ୱାରା ପଦମାଳ ସବୁ; ତିନ୍ତୁ ବାଇ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଏହାର ତେରମାଳ ଲମ୍ବା, ସ୍କୁଲ ଓ ଶୁକ୍ଳବଣ୍ଟି । ଏହି ତେର ଭାରି ରଷ୍ମୁଆଳ ଥିବାରୁ ଏଗଢ଼ିବୁ ଖୋଲ ଗୋଟିକୁ ଜାଇବାକୁ ଦିଅଯାଏ ।]

ରେଗଡା ଚକି—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ତବର ପଥର ଖଦକ୍ଷିଆ; ଉଚ୍ଚ ବଚ
Regardā chaki ପଥର ଚକି—Mill stones having
 ଏବଡୋ ଖେବଡୋ ଚାକୀ their surfaces uneven.
 ଖରଦରୀ ଚାକୀ

ରେଣଡା ବାଲି—ଦେ. ବ—ଶବ୍ଦକ୍ଷାଂ ବା ବଡ଼ ବଡ଼ ଦାଳା ବଣିଷ୍ଟ
Regardā bāli ବାଲି—Coarse sand.

(ସବୁ ବାଲି—ବଧିଶତ) ମେଟୀ ବାଲି ମୋଟା ବାଲି

ରେଣଡା ଶିଳ—ଦେ. ବ—ବନ୍ଧର ପଥବରେ ଉଥାର ଶିଳ; ଯେଉଁ
Regardā śila ଶିଳର ଉପରିଭାଗ ଶବ୍ଦକ୍ଷାଂ—Pounding
ଏବଂଡୋ ଖେବଙ୍ଗୋ ଶିଳ slab having a coarse surface.

ଖୁବୁର୍ଯ୍ୟ ସିଲୌଟ

ରେଜିସ(ସି)ନ(ନି)—ବୈଦେ. ବ. (ଇ. ଇରିଗେସନ) — ରହଣ୍ମିମେଷକର
Regisa(si)n(ni) କୃତିମ ନାଳ ଦ୍ୱାରା ଶେଷର ତଳ
ଇରିଗେସନ ଯୋଗାଇବା ବିଭାଗ—The Irrigation Sec-
ରିଗେସନ tion of the Public Works Department
of the Government.

ରେଜିସ୍ଟ୍ରା(ସ୍ଟେଟ)ନ—ବୈଦେ. ବ. (ପା. ରେଜ୍ସ୍ଟ୍ରା—ବାଲି; ରେଜିସ୍ଟ୍ରାନ—
Regista(sthā)n ବାଲୁକାମୟ, ପଦେଶ) — ୧। ମୁଠ ଦେଶ—
ରେଗିସ୍ଟାନ 1. Desert. , 2. ମାରବାଢ଼ ଦେଶ—2. The
country of Marwar.

ରେଗୁଲେସନ—ବୈଦେ. ବ (ଇ. ରେଗୁଲେସନ) — ୧। ବିଶେଷ ବିଧ—
Regulesan 1. Special rule. , 2. କାନୁନ୍; ସ୍ଥାନୀୟ ବା
ରେଗୁଲେସନ ଭାରତୀୟ ରହଣ୍ମିମେଷକ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି ବିଶେଷ ବିଧ କା
ରେଗୁଲେସନ ପବତ ସମ୍ବଲ ଆଇନ—2. Regulation
promulgated by any local or the India
Government.

ରେଗୁଲେସନ ଲଠି—ଦେ. ବ—(ଇ. ରେଗୁଲେସନ + ସଂ. ସଞ୍ଚି) —
Regulesan lathi ଯୋଜ୍ସ କଳଷକଳ ମାଳଙ୍କ ବ୍ୟବହୂତ
ରେଗୁଲେସନ ଲାଠି ଲମ୍ ପଞ୍ଚ—Regulation lathis used
ରେଗୁଲେସନ ଲାଠି by constables of Indian Police.
[ଦ୍ର—ବନ୍ଧର ବିନା ସାହାୟ୍ୟରେ ଅବେଳି ଜନତାକୁ
ଓ ମେଲିବୁ ଭାଇ ଲେବକୁ ଘରଭାଇ ଦେବା ଓ ଶାନ୍ତି
ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ କଳଷକଳମାଳେ ଏପରି ଲଠି
ବ୍ୟବହାର କରିବା ପାଇଁ ବଢ଼ିଲଟ ସାହେବ ତାଙ୍କ
କାନୁନ୍ (ରେଗୁଲେସନ) ଦ୍ୱାରା ନିଯମ କାରି କର
ଅଛି; ଏ ସଞ୍ଚିର ଉଚ୍ଛତା ପଞ୍ଚ ଓ ବ୍ୟାସ ୧୫ ରାତ ।]

ରେଣମ—ବୈଦେ. ବ.—(ନାମ) (ଇ. ରେଣ୍ଟନ୍) —ରଙ୍ଗନ୍;
Rengam ବିହୁଦେଶର ରଜଧାନୀ ଓ ବନ୍ଧର—
Rangoon; the chief town and sea port of
Burma. [ଦ୍ର—ଏହି ବନ୍ଧର ଇରବତ୍ତା ନାମର
ମୁହଁରେ ଅବସ୍ଥାର ।]

ରେଣମ ଧାନ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଢ଼କାର) ବ.—ବିହୁଦେଶର ଅଣ୍ୟାର
Rengama dhāna ଏଦେଶରେ ବୃକ୍ଷ ହେଉଥିବା ଧାନ—
The paddy grown in this country out
of the seeds brought from Burma.
[ଦ୍ର—ଏହି ଧାନ ମୋଟ ଓ କଳା । ଏହାର ପଞ୍ଚ ବର୍ଷ
ଜାଲିଥ । ଏହା ଦେଖି ପାଣି ଥିବା ଜାଗରେ ହୃଦ ।]

ରେଣାଳ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବ.—ଶାତ୍ରା କାଠ (ଦେଖ)

Rengāla

Sātṛā kāṭha (See)

ରେଣାଳ—ପ୍ରାଦେ. (ବାମଣ୍ଯା) ବ.—କାଠର ମଣ—The hardest

Rengāla middle portion or core of any timber.

ରେଣାଳ କାଠ—ପ୍ରାଦେ. (ବଣେଇ) ବ.—ଶୁକ୍ର ବା ଶୁକ୍ରିଲ ଶାଳ

Rengāla kāṭha କାଠ—Dried or seasoned Sal
timber.

ରେଣୁଣି ଖୁଦ—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଷର) — ବ.—ରେଣୁଣି ଖୁଦ ଶୁକ୍ରିଲ

Reñguni khuda ହୋଇ ଥିଥୁବା ଖୁଦ—Broken rice

imported from Rangoon. [ଦ୍ର—ଅଭାବକ
ସମୟରେ ତେଣାକି ବେଗୁଣି ଖୁଦର ବହୁତ ଅମଦାନି
ହୋଇଥାଏ ।]

ରେଣୁଣି (ନୁ,ଶୁ,ଶୁ) —ବୈଦେ. ବ. (ନାମ) —ରେଣାମ (ଦେଖ)

Reñgun(nu,shu,shu)

Rengām (See)

ରେଚକ—ସ. ବିଶ.—(ରେଚ ଧାର = କଳସାରଣ କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅକ)

Rechaka ମଳରେଦକ; ଯାହା ଝାଡ଼ା କରିବ—Purgative;

cathartic; apperient. ସ. ବ. — ୧। ଜୁଲପ;

ମଳରେଦକାରକ ଭିଷଧ—1. A purgative; a

purge. (ରେଚିଶାଖ ମଳରେ ନ ପ୍ରକାରର ରେଚକ
ଦ୍ୱାର୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥାଏ; ପଳ, ମୂଳ, ଶଳ, ତେଲ, ରସ
ଓ ଗଛର ଦୂଧ ବା ନିର୍ଯ୍ୟା (ହ. ଶ.) ।) ୨। ଜୟପାଳ ଗଛ;
କଳକା ଗଛ—2. A tree; Volium Crotonio.

[ଦ୍ର—ଏହାର ମଣି ଶାଇଲେ ଖୁଦ ଝାଡ଼ା ହୁଏ ।]

୩। ପଦଶାର—3. Nitre. ୪। ପିତିକାରୀ [ହ. ଶ.]

୫. Syringe. ୫। (ଯୋଗଶାଖ)—ପ୍ରାଣୀଯମ
ଅଭ୍ୟାସ କାଳରେ ପେଟ ମଧ୍ୟରେ ପୁରିକହାର ସବୁଜାର
ବାସୁଦ୍ଵୀ ନାକର ଜାହାଣ ପୁଜ୍ଜା ଗାଟେ ଅପ୍ରେ ଅପ୍ରେ
ତ୍ୟାଗ କରିବା—5. The act of exhausting
or emptying the air out of the body through the right nostril
during the exercise of Prāṇayāma.

[ଦ୍ର—ପବନ ଶକ୍ତି ପେ ରେଚକ ବୋଲି କହ । ପ୍ରାଗୀ,
ଶିବିଷ୍ଵରେଦୟ ।] [ଦ୍ର—ପାଣବାସୁଦ୍ଵୀ ବା ନିର୍ଯ୍ୟାକୁ ନାକ-
ପୁଜ୍ଜା ଦ୍ୱାରା ପେଟ ରତବର୍କ ପୁରିକହାର ନାମ “ପୁରକ”
ଏବଂ ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିବା କାସୁଦ୍ଵୀ ନିଷ୍ଠଳ
କର ରଖିବାର ନାମ “ଲୁମ୍ବକ” ଓ ସବୁଜାର ବାସୁଦ୍ଵୀ ନାକ
ଗାଟେ ବାହାର କରିଦେବାର ନାମ ରେଚକ ।]

ରେଚକ—ସ. ବ.—(ରେଚ ଧାର ଶିର କା ରେଚ ଧାର—କଳସାରଣ

Rechana କରିବା+ରାବ. ଅନ) — ୧। ରେଚ; ପତଳା ଝାଡ଼ା

1. Passing loose stools; a purging. , ।

(+କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅନ) —ରେଚକ ଭିଷଧ; ଜୁଲପ—

2. Purgative. ୩। (ରେଚ ଧାର ଶିର କା ରେଚ ଧାର+ରାବ. ଅନ) —ଝାଡ଼ା କରିବା—3. Purging

ରେଚକ—ସ. ବ—(ରେଚକ+କ)—କମିଲାପୁଣ୍ଡ (ଭ. ଏ.)— Rechanaka	Camilla powder.
ରେତୋ—ସ. ବ—(ରେତୋକ)—୧। ସୁରାମକେନ—L. Senna ^a	
Rechani (leaves); Cassia Augustifolia. [ସ. କାମ—ଶୃଷ୍ଟିକା, ୨। ଦେଇ ହିତୁତି; ଧଳା ଚିତୁତି— ଦେମପଣୀ, କଲାଣି] ୨. A white species of Tihurdi. ୩। କମିଲାପୁଣ୍ଡ [ହୃଷ.]—୩. Cani- lla powder. ୪। ଦେଇ (ଭ. ଏ.)—୪. Croton Polyandrum (tree) ୫। କଟ ପଣୀ (ଭ. ଏ.) ଏକ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ପାଖାନାରେତ ଗୁରୁ— 5. Lycopodium (plant.)	
ରେତ (ଧାରୁ)—ସ.—(ରେତ ଧାରୁ+ଶିର)—୧। କାଷରଣ କରିବା; Rechi (root) ଅକାରିବା—୧. To pour out. ୨। ଧାରୁ କରିବା—୨. To cause liquid motion to purge;	
ରେଚିତ—ସ. ବଣ.—(ରେଚି ଧାରୁ+କର୍ମ. ତ)—୧। ତାଙ୍କୁ Rechita ଅପସାରିବି—୧. Abandoned; driven out. , ୨। ନିଃସାରିବ—୨. Discharged. * । ଧାରୁ ହାର କାହାର କରିବା—୩. Purged off. ସ. ବ— ୧। ଘୋଡ଼ାକର ଏକ ପ୍ରକାର ଗୁରୁ (ଭ. ଶକସାରିବ)— 1. A kind of movement of the horse. , ୨। ନୃତ୍ୟରେ ହାତ ହଲ୍ଲାଇବାର ଏକ ଶତ (ଭ. ଏ.)— 2. A kind of movement of the hands in dancing.	
ରେଜି(କି)କି—ବୈଦେ. ବ (ପା. ରେଜିକି)—ଟକା ଅଧେରୀ ହୁଏ Rej(ji)ki ରୌପ୍ୟମୁଦ୍ରାରଣ—Smaller coins o- ରେଜକି ରୈଜକି(ଶିର), ରେଜା silver (smaller than a rupee). [ଦ୍ର—ଅଧୁର, ସ୍ତର, ଦୋଷି, ଅଣି ପ୍ରକଳ୍ପ ରେଜକି କୁହାଯାଏ) ବିଶ—୧। ହୁଏବ; ଅଛି ମୂଲ୍ୟର (ମୁଦ୍ରା)—୧. Small (coins). ୨। ବଳବା; ଯାହା ବଳ ପଢିଆଏ—୨. Redundant.	
ରେଜି(କି) ରଙ୍ଗ(ଖେ)ଇବା—ଦେ. ବ—ଟକାରୁ ହୁଏତର Rej(ji)ki bhang(ଖେ)ibh ରୌପ୍ୟ ମୁଦ୍ରାରେ ଟୋକାଭାଙ୍ଗ ରୈଜନୀଭଙ୍ଗାନା ବଦଳାଇବା—To change whole rupees into small silver coins.	
ରେଜଲିଉଶନ—ବୈଦେ. ବ (ଇ. ରଜଲିଉଶନ) — ସର୍ବ ସମିତିର Rejaliusian ନିର୍ଣ୍ଣାରଣ—Resolution of a ରିଜଲ୍ୟୁସନ ରିଜଲ୍ୟୁସନ (ରେଜଲ୍ୟୁସନ—ଅନ୍ୟରୂପ)	meeting.
ରେଜା—ବୈଦେ. ବି (ପା. ରେଜା)—୧। ହୁଏବ; ଅଛି ମୂଲ୍ୟର(ମୁଦ୍ରା)— Rejକ ୧. Small (coins) ୨। ବଳଦହାରରୁ ବଳପଢିଥିବା ରେଜା ଖୁଚରେ ରେଜା ହୁଏ ହୁଏ (ଶତ)—୨. Small redundant (bits.) (ଯଥା—ରେଜା ସୁନା, ରେଜା	

ରୂପା, ରେଜା ମାହାଲ, ରେଜା ଲୁଗା । ୩। ବାଜେ— 3. Miscellaneous. ବ—୧। ଖେବ ହୁଏ— 1. Small coins. , ୨। ହୁଏ ହୁଏ ଅନାବଣ୍ୟକ ଶ୍ରୀମାନ—୨. Small redundant bits. ୩। ରବ ଜିନିଷ; ବାଜେ ବସୁ—3. Miscellaneous articles; lumber. ୪। ରାଜମିଶ୍ରିକୁ ଇଟା ଚକ ଅଛି ସୋବାରବା ଟୋକା—୪. A boy who helps a mason by bringing to him brick, mortar etc. * । ଗଳଇ ସୁନାକୁ ଓ ରୂପାକୁ ତାଳ ତାଳ କରିବା ପାଇଁ ବଣିଅବ ବ୍ୟବହୃତ ଶତ— 5. Goldsmith's mould for moulding molten silver and gold into bars. ସାବେ— (କମଲପୁର) ବ—ଚୋକା ମୁଲାଶି—Young girls employed as day-labourers. [ଦ୍ର— ସମଲପୁର ଅଳକରେ ବଡ଼ ମୁଲାଶିଙ୍କୁ 'କୁଳ' ବୋଲିଯାଏ; ଦୂରକାଳର ହିନ୍ଦରେ ପ୍ରତିକିତ ରେଜା ଶକର ଅର୍ଥ ଅର୍ଥ])	
ରେଜା ମାହାଲ—ବୈଦେ. ବ (ପା. ରେଜା+ମହାଲ)—ଅଳ୍କ ଜମାର Rejā mahala କରିଦାର; ବାଜେ ମାହାଲ—Petty estates.	
ରେଜା ମାହାଲ ରେଜା ମହାଲ	
ରେଜା ରୂପା—ଦେ. ବ—ଅଳକାର ଆହିର ବଳପଢିଥିବା ହୁଏ ରୈପିନ Rejā Rūpā ଝଣ—Small redundant bits of ରେଜା ରୂପୋ ରେଜା ରୂପା silver. [ଦ୍ର—ଏହିପର ରେଜା ସୁନା, ରେଜା ଲୁହା ଅଛି ହୁଏ ।]	
ରେଜା ଲୁଗା—ଦେ. ବ—ବଳଦହାରରୁ ବା କୁର୍ରାଅହିରୁ ବଳପଢିଥିବା Rejā lugā ଲୁଗା—Bits of cloth remaining ରେଜା-କାପଡ଼ ରେଜା କାପଡ଼ after use.	
ରେଜିଆ(ସ୍ତ୍ରୀ)—ବୈଦେ. ବ(ଜାମ) (ପା.ରେଜିସ୍ଟ୍ରୀ)—ଭାବରେ ଶ୍ରୀମାନ୍ଦିର Rejīā(yā) ଶତାବୀର ୧୮ ଶତରେ ବାଜରୁ କରୁଥିବା ଦାସ- ରେଜିଆ ରେଜିଆ କଣ୍ଠୀୟ ମୁସଲମାନ୍ ବଳବନ୍ଧର ଜଣେ ସଣି— Rezia, a queen of India of the Slave Line (Mahomedan) of the 13th century. [ଦ୍ର—ଏହାକ ବଜାରା ଦିଲ୍ଲିରେ ଥିଲା । ଏ ପୁରୁଷଙ୍କ ପର ପୁରୁଷଙ୍କବାଚକ 'ଶୁଳ୍କାନ' ରୂପାକୁ ପ୍ରତିକିତ କରୁଥିଲେ । ରେଜଥ ଅଳ୍କୁ ଦୟାବଣୀ ଓ ନ୍ୟାୟପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ଥିଲେ; ଏହାକୁ ସବସବର ସାମନ୍ତମାନେ ହଜ୍ଞା କରୁଥିଲେ ।]	
ରେଜିମେଣ୍ଟ—ବୈଦେ. ବ (ରେଜିମେଣ୍ଟ) ସେନାର ଏକଭାଗ— Rejiment Rejiment	
ରେଜିମେନ୍ଟ ରେଜିମେନ୍ଟ, ରିଜମିଟ	
ରେଜି(କ, କେ)ଷ୍ଟ(ଶ୍ଵାଶ୍ଵାର)ର—ବୈଦେ. ବ (ରେଜିଷ୍ଟ୍ରୀ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରୀର) —୧। Reji(ja,je)sh̄ta(sh̄ta sh̄tr̄a)r ଦଲିଲ ଅଛିରୁ ତିରିତ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରୀର ରେଜିଷ୍ଟ୍ରିଟ କରିବା ପାଇଁ ନିଷ୍ଠାକୁ ବଳକର୍ମିଶା—	

- An officer for registration of deeds.
 - I. হাইকোর্টের প্রধান অধিকার কর্মসূচি—
2. Registrar of a High Court. ৩।
বিশ্ববিদ্যালয়ের প্রধান অধিকার কর্মসূচি—
3. Registrar of a university.

রেজি,(জ,জে)ষ্ট(শ্বাস্তি,প্রিষ্ঠা)র(গু) — বৈদে. বি (ৱ. রেজিষ্ট্রার,
Reji(ja, je)shtā(shṭā, shṭi, sti)r(rī) রেজিষ্ট্রার) — ১।
[রেজি(জ,জে)ষ্ট(গু) — অন্যরূপ] নির্বাচিত নিয়ম অনুসূতে
রেজিষ্ট্রারী রজিষ্ট্রী নির্বাচিত সম্বাদ লিপিবদ্ধ হোবা
নিম্নে ব্যক্তভুক্ত বহু—
1. Register. ২। (ৱ. রেজিষ্ট্রী, রেজিষ্ট্রেশন) নির্বাচিত নিয়মানুসূতে
নির্বাচিত বিষয়াক লিপিবদ্ধ করবা কার্য—
2. Registration. ৩। নির্বাচিত নিয়মানুসূতে
পক্ষমানক স্বাক্ষরত বা সন্মানিত দলিলমানক
চিহ্নিত করবা প্রক্রিয়া—
3. Registration of private documents.

রেজি(জ,জে)ষ্ট(শ্বাস্তি,প্রিষ্ঠা,প্রতি,প্রে)র(গু) অন্যরূপ—
বৈদে. বি — Reji(ja,je)shtā(shṭā,shṭi,sta,sti,ste)r(rī) দলিলমান
কর্তৃত রেজিষ্ট্রী করবা এবং বক্তব্য রাখবাপু বিধ—
রেজিষ্ট্রারী আইন
রজিষ্ট্রী আইন
রেজি(জ,জে)ষ্ট(শ্বাস্তি,প্রিষ্ঠা,প্রতি,প্রে)র(গু) অ(আ)পি(পি)স(সি) —
Reji(ja,je)shtā shṭi,shṭe,sta,sti,ste)r(rī)
a(pi)(phi)s(si) বৈদে. বি—(ৱ. রেজিষ্ট্রেশন
রেজিষ্ট্রারী আফিস অফিস) — যেকোন কর্তৃত হাইম দলিল—
রজিষ্ট্রী আফিস মানকু রেজিষ্ট্রেশন করন্তি—
Registration Office.

রেজিষ্ট্রেশন অফিস (কর্তৃত)
রেজি(জ,জে)ষ্ট(শ্বাস্তি,প্রিষ্ঠা,প্রতি,প্রে)র(গু) কর্তৃত(বে)গু } —
অন্যরূপ
রেজি(জ,জে)ষ্ট(শ্বাস্তি,প্রিষ্ঠা,প্রতি,প্রে)র(গু) কর্তৃতবা—
কর্তৃত রেজিষ্ট্রেশন অফিস (কর্তৃত)
রেজিষ্ট্রার করা দলিল রেজিষ্ট্রার চিহ্ন করবা—
1. To register a document (said of a
Registration Officer.) ২। অপে লেখিত্ববা
ও স্বাক্ষর করিবাবা দলিলের অপার স্বাক্ষরকু
রেজিষ্ট্রার স্বাক্ষরে স্বীকৃত করিবাদ্বাৰা হাইমক
হাব তাৰা রেজিষ্ট্রেশন কৰিবাবা—
2. To admit the execution of a document and so to
enable the Registrar to register it.
রেজি(জ,জে)ষ্ট(গু) পুস্তক(বহু)—
বে. বি.—যেকোন পুস্তকৰে
Reji(ja,je)shtār(rī) pustaka (bahi) সক কর্মসূচি—
রেজিষ্ট্রারী বই মানে নির্বাচিত বিষয়াক পুরণ কৰন্তি—
রজিষ্ট্রী বহু A register (book).

ରେଜି.ଟ,କେ)ଷ୍ଟ(ଷ୍ଟା,ଷ୍ଟି,ଷ୍ଟେ,ସ୍ଟା,ସ୍ଟି,ସ୍ଟେ)ସା ପିସ୍-ବେଦେ.ବି.—(ରେ)
 Reji(ja,je)shṭa(shṭā,shṭi,shṭe,sta,sti,ste)rī phis.
 ରେଜିଷ୍ଟୋରୀ ଫିସ କୌଣସି ଦଲିଲ ବା ବିବାହାତିକୁ ଧାରିମଳିହାଏ
 ରଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ଫିସ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ କରିବା ପାଇଁ ପଞ୍ଚବର ଦାଖଲ କରିବା
 ଶଳ—Registration fees

ରେଜି(ଜ,ଜେ)ଷ୍ଟୁ[ସ୍ତ୍ରୀ,ଶ୍ଵରୀ,ଶ୍ଵେତ]ଙ୍କ ବିବାହ— ଦେ. ବି —ଗେନ୍ଡର କର୍ମନ୍-
Regi(ja,je)shtā,(shtā,shtī,shtē)rī bibhāshā ସ୍ତ୍ରୀଲମାକୁ;
ବ୍ରେଜିଷ୍ଟାରୀ ବିବାହ କରୁ ନ ଯାଇ, କର କନ୍ତୁ ବିବାହର ହେଲେ
ଗଜିଷ୍ଟରୀ ବିଶ୍ଵାହ କୋଳ ସରକାରୀ କେଜେଷ୍ଟୁରେ ଲିପି ବଳ କରାଯିବା
ବିବାହ—Marriage under the Civil

Marriage Registration Act.

ରେଜି(ଜ,ଜେ)ଷ୍ଟ(ସ୍ଥା,ସ୍ଥୁ,ଶ୍ରେ)ର(ରୀ) ଭୁକ୍ତ—ଦେ. ବଣ— କୌଣସି
 Reji(ja,ja)e shṭā(shṭā,shṭi,shṭe)r(rī) ବନ୍ଧୁ)
 bhukta ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେ ବହରେ ଲୋକା ପାଇଥିବା; ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେ
 ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେରୀ ଭୁକ୍ତ ବହରେ ଚଢ଼ିଥିବା—(Any matter) Entered
 ରଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ଲିଖାହୁଥା in or included in a public
 register.

ରେଜି(ଜ,କେ) ଷ୍ଟୁର(ସ୍ତ୍ରୀ) ରେ ଚାହା(ତେ)ଇବା—ଦେ. କି—ବୋଲିପି
Reji(ja,je)shṭara(rī)re chāidhā(rdhe)ibā ବିଷୟକୁ
ରେଜିଷ୍ଟରିତେ ଚାନ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେଶନ କହିରେ ଲେଖିବା—
ରେଜିଷ୍ଟରମେ ଚାନା To enter a matter in a register.

ରେଜି ଜ,ଜେ)ଷ୍ଟା;(ଷ୍ଟ,ଷ୍ଟୁ,ଷ୍ଟେ)ର(ରି) ହାତମ କେବେ. ବ-ସେଉଁ ଏକ-
Reji(ja,je)shtā(shtā,shti,shte)ra(rī) କର୍ମଷ୍ଟା
hākima ଦଲିଲଗାଳ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ କରୁଣ୍ଠ—Registering
ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାଟ୍ରୀ ଅକ୍ଷିମ୍ ଅଫିସର; a Registrar.

रजिस्टरी हाकिम (रेजिल,जेल) [खुल्लि] द्वादश प,
रेजिल,जेल) [खुल्लि] अधोवर् अनुप्रयुक्ति
रेजिल्यूट्यू—बेबेदे दिल (डॉ. रेजिल्यूट्यू) —रेजिल्यूट्यू बग
Registered.

ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ଏଣ୍ଟରୀ **ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ — Registerd.**
 ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ଏଣ୍ଟରୀ (ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ବ୍ୟାକ୍ — ଅନ୍ତରୂପ)
 ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ (ଶ୍ରୀ)ଶନ୍ — ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍) —
 Rejishte(shre)shn Rejistreashan ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ କରିବାର ପ୍ରକିଳ୍ପା —
 Registration

ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ ଏକ୍ସାମନ Registration.
 ରେଜେ(ଜା)ଇ—ବେଦେ, ବି (ଆ. ରଜାର) —ତୋଷକ; ରଚରେ
 Reje(jā)i ତୁଳା ଦିଅ ଯାଇ ସିଲ୍ଲଇ ହୋଇଥିବା ପତଳା ଶେସ;
 ରେଜାଇଁ ଶାତଦିନେ ଘୋଡ଼େଇ ହେବା ତୁଳାର ଶାତବନ୍ଧ—?
 —
 —
 —

ରେଜ୍ହେଇ—ଶାତେ (ବସ୍ତର) —ରେଜେଇ (ଦେଖ)
Rejhei . : Rejei. (See)

ରେଞ୍ଜ୍ (ଅୟ) — ଦେବିତେ. ୭ (ରେୟ) — ବହେଇ, କମାର ପ୍ରକଳି
Reñcha(ଅନ୍ଚି) କାମରେ କୌଣସି ପାଦାର୍ଥକୁ କଷି କର
ରେଙ୍କ (ଫିଂ) ଧରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ସବ ବିଶେଷ—
ରୈଆ (ଆରୋ) A wrench (instrument).

ରେଙ୍—ବୈଦେ, ବି—(ରେଙ୍) —ସରକାରୀ ବନ ବିଭାଗ ଓ
Reñj ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଲ୍ଲଗର ଶାସନ ସୌକର୍ଯ୍ୟାର୍ଥ କିରଳୁ ହୋଇଥିବା
ରେଞ୍ ଇଂଜ କିଲାର ବା ଆଖର ରହିଲ ଅଣ୍ଟ—A range or
subdivision.

କେତେ=କେତେ ଟଙ୍କା (ରୁ. ଟଙ୍କା) =୧ | କହୁଛି ମନ୍ଦିର: ଦେଇ-

Ret	1. Rate. ୭ ମୂଲ୍ୟର ନିର୍ଦ୍ଦେଶୀଳତା—2. Fixed rate or price. ୯ ବିକାର ଦର—3. Market rate. ୪ ହାରହାର ଦର—4. Average rate.
Rule	* । ନିୟମ—5. Rule. ୭ ଅନିଲକ୍ଷମାୟ ନିୟମ—
	6. Fixed rule. ୭ ଦ୍ରବ୍ୟର ସ୍ଥିତିରେ ଦର—
	7. Fixed rate of an article. ୮ ଦରଦର; ହାର; ଅନୁପାତ—8. Average; ratio. ୯ ମିଶନରୀଏଲିଟିର ପ୍ରକାକ ଦେବା ଟକସ-9. Municipal rate; rate or tax payable to the Municipality.

ରେଟ୍ କରା ରେଟ୍ କରନା
ରେଟ୍ ଧରିବା—ଦେ. ବ—୧ । ଗୋଟିଏ ନିୟମରେ କାର୍ଯ୍ୟ ହେବା ପାଇଁ
Ret dharibକୁ ଜିଗର କରିବା; ରେଷ୍ଟ୍ ଧରିବା—1. To insist
ରେଟ୍ ଧରା on a rule being strictly followed.
ରେଟ୍ ଘରନା । କୌଣସି ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଦେଖ ମୂଲ୍ୟରେ ବିକ୍ରି କରିବା
ପାଇଁ ଜିଗର କରିବା—2. To insist on selling
 a thing at a fixed rate

ରେଟ୍ ପେଆସ୍ (ୟା)ର — କୌଣସି. ବ. (ଲୋ. ରେଟ୍, ପେଆସ୍)—
 Ret pe(a)yar ମିଶ୍ରନିଧିପାଳିତିକୁ ହିକସ ଦେବାଳୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
 ରେଟ୍ ପେଆସ୍ର ରେଟ୍ ଦେନେବାଲା Rate-payer of a Municipality.

ରେଡ଼ା—ଦେ. ବିଶ—ରେଡ଼ାଆ (ଦେଖ)
Rerdā Rerdīā (See)

ରେଡାଶୋଲ—ଦେ. ବି (ନାମ) —ରେଡାଶୋଲ (ଦେଖ)

<u>Rerdakhola</u>	<u>Rerdhakholā</u> (See ରେଡ଼ ବେଡ଼ା — ଦେ. କି(ବନ୍ଧୁବନ୍ଧୁତକ) — ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ରେଡ଼ିଆ କା
<u>Rerdarerda</u> ରୋଡ଼ାରୋଡ଼ା	ଛୁଟ ବଜୁର ଦ୍ୱୟ—A collection of small uneven things (e.g. shingles)

ରେଡା(ରା)ରେଡି(ରି)—ଦେ. କ ୫ ବିଶ—ଅନେୟାହୀରେ ଠେଲା-
Rerda(r̥dha)rredi(r̥dhi) ଠେଲା—Mutual push-
ଠେଲାଠେଲି ରେଡାରେଡି ing; jostling.

ରେଡ଼ି—ବୈଦେ. କଣ (ଉ. ରେଡ଼ି) — କୌଣସି କାହାରୁଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତୁତ —
 Redi Ready. ବୈଦେ. ଅ—କୌଣସି କାହାରୁ
 ରେଡ଼ି ରେଡ଼ି (ସଥା—ତୁଳ୍ଯ, କଥାଯୁଗ, ଦୌଡ଼ାବୌଡ଼ି
 ଅଧି) ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରହିବା ସୂଚକ ଶବ୍ଦ—
 Ready (a word used to denote readiness
 of persons about to begin something
 (e. g. a race).

କେଡ଼ି—ଦେ. ବି (ସ୍ତୋ. ଏରଣ୍ଡ) — ୧ । ଏରଣ୍ଡ; ଗବ—
Kerdi 1. Castor seed. ୨ । ରେଡ଼ି (ଦେଖା) —

ରେଡ଼ି ଅରେଡ଼ି 2. *Rerdhi* [See] ବୈଦେ,
ଏଡ଼ି ଯେଡ଼ି ୩—(ପା. ଏଂଡା) —ଗୋଡ଼ର ଗୋଇଠି—
[ଉ—ଦୁଇ ହାତରେ ଅଳଂକଳକୁ ଟେକଲୁ, ପକାଇ ଥରେ
ତଳେ ରେଡ଼ିରେ ପେଣିଲୁ । କୃଷ୍ଣବଂଦ୍ର. ମହାଭାବତ.
ଦୋଶ] ୪ ଗୋଡ଼ର ଗୋଇଠିରେ ଆସାଇ--1. Stroke
with the heel. ୨ । ଘୋଡ଼ିବାରମାନେ ଘୋଡ଼ାକ
ବାଖକୁ ଉଣିବା ଧାଇଁ ଜୋକାର ଗୋଇଠିରେ ପେଣୁ
ଲୁହାକଣ୍ଠା ପିନ୍ଧି—2. A spur used by a rider.
[ଉ—ସଜ କର ଚଢ଼ୁକେ ଘୋଡ଼ାକୁ ଚଢ଼ିଲେ, ରେଡ଼ିକ
ମାର ଧାଢ଼ି ଧାଢ଼ି ବାହାରିଲେ । କୃଷ୍ଣବଂଦ୍ର. ମହାଭାବତ
ଅଦି !] ବୈଦେ. ଅ (ଇଂ. ରେଡ଼) —ଖେଳ ଥାବି ଅଗମ

ବେଡ଼ି	କରିବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିବା ପାଇଁ ଖେଳକମାନଙ୍କ
ଇଟି	ବନ୍ଧକରୁଛି ସକେତ—(Interj) Ready ! a term used to denote that the players of a game should be are ready to begin

ରେଡିଆ]ମ—ବୈଦେ. ବି (ରଂ. ରତ୍ନମ୍)—ଶ୍ରୀ ୧୯୯୮ରେ
Redia(ya]m ଅବସ୍ଥାକ ଅଭ୍ୟାସ ପକ୍ଷି ବିଶିଷ୍ଟ ମୌଳିକ ଧାରୁ-
ରେଡିଆମ ବିଶେଷ—Radium. [ବ—୧ ଧାରୁ ଅବସାରଣ
ରେଡିଆମ ଅଟେଟ । ଏହାକୁ ଶକ୍ତିର ସହିତରୂପ ବୋଲି ବିବେଚନା
କରାଯାଏ । ଏହା ଛାତ୍ରଙ୍କ । ଏ ଧାରୁର ଅବସାରବାବାର
ପରମାଣୁ ସମ୍ବଲୀୟ ବୈଜ୍ଞାନିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ବନ୍ଦୁକ
ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘାଥିଲା ।]

ରେଡ଼ି(ର୍ଦ୍ଧି)ଆ(ସ୍କ୍ରୀ) — ଦେବ. ବିଜ. (ସ. ଚାନ୍ଦ) — ୧ । ଟାଣୁଆ—
 Redi(rdhi)a(yୁ) 1. Hard. ୨ । ଅବାଧ—2. Insub-
 (ରେଡ଼ା—ଅନ୍ୟରୂପ) ordinate. * । କଙ୍କରମୟ—
 ଶକ୍ତ, ଅବାଧ 3. Shingly. ୪ । ଉତ୍ତରଦାୟକ; ଜବାବଦେବ
 ରୋଡ଼ିଆ (ଭୁବ୍ୟ) — 4. Perverse, recalcitrant,
 * । ବର୍ଷର: କର୍କଣ୍ଠ—5. Coarse; uneven.

ରେ(ରା)ଡିଓ—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ରେଡ଼ିଓ)—କହୁ ଦୁଇରେ ଉଚାରିତ
Re(rā)dio ଶଳ ଓ ଗୀତ ଅଧି ଶୁଣିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ବେଳାର
ରେଡିଓ ବୈଦେ କବ ପନ୍ଥ—Radio. ୮ ଦ—ଉଜ୍ଜାରିତ ଶତମାନ

ଇହିଆ ଶୂନ୍ୟରେ ବିଶ୍ଵାଳକ ଲହସ୍ତାର ବୁନତ
ହୋଇ ଏ ବସରେ ସବୁର ପରିଦ୍ୱାମଣ କରୁଥିଲା । ଏହି
ରେଡ଼ି ଯନ୍ତ୍ରିତାର ଉଚ୍ଚ ସରମାନଙ୍କୁ ସେ କୌଣସି ପୁନରେ
ଧ୍ୱନୀର ପାରେ ।]

ରେଡ଼ି ତେଲ—ଦେ ବ—ରତ୍ନା ତେଲ—

Redi tela

Castor oil.

ରେଡ଼ି—ପ୍ରାଦେ. (ନାମ) ବ—(ନାମ)—ମାନ୍ଦାଜିପ୍ରଦେଶର ଧଳ

Reddi ଅଗ୍ରହଣ ଲାଭ ଦିଶେ—Reddi; a non-Brahmin sect of Madras who are generally rich.

ରେଡ଼ି(ରତ୍ନ)ବା—ଦେ. କ—୧ । ଅସମ୍ଭାବ କରିବା—1. To dis-respect. । ସ୍ଵାମୀର ଆଦେଶରୁ ଅବଳୀ
ଅମାନ୍ୟ କରା କରିବା—2. To disregard the master's
orders. । (ଅଦେଶ ଅଛି) ଏହିବା; ଲାଭନ
କରିବା—3. To infringe or transgress
ଠେକା (dorer etc). । । ଠେଷିବା—4. To push-
ରିତନା । । କବାଟ ଥିବ ତରକାଠ ଦେହରେ ଠିକ୍‌ମତେ ନ
ଲାଗି ଠେଷିବା—5. Not to fit (said of a door
ଜୀଦକରନା not fitting well to a frame). । । ରେଷେ
ହତନା ଧରିବା; ଏକ ଜିବ ଧରିବା—6. To insist on a
particular thing.

ରେଡ଼ି ମାରିବା—ଦେ. କ—ରେଡ଼ିହାର ଅଗାତ କରିବା—

Redi māribā To strike with the heel.

ଗୋଡ଼ାଲି ମାରା ଏଂଡିମାରା

ରେଡ଼ାଖୋଲ—ଦେ. ବ—(ନାମ)—ସମ୍ମଲପୁର ପାର୍ଶ୍ଵବର୍ତ୍ତୀ ଏକ ଶ୍ରେଣୀ
Rerdha khola ରତ୍ନଜାତ ରତ୍ନ—One of the Oriya
states adjoining Sambalpur. [ଦ—ଏହି
ରତ୍ନବଶର ରାଜାମାନଙ୍କ ସନ୍ତୁକ୍ତ ‘ଶଙ୍କପଦ୍ମ’ । ଜଗବନ୍ଧ
ପ୍ରାଚୀନ ଭାଲୁଳ ।] ମଗର ଲେହଟ ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ ।]

ରେଡ଼ି (ଇତ୍ୟାଦି)—ରେଡ଼ି ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Kerdhi (etc) Redi etc. (See)

ରେଣୁ—ସ. ବ.—ର ଧାରୁ=ବଧ କରିବା+କର୍ତ୍ତ୍ଵ. କୁ—୧ । ଧୂଳ-
Kənu 1. Dust. । । ରୂପୀ—2. Powder. । । ପରିଗ—
3. Pollen of flowers. । । ଅଣ୍ଟୁ; ପରମାଣୁ—
4. Atom. । । ଏକ ବଢ଼ା କରିବିର । । । ରାଗରୁ ଏକ
ରାଗ—5. Three hundred thirty sixti
part of a cowrie (shell-money). । । । ଅଛି
ସୁଧୀଶ; କଣିକା—6. Very small particle.
। । । ଅଛି ସୁଧୁ ପରମାଣ—7. Very little quan-
tity. । । । ରେଣୁକା (ଦେଖ)—8. Renukā
(See). । । ବାଲ—(ହ. ଶ.)—9. Sand.
। । । ବିତଳ [ହ. ଶ.]—10. Embellica Ribes.
ପ୍ରାଦେ. (ରତ୍ନଜାତ)—ବ—ଏକପ୍ରକାର ବନ୍ୟ ଗଛ—
A kind of wild tree. [ଦ—ଏହାର ବାଠ
ଟାଣାଥ ଓ କହୁତ କାମରେ ଲାଗେ ।]

ରେଣୁକ—ଦେ. ବ—(ସ. ରେଣୁକା)—ଉଷ୍ଣରେ ବ୍ୟବହୃତ
Renuka ମରିବୁବୁଦ୍ଧ—Name of a
ସ. ନାମ—ହରେଣୁ, କିଳା,
ବୌନ୍ଦୀ, କପିଳା, ରୁଷକା,
ଅଶ୍ଵାଶା, ବୃତ୍ତାକ୍ତା, ବର୍ଷା,
ଶରନାଦିନା, କାନ୍ଦା, ନନ୍ଦିନା,
ଅନୁଷ୍ଠାନ, ଲୟ, ପିତ୍ତବର୍ଦ୍ଧିକ, ଅନ୍ତି-
ମହିଳା, ବରସୁଦୀ, ହମା,
ରେଣୁ, ରେଣୁକା, ପାଣୁପଶୀ,
ହରେଣୁକା, ସପଣ୍ଟିକା,
ଶିରିଶା, ଶାକ୍ତା ବୁର୍ବା(କୁ) କଣ୍ଟୁ, ବିଷ ଓ ଦାହନାଶକ—
ଦେମଗନ୍ଧିନା, ଧରଣୀ,
ବପିଲୋମା, ହେମବଜା, ବରଂକଣ୍ଠ, ଦରମୁଣୀ ।
ତେ. ବୌନ୍ଦୀ ମ. ରେଣୁକ ଗା. ସେଣ୍ଟ ଶୁ. ହରେଣୁ
ରେଣୁକ ସମ୍ମାନ୍ତରକ ଘର

ରେଣୁକା—ସ. ବ—(ରେଣୁ+ସାର୍ଥୀ କ+ଶ୍ଵା. ଅ)—୧ । ଧୂଳ
Renukā [ହ. ଶ.]—1. Sand. । । ଧୂଳ(ହ. ଶ.)—
2. Dust. । । । ରେଣୁକ (ଦେଖ)—3. Renuka
(See) । । ରେଣୁକା ଶର୍ତ୍ତ (ଦେଖ)—Renukā
Tirtha (See) । । ପରଶୁରାମ ମାତା—5.
Name of Parâsurâma's mother.
[ଦ—ଏହାକର ଅନ୍ୟ ନାମ କୋଣାକ୍ଷା । ଏ ଧର୍ମବିଶ୍ଵା
ପ୍ରସେନଜିତ ରାଜାକ କରିଥା । ଜମଦଳୀ ରକ୍ଷିତ ସହିତ
ଏହାକର ବିବାହ ହେଲାରୁ ତାଙ୍କ ଭିତ୍ତରେ ଏହାକର
ପାଞ୍ଚଗୋଟ ପୁରୀ ଜୀବିଥିଲେ । ପରଶୁରାମ ସେମାନଙ୍କ
ମଧ୍ୟରେ ସବା କଳିଷ୍ଟ । ଦିନେ ରେଣୁକା ସ୍ନାନାର୍ଥ ନବାକ୍ଷର
ସାଇଥିଲେ; ସେଠାରେ ଗନ୍ଧବ୍ୟାଳ ଚିନ୍ତରଥିଦର ଅପ୍ରକା-
ମନଙ୍କ ସହ ଜଳବେଳ ଦରଳ କର ଏହାକର ଚିତ୍ରଗୁଣ୍ଠଳୀ
ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା । ଏ ଶୂନ୍ୟ ଧୂଳ ପେର ଅସିଲ ପରେ
ଜମଦଳୀ ପୋଗବଳରେ ଏହାକ ଚିତ୍ରଗୁଣ୍ଠଳୀ ବିଷୟ
ଅବଶତ ହେଲେ ଏବଂ ଏହାକୁ ବଧ କରିବା ନିମନ୍ତେ
ନିକର ପୁନମାନକୁ ଅଦେଶ ଦେଲେ । ଅଗ୍ରଜ ରୂପ ପୁରୀ ଏ
ଅଦେଶ ପାଇନ କରିବାକୁ ଅସୀକାର କଲେ; କିନ୍ତୁ କଳିଷ୍ଟ
ପରଶୁରାମ ପିତାଦେଶ ଅନୁଷ୍ଠାନେ ମାତାଙ୍କୁ ବଧ କଲେ ।
ତଥୁଁ ଜମଦଳୀ ପରଶୁରାମଙ୍କ ପ୍ରତି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ବର
ଦେବାକୁ କହିବାକୁ ସେ ମାତାକର ପୁନର୍ଜୀବନ ରିଷ୍ଣ
କଲେ । ପରେ ପରଶୁରାମ ଉପସାର୍ଥ ଗରୁ ବାହାରିଯିବାରୁ
ଜମଦଳୀ କାର୍ତ୍ତର୍ମର୍ମବନ୍ଦୀଶ ପୁରୀରେ ହତ ହେଲେ ।
ପରଶୁରାମ ଉପସାର୍ଥ ଫେର ଅସି ମାତାକଠାରୁ ଏହି
ଦୂଷକାଦ ଶକ୍ତି କରିବା ମାତ୍ର ଅତ୍ୟନ୍ତ କୁନ୍ତି ହୋଇ
ଭିତ୍ତିଲେ ଏବଂ ଏକବିଂଶ ବାର କଷିଯିବୁ ବଧ କର ପୁନ୍ରଜୀବନ
କାଶିଷିଯ କରିବେ ବୋଲି ପ୍ରତିକ୍ଷା କଲେ । ରେଣୁକା
ଏହା ଶୁଣି ପ୍ରସନ୍ନତତ୍ତ୍ଵରେ ପରିକ ଚିତାନଳରେ ପ୍ରବେଶ
କର ତନୁତ୍ୟାଗ କଲେ ।]

ରେତଳ—ସ. ବ. ପୁଂ (ରେତଳ+କନ୍ତୁ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତୁ ଅ) —ସନ୍ତୁତ —

Retaja (ରେତଳା—ଶ୍ଵି) Offspring; child (Apte).

ରେତଳା—ସ. ବ (ଶ୍ଵି) [ରେତଳ + ଅ]—୧ । କଳା—

Retajā 1. Female child. ୨ । ତାଲୁକା—

2. Sand (Apte). ୩ । ମରୁବୁଦ୍ଧି [ହୃ. ଶ୍ଵି]—

3. Desert.

ରେତଳ—ସ. ବ (ସା ଧାରୁ=କ୍ଷରତ ଚେବା + କର୍ତ୍ତୁ ଅନ) --ସର୍ପ; ଶ୍ଵତ୍ତ —

Retana Sperm; semen.

ରେତ ପ୍ରଣାଳୀ—ସ. ବ—(ଅଧୁକଳ ପଶୁରବିକ୍ଷାନ)—ସର୍ପନଳି;

Reta pranālī ପୁରୁଷର ରିଙ୍—The seminal tube or duct; Tubuli Seminifera.

ରେତ(ତୋ)ମାର୍ଗ—ସ. ବ (ଶ୍ଵି ରେତ)—ସର୍ପନଳି; ପୁରୁଷର ଲିଙ୍ଗ—

Reta(to)mārga The seminal duct or canal (Apte).

ରେତସ—ଦେ. ବ (ସ. ରେତସ)—ରେତସ (ଦେଖ)—Reta_h

Retasa (See) (ଉ—ମୁଖ ରେତସ ଅନୁବନେ, ମେଥୁନ ପୁରୁଷ ଅନନ୍ଦେ—ଜଗନ୍ମାଥ ଭାଗବତ ।)

ରେତ(ତାଙ୍କ)ସେକ—ସ. ବ. (ଡେଇନ୍ଦ୍ରନାର୍ଥ ଶ୍ଵିର) ଗର୍ଭରେ ସର୍ପଯୁପନ—

Reta(tah)seka The depositing of semen inside the womb of a woman by copulation.

ରେତ—ଦେ. ବ (ସ. ରେତ=ଧୂଳି)—ଉତ୍ତା—

Reti ଉତ୍ତା, ରେତୀ ରେତୀ File; filing instrument.

ରେତ କରିବା—ଦେ. ବ—କୌଣସି କୁବ୍ୟକୁ ଉତ୍ତାରେ ପରେବା—

Reti karibha ଉତ୍ତାବସ୍ଥା ରେତନା To file; to rasp.

ରେତ୍ୟ—ସ. ବ (ସା ଧାରୁ=ଗମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୁ ଯ) —ପିତ୍ତଳ—

Retya Brass.

ରେତ୍ର—ସ. ବ (ସା ଧାରୁ—ଗମନ କରିବା, କ୍ଷରିବା+କର୍ତ୍ତୁ ର) —୧ ।

Retra ଶୁଦ୍ଧ—1. Semen. ୨ । ପକ୍ଷିବସ୍ତ୍ର—2. Silk

cloth. ୩ । ପାରଦ—3. Mercury. ୪ ।

ଅମୃତ—4. Nectar (Apte) ୫ । ଶୁଦ୍ଧାସିତ ଚାର୍ଷି—

5. Perfumed powder (Apte)

ରେତ୍ରା—ପ୍ରାଦେ (ସମଲୟୁର) ବ—ରକା; କାଠ ଆଦିକୁ ଶୁଦ୍ଧ ସମତ୍ତି

Rendā ୬ ତକଣ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ କରେଇବି ଶକ୍ତି—

ବିଶେଷ—Carpenter's plane.

ରେପ—ସ. ବ(ରିପ୍ ଧାରୁ—ବଧ କରିବା, ଅଗାତ କରିବା, ନିନାକରିବା +

Repa କର୍ତ୍ତୁ ବା କର୍ମ ଅ; କିମ୍ବା ରିପ୍ ଧାରୁ—ଶବ୍ଦ କରିବା+କର୍ତ୍ତୁ

ଅ) —୧ । ମାତ—1. Low; mean, base. ୨ । ନିର୍ଦ୍ଦୟ

2. Cruel. ୩ । କୁପଣ—3. Miserly.

ରେପଣା—ପ୍ରାଦେ (ୟାତ୍ରୁର ଓ କାଲେଶ୍ଵର) ବ—ଶେତ କରିବ ଏକ

Repanā ପ୍ରାନ୍ତରେ ଗଦା ହୋଇଥିବା ବାଲିକୁ ଶୁରାପାଡ଼େ

ଶେଲାର କରିବିଲୁ ସମତଳ କରିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ଗୋଟିଏ

କାଠର ପଟା (ପାଦାର ଦୂର ମୁଣ୍ଡରେ ଦରଢି କା ବାରୁଶି

ଲାଗିଥାଏ ଓ ପାଦାର ପୁରୀ ଭ୍ରମରେ ମର ପର ମନୁଷ୍ୟ କା

ବଳଦକହାର ଟଣାଇବାକୁ ହୁଏ) —A long wooden plate for levelling a field by drawing it over loose uneven earth or sand

ରେ(ବ)ପା(ଫା)ର—ବୈଦେ. ବ (ର. ସପର) —ପତଳା ଶିତବସ—

Re(rā)pa(phā)ra Thin warm sheet; wrapper.

ରେପା(କା)ର ରୈପର

ରେପ—ସ. ବ (ର+ରପ) —୧ । ବଳକୁ ‘ର’ ଅକ୍ଷର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ

Repha ପଦରେ ରହିଲେ ତାହାର ଚିହ୍ନରୂପେ ସେହି କର୍ଣ୍ଣିର

ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ତାହାରପାଖରେ ଦିଆଯିବା ‘’ ଚିହ୍ନ—

1. The sign ‘’ , given on the right side top of a letter to which the letter ‘r’ is prefixed. [କୁ—୧ । ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତନବର୍ଣ୍ଣ ପକ୍ଷରେ ହସନ୍ତୁ ‘ର’ ରହିଲେ ତାହା ରେପ (‘’) ଅକ୍ଷର ଧାରଣ କରି ଭକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତନବର୍ଣ୍ଣର ମସିକରୁ ଯାଏ ଓ ‘ର’ ପୁଣେ କୌଣସି ହସନ୍ତୁ ବ୍ୟକ୍ତନବର୍ଣ୍ଣ ରହିଲେ ‘ର’ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତନବର୍ଣ୍ଣ ତଳେ ‘’ (‘ର’ପାଲ) ହୋଇ ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ । (ସଥା—ଶାରୁ+ସ=ଶାର୍ପ; ନମ୍ +ର=ନମ୍ ।) । ରେପ ରତ୍ନ ତଳେ ତ, ତ, କ, ଶ, ତ, ଦ, ଧ, ନ, କ, ମ ଓ ଯ, ଏହି ଅକ୍ଷରରସତିକର କରିଲୁରେ ଦୁଇ ହୁଏ । ସଥା—ଅଛନ୍ତା ବା ଅଛନ୍ତା, ଧର୍ମ ବା ଧର୍ମ, କାର୍ଯ୍ୟ ବା କାର୍ଯ୍ୟ, ଭାବ ବା ଭାବ ।] , । ରକ୍ତ—2. The letter ‘ra’ “ । ମନ୍ତ୍ରମାଳିର ଓ ଭୂମର ମନ୍ତ୍ରକରେ ଶୁଦ୍ଧା ‘’ (ରେପ) ଅବୁରିବଶିଖୁ ଦୂଇଟି ନିଶ୍ଚ—3. The two antennae or feelers on the head of the bee or wasp. । (ରିପ୍ ଧାରୁ+ରବ ଅ) ଶାର; ଦୋଧ—4. Anger; rage. * । ସ୍ନେହ—5. Affection. । । । ଶବ୍ଦ (ହୃ. ଶ୍ଵି) —6. Sound. ସ. ବିଶ (ରିପ୍ ଧାରୁ—ନିନା କରିବା+କର୍ମ ଅ) —୧ । ପରିଷ୍ଯ୍ୱ—1. Deserted; abandoned । । ମାତ—2. Low, mean । । କୁପଣ—3. Miserly. । । କୁର—4. Cruel. ପାଦେ(ଯାତ୍ରୁର) ବ—କପଦକ ମାତ—One cowrie even. [କୁ—ସେ ମୋତେ ଗୋଟାଏ ରେପକ ଶାନ୍ତିଲ ନାହିଁ ।

ରେପଣ—ସ. ବ [ରେପ ଧାରୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା+ରବ ଅନ]—ହମାଳ

Rephāna ଗୋରୁର ରବ (ସୁକଳ ତତ୍ତ୍ଵ) —The following of the cow.

ରେପରି—ବୈଦେ. ବ (ର. ରେପଣ) —(ଶୁଦ୍ଧନଳ୍ ଅନ) ଶେଳରେ

Rephari ଖେଳାଟିମାଳକୁ ନିପଳେତ କରିବା ଓ ବିବାଦ ମାମାର୍ଦା

ରେଫରି ପାଇଁ ନିସ୍ତବ୍ଧ ନିରପେକ୍ଷ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି—A referee in

a game of football.

ରେପରେନ୍—ବୈଦେ. ବ (ର. ରେପରେନ୍) —୧ । ଶାତବିଦ ବିଷ୍ୱର

Repharens ଅଲ୍ଲେତକା ବା ଅନୁସନାନ; ଅରଙ୍ଗାନ—

1. Reference. । । (କତରିଥା) କୌଣସି ଅନ୍ତର୍ଜ୍ଞ—

ଏହି ବିଷୟରେ ବା ମଦମାରେ ନିମ୍ନ ଅଧିକାରୀ ନିଷିଦ୍ଧ
ରଦ୍ଦକରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ କୋଟିହାର୍ଷ ଉଚ୍ଛବି କୋଟିହାର୍ଷ
ପ୍ରେରଣ—2. Reference by a Judge to the
High Court on a point of law decided
by a lower Court.

ରେପରେନ୍ ସ୍ଥ କ୍ଲା(କ୍ଲା)କ୍—ବୈଦେ. ବ.—(ଇଂ. ରେପରେନ୍ କ୍ଲାର୍) Repharens kla(klā)rk ଅର୍ଥିବ୍ରେ ହାତମର କୌଣସି
ରେଫରେନ୍ସ କ୍ଲାର୍ ରେଫରେନ୍ସ କ୍ଲାର୍ ବିଷୟର ସନ୍ଦେହ ହେବେ
ପେର୍ କରିଲାଙ୍କୁ ପତର ଯାଏ—Reference-clerk in an office.

ରେପରେନ୍ ସ୍ଥ ବୁକ—ବୈଦେ. ବ.—(ଇଂ. ରେପରେନ୍ ସ୍ଥ ବୁକ୍) Repharens buk ପେର୍ ସ୍ଥକରେ ଖୋଜା ଦ୍ଵାରା ବିଷୟ ମିଳେ—
ରେଫରେନ୍ସ ବୁକ ରେଫରେନ୍ସ ବୁକ Reference book.
ରେପରେନ୍ ସ୍ଥ ଲାଇବ୍ରେରୀ—ବୈଦେ ବ. (ଇଂ.)—କୌଣସି Repharens laibreri ଲାଇବ୍ରେରୀ ବିଷୟର ଅବଶର ପାଇଁ
ରେଫରେନ୍ସ ଲାଇବ୍ରେରୀ ରେଫରେନ୍ସ ଲାଇବ୍ରେରୀ ଖୋଜାଯିବା ପୁସ୍ତକ-
ଗାନ୍ଧି ଅଗାର—Reference Library.
ରେପାଃ(ପାଃ)—ସ. ବିଶ.—[ରିଷ୍ ଧାରୁ—ନିନା କରିବା+କର୍ତ୍ତ୍ବୀ ଅସ୍;
Rephāḥ(pāḥ) ରେପାଃ ଓ ରେପମ୍ ଶକ ୧୩୦ ୧ବ)-୧.
ମତ; ମୁକ୍ତ; ଅଧିମ—1. Low; mean. ୨। ଦୁଃଖ—
2. Wicked. •• । କୁର—3. Cruel. ୪।
କୁପଣ—4. Miserly.

ରେବ [ଧାରୁ]—ସ.—ଗମନ କରିବା; ଗଢ଼କରିବା—

Reb (root) To move; to go.

ରେବଚିନି—ବୈଦେ. ବ.—ରେବଚିନି [ଦେଖ]

Reb-chini Reu chini (See)

ରେବ—ଦେ. ବ. (ଶ୍ରୀ ପୁଣି) (ନାମ) —୧। ଶ୍ରୀ—ରେବଚିନି ବା ରେବା
Reba ନାମୀ ଶ୍ରୀର ଜାକ ନାମ—1. Name for calling
'Rebati' or: Rebātī. ୨। ପୁଣି—ରେବଚିନିକାନ୍ତ
ନାମକ ସ୍ମୃତି ଜାକନାମ—2. A name for
calling Rebati-kānta.

ରେବଟ—ସ. ବ.—(ରେବ ଧାରୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତ୍ବୀ ଅଠ)—
Rebata ୧। ଶୁକର—1. A hog. ୨। ବାତୁଳ ବ୍ୟକ୍ତି—
2. Mad man; a lunatic. ୩। ବିଷ ବୈଦ୍ୟ—3. A
ବିଷକନ୍ତ ବୈଶର ଚିକିତ୍ସାରେ ଅଭିନ୍ନ ବୈଦ୍ୟ—3. A
physician who cures poisoning. ୪। କଦମ୍ବ—4. Plantain tree. ୫। ବାତ୍ୟା; ଦୃଷ୍ଟିବାୟୁ
5. Storm; whirlwind. ୬। ଧୂଳ—6. Dust.
୭। ଇନ୍ଦ୍ରଜାଳ; ଅନ୍ତର୍ଜାଲକ ବିଦ୍ୟା; ଯାତ୍ର ବିଦ୍ୟା; ହାତ-
ସଫେର ଖେଳ—7. Magic; legerdemain.
୮। ଦିଶିଶାବର୍ତ୍ତ ଶର୍ପ—8. A conch with the
spiral winding rightwards. ୯। ସର୍ପ-
କୀତକ; ଜାଗକ; ସାମ୍ରା—9. A snake-charmer.
୧୦। କେଣୁ ବାଉଁଶ (ହି. ଶ.)—10. A kind
of slender bamboo,

ରେବଣ ଚିନି—ଦେ. ବ.—ରେବ ଚିନି [ଦେଖ]

Rebanya chini Reu chini (See)

ରେବତ—ସ. ବ.—(ରେବ ଧାରୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତ୍ବୀ ଅଠ)—
Rebata ୧। ଅରଟବିଧ ଦୂର; ସୁନାର ଗର୍ଜ—1. A tree;

Cassia Fistula. ୨। କଳରୁମଙ୍କ ଶ୍ରୀ ରେବତାଙ୍କ
ପିତା—2. The name of the father of
Balarāma's wife. [ଦ୍ୱ—ରେବତ ଅନନ୍ତରଭାବକ
ପୁଣି ଓ ଶର୍ପାକର ପୌରୀ ଏହାକୁ ରାଜଧାନୀ
ଅହାଙ୍କ ରେବତ ନାମରେ ଏକ ଅନୁପମରୂପଲବଣ୍ୟକଣ
କନ୍ୟା ଜନ୍ମିଥିଲେ । ରେବତଙ୍କ ବିବାହକାଳ ଉତ୍ସବରେ
ଦେବାରୁ ରେବତ କଳ୍ୟାପାଇଁ ବର ଅନ୍ତେଷ୍ଟର କରିବାକୁ
ବୃଦ୍ଧାଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲେ ଏବଂ ସେଠାରେ ସାମଗ୍ରୀ
ଶ୍ରବଣରେ ଦୂରଧ୍ୱନି ହୋଇ ବନ୍ଦ ସୁର କାଳ ମୁହଁର୍ଭବରୁ
ଯାପନ କଲେ । ଶେଷରେ ସେଠାରୁ ଫେର ଦୃଷ୍ଟିକ
ଉପଦେଶ ଅନୁଷ୍ଠାରେ ଜଳ ଦୁହତା ରେବତଙ୍କ ବଳଦୟମକ
ଦୁଃଖରେ ସମର୍ପଣ କରି ଉପସାର୍ଥ ସୁମେରୁ-ଶିଖରରେ
ଆସେଦଣ କଲେ ଓ ସେଠାରୁ ସଦେହ ସର୍ବଲବ
କଲେ । ୩। ରବତ; ପିତୁଡ଼; ପିତୁଳ (ଗର୍ଜ ଓ
ପଳ) —3. Guava (tree and fruit). ୪।

ଜମ୍ବୀର ଲେମ୍ବୁ—4. A kind of very sour orange.

ରେବତକ—ସ. ବ. (ରେବତ+ସାର୍ଥ. କ)—୧। ପାରବତ—

Rebataka 1. Pigeon. ୨। ରେବତ ଶା (ଦେଖ)—
2. Rebata ୩, (See)

ରେବତି—ସ. ବ. ଶ୍ରୀ (ନାମ)—କାମ-ପତ୍ନୀ; ରତ୍ନ (ପ୍ରକୃତବାଦ)—

Rebati The name of the wife of God Cupid.

ଦେ. ବ. ଶ୍ରୀ (ନାମ)—ରେବତାନାମୀ ଶ୍ରୀର ଜାକନାମ—

Name for calling Rebati.

ରେବତୀ—ସ. ବ. ଶ୍ରୀ (ରେବତ+ଅପରାର୍ଥ. ଅ+ଶ୍ରୀ. ର)—

Rebati ୧। ରେବତ ଶାକ କନ୍ୟା ଓ କଳରୁମଙ୍କ ଶ୍ରୀ—

1. The daughter of king Rebata and the wife of Balarāma. [ଦ୍ୱ—ରେବତ ତଳେ ଶୀକା ଦେଖ । ବିବାହକ ଅଭସରେ ଏହାଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ ନିଷଠ ଓ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କରିବାକୁ ଦୁଇ ପୁଣି ଜନ୍ମିଥିଲେ । ଯଦୁବିଷର ଧ୍ୟାନ ପରେ ବଳଦେବ ମାନବକଳା ସବରଣ
କରିବାରୁ ରେବତ ସ୍ଥାନିକ ଅନୁମୂଳା ହେଲେ—ସବଳ-
ଚକ୍ର ।] । (ଜ୍ଞାନଭିଷମ) ସତ୍ୱରେଣ ନିଷଠ ମଧ୍ୟରୁ
ଶେଷ ନିଷଠ ("ନିଷଠ" ଶବ୍ଦ ତଳେ ଶୀକା ଦେଖ) —

[ଦ୍ୱ—୧ ଚନ୍ଦ୍ରପତ୍ନୀରୁପେ ଶ୍ୟାମଲା କରିଅଛନ୍ତି ।]

2. (Astrology) The last of the 27 asterisms. ୨। ଗାୟା; ଗାର—3. A cow ୪।

ନଦୀ ବିଶେଷ—4. Name of a river. ଝା ଦୁର୍ଗ—

5. The Goddess Durgā. ୬। ମାତୃକା ବିଶେଷ;
ଧ୍ୟମାତୃକା ମଧ୍ୟରୁ ଦେବତା—6. Name of one of

the seven Mātrikā Goddesses. ୭। ଶିଶୁମାତ୍ରକ

ଅଦିଗଣ କରିବା ବାଲପ୍ରତି ବିଶେଷ (ହ. ଶ) — 7. An infantile disease defied. ଦେ. ବ— (ଶ) ଶ୍ଵାଲୋକକ କାମଦିଶେଷ — A name given to females. (ପୁ) — ରେବଣକାଳୁ ଥବି ବ୍ୟକ୍ତିକ ଡାକ ଡାମ — Name for calling males named Rebatikānta etc.

ରେବଣ ଜାଳ — ସ. ବ (ବହୁବୀହି) — (ରେବଣ ଅଟନ୍ତି ଜାୟା ଯାହାକର Rebatī jāni ଜାୟା ସ୍ଥାନରେ = ଜାଳ ଆମ; ଚୂଳ୍ୟକାଳି) — [ରେବଣାଶ — ଅଳ୍ୟରୂପ] ରେବଣରମଣ (ଦେଖ) — Rebatiramana. (See)

ରେବଣ ରମଣ — ସ. ବ (ଶ୍ଵା) ଚତୁର୍ବିଂଶୀ) — ୧। ବଳରୂମ — Rebatī ramana 1. Balarāma. ୨। ଚନ୍ଦ୍ର — ୨. The moon. ୩। ବିଶ୍ଵ (ହ. ଶ) — ୩. Bishnu.

ରେବଣଭବ — ସ. ବ — (ରେବଣୀ + ଭୁ. ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଥ) — ଶନିଗ୍ରହ Rebatibhaba (ହ. ଶ) — Planet Saturn.

ରେବନ(ଲ) ଚତୁର୍ବିଂଶୀ — ଦେ. ବ — ରେବନିରାଜ (ଦେଖ) Reban(l)-chini Reuchini. (See)

ରେବା — ସ. ବ (ରେବ. ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଥ + ଶ୍ଵା. ଥ) — ୧। ନରଦୀ Reba ନାମ — 1. The river Nurbuddha. [ତ — ପଣ୍ଡିତ ବହୁର ରେବା, ପୁରୋ ମହାନାମ । ରାଧାକାଥ. ମହାଯାତ୍ରା] , ୨। ଦୁର୍ଗା — ୨. The Goddess Durgā. ୩। କାମ ଦେବ ପତ୍ନୀ; ରତ୍ନ — ୩. The wife of God Cupid. ୪। ମାଲଗୁଳୁ (ହ. ଶ) — ୪. Indigo plant.

ରେ(ର,ରି)ବାକ୍(ଦ) — ବେଦେ. ବ (ଥ. ରେବାକ୍) — ୧। ଶ୍ଵାତି — Re(ra,ri)bāj(d) 1. Custom. , ୨। ଅଭ୍ୟାସ — ରେଓରାଜ ରେ(ରି)ବାଜ 2. Habit.

ରେବା — ଦେ. ବ. ଶ୍ଵା (ନାମ) — ରେବା ବା ରେବଣ ନାମୀ ସ୍ତର ଡାକ Rebi ନାମ — Name for calling Reba or Rebati.

ରେବ (ଧାରୁ) — ସ — ଧୂନି କରିବା —

Rebh (root) To utter a sound.

ରେବଣା — ସ. ବ. (ରେବ. ଧାରୁ + ରବ. ଅନ) — ଗୋରୁର ଡାକ; Rebhanā ଦମାରବ — The lowing of kine.

ରେବରେଣ୍ଟ — ବେଦେ. ବ. (ସ. ରେବରେଣ୍ଟ) — ପାତ୍ରମାନଙ୍କ ନାମ Rebhareṇḍ ପୂର୍ବରେ ବ୍ୟବହୃତ ଉତ୍ସାହ ମାନ୍ୟ; ପୂର୍ବମାୟ; ରେଭରେଣ୍ଡ ମାନ୍ୟ — Reverend.

ରେବନିରାଜ(ରି) — ବେଦେ. ବ. (ରେବଣାଶ —

Rebbiniu(uñ) ରେଭିନ୍ୟ ରେମିନ୍ୟ ରେବଣାଶ Revenue.

ରେବନିର୍ଦ୍ଦ ଅପିସର — ବେଦେ. ବ. (ରେବଣାଶ — ଅପିସର) — Rebbiniuñ apisar ସତ୍ୟ ସମାନ୍ତ ବିଷୟର ଭାରପ୍ରାପ୍ତ କର୍ମଶାଖା ରେଭିନ୍ୟ ଅଫିସାର ରେମିନ୍ୟ ଅଫିସର Revenue Officer.

ରେବନିର୍ଦ୍ଦ ରନ୍‌ପ୍ରେକ୍ଟର — ବେଦେ. ବ(ରେବଣାଶ). ରନ୍‌ପ୍ରେକ୍ଟର Rebbiniu inispektor — ସରକାରକ ସତ୍ୟ ବିଭାଗର ରେଭିନ୍ୟ ଇମ୍‌ପେସଟ୍‌ର ଡିନ୍‌ପାରି କର୍ମଶାଖା ବିଶେଷ — ରେମିନ୍ୟ ଇମ୍‌ପେକ୍ଟର୍ସମୀ Revenue Inspector. (ରେବନିର୍ଦ୍ଦ ରନ୍‌ପ୍ରେକ୍ଟର — ଅଳ୍ୟରୂପ)

ରେବନିର୍ଦ୍ଦ ଏକେଣ୍ଠ — ବେଦେ. ବ. (ରେବନିର୍ଦ୍ଦ ଏକେଣ୍ଠ) — Rebbiniu ejendt କେବଳ ସତ୍ୟ ସମାନ୍ତ ଅଭଳ ପଣ୍ଡିତଙ୍କର (ରେବନିର୍ଦ୍ଦ ଏକେଣ୍ଠ — ଅଳ୍ୟରୂପ) ପାଶ କରିଥିବା ମୁକ୍ତିଅବ — ରେଭିନ୍ୟ ଏଜେନ୍ଟ Revenue Agent; a mukhtar who ରେମିନ୍ୟ ଏଜେନ୍ଟ has passed the examination in the Revenue laws.

ରେବନିର୍ଦ୍ଦ କମେସନର — ବେଦେ. ବ (ରେବନିର୍ଦ୍ଦ କମେସନର) — Rebbiniuñ kamisanar ନବପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଡେଶାପ୍ରଦେଶର ରେଭିନ୍ୟ କମିସନାର ରେମିନ୍ୟ କମିସନ ବିତ୍ତଶବ୍ଦକାଳୁ ସମସ୍ତ ବିଷୟର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଉତ୍ସାହିତ କରିବାର ପରିଣାମ]

ରେବନିର୍ଦ୍ଦ ବୋର୍ଡ(ଡର୍) — ବେଦେ ବ (ରେବନିର୍ଦ୍ଦ ବୋର୍ଡ) — Rebbiniu bord(rđ) ପ୍ରଦେଶର ସତ୍ୟମୟକୁ ଉତ୍ସାହିତ (ରେବନିର୍ଦ୍ଦ ବୋର୍ଡ ବା କଟିଟ — ଅଳ୍ୟରୂପ) ହାତିମ ସଂଗ — ରେଭିନ୍ୟ ବୋର୍ଡ ରେମିନ୍ୟବୋର୍ଡ Board of Revenue.

ରେବନିର୍ଦ୍ଦ ମେମ୍ବର — ବେଦେ. ବ (ରେବନିର୍ଦ୍ଦ ମେମ୍ବର) — ପ୍ରଦେଶର Rebbiniu membar ଭକ୍ଷମତକାଳୁ ବିଷୟରେ ରେବନିର୍ଦ୍ଦ (ରେବନିର୍ଦ୍ଦ ମେମ୍ବର — ଅଳ୍ୟରୂପ) ବୋର୍ଡର ସର୍ବପର ମେମ୍ବର — ରେଭିନ୍ୟ ମେମ୍ବର ରେମିନ୍ୟମେମ୍ବର Revenue Member

ରେବନିର୍ଦ୍ଦ ସେଲ — ବେଦେ. ବ (ରେବନିର୍ଦ୍ଦ ସେଲ) — ବାବ ସତ୍ୟରେ ରେବନିର୍ଦ୍ଦ Rebbiniu sel ପାଇଁ କରିବାର ସମ୍ଭାବ ନିମ୍ନମ — [ରେବନିର୍ଦ୍ଦ ସେଲ — ଅଳ୍ୟରୂପ] Revenue sale; sale of ରେଭିନ୍ୟ ସେଲ ରେମିନ୍ୟସେଲ a property for arrears revenue.

ରେମୁଣା — ଦେ. ବ (ନାମ) — ବାଲେଶ୍ୱର ସଦରର ପଞ୍ଚମି ମାହରେ ୬ miles to the west of Balasore where there is a Deity named Gopinātha. [ଦ୍ୱ — ଏଠାରେ ‘ଶୀରଶେଷ ଗୋପିନାଥ’ ଠାକୁର ଅଛନ୍ତି । ଉତ୍ତର କଂସା ବାସନାପାଇଁ ଏ ଗ୍ରାମ ବିଖ୍ୟାତ । ଏହି ଠାକୁରଙ୍କ ନିକଟରେ ହେଉଥିବା ଦୁଇୟାର ଶୀରଶେଷଙ୍କ ଶୈଳୀ ଅବେଳା ଲୋକ ପଥର କରନ୍ତି ।]

ରେୟାତ୍(ତି) — ବେଦେ. ବ — ରାଥତ୍ (ଦେଖ) Reyāt(ti) Riāt (See)

ରେ ଶ—ଦେ. ବ—ପୁଣ ଭାବରେ ଲେବକୁ ଜାଗିବା; ଉତ୍ତବାର;
Re rd କୁ ତା ରେ ଶ—Contemptuous words spo-
ତୁତା ତୁତା, ଦେବ (ରେବର, ରେବରା—ଅନ୍ତରୂପ)

ken to a person.

ରେ ରେ—ଦେ. ଅ.—[ଧୂଳ୍ୟଥର୍ଥ]—୧। ଶହୁ ପ୍ରତି ଅନ୍ତମଶକାଶ
ରେ ରେ ଶରର ଗର୍ଜକ ଧୂଳ୍ୟ—(Interjection)—Roaring
ବେବେ କେବେ ଶକ୍ତି ପ୍ରାୟେ ଶକ୍ତି—
ରେବାଖନ ସୁତକ ଶକ (ଅନାଦରି-
ଥର୍ଥ) — 2. The double use of the word Re
in addressing a person with dis-
regard.

ରେବେକାର—ଦେ. ବ—ଶହୁ ଅନ୍ତମଶକାଶର ଅଞ୍ଚାଳକ ଶକ—
Rerekāra The roaring or challenge of a
warrior while attacking an enemy.

[ଭ—ବସ୍ତ୍ରରେ ରେବେକାର ଶୁଭାର୍ଥ, ବହିପୋଗ ପ୍ରାୟେ
ରେବେକାର ଜହା କଢ଼ିଛି । ଭଙ୍ଗ. ବେବେଶ୍ଵରବିଲାସ ।]

ରେଲ—ବୈଦେ. ବ (ଇ. ଶଳ୍) —ରିଲ (ଦେଖ)
Rel Ril. (See)

ଶଳ ଶଳ

’ । ରେଲ (ଦେଖ) — 2. Rel (See).

ରେଲ(ଲ)—ବୈଦେ. ବ—୧। (ଇ. ରେଲ) ରୌହବର୍ତ୍ତ୍ତ Rail
Rel(1a) ରୌହବର୍ତ୍ତ୍ତରେ ବାଷ୍ପବୁନ୍ଦ ଗାଡ଼ି; ରେଲଗାଡ଼ି—
ରେଲ 1. Railway train, ୨। (ଇ. ରେଲଗ୍) ରେଲଗ୍
ରେଲ (ଦେଖ) — 2. Reling. (See) [ଦୁ—ଇଂରେଜମାରେ ଏ
ରେଲିଙ୍ଗ ଦେଖରେ ରେଲ ଶୋଲବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଭାବରେ ସବୁ
ରେଲିଙ୍ଗ ଭାବରେ ରେଲ ସବକୀୟ ଶକ ଶକ ଇଂରେଜ ଶକ
ସବେଶ କର ଭାବ ବିକୃତ ଓ ଅବିକୃତ ଅକାରରେ
ସବେଶ କରିବାକରି ଭାବରେ ପ୍ରତଳକ ହେଉଅଛି । ସେ ସବୁବୁନ୍ଦକର ଭାବରେ ପ୍ରତଳକ
ସବକସାଧ ନୁହେଁ । ତଥାପି କେତେବୁନ୍ଦର ଶକ
ଭବାଦରଣସବୁପ ନିମ୍ନରେ ଦିଅଗଲା; ସଥା—

ରୁବର୍ (Booking), ରୁବର୍ ଅଫିସ୍ (Booking office); ରୁବର୍ କ୍ଲାର୍ (Booking clerk), ଏଜେଣ୍ସ୍ (Agent), ଟ୍ରେଲ୍ (Trolley), ଗାଉଁ (Guard),
ଟ୍ରୁଇଭର୍ (Driver), ସ୍ଲିପର୍ (Sleeper), କମାଟ୍‌ମେଷ୍ଟ୍ (Compartment), ବ୍ରେକ୍ ଭର୍ (Break
journey), ରେଷ୍ୱୁ ହାଉସ (Rest house), ବର୍ଥ (Berth); ଟାରିଫ୍ (Tariff), ଲାଗେଜ୍ (Luggage),
ପାଞ୍ଜ କ୍ଲାର୍ (First class), ସେକେଣ୍ଟ କ୍ଲାର୍ (Second class), ଇତର କ୍ଲାର୍ (Inter class), ଆର୍ଥ କ୍ଲାର୍
(Third class), ପାସେନ୍ଜର୍ ଟ୍ରେଲ୍ (Passenger train), ମେଲ୍ ଟ୍ରେଲ୍ (Mail train), ଗୃହ୍ସ ଟ୍ରେଲ୍
(Goods train), ଏକସ୍‌ପ୍ରେସ୍ (Express), ପାରେଲ୍ (Parcel), ବ୍ରେକ୍‌ମାନ୍ (Brakesman), ଟିକେଟ୍(କ)ଟ୍
କ୍ଲେକ୍‌ର୍ (Ticket collector), ଡି. ଏ. ଏସ୍. (D.

T. S.) ଟିକ୍‌ଟିକ୍ ଟ୍ରେପିଟ୍, ସପରିଫେଣ୍ଟେଣ୍ସ୍ District
Traffic Superintendent), ଟିକେଟ ଏକ୍ସାମିନର୍
(Ticket examiner), ଟିକେ(କ)ଟ୍ କେକେର୍
(Ticket checker), ଟ୍ରେପିଟ୍ ମାଗେଜିର୍ (Traffic
Manager), ଗୃହ୍ସେତ୍ (Goods shed), ରିଜର୍ୟେ
(Reserve), ଫେଲ୍ (Fail), ଲେଟ୍ (Late), ଫାସ୍ଟ୍
(Fast), କଲ୍‌ସେସନ୍ (Concession), ରିଫ୍ରେସ୍‌ମେନ୍
ରୂମ୍ (Refreshment room), ରେଲକ୍ୟୁ ରୂକ୍‌ଷୁଳ୍
(Railway book-stall) ସିଗ୍ନାଲ୍ (Signal),
ବାଲ୍ଟ୍ସ୍ (Ballast), ଟାଇମ୍ (Time), ଟାଇମ୍ ଟେବ୍‌ଲ୍
(Time table), ଅର୍ଟ୍ (Out), ଲେନ୍‌ଲୈନ୍ (Line),
ଲେନ୍‌ଲୈନ୍ ଅର୍ (Line clear), ଫୂଲ୍ ଫ୍ଲୀମ୍ (Full
steam), ଫୋର୍ସ୍ (Force), ହାଫ୍ ଟିକେ(କ)ଟ୍
(Half ticket), ଫୂଲ୍ ଟିକେସ୍ (Full ticket),
ରିଟର୍ନ୍ ଟିକେ(କ)ଟ୍ (Return ticket), ସିକାଲ୍ ଟିକେଟ୍
(Season ticket), ଇନ୍‌ସାଇଟ୍ (In sight), ପାଟ୍‌
ଫର୍ମ୍ (Plat form), ପାଟ୍‌ଫର୍ମ୍ ଟିକେ(କ)ଟ୍ (Plat-
form ticket), କଣ୍ଟ୍‌କୁର୍ (Conductor), ଗେଟ୍
(Gate), ଇସ୍ୱୁ (Issue), ଟ୍ରେଲ୍ ଏକ୍ସାମିନର୍ (Train
examiner), ବ୍ରେକ୍ ଭାନ୍ (Brake van), ପାଇସ୍‌ସ୍
ମାନ୍ (Pointsman), ଗାଙ୍ଗ୍ (Gang), ଡୁଇସ୍
(Duty), ପାସ୍ (Pass), ଟ୍ରେନ୍ ଇନ୍‌ସିପ୍‌ଟୋର୍ (Train
Inspector), ସେସନ୍ ମାସ୍‌ର (Station
Master), ଅସିମ୍ବାର୍ ସେସନ୍ ମାସ୍‌ର (Assistant
Station Master), ସିଗ୍ନାଲ୍ ମାସ୍‌ର (Signaller);
କ୍ଲେଝ୍ (Coupe), ଲେବେଲ୍ କ୍ଲେଝ୍ (Level crossing),
ଆଲର୍ ସିଗ୍ନାଲ୍ (Alarm signal),
ଡିଟେନ୍ (Detain), ବ. ଏନ୍. ଆର୍. (B. N. R),
ବ. ଆର. ଆର. (E. I. R), ବ. ବ. ଏସ୍. ଆର. (E.
B. S. R), ବ. ଆର. ପି. ଆର. (G. I. P. R),
ରେଲକ୍ୟୁ ଟାଇମ୍ (Railway time), ପାଇନ୍‌ଗ୍ରାହୀ
କାର୍ (Dining car), ପ୍ଲାର୍ ସେସନ୍ (Flag Station),
ଫେଲ୍‌ର୍ ରୂମ୍ (Waiting room), ପିମେଲ୍
କମାଟ୍‌ଟେଣ୍ (Female compartment), ଟେଣ୍‌ର୍
(Tender), ଲେବୋ (Loco), ଇୱେନ୍‌ଜିନ୍
(Engine), ଡେଲିଭର୍ (Delivery), ଟିକେସ୍ ସେଲ୍
(Ticket sale), ଟିକେ(କ)ଟ୍ କେକ୍ (Ticket check),
ରେଲକ୍ୟୁ ରୂକ୍‌ଷୁଳ୍ (Railway bridge)
ପାସେନ୍ଜର୍ (Passenger), ଡାଗନ୍ (Waggon)
ଆପ୍‌ଟ୍ରେନ୍ (Up train), ଡାନ୍‌ଟ୍ରେନ୍ (Down
Train).

ଇଂରେଜ କି ଜାଗିବା ଲେବେ ସହ ଶକମାନକୁ ବିକୃତ
କର ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତରିଣ କରନ୍ତି; ସଥା—

ବ୍ୟସନ (Station) ରୁକ୍ତରେ ହେସନ, ରଷି[ଷ୍ଟେ]ସନ	ରେଲ (ବ) ଇଷ୍ଟୀ(ଷ୍ଟେ)ସନ—ବୈଦେ. ବ (ରେ. ରେଲକେ ଷ୍ଟେସନ)
ଉଆଗନ (Waggon) ବାରିନ	Rel(1a) isht̄i(sh̄te)san ପାଣୀ ପ୍ରଭାବକ ପାଇଁ ରେଲ ଗାଢି [ରେଲ(ଲ) ଟେଟିଷନ—ଗ୍ରାମ୍ୟ ରୂପ] ଠିଆ ଦେବାର ସ୍ଥାନ— ଟେସନ ଇଷ୍ଟେସନ Railway station.
ସ୍ଲେପର (Sleeper) ସିଲପଟ	ରେଲ(ଲ)ଉ ଓ(ୟେ)—ବୈଦେ. ବ. (ରେ. ରେଲକେ— Rel(1a)u(o)e(ye) ରେଲବାଇ (ଦେଖ)—Relabāi (See) [ରେଲକେ—ଅନ୍ୟରୂପ] ରେଗାମ୍ବେ ରେଜାମ୍ବେ
ସିଗନାଲ (Signal) ସିଗନ	ରେଲ(ଲ) କକ୍ଷସନ—ବୈଦେ ବ. (ରେ. କକ୍ଷସନ)— Rel(1a) kausesan ବିଶ୍ଵା ଘଟନା ବା ପର୍ବ ଉପଲବ୍ଧରେ ରେଣ କନ୍ସେସନ କିର୍ତ୍ତିଷ୍ଵା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ରେଲରେ ଭୂମଣ କରିବା ପାଇ ରେଲ କନ୍ସେସନ ଦେଖୁ ମାଗୁଳ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଥଳୁତର ମାଗୁଳର ବନ୍ଦପ୍ରା Railway concession.
ଟାଇମ (Time) ଟାଇମ୍[ନି]	ରେଲ(ଲ) କ(କୁ, କୋ)ମ୍ପାନୀ—ବୈଦେ. ବ. (ରେ. ରେଲ + Rel(1a) ka(ku, ko)mpanī କମ୍ପାନୀ—ରେଲକେ କିଆର ରେଲ କମ୍ପାନୀ ବରି ଚହିରେ ଗାଢି ଚଳାଇଥିବା ପୌଥ କାରକାଣ ରେଲ କମ୍ପାନୀ ବ୍ୟକ୍ଷବାସୀଙ୍କ ଦଳ—Railway company (ରେଲକେ କମ୍ପାନୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)
ଟିକେଟ (Ticket) ଟିକେଟ, ଟିକେଟ, ପିକେଟ	ରେଲ(ଲ) କମ୍ପିର୍ଗ୍ରେ—ଦେ. ବ—ରେଲ କମ୍ପାନୀ ଅଧୀନ କର୍ମ୍ମାନ— Rel (1a) karmachārī କରୁଥିବା କର୍ମଗ୍ରେ—Railway ରେଲ କର୍ମଚାରୀ officer; railway servant. ରେଲ କର୍ମଚାରୀ
ଲାଇନ (Line) ଲାଇନ୍[ନି]	ରେଲ(ଲ) ଗାଡ଼ି—ଦେ. ବ—ବାଷ୍ପିୟାନ; କାଷ ଗୁଣତ ଶକଟ— Rel(1a) gārdi Railway train. ରେଲ ଗାଡ଼ି [ଦ୍ୱାରା—ରେଲ ଗାଡ଼ି ଅନେକ ପକାର । ସଥା :— ରେଲ ଗାଡ଼ି ଶୈତ ଗାଡ଼ି—Bogie, ବଡ଼ ଗାଡ଼ି—Carri- age, ମେଲ୍ ବା ଡାକ ଗାଡ଼ି—Mail train, ଏକ୍ସ୍‌ପ୍ରେସ୍—Express, ପାସେଞ୍ଚେ ବା ଯାରୀ ଗାଡ଼ି— Passenger train, ଗୃହ୍ୟ ବା ମାଲ ଗାଡ଼ି— Goods train, ରେଲଗାଡ଼ର ଅଗର କଳ ଗାଡ଼ି ବା ଏଞ୍ଜିନ—Railway engine or tender, ପଛରେ ଗାଡ଼ି ରହିବା ଗାଡ଼ି—Break van, ରେଲ ବିରାଗର ବଡ଼ ଚର୍ମଗ୍ରେ, ସଲା, ମଦାଶାଳା, ଲାଟ, ବଢ଼ିଲଟ, ପ୍ରଭତବର ଗ୍ରେ କରିବା ପାଇଁ ନିର୍ମିତ ସ୍ଥାନିତ ରେଲ ଜବା—Saloon.]
ରେଲ(ଲ) କମ୍ପାନୀ—ଦେ. ବ—ଲେକସମ୍ପଦ—	ରେଲ(ଲ) ଘନ୍ତା(ନି) — ଦେ. ବ—ରେଲଗାଡ଼ି ଷ୍ଟେସନକୁ ଅସେବାର ଓ Rel(1a) ghāntā(n̄ti) ଷ୍ଟେସନ ଶୁଣିବାର ଦିନକ ସମୟରେ ରେଲ ସନ୍ତୋ ଦିନ୍ଦିବା ଘନ୍ତା—Bells sounded at dif- ରେଲ ସନ୍ତୋ ଫର୍ମ୍ଯାଟ୍ ଫର୍ମ୍ଯାଟ୍—Bell times before and during the time the train comes to the station. [ଦ୍ୱାରା—ଏହି ସନ୍ତୋର ଉନ୍ନ ରନ ନାମ ଅଛି । ପଥମେ ଲୋକ, ବୁଝାରୀ ଘନ୍ତା, ତପୁରେ ଥାଉଟ୍ ଘନ୍ତା ଓ ଶେଷରେ ଇନସାଇଟ୍ ଘନ୍ତା । ତପୁରେ ଗାଡ଼ି ଶୁଣିବା ପୂର୍ବର ଘନ୍ତା— ଫାଷ୍ଟ୍ ବେଲ୍ ଓ ଶୁଣିବା ସମୟର ଘନ୍ତା—ଫାଷ୍ଟ୍ରିଟ୍ ବେଲ୍ ।]
ରେଲ(ଲ) ଅନତା ଟିକେ—Collection of men; crowd-	Rel(1a) a(n̄ta)t̄ikē Collection of men; crowd-
ରେଲ(ଲ) ଅ(ଆ)ପି(ପି)ସି(ସି)—ବୈଦେ. ବ. (ରେ. ରେଲକେ	Rel(1a) a(n̄ta)pi(phi)s(si) ଅଣ୍ଟିସି—ରେଲକେ କମ୍ପାନୀ
[ରେଲ(ଲ) ଅପୁ(ପ୍ରି)ସି—ଗ୍ରା. ରୂପ] କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ—Railway	[ରେଲ(ଲ) ଅପୁ(ପ୍ରି)ସି—ଗ୍ରା. ରୂପ] କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ—Railway
ରେଲ(ଲ) ଅଫିସ ରେଲ ଅଫିସ	ରେଲ(ଲ) ଅଫିସ ରେଲ ଅଫିସ office.
ରେଲ(ଲ) ଇ(ଏ)ଞ୍ଜିନ୍(ନି)—ବୈଦେ. ବ. (ରେ. ରେଲକେ	Rel(1a)i(e)ñjin(ni) ଏଞ୍ଜିନ୍) — ପେଇଁ କଳ ଦ୍ୱାରା ରେଲଗାଡ଼ି
ରେଲ(ଲ) ଇ(ର)ଞ୍ଜିନ୍—ଅନ୍ୟରୂପ]	[ରେଲ(ଲ) ଇ(ର)ଞ୍ଜିନ୍—ଅନ୍ୟରୂପ] ବୁଲତ ହୁଏ—Railway
ରେଲ ଏଞ୍ଜିନ୍ ରେଲ ଇଞ୍ଜିନ୍	engine.

ରେଲ୍ (ଲ) ଚକା(ଲେ, ଲୁ, ଲେ)ଇବା—ଦେ. ବ—୧ । କୌଣସି
Rel(la) chājā(ଲେ, ଲୁ, ଲେ)ibଛ ଅଳକରେ ନୂଡ଼ିନ ରେଲ ପଥ
ରେଲ ଚାଲନ ପକାଇ ସେହି ଅଳକରେ ରେଲଗାଡ଼ି ଚଳିବାର
ଇଲ୍ ଅଳାନା ସୁଧାତ କରିବା—୧. To open up a

place for railway traffic. ୨ । ରେଲ ଗାଡ଼ିର
ଏଞ୍ଜିନ୍ କୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କର ରେଲ ଗାଡ଼ିରୁ ଗଛ ବିଶିଷ୍ଟ
କରିବା—୨. To drive a railway engine or
train (by guiding the engine).

ରେଲ୍ (ଲ) ପ୍ରତିବା(ପ୍ରତି ଦେବା) —ଦେ. ବ—ରେଲଗାଡ଼ି କୌଣସି
Rel(la) chhārdibā(chhārdi debā) ଷ୍ଟେସନ୍ ଶତ୍ର ଅଳ୍ଯଦି
ରେଲ ଛାଡ଼ା ଗୁଲାମିବା—A railway leaving or
ଇଲ୍ ଝାଡ଼ନା starting from a station.

ରେଲ୍ (ଲ) ଟାଇନ୍(ନୀ, ମୀ, ମି) —ବୈଦେ. ବ. (ଇ. ରେଲ୍ ଟାଇନ୍) —
Rel(la) tāin(ui, m, mi) ୧ । ରେଲ ଅସ୍ ଷ୍ଟେସନରେ
ରେଲେର ଟାଇମ ପଢ଼ିବା ପରେ ଯାହା ଅବ ବସିବାର ଓ ରେଲ
ଟାଇମ ଷ୍ଟେସନ ଶତ୍ର ଅଳ୍ଯଦି ଗୁଲାମିବାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ

ବେଳା (ସେହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଷ୍ଟେସନରେ ଜ
ପଢ଼ିବାରେ ଯାହା ରେଲଗାଡ଼ିରେ ବସି ପାରନ୍ତି କାହିଁ) —
୧. The scheduled time by which a per-
son may catch the train. ୨ । ରେଲଗାଡ଼ିର
ପରିଗଳା ପାଇଁ ଗୁଲାମିବା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସମୟ —
୨. Railway time, as opposed to local
time. [ଦ୍ର—ଯନ୍ତ୍ର ରନ୍ ସ୍ଥାନର ସମୟ ଯନ୍ତ୍ର ରନ୍
ଥିବାରୁ ରେଲ ଚଳାଇବାରେ ଅସୁବିଧା ହେବ ବୋଲି
ରେଲ କଞ୍ଚାମାନେ ସବୁ ଷ୍ଟେସନରେ ମୋଟିଏ ସ୍ଥାନର
ସମୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କର ଥାଥାନ୍ତି । ବେଳାଲ ନାଗପୁର ରେଲ
କଞ୍ଚାମା ତାଙ୍କ ଅଧୀନ ଷ୍ଟେସନମାନକରେ ମାନ୍ଦ୍ରାଜିକ
(standard) ଟାଇନ୍ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କର ଥାଇନ୍ । ଅନ୍ତର ରନ୍
୧୨୩ ପରେ କାହିବା ୯ ଘଣ୍ଟାଠାରୁ ଦିନ ୧୨୩ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
୧୨ ଘଣ୍ଟା ଓ ଅପରହୃତ ୧୦୩ ରୁ ଶତ ୧୨୩ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ସମୟରୁ ରେଲର ଗଣନା ଅନୁସାରେ ୧୩୦୩ ରୁ ୨୪ ଘଣ୍ଟା
ଗଣ୍ଯାଏ ।]

ରେଲ୍ (ଲ) ଟିକ(କି, କେ)ଟ.—ବୈଦେ. ବ. (ଇ. ରେଲ୍ ଟିକେଟ) —
Rel(la) tīka(ki, ke)t ଯାହାମିନେ ରେଲ ରତ୍ନା ଦେଇ ରେଲ
ରେଲ ଟିକେଟ କର୍ମଗୁଣତାରୁ ଯେଉଁ ଯଥା କାଗଜ ହତିଏ ପାଥାନ୍ତି
ଇଲ୍ ଟିକେଟ — Railway ticket.

ରେଲ୍ (ଲ) ଡବା(ବା) —ଦେ. ବ— ରେଲ ଗାଡ଼ି ମଧ୍ୟରୁ ଖଣ୍ଡିଏ ଗାଡ଼ି—
Rel(la) dabā(bbā) Railway waggon.

ରେଲ ଗାଡ଼ି ରେଲ ଡବା

ରେଲ୍ (ଲ) ଧରିବା(ପାଇବା) —ଦେ. କି—ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ବେଳାରେ
Rel(la) dharibā(pāiba) ଷ୍ଟେସନରେ ପଢ଼ି ରେଲ ଗାଡ଼ିରେ
ରେଲ ଧରା, ରେଲ ପାଇବା ଚଢ଼ିବାରୁ କମ ହେବା—
ରେଲ ଧରନା(ପକଟନା)

To catch a train.

ରେଲ୍ (ଲ) ଧାର —ଦେ. ବ—ରେଲ ଲାଇନ୍ ୧ (ଦେଖ)

Rel(la)dhāra Rel lain 1 (See)

ରେଲ୍ (ଲ) ପଥ —ଦେ. ବ—ରେଲଲାଇନ୍ (ଦେଖ)

Rel(la)patha Rel-lain (See).

ରେଲ ପଥ ଯୋଗ୍ୟ

ରେଲ୍ (ଲ) ପାଇ(ହି)ଆ —ଦେ. ବ (ଇ. ରେଲ + ସ. ପାତ) —

Rel(la) pāi(hi)ā ରେଲ ପୋଲ ଅଧିକ ଚଳଇ ଖଣ୍ଡ;

ରେଲେର ପୀଳିପେ ସେଉଁ ଶୁଣ୍ଟ ଉପରେ ରେଲର ଲୁହା

ରେଲକା ପୀଳିପାଥୀ କର୍ମଗୁଣାମାନ ପଢ଼ିଥାଏ—Pillars of

[ରେଲ୍ (ଲ) ପାହାୟ(ୟା) —ଅଳ୍ଯରୂପ] railway bridges.

ରେଲ୍ (ଲ) ପାସ —ବୈଦେ. ବ (ଇ. ରେଲକେ ପାସ) —ରେଲ

Rel(la) pās ଗାଡ଼ିରେ ରତ୍ନା ନ ଦେଇ କିମ୍ବା ଅଳ୍ଟ ରତ୍ନା

ରେଲଓପେଗ୍ସାସ ଦେଇ ଚଢ଼ି ବୁଲିବା ପାଇଁ ରେଲ କଞ୍ଚାମା

ରେଲପେଗ୍ସାସ ତାଙ୍କ କର୍ମଗୁଣାମାନ ଯେଉଁ ଶତ୍ର ପିଠି

ଦେଇ ଥାଅନ୍ତି—Railway pass. [ଦ୍ର—ଏହା

ଏ ପ୍ରକାର । ସଥା—

୧ । ଫ୍ରେପାସ୍ (Free Pass) = ବିନା ରତ୍ନାରେ
ରେଲ ଚଢ଼ିବା ପାଇଁ ଶତ୍ର ।

୨ । ସିଲ୍କ୍ ପାସ୍ (Season Pass) = ନିର୍ଦ୍ଦେଶ
କାଳ ଲାଗି ଅଳ୍ଟ ରତ୍ନାରେ ରେଲ ଚଢ଼ି ବୁଲିବା ପାଇଁ ଶତ୍ର ।

୩ । କଲ୍ୟେସନ୍ ପାସ (Concession Pass)

= ବିଶିଷ୍ଟ ଘଟନା ବା ପରାଦ ତ୍ରୁପଳକରେ ଯାହାରେ କାମ ରତ୍ନାରେ
ବେଳ କରିବା ଏକ ଶ୍ରେଣୀର ରତ୍ନା ଦେଇ ତା ତ୍ରୁପଳ
ଶ୍ରେଣୀ ରେଲରେ ଯାତାଯାତ କରିବା ପାଇଁ ଦିଅନ୍ତିବା
ଶତ୍ର ।]

ରେଲ୍ (ଲ) ପା(ପେ, ପ୍ଯା)ସେ(ସ, ସି)ଞ୍ଜର —ବୈଦେ. ବ (ଇ.

Rel(la) pā(pe, pyā)se(sa, si)ñjar ରେଲ + ପାସେଞ୍ଜର

ରେଲପାସେଞ୍ଜର, ରେଲସାର୍ଟି —ରେଲଗାଡ଼ିରେ ଚଢ଼ି ଏକପ୍ରାନ୍ତରୁ

ରେଲସେର୍ଜର ଅଳ୍ଯ ପ୍ରାନ୍ତରୁ ଯିବା ବ୍ୟକ୍ତି—Railway

[ରେଲସାର୍ଟି—ଦେଶକରୂପ] passenger.

ରେଲ୍ (ଲ) ପୋଇ—ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବ (ଇ. ରେଲ + ସ. ପଥ)

Rel(la) poi — ଯେଉଁ ଲୁହାର ଲମ୍ବ କରି ଉପରେ ରେଲର

ଚକ ଚଳେ—Railway line; the iron railings
on which the wheels of the railway

carriage move.

ରେଲ୍ (ଲ) ଫେଲ୍ ହେବା—ଦେ. ବ (ଇ. ରେଲ + ଫେଲ୍) —

Rel(la) phel hebା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସମୟରେ ଷ୍ଟେସନରେ

ରେଲ ଫେଲ ହେବା ଉପରୁ ହୋଇ ନ ପାରିବା ଯୋଗ୍ୟ

ରେଲ ଫେଲ ହୋନା ଅଭିଷେକ ରେଲଗାଡ଼ିରେ ଯାହା ହୋଇ

ନ ପାରିବା—To miss a train.

ରେଲ୍ (ଲ) ଫେର୍ଥେ(ୟା)ର—ବୈଦେ. ବ (ଇ. ରେଲ + ଫେର୍ଥେ)

Rel(la) pheā(yā)r — ମନୁଷ୍ୟ ବା ପଦାର୍ଥ ରେଲଗାଡ଼ିରେ

ରେଲ(ଲ) ମାସ୍ତୁଳ (ଲ)	ସ୍ଥାନକୁରକୁ ଯିବାପାଇଁ
ରେଲ(ଲ) ମାହା(ଅ)ସୁଲ(ଲ) } ଅନ୍ୟରୂପ]	ଦୂରର ଓ ସଖା ବା କେତେ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ
ରେଲ ମାସୁଲ (ଡାଙ୍ଗ)	ଲାଗିବା ରତ୍ନ—Railway fare;
ରେଲ ମାସୁଲ ଫେୟାର	railway freight.

ରେଲ(ଲ) ବାଇ—ବୈଦେ. ବି (ରଂ. ରେଲକେ)—୧
Rel(1a) bai ରେଲରୁ; ରେଲରୁ—୧. Railway.
[ରେଲ(ଲ)କେ—ଅନ୍ୟରୂପ] ୨। ରେଲବାର କମ୍ପାନୀ (ଦେଖ)
ରେଲଓରେ ରେଲେ ୨. Relabai kampānī (See)

[କୁ—ଏହି ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ

ଅଫିସ—Office.

ଷ୍ଟେସନ—Station.

ଲୈନ—Line.

କମ୍ପାନୀ—Company.

ଟାଇମ—Time.

ଟାଇମ ଟେବଲ—Timetable.

ବୁକ୍ସୁଲ—Bookstall.

ଉପ୍ରେସ୍‌ମେଣ୍ଟ ରୁମ—Refreshment room.

କେଟିଙ୍ଗ୍ ରୁମ—Waiting room.

ସ୍ଵେଟ୍‌ରୁଲ—Sweetmeat stall.

ପ୍ରତିତି ଅନେକ ଶବ୍ଦ ମିଶି ଦେଖିଯୁ ଭାଷାରେ ବୈଦେଶିକ
ସ୍କୁଲ ଶବ୍ଦମାନ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ ।]

ରେଲ(ଲ)ବାଇ କମ୍ପାନୀ—ବୈଦେ. ବି.—(ରଂ. ରେଲକେ କମ୍ପାନୀ)
Rel(1a)bai kampānī ରେଲ କମ୍ପାନୀ; ରେଲ ଚାଲାଇଥିବା
ରେଲଓରେ କମ୍ପାନୀ କମ୍ପାନୀ—Railway company.
ରେଲେ କମ୍ପାନୀ

ରେଲ(ଲ)ବାଇ ଟାଇମ ଟେବଲ—ବୈଦେ. ବି. [ରଂ. ରେଲକେ
Rel(1a)bai t̄aim t̄ebal ଟାଇମ ଟେବଲ]—ଯେଉଁ
ରେଲଓରେ ଟାଇମ ପ୍ରସ୍ତରରେ ରେଲ କମ୍ପାନୀ ତାକ ଅଧିକ
ରେଲି ଟାଇମ ଟେବଲ ରେଲ ଲାଇନ୍ ମାନଙ୍କରେ କେଉଁ ଷ୍ଟେସନରେ
କେତେବେଳେ କେଉଁ ଗାଢି ପହଞ୍ଚିବ, କେତେବେଳ
ଅପେକ୍ଷା କରିବ, କେତେବେଳେ ଶଢ଼ିବ, କେତେ ଉଡ଼ା,
କେତେ ଦୂରର, କିମ୍ବମ ଇତ୍ୟାଦି ରେଲ ସାର୍ଥିମାନଙ୍କ
ଜ୍ଞାନସାଥେ ବିଷୟମାନ ପ୍ରସ୍ତରକାବରରେ ପ୍ରକାଶ କରି
ସାଧାରଣଙ୍କ ଅବଗତ ଛମିତ୍ର ଅନ୍ତମୁଖ୍ୟରେ ବିତି କରନ୍ତି—
Railway time table.

ରେଲ(ଲ)ବାଗିନ୍ ନି—ବୈଦେ. ବି.—[ରଂ. ରେଲକେ ଭାଗନ]—
Rel(1a)bāgīn(ni) ରେଲ ଗାଢ଼ିର ଝଣ୍ଡିଏ ସ୍କରନ୍ ଗାଢ଼ି ବି
ରେଲଓରୁ ରେଲ୍‌ଵା ଡାଙ୍ଗ—Rail waggon.
[ରେଲ(ଲ) କାଗ(ଗି)ନ୍ ନି—ଅନ୍ୟରୂପ] [କୁ—କିନ୍ ସାଧାରଣ
ଏହା ଝଣ୍ଡିଏ ମାଲ ଡବା ବା Goods waggon କୁ
ବୁଝାଇ ଥାଏ ।]

ରେଲ(ଲ) ଘୋରେ—ଦେ. ବି. ବିଶ—ରେଲ ଗାଢ଼ି ସାହାସନ୍ଧରେ
Rel(1a) joḡe [ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ଯିବା]—
ରେଲସ୍ଥାନେ ରେଲମେସ୍] By rail.

ରେଲ(ଲ) ଲାଇନ୍ ନି—ବୈଦେ. ବି [ରଂ. ରେଲ + ଲାଇନ୍]—
Rel(1a) laɪn(ni) ୧। ରେଲ ବଚ୍ଚରେ ଦୂର ଧାଢ଼ି ହୋଇ
ରେଲାଇନ୍ ପଡ଼ିଥିବା ଲୁହା କଡ଼ି; ଯେଉଁ ଲୁହ ଲୁହା କଡ଼ି ଉପର
ରେଲାଇନ୍ ରେଲ କବ ଗଢ଼ ଗଢ଼ କେ— ୧. The long
strips of iron on which the wheels of a
railway train move. ୨। ରେଲପଥ; ଲେନ୍
ଗାଢ଼ ପେର୍କ ଲୌହବର୍କ ଉପର ଦେଇ ଗଢ଼ କରେ—
2. Railway line; railway; rail road.

ରେଲା—ଦେ. ବି—[ସ. ଲୀଲା]—୧। ଆମୋଡ ପ୍ରମୋଦ—
Relā ଉତ୍ସବ ଉତ୍ସବ 1. Sports; amusement.
୨। ମର୍ଦ୍ଦବି—2. Festivity. * । ବିପଦ
3. Trouble; turmoil. ୪। ଗୋଲମାଳ—

4. Ado. * । ରେଲ (ଦେଖ) — ୫. Rel (See)

ରେଲି—ପାଦେ. [ଗଞ୍ଜାମ] ବି—ଗଞ୍ଜାମ ଅଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରୁଥିବା
Reli ଅଣ୍ଟଣ ତାତି ବିଶେଷ—A caste of untouchables
inhabiting Ganjam.

ରେଲିଆଣୀ—ପାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ରେଲ ଜାଗ୍ରୀ ସ୍ତ୍ରୀ—
Reliānī A woman of the 'reli' caste of
[ରେଲିଆଣୀ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ରେଲିଭାର୍ଗ୍ ନି—ବୈଦେ. ବି—[ରଂ. ରେଲିଙ୍]—ଲୁହାର ଲୁହା
Reli(l̄)ng(ନିଂଗ୍) ଛଢ଼, ପାହା ବି ବାଢ଼ ଅବରେ ଦିଆ ଦୁଇ—
ରେଲିଙ୍ ରେଲି— (ରେଲି—ଅଣ୍ଟକୁରୂପ) Iron railing.
[କୁ—କାଠ ରେଲିଙ୍ ବେଢା ନଜର ଖାନା ଗାରଦ ଦରର
ଗୋଟାଏ କୋଣରେ ବାଢ଼ିବୁ ଅଛକ ଥାଣି ରୁହ ଗୋଟାଏ
ଥାପାନୀ ବଦିଅଛି । ପାଶରମୋହନ. ଛମାର. ଥଂଗୁଣ]

ରେଲ ବ୍ରାହ୍ରଦର୍ଶ—ଦେ. ବି—(ରଂ. ରେଲ ବ୍ରଦର୍ଶ)—
Reli bra[bra]dar(rs) ବିଲୁତର ମାଣ୍ଡରରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ
[ରେଲ ବସଦି—ଗ୍ରାମରୂପ] ଭାରତବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ ଅଭିଷେତ
କଳ-ବନ୍ଧ ବ୍ୟବସାୟୀ କମ୍ପାନୀ—Ralli Brothers;
a company of manufacturers and tra-
ders of English mill-made cloths for
India. [କୁ—ଏ କମ୍ପାନୀ ଭାରତବର୍ଷ ଅବଦେଶରୁ କପା
ଓ ତୁଳା ବିଣି ନେଇ ବିଲୁତର କଳ କାରଖାନାରେ ଲୁଗା
ଅବଦୁରାଇ ପୁଣି ସେହି ଲୁଗାମାନ ବିଣି କରିବା ପାଇଁ
ଭାରତରୁ ପଠାଇ ଅଛନ୍ତି ଏକ ଏମାନଙ୍କ ସ୍ଵାର୍ଥ ପ୍ରଣୋଦିତ
ଅନୁଗ୍ରହରୁ ଭାରତରେ ଘରେ ଘରେ ନାନା ପ୍ରକାରରେ
ବିଲୁତ ଲୁଗା ଭାରତ ହୋଇ ସାହିଥ୍ୟ ।]

ରେଲି—ପାଦେ. (ମାନ୍ଦ୍ରାଜ) ବ. —୧। (ସ୍ତ୍ରୀ) ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ପ୍ରଦେଶୀ
Relli ରେଲ ଜାଗ୍ରୀ ଲେକ ବିଶେଷ—1. The name of a
[ରେଲିଆଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ] �caste in Madras. ୨। ରେଲିଜାଗ୍ରୀ

ଲେକକ କଷ୍ଟର ତୃଥ ରୂପ—2. The Oriya spoken by the caste of Relli in Madras.

ରେଶ—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ରେଶ) — ବାଜିରଙ୍ଗି ମନୁଷୀ ଓ ଘୋଡ଼ା
Res ଅହଜର କିର୍ତ୍ତନ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ କିର୍ତ୍ତନ ତୁରନ୍ତ ଅଛିଦିନ
ରେସ ରେସ କର ଦର୍ଶକବା କୀତା—Race; racing for sport. [ଦ୍ଵ—ଏହି ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବେ ହର୍ଷ (Horse), ବାଇସିକଲ୍ (Bicycle), ହର୍ଡଲ୍ (Hurdle), ଫଲ୍ (Flat) ଅବ ଉପରି ଶବ୍ଦ ମିଶିଲେ ନାନାପ୍ରକାରର ଦର୍ଶକବା ରୂପାଏ ।] ଦେ. ବି (ସ. ଲେଶ) — ୧। ଲେଶ; ସାମାନ୍ୟମାତ୍ର; ହୃଦୟ—1. Very little.
, 2. ଅଭିଷ୍ଟ—2. Indication.

ରେଶପ(ବା)ତ (ରେତାଦି)—ବୈଦେ. ବି (ପା. ରେଶବାତ) — ରିଶପତ
Res-pa(ba)t (etc) ରେତାଦି (ଦେଖ) — Riś-pat etc (See)

ରେଶମାତ୍ର—ଦେ. କି. ବିଶ ଓ ବିଶ—ଲେଶମାତ୍ର; ହୃଦୟ ସୁକା—
Res-mātra ଲେଶମାତ୍ର ଲେଶମାତ୍ର

ରେଶନ୍ତିକେଟା—ବୈଦେ. ବି (କରିଅ) (ଲୋଟନ ରେସ୍‌ସ୍ପୁଟିକାଟା) —
Res judiketā ଥରେ ବିଶ ଓ ପରିସଳ ହୋଇଥିବା କୌଣସି
ରେସଜୁଡ଼ିକେଟା ରେସଜ୍ଯୁଡ଼ିକାଟା ବିଷୟ ପୁନର୍ବାର ମନ୍ଦମାରେ
ଉଥୁପିତ ହେଲେ ପୂର୍ବ କିଷ୍ଟର ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ତାହା ଆଜି
ଥରେ ଉଥୁପିତ ହୋଇ ପାରିବ କାହିଁ ବୋଲି ପେରୁ
କିଷ୍ଟମହାର ପୁର କରାଯାଏ—Res Judicata.

ରେଶମ—ବୈଦେ. ବି (ପା) — ପକ୍ଷ; ପାତ୍ର; ଏକପ୍ରକାର ଗୋକର
Resama ଗୋଟିରୁ ବାହାରିବା ମୟୁଣ ସୂତା—Silk.

ରେଶମ ରୈଶମ

ରେଶମ ପୋକ—ଦେ. ବି—ପାଠପୋକ; ପେରୁ ପୋକର ଗୋଟିରୁ
Resama poka ରେଶମ ସୂତା ବାହାରେ—Silk worm.

ରେଶମ ପୋକା ରେଶମକା କୀଡ଼ା

ରେଶମ ଗୋଟି—ଦେ. ବି — ରେଶମ ପୋକର କୋଷ ବା କଷା—

Resama goti ଗୋଟିରୁ ବାହାରିବା ମୟୁଣ ସୂତା—Silk cocoon.
(ରେଶମଖୋଗା, ରେଶମକୋଷ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ରେଶମଗୁଡ଼ ରେଶମକାକୋଯା

ରେଶମ ଲୁଗା—ଦେ. ବି—ରେଶମ ସୂତାରେ ତିଆର ଲୁଗା—

Resama lugta Silk cloth. [ଦ୍ଵ—ଏହିପର ରେଶମ ରେଶମକାକାପଦ ରେଶମକାକପଦ ଶାଢ଼ି, ରେଶମ ଖୋତ,
(ରେଶମ ବନ୍ଦ—ଅନ୍ୟରୂପ) ରେଶମ ଗୁଦର ପ୍ରଭତ ମଧ୍ୟ ହୃଦୟ ।]

ରେଶମ ସୂତା—ଦେ. ବି—ରେଶମ ପୋକର ଗୋଟିରୁ ବାହାରିବା ସୂତା—

Resama sūtā Silk thread or yarn.

ରେଶମ୍ଭୂତା ରେଶମଭୂତା

ରେଶମୀ—ବୈଦେ. ଭାବ(ପା) — ୧। ରେଶମୟୁଦ୍ଧକାରୀ; ରେଶମସମଜୀବୀ—
Resamī ରେଶମୀ ରେଶମୀ 1. Silken.
, 2. ରେଶମ ପରି କୋମଳ ଓ ଚକ୍ରଶ—2. Silky;
soft and smooth.

ରେଶାଲ (ଲି) (ରେତାଦି)—ବୈଦେ ବି—ରେଶାଲ ରେତାଦି [ଦେଖ]
Resāl[li] [etc] Risāl etc [See]

ରେଶୀ—ସାଦେ [ବାଲେଶ୍ଵର] ବି—କାଢ଼ିଆ [ଦେଖ]
Resī Rāḍhiā [See]
ରେଶଣ—ସ. ବି [ରଷ୍ ଧାରୁ—(ଅଧିବାଦ) ଗର୍ଜନକରିବା+ଶୁଣ. ଅନ]-
Reshaṇa ୧। ଦ୍ରେଷାରବ—1. Neighing of horses
9। ସିଂହରଢି; ସଂହରଢି—2. Roar of lion.

ରେଶା—ଦେ. ବି [ସ. ରୁଷ୍ ଧାରୁ ବା ସ. ରେଷା]—୧। କୋଃ
Resha ରୁଷ—1. Anger; rage; enrage.

ରିଷ ରିଷା ୨। [ସ. ରେଷ=ହଂସା] ହଂସ; ରେଷ—
2. Envy; malice; grudge. ୩। [ଭାବ.
ସ. ରେଷ=ହାତ, ଶର] ରାତି; ଲାଶ—3. Bribe.
ତ। ଦସ୍ତର; ଦୋକାନାଟାରୁ ଅରିଦବାରକ ଗୁକର ଅଦି
ନେବା କରିବନ—4. Commission paid to the
servants of a rich client by a tradesman

ଦକ୍ଷ ଦସ୍ତରୀ to keep them satisfied.

ରେଶା(ଶେ)ରବା—ଦେ. କି.—ହୃଦ କରିବା; ଚିତ୍ତାରବା—
Resha(she)ibā ରାଗାନ ରିଷାନା To enrage.

ରେଶା କାଟିବା—ଦେ. କି.—ବିଦେତାଟାରୁ ପଣ୍ଡ ଦ୍ରୁବ୍ୟ ପାଇଁ କଥା
Resha kāṭibā ଯିବା ଧଳିରୁ (କେତେକ ଗୁକର ଅଦି) କାହିଁ
ଦକ୍ଷ ରୀ ଜଞ୍ଚା ଦସ୍ତର ବା ଭର୍ତ୍ତକୋତ ନେବା—(a servant)
ଦସ୍ତରି ଲେନା To take a commission or tip
(ରେଶା ମାରବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ରେଶା ଖାଇବା—ଦେ. କି.—ଲାଶ ନେବା: ଉଛୋଇ ଗୁହଣ କରିବା—
Resha khāibā To take bribe.

ସ୍ଵର ଧାରୀ ଘୁମଜାନା (ରେଶାଭିଅ—ଅନ୍ୟରୂପ ବିଶ)

ରେଶାରେଶେ—ଦେ. ବି—୧। ପରେର ରମାରମି—1. Mutual
Resha reshi ରେଶାରେଶି ରେଶାରେଶି enrage.

9। ପରେର ଶହୁତାରାବ—2. Mutual feeling of
enrage; mutual estrangement.

ରେଶୋଣି—ଦେ. ବି—ରେଶୋଣି [ଦେଖ]

Reshoṇi Roshaṇi (See)

ରେସବତ (ରେତାଦି)—ବୈଦେ. ବି—ରେଶବତ ରେତାଦି (ଦେଖ)

Resabat (etc) Riś-pat etc (See)

(ଶୋତ୍ର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ରେଶାଲ(ଲି)—ବୈଦେ. ବି—୧। (ପା. ରେଷାଲ) — ରେଶାଲ (ଦେଖ)
Resāl[li] 1. Risāli (See) 9। (ପା.) ରୁକ୍ଷ ସତ୍ତର—
2. Turkish rider.

ରେଶାଲ[ଲ]ଦାର—ବୈଦେ. ବି—ରେଶାଲଦାର (ଦେଖ)

Resāl[la]dār Risāldār (See)

ରେସଟେସନ—ବୈଦେ. ବି—(ଇଂ. ରେସଟେସନ); ଅକ୍ଷର—

Resiṭesan ରେସିଟେସନ ରେସିଟେସନ Recitation.

ରେସିଡ଼ିଜ୍‌ଡାକ୍—ବୈଦେ. ବି—(ଇଂ. ରେସିଡ଼ିଜ୍‌ଡାକ୍) — ମିଶ
Resi da(de,da)nṭa ବଜାକ ସରାରେ ସମ୍ବାଦ ପକ୍ଷରୁ

ରେସିଡେନ୍ଟ ପ୍ରଦାନିତ କୁଣ୍ଡ କିମ୍ବା ସହ କର୍ମଚାରୀ —A Resident
Esident in the court of a Feudatory Chief,
representing the paramount power.

[ଭ—ରେସିଡେଣ୍ଟ୍ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ସୁପିଲେଖ୍
ପ୍ରଥେବଚ, ଏଯୋଡ଼େଣ୍ଟ୍ ମାନ୍ୟକ୍ରାଟିଂ ଶକ୍ତିକାଷ୍ଟ୍ୟ
ହେଉଥାଏ । କୌତୁକ ଶ୍ଳୋକ ।] [ଦ—ସ୍ଵାଧୀନ ଓ ମେଲ୍
ଶକ୍ତି (ୟଥା—କାଶ୍ତୀର, ବାବୁଲ)ମାନଙ୍କ ଶକ୍ତି ଦରକାରରେ
ନିଯୁକ୍ତ, ଇଂରାଜ କର୍ମଶଳକ ନାମ ରେସିଡେଣ୍ଟ୍
Resident ଓ ଚରଦ ନିଃ ଶକ୍ତିଗୁରେ ନିଯୁକ୍ତ
ଇଂରେଜ କର୍ମଶଳକ ନାମ ପୋଲିଟିକାଲ୍ ଏକେଷା
Political Agent—

[୭]—ତଡ଼କ୍ତ ରାଜମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସବକାରଙ୍କର ଏହି
ରେଣ୍ଡିଟେମାନଙ୍କ ଲାଇଆରେ ପଶାଦର ଅଧାଳ ସ୍ଵଦାଳ
କ୍ଷେତ୍ର ।

ରେସିଡେନ୍ସି—ବେଦେ. ବି. (ଲଂ. ରେସିଡେନ୍ସି)—ରେସିଡେନ୍ସି
 Residensi ଆବାସକୁଳ ବା କାର୍ଯ୍ୟଳୟ—Residency.
 ରେସିଡେନ୍ସି ରେସିଡେନ୍ସି

ରେଷ(ପା)ଣ୍ଡେ(ତ, ତେ, ଦ, ଦେ)ଣ୍—ବୈଦେ. କ. (କତିରାଥ)
 Respa(spā)nḍe(da, de, da, de)nṭ (ଇଂ. ବୋଣ୍ଡେଣ୍)—
 [ଅପିଲ(ଲ୍ଲ)ଣ୍, ଅପି(ପେ)ଲ(ଲ୍ଲ)ଣ୍—ବିପରୀତ] ରଷାଦଣ୍ (ଦେଖ)
 Raspādanta, (See)

ରେହ(ହା)	—ଦେ. ଡ. (ସ. ରେଖା) — ୧। ରେଖା; ଗାନ୍ଧି
Reha(hā)	1. Line. ୨। ରେଖା ଚିତ୍ର; ଲମ୍ବା ଚିତ୍ର— ରେଖା ଲିଙ୍କ 2. Long mark; lineal mark.

ରେହଣ(କ) (ଇତ୍ୟାଦି) — ବୈଦେଶ ବି (କଚିରିଆ) (ପା. ରେହନ୍) —
 Rehāṇa(na) (etc) ରେହଣ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
 ରତ୍ନ Rehan Rahana etc. (See)

ରେହାଇ (ଇତ୍ୟାଦି) — ବୈଦେ. ବି— ରେହାଇ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ
Rehāī (etc) Rihāī etc, (See)

(ରେହେଣ୍—ଅନ୍ୟରୂପ)
ରେ—ସ. ବି (ସାଧୁ=ଦାନ କରିବା+କର୍ମ. କା) — ୧. ରବ; ଶକ—
Rai 1. Sound; noise. ୨। ଧର—2. Wealth;
riches; property. ୩। ମୁଦ୍ରା—3. Gold. ଦେ.

ବି (ସ. ରେଖା) — ରେ (ଦେଖ) — Rai (See)
 ରେଖିକ — ସ. ବିଶ (ରେଖା + ସବନାର୍ଥୀ. ଇକ) — ରେଖା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ —
 Raikhika. Relating to line; linear; lineal.

ରେତ (ଇତ୍ୟାଦି) — ବୈଦେ. ହ. (ଆ. ରେସ୍ପଟ) — ରକତ ଇତ୍ୟାଦ
Reta (etc) (See) — Raita etc (See)

ରେତ୍ୟ—ସ. ବଣ. (ଶକ = ପିତ୍ତଳ + ପ)—୧। ପିତ୍ତଳ କିମ୍ବା—
Raitya 1. Made of brass. , । ଶକର ବା ପ୍ରଥାର

(ରେତ୍ବ—ସୀ) ଉପନ୍ଦ—2. Customary; arising from long established usage.

ରୈବତ—ସ. ବ (ରେବଣ୍ଟ + ଅ)—୧। ବିଜ୍ଞାପନକର ପଣ୍ଡିତ ଦିଗରେ
Raibata ଥୁବା ପଦ୍ମତବିଶେଷ—୧. Name of a
mountain to the west of the Bindhya
range of hills. , । ଦେଇଦୀ ବିଶେଷ—୨. Name
of a mythological demon. " । ଶିବ;
ମହାଦେବ—୩. God Siba. । ତତ୍ତ୍ଵଶିଖ ମନୁକ
ମଧ୍ୟରୁ ପଞ୍ଚମ ମନୁ—୪. The fifth of the 14
progenitors of the creation. [ଉ—ପଞ୍ଚମେ
ତାମସ ସୋଦର, ରୈବତ ନାମେ ମନୁବର । ଜଗଳାଥ.
ଉପରିତ ।] * । ରୈବତକିଂ (ଦେଖେ)—୫. Raiba-
take 2. (See).

ରୈବତକ—ସ. ବ—୧ । ରୈବତ ୧ (ଦେଖ) — ୧. Raibata 1
Raibataka**** (See) , । (ବେଦ୍ୟକ) ପାରେବତ; ପିଦୁଡ଼ି
 ପିଆରା, ପେୟାରା (ଗୁରୁ ଓ ପଳ) - ୨. Guava; Ficus Carica
 ଫିଲ୍ଡ୍, ପେୟାରା (tree and fruit). [ଦ୍ର-ଏଥୁର ଫଳ ରୂପକର ଏବଂ
 ଅନ୍ୟ ସ. ନାମ—ପାରେବତ, ଏଥୁର କଣ୍ଠାୟରସ ମୁକୁ ପଥରେ
 ପାରେବତକ, ରୈବତ, ଦାନ୍ତ ଘଣ୍ଟିଲେ ଶେରୀର ମୁହଁରୁ
 ଅରେବତ, ଆରେବତକ, ଦୁର୍ଗକ୍ଷେ ଶାନ୍ତିସାଏ । ଏହାର ଶଳ
 ମଧୁପଳ, ଅମୃତ ଫଳ । ଆଦିରେ କୃଥ ହୋଇ ତିଷ୍ଠରେ
 ଲାଗେ । ଏହାର ପଥକୁ ଶୋଭି ଅଟିମ ସଙ୍ଗେ ବଜ୍ର ଶୁଲି ବା
 ମଦତ ଛାଇ କରନ୍ତି ।

ଅସମ ଦେଶରେ ମହାକାଳ ଫଳ ପର ଗୋଲିକାର
ବଡ଼ ବଡ଼ ପିଙ୍ଗୁଳକୁ ‘ବୈଶତ’ କହନ୍ତି । ଏହାହିଁ ପାରେବତ
ଫଳ । ଏହି ଫଳ ଦୂର ପ୍ରକାର । ସଥା—(୧) ମହାପାରେ-
. ବତ = ମିଠା ଓ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣପାରେବତ = ସାମାନ୍ୟ ଖଟାମିଶ୍ର
ମିଠା ।

ରୈରୈ ରୈ
ରେଲ—ପ୍ରାତେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବୈଦେ. ବି. (ଇଁ. ରେଲ୍) —ରେଲ୍ (ଦେଖ)
Rel. (See)

नो ओ
— १. रोही (Sea) — १. Rohi (Sea)

ରୋଇ—ଡେ. ବି—୧। ରୋଇ (ଦେଖ) — ୧. Roi. (See)
Roi ୨। ରାଇ (ଦେଖ) — ୨. Rai. (See)

ରୋଇ(ଏ)ଦାତ୍[ଦ୍]—ବୈଦେ. ବି [ପା. ରୁଲଦାତ୍]—ରୁଲଦାତ୍
Roi(e)dât[d] [ଦେଖ]—Ruidât. (See)

ଶେଇ ପିତା(ତ୍ତା) — ଦେ. କି (ସ. ଶେହୁତ + ପିତା) — ଶେହୁ ପିତା [ଦେଖ] Roi pita(tta) Rohi pita. (See)

ରେଇବା—ଦେ. କି [ସ. ରୁହୁ ଧାରୁ, ଶିଳକ୍ଷୁ. ରେପି. ଧାରୁ]—
Roibh ଏ। ଶୈଟପ୍ରେଟ ତଳା ଗଛକୁ ଦୂମିରେ ରେପଣ କରିବା—
ରୋଆ 1. To plant seedlings. [ଛି—ତୋଠା ମଧ୍ୟରୁ
ରୋପନା ପୁଆଟି ଅଣି କିଲେ ରେଇବନ୍ତି । ଫଳାରମୋହନ. ଛମାଣ
[ରୁଥଇବା—ଶିଳନରୂପ] ଥିଲୁଣ୍ଠିବା—] । ଶାରଦ ଧାନଗଛର
ତଳକୁ ଶୈଷିରେ ଗୋଡ଼ିବା—2. To transplant
paddy-seedlings in a field for the winter-
ରୋଆନ paddy. ॥ । ବୁଅଇବା; ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ରେପଣ କିମ୍ବା
ରୋପନାଳା କରିବା—3. To cause to be trans-
planted by another.

ରୋଂଡ୍(ଦ) — ଦେ. ବି—ରୋଂଡ୍ [ଦେଖ] Rond[da] Rond. [See]

ଶେକ୍—ଦେ. ବି.—(ସ. ରେଧ) —୧ । ନିଷେଧ କରିବା—
Rok ରୋକ ଶୈକ 1. Forbidding; prohibiting.
୨ । ରେଧ; ଅଟକ; ବାଧା ଦେବା—2. Restraint;
obstruction; stoppage. • । ଗଛରେ ବାଧା
ଦେବା—3. Restraining a person or
animal from moving. ୪ । ଜାତିରୁ ଅଟକ;
ସମାଜଚୁକ୍ତ—4. Excommunication from
society or caste; ostracism. ୫ । ବୌଣସି
କାରୀରୁ ବିଲ୍ଲିକାଳ ପାଇଁ ବନ୍ଦ କରିବା—5. Tem-
porary stoppage of any work. ୬ । (ସ.
ଶେକ – ନଗଦ କଣାବିକା) ନଗଦ ଦାମରେ ବିକ୍ରି ଶରୁଦ
ଆଛି କାରବାର—6. Cash transaction.

ରେକ୍ କରିବା—	ଦେ. କି—୧ ।	ଅଟକ କରିବା; ବାଖ ଦେବା—
Rok karibā	1. To restrain.	ନିଷେଧ କରିବା—
ରୋକ କରା	2. To prohibit or forbid.	• ।
ରୋକନା	ରେକବା (ଦେଖ)—	3. Rokibā (See)
୪ । ସମାଜରୁ	ଅଟକ କରିବା—	4. To ostracise a person.

ରେକ୍ ଠୋ(ଥୋ)କ—ଦେ. କ୍ର. ବିଶ (ସ. ରେକ = ନଗଦ ଟଙ୍କା
Rok tho(tho)k ଦେଉ କସୁକୟୁ-ଧୂଳିନ୍ଦୁକାଣ୍ଡ ସହଚର-
ଥୋକ, ନଗଦ, ଗୋକ ଠୋକ)—୧ । ନଗଦାନରୁଦ୍ଧ; ଠଙ୍ଗାଠଙ୍ଗ;
ଆକ ନଗଦ ତାମ ଅଦାନପ୍ରଦାନପୂର୍ବକ; ଦସ୍ତବଦସ୍ତ;
ହାତେହାତେ (ଟଙ୍କା ଦେବା)—୧. In cash; in
ready money. ୨ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ସମେଷରେ
ତଙ୍କଣାଂ ବା ତତ୍ତ୍ଵଶାତ୍ ମୀମାଂସା କରିବା ପ୍ରକାରେ; ଠୋଠୋ,
ଆୟସାଥ, ଫୌଲ ଠଙ୍କାକୁ; ଠକାଠକୁ; ପଟାପଟ—
2. Readily; promptly (doing a thing);
immediately. [ସଠା—ଶରଦ ଦୂରଧର ତାମ
ରେକୁଠୋକ ଦେଉଦେବା ।] ବିଶ—୧ । ନଗଦ

ନଗଦ	ଦିଅମ୍ବିକା (ଧନ)—1. (amount) Paid in cash. [ଉ—ପାହେ ଟଙ୍କା ତେଜରେ କହିଲେ — ମୋର ଦୁଇ କଳା ସକାଶେ ଘେକ୍ଟୋକ୍ ଦୁଇ ଡକାର ପାଇଛୁ —ଫଙ୍ଗାରମୋଡ଼ନ ଗଲୁସ୍କଳ ।] ୨ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମାମାଞ୍ଚିତ ବା କୃତ (କର୍ମ)—2. (act)
ନକର	
ନଗଦ	
ନୁରତ୍ତ	

ବେକ୍ଟୋକ୍ ଛିଡା(ଡେ, ଶ୍ରୀ, ଶ୍ରେ)ର ଦେବା—ଦେ. କି—୧
Rok̄thok chhirdā(<u>rde</u> , <u>ndā</u> , <u>nde</u>)i dēba କୌଣସି
ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରା ବିଷୟକୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମାମାଂସା
ସାଥେସାଥ ଫୈସଲା କରନା କରିବା—୧. To settle a matter promptly or on the spot. , ।
କୌଣସି ପ୍ରାପ୍ୟକୁ ନଗଦ ଦେଇଦେବା—୨. To pay up any due promptly or in cash.

ରେକ୍ତୋକ୍ ଜବାବ ଦେବା—ଦେ. କ୍ଷେ—୧ । କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର
 Rok-ṭhok jabāba debā ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦେବା—୧.
 [ରେକ୍ତୋକ୍ ବବା(ତେ)ଇବା—ଅନ୍ତରୂପ] To give a
 ମୁଖେମୁଖେ ଜବାବ ଦେଓରୀ prompt or ready reply.
 ସାଥେସାଥ(ମୁହିଁତୋଡ଼)ଜଶାବ ଦେନା ୨ । ଅପ୍ରେୟ ସତ୍ୟ ହେଲେହେଁ
 କୌଣସି କଥାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦୟରେ ମୁହଁଁ ମୁହଁଁ କହିଦେବା—
 2. To tell an unpleasant truth to one's
 face.

ରେକ୍ ଶ(ସୁ, ଶୋ)କ(ତ୍, ଦ୍, ଧ୍) — କେବେ କି (ଫା. ବୁଝସବ; ତୁଳ.
Rok Ša(su, so)k(t, d, dh) ସ.ରେକ = ନଗଦ + ଶୋଧ) —
ରୋକଶୋଧ, ରୋକ ସଂଦ୍ର) ୧। କୌଣସି ବିଷୟର ଶେଷ ମାମାପା
ଅଭିନ୍ଦନ 1. Final decision of a matter.

২। দেশার বা রূপর বিবাক পরিশোধ—2.
 Complete discharge or liquidation of a
 a due or debt. ৩। হিসাবর শেষ বৃত্তান্ত—
 —3. Final settlement of account. ৪।
 নিরাদ দেশনেশন্ত্বার ব্যবস্থা—4. Cash
 transaction. ৫। বিবাদর শেষ মীমাংসা—
 ৫. Final settlement of a dispute. ৬।
 বিবাদর বা মকদমার অপোর্ণিভে মীমাংসা—6. A
 compromise or amicable settlement of a
 কিস্তী case or dispute. ৭। (প. ষেক্. এ. ষেক = নৌকা) --
 রোক নথ্যঘৃতল বা পত্রক্ষণ খেলের ‘নৌকা’ ছিলেন
 পা. ষেক্ গোট—7. The castle or ‘rook’ bits in
 ইং. রুক্ the game at chess. বেঁকে ব (পা.
 রোকসৎ রুক্সত)]—১। শেষ বিদায়গ্রহণ—1.
 রুক্সত Final parting between two persons;
 final taking of leave. ২। কর্মচারী; কর্ম-

ରହୁଣେ—2. Discharge from a post; dismissal; dispensing with one's services
ଥ । ଅବସର; ଛାଟ—3. Leave from service.
ଚ । ଦୟିତ୍ତରୁ ନିଷ୍ଟତ୍ତ୍ଵ—4. Exemption or release
from a responsibility. * । ବିଦୟୁ
ଦେବାପାର୍କ ଅନୁମତି—5. Permission to take
leave.

ଶ୍ରେଷ୍ଠ (ଶ୍ରୀ, ଶୋ) କ୍ର(ତ୍ର, ଦ୍ଵ, ଧ) କରିବା—ଦେ. କି—୧ । ମୀମାଂସା
Rok ሳ(a(ଶ୍ରୀ,ଶୋ)k(t,d,dh) karibା କରିବା—1. To
ରୋକଶତ କରା ରୁକ୍ଷସତ ଦେନା finally settle a matter.
୨ । ନିଷ୍ଟତ୍ତ୍ଵ ଦେବା—2. To grant release.
ଥ । ଯିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେବା—3. To permit a
person to depart. ଚ । କୌଣସି ଦୟିତ୍ତରୁ
ଶୁଣ୍ଡ ଦେବା—4. To exempt a person from
any responsibility. * । (ଗଣ ବା ଦେଖା
ବା ପ୍ରାପ୍ତ ଶକ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ, ଯଥା, ମୁଁ ଅନୁମତି
ଦେଖାକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କରି ଦେଲାଣି)—ଦେଖାକୁ ବିବାକୁ
ପରିଶୋଧ କରିବା—5. To clear off or liquidate
a debt or liability. [ଦ୍ଵ—ଏହିପରି ପାଇବା,
ଦେବା, ଦେବା, ନେବା, ମିଳିବା ଆଦି କିମ୍ବା ସଙ୍ଗେ 'ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ଶତ' ଶକ ସ୍କଲ୍ ହୋଇ ବିରାର୍ଥ ପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ ।]

ଶ୍ରେଷ୍ଠ (ଶ୍ରୀ, ଶୋ) ତ(ଦ) —ବୈଦେ. ବି—(ପା. ରୁଣ୍ସତ; ତୁଳ ସ.
Rok ሳ(a(ଶ୍ରୀ,ଶୋ)ti(di) ଶ୍ରେକ) —୧ । ଶେଷ ମୀମାଂସା ବା କିଷ୍ଟର
ରୋକସୋତ —1. Final settlement or disposal
ରୁକ୍ଷସତ
୨ । ନିଷ୍ଟତ୍ତ୍ଵ—2. Exemption.
୩ । ବିଦୟୁ—3. Farewell.

ଶ୍ରେକ—ସ. ବି—(ରୁଚ ଧାରୁ—ପାପ୍ର ପାଇବା + ଭାବ. ଅ) —୧ ।
Roka ଧାରୁ; ପାପ୍ର—1. Lustre. ନିଷ୍ଟତ୍ତ୍ଵ—2. Cave; hole. ପାପ—3. A-
periture. ଚ । ପାପ—4. Sin. * । ନଗଦ ଟଙ୍କା
ଦେଇ ଦ୍ରୁବ୍ୟ ଦୟୁ; ନଗଦ ଖରଦ—5. Cash pur-
chase; cash transaction; purchase of
a thing on cash payment. ନିଷ୍ଟତ୍ତ୍ଵ—6. (ରୁ ଧାରୁ
= ଗମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ. କ; ତୁଳ ପା. ଶ୍ରେକ) ନୌକା
ରୋକ ରୋକନା —6. A boat. ଦେ. ବି—(ସ. ଶ୍ରେଷ୍ଠ)—
ଶ୍ରେକ [ଦେଖ]—Rok (See)

ଶ୍ରେକଟ—ଦେ. ବି—ମୁଦ୍ରଙ୍ଗ ଆଦି ବାଦ୍ୟର ତାଳମାନଙ୍କାପକ ବାକ୍ୟୁଝ—
Rokata The key or set formula to the musical
ବୋଲି ବୋଲ cal tunes of Mṛudanga drum
uttered by the mouth. [ଯଥା—‘ତାଥନ
ତାଥନ ତାଥନ ଖନ; ତାଥିମ ତାଥିମ ହିମିମ ତା ।]

ଶ୍ରେକଟ ତାଳିବା—ଦେ. କି—ମୁଦ୍ରଙ୍ଗ ତାଳମାନଙ୍କାପକ ବାକ୍ୟାମାନ
Rokata dākibା ମୁଖରେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା—To repeat
ବୋଲିବା the set formula to the musical tune of
ବୋଲି ବୋଲିବା the Mṛudanga.

ଶ୍ରେକଟ ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କି—ଶ୍ରେକଟ ମୁତ୍ତାବକ ମୁଦ୍ରଙ୍ଗ
Rokata pakା(ke)ibା ବଜାଇବା—To play on the
ବୋଲି ବୋଲି Mṛudanga drum according to the
ବୋଲିବାଜାନା set formula.

ଶ୍ରେକଡ଼—ଦେ. ବି—(ସ. ଶ୍ରେକ = ନଗଦ ବିତି) —୧ । ବ୍ୟବସାୟରେ
Rokarda ଖଣ୍ଡ ଯାଇଥିବା ନଗଦ ଟଙ୍କା—1. Cash money
invested in a business. ନିଷ୍ଟତ୍ତ୍ଵ ଧନ;
ସହତଧନ—2. Hoard; treasure. ନିଷ୍ଟ ଧନ
—3. Cash. ନିଷ୍ଟ ଅସ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସାୟ ବାଦ ଯାଇ ହାତରେ
ଥିବା ଉଦ୍ଦରତ ଧନ—4. The cash in hand; the
cash balance.
* । ବ୍ୟବସାୟରେ ଦେଇବି ସମସ୍ତ ଅସ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସାୟ ଲେଖା
ଦେବା ବହି; ଜମାଖରତ ବହି; ଶ୍ରେକଡ଼ ବହି—
5. Account book of all daily receipts and
expenses of a business. ନିଷ୍ଟ ବହି;
ନଗଦ ବହି, ନଗଦ ଖରଦ ଓ ନଗଦ ମିଳିବା ଟଙ୍କାର
ହିସାବ ସେହି ବହରେ ଲେଖାଯାଏ—6. Account
book of cash transactions of a business;
cash book; ledger.

ଶ୍ରେକଡ଼ କାଟିବା—ଦେ. କି—ପ୍ରତିଦିନର ଜମାରୁ ଖରତ କାଟି
Rokarda kāṭibା ଉଦ୍ଦରତ ତହବିଲରୁ ‘କେପେୟତ’
[ଶ୍ରେକଡ଼ ଗଡ଼ା(ଢେ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ] ପ୍ରମୁଖ ଜମାଖରତର
ରୋକଡ଼କାଟ୍ଟା ରୋକଡ଼କାଟନା ଶେଷରେ ଲେଖିବା—
To strike out the daily cash balance
[ଦ୍ଵ—ଏକ ଦିନର ଶ୍ରେକଡ଼ରେ ଗଡ଼ା ହୋଇଥିବା
ଶ୍ରେକଡ଼ବାବକୁ ପର ଦିନର ଜମାଖରତ ପ୍ରଥମେ
ଲେଖିବାକୁ ହୁଏ ।]

ଶ୍ରେକଡ଼ କ୍ଲୋଜ୍ କରିବା—ଦେ. କି (ଶ୍ରେକଡ଼+ରା. କ୍ଲୋଜ୍)—
Rokarda kloj karibା ଶ୍ରେକଡ଼ ବହରେ ଦେଇବି ସମସ୍ତ
(ଶ୍ରେକଡ଼ ବନ୍ଦକରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଅସ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସାୟ
ରୋକଡ଼ବନ୍ଦକରିବା ଲେଖି ସାର ତାହାକୁ
ମୋଟ କର ସମସ୍ତ ଅସ୍ତ୍ର ସମସ୍ତ ବ୍ୟବସାୟ ବାଦ ଦେଇ
ତହବିଲବାକ ଲେଖିବା ହାତ ଶ୍ରେକଡ଼ର ଏକ ଦିନର
ଯାବଣ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ କରିବା—To close the
ରୋକଡ଼ବନ୍ଦକରିବା ଲେଖି ସାର ତାହାକୁ
ମୋଟ କର ସମସ୍ତ ଅସ୍ତ୍ର ସମସ୍ତ ବ୍ୟବସାୟ ବାଦ ଦେଇ
ତହବିଲବାକ ଲେଖିବା ହାତ ଶ୍ରେକଡ଼ର ଏକ ଦିନର
ଯାବଣ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ କରିବା—To close the
ଲେଖି କାଟିବା କାମ ଶେଷ ନ ହେଲେ ତପ୍ତର ଦିନକୁ
ତହବିଲ ବାକ ରୁଠାଇ ନିଆଯାଇ ଦାରେ ନାହିଁ ଏବଂ ଏକ
ଦିନର ଶ୍ରେକଡ଼ କ୍ଲୋଜ୍ (close)ହୋଇ ସାରିବା ପରେ, ସେ
ଦିନ ଶ୍ରେକଡ଼ରେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଆୟ ବ୍ୟବସାୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା
ପାରେ ନାହିଁ । ଏଥୁପାଇଁ ଶ୍ରେକଡ଼ କ୍ଲୋଜ୍ ହେବା ପରେ
ଅନ୍ୟରୂ ହିସାବ ଓ ଅସ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସାୟ କାମ ସେବନିପାଇଁ
ଶେଷ ହେଲେ ବୋଲି ବୁଝିବାକୁ ହେବ ।]

ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଚଢ଼ା(ଡେ)ଇବା—ଦେ. କି—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବହରେ ଜମା Rokarda chardha(rdhe)ibh ଅରତ ଲେଖିବା—
ରେକଡ଼ଲେଖା, ରୋକଡ଼ପୁରଗରା ସୀକରିତାନା To enter
(ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୂରଣ କରିବା—ଅନ୍ୟତ୍ରୁପ) accounts in the
cash book.

ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜମାଖରଚ—ଦେ. ବି—୧। ଯେଉଁ ବହରେ ପ୍ରତିବନ୍ଦିତ
Rokarda jamâkharacha ସମୁଦ୍ର ନଗଦ ଥୟ ଓ
ରୋକଡ଼ଜମାଖରଚ ସୀକରିତମାତ୍ରର ନଗଦ ବ୍ୟୁତ ମୋଟ
କରିଯାଇ ଥୟରୁ ବ୍ୟୁତ କାହିଁ ଦିଆଯାଇ ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ଧନର
ପରିମାଣ ବା ତଥବଳବାତି ଉଛେଖ ହୁଏ—

1. An account book in which daily receipts and daily expenses are totalled up and the cash balance is struck; ledger.
 2. Entries in a ledger.
- [ଦ— ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବହରେ ଜମା ଖରତ ଲେଖିବାର ଗୋଟିଏ
ସ୍ଥଳ ଉଦ୍ଦାରଣ। ସଥା—

୨୧୮୩୭

ଜମା		ଅରତ	
ଗତ ଦିନର ତଥବଳ କାହିଁ	ଟ ୫୯	ବଣିଆକୁ ମୁଦି ତଥର କରିବା ପାଇଁ ଦିଆଯିବା ଟ ୪୯	
ସମ୍ମ ସାହୁଠାରୁ ଖଜଣା ଥୟରୁ	ଟ ୩୯	ରୂପା ଅରତ ଟ ଭରି ଟ ୧୭	
ପଳ କିରିରୁ ମିଳିବା	ଟ ୪୯	ଜଳଶିଆ ଅରତ ଟ ୦ ୫୮	
ଲୁଗା କିରିରୁ ମିଳିବା	ଟ ୨୯	ପିଲ୍ଲଙ୍କ ପଢା ବହି	
ପୁରୁତ୍ର ମନିଆନ୍ତର ଥୟିବା	ଟ ୨୯		ଅରତ ଟ ୪୯
ଟ ୦ ୧ ଦିନରୁ ଜମା ଟ ୧୫୯			
ଗତ ଦିନର ତଥବଳ କାହିଁ ଟ ୪୯			ଟ ୦ ୧ ଦିନରୁ ଅରତ ଟ ୧୦୯
ଟ ୦ ମୋଟ ଜମା ଟ ୨୦୯			

କେପିୟତ୍ର—

ଜମା	ଟ ୨୦୯ ଟା
ଅରତ	ଟ ୧୦୯ ଯାଇ
କାହିଁ ତଥବଳ	ଟ ୧୦୯

[ଦ—୧ ଦଶ ଟଙ୍କା ଉକ୍ତ ପାରିଗର ଶ୍ରେଷ୍ଠବାବୀ
ଅଟେ ।]

ରାକଡ଼ ବହି(ଲ)—ଦେ. କି—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜମା ଅରତ ଆବ ଯେଉଁ
Rokarda bahi(i) ବହରେ ଲେଖାଯାଏ—Daily cash
ରୋକଡ଼ବହି ସୀକରିତାନା book.

ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବାକି—ଦେ. ବି—ଶ୍ରେଷ୍ଠରେ ଲେଖା ଥିବା ଦେଖିବା
Rokarda baki ଜମାଖରଚ ମୋଟ କରିଯାଇ ଶେଷରେ
ରୋକଡ଼ବାକି ‘କେପିୟତ୍ର’ ଲେଖାଯାଇ ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତସୂଚ ଗଢା ଯାଇ
କିନ୍ତୁ ବାକି ଥିବା ତଥବଳ—Daily cash balance
struck at the foot of a cash book.

ଶ୍ରେଷ୍ଠ(ଥୋ)ତ୍—ଦେବେ. ବି (ଅ. ରୂପ୍ ସ୍ଵର୍ତ୍ତ) —ବିଦୟୁତ୍; ମେଲ୍ଲଣି—
Rokasa(so)t Bidding good bye; farewell

ରୋକଶୋଧ [ଉ—ଆହ ଥର ମାନଙ୍କ ଶ୍ରେଷ୍ଠବାବୀ ଦେଲେ
ରୁକ୍ଷସତ ପଞ୍ଜାରମୋହନ । ରୁମାଣ ଅନ୍ତରୁଷ ।] ଦେବେ. ବିଶ—
ବିଦୟୁତ୍ ପ୍ରାସ୍ତୁତ—Departed, permitted to go.

ଶ୍ରେଷ୍ଠ(ଥୋ)ତ୍—ଦେବେ. (ବି ଅ. ରୂପ୍ ସ୍ଵର୍ତ୍ତ) —୧। ରିଦାକ—1.
Rokasa(so)ti Tips presents made at the time of
ରୋକଶୋଧ bidding good bye. [ଉ—ବାରିଜିକ ଶ୍ରେଷ୍ଠବାବୀ ଶବ୍ଦ
ରୁକ୍ଷସତ ଟଙ୍କା ଓ ବାଇଚିକ ସାର ଲୋକ ଓ ଦୋଷ୍ମମାନଙ୍କ ଶାନ୍ତାପଲ୍ଲଞ୍ଚ
ସକାଶେ ଏକବାବୀ ଟଙ୍କା ବନ୍ଧୁତ ହେବ । ପଞ୍ଜାରମୋହନ, ରୁମାଣ
ଅନ୍ତରୁଷ ।] ୨। ଶ୍ରେଷ୍ଠ(ଦେଖେ)–2. Racsati (see)

ରୋକା—ଦେବେ. ବି (ପା. ଶେଳ୍; ତୁଳ. ସ୍ବ. ଶେକ—ନଗଦ
Rokka ଟଙ୍କାରେ ବସୁ କରୁ) —୧। ନଗଦ ଟଙ୍କା ରୁଣ କରିବା
ରୋକା ଶାତକ ମହାଜନଙ୍କୁ ଲେଖିଦେବା ବଲିଲ; ହେଣ୍ଟୋଟ୍;
ହୁଣ୍ଡି ଗୋଜା—1. Handnote; promissory note;
hundi. , । ପଞ୍ଜାରମୋହନ ଟଙ୍କା ଦେବା ପାଇଁ ବର୍ତ୍ତନ
ଠଠ; ହୁଣ୍ଡି—2. A letter directing payment
of cash to the bearer. ୩। ଟଙ୍କା ପାଇବା ବ୍ୟକ୍ତି
ଟଙ୍କା ଦେବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଯେଉଁ ରସିଦ ଦିବ—
3. Receipt; written acknowledgement of
ରୋକାଖାରୀ receipt of money. ଦେ. ବି—୧। (ସ. ଶେଖ)
ରୋକନା ରେକିବା; ଅଟକାଇବା; କାଧା ଦେବା—1. Obstru-
ରୋକାଖାରୀ[କା] cting; restraining. ଦେ. ବିଶ (ସ. ଶେଖ) —
ରୋକାହୁଣ୍ଡା ଅଟକା ଯାଇଥିବା; ଶେକା ହୋଇଥିବା—
Restrained: obstructed.

ରୋକା[କେ]ଇବା—ଦେ. କି—ଶ୍ରେଷ୍ଠବାବୀ କିମ୍ବା କିମ୍ବା ଉପୁ—
Rokka[ke]ibh To cause to obstruct

ରୋକା(ଥା)ନ ହେକାଇବା

ରୋକା ରୋକି—ଦେ. ବି—ଶ୍ରେଷ୍ଠବାବୀ କିମ୍ବା କିମ୍ବା ଉପୁ—

Rokka roki Acts of restraining.

ରୋକାରୋକି ପୋକୋକ

ରୋକିବା—ଦେ. କି (ପା. ଶେଳ୍; ସ. ଶେଖ, ରୁଧ ଧାରୁ) —୧। ଗତ
Rokibh ଶେଖ କରିବା; ଗତ ବନ କରିବା—1. To re-
ରୋକା train one's motion; to check. [ଉ—ଗାଢ଼ିବା
ରୋକନା ଶେକିବା, ଘୋଡ଼ାକୁ ଶେକିବା ।] , । କାଧା ଦେବା;
ଅଟକାଇବା—2. To obstruct. * । ନିୟମିତ
କରିବା—3. To control; to keep in check.
* । ପୁରିବ କରିବା—4. To stop. * । କାଇରୁ ଅଟକ
କରିବା—5. To excommunicate; to boy-
cott. * । ମନା କରିବା; ନିୟେଧ କରିବା—6. To
prohibit; dissuade. * । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅନ୍ୟ
ବ୍ୟକ୍ତିର ସାଥୀନ ବ୍ୟକ୍ତିରଙ୍କୁ ନିୟମିତ ବା ସ୍ଵତ
କରିବା—7. To control one's free dealings,
[ସଥା—ସେ ତାଙ୍କୁ ଘରଦ୍ୱାର ସବୁ ରେବ ଦେଲେ ।]
ସାଦେ. (ଖାତାଳ) କି—ତାଳ ଦେବା—
To pour out

ବୋଲ୍ପା—ଦେ. ବିଣ.(ସୁର୍ଯ୍ୟ) —ରୁଜା (ଦେଖ);

Rokhā **Rukhā.** (See)

ରୋଣ୍ଡା ଶୋଣ୍ଡା—ଦେ. ବିଜନ (ସହଚର) (ସ. ବୁନ୍ଦାତ୍ତନ୍ତାନ୍ତିକା) —ଭାରାଗୁପ୍ତ

Rokhā ūkhā (cog)—Rukhā ūkhā. (See)

ରୋଗ—ସ. ବି (ରୁକ୍ଷ. ଧାତ୍—ପାତ୍ରିକ ହେବା+ଘବ. ଅ]—

Roga | ଅସ୍ପନ୍ଦିତ ରୋଗ — 1. Sickness.

, । ଦେମାର; ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟହାନି—2. Illness; loss of health; disease. [ଡ୍ରୁ—ଏହା ଜାବ କଥା ବୁଶାଦିକୁ ଅନୁମତି ଦିଲେ ।

[ବୈଗ—ବୈଗର ଅର୍ଥ ବାଖ । କଥା ଅଛି, ଶଶିରଙ୍ଗ । ବ୍ୟାଧ-ମନ୍ଦିର ଅର୍ଥାତ୍ ଶଶିର ମଧ୍ୟରେ ନାନା ବୈଗର କଷା । କେତେବେଳେ କେଉଁ ବୈଗ ବାହାର ଶଶିରକୁ ଥକମଣି କରେ ତାହା କେହି ଜାଣି ପାରେ ନାହିଁ । ସେଗବିଜ୍ଞାନ ଅବସ୍ଥାକୁ ଅବସ୍ଥା କହନ୍ତି । ଅବସ୍ଥା ଅବସ୍ଥାକୁ ସମ୍ମାନକୁ କହନ୍ତି, ଏବେ ଲୋକର ସ୍ଵପ୍ନ ଅବସ୍ଥାକୁ ସମ୍ମାନ କୋଣାପାଏ । ଅଭାବକ ସ୍ଵପ୍ନ ରହିବା ମାନବର ମହାପୁଣ୍ୟର ଫଳ । ଅଭାବକ ସ୍ଵପ୍ନ ରହିବା ମନୁଷ୍ୟ ବିରଳ । ବୈଗର ନିରାକରଣ ପାଇଁ ଅଯୁବେଦ ଶାସ୍ତ୍ରର ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ । ପ୍ରାଚୀନ ଗୋରୀ ରଣ୍ଜି-ମାନେ ସେମାନଙ୍କ ସିଂହାଲିଶିତା, ଜ୍ଞାନ ଓ ବିଜ୍ଞାନ ବଳରେ ଆୟୁବେଦ ଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ; ସେଗର ନିରାକାନ, ବୈଗର ଭ୍ରମଶମ, ବୈଗର ନିରାକରଣ ପାଇଁ ବୃଦ୍ଧ ଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ । ଆୟୁବେଦ ବେଦର ଭ୍ରମବେଦ । ବୈଗ ହେବାର କାରଣ କଥା ? ଏ ଶଶିର ରସ, ରକ୍ତ, ମାଂସ, ମେଦ, ଅଷ୍ଟା, ମଞ୍ଜା ଓ ଶୁଦ୍ଧରେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ । ଶାଦିପ୍ରୟେ ହାତର ଏ ଶଶିର ପରିବଳ୍ପିତ ଓ ପରିପୁଣ୍ୟ ହୁଏ । କଳ ପବନ ହାତର ଶଶିର ରହିଛି ହୁଏ । ଲୁଗକରେ ଅଛି, କଳ ପବନ ଲୁଗ ଦେବ, ଆଜି ଅଧିକ ଥିଲେ କହ । ବାସ୍ତ୍ଵ, ଘର୍ଷିତ, କଷ ଏ ଶଶିରର ପ୍ରଧାନ ଧାରୁ । ଏମାନେ ସାମନ୍ଥ ଅକସ୍ମାରେ ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାନବ ସ୍ଵପ୍ନ ଥାଏ । ଏମାନଙ୍କର ବିକୃତ ହେଲେ ମାନବ ଅସ୍ପତ୍ର ହୁଏ । ଏହା ସାଧାରଣ କଥା । ବୈଗ ବଡ଼ ପଦାନ୍ତାଦାୟକ । ବୈଗପଦାନ୍ତାରେ ଲୋକ ସମୟ ସମୟରେ ଆୟୁଦତଥା କରି ପକାଏ । ସଜା ହେଉ ପ୍ରକାର ହେଉ, ଧଳ ହେଉ ଦରଦୁ ହେଉ, ବୈଗ ପଦାନ୍ତା ସମସ୍ତକୁ ସମାନ ଭାବରେ କଲାବଳ, ଛଟପଟ କରି ପକାଏ । ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ମାନବର ଅମୂଲ୍ୟ ଧନ । ଯାହାର ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଅଛି ସେ ଦେବଦୂର୍ଲିପ୍ତ ସ୍ଵର୍ଗ ଦ୍ଵେଗ କରେ । ମାତ୍ର ବୈଗୀ ପକ୍ଷରେ ସବୁ ତୁଳ । ଏହିତିକି ପ୍ରାପାଦ ଭ୍ରମରେ ତୁଳିଲା ଭ୍ରମରେ ଶୋଇ ସେଗୀ କିଛି ସୁଖ ଦ୍ଵେଗ କରେ ନାହିଁ । ଅଳ୍ପସ୍ତ ଧଳ ଅଛି, ଆଦି ସାମଗ୍ରୀ ଅଛି, ମାତ୍ର ଉଦସମୟ ଦ୍ଵେଗ ହେଉ ଯେ ଆଜି ନ ପାରେ, ତାର ଧଳରେ କିଛି ଖୁବ୍ ନାହିଁ । ଯେ ଅଳ୍ପ ଦ୍ଵେଗ ସନ୍ଦର୍ଭ ଦ୍ଵେଗ ଲାହିଁ, ସେ ମର୍ତ୍ତ୍ଵରେ ସୁର୍ଗସ୍ଥଳେ ଲାଭ କରେ । ଦ୍ଵେଗ ଅଳ୍ପ ବିଛି ନାହିଁ— ଏହା ନିଚିବୁଦ୍ଧ କର୍ମର ଫଳ । କୌଣସି ଦ୍ଵେଗ ରହିବନାହିଁ କର୍ମର ଫଳ,

କୋଣସ କୋଣସ ଦେଇ ଧୂର୍ଜନ୍ମକୃତ କର୍ମର ଫଳ । ଏ
ଶଶରପନ୍ତ କେତେବେଳେ ଏ ନିୟମ ଦାବ ପରିଷ୍କରିବ । ସେହି
ନିୟମର ବନ୍ଧନକମ କଲେ ପାପ ହୁଏ । ନିୟମାବୁମୋହିତ
କର୍ମ କଲେ ପୁଣ୍ୟ ହୁଏ । ରେଗ ପାପ କାର୍ଯ୍ୟର ଫଳ । ପାପ
ମଧ୍ୟରେ ପୁଣି ତାରତମ୍ୟ ଅଛି—ହୁଏ ପାପ, ଉଛଟ ପାପ,
ଅଞ୍ଜୁଛଟ ପାପ । ପାପର ପରିମାଣ ଅନୁଷ୍ଠାରେ ରେଗର ତାର-
ତମ୍ୟ ହୁଏ । ସାମାନ୍ୟ ପାପରୁ ସାମାନ୍ୟ ରେଗ ହୁଏ, ଉଛଟ
ପାପରୁ ଉଛଟ ରେଗ ଜନ୍ମେ ଏବଂ ଅଞ୍ଜୁଛଟ ପାପରୁ ଅଞ୍ଜୁଛଟ
ରେଗ ଜନ୍ମେ । ଆଦ୍ୟ, ଘେଯ ଓ ବାୟୁ ଦୋଷରୁ ଯେଉଁ ରେଗ
ଜନ୍ମେ, ତାକୁ ସାମାନ୍ୟ କୁହାପାଇ ପାରେ ଏବଂ ସେ ରେଗ-
ମାନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରୟୋଗରେ ଭଲ ହୋଇ ପାରେ । ମାତ୍ର
ଯେଉଁ ରେଗମାନ ଗ୍ରହକ ବା କର୍ମକ, ସେବୁଡ଼ିକ ରେଗ
ପ୍ରେସରେ ଭଲ ହୁଏ । ନିଦାନ ରେଗ ଦୂଃଖସାଧ । ସେବୁଡ଼ିକ
ଭିନ୍ନ ମାନନ୍ତି ନାହିଁ । ସେବୁଡ଼ିକ ନିୟମର ମୁଣ୍ଡିମନ୍ତ୍ର ପରି-
ନିଧ । ସେ ରେଗ ରେଗବୀକ ଉତ୍ସମେବକୁ କେବ କରି ପାଏ ।
ଆମ ଦେଶରେ କର୍ମବିଦ୍ୟାକ ଶାସ୍ତ୍ର ଅଛି । କେଉଁ କର୍ମ କଲେ
ତ ରେଗ ହୁଏ ଏବଂ ତ ଉତ୍ସମେବରେ ସେ ରେଗର ଶାନ୍ତି ହୁଏ
ସେ ବିଷୟମାନ ସେଥିରେ ଲିଖିତ ଅଛି ।

ବୈଗର ଉପଶମ ପାଇଁ ନାନା ପ୍ରକାର ଉପାୟ ରୁଷିଆକେ ଉଭାବନ କରି ଯାଉଛି । ଧଳାଖ ତତ୍ତ୍ଵା ବା ଅନ୍ତିମାକେ ଉଭାବନ କରି ଯାଉଛି । ଆଖି ପ୍ରଯୋଗ ମଧ୍ୟରେ ମଣି, ମନ୍ଦ, ମହୋତ୍ସବ । ମନ୍ତ୍ର ତତ୍ତ୍ଵା ଉତ୍ତରାଜ୍ୟର ପ୍ରକାର ତତ୍ତ୍ଵ ପାଇରେ ଥିଲା । ସକଳ ପ୍ରକାର ବୈଗ ପାଇଁ ମନ୍ତ୍ର ତତ୍ତ୍ଵା ଥିଲା । କେବଳ ମନ୍ତ୍ର ପାଠ କରି ଶାନ୍ତି ଦେଲେ ବା ପୂଜା ଦେଲେ ବୈଗ ଯିବ; ମଣି ଧାରଣ ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ବୈଗର ଉପଶମ ହୁଏ । ତତ୍ତ୍ଵା ମଧ୍ୟରେ ସୁଣି ରଷାୟନ ତତ୍ତ୍ଵା ଓ ଡିବାୟକ ତତ୍ତ୍ଵା । ବିଷ ତତ୍ତ୍ଵା ବିଶେଷ ଫଳପ୍ରଦ, ମାତ୍ର ବିଶାରଦ ହେବାକ କରି ସେ ତତ୍ତ୍ଵା କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଶୋଧନ ବିଷ ଅମୃତ ସମାନ ଫଳ ଦିଏ, ମାତ୍ର ଶୋଧନରେ ଦୃଢ଼ ହେଲେ ବିଷମୟ ଫଳ ପାଲେ । ସର୍ବ ବିଷ ମଧ୍ୟ ଶୋଧନ ହୋଇ ଆଖିରେ ପ୍ରଯୋଗ କରିଯାଏ । ଧଳାଖ ତତ୍ତ୍ଵା ସତ୍ତ୍ଵରେ ଥିଲା, ମାତ୍ର ତାହା ଅବଳିକାର ପ୍ରାୟ ଲେପ ପାଇଛି । ସେହି ଅନ୍ତିମ ତତ୍ତ୍ଵା ଥାବି ପାଞ୍ଚାର୍ଥ ଦେଶରେ କମୋଦିକ ପଥରେ ଅଗ୍ରପଥ ହୋଇ ତଗତକୁ ତମନ୍ତର କରୁଥିଲା । ହିନ୍ଦୁ ସବଳ ଶାଖରେ ଚାନ୍ଦାନ୍ତ ରିମାର ଲାଦ କରିଥିଲା । ଜଡ଼କଙ୍କାଳ ଓ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ବିଜ୍ଞାନ ଉତ୍ସବ ବିଦ୍ୟାରେ ଭାବତ ଭଲଭାବ ଶେଷ କୋଟିରେ ଉପମାତ ହୋଇଥିଲା । ଜ୍ଞାନିଷ, ବୁଗୋଳ, ଯୋଗ ସ୍ଥରର ସକଳ ବିଦ୍ୟାରେ ଭାବତ ଜଗତ୍କ ପୁରୁ ଥିଲା କହିଲେ ଅଜୁନ୍ତି ଦେବ ନାହିଁ । ଥମ୍ ଭାଗ୍ୟ ବିର୍ଯ୍ୟମ୍ଭବ ଭାବତ ଅଜ ଅବଳିକର କିମ୍ବତମ ପ୍ରଦେଶରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଅଜ ଭାବତ ସର୍ବତାରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ପଦଦଳିତ ! ଭାବମ୍ଭୁତ ଦିକାଳଦର୍ଶୀ ଯୋଗୀ ରଷିମାରେ ଆଖିର ବଳରେ ଶତ ଶତ, ସହସ୍ର ସହସ୍ର ବର୍ଷ ବନ୍ଧକାର ଉପାୟ

ପ୍ରତିବ କରିଥିଲେ । ଏହିଷୁ ଜୀବନର ନାମ କଲୁ । ତରକ ମହାଶ୍ଵର ସ୍ତରୀଳ ତରକ ସ୍ଵର୍ଗତା ପାଠ କଲେ ପାଠକମାନେ ଏ ସବୁ କଥା ଜାଣି ପାଇବେ । ତଥବନ ମହାଶ୍ଵର ତ୍ୟକକପ୍ରାସ ଜୀବନ ଦ୍ୱାରା ଦୃକ୍କରୁ ଯୌବନ ଦାନ କରିଥିଲେ । ତରକ ମହାଶ୍ଵର ତାଙ୍କ ପୁସ୍ତକରେ କେବଳ ବିଜୋନ୍ଧ ଦ୍ୱାରା ବୋଗ ଆସେଗ୍ୟ କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପୁସ୍ତକରେ ଜୀବନ ଅଧେଶ୍ଵର ଲୋକ କି ଉପଯୁ ଅବଳମ୍ବନ କରି ଜୀବନ-ପାତ୍ର ନିଷାହ କଲେ ଏବଂ କି ନିୟମ ପାଳନ କରି ଚଳିଲେ ଆଜ୍ଞାବନ ନିରୋଗରେ କାଳ ଯାପନ କରି ପାଇବ, ସେହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ପରି ସହିଷ୍ଣୁଷ ମନୋଘୋଗ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇ-ଥିଲା । ତରକ ବୈଦ୍ୟମାନଙ୍କ ବିଷୟ କହିବାକୁ ଯାଇ କହିଅଛନ୍ତି ଯେ, ଯେଉଁ ବୈଦ୍ୟ ଅର୍ଥ ନେଇ ଜୀବନ ଦିଏ ତାଠାରୁ ପ୍ରାଣନ୍ତ୍ରେ ସୁଭା-ଜୀବନ ନାହିଁ । ସେ ଏପରି କାହିଁକି କହିଥିଲେ ? ମାନବ ଜୀବନ ବଡ଼ ଅନୁଲ୍ୟ ବିଷ୍ଟ ! ଧର୍ମଭାବରେ ମାନବ ଜୀବନ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହାର କରିବା କହିବ୍ୟ । ଯେଉଁଠି ଜୀବର ମରଣ ସଙ୍କରିତ ଅତ୍ର ସେଠି ଧର୍ମଭାବ ଏକମାତ୍ର ରୀତକ । ଅର୍ଥାଳିଷାରେ ତବସ୍ତା କଲେ ତବସ୍ତାକର ମନରେ ଲୋଭ ଓ ତାନା କୁପ୍ରକର୍ତ୍ତ ଆସି ବାସ କରେ; ଧନ-ଲୋଭ ଏକମାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ୟ ରହେ । ବେଗୀର ଜୀବନ ପାଇଁ ତ ରହୁ, ଧନ ଲୋଭ ହେଲେ ହେଲା । ମାରୋଗ ହେବା ପାଇଁ ତରକ ମହାଶ୍ଵର ନିୟମାବଳୀ ବଡ଼ ଅମୂଲ୍ୟ ନିୟମ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ତାଙ୍କ ମାନ ଚଳିଲେ ଅତ୍ର ଗୋଗ ହେବାର ତେତେ ଅଶ୍ରୁ ରହିବ ନାହିଁ । ସେ ସବୁ ନିୟମ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକଙ୍କ ଜାଣିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତସ୍ଵରୂପ କେତେ ଗୋଟି ନିୟମରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା । ପାଠକମାନେ ତରକ ସ୍ଵର୍ଗତା ପାଠ କଲେ ବିଶ୍ୱବ ଭାବରେ ଏହା ଜାଣି ପାଇବେ ।

୧ । ମଳ, ମୁଣ୍ଡ, ଶୁଦ୍ଧ, ଅଖୋକାୟ, ବାନ୍ଧି, ହାକୁଟି,
ଛିଙ୍ଗ, ହାଇ, ହୁଧା, ପିପାସା, ଅଶ୍ରୁ, ନିଦା ଓ ନିଘାସର ବେଗ
ଆରଣ କରିବ ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ଏ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟର
ଉପଦମ ହେବ ତେତେବେଳେ ଅନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଏ
ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ଅଗେ କରିବ । ଅଦୌ କାଳ ବିଳମ୍ବ
କରିବ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟଥା କଲେ ଜାଳା ପ୍ରକାର ବୈଗ
ଅକ୍ଷମଣ କରିବ ।

୨ । ପାପାଶ୍ରୀ, ପାଥାଳାପା], ପାପମନା, ମିଥ୍ୟାବାଦୀ,
କଳଦଗ୍ରିୟ, ଲେଖା, ନିଷ୍ଠୁରସହାୟୀ, ପରିଶ୍ରମକାରୀ,
ଶୀତୋ, ପରିଜନାକାଣ୍ଡ, ପରଦାସଗମୀ, କର୍ଦ୍ଧୀ, ଅଧିକ୍ଷୀ,
ଲୋକମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗ ଚାହାଗ କରିବ ।

୩ । ବୁଦ୍ଧିମାନ, ବିହାନ, ବଯୋକେଣ୍ଟ, ସୁଶିଳ, ଧୀର,
ଶାନ୍ତି, ଉତ୍ତର, ଲୋକରତନ୍ତ୍ର, ସ୍ଵସ୍ଥମନା, ମଧୁରଭାଗୀ,
ସଦାରୂପା, ସନ୍ମାର୍ଗ ପ୍ରଦର୍ଶକ, ପୁଣ୍ୟମାତ୍ରା ଲୋକମାନଙ୍କ ସମ୍ମ
କାଞ୍ଚିଲାଯୁ ।

* । ଶୁଣରେ ଦିଖ ଭୋକନ କରିବ ଗାହଁ । ଯିଥ
ଗୁଡ଼ ନ ମିଶାଇ ବିଷା ମୁଗ ଯୁଷ୍ଟ ବା ଅର୍ଥାତ୍ ଯୁଷ୍ଟ ଉମା
ମଞ୍ଚ ନ ମିଶାଇ ଦିଖ ଭୋକନ କରିବ ନାହଁ ।

୫ । ପେଣ୍ଠି କାରଣରୁ କାହାର ଉନ୍ମଳ ହୋଇଥିଲି, ସେ କାରଣ ପ୍ରତି ଉଷ୍ଣା କରିବ, କିନ୍ତୁ ସେ କାରଣର ଫଳ ପ୍ରତି ଉଷ୍ଣା କରିବ ନାହିଁ । ସ୍ଵାମ୍ପ୍ରେସନଙ୍କ ଲାଗେ ଯହି, ପରିଶ୍ରମ ଓ ଉଦ୍‌ଘୋଷ କରିବ ।

୭ । ସମୟ ରୁହି ହିତକର ଅଥବା ମଧ୍ୟର ଶେଷମିତି
କାଳୀ କହିବ ।

୨ । ମୁକ୍ତୀ, କର୍ଣ୍ଣ, ଲାବା ଓ ପାଦରେ ପ୍ରତିବଳ ତେଜ
ମାଲିଖ କରିବ ।

୮ । ଅତିଥିକୁ ପୂଜା କରିବ । ପିତୃମାନଙ୍କୁ ଧେଣୁ ଦାଳ
କରିବ ।

୧ । ଅନ୍ତରେ ଶାଦୀ ସାମଗ୍ରୀ ବଢା ହେଲେ ତାକୁ
ପାଇଁ ଖୋଲି ଦେଇବାକୁ

୧୦। ଦୟ, ମଧ୍ୟ, ଲବଣ, ଶକ୍ତି ଓ ଘୃତ ରିନ ଅଳ୍ପ
ଦେଖି ହେଲେ ପାଞ୍ଚମୀ ଦିନ ଦେଖି ଦେଖି ।

୧୧ । ଦିନରେ ଲାଥ ଖାଇବ ଗାହଁ । ଜଳ ନ

୧୨ । ଦାନ୍ୟରେ କି ଖେଳାଇ ଶ୍ରୀଜନ କରିବ ନାହିଁ ।

ଶସାବକୁ ବନ୍ଦ ରାବରେ ରଖି ଛିକିବ ନାହିଁ, ଗୋକଳ
କରିବ ନାହିଁ, କି ଶୟଳ କରିବ ନାହିଁ ।

୧୯) ଶ୍ରୀ ପାନ୍ଦିତ୍ ଅଥବା କରୁଚ ନାହିଁ, ଅତିଥି କରୁଚ ନାହିଁ, ଗୋପନୀୟ ପରମର୍ଶ ଶୁଣାଇବି ନାହିଁ, ଅଖିକାରଣୀ କରୁଚ ନାହିଁ ।

୧୪ । ସବୁଦା ପ୍ରକୃତିର ଅନୁସରଣ କରିବ । କାରଣର
ନିଷ୍ପତ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଅଛି ବୋଲି ଜାଣିବ । ଉନ୍ନତିର
କାରଣ ଆପଣା ମନରୁ ଅସେ ନାହିଁ । ଆପଣା ଉନ୍ନତି
ପାଇଁ ଥିଏ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ କରିବ ଓ କାରଣ ଘଟାଇବ । ଯାହା
କରିବାର ଥିଲା ତାହା କର ଯାଇଅଛି ଆଉ ବହୁ କରିବାକୁ
ନାହିଁ, ଏହା ଭାବିବ ନାହିଁ, କି ସେପରି ଭାବ ନିଷ୍ଠା
ରହିବ ନାହିଁ ।

୧୫ । ମୁଖ ମଧ୍ୟରେ ତେଳ ଗଣ୍ଡୁଷ ଧାରଣ କରିବ ।
ଏପରି କଲେ ହନ୍ଦବଳ, ସୁରବଳ, ବଦଳର ପୁଣ୍ଡ,
ଛିତ୍ରମ ରସଙ୍ଗଳ ଓ ଅବୁରେ ସୁରୁଚି ହୁଏ, ମୁଖରେ ଓ
କଣ୍ଠରେ ଶୋଷ ହୁଏ ନାହିଁ, ଓଠ ପାଟେ ବାହିଁ, ଦନ୍ତ
ମାନ ଦୃଢ଼ ହୁଏ ।

ଏହିପରି ଶତାଘ୍ୟକ ନିଯମ ତରକ ମହାପ ନିକଟ୍
କରିଥାନ୍ତି; ସେ ସମସ୍ତ ଲେଖିଲେ ସନର୍ଗ ବନ୍ଧୁ ଆର୍ଦ୍ଦ ହେବ ।
ମୋର ବିଶାସ, ତରକନବିଷ୍ଣୁ ସକଳ ନିଷ୍ଠମ ପ୍ରତିଧାଳକ
କଲେ ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ ବୈଶା ପ୍ରକେଶ କରିବ ନାହିଁ ।

୧	ର	ଉ	ର,ର	ଠ	୯	ଫୁଲ୍କୁ ବଣ୍ଟ	ଅନୁକାଷିତ ପୁକ୍ତାଷର	ପ	ଜ	ଶ,ଶ	କ	ରୟ	ଉଥ	ତ
,	ର	ଉ	ର	ଲୁ	ସେ	ଆକାରନ୍ତବଣ୍ଟ	ଅନୁମୂର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଧୁମୁକ୍ତ ବଣ୍ଟ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ରଥ	କ	ତ୍ର

ଦେଖାଯାଏ, ଭାବତରେ ଗୋଗୀ ସଙ୍ଖ୍ୟା ବଢ଼ୁଛି, ବେଗ ସଙ୍ଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ ବଢ଼ୁଛି । ସୁମ୍ମ, ସବଳ, ହୃଦୟପୁଷ୍ପ, ଆର୍ଦ୍ରକାୟ, ଆର୍ଦ୍ରକାୟ ଲୋକଙ୍କର ସଙ୍ଖ୍ୟା ବିମେ କରିଯାଉଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଗର ଲୋକସାଧାରଣ ଜ୍ଞାନୀୟୀଣଙ୍କଙ୍କ, ବାଣିଜକଳ, ବୁଝିକାୟ, ଶ୍ଵାନାୟୀ, ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ବେଗରୁଷ୍ଟ । ଅନେକ ଅତିହାସେଗ ଦେଖାଦେଉଛି, ଓ ବେଗ ପଦିବା ବିଶାରଦ ବୈଦ୍ୟ ନାହାନ୍ତି । ଗୋଗୀ ସଙ୍ଖ୍ୟା ଯେତେ ବୁଦ୍ଧି ହେଉ ନାହିଁ, ବୈଦ୍ୟ ସଙ୍ଖ୍ୟା ତେବେ ବୁଦ୍ଧି ହେଉଛି ଅୟୁବେଶ୍ୟାୟ ଚିକିତ୍ସା ପ୍ରତି ସରକାରଙ୍କର ସହାନୁଭୂତି ତେବେ ବେଶି ନାହିଁ, ତ ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କର ଅୟୁବେଶ୍ୟାପ୍ରତି ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ । ତାକୁର ଚିକିତ୍ସା, ଏଲୋପାଥ୍ରକ ଜ୍ଞାନୀ ସଙ୍ଖ୍ୟା ବିମେ ବୁଝିଯାଉଛି । ପୁଣି ଜଳତକସା, ଅଲୋକ ଚିକିତ୍ସା, ବାରତ୍ତକେମିକ ଚିକିତ୍ସା, ଦାବିନି ଚିକିତ୍ସା, ବୈଦ୍ୟୀକକ ଚିକିତ୍ସା, ଏପର କେତେ ଅରଳକ ଚିକିତ୍ସାପ୍ରଶାଳୀ ଅସି ଉପସ୍ଥିତ । ତାକୁର ନାନାରକମର ଦେଖାଦେଲେଣି । ଅୟୁବେଶ ଚିକିତସଙ୍କର ସଙ୍ଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର ଅସ୍ତ୍ରାଳନ ଯେ, ତାଙ୍କ ଚିକିତ୍ସାପ୍ରଶାଳୀ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ।

ଭାବତାୟ ଅୟୁର୍ବେଦୋକ୍ତ ଜ୍ଞାନମାନ ବନୌଷିଷିଷ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏବଂ ଭଦ୍ରନିମତ । ଅଜକାରିର କବିତାକ ମହାଶୟମାନେ ବନୌଷିଷିଷ ଚିହ୍ନିତ ନାହିଁ । ବଣିଅ ଦୋକାନରୁ ଏମାନଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ଅଶ୍ୱୟକ । ବଣିଅ କେତେ ବାଲର ସୁରୁଣା ଚେରମୁକ ଦୋକାନରେ ପକାର ରଖିଥାଏ । ବୈଦ୍ୟମାନେ ତାବ ପଠାଇ ଦେଲେ ସେ ଅସର୍ପା ଲଣ୍ଠି ମିଶି ମସଲ୍ଲ ପୋଗାଇଦିଏ । କବିତାକମାନେ ସେଥିରେ ମୋଦକ ବଢ଼ିବା ତତ୍ତ୍ଵ ସ୍ଵତଃ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଦିଅନ୍ତି । କେହି ପରିଶ୍ରମ କରି ରସ ମାରନ୍ତି ନାହିଁ । ରସମାନ ସେହି ବଣିଅ ଦୋକାନରୁ ଅସେ । ଏଥିରେ ଭାବତାୟ ଜ୍ଞାନମାନ ପେବେ ଶୁଣ ନ ହେଲା, ତେବେ ଅଶ୍ୱୟର କଥା କହି ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଜ୍ଞାନପ୍ରାୟା କଳରେ ଲୋକେ ଅଜି ଅକାଶରେ ଉତ୍ତରନ୍ତି ସେପରି ଜ୍ଞାନପ୍ରାୟା ଥିଲେ ଅଜି ଚେର ମୂଳ ଚିହ୍ନିବାପାଇଁ ବା ସତ୍ତଵବିବାପାଇଁ ଅମୃତାଳକୁ ବଣିଅ ଦୋକାନ ଅଶ୍ୱ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ନ୍ତା ନାହିଁ । ଅନେକ ବୈଦ୍ୟ ସମ୍ପଦମା ହେଉଛି, ବକୁତା ଦିଅପାଉଛି, ମାତ୍ର ବାର୍ଷିକର କିଛି ହେଉ ନାହିଁ । ଜ୍ଞାନର ମୂଳ ସମ୍ପଦ ବନ୍ଧୁତା ! ବନ୍ଧୁତାର ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ଅବଶ୍ୟକୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ ବୈଦ୍ୟଙ୍କ ପ୍ରଥାନ କାର୍ଯ୍ୟ । ମାତ୍ର କେହି ସେ କାର୍ଯ୍ୟ ଅଦ୍ଦୀ ଦେଖି ନାହିଁ । ଶାସ୍ତ୍ରଲିଙ୍ଗର ଅନେକ ବନ୍ଧୁତାର ବନ୍ଧୁତାର ବନ୍ଧୁତାର ସମ୍ପଦ ଏକବେଳକେ ବନ୍ଧୁତା, ଚିକିତ୍ସାରକଣରେ ତାର ଅନୁଷ୍ଠାନ ନାହିଁ । ପୁଣିର ପ୍ରାଚୀସରଣୀୟ ସର୍ବୀୟ ମାର୍ଗି ବୁଝା ବୈଦ୍ୟରଙ୍କ ଜଣେ ଅବଶ୍ୟ ଚିକିତ୍ସକ ଓ ବିଶାରଦ ବୈଦ୍ୟ ଥିଲେ । ଏଣେ ବଜାରରେ ଅଜକାରି ନାକା-

ନାହିଁ, ଓ କଳ ଜଗଲକୁ ଯାଇ କେହି ତହିଁର ଅନୁଷ୍ଠାନକ ଚରୁନାହିଁ । ଜୀବନୀୟବର୍ଗର ଔଷଧମାନ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପ୍ରାପନ । ଏ ଔଷଧମାନ ଜୀବନୀୟକୁ ବୁଦ୍ଧି କରେ; ତା ଅଭାବରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଚେରମୁକ ପକାର ବୈଦ୍ୟମାନେ କାମ ଚଲାଇ ଦେଉଛନ୍ତି । ଏପରି ପରିସ୍ଥିତରେ ଦେଶୀୟ ଜ୍ଞାନଧ ପାଲନକୁ ଦେଇ ନାହିଁ । ଲୋକଙ୍କର ତହିଁରୁ କମେ ବିଶ୍ୱାସ ଦୁଃଖୀଙ୍କାରି । ଅଜକାରି ଯୁଗରେ ତାକୁରିବଦ୍ୟର ଅସ୍ତ୍ରଚିକିତ୍ସା ପ୍ରତ୍ୟେ ଜୀବନଙ୍କିରଣ । ଅୟୁବେଶଦିତବସ୍ତ୍ରକମାନେ ଅସ୍ତ୍ରଚିକିତ୍ସା ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଅୟୁବେଶ ଶିକ୍ଷା-ସଙ୍ଗେ ଅସ୍ତ୍ରଚିକିତ୍ସା ସ୍ଵର୍ଗ ହେଲେ ମଣିକାନ୍ଦର ସମୋଗ ହୁଅନ୍ତା । ଅୟୁବେଶରେ ସେଗର ନିଦାନ ଯେପରି ବିଷ୍ଣୁ ଓ ବିଶବ ଭାବରେ ଅଛି, ସେପରି ନିଦାନ ଅନ୍ୟନ୍ତ ନାହିଁ । ବିଶାରଦ ଅୟୁବେଶ ଚିକିତ୍ସକ ନାତ୍ରୀ ଦେଖି ସେଗର ସମସ୍ତ ନିଦାନ କହିଦିଅନ୍ତି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଚିକିତ୍ସକମାନେ ସେପରି କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରେଥେପୋପ୍ତ ଅର୍ମାପିଟର କାମକ ଯନ୍ତ୍ର ପ୍ରଥାନ ସହାୟ ପାଇବାର ତାପ, ହୃତିଶ୍ରୀର ବଳାବଳ ପୁର କରନ୍ତି । ହୋରିଂପାଥ୍ରକ ଚିକିତ୍ସକମାନେ ମଧ୍ୟ ଏ ସନ୍ଧର ସାହାୟ ନେଉଛନ୍ତି । ହୋରିଂପାଥ୍ରକ ଚିକିତ୍ସାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜ୍ଞାନକ ତି କି ଲକ୍ଷଣ ଥିଲେ ପ୍ରଯୋଗ କରାଯିବ ତହିଁର ବିବରଣ ଲେଖା ଅଛି । ସବୁ ଲକ୍ଷଣକୁ ମେଲାଇ ଜ୍ଞାନ ନିର୍ମୟ କରିବା ଚିକିତ୍ସକ ଜୀବନ ବୁଦ୍ଧି ଓ ଅନୁଭବ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ମାତ୍ର ଅଜକାରି ସେ ଜଣେ ତାକୁର । ଅଜକାରି ମୋଟ ଉପରେ, ଅଳ୍ପ ଜାଣି ବଢ଼ିବ ବଜାର ବିଶେଷ ଲୋକଙ୍କାରୁ ହେବା ତେଣ୍ଟା ସବୁଠାରେ ଦେଖାଯାଏ । ଏ ପ୍ରବୃତ୍ତ ସକଳ ଅନୁଷ୍ଠର ମୂଳ । ଅର୍ଥଚିନ୍ତା ଲୋକୁ କଢ଼ି ବ୍ୟାକୁଲ କରିପାଉଛନ୍ତି । ଅଳ୍ପ ଅୟୁଷରେ, ଅଳ୍ପ ବୁଦ୍ଧି ଶର୍ତ୍ତ କରି କିମର ବିଶେଷ ଲୋକଙ୍କାରୁ ହେବ, ଏହାହିଁ ଲୋକଙ୍କ ମସ୍ତିଷ୍ଠରେ ସବୁଠା ଖେଳା; କରୁଛି । ରେଗୀର ଦୁଃଖରେ ଦୁଃଖୀହେଇ ଚିକିତ୍ସା କରିବା ଚିକିତ୍ସକ ଅଛି ବିରଳ । ପ୍ରାଚୀନ ଚିକିତ୍ସକ ମାନଙ୍କର ସେ ଭାବ ଥିଲେ ମାତ୍ର ଅଧିକାର ଚିକିତ୍ସକ କିମର ପାଇଅସୁନ୍ଦର । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯାହାର ଅର୍ଥ ନାହିଁ, ସେ ଜାନଦୂଃଖୀ ଦରଦୁ, ସେ ସୁତିକସାରୁ ଏକବେଳକେ ବନ୍ଧୁତା, ଚିକିତ୍ସାରକଣରେ ତାର ଅନୁଷ୍ଠାନ ନାହିଁ । ପୁଣିର ପ୍ରାଚୀସରଣୀୟ ସର୍ବୀୟ ମାର୍ଗି ବୁଝା ବୈଦ୍ୟରଙ୍କ ଜଣେ ଅବଶ୍ୟ ଚିକିତ୍ସକ ଓ ବିଶାରଦ ବୈଦ୍ୟ ଥିଲେ । ଏଣେ ବଜାରରେ ଅଜକାରି ନାକା-

ସାଧାରଣ ଲେଖେ ଅପର ସୁଷ୍ଠାରେ ସ୍ଵତଃକୁ ଉତ୍ତରକ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାଟା ଏବଂ ଗତିକୁ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାଟା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତେକ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଛିଏବଂ ୧ ଦା ୨ ଚିତ୍ରକ କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାମୁକ୍ତ ଶତ ଶୋକରେ ଯେବେ ଏ ଜ୍ଞାନବୋଷରେ ନ ଦିଇବ କେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ଗାର୍ଭ ଯଥାତିମେ ରହିବାର ପ୍ରସ୍ତର , ୨୩ ୧ ଚିତ୍ରକ ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାମୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋକଶକ୍ତି ହେବ । ଯଥା— ‘ଗାର୍ଭ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର୍ଭ’ଶୋକରେ; ‘ମୁତ୍ତ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ମୁତ୍ତ’ଶୋକରେ; ‘ବଧୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆମୀ’ ନ ପାରଇଲେ ‘ଆମୀ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ନ ପାରଇଲେ ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ଦେଖିବେ

ପ୍ରକାର ଆଦିଥ ହିନ୍ତି ହେଉଛି । କିଏ ସେ ଆଦିଥ ପ୍ରସୁତ କରୁଛି, ତାହା କେହି ବୁଝାଯାହିଁ । ଅଗ୍ରପ ତେଲ ଓ ଶର୍ପ ଦୀଥରେ କଳାର ପୃଷ୍ଠା । ହୋଟେଲ୍ ସଂଗମ ପ୍ରତିବନ ବଢ଼ୁଛି; ସମସ୍ତେ ଶାଦ୍ୟଦ୍ଵାର୍ଯ୍ୟ ବନ୍ଦୟ କରିବା ବନ୍ଦବସାୟ କଲେଣି । କାହାର ପରିଷ୍କାର ଓ ପରିଚକରାଯାଇଛି ତାହିଁ । ଅଛ ବ୍ୟପୁରେ କେଣି ଲାଭ ଏମାନଙ୍କ ଲକ୍ଷ୍ୟ । ବଜାରରେ ଯେଉଁସବୁ ଶାଦିଥ କିନ୍ତି ହୁଏ ତହିଁରୁ ବାରପଣ ଧୂଳିପୃଷ୍ଠା । ବାସି ଜିନିଷ ମଧ୍ୟ ସେଥି ମଞ୍ଚରେ କିନ୍ତି କରି ଯାଉଛି । ଏ ସବୁ ଶାଦିଥ ମଧ୍ୟ ବୈଗର କାରଣ । ଏହିପରି ନାନା ପ୍ରକାର ଅସ୍ଵାକ୍ଷରିତ ପାରିପାର୍ଶ୍ଵକ ଅବସ୍ଥା ଲୋକଙ୍କ ଛପରେ ଭାବୁ କରୁଛି । ଅର୍ଥ ପାଇଁ ଲୋକେ ନାନା ବୈଗ ବିଶିଥାନୁଭବିନ୍ତି । କଳ କାରଖାଳାମାନଙ୍କରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା, ଦେଇ ମଟର ପ୍ରଭତରେ ଯାତାପ୍ରାତ କରିବା ହାର ଲୋକେ ନାନା ପ୍ରକାର ଅସୁଧା ବୈଗ କରି ବୈଗରୁ ମଧ୍ୟ ଅବାହନ କରି ଆଶ୍ରମନ୍ତି । ପଣ୍ଡିର ଅବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ଅଛ ଶୋତମାୟ । ପଣ୍ଡିରେ ଦିଶୁକ ପାଲୟ ଜଳ ନାହିଁ, ଦିଶୁକ ପବନ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ, ଦଳ ପାଣିରେ ଗାଧୋଇବା, ଦଳ ପାଣି ପିଲିବା, ଗ୍ରାମ ଦାଖିରେ ଅତିବାଦି, ଗ୍ରାମ ଦୂର ମୁଣ୍ଡରେ ଶୁଦ୍ଧ ପଢ଼ିଆ, ଏ ସବୁ ମଧ୍ୟ ବୈଗର ପ୍ରଧାନ କାରଣ । ଅଧିକାଂଶ ପଣ୍ଡି ବାସି ରୋଗାନ୍ତା । ଏଣେ ଅଧିକାଂଶ ପଣ୍ଡି-ବାସି ଦୂର ଓଳ ଦୂର ମୁଠା ଆଇବାକୁ ପାରିବାହାରୁ; ତେଣେ ନାନା ପ୍ରକାର ଅସ୍ଵାପ୍ନ୍ୟକର ଅବର୍ଜନାରେ ପଣ୍ଡି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ପଣ୍ଡି ଏକ ପ୍ରକାର ବୈଗର ଖଣ୍ଡ ହୋଇଥାଏ । ତିବିପ୍ରାନ୍ତର ନଦୀରବିନ୍ଦୁ କରୁଥିଲା ଦେଖିବାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଣ୍ଡିବାପି ପେକୌଣସି ଗୋଟିଏ ବୈଗ ହାର ଅଜାନ୍ତି । କହନ୍ତି, ବୈଗ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଯମ ଯନ୍ତ୍ରଣାଠାରୁ ବଳେ । ରାତା, ପ୍ରତା, ଧନୀ, ଦରଦୁ, ଯେ ହୁଅନ୍ତି, ବୈଗ ଅଗରେ ସମସ୍ତେ ନତମସ୍ତକ; ବୈଗ ପାଖରେ ସମସ୍ତେ ସମାନ । ବୈଗ ମଧ୍ୟରେ କେତେ ସାନ ବଡ଼ ନାହିଁ । ସବୁ ବୈଗର ଯନ୍ତ୍ରଣାଦାୟିକା ଶକ୍ତି ସମାନ । ସାମାନ୍ୟ କାହିଁ କୁଣ୍ଡିଅର ସେପର ପ୍ରତାପ, କୁଣ୍ଡ ପ୍ରତାପ ବଡ଼ ବଡ଼ ବୈଗର ସେହି ପର ପ୍ରତାପ । ଯେତେ-ବେଳେ ଯେଉଁ ବୈଗ ଅସେ, ସେ ତା କ୍ଷମତା ପ୍ରତାପ ବସ୍ତାର କରେ । ବାହ୍ୟ ଜୀବତରେ ଦୋଷ ପାଇଁ ଦଣ୍ଡ ଅଞ୍ଚା ହୋଇ ରହିଛି । ଦଣ୍ଡବିଧ ଅଇନ୍ତରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅପରାଧ ପାଇଁ ଦଣ୍ଡ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଛି । ଅପରାଧ କଲେ ଘରୀୟ ମର ନେବା, ମାଜିଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାହେବ ଦଣ୍ଡ ଦେବେ । ଶଶର ଉତ୍ତର ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ବଳ୍ୟ । ପିଣ୍ଡ ବ୍ରତାଣ୍ତ ଏକା ବୋଲି କହନ୍ତି । ଶଶର ଯନ୍ତ୍ର ଅକେକ ଶୁଦ୍ଧିଏ ନିୟମ ହାର ପରିବଳିତ । ସେହି ସବୁ କିୟମ କଙ୍ଗ କଲେ ଅପରାଧ ହୁଏ ।

ସେହି ଅପରାଧ ଲାଗି ଦଶ୍ରୋଗ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଗୋମାନେ
ସେହି ଦଶ୍ରୀ ପ୍ରତିମ୍ଭିତାଣ୍ଟି । ଉଷ୍ଣ ହେଉଛି ଶେରଗୁପ ଦଶ୍ରୀ
ବରୁକରେ ଅପିଲ୍ । କେଉଁଠି ଅପିଲ୍ କର ଲୋକ ଦଶ୍ରୀ
ମୁକ୍ତିଲାଗ କରେ, କେଉଁଠି ମଧ୍ୟ ତାହା ଜାଗଞ୍ଜୁର ହୋଇ
ମୂଳୁରେ ପରିଶତ ହୁଏ । କାଳ ପାଖେ ସମସ୍ତେ ପରାଜିତ ।
ଉଷ୍ଣଧ ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ ପରାଜିତ । ଯେଉଁ ରୋଗ ନିୟମିତରୂପ
ଆସେ, ତାର ଚିକିତ୍ସା ନାହିଁ, ତ ଉଷ୍ଣଧ
ନାହିଁ; ବଡ଼ ବଡ଼ ଦିଶାରବ ବୈଦ୍ୟ ତାଙ୍କୁରମାନେ
ସେଠାରେ ପରାଜିତ; ସକଳ ଚିକିତ୍ସା ସେଠାରେ
କିରାର୍ଥିକ । ଘଜନବର୍ତ୍ତୀ ଦୁଆନ୍ତ ବା ପର୍ଣ୍ଣ କୁଣ୍ଡାରବାସୀ
ହେଉ, ତାହାର କଷ୍ଟାର ନାହିଁ । ତ ତ ରକ୍ଷଣ ଦେଖା
ଗଲେ ରୋଗର ଆର ଉପରମ ହେବ ନାହିଁ, ଏ କଥା ମଧ୍ୟ
ଶାସ୍ତ୍ରରେ ତିକିଷ୍ଟ ଅଛି । ଏ ସବୁ ଲକ୍ଷଣରୁ ଅରିଷ୍ଟ ଲକ୍ଷଣ
କହନ୍ତି । ଅରିଷ୍ଟ ଲକ୍ଷଣର ଅର୍ଥ ମୁକ୍ତ ଲକ୍ଷଣ । ଆୟୁବେଦ
ଶ୍ଵାସରେ ରୋଗର ନିଦାନ, ଉଷ୍ଣଧର ବ୍ୟବସ୍ଥା, ପଥ୍ୟ
ପଥ୍ୟର ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଅରିଷ୍ଟ ଲକ୍ଷଣ ତିର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି । କଥା ଅଛି,
ଦଶ ବୈଦ୍ୟ ସମ୍ବୋ ପଥ୍ୟ, ପଥ୍ୟରେ ରହିଲେ ଅନେକ
ରୋଗ ଉପରମ ହେବ । ପଥ୍ୟ କଣ ? ଗୋମାର ବଳାବଳ
ଓର୍ବି ଅ ବଳ ଦୃଷ୍ଟରେ ଯେଉଁ ଆଦି ଆରଲେ ସହଜର
ପାଇ ହୋଇ ଯିବ, ସେପରି ଆଦି ଆଚିବା ଭିତି ।
ଏକାକୁ ପଥ୍ୟ କହନ୍ତି । ଶିଶ୍ରାର ମଧ୍ୟରେ ପାତକାଗ୍ନି ଅଛି;
ସେହି ଅଗ୍ନି ସକଳ ଆଦି ପଦାର୍ଥକୁ ଜାଣି କରେ ।
ଅପରିମିତ ଅହାର କଲେ ସେ ଅଗ୍ନି ବିକୃତ ହୁଏ ।
ତେଣିକ ନାନା ରୋଗ ଜନ୍ମେ । ସବୁ ଲୋକ ସବୁ ଜିନିଷ
ଆଇ ହଜାର କର ପାରିବେ ନାହିଁ । ଜିହା ଲଳିଷାର
ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଲୋକ ଯାହାତାହା ଆଇ ଦିବ;
ଫଳରେ ଅଗ୍ରାଣ୍ଟ ହୁଏ । ଅଗ୍ରାଣ୍ଟ ଏକ ପ୍ରକାର ରୋଗ ।
ସାମାନ୍ୟ ସାମାନ୍ୟ ରୋଗ ମୁଣ୍ଡିଯୋଗଦ୍ୱାରା ଥରେଗଲା
ହୋଇ ଯାଏ । ମୁଣ୍ଡିଯୋଗକିରିଷ୍ଟ ଉଷ୍ଣଧମାନ ସହଜ-
ପ୍ରାପଣ, କେବଳ ତେର ମୁଳଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ । ଏବୁତିକ
ସହଜର୍ଥ ଏବ ବିଶେଷ ଉପରାଶ । ଆୟୁବେଦ
ମତରେ ରୋଗ ହେବା ମାତ୍ର କୌଣସି ଉଷ୍ଣଧ ଦେବାର
ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ରୋଗ ମଧ୍ୟରେ ଜୁର ପ୍ରଧାନ । ଜୁର
ରୋଗମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରାଜା । ଜୁର ହେବା ମାତ୍ରକେ
ଉଷ୍ଣଧ ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ଜୁର ହେବା ମାତ୍ରକେ
ଲିପନ, ମଧ୍ୟରେ ପାଇବ ଓ ଶେଷରେ ବହୁକା । ଅଛି କାଲି
ରୋଗୀର ତେତେ ଧେର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ; ସେ ଗୁହେ ଥିଲୁ
ପରିବାର । ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ପ୍ରକୃତର ଅନୁକୂଳ
ଚିକିତ୍ସା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ପ୍ରକୃତବିବୁଦ୍ଧ ଚିକିତ୍ସା କଲେ ଏକ

ରେଗରୁ ନାନା ପ୍ରକାର ଉପର୍ଗ ଜନ୍ମି ବିରନ୍ତି ଶେରର
ଉପରୁ କରୁଥିଲା । ସୁତରା ଚିକିତ୍ସା ହକିଏ କାଳିସାଫେସ
ହେଲେ ଭଲ । ରଷର ପରିପାକ ନ ହେଲେ ରେଗର
ଉପର୍ଗମ ହୁଏ କାହିଁ । ଶରୀରରେ ରସପଞ୍ଚମୟ ଶେର ଦୁଲ-
କାରଣ; ରସାଂଶ ଶୟ ହେଲେ ରେଗର ଉପର୍ଗମ ହୁଏ ।
ଦେହରୁ ରସାଂଶ ଜଣା କରିବା ଉଦେଶ୍ୟରେ ଏକାଦଶୀ
ପ୍ରଭୃତି ଉପବାସର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି । ମାସକେ ଥରେ ଦିଥର
ଉପବାସ କଲେ ଦେହର ରସାଂଶ କମ୍ବୋଦ୍ଧାର
ବାତ, ପତ୍ର ଓ କଙ୍ଘର ବୈଷମ୍ୟ ହେଲେ ରସବୁଦ୍ଧ ହୋଇଛି
ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଦୋଷବୈଷମ୍ୟରୁ ଶେର ହୁଏ ଓ ଦୋଷ
ସାମନ୍ୟରେ ଶରୀର ସ୍ଵପ୍ନ ଥାଏ । ନାନା କାରଣରୁ ବୈଷମ୍ୟ
ହୋଇଥାଏ । ସେ ସବୁ କାରଣ ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ପାଠ କଲେ
ଜଣାଯାଏ । ସେ ସବୁ କାରଣ ଅନେକ । ବାୟୁର
ପ୍ରଧାନ ଅଗ୍ରପୂର୍ବ ପକ୍ଷାଶୟ ଓ ଶୁଦ୍ଧନାଡ଼ୀ । ପତ୍ରର
ପ୍ରଧାନ ଅଗ୍ରପୂର୍ବ ସକୃତ ଓ ମୀତା ଏବଂ କଙ୍ଘର ପ୍ରଧାନ
ଆଶ୍ରୟପୂର୍ବ ଆମାଶୟ ଓ ହୃଦୟ । ଅହାର ବିହାର ବିଷୟରେ
ସାବଧାନ ଥିଲେ ଶେର ଉପରୁ ହେବାର ବିଶେଷ ଅଶକ୍ତା
ନ ଥାଏ । ୦୯ ନିବାନ ପୁର କରି ଜୀବଧ ବ୍ୟକ୍ତ୍ୟା ନ
କଲେ ଶେରକର ହୁଏ । ରେଗରକର ଅର୍ଥ ଏକ
ଶେରରୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶେର ଉପରୁ । ବୁଦ୍ଧମାନ ବିଶାରଦ
ହେଦ୍ୟ ଶେଗୋପୂର୍ବର ହେରୁ ବୁଝି, ଲକ୍ଷଣମାନ ପୁର କରି,
ନାହିଁ ଦେଖି, ମଳ, ମୁଖ, ଜିହାପ୍ରଭୃତି ପରିମା କରି ଜୀବଧ
ବ୍ୟକ୍ତ୍ୟା ବରକୁ । ଚିକିତ୍ସକ ହେବା ସହଜ କଥା ନୁହେ,
ଆଜିକାଲ ‘ପେଟକିଳରେ ମାଧ୍ୟଥ ଯୋଗୀ’ ପରି ଚିକିତ୍ସକ
ସଖ୍ୟା ଦେଶରେ ଛାତ୍ର ପରି ପୁଷ୍ଟିରୁଥିଲା । ସହରବଜାରରେ
ଜୀବଧାଳୟର ସଖ୍ୟା ବଢ଼ିଛି । ଦେଖାଯାଏ, ଚିକିତ୍ସକ
ସଖ୍ୟା ଯେତେ ବୁଦ୍ଧି ପାଇଛୁ, ଦାୟିତ୍ୱକାଳ ତେବେ କମେ
ଯାଇଛି । ଶେରୀର ଚିକିତ୍ସା ଯେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ
କାର୍ଯ୍ୟ, ଏ କଥା ଚିକିତ୍ସକମାନେ ବୁଝନାହାନ୍ତି ।

ରୋଗ ମାନବକ ପରିମଳାକୁ ରୋଗ ହେବାମାତ୍ରେ
ତାକୁ ହେଲା କରିବ ନାହିଁ । ରୋଗ ଅନ୍ଧମଣି କରିବା
ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚକ୍ରପକ୍ଷ ପରିମଳ ନିବ ।

ସନ୍ଦର୍ଭଲେଖକ ଶ୍ରୀ ଜଗବନ୍ଧ, ସିଦ୍ଧି ।

କ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ମନ ଅଭ୍ୟାସ—3. A bad habit.

ରୋଗ ଆଜଣ୍ଠା—ଦେ. କି—ରୋଗାକମଣିର ଅରମ୍ଭ—

Roga **ākarshibā** The attack of a disease.

ବ୍ୟାଶଜ୍ଞାସା ରୋଗପ୍ରାକର୍ଷଣକରନା । ସେଇ ଅଧିକା—ଅନ୍ୟରୂପ

ଲେଖକାରୀ—ସ. କିଣ—ପିତା ଛପାଦକ —

Rogakāraka Causing illness; deleterious,
[ରୋଗକାରୀ—ଅବ୍ୟକ୍ତି]

ରୋଗକ୍ଷେ—ସ. ବିଶ (ଯୁଗ୍ମ ତତ୍) — ସେମହାର ଅଧାନ୍ତ; ପିତୃ—
Rogaklishta Afflicted with disease; diseased.
(ରୋଗସ୍ତ—ଅନ୍ୟରପି)

ରୋଗଶୟ—ସ. ବ (୪୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ) —ରୋଗରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଗୁପେ ଅରେଇଁ
Rogakshaya ଲଭ—Complete cure of a disease.
(ରୋଗ ଶେଷ, ରୋଗ ନାଶ—ଅନ୍ୟରୂପ) [ଭ—ରଣ ଶେଷ,

ରୋଗ ଶେଷ, ଯୁକ୍ତି କେବେ ନ ରଖିବ ଲେଣା । ତଥା]
ରୋଗ ଖାଇବା—ଦେ. ବ—କୌଣସି କଞ୍ଚକୁ କୁ ରୋଗ ପ୍ରବଳଭାବରେ
Roga khaibā ଅନ୍ତମଣ କରିବା—A disease over-
ରୋଗ ଥାଓଯା taking a person or overpowering a
ରୋଗଖାନା person.

(ରେଗ ଗ୍ରାସିବା, ରେଗ ଘୋଷିବା, ରେଗ ମାତ୍ର କଷିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ରୋଗନ୍ତୁ—ସ. ଡିଶ (ରେଗ+ ହଳ ଧାରୁ + କଣ୍ଠୀ ଥ) —ଯାହା ରେଗ Rogaghna ନାଶ କରେ; ରେଗ ନାଶକ—Efficacious in curing illness. ସ. ଡ—୧। ଡିଶ—୧. Medicine • ୧ ଡିଶ—୨. Physician

ରୋଗଚର୍ଯ୍ୟ—ସ. ବି (ଶ୍ଵରୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ଗେଗକୁ ଆଗୋଧ କରିବାପାଇଁ
Rogacharyୟ ଅବଲମ୍ବିତ ନାନା ଉପାୟ (ସଥା—ଜୀବନ-
(ଗେଗ ତତ୍ତ୍ଵା—ଅନ୍ୟରୂପ) ପ୍ରସ୍ତୁତ, ପଥ, ଜୀବିବା ଅଦି)—
Treatment of disease.

ରୋଗ ଚିହ୍ନିବା—ଦେ. କ୍ଷ— ଲକ୍ଷଣମାଳ ଦେଖି ପ୍ରକଳ୍ପ ରେଗକ୍ ମୁକ୍
Roga chihnbād କରିବା—To correctly diagonalise
ରୋଗଚେତନା ରୋଗଚୀହ୍ନା a disease.

(ମେଘ ରାତିକା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ରୋଗ ପୁଣ୍ଡିବା—ଦେ କି—ରୋଗର ଅନ୍ତମରୁ ରଖା ପାଇବା;
 Roga chhārdibā ଅରୋଗ୍ୟ ହେବା.-A disease leaving
 ରୋଗଛାଡ଼ା a person; being cured of a disease;
 ଶୀଘ୍ରକୋଟନା recovering from illness.

(ନେଇ ତଳ ହେବା, ସେଇ ଶବ୍ଦିମିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ରୋଗଜନକ—ସ.ବ (ସେବ + ଜନି. ଧାଉ + କର୍ମ.ଅବ) — ଯାହା ସେବ
Rogajanaka କାରି କରେ—Producing disease;
causing illness.

ରୋଗ ଦେଇବା—ଦେ. ବ—ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ରୋଗ
 Roga deiñbā 疾病—Infection by a contagious
 ରୋଗେର ଛୋଟୁଛାଗା disease; a contagious disease
 ରୋଗକିଛିଲାଖନା infecting a person.

ବେଶ—ବୈଦେ, ବ—ରେଗଳ, (ଦେଖ)

ବେଗା

Rogan. (See)

ରୋଗଣ ଚିତ୍ର—ଦେ.ବି (ପା. ଶୈଳନ +ସ. ଚିତ୍ର) — ଯେଉଁ ଚିହ୍ନ ଉପରେ
 Rogana chitra ଶୈଳନ ବା ବାର୍ଣ୍ଣିଷ୍ଠ ଲିପା ହୋଇଥିବାରୁ
 ରୋଗନଚିତ୍ର ତାହା ଚକ୍ ଚକ୍ ବରୁଆଏ—A varnished
 ରୋଗନଦିଆହୁଆ ଚିତ୍ର picture. [ଉ—ଶୈଳନ ଚିହ୍ନ ଅଭୁଳା
 ପିଭୁଳା, କେ କଲେ କର ବେହି ସ୍ଥିର ହେଲା । ଉଙ୍ଗ.
 ମହାଶ୍ରଦ୍ଧା ।]

କୁଳାଳ ହେ ଶିଖ ପଂ (ପ୍ର ରମେଶ) — ରଗଣ—Sickly.

ରୋଗଣୀ—ଦେ. ଧାରା. ଧୂ (ସ୍ଵ. ଶୁଣ୍ଡା) କୁଣ୍ଡା
ମିଳାନ୍ତ ଲାଙ୍ଘ ଦେଖିଲୀ (ମେଗନ୍ହିଅ—ଆକ୍ଷରପ)

Rogānā রোগা বানা

ରୋଗ ଧରିବା—ଦେ. ବି—ଶୀଘ୍ରତ ହେବା—

Roga dharibhā Suffering from a disease; attack
ରୋଗଧରା ରୋଗପକଣନା of a disease; falling ill.

ରୋଗନ—ବୈଦେ. ବି (ପା, ରୋଗନ) — ୧। ବାର୍ଣ୍ଣିସ୍— ୧. Varnish;
Rogan french polish ୨। ଛିକ ଅଧିର ଚମଡ଼ାକୁ ଚକ,
ରୋଗନ ଚକ କରିବା ଲିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହୂତ ଦେବ ପଦାଥୀ—
ଶୈଗନ ୨. Leather polish.

ରୋଗନାଶ—ସ. ବି (ଶ୍ଵା ତତ୍) —ରୋଗ କ୍ଷୟ (ଦେଖ)

Roganāśa Rogakshaya. (See)

ରୋଗନାଶକ—ସ. ବି (ଶ୍ଵା ତତ୍) —ରୋଗନାଶ (ଦେଖ)

Roganāśaka Rogaghna. (See)

ରୋଗ ନିରୁତ୍ତି—ସ. ବି (ଶ୍ଵା ତତ୍) —ରୋଗନାଶ (ଦେଖ)

Roga nibṛutti Roga nānti (See)

ରୋଗ ନିର୍ମୟ—ସ. ବି (ଶ୍ଵା ତତ୍) —ଲକ୍ଷଣାଦ ପଣ୍ଡାପୁଷ୍ଟକ ପ୍ରକଳ୍ପ
Roga nirṇaya ରୋଗର ଶ୍ରୀ ଆକରଣ—Ascertaining
the true disease by correct diagnosis.

ରୋଗ ପରିକ୍ଷା—ସ. ବି (ଶ୍ଵା ତତ୍) —ରୋଗ ନିର୍ମୟ କରିବାପାଇ
Roga parikṣha ରୋଗୀଙ୍କ ପରିକ୍ଷା କରିବା—Diagnosis
of a disease.

ରୋଗ ପାତ୍ରା—ସ. ବି (ପ. ପ. ଲୋ) —ରୋଗର ଯନ୍ତ୍ରଣା କା କଷ୍ଟ;ରୋଗ
Roga pātrā ଜନତ କଷ୍ଟ—The pain resulting from
(ରୋଗ ପ୍ରକୋପ, ରୋଗ ଯନ୍ତ୍ରଣା—ଅନ୍ୟରୂପ) a disease.

ରୋଗ ଫେଗ—ଶ୍ଵା. ବି (ନିର୍ଥକ ଦ୍ଵିତୀୟ ସହଚର) —ରୋଗ ଅଧି—
Roga phoga Disease etc.

ରୋଗଟେଗ ଶୈଗନ୍ତ୍ୟ

ରୋଗ ବିଲରାଗ (ଗ୍ୟ) —ଦେ. ବି (ନିର୍ଥକ ଦ୍ଵିତୀୟ ସହଚର) —
Roga bairaga(gya) ବୋଗାଦ ଅସ୍ପତା—Illness etc.
ରୋଗବିରାଗ୍ୟ ଶୈଗବିରାଗ

ରୋଗବାସ—ଦେ. ବି—ଦୃଢ଼ଭାବେ ରୋଗର ଅନ୍ତର—Firm
Rogabāsa hold of a disease on a person.
[ଉ—ଶ୍ରେ ରାଜ୍ୟ ବିନଶ୍ଚ ସପ୍ତେ ରୋଗୋପ ।
ଶାତୀ. ଶିବମରୋଦୟ ।]

(ରୋଗ ଦେହରେ ବସା କରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ରୋଗବିଶ୍ଵା—ସ. ବି. ପୁ. (ଶ୍ଵା ତତ୍) —ବ୍ୟବହୂତ—
Rogabisିଷ୍ଠା Diseased; sick.
(ରୋଗବିଶ୍ଵା—ଶ୍ଵା)

ରୋଗବିଶ୍ଵାନ—ସ. ବି. ପୁ. (ଶ୍ଵା ତତ୍) —କରୋଗ; ସ୍ଵା—
Rogabihīna Free from disease; healthy.
(ରୋଗ୍ନେନ, ରୋଗରହତ, ରୋଗଶୁର୍ଯ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ)

[ରୋଗବିଶ୍ଵାନ, ରୋଗଶ୍ଵାନ, ରୋଗରହତ, ରୋଗଶୁର୍ଯ୍ୟ—ଶ୍ଵା]
ରୋଗବୁଦ୍ଧି—ସ. ବି (ଶ୍ଵାତତ୍) —ଶୀଘ୍ରତ ବୁଦ୍ଧି—

Rogabṛudhi Increase of illness.

ରୋଗ ଭୁ—ସ. ବି (ଶ୍ଵା ତତ୍; ରୋଗର ଭୁ—ଭୁମି କା ଉପର ପ୍ଲାନ୍) —
Roga bhū ଦେହ; ଶଶାର—Body.

ରୋଗ ଭୋଗ—ସ. ବି—୧। ରୋଗର ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୋଗ—୧. Suffer-
Roga bhoga ing from illness, ୨। ରୋଗର ବ୍ୟାପ୍ତି—
2. Extent of a disease.

ରୋଗ ମୁକ୍ତ—ସ. ବି. ପୁ. (ଶ୍ଵା ତତ୍) —ଅରୋଗ୍ୟ ପ୍ରାପ୍—

Roga mukta Cured; recovered from illness.
(ରୋଗ ମୁକ୍ତା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ରୋଗ ମୁକ୍ତି—ସ. ବି (ଶ୍ଵାତତ୍) —ଅରୋଗ୍ୟ ଲବ—Being cured
Roga mukti of a disease; alleviation of a
disease; recovery.

ରୋଗ ମୁହଣା—ସ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ) —ରୋଗକନିତ କ୍ଲେଶ—
Roga jantrāng Pain or pangs due to some
disease.

ରୋଗ ଘର(ରା) —ଦେ. ବି—ରୋଗ ଜୀବାର ଅସଲ କାରଣ—
Rogara ghara(rā) The root or primary cause
ରୋଗରେ ସର ଶୈଗକା ସର
of a disease.
(ରୋଗର ଜଡ଼, ରୋଗର ଦୂଳ —ଅନ୍ୟରୂପ)

ରୋଗ ରାଉଳି—ଦେ. ବି. (ସହଚର) —ରୋଗ ଓ ମହୀୟାଦିର
Roga rāuli ପ୍ରୟୋଗକନିତ ବିପଦ—Dangers due to
ରୋଗ ବିପଦ either disease or incantation or
ରୋଗ ଟୋନ charm.

ରୋଗ ରାଜ—ସ. ବି. (ଶ୍ଵା ତତ୍; ରୋଗ+ରାଜନ; ରୋଗମାନଙ୍କ
Roga rājମାନ ମଧ୍ୟରେ ରାଜା କା ପ୍ରଧାନ)—ରାଜୟକ୍ଷମ୍ଯ; କ୍ଷୟ
ରୋଗ—Consumption; pthysis.

ରୋଗ ଲକ୍ଷଣ—ସ. ବି (ଶ୍ଵା ତତ୍) —ଶୀଘ୍ରାର କରନ ତତ୍—Indi-
Roga lakṣhaṇ cation or symptoms of a
disease,

ରୋଗ ଶାତ୍ରି—ସ. ବି (ଶ୍ଵା ତତ୍) —ରୋଗ ଭଲ ହେବା; ଅରୋଗ୍ୟ
Roga śānti ଲବ—Alleviation or cure of a
disease.

ରୋଗ ଶିଳା—ସ. ବି—ମନ୍ୟଶିଳା—

Roga śīla Red arsenic.

ରୋଗ ଶିର୍ଷୀ—ସ. ବି. ପୁ. (ଶ୍ଵା ତତ୍) —ରୋଗ ହେତୁ ଦୂରକ—
Roga śirṣpa Emaciated through illness.
(ରୋଗ ଶିର୍ଷୀ—ଶ୍ଵା) (ରୋଗ ଶିର୍ଷୀତା—ବି)

ରୋଗ ଶୋକ—ସ. ବି. (ସହଚର) —ଶାସନକ ବ୍ୟାଧ ଓ ମାନସିକ
Roga śoka ଦ୍ୱାରେ—Disease and sorrow.

ରୋଗଟ୍ୟ—ଶ୍ଵା. ବି. (ସ. ରୋଗରସ୍) —ରୋଗରସ୍—Attacked
Rogasta or afflicted with any disease.
ରୋଗଗ୍ରେଷ—ଶ୍ଵା. ବି—ରୋଗଗ୍ରେଷ

Rogaha(hā) ରୋଗନ୍ତ; ରୋଗନାଶକ—Curing disease.
ସ. ବି—ବୈଦ୍ୟ—Phycisian.

ରୋଗ ହାନି—ସ. ବି (ଶ୍ଵା ତତ୍) —ରୋଗ କ୍ଷୟ (ଦେଖ)
Roga hāni Roga kshaya (See)

ବୋଗ ହାର୍ତ୍ତ—ସ. ବି (ଉପଦ ସମାସ; ବେଗ + ହାରୁ + କଣ୍ଠ, ରକ୍ତ, ରକ୍ତ; Roga hārī ୧ମା. ୧ବ) —ବେଗଦ୍ଵୀ (ଦେଖ) —Rogaghna (ବେଗ ହାରଣୀ—ଶ୍ଵି) (See) ସ. ବି ପୁ—ଚିକିତ୍ସକ—Physician.

ବୋଗ ହୃଷ—ସ. ବି (ଶ୍ଵି ତତ୍ତ୍ଵ) —ପୀଡ଼ାର ଉପଶମ—
Roga hr̄asa Convalescence.

ବୋଗା—ଦେ. ବିଶ. ପୁ (ସ. ବେଗାକାନ୍ତ) —୧। ପୀଡ଼ାର; ରୂପଣ—
Roga 1. Sick. ୨। ରତ୍ନସ୍ଥାପ୍ତ—2. Sickly; invalid.
ରୋଗା • । ବେଗ ଯୋଗୁ କୃଷ ବା ଦୂଷକ—3. Weak or
ଶୋରୀ emaciated through illness.
(ରୋଗୀ, ରୋଗଣୀ, ରୋଗେଣ—ଶ୍ଵି)

ବୋଗା(ଗେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ର. (ବେଗ ଶବ୍ଦରୁ ଉଡ଼ିଆ ନାମ ଧାରୁ) —
Roga(ge)ibବେଗରେ ଅବାନ୍ତ ହେବା—To be attacked by a disease.
ରୋଗା ହେତ୍ତା ରୋଗି ହୋଲା tacked with a disease.
ବୋଗାକ୍ରମଣ—ସ. ବି (ଶ୍ଵି ତତ୍ତ୍ଵ) —(ମନୁଷ୍ୟାଦିକ) ବେଗ ଧରବା—
Rogakramana The attack of a disease; being overtaken by a disease.

ବୋଗାକ୍ରାନ୍ତ—ସ. ବିଶ. ପୁ (ଶ୍ଵି ତତ୍ତ୍ଵ) —ବେଗଗ୍ରହ (ଦେଖ)
Rogaikrānta Rogagrasta (See)
(ବେଗାକାନ୍ତ—ଶ୍ଵି)

ବୋଗାତୁର—ସ. ବିଶ. ପୁ (ଶ୍ଵି ତତ୍ତ୍ଵ) —ବେଗ ହାର ବ୍ୟସ ବା ଅନ୍ୟାୟ
Rogatūra —Overpowered with sickness;
(ବୋଗାତୁର—ଶ୍ଵି) sorely afflicted with illness.
ବୋଗାପନୟନ—ସ. ବି (ଶ୍ଵି ତତ୍ତ୍ଵ) —ବେଗର ଦୂଷକରଣ—
Rogāpanayana Curing of a disease.
(ବୋଗାପନୋଦନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବୋଗାବସାନ—ସ. ବି (ଶ୍ଵି ତତ୍ତ୍ଵ) —ବେଗର ଶାନ୍ତି ବା ଉପଶମ—
Rogaabasāna Convalescence.

ବୋଗାତ୍ରି—ସ. ବିଶ. ପୁ (ଶ୍ଵି ତତ୍ତ୍ଵ) —ବୋଗାକ୍ରାନ୍ତ; ବୋଗଗ୍ରହ—
Rogārtta Stricken with a disease.

(ବୋଗାତ୍ରି—ଶ୍ଵି)

ବୋଗା ଟିଆଳ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବି—ବାୟୁ ବିଲୁଆ—
Roga tiāla Mad jackal.

ବୋଗିଆ(ଶା)—ଦେ. ବିଶ. ପୁ (ସ. ବୋଗି; ରୂପଣ) —୧। ବ୍ୟାଧଗ୍ରହ—
Rogia(ଶା) ରୂପଣ—1. Sick. ୨। ରତ୍ନସ୍ଥାପ୍ତ—
କୁଗି, ରୋଗାଟିଆ, ରୋଗନା, ରୋଗାଟେ ଈଶିଆ 2. Sickly.
(ରୋଗେଣ, ବୋଗିଆଣୀ, ବୋଗିଣୀ—ଶ୍ଵି)

ବୋଗି ଚର୍ଯ୍ୟା—ସ. ବି (ଶ୍ଵି ତତ୍ତ୍ଵ) —ବୋଗିର ରୋଗରୁ ଅରୋଗ୍ୟ—
Rogi charjyā ଚରିବା ପାଇଁ ଅବଲମ୍ବିତ ନାକା ପ୍ରକିଯା—
(ବୋଗି ଶଶ୍ଵତ୍, ବୋଗି ସେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) Tending of the sick.

ବୋଗିଣୀ—ସ. ବିଶ. ଶ୍ଵି. (ବୋଗିକୁ + ସ୍ଵି. ଅ) —୧। ବ୍ୟାଧଗ୍ରହ—
Roginī 1. Sick. ୨। ଚରବୁଣ୍ଣା—2. Sickly; invalid (woman).

ବୋଗୀ—ସ. ବିଶ. ପୁ (ବୋଗ + ଅନ୍ତି ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ) —
Rogi ରୂପଣ; ବ୍ୟାଧଗ୍ରହ—Sick. ସ. ବି—୧। ବୋଗଗ୍ରହ
(ବୋଗିଣୀ—ଶ୍ଵି) ବନ୍ଧୁ—1. A sick person. ୨। ଚିକିତ୍ସା-
ଧୀନ ବ୍ୟକ୍ତି; ମନ୍ତ୍ର—2. A patient. [କ୍ର—ହିନ୍ଦୁ ଗଜ୍ଜ
ଅନ୍ୟାରେ ଚିକିତ୍ସାଧୀନ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବୋଗୀ ଦୂର ପ୍ରକାର ।
ଯଥା—

୧। ଚିକିତ୍ସ—ଯେଉଁ ବୋଗୀର ତମ୍ଭୁ ପଦ୍ଧତି ଉନ୍ନୟମନ ବିବୁଦ୍ଧ ନ ହେଇ ସାରବିକ ଅବସ୍ଥାରେ ଥାଏ
ଓ ସୁଖଦୂଃଖନକ ଫେରୁଣ୍ଣ ହୋଇ ନ ଥାଏ; ଯେ
ଚିକିତ୍ସକଙ୍କର ବାଧ ଓ ଉନ୍ନୟମନରେ ସମର୍ଥ ।

୨। ଅତିକିମ୍ବ—ସହାର ତମ୍ଭୁ ପଦ୍ଧତି ଉନ୍ନୟ
ଦେଖିଣ୍ଟିଥାନ୍ୟ ହୋଇଥାଏ; ଯେଉଁ ବୋଗୀ ଅତ୍ୟଧିକ
କୋପନୟାବ, ଅବଶ୍ୟ, ହାତୁ, ଚିକିତ୍ସକଙ୍କର ଅଦେଶ
ଲାଗନକାଣ୍ଠ, ବ୍ୟାକୁଲତା, ଶୋକଗ୍ରସ୍ତ, ମୁମ୍ରତ,
ଚିକିତ୍ସକଙ୍କପଢ଼ ଶଠବ୍ୟକୁ, ଶକାଶାନ, ଅବଶ୍ୟ,
ଚିକିତ୍ସକଙ୍କର ଅବଧ ଓ ଉନ୍ନୟମନରେ ସମର୍ଥ ।]

ବୋଗୀ ଦେଖିବା—ଦେ. କ୍ର—(ଚିକିତ୍ସକ) ଅଗଣାର ଚିକିତ୍ସାଧୀନ
Rogi dekhibବେଗାକୁ ପଶୁକା କରବାପାଇଁ ବୋଗୀର ବୁଦ୍ଧକୁ
ବୋଗୀ ଦେଖିବା ଯବା—To examine or pay a
visit to a patient.

ବୋଗୋପଶମ—ସ. ବି (ଶ୍ଵି ତତ୍ତ୍ଵ; ବେଗ + ଉପଶମ) —ବେଗ
Rogopashama ନିବୁଦ୍ଧ (ଦେଖ) —Roga nibutti
(ବୋଗୋପଶାନ୍ତି—ଅନ୍ୟରୂପ) (See)

ବୋଗୋପଶମନ—ସ. ବି (ଶ୍ଵି ତତ୍ତ୍ଵ) —ଅରୋଗ୍ୟ କରଣ—
Rogopashamana Curing a disease.

ରୋଗ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (ବେଗ + ସାମାନ୍ୟ) —୧। ବେଗ ସବନୀୟ—
Rogya 1. Relating to disease. ୨। ବେଗର କଳନକ
—2. Causing illness. ୩। ଅପଥ୍ୟ—
3. Not fit to be taken by a sick person,
not beneficial to a sick person.

ରୋତକ—ସ. ବି (ବୁଦ୍ଧ ଧାରୁ ଶିଳକ୍ଷେତ୍ର ବେଚିଧାରୁ + କଣ୍ଠ. ଅନ) —୧।
Rochaka ବୁଦ୍ଧକର—1. Tasteful. ୨। ମୁଖୁତଳକର—
(ବେଚିକା—ଶ୍ଵି) 2. Pleasant to the taste; relishing;
delicious. ୩। ପ୍ରାଚିକନକ—3. Pleasing.
୪। ମୁଖର ଉଦ୍‌ବିପକ—4. Savoury; appetizing.
ସ. ବି—୫। ମୁଖ—1. Hunger. ୨।
ଚନ୍ଦ୍ରଣୀ—2. Sauce. ୩। (ବେଚିଦିକ) —ଚନ୍ଦ୍ରନା
—3. Plantain. ୪। କେପାଳ ଦେଶୀୟ ଗ୍ରହିପର୍ଣ୍ଣ
କଣ୍ଠେଷ; ଗଣିଥା ଗୁଲ୍ବ—4. A medicinal plant.
୫। ପଲଣ୍ଟୁ; ପାଞ୍ଜ—5. Onion.

ରୋତକ—ସ. ବି (ବେଚିଧାରୁ + କଣ୍ଠ. ଅନ) —୧। ବୋତକ (ଦେଖ)
Rochana 1. Rochaka (See) ୨। ପ୍ରାଚିକନ—
2. Pleasant. ୩। ଉ—ବିଶିଳେକନ ବୋତକ ସେବନ

ତମସ କୋହେ କହା—୪୩. କୈଦେଖାଶବଳାସ ।]
ସ. ବ.—୧ । (ବୈଦ୍ୟକ) କୁଟ ଶାଳୁଳୀ—
1. A species of wild plant. ୨ । ଛାଳମ—
2. Pomegranate. ୩ । କାଞ୍ଜିଲା; କମଳାଗୁଡ଼ି—
3. Kamilla; Mellotus phillipinensis;
a red vegetable Powder for dying
silk. ୪ । କଟୁଳରଙ୍ଗ; ବରଫୋଲ ଫଳ—4. A
medicinal plant, Caesalpina Bonducella
(fruit). ୫ । କରମର୍ଦ୍ଦକ; କରନା କୋଳ—
5. A sort of berry; Carissa Carandus.
୬ । କାର୍ଯ୍ୟାସ ବୃକ୍ଷ ବିଶେଷ—6. A sort of cotton
plant. ୭ । ବାସୁରେତକ ଅଷ୍ଟ—7. A medi-
cine which drives off the wind from the
system.

ରୋଚନକ—ସ. ବ. (ରେଚନ+କ)—ଟଣ ଲେମ୍‌ ଗର—
Rochanaka The citron tree (Apte)
ରୋଚନା—ସ. ବ. ଶୀ (ରୂଚ ଧରୁ=ଗପି ପାଇବା+କରୁ. ଅନ +
Rochana ଅନ)—୧ । (ବୈଦ୍ୟକ) ଗୋରେଚନା;
ଗୋଚନା—1. Bijoor; a sort of yellow
pigment got from the carcass of cattle.
[ଉ—ଅଳକ ତଳ ଅଣ୍ଟୁଳ ରୋଚନା ରେଖ ।
ବିଦ୍ୟୁତୀ. ବିଶେରତ୍ରାନନ୍ଦମୟୁ ର. ଗୀତ ।] ୨ ।
ନିର୍ମଳ ଅକାଶ—2. The bright sky; firma-
ment (Apte). ୩ । କୁଟ ଶାଳୁଳୀ—3.
The black salmali tree (Apte). ୪ ।
ରକ୍ତ କମଳ—4. The red lotus. ୫ । ଉତ୍ତମା
ଶୀ—5. A graceful woman.

ରୋଚନକା—ସ. ବ. (ରେଚନା+କ+ଅ)—ବିଶେରତା—
Rochanika The manna of bamboo.
ରୋଚନା—ସ. ବ. ଶୀ—(ରେଚନା+ଶୀ. ରି)—୧ । (ବୈଦ୍ୟକ)
Rochani ଚୁଦା ଝାପାଳଙ୍ଗ—1. A port herb;
Bladder dock; Rumex Visicarius.
୨ । ପୋଦିକା ଶାଗ—2. A sort of potherb;
mentha. ୩ । ଅମଳକୀ; ଅଥଳା କୋଳ—
3. Embellie myrobalan. ୪ । ଗୋରେଚନା—
4. Gall bladdar of kine; Bijoor.

ରୋଚମାଳ—ସ. ବ. ପୁ—(ରୂଚ ଧରୁ+କରୁ. ଅନ)—ପାପମାଳ;
Rochamala ଭୁଲୁ—Shining; bright. ସ. ବ.—
[ରେଚମାଳା—ଶୀ] ଅନ୍ତକଣ୍ଠ ସେମାବତ୍ର ବିଶେଷ—A sort
of whorl on the neck of a horse.
[ତୁ—ଏହି ସେମାବତ୍ର ଶୁଭକରକ ବୋଲି ଲୋକ-
କାହି ।]

ରୋଚି—ସ. ବ.—(ରୂଚ ଧରୁ+ଲୁବ. ଲୁପ; ମୋ. ଏବ.)—୧
Rochih ଅଭ୍ୟ; ଅପ୍ତି; କାର୍ତ୍ତ୍ର—1. Lustre. ୨ । ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ;
[ରେଚି—ଅନ୍ୟରୂପ] ଲୁବଣ୍ୟ—2. Beauty; grace.

ରୋଚିବା—ବେ. କ.—(ସ. ରୂଚ ଧରୁ)—୧ । ରୁଚିବା (ଦେଖ)
Rochibā କୁଟ ରହିବା—1. Ruchiba (See)
[ର—ତୋତେ ରେତୁ ଅବା ନ ରେତୁ ସେ ନଥୟୁ ।
ରାଧାନାଥ. ଦରବାର ।] ୨ । ଆଇବାରୁ ଯୋଗାଇବା—
2. To be savoury.

ରୋଚିଷ୍ପୁ—ସ. ବିଶ.—(ରୂଚ ଧରୁ+କରୁ. ଇଷ୍ଟୁ)—୧ । କାନ୍ଦିବଶିଷ୍ପ
Rochishpū 1. Lustrous. ୨ । ଇଷ୍ଟୁଳ—2. Shin-
ing; dazzling; brilliant. ୩ । ଅଳକାରିତ
ଦ୍ୱାରା ପାତ୍ରିତା—3. Brilliantly decorated.
ରୋଚି—ସ. ବିଶ.—(ରୂଚ ଧରୁ+କରୁ. ଇଷ୍ଟୁ)—ରୋଚିଷ୍ପୁ (ଦେଖ)
Rochi
ସ. ବ.—ହଲ ମୋତିକା (ପ୍ରକରିତବାଦ)—
A kind of medicinal pot-herb.

ରୋଚ୍ୟ—ସ. ବିଶ. ପୁ—(ରୂଚ ଧରୁ+କର୍ମ ଯ)—୧ । ରୁଚିକର
Rochya 1. Ruchikara (See) (ଦେଖ) ୨ । ରୋଚକ
[ରେଚ୍ୟା—ଶୀ] (ଦେଖ) 2. Rochaka (See)

ରୋଜ—ବୈଦେ. ବି.—(ଆ.)—୧ ଦିବସ—1. A day.
Roj ରୋଜ ରୋଜ ୨ । ତାରିଖ—2. A date. ୩ । (ରେ.
ସେଇ) ଗୋଲାପ ପୁଲ—3. Rose (flower). ଦେ.
ଶ୍ର. ବିଶ.—୧. ପ୍ରତିଦିନ—1. Daily; every day.
୨ । ଏକଦିନ ପାଇ—2. For a day; per day.
ଦେ. ବିଶ.—ଦେଇକ—Daily.

ରୋଜ ଉଥାଟର—ବୈଦେ. ବି.—(ରେ. ରୋଜ ଉଥାଟର)—ଗୋଲାପ
Roj w̄ṭ̄ar ପାଣି; ଗୋଲାପ ଫୁଲ ପାଖୁତାରୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ
ରୋଜ ଉଥାଟର ପ୍ରକିଯାରେ ବାହାର କରା ଯାଉଥିବା ସୁରାପିତ
ରୋଜ ଘାଟର (ରେଜିଥାଟର—ଅନ୍ୟରୂପ) ଜଳ—Rose water.

ରୋଜକ ରୋଜ—ବୈଦେ. କ୍ର. ବିଶ.—(ଆ.)—ପରେତ; ପ୍ରତିଦିନ—
Roj-kār roj ନିବ—Every day; daily; from day
ରୋଜ ରୋଜ ରୋଜକାରୋଜ to day.

ରୋଜଗାର—ବୈଦେ. ବି—(ଆ. ରୋଜଗାର)—୧ । ଅୟ;—
Roj-gāra 1. Income; earning. ୨ । ଅର୍ଥ ଉପାର୍କନ—
2. Earning money.

ରୋଜଗାର କରିବା—ଦେ. ବି—୧ । ଅୟ କରିବା—1. To make
Roj-gāra karibā an income. ୨ । ଅର୍କନ କରିବା—
ରୋଜଗାର କରା ରୋଜଗାର କରନା 2. To earn.

ରୋଜଗାର ଧନୀ—ଦେ. ବି (ସହଚର)—୧ । ଅୟ ଓ ଅୟଜନକ କର୍ମ;
Roj-gāradhanda ଅୟ ଓ ପାଦିକା—1. Income and
ରୋଜଗାରଧନୀ ରୋଜଗାରଧନୀ employment. ୨ । ଅୟଜନକ
କର୍ମ—2. Profitable employment. ୩ । ଗୁଳର—
3. Service.

ରୋଜଗାର ବନ୍ଦ—ଦେ. ବି—ଅୟରାହିତ—Want of employ-
Roj-gāra banda ment; stoppage of income.
ରୋଜଗାର ବନ୍ଦ ରୋଜଗାର ବନ୍ଦ

ରୋଜଗାରବୁଦ୍ଧି—ଦେ. ବ—ସ୍ଵକେର ବା ବ୍ୟକ୍ଷାୟ କର ଅଛନ୍ତି କରିବା
Rojgarabutti ପାଇବା—A profession by which
ରୋଜଗାର ବୃତ୍ତି ରୋଜଗାର ବୃତ୍ତି a person earns his
living.

ରୋଜଗାର—ପ୍ରାଦେ. ବ (ବସ୍ତୁର, ଉତ୍ତିଲାଙ୍ଘା)—ଦୋକାନଦାର—
Roj-gāri Shopkeeper.

ରୋଜଗାର—ଦେ. ବଣ (ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ)—ଅର୍ଜନକାରୀ; ଅର୍ଜନକାରୁଆ
Roj-gāri —Earning. [ଭ—ମୋର ରୋଜଗାରଥ
(ବେଳଗାରଥ—ଅନ୍ୟରୂପ) ପୁଅ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ମୁଁ ଦୁଃଖ ପାଇବ
ରୋଜଗାରୀ ଯୋଜଗାରୀ ନାହିଁ ।]

ରୋଜାନା—ପ୍ରାଦେ. (ବାମଣ୍ଡା) ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ମାଳ ଗାର ଜାଗୟୁ
Rojanā—ପଣ୍ଡ—A female Nilghou (a wild
beast).

ରୋଜ(ଜି)କା—ବୈଦେ. କି. ବଣ—(ଆ. ରୋଜିକା)—୧। ପ୍ରତିଦିନ
Roj-(ji)nā 1. Daily. ୨। ଦିନ ହୃଦୟବରେ: ଦିନକୁ—
2. Per day. [ଭ—ସେ ରୋଜିକା କିମି ଟକା
ପାଏ ।]

ରୋଜ[ଜି]କାମା[ମୁ]ର—ବୈଦେ. ବ.—[ଆ. ରୋଜକାମ୍ଭୁ]—
Roj(ji)kām(mū)ra—୧। ଦେଇକ କମା ଖରଚ ହୃଦୟବ
ରୋଜନାମଚା ରୋଜନାମଚା ବହୁ—1. A day book; a
[ରୋଜ(ଜି)କାମା—ଅନ୍ୟରୂପ] daily account book, a
tradesman's journal. ୨। ତାରର; କୌଣସି
ବ୍ୟକ୍ତିକର ଦେଇକ କାର୍ଯ୍ୟକଳୀ ଲିପିବର୍ତ୍ତ ହେବାର
ପୁଷ୍ଟକ—2.A diary; journal.

ରୋଜବର୍ବୋଜ—ବୈଦେ. କି. ବଣ (ଆ. ରୋଜବରୋଜ୍)—
Roj-bar-roj ଦିନକୁ ଦିନ; ପ୍ରତ୍ୟଦିନ; ନିତି—
(ରୋଜ୍ ବରୋଜ, ରୋଜ୍ ବରୋଜ—ଅନ୍ୟରୂପ) From
ରୋଜରୋଜ ରୋଜବରୋଜ day to day; every day;
daily.

ରୋଜା—ବୈଦେ. ବ (ପା. ରୋଜା)—୧। ମୁସଲମାନଙ୍କର ରମଜାନ୍
Rojā ମାସରେ ଉଦ୍‌ଧରଣ ପୁରୁଷୁ ୩୦ ଦିନ ପାଇଁ ଦିନତମାମ
ରୋଜା ରୋଜା ପାଇଛି ହେବା କଠୋର ଛୁପିବାପରୁପ ବିତ—
1. A very rigorous fast observed by
Mohammedans during the month of
Ramjan. [କ୍ର—ଏ ଛୁପିବାପରେ ଦିନପାଇ କିମି
ଗ୍ରହଣ, ଏପରି ତି, ହେପ ତୋକିବା ମଧ୍ୟ ନିଷିଦ୍ଧ । କେବଳ
ରାତରେ ଏପରି ଶ୍ଵେତକ କରାଯାଇଥିବ, ଯେପରି ତି,
ସକାଳବେଳକୁ ପେଟରେ କିନ୍ତୁ ଆଦ୍ୟ ନ ଥିବ ଏବଂ
ହାତୁଟି ଦିମ୍ବା ଅଧୋବାୟୁ ମଧ୍ୟ ନ ଦେଇବ ।] ଦେ. ବ (ସ.
ଛୁପିବାୟୁ)—ତେଣୁ; ତୁତ ଓ ସାଧ ବଣ ଅଛି ଛୁତୀବା
ବ୍ୟକ୍ତି; ଶଣିଆ—A person who cures snake-bites
by means of mystic applications.

ରୋଜା କ(ଧା)ରିବା—ଦେ. କି (ମୁସଲମାନମାନେ) ରୋଜା ଉପବାସ
Rojā ka(dha)ribā ଅବଲମ୍ବନ କରିବା—To observe
ରୋଜାକରା, ରୋଜାଧର, ରୋଜାରାଥା ରୋଜାରଖନା(କରନା) the
ରୋଜା ପାଇବା } —ଅନ୍ୟରୂପ Rojā fast. [କ୍ର—ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର
ରୋଜା ରଖିବା } —ଅନ୍ୟରୂପ ଅନ୍ୟାରେ ନିତାନ୍ତ ଶିଶୁ, ଅଛି କୁମର
ଓ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅକ୍ଷମ ବ୍ୟକ୍ତିକ ହେବା ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ
ମୁସଲମାନମାନେ ପ୍ରାଣଶରୀର ରୋଜା ପାଇବାକୁ
ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ବାଧ୍ୟ ଅଟନ୍ତି ।]

ରୋଜା ଖୋଲିବା—ଦେ. କି—ଦିନମାନ ରୋଜା ବା ଛୁପିବାର କୁତ୍ତ
Rojā kholibā ପାଇନ କରିବାର ସନ୍ଧା ପରେ ରୋଜାର ପରଶା
ରୋଜା ଖୋଲା ରୋଜା ଖୋଲନା କରିବା—To break the
[ରୋଜାପିଟ (ଟେ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ] Rojā fast after
nightfall. [କ୍ର—ସନ୍ଧା ବୁଝିଲେ ନମାନ ପଢ଼ିବାର
ରୋଜା ଖୋଲିବାର ହୁଏ । ରୋଜା ଖୋଲିବାବେଳେ
ଆଜିର ସରବର୍ତ୍ତ ଦିନବାରୁ ହୁଏ; ତତ୍ପରେ ଅନ୍ୟ ଖାଦ୍ୟ
ଫିଅପାଦ ।]

ରୋଜା ଛୁକିବା—ଦେ. କି—ମୁସଲମାନଶାଶ୍ଵିକର୍ତ୍ତ୍ଵ ରୋଜା ବିତ ନ
Rojā chhārdibā ପାଇବା—Not to observe the
ରୋଜାଛାଡା ରୋଜାଛୋଡ
Rojā fast.
ରୋଜିକା—ବୈଦେ. ବଣ ଓ କି. ବଣ—ରୋଜିକା (ଦେଖ)—
Rojinā Rojinā (See) [ଭ—ମନ୍ତ୍ରସ୍ଥ ଉପବାସ ଦିନ
କାନ୍ଦା ତାତ୍ତ୍ଵଶାଖରେ କରି ରୋଜାନା ତାତ୍ତ୍ଵା କରି
କାନ୍ଦ କରୁଥିବା ହାଲତ—ପରମାମାହନ ଛୁମାନ
ଅଂଶୁଷ୍ଟ ।]

ରୋଜି—ବୈଦେ. କି. ବଣ—ପ୍ରତ୍ୟକୁ; ପ୍ରତିଦିନ—Everyday;
Roji daily. ବୈଦେ. ବ—୧। (ଆ. ରୂଜି)—
ରୋଜ ରୂଜି (ଦେଖ)—1. Ruji (See), ୨। (ଆ.
ରୋଜ ରୋଜି)—ରମଜାନ୍ ମାସରେ ପାଇବ ମୁସଲମାନ ବିତ
ମୋକାବିଲା ବା ଛୁପିବାର—2. The Rojā fast observed
ମୁକାବିଲା ମାସରେ—by the Mussalmans in the month
ରୋଜା ରୋଜା ରୋଜା ରୋଜା—of Ramjan. [କ୍ର—ଏ ଛୁପିବାର ଦିନକଥାକ
ପାଇ ଶୁଣ୍ଡାଟ ସମୟରୁ ପ୍ରଥମ ରୋଜନ କରି ଶରିରେ
ପୁଣି ଶାଇବାରୁ ହୁଏ, ଯେପରି କି, ଭୁକ୍ତ ଆଦ୍ୟଦୁର୍ବ୍ୟ
ତହଁଅର ଦିନ ସକାଳକୁ ଜାର୍ମି ହୋଇ ଯାଇଥିବ ।]

ରୋଜି କରିବା—ଦେ. କି—ରୂଜି କରିବା (ଦେଖ)—
Roji karibā Ruji karibā (See)
ମୋକାବିଲା କରା ମୁକାବିଲା କରନା
ରୋଜିନା—ବୈଦେ. କି. ବଣ (ଅ)—ପ୍ରତ୍ୟକୁ—Daily;
Rojinā everyday. [ଭ—ଆପଣକ ବେଳନା କେବେ
ରୋଜ କାରବାର ଦେଖିଲୁଛନ୍ତି । ପଢ଼ିବମୋହନ, ଗଲସନ୍ତ ।]
ରୋଜିନା ବୈଦେ. ବଣ—ପ୍ରତ୍ୟକୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ; ଦେବିନନ୍ଦ; ଦେବିନିକ
—Performable daily. ବୈଦେ. ବି—ଦେବିନିକ
ଶକ୍ତା—Daily allowance of dole.

ରୋଜିକାମଣି—ବେଦେ ବ—ଶେଇ ନାମ୍ବୁ (ଦେଖ)—

Rojināmachaṭ Roj-nāmachaṭ (See)

(ବେଳିକାମଣି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ରୋତ—ବେଦେ. ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) (ଇଂ. ରୋଡ୍) ବ—ରସ୍ତା—
Rot Road.

ରୋଟ(ଟା) — ଦେ. ବିଶ. ଧୂ—୧। ମୋଟ; ମୋଟା—1. Thick.

Rota(tā) , ୨। ପୃଥଳ—2. Corpulent; stout; fat.

ମୋଟା [ଭ—ଶେଇ ଏକାଟ, ସହି ରୋଟ ମଙ୍ଗଲାନେ ନିର୍ମଳା-

ମୋଟା (ରୋଟ—ଶୀ) ନିର୍ଭର-ମାର୍ଗମୁଢ-ପାନେ । ରଖାକାଥୀ
ନନ୍ଦବେଶସା ।]

(ରୋଟା—ଅନ୍ୟରୂପ) * । ବଗଡ଼ା; କଠଣ—
(ରୋଟା, ରୋଟେର—ଶୀ) ୩. Coarse; harsh; grating.

(ପଚଳା, ସବୁ—ବିପଶାଳ) [ଭ—ରୋଟ ଘର ।] ୪। ଉତ୍ସର—
ସବୁ—4. Loud. [ଭ—ରୋଟ ଧୂକି ।] *

ଝାତ—6. Puffed up. [ଭ—କେତେ କୁକୁଟ,
ଶିର ମୁକୁଟ, କଞ୍ଚାଇ ଦେଇ ତୁରିବେ କଣ୍ଠ, କରିବ
ରୋଟ, ଧୂକି ପ୍ରକଟ, କରନ୍ତି ତହିଁ ହେ । ଭଙ୍ଗ. ସୁରଦ୍ରା
ପରିଶୟ ।]

ରୋଟ କରିବା—ଦେ. କି—୧। ପୂଲିରବା—1. To puff up.

Rota karibā , ୨। ମୋଟ କରିବା—2. To make more

ମୋଟାକରା thick. ୩। ଶୁଳ କରିବା—3. To fatten,

ମୀଟା କରନା [ରୋଟା(ଟା)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ]

ରୋଟ ଖଦି—ଦେ. ବ—ବଗଡ଼ା ଲୁଗା; ଅଳ୍ପ ଓସାଇଅ ଖଦି ଲୁଗା—

Rota khadi Coarse cloth; thick cloth.

ମୋଟା କାପଡ଼ ମୀଟା କପଡ଼ (ରୋଟଲୁଗା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ରୋଟ(ଟା) ଖାଇବା ମୋଟ(ଟା) ପିନ୍ଧିବା—ଦେ. କି—୧। ବଗଡ଼ା

Rota(tā) khāibā mota(tā) pindhibā ଖାଦ୍ୟ ଖାଇବା

ମୋଟା ଖାଓୟା ମୋଟା ପରା ଓ ମୋଟ ଲୁଗା ପିନ୍ଧିବା—1. To

ମୀଟା ଖାନା ମୀଟା ପହନନା eat coarse food and

[ରୋଟ(ଟା) ପିନ୍ଧିବା ମୋଟ(ଟା) ଖାଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ] wear

coarse cloth. ୨। ବାବୁରେଇ ନ କର ବା ଭଲାଷ-

ପିୟ ନ ହୋଇ ମୁଠାଏ ବଗଡ଼ା ଖାଦ୍ୟ ଖାଇ ଅଣ୍ଣେ

ମୋଟଲୁଗା ପିନ୍ଧି ଶୁଳବଣ ମେଞ୍ଚାଇବା—2. To live

anyhow by eating coarse food and

wearing coarse cloth, i. e. without

enjoying a luxurious life; to subsist

on coarse fare and dress. [ଭ—ମୋର

ଯାହା ପେଟୁକ ସପରି ଅଛି, ସେଥିରୁ ରୋଟ ଖାଇ

ମୋଟ ପିନ୍ଧି ଚଳିଲେ ମୋ ପୁଅ ଲାଭ ହୁଏ ପାଇବେ

ନହିଁ ।]

ରୋଟ ଗଲା—ଦେ. ବ—କକ୍ଷ ଶବ୍ଦ—

Roṭa gaṭṭ Harsh or grating tone.

ମୋଟା ଶୁର ମୋଟା ଗଲା (ରୋଟ ଶୁର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ରୋଟ ଶୁରିଲ—ଦେ. ବ—ମୋଟ ଶୁରିଲ; ବଗଡ଼ା ଶୁରିଲ—

Roṭa śūraṇa Coarse rice.

ମୋଟା ଚାଲ [ଭ—ଏହିପର ରୋଟ ଧାନ, ରୋଟ ରୁକ୍ତ, ରୋଟ ମୋଟା ଚାଲା ଲୁଗା, ରୋଟ ସୁତା ଅଛି ହୁଏ ।]

ରୋଟ ମା(ମୋ, ରା, ସୋ)ଟ—ଦେ. ବିଶ (ଅର୍ଥମୁକ୍ତ, ଧୂନ୍ତକୁଳାଶା Roṭa mā(mo, rā, so)ta ସହଚର)—ଶ୍ଵର ପୃଥଳ—

ମୋଟା ମୋଟା Very fat. [ଭ—ରଜା ଘରେ ପେର ରୋଜନ ମୋଟା(ଟ) ସୋଟା(ଟ) ମାର ସେ ରୋଟମାଟ ବନନାଶି ।]

[ରୋଟ ମୋ(ଥେ)ଟା, ରୋଟ ରୋଟ, ରୋଟଆ ମୋ(ଥେ)ଟାଥ—
ଅନ୍ୟରୂପ]

ରୋଟ ସବୁ—ଦେ. ବିଶ (ବିପଶାଳ ସହଚର)—ମୋଟା ଓ ପାତଳା Roṭa saru (ବସୁମାଳ)-Thick and thin; coarse and

ମୋଟା ସଙ୍ଗ fine (things). [ଭ—ସାଥନ୍ତାକ ଉଥାସରେ
ମୋଟା ପତଳା ଶୁରିର କର ରୋଟ ସବୁ ବାରିଲେ ଦଣ୍ଡେ ନିର୍ମାତ୍ରା ହୋଇ ପାଇବ ନାହିଁ ।]

ରୋଟି—୧. ବ. (ରୁଦ୍ଧ ଧାରୁ—ଶାପି ପାଇବା+କରୁଣ୍ଟ. ଇ)—ରୂପି;
Roṭi ଗୋଧୁମ ଚର୍ବିରେ ପାଣି ମିଶାଯାଇ ଦଳାଯାଇ ତହିଁରୁ ପୁଷ୍ଟ ରୋଟକା—ଅନ୍ୟରୂପ) କରାଯିବା ଠିଠ—Thin bread.

ରେଟିଆ—ଦେ. ବିଶ (ପୁ ଓ ଶୀ)—ରୋଟ; ମୋଟା; ପୃଥଳ—

Roṭiā ମୋଟା ମୋଟା Fat; corpulent.
(ରୋଟେର—ଶୀ)

ରୋଟିନ୍(ନି)—ବେଦେ. ବ. (ଇଂ. ରୁଟିନ)—ରୁଟିନ (ଦେଖ)

Roṭin(ni) Ruṭin (See)

ରୋଟା—ଦେ. ବ—ରୋଟ (ଦେଖ) Roṭa (See).

Roṭī ବିଶ—ଶୀ—ରୋଟର ସୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Roṭa

ରୋଠି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼କାତ) ବ—ଏକପ୍ରକାର ଶବ୍ଦ—Common Roṭhi Vetch; Vicia Sativa (Haines).

ରୋତ୍ର (ଧାରୁ)—୧—୧। ଶୋର କରିବା—1. To lament, , ୨।
Rod (root)ଧୁଗା କରିବା—2. To despise (Apte).

ରୋତ୍ର—ବେଦେ. ବ. (ଇଂ. ରୋତ୍ର)—ସତ୍ତବ; ମାଟ ବା ପଥର ଅଦ୍ଧର Rod ଦ୍ଵାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ପଥ; ରାସ୍ତା—Road. [ଭ—ଏହି ରୋଡ଼ ରୋଡ଼ ରୋଡ଼ ଶଦର ପୁଣେ ରାସ୍ତାମଙ୍କର ନାମ ଓ

ଉପାଦାନ ଏବଂ ପ୍ରକିଳ କଥିତ ଓ କିମ୍ବାତ ଅଦିକ ଦେଖିଯୁଣ୍ଡ ଓ ବିଦେଶୀୟ ନାମ ସ୍ଵର୍ଗ ହୁଏ । (ରାସ୍ତା ଦେଖ) ସଥା—

କଇବା ରୋଡ଼, ପିଲ୍ଲିମ୍ ରୋଡ଼, ପକ୍କା ରୋଡ଼, କଟକ-
ସେନପୁର ରୋଡ଼, ମିଳନ ରୋଡ଼, କଚିର ରୋଡ଼, ଚତୁରଙ୍ଗୀ ରୋଡ଼, ରିପନ୍ ରୋଡ଼, କଲେକ୍ ରୋଡ଼,
ବାଲୁବତାର ରୋଡ଼, ମାଛିଙ୍ଗୀ ରୋଡ଼, ତାଳଦଣୀ ରୋଡ଼,
ଆଲବନ୍ ରୋଡ଼, ଷେପନ୍ ରୋଡ଼, ତ୍ରିତ୍ରୁତି କୁରୋଡ଼, ରୋଡ଼,

ଟ୍ରିକ୍ ରୋଡ଼, ଗ୍ରାଣ୍ଡ ଟ୍ରିକ୍ ରୋଡ଼, ଅଗ୍ରା ରୋଡ଼,]

ରୋଡ଼ିଙ୍ଗ—ଦେ. ବ—ପୁଷ୍ଟ ଜିଲ୍ଲାର ଗୋଟିଏ ଜମିଦାରୀ, (ଏହିର ଅଧ୍ୟପତି Rordāṅga ‘ବିଷ’ ଉପାଧିକା କଷି ସ୍ମାନକ ପୁଷ୍ଟପୁରୁଷମାନେ

ଉତ୍ତର ସ୍ବାଧୀନ ରାଜ୍ୟ 'ମହି' ବା ବକ୍ଷ ଥିଲେ—
Name of a small estate in the Puri district, the seat of the descendants
of the minister of the independent kings of ancient Orissa.

ରୋଡ୍ ପିଆ(ଉ)ନ୍—କେତେ. ବ. (ଇଂ. ରୋଡ୍ ପିଆନ) — ସାଧାରଣ
 Rod pia(u)n ରାସ୍ତାମାଳକ ର ତତ୍ତ୍ଵ ନେବା ପାଇଁ ନିୟମିତ୍ତ ପିଆଦା
 ରୋଡ୍ ପିଆନ ରୋଡ୍ ପିଆନ —Road peon.

ରୋଡ୍ ସେସ—ବୈଦେବି--ଇ--ଇ.ରୋଡ୍ ସେସ) — ପଥକର; ରାଜ୍ୟରେ
Rod ses ସବୁଧାରଣଙ୍କ ସୂଚିତା ପାଇଁ ରାସ୍ତା ଅଦି ପ୍ରସ୍ତୁତ
ରୋଡ୍ ସେସ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଇଂଗେଜ ଗର୍ଭମେଘ ରାଜା ଓ
ରୋଡ୍ସେସ ପ୍ଲଜାକଠାରୁ ନେବା ରାଜସ୍ଵର ଅତିରକ୍ତ ଟକସ ବା
ଆକଣ୍ଠା—Roadcess. [ତୁ—ଜମିର ଉପାଦନ ବା
ଅୟକୁ ପରିଷ୍କାର କରି ତହିଁ ଉପରେ ନିର୍ବାଚିତ ରେଟ୍ (ଅନୁପାତ)
ଅନୁସାରେ ଏହି କର ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ । ରୋଡ୍ସେସ ରୂପେ
ଗର୍ଭମେଘ ଯେଉଁ ଟକା ଆଦୟ କରନ୍ତି, ତାହା ସତ୍ତବ
ଅଛି ସାଧାରଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟୁତ କରିବା ପାଇଁ ଡିପ୍ନ୍ତ୍ରୀକୃ
ବୋର୍ଡକୁ ଦିଅନ୍ତି ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟକାଳ (ମିଆଦ) ଅଣ୍ଟ ହେଲେ
ଗର୍ଭମେଘ ଥରେ ଲେଖାଏଁ ନୁଆ କରି ରୋଡ୍ସେସ,
ଧାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ।]

ରୋଡ୍‌ସେସ ଡିପାର୍ଟ୍ମେଣ୍ଟ—ବୈଦେ. ବି (ଲୁ. ରୋଡ୍‌ସେସ
Rodses dipat(rt)ment ଡିପାର୍ଟ୍ମେଣ୍ଟ)—ରୋଡ୍‌ସେସ
(ରୋଡ୍‌ସେସ ବିଭାଗ—ଅନୁଯୁଧ) ସମକ୍ଷୀୟ ବିଷୟମାଳ ଜଳଶ୍ଵ
ରୋଡ୍‌ସେସ ଡିପାର୍ଟ୍ମେଣ୍ଟ ରୋଡ୍‌ସେସ ଡିପାର୍ଟ୍ମେଣ୍ଟ କରିବା ପାଇଁ
ଭାବପ୍ରାୟ ଗର୍ଭତ୍ତମେଣ୍ଟକର ଶାସନ ବିଭାଗ—Roadcess
Department of Government.

ରୋଡ୍‌ସେସ ଡେପୁଟି—ବୈଦେ. ବ (ଲ୍ଲ. ରୋଡ୍‌ସେସ ଡେପୁଟି
 Rod-ses depuṭi କଲେକ୍ଟର) — ସେଇଁ ତେପୁଣ୍ଡ କଲେକ୍ଟର
 ରୋଡ୍‌ସେସ ତେପୁଣ୍ଡ କଲେକ୍ଟର } କୌଣସି କଳାପ
 ରୋଡ୍‌ସେସ କିମୋଟି } —ଅନ୍ୟରୂପ] ପଥକର ବିଭଗର
 ରୋଡ୍‌ସେସ ଫିଲେଟର ଭାର ବା ଗର୍ଭରେ
 ରୋଡ୍‌ସେସ ଡେପୁଟି ରୋଡ୍‌ସେସ ଡେପୁଟି ଥାଆନ୍ତି—Roadcess
 Deputy Collector.

ବୋଉସେସ ଶା(ହେ)ଲୁ(ଲ୍ୟ) ଏସନ — ବୈଦେ. ବି (ରେ. ବୋଉସେସ
 Rod-ses bhā(bhe)lā(lyu)esan ଶାଲ୍ୟେସନ) — ଶାଳ୍ୟସ୍ଥ
 [ବୋଉସେସ ବନ୍ଦୋକସ୍ଥ — ଅନ୍ୟରୂପ] ଜମିମାନଙ୍କର ଚତ୍କାଳୀନ
 ବୋଡ୍ସେନ ଭେଣୁଆସନ ମୂଲ୍ୟ ଓ ଅମ୍ବ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଜମିରୂପରେ ପଥକର
 ରୋଡ୍ସେସ ଭାଲୁଣ୍ସନ ଧାର୍ମ କରିବା ପ୍ରକିମ୍ଭା — Roadcess
 valuation; the operation of Settlement

of roadcess in a district.
ରୋଡ୍ସେସ ରିଟର୍ନ୍ (ନ) — ବେଦେ ବି (ଘ. ରୋଡ୍ସେସ ରିଟର୍ନ୍) —
 Rod-ses ritarn̤(n) ଗର୍ଭମେଷକହାରା ରୋଡ୍ସେସ କର
 ରୋଡ୍ସେସ ରିଟର୍ନ୍ ଧାରୀ ହେବା ଉଦେଶ୍ୟରେ ପୁମଧକାଶମାନେ
ରୋଡ୍ସେସରିଟର୍ନ୍ ଗର୍ଭମେଷ କର୍ମଚାରୀ ଲିକଟ ଦାଖଲ କରିବା କିମ୍ବା

କିଳର ଜୀବିର ମୂଲ୍ୟ ଓ ଅସ୍ତର ବିବରଣ୍ସଙ୍କରଣ ପ୍ରେଟମେଡ୍-
Roadcess Return, [ଦ୍ର—ଏହପରି ଅନେକବୁଦ୍ଧିଏ
ଭାବରେ ଶକ ବୋଲ୍ସ୍‌ସେସ୍ ଶକ ସବେ ସ୍ଥାନ ହୋଇ
ଉପାରେ ଚାଲୁଥିଲା ।]

ରୋଡ୍-ସେସ୍ ରିଭ୍ୟୁ(ବୋ)ଲୁ(ଲୁୟ) ଏସନ୍ - ବୈଦେ. ବି (ଇଁ.ରୋଡ୍-
Rod-ses ribhୟୁ(bhe)lu(lyu)esan ସେସ୍ ରିଭ୍ୟୁଲୁୟେସନ୍) —
ବୋଡ୍ସେସ ରିଭ୍ୟୁୟେସନ ଥରେ ରୋଡ୍-ସେସ୍ ନିର୍ଭାବିତ ହେବାର କିମ୍ବା
ରୋଡ୍ସେସ ରିମେଲ୍ୟୁୟେସନ ପିଥବ ଅଣାଇ ଦେବା ପରେ ଥରୁ ଥରେ
ଜମିର ମୂଲ୍ୟ ଓ ଆୟୁର ପରିମାଣ ତଳକ୍ଷି କରି ପରୁ ନିର୍ଭାବିତ
ପଢ଼ିବ ରେ ପରିମାଣକୁ ସଂଶୋଧନ କରିବାର ଟିପ୍ପା; ରୋଡ୍-
ସେସ ର ସାତ କଙ୍ଗୋବସ୍-Roadcess Revaluation

ରୋଡ୍‌ସେସ୍ ରେଟ୍—ବେଦେ. ବି (ରେ. ରୋଡ୍‌ସେସ୍ ରେଟ୍) —
 Rod-ses ret ପ୍ରତେକ ଜମିର ମୂଲ୍ୟ ବା ଆୟ ଭିପରେ ନିର୍ଧାରିତ
 ମ୍ରୋଡ୍‌ସେସ୍ ରେଟ୍ କରାଯାଇବା ପଥକରର ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଅନୁପାତ
 ରୋଡ୍‌ସେସ୍‌ରେଟ ବା କିରଣ—The rate of roadcess fixed
 on holdings. [ଦ୍ର—ଆଜନ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଜମିର ଆୟ
 ଭିପରେ ଟଙ୍କାବେ ଦୂର ପଇସାଠାରୁ ଏକଥଣା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
 ପଥକର ନିର୍ଧାରିତ ହୁଏ । ଯଥା—ରଇତ ଜମିର ଆୟ ଟଙ୍କା
 ଭିପରେ ରଇତ ଦୂର ପଇସା ଓ ଜମିଦାର ଅଧିକା ଦୂର
 ପଇସା ଗେଟ୍‌ରେ ପଥକର ଦିଅନ୍ତି ।]

ରୋଡ — ସଂ. ବଣ — ସନ୍ତୁଷ୍ଟ — Satisfied (Apte). ସଂ. ବ—
 Roda ଚୁରିବା; ରମ୍ପିବା —Crushing; grinding.
 (ଶ୍ଵେତା — ବଣ ସଂ) (Apte)

ରୋଡ — ସଂ. ବ (ରୁଦ୍ଧ ଧାରୁ + ରବ. ଅ) — ୧। କଳକ; କାଳିବା—
 Roda 1. Crying; lamentation. , । (+କରଣ.
 ଅ) ଆଶ — ୨. Tear.

ରୋଦଃ—ସଂ. କି (ରୁଦ୍ଧ ଧାତୁ + ଅଖବରଣ). ଅସ— ୧. ପୃଥ୍ବୀ—
Rodah 1. The earth. , । ସର୍ଗ— ୨. Heaven. ୩.
[ରୋଦସ—ଅନ୍ୟରୂପ] ଆକାଶ— ୩. Heavens; the sky.
[କ—ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ଏହି ‘ରୋଦସ’ ଶବ୍ଦର
ଦ୍ୱାରା ବିଭିନ୍ନରେ ‘ରୋଦସ’ ହୁଏ । ଏଥୁର ଅର୍ଥ ପୃଥ୍ବୀ
ଓ ଆକାଶ ଉଭୟ ।]

ରୋଦନ—ସ. କ (ଚାନ୍ଦୁ ଧାରୁ + ରାକ. ଅନ)—୧ । ବିଦନ; Rodana ବାନ୍ଧବା—୧, Weeping; crying. ,

(+କରଣ ଅନ୍ତର୍ଗତ) ଲେଖକ—2. Tear (Apte).

ରୋଦଳ କରିବା—ଦେ. ତି—କାନ୍ଦବା—
Rodana karibā To cry to weep.

ରୋଦନ କରା ଯାଦନକ୍ରିୟା
ରୋଦନକୁ ସ୍ଥା—ସ. ବିଶ, ପୁ (ରୋଦନ + କୁ ଧରୁ + କଣ୍ଠ. ଇନ) —

Rodanaparāvaya ସେଷ + ଅସନ = ଅଶ୍ୟ ସାହର) —

(ରୋଦନଶୀଳ—ଅଳ୍ପରୂପ) ଯେ ସର୍ବବା କାନେ—Given
(ରୋଦନପରାୟଣା, ରୋଦନଶୀଳ—ଶୀ) to weeping.
(ରୋଦନପରାୟଣକା, ରୋଦନଶୀଳକା—ବି)

ରୋଦନ ସମ୍ବଳ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁଶ୍ଵର; ରୋଦନ ଅଟେ ସମ୍ବଳ
Rodana sambala ଯାହାର)—କାନିବାରୁ ଯାହାର ପ୍ରଧାନ
(ରୋଦନସମ୍ବଳ—ଶୀ) ସହୃଦୟ—One who has the
only alternative of crying to attain his
or her wish.

ରୋଦନଶୀଳ—ଦେ. ବି (ସ. ରୋତମ) — ଏକପ୍ରକାର ପୋଡ଼ନାଶାଳ—
Roda(di)nâ A species of Podina pot herb.
ପୋଡ଼ନା ଫୁଲିନା

ରୋଦନା—ସ. ବି—(ବୈଦିକ) ଦୂରାଲଭ (ଦେଖ)
Rodani Durâlabha (See)
ରୋଦନୀୟ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ବୁଦ୍ଧ ଧାରୁ ଶିଳ୍ପ ରୋଦ ଧାରୁ +
Rodaniya କର୍ମ. ଅଳ୍ପାୟ)—ଯାହା କିମନ୍ତେ ଲୋକଙ୍କ କାନିବା
(ରୋଦନୀୟ—ଶୀ) ଉଚିତ—Fit to be wept over; one
for whom people ought to weep.

ରୋଦନୋଦ୍ୟତ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ଶରୀର ତତ୍ତ୍ଵ) — କାନିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ—
Rodanodyata Ready to cry; feeling inclined
(ରୋଦନୋଦ୍ୟତ—ଅଳ୍ପରୂପ) to weep.
(ରୋଦନୋଦ୍ୟତ, ରୋଦନୋଦ୍ୟତ—ବି)
[ରୋଦନୋଦ୍ୟତା, ରୋଦନୋଦ୍ୟତ, ରୋଦନୋଦ୍ୟତ—ଶୀ]

ରୋଦନ୍ତି—ଦେ. କି (ପାଗୀଳ ପଦ୍ଧତି) (ସ. ବୁଦ୍ଧ ଧାରୁର ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ
Rodanti ଶୀଘ୍ର ପୁରୁଷ ବହୁବଳରୂପ) —(ସେମାନେ) ରୋଦନ
କରି—(They) Weep; do weep; are weep-
ing. [ତୁ—ପରିଚନମାନେ ବେଢି, ରୋଦନ୍ତି ଦୁର୍ମିରେ
ପଡ଼ି । ପୃତାପ. ଶରୀରସେଣା ।]

ରୋଦର—ଦେ. ବି—ବୁଦ୍ଧ (ଦେଖ)—Rudra. (See) ସ. ବି—
Rodara (ରି+ରୁଦ୍ର; ବହୁଶ୍ଵର; ସେଇଁ ପଦର ରୁଦରରେ
'ର' ଅକ୍ଷର ଅଛି) —ରହିବାକ ପଣ—A name of the
ruddy goose. (M. W)

ରୋଦସ—ସ. ବି—ରୋଦସ (ଦେଖ)
Rodas Rodah. (See)

ରୋଦସକନ୍ଦରକୁହର—ସ. ବି (ରୋଦସ—ଆକାଶ ଓ ପୃଥିବୀ +
Rodaskandarakuvara ବନର+କୁହର) —ଆକାଶ ଓ
ରୋଦୋରୁହ } ଅଳ୍ପରୂପ ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଶୂନ୍ୟଘାତ—
ରୋଦୋରୁହ } ଅଳ୍ପରୂପ The void or hollow bet-
ରୋଦସକୁହର �ween heaven and earth (M. W)

ରୋଦସି—ଦେ. କି (ପାଗୀଳ ପଦ୍ଧତି) (ସ. ବୁଦ୍ଧ ଧାରୁ ବର୍ତ୍ତମାନକାଳ
Rodasi ମଧ୍ୟମୟରୁଷ ଏବତର କିମ୍ବା) — (ତୁମେ) ରୋଦନ
କରୁଛ—[you] Are crying. [ତୁ—ବିପାତ ବିଷାଦ
ହୋଇ ରୋଦସି ବକଳେ । ହାତି ରଷକାରୁଷ ।]

ରୋଦସି—ସ. ବି (ରୋଦସକୁହର) —୧. ପୃଥିବୀ—1. The
Rodasî earth. , 2. The sky. " । ଆକାଶ—2. The sky. " । ପୃଥିବୀ ଓ
ଆକାଶ ଉଚ୍ଚତା—3. Both the earth and the
sky.

ରୋଦି (ଧାରୁ) —ସ. (ବୁଦ୍ଧ. ଧାରୁ, ଶିତ) —କନାଇବା—
Rodi (root) To cause to weep.

ରେଦି ଉଠିବା—ଦେ. କି—ହଠାତ୍ ବଢ଼ି ପାହ୍ତ କର କାନିବା—
Rodi uthibâ To cry loudly all at a sudden.
ଜୋରେ କେଂଦେଖିଟା [ତୁ—ଶୋକରେ ଉତ୍ସରେ ରେଦି ଉଠିଲା ।
ଦୋଷତନା ପ୍ରାତି. ନଳତରତ ।]

ରୋଦିବା—ଦେ (ପଦ୍ଧତି) କି (ସ. ବୁଦ୍ଧ ଧାରୁ)-କାନିବା—To weep.
Rodibâ [ତୁ—ସେ ସେ ରେଦିର ସେଇଁ ନିର୍ମିଳା, ହେ ଦିବେ]
ରୋଦନ କରା ଦୋଷା ପୃତାପ. ଶରୀରସେଣା ।]

ରୋଦିବ୍ୟ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ରୁଧ ଧାରୁ+କର୍ମ. ତତ୍ତ୍ଵ) —ରେଧନୀୟ (ଦେଖ)
Roddabâya Rodhaniya. (See)

ରୋଦି—ସ. ବିଶ. ପୁଂ [ରୁଧ ଧାରୁ+କର୍ମ. ତତ୍ତ୍ଵ; ମୋ. ୧ବ]—
Roddha ରେଧକର୍ତ୍ତା; ପ୍ରତିରୋଧକ—Obstructing;
[ରେଧ—ଶୀଘ୍ର]

ରୋଦ୍ର—ଦେ ବି [ସ. ଉଦର] —ରୁଦର; ରୁଦ୍ର; ଶୈତବସ୍ତୁ (ସଥା—
Rodra ଧାନ, ଚାନ, ବାଲ) ରୁଦାଯିବା ପାଇଁ ଶାତ୍ର ଉପରେ
ରାଜୀଯିବା ଲମ୍ବା ଓ ଗର୍ଭର ବାଉଁ ଶାତ୍ରାତଥରେ ବା ବେତ
ଅଦରେ ରୁଣା ଅଧାର ବା ଶୋକେଇ—A long
basket for carrying small articles (e. g.
paddy, sand, grains) on a bullock-cart.
[ତୁ—ଉଠିଲ ଦିନ ତିର ରୁଦର ରେଦି ରୁଦର, ଦଶ ପାହ୍ତରୁ
ଦରିଶ ମଳିଶ...ଭୋଜକଟେ ଜର ଦେଇ ପୁଣି ଶୋଇ
ପଡ଼େ । ମାଳକଣ୍ଠ. ପେଲାକ ଶମ୍ପାୟଣ ।]

ରୋଧ—ସ. ବି (ରୁଧ ଧାରୁ+ଭବ. ଅ) —୧. ଅବରୋଧକ—
Rodha 1. Obstructing. , 2. Obstruction; impediment. 3. (+କର୍ମ.
ଅ, ସହା କଳିବୁ ରୋଧ କରେ) ନିର୍ବା ଅବର ଗର, ଚଟ;
ବୁଲ—3. The bank of a stream. 4. (+
ଭବ. ଅନ) କେଷ୍ଟନ—4. Surrounding; block-
ading (M. W) * 5. କୋଷ୍ଟବଳତା—5. Costi-
venes (M. W) 6. (+କର୍ମ. ଅ) (କୌଣସି ବାଲ୍କୁର
ବା ପ୍ଲାକର) ଅକ୍ଷମକାର୍ଯ୍ୟ—6. Attacking;
making war upon (M. W) 7. (+କର୍ମ.
ଅ; ଯାହାଦ୍ୱାରା ସ୍ତୋତ୍ରକୁ ଅଟକାପାଏ) ସେଇଁ ; କେ—
7. Dam, ୮. ଶର; ବାଣ—8. Arrow. (M. W)

ରୋଧାଃ—ସ. ବି (ରୁଧ ଧାରୁ—କାଧା ଦେବା+କର୍ମ. ଅନ) —୧. କାଧା
Rodhâh ଅଦର ଗର, କୁଳ—Shore of river etc. ,
ପଦତର ଭାଲୁ—2. Mountain slope (M. W)
3. କୁପ ଚକ୍ରାଗାଦର ଦାଢ଼—3. The brink (of a

well or tank) ୪ । ଅତଳା; ଅତତ୍—
4. Steep wall or bank (M. W) * । କଡ଼;
ପାର୍ଶ—5. Flank; side (M. W) ୩ ସ୍ତ୍ରୀ ନିତମ୍—
6. A woman's hips (M. W)

ବ୍ୟୋଧ ପତନ କଳ୍ପନ—ସ. ବଣ. (ଶ୍ଵରୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଶ୍ଵରୀ ତତ୍ତ୍ଵ) —ତତ୍ତ୍ଵ
Rodhah patana kalusha ଅତଳା ହେଉ ପଡ଼ିବାରୁ ଯହିଁର
(ବ୍ୟୋଧ ପତନ କଳ୍ପନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ପାଣି ଗେଲିଆ ବା କାହୁଆ ହୋଇ
ଥାଏ—Rendered muddy by the falling
in of a tank (M. W).

ବ୍ୟୋଧକ—ସ. ବଣ. ପୁଂ ରୂଧ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଅବ) —୧ । ନିବାରଣକାରୀ
Rodhaka —1. Preventing. ୨ । ବାଧା ଦାନକାରୀ;
(ବ୍ୟୋଧକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସେ ଅଟକାଏ—2. Obstructing. * ।
ଘୋଡ଼ାର ଧୂବା; ଘୋଡ଼ାର ରଖିଥିବା—3. Covering;
shrouding. (ଭ—ପଯୋଧର ବ୍ୟୋଧ କାଢ଼ିବି ମାତର
କଷ ପେ ପ୍ରାଚୀ. ରଷବାରିଧି ।)

ବ୍ୟୋଧ କରିବା—ଦେ. କ. (ସ. ରୂଧ ଧାରୁ) —୧ । ବାଧା ଦେବା—
Rodha karibā 1. To hinder; to obstruct. ୨ ।
ରୋଧ କରା ନିବାରଣ କରିବା—2. To prevent. ୩ ।
ସୌଧ କରନା ନଗରଙ୍କ ସୈନ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଦେଇବା; ଅବବ୍ୟୋଧ କରିବା—
—3. To blockade or besiege a city.
୪ । (ଗଢକ) ଅଟକାଇବା—4. To restrain. * ।
ଅବରଣ କରିବା—5. To cover.

ବ୍ୟୋଧନ—ସ. ବଣ. (ରୂଧ ଧାରୁ+ଶବ. ଅନ) —୧ । କୌଣସି ପ୍ରାଣର
Rodhana ଗୁରୁଥାତେ ପେଶାର କରିବା—1. Besieging
or blockading a place. ୨ । ବାଧା ଦେବା; ଅଟକାଇବା—
2. Obstructing; hindering; being
an obstacle or hindrance. ୩ । (+କର୍ତ୍ତ୍ତ.
ଅନ) ରୂଧ ଗ୍ରହ—3. The planet Mercury
(M. W).

ବ୍ୟୋଧନୟ—ସଂ. ବଣ (ରୂଧ ଧାରୁ+କର୍ମ. ଅନୟ) —୧ । ଅବବ୍ୟୋଧ
Rodhaniya ବର୍ଯ୍ୟବାର ଯୋଗୀ—1. Fit to be blockaded; capable of being besieged. ୨ ।
ଯାହା ବୁଝାଯିବ—2. To be shut or closed
(M. W).

ବ୍ୟୋଧବତ୍ତା—ସ. ବଣ. (ବ୍ୟୋଧ=କୂଳ + ଅନୁଅର୍ଥ. ବତ୍ତ + ଶବ. ଭ) —
Rodhabati ଛଟାନା; ନଦୀ—River.

ବ୍ୟୋଧ ବେଦି —ସ. ବଣ. (ବ୍ୟୋଧ+ବଦ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଅ+ଶବ. ଭ) —
Rodha bedī ନଦୀ—River (M. W).

ବ୍ୟୋଧସ—ସ. ବଣ. (ବ୍ୟୋଧ ଦେଖ)
Rodhas Rodhah (See)

ବ୍ୟୋଧସ୍ତ—ସ. ବଣ. (ବ୍ୟୋଧ+ସ୍ତ୍ରୀ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଅ) —(ନଦୀଧର)
Rodhastha ଜରରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ବା ଅବସ୍ଥିତ—Stand.
(ବ୍ୟୋଧସ୍ତ—ସ୍ତ୍ରୀ) ing or situated on the bank
(M. W).

ବୋଧା(ଫେ)ଇବା—ସ. ବଣ. କିମ୍ବାର ଶିଳକ୍ଷେ ରୂପ—
Rodhā(dhe)ibā The causative of Rodhibā.
ରୋଧ କରାନା ଶାକବାନା

ବୋଧାର୍ହ—ସ. ବଣ. (ବ୍ୟୋଧ+ଅର୍ହ=ଯୋଗୀ) —୧ । ଅଟକ
Rodhārha ବର୍ଯ୍ୟବାର ଉପସ୍ଥିତ—1. Fit to be re-
strained or obstructed. ୨ । ଅବବ୍ୟୋଧନୟ—
2. Fit to be besieged or blockaded. ୩ ।
ବାଧା ଦିଅ ଯିବାତ ଉପସ୍ଥିତ—3. Preventible; fit
(ବୋଧାର୍ହ—ସ୍ତ୍ରୀ) to be prevented.

ବୋଧ (ଧାରୁ)—ସ. ବଣ. (ରୂଧ ଧାରୁ+ଶର୍ତ୍ତ) —ରୂଧ ବର୍ଯ୍ୟବା,
Rodhi (root) ବୋଧଇବା—To cause to be rest-
rained.

ବୋଧି—ସ. ବଣ. (ରୂଧ ଧାରୁ+ଶର୍ତ୍ତ) —ରୂଧ ବର୍ଯ୍ୟବା,
Rodhita 1. Confined; ୨ । ଯାହାକୁ ବାଧା ଦିଅଯାଇ
ଆଏ—2. Restrained; obstructed. ୩ । ଅବବ୍ୟୋଧତ;
ଘୋରାଉ କରା ଯାଇଥିବା—3. Besieged; block-
aded. ୪ । ଅବୁଢ଼—4. Covered; shrouded.

ବୋଧିତ—ସ. ବଣ. (ରୂଧ ଧାରୁ ଶିଳକ୍ଷେ+କର୍ମ. ତ) —୧ । ଅବଦି—
Rodhita 1. To restrain. ୨ । ବାଧା ଦେବା—
ରୋଧା, ରୋଧ କରା 2. To obstruct. (ଭ—ଏକାଳେ ତାଙ୍କ
ସୌଧ(କ)ନା ମାର୍ଗ ରୋଧିବା ନାହିଁ । ରାଖାନାଥ । ମେଘଦୂତ ।)
• । ଅବୁଢ଼ କରିବା—3. To cover. (ଭ—ଧୂକରାଶି
ଅଣ୍ଟ ଜୁରେ ଭିଠିବି, ପ୍ରସର ବିମ, ବୋଧିଲ ଆକାଶେ ।
ଶାଖନାଥ, ମହାପାତ୍ରା)

ବୋଧିର—ଶା. ବ. (ସ. ରୂଧର) —ରକ୍ତ; ରୂଧର; ଲକ୍ଷ—
Rodhira କୁରି ଶାଧିର Blood.

ବୋଧି—ସ. ବଣ. ପୁଂ (ରୂଧ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଇନ, ୧ମ, ୧କ) —
Rodhi ୧ । ବୋଧକାରୀ—1. Obs tructing; besieg-
(ବୋଧିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ing. ୨ । ସେ ଅଟକ କରେ—
2. Restraining. ୩ । ସେ ଗତିର ଅଟକାଏ—
3. Barring another's motion. ୪ । (ପେଇ
ଭିତ ସବ) ଅନ୍ୟ ନିମ୍ନ ସରକୁ ବୁଢ଼ାଇ ,ଦିଏ—
4. (a sound) Drowning a lower sound
(M. W).

ବୋଧୋବତ୍ତା(କା) —ସ. ବ. ଶବ. (ବୋଧସ୍ତ୍ରୀ+ବତ୍ତ୍ଵାନୀ+କା; ବକ୍ତ୍ଵାନୀଶ,
Rodhobati (krā) ବୋଧସ୍ତ୍ରୀ+ବତ୍ତ୍ଵାନୀ+ଅ) —ନଦୀ—
A river (M. W).

ବୋଧୋବପ୍ରା(ପ୍ରା) —ସ. ବ—୧ । ସେତେଙ୍କିମ୍ବା ନଦୀ—1. A rapid
Rodhobapra(prā) river (M. W). ୨ । ସେଇ ନଦୀ
ଗର୍ଭରେ ବକ୍ତ୍ଵା କଷମାନ ଥାଏ—2. A river full of
rapids.

ବୋଧ୍ୟ—ସ. ବଣ. (ରୂଧ ଧାରୁ+କର୍ମ. ତ) —ବୋଧନୟ (ଦେଖ)
Rodhy Rodhaniya (See)

ରୋଧ—ସ. କ. (ରୁଧ ଧାରୁ ଶିଳ୍ପ, ରୋଧ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ର. ର, ପାଦ। Rodhra ସୁରହାରକୁ ରୋଧ କରେ) —୧। ଅପରାଧ—
1. Guilt. ୨। ପାପ—2. Sin. *। (ରୁଧ ଧାରୁ+
କରଣ. ର) ଲୈଧୁ (ଗଛ) —3. Symplocus
Racemosa (tree); (M.W).
ରୋଧ ପୁଷ୍ପ—ସ. କ. (ବୈଦ୍ୟକ) —୧। ମନୁଖ ରହ—1. Bassia
Rodhra pushpa Latifolia (M. W). ୨। ସପ୍ତ
ବିଶେଷ—2. A kind of snake (M. W).
ରୋଧ ପୁଷ୍ପିଣୀ—ସ. କ. (ବୈଦ୍ୟକ) —ଧାରଣା ଦୃଷ୍ଟି (ଦେଖ) —
Rodhra pushpinii Woodfordia Floribunda
(tree); Grislea Tomentosa (M. W).
ରୋନ୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବେଦେ. କ (ଇଂ. ବାରଣ୍)—ଚାନ୍ଦ ଇତ୍ୟାଦି
Rond (etc) (ଦେଖ)—Rund etc (See)
ରୋପ—ସ. କ (ରୁଧ ଧାରୁ ଶିଳ୍ପ+ଭବ. ଅ)—୧। ରୋପଣ—
Ropa 1. Planting. ୨। ହଦୁ; ଗର୍ଭ—2. Hole;
fissure. *। (ରୁଧ ଧାରୁ=ମୁହିଁ ହେବା+
କରଣ ଅ)—ବାଣ; ଶର—3. Arrow. [ଉ—
ଧ୍ୟଧାରେ ଘୋଡ଼ାମାନଙ୍କୁ ଧୂଆଇଲେ, କୋପ କରିଛ ରୋପ
ଅମାପ କରିଲେ । କୃଷ୍ଣିଂଦ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।]
ସ. ବଣ (ରୁଧ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ର. ଅ)—ଯାହା ଗୋଲାଇ
ଦିବ; ଯାହା ଧଳାଳ ଦିବ—Confusing; disturbing (M. W. & W)
ରୋପକ—ସ. ବଣ. ପୁଂ (ରୁଧ ଧାରୁ ଶିଳ୍ପ, ରୋପ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ର.
Ropaka ଅକ)—ରୋପକାଣ୍ଠ—Planting. ସ. କ
(ରୋପିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) —୧। କୃଷକ—1. Planter. ୨। ଧାରୁର
ବଢକର ବା ମନ୍ଦି—2. A weight of metal or
coin (M.W.). [ତୁ—ଏହା ଏକ ସୁକର୍ଣ୍ଣ ଓଳନର
୨୦ ଭଗରୁ ଏକ ଭଗ ।] ୩। ଗଛ ରୋପବା ବ୍ୟକ୍ତି—
—3. Transplanter of plants or seedlings.
୪। ମଞ୍ଜ ବୁଣାଳ ବ୍ୟକ୍ତି—4. A sower of seeds.
ରୋପଡ଼—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼କାର) ବି—ମୂର୍ଯ୍ୟ ସମୟରେ ବୁରଥରେ
Roparda ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଘେର ଜନ୍ମକୁ ଶିକାଶପାଲକୁ ଦରତ୍ତାର
ଅଣିବା—Beating of the jungle for driving
the beasts to the hunter.
ରୋପଣ—ସ. କ (ରୁଧ ଧାରୁ ଶିଳ୍ପ, ରୋପ ଧାରୁ+ଭବ. ଅକ)—
Ropana ୧। ଗଛ ପୋଇବା—1. Planting of trees.
, ୨। ଭୂମିରେ ବାହୁଦିବ ପୋଇ ଠିଆ କରିବା—
2. Fixing of a stake on the ground;
erecting; raising (M. W.) ୩। ଚକ
ରୋପବା—3. Planting of seedlings,
transplanting. ୪। ସବ ବ୍ୟକ୍ତି; ମଞ୍ଜରୁଣା—
4. Sowing of seeds. ୫। ପ୍ରାପନ—5.
Placing; setting up. ୬। ମୂର୍ଖ କରିବା—

6. Fascinating; charming. ୭। (+କର୍ମ.
ଅନ)—ଆଖିରେ ଦେଇବା ଅଞ୍ଜଳି ବିଶେଷ—7.
Collyrium. ୮। (+ଭବ. ଅନ)—ଶରଥଦିବୁ
ଶୁଖାଇବା—8. The act of healing wounds or
sores. ୯। (+କରଣ. ଅନ)—ଶରରେ ମାଂସ ପୂର ଅସିବା
ପ୍ରୟୋଗ—9. Healing application. ୧୦।
(+କର୍ମ. ଅନ)—ଶର; ବାଣ—10. Arrow
(M. W.)
ରୋପଣ କରିବା—ଦେ. କ (ସ. ରୁଧ ଧାରୁ ଶିଳ୍ପ, ରୋପ ଧାରୁ)
Ropana karibā —୧। ରହାନ୍ତିର ପୋଇବା—1 To
ରୋପନ କରା plant. ୨। ରୋପବା—2. To transplant.
ରୋପଣ କରିବା, ପୋଇବା
ରୋପଣକାଣ୍ଠ—ସ. ବଣ. ପୁଂ—ଯେ ରୋପଣ କରେ—
Ropanakātri (ରୋପଣକାରଣ—ସ୍ତ୍ରୀ) Planting:
ରୋପଣୀୟ—ସ. ବଣ (ରୁଧ ଧାରୁ ଶିଳ୍ପ+କର୍ମ. ଅନ୍ୟ)—
Ropaniya ୧। ଭୂମିରେ ପୋତାଯିବାର ଯୋଗ୍ୟ—1.
Fit to be planted or erected. ୨। ଯାହା
ବୁଣାଯିବାର ଯୋଗ୍ୟ—2. Fit to be sown. ୩।
ବାଥାନ୍ତିର ମାଂସ କର୍ମିଳବା ପାଇ ଲୋଡ଼ା (ଦ୍ରୁବ୍ୟ—)
3 Useful for healing or cicatrising
(M. W.)
ରୋପ୍ଯୁତା—ସ. ବଣ. ପୁଂ (ରୋପିଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ର. ତୁ)—ଯେ ରୋପଣ କରେ;
Ropayitā ରୋପଣକାଣ୍ଠ (ରୋପଣର ଭନ୍ନ ଭନ୍ନ ଅର୍ଥ ଦେଖ) —
(ରୋପିଧିରୀ—ୟୁ) Transplanting; sowing; erecting;
healing. ସ. କ. ପୁଂ—ରୁଅଇବା ବ୍ୟକ୍ତି—
A planter (M. W.)
ରୋପାଇବା—ଦେ. କ (ସ. ରୋପ ଧାରୁ)—୧। ରୋପିବା କିମ୍ବାର ଶିଳ୍ପ
Ropāibā ରୁଧ—1. To cause to be planted. [ରୁ
ରୋପାନ ଚନ୍ଦମା, ପ୍ରେମ-ପାଦିଷ ରୋପାଇବ । ରଙ୍ଗ
ରୋପାଳା ପ୍ରେମମୁଖାନିଷ ।] ୨। ରୁଅଇବା—2 To
cause to be transplanted.
ରୋପିତ—ସ. ବଣ (ରୁଧ ଧାରୁ ଶିଳ୍ପ+କର୍ମ, ତ)—୧। କୃତ—
Ropita ରୋପଣ; ପୋତା ହୋଇଥିବା—1. Planted. , ୨।
ଅରୋପିତ—2. Set; fixed. *। ଅପିତ—3.
Entrusted. ୩। ଯାହା ବଢିବାର ଉପାୟ କରା
ଯାଉଥାଏ; ଆବାଦ କରା ଯାଉଥିବା—4. Caused to
grow; raised (as a crop) (M. W.) *। ପେରୁ
ଶରକୁ ଲକ୍ଷ ଅଡ଼କୁ ସମ୍ବନ୍ଧ କରା ଯାଉଥାଏ—
5. Directed; aimed (as an arrow) (M. W.)
୬। ଅଳକାର ଅଦିରେ ବସା ଯାଉଥିବା; ଖତି—
6. Set (as a jewel) (M. W.).
ରୋପିବା—ଦେ. କ—(ସ. ରୁଧ ଧାରୁ ଶିଳ୍ପ, ରୋପ ଧାରୁ)—
Ropibā ରୋପଣ କରିବା [ଦେଖ] Ropana karibā
ରୋପା ପୋଇବା (See) [ତୁ—ଉଦ୍‌ବନ୍ଦ ଦାଢ଼ ପୁଣ ରୋପ,
ପୁଣାର ଦନ୍ତ ପାଠ ଥାଏ । ଜଗନ୍ନାଥ. ରାଗବତ ।]

ରେପୀ—ସ. ବ. ଓ ବଣ. [ସ]—[ରୁଦ୍ଧ ଧାରୁ ଶିତ—ରେପି ଧାରୁ + Ropī କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧କୌ—ରେପୀତା [ଦେଖ]—
[ରେପିଣୀ—ସ] Ropayitā (See)

ରେପ୍ୟ—ସ. ବଣ.—(ରୁଦ୍ଧ ଧାରୁ ଶିତ; ରେପି ଧାରୁ + କର୍ମ. ପ) —
Ropya ରେପଣୀୟ—Fit to be transplanted,
raised, erected or healed etc.

ରେପ୍ୟାରେ(ରୌ)ପ୍ୟ—ସ. ବ. — ଏକ କାର ଶାଳ ଧାନ୍ୟ; ରୁଆ
Ropyāsti ro(rau)pya ହୋଇ ଉପନ ବର୍ଷାର ଥିବା
ଶାରଦ ଧାନ; ରୁଆ ଶାରଦ ଧାନ—Winter paddy
grown by transplanting seedlings.
[ତ]—ରଜବଲୁହଙ୍କ ମନ୍ଦରେ ଏହା ଲାଗୁ, ଶିଘ୍ରପାଦ,
ବୁଣୋଡ଼ିର, ଅଦାଗ୍ରା, ଚ ସହର, ବଳକାରକ ଓ ମୁଦ୍ର
ବିବରନ ଥିଲେ । ଶକ କଳଦ୍ରମ ।]

ରେବ[ବୁ]କାଶ—ବୈଦେ. ବ.—(ପା. ରେବକାଶ) —ରୁବକାଶ
Rob(bu)kārī [ଦେଖ] Rubakārī (See)
[ତ]—ହାତମକ ଫୁଲୁମ ଅନୁସାରେ ସେରଷ୍ଟାଦାର
ରେବକାଶ ଲେଖି କାଶ କଲେ । ଫରମୋହନ
ଛମାଶ ଥିଲେ ।

ରେବଣ—ବୈଦେ. ବ.—[ପା. ରୋଗନ]—୧। ରେଗନ [ଦେଖ]
Robaṇa ରୋଗନ 1. Rogan [See]
୨। ଝୁଣାରେ ଛେଲ ମିଶାଯାଇ ରଙ୍ଗ ଯିବା ଏକ ପ୍ରକାର
ଦ୍ରୁବ ପଦାର୍ଥ—2. Copal varnish; country.
varnish. [ତ]—ତିବ ଉପରେ ଝଳ ବାହାରବା
ପାଇଁ ଏହାକୁ ବୋଲନ୍ତି ।]

ରେବ(ବୁ)ଶା—ପ୍ରାଦେ. [ଗଞ୍ଜାମ ବ. —ରୁବଶା (ଦେଖ)]
Roba(bu)śā Rubaśā (See)

ରୋବ(ବୁ)ଶା ଗୁଡ଼—ପ୍ରାଦେ.—(ଗଞ୍ଜାମ) ବ. —ରୁବଶାଗୁଡ଼ା [ଦେଖ]
Roba (bu)śā gurdā Rubaśāgurdā (See).

ରେବା—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତ୍ର) କି.—(ରୁଲ. ଦ୍ଵ. ରୋବା) —କାନ୍ଦବା—
Robā To cry; to weep.

ରୋମ—ଦେ. ବ.—(ସ. ରୋମ, ରୋମକ; ରା. ରୋମ) —୧।
Rom ରୋମ ରୋମ ରକ୍ତର ପ୍ରଧାନ ନଗର—1. The
city of Rome in Italy. [ତ]—ଏହା ଶାଷ୍ଟିଯାନ୍
ରୋମାନ୍ କାଥଲିକ ସପ୍ରଦାୟର ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମଯାକକ ପୋପ୍ଲର
ମଧ୍ୟ ରାଜଧାନୀ ।] ୨। ପ୍ରାଚୀକ ରୋମ ସାମାଜିକ—
2. The ancient Roman empire.

ରୋମ—ସ. ବ.—(ରୁ ଧାରୁ=ଶକ ବରବା+କର୍ତ୍ତୃ. ମନ୍ଦ=ରୋମନ୍,
Roma ୧ମା. ୧କୌ) —୧। ଲେମ; ଜୀବଦେହର ଶୁଦ୍ଧ କେଣ୍ଟ
[ରୁମ—ଦେଶକ ରୂପ] 1. Fur. ୨। ପଶମ; ପଣ୍ଡ ଲେମ—
2. Wool. ୩। ଜଳ—3. Water. ୪।
(ରୁପୁର ଅନିତ) —ଗର୍ଭ—4. Hole; cavity.
(M. W.) ୫। ଜଳ—5. Water (M. W.)

୬। (ନାମ) ରୋମ କଗର—

6. The city of Rome.
ଦେ. ବ.—ରୋମ ପରମିତ ଶ୍ଵାର—
Hair breadth.

ରୋମ ଉଖା(ପା)ତିବା—ଦେ. କି.—(ସ. ରୋମନ୍+ଉପାଠନ)—
Roma u khā(pā)rdibā ୧। ଶବ୍ଦରୁ ଲେମ ଉପାଠନ
ଲୋମ ଉତ୍ତରାନ କରିବା—1. To uproot the hairs of
ରୋମ୍ ଉତ୍ତରାନ ଶବ୍ଦରୁ କରିବା—2. (figurative) To torment.
ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ କୌଣସି ବନ୍ଦୁର ଅନ୍ଧ କରିବା—3. (figurative)
To injure a person.

ରୋମ ଉଖୁ(ପୁ)ତିବା—ଦେ. ବ.—(ସ. ରୋମନ୍+ଉପାଠନ)—
Roma ukhu(pu)rdibā ଦେହରୁ ଲେମ ଉଦ୍ଧବତ ହେବା;
ଲୋମ ଉତ୍ତରାନୀଯୋ ରୋମୋଦ୍ବୟ—The coming out of
ରୋମ୍ ଉତ୍ତରାନ ଶବ୍ଦରୁ କରିବା—the hairs of the skin.

ରୋମ ଉଠିବା—ଦେ. ବ.—ଦେହରେ ଲେମ କଥିଲିବା—
Roma ut̄hibā The growing of the hairs on
ଲୋମ ଉଠି ରୋମ୍ ଉତ୍ତରାନ ଶବ୍ଦରୁ କରିବା—
the skin.

ରୋମ ଉଠିଯିବା—ଦେ. ବ—ଦେହରୁ ଲେମ ଉପୁତ୍ତିଯିବା; ରୋମ
Roma ut̄hijibā ଉତ୍ତରାନିବା (ଦେଖ)—Roma
ଲୋମଉଠୀଯୋଦ୍ବୟ ରୋମୁତ୍ତଜାନା ukhurdibā (See).

ରୋମକ—ସ. ବ (ରୋମ+କ) —୧। ପ୍ରାଚାନ ରୋମ ନଗର—
Romaka 1. The ancient city of Rome.

୨। ପ୍ରାଚାନ ଗ୍ରୀସ ସାମାଜିକ—2. Ancient Greece.
[ତ]—ପ୍ରାଚାନ ରୋମ, ଶାଶ୍ଵତ, କୁରୁ ଅତି ଦେଶର
. ଅର୍ଥମାନେ ରୋମକ ନାମରେ ଡାକୁଥିଲେ ।] ୩। ରୋମ
ନଗର ଅଧିକାରୀ—3. A Roman. ୪। (ରୁମାକାଜ
ନାମରୁ ଉପନ ଦେଉଥିବାରୁ) ସତଳ ଲବଣ; ପାଣ୍ଡ
ଲବଣ; ଶାମୁର ଲବଣ—4. A kind of lake-
salt from the Sambhar lake of Rajputana. ୫। ଅମ୍ବାନ୍ତମଣି—5. A kind of
gem. ୬। କୋତିଶର ଦିବାନ୍ତ ଗ୍ରହବିଶେଷ—
6. Name of an ancient Aryan astronomical treatise. ୭। (ନାମ) ରୋମକବିଜାନ୍ତର
ସବ୍ଲକ୍ଷ୍ୟତା—7. Name of an ancient
astronomer (M. W.).

ରୋମ କର୍ଣ୍ଣକ—ସ. ବ, (ବହୁବ୍ରିହି; ରୋମ+କର୍ଣ୍ଣ+କ)—
Roma karṇḍaka ତୋଳୁ—Hare (M. W.)

ରୋମକ ଲବଣ—ସ. ବ—ଶାମୁର ଲବଣ—Lake-salt from

Romaka labana the salt lakes of Ajmera

ରୋମ କୁପ—ସ. ବ (ପଣ୍ଡ ଗଢ଼) ଲେମକୁପ; ଦେହର ଗଢ଼ ଉପରେ
Roma kūpa ଲେମ ଉଠିବା ପ୍ଲାନର ଗଢ଼—Pores of

(ରୋମଗଢ଼, ରୋମବର, ରୋମକନ୍ତ୍ର—ଅନ୍ଧରୂପ) the

skin.

ରୋମକେ—ଦେ. କି. ବିଶ—ପ୍ରତି ରୋମରେ—To every fur Romake of body. [ହ—ରୋମକେ କାଣ୍ଡେ କାଣ୍ଡେ ଅଭିଲୋମେ ହେକଟୋଆର୍ମେ ବିଳାଙ୍ଗ ଶର—ରଙ୍ଗ ।]

ରୋମଗୁଛ(ସ୍ତ) —ସ. ବି (୨୩୩ ତତ୍)—୧ । ଶର— Romaguchchha(tsa) 1. The tail of the Yak (ରୋମକେଶର—ଅନ୍ତରୂପ) used as a fan. ୨ । କେଶଗୁଷ୍ଠ— 2. Tuft of hair.

ରୋମଜ—ସ. ବିଶ (ରୋମ+ଜନ ଧାରୁ+ଚର୍ଚ. ଅ)—ପଣ୍ଡ ଲୋମରୁ Romaja ଜାତ; ଲୋମହାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ; ପଣ୍ଡମୀ; ଲୋମମର୍ମି— Woolen. ସ. ବି—ଏକପ୍ରକାର ଲୁଗା—A kind of cloth (M. W.)

ରୋମ ଟା(ଟା)କୁରିବା—ଦେ. ବି. (ସ ରୋମ+ଟକୁର) —ଦେହ ପୁଲକ Roma ta(ta)nkuribā ଉଠିବା; ରୋମାଶ ରୋମଦଃ— ଗାଢ଼େ କଟୋଡ଼ିଗେର୍ଭେଠ ବୈଜ୍ଞାନିକାହୋଲା The standing of ରୋମ ଟକୁରିବ ଦେବା ରୋମ ଟାକୁରେଇବା } ଅନ୍ତରୂପ— ରୋମଟାକୁ(ଗୁ)ରିବା ରୋମଟାକୁ(ଗୁ)ରିବା ରୋମଟାକୁ(ଗୁ)ରିବା }

the hairs on ends (through extreme fear, wonder, parox-

yam of devotion; horripilation; the bristling of the hair of the body.

ରୋମ ଟାକୁ(ଗୁ)ରା—ଦେ. ବି—ରୋମାଶ; ରୋମଦଃ— Horripilation. Roma tānku(ngu)rā tion. ଦେ. ବିଶ—ରୋମାହତ

ରୋମାଶ ବୈଜ୍ଞାନିକାହୋଲା ରୋମଦଃ—Horripilated.

ଦେ. ବିଶ—ରୋମାଶ ଉପ୍ରାଦକ—Thrilling; causing the hair to bristle.

ରୋମ ନୁ(ଲୁ)ଚିବା ବେଳ—ଦେ. ବି—ମୁହଁସକ୍ଷା; ସେଇଁ ସମୟରେ Roma nu(lu)chibā bela ଅନ୍ତାର ଯୋଗୁଁ ମନୁଷ୍ୟ ଶଶିରର ଲୋମଦେଖାନୀଯାଓରା ବୈଅନ୍ତିକାହୋଲା ଲୋମ ଦେଖା ପଡ଼େ ନାହିଁ— Dusk (literally, the time when the hair of the body is not visible).

ରୋମନ୍ତୁ—ସ. ବି (ରୋଗ+ମଥ୍ ଧାରୁ—ବନ୍ଧ କରିବା+ରାବ ଅ)— Romantha ନିପାତନ; ଏହା କରିବାହାରା ପଣ୍ଡମାନଙ୍କର ଜାଣ ଜାଗରକଟା, ପାଇସକାର ପାତ୍ର, ଜ୍ଞାନାଲୀ ଶର୍କୁଣ୍ଠିତିହେବାରୁ (ରୋମନ୍ତୁନ—ଅନ୍ତରୂପ) ରୋଗମାନ ନିଷ୍ଠ ହୁଏ)—୧ ।

ଉଦ୍‌ଗାରୀ ରବଣ; ପାରୁଳିକରିବା; ଗୋରୁ ଅଦି ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ଲେଖୁବା ଆଦ୍ୟକୁ ପୁଣି ପାଠକୁ କାହିଁ ଅଛି ଗେବାଇବା, କିମ୍ବା— 1. Ruminating; chewing the cud. ୨ । ପାଇ ଅଦି ଗିଲ ନ ଦେଇ ଉପ୍ରସ୍ତୁତର ଗେବାଇବା— 2. Chewing (of betel) (M. W.) • । ଦୋହୋରାଇବା; ଏକ ବାଥାର ବାରମାର ବଥନ— 3. Frequent repetition (M. W.)

ରୋମନ୍ତୁ(ଛୁ)କ—ସ. ବିଶ. ଓ ବି. ପୁଣ—(ରୋମନ୍ତୁ+କର୍ତ୍ତ୍ବ. କ) —ପେଣ୍ଡ Romantha(nthi)ka କ୍ରୂମାନେ ପାରୁଳି କରନ୍ତି— (ରୋମନ୍ତୁକାଶ—ଅନ୍ତରୂପ) Ruminant; a ruminating animal.

ରୋମନ୍ତୁ କରିବା—ଦେ. କି.—ପାରୁଳି କରିବା—

Romantha karibā To ruminate; to chew the cud ପାଇସ କଟୀ ରୋମନ୍ତୁ (ଜୁଗାଲୀ)କରନା, ପାଗୁରକରନା [ରୋମନ୍ତୁନ କରିବା—ଅନ୍ତରୂପ]

ରୋମନ୍ତୁନ—ସ. ବିଶ. ପୁଣ—(ରୋମନ୍ତୁ+କର୍ତ୍ତ୍ବ, ରୋମନ୍ତୁନ; ମୋ. ୧ବ.) Romanwāñā

ରୋମ ପୁଲକ—ସ. ବି—(ଗୁପ୍ତ ତତ୍) —ରୋମହର୍ଷ (ଦେଖ) — Roma pulaka Roma harsha (See)

ରୋମ ବଜା କରିବା—ଦେ. କି.—(ସ. ରୋମନ ବଜ) —(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)

Roma bankā karibā କୌଣସି ବଜୁର ସାମାନ୍ୟ ମାତ୍ର ଲୋମ ବାକା କରନା ଅତିଂ ବାକୁ କରନା ଅଧାର କରିବା ବା ଅନିଷ୍ଟ [ରୋମ ବଜା(କେ)ରବା—ଅନ୍ତରୂପ] ଘଟାଇବା—To do the [ରୋମବଜା ଦେବା—ବିଶେଷ] slightest injury to a person; to slightly touch a person's body.

ରୋମ ବଜ—ସ. ବିଶ.—(ଗୁପ୍ତ ତତ୍) —ଲୋମ ବା ପଣ୍ପରେ ବୁଣା ଦେବା ଲୁଗାର ଦେବା— Roma baddha Woven with hair or wool (M. W.)

ରୋମ ବନ୍ଧ—ସ. ବି—ଲୋମ ବା ପଣ୍ପରେ ବୁଣା ଦେବା ଲୁଗାର ଦେବା— Roma bandha Hair texture; woollen texture. (M. W.)

ରୋମବାନ୍—ସ. ବିଶ. ପୁଣ—(ରୋମ+ବନ୍ଧ; ମୋ. ୧ବ.) — Romabāñā

ରୋମବନ୍ଧ—Furry; hairy.

[ରୋମବନ୍ଧ—ଶ୍ଵା]

ରୋମ ବିକାର—ସ. ବି—(ଗୁପ୍ତ ତତ୍) —ରୋମାଶ (ଦେଖ)

Roma bikāra Romāñcha (See)

[ରୋମ ବିକିଯା, ରୋମବିଦେବ, ରୋମ ସର୍ବୋତ୍ତମ—ଅନ୍ତରୂପ]

ରୋମ ବିଧ୍ୟ—ସ. ବି—(ରୋମ+ବି+ଧ୍ୟ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ବ. ଅ)— Roma bidhwansa ଉକୁଣି—Louse (M. W.)

ରୋମ ଭୂମି—ସ. ବି—[ଗୁପ୍ତ ତତ୍] —ପର୍ମ, ପର୍ମ; ପମ୍ଭା— Roma bhūmi [ରୋମ ଭୂ—ଅନ୍ତରୂପ]

ରୋମମୂର୍ତ୍ତି—ସ. ବିଶ.—(ବହୁଶାହ; ରୋମ+ମୂର୍ତ୍ତିନ; ମୋ. ୧ବ.) — Romamūrtti ଯାହାର ମୁଣ୍ଡ ଯାକ ଲୋମରେ ଅଢ଼— Covered with hair or down on the head (M. W.)

ରୋମ ରତ(ଶ)ସାର—ସ. ବି—ପେଟ—The belly (M. W.) Roma rata(sa)sāra [ରୋମରତ ଧାର—ଅନ୍ତରୂପ]

ରୋମ ରାଜି(ଜି)—ସ. ବି—(ଗୁପ୍ତ ତତ୍)—୧ । ରୋମପମ୍ଭ;

Roma rājī(ji) ରୋମର ଧାର—1. A line or row of

ରୋମଲତା } furs. [ଯଥା—ନାର ଉପରୁ ରୋମଲତାକା }—ଅନ୍ତରୂପ ହୃଦୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଠିଥୁବା ରୋମରେଖା, ରୋମ ଶେଣୀ }—ଅଣ୍ଣିର ଦୂରତା) }—୨ । ଶ୍ଵାମାକଳ ଶୋବିବାବସ୍ଥାରେ ନାର ଉପରୁ ହୃଦୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବିଥୁବା ରୋମ ରେଖା—2. A streak of hair on the

abdomen of women just above the navel (indicating puberty) (M. W.).

ଶ୍ରେମରାଜ(ଶା) ପଥ—ସ. ବ.—[ପଣ୍ଡି ତତ୍ତ୍ଵ]—କଟ; ଅଖା—

Roma rājī (jī) patha The waist (M. W.)
ଶ୍ରେମଶ—ସ. ବଣ. ପୁ—(ଶ୍ରେମନ୍+ଅଛୁ ଅର୍ଥରେ ଶ) —୧।

Romasā ବିଶେଷ ଲୋମସ୍ତକ; ରୋମ ବିଶିଷ୍ଟ; ରୂମା—
[ରୋମଶା—ଶା] 1. Furry; hairy; wooly. , ।
ଲୋମବହୁଳ—2. Shaggy. ସ. ବ—୧। ମେଷ;
ମେଶ—1. Sheep. ୨। ଶୁକର; ଦୁର—2. Hog.
* । ଦର୍ଖା ବୁଷ; ନିଦ୍ରିକା—3. Name of a
medicinal plant.

ରୋମଶ କନ୍ଦ—ସ. ବ.—(ବୈଦ୍ୟକ) ପଣ୍ଡାକ୍ତ; ପିଣ୍ଡ ଅକ୍ତ—

Romasā kanda A kind of yam.

ଶ୍ରେମଶ ଫଳ—ସ. ବ.—(ବୈଦ୍ୟକ) ଚଣ୍ଡିଶ; ବେଣ୍ଟି—

Romasā phala Lady's finger (fruit and plant);
ରୋମଶ—ସ. ବ.—(ବୈଦ୍ୟକ) ଦର୍ଖା ବା ନିଦ୍ରିକା ନାମକ ଔଷଧ

Romasākା ଶାକ; କଷକାଶ ?; ଅକର୍ଷନ୍ତି ?—Name of a
medicinal plant; Solanum Xantho-
carpum ?. ସ. ବଣ ଶା—(ରୋମଶ+ଶା. ଅ)—
ରୋମଶର ଶାଲିଙ୍ଗ; ଅରଣ୍ୟ ରୋମସ୍ତକ—Very
woolly or hairy (female).

ଶ୍ରେମ ଶାତକ—ସ. ବ—ଲୋମନାଶକ ଦ୍ରୁଷ୍ୟ; ପେଇଁ ବସ୍ତୁ ଦେହରୁ

Roma śātana ଲୋମମାନ ତୃତୀର କର—A depilatory
for removing the hair. ସ. ବଣ—ଲୋମ-
ନାଶକ—Depilatory.

ଶ୍ରେମଶୁକ—ସ. ବ (ବୈଦ୍ୟକ)—ଶ୍ରୋଣେସ୍ତକ; ଏକପ୍ରକାର ଗଣିଥକା

Romasuka ଶୁକ—Name of a fragrant medicinal
plant.

ରୋମସୁଚି—ସ. ବ—୧। ଟବ କାଠ—1. The quills of the

Romasuchi porcupine (M. W.). ୨। ମୁର
ଗୋଛକାଠ—2. Hair-pin (M. W.).

ରୋମ ହରଷ—ଶା. ବ (ପଦ୍ୟ)—ଶ୍ରେମ ହର୍ଷ (ଦେଖ)—

Roma harasha Roma harsha (See)
[ଉ—ଶ୍ରେମ ହରଷ ତକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ, ଶ୍ରେମ ଅଶ୍ରୁ ଗଳେ
ଲୋତନ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭୁବନେଶ୍ୱର ।]

ରୋମ ହରଷଣ—ଶା. ବ (ପଦ୍ୟ) (ସ. ଶ୍ରେମ ହର୍ଷଣ)—

Roma harashana ଶ୍ରେମ ହର୍ଷଣ ୨ (ଦେଖ)—
ରୋମହରଷଣ Roma harashana 2 (See) [ଉ—ଶ୍ରେମ
ରୋମହରଷଣ ହରଷଣ ସ୍ତର, ବାସମୁନିକ ଶିଷ୍ଟ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ପ୍ରାଚୀ.
କିର୍ତ୍ତମାନାମ୍ବା ।]

ରୋମ ହର୍ଷ—ସ. ବ (ଶ୍ରେମ+ହୃଷ୍ଟ ଶାରୁ+ଶାବ. ଅ)—ଶ୍ରେମଶ;

Roma harsha ଶ୍ରେମ ଟାକୁରବା—The bristling of
(ଶ୍ରେମ ହର୍ଷଣ—ଅଳ୍ପରୂପ) the hairs through
excessive fear or joy or wonder; the

standing of the hairs of the body on
end; horripilation; thrill.

ରୋମ ହର୍ଷକ—ସ. ବଣ (ଶ୍ରେମ+ହୃଷ୍ଟ ଶାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଅକ)—

Roma harshaka ୧। ଯାହା ଶ୍ରେମଶ ଜାତ କରାଏ—

ଶ୍ରେମହର୍ଷଣକ } ଅଳ୍ପରୂପ 1. Making the hairs of

ରୋମହର୍ଷଣକାଶ } ଅଳ୍ପରୂପ the body bristle or
stand on end; thrilling. , । ଅକ ଶୁଭ-

କଳକ—2. Horrible; terrific. ॥ । ଅଳ୍ପ-
ଅଭ୍ୟନ୍ତ—3. Astonishing. ୪। ଅକ ଭକ୍ତିକଳକ

—4. Producing paroxysm of devotion

ରୋମ ହର୍ଷଣ—ସ. ବ—୧। (ଶ୍ରେମ+ହୃଷ୍ଟ ଶାରୁ+ଶାବ. ଅକ)

Roma harshana ୧। ଶ୍ରେମହର୍ଷ (ଦେଖ)—1. Roma

harsha (See) ୨। ଲୋମ ହର୍ଷଣ ୨ (ଦେଖ)

—2. Loma harshana 2 (See) ୩। ସୁନ୍ଧାର—3. Stage manager. ୪। ବଢ଼େଇ—

4. Carpenter. ୫। ବାହାତ୍ତାଗର—୬.

Terminallia Bellerică (M. W.) ସ. ବଣ
(+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଅକ)—ଶ୍ରେମ ହର୍ଷକ (ଦେଖ)—

Roma harshaka (See)

ରୋମ ହର୍ଷଣ(କ) ବ୍ୟାପାର—ସ. ବ—ଲୋମ ହର୍ଷଣ ବ୍ୟାପାର (ଦେଖ)

Roma harshana(ka) byāpāra Loma harshana
ଶ୍ରେମ ହର୍ଷଣ କାଣ୍ଡ, } ଅଳ୍ପରୂପ
ଶ୍ରେମ ହର୍ଷଣ ଘଟନା } byāpāra (See)

ରୋମ ହର୍ଷିତ—ସ. ବଣ. ପୁ—(ଶ୍ରେମହର୍ଷ+ସଂଜାତାର୍ଥ ଇତି)

Roma harshita —ହୃଷ୍ଟଶ୍ରେମ; ଯାହାର ଶ୍ରେମଶ ହୋଇ—

(ଶ୍ରେମହର୍ଷ—ଅଳ୍ପରୂପ) ଅହ—Thrilled with joy or
terror.

ରୋମା—ଦେ. ବଣ. ପୁ (ସ. ଶ୍ରେମ)—ଶ୍ରେମଶ (ଦେଖ)—

Romā ମହାରା ଲୋମଶ Roma (See)
(ରୋମି ଶ୍ରେମେଶ—ଶା)

(ରୋମିଆ—ଅଳ୍ପରୂପ)

ରୋମାକୁର—ସ. ବ (ପଣ୍ଡି ତତ୍ତ୍ଵ)—ରୂପରେ ବା ହର୍ଷରେ ଠିଥ

Romākura ହୋଇଥିବା ରୋମ—Bristling hair
of the body (M. W.).

ରୋମାଞ୍ଚ—ସ. ବ (ରୋମ+ଅନତ ଶାରୁ=ଶାମନ କରିବା+ଶାବ. ଅ)

Romāncha —୧। ରୋମ ଟାକୁର ଭୂତିବା; ଧଳକ; ହର୍ଷ,

ଦିଷ୍ଟୁ, ରକ୍ତ ବା ରୂପରେ ଦେବୁ ଶରୀରରେ ରୋମର
ଉଦ୍‌ବନ୍ଧ—1. The bristling of the hairs

of the body paroxysm of horror,
wonder or devotion; a thrill of the hair.

2। ଉଦ୍‌ବନ୍ଧିତ ପ୍ରେତିକ ପ୍ରେତିକାକଠାରେ ଲାଗିଥ ଅଷ୍ଟଦଶ

ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ ଅବସ୍ଥା—2. One of the eight
stages of unsatiated lovers. [ଉ—
ରଙ୍ଗ ‘କୋଟିକୁଳାଣ୍ଡ ସୁନ୍ଦରୀ’ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶନର ୨୨ ପଦ

ଠାରୁ ଏଣି ପଦରେ ପ୍ରେମିକା ନାହିଁକାର ଅଷ୍ଟଦଶା ବା
ସାର୍ଵିକ ବିକାରର ଉତ୍ସେଖ କରିଥିଲୁଣ୍ଡି । ଅଷ୍ଟ ସାର୍ଵିକ
ବିକାର । ଯଥା—୧ । ସ୍ମୃତି, ୨ । ବୈବର୍ଣ୍ଣ୍ୟ, ୩ । ରୋମାଞ୍ଚ
୪ । କଞ୍ଚ, ୫ । ସ୍ଵେଦ, ୬ । ଅଷ୍ଟ; ୭ । ସ୍ଵରଙ୍ଗ, ୮ ।
ପ୍ରଲୟ । ସାର୍ଵିକ ବିକାର ତଳେ ଟାକା ଦେଖ ।]

ରୋମାଞ୍ଚକା—ସଂ. ବି (ବୈଦ୍ୟକ)—ରୂପନ୍ତି ଦୂଷ (ଦେଖ)—

Romāñchikā Rudanti bṛuksha (See)

ରୋମାଞ୍ଚତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ରୋମାଞ୍ଚ + ସଂ. ଜାତ ଅର୍ଥରେ ଇତି)

Romāñchita —ସ୍ଵଳିତ; ରୋମାଞ୍ଚତ—With
(ରୋମାଞ୍ଚ—ଅନ୍ୟରୂପ) the hairs standing on the
(ରୋମାଞ୍ଚକା, ରୋମାଞ୍ଚକା - ସ୍ଵା) ends; with hairs brist-
ling; having the hairs of the body erect
or thrilling with joy or wonder.

ରୋମାଞ୍ଚତ ତନୁ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ବନ୍ଦ୍ରୀଷ୍ଵର) — ପାହାର ଦେହ ସ୍ଵଳିତ
Romāñchita tanu ହୋଇଥାଏ—Having the body

bristling; with hairs thrilled; thrilled
through fear etc. ସ. ବି (କର୍ମଧା)—ଲୋମାଞ୍ଚମୁକ୍ତ
ଦେହ—Thrilled body.

ରୋମାଞ୍ଚକା—ଦେ. ବି—ରୋମ ଟାକୁରବା—The standing the
Romāñchika hairs on ends; thrilling.

ରୋମାଞ୍ଚ ହେତ୍ରା (ରୁ—ମିତଣି । ଶୁଣି ରୋମାଞ୍ଚର, ମୋ ମନ
ରୋମାଞ୍ଚ ହୋଲା ଛାଣି ତରୁର—ଶିରୋମଣି ତଥାନ୍ତୁ, ଶେଥିଲ କରଇ
କସନ । ପ୍ରାଚୀ). ରସବାରିଷ୍ଟ ।)

ଦେ. କି (ଦେହ) ରୋମାଞ୍ଚତ ହେବ—(the body)
To be thrilled.

ରୋମାନ୍—ବୈଦେ. ବିଶ (ରୁ. ରୋମାନ୍)—ରୋମ ଦେଶୀୟ—

Roman ରୋମ୍ୟାନ ରୋମୈନ Roman.

ରୋମାନ୍ କାଥଲିକ—ବୈଦେ. ବି (ରୁ. ରୋମାନ୍ କାଥଲିକ)—
Romāñchikā ଶ୍ରଦ୍ଧିଯାଦି ମାନଙ୍କର ସପ୍ରଦାୟ ବିଶେ—
ରୋମ୍ୟାନ କାଥଲିକ The Roman Catholic sect of the
ରୋମ୍ୟାନ କାଥଲିକ Christians; the Romish church.

[କୁ—ଏମାକେ ରୋମ ନଗରେ ବାସ କରୁଥିବା ଧର୍ମ-
ପାଇକ ପୋପ (Pope) କି ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ସ୍ଵାକାର କରନ୍ତି ଏବ ଯିଶୁ ଓ ରୂପାଶ ମେଘଙ୍କ ମୁଦ୍ରିତ
ପ୍ରକାର କବନ୍ତି ।]

ରୋମାବଳି—ସ. ବି (ଗୁଣୀ ତତ୍) —ରୋମରାଜ (ଦେଖ)
Romābali Romarāji (See)

[ରୋମାନ୍କିଲି—ଅନ୍ୟରୂପ]

ରୋମାଲ—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ (ସ. ରୋମଃ)—ରୂପ; ରୋମଶ—

Romāla ଲୋମଶ ସାବଦୀ Furry; hairy.

(ରୋମାଲା—ଅନ୍ୟ ବିଶରୂପ) ବୈଦେ. ବି—ରୋମାଲ (ଦେଖ)—

(ରୋମାଲି, ରୋମାଲେଇ—ଶ୍ଵି—ବିଶ) Romala (See)

ରୋମାଲ—ବୈଦେ. ବି—ରୂମାଲ (ଦେଖ)
Romala ରୂମାଲ ରୂମାଲ Rumala (See)

(ରୁ—ଥରେ ଥରେ ହସି ସାହେଜ ଠାଣିରେ । ପୋଛଇ
ବଦନ ରୋମାଲ କାନ୍ଦିରେ । ରାଧାକାଥ. ଦରବାର ।)

ରୋମାଲୁ—ସ. ବି (ବୈଦ୍ୟକ) (ରୋମସୁଲୁ ଆଳୁ; ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମ-
Romala ଧାରୟ—Yam; Dioscorea
Globosa.

ରୋମୀୟ—ଦେ. ବିଶ—୧ । ରୋମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Relating to
Romāya Rome; Roman. ୨ । ରୋମ ଦେଶୀୟ—
ରୋମୀୟ ରୋମୀୟ 2. Belonging to the country
of Rome.

ରୋମୀୟ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ—ଦେ. ବି—ରୋମାନ୍ କାଥଲିକ (ଦେଖ)
Romāya sampradāya Romān kāthalik (See)

ରୋମୀୟ ସଂପ୍ରଦାୟ ରୋମୀୟ ସଂପ୍ରଦାୟ
ରୋମେ—ଦେ. ଅ—ରୂମେ (ଦେଖ)

Rome ଏକ ଲୋଗଣ ଏକ ରୋମାଞ୍ଚୀୟ Rume (See)
ରୋମୋଦୁତ—ସ. ବିଶ—ରୋମାଞ୍ଚତ (ଦେଖ)

Romodgata Romāñchita (See)
(ରୋମୋରି ନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ରୋମୋଦୁମ—ସ. ବି—ରୋମାଞ୍ଚ (ଦେଖ)
Romodgama Romāñcha (See)
(ରୋମୋରେଦ, ରୋମାଞ୍ଚାତ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ରୋରବଣ—ସ. ବି (ରୁ ଧାରୁ ସଙ୍କ୍ଷିଲିତ ଲୁଗନ୍ତୁ—ରୋରୁ ଧାରୁ+ରାବ.
Rorabanta ଅନ)—ଉଚ୍ଚ ରଜନ—Loud roaring;
bellowing (M. W).

ରୋରୁଦା—ସ. ବି (ରୁଦ୍ଧ ଧାରୁ ସଙ୍କ୍ଷିଲିତ ଲୁଗନ୍ତୁ=ରୋରୁଦ୍ଧ ଧାରୁ+ରାବ.
Rorudā ଅ+ଆ)—ଅଭ୍ୟନ୍ତ କାନ୍ଦଣ; ବାହୁନା—Violent
or excessive weeping (Apte).

ରୋରୁଦାବାନ—ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ (ରୋରୁଦା+ବାନ; ୧ମ. ୧ବ)—
Rorudābāṇa ବାହୁନ କର କାନ୍ଦୁଥିବା—Weeping
ରୋରୁଦ୍ୟମାନ—ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ (ରୁଦ୍ଧ ଧାରୁ ସଙ୍କ୍ଷିଲିତ ଲୁଗନ୍ତୁ [ବାରଂବାର]
Rorudyamāna ରୋରୁଦ୍ଧ ଧାରୁ+କଣ୍ଠି. ଅନ)—୧ । ଅଭ୍ୟନ୍ତ
(ରୋରୁଦ୍ୟମାନା—ଶ୍ଵି) ଉଚ୍ଚସରେ କାନ୍ଦୁଥିବା—1. Weeping
loudly. ୨ । ବାହୁନ କର କାନ୍ଦୁଥିବା—2. Lament-
ing bitterly; bewailing.

ରୋଲ(ଲ)—ବୈଦେ. ବି (ରୁ. ରୋଲଟ୍ ରୁଲର)—୧ । ଗୋଲ
RoI(l) ରୋଲଣୀ—1. A baton. ୨ । କାନ୍ଦଣ ଉପରେ
ରୁଲ ଗାର ଧକାଇବାର ନିଷ୍ପାମକ ଗୋଲ ରୋଲଣୀ—

ରୋଲ, ରୁଲ 2. A ruler.
ରୋଲ—ବୈଦେ. ବି (ରୁ. ରୋଲ)—୧ । ସୁଲରେ ଶର୍ମାନଙ୍କର
RoI ଉପସ୍ଥିତ ପୁଷ୍ପକ ବା ହାଜିରା କହି—1. Attendance

ରୋଲ ଯତ୍ତ ରୋଲ ରୋଲ ରୋଲ ରୋଲ ରୋଲ
ରୋଲ ଯତ୍ତ roll of students in a school;
attendance register. ୨ । ସୁଲ ଅଦିରେ
ଶର୍ମାନଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତ ବା ହାଜିରା—2. Attendance
of students in a school.

ରୋଲ (ଇତ୍ୟାଦି) — ଦେବେ. ବି (ଇଁ. ରୋଲର) — ଗୁଲ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ) Roi (etc) Rul etc (See)

ରୋଲକଳ — ଦେବେ. ବି (ଇଁ. ରୋଲକଳ) — ଶ୍ରେଣୀର ବା ଦଳର Rol-kal କେଉଁ ଶବ୍ଦ ବା କେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଉପସ୍ଥିତ ଅଛନ୍ତି ରୋଲକଳ ରୀଲକଳ ଓ କିଏ ଅନୁପସ୍ଥିତ ଅଛନ୍ତି ଏହା ଜାଣି ବାପାର୍ ଉପସ୍ଥିତମୁଁ କରେ ନିଶ୍ଚିତ କମ ଅନୁସାରେ ଶବ୍ଦ ବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ନାମ ଏକ ଏକ କର ଛାଡ଼ିବା — Roll call.

ରୋଲ୍ ନମ୍ବର — ଦେବେ. ବି (ଇଁ. ରୋଲ୍ ନମ୍ବର) — ୧ । ସ୍କୁଲରେ Roi Number ବା ଶ୍ରେଣୀର ଥିବା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶବ୍ଦକ ସଂଖ୍ୟା-ରୋଲନସ୍ତର 1. Roll number or the total number of ଶଳନମ୍ବର students in a school or class. ୨ । ହାଜିରା ବହିର କମ ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶବ୍ଦର ପଥାକମ ସଂଖ୍ୟା- 2. Respective number of every student in the attendance register or roll.

ରୋଲ — ସ. ବି — ୧. ଅବ୍ୟକ୍ତ ଶବ୍ଦ—1. An indistinct Rola sound. ୨ । ଶବ୍ଦ; ଧୂକ—2. Sound. (ଉ—.....ଶରବାଦ୍ୟରୋଲେ ତଥବାକେ ପ୍ରତିଧ୍ୱନି ଜାଣିଲେ ଚମକି—ରାଖାନାଥ ମହାଯାଦୀ) ୩ । ଅଦ୍ଵିତୀୟ ଅଦା—3. Ginger. ୪ । ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ଗଢ଼ିଲୁ ଜଳତାରୁ ଭିତ୍ତିଥିବା ବନ୍ଦୁ ଲୋକଙ୍କ ସ୍ଵର ନିଶ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିୟ ଉପର ଶବ୍ଦ— 4. Continuous and indistinct sound arising from a crowd. * । ରାଷ୍ଟ୍ର ଗୁଲ୍—5. Flacourtie Cataphracta (M. W) ଦେ. ବି (ସ. ରବଣ, ରଣ)—୧ ।

ରୋଲ ସୁଦ୍ଧା—1. War. (ଉ—ଏ ଅନନ୍ତରେ କୁରୁ ମହାରଥୁକୁଳ, ଅଞ୍ଚଳ ସଜନରେ ଆରମ୍ଭିଲେ ରୋଲ—କୃଷ୍ଣଦିନ ମହାଭାରତ ବିବାଟ ।] ୨ । ଉତ୍ତରାଳ—2. Mortar and pestle. (ଉ—ବେଗେ ତୁ କୁଟ ରୋଲେ ଉପି, ତା ଶୁଣି ବ୍ୟାହିଣୀ କୁମାରୀ—ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଗବତ ।] ୩ । ଜଳତା— 3. Crowd; a concourse of people. ୪ । ଅନେକ ଲୋକଙ୍କର ଏକ ଉତ୍ସବରେ କନ୍ଦଳ-ଜନିତ ସ୍ଵର—4. Sound of many people wailing. * । ଚହଳ; ଗୋଳ; ଗୋଲମାଳ; ଶ୍ରେଣୀ—5. Noise; hubbub; outcry. (ଉ—ଗଜାରୋତ୍ତମା ରଥାରୋତ୍ତମା ମହା ରୋଲ, ସେହିକାଳେ ହେଲା ହେ ହୁଣ୍ଡିଲା ହୁପାଳ—କୃଷ୍ଣଦିନ ମହାଭାରତ, କଣ୍ଠୀ ।] ୬ । ଗର୍ଜନ—6. Roar. ୭ । କଳ—7. Quarrel. ୮ । ନିଶ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିୟ— 8. Ladder. [ଉ—ରୋଲ ଅଣେଲୁ ଧାରିବାରେ, ଛାଟିଲୁ ତଥିର ଉପରେ—ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ ।] ୯ । ଝୁଲୁ—9. Pillar; post. [ଉ—ବଳେ ସେ,

ଦଳେ ବିରୁଧେ ଗୋଲ, ଫୋଖେ ପଶୋଦା ଝଟାଇଲେ ରୋଲ—ଅନକୁଷ୍ଟ. ରସକଣୋଲ ।]

ରୋଲାର, କୁଳ ଦେବେ. ବି (ଇଁ. ରେଲର) — ୧ । ସେଇ ରୋଲାର ଗୋଲକାର ଲୁହାର ସତକ ଉପରେ ଗଡ଼ାଇ ସତକର ରେଲର, ଗୋଲା—ଅନାରୂପ] ପଢ଼ିଥିବା ନୁଆ ଗୋଡ଼ିଲୁ ସମତୁଳ କରସାଏ—1. A road roller. ୨ । ଲୁହାର କଳ-ଚବି—2. A roller mill. ୩ । ବୁଲ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ) —2. Rul etc. (See)

ରୋଲ କରିବା—ଦେ. ବି — ଗୋଲମାଳ କରିବା—

Roja karibā To raise a hubbub or noise or ଗୋଲମାଳ କରା ଗୋଲ କରନ୍ତା outcry.

ରୋଲ କୁ(ଖ)ନ୍ଦା—ଦେ. ବି—ରେଲବାଢ଼ର ମୁଣ୍ଡିରେ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଖୋଦିବା Roja ku(khu)ndā ହାତ ଅଧାର—Pounding strokes ରୁଲରଗୋଟା with the butt end of a cudgel or baton. ରୋଲମେହୁସା

ରୋଲ ଚହଳ—ଦେ. ବି (ସହଚର) — ୧ । ଗୋଲମାଳ; ବହୁ Roja chahala ଲୋକଙ୍କର ମିଶ୍ରିତ ଘୋର ଧୂକ—1. A ଗୋଲମାଳ loud confused noise of a crowd.

ସୌର୍ଯ୍ୟ(ଗୋ)ଲ , । ଘୋର୍ତ୍ତା—2. Hue and cry; outcry.

ରୋଲ ଠେଙ୍କା—ଦେ. ବି—କାଠର ଗୋଲ ଓ ଗୋଟ ସର୍ପ—

Rola thengā A thick round cudgel or stick of ରୁଲାଠୀ ରୋଲଲଠୀ wood.

[ରେଲ ବାଢ଼, ରେଲ ଠେଙ୍କେ(ଗ୍ର, ଜୀ)ଣୀ—କ୍ଷୁଦରୂପ]

ରୋଲ ପଢ଼ିବା—ଗୋଲମାଳ ବା ଘୋରା ଶବ୍ଦ ହେବା—

Roja pardibā The raising of an outcry.

(ରେଲ ପଢ଼ିଯିବା—ଅନାରୂପ) ରୋଲପଡ଼ା ସୌର୍ଯ୍ୟଲାହୋନା

ରୋଲ(ଲ)ମ୍ବ—ସ. ବି (ରୁ—ଶବ୍ଦ+ଲଗ୍ବ ଧାରୁ=ଗମନ କରିବା + Rola(la)m̄ba କଣ୍ଠୀ. ଅ)—୧ । ତୁମର—1. A black bee. ୨ । ଶୂଷ୍କ ଭୂମି—2. A dry or dried soil (M. W) ସ. ବିଶ—ଅବିଶ୍ୱାସୀ—Faithless; treacherous.

ରୋଲମ୍ବ କଦମ୍ବ—ସ. ବି (ଶଶୀ ତତ୍ତ୍ଵ) —ମହିମାକୁଷକ ଦଳ—

Rolamba kadamba A swarm of bees (M.W)

[ରେଲମ୍ବ ବଜି(ଜୀ), ରେଲମ୍ବାନି]—ଅନାରୂପ)

ରୋଲ(ଲ)ର—ଦେବେ. ବି (ଇଁ. ରେଲର) —ରେଲ (ଦେଖ)

Rola(la)r Roja (See)

ରୋଲର ଟିଲ(ଚକି) —ଦେବେ. ବି (ଇଁ. ରୋଲର ମିଳ୍) —ଗହମ

Rolar-mil(chakī) ଚାରିବା ଲୁହାର କଳକଣୀ—

ରୋଲା, ରୋଲାକଳ An iron mill for pounding wheat; roller mill.

ରୋଲା—ଦେ. ବି—ନୋଲା; ଦେବତାକର ଲମ୍ବ ଲମ୍ବ

Roja ଚକ୍ର;—Long marks or streaks or stripes

ରୋଲା, ଡୋରା left on the body after caning. ପ୍ରାଦେ—

ଦାଗ, ଧାରୀ, ଲକ୍ଷୀର (ସିଂହରୂପି) ବି. ମୁଲପରର ରୁଥ—

The rafter of a thatched house.

ରୋଲ—ବୈଦେ. ବି (ଡା. ରୋଲର) —ରୋଲରମିଳ (ଦେଖ)

Rola Rolar-mil. (See)

ରୋଳାରୋଳା—ଦେ. ଅ—୧ । ନୋଳା ନୋଳା; ବେଳ ଥିଲା
 Roñrolā ହୁରା ଏକାଖକ ଥର ପ୍ରହାର କଲେ ଦେହରେ
 ମୋଳାମୋଳା ଅନେକ ନୋଳା ବସିବା ପ୍ରକାରେ—୧. Long
 ହାତାହାତ, ଧାରୀଧାରୀ streaks or marks (left on the
 body after caning); stripes. ୨ । (ଥଳିଯୁ-
 କରଣ) ମୁଖେତ୍ତୁମୂରି ମୁଖରୁ କୋରରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ନିରମଳର
 ଧନି—୨. The sound of pissing,

ରୋଲ୍ ଡ୍ ଗୋଲ୍ ଡ୍—ବୈଦେ. କ (ଇଁ. ରୋଲ୍ ଡ୍ ଗୋଲ୍ ଡ୍) —
Rol-d gol-d ସୁନ୍ଦର ଖୁବ୍ ସବୁ ପାଇଥା, ଯାହା ନିକୁଞ୍ଜ ଧାରୁର
ରୋଳ(ଲ୍)ଡଗୋଲଡ ଅଳଙ୍କାର ଉପରେ ଶକ୍ତି କରାଯାଏ—
ଶୀଳ ଡ୍ରଗୋଲଡ୍ Rolled gold.

ଦେ. ବ.—(ସଂ. ରସକଣ୍ଠ—ପାକଶାଳା)—୧ ।
ପାକଶାଳା—1. Cook room; kitchen. [ଦ—
ଆଦରେ ପ୍ରେରନ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେଷତରେ । ରୁଧାନାଥ.
ଚଲିବା ।] ୨ । ଦେବତାଙ୍କ ଅନୁକ୍ରମନ ମିଶ୍ରାନ୍ତାତ
ରୋଗ ମନ୍ଦରସଂଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯେଉଁ ଘରେ ପାକ କରାଯାଏ—
2. Kitchen attached to a temple.

[ଗ୍ରେଷ ଘର, ଗ୍ରେଷଶାଳ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ରୋଷ ଉପୁଜା(କେ)ଇବା—ଦେ. କି.—(ସଂ. ରୋଷ+ଉପଜାତ) —
 Rosha upujā(je)ibā କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ମନରେ ରାଗ
 ରାଗ ଜନମାନ ଉପୁଜାଇବା)—To excite or enrage
 ରୋଷ ଉପଜାନା a person.

ରୋଷକ—ସଂ. ବଣ.—କିମ—
Roshaka Angry; furious (M.W.)

ରୋଷ କରିବା—ଦେ. ଫି—୧ । ରାଗ କରିବା; କୌଣସି ବନ୍ଧୁ ପିଲି
Rosha karibā ଦୂଦୁ ହେବା—1. To be angry with.
ରାଗକରା ରୋଷ କରନା । 2. ରୋଷାର କରିବା (ଦେଖ)
2. Roshai karibā (See)

ରୋଷ କର୍କଶ—ସ, ଚିଶ.— (ଗ୍ୟା ତତ) — ହୋଇ ଯୋଗୁ ଭାବୀର
Rosha karkasha (ସର) — (Tone) Which has

ରୋଷ କଣ୍ଟାୟ—ସ. ଦିଶ.—(ଗ୍ରୂ ତତ୍ତ୍ଵ) — କୋଷ ଜନ୍ମବାରୁ ଅବତ୍ତ୍ଵ
Rosha kashaya ବର୍ଣ୍ଣ ଧାରଣ କରିଥିବା (ଅଣି)—

(Eyes) Reddened with rage.
 ରୋଷ କଷାୟ ଲୋଚନ(ନେତ୍ର) — ସଂ. କ (କର୍ମଧା) — ରାଗପୋରୁ
 Rosha kashaya lochana(netra) ଅକ୍ଷର ହୋଇଥିବା

ରୋଷ କଷାୟିତ ଲେଚନ } ରୋଷ କଷାୟିତ ନେହ }	ଅକଷ୍ମାପ	Eyes reddened with anger or rage.
ରୋଷ ତାମ୍ରାଶ୍ରୀ		ସଂ. ବିଶ. ମୁଂ (ବହୁବାହି)
ରୋଷ କଷାୟ ଲେଚନା(ନେହ) } ରୋଷ କଷାୟିତ ଲେଚନା(ନେହ) }	ଶାରୀ	—ବାଗଯୋଗୁ ଯାହାର ଅଖିନାଳି ହୋଇଥାଏ—
ରୋଷ ତାମ୍ରାଶ୍ରୀ		With eyes red- dened with rage.

ରୋଷ କାରୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ (ରୋଷ+କୁ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟରେ ରୋଷରେ ଉଚ୍ଚତା କରିବାର କାରୀ)—ରାଗାନ୍ତିର—Angry; (ରୋଷକାରୀ—ପୁ) wrathful.

ରୋଷ କନକ—ସଂ, ବିଶ—ଯାହା ମନରେ ରାଗ ଜହାଏ ବା ଉଦ୍‌ବୀପୀତ
Rosha janaka କରାଏ—Exciting wrath; producing

ରୋଷ ଜନିତ—ସ୍ଵ. Rosha janita	ବିଶ—ରାଗରୁ କହିଥିବା—Caused by anger. (ରୋଷକନିତ; ରୋଷକାତ— ଅନ୍ୟରୂପ)

ରୋଷ କୟ—ସଂ.ବ—ମନକୁ ବୁଝାଇ ଆପଣା ମନରେ ହୋଥିଲୁ ଅଣ୍ଟା
Rosha jaya କରିବା—Controlling one's rage.
(ବୈଷଣିକ—ବିଶିଷ୍ଟ)

ରୋଷଜର୍ଜା—ସ. ବିଶ. ପୁଣ୍ଡ (ଗ୍ୟାଲିକ) —ଦେଖାଯାଏ ଜଳିତ—
Roshajarjara Overwhelmed with anger or
(ରୋଷ ଜଳିତ — ଅନ୍ଧରୂପ) rage.

(ବେଷକଳ୍ପ, ବେଷକଳ୍ପତା—ସ୍ଥା)
 ରୋଷଣ - ସ. କଣ. ପୁଂ (ରୁଷ. ଧାରୁ = ଗଗିବା + କଣ୍ଠ. ଅନ) —
 Roshaṇa କୋଷଣୀଲ; କୋଧି; ଘଗି; କୋପନସ୍ତବ —
 (କୋଷଣୀଲ). Irritable; passionate; irascible.

(ବେଷ୍ଟଣ—କୁ) Irritable, passionate, irascible.
 ସ. କ—୧। ପାଦ; ପାର—1. Quicksilver;
 mercury. ୨। କଷ୍ଟ ପଥର—2. Touchstone.
 ୩। ଉଷ୍ଣ ଭୂମି—3. A desert soil containing

ରୋଷ(ଶ)ଣୀ(ନି)—ବେଦେ. ବ (ପା. ରେଷନ୍; ଏ କୁର୍; ରେଷନାଇ—
Rosha(shā)nī(ni) ଅଲୋକ) — ୧। କହୁ ଅଲୋକ ସତ୍ତ୍ଵ
(ରେଷିଆଣୀ, ରୁଣ୍ଣି—ଅଳ୍ପରୂପ) ଓ ଅଭିମର୍ଯ୍ୟକୁ ଶୋଭାପାଦା
ରୋଷନାଇ (ଏହା ରହିରେ ବାହାରେ)— ୧. A grand
ରୋଷନାଇ procession for the purpose of display
accompanying with brilliant lights, fire-
works etc; pageant. [ଉ—କଳିବଜାଳ

ବର୍ଷାଶୀ କିଏ ଯିବେ, କି କି ସେଷଣି କେତେ ତୟାର
ହେବ, ପରିଅଳୁ । ପଞ୍ଚାବମୋହନ. ଗଲ୍ପଶ୍ଵଳ ।]
, । ବୁଢାଶି ୪ (ଦେଖ) — 2. Rushāṇi. 4. (See)
୫ । ବୁଢାଶି ୫ (ଦେଖ) — 3. Rushāṇi 5. (See)

Roshani karibā शोभायात्रा करि यिबा—१. To progress in a brilliantly lighted procession. १ | बहु छोलथेबा बालक बा दिबाह

ହୋଇଥିବା ବର ଶୋଭପାତ୍ର କରିବା; ରୁଷାଣି କରିବା—
2. To have a grand procession (said of a Brahman boy newly invested with thread and of a bridegroom at the time of his marriage).

ରୋଷଣି ବହୁରବା—ଦେ. ବ—୧ । ଶୋଭପାତ୍ର ଅରମ୍ଭ—1. The Roshaṇī bāhāribā starting of a brilliantly lit procession, । । ଶୋଭପାତ୍ର ଗତ କରୁଥିବା ରୋଷନାଇ ନିକଳନା ଥିବା—2. A procession in the course of moving.

ରୋଷଦାହ—ସ. ବ (ପ. ପ. ଲେ) ରୋଷଜନିତ ଦାହ—କ୍ଷୋଧ Rosha dāha ପୋର୍ଷ ମନରେ ଲାଭ ହେବା ସନ୍ତୁଷ୍ଟ—
The heat of rage; irritation caused by anger.

ରୋଷଦୃଷ୍ଟି—ସ. ବ (ପ. ପ. ଲେ)—ରୋଷପୃଷ୍ଠୀ ଦୃଷ୍ଟି—
Rosbadṛushṭi An angry look. (M. W)

ରୋଷନ—ବୈଦେହ ବି (କାମ) (ପା, ରୌଷନ—ଆଲୋକ)—
Roshan ମୁଖମାନ୍ମାନଙ୍କ ନାମ—A Mahomedan name.

ରୋଷନ ଚଉଙ୍କି—ବୈଦେହ ବି (ପା, ରୌଷନ ଚୌଙ୍କି)=ଆଲୋକମୟ
Roshan chauki ପ୍ଲାନ) —୧ । ତୋଳକ ବା ପଶୋଳ, ମନ୍ଦର
(ରୋଷନଚୌଙ୍କି—ଅନ୍ୟରୂପ) ବା କୁରୁକୁ ଝାଙ୍କ ଓ ବଶୀ ଏହି କଣେକୁ
ରୋଷନ ଚୌଙ୍କି ସନ୍ତକୁ ଏକତାନିରେ ବତାଇବା କାଦକ ସଙ୍ଗ, ଦାୟି—
ରୋଷନଚୌଙ୍କି 1. A symphony of musical instruments; orchestra consisting of a drum, cymbals and flute set to music simultaneously. [ଦ୍ର—ରୋଷନ ଚୌଙ୍କିର ସ୍ଵର ବଢ଼ି ମୁହଁ ଓ ମଧୁର । ଏଥିପାଇଁ ବାଦଶାହମାନେ ଶୋଇବାକୁ ଗଲେ ଓ ସିଂହଦ୍ଵାର ପାଖେ ଯତି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲରେ ରୋଷନ ଚୌଙ୍କି ବାଜା ବଜା ପାଇଁ ଥିଲା ଏହି ତର୍ହିର ମୁହଁ ମଧୁର, ଧୂଳି ଶୁଣ, ଶରୀରକିମ୍ବା ବାଦଶାହା ନିଦରେ ଶୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲେ । ଏବେ ମାନ୍ତ୍ରକର ଦେବସ୍ତାନରେ ପ୍ରତି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲରେ ଏହା ବଜାଯାଏ । ମାଧ୍ୟବିଜତା ଉତ୍ସବ ଥାବି ଉପଲବ୍ଧରେ ଚାହୁଁ ନିବାରିତ ଗୋଟିଏ ଦିନ ଭାବୀ ବା ଶଶ୍ଵା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଯାଇ ତହିଁ ମଧ୍ୟରେ ରୋଷନ ଚୌଙ୍କି ବଜା ପାଇଥାଏ । ଏଥିରେ ଝକଣ ମିଶି ବଜାନ୍ତି । ଜଣେ କେବଳ ସ୍ଵର ଧରେ । ଝକଣ ରାଗରାଗିଶୀ ଅନୁଷ୍ଠାରେ ମହୁର ବଜାନ୍ତି । ଜଣେ ତୋଳି ବଜାଏ ଓ ଜଣେ ଝାଙ୍କ ବଜାଏ । ଏହା ଆମ ଦେଶର ତୋରି ବାଜା ପରି—
(ହ. ପ) ।] । । ପୁଣି କର ବଜାଇବାର ଏକ ବାଜା;
ମହୁର (ହ. ପ) —2. A kind of clarionet.

ରୋଷନ(କେ)ର—ବୈଦେହ ବି (ପା, ରୋଷନାର)—୧ । ପ୍ରସାପ;
Roshan(ne)i ଅଲୋକ—1. Light, lamp. । ଅଲୋକ
(ରୋଷନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଉତ୍ସବ; ଉତ୍ସବାର୍ଥ ସତ୍ତିତ ଅଲୋକମାଳା—
ରୋଷନାଇ, ରୋଷନୀ 2. Rows of light arranged on

ରୋଷନାଇ festive occasions. । । ରୋଷଣି; ଅଲୋକମାଳା—
ସମନ୍ତର ଶୋଇଗାନ—3. A ceremonial procession accompanied with rows of light; a display of lights in a procession; a brilliantly lit pageant. [ଦ୍ର—ନାଟ ତାମପା
ଓ ରୋଷନାଇ ଅଦି ପାଦା ବଜି କରିବାକୁ ହେବ, ସେଠା
ଆପଣ ସଜିଲ କରି ନେବେ । ରକାଶତରଣ ରତ୍ନମାଳା]

ରୋଷନାଇ କରିବା—ଦେ. ବି—ରୋଷଣି କରିବା (ଦେଖ)
Roshanāi karibā Roshapi karibā. (See)

ରୋଷନାଇ କରା ରୀଷନାଇକରନା—
ରୋଷନାଇ ତେଲ(ମାଲପା) — ଦେ. ବି—ଅଲୋକ ଜଳାଇବା ପାଇ
Roshanāi tela(malapā) ଅବଶ୍ୟକ ତେଲ—
ରୋଷନାଇ ତେଲ Oil required for lamps; lamp oil.
ରୋଷନାଇତେଲ [ରୋଷନି ତେଲ(ମାଲପା)—ଅନ୍ୟରୂପ]
[ଖାଇବା ତେଲ, ଲଗାଇବା ତେଲ—ବିପତ୍ତାତ]

ରୋଷ ପରାୟାନ—ସ. ବିଶ. ପୁ—କ୍ଷୋଧପରାୟାନ; କୋଧି; ରାଗି—
Rosha parāyāna Passionate; of an angry (ରୋଷପରାୟାନ—ହୁ) (ରୋଷପରାୟାନତା—ବି) temper.

ରୋଷ ପ୍ରାଦିପନ—ସ. ବି (୭୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ)-ମନ୍ଦ ମନରେ ଜନ୍ମ ଥିବା କୋଧର Rosha pradipana ରାଜୀପନ କରିବା—Aggravation of a (ରୋଷପନ, ରୋଷବର୍କଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) person's anger.
ରୋଷ ପ୍ରାଦିପ୍ତ—ସ. ବିଶ (ଶ୍ଵା ତତ୍ତ୍ଵ) — (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କ୍ଷେତ୍ର ଗୋପିର Rosha pradipta ଜଳିଲ୍ଲପର ଦେଉଥିବା—(Metaphorical (ରୋଷପନ—ଅନ୍ୟରୂପ) cal) Burning with rage; fired with passion.

ରୋଷ ବନ୍ଧୁ—ସ. ବି (ରୂପକ) —ରୋଷାଗ୍ନି (ଦେଖ)
Rosha bāhni Roshagni. (See)

ରୋଷ ବିଷାରିତ—ସ. ବିଶ (ଶ୍ଵା ତତ୍ତ୍ଵ) —କୋଧିଯୋଗୁ ବିଷାରିତ Rosha bisphārita ହୋଇଥିବା (ଚନ୍ଦ୍ର) —(Eyes) Expanded with rage.

ରୋଷଭର—ଦେ. ବିଶ—ରୋଷାନ୍ତିତ; କୁକୁ—Angry; enraged.
Roshabhar କ୍ଷୋଧଭର ରୋଷଭର

ରୋଷଭରେ—ଦେ. ବି. ବିଶ—କୋଧ ଦ୍ଵାରା ଉତ୍ସେଲିତ ହୋଇ—
Roshabhare କୋଧର ଉତ୍ସେଲନାରେ ଅନ୍ତର ହୋଇ—ରୋଷଭରେ, ରୋଷଭରେ Angrily; in a fury of passion; ରୋଷଭରେ (ରୋଷଭରେ—ଅନ୍ୟରୂପ) passionately.

ରୋଷ ଭାଶଣ—ସ. ବି. (ମ. ପ. ଲେ) —କ୍ଷୋଧପୂର୍ଣ୍ଣ ବାଦ୍ୟ—An Rosha bhāshāna angry speech (Apte).
(ରୋଷ ଭାଶଣ, ରୋଷୋବ୍ରାନ୍ତି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ରୋଷମ—ବୈଦେହ ବି (ପା. ରୁଷମ) —୧ । ରୁଷମ; କମିଦାରଙ୍କ Rosham ବା ରକାଶ ବିଶେଷ ଉପଲବ୍ଧ (ବିବାହ, ଦାଖଲ କମ୍ପୁମ ଆରା ଅଦି)ରେ ବିଅନ୍ତିକା ଶୁଭ ବା ପିସ୍; ତୋବଳା; କମିଦମ ସମ୍ପର୍କ—1. Fees paid to the king on certain occasions. [ଦ୍ର—ଶକ୍ତି ଅଳଙ୍କା ବା କର

ପ୍ରକାର ସବୁ କାଳରେ ଦେସୁ, ବିନ୍ଦୁ ରେଷମ, ସଲମା, ପିତ୍ତ,
ଶୁଣୁ ବା ତୋଷକା ବିଶେଷ ବିଶେଷ ଉପଲବ୍ଧରେ
ପ୍ରଜାତାରୁ ଅଦୟାୟ କରସାଏ ।] ୨ । ଦରମା, କର ବା
ନିସ୍ପତ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତ ଛଡ଼ା ନିଯମିତ ଅଧିକା ଧନ; ବକ୍ଷିସ;
ପୁରସ୍କାର—2. Perquisite. (ଉ—ଉପର ବରତାରୁ
ଚୌକଥ ରେଷମ ଟକାଟିଏ ଥର ମଲ ମରଦ୍ଵରେ ଭାବା
ବାବଦରୁ କିନ୍ତୁ ଖର୍ଚ୍ଚ ୧.....)

ପ୍ରକାରମୋହନ. ଛ ମାତ୍ର ଅଠଗୁଣ ।)

ରୋଷମ୍ ରୁ(ରୋ)ଷମାତ୍ର—ବେଦେ. ବି (ପା. ସହରର) —୧ । ରଜସ
Rosham ru(ro)shamat ଛଡ଼ା ପ୍ରଜାତାରୁ ବିଶୀଷ୍ଟ ଉପଲବ୍ଧ—
(ରେଷମାତ୍ର—ଅନ୍ୟରୂପ) ମାନେନ୍ଦ୍ରରେ ଅଦୟାୟ କରସାଏ ନାନାବିଧ
କ୍ରମ୍ୟକୁସମାତ୍ର ରେଷମ—1. Various sorts of fees paid
ରୁସମ ରୁସମାତ୍ର to the landlord by the subject on
various occasions. ୨ । ରଜସ ଅଦୟାକାଷକୁ
ଚାହାକ କାର୍ଯ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଦିଅନିବା କମ୍ପନ—

2. Commission paid to the collecting
agent on the collection made by him.

ରୋଷ ସଞ୍ଚାର—ସ. ବି. (୭୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ) —କୋଷ କାତ ହେବା; ରଜ
Rosha sañchāra ଉପୁଜିବା—Rising of anger in
the mind; the state of being taken up
with rage.

ରୋଷ ସେବକ—ଦେ. ବି—ଦେବତା ବା ରଜାକ ସୁଧକାର; ସୁଅର—
Rosha sebaka A cook employed for pre-
ରୁସ୍ତା ସେବକ paring a king's meals or a Deity's
ରୁସ୍ତା ସେବକ bhog.

ରୋଷା—ଦେ. ବି. (ସ. ରେଷ) —କୋଷ; ରଜ—
Roshā ରାଗ ଶୁଶ୍ରା Anger, rage.

ରୋଷା(ଷେ)ର—ଦେ. ବି. (ସ. ରେଷ) —ଆଦ୍ୟ ଦ୍ରୁବ୍ୟାଦିର ପାକ
Roshā(shē)i କିମ୍ବା—Cooking of meals or other
ରସୁଇ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ୍ୟାଦିର
ରୁସ୍ତା କିମ୍ବା କିମ୍ବା । ପାଠୀ. ଶାଶ୍ଵରୁରଙ୍ଗି. ଶାତ ।)

ରୋଷା(ଷେ)ରାତ୍ର—ଦେ. ବି. ୫ ବିଶ. ପୁ—ରେଷେୟା (ଦେଖ)
Roshā(shē)iātā ରେଷେୟା (See)

[ରୋଷା(ଷେ)ରାତ୍ର—୩]
ରୋଷା(ଷେ)ର କରିବା—ଦେ. ବି—ଆଦ୍ୟ ପାକ କରିବା; ରାଜିବା—
Roshā(shē)i karibā To cook meal.

ରସୁଇ କରା, ରୁସ୍ତା କରନା
ରୋଷା(ଷେ)ର ଘର—ଦେ. ବି. (ସ. ରସକଣ—ଯାକଶାଳ) —
Roshā(shē)i ghaba ରକନଶାଳ—Kitchen.
[ରୋଷା(ଷେ)ର ଶାଳ—ଅନ୍ୟରୂପ] ରସୁଇ ସର
ଭନସା ସର, ରୁସ୍ତା ସର

ରୋଷାଇ(ଇନ୍)କା—ଦେ. କ୍ଷେତ୍ର ସାହିତ୍ୟ ଧାରୁ)—୧ । ରଗାଇବା;
Roshai(in)ka ବୌଣସି ବଖୁକୁ ରାଗାନ୍ତିର କରାଇବା—
ରାଗାନ୍ତି ୧. To enrage a person. ୨ । (ସ. ରୁଷ ଧାରୁ)
ରୋଷାଲା ରାଗ କରିବା; କୋଷ କରିବା; ରାଗାନ୍ତି ହେବା;

ରାଗା ରାଗିବା—2. To be angry, to be enraged.
ରୁତନା [ଉ—ଉରରେ ଦୁଇଟି କରିବୁ ରୋଷାଇ, ବିଜନେ
ପଣ୍ଡି ଶର ଶରାସନେ ଥେଇ । ବୁଝିବୁଢ଼ ମହାଭାବ—
ବିରାଟ ।)

ରୋଷା(ଷେ)ର ବାସ—ଦେ. ବି. (ସହରର) (ସ. ରସିତ—ପାକକୁଳ
Roshā(shē)i bāsa + ବଶ ଧାରୁ=ପରବେଶଣ; ବିମ୍ବା ରସ
ରସୁଇ ବାସ + ବାସ=ସ୍ଵାପିତ କରିବା)—ରଜାବଢ଼—
ରସମର୍ବାସ Cooking operation. (ପଥା—ରାଜବା, ମସଲ
ପାଣି ଦେଇ କିମ୍ବା ବିଦ୍ୟା ବିଜ୍ଞାନ ଆଦିକ ସାମାଜିକ କରିବା,
ବଜା ହୋଇଥିବା ଖାଦ୍ୟ ଖାଦକମାନଙ୍କୁ ପରବେଶଣ
କରିବା ଇତ୍ୟାଦି ।) (ଉ—କୁବେର ଗା ପାଖ ନାମର ଅର
କୁଳରେ କାଥ ଖାଇ ରୋଷେଇବାପି କରେ । ପକାର
ମୋହନ. ଗନ୍ଧସଳ ।)

ରୋଷାକୁଲିତ—ସ. ବି. ପୁ (ଶ୍ଵା ତତ୍ତ୍ଵ) —କୋଷ ଦ୍ଵାରା ଉତ୍ତେଜିତ
Roshakulita Troubled, or perplexed with
(ରୋଷାକୁଲିତ—ସି) anger.

ରୋଷାକ୍ଷେପ—ସ. ବି. (ସ. ପ. ଲୋ) —୧ । (ଅଳକାର ଶାଖ) କୋଷ
Roshākṣhepa ପୁଣ୍ଣି ଅଷ୍ଟନ୍ତରୁତକ ବଚନ—1. (rhetoric—
An angry expression of dissent (Apte).
୨ । କୋଷମୟ ବ୍ୟକ୍ତାତ୍ର—2. An angry re-
proach; ironical taunt (Apte).

ରୋଷାଗ୍ନି—ସ. ବି. (ରୂପକ କର୍ମିଧା) —କୋଷାଗ୍ନି; ଅଟ୍ଟି ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା
Roshagni କରାଯିବା ରୋଷ; ଅଟ୍ଟି ପର ଭୁଷଣ କୋଷ—
(ରୋଷାନଳ—ଅନ୍ୟରୂପ) Fiery rage; burning rage;
wrath compared to fire.

ରୋଷାନଳ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ରୋଷ+ଅଳକାର) —ଦୁଇ—Furious;
Roshānā angry (M. W). ସ. ବି—୧ । କଣ୍ଟି
ପଥର—୧. Touch stone (M. W). , ୨ । ପାରଦ—
2. Quick silver (M. W).

ରୋଷାନ୍ତି—ସ. ବିଶ. ପୁ (ଶ୍ଵା ତତ୍ତ୍ଵ) —କୋଷ ପୁଣ୍ଣି—
Roshānti ହୃତାହୃତ କ୍ଲାନଶୁନ୍ୟ—Devoid of calm
(ରୋଷାନଳ—ସି) consideration through fury of
(ରୋଷାନଳ—ବିଶେଷ) rage; maddened or blinded
with rage.

ରୋଷାନ୍ତିତ—ସ. ବିଶ. ପୁ (ଶ୍ଵା ତତ୍ତ୍ଵ) —ରୋଷ ପୁଣ୍ଣି—
Roshāntit Full of rage; passionate.
(ରୋଷାନ୍ତିତ—ସି)

ରୋଷା ରୋଷେ—ଦେ. ବି (ସ. ରେଷ) —ରଗାରଣ; ପରଷରକ
Roshā roshi ମଧ୍ୟରେ କଳିକଳିଆ—Mutual ill-
ରୋଷାରେ ରୋଷାରେ ରୋଷାରେ ରୋଷାରେ—feeling or recrimination.

ରୋଷାଳ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ—ରୋଷପର୍ଯୁଣ—Of an angry
Roshāla ରୋଷାଲ ତାର ତାର ତାର ତାର ତାର ତାର ତାର
(ରୋଷାଲ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ରୋଷାଲୀ, ରୋଷାଲେନ୍—ସି)

ରୋଷାଳାପ—ସ. ବ (ୟ. ପ. ଲେ)— ଦୋଷପୂର୍ଣ୍ଣ କଥୋପକଥକ—

Roshālāpa Hot or angry exchange of words;
hot words.

ରୋଷେ (ଖାରୁ)—ସ (ରୁଷ୍ ଖାରୁ ଶିଳନ୍ତରୂପ)—ରଗାଇବା; କୁଳ
Roshi (root) କଷାଇବା—To enrage.

ରେଷିଆ—ଦେ. ବିଜ. ସୁଂ (ସ. ରେଣ୍ଟ)—ରେଣ୍ଟ (ଦେଖ)—
Roshia (ରେଣ୍ଟ—ସୁଂ) Roshi (See)

ରୋଷିତ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ରୂପ୍ ଧାରୁ ଶିତ ରେଷି ଧାରୁ = ରମାଇବା
Roshita + କର୍ମ. ତ)—୧ । ରୂପ୍; କୃପିତ—
(ରେଷିତ—୩) 1. Angry; enraged. [ତି—ରେଷିତ

ବେଶ୍ଟିତ ବଦନ, ଦେଖି ଜଳିଥ କମ୍ପମାନ । ଲଗନାଥ
ଭରବତ ।] ୨ । ସାହାକୁ କୁପିତ କରୁଯାଇଥା—
2. Irritated; provoked; enraged

ରୋଷିବା—ଦେ. କି—ବେଷ କରିବା; କି କି ହେବା—
Roshibâ ରାଗା ସ୍ତନା To be angry.

[ଭୁଗ୍ରମାର୍ଗ ରେଖଲେ କିଣ୍ଟେ ବେଶିବେ ଦୂର ।
ଶୁଧିକାଥ୍. ମେଘଦୂତ ।]

ବୋପା—ସ. ବିଶ. ସୁଂ (ବେଷ୍ଟ + କଣ୍ଠ. ରନ୍) —ହୋଖସ୍ଵରବ; Roshī ବୋପନ ପ୍ରକୃତି; ବାପା; କିନ୍ତୁ—Of an irritable (ବୈଶିଶ) —ପ୍ରଦୀପ; ପ୍ରକଳ୍ପ; ପ୍ରକଳ୍ପିତ; ପ୍ରକଳ୍ପିତ ଶାଲ୍ମି ଉପରକୁ ବନ୍ଧିଲି ହୋଇ ରେଣ୍ଟି । କୃଷ୍ଣବିଂଦୁ ।

ରୋଷୁଆ ଘର—ଦେ. ୩ (ସ. ରସବଜ) —ରେଷଦର; ପାକଶାଳା
Roshua ghara Kitchen. [ର—ଅଗେ ବେଶ ଥିଲା]

ରୁମ୍ଭାଇ ଘର
ରସୋଟୁ ଘର
ଘର ପ୍ରତି, ଯେଠାରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅସ୍ଥିତି ।
ସଶୋବନ୍ତୁ, ପ୍ରେମବଳିଗାତା ।]

ରୋଷେବ୍ଲା—ଦେ. ବି. ପୁ—ସୁପକାର; ସୁଆର; ପାଚକ—Cook.
Roshevbl—De. vi. pu—supakaar; suwaar; pachak—Cook.

ରସୁଆ Cooking. [ଦ୍ୱାରା ‘ରେଷେପ୍ସ୍’ ଶବ୍ଦ ସାଧାରଣତଃ
ରସୋହ୍ୟା ପୁରୁଷ ପାଚକ ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟକ୍ତତ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ
(ରେଷେପ୍ସାଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଏହାର ଶୀଳିଙ୍ଗ ‘ରେଷେପ୍ସାଣୀ’ର ବ୍ୟବହାର
କୃତି ପୁଲରେ ଦେଖାଯାଏ । ‘ପାଚକ’ ଅର୍ଥରେ
‘ରାନ୍ଧୁଣୀ’ ଶବ୍ଦ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିକରେ ସମ୍ଭାବନରେ ବ୍ୟକ୍ତତ
ହୋଇଥାଏ ।]

ରେ ଷେସ୍ୟା ବ୍ରାହ୍ମଣ—ଦେ. ୧—୧ । ରକ୍ତିଆ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପାଚକ
Rosheyā brahmaṇa वात्स-१. Brahman cook.

ରୁଷୁଶ ବାମୁନ ୨ । ପୁଜାରୀ କ୍ରାତ୍ରିଣ; ପଣ୍ଡା ବା ଦେଉଳିଆ କ୍ରାତ୍ରିଣ;
ରୋହିଣୀ ବାମୁନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ନାଚ ଶେଣୀୟ କ୍ରାତ୍ରିଣ

(ରେଣ୍ଟେସ୍ନ କାନ୍ତିଶ—ଗ୍ରାମ୍ୟରୂପ) 2. A Brahman of the lower order; the class of Brahmans who

are profetional cooks. [କୁ—ସାଧାରଣଙ୍କ
ଠାଳୁଷେବକ ବ୍ୟାହିଶ ମାନେ ଶାସନ ବ୍ୟାହିଶଙ୍କ ଥପେକ୍ଷା
ନିମ୍ନତର ଶ୍ରେଣୀର ‘ପଣ୍ଡ’, ‘ଦେଉଳିଆ’ ବା ‘ମଛିଆ’ ଅଟନ୍ତି।

ଏହି ପଣ୍ଡା କା ଦେଉଛିଆ ବ୍ରାହ୍ମିଣମାନେ ଡେଢ଼ିଶାର
ଅଧିମ ଅଧିବାସୀ ବ୍ରାହ୍ମିଣଙ୍କ ବନ୍ଧନର । ବେଶଶ୍ଵରଶୀୟ
ବ୍ରାହ୍ମିଣମାନେ ତାମଞ୍ଚଲୁବ୍ରତୁ ଯେହିଁ ଶୋଷୀୟ ବା କରିଷ୍ଟ
ବ୍ରାହ୍ମିଣମାନଙ୍କୁ ଅଖାଇ ପାଳିଥିବ ଓ ପୁଣ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଭୂମିଅଧି
ନିଷ୍ଠର ବୃତ୍ତଦାନ କରି ବ୍ରାହ୍ମିଣଶାସନମାନଙ୍କରେ ରଖାଇ-
ଥିଲେ, ଡେଢ଼ିଶାର ଶାସନ ବ୍ରାହ୍ମିଣମାନେ ସେହିମାନଙ୍କ
ବନ୍ଧନର । ପଣ୍ଡା ବ୍ରାହ୍ମିଣମାନେ ଦେବମନ୍ଦିରରେ (ପଥା—
ପୁଣ୍ୟ, ଦୂରନେଶ୍ୱର) ଲୋଗ ପାଇଁ ଅକାଦି ସାକ୍ଷ୍ରତ୍ତି ଓ
ସେହି ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକେ ପ୍ରଥମେ ଶୂନ୍ୟମାନଙ୍କ ପରିବାର-
ସଲକୁ ଠାରୁର ଘରେ ପାତକରୂପେ ରହିଲେ, କମଣ୍ଡିଶ
ଶୂନ୍ୟ ଚୃଦ୍ଧମାନଙ୍କ ପରିବାରର ପାଦକର୍ତ୍ତିଶ୍ଵା କଲେ, ପରେ
ଶୂନ୍ୟ ଓ ବିଦେଶୀଗତ ବାବୁ ଭାଷ୍ଟାଙ୍କ ଘରେ ଘେଷେୟା
ଶୁଭେ କଲେ ।]

ରୋଷୋତ୍ପତ୍ତି—ସ. ବ (୨୩୩ ତର)—ଶେଷସମ୍ବନ୍ଧ; କୋଧ ଉପୁଚକା
Roshotpatti — Becoming enraged.

ରୋଷୋପ୍ତାଦନ—ସ. ବ—(୯୩) ତତ୍ତ୍ଵ—ମହୁଷ୍ୟ ମନରେ କୋଣ
Roshotpâdana ଉପୁକାଇବା—Causing anger;
irritating or provoking a person to
anger; provocation.

ରୋଷ୍ଟା—ଗ୍ର. ଦିଶ. — (ସ. ରୁଷ୍ଣା) — ରୁଷ୍ଣା; କୁତ୍ର—
Rosh̄ta . Angry; irritated; much displeased.
କୁତ୍ର ରୁଷ [ରୁଷ—ଧୀର ସମୀର ହୋଇବୁ ନ କରିବୁ ପେଣ୍ଟ ।
ପାଚି, ବନ୍ଦକିରୂପଣ ଗାତା ।

ରୋସୁଣ—ଶ୍ରୀ. କି—ରୋସୁଣ (ଦେଖ) Rosuna Rasuna (See)

ବୋହ—୩. ବ.—(ରୁହ, ଧାରୁ—ଚଢ଼ିବା; ଗନ୍ଧରବା, ଉପୁଲ ହେବା,
Roha ଜନ୍ମିବା+ଘର. ଅ)—୧। ଅରୋହଣ—1. Riding;
ascending. ୨। (+କଣ୍ଠ. ଅ) ଅଙ୍ଗୁଳ; ଗଜା—
2. Germ; sprout. • । (+ଘର. ଅ) ଗଜାରବା—
3. Germinating; sprouting. (M. W.)
୪। (+କଣ୍ଠ. ଅ) ବଢ଼ି—4. Bud; blossom
(M. W.) ସ. ବିଶ. ପୁ—ଅରୋହଣକାଣ୍ଡ—

(ରେହା—ଷ୍ଟା) Riding; ascending.
ରୋହକ — ସ. ବିଶ. ପୁ—(ରୂହ୍ ଧାରୁ+କଣ୍ଠ. ଅକ)—୧। ଅରୋହଣ

Rohaka କଣ୍ଠ—1. Mounting; ascending. , ,
ପାଦା ବନ୍ଧୁ ଆଏ—2. Growing (M.w.) ସ.ବ.—
୧। ଅରେଷ୍ଟା ବ୍ୟକ୍ତି—1 A rider (M. W.)
ମନ୍ୟକୁ ଲାଗେବା ଦୂର; ପ୍ରେତ ବିଶେଷ—2. Ghost
which possesses a person.

ରୋହଣ—ସ. ବ.—(ବୁଦ୍ଧ ଧାରୁ+ଭବ. ଅଳ) —୧। ଉତ୍ତବ; Rohana ଉତ୍ପତ୍ତି; ଜନ—୧. Birth; origin, & (+କର୍ତ୍ତୃ. ଥ)

ଶୁଦ୍ଧ; ରେତଃ—୨. Semen; virile. & (+କର୍ମ ଅଳ) ବିଦୁରତ୍ତ ନାମକ ବନ—୩. Name of a big forest. ୪। ଶୈଳ; ପରତ—୪. Hill. *। (+ଭବ ଅଳ) ଅବେହଣ—୫. Mounting; riding; ascending. ୬। ଲକାର ପରତ ବିଶେଷ—୬. Adam's peak in Ceylon. (M. W.) ୭। ସତ ଅଦର ପୂର ଅସିବା—୭. Healing of a wound (M. W.)

ରୋହନ—ସ. ବ. ସୁ—(ବୁଦ୍ଧ ଧାରୁ+ଅଳ; ରେତଃ ୧ମା. ୧ବ.)

Rohan ୧। ବୃକ୍ଷ—୧. Tree. ୨। ଲକା—୨. Creeper. ସ. ବିଶ. ସୁ—ଆବେହଣ କରୁଥିବା—

(ରେତଃ—ସି) Rising; mounting; ascending (M.W)

ରୋହଦ୍ର—ଗ୍ର. ବିଶ.—(ସ. ରୌଦ୍ର, ବୁଦ୍ଧ)—ଅତି ଅସଦ୍ୟ; ଉତ୍ତପ୍ତ—Rohadra ଅସଦ୍ୟ ତେଜ �Unbearable; very hot. ତ୍ରୀ—ରେତକୁ ଖରରେ ଯେ ବଦଳ ମୁହଁ, ଆ ଶରକ ବୋଲି ବୋଲନ୍ତି ଲାହିଁ । [ତଥ ।]

ରୋହ—ସ. ବ (ବୁଦ୍ଧ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତୃ ର)—୧। ବୃକ୍ଷ—୧. Tree.

Rohi ୨। ସତ—୨. Seed. ୩। ଧାରୀଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତି—୩. Pious person. ୪। ମୁଗବିଶେଷ—୪. A kind of deer. ଦେ. ବ (ସ. ରେହତ)—୧। ରେହତ ମସ୍ତ୍ର; ନାମ ପୁଷ୍ପରଣୀ ଅଦରେ ରହିବା ଶବଳା

କେଇ ଶାତ୍ର ମସ୍ତ୍ର—୧. Cyprinus Rohita; Cyprinus Denticulatus, Labeo Rohita. (ତ୍ରୀ—ବଡ଼ ବଡ଼ ରେହ ଭାବୁକଟାମାନକୁ, ଖାଇ ଅଗ୍ର ତୋଷ କରିବ ଉଦରକୁ—କୃଷ୍ଣର୍ଥ ମହାଭାବତ. ବନ ।] [ତ୍ରୀ—ରେହ ମାଛର ପେଟ ଗୋଲ; କାନ୍ଦିରେ ନାଲି ଚିତ ଥିବା ଏହାର ନାମ 'ରେହତ' ବା 'ଲୋହତ' ହୋଇଥିଲା । ପୁଣି ଏହାର ଲଙ୍ଘ କୃଷ୍ଣକର୍ତ୍ତ ହେଉ ଅନ୍ୟ ସମ୍ମତ ନାମ 'କୃଷ୍ଣପୁତ୍ର' ଥିଲେ । କେବିଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ଅନ୍ୟାରେ ସବୁ ମାଛ ଅପେକ୍ଷା ଏହା ଶୈଥୁ ଆଦ୍ୟ, ଶୁଦ୍ଧବର୍ଜିକ ଓ କାନ୍ଦି, ଅନନ୍ତପରିତ୍ରକର ଓ ଅର୍ଥତ ରେଗନାପକ; ରେହତ ମୁଣ୍ଡ ଭର୍ତ୍ତାଙ୍କ କିମତ ରେଗନିବାରକ । ଏହି ଜାଗମ୍ଭ ଏକପ୍ରକାର ବଡ଼ ମାଛକୁ 'ରୋହ' ବୋଲିଥାଏ ଓ ରେହ ମାଛର ପିତ୍ର ଅପେକ୍ଷା ସେହି ମାଛର ପିତ୍ର ଅନ୍ୟାରେ ବେଶ ଶୁଣକର ବୋଲି ବିବେଚନ—ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ ।] ୨। (ସ. ରକ୍ତ

ସୋଜା ଇନ୍ଦ୍ରଧ୍ର ସୀଘାହନ୍ତରଘନ୍ତୁସ ଉତ୍ତପ୍ତନ୍ତୁ) ରେଇ; ରେହତ; ରକ୍ତ ରନ୍ଧନ୍—୨. A straight rainbow. (ତ୍ରୀ—ପୁଣେ ଅନ୍ତାବଳୀ, ପଣ୍ଡିତେ ରେଇ; ନାଥ ବୋଲେ ପୁତ୍ର ରେ ! କିଣେ ଯିବ ଧୋଇ—ତାଙ୍କ ରୂପିବଚନ ।) *। ରତ (ଦେଖ)—୩. Rai (See) (ତ୍ରୀ—କାଲ ବାପାଙ୍କର ରେହଣିତଳା ହେବ ।)

ରୋହି କଞ୍ଚା—ପାଦେ (ପାଜପୁର) ବି—ସାନ ରେହିମାଛ—Rohi kardha Young Rohi fish.

ରୋହଣ—ସ. ବ (ବୁଦ୍ଧ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତୃ ରନ)—୧। ରୌହଣ; ବିକୁଷ-Rohina ୧. Banian tree. ୨। ଗନ୍ଧର୍ଣ୍ଣ; ଧନ୍ତ୍ଵାଣ—ରତ୍ନ—୨. Fragrant grass; Andropogen Schoenanthes. ୩। ଦିବସର ନବମ ଦୂର୍ତ୍ତ; ଦିବ ରାତର ମଧ୍ୟରୁ ୫ମ ରାତ; ପ୍ରାୟ ଦିନ ୧୮ ବେଳ—୩. The ninth moment of a day (divided into 15 parts); (about 1 P. M.) ୪। ରୋହିତକ (ଦେଖ)—୪. Rohitaka (See) ସ. ବିଶ. ସୁ—(ରୋହଣୀ+ଅ) ରୋହଣୀ ନମସରେ ଜାତ—Born under the asterism Rohini (M. W.)

ରୋହଣୀ—ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବୁଦ୍ଧ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତୃ ରନ+ସ୍ତ୍ରୀ ର) —ରୋହିର Rohinî ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of 'Rohî' ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ରୋହୀ—ସୁ) ୧। ରତ୍ନର୍ଥ ନମସରେ—୧. The 4th asterism.

[ତ୍ରୀ—ଏ ଦେଖିବ ପଢା, ଦସ ରାଜାଙ୍କ କଳ୍ପା ଓ ତାରାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଥାନ ଅଟକ୍ଳି । ଏହି ନମସର ଝଟ ତାରାଙ୍କିଷ୍ଠ ଓ ଶକଟାକୁଳ । ଅସ୍ତ୍ରପାଇଁ ଏହାର ଅନ୍ୟ ଜାମ ଶକଟାହିଁ । ନମସର ଜଳେ କୋଟି ଦେଖ ।] ୨। ଦ୍ୱିଧଶ୍ଵରବିଶେଷ—2. A class of female songsters (demi-gods) or heavenly nymphs. ୩। ହରିଚାଳ—3. Yellow orpiment; sulphate of arsenic. ୪। ନବବର୍ଷବୟସୀ କଳ୍ପା (୫ ବର୍ଷ ପାଇବାତାରୁ ୧୦ ବର୍ଷ ପାଇବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ)—4. A girl in her 10th year, ୫। ଅନାଗତାର୍ତ୍ତବା କଳ୍ପା—5. Unmatured girl. ୬। ଗାଈ—6. Cow. ୭। ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ପିତା ବସୁଦେବଙ୍କ ଏକ ପତ୍ନୀ; ଦେବଜୀଙ୍କ ସହୃଦୀ; ବଲରାମଙ୍କ ମାତା—7. Name of a wife of Basudeba and mother of Balarama. [ତ୍ରୀ—ବସୁଦେବ କଂସ ରାଜାର ଭୟରେ ସମ୍ମାନ ରୋହଣୀରୁ ମଥୁରାରୁ ନେଇ ବୁଦ୍ଧପୁରରେ ସ୍ତ୍ରୀ ସମ୍ମାନ କଳନ୍ତୋଷଙ୍କ ଘରେ ରଖି ଅସ୍ତ୍ରିଷ୍ଵଳେ । କଂସ ମୁହଁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏ ନନ୍ଦ ଘରେ ଥିଲେ । ଭତ୍ତପରେ ବସୁଦେବଙ୍କ ମୁହଁ ହେବାରୁ ଶେହଣୀ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଅନ୍ତରମନ କଲେ ।] ୮। (ବେଦିଥକ) ହରିଚାଳ—8. Myrobalan. ୯। କଟ୍ଟଙ୍ଗ; କଟ୍ଟରୋହଣୀ—9. Black; Hellebore plant. ୧୦। (ବେଦିଥକ) ମଞ୍ଜିଷ୍ଠ—10. Indian madder plant. ୧୧। ବିଦ୍ୟର—11. Lightning. ୧୨। ଗତରେଇ ବିଶେଷ; ଗଲାପୁଲ ରେଗ—12. A sort of throat disease; inflammation of the throat.

throat. ୧୩। ପଥାଗ (ଦେଖ) — 13. Patrāṅga (See) ୧୪। ନାଲି ଗାଉ— 14. Red cow (Apte). ୧୫। ଅଳ୍ପଦଳ ହେଲ୍ ରତ୍ନମଳ ବାଳକା 15. A girl in whom menstruation has just commenced (M. W.). ୧୬। ହରଣ୍ୟ-ବଶିଷ୍ଠ ଏକ ବନ୍ୟାର ନାମ— 16. Name of a daughter of Hiranyakasipu (M. W.) ୧୭। ଦରବଶୋକ୍ତ୍ରୀ ଶକ୍ତିଶର ଏକ ସ୍ତ୍ରୀ— 17. Name of a wife of Śrikṛushṇa (M. W.) ଦେ. ବ—ଶୀଲେକଙ୍କ ନାମ—A name given to females, ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବେହଣର ଶୀଲେକ—

Feminine of Rohita. (Apte)

ବେହଣୀ କୁଣ୍ଡ—ସ. ବ—ଶାଶ୍ଵତ ସୁରାର ବଢ଼ ଦେଉଳ ବେଢା ମଧ୍ୟରେ Rohini kunda ଦେଉଳର ବନ୍ଧିଶରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ସ୍ତର୍ଦ୍ଵଳ କଳ କୁଣ୍ଡ—Name of a small reservoir of water inside the compound of the Jagannātha temple at Puri. (ଉ—ଚଳେ ବା ରୋହଣୀର କୁଣ୍ଡ, କାରୁଣ୍ୟ କଳ ଏଥ୍ ବୁଝ— ଯଶୋବନ୍ତ୍ର ପ୍ରେମଭଲ୍ଲ ବ୍ରଜଗାତା ।] [ଦ— ସୁରାଣରେ କଥୁଳ ଅଛି ଯେ, ଗୋଟିଏ କାଳ ଏଥରେ ସାନ କର ଚର୍ବିକ ହୋଇଥିଲା । ସେ କୁଣ୍ଡର ପାର୍ଶ୍ଵ ପ୍ରାୟ ଗାତ୍ର ହାତ, ପ୍ରମ୍ବ ହାତ ଓ ଗର୍ଭରତା ହାତ । ଏଥ୍ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଶୂରଗୋତ୍ରିଆ କୁଆର ପ୍ରସ୍ତର ମୁଣ୍ଡ ରାନ୍ଧିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହା କଳବଟ ନାମକ ଚଟ ବୁନ୍ଧର ଉତ୍ତର-ପର୍ଣ୍ଣମରେ ଓ କିମଳାଙ୍କ ମନ୍ଦରର ସମ୍ମୁଖରେ ଥିବା ସ୍ଵିଦର ପଛରେ ଅବସ୍ଥିତ ।]

ବେହଣୀ ତନୟ—ସ. ବ—ଶକ୍ତିଶର ବୈମାନ୍ୟେ କେଣ୍ଣରୀତା Rohini tanaya ବିନାମ—Name of Balarama, (ବେହଣୀଷ୍ଠ, ବେହଣୀରବ—ଅନ୍ୟରୂପ) the son of Rohini who was the step-mother of Śrikṛushṇa.

ବେହଣୀ ପତି—ସ. ବ. ପୁ— ୧। କଳରମଙ୍କ ଓ ଶକ୍ତିଶର ପତା Rohini pati ବସୁଦେବ— 1. Basudeba, father of (ବେହଣୀବିହର, ବେହଣୀରମଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) Śrikṛushṇa. , ୨। ଚନ୍ଦ୍ର— 2. The moon.

ବେହଣୀ ଶକଟ—ସ. ବ—ଶକଟାକୁଳ ବେହଣୀ ନନ୍ଦ (ନନ୍ଦ ଚଳେ Rohini śakaṭa ଟୀକା ଦେଖ)—The 4th asterism (having the shape of a cart) (M. W.)

ବେହଣୀଷ୍ଠମୀ—ସ. ବ—ଭଦ୍ରପଦ ମାସର କୃଷ୍ଣମୀ (ଏ ଦିନ ଚନ୍ଦ୍ର Rohinīyashṭamī ବେହଣୀ ନନ୍ଦରେ ଆଥାନ୍ତି) —The 8th day of the dark lunar fortnight of the month of Bhadrapada.

ବେହତ—ସ. ବ—(ବୁଝ ଧାରୁ+ଭତ) — ୧ (ପୁ) ବେହତ ମସ୍ତ୍ରୀ— Rohit (ଦେଖ) — 1. Rohita matsya (See) , ୨।

ସ୍ଵର୍ଗ— 2. The sun. ୩. (ବୈଦିକ)(ସ୍ତ୍ରୀ)ନାଲି ଶୋଭା— 3. Red mare (Apte). ୪. (ବୈଦିକ)(ସ୍ତ୍ରୀ)ନାଲି ମୁଗୀ— 4. A red doe (M. W.) ୫। ରତ୍ନମଳ ସ୍ତ୍ରୀ— 5. A woman in her menses (M. W.) ୬। ଅନ୍ତି— 6. The fingers (M. W.) ସ. ବିଶ— କାଳ—Red (M. W).

ବେହତ—ସ. ବିଶ. ସ୍ଵର୍ଗ—(ବୁଝ) ଧାରୁ—ରତ୍ନମଳି ହେବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ ତ) Rohita —ଲେହତ; ରତ୍ନମଳିବର୍ଣ୍ଣ—Red ସ. ବ— ୧।

ବେହତ ମସ୍ତ୍ରୀ (ଦେଖ) — 1. Rohita matsya (See) , ୨। ଲେହତ ବର୍ଣ୍ଣ— 2. Red colour; red dye, ସ. ସୁମ୍ମମ ଗଛ— 3. A wild tree. ୪। ନାଲିଆ ହରଣ ବିଶସ— 4. The red deer. ୫। ପଦ୍ମରାଗ ବିଶେଷ— 5. Ruby; a red gem. ୬। କୁଙ୍କମ— 6. Saffron. ୭। ରତ୍ନ ରକ୍ତକୁ— 7. A straight rain-bow. ୮। ଶୋଣିତ; ରକ୍ତ (ବେହତା; ବେହତ—ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ) 8. Blood.

ବୋହି(ଶ୍ଵର)ତକ—ସ. ବ—(ବୁଝ ଧାରୁ+ଭତ୍ତୀ ତ+ଶାର୍ଦ୍ଦେବ. କ) —

Rohi(hi)taka ଅରଣ୍ୟ ଦୂଷ ବିଶେଷ; ସୁଥମ ଗଛ—ସ. ନାମ—ମୀତ ଶତ୍ରୁ, A wild timber tree; the Indian red wood tree; Andersonia Rohitaca, Tecoma Andulata; Amura Rohitaka; Soymida Febribifuga. [ଦ୍ର—ଏ କାଠରେ ଗରର କଢ଼, ପଢ଼ା, ଅଳମାର ଓ ଖୁଣ୍ଡ ଦ୍ରବ୍ୟ । ଏହାର କାଠ ନାଲି । ଏହା ଶ୍ଵେତ ଓ ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଦେବରେ ଦୂର ପ୍ରକାର । ସଥା—ଶ୍ଵେତ—Tecoma Andulata ଓ ରକ୍ତ—Soymida Febribifuga. ଏହା ନିମ୍ନାହ ବର୍ଗର ଦୂରକ୍ତ ତିକ୍ରିରାଜ, ପିତରାଜ, ରୋଡା(ଟା) ତରୁ; କାଣ୍ଡ ସଲଗ; ବକଳ ନାଲିଆ; ରୋହଣ, ରାନ୍ଧା, କଢ଼ାର, ରୋହାଶ ମଙ୍ଗ କାଠ ନାଲି, ଦୂକ ଓ ଶାର୍ଦ୍ଦେବ ପଦ୍ମ ଶରୀରା, ଯିହେଡା, ଯିହେନ କାଠାରୁ ଯୋଡ଼ା ପଣ୍ଡମୁକୁ; ପଣ୍ଡ [ବେହଣ, ବେହୁଣ, ଗାଠ ରାଶ ଲମ୍ବା; ପଳ ୧୨ ଲାଙ୍କ ଲମ୍ବା ବେହତେପ୍ଯ, ବେହୁ—ଅନ୍ୟରୂପ] ପଳ ପଦ୍ମ ଦେଲେ ପାଇଁ ପିରୁଡ଼ା ହୋଇ ପାଇଁ ଯାଏ । ମାଳ ଅଳେକ, ଚେଷ୍ଟା ଓ ପଣ୍ଡମୁକୁ; ମଧ୍ୟ ଭାରତ ଓ ପଣ୍ଡମୁକୁ ଭାରତରେ ଏ ଗତ, ଜନେ । ବୈଦିକ ମନ୍ତରେ ଏହା ମୀତକାଶକ, ରୁଚିକାରକ ଓ ରକ୍ତପ୍ରସାଦକ । ଶିତକାଳରେ ଏ ଗଛ ପତରଙ୍ଗଡ଼ା ଦିଏ ।

ବେହତ ମସ୍ତ୍ରୀ—ସ. ବ—ବେହ ୧ (ଦେଖ)

Rohita matsya କହି ଯେହୁ Rohi 1. (See) ସ. ନାମ—ବେହତ, ରତ୍ନମଳି [ଦ୍ର—ବେହ ମାର ଓ ବେହତ ରତ୍ନମଳି, ରତ୍ନମଳି, ରତ୍ନମଳି ଅର୍ଥରେ—ବହି ଯେହୁ

କୃଷ୍ଣପୁତ୍ର, ହସ୍ତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ।
ବାରକ ଧର, ହଂସ ହୋଇଗଲ ସାହା ପ୍ରଶ୍ରୀ, ଅଛୁ ପୁବର୍ତ୍ତି
ପେ । ରଙ୍ଗ. ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ ।]

ରୋହିତାଶ—ସ. ବଣ. ମୁ—(ବହୁଶୁଦ୍ଧ)—ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଚର୍ବିପିଣ୍ଡ—
Rohitāksha (ରୋହିତାଶୀ—ଶ୍ଵର) Red-eyed.
ରୋହିତାସ—ସ. ବ.—(ବହୁଶୁଦ୍ଧ; ରୋହିତ)=ରୋହିତ ଅଟେ ଅଣ୍ଟ
Rohitāswa (ସାହାର) —୧ । ଅଣ୍ଟ—1. Fire. ୨ ।
[ରୋହିଦଶ—ଅନ୍ୟରୂପ] ରାଜା ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ରୂପ—2. Name
of the son of Rājā Harischandra. ସ.
ବଣ. ପୁ—ସାହାର ନାଲିଆ ଗୋଡ଼ା ଥାଏ—
Having a red horse.

ରୋହିତେୟ—ସ. ବ—ରୋହିତକ (ଦେଖ)

Rohiteya Rohitaka (See)

ରୋହିତିତ(ତ୍ତା)—ଦେ. ବ—ରୋହି ମାଛର ପିତ୍ତ—The bile of
Rohi, pita(tta) Rohi fish. [ତ୍ତା—ରୋହି ମାଛର ପିତ୍ତରୁ
କୁଞ୍ଚିମାହେର ପିତ୍ତ ଲୋକେ ସାଇତି କରି ରଖନ୍ତି । ଏହା ସମ୍ପାଦିତ
ରୋହିକାଣିଚ ରେଣ୍ଟରେ ବିଶେଷ ଧର୍ମକାଣ୍ଡ; ରୋହି ଜାଗ୍ରୂ ଏକ
ପ୍ରକାର ମାଛର ପୋହ କୋଲିଯାଏ । ରୋହିପିତ୍ତ ଅପେକ୍ଷା
ପୋହ ପିତ୍ତ ଅନ୍ତର ଶୁଣକର ।]

ରୋହି(ହେ)ଲ(ଲ)—ଦେ. ବ—ଶାରକର ଉତ୍ତର-ପଶ୍ଚିମ ପ୍ରଦେଶକାଷୀ
Rohi(he)-l(lā) ମୁସଲମାନ ଜାତିବିଶେଷ—Name of a
ମୋହିଳୀ ରୋହିଲୀ ରୋହିଲା ରୋହିଲା ମୁସଲ
କଥାରେ ବିଶେଷ ପଠାଣ
ବନ୍ଦରୁ ବୋଲି ପରି ହାତିରିବେ ଯେ
ଜଳ ଲାଙ୍ଘିବେ କେହି ଘୁଣ ।
ବ୍ରଜନାଥ. ସମରତରଙ୍ଗ ।]
[କ୍ର—ଏମାନେ ପୁକେ ଦୟାବୁଦ୍ଧ ବା ୧୦ବୁଦ୍ଧ କରୁଥିଲେ ।
ଏମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଉର୍ବେନମାନଙ୍କର ଅଞ୍ଚାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ
ମୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲ ଓ ଏମାନେ ତର୍ହେରେ ପରାସ୍ତ
ହୋଇଥିଲେ ।]

ରୋହି(ହେ)ଲ(ଲ)ଖଣ୍ଡ—ଦେ. ବ—ଶାରକର ଅଯୋଧ୍ୟାର ଉତ୍ତର-
Rohi(he)-l(lā)khanda ପଣ୍ଡମୁ ଅଳକ ବିଶେଷ—Name
ମୋହିଳ ଖଣ୍ଡ of a tract of country in N.W. India;
ରୋହିଲ ଖଣ୍ଡ Rohilkhand. [କ୍ର—ଏହି ଅଳକରେ ରୋହିଲ-
ମାନେ ବାସ କରନ୍ତି ।]

ରୋହି ଶିତଳା—ଦେ. ବ—ରାହ ଶିତଳା (ଦେଖ)—The quen-
Rohi sitalā ching of the funeral fire on the
[ରୋହି ଶିତଳା(ଲେ)ଇବା—କିମ୍ବାରୂପ] 4th day of the
cremation.

ରୋହିଶ—ସ. ବ—୧ । ଶୁଣବିଶେଷ; ଧଳିଶି ଶୁଣ; କର୍ତ୍ତ୍ତିଶ
Rohisha (ଦେଖ)—1. A fragrant grass; lemon
grass; Andropogen Scheonanthus; Kat-
tūnā (See). ୨ । ଏକ ପ୍ରକାର ମାଛ; ରୋହି

ମାଛ—2. A kind of fish (M. W) ୩ । ଏକ
ପ୍ରକାର ମୁଗ—3 A kind of deer; (M. W.)

ରୋହିଣୀ—ସ. ବଣ. ପୁ—(ବୁଦ୍ଧଶୁଦ୍ଧ)—ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଚର୍ବିପିଣ୍ଡ—
Rohitāksha (ରୋହିତାଶୀ—ଶ୍ଵର) Red-eyed.
ରୋହିତାସ—ସ. ବ.—(ବହୁଶୁଦ୍ଧ; ରୋହିତ)=ରୋହିତ ଅଟେ ଅଣ୍ଟ
Rohitāswa (ସାହାର) —୧ । ଅଣ୍ଟ—1. Fire. ୨ ।
[ରୋହିଦଶ—ଅନ୍ୟରୂପ] ରାଜା ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ରୂପ—2. Name
of the son of Rājā Harischandra. ସ.
ବଣ. ପୁ—ସାହାର ନାଲିଆ ଗୋଡ଼ା ଥାଏ—
Having a red horse.

(M. W.)

ରୌକୁ—ସ. ବଣ. '(ବୁଦ୍ଧ+ସମକାର୍ଯ୍ୟ. ଅ)—ଶୁଣିମୟ—

Raukma [ରୌକୁ—ଶ୍ଵର] Golden.

ରୌକୁଣେୟ—ସ. ବ. ପୁ—(ବୁଦ୍ଧଶୁଦ୍ଧ+ଏୟ)—୧ । ବୁଦ୍ଧଶୀଷନ୍ତାକ—
Rankmineya 1. Descendant or offspring of
[ରୌକୁଣେୟ—ଶ୍ଵର] Rukmini. , ୨ । ପ୍ରଦ୍ୟମ—2. A
name of Pradyumna.

ରୌଷ୍ୟ—ସ. ବ (ବୁନ୍ଦି+ଶବ. ଯ)—୧ । ରୁଷବା; କାଠିକ୍ୟ;
Raukshya କାଠିକ୍ୟ—1. Hardness; roughness.
, ୨ । ଶୁଷତା; କିର୍ତ୍ତିତା—2. Dryness; ardity
(Apte). ୩ । କିମ୍ବାରୁତା—3. Cruelty (Apte)

ରୌଚନିକ—ସ. ବ (ରୋଚନକ+ଲକ)—୧ । ରଙ୍ଗା ପାଇଥିବା—
Rauchanika 1. Coloured; dyed. , ୨ । ଗୋରୋଚନକ—
ରୌଚନ—2. Coloured with Gorochana, (M.
W). ସ. ବ—ଦାନ୍ତ ଭିଷରେ ବେଳେ ବେଳେ ପଢ଼ିଯିବା
ଶାଶ୍ଵତ ଅସ୍ତର—The tartor of the teeth.

ରୌଚ୍ୟ—ସ. ବ—୧ । (ବୁଦ୍ଧ+ଯ)—ମନୁ ବିଶେଷ; ସମ୍ବୋଦନ ମନ—
Rauchya 1. One of the progenitors of man-
kind. , ୨ । (ବୁଦ୍ଧ+ଅ) ବେଳକାଠ ଯଷ୍ଟ—
2. A staff of Bilwa wood (M. W).

ରୌଦ୍ର—ସ. ବଣ. [ରୁଦ୍ର + ଅ]—୧ । ରୁଦ୍ର, ସମକାଯ୍ୟ—
Randra 1. Relating to Rudra.
(ରୌଦ୍ର—ଶ୍ଵର) , ୨ । ଗବ—2. Formidable; violent.
[ରୌଦ୍ରିତା(ତ୍ତା)—ବ] ୩ । ପ୍ରତ୍ୟ—3. Furious; impet-
uous. ୪ । ଶୁଣନ; ରୟକର—4. Terrible;
terrific. ୫ । ଅଭ ଦୁର—5. Wrathful.
୬ । ଅଶୁଦ୍ଧପୁତ୍ର—6. Bringing or betokening
misfortune (M. W.). ସ. ବ—୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ
ବିରାଶ; ଶର୍ଷ; ସୌର ଭର୍ତ୍ତା—1. Sun's rays;
solar heat; sunshine. ୨ । ଦୋଷ—2.
Anger; rage. ୩ । ଯମ—3. The God of
death. ୪ । କାବ୍ୟର ରାଷ୍ଟବିଶେଷ; କୋଷକନକ ରଷ

ଚକ୍ରାଳରେ ବାମ ନେତ୍ରରୁ ଉଦ୍‌ଭୂତ ଅଶ୍ଵୁଭିନ୍ଦୁ ପୃଥ୍ବୀରେ
ପଢ଼ ରୌପ୍ୟ ଲାଭ ହେଲା] ୨ । ଅଳକ ଲବଣ; ଶାମର
ଲବଣ—2. Salt got from the lakes of
Ajmeer or frommines. ସଂ. ବିଶ. (ରୂପ୍ୟ+ଅ) -

୧। ରୂପାରେ ତଥା—1. Made of silver. ୨ ।
ରୂପା ପର ଦେଖା ଯାଇଥିବା—2. Resembling
silver; silvery (M. W).

ରୌପ୍ୟକ—ସଂ. ବି. (ରୌପ୍ୟ+ନିର୍ମିତାର୍ଥ. କ) —୧ । ରୂପାରେ
Raupyaaka ତଥା—1. Made of silver (M. W.)
, ୨। ରୂପା ପର—2. Silvery (M. W.).

ରୌପ୍ୟ ଜୁବଲି—ଦେ. ବ (ସଂ. ରୌପ୍ୟ+ଇଂ. ଜୁବଲି) କୌଣସି
Raupya jubili ଶଙ୍କାଙ୍କ ୨ । କଷ' ରଜର ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ ପେଟ୍ର୍
ବଜାୟ ଉତ୍ସବ ବରପାବ—Silver jubilee.

ରୌପ୍ୟ ନିର୍ମିତ—ସଂ. ବିଶ. (ଶ୍ଵା ତତ୍) —ରୂପାରେ ତଥା—
Raupya nirmita Made or silver.

ରୌପ୍ୟମୟ—ସଂ. ବିଶ.—୧। ରୌପ୍ୟରେ ନିର୍ମିତ—1. Made of
Raupyamaya silver. ୨। ରଜତାର—2. Silvery.

ରୌପ୍ୟମାଶକ—ସଂ. ବି. (ଗୁଣୀ ତତ୍) —ଏକ ମଣ୍ଡା ପରିମିତ ରୂପା—
Raupya māshaka A Māshaka weight of
silver (M. W.).

ରୌପ୍ୟ ମୁଦ୍ରା—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା) —୧। ରୂପାର ଟଙ୍କା—1. Rupee.
Raupya mudrā ୨। ରୂପାର ମୁଦ୍ରା: ଅଧୁଲ, ପୁରୁତ ଅଦ—
2. Silver coins.

ରୌପ୍ୟ ମୁଦ୍ରକା—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା) —ରୂପାର ତଥାର ମୁଦ—
Raupya mudrikā Silver ring.

ରୌପ୍ୟ ରୁକ୍ମମୟ—ସଂ. ବି—ରୂପାର ଓ ସ୍ଵରାର ତଥାର—Made of
Raupya rukmamaya silver and gold (M. W.).

ରୌମକ—ସଂ. ବିଶ. (ରୋମକ + ଅ) —ରୋମ ସମ୍ମାନ୍ୟବାଣୀକ ହାତ
Raumaka କଥୁତ—1. Spoken by the inhabitants
of the Roman Empire (M. W.), ୨। ରୋମ
ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2, Roman (M. W.). ୩। କେଣ୍ଠାର୍ଥିଦ
ରୋମକଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—3. Relating to the as-
tronomer Romaka (M. W.),

ରୌମ ହରଶଣ—ସଂ. ବି. ସୁ (ରୋମ ହରଶଣ + ଅପଥାର୍ଥ. ର) —
Rauma harshani ସୁତ ମୁକ—A name of Sūta.

ରୌରବ—ସଂ. ବିଶ.—(ରୁରୁ + ଅ) —୧। ରୁରୁ ମୁଗ ସକଳୀୟ—
Rauraba 1. Relating to Ruru deer. ୨। ରୁରୁ

ମୁଗ ରମ୍ ନିର୍ମିତ—2, Made of the hide of
Ruru deer. ୩। ରୟକ୍ଷର—3. Terrible;
frightful. ୪। ଧର୍ତ୍ତ୍ର—4. Wicked *
ପଲକ; ଚଞ୍ଚଳ—5. Restless; unsteady. ସଂ
ବି—(ରୁରୁ ଧର୍ତ୍ତ୍ର = ରୋଦନକରିବା + ଅଧିକରଣ ଅବ;
ଫେରିଠାରେ ପଡ଼ିଥିବା ପାପିମାନେ ସବଦା କାନ୍ଦୁଆଅନ୍ତି;
ବିମା ରୁ ଧର୍ତ୍ତ୍ର = ବଧ କରିବା + ସତ୍ତ୍ଵ ଲୁଗନ୍ତ, ଗୋରୁୟ ଧାର୍ତ୍ତ୍ର
+ ଅଧିକରଣ କ୍ଷେତ୍ର) —ନରକାଂଶବିଶେଷ—Name of

a terrible part of the hell of the Hindus,
[ଦ୍ର—ଏହି ଲବକରେ ଗୋରୁ, ଭୁଣଦା, ବ୍ରହ୍ମହା,
ସୁତାଙ୍କ ଓ ଶର୍ମରେ ଦାନପ୍ରଦାନକାରୀ ପାପିମାନେ ପଢ଼ ଦୟା
ପାଥାନ୍ତି]]

ରୌଷନ୍—ବୈଦେ. ବ (ପା. ରୌଷନ୍) —୧ । ଅଲ୍ଲେକ—
Raushan 1. Light. ୨ । ରୋଷନାଇ (ଦେଖ)
ରୋଷନ ରୋଷନ—ବୈଦେ. ବ (ପା. ରୌଷନ୍=ଅଲ୍ଲେକ)—ରୋଷନ
Raushan chauki ରୋଷନ (ଦେଖ)—Roshan
chauki (See)

ରୌହିଣୀ—ସଂ ବ (ରୋହଣାଇ + ଅ) —୧ । ବରତ୍ରବ୍ରତ—1. The
Rauhina banian tree. ୨। ଧର୍ମୀୟ ବୁଲ୍; କତ୍ତିଶ; କତ୍ତିଶ
(ଦେଖ)—2. A fragrant grass; Andro-
pogen Schoenanthus. ୩ । ଚନ୍ଦନ ଚରୁ—
3. The sandal wood tree. ୪ । ଦିବସର
ନବମ ମୁହୂର୍ତ୍ତ—4, The ninth muhûrta of the
day (M. W) ୫ । ଅନ୍ତିକ ନାମ—5. A name of
Agni. ୬ । (ନାମ) ଇନ୍ଦ୍ରକହାରା ନିହତ ରାଷ୍ଟ୍ରବିଶେଷ—
6, Name of a demon slain by Indra.
୭ । ପ୍ରବର୍ଗ୍ୟ ନାମକ ପଞ୍ଜିକର୍ମରେ ବ୍ୟବହୃତ ପୁରୋତ୍ତାବା-
ଦିଶେଷ—7. Name of a puradâsa (offer-
ing) used in the Probargya ceremony
(M. W) ୮, ବିଶ (ରୋହଣୀ + ଅ) —
ରୋହଣୀ ନମ୍ବରେ ଜାତ—Born under the 4th
asterism (M. W).

ରୌହିଣିକ—ସ. ବ—ମଣି; ରହ—

Rauhiniika Jewel. (M. W)

ରୌହିଣେୟ—ସ. ବି. ସୁ (ରୋହଣୀ + ଅପଥାର୍ଥ. ଏୟ) —
Rauhineya ୧। ବଳଦେବ; ବଳସମ—1. The elder
step-brother of Šrikrishna. ୨। ମରକର
ମଣି—2. Emerald (gem). ୩ । ରୁଧ ଗ୍ରହ—
3. The planet Mercury. ୪। ଗୋବସ୍ତ୍ର—
4. Calf.

ରୌହିତ—ସ. ବିଶ (ରୋହିତ + ଅ) —୧ । ରୋହିତ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Rauhita 1. Relating to Rohita. (See), ୨। (ହରବଣ)

କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଏକ ପୁରୁଷ ନାମ—2. Name of a son
of Krushna. (M. W)

ରୌହିଷ—ସ. ବ (ରୁହୁ + ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ର. ରକ୍ଷଣ) —୧ । ରୋହି ମାତ୍ର—
Rauhisha 1. A kind of fish. ୨ । ମୁଗ ବିଶେଷ—
[ରୌହିଣୀ—ସୁ] 2. A kind of deer. ୩ । କଣ୍ଠିଶ; ଧନୀଶ-
ଶକ୍ତି—3. A fragrant grass; Andropogen
Schoenanthus. ୪ । ରୁହ ଗାସ—4. The
Doob grass; Cynodon Dactylon.

ରୌହି—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ରୋହି+ସ୍ତ୍ରୀ. ର) —ରୋହି ତମ୍ଭା—
Rauhi The female of **Rauhita** deer. (M. W)

ଲ—ସ—ବ୍ୟଞ୍ଜନଦ୍ୱୀପାଳାର ଅଷ୍ଟାବିଂଶ ବର୍ଣ୍ଣ —The 28th
 ୧ା consonant corresponding to the blurred sound of the English letter 'l'; a variation of the letter 'ଲ'—[ତ୍ରୁ—ଏହା ଅବର୍ଗ୍ରୀ ବା ଅନ୍ତ୍ୟାସ୍ତ୍ର ତୃତୀୟାସ୍ତ୍ର] । ଭୂପର ପାହିର ଦନ୍ତୁପଂକ୍ରୂର ପଣ୍ଡାଦ୍ଵାରା ଗକୁ ଜହାଗ ଦ୍ଵାରା ଝର୍ଣ୍ଣ କରି ଏହା ଭୂତାରଣ କରିଯାଏ । 'ଲ' ଓ 'ଲ' ଏକ ବର୍ଣ୍ଣ । ବିନ୍ଦୁ 'ଲ' ଭୂତାରଣ କରିବା 'ଲ' ଅପେକ୍ଷା ଆୟୋଜନିକ । ଏଥୁପରେ ଉତ୍ତରାଖଣୀୟ ଜୀବିମାନେ 'ଲ' ଭୂତାରଣ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଇଂରଜିରେ 'ଲ' ଭୂତାରଣ ନାହିଁ । ବଙ୍ଗଲାରେ ଓ ହିନ୍ଦରେ 'ଲ' ଭୂତାରଣ ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଆରେ 'ଲ' ଅନ୍ତରର 'ଲ' ଓ 'ଲ' ରେବଦରେ ଦୁଇଟି ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଭୂତାରଣ ଥିଲୁ । ଶିଶୁମାନେ ଓ ବଙ୍ଗାଳିମାନେ 'ଲ' ସ୍ଥାନରେ 'ଲ' ଭୂତାରଣ କରନ୍ତି । ବାଉର କଣ୍ଠର ଅଧି 'ଲ' ସ୍ଥାନରେ 'ର' ଭୂତାରଣ କରନ୍ତି (ସଥି—ଶୁଭଳ = ଶୁଭର, କେବଳ = କେବର) । ଓଡ଼ିଆରେ ସାଧାରଣତଃ ଶବ୍ଦର ଅଦିବର୍ଣ୍ଣ 'ଲ' ନ ହୋଇ 'ଲ' ହୁଏ । 'ଲ' ଅଦିରେ ଥୁବା ଶବ୍ଦ ଓଡ଼ିଆରେ ନାହିଁ ।

ଶ୍ରେଣୀକେ ‘ଲ’ ଓ ‘ଲ’ର ପ୍ରତ୍ୟେବ ‘ମୁଲ’ ଓ ‘ମଳ’.
 ‘କଲ’ ଓ ‘କଳ’, ‘ବାଲ’ ଓ ‘କାଲ’, ‘ଗଲ’ ଓ ‘ଗଳ’, ‘ଖଲ’
 ଓ ‘ଖଳ’, ‘କଳ’ ଓ ‘କଳ’; ‘ମଳ’ ଓ ‘ମଲ’ ଆଦିରେ ଲଞ୍ଚିତ
 ହୁଏ ।

ଲ ଓ ଲ ଏ ଦୁଇ ଅକ୍ଷରର ଉତ୍ତାରଣ ଓଡ଼ିଆରେ ପୁଅଦ୍ଵ
ହେଲେହେଁ, ଏ ଦୁଇ ଅକ୍ଷରର ବାଣ୍ଡିକ ମୂଳ୍ୟ (Alphabetic
value) ସମାନ । ଏଥିପୋର୍ବ୍ରି ଲ ଓ ଲ ଦିଶିଷ୍ଟ
ଶତମାନ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ଏକ ସ୍ଥାନରେ ଦିଅ
ଦୋଇଅଛି ।

ସମ୍ବଲପୁର ଅଳକରେ ତେଣୁଆରେ ଛାତାରତ ଲ ଅଗ୍ରର
ଲ ଭାବରେ ପାସଶା ଛାତାରତ ନେବ ।

କ—ପ୍ରାଦେ (ଲଭିଥ)—କିମ୍ବାର ବିଭକ୍ତିପୁତ୍ରକ ପ୍ରତ୍ୟେ—A suffix
1 used to denote the inflexion of verb. [ଯାଥିଲେ
ଭୁଷାଏଲୁ = ଭୁଷାଇବାକୁ, ଭୁଷିବାକୁ । ଏ ବିଭିନ୍ନ ଭୁଷାଏଲୁ
ପରିବେ ? = କି ଏ ସଂଧିତ ଭାବିତାରର ?]

ଲ—'ଲ' ଅନ୍ତରର ଉଚ୍ଚାରଣ ଦେବ; ଏହାର ଉଚ୍ଚାରଣ ସ୍ଥାନ ଦର୍ଶନ—
La A varied sound of la corresponding to the
 1 in toil.ସ.ବ—(ଲ ଧାରୁ—ଦାନ କରିବା +କର୍ତ୍ତ୍ଵ+ଥ)
 —୧। ଇନ୍ଦ୍ର; ଦେବରଳ—1. Indra. ; । ଶତ୍ରୁ—
 2. Enemy. ॥ । ଗ୍ରହଣ—3. Acceptance;
 receiving. ॥ । ଦାନ—4. Gift. * । (ତର)

ପୁରୁଷାର ଶାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ର — 5 (Tantra) The root letter
 for worshipping of the Earth-goddess.
 ଦେ — ଦେଁ ଯୂର ଅଞ୍ଜଳିବାଳ ମଧ୍ୟମଧୁରୁଷ ଏବବଚଳ ଓ
 ବହୁବଚଳ (ଭୁମେ, ଭୁମେସନେ) ସଙ୍ଗେ ସ୍ଵର୍ଗ ଦେବା ଅଶ୍ଵର-
 The letter added to the verbs in 2nd
 person singular and plural, [ଦୃ—ମଧ୍ୟମ
 ସୁରୁଷ ବର୍ତ୍ତମାନସାମିପଥୁତ ବାଲବାଚକ ଦିପ୍ଯାରେ
 ବ୍ୟବହୃତ—ଯଥା—ଭୁମେ, ଭୁମେମାନେ—ଗଲୁ, ଥିଲୁ
 ଖାଇଲୁ, ଭୁ—ଗଲୁ, ଥିଲୁ, ଖାଇଲୁ । ସେ—ଗଲୁ, ଥିଲୁ
 ଖାଇଲୁ; ସ୍ଵମାଳାର୍ଥକ ସେ, ସେମାନେ—ଗଲେ, ଥିଲେ,
 ଖାଇଲେ, ମୁଁ—ଗଲୁ, ଥିଲୁ, ଖାଇଲୁ ।
 ଅମେ; ଅମେମାନେ—ଗଲୁଁ, ଥିଲୁଁ, ଖାଇଲୁଁ ।
 ଅପଣ; ଅପଣମାନେ—ଗଲେ; ଥିଲେ; ଖାଇଲେ ।]
 (ଲଥ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବୈଦେ. ବି (ଇଁ. ଲ) — ଅଭର୍ତ୍ତ; ଶକବିଧ—
 ଲ Law. ୧ । (ସ୍ବ. ଲତା) (ପାନବରଜ ଶର୍ଷା) ପାନର ପ୍ରତ୍ୟେକ
 ଲ,ଲୌ ଲତା—1. Each betel creeper. ୨ । (ସ୍ବ. ଲତା;
 ଗତା ଏହା ଲତା ଅକୁଳବିଶିଷ୍ଟ ଥିବାରୁ, ଶୁଭବାଚଳ) ସାପ; ସର୍ପ—
 ଲାଠି 2. (euphemism) Serpent. [ଦୃ—'ସାପ' ଶବ୍ଦ
 ଅମଙ୍ଗଳବାଚକ ଥିବାରୁ ଲୋକେ ମୁହଁରେ 'ସାପ' କି କହି
 'ଲଥ', 'କାଠୀ'ଲମ୍ବ କନ୍ତୁ' ଆଦି ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ।
 ବଙ୍ଗଲାରେ ମଧ୍ୟ ବାହୀ ବାଲରେ 'ସାପ' ଶବ୍ଦ ନ କହି କେବେ
 'କେହି' 'ଲତା' ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ଓ ହିନ୍ଦରେ ଲାଠି
 ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ପ୍ରାଦେବ (ପୁରୀ) ଅ—'ଲୋ'ର ଅକାଶକୁର—Interjection a variation of 'ଲୋ'. ପ୍ରାଦେ. (କଟକ ସହିତ) ବି. (ସ. ନବ) —ନାଥ: ତବ ସ୍ଵର୍ଗୀୟ—Nine.
 [ଦୁ—କଟକ ସହିତ ଲାଜର ଲେବେ 'ଲ' ସ୍ଵାକରେ 'ଲ' ଉଚାରଣ କରିଛି । ଯଥା—ତଳ ସ୍ଵାକରେ ଲାଜ, ନାଥ ସ୍ଵାକରେ ଲାହା, କଡ଼ିଆ ସ୍ଵାକରେ ଲଢ଼ିଆ ଉଚ୍ଚାରଣ । କଟକା ବ୍ୟବହାରର ଅନକରଣ କରି ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟ ପ୍ରତିକିଳି ଅଛି—
 'ଅରେ ଲବନା ! ମହାଲଦା କୁଳେ ଲାହା ଲାଗିଛି, ଲାପରସାବୁ ଲାଖଟା ଲଢ଼ିଆ, ଲାବୁ ଯେବେ ଲେ ।] ପ୍ରାଦେ.
 (ଉତ୍ତର ବାଲେଷର) ବି—ଲାର—Creeper used for binding. ଦେ. ବିଶ—ଲତାସୁଲ୍ଲ; ଲତା ଶ୍ରେଣୀୟ;
 ଲତା ପର—Having creepers; belonging to the class of creepers; creeper-like.
 (ଯଥା—ଲାହ ବିର ।)

ଲଥ ଏକ୍ଜାମିନ—ବୈଦେ. ବ. (ରେ. ଲ + ଏକ୍ଜାମିନେସନ୍)—
La-a ek-jāmin ଅଇନ୍ ପଢ଼ି ପାସ କରିବାର କିର୍ତ୍ତିଷ୍ଠ ପଣ୍ଡା-
ଳ ଏକ୍ଜାମିନ ଲୌ ଏକ୍ଜାମିନ Law-examination.

(ଲଥ ଏକ୍ଜାମିନେଶନ୍, ଲ ଏକ୍ଜାଟିନେଶନ୍, ଲ(ଲଥ) ପଦ୍ଧତି
ଅନ୍ତରୂପ)

ଲଥକ ଲକ—ଗ୍ରା. ଥ—ଲକ୍ ଲକ୍; ଲଥ ଲଥ; ଲହ ଲହ (ପତଳା)—
La-a ka laka ଓ ସବୁ ପଦାର୍ଥର ଇତସ୍ତଚେ ଶୁଳ୍କ ହେବା)—
ଲକ ଲକ Waving (said of a thin narrow thing).
ଲକ ଲକ (ଉ—ବାପ ଲେ ବାପ ! ରୁଲି ମୁଣ୍ଡଠେଇଁ ଯୋଡ଼ାଏ
ବାପ, ଆଉର ଗୋଟାଏ ଲଥକ ଲକ — ତାଙ୍କ)

ଲଥ କଲେଜ—ଦେ. ବ (ରେ)—ଆଇନ ବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା ଦିଆ ଯାଉଥିବା
La-a kalej ଛକ ପ୍ରେଣୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ—Law College.

[ଲ କଲେଜ, ଲ(ଲଥ)କାଲେଜ—ଅନ୍ତରୂପ]
ନ କଣ୍ଜ ଲୌ କାଲେଜ

ଲଥକା—ଗ୍ରା. ବିଶ—ଲହକା (ଦେଖ)
La-akā Lahakā (See)

ଲଥକିବା—ଗ୍ରା. କି—ଲହକିବା (ଦେଖ)
La-akibā Lahakā (See)

ଲଥ ଛୁ(ଛୋ)ଇବା—ଦେ. ବ—ସଫ୍ଟ ଦିଶନ କରିବା; ସଫ୍ଟ ହାତ
La-a chhu(chho)iip̄b̄h ଦଷ୍ଟ ହେବା—Being bitten
ସାପ କାଟା ଲ(କା)ଟି କୁଣା by a snake.

ଲଥ ପାଶ—ବୈଦେ. ବ. (ରେ. ଲ ଓ ପାସ)—ଆଇନ ବିଦ୍ୟାର କିର୍ତ୍ତିଷ୍ଠ
La-a pāś ପରିଶାରେ ଭାରୀଣ୍ଠ ହେବା—Passing in law
ନ ପାସ ଲୌ ପାସ examination.

ଲଥ ପ୍ରା(ପ୍ରୋ)ଫେସର—ବୈଦେ. ବ. (ରେ. ଲ ପ୍ରୋଫେସର)—ଲଥ
La-a pra(pro)phesar କଲେଜରେ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀମାନଙ୍କ
ନ ପ୍ରୋଫେସର ବକ୍ତ୍ଵା ଦେବା ହାତ ସେଇଁ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷା ଦିଅନ୍ତରୁ
ଲୌ ପ୍ରୋଫେସର Law professor.

[ଲ ପ୍ରା(ପ୍ରୋ)ଫେସର, ଲ ଲେକ୍ଟର—ଅନ୍ତରୂପ]
[ଲଥ ପ୍ରା(ପ୍ରୋ)ଫେସର—କର୍ମ ବା ବୁଝିବାରକ ବିଶେଷ]

ଲଥ ବିରି—ଦେ. ବ. (ସ. ଲତା ଓ ବ୍ରାହ୍ମ)—ବିର ବିଶେଷ—
La-a biri A species of Birhi pulse.
ଲତା କଣାଇ [କ୍ର—ଏହାର ଗଛ ସାଧାରଣ ବିର ଗଛ ଅପେକ୍ଷା ବେଶି
ଲତି ଡକଦ ଲଟାକାଇ, ଏହାକୁ ନଥ ବିର ମଧ୍ୟ କହନ୍ତି]

ଲଥ ମେମ୍ବର—ବୈଦେ. ବ. (ରେ. ଗର୍ଭମେମ୍ବର)—ଗର୍ଭମେମ୍ବର ଥାଇନ୍
La-a membar ସଦସ୍ୟ—A Law member of the
ନ ମେମ୍ବର ଲୌ ମେମ୍ବର Government.

ଲଥମୂର—ଗ୍ରା. ବୈଦେ. ବ. (ରେ. ନମ୍ବର)—୧। ଲମ୍ବର; ନମ୍ବର—
La-ambara 1. Number; mark. ୨। କ୍ରମ କିର୍ଦ୍ଦେଶକ
ନମ୍ବର ନମ୍ବର, ନମ୍ବର ସଂଖ୍ୟା—2. Serial number.

ଲଥର—ଗ୍ରା. ବ—ଲହର (ଦେଖ)
La-ara Lahara (See)

ଲଥର ପଥ(ହ)ର—ଦେ. ବିଶ—ଲହର ପଥର (ଦେଖ)
La-ara pa-a(ha)ra Lahara pahara (See)

ଲଥର—ଗ୍ରା. ବିଶ—ଲହର (ଦେଖ)

La-arā Laharā (See)

ଲଥର(ତୁ)—ଗ୍ରା. ବ—ଲହର (ଦେଖ)

La-ari(rdi) Lahari (See)

ଲଥର(ତୁ, ତୁ)ବା—ଦେ. କ୍ର. (ସ. ଲହର)—୧। ଲହର ପରି

La-ari(l, rdi)bā ଅବଶ୍ୟାନ ଭାବରେ ଶୁଭାବ କଥା କହି
କଥାର ତରଙ୍ଗ ତୁ(ତୋ)ଲା ଯିବା—1. To speak glibly
ଲହରିକା ଏସା ବୋଲନା (like a wave). ୨। ଲହରାମୟ
[ଲଥର(ଲେ)ଭାବ—ଅନ୍ତରୂପ] ହେବା—2. To move in
ଡେଉ ଡେଇନ ଲହର ଉତ୍ତାନା waves; to be billowy.

ଲଥ ଲଥ—ଦେ. ଥ—ଲହ ଲହ (ଦେଖ)

La-a la-a Laha laha (See)

ଲଥ ଲୁଆଣି—ଦେ. ବ. (ସହଚର) (ଶୁର ବାଚନ; ସଂ. ଲତା ଓ ବ୍ରାହ୍ମଯୁ

La-a luāṇi କିରାର୍ଥକ ସହଚର)—ସର୍ବାଦ ଲନ୍ତୁ; ସବସ୍ତୁ—
ଲାଠିଟାଳ Reptiles; snakes. ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସଂ ନତ)—ଅଛି
ଲାଠିଟାଳୀ ଅବନନ୍ତ—Very low.

ଲଥଶ—ଗ୍ରା. ବ—ଲହଶ (ଦେଖ)

La-asa Lahasa (See)

ଲଥକିମା—ବୈଦେ. ବ. (ପା. ଲହାକିମାତ୍) —ଲହଥକିମାତ୍ (ଦେଖ)

La-ājimāt Lahajimat (See)

(ଲଥକିମା—ଅନ୍ତରୂପ)

ଲଇ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଲତା; ପ୍ରା. ଲଇ)—୧। ଲତା—1. Creeper.

Lai ୨। ଗଛର ଶଳରୁ ଓ ବେତରୁ ବାହାର କରାଯିବା

କାହିଁ ପତଳା ଲନ୍ତୁ, ଯାହା ରହୁ ରହୁ ଗ୍ରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ—

ଟଙ୍କ୍ରା ଡିଫିଲ୍ ଫିବର୍ ଓ କଥ ପଟ ପରିବର୍ତ୍ତନ

କେତେ ଗଛର ଶଳ ଓ ଫେଲ ଓ କଥ ପଟ ପରିବର୍ତ୍ତନ

କେତେ ତହିଁ ର ରହୁ ରହୁ ଗ୍ରେ ବ୍ୟବହାର କା ଆକାର—

3. The bark and aerial roots of some trees used as strings after they are beaten into fibres. [ତୁ—ଯାଗରେ ଦ୍ଵିଜେ ନ

ପାଇଲେ ସୋମ ଲଇ । କୃଷ୍ଣିଂଦ୍ର ମହାଭାରତ. ବନ]

[ତୁ—ଏହା ହାତ ଛଣ ଓ ଦତା ଅଛି ବକା ହୁଏ] ୪।

ମାଲପୋରା ପିଠୁଳି (ସଂ. ଲେହ) ମାଲପୁଆଥକ ଉଥର ହେବାପାଇ

ଲେହ ପ୍ରସ୍ତୁତ ପିଠୋରୁ—4. A paste made for preparing Malapu etc.

ଲଙ୍ଘ—ବୈଦେ. ଥ. କ୍ର. (ସ. କମ୍ ଧାରୁରୁ ଲଙ୍ଘବା କିମ୍ବାର

La-iñ ଅଶମାପେକାରୂପ)—ନନ୍ଦ ହୋଇ; ନନ୍ଦ—Bending;

ଲଙ୍ଘ ଲଙ୍ଘଥା(କା) } ଅନ୍ୟ ବିଶରୂପ stooping, [ତୁ—

ଲଙ୍ଘଥା(କା) } କରିପୋଡ଼ି ଲଙ୍ଘ ଜଣାଇଲା

କୁଞ୍ଜୋ ବେଳେ, କୁଣ୍ଠଳ କମ୍ପୁଥିଲ ତା ଗଣ୍ଠ ମଣ୍ଠଲେ ।

ନମାହୁଆ କୁଣ୍ଠିତ. ମହାଭାରତ. ଅଦ୍ୟ ।] ଦେ. ବିଶ—

ନନ୍ଦଶ୍ଵର; ନନ୍ଦପୁଷ୍ପ; କୁତା—With a stooping body; hunch-backed; having the upper

part of the body bent.

ଲଭି ଗୁରୁବା—ଦେ. କି (ସ. ନମ୍ ଧାରୁ)—ଗୁରୁବା ବେଳେ
Laiñ chālibā—ଚାଲିବା—To walk with a stoop.

ହୁରେଚାଳା ନମ(ଲବ)କର ଅଳନା

ଲଭି ପଡ଼ିବା—ଦେ. କି (ସ. ନମ୍ ଧାରୁ)—ଅବନତ ହେବା—
Laiñ pardibā—To bend down.

ହୁରେପଡ଼ା ଲବ(ନମ)ଜାନା

ଲଭିବା—ଦେ. କି (ସ. ନମ୍ ଧାରୁ)—୧। ଅବନତ ହେବା; ନିମ୍ନକୁ
Laiñbā ବନ୍ଦ ହେବା—1. To bend down; to
ହୁର୍ମୀ; ମୁହ୍ମୀ �stoop down. [ଉ—ପେର୍ଷ ଲୋକଟି
ନମନା, ଲେବନା ଫୋଖ ଉପର ନ ପାଇ, ଲଞ୍ଚେ ତାରୁ ଲୁଅଂଜାରା
କାର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ । କୃଷ୍ଣବିଦ୍ଵା. ମହାଭାବତ ଉତ୍ସମୋର ।]
୨। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ବଶଦା ସ୍ଥିକାର
କରିବା—2. (figurative) To acknowledge
submission to any one. ୩। ବନ୍ଦ ହେବା—
3. To be bent. ୪। ନିମ୍ନତା ପ୍ରକାଶ କରିବା;
ବିନନ୍ଦ ହେବା—4. To exhibit humility. ୫।
(ପଦ୍ଧତି) ଗ୍ରହଣ କରିବା; ଦେନା କରିବା—5. To
accept; to mind. [ଉ—ଭାବର ଭାବ
ହୁବେ ଲାଇଁ, କରୁଣା ସିନ୍ଧ, ଭାବଗ୍ରହଣ । ଜଗନ୍ନାଥ,
ଭାବବତ ।]

ଲଭି କାନ—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ମଲପୁର, ଲଭିଆ) ବି—ନୋଳିକାର—
Lai kāna The ears which have worn rings.

ଲଭି ଖର୍ଦ୍ଦୁ—ଦେ. ବି—ଶିରୁମାନଙ୍କ ହାତରେ ପିକାଣିବା ଏକପ୍ରକାର
Lai khardū ସବୁ ଭବାବୁର ରୁଣା ହୋଇଥିବା ହାଲିକା

ଶତାର ବାଲୀ ଖର୍ଦ୍ଦୁ—A bangle of twisted slender
ପଦ୍ମଆକା ବଲିଆ �creeper made for infants.

ଲଭଣ(ଷ, ଖ୍ୟ, ଛ)ଣ—ଗ୍ରା. ବି—୧। (ସ. ଲକ୍ଷଣ) ଲଭଣ (ଦେଖ)

Lai kha(ksha, khya, chha)nā 1. Lakshmaṇa
ଲକ୍ଷମନ (See) [ଉ—ଅମ୍ବ ଅଙ୍ଗ ରୁ କରିଣ; ଅଯୋଧ୍ୟାକ
ଲଭନ,ଲଭନ ଏହିମଣ, ଶୀଘ୍ର ଯାଥ—ଅହେ ଲଭଣ । ଶିଶୁନାଥ.

ଲଭଣ(ଖ)ଣିଆ } ବିତ୍ତପୁରମାୟଣ ।] ୨। (ସ.
ଲଭଣ(ଖ)ଣିଆ } ଲଭଣ (ଦେଖ)—2.
ଲଭଣ(ଖ)ା } ଅନାଦର୍ଥକରୂପ Lakshān (See) ୩।
ଲଭଣ ନାମକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଡାକ

ନାମ—3. A name for calling Lakshmaṇa

ଲଭି ଗଣ୍ଠି—ଦେ. ବି (ସ. ଲଭି ଗଣ୍ଠି)—୧। ଲଭାବୁ ବତା ଗି

Lai gaṇṭhi ଗୁଣ ଅଧିକୁ ରତ୍ନ ପକାଯାଇ ଥିବା ଶୈ—1.
ଶତାରଗ୍ନିଟ ତାରଗ୍ନିଟ ତାରଗ୍ନିଟ ତାରଗ୍ନିଟ ତାରଗ୍ନିଟ

ପଦ୍ମଆକା ଗାଁଠ split bamboo in with strings got
from plants ୨। ଗୁଲରେ କୁଆଣ କରିଯାଇ ଥିବା
କୁଣ୍ଡକୁ ପେର୍ଷ ବତା ଟାଣେ ଧରିଥାଏ ତାରୁ ଘରର ଗୁଳ

ସଙ୍ଗେ ଦୃଢ଼ କର ବନ୍ଧିଥିବା ଗଣ୍ଠ—2. The knot with which the split bamboo put
over the straw of the thatch is

fastened to the bamboo framework
below it.

ଲଭ ପଲା(ଲା)ଣ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ିଜାତ) ବି (ସ. ଲଭା ପଲାଣ)—
Lai palā(ପଲା)ଣ ଖୁବ୍ ସାନ ସାନ ପର ଓ ସାନ ସାନ ପଲା

ବିଷ୍ଣୁ ଏକପ୍ରକାର ଲଟାକ ପଲାଣ ପକ୍ଷ—A species
of Palās tree having smaller leaves
and smaller flowers.

ଲଭବା—ଦେ. କି (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ଧତି) (ସ. ଲା ଧାରୁ)—୧।
Laiba ଧାରଣ କରିବା—1. To hold. ୨। ଉ—

ଲୋଗୋ ଯେସକେ ସବଶକ୍ତି ଲଭ, ବିବସ ଅନ୍ତେ ସ୍ଥାଣ ଶୋଇ,
ଲୋଗନାଥ. ଭାଗବତ । ୩। ଦେଖିବା; ନେବା—

2. To take. [ଉ—ମୋହର କମିଶଳ ଲଭ,
କରୁ ଲଭବ ପର୍ହି ତହିଁ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ । ୪।
ଗ୍ରହଣ କରିବା; ଅବଲମ୍ବନ କରିବା—3. To observe;
to follow. [ଉ—ପ୍ରାଣିଙ୍କୁ ବରନ ନ କହ, ମରନ
ବୃତ୍ତରୁ ସେ ଲଭ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।]

ଲଭ ବାହାଡ଼ା—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ିଜାତ) ବି (ସ. ଲଭାହାଡ଼ାକ)—
Lai bāhārdā ଲଭା ବିଶେଷ—A kind of creeper.

୩୬—ଏହାର ତେର ମାଟ ରତରେ ବହୁତୁଳ ଶାଖା
ମେଲାଇ ମାତ୍ର । ଏ ଲଭା ପଢ଼ିଥ ବୁମିରେ ହୁଏ । ଏହି
ଲଭାରୁ ହାଣିଦେଲେ ତେବେବୁ (ଭୁରୁଷତରୁ) କୁଥୁମ୍
ଦିଏ ।]

ଲଭ—ଗ୍ରା. ବି—ଲହୁ (ଦେଖ)—Lahu (See). ପ୍ରାଦେ
Lau (କଟକ ସହର ଲହୁର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବ; ଲ ପ୍ରାକରିତିରେ ଲ
ଭିତାରଣ)—ସଖ୍ୟା କାରକ ବି ଓ ବିଶ—ନବତି; ନବେ
—Ninety.

ଲଭଥ—ଦେ. ବି—ପଣ୍ଡିତଶେ—A kind of bird. [ଉ—
Laua ବଣୀ ବିଷକ୍ତ ପ୍ରଣ୍ଟୁତ ଲଭଥ । ପ୍ରାଚୀ. ପଢ଼ାପ
ପଣ୍ଡିତଶେ ।]

ଲଭାଜିମା—ଦେଖେ. ବି (ଅ. ଲଭାଜିମ; ପା. ଲଭାଜିମାତ୍)—
Lauhājimā ଉପକରଣ; ଅବଶ୍ୟକ ସାମଗ୍ରୀ)—୧।

ଲଭାଜିମ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧରେ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ଜିଜିଷ୍ପଦ୍ଧତି
ଲଭାଜିମ ବା ଉପକରଣ—I. Necessary articles.

(ଲଭାଜିମାତ୍—ଅନ୍ୟତ୍ରପ୍ରକାର) ୨। ନାମକତ; କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ
ଲଭାଜିମା (ସଥା—ବିବାହ, ପାଶାଅବ ।) ଉପଲବ୍ଧରେ

ଜମାହତ ଲୋଡ଼ା ହେବା ଅନୁର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ, ପଥା—ମସାଲ
ବକସୀମ ଧରିବା ଲୋକ, ସବାର କାନ୍ଦେଇବା ଲୋକ; ଗାଳ

ବକସୀମ ବକ୍ରିବା ଲୋକ—2. Attendants, such
as, torch-bearers, palki-bearers, drummers
requiried on occasions of marriage
or other festival. ୩। ଅନ୍ୟତ୍ରପ୍ରକାର
ମାନଙ୍କୁ ଦିଅନ୍ତିକା ବକ୍ଷିପ୍ତ—3. Tips paid to
attendants.

୪। (କରିବାର) (ହାଇକାଟରେ ପ୍ରତିକିଳିତ ଶବ୍ଦ)—

ମନ୍ଦମାରେ ବିବାହୀୟ ବିଷୟ ଜଜମାନଙ୍କଙ୍କରୁ ଶୁଣାଣି
ହେବା ପୂର୍ବରୁ ମନ୍ଦମାରେ ପରମାନନ୍ଦ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ
ଅନୁପୂର୍ବକ ବ୍ୟବସ୍ଥାମାଳ ବା ତତ୍ତ୍ଵାବର—(ଯଥା—ଅପର
ପଞ୍ଚ ଉପରେ ସମନ୍ତବ୍ୟ ବା ଲୋକେସ୍ ଜାର କରିବା ପାଇଁ
ମିଥିତ ଦାଖଲ, ଶପା ଓରା ଦାଖଲ, କୋଟପିସ୍ ଦାଖଲ);
ମନ୍ଦମାରେ ଦାଖଲ ବିଶ୍ୱର ହେବା ପୂର୍ବରୁ ପଞ୍ଚ-
ମାନଙ୍କ କରଣୀୟ ବାଜେ ବା ଅନୁଷ୍ଠାନିକ କର୍ମମାଳ—

4. The preliminary steps to be taken
by parties to enable the court to try
the claim in any suit; lawazima.

ଲେଖକ—ବୈଦେ. ବି—(ପା. ନୌକର; କୁଳ. ସ. ଲୋକ)—

Laukara ନୌକର; କୁଳ; ଉତ୍ସ; ଅନୁତର—

ଚାକର, ନକର ନୌକର Servant; attendant.

ଲେଖକ ରୂପର—ବୈଦେ. ବି—(ଏକାର୍ଥ ସହଚର)—(ପା-

Laukara chākara ନୌକର+ରୂପର—ରୂପର ବାକର-

ଚାକର ବାକର ନୌକର ଚାକର Attendants.

ଲେଖକ(କି)ର—ବୈଦେ. ବି—(ପା. ନୌକରୀ)—ନୌକର; ରୂପର-

Lauka(ki)ri Service; serving for pay.

ଚାକରୀ, ନକରୀ ନୌକରୀ

ଲେଖକ—ଶ୍ରୀ. ବି—(ସ. ନୌକା)—ନୌକା—

Lauka ନା ନାନ Boat.

ଲେଖକ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ପଦ୍ଧ)—[ସ. ଲୋକିବ]—ଲୋକି—

Laukika ଲୋକିକ ଲୋକିକ Popular.

[ଉ—ଅନ୍ତାନାନ୍ୟ ଲେଖକର ପଦାର୍ଥ ସହଚରେ । କୃଷ୍ଣବେଦ.

ମହାଭାରତ ଅଧି—]

ଲେଖକ [ଇତ୍ୟାଦି]—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଲେଖକ [ଦେଖ]—

Lauṭa (etc) Leuṭa etc (See)

ଲେଖତ୍ତା—ଦେ. ବି. (ଅଣ୍ଣିକ) —ଲେଖତ୍ତା (ଦେଖ)

Laurdā Lahurdā (See)

ଲେଖତ୍ତି—ଦେ. ବି.—[ସ. ଲବୁଡ଼; ଲବୁଟ]—୧ । ଲେଖତ୍ତି [ଦେଖ]

Laurdi ଲାଡି ଲାଟି 1. Naurdi (See)

[ଉ—ରୂପନ୍ତି ପରଭାତକୁ ଲେଖତ୍ତି ଦେବ ଦିବ ଗାନ୍ତି;

ଅରମନ୍ୟ. ବିଦର୍ଘ ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ।] , । [ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରୟୋଗ]

ଗୋରୁମାନଙ୍କ ହଞ୍ଚାଦିଶେଷ; ଦଶ କୋଟ ଗୋରୁଙ୍କ ପଲ

ବା ସମର୍ପି—2. A herd of a hundred million

of cows.

[ବ—୧୦୦୦ ଗାନ୍ତି—୧ ଗୋଷ୍ଠୀ

୧୦୦୦ ଗୋଷ୍ଠୀ—୧ ପଲି

୧୦୦ ପଲି—୧ ଲେଖତ୍ତି

୧୦୦ ଲେଖତ୍ତି—୧ ମହାଶ୍ଵର—ସାରଳା ମହାଶ୍ଵରତି]

ଲେଖତ୍ତି ଖେଳ—ଦେ. ବି—ଲେଖତ୍ତି ଖେଳ [ଦେଖ]

Laurdi kheļa Naurdi kheļa (See)

ଲାଟି ଖେଳ ଲାଟିଖେଳ

ଲେଖା ବିଶ—ପ୍ରାଦେ. [ଗଞ୍ଜାମ. ‘ବିଶ’ ଶବ୍ଦ ସମେ ସହଚର ବୁଝେ

Laundā bibhā ବିଶବୁଦ୍ଧ]—ବିବାହାଦି ଉସ୍ତବ—

Festival.

ଲେଖା ଗଜପତି—ଦେ. ବି—ଲେଖା ଗଜପତ ନନ୍ଦପୁର ପାତୀଳ

ଲାନ୍ଦାପତ୍ରିକ ଉପାଧି—Title of some of the

Rajas of ancient Nandapur(now Jeypore) of Utkal.

[ବ—ଶ୍ରୀଶ୍ଵର ଶୋଭାଶ ଶତାବୀର ଶେଷ ପାଦରେ ପାତୀଳ ନନ୍ଦପୁର ବିଶର ରାଜା ବିଶନାଥ

ଗଜପତିଙ୍କ ବିଶଧରମାନେ ‘ଲେଖା ଗଜପତ’ ନାମରେ

ଅଭିହତ ହେଲେ ଓ ଉତ୍କୃତ ଉପାଧି ସହିତ ଗୋଲକୁଣ୍ଡା

ନିକାମ୍ ଉତ୍କୃତ ମୁଲକ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହାତଗଣ୍ଠକ ବାଦସା ଉପାଧି

ମଧ୍ୟ ଧାରଣ କରେ । ଅଦ୍ୟାବିଧ ତାଙ୍କ ବିଶଧର (ଜୟୟର

ମହାଶ୍ଵର)ମାନେ ଏହି ଉପାଧି ନିଜ କିରର କନ୍ଦପତ୍ର କାମାନଙ୍କରେ ବିଶଧର କରୁଥାନ୍ତି ।—

ଶ୍ରୀମନ୍ ମହାମଣ୍ଡଳେଶ୍ୱର ମହୋଗ୍ରପତାପ ବିଶମ ସମର

ଶ୍ରୀ ବିଜୟ ବିରଧିଶାର ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦିଶା ଗଜପତ ହାତଗଣ୍ଠ

ବାଦସା ଲକ୍ଷେ ସାଜା ମୁଲକମଣି ଶ୍ରୀ ବିଶଧରମାନ ମହାଶ୍ଵର

ଶ୍ରୀ ଗର୍ବ ସାରବର ।’

ଜୟୟରମରେ ବିର୍ଦ୍ଦମ ମିତ୍ରଥବା ପ୍ରାଚୀନ ତାଳପତ୍ର

ପୁତ୍ରକମାନଙ୍କରୁ ପୁଷ୍ପରେ ଜୟୟର ସ୍ବାଜାମାନେ ପାତ୍ରଥବା

ସମ୍ମାନ ମଧ୍ୟରେ ପୁଷ୍ପ ସାଜ । ଜୟୟର ସ୍ବାଜାମାନଙ୍କର ‘ଲେଖା

ଗଜପତ’ ପଦ ଶ୍ରୀବାର କରୁଥିବାର ପୁମାନ ମିତ୍ର ଅଛି—

କୁମାର ଶ୍ରୀ ବିଦ୍ୟାଧିତ ସ୍ଵର୍ଗଦେଶ—ଭାବୁଳ ସାହିତ୍ୟ—

୧୩୪ ଅଷ୍ଟାତ୍ମା]

ଲେଖଣି - ଦେ. ବି—[ସ. କବନାତ]—ଲେଖଣି; କବନାତ; ଦହୁ ମୁହଁ-

Launji ନମୀ ନେତ୍ର ଯାଇ ସେଥିରୁ ଯେଉଁ ଦୁଚୋଷ୍ଟାଦକ

ଚିକଣ ଲେହବକ୍ ସାର ବାହାରେ—Butter.

ଲେଖଣିଆ—ଦେ. ବିଶ—କବନାତ ପର କୋମଳ—

Launja As soft as butter,

ନମୀର ମତ ନେତ୍ରକା ଜେସା

ଲେଖଣିକ—ଗ୍ରା. ବିଶ (ସ. ନବତଳ, ନୃତଳ)—ନୃତଳ, ନୃଥ—

Lautana ନୂତନ ନୟ New.

ଲେଖଣୁଣି—ଦେ. ବି—ଲେଖଣୁଣି (ଦେଖ)

Lauruṇi ନରନ ଲାହରନୀ Nauruṇi (See)

ଲେଖଣୀ—ଦେ. ବିଶ. ଶ୍ରୀ (ସ. ନବ ବା ଲୋକିଲ୍ୟ)—୧ । ନବନା (ଶ୍ରୀ)-

Lauli 1. New. , । କୋମଳ (ଶ୍ରୀ)—2. Soft;

ଶୁକୁମାରୀ କୋମଳ tender. * । ପଚଳା (ଶ୍ରୀ) —

3. Thin. ♀ । ଯୁକ୍ତା—4. Youthful; young (woman) * । ପଚଳାଶ୍ଵରବିଶ୍ଵି—5. Slender-

bodied. ♀ । କୋମଳଶ୍ଵରବିଶ୍ଵି—6. Soft-bodied.

ଲୁଲୁ ବ୍ୟସ—	ଦେ. ବ (ଶ୍ରୀମାନଙ୍କ ପନ୍ଥରେ);—ସୁବାବ୍ୟସ; ସୁବାକାଳ;
Laulibayasa ସ.	'ଲୋଲୀ ନବ ଯୌବନ— Youth; young ନବଯୌବନ ଜ୍ଵାନୀ age (of females)
ଲୁଲୁ ବ୍ୟସ—	ଦେ. ବିଶ. ଶ୍ରୀ—ସୁବଜ; ସୁବା ବ୍ୟସ— Lauli bayasi Youthful (woman).
ନବଯୌବନ ନବଜ୍ଵାନ(ନୀ)	
ଲୁ(ହୁ)ଲୁଆ(ହା)ଣ(ନୀ)—	ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଲୋଲୀତ); ରକ୍ତଚରିତ— Lau(hu)luā(hā)nā(nī) ରତ୍ତାତ—Stained with ରତ୍ତାତ ଲୋହଲୁଆନ blood. (ସତୀ—ସେ ମାତ୍ର [ଲୁ(ହୁ)ଲୁଆ(ହା)ଣ(ଅନ୍ତରୂପ] ଆଜ ଲୁଲୁଆଣ ହୋଇଗଲା ।) ଦେ. ବ—ଲାଲୁଆଣ (ଦେଖ)— La-a luāṇi (See)
ଲୁଲୁଆ—	ଦେ. ବ—ଲୋଲୀଆ (ଦେଖ)—Laułyā (See)
Laułyā	(ଭ—ଲୁଲୁଆରେ ଶାଶ ହାର ବଳେ ଗଲ କୋମତା କୋମଲପନ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ପକ ମୁକ ହେଲ—ଶାଶିକ କବତା ।)
ଲେ—ଗ୍ରା. ବ (ସ. ଲୟ)—ଲୟ (ଦେଖ)—Laya (See)	
Lae	(ଭ—ଥୋକାଏ ଧାଳ ପୋଇଲେ; ରହିଲେ ପୋତା ଶର ଲୟ ପ୍ରମ୍ପ ପ୍ରାୟେ—ପ୍ରାତି. ନିର୍ବିଜନାହାସି ।)
ଲେ କରିବା—ଗ୍ରା. କି—ଲୟ କରିବା (ଦେଖ)	
Lae karibā	Laya karibā (See)
[ଲେ ରଖିବା, ଲେ ଲବା(ଗେ)ଇବା—ଅନ୍ତରୂପ]	
ଲେକରା ଲୟକରନା (ରଖନା, ଗାନା)	
ଲେନ—ବେଦେ. ବ (ଭ. ଲେନନ୍ତି)—ଲେନନ୍ତ (ଦେଖ)	
Laen	ଲାଇନ ଲୈନ Lain (See)
ଲେନ କିଲାଟ—ବେଦେ. ବ (ଭ. ଲଙ୍କ, କୁଥ୍)—ଲଙ୍କିଲାଟ (ଦେଖ)	
Laen kilāt	Lang-kilāt (See)
(ଲେନକାଟ—ଅନ୍ତରୂପ) ଲଙ୍କାଥ ନନ୍ଦିଲାଟ	
ଲେଷ୍ସ— ଦେ. ବ (ସ. ଲୟ)—୧. ଲହଣ (ଦେଖ)—	
Laes	1. Lahas (See) , 2. Layas (See)
୨.—ସ. ବ (ତତ୍ତ୍ଵ) ପୃଥ୍ଵୀ ଦେଖକ ସାକମନ୍ତ୍ର—(Tantra)The	
Lam	key sound in the esoteric formula for invoking the Earth-goddess.
ଦେବେ. ବିଶ (ଭ. ଲଙ୍କର ଅଶୁକ ରତ୍ତାରଣ)—ଲଙ୍କ	
ଅଶୁକ ଲଙ୍କ ରତ୍ତାରଣ (ଦେଖ)—Laing etc (See)	
ଲଙ୍କିଲାଟ—ବେଦେ. ବ (ଭ. ଲଙ୍କ, କୁଥ୍)—ଲଙ୍କିଲାଟ (ଦେଖ)	
Lamkilāt	Lang kilāt (See)
ଲଙ୍କା—ହାଦେ (ସମଲପୁର) ବ—ରଧ୍ୟା—	
Lamିତା	Hyena.
ଲଙ୍ଗ ହେବା—ଦେ. କି—ଲଙ୍ଗ ଲଙ୍ଗ ହେବା (ଦେଖ)	
Lamilam heba	Lang laṅga heba (See)
ଲଙ୍ଗା—ପ୍ରାଦେ—(ସମଲପୁର) ବ. ଓ ବିଶ.—(ଭୁବ. ହ. ଏହି	
Lañduā	ଶକ ଏହି ଅର୍ଥରେ) —ନିଷମୀ ଲେବ— A vagabond; a loafer.

ଲକ୍(ଧାରୁ)—ସ.—୧. ଆସଦନ କରିବା—1. To taste. ୨.
Lak (root). ପାଇବା—2. To get. କି । ଅଛାଦନ
କରିବା—3. To cover.

ଲକ—ବେଦେ. ବ.—(ଭ. ଲକ୍) —୧. ତାଙ୍କ; କୋଲପ—
Lak ଲକ ଲକ Padlock.

, । କେନାଲରେ ଉଚିତର ଅଂଶରୁ ନିମ୍ନତର
ଅଂଶରୁ ବୋଟ୍ ଅବ ଯିବା ଅସିବା କରିବାପାଇଁ
ସୁବୋଧିତରେ ନିର୍ମିତ ପ୍ରକୋଷ୍ଠ ବିଶେଷ—2. Lock
of a canal with a sluiced gate at the
point of change of level. [ଭ—କେନାଲ
ମଧ୍ୟରେ ବୋଟ୍ର କୋଠର ନିର୍ମିତ ହୋଇ ତାହାର ଦୂର
ପାଇରେ ବଡ଼ ବଡ଼ କବାଟ ଲାଗିଥାଏ । ଦୂର କୋଠର
ଭିପର ପାଇରେ କେନାଲ ତଳର ପତ୍ରର ତଳ ପାଇର
ପତ୍ରର ଅପେକ୍ଷା ଉଚିତର ଥାଏ । ପ୍ରଥମେ ଉଚିତର କେନାଲର
ତଳର ସମାନ ପତ୍ରର କର, ସେ କୋଠରୁ
ପାଣେକୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଖାଲସ କର କିମ୍ବ କେନାଲର ପାଣିର
ପତ୍ରର ସଙ୍ଗେ ସମାନ କରିପାଏ । ନିମ୍ନ ପତ୍ରର ସଙ୍ଗେ
କୋଠର ପାଣିର ପତ୍ରର ସମାନ ହୋଇଗଲେ, ତଳ
ପାଇର କବାଟକୁ ଖୋଲ ଦେଇ କୋଠକୁ ତଳ ଅଢ଼କୁ
ବାହାର କର ଦିଅସାଏ । ପୂଣି ତଳାକ୍ତୁ, ବୋଟ୍ ଅସିଲେ
ଏଥୁର ବିପରୀତ କୌଣସି ଅବଲମ୍ବିତ ହୋଇ, ଅର୍ଥାତ୍
ବୋଟ୍ କୁ ସେ କୋଠରେ ଉତ୍ତି ବରୁ ଯାଇ ତଳ କବାଟ
ବନ କର କୋଠର ପାଣେକୁ ଭିପର କେନାଲର ପାଣିର
ପତ୍ରର ସଙ୍ଗେ ସମାନ କରିପାଇ କୋଠକୁ ଭିପର ଅଢ଼କୁ
କରି ଦିଅ ପାଏ । ଏହି କୌଣସିଯା ଜଳ ପ୍ରକୋଷ୍ଠକ
'ଲକ' ବୋଲିପାଏ । ରଙ୍ଗରେ 'ଲକ' (Lock)
କରଇ ଅର୍ଥ କୋଲପ । ଏ କୋଠରେ ଦୂରଥାତ୍ତ୍ଵ
କୋଲପ ପଡ଼ି ପାଣିକୁ ଅବରୋଧ କରିପାରୁ ଏହାକୁ
'ଲକ' ବୋଲିପାଏ ।

ଦୂରଥାଗର ଓ ଆରକ ସାଗର ମଧ୍ୟ 'ସ୍ଵର୍ଗ'
କେନାଲରେ ଏବ ଅଟ୍ଲକ୍ଷେକ୍ତ ଓ ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହିମାଗର
ମଧ୍ୟ 'ପାନାମା' କେନାଲରେ ଜାହାଜ ଯିବାଅବେବା ପାଇଁ
ଲକ୍ମାନ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥାଏ ।] [ଲକ୍ପେଲ—ଅନ୍ତରୂପ]

ଲକ ଅପ୍—ବେଦେ. ବ.—(ଭ. ଲକ୍ ଅପ୍) —ହାକଟ; ଯେଉଁଠାରେ
Lak-ap ଦେବା ଦୂରଥାତ୍ତ୍ଵ ଅରପୁଣ୍ଡ ବ୍ୟକ୍ତମାନଙ୍କୁ ବନ କର
ନକ ଅପ ଲକ ଅପ ରଖା ଯାଇଥାଏ—Police lock-up.

ଲକ କିପ(ପା)ର—ବେଦେ. ବ.—(ଭ. ଲକ୍କାର୍ପାର) —କେନାଲ
Lak kipa(pā)r ଲକ୍କରେ ନୌକାମାନଙ୍କୁ ପାଇ ଉତ୍ତାର କରିବ
ନକକୌପର ଲକକୌପ୍ ନୌକାଧୟ ମାନକଠାରୁ ମାସୁଲ ଅଦ୍ୟ କରିବା
କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯନ୍ତ୍ର କରିବା—Lock keeper.

ଲକ୍ ଖାତୀ—ବେଦେ. ଡ.—(ଇ. ଲକ୍+ଥ, ଖାତୀ) —ଲକ୍
Lak khātsi ପୋଲର ବକାଟମାଳକୁ ବହ ବହ ଏ ପିଣ୍ଡାର
ଏକ ଖାତୀମୀ ଲକ୍ ଖାତୀ ଛନ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ଗୌବା ଅବଶ୍ୱ
ପୂର୍ବର ବାହାର ବହ ଦେବା ପାଇଁ ନିସ୍ତର୍ଣ୍ଣ ବୁଦ୍ଧି—

Menial servants engaged in a lock.

ଲକ୍ ଠକ୍ ହେ. କ୍ଷ. ବଣ—ବେଳ ଠୋକ୍ (ଦେଖ)

Lak-ṭhak Rok ṭhok (See)

ଲକ୍ ବଣ—ସଫୁରୁଷେ; ଅବଶ୍ୱ—

Fully; very.

ଲକ୍ ଠକ୍ ବାହାପିଆ—ଦେ. ବ. ବଣ ଓ ବଣ. ପୁ—ଅବଶ୍ୱ ରୁକୁଳା
Lak ṭhak bāhāpiā ବା ମିହା—Downright liar.
ଭାବା ମିଥ୍ୟାବାଦୀ [ଦ—ସେଇ ବନ୍ଦୁ ମିହ କଥାରୁ ଏପର ବନେଇ
ବାହାମୁଦ୍ରା ଚାନେଇ କହେ ସେ, ଶୋଭାମାନେ ତାର ସତ ବୋଲି
[ଲକ୍ ଠକ୍ ବାହାପିଆ—ସୀ] ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି, ତାରୁ ଲକ୍ ଠକ୍
ବାହାପିଆ କହନ୍ତି]]

ଲକ୍ ତଣ୍ଡେ(ଣ୍ଡ)ଲ—ଦେ. ବ [ଇ. ଲକ୍+ତ୍ର. ଟଙ୍କ(ତଙ୍କ)ଲ;
Lak tanḍe(ṇḍa)I ରେ.ଟଣ୍ଡଲ]—ଲକ୍ ଖାତୀମାଳକ ମଧ୍ୟରେ
ଲକ୍ ତଙ୍କେ ପିଥାକ ଖାତୀ—The head menial servant
ଲକ୍ କାଟଙ୍କେଲ କାଟଙ୍କେଲ
(ଲକ୍ ମାଳାର—ଶୁଦ୍ଧବୃତ୍ତ)

ଲକ୍ ବାବୁ—ବେଦେ. ବ (ଇ. ଲକ୍+ପା. ବାବୁ)—ହାତିଯୁ ବା
Lak bābu ହନ୍ତୁ ଲକ୍ ବିପର୍ଦ୍ର—An Indian or Hindu
ଲକ୍ ବାବୁ ଲକ୍ ବାବୁ lock-keeper.

ଲକ୍ ମାସୁଲ(ଲୁ)—ବେଦେ. ବ (ଇ. ଲକ୍ ଓ ପା. ମହୁଲ)—
Lak-māsul(lu) ବେଳାଇରେ ନିର୍ମିତ ‘ଲକ୍’ (ପୋଲ)ରୁ ଗୌବା
[ଲକ୍ମାଶ(ହା)ମୁଲ(ଲୁ)]—ଅନ୍ୟରୂପ ପାରଦେବା ପାଇଁ ବେଳାଇର
ମକମାସୁଲ ମାଲିକରୁ ଗୌବାଖଣ୍ଡକ ଦେବା ଶୁଣୁ ବା କର—
ଲକ୍ ମହୁଲ (ମାସୁଲ) Tollage realised at the lock
of canals from boat-owners

ଲକ୍ରା—ପଦେ (ବାମଣ୍ଡା) ବ—ପେଣ୍ଟର; ହେଟାବାବ—

Lak-rā Hyena; wolf.

ଲକ୍ ଲକ୍—ଦେ ବ (ଧ୍ୟନ୍ତକୁରଣ) —୧। ପତଳା ଓ ସବୁ କିନିଶ
Lak lak (ସଥା—ସବୁଆ ପତଳା ଖଣ୍ଡା)କୁ ଦଳଇଲେ, ତାହାର
ଲକ୍ ଲକ୍, ଲିକ୍ଲିକ୍ ଏ ପାଖକୁ ସେ ପାଖକୁ ନାହିଁଯିବା ଅବଶ୍ୱ—
ଲକ୍କାକ, ଲ୍ୟାଙ୍କେ 1. Brandishing or flourishing of
ଲଗବଗ a thin blade. 2। ଭାବ ବା ଭାବର ସିଦ୍ଧିଯିବା ପରେ
ଗଲାଜାନା ଅଧିକ ସବ କିଞ୍ଚିତ ଉପରେ ବସି ପାଣି କରିଗଲେ ତହିଁରୁ
ସେଇ ପୁଣ୍ଡରା ଶବ୍ଦ ବାହାରେ—2. The sound
made by rice etc. while boiling in the
pot after the water becomes lessened.
[ଦ୍ର—ଭାବ ଉପସ୍ଥିତ ପାଣିରେ ସିଦ୍ଧିଯିବା ପରେ ପାଣି କରି
ଦୋଇଗଲେ, ସେ ଭାବକୁ ନ ଗାଲିଲେ ଭାବ ଲକ୍କାକ
ଦ୍ଵୀପ, ଅର୍ଦ୍ଧାର୍ଦ୍ଧ ଶିଖି ସିଦ୍ଧି କଥିନିଅ ହୋଇପାଏ । ଭାବର
ମଧ୍ୟ ଏହିପର ଲକ୍କାକ ହୋଇ ଅଭିରକ୍ତ ଶୁଣରେ

ସର୍ବଯାଏ । ଏହାକୁ ଭାବ ଲକେଇ ହେଲ ବା ଭାବର
ଲକେଇ ହେଲା ବୋଲି କହନ୍ତି ।

ଲକ୍ତା ରସରୁ ମିମା ଲକ୍ତାଶିକୁ ଚାଲିବେ ବସାଇ, ସେଥିରୁ
ଚାଲିଯାଂଶ ମରଗଲେ, ତାହା ଲକ୍ତାକୁ ଶବ୍ଦ କରେ; ସେହି
ଲକ୍ ଲକ୍ ଶବ୍ଦରୁ କଣାପଡ଼େ'ପେ,ଭକ୍ତ ରସ ବା ଲକ୍ତାଶିକୁ
ପାଣି ମରଗଲ ବା ବାର୍ଷିକ ନିର୍ଜଳ ହେଲ । ଏହାକୁ ଭାବ
ଲକ୍କାକେଇବା କହନ୍ତି] ୩ । ପତଳା କିନିଶ (ପଥା—
ପତଳା ଟଣର ତକା, ପତଳା ସବାର ବାର୍ଷିଶ) ଉପରେ

ଲିକ୍ଲିକ୍ କକଳକ ବେଶି ଭାବ ଦେଲେ, ତାହା ଚିପି ହୋଇ ରିବା ଓ ଭାବ,
ବିମାଇ ଦେଲେ ଘୁଣି ପ୍ରତିଷ୍ଠାପକ ହେବା ଅବଶ୍ୱ—

3. The state of a thin thing receding under pressure and regaining its original position when pressure is removed.
[ଦ୍ର—ପତଳା ଟଣରକୁ ଚିପିଲେ ତାହା ଲକ୍କାକୁ ଦ୍ଵୀପ ।]

ଲକ୍କାକା(କେ)ରବା—ଦେ କ୍ଷ—ତଳ ମରଯିବାରୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଉପରେ ଭାବ
Lak-lak(ke)ribā ଭିଅଣ, ଲକ୍କାକା ବା ଲକ୍ତା ରସ ଲକ୍ ଲକ୍
ନଗବଗ କରା ଶବ୍ଦ କରିବା—To make a sound of being
ସନସନାନା overboiled (when water evaporates
through heat; said of rice or curry or
ୱାହୀ.) [ଦ୍ର—ବରତୁଣି ଭାବ ବି ପଲମ ଲକ୍କାକେଇଲୁ,
ପନ୍ଦର ହାତ ତର୍କେ ଶାଢ଼ି ମୋ କାହିବ ନ ଥାଇଲ । ତଥ ।]

ଲକ—ବେଦେ. ବ (ପା. କଣ) —ବୁଦ୍ଧ ଭକ୍ତାରବାବ ସୁତା—
Laka Thread for flying paper kites.

ଲକ ଶ୍ରୀକାମୁତ

ଲକଟ୍—ବେଦେ. ବ (ଇ. ଲକ୍କାଟ୍; ଗୀନଦେଶୀଯ ଭାବରୁ ଶୁଣାଇଲୁ; ତୁଳ
Lakaṭ ସ.ଲକୁତ =କେତେ ପତ) —ଗୋଲାପ ଜାମ ବର୍ଗର ଶେଷ
ଲକ କେଟେ ପତ ତରୁ ବିଶେଷ; ଲେକଟ—Loquat; a fruit
ଲୋକାଟ tree, Eriobotria Japonica. [ଦ୍ର—ଏହା ତାଳ ଓ
କାଥାନାର ଏ ଦେଶକୁ ଅନାତ; ବିଷନ୍ତ ବାଲରେ ପତ
ପାତେ । ପତ ଉଷ୍ଣ ଦ୍ଵାଲିବିଅ ଓ ଉଷ୍ଣ । (ଲୋକାଟ୍
ଦେଖ ।)

ଲକଟ—ଦେ. ବଣ. ଓ ବ—ନକଟ (ଦେଖ) —

Lakaṭa କଟି, ଏକରାତି ନନ୍ଦା, ଜରାସା Nakata (See).

(ଲକଟକ, ଲକଟେ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲକ(କୁ)ଡ଼ି(କୁ)—ଦେ ବ. (ସ. ଲକୁଡ଼ି) —କାଠ—Wood.

Laka(kka)rda(rdi), ଦେ ବଣ—କାଠ ପର ଶୁଣ—

ଲକଡୀ ଲକକଟ Dry like wood,

(ପଥା—ସେ ନ ଖାଇ ନ ପିଲ ଲକଡୀ ହୋଇଗଲିନି ।)

ଲକଢି ଖା(ଖୋଜ)(ମ)—ପାଦେ. (କଟକ ସହର) ଅ—କଟକ ସହରରେ
Lakardi jha(jhe)niga(ma) ମାଘ ପୁଣ୍ଡିମା କଳ ସକ୍ଷା
ବେଳେ ଅନ୍ତରୁକୁ ପାଇଁ ବଜାରବାସୀ ଟୋକାମାନେ
ବଜାରର ଗୁଡ଼ିମାଳକ କଟକରୁ ଭାବା ମାରିବା ବେଳେ
ଦୂର ଗୁଡ଼ କାଠରୁ ଦୂର ହାତରେ ଧର ୦କ ୦କ କର

ଲକାର ଚବାଇବା ପଦ—A sound repeated by young men of the town of Cuttack while striking 2 sticks together and begging pice from door to door to ignite the bonfire on the evening of Māgha fullmoon.

ଲକ(କା)ମ(ମା)ରିଚା—ଆ. କ—ଲକା ମରିଚ (ଦେଖ)
Laka(kā)ma(mā)richa Lankā maricha (See)
ଲକା ଲଙ୍କା ମିରିଚା(ଚିନ୍ହ)

ଲକର ଲକର—ଦେ. ଅ—ଲକ୍ ଲକ୍ (ଦେଖ)

Lakara lakara Lak lak (See)

ଲକଲ (ଇତ୍ୟାଦି)—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ ସହର) ବି—ଲକଲ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Lakal (etc) Nakal etc. (See)

ଲକ ଲକ—ଦେ. ଅ—ଲକ୍ ଲକ୍ (ଦେଖ)

Laka laka 1. Laklak (See)

୨। ଲଅକ ଲକ (ଦେଖ)—2. La-aka laka (See)

ଲକ ଲକା—ଦେ. ବିଶ—ଖୁବ୍ ପଚାର ଓ ସରୁ—

Laka laki Very thin and slender.

ଲକଲକେ, ଲିକଲିକେ ଲକଲକିଯା

ଲକସ—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ ସହର) ବି.—ବୈଦେ. ବି ଓ ବିଶ—ଲକସ
Lakasa (See)

ଲକସା—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ ସହର) ବି. ବୈଦେ. ବି ଓ ବିଶ—ଲକସା
Lakasā (See)

ଲକସି—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ ସହର) ବି. ବୈଦେ. ବି ଓ ବିଶ—ଲକସି
Lakasi (See)

ଲକସ୍ତକ—ଦେ. ବିଶ—୧। ଅନନ୍ତବାପନ; ବିଜୟସ୍ତକ; ବିଜନ—

Laka staka 1. Humble; submissive.
ମୂନ, ନିନ୍ଦା ଦୀନତ୍ତ୍ଵାଖିଯା[ଭ]—ଏହିଥାବାପରୁଣ୍ଡ ଅପକାଶ ଲୋକ, ମାନକୁ
ଅନୁସର ହୃଦୟ ଲକସ୍ତକ—କୃଷ୍ଣର ମହାଭାବତ. ବଳ ।]

୨। ଲାଲାୟୁକ—2. Hankering. କା। କମତରୁଥେ
ପ୍ରାର୍ଥନାକାଶ—3. Praying most humbly.

(ଭ—ରଜା ହିଅ ତାଗୋଡ଼ହାତ ଧର କେତେ ଲକସ୍ତକ
ହେଲା—ଅପ୍ରଣ୍ଣି ଦଶକୁମାର ଚରିତ ।) ୪। ନିଜକୁ
ଅପମାନିତ ମନେ କରୁଥିବା—4. Deeming one's

କାନ୍ତି ମିନତି self humiliated. ଦେ. ବି—
ଅନନ୍ତବାପନ ପ୍ରାର୍ଥନା; କେହିରା—Humble sub

mission or prayer,
Lakā staka

ଲକା(କୁ)—ବୈଦେ. ବି (ଆ. ଲକୁ)—ଲକା ପାରା (ଦେଖ)
Lakā(kū)

Lakāpārā (See)

ଲକା ଅମ୍ବ—ଦେ. ବି—ଲକା ଅମ୍ବ (ଦେଖ)
Lakā āmba

Lankā āmba (See)

ଲକା(କେ)ଇ—ଦେ. ବିଶ—ନକେଇ (ଦେଖ)
Lakā(ke)i

Nakei (See)

(ଗୁଡ଼ିଅ—ବିପରୀତ) ଲେକ୍ଟ, କାଇ କାଇ ଲାଇ

ଲକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କା—ନବେଇବା (ଦେଖ)

Lakā(ke)ibā Nakeiba (See)

କାଇ କାଇ ହେଲା ଲାଇ ହୋଲା

ଲକା(କୁ)ପାର—ଦେ. ବି (ଆ. ଲକୁ+ପ. ପାରବର)—ବୃତ୍ତ ପୁଲବିଶ୍ଚ

Laka(kū)pār ପାରବର—A sort of pigeon

ଲକାପାରମା ଲକାପାରବର with spreading tail.

[ଦ୍ୱ—ଏମାନେ ଶତକ ଓ ଦେବକୁ ଖୁବ୍ ପୂର୍ବରକରି

ବଲନ୍ତି ।]

ଲକାର—ସ. ଓ—‘ଲ’ ଅକ୍ଷର—

Lakāra The letter ‘ଲ’ (la)

ଲକ—ପ୍ରାଦେ (ସମଲୟର) ବି—୧। ପିତଳର ବଜା ପାତ ବା ବେଲ—

Laki 1. A large brass dish. ୨। ଧାରୁପାତ୍ର-

ଦିଶେ; ରଷଳ—2. A metal pot.

ଲକାରୀ—ଦେ. ବି—ଉତ୍ତମରୁପେ ଶିକ୍ଷି ହୋଇ ଚକଟା ହୋଇଥିବା

Lakia ପରବା ଉଥଣ—A well boiled and mixed

ଗନ୍ଧାତରକାରୀ ଲାନା up vegetable curry.

ଲକ(କେ)ଟ(ଟି)—ବୈଦେ. ବି [ଭାବ. ଲକେଟି]—ସୁନାର ଶେଷ ତାଦିନ

Laki(ke)t(ti) ପର ଚେପା ଫରୁଆ ବା ପଦବ—

ଲକେଟ ଲୋକେଟ Locket. [ଦ୍ୱ—ଏହା ଘରର

ତେଜରେ ଖୁଲାଥାଏ ।]

ଲକୁଚ—ସ. ବି (ଲକ୍ ଧାରୁ—ଅହାଦନ କରିବା+କର୍ମ. ଭତ)—

Lakucha କେତେଟ ପର ବର୍ତ୍ତିଲ ପ୍ରନବିଶ୍ଚା (ସ୍ତ୍ରୀ)-

[ଦ୍ୱ—ଅମ୍ବୋନେ ଘେରିଥିବା ପରିବାହ କଳ

ପର ଦିଗରେ ତୋହର ଲକୁଚକୁ ରେ । —ବର୍ତ୍ତୀଣୀ

ସରୀର ।]

ଲକାୟା—ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ)—ବି—ଗୁଡ଼ ମିଶିଥିବା ପରବା ଉଥଣ—

Lakkāyā A curry sweetened with sugar.

ଲକତକ—ସ. ବି (ଲକ୍ ଧାରୁ—ଅହାଦନ କରିବା+କର୍ମ. ତ=ଲକ୍

Laktaka + ସାଥେ. ବି—୧। ଛିଣ୍ଡା କବା; ଆଣ୍ଟିବା;

କେତେବ୍ରା; ଲତାବନା—1. Rags. ୨। (+ କରଣ

ତ+କ) ଅଳକୁକ; ଅଳବା—2. Lac dye.

ଲକ୍ଟିକା—ସ. ବି—ହୃଦୟପଥ; ମୁଗ୍ରଶୋଧକା—

Laktikā A lizard (Apte).

ଲକ୍ଷ(ଧାରୁ)—ସ. —୧ ଦେଖିବା—1. To see; to observe. ୨।

Laksh (root) ଚିହ୍ନ କରିବା—2. To mark. ୩। ସୁରକ୍ଷା

କରିବା—3. To indicate; to hint.

ଲକ୍ଷ—ସ. ବି (ଲକ୍ ଧାରୁ+କର୍ମ. ଅ)—୧। ଶତ ସହ୍ୟ ସଙ୍ଗ୍ୟ—

Laksha 1. A hundred thousand. ୨। ଶରବ୍ୟ;

ଲକ୍ୟ—2. Terget; mark. ୩। ପ୍ରବନ୍ଧନା;

ଗୁରୁତ୍ୱ—3. Fraud. ୪। ଛଳକା—4. Excuse.

+ । ବ୍ୟାଖ୍ୟା—5. Explanation. ୨ । ଦୃଷ୍ଟି—
6. Vision; sight. ୩ । ଗୋଡ଼ (ହ. ଶ. ୧)—
7. Leg. ୮ । ଚିତ୍ର (ହ. ଶ.)—8. Mark
୯ । ଅଭିର ଏକ ପ୍ରକାର ସହାର [ହ. ଶ. ୧]—
9. A kind of formal withdrawal of a weapon. ୧୦ । ସେହି ବସ୍ତୁ ପ୍ରତି କୌଣସି
ଅଣ୍ଠେ ବସ୍ତୁମାତ୍ର [ହ. ଶ.]—10. A thing or
matter to which allusion is made.
୧୧ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ [ହ. ଶ.]—11. Aim; object.
୧୨ । ଅନୁମେୟ ବସ୍ତୁ ବା ବିଷୟ (ହ. ଶ.)—12.
Anything inferred. ୧୩ । ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ (ହ. ଶ.)—
13 Figurative meaning. ଦେ. ବି—[ସ.
ଲକ୍ଷ୍ୟ]—୧ । ଭୂଳକା; ଉପମା—1. Comparison.
[ହ—ବିରତଲେ ଲକ୍ଷ, ତିର ସଙ୍ଗେ ରକ୍ଷଣ୍ଗୁ—ରକ୍ତ,
ବୈଦେହୀଶବିଲାସ ।] ୨ । [ଗୋଡ଼ର ମାଳାରୁ ଶୁର
ଥର ଫେରଇ ଜପିବା ଏକ ଶୁନ୍ଦର; ଶୋଳ ଶୁନ୍ଦରେ ଏକ
ଲକ୍ଷ ହୁଏ]—ମାଳାରୁ ୨୪ ଥର ଫେରଇ ଜପିବା—
2. Telling of a rosary ୬୪ times.
[ହ—ଶୁରବାର ଫେରଇଲେ ଶୁନ୍ଦର ସୁଣ ହୋଇ,
ଶୋଳ ଶୁନ୍ଦର ଫେରଇଲେ ଲକ୍ଷେ ସେ ବୋଲିଲ । ପ୍ରାଚୀ
ଶ ଶୁରବକୁ ଗୀତା ।] ୩ । (ସ. ନାମ) ଲକ୍ଷ—3. Nail.
[ହ—ଲକ୍ଷ କୋଣ ଗାହି ତାଙ୍କ ଲକ୍ଷ କୋଣ ପଢ଼ି । ପ୍ରାଚୀ
ଶୁରବକୁ ରୂପଣ ଗୀତା ।] ସ. ବିଶ.—୧ । ଲକ୍ଷ ସଂଖ୍ୟକ—
1. Numbering one hundred thousand.
୨ । ବହୁ ସଂଖ୍ୟ—2. Many. [ହ—ଲକ୍ଷ ଦୁଷ୍ଟେ ରଖି
ଆହୁ ମୁଁ ବାହୁ—କବିର୍ଯ୍ୟ । ତିଶୋଭ ତମ୍ଭୁ ଲଗିଥିଲେ ।]
ଦିଶ—୧ । ଭୂଳମୟ—1. Comparable. ୨ । ସମତକ,
ସମାନ—2. Similar. ଦେ. ଅ—ସମାନ—
Equal; resembling. [ହ—ବଣଶ ଲକ୍ଷ
ନିର୍ବାସରେ । ରକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଲାସ ।]

ଲକ୍ଷକ—ସ. ବିଶ (ଲକ୍ଷ ଧାରୁ [ଶିତ]) ଲକ୍ଷ ଧାରୁ—ଦେଖାଇବା +
Lakshaka କର୍ତ୍ତ୍ର. ଅକ)—୧ । ଲକ୍ଷଣ ଦ୍ୱାରା ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶକ—

1. Denoting the intended sense by a simile. ୨ । ଚିହ୍ନିତ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି—2. Marking; observing (person).

ଲକ୍ଷ କରିବା—ଦେ. କି—୧ । ଦୃଷ୍ଟି କରିବା—1. To see.
Laksha karibā , । ଚିହ୍ନୋଟ କରିବା; ଅଭିବେଶ୍ୟବକ
ଶକ କରା ଶୁନ୍ଦରି—2. To observe; to mark. ୩ । ଲକ୍ଷ୍ୟ
ପ୍ରତି ଶର ଅବ ଶୁନ୍ଦବା—3. To aim at (a mark). ୪ । ଭୂଳକା କରିବା—4. To compare
ଲକ୍ଷକରନା with.

ଲକ୍ଷଚ୍ୟୁତ—ସ. ବିଶ (ସମୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ଲକ୍ଷ୍ୟଚ୍ୟୁତ (ଦେଖ)
Lakshachyuta Lakshyachyuta (See)

ଲକ୍ଷଣ—ସ. ବି (ଲକ୍ଷ ଧାରୁ=ଦର୍ଶନ କରିବା, ତିର କରିବା + କର୍ମ).
Lakshana ଅନ)—୧ । ବିଶ୍ଵି ଚିତ୍ର; ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁମାନଙ୍କଠାରୁ
ଗୋଡ଼ର ବସ୍ତୁର ଚିତ୍ର ପାଇବାର ଚିତ୍ର—1. A special
sign; a discriminating mark or sign; a
differentiating mark. [ହ—ସମ୍ପୁ ଲକ୍ଷଣରେ
ହୋଇଲେ ପ୍ରକାଶ । କୃଷ୍ଣବିଂହ. ମହାରାଜାର ଅଧି ।]
୨ । ସ୍ଵରୂପ—2. Natural form. ୩ । (+ବରଣ
ଅନ) ନାମ—3. Name. ୪ । ପରିଚୟ—4. In-
troduction. ୫ । ବ୍ୟାକରଣ ସୂର୍ଯ—5. Gram-
matical formula or rule. ୬ । ପ୍ରକତ—
6. Nature. [ହ—କହିଲେ ଅମ୍ବେ ଭୁମ୍ପେ ଦେ
ଲକ୍ଷଣକୁ, ଶୁଣ୍ଡ ପାଇବ ତିର ପାଇଛି ମଳକୁ । କୃଷ୍ଣବିଂହ.
ମହାରାଜାର ବନ ।] ୭ । (+ରବ. ଅନ) ସଜାନ୍ତ୍ୟ
ବ୍ୟବହିତ ବା ଜାତିଜ୍ଞାପକ ଚିତ୍ର—7. A natural
badge or characteristic. ୮ । ସଙ୍ଗଜାଗ୍ରହ—
8. Propititions ceremonies. ୯ । (+ବର୍ତ୍ତ.
ଅନ) ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରାଚା ଲକ୍ଷଣ—9. The
younger brother of Rāmachandra. ୧୦ ।
ସାରସ ପଣୀ—10. A kind of crane. ୧୧ । ପରିଚିତ.
କରଣ—11. Marking or dividing by
chapter. ୧୨ । ସେହି ନିର୍ମୟ କରିବାର ଚିତ୍ର—
12. Symptoms of a disease. ୧୩ । ପରିଲାପା;
(ହ. ଶ.); ବିଶ୍ଵିର୍ଯ୍ୟବୋଧକ ସକେତ—13. Sign in-
dicating a special meaning. ୧୪ । ଦର୍ଶନ—
14. Seeing. ୧୫ । ବିଶ୍ଵିରୂପେ ଦର୍ଶନ—15. Ob-
servation. ୧୬ । ଶଶରରେ ରହ ରହ ଅନରେ
ପ୍ରକାଶିତ ଏକ ପିକାର କଳାଶଗ, ଯାହା ଶିଶୁ ଗର୍ଭରେ
ଥୁବା ସମୟରେ ମାତା ସୁର୍ଯ୍ୟ ବା ଚନ୍ଦ୍ରରୁଷଣ ଦର୍ଶନ
କରିବାରୁ ଶିଶୁ ଦେହରେ ହୁଏ (ହ. ଶ.)—17. A kind
of black mark appearing on the body
of persons whose mothers saw the
eclipse when they were in the womb.
୧୮ । ଶୁନ୍ଦରକଳନ—18. Conduct.

ଲକ୍ଷଣକାର—ସ. ବିଶ (ଲକ୍ଷଣ + କୃ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ର. ଅ) —ଯେ ସୁନ୍ଦର
Lakshanaକାର ରତନା କରନ୍ତି—The maker of a
ମୁଳକଣ୍ଠ ଫୋରିସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ମୁଳକଣ୍ଠ—
ଶୁନ୍ଦର—
ଶୁନ୍ଦରକଣ୍ଠ—
Beautifull; having auspicious signs.

ଲକ୍ଷଣବ(ମ) କ୍ର(ତୀ) — ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ (ସ. ଲକ୍ଷଣ ବଢ଼ୁ) — ସଲକ୍ଷଣ; Lakshapaba(ma)nta(ntā) ସୁନ୍ଦର—Graceful; ଅକ୍ଷମଂତ possessing good marks. [ତୀ—ଇନ୍ଦ୍ରପୁତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ମୀତ ତୀରସରେ କିଛି ହିନ୍ଦୁରେ, ହେଲ ଉପପତ୍ରୀ ଗର୍ଭୁ ପୁତ୍ର (ଲକ୍ଷଣବନ୍ଦୁ—ଶୀ) ଏକ ଜାତ, ସୁନ୍ଦର ଲକ୍ଷଣବନ୍ଦୁ । ଚିନ୍ମାମଣି ବିଦ୍ୟାଧିତ୍ୱ ।]

ଲକ୍ଷଣବନ୍ଦୁ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ଲକ୍ଷଣ + ବନ୍ଦୁ, ୧୮. ୧୮) — ଲକ୍ଷଣବିଶିଷ୍ଟ Lakshapabān (ଦେଖ)—Lakshapabiśiṣṭa. (ଲକ୍ଷଣବନ୍ଦୁ—ଶୀ) (See)

ଲକ୍ଷଣ ବିଶିଷ୍ଟ—ସ. ବିଶ. (ଶୀଘ୍ର ତତ୍ତ୍ଵ) -- ୧ । ପାହାଠରେ ଲକ୍ଷଣ ଥାଏ— Lakshana biśiṣṭa 1. Having signs. (ଲକ୍ଷଣପୁତ୍ର—ଅନ୍ୟରୂପ) , । ସ୍ଵଲକ୍ଷଣ—2. Possessing [ଲକ୍ଷଣବିଶିଷ୍ଟ—ଶୀ] virtues or good signs,

ଲକ୍ଷଣ ଭ୍ରଷ୍ଟ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ —ଦୁର୍ବୀଳ, ସ୍ଵାକ୍ଷରିତ— Lakshana bhrashta Ill fated; unlucky. (Apte). (ଲକ୍ଷଣଭ୍ରଷ୍ଟ—ଶୀ)

ଲକ୍ଷଣ—ସ. ବି (ଲକ୍ଷ୍ମାଧାରୁ + ଭାବ. ଅନ + ଅ) — ୧ । ଭୁଲନା— Lakshana 1. Comparison. [ତୀ—କାହିଁଛି ଲକ୍ଷଣ ସେ । ଭଣ୍ଡ—କୋଟିବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡିଷ୍ଟା] , । ସାରଣୀ— 2. A female crane ॥ । (ବ୍ୟାକରଣ) ଶବ୍ଦର ବୃତ୍ତ ବା ଶର୍କି ବିଶେଷ; ଯେଉଁ ଶର୍କି ଦ୍ୱାରା ଶବ୍ଦର ଚାରୁଶାର୍ଦ୍ଦ ହେତୁ ପ୍ରୟୋଜନ, ପ୍ରୟୋଗ ବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅନ୍ୟରେ ଭାବାର୍ଥର ବୋଧ ହୁଏ—3. (Grammar) Figurative or metaphorical sense of a word. [ତୀ—ଯଥା ସେ ଗୋବାସି ହେଲେ, ଏଥୁର ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ,—ଜୀବା ଭାବରେ ସେ ବାସ କଲେ ।] ଶା ଉପମା ଦ୍ୱାରା ଅର୍ଥର ବା ଭାବର ପ୍ରକାଶ—4. Metaphor. (ଯଥା—ଶାମ ତାଙ୍କ ସୁନ୍ଦରେ ଶାକ୍ୟର ପ୍ରଫଳ କଲେ ।) ୫ । ରଚନାରେ ବା ଲେଖାରେ ଉତ୍ସୁକ ଶବ୍ଦ ବା ବାକ୍ୟ—5. Ellipsis in a composition. ୬ । ବାବ୍ୟାଲକ୍ଷଣ ବିଶେଷ; ଯହିରେ ଶବ୍ଦର ଗୌଣ ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ—6. A figure of speech; an indirect application of secondary significance of a word(Apte). [ଭାବାଦରଣ-ଅନୁଗତ ଅର୍ଥ ରସ୍ତେ ବହୁନ୍ତି ଶବ୍ଦର, ଦ୍ରମେ ବର ଗର୍ବ, ପହାଁ ଶାୟଂତନୁକର, ମିଳକାନ୍ତେ ଅଛି ଭଙ୍ଗେ ପଦ୍ମମାର ପ୍ରାଚି, ଅନୁଗତ ଅଙ୍ଗୀରୁତ ଧୀରେ ତ ପାଇଛି । ଅରମନ୍ୟ ବିଦ୍ୟାଧ ଚିନ୍ମାମଣି ।] ୭ । ଦ୍ୱାରୀ (ହୀ. ଶ)—7. Goose. ଦେ. ବି. (ସ. ଲକ୍ଷଣା) — ୧ । ଲକ୍ଷଣ ମୂଳ (ଦେଖ)

ଉପମା
ଅଧ୍ୟମା

1. Lakshāṇamūla (See) , । ଉପମା— 2. Simile. [ତୀ—ଶୀପୁଂପଲକ୍ଷଣ ଭାବେ ଲକ୍ଷଣ ଗଣ, ମାର୍ଗଣ ହେଲେ ତା ତନୁ ତନୁକେ ତାଣ । ଭଣ୍ଡ—କୋଟିବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡିଷ୍ଟା ।]

ଲକ୍ଷଣାକ—ଦେ. ବି—ଶୀ—Woman. (ତୀ—ଆମେ ଲକ୍ଷଣାକ Lakshñāka ଜନ ସିନା ବେଳି ଲକ୍ଷଣା ଦେଲେ ସୁମନାରେ । ଭଣ୍ଡ. କୋଟିବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡିଷ୍ଟାନନ୍ଦିଷ୍ଟା ।)

ଲକ୍ଷଣାକ୍ରମି—ସ. ବି. (ଶୀଘ୍ର ତତ୍ତ୍ଵ) — ୧ । ଲକ୍ଷଣପୁତ୍ର—1. Poss- Lakshāṇākr̄nta essing a sign. , । ସ୍ଵଲକ୍ଷଣ— 2. Possessing good signs. ୨ । ଲକ୍ଷଣାର୍ଥପୁତ୍ର— 3. Having a secondary or metaphorical meaning.

ଲକ୍ଷଣା ତର୍କ—ସ. ବି—ବାବ୍ୟାଲକ୍ଷଣ ବିଶେଷ— Lakshāṇā tarka A figure of speech.

(ଭାବାଦରଣ—ସମୀର ମଧ୍ୟ ଜକାର ହରି ଭାବା କର, ଅନଳ ମଧ୍ୟରେ ଦେଇ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ଗୋପୀ, ଅବସ୍ଥା କଲୁ ବାହିଁ ପାଇଁ, ଅମୃତ ଅଦ୍ୟରେ ପରି ବନ୍ଧୁ ଅଛି ଦେଇ, ଅରମନ୍ୟ ବିଦ୍ୟାଧ ଚିନ୍ମାମଣି ।)

ଲକ୍ଷଣାନ୍ତିତ—ସ. ବିଶ. (ଶୀଘ୍ର ତତ୍ତ୍ଵ) — ଲକ୍ଷଣୋପେତ (ଦେଖ) Lakshāṇān̄vita Lakshānopeta (See) (ଲକ୍ଷଣାନ୍ତିତ—ଶୀ)

ଲକ୍ଷଣା ତୃତୀ—ସ. ବି—ଲକ୍ଷଣ ପ୍ର (ଦେଖ) Lakshāṇā tṛtī Lakshāṇā 3 (See)

ଲକ୍ଷଣା ମୂଳ—ଦେ. ବି. (ବୈଦ୍ୟକ) (ସ. ଲକ୍ଷଣା) — ଅରମନ୍ୟରେ Lakshāṇā mūla ବ୍ୟବହୃତ କନ ବା ମୂଳ ବିଶେଷ—

ସ. ନାମ—ଲକ୍ଷଣା, ପୁରୁଷକନା, ପୁରୁଷଦା, ନାରିକା, ନାଗାହା, ନାଗପତ୍ରୀ, ତୁଳମା, ସଜ୍ଜିକା, ଅପ୍ରବନ୍ଧିତୁଦା, ପୁତ୍ରଦା, ଜନମା ଲକ୍ଷଣା ମୂଳ

ଅରମନ୍ୟ କନ ବୋମାର ପ୍ରଦେଶର ପଦ୍ଧତରେ ମିଳେ । ଏହି କନର ଅକାର ଶୀପୁରୁଷ-ମୁଗ୍ନାକୁ ବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରତିକ ପର ।

ଅରମନ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ସକଳ ମହିରତ୍ୟ ଅରମନ୍ୟ ଭାବରେ କେତେବୁନ୍ଦୁମୁଖ, ଉଥେଷ୍ଟିଲୁଲୁଲୁ ରକ୍ତ ବିନ୍ଦୁ ଥାଏ । ଏହାର ଉଥେଷ୍ଟିଲୁଲୁ ଲହପା ଗଜ ଶିଶ ଦୁଃଖ ପର । ଏହା

ମଧୁର ରସ, ରସାୟକ ଓ ବଳକାରକ ଓ ବନ୍ଧ୍ୟାଦୋଷ-ନାଶକ । ଏହାରୁ ସନ୍ତାନୋପ୍ତାଦକ ଅରମନ୍ୟ ରୂପେ ଶୀମାନେ ସେବନ କରନ୍ତି । ଏହି ମୂଳ ଏ ଦେଶରେ ଦୂର୍ଲଭ । ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ ମତରେ ଏହା ଶୀତଶାୟ୍ୟ, ମଧୁରରସ, ରସାୟକ ଓ ତୃଷ୍ଣ୍ୟ ଏକ ପଦ୍ମଦୋଷ, ବୃଣ ଓ ବାତରେଗନାଶକ । ଏଥୁର ପଦ୍ମ ରୂପରେ ରକ୍ତ ରକ୍ତନ ପର ବନ ମାନ ଥାଏ । ଏହାର ମୂଳ ଧଳା ।]

ଲକ୍ଷଣାମୂଳା ବ୍ୟଞ୍ଜନା—ସ. ବି. (ଅଳକାର ଶାଖ) — ଶବ୍ଦର ଯେଉଁ Lakshāṇāmūla byāñjanā ବ୍ୟଞ୍ଜନାର୍ଥ ଲକ୍ଷଣା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିତ ବ୍ୟଞ୍ଜନା—

ହୁଏ—That suggested meaning of a word which is derived from its figurative significance [ତୀ—ଲକ୍ଷଣାମୂଳା ଶାଖ ବ୍ୟଞ୍ଜନା, ଲକ୍ଷଣାମୂଳା ଶାଖ ବ୍ୟଞ୍ଜନା ।]

ଗଙ୍ଗାରେ ଅଞ୍ଚଳ ପଣ୍ଡି ଅଛି—ଏଥୁର ଅର୍ଥ,—ଗଙ୍ଗା କୁଳରେ ଉତ୍ତର ବସନ୍ତ ଅଛି । ଏହା ଲକ୍ଷଣମୂଳା ଶାକୀ ବନ୍ଧନା ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ବସନ୍ତକାଳ, କାମଦେବ ଅତ୍ୟନ୍ତ, ମୁଣ୍ଡିତ ରକ୍ତଗେଦ ହଜଣକାରୀ ମନ ବାୟୁ ବହୁଅଛି, ଏ ବୁଝ, ଲକ୍ଷାବେଶିତ କେଳବନ ଅଛି ରମଣୀୟ ହୋଇଥାଏଇ ମୋ ପଢି ପ୍ରକାଶୀ ଅଟନ୍ତି, ଅବେଳା ମୁଁ ଅଜ କଥା କରିବ ? ମୋତେ କହ । କଣେ ପ୍ରେସିତର୍ତ୍ତୁକା ସ୍ତ୍ରୀର କିନ୍ତୁ ସଞ୍ଜିକ ପ୍ରତି ଏ ଉଚ୍ଚିରୁ ଲକ୍ଷଣମୂଳା ଅର୍ଥୀ ବନ୍ଧନା । ହାର ଏହା ସୁତତ ହେଉଥାଏ ଯେ, ମୋ ପାଇଁ କୌଣସି ପ୍ରତକ କାମ୍ନକ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ଏଠାକୁ ଅଣିବାରୁ ଖୋଜ ସାହିତ୍ୟଦର୍ପଣ ।]

ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ—ସ. ବ—୧ । କୌଣସି ଶକର ଅନ୍ତରକ ଅର୍ଥ ପରିବର୍ତ୍ତରେ
Lakshanaର୍ଥ ବୃତ୍ତାନ୍ତା ଅବେପିତ ଅର୍ଥ—1. Figura-
(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ ଅନ୍ୟରୂପ) tive sense. ୨ । ଲେଖକଙ୍କର ଉତ୍ସିତ
ଅର୍ଥ—2. The intended or implied mean-
ing of an expression.

ଲକ୍ଷଣ ଶକ୍ତି—ସ. ବ—ବାକ୍ୟର ଶକ୍ତି ବିଶେଷ, ପଦାର୍ଥ ବାଚ୍ୟାର୍ଥ—
Lakshanaକ୍ଷତି sakti ବୋଧ ଅର୍ଥ ଅନ୍ତରକ ହେବାରୁ ପ୍ରୟୋକଳ
ବନ୍ଦତଃ ଅକ୍ୟ ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ—The power
of any sentence to convey a figura-
tive meaning apart from its deriva-
tive one. [ବ୍ର—ବାଚ୍ୟାର୍ଥବୋଧ ପ୍ରକୃତ ଅର୍ଥ
ଅସମାନ ହେଲେ ବାକ୍ୟର ପ୍ରୟୋକଳବନ୍ଦତଃ ଯଦ୍ବାର
ଅକ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଅର୍ଥର ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ, ତାହାର ନାମ
ଲକ୍ଷଣ ଶକ୍ତି । ସଥା—‘କୁଆଙ୍କ ଦାଉରୁ ଦହିରୁ ରମା
କର’ । ଏହି ବାକ୍ୟରେ ଦହିରୁ ରମା କରିବା ବିଷୟ
ଦ୍ୱାରା ଲକ୍ଷ ରହିଥାଏ; ଏପରି ପୁଲବେ ‘କୁଆଙ୍କ
ଦାଉରୁ’ ଏହି ବାକ୍ୟାର ଶର ଅର୍ଥ ‘କୁଆ ଅଦି ସମସ୍ତ
ଦର୍ଶକ ଜନ୍ମିତ ଅନମଣରୁ’ ସାହିତ୍ୟଦର୍ପଣ ।]

ଲକ୍ଷଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠ—ସ. ବ—ବାକ୍ୟାଲକ୍ଷଣ ବିଶେଷ—

Lakshanaଶ୍ରେଷ୍ଠ slesha A figure of speech.

(ଭାବାଦରଣ—ମନାର ଅଧିକ ଚଳିବାର ତ ଦେଖିବି,
ପ୍ରୟୋଧର ଅମର ଅଛନ୍ତେ ବିରକିତ, ଘନରସ ତୁମ୍ଭ
ବାହୀପାଇଁ ହେଉ ନାହିଁ, ବିଦେହ ତାପ ବିଲେଯ ହେବା
ବକୁ କେହି । ଅରମନ୍ୟ ବିଦର୍ଘ ପର୍ମାପଣି ।)

ଲକ୍ଷଣୀୟ—ସ. ବିଶ. (ଲକ୍ଷ ଧାରୁ—ଦର୍ଶନ କରିବା ଉତ୍ୟାଦି + କର୍ମ.
Lakshaniya ଅନ୍ୟରୂପ)—୧ । ଅନ୍ତରକମ୍ୟ—1. Conceiv-
able. ୨ । ଦର୍ଶନୀୟ—2. Visible.

ଲକ୍ଷଣୋପେତ—ସ. ବିଶ. (ଶ୍ଵରୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଲକ୍ଷଣ+ଉପେତ)—ସୁଲକ୍ଷଣ—
Lakshanopeta ସୁଲକ୍ଷଣ; ଶୁଦ୍ଧ ଚିତ୍ତସ୍ଥତା—Having auspi-
(ଲକ୍ଷଣୋପେତ—ଶ୍ଵରୀ)

ଲକ୍ଷ ଦେବା—ଦେ. ବି—ଭୁଲବା କରିବା; ଭୁମ୍ବ କରିବା—
Laksha deba To compare with.

ଲକ୍ଷ ଦେଓଯା (ଭ—ଲକ୍ଷ ଦେବା ସେବା କରି, ଲକ୍ଷଦେବ ତୋତେ
ଲକ୍ଷ ଦେନା ବିଶ୍ଵର କବିତ ନ ପାଇଲେ ତିନ ପୁଣ୍ୟ । କବିପୁର୍ବୀ
ବିବତା ।)

ଲକ୍ଷ ପତି—ସ. ବି (ଶ୍ଵରୀ ତତ୍ତ୍ଵ) —ବହୁ ଧନବିଶ୍ଵିଷ ବ୍ୟକ୍ତି—
Laksha pati A very rich man.

ଲକ୍ଷ ପୋଷା(ଶ୍ଵରୀ) —ଦେ. ବିଶ. ପୁଣ୍ୟ ଓ ଧାରୀ (ସ. ଲକ୍ଷଣ+ପୋଷକ) —
Laksha posha(shri) Ye ଅସମ୍ଭବ ବ୍ୟକ୍ତିକ ଅନ୍ତରକମ୍ୟାକ
ଲକ୍ଷ ପୋଷା

ଲକ୍ଷାବଧି—ଏ. ବିଶ (ବହୁଶ୍ରୀହିତ) —୧ । ଏକଲକ୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—1.
Lakshābadhi Upto one hundred thousand.

ଲକ୍ଷାବ୍ୟଧି ୨ । ପ୍ରାୟ ଏକଲକ୍ଷ ପରମିତ—2. About 1
ଲକ୍ଷାବ୍ୟଧି lakh. [ଭ—ମାହାନଥାରେ ଲକ୍ଷାବଧି ଟକାର
ମାଲିକ ହୋଇ ବସିଲା । ପଲାରମୋହନ, ଗଲ୍ବଲ୍ଲ ।]

ଲକ୍ଷ ବ୍ରସ୍ତ—ସ. ବି (ଶ୍ଵରୀ ତତ୍ତ୍ଵ) —ଲକ୍ଷ୍ୟରୁତ (ଦେଖ)—
Laksha bhrashta Lakshyachyuta (See)

ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ—ଦେ' ବିଶ ଓ ବି—ବହୁପରିମାଣ; ଅନ୍ୟ—

Laksha laksha Multitudinous; countless
ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲାଖ ଲାଖ millions and millions.

ଲକ୍ଷ—ଶ୍ଵରୀ ବି (ସ. ଲକ୍ଷ୍ୟ; ପ୍ରା. ଲକ୍ଷଣା)—୧ । (ଶ୍ଵରୀ ଲକ୍ଷ୍ୟଦେବୀ—
Lakshi 1. Goddess Lakshmi. ୨ । (ସ୍ଵରୀ)

ଲକ୍ଷମୀ(କ୍ରମୀ) ଲକ୍ଷ୍ୟଧରର ତାକ ନାମ—2. Name for
ଲକ୍ଷମୀ calling Lakshmidhara. ୩ । (ଶ୍ଵରୀ)

ଲକ୍ଷମୀ } ଅନ୍ୟରୂପ ଲକ୍ଷ୍ୟନାମୀ ସ୍ତ୍ରୀର ତାକ ନାମ—3. Name
ଲକ୍ଷମୀ } for calling a woman whose
name is Lakshmi.

ଲକ୍ଷି(ଶ୍ଵରୀ,ଶ୍ଵରୀ,ଶ୍ଵରୀ,ଶ୍ଵରୀ)ଆ—ଶ୍ଵରୀଧିର ଓ ଲକ୍ଷଣର
Lakshi(khi,khu,chhi,chhu)ତାକ ନାମ—Name for
ଲକ୍ଷମିନିଆ, ଲକ୍ଷମିନିଆ calling Lakshmidhara.

ଲକ୍ଷିତ୍ତା—ଶ୍ଵରୀ ବି (ଗାଳୀ)—ଲକ୍ଷିତ୍ତାତ୍ତ୍ଵା (ଦେଖ)

Lakshichhardha Lakshmidhhardha (See)

(ଲକ୍ଷିତ୍ତା, ଲକ୍ଷିତ୍ତା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଶକ୍ତିଭାବ ମୀଳମ୍ବନ୍ଦୀ

ଲକ୍ଷିତ—ସ. ବିଶ (ଲକ୍ଷ ଧାରୁ—ଦର୍ଶନ କରିବା ଉତ୍ୟାଦି + କର୍ମ. ୧)
Lakshita —୧ । କୃତଲକ୍ଷ୍ୟ; ଉଦ୍ଦେଶ—1. Aimed at
(ଲକ୍ଷିତ—ଶ୍ଵରୀ) ୨ । ଦୂଷ୍ଟ—2. Seen; observed. ୩ ।

ଲକ୍ଷିତ—3. Conjectured. ୪ । ଅନୁରୂତ—
4. Experienced. * । ଲକ୍ଷଣାବୁଦ୍ଧିବାର ବିଶେଷିତ

—5. Differentiated by a metaphorical
meaning. ୬ । ସୁରତ—6. Indicated (Apte);
indirectly expressed. ୭ । ଚିହ୍ନିତ; ବିଶ୍ଵିଷ
ଲକ୍ଷଣବାର ବାର ହେଉଥିବା—7. Characterised;
distinguished (Apte). ୮ । ପରିଷିତ—
8. Examined (Apte). ୯ । ବିବେଚନ—

9. Considered; regarded (Apte).

ଲକ୍ଷିତ ଲକ୍ଷଣ—ସ. ୧-୧ । ଶବ୍ଦର ଲକ୍ଷଣାଳ୍ପନ୍ତିବିଶେଷ, ଯେଉଁ
 Lakshita lakshana— ଶକ୍ତିହାର ବୁଧୁଭିଗତ ଅର୍ଥରୁ
 ଲକ୍ଷଣାର୍ଥହାର ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ପଦାର୍ଥର ଜ୍ଞାନ କଥା ।

(ଯଥ—ଦ୍ଵିପେ—ଉମର)—1. The power of a word to convey one of the derivative meanings. [ତୁ—କାହା ନତାଳତ ସରଣୀ ଧୀରଙ୍ଗ, ବେଗେ ହେବାଲୁ ଧାପୁ କରି ମୟୁର ଯେ, କସି ମଧ୍ୟ ଗ୍ରୀଷମ ରଚନା ବଳେ, ବରଦ ଗାନ୍ଧାରାତ ସ୍ଵନାମେ କଲେ ଯେ । ଉଞ୍ଜ. କୈଦେଖୁଗବିଳାସ ।] , । ଛନ୍ଦୋ-

କିଶୋର—2. A kind of metre.

ଲକ୍ଷିତା—ସ. ବ. ଖୀ—ପରମାୟୀ ନାୟିକାରେତ; ଯେଉଁ ନାୟିକାର
Lakshita ଅଙ୍ଗ ଓ ବେଶଅଦରେ ନାୟକ ସହିତ ଘୁପ୍ତ
ସମ୍ବୋଗର ଚିତ୍ତମାଳ ସଖୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଲମ୍ବିତ ହୁଏ—
A classe of heroines in fiction whose
secretly carried amour is detected by
her friends on observing some signs of
debauch in her limbs and garment

ଲକ୍ଷିତୋପଳକ୍ଷଣ—ସେ ବିଶେଷ—A figure
 Lakshhitopalakshana—of speech in which the
 whole is hinted by the mention of a part.
 [ଦୁ—ଏଥରେ ବସୁର ଅଂଶର ବର୍ଣ୍ଣନାଦ୍ୱାରା ସମ୍ପଦ୍ୟ
 ବସୁର ସତକା କରସାଏ ।]

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାରିବା—ଦେ. କି (ସ୍ଵ. ଲକ୍ଷ୍ମୀଧାରୀ) —୦ହୁରିବା; ଲକ୍ଷ୍ମୀ
Lakshmi pâribhâv ଜରିବାକୁ ସମଥ୍ ହେବା—To ascertain
ଲକ୍ଷ୍ମୀକରିତେପାରା tain; to recognise; to be able to
ଲକ୍ଷ୍ମୀରେ ସକଳା observe; to mark. [ଭ—ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ
ଦେଖି ବନ୍ଦୁତ ଯହୁ କଲେ, ବାଜ୍ୟର କୟା କଥା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନ
ପାରିଲେ । କନ୍ତୁ ସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଶଲ୍ଯ]

ଲକ୍ଷିବା—ଦେଖିବା (ପଦ୍ଧତି)କି— (ସ.ଲକ୍ଷ ଧାରୁ) —୧. ଲକ୍ଷ କରିବା [ଦେଖ] Lakshibā ଲକ୍ଷକରା 1. Laksha karibā (See) ଲକ୍ଷ କରନା [ଭି—ଜେମା ମୁଖେଟି ଗୃହାଶୀ ଭାଷାରୁ ଅନୁରାଗ ଲକ୍ଷ ତାର । ରୂପାଳାଥ. ସମ୍ମାନ ।] ୨ । ତୁଳନା କରିବା—2. To compare. ୩ । ପ୍ରୀର କରିବା; ଠିକ୍କାଇବା—3. To ascertain. ୪ । ନିରଣ୍ଣିକରି ଦେଖିବା—4. To observe; to mark. [ଭି— ଦୂରର କାଳା ମାର୍ଗେ ଲୁଚ୍ଛ, ତେହି କି ପାରେ ତାକୁ ଲକ୍ଷ ଜଗନ୍ମାଥ. ଭାଗବତ ।] ୫ । ଚିନ୍ତିବା—5. To recognise; to distinguish.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ(ଖି)ମୀ—ଗ୍ର. ବ.—୧ । [ଖି]—[ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀ]—ଲକ୍ଷ୍ମୀ (ଦେଖ)
 Lakshi(khi)mi କ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ Lakshmi (See)
 [ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ]—ଅନ୍ୟରୂପ] ଗା (ପୁ) (ଅବଲମ୍ବନ)ଲକ୍ଷ୍ମୀଶର
 ତାଙ୍କ ନାମ—2. A name for calling
 Lakshmidhara.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପୂଜା—ଶ୍ରୀ. ବି.—(ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପୂଜା) —ଲକ୍ଷ୍ମୀପୂଜା (ଦେଖ)
 Lakshmi pujā Lakshmi pūja (See)
 [ଲକ୍ଷ୍ମୀ(ଶ୍ରୀ)ପୂଜା — ଅନ୍ୟରୂପ]

ଲକ୍ଷେ—ଦେ. ବ—[ସ.ଲକ୍ଷ] ଏକ ଲକ୍ଷ—One lakh; a hundred
Lakshe ତ୍ରିକ ଲକ୍ଷ ଐନ୍ଧ ଲକ୍ଷ thousand. ଦେ. ବିଶ-
୧। ଏକ ଲକ୍ଷ ସଂଖ୍ୟା—1. Numbering a
hundred thousand. ୨। ଅବଲ୍ୟ—2.
Countless. ୩। (ସ. ନଳୀ) ନଳେ; ଛବି ମାତ୍ର—
3. A little

ଲକ୍ଷେଷ—ସ. ବ. ପୁ—(ଦୃଷ୍ଟି ତତ୍ତ୍ଵ; ଲକ୍ଷ + ଶରୀର) —ଲକ୍ଷପତି; ଲକ୍ଷ
Lakshesa ଲକ୍ଷ ପରିମିତ ଧନର ବା ମୁଦ୍ରାର ଅଧିକାରୀ; ବିଶେଷ
(ଲକ୍ଷେଷର—ଅନ୍ୟରୂପ) ଧନ—A very rich man.
ଡେଃ ବ. ପୁ—ଜ୍ଞାନକ ନାମ—

Laksheswari	A name given to males. ଲକ୍ଷେଶ୍ୱରୀ—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ. ପୁଅ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଧନାତ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି— A very rich person; a millionaire.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ—୧. କ. ପୁ—(ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ଅଛି ଅର୍ଥରେ ଏ) —୧। ଚିତ୍ର; ଦାଗ-
Lakshmana 1. Mark; sign; token; speck; spot
 (Apte) , । ଭାବଗ୍ରହ—2. Deportment;
 conduct. । ସ୍ଵରୂପ—3. Actual form.
 । ନାମ—4. Name, * । ସୌଭାଗ୍ୟ—5,
 Prosperity. । ଶୀଘ୍ର—6. Beauty;
 grace. (ଉ—ବିଧବା ନାରୀ ସମାଜ ଦିଶେ ସେ
 ଲକ୍ଷ୍ମୀଶ୍ଵର ସମ ରଙ୍ଗ ହୋଇବାରୁ ଦୂର—ଉଦ୍‌
 ବୈଦେଶୀଶବଳାସ) । । ସଂକ୍ଲପ—7. Definition
 (Apte). । ବିଶିଷ୍ଟତା; ବିଶିଷ୍ଟ ଚିତ୍ର—8. Charac-
 teristic (Apte). । ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟକ୍ତି—9. The
 chief or principal person, । । (ପୁ)
 ସାରସ—10. A kind of crane. । । (ପୁ)
 ସୁମିତ୍ରା ଗର୍ଭଜାତ ଦଶରଥ ପୁଣି; ସମତଳ କର କେମାନ୍ଦେଖୁ
 କନିଷ୍ଠ ଭାତୀ ଓ ବନବାସର ସହର—11. A son of
 King Dasaratha by Sumitrā, who
 accompanied Rāma chandra and Sītā
 to the forest.

[ଦ୍ୱାରା—ପୁଣେଷ୍ଟ ଯଜ୍ଞର ଚର୍ଚାକୁ ହୁଲ ଭାଗ କରି ଦଶରଥ
କୌଣସିଲ୍ୟା ଓ କେଂକେଯୀଙ୍କୁ ଦେଲେ; ସେ ହୁଲ ଭାଗ
ଆପଣାର ଭୁଗତୁ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏ ଅନ୍ଧ ତୃତୀୟା ଭାଣୀ
ସୁମିତ୍ରାଙ୍କୁ ଦେଲେ । ତହିଁ ଫଳରେ ସୁମିତ୍ରାଙ୍କ ବର୍ତ୍ତରୁ
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ଶନ୍ତିୟା ନାମରେ ଦୂରତ୍ତ ସମଜ ପୁନଃ ଜିଲ୍ଲେ ।
ବାଲ୍ୟକାଳର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସମତତ୍କର ଅନ୍ତରବିଦ୍ୟା ଓ ଧନ୍ୟ-

କୀର୍ତ୍ତିଦାରେ ବିଶେଷ ପାରଦର୍ଶୀ ଥିଲେ । ପରେ ଏ ମହା
ଶାର ଓ ରଣକୁଣ୍ଠର ଚୂପେ ଖାତିଲୁବ କଲେ । ୧୯ ବର୍ଷ
ବିସ୍ତରେ ଏ ଶାର ସଙ୍ଗେ ବିଶ୍ଵମିତ୍ର ରୁଷ୍‌ଜାର୍ମନିଆନ୍‌ଦର
ପାରଥୁଲେ । ବିଶ୍ଵମିତ୍ର ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ବଳା ଓ ଏହାଙ୍କ
ଅତିବଳା ନାମକ ଅସୁବିଦ୍ୟରେ ପାଞ୍ଚିଛି କଲେ ।
ବିଶ୍ଵମିତ୍ରଙ୍କ ତପୋବନରେ ଶାର ଓ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ତାତ୍ତ୍ଵକାପ୍ରମୁଖ
ଅନେକ ଶାଶସଙ୍କୁ ବଧ କରି, ସେଠାରୁ ମୁଖକାର ଜନକ
ଶାତ୍ରାଳ ପାଳିତାବନା ସୀତାଙ୍କ ସ୍ଵୟମ୍ଭରପରାବୁ ଗଲେ ।
ସେଠାରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଶିବଧନ୍କୁ ଭାଙ୍ଗି ସୀତାଙ୍କ ବିବାହ
କଲେ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଭାସ୍ତ୍ରଲାନାମ୍ବୀ ଜନକକନ୍ଧାଙ୍କୁ ବିବାହ
କଲେ । ତତ୍ପରେ ଅସୋଧାକୁ ଫେର ଆସି ୧ ବର୍ଷ
କାଳ ସୁଖରେ ରହିବା ପରେ ବିମାତାଙ୍କ ତକାନ୍ତରେ
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ୧୯ ବର୍ଷ ବନକାସ କରିବାକୁ ବାହାରିବା
ସମୟରେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସୀତା ଓ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବନଗୁଡ଼ୀ
ହେଲେ । ଏହି ବନକାସ କାଳରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବ୍ୟକ୍ତି-
ବ୍ୟକ୍ତ ଧାରଣ କରି ଦିନରାତ୍ରି ଉନ୍ଦିଦ୍ରି ରହି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଓ
ସୀତାଙ୍କ ସେବା କରୁଥାଆନ୍ତି ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ଜଗିଥାଆନ୍ତି ।
ପଞ୍ଚବର୍ଷୀରେ ଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ରାବଣର ଭର୍ତ୍ତାଙ୍କ ସୁର୍ପଣାଖା
ରାମଙ୍କ ପ୍ରେୟୋଗକାରୀଣୀ ହୋଇ ସୀତାଙ୍କ ଲିଙ୍ଗଦେବାକୁ
ଭିଦ୍ୟତା ହେବାରୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ତାହାର ନାକକାର କାଟ
ପଦାଇଲେ ଓ ତାହାର ପ୍ରେୟୋଗକାରେ ରାବଣ ଆସି
ମାସତ ନାମକ ରାକ୍ଷସର ମାୟାରେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣମୃଗ କରାଇ ସୀତାଙ୍କ
ପ୍ରଲୋଭତା କଲା । ସୀତାଙ୍କ ଅନୁରୋଧକମେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର
ଭିକ୍ଷୁ ମାୟାମୃଗରୁ ମାରିବାର ଗଲେ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ସୀତାଙ୍କ
ନିକଟରେ ଜଗାଇ ଦେଇ ଗଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଭିକ୍ଷୁ,
ମାୟାମୃଗ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଗଳାର ସ୍ଵରରୁ ଅନୁକରଣ କରି
ଦ୍ୱାରି ଲକ୍ଷ୍ମଣ (ହେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ! ମୋତେ ରକ୍ଷାକର) ବୋଲି
ତାକିବାରୁ, ସେହି ତାକକୁ ସୀତା ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଅର୍ଦ୍ଦର୍ଷ
ବୋଲି ବିଗୁର, ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଅନ୍ତିତା ଓ ନିଷେଧପରେ
ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଅନ୍ଦେଶର କରିବାକୁ ଅଭିଶାଙ୍କୁ ପଠାଇଲେ ।
ଏହି ଅବସରେ ସୀତାଙ୍କ ରକ୍ଷକଶ୍ରାନ୍ତା ଦେଖି ରବଣ
ଆସି ଝଳ ଓ ବଳପଦକ ସୀତାଙ୍କ ହରିନେଇଲା ।

ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ହିତ୍ତୁ ମୃଗକୁ ମାଉ ଫେରି ଥାବି ସୀତାକୁ
ନ ପାଇ ଅନେକ ଖୋଜି ଖୋଜି ପରେ ଜଟାୟୁ ନାମକ
ଶୁଣ୍ଡଠାରୁ ସୀତାଙ୍କୁ ରାବଣ ଦେଇ ଯାଇଥିବା ସମ୍ବନ୍ଧ
ପାଇଲେ । ପରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବାନରବଳ ସୁତ୍ରିବଳ ସମ୍ମର୍ହ
ବକ୍ତୁତା ସ୍ଥାପନ କଲେ । ରାମ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ କପି ଓ
ଦଶ୍ମି କମାନକହାଏ ସମୁଦ୍ରରୁ ରମେଶରତୀରେ ବନ୍ଧାଇ କପି-
ଦେଖିନ୍ଦ୍ୟଥରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ଅକମଗଣକଲେ । ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ରାବଣ-
ପୁରୀ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ପ୍ରଥମେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ନାଗପାଶରେ ବନ୍ଦ କଲା ।
ଶେଷରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ଇନ୍ଦ୍ରିୟରୁ ବନ୍ଦ କରିବାରୁ, ସବଣୀ
ଶକ୍ତି ଦେବ କରି ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କୁ ସମ୍ମାନକ କଲା । ରାମଚନ୍ଦ୍ର

ବଦଳି ବଧ କର ସୀତାକୁ ଉବାର କଲେ ଓ ସୀତା ଅଗ୍ନି
ପଶ୍ଚାଦାର୍ଥ ନିଜର ସତ୍ତର ପ୍ରମାଣ ଦେଲେ ଓ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ସଙ୍ଗେ ଅଯୋଧ୍ୟାକୁ ଫେରିଲେ । କେତେବାଳ ପରେ
ସୀତାକୁ ଲକ୍ଷାବାଟେ ପୋଖୁଁ ତାଙ୍କ ସତ୍ତର ସମ୍ମନେ ପ୍ରକା-
ମାନେ ସଜେହ କରୁଥିବା । ଜନରବ ଶୁଣି ପ୍ରକାରଙ୍ଗାର୍ଥ
ସୀତାକୁ ଅରଣ୍ୟରେ ଶବ୍ଦିଦେଇ ଅସିବାକୁ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ
ଅଦେଶ ଦେଲେ । ବାଲୁକୁ ମୁକ୍ତି ଦିଲେ ତପୋବନରେ ସୀତାକୁ
ରହି ଲବ କୁଣ୍ଡ ନାମକ ଦୂଇଟି ଯମକ ଘୁମ କାତ ଦେଲେ ।
କେତେବାଳ ପରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଅଶ୍ଵମେଧ ଯଞ୍ଚର ଅସ୍ତ୍ରୋତ୍ତମ
କରି ମୁକ୍ତ ଯଜ୍ଞଶବ୍ଦା ଗିରିବା ଭାର ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କଠାରେ ଅର୍ପଣ
କଲେ । ସେହି ଅଗ୍ରକୁ ଲବ କୁଣ୍ଡ ଧର ରତ୍ନବାରୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ
ସଙ୍ଗେ ଲବ କୁଣ୍ଡକର ବିବାଦ ହେଲା । ପରେ ଲୁହି ଅସି
ଏ ବାଲକଦୟକୁ ବୋଧସୋଧ କରଇ ଯଜ୍ଞଶବ୍ଦ ମନ୍ତ୍ର
କଲେ । ତତ୍ପରେ ସୀତାକୁ ଅନ୍ତର ଥରେ ନିଜର
ସତ୍ତର ପଶ୍ଚାପାଇଁ ଅଗ୍ନି ପଶ୍ଚାପା ଦେବା ନିମନ୍ତେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର
କହିବାରୁ ସୀତା ଏଥରେ ଅସମ୍ଭବ ହେଲେ ଓ ସୀତାକୁ
ପ୍ରାର୍ଥନାକମେ ପୃଥ୍ବୀ ଦୂଇଫାଳ ହୋଇ ଫାଟଗଲା ଓ ସୀତା
ତୁମର୍ରେ ଲାଗା ହେଲେ । ଏହା ପରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ
ଅଦେଶରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କର ଦୂଇପୁନ୍ତ ଥିଲାଦ ଓ ତନ୍ତ୍ରକେବୁ
ଦୂଇଟି ସାଧାନ ବଜ୍ୟର ରାଜ୍ଞୀ ହେଲେ । ଇତି ମଧ୍ୟରେ
ଦିନେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ‘କାଳପୁରୁଷ’ ସଙ୍ଗେ ନିର୍ଜନରେ କଥା-
ବାର୍ତ୍ତା କରିବା ସମୟରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଦ୍ୱାରା ବରକଷ ଚାପେ ନିଯକ୍ତ
କରିଥିଲେ । କାଳପୁରୁଷ ସଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥିବା
ସମୟରେ ସେଉଁ ଲୋକ ସେଠାରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବ ତାକୁ
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ତ୍ୟାଗ କରିବେ ବୋଲି କାଳପୁରୁଷ ରାମଙ୍କୁ
ସତ୍ୟ କରାଇଥିଲା । ଏହି ସମୟରେ ଦୁଃଖାସା ଉପତ୍ତି
ହୋଇ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା କରିବାକୁ କହିବାରୁ
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ତାକୁ ପ୍ରଥମେ ମନୀ କଲେ । ପରେ ରାତ ଅରଣ୍ୟପ
ଦେବାକୁ ଉଦ୍‌ଦିତ ହେବାରୁ ଅଗର୍ଥୀ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଯାଇ
ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଦୁଃଖାସାଙ୍କ ଅଗମନ ବିଷୟ ଜଣାଇଲେ ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସତ୍ୟ ପାଲନ କରି ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ତ୍ୟାଗ କଲେ,
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଅଯୋଧ୍ୟା ପରିତ୍ୟାଗ କରି ସରମୁ ନାମରେ ପୋଗା—
ବିଲମ୍ବନପୂର୍ବକ ତନ୍ତ୍ରତ୍ୟାଗ କଲେ । ରାମାୟଣରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ
ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ଭାବରେ ଅଭୁଲମ୍ବୟ ଓ ଅକର୍ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାବ
ଭକ୍ତିର ଆଦର୍ଶରୁପେ ଭାବରେ କଣ୍ଠିତ ।] ୧୨ (କାମ)
(୩୦) ଦୁର୍ଜ୍ୟୋଧନଙ୍କ ଏକ ପୁଣ୍ୟ—୧. Name of a son
of Durjyodhan. [ଦୁ—ମହାଭାରତ ସ୍ବକର ବ୍ୟୋଦଶ
ଦିବସରେ ଏ ଅର୍ଦ୍ଦନତନୟ ଅରମନ୍ୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦତ
ହୋଇଥିଲେ ।] ୧ ବିଶ—୧ । ଶୋଭାୟକୁ (ହିଶ)—
1. Beautiful. , । ତତ୍ତ୍ଵପୁର୍ବ—୨ Having
marks (Apte) • । ଶା ବା ସଙ୍ଗର ସ୍ଵକ୍ର—
3. Prosperous; thriving (Apte) .

୪ । ଶୁଦ୍ଧସୂଚକ—4. Auspicious (Apte).

୫ । ଭାଗ୍ୟବାନ—5. Fortunate (Apte). ୬ ।

ପ୍ରଧାକ; ଶ୍ରେଷ୍ଠ (ବ୍ୟକ୍ତି) —6. Chief, principal person. (Apte) ୭୦. ବି—ଲୋକଙ୍କ ନାମ—

A name given to a males.

ଲକ୍ଷ୍ମୀପଳ—୧. ବି (ବୈଦ୍ୟକ)—ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—A kind of tree
Lakshmanaphala [ଦ୍ଵା—ଏହି ଗଛର ପଣ୍ଡ, ପୂର୍ବ
ଓ ପଳ ଅକାରରେ ଆଜି ସଦୃଶ । ପଣ୍ଡ ଧଳ ଉପରେ
ଯେଉଁ ପରି କଣ୍ଠାମାଳ ଥାଏ ସେହିପରି ହେବ ହେବ କଣ୍ଠା
ଏ ପଳର ଖେପରେ ଆଏ—ବୃକ୍ଷବିଶେଷ ବଳ୍ଡମ୍]]

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମିଶ୍ର—୭୦. ବି (ନାମ)—ତନେକ ପ୍ରାଚୀନ ତୋଥ କବି—
Lakshmapa misra Name of an ancient poet.

[ଦ୍ଵା—ଏ କବି ଥୁଣ ଜିନ୍ଧାର ଶାସମା ବ୍ୟାହ୍ରଣ ଓ ସୁଦୃଢ଼ି
ପରିଚିତ ଥିଲେ । ତେଣାର ବାଜା ବାରବିଶେଷ ଦେବଙ୍କ
ସମୟରେ ସେ ଜୀବିତ ଥିଲେ ଓ ‘ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣମାୟତ’
ନାମକ ତ୍ରିତ୍ର ପ୍ରଣୟକ ବିଶ୍ୱାସେ—ତାରଣୀ ଉତ୍ତରାହିତ୍ୟ
ରତ୍ନାପ ।]

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେନ—୭୦. ବି—ବଙ୍ଗଦେଶର ତନେକ ବାଜା—
Lakshmapa sena Name of a king of Bengal.
ଲକ୍ଷ୍ମୀସେନ ଲକ୍ଷ୍ମୀସେନ [ଦ୍ଵା—ଏହି ନାମରେ ବଙ୍ଗ ଦେଶରେ
ଦୁଇକଣ ବାଜା ଥିଲେ । ପ୍ରଥମ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେନ, ବାହାଲ
ସେନଙ୍କ ପୁରୀ । ଏ ପରାମର୍ମା ବାଜା ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ନାମ
ଅନୁସାରେ ଅଜିଯାଏ ମିଥ୍ୟକାରେ ‘ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସବତ୍ର’ ବା ‘ଲକ୍ଷ୍ମୀ’
ନାମରେ ଗୋଟିଏ ଆଜି ପ୍ରତିକିତ ଥିଲା । ୧୯୧୯ ଶ୍ରୀପାତ୍ର
(ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେନଙ୍କ ବାଜାକାଳ)ରୁ ଏ ଅନ୍ଧର ଗଣନା ଆରମ୍ଭ
ହୋଇଥିଲା । ଏ ବିଦ୍ୟାନ୍ତ ବିଦ୍ୟାପ୍ରାୟ ଥିଲେ । ପ୍ରାଚୀନ
ଗୌଡ଼ି ନଗରର ବିଶ୍ଵ ଦୁଇରେ ଗଙ୍ଗାକୁଳରେ ‘ଲକ୍ଷ୍ମୀବଜା’
ନାମରେ ଗୋଟିଏ ସାକ୍ଷାତା ଏ ନିର୍ମିଣକରିଥିଲେ । ଏହି
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେନ ଶ୍ରୀ ୧୯୮୦ରୁ ୧୯୧୯ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଙ୍ଗଦେଶରେ
ବାଜା କରିଥିବା ଓ ସୁରତାରେ ଜୟମୁଖୀପନ କରିଥିବା
କୌଣସି କୌଣସି ବଜାଯି ଅନୁଶାସନ ପଞ୍ଚରେ ଲେଖାଅଛି ।
ସେବେବେଳେ ତେଣାରେ କେଶବବଜାଯି ରାଜାମାନଙ୍କ
ରାଜବର ଅସ୍ତ୍ରକାଳ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲା । ଦ୍ଵାରା ଲକ୍ଷ୍ମୀ
ସେନ ଏହି ସେନ ବଜାର ଶେଷ ରାଜା । ଏହାଙ୍କ ରାଜଧାନୀ
ନବଦ୍ୟୁଧ ଥିଲା । ଏହାଙ୍କ ଅମଳରେ ମୁଲଗାନ୍ ବଜାର ଅର
ଖିଲିଗା ବଜାଦେଶକୁ ଅନ୍ତରମଣ କରି ବିନାୟକରେ ଗୌଡ଼
(ବଜା)ଦେଶ ଅଧିକାର କଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେନ ରାଜ୍ୟରୁ
ପଳ ଭୟାର ସୁରତେ ଶେଷ ଜୀବନ ଅଭିବାହିତ କଲେ ।
ମୁଲଗାନ୍ ବଜାଦେଶକୁ ଲେଖିଅଛନ୍ତି ଯେ, ଏ
ଶ୍ରୀ ୧୯୦୦ ସାଲରେ ତେଣାଙ୍କ ପଳାର ଅସିଥିଲେ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ—୧. ବି. ଶ୍ରୀ—(ଲକ୍ଷ୍ମୀ + ଶ୍ରୀ. ଅ) —୧ । ସାରଜୀ; ହାର୍ଜୀ—

Lakshmapa 1. A duck ୨ । ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧକ ଏକ
କନ୍ୟା—2. Name of a daughter of Durjyo-

dhana. [ଦ୍ଵା—ଏହାଙ୍କ ସ୍ଵପ୍ନର କାଳରେ ବୃକ୍ଷ-
କଳ୍ପି ଶାମ ଏହାଙ୍କ ଦେବଗର କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କୌରବ
ମାନକହାର ଶାମ ପରିଚିତ ଓ କନ୍ଦି ହେଲେ । ପରେ
ବଳସମ ତାଙ୍କ ମୁକ୍ତ ବରର ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ସହିତ ଶାମକର
ଦିବାହ କରଇଲେ ।] ଶ୍ରୀ ମଦୁ ଶକାକ କନ୍ୟା ଓ
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଅଞ୍ଚ ପଞ୍ଚମମହିଳାଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକମା—3. One

of the queens of Shrikrishna. ୪ । (ବୈଦ୍ୟକ)

—ଲକ୍ଷ୍ମାମୁଳ (ଦେଖ) —4. Lakshmapamula

(See). ୫ । ଦେବ ବଜାନ୍ତା; ଅକର୍ତ୍ତ୍ର—5.

Solanum Xanthocarpum (plant). ୬. ଦିଶ.

୭।—ସୁଲକ୍ଷଣୀୟା—(a female) Possessed of
auspicious marks.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମୂଳ—୧. ବି—(ବୈଦ୍ୟକ)—ଲକ୍ଷ୍ମାମୁଳ (ଦେଖ)

Lakshmapamula Lakshmapamula (See)

ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ଶ୍ରୀ. ବି. ଶ୍ରୀ—(ସଂ. ଲକ୍ଷ୍ମୀ) —ଲକ୍ଷ୍ମୀ (ଦେଖ)

Lakshmi ଲକ୍ଷ୍ମୀମା(ମା) —ଅନ୍ୟରୂପ] Lakshmi (See)

ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ସଂ. ବି. ଶ୍ରୀ—(ଲକ୍ଷ୍ମୀଧାତୁ—ଦର୍ଶକ କରିବା ଉତ୍ସାହ +

Lakshmi କର୍ମ, ରି; କିପାତନ; ମ. ଅରମ) —୧ । ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ;

ସଂ. ନାମ—କମଳା, ପଦ୍ମାଲୟା, ବିଷ୍ଣୁକର ଦୁଇ ପଣୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ
ପଦ୍ମ, ଶ୍ରୀ, ଦୁର୍ପତ୍ତିଯୀ, ଲେବ, କଣେ—1. Name of one

ଲେବମାତା, ମା, ଶ୍ରୀରବିଶ୍ଵ— of the two wives of
କଳ୍ପୀ, ରମା, ରାଗମା, ଶ୍ରୀରବିଶ୍ଵାର କନ୍ୟକ]] ନାରୀବୁଣ୍ଡକର ଦୁଇ ପଣୀ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ
ଶ୍ରୀପ୍ରେଦବନ୍ୟୀ, କଳ୍ପିକା, ସରସତା । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପୁରୁଷରେ
ଦେବିକିନ୍ଦ୍ରିୟ, ଶୋଭା, ଧନ, ଅର୍ପି

ଓ ସୌଭାଗ୍ୟ ଅଧିକାରୀ ଦେବୀ ବୋଲି ପ୍ରସିଦ୍ଧା । ଏହାଙ୍କ
ଦ୍ଵାରା ଶେତରପକ କା କାଳ ପୂର୍ବ ବା ଦୁଷ୍ଟଦନ୍ତ ପର, କଷ୍ଟ
ଅତି ସୁଷ୍ଟୁ, ଚିତ୍ତ ବିଶ୍ଵାଳ ଓ ହାତ ଚଷ୍ଟ ବୋଲି କଳ୍ପିତ । ଏ
ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦର ସଦାସୁରଙ୍କ । ମହିଳା ଭୁଗୁଣ ଭାବରେ
ଖୋଜିବା ଗର୍ଭରେ ଏ କଳ୍ପିତଙ୍କ କରିଥିଲେ । ଦେବବସନ୍ନ
ଭନ୍ଦୁ ଦୁଃଖା ଅରଶାପ ଦେବାରୁ ଦୀନେକ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ ହେଲେ
ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସମୁଦ୍ର ଗର୍ଭରେ ନିମକ୍ତିକା ହେଲେ । ପରେ
ଦେବବସନ୍ନମାଳେ ଶୀର୍ଷ ସମୁଦ୍ର ମଧ୍ୟରୁ ମନ୍ତ୍ରକ କରିବା
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସମୁଦ୍ର ମଧ୍ୟ ବାହାରିଲେ । ନାରୀବୁଣ୍ଡକର ଉଚ୍ଚ ରକ
ଅବତାରରେ ଏ ଶୀର୍ଷ ରକ ରୂପରେ କଳ୍ପିତଙ୍କ କରି ତାଙ୍କ
ଶୀର୍ଷରେ ହୋଇଥିଲା । ଏ ସାରା ରୂପରେ ପୁରୁଷ ଗର୍ଭରୁ
ବାହାର ତଳକବନ୍ଦାର ପାକତା ହୋଇ ବିମତନ୍ତ୍ରକୁ
ବିବାହ କରିଥିଲେ ଓ ପରେ ବୁଦ୍ଧିରୂପେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ
ବିବାହ କଲେ] , । ବିମତନ୍ତ୍ରକ ପର୍ବୀ; ସାରା—
2. Sita, the wife of Rama. ୩। ଶ୍ରୀ; ଶୋଭା;
ସୌଭାଗ୍ୟ—3. Beauty; grace; splendour.
୪। ଶ୍ରୀ; ଅର୍ପି; ସମ୍ପଦ; ଧନ—4. Prosperity;
riches; wealth. ୫। ଶ୍ରୀ; ରାଗମ; ସୌଭାଗ୍ୟ—

5. Fortune; luck. ୭। ଦୁର୍ଗା—6. Goddess Durgā. ୭। ରତ୍ନ—7. The Deity said to preside over a king's prosperity; splendour attached to a king; kingly grandeur personified. ୮। ପଳମ ବୃକ୍ଷ—8. A fruit-bearing tree. ୯। ଶମୀ; ଶାର୍ଣ୍ଣ ଗଢ଼—9. The Spung tree; Prosopis Speciosa (tree). ୧୦। ପୁଲପଦିଜୀ—10. Jonidinam suffruticosum. ୧୧। ଶର ପତ୍ର—11. The wife of a hero. ୧୨। ଦୂର୍ଦ୍ଵା; ଦୂର୍ଦ୍ଵା—12. Turmeric. ୧୩। ରୁଦ୍ର ନାମକ ମହୋତ୍ତ୍ମ—13. A sort of rare medicinal root. ୧୪। ପ୍ରିସ୍କୁ ବୃକ୍ଷ—14. Agalia Roxburghiana (tree). ୧୫। ମୁକ୍ତା—15. Pearl. ୧୬। ମୋହସ୍ତ୍ର—16. Beatitude; salvation. ୧୭। ଏକ ବର୍ଣ୍ଣଦୂର୍ଦ୍ଵା (ଏଥର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚରଣରେ ୨ ରକ୍ଷଣ, ୧ ଶୂନ୍ୟ, ୨୧ ଲକ୍ଷ ଅନ୍ତର ଆଦ୍ୟ—ହୁ. ଶତଶାଖି) —17. Name of a metre. ୧୮। ଅର୍ଯ୍ୟାଛନ୍ଦର ୨୭ ପ୍ରକାରରୁ ଏକତମ (ହୁ. ଶ.)—18. Name of a variation of the Arjyā metre. [ତୁ—
ଏଥର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚରଣରେ ୨୭ ଶୂନ୍ୟ ଓ ୨୧ ଲକ୍ଷ ବର୍ଣ୍ଣ ଆଦ୍ୟ—ହୁ. ଶ. ୧] ୧୯। ରୁଦ୍ର ନାମକ ମହୋତ୍ତ୍ମ—(ହୁ. ଶ.)—19. Name of a rare herb. ୨୦। ବର ସ୍ତ୍ରୀ (ହୁ. ଶ.)—20. A heroic or valiant woman. ୨୧। ଗୃହ ସ୍ଥାନିମା (ହୁ. ଶ.)—21. The mistress of the house. ୨୨। ପଦ୍ମ (ହୁ. ଶ.)—22. Lotus. ୨୩। ଧଳା ଭୁଲସୀ (ହୁ. ଶ.)—23. The white-leaved variety of the Holy Basil plant. ୨୪। ମେଣିଶିଙ୍ଗୀ (ହୁ. ଶ.)—24. The screw tree; Gymnema Sylvestre. ଦେ. ବି.—୧। ଶ୍ରୀମାନଙ୍କ ନାମ—1. A name given to females. ୨। (ପୁ.) ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ, ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ଅତି ପୁରୁଷଙ୍କ ଡାକ ନାମ—2. Name for calling Lakshmi-kānta, Lakshmidhara etc. ୨। ସ୍ଵଲକ୍ଷଣସ୍ତ୍ରୀ ଓ ସୌଭାଗ୍ୟବଜ୍ଞ ସ୍ତ୍ରୀ—3. A lucky and graceful woman. ୩। ସତ୍ୟବାଦୀ କିବାସୀ ଜନେଇ ପଣ୍ଡାର କନ୍ୟା (ସତ୍ୟବାଦୀ ଗୋପିନାଥ—ଦେଖ) —4. The name of the daughter of a Pandā sebaka of the temple at Satyabādi (Sakhigopal) in the Puri district; [ତୁ—ଦ୍ଵିତୀ କଳ୍ପା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସ୍ଵାମେ ପୁଣ୍ୟମାସ, ସୌଭାଗ୍ୟକ କନ୍ୟା ରୁ ରହିବା । ବାଧାନାଥ ତିଳକା ।]

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦେ. ବିଶ. (ଶ୍ରୀ) —ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ପର ସୁନ୍ଦର ଓ ସୁଲକ୍ଷଣା—
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅଂଶ—ଦେ. ବି. (ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀ + ଅଂଶ; ସ୍ତ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ଦେବତା—The (ଲକ୍ଷ୍ମୀକଳା—ଅନ୍ୟରୂପ) marks of divinity of the ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଅଂଶ Goddesses Lakshmi. (ପଥା—ରୁକ୍ତିଶୀ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅଂଶ ସାତା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅଂଶରେ କରିଥିଲେ ।)
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅଂଶ—ଦେ. ବିଶ. ଶ୍ରୀ ଓ ପୁ—୧। ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ଅଂଶ ବା କଳା Lakshmi amśi ଧାରଣ କରି କରି ପୁରୁଷ କରିଥିବା (ସ୍ତ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବନ୍ଧୁ ପୁରୁଷ), ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ଅସାଧାରଣ ଦେବତା ବିଶିଷ୍ଟା (ଶ୍ରୀ)—
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅଂଶ 1. (a person) Born under the auspices of Goddess Lakshmi or having the uncommon qualities of Lakshmi.
୨। ସୌଭାଗ୍ୟବାନ—2. Fortunate; lucky (person).
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଉଦୟ ହେବା—ଦେ. ବି—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ସୌଭାଗ୍ୟଦୟ—Lakshmi udaya hebā Dawning or advent of good fortune.
ଲକ୍ଷ୍ମୀକ—ସଂ. ବିଶ ପୁ (ଲକ୍ଷ୍ମୀ+କ) —୧। ଧନବାନ୍ (ହୁ. ଶ)—Lakshmiika 1. Rich. , । ଭଗ୍ୟବାନ୍ (ହୁ. ଶ)—(ଲକ୍ଷ୍ମୀକା—ଶ୍ରୀ)
୨. Lucky.
ଲକ୍ଷ୍ମୀକର—ଦେ. ବିଶ (ସଂ. ଲକ୍ଷ୍ମୀକ) —ସୌଭାଗ୍ୟଦୟ—Fortunate; Lakshmi kara lucky. [ତୁ—ଅନ୍ତରୀ ଏ ଶୁଭତମ୍ ପୁରୁଷ କାନ୍ଦକର ବନ୍ଧିଷ୍ଠ ମହାଶୀ ହେବା ଲକ୍ଷ୍ମୀକର । କୃଷ୍ଣପେଂଦ ମହାଭାବତ, ଶାନ୍ତି ।]
ଲକ୍ଷ୍ମୀ କାନ୍ତ—ସ. ବି. ପୁ—(ଲକ୍ଷ୍ମୀ+କାନ୍ତ; ଶ୍ରୀ କାନ୍ତ) —୧। ନାରୀଘଣ; Lakshmi kānta bishnu —1. God Bishnu. ୨। ରକା—ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ; ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତି 2. King. ଦେ. ବି. ପୁ—ଲେକବ କାନ୍ତ (ଲକ୍ଷ୍ମୀନାଥ—ଅନ୍ୟରୂପ) —A name given to males.
ଲକ୍ଷ୍ମୀ କାନ୍ତରୁ ଖେଳିବା—ଦେ. ବି—ସୌଭାଗ୍ୟଦୟକ ହେବା—Lakshmi kāndharu khasibā Becoming unlucky or poor; being reduced to poverty. (ପ୍ରୟୋଗ—ଅନ୍ତରୀ କାନ୍ତରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଖେଳିବିଲାଣି)
ଲକ୍ଷ୍ମୀ କାନ୍ତରେ ବହିବା—ଦେ. ବି—ସୌଭାଗ୍ୟ ହାତ ବେଶୀର ହେବା—Lakshmi kāndhare basibā Dawning of ଲକ୍ଷ୍ମୀଆଶ ହେବା good fortune or prosperity.
ଲକ୍ଷ୍ମୀ କାନ୍ତାମେ ବୈଠନା(ରହନା) (ପ୍ରୟୋଗ—ଅମୁକର କାନ୍ତରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତରେ ରହିବା) { ଅନ୍ୟରୂପ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବିଶିଷ୍ଟା } ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତରେ ରହିବା [ତୁ—ଲକ୍ଷ୍ମୀ କାନ୍ତରେ ରହିବା ପୋର୍ବୁ କାର୍ତ୍ତିକେସ୍ । ତନ୍ତ୍ରକ ପର ଶୋଭ କଲେ ତାକ ବାସ୍ । କୃଷ୍ଣବିଦ୍ଵା ମହାଭାବତ, ବିତ ।]
ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ବରପୁଣ୍ଡ—ଦେ. ବି. ପୁ—ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ବାତ ବିଶେଷ ଅନୁମୂଳକ Lakshminka baraputra ବ୍ୟକ୍ତି; ଅତି ଧନ ବ୍ୟକ୍ତି—

ଲକ୍ଷ୍ମୀର ସରପୁତ୍ର A favourite of Goddess Lakshmi;
ଲକ୍ଷ୍ମୀକା ବରପୁତ୍ର a very rich man.
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଗୃହ—ସ. ବ—(ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ଗୃହ, ଶଶୀ ଚତ୍ର)—୧। ରକ୍ତୋପୁତ୍ର—
Lakshmi gṛuha 1. The red water lily. ୨। ଯେଉଁ
(ଲକ୍ଷ୍ମୀବସିତ—ଅନ୍ୟରୂପ) ସ୍ଥାନ ଧନ ବା ସୌଭାଗ୍ୟରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ
ଦୋଷଅଛି—2. A place which is the abode
of wealth or prosperity.
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଗୋଡ଼ ଦେବା—ଦେ. ବ—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାଦ ଦେବା (ଦେଖେ)—
Lakshmi gorda debā Lakshmi pāda debā (See)
ଶଶୀ ପାଦେଶ୍ୟା; ଲକ୍ଷ୍ମୀପାଦେଶ୍ୟା, ଲକ୍ଷ୍ମୀପଦେଶ୍ୟା
ଲକ୍ଷ୍ମୀଚୁତ୍ୟ—ସ. ବ—(ଶଶୀ ଚତ୍ର, ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ଚୁତ୍ୟ)—ଶର୍ଵଷ୍ଟ;
Lakshmichyuta ଲକ୍ଷ୍ମୀଚୁତ୍ୟ—Shorn of splendour
(ଲକ୍ଷ୍ମୀଚୁତ୍ୟ—ଶଶୀ) (ଲକ୍ଷ୍ମୀଚୁତ୍ୟ—ବି) or good fortune.
ଲକ୍ଷ୍ମୀଚଢ଼ା—ଦେ. ବିଶ—(ଶଶୀ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ + ଚୁତ୍ୟ ବା ଚୁତ୍ୟ) —୧। ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ;
Lakshmichchardā ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ—1. Unfortunate.
ଶଶୀଛାଡ଼ା; ବିଲଦୁଆ; ବିଲଟାଙ୍କ ୨। ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ; ଶର୍ଵଷ୍ଟ—2.
(ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶର୍ଵୀ—ଶଶୀ) Shorn of prosperity. ୩। ଅଧି
ଦର୍କୁ—3. Very poor or destitute. ୪।
ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସୌଭାଗ୍ୟ ଦରାବା କରିଅଛୁ—
4. A person abandoned by good fortune.
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଗୃହବା—ଦେ. ବ—ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ଓ ଦାରଦ୍ର୍ୟ ଘୋଷବା—Being
Lakshmi chārdibā overtaken by misfortune
ଶଶୀଛାଡ଼ା ଲକ୍ଷ୍ମୀଛାଡ଼ା or poverty. [ଦ୍ର—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶର୍ଵଷ୍ଟରେ
ଲୋକର ଧନ, ପରିବାର, ସୌଜନ୍ୟ ଓ ଶୁଣ ଅଧି ସମସ୍ତ
କଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ; ତାକୁ ଦାରଦ୍ର୍ୟ ଓ ବିପରୀ ଘୋଷଯାଏ।
ସୁରାମତରେ କେତେବୁନ୍ଦିଏ ମନ କାହିଁ କରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ
ବିବର୍ତ୍ତ ହୋଇ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଶୁଣି ଯାଅନ୍ତି । ଯଥା—
ବସୁବାର ଦିନ ଅର୍ତ୍ତିଶୀଳ ଆରବା, ଦୂର୍ଭାଗ୍ୟରେ ଦୁଆ ଗାର
କାହିଁବା, ଦୁଷ୍କଳ୍ୟାବେଳେ ଶୋଇବା; ଅଣ୍ଠି ରହିବା;
ଅର୍ତ୍ତା ନ ଧୋଇବା; ସରକୁ ନ ଡେଲାଇବା ।
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶର୍ଵଷ୍ଟବା କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ଭିତ୍ତିରେ କିମ୍ବଲଭିତ ଭିତ୍ତି
ଶ୍ଲୋକରେ ମିଳେ—
“କିତ୍ତଂ ରେଷ୍ମାନାଂ, ନଶ୍ଚତୁରିଜନଂ, ପାଦଯୈରକ
ପୂଜା, ଦକ୍ଷାନାମଳ ଶୌରଂ, ବିଷଳମଳନତା, ରୁଷତା
ମୁଦ୍ରଜାନଂ, ଦ୍ଵେଷନେଷ୍ଟପିନଦା, ଦିବସ ରକରଷଃ,
ଗ୍ରାସଦାସାଦରେକଃ । ସାଙ୍ଗେ ପିଠେ ର ବାଦ୍ୟ ଦରକ
ଧନୟତେଃ କେଶକସ୍ତାପ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ।”
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଜନାର୍ଦନ—ସ. ବ (ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ଜନାର୍ଦନ) —୧। ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ବିଷ୍ଣୁ କ୍ରି
Lakshmi janārdana ସୁମଳ ଅବତାର—1. The
twin form of Lakshmi and Bishnū.
2. Name of a kind of *śālagrāma* pebble containing certain peculiar

marks. [ଦ୍ର—ଏହା ମେଘପର ଶାମଳ । ଏ ଶିଳାରେ
ଗୋଟିଏ ଦ୍ଵାର ବା ଶୁଦ୍ଧ ଥାଏ । ଏହା ଦେହରେ ଏକ
ପାଖରେ ବୁରୁଗୋଟ ଚକ୍ର ଓ ବନମାଳା ଚିତ୍ର ଥାଏ ।]
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତାକୁରାଣୀ—ଦେ. ବ. ଶୀ—ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ; ଲକ୍ଷ୍ମୀଦେବୀ—
Lakshmi thākuraṇī The Goddess Lakshmi,
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଠାକୁରାଣୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀତାକୁରାଣୀ
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତନୟ—ସ. ବ (ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ତନୟ) —୧। ବାମଦେବ; ମଦନ—
Lakshmi tanaya 1. The God Cupid., , । ଅଷ୍ଟ—
[ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁଞ୍ଜ; ଲକ୍ଷ୍ମୀତନ୍ତ୍ର—ଅନ୍ୟରୂପ] 2. Horse. • । ଶମ—
ରମ୍ଭର ଯମକ ସୁର ବ୍ୟସ ଲବ ବୁଣ—3. Laba and
Kusa; the twin sons of Rāmachandra.
୪। ଧନୀ ବନ୍ଦୁ—4. A rich man. ♀ । ଗନ୍ଧବ
ଦିଶେଷ—5. Name of a Gandharba.
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତାତୀ—ସ. ବ. ଶୁ (ଶଶୀ ତତ୍ତ୍ଵ) —୧। ସନ୍ଦୂପ; (ସମୁଦ୍ର, ମହାନରୁ
Lakshmi tātā ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବାହାରଥବାରୁ) —1. Ocean.
, । ଭଗୁ ରଷ୍ଣ—2. Sage Bhṛugu.
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତାଳ—ସ. ବ—୧। ସତୀତରେ ୧୫ ମାତ୍ରର ଏକ ତାଳ—
Lakshmi tāla 1. Name of a musical measure.
[ଦ୍ର—ଏଥରେ ୧୫ ଅଗାଳ ଓ ୩ ଶୁନ୍ୟ ଥାଏ (ଦ୍ର.ଶ)।]
୨। ଏକପ୍ରକାର ତାଳ ବୁଷ—2. A kind of
palm tree.
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତ୍ୟାଗ—ସ. ବ (ଶଶୀ ତତ୍ତ୍ଵ+ତ୍ୟାଗ) —ଶୈଶବାର
Lakshmi tyāga ଦିନାଶ—Loss of fortune or pro-
sperity.
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦାସ—ସ. ବ (ନାମ) —ସୂର୍ଯ୍ୟସିକାନ୍ତର ଟାବା ଓ ରୂପ, ମାନ ନାମକ
Laksmidāsa ଜ୍ୟୋତିଷ ପ୍ରକ୍ରିୟାକାରୀ (ଶକାର ୧୫ଶ
ପତାର) —Name of the author of a com-
mentary on Sūrjya siddhānta and of an
astronomical treatise, Chāndramāna.
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦେବୀ—ସ. ବ—ଲକ୍ଷ୍ମୀ (ଦେଖେ)—
Lakshmi debi Lakshmi. (See)
[ଦ୍ର—ଏ ଚତୁର୍ବୁଜ, ପଦ୍ମାସନା ଓ ଶୁଳ୍କହପ୍ତିଦୟ
ବେଷ୍ଟିତା; ପଦ୍ମଶଖପୁତକର ରୂପରେ ପୂଜିତା ।]
ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର—ସ. ବ (ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ଧରୁ=ଧରବା+କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ) —୧ବିଷ୍ଣୁ—
Lakshmidhara 1. Bishnū. , । ସୁରଗୀ ପ୍ରକାର ଅନ୍ୟ
ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ନାମ—2. Another name of the Sanskrit
ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର metre Sragbipi. ଦେ. ବ. ଶୁ—ପ୍ରବୁଷକ ନାମ—
A name given to males.
ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ଦାସ—ଦେ. ବ (ନାମ) —ଜନେକ ଉତ୍ତଳୀୟ କବି—
Lakshmidhara dāsa Name of a classical Oriya
author. [ଦ୍ର—ଏ କବି, ‘ଅଙ୍ଗଦପତ୍ର’ ନାମକ ଗ୍ରନ୍ଥ
ଲେଖିଥିଲେ ।]
ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ମିଶ୍ର—ଦେ. ବ (ନାମ) —ଜନେକ ପାତୀଳ ଶ୍ରୀଅ କବି—
Lakshmidhara misra Name of a classical Oriya

poet, [ଦ୍ୱ—ଏ ୨୦୦ ବର୍ଷ ପୂରୁଷ ତଥା, 'ଶିବଚନ୍ଦ୍ରକୁ
ଦୂମ' ଏହାକି ବଚନ ଛାନ୍ତି । ଜଗବନ୍ଧ ପ୍ରାଚୀନ
ଭାବରେ ।]

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନବମୀ—ସ. ତ—ଶୀତାନବମୀ; ବେଣୀଖାଣ ଶୁକ୍ଳ ନବମୀ—
Lakshmi nabami The ninth day of the bright
lunar fortnight of the month of Baishakh
on which day Sita was found out from
the furrow. [ଦ୍ୱ—ଶୀତା ବେଣୀଖାଣ ଶୁକ୍ଳନବମୀ ଗୁରୁବାର
ଦିନ ପୃଥିବୀରେ ଅଭିରୂପ ହୋଇଥିଲେ, ଅଥବା ଲଙ୍ଘ
ଶିଥରେ ସଂଗୁମାତ୍ର ହୋଇଥିଲେ ।]

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନରସିଂହ—ସ. ବ (ଦୃଢ଼) (ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ନରସିଂହ)—୧ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ
Lakshmi narasimha ଦୃଷ୍ଟ ସୁଗତ ସମାବେଶ—୧. The
(ଲକ୍ଷ୍ମୀନୃସିଂହ—ଅଳ୍ପ ନାମ) twin form of Lakshmi
and Bishnu, ୨ । ବିଶେଷ ଲକ୍ଷ୍ମୀଯୁଦ୍ଧ ଶାଳଗ୍ରାମ
ଶିଳା—୨, Name of a sort of ଶାଳ Jagrama.
[ଦ୍ୱ—ଏଥରେ ଦୁଇଟି ତଥା ଏକ ବନମାଳା ଚିତ୍ର
ଆଏ; ଅବୁଦି ବିକୃତ; ଏ ଶାଳଗ୍ରାମ ଶୁଦ୍ଧପୂର୍ବ ପରେ
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୁଭକର ।]

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାରୟଣ—ସ. ବ (ଦୃଢ଼) (ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ ନାରୟଣ)—୧ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ
Lakshmi narayana ନାରୟଣଙ୍କ ସୁଗଲମ୍ଭୁତ୍ତି—୧. The
twin form of Lakshmi and Narayana
, ୨ । ଶାଳଗ୍ରାମ ବିଶେଷ—୨. A species of Sal-a-
grāma. [ଦ୍ୱ—ଏହାର ବର୍ଣ୍ଣ ମେଘର ବର୍ଣ୍ଣପର; ଗୋଟିଏ
ଦ୍ୱାର ବା ହିତ୍ତ; ଏକ ପାଖରେ ଗୁରେଷ ରକ୍ଷଣ, ବନମାଳା ଓ
ଗୋଟିଏ ତଥା ଥାଏ ।] ଦେ. ବ. ପୁ—ପୂରୁଷଙ୍କ ନାମ—
A name given to males.

ଲକ୍ଷ୍ମୀକାର୍ଯ୍ୟଶରୀଳ ପତ୍ର—ସ. ବ—ଶୁକ୍ଳ ଏବାଦଶୀ ଦିନ ପୂରୁଷାର ଯତ୍ନରେ
Lakshminārthyapatra (Puja) ସେହିନ କରାଯିବା ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଓ
(ଲକ୍ଷ୍ମୀକାର୍ଯ୍ୟଶରୀଳ ବ୍ରତ) ନାରୟଣଙ୍କ ପୂଜା—Worship of
Lakshmi and Narayana if a Thursday
falls on the 11th day of a bright lunar
fortnight.

ଲକ୍ଷ୍ମୀନିଧି—ସ. ବିଶ (ନାମ)—ଶାଳା ଜନକଙ୍କ ପୁର (ହି. ଶ)—Name
Lakshminidhi of the son of King Janaka.

ଲକ୍ଷ୍ମୀପତି—ସ. ବ—(୨୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ) ୧ । ବିଶ—୧, Bishnu. ୨ ।
Lakshmi-pati ଲବଜ ତୁଷ—୨. The clove tree.
[ଲକ୍ଷ୍ମୀବିଶ, ଲକ୍ଷ୍ମୀରମଣ—ଅଳ୍ପରୂପ] ୩ । ଶୁକ୍ଳକ ତୁଷ—
3. The areca nut tree. ୪ । ଶାଳା (ହି. ଶ)—

4. King (Apte).
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାକ—ସ. ବ—(୨୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ; ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ପାକ)—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଠାକୁରଣୀ
Lakshmi-paka ବିଶୁକ୍ଳ ପାଇଁ ରକ୍ଷଣବା ପାକ ସାମଗ୍ରୀ ପର
ଦୃଢ଼ ଉପାଦେୟ ସୁଖଦ୍ୟମାନ—Very excellent
cooking or delicious food, as if it were

cooked by Lakshmi). [ଦ୍ୱ—ପ୍ରବାତ ଅଛି
ଯେ—ଲକ୍ଷ୍ମୀର ପାକରେ ଶତରଷ୍ୟକୁ ସମସ୍ତ ଆଦ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ
ହୁଏ ଓ ତାହା ଅଛି ଉପାଦେୟ । ପୁରାଣରେ ଅଛି ଯେ—
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାକ କରିଥିବା ଦ୍ଵାରା ଅକ୍ଷ୍ୟକାନ୍ତ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ
ଲୋକଙ୍କ ବିଭବଣ କରିଗଲେ ମଧ୍ୟ, ସେ ଦ୍ଵାରା ଅସରକ୍ଷି
ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏଥିପାଇଁ ଶତରଷ୍ୟ ସୁକ୍ଳ ଉପାଦେୟ
ଦୃଢ଼ ପରିମିତ ପକ୍ଷାଳକ୍ଷ ଲୋକେ ଲକ୍ଷ୍ମୀପାକ କରିଛି ।]

ଲକ୍ଷ୍ମୀପାକ ଲକ୍ଷ୍ମୀଦାତ ଦେ. ବିଶ (ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀପକ)—୧ । ଲକ୍ଷ୍ମୀକ
ଦ୍ୱାର ରକ୍ଷଣ ହୋଇଥିବା—୧. Cooked by Goddess
Lakshmi. , । ଅର୍ଥ ସରସ ଓ ଶୁକ୍ଳାଦ୍ୟ (ଅକାଦ) —
2. Very delicious and juicy(cooked food)

ଲକ୍ଷ୍ମୀପାଟ—ଦେ. ବ—(ସ ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ପାଟ)—ଦେଉଳର ଦୂର୍ଥ ବକ
Lakshmi pāta ଉପରେ ପ୍ରଥମେ ପଡ଼ିବା ଲମ୍ବ ପଥ—
ଲକ୍ଷ୍ମୀପାଟ ଦୟାକାରୀକାର୍ଯ୍ୟ A slab of stone laid above
the door frame of a temple.

ଲକ୍ଷ୍ମୀପାଦ—ଦେ. ବ—୧ । ଶ୍ରୀଲୋକମାନେ ଘରର ତଳେ ତିତା ବା
Lakshmi pāda ଠିଠକ ପାଣି ଦ୍ୱାର ଅଙ୍କିତ କରିବା ଲକ୍ଷ୍ମୀକର
କିନ୍ତୁ ପାଦଚିତ୍ରଦୟ—୧, The picture of foot
marks drawn on the ground or floor
representing the foot prints of Goddess
Lakshmi.

୨ । ସୁଲକ୍ଷଣୀୟ ଓ ସୁନ୍ଦର ପାଦ—୨. Graceful
foot. ୩ । ସେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଗମଳ ଯୋଗୁଁ କୌଣସି
ସ୍ଥାନରେ ସୌଭାଗ୍ୟ ଉଦୟ ହୁଏ, ସେଇବା ଭବିଷ୍ୟବାନ
ପୁରୁଷ ବା ଭାଗ୍ୟବତୀ ହୀର ଗୋଡ଼—୩. The feet of
a person whose advent at a place is
accompanied with the dawning of pros-
perity. [ଦ୍ୱ—ଲୋକବିଶ ଯେ—ଲକ୍ଷ୍ମୀବିନ୍ଦୁ
ପୁରୁଷ ବା ଲକ୍ଷ୍ମୀବିତା ଶୀକର ପାଦ ପେଉଁ ସ୍ଥାନରେ
ପଡ଼େ, ସେ ସ୍ଥାନର ସୌଭାଗ୍ୟ ବୁଝି ହୁଏ; ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀତଥା
ଲୋକଙ୍କ ପାଦ ପଡ଼ିଲେ ସେ ସ୍ଥାନରୁ ସୌଭାଗ୍ୟ ନାଶ
ହୁଏ । ଏଥିପାଇଁ ତଥ ଅଛି—“ପାଦକେ ଶିର, ପାଦକେ
ଦୂରିଷ୍ଟ” । କୌଣସି ପରିବାରରେ ଗୋଟିଏ ସମ୍ମାନ କିନ୍ତୁ ଲୋକ
ନବବଧୁ ଅଧିଳେ, ସେ ପରିବାରର ସୌଭାଗ୍ୟ ବୁଝି
ହେବାର ଦେଖି ଲୋକେ କହିଛି ଯେ, ତା ଘରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ
ପାଦ ପଡ଼ିଲୁ, ଅର୍ଥାତ୍ ଦୂର ବ୍ୟକ୍ତିର ଘରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାଦ
ପଡ଼ିବାରୁ ତାହାର ଶ୍ରାବନ୍ତି ହେଲା ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାଦ ଦେବା—ଦେ. ବ—କୌଣସି ବିନ୍ଦୁର ଅଗମଳ ସଙ୍ଗେ
Lakshmi pāda debā ସଙ୍ଗେ କୌଣସି ସ୍ଥାନର ସୌଭାଗ୍ୟ
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାଦ ପକା(କେ)ରା } .—ଅନ୍ୟରୂପ ଉଦୟ ହେବା—The
ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ପାଦ ପକିବା } ଅନ୍ୟରୂପ drawing of pro-
ତ୍ରମୀ ପାଦ ଦେଖାଇ ଶ୍ରାବନ୍ତି ହେଲା } ଅନ୍ୟରୂପ
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାଦ (ଯେ, ଯୈ) ଦେବା } of a particular person.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାତୁକା—ପାଦେ. (ଗଡ଼କାତ) ବ—ବର୍ଣ୍ଣ ଶାଖୁଡ଼ା ବୃକ୍ଷଶପେଣ; Lakshmi pātukā ଗୋଡ଼ିବାଣ ଗରୁ—A wild bushy tree. [କ୍ର—ଏହାର ଅଗସ୍ତ୍ୟ ତାଳପର ତାଳ, ପଢ଼ କପ୍ତନ୍ ପରସ୍ପର, ଏହାର ଫୁଲ ନାଲି ଓ ଧଳା ମିଶା । ଏଥର କେଶର ବାଣ୍ଣ ଲମ୍ବା ହୋଇ ପାଖୁଡ଼ା ମଧ୍ୟରୁ ବାହାର ଆଏ ।]

ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁରୁଷ—ଦେ. ବ (ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀବାନ୍+ପୁରୁଷ)—୧ । ଲକ୍ଷ୍ମୀବନ୍
Lakshmi purusha ବ୍ୟକ୍ତି; ଶୌଭାଗ୍ୟଶାଳୀ ବ୍ୟକ୍ତି—୧. A
ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁରୁଷ lucky or fortunate man. , । ସୁଲକ୍ଷଣମୁକ୍ତ
ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁରୁଷ ବ୍ୟକ୍ତି—୨. A person possessing auspicious marks.

ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁଣ୍ୟ—ସ. ବ—୧ । ପଦ୍ମଶଳ ମଣି—୧. Ruby.
Lakshmi pushpa । ପଦ୍ମ (ହ. ଶ)—୨. Lotus.

ଲକ୍ଷ୍ମୀପୂଜା—ସ. ବ (୭ୟା ତତ୍; ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ପୂଜା)—୧ । ଲମାରପଣ୍ଡିମା
Lakshmi pūjā ବା ଅର୍ପିନାପୁଣ୍ଡିମା ଶୁଦ୍ଧିରେ ନାରକେଳ
(ଲକ୍ଷ୍ମୀବନ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) ପିପିଟକାଦ ନେବେଦ୍ୟକାରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ
ଦେଖକର ପୂଜା—୧. The worship of Goddess Lakshmi on the night of the fullmoon of Āświna. ୨ । ଧନ ଓ ଶୌଭାଗ୍ୟଶାଳୀ ପାଇଁ ପ୍ରତି
ଶୁଦ୍ଧିବାର ଦିନ ଓ ବିଶେଷତଃ ମାର୍ଗିର ମାସ ଶୁଦ୍ଧିବାର
ଦିନ ଗୋଟିଏ ପାତା ଉପରେ ଶୁଦ୍ଧ ଧାନ୍ୟରୁ ମାଣରେ
ବା ଶୌଭିରେ ମୁଣ୍ଡ କରି ରଖି ବସାଇଲାଙ୍କାର ଭୁଷିତ
କରି ତାକୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀରୂପେ କଲ୍ପନା କରି ତାକୁ ପୂଜା
ଓ ଯାହାଙ୍କ ଘରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀପୂଜିମା ଆଥର୍ଵା ତାକୁ
ସେ ଦିନ କରୁଣିବା ଦିନିଷ୍ଠା ପୂଜା—୨. Worship of Goddess Lakshmi on Thursdays and
specially on the Thursdays of Mārgasira. * । କୌଣସି ମାସର ଶୁଦ୍ଧିଦିନମୀ ଦିନ ଶୁଦ୍ଧିବାର
ପଢ଼ିଲେ ସେ ଦିନ କରୁଣିବା ଲକ୍ଷ୍ମୀବନ୍ ପୂଜା; ସୁଦଶା
ବୃତ୍ତ—୩. Worship of Lakshmi on the tenth day of a bright lunar fortnight of
any month if it falls on a Thursday. * । ଶୁଦ୍ଧ ପଞ୍ଚମୀ ଦିନ ଶୁଦ୍ଧିବାର ପଢ଼ିଲେ ସେ ଦିନ
କରୁଣିବା ଲକ୍ଷ୍ମୀପୂଜା; ଶୁଦ୍ଧପଞ୍ଚମୀ ବୃତ୍ତ—୪. Worship
of Lakshmi on the fifth day of the bright lunar fortnight of a month if it
falls on a Thursday. * । କାର୍ତ୍ତିକ ଅମାବାସ୍ୟା
ଶୁଦ୍ଧିରେ କରୁଣିବା ଲକ୍ଷ୍ମୀବନ୍ ପୂଜା—୫. Worship of
Goddess Lakshmi on the new moon night of Kārttika.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପ୍ରାସନ୍ନ(ନା) ହେବା—ଦେ. ବ (ଅଶୀବତ) (ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀ,
Lakshmi prasanna(nnā) hebā ସ୍ରୀପଦିନି)—
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅସରହଣୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବୁଦ୍ଧି ହେବା—Increase of
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପ୍ରସନ୍ନହୋନାମୀ

[ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବରଦା ହେବା, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବରଦାଏ (ର,ୟ) ହେବା, ଲକ୍ଷ୍ମୀବରଦାଏ
(ଏ,ୟ)କ ହେବା, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବରଦାୟୁ(ରି,ୟେ)ନା ହେବା—ଅନ୍ୟରୂପ]

ଲକ୍ଷ୍ମୀଫଳ—ସ. ବ—ବିଲ୍ବ ବୃକ୍ଷ ଓ ଫଳ; ଶାଖ—

Lakshmi phala The Bilwa tree and fruit;
Aegle Marmelos.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବଢ଼ିବା—ଦେ. ବ—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବୁଦ୍ଧି—

Lakshmi bardhibā Increase of prosperity.

ଲକ୍ଷ୍ମୀବନ୍ତା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବନ୍ତା

ଲକ୍ଷ୍ମୀବନ୍ତା(ନା) —ଦେ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀବନ୍ତା)-ଭାଗ୍ୟବାନ୍—
Lakshmi banta(ntā) Fortunate; lucky.

(ଲକ୍ଷ୍ମୀବନ୍ତା—ହୀ) ଲକ୍ଷ୍ମୀମତ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମୀବନ୍ତା, ଲକ୍ଷ୍ମୀମତ୍ତ

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବର—ସ. ବ (ପଷ୍ଠ) ତତ୍—୧. ବିଷ୍ଣୁ—୧. Bishnu. , ।
Lakshmi bāra ଲକ୍ଷ୍ମୀକ ପ୍ରଦତ୍ତ ବର—୨. Boon granted
by Lakshmi.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବସା(ଷେ)ଇବା—ଦେ. କି—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପୂଜାନିମନ୍ତ୍ରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଦେବାଙ୍କ
Lakshmi basā(se)ibā ପ୍ରତିମା ବା ଶୁଦ୍ଧିଖାତ୍ୟପୁଣ୍ୟ ମାଣରୁ
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବସାନ, ଲକ୍ଷ୍ମୀପାତା ବସାଇଲାଙ୍କ କରି ପାଠ ଉପରେ ସ୍ଥାପନ
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବସାନା କରିବା—To set up the image of
Lakshmi on a plat-form or wooden seat
for worship.

ଲକ୍ଷ୍ମୀବାନ୍—ସ. ବଣ. ପୁଂ. (ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ଅଛି ଅର୍ଥରେ ବନ୍. ୧୩. ୧ବ) —
Lakshmi bān ୧ । ଭାଗ୍ୟବାନ୍—୧. Fortunate;

(ଲକ୍ଷ୍ମୀବନ୍—ହୀ) lucky. , । ଶୌଭାଗ୍ୟମୁକ୍ତ; ଶାକନ୍—

2. Prosperous. , । ସୁଲକ୍ଷଣମୁକ୍ତ; ଶୁଦ୍ଧ ସୁଲକ୍ଷଣମୁକ୍ତ—
. Auspicious. , । ବନ୍ଧୁର୍ଯ୍ୟଶାଳୀ; ଧଳ—

4. Very rich; wealthy; affluent. ସ. ବ. ପୁଂ—୧. ପରସ ବୁଦ୍ଧ—1. Jack fruit tree. , ।
ରେହିତ ବୁଦ୍ଧ—2. Andersonia Rohitaka
(tree). * । ଅଧିକ ବୁଦ୍ଧ—3. The religious fig
tree. , । ବିଷ୍ଣୁ—4. Bishnu.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବାସର—ସ. ବ. (ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ବାସର) —ଶୁଦ୍ଧିବାର—Thursday.
Lakshmi bāsara [କ୍ର—ଏ ଦିନ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦେବାଙ୍କର ପୂଜା
(ଲକ୍ଷ୍ମୀବାର—ଅନ୍ୟରୂପ) ହେବା—]

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବାହନ—ସ. ବ. (ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ବାହନ; ପଷ୍ଠ ତତ୍) —ପେତବା—
Lakshmi bāhana The owl.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବିଜେ କରିବା—ଦେ. ବ—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଶୌଭାଗ୍ୟ ଉତ୍ସୁକ
Lakshmi bije karibā ହେବା—The dawning of
ଭାଗ୍ୟ ଉତ୍ସୁକ ହେବା—prosperity in the case of a
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପଧାରନା person.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବିଳାସ—ସ. ବ. (ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ବିଳାସ) —୧. (ବୈଦ୍ୟକ) ବବରଜ
Lakshmi bīlāsa ଚିକି ବିଶେଷ—1. Name of medi-

cated oil. , । କୁରା ବହୁକା ବିଶେଷ—2. Name
of a febrifuge pill. ପାଦେ. (ପୁରୁଷ) ବ—

ଶୌଭିବାଣ (ପୂରୁଷ ଓ ମହିଳା) —A kind of flower
and tree.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବିଶ୍ୱାନ—ସ. ବିଶ. (ଶ୍ଵା ଚତୁ; ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ବିଶ୍ୱାନ) — ୧। ଶ୍ରୀନ; Lakshmi bishva' ଶୋଭିଶ୍ୱା—୧. Shorn of grace or (ଲକ୍ଷ୍ମୀଶ୍ୱାନ—ଅନ୍ୟରୂପ) beauty. ୨। ହତଭଗ୍ୟ—୨. Un- (ଲକ୍ଷ୍ମୀବିଶ୍ୱାନ, ଲକ୍ଷ୍ମୀଜ୍ଞାନ—ସ୍ତ୍ରୀ) fortunate. ୩। କିର୍ଦ୍ଦିନ— (ଲକ୍ଷ୍ମୀବିଶ୍ୱାନତା, ଲକ୍ଷ୍ମୀଜ୍ଞାନତା—ବିଶ୍ୱା) ୩. Poor.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବୃଦ୍ଧି—ସ. ବି. (ଶ୍ଵା ଚତୁ; ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ବୃଦ୍ଧି) — ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି; ସୌଭାଗ୍ୟ- Lakshmi bṛuddhi ବୃଦ୍ଧି—Increase of prosperity or riches.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବେଷ୍ଟ—ସ. ବି—ତାଙ୍କ (ତ୍ର. ଶ) —

Lakshmi beshtā Turpentine (Apte).

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବ୍ରତ—ସ. ବି. (ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ବ୍ରତ) — ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପୂଜା (ଦେଖ) — Lakshmi brata Worship of Lakshmi.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭଣ୍ଡାର—ଦେ. ବି. (ଶ୍ଵା ଚତୁ; ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ଭଣ୍ଡାର) — ୧। ଲକ୍ଷ୍ମୀ Lakshmi bhaṇḍāra ଦେଖାଙ୍କ ଧନାଗାର ବା ଆଦ୍ୟ ଭଣ୍ଡାର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭାଣ୍ଡାର ୧. The treasury or store room of the Goddess of wealth.

[ଦ୍ୱ—ଏହି ଭଣ୍ଡାରରୁ ପୃଥିବୀରେ ବାସ କରୁଥିବା କଲ୍ପିତ ଛପନ କୋଟି ଜୀବଙ୍କ ପାଇଁ ଜୀବିଦ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ବାଣୀକା କଥା ଲୋକେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି । ଏହି ଭଣ୍ଡାରରୁ ଯେତେ ବ୍ୟୁତ ହେଉଥିଲେ ସୁକା ଏହା ଅସରନ୍ତି ଆଏ ।] ୨। ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ଭଣ୍ଡାର ଭଲ ଅରୁଳ ଧନ ରହାଦି ଥିବା କୋଣାଗାର— ୨. Treasury containing gems and immense wealth like that of the Goddess Lakshmi. ୩। ଅସରନ୍ତି ଭଣ୍ଡାର—୩. Inexhaustible store.

ଲକ୍ଷ୍ମୀମନ୍ତ୍ର—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀବର୍ତ୍ତ; ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରୟୋଗ; କିମ୍ବା- Lakshmi manta ନୁସାରେ ‘ଲକ୍ଷ୍ମୀବର୍ତ୍ତ, ଦେହ ଉଚିତ) — ଲକ୍ଷ୍ମୀମନ୍ତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ମୀବର୍ତ୍ତ (ଦେଖ) — Lakshmibanta (See)

ଲକ୍ଷ୍ମୀବନ୍ତ—ଦେ. ବି—ଲକ୍ଷ୍ମୀବର୍ତ୍ତ ବା ବର୍ଷର୍ଷଶାଳୀ ବ୍ୟକ୍ତି— A prosperous person.

(୨—ସେ ଲୋକେ ହୋଇ ଲକ୍ଷ୍ମୀମନ୍ତ୍ରମାନଙ୍କରେ । କୃଷ୍ଣଦିବ୍ୟାହ ମହାଭାବତ. ବନ ।)

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମାତ୍ର ଯିବା—ଦେ. ବି—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବୃଦ୍ଧି (ଦେଖ)

Lakshmi mārdi jibā ଲକ୍ଷ୍ମୀ bṛuddhi (See) ଭାଗ୍ୟବୁଦ୍ଧି ଲକ୍ଷ୍ମୀବୁଦ୍ଧି

ଲକ୍ଷ୍ମୀଶା—ସ. ବି. (ଶ୍ଵା ଚତୁ; ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ଶା=ପଢ଼, ଶାମୀ) — Lakshmisā ୧। ବିଷ୍ଟ; ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତୁ—୧. Bishnu. ୨।

(ବହୁବୀହି) ଅମ୍ବ ବୃକ୍ଷ—୨. Mango tree. ୩।

ସୌଭାଗ୍ୟଶାଳୀ ବ୍ୟକ୍ତି—୩. Prosperous or lucky person. ୪। ଧନପତି; ଧନ ବ୍ୟକ୍ତି—୪. A rich man. ସ. ବିଶ—ଧନବାନ—Rich.

ଲକ୍ଷ୍ମୀଶିଳ—ସ. ବିଶ. ପୁ—(ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ଶିଳ)—ଲକ୍ଷ୍ମୀବର୍ତ୍ତ (ଦେଖ)

Lakshmisīla ଲକ୍ଷ୍ମୀବର୍ତ୍ତ (See)

(ଲକ୍ଷ୍ମୀଶାଳୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ଲକ୍ଷ୍ମୀଶାଳୀ, ଲକ୍ଷ୍ମୀଶାଲମା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସଖୀ—ସ. ବି. ପୁ—(ବହୁବୀହି; ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ସଖୀ)—ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ବର- Lakshmi sakha ପୁନ—A favourite of fortune.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସମାଧ୍ୟୀ—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ସିତା; ସମତନ୍ତ୍ରକ ପତ୍ନୀ—

Lakshmi samādhwayā Sītā, the wife of Rāma chandra.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସରସତୀ—ସ. ବି. (ଦୁଦ୍ଧ; ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ସରସତୀ) — ବିଷ୍ଟର ଦୁଦ୍ଧ

Lakshmi saraswati ପତ୍ନୀ; ସୌଭାଗ୍ୟର ଅଧ୍ୟାତ୍ମୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ବିଦ୍ୟାର ଅଧ୍ୟାତ୍ମୀ ସରସତୀ—The two co-wives of Bishnu, namely the Goddess of wealth and the Goddess of learning.

[ଦ୍ୱ—ଏ ଦୁଦ୍ଧେ ସପନୀ ଥିବାରୁ ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନୁଗ୍ରହ କାଳରୁ ସପନୀଶୁଳର ଉଷ୍ଣ । ଓ ବିବାଦ ତଳ ଅସୁଥିକା ପଣ୍ଡିତମାନେ କଲ୍ପନା କର ଅସି ଥିଲା । ଫଳରେ ଦେଖାଯାଏ ସେ, ସାଧାରଣତଃ ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁନ (ଧନୀ)ମାନେ ସରସତୀ ଅନୁଗ୍ରହ ଲାଭ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ପରିଚିତ ଏହା ଦେଖା ଗଲେ ପଣ୍ଡିତମାନେ କହନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କଠରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସରସତୀଙ୍କର ବିବାଦ ଘେରି ଯାଇଥିଛି ।]

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସହଜ—ସ. ବି. (ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ସହଜ=ସହଜ +ଜନ୍ମ ଧରୁ=ଜନ୍ମିବା

Lakshmi sahaja +ଜନ୍ମି. ଅ; ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ମନ୍ତ୍ର ବାଳରେ (ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସହେଦର—ଅନ୍ୟରୂପ) ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଉଚ୍ଛବିତ)— ୧। ଚନ୍ଦ—1. The moon. ୨। ଉତ୍ତେଷ୍ମବା ଅଶ୍ଵ— ୨. Indra's horse. ୩। କର୍ପର—3. Camphor.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସାଥୀ—ଦେ. ବି. ପୁ—(ଆଦରଥିକ) — ୧। ଲକ୍ଷ୍ମୀଦାନ ଜୀମିନ୍ ଲକ୍ଷ୍ମୀରାଜୀତ ବା ପ୍ରଭୁ—1. A lucky master.

ଲକ୍ଷ୍ମୀମନ୍ତ୍ର ମାଲିକ ଲକ୍ଷ୍ମୀବନ୍ତ ମାଲିକ ୨। ଦୟାକୁ ଓ ଦାତା ପ୍ରଭୁ—A kind and generous master.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସାଥୀଶୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧। ଲକ୍ଷ୍ମୀଠାରୁଣୀ—Lakshmi. ୨। (ଆଦରଥି)

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଠାକୁରାଣୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଠାକୁରାନୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ପର ଦାତା ଓ ସୁନ୍ଦର ସ୍ତ୍ରୀ—2. A munificent and beautiful lady; a personification of Goddess Lakshmi ୩। (ବ୍ୟକ୍ତି) —ପତ୍ନୀ—3. Wife.

୪। (ବ୍ୟକ୍ତି) —ଶୁଦ୍ଧିଶୀ; ଶୁଦ୍ଧର ବର୍ତ୍ତୀ— ୪. The mistress of a house; housewife.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସୁରବା—ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବହୁବୀହି; ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ସୁରବା) —

Lakshmi swabhābā ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ପର ପ୍ରକାଶବିଶ୍ଵାସ ବା ଦାତଶାଳୀ—(woman) Magnanimous or munificent like Lakshmi.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସୁରୂପା—ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବହୁବୀହି; ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ସୁରୂପା) —ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ Lakshmi swarūpā ପର ମୁଖ ଓ ସୁରବିଶ୍ଵାସ (ସ୍ତ୍ରୀ) — [ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସୁରୂପିଣୀ—ଅନ୍ୟରୂପ] (a woman) Having the

graces and qualities of the Goddess Lakshmi; being a personification of Goddess Lakshmi.

ଲକ୍ଷ୍ୟ—ସ. ବିଶ୍ୱ—(ଲକ୍ଷ୍ୟ ଧାରୁ—ଦଶନ କରିବା ଉତ୍ସାହ + କର୍ମ୍ୟ)-
Lakshya ୧। ଦର୍ଶନ ଯୋଗ୍ୟ—1. Visible; observable. ୨। ଅନୁଭବ୍ୟୋଗ୍ୟ—2. Perceptible. ୩। ତୁଳନାୟ—3. Comparable. ୪। କଳ୍ପନାୟ; ବୋଧ—4. Knowable; inferable. ୫। ଲକ୍ଷଣାୟାଶ୍ଚ ଜ୍ଞେୟ (ଅର୍ଥ)—5. (meaning) Knowable by metaphor. ୬। ଅନୁସୂଚେୟ—6. Traceable (Apte). ୭। ଉଦେଶ୍ୟ—7. To be aimed at (Apte). ୮। ଅନ୍ତର୍ଧେୟ—8. To be defined (Apte). ୯। ଜ୍ଞେତ୍ର—9. To be known or found out (Apte). ୧୦। ଅନୁଲକ୍ଷଣୀୟ—ବାହ୍ୟନାୟ—10. Desirable. ସ୍ଵ. ବି—୧। ଶରବ୍ୟ; ବାଣ ଅବ ଯେଉଁ ବସୁକୁ ଲକ୍ଷ କରି ଦେବ କରସାଏ।—
1. Butt; aim; target. ୨। ଛଳ; ଗୁରୁତ୍ୱ—
2. Fraud; deceit; pretence; sham (Apte).
୩। ଚିହ୍ନ; ଲକ୍ଷଣ—3. Discriminating mark; distinctive mark. ୪। ଅବଶ୍ୟ—4. Model.
୫। ଉଦେଶ୍ୟ—5. Aim; object. ୬। କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ନିମନ୍ତ୍ରେ ଅନୁଧାବିତ ଶୈଶ ସୀମା—6. Goal.
୭। ଲକ୍ଷ ବା ଶତ ସହ୍ୟ ସଂଖ୍ୟ—7. A hundred thousand. ୮। ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ—8. Figurative meaning. (Apte) [ଦୁ—ଶକର ଅର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀର ବିଭକ୍ତ, ୧। ବାର୍ତ୍ତ, ୨। ଲକ୍ଷ, ୩। କ୍ଷେତ୍ର୍ୟ ।] ୧୦।
ବିଶ୍ୱ—ସମାନ—Equal; equivalent. [ଉ—ଦାର ମଧ୍ୟ ପୂର ସୁର ଶିଳ୍ପୀ ଯେ—ବାର୍ତ୍ତକ ଲକ୍ଷ କରି କଲେ ଯେ—ଉତ୍ସ. ବୈଦେଶୀଶବିଲାଷ ।] ଦେ. ବି—
ଅନୁମାନ—Inference; deduction. [ଉ—ଏମନ୍ତ ଏ ଲକ୍ଷ୍ୟ, ବନ୍ଦରତ ଶଶ ସତ ପ୍ରତ୍ୟେ—ଉତ୍ସ. ବୈଦେଶୀଶବିଲାଷ ବିଳାସ ।]

ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା—ଦେ. କି.—ଲକ୍ଷ କରିବା (ଦେଖ)

Lakshya karibā Laksha karibā (See)

ଅନ୍ତ କରି ଲାଗୁ କରନା

ଲକ୍ଷ୍ୟଚ୍ୟୁତ—ସ. ବିଶ୍ୱ—(ପ୍ରମା ତତ୍ତ୍ଵ ଲକ୍ଷ୍ୟ+ରୁଦ୍ଧ) —ଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ଥଳରେ
Lakshya chyuta ପହଞ୍ଚ ପାର ନାହିଁ—Deviating
(ଲକ୍ଷ୍ୟରୁଦ୍ଧ—ଅନ୍ୟରୁଦ୍ଧ) from the aim or target.

ଲକ୍ଷ୍ୟ ବିଧୀ—ସ. ବି—୧। ଜୀବନର ଉଦେଶ୍ୟ ପେର୍ବୁ ଉପାୟରେ
Lakshyabithi ବା କର୍ମରେ ସିଙ୍କ ହୁଏ (ହି. ଶ.)—1. Act
or means which enables one to fulfil his
aim in life. ୨। ଦେବଯାନ ପଥ; ଦୃଷ୍ଟିଲେବକୁ
ଶିବା ମାର୍ଗ (ହି. ଶ.)—2. The way to the
Brahmaloka.

ଲକ୍ଷ୍ୟ ବିନ୍ଧିବା—ଦେ. କି.—(ଲକ୍ଷ୍ୟ + ବିନ୍ଧିବା) —ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ଦେବ
Lakshya bindhibā କରିବାକୁ ସମ୍ଭାବିତ ଦେବା; ଲକ୍ଷ୍ୟବିନ୍ଧିବା—
ଲକ୍ଷ୍ୟଭେଦକରା ଲାଗୁଭେଦନା To succeed in striking at
the target.

ଲକ୍ଷ୍ୟ ବିନ୍ଧି କରିବା, ଲକ୍ଷ୍ୟ ଦେବ କରିବା } —ଅନ୍ୟରୁପ
ଲକ୍ଷ୍ୟ ଦେବ କରିବା, ଲକ୍ଷ୍ୟ ଦେବିବା }

ଲକ୍ଷ୍ୟ ବେଧନ—ସ. ବି—(ଲକ୍ଷ୍ୟ + ବେଧନ) —ଲକ୍ଷ୍ୟବିନ୍ଧା; ଶର
Lakshya bedhana ଅଦିହାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଅଗ୍ରାତ କରଣ—
ଲକ୍ଷ୍ୟ ଦେବ } —ଅନ୍ୟରୁପ
ଲକ୍ଷ୍ୟ ଦେବନ }

ଲକ୍ଷ୍ୟ ଚେଧି—ସ. ବିଶ୍ୱ—(ଲକ୍ଷ୍ୟ + ଚେଧି ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ) —ଲକ୍ଷ୍ୟ
Lakshya bedhi ୧ମ. ୧ବ.)—ସେ—ଲକ୍ଷ୍ୟ ଦେବ କରେ;
[ଲକ୍ଷ୍ୟରେବ—ଅନ୍ୟରୁପ] ଉତ୍ସୁଥିବା ବା ତତ୍ତ୍ଵଥିବା ବା ଜାବକ
ଲକ୍ଷ୍ୟ କର ସେ ଶର ଅବ ମାର ପାରେ—Able to
shoot at a target with success; capable
hitting at a moving thing.

ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିବା—ଦେ. କି.—(ଲକ୍ଷ୍ୟ + ରଖନ) —୧। କୌଣସି
Lakshya rakhibā ଉଦେଶ୍ୟ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ରଖିବା—1. To
aim at a goal. ୨। କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶରବ୍ୟ
ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ରଖିବା—2. To aim at hitting a
target.

ଲକ୍ଷ୍ୟସ୍ଥଳ—ସ. ବି (କର୍ମଧା; ଲକ୍ଷ୍ୟ + ସ୍ଥଳ) —୧। ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥଳ
Lakshya sthalā ସକଳିତ ସ୍ଥଳ ବା ବିନ୍ଦୁ—1. The
goal; the place aimed at; the thing
aimed at. ୨। ଶରବ୍ୟ—2. Target.

ଲକ୍ଷ୍ୟଶଳିନୀ—ସ. ବିଶ୍ୱ—(ଲକ୍ଷ୍ୟଶଳିନୀ + ସ୍ଥଳିନୀ) —ଉଦେଶ୍ୟ-
Lakshyashalina ସ୍ଥଳିନୀ; ସାହାର ବା ଯେଉଁ ବିଷୟରେ
(ଲକ୍ଷ୍ୟଶଳିନୀ—ଅନ୍ୟରୁପ) କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ନ ଆଏ—
(ଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ଥଳିନୀ, ଲକ୍ଷ୍ୟଶଳିନୀ—ଶି) Aimless.
(ଲକ୍ଷ୍ୟଶଳିନୀ, ଲକ୍ଷ୍ୟଶଳିନୀ—ଶି)

ଲକ୍ଷ୍ୟାର୍ଥ—ସ. ବି (କର୍ମଧା)—ଶବ୍ଦର ବା ବାକ୍ୟର ଲକ୍ଷ୍ୟାର୍ଥ; ଲେଖକର
Lakshyartha ବା କଥକର ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅର୍ଥ—The
figurative or intended meaning of a
word or sentence.

ଲକ୍ଷ୍ୟାସନ—ସ. ବି (ତତ୍ତ୍ଵ) —ରୁଦ୍ରଯାମଲୋକ୍ତ ଅସନବିଶେଷ—
Lakshyasana A posture or pose in sitting
as described in Rudra jāmāṭla for the
performance of certain mystic rites.

ଲକ୍ଷ୍ୟାଲକ୍ଷ୍ୟ(ଶି) —ଦେ. ବିଶ୍ୱ ଓ ବି—ପରାରକୁ ଲକ୍ଷ କରିବା—
Lakshyālakshyi(kshi) Aiming mutually at
ପରମ୍ପରକେନ୍ଦ୍ର୍ୟକରା ପରସ୍ୟରଲାଭକରକେ each other.
(ଉ—ଘଟାହୁତ ଅଳମୁଖ ଦୂରତ୍ତ ଗାରେ, ଲକ୍ଷ୍ୟାଲକ୍ଷ୍ୟ
ହୋଇବ ସୁର୍କ୍ଷିତେ ବୈଷଣ୍ଵେ—କୃଷ୍ଣବେଦ ମହାଭାବତ,
ଦ୍ରୋଗ ।]

ଲଖନ୍ତି—ଦେ. ବ—୧ । ଅଯୋଧ୍ୟାପ୍ରଦେଶସ୍ତୁ ନଗର ବିଶେଷ—
Lakh-nau ଲଖ୍ନୌ—1. Lucknow in Oudh. ୨ । ଛୁଟ ଲଖନ୍ତି ଲଖନ୍ତି ପଣ୍ଡିତଶେଷ—2. A kind of small
ଲଖ୍ନୌ (ଶ୍ଵେତ) ଲଖ୍ନୌ } ଅନ୍ୟରୂପ bird. [ଦୃ—୧ ଚଢ଼େଇ
ଲଖ୍ନୌ } —ଅନ୍ୟରୂପ ଦେଖିବାକୁ ବାୟା ଚଢ଼େଇ ପର,
ଲଖ୍ନୌ } ଲଖ୍ନୌ } ଦେହ ଜାଲ ଓ ତହିଁରେ ଧଳା ବିନ୍ଦୁ-
ମାନ ଥାଏ, ଲୋକେ ସତ୍ତକାରେ
ଶନିଆ ଶୁନିଆ ଏହାକୁ ପାଳନ୍ତି ।]

(ଲଖନ୍ତି, ଲଖ୍ନୌ[କୁ]ର, ଲଖ୍ନୌର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲଖଲଖା—ବୈଦେହ ବି (ଫା)—ଗୋଲାପ ପାଣି ବା ଅନ୍ୟ ସୁବାସଦ୍ଵାରା
Lakh-lakh ସୁକାଷିତ ନିଶାଦଳ ପିଣ୍ଡିତ ସୁଗଞ୍ଜ—A kind of
ଅନ୍ୟରୂପ ଲଖଲଖା scented smelling salt.
[ଦୃ—ୱହାକୁ ଶୁଦ୍ଧାରକର ବେହୋସ୍ ହୋଇଥିବା/
ଲୋକର ହୋଷ୍ ଅଣାଯାଏ ।]

ଲଖ—ଗ୍ର. ବ—୧ । (ସଂ ନନ୍ଦ) ନଙ୍କ—1. Nail. ୨ । (ସଂ
Lakha ଲଖ)—୨ । ଲଖ; ଶତ ସହସ୍ର ସଂଖ୍ୟା—
2. One hundred thousand.

ଲଖର—ପ୍ରାଚେ (ଗଣାମ) ଗ୍ର. ବ (ଅନ୍ତିମିତ ଭାଷା) ଲଖୀ—
Lakhai The Goddess of wealth
ଲଖ(ଖ୍ୟ)ଣ—ଗ୍ର. ବ—୧ । (ସଂ ଲକ୍ଷଣ) ୧ । ଲକ୍ଷଣ (ଦେଖ)
Lakha(khya)na 1. Lakshana (See) ୨ । ସୁ
ଲକ୍ଖନ ଲଖନ (ସଂ ଲକ୍ଷଣ)—୨ । ଲକ୍ଷଣ (ଦେଖ)
ଲଖଣା } ଲଖଣିଆ ଏ ନାମର
ଲଖିଅ ଅନାଦରଥିକରୂପ] ପୁଂ ଲକ୍ଷଣନାମଧାରୀ ବନ୍ଧୁର
ଲଖିଅ } ଅନାଦରଥିକରୂପ] ଡାକ ନାମ—3. Name for
ଲଖିଅ } calling Lakhmana.
ଲଖୁଥ

(ଲଖି, ଲଖୁ—ଅଦରଥିକରୂପ)

ଲଖା—ଦେ. ବ.—ଲଖାରବା କର୍ମ—Causing to stick or
Lakha ଲଖାରବା ଲାଗାନ �adhere.

ଲଖା(ଖେ)ରବା—ଦେ. କି—୧ । ଲଖ କରିବା—
Lakhā(khe)ibକ ଲକ୍ଷକରନା To aim at.

[ଦୃ—ବିକଳେ କାଣ୍ଠ ପର ସେବାକୁ ଲଖାଇ—କୃଷ୍ଣହ.
ମହାଭାରତ. ବକ ।] ୨ । (ଲଖିବା ହିୟାର ଶିଳ୍ପ ରୂପ,
ଚାପାନ ଘପାନ, ଲାଗାନ କୌଣସି ବସୁଲୁ କୌଣସି ପଦାର୍ଥରେ ବା
ସ୍ଥାନରେ ସଲଗୁ କରିବା—2. To cause to stick.

ଲଖା ଲଖି—ଦେ. ବ. ଓ ବି.—(ସଂ ଲଖ୍ୟ)—ପରାରରେ ବିକଳିତ
Lakha lakhi, ହେବା—Aiming at each other.
ପରମ୍ପରକେ ଲକ୍ଷକର୍ଯ୍ୟ ଲଖା ଲଖି [ଦୃ—ଶ୍ଵେତ ଅରଳକ ପର ଯେ
ଲଖା ଲଖି ଦୁଅନ୍ତେ ରଜାଏ ଗର୍ଜିଲେ ହୋଇ ସୁଖ—
କୃଷ୍ଣହ ମହାଭାରତ. ଶ୍ଵେତ ।]

ଲଖି(କୁ) —ଦେ. ବ.—(ସ. ଲଖୁ) —୧ । ସ୍ଵି ଲଖୁ (ଦେଖ)
Lakhi (khi) ଲକ୍ଖୀ 1. Lakshmi (See)

[ଲଖି, ଲଖୁ, ଲଖିମି—ଅନ୍ୟ ଅଦରଥିକରୂପ] [ଦୃ—ଲଖୁ ଶକ

[ଲଖିଆ, ଲଖୁଆ—ଅନାଦରଥିକରୂପ] ସଙ୍ଗେ ମୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା
ଶକମାକ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ଲଖି, ସଙ୍ଗେ ସ୍ଵକୁ ହୁଏ ।]
୨ । ପୁଂ—ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ବା ଲକ୍ଷଣ ନାମକ ବନ୍ଧୁର ଡାକ
ନାମ (ଅଦରଥିକରୂପ)—2. A name for calling
Lakshmidhara, Lakshmana in endear-
ment. ୩.(ନନ୍ଦ) —ଗୋଡ଼ାର ଖୁବରେ ବଢ଼ିବା ନଖର
ସୁର—3. The layers of nail in the hoof
of a horse.

ଲଖିବା—ଦେ. କି (ସ. ଲଖୁ ଧାରୁ) —୧ । ଲଖ କରିବା—
Lakhiba 1. To aim at. ୨ । ଦୃଷ୍ଟି କରିବା—
ଲକ୍ଷକରା 2. To see; to observe. ୩ । ତୁଳନା କରିବା—
ଲଖନା 3. To compare.

ଲଖିମୀ (ଇତ୍ୟାଦି) —ଗ୍ର. ବ (ସ. ଲଖୁ) —ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Lakhimi (etc) Lakhmi etc. (See)

ଲଖିମୀ ଲଖିମୀ ଲଖିମୀ
ଲଖିନ୍ଦା(ନ୍ଦା)ର—ଗ୍ର. ବ (ସଂ ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର) —ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ଡାକ ନାମ—
ଲଖିନ୍ଦା(ନ୍ଦା)ର ଲଖିନ୍ଦା(ନ୍ଦା)ର ନାମ—
Lakhinda(ndha)ra Name for calling
ଲଖିନ୍ଦା(ନ୍ଦା)ର ଲଖିନ୍ଦା(ନ୍ଦା)ର
(ଲଖିନ୍ଦା—ଅନ୍ୟରୂପ).

ଲଖୁ—ଗ୍ର. ବ—(ଅଦରଥିକରୂପ)—ଲଖୁଣର ଡାକ ନାମ—
Lakhu Name for calling Lakshmana.

ଲଖୁ ଲକ୍ଷନ୍ତୁ (ଲଖୁଆ—ଅନାଦରଥିକରୂପ)
ଲଖେଶ୍ୱର(ଶ୍ଵର) —ଗ୍ର. ବ (ଲକ୍ଷେଶ୍ୱର) —ଲକ୍ଷେଶ୍ୱର (ଦେଖ)
Lakheswara(ri) Laksheswari. (See)

ଲଖେ—ଗ୍ର. ବି ଓ ବ—୧ । (ସ. ନନ୍ଦ) ନନ୍ଦ ଉତ୍ତରେ ଯେଉଁବି
Lakhe ରହିବ ସେତିବି) ଅଛି ଅଛି ମାତ୍ର; ହଦିବ—1. Very
ସାମାନ୍ୟ s small; tiny. ୨ । (ସ.ଲଖ୍ୟ) ଏକ ଲଖ ସ୍ଥାନ୍ୟ—
ଜସା 2. Numbering one lakh. ୩ । ଅସଂଖ୍ୟ—

ଏକଥାର୍ଥ ଲାଖୋ 3. Countless.
ଲଖ୍ୟ—ଗ୍ର. ବ—୧ । (ସ. ଲଖର ଅଣୁକ ଓଡ଼ିଆ ଉଚ୍ଚାରଣ) ଲଖ
Lakhyā (ଦେଖ) —1. : Lakshya, (See) ୨ । (ସ. ଲଖ)
ଲଖ୍ୟ (ଦେଖ) —2. Lakshya. (See)

ଲଖ୍ୟଣ—ଗ୍ର. ବ—୧ । (ସ. ଲଖଣ) —ଲଖଣ (ଦେଖ) —
Lakhyana 1. Lakshana. (See) ୨ । (ସ. ଲଖଣ) —
ଲକ୍ଷନ ଲକ୍ଷମନ (ଦେଖ) —2. Lakshmana. (See)

ଲଗ (ଧାରୁ) —୧. —୧ । ସଲଗୁ ହେବା—1. To stick to; to
Lag (root) ad here; to cling; to be attached to.

୨ । ମିଳିବ ହେବା—2. To meet; to become
united with. ୩ । ପ୍ରାୟ ହେବା—3. To get.

୪ । ଶର୍କ କରିବା—4. To touch; to come in
contact with. (Apte) ୫ । (ବାକ୍ୟାଦି) କୌଣସି
ବନ୍ଧୁଠିବାରେ ପଳବିବା ହେବା—5. To affect; to
have an effect on. (Apte) ୬ । ଅବ୍ୟବହିତ
ପରେ ଦେଖିବା—6. To follow closely; to

ensue; to happen immediately. (Apte)
 ୭ । କୌଣସି ବୁଝିଲୁ କିମ୍ବା କିମ୍ବା—7. To engage; to detain; to occupy. (Apte)

ଲଗ୍ବିକ୍—ବୈଦେଃ ଏ (ଇଁ. ଲଗ୍ବିକ୍) —

Lag-buk । ଯେଉଁ କହିରେ ଜାହାଜର ଦୈନିକ ଗତିର
(ଲଗ୍-ବୁକ୍—ଦେଶକୁଣ୍ଡ) ବିବରଣ ଓ ପରିମାଣ ଲାଗ୍-ବୁକ୍
ଲାଗ୍-ବୁକ୍ 1. Log book of a ship. । ସେଇ କହିରେ
ଲାଗ୍-ବୁକ୍ ବଦ୍ୟାଳୟରେ ସମୟକୁମେ ଘଟିବା ପ୍ରଧାନ ଘଟନାମାଳ
ଶିଖି ଲେଖି ରଖନ୍ତି—2. Log book of a
school, which contains the chief
events of the school, kept recorded by
the teachers from time to time.

ଲଗଭ(ବ)ନ୍—ଦେ (ହଜର ଅନଳତ) ଅ—ପାୟ; ପାୟଶ୍ଚ—

Lag-bha(ba)g About; nearly,
ଲଗବଗ ଲଗଦ୍ବାଗ

ଲଗଭି—ଦେ, କଣ ଓ କି. କଣ—କରନ୍ତିର; ଅବିଜ୍ଞାନ—

Lagau Continuous. ପକ୍ଷିଙ୍କ—Repeatedly

(ଲଗରୁତି[କି]—ଅନ୍ୟରୂପ) ଶାଗାଆ, ଲାଗାଓ ଲଗାତାର
 ଲଗ(ଗା)ରୁତି—ଦେ. ବି—୧ । ଦିନମୁଖିଆ—୧. A day
 Laga(gକି)pti labourer. , । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ମୁଲାଖୁ
 ବ୍ରୋଜମଜୁର ଦିଥାନୀକା ମୁଲର ପରିମାଣ—୨. Amount of
 ଲଗ ଗତ, ଲାଗତ wages paid to day labourers in
 ମଜୁରୀ connection with a work. (ସଥା—୧ ଘର
 ଲଗରୁତି } ଅନ୍ୟରୂପ ତିଥର କରିବାକୁ କାଠ ବାଉଁଶ ଆଦି
 ଲଗୁଣି } ଲଗରୁତି ଟଙ୍କା ଓ ଲଗରୁତି ଟଙ୍କା ଲଗାଇଲା ।)
 ଲଗୋଡ଼ି } । ବ୍ୟୟ, ଖରଚ—

ଲିଗ୍ନ୍—ଦେ. ବିଶ (ସେ. ଲିଗ୍ନ୍) — ୧ । ଲିଗ୍ନ୍— ୧. Attached.

Lagarda , । ସହିତ; ଅଭି—2. Set; adorned.

সুন্দর স্ব. দিশ। পুঁ—মনোহর; সুন্দর—Graceful;
ক্ষুবসুরত elegant; charming; lovely. (Apte)
(বিপরীত—অলগভী—অসুন্দর)

ଲଗଣ—ଆ. (ପଦ୍ଧା) କି (ସଂଲଗ୍ନ) —ଲଗ (ଦେଖ) —

Lagana লগন লগন Lagna. (See) [ଲଗ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ଲଗଣି(ନି)କ—ଶ୍ରୀ. ବିଶ. ଓ ବ (ସଂ. ଲଗ୍ନିକ) — ୧. କିମଟ
Lagani(ni)kā ସମ୍ପର୍କୀୟ— ୧. Near relation;
ନିକଟ୍ closely related. ୨. ଭୁଟ୍ଟମ୍— ୨. Kinsman;
ଅଣ୍ଣିକି kindred.

ଲଗନ—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କଣ—ଲଗ୍ନ (ଦେଖ) —Lagna (See).

Lagana (ଛ—ଦୁମ୍ବ ଦୁମ୍ବ ଲଗନ ହେବେ ବହୁ—
ଅଗନ ଲଗନ ନିଧାରାଥ ପ୍ରିସକ)

ଲିଗା—ଦେ. ବି ~ (ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଧାରୁ) — ୧। ବୃକ୍ଷାଦି ଲିଗାଇକା—
Lagā 1. Planting of trees ୧ ପ୍ରକଳ୍ପ ପ୍ରକଳ୍ପ

ଲାଗାନ ଲଗାନା ସମ୍ପର୍କ ଲାବ	2. Connection.
ଗଲାଅନ୍ତଦୌଦିଷେ ମରୀ ଫାସୀମେ ମୃତ୍ୟୁ	* । ଗଲାରେ ଦର୍ତ୍ତ ଦେବା
ପ୍ରତିତି ହାର ମୁଖ୍ୟ (ନନ୍ଦେ) — 3. Unnatural death, such as, by hanging. [ଉ—ଲଗା ଏମନ୍ତ ବୋଲି କହି, ଶୁଣ ହୋ ନୃତ୍ୟ ତନର ।—ବିଷ୍ଟପୁରୁଣ] ।	ତ ।
ଦାଖିତ ଲଗା ଦାୟିତ୍ୱ — 4. Responsibility. *	। (ସ- ଜାମିନ ଜମାନତଦାର ଲଗୁକ) ଜାମିନଦାର ; ପ୍ରତିତି — 5. Secu- rity; surety,[ଉ—ଦେ କଥାରେ ମୁଁ ଲଗା ହେଲି— ପଞ୍ଚାରମୋହଳ; ଲୁଗାଣ ଅଠବୁଣ୍ଡ] । ଶା ସଲଗୁ ଦେବା— ଲାଗା ଲଗନା 6. State of being attached. ୭ । ଝର୍ଣ୍ଣ କରିବା— 7. Act of touching. ୮ । ସଲଗୁ ଲାଗାନ ଲଗାନା କରଣ— 8. Act of attaching. ୯ । ଜାମିନ ଜମାନର ପଢଗାଇଁ ଲାମିନ ; ପ୍ରତିତିତ୍ୱ— 9. Suretyship ଦରକାର ଜର୍ରି ୧୦ । ଅବଶ୍ୟକତା— 10. Necessity ମଧ୍ୟରେ ୧୧ । ମଧ୍ୟପୁ— 11. Intermediary; middleman. [ଉ—ମଣ୍ଡରେ ଅଛି କାହାରଙ୍କୁ ଲଗା ନ ରଖି କୁଷ ମୁଣ୍ଡରେ ଗୁଣିମାନଙ୍କଠାରୁ ସର୍ବଦା କଲେ । ପଞ୍ଚାରମୋହଳ. ଗଲାମୁଲ୍ଲ] । ଦେ. ବିଶ— ୧ । ଲଗୁ— 1. Attached. ଲାଗା ଲଗାନ୍ତୁଆ [ଯଥା—ଅଛାଲଗା ଗୁକର ।] , । ପରିଷର ଲାଗାଲାଗି ଏକନା(ଲା)ଗାଡ଼େ ସଲଗୁ— 2. Touching each ଲଗାତାର other. ଲ । ଧାରକାହିବ; ଅବିନ୍ଦି— 3. Conti- nuous. [ଦୁ—ବିପରୀତ-ଅଲଗା=ଛାଡ଼ାଛାଡ଼ା] ଦାସୀ ଜୟାବଦେହ ୪ । ଦାସୀ— 4. Responsible. ୫ । ଅନ୍ତର ଜାମିନଦାର ଜମାନତଦାର ପାଇଁ ଜାମିନ ହୋଇଥିବା— 5. Standing as surety for another.

ନାଗାନ ଲୟାହୁଆ ୭ । ଅଚିତ; ଜନ୍ମିତ —୫୬. Adorned.
 [ଉ—ସ୍ଵର ଲଗା ଶ୍ରାପେତ ମାଳ ପାଗେ ବକ୍ଷା—
 କୃଷ୍ଣବିନ୍ଦୁ. ମହାଭାବତ. ବକ । ୭ । ମଧ୍ୟ—
 7. Intermediate.
 ଲଗାଇ—୬୭. ଅ—୧ । ଲଗାଏହୁ—(ଦେଖ) ୧. Lagāet (See)
 Lagai ୨ । ମେଶାଇ—୨. By joining together; includ-
 ନାଗାନ ଲଗାକର ing [ଉ—ତାଙ୍କୁ ଲଗାଇ କିନ ପ୍ରାଣୀ—
 ମହାବୋଦୀନ; ମହାଶ ଆମଣ ୧]

ଲଗା(ଗେ)ଇବା—ଦେ. କି—(ସଂ ଲଗୁ ଧାରୁ ଶିଳକ୍ଷୁ; ଲଗେବା ତିପ୍ପାର
 Lagā(ge)ibā ଶିଳକ୍ଷୁରୂପ—Causative of Lāgibā.)
 ଶାଂଗାନ ଲଗାନା । । ଏକ ବସ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ ଥିଲେ ବସ୍ତୁକୁ ସଲଗୁ
 କରିବା; ସୁଜ୍ଞ କରିବା; ଯୋଡ଼ିବା—1. To attach;
 to join a thing to another. [ସଥା—
 ଲୁଗାରେ ଜର ଲଗାଇବା, କଟୁରରେ ବେଶ ଲଗାଇବା,
 ଚାଲିରେ ଛିଆଁ ଲଗାଇବା, କାଗଜରେ ଥଠା ଲଗାଇବା]
 ।—ଲଗାଇଛି ପାଖ ସେହି ସମସ୍ତର ଗଲେ । ସାଧାରାଥ,
 ମହାଯାଦୀ । । । ଦେହରେ ଅଳକାରିତ ପିଲିବା;
 ଉରିବା; ଘେନିବା; କାଇବା—2 To put on(dress

etc on the body); to wear. [ଯଥା—ଅଳକାର, ମାଳ, ହାର, ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଲଗାଇବା, କୁର୍ତ୍ତା, କୋଟି ଲଗାଇବା । [ତ୍ରୀ—ଗନ୍ଧକ ଅପସର ସେ ପୂର୍ବ ତୋଷରେ, ମାର୍ଗ କର ଥଗ ଲଗାନ୍ତି ଶିର ପରେ । କୃଷ୍ଣଦିନ, ମହାଭାରତ, ବନ । ଦୁଇ ଅଙ୍ଗୁଠିରେ କଷଣୀ ଲଗାଇଲେ—କୃଷ୍ଣଦିନ, ମହାଭାରତ, ବନ ।] ୩ । (ନିଜର ଦେହରେ ଚୌଲାଦି) ବୋଲି ହେବା—3. To anoint; to besmear oil etc on one's own body, (ଯଥା-ମାଲପାଦା ତେଲ ଲଗାଇବା, ସିନ୍ଧୁ କହୁଳ ଲଗାଇବା ।) ୪ । ଲୋକ ଅଦିକୁ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟମିତ କରିବା; ନିୟୋଜିତ କରିବା—4. To engage or employ persons in a work. (ଯଥା-ମୂଲିଥ ଲଗାଇବା ।) ୫ । (ଅମୁକରେ) ଅବି ସଯୋଗ କରିବା; ଜାନିବା—5. To set fire to. [ଯଥା—ଦୀପ ଲଗାଇବା, ଚାଣ ଲଗାଇବା, ବତ ଲଗାଇବା, ଶୁଣ ଲଗାଇବା ।] (ତ୍ରୀ—ଅବି ସଂଯୋଗ କରିବା ଅର୍ଥରେ ଚାଲିରେ ନିଆ ଲଗାଇବା ଓ ଚାଲି ଲଗାଇବା; ଦୀପ ଲଗାଇବା ଓ ଦୀପରେ ଅଳୁଥ ଲଗାଇବା; ବାଣ ଲଗାଇବା ଓ ବାଣରେ ନିଆ ଲଗାଇବା, ଏପରି ୨୫ ଚୂପର ବ୍ୟବହାର ଦ୍ଵୀପ ।] ୬ । ଅଗାତ କରିବା; ପ୍ରଦାର କରିବା—6. To strike. (ଯଥା—ପାଦାର ଲଗାଇବା; ବେତ ଲଗାଇବା, ଶୁଣ ଲଗାଇବା ।) [ତ୍ରୀ—ପରାମାର କରିବା ଅର୍ଥରେ ବେତ ଲଗାଇବା ଓ ବେତରେ ପାଦାର ଲଗାଇବା ବ୍ୟବହୃତ ଦ୍ଵୀପ ।] ୭ । (ଗତ ଅବି) ବୈଷଣି କରିବା; ବୈରିବା—7. To plant (trees) [ଯଥା—ଗତ ଲଗାଇବା, ତଳ ଲଗାଇବା ।] [ତ୍ରୀ—ଭାଇ ତ ମୋ କପାଳ, ଲଗାଇଲି ରଖାଳ, ନିମ୍ନ ତ ଫଳିଲରେ କବିସୁର୍ଯ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ ।] ୮ । ବିହୁ ସମୟ ବ୍ୟାପୀ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା; ଅମୁକ କରିବିରେ କେତେକ ସମୟ ନିୟମିତ ହେବା—8. To go on doing a work for some time; to be engaged in doing a work. [ଯଥା—କଳ ଲଗାଇବା, ମାଡ଼ ଗୋଲ ଲଗାଇବା, କାଟ ଲଗାଇବା ଇତ୍ୟାଦି ।] ୯ । (ଦେବତାଙ୍କ ନେଇବେଦ୍ୟ) ଅର୍ଦ୍ଧଣ କରିବା—9. To offer offering to a Deity. [ଯଥା—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲଗାଇବା, ନେଇବେଦ୍ୟ ଲଗାଇବା ।] ୧୦ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଉପସ୍ଥିତିର ଅନୁରୋଧ, ପାର୍ଥନା ବା ଜଗର କରିବା—11. To cleanse a place where food was taken. [ଯଥା—ଅଇଶ୍ଵା ଲଗାଇବା ।] ୧୧ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତି ସାର, ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅବି ପ୍ରଯୋଗ କରିବା

ବା ପ୍ରେଷିବା—12. To set an evil spirit to possess a person. [ଯଥା—ସାର ଲଗାଇବା, ତୁତ ଲଗାଇବା ।] ୧୨ । ଲେପନ କରିବା—13. To smear. [ଯଥା—ଧାନରେ ଚୂକ ଲଗାଇବା ।] [ତ୍ରୀ—ସୁନନ୍ଦ କୁତେ ଲଗାଇଲେ, କାମ ଅନଳ ଲଗାଇଲେ ଛଗନାଥ, ଭାଗବତ ।] ୧୪ । —ଅକର୍ମିକ (ବର୍ଷା ଅଦି) ବନ୍ଦ ତଳ ବ୍ୟପିବା—14. To continue for a long time. [ଯଥା—୩ ଦିନ ହେଲୁଛି ଲଗାଇଛି; ବର୍ଷା ଲଗାଇଛି ।] ୧୫ । (ଆଦ୍ୟାତ୍ମ) ପରିବେଶର କରିବା 15. To serve (food). [ଯଥା—ପଢ଼ଇରେ ଭାବ, ଭିଅଶ, ତାଳ, ଶିର, ମହୁର, ପିଠା ଅଦି ଲଗାଇବା ।] ୧୬ । (ହାତରେ) ହରି କରିବା—16. To touch with (the hand). [ଯଥା—ମୋ ଦିହରେ ହାତ ଲଗାଇବ ନାହିଁ ।] ୧୭ । ଅତ ବହିବା; ନିନା କରିବା; ତୁମୁଲ କରିବା—17. To backbite; to speak evil of a person behind his back. [ତ୍ରୀ—କେ ବିଷ ଲଗାଇ କହିଛ ଥରେ ସହ, ଏଥୁବେ ରେଷ ବହୁ, ଅନଳ ତାଙ୍କୁ ତଳେ—ସଙ୍ଗୀତ ।] ୧୮ । ଦୁଇ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବନ୍ଧୁତା, ଶତ୍ରୁତା, ବିବାଦ ଅଦି କୌଣସି ଭାବର ବା ସପର୍କର ସୁନ୍ଦାର କରିବା—18. To cause the growth of good or bad feeling between two persons. [ଯଥା—ହୀର ଲଗାଇବା, ଭାବ ଲଗାଇବା, ବିବାଦ ଲଗାଇବା ।] ୧୯ । କୌକା ଓ ବୋଟ ପ୍ରଦାନ କରିବା—19. To bring a boat to the shore. [ତ୍ରୀ—ଭାସିଲିହି ତାବିକଟି ସ୍ଵର ଅକୁ ପାଇର, ତରୁଣି ତରଣୀ ହୋଇ ଲଗାଥ ତୁ ପାରେ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ ।] ୨୦ । କୌଣସି ପ୍ରକାର ପ୍ରାକୁତକ ଅସାମ୍ଭବ ଜଳବାୟୁର ସପର୍କରେ ଅଦିବା—20. To expose one's body to (cold etc.) [ଯଥା ଦେହରେ ଥଣ୍ଡା ଲଗାଇବା ।] ୨୧ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଉପସ୍ଥିତିର ଅନୁରୋଧ, ପାର୍ଥନା ବା ଜଗର କରିବା—21. To implore; to entreat earnestly; to importune. [ଯଥା—ପାଦା ଦେଖି ଯିବାକୁ ଦିଲା ମୋ ସଙ୍ଗେ ୩ ଦିନ ହେଲ ଲଗାଇଛି ।] ୨୨ । ସାଧ ବା ଲୁହ ପାଇବା ଅଶାରେ ଟକାକୁ ଖଟାଇବା ବା ନିୟୋଜିତ କରିବା—22. To invest money for profit or on business. (ଯଥା—ଟକା କରିବ ଲଗାଇବା, ଟକା ବେଘାରରେ ଲଗାଇବା, ଟକା ବାହି ଅରେ ଲଗାଇବା ।) ୨୩ । କୌଣସି ବଶିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଧନ ବା କୁମୁଦ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା—23. To spend money etc or employ any thing on a particular matter.

(ସଥା—ମୁ ୧୦୦ ଟଙ୍କା ଲଗାଇ ପୁଆର ବିଭାଗର କଳି;
ଏ ଲୁଭୁ'ରେ ଶ ଗଜ କନା ଲଗାଇଲା ।) (ଉ—ଲଗାଇ
ନିଜ ଧନ ପ୍ରାଣ, ଲୋକର କର ହେ କଲାଖାଣ । ମଧୁସୁଦନ,
ଶନମାଳା ।) ୨୪ । କୌଣସି ବଞ୍ଚି ସଙ୍ଗେ କଳ ବା
ଅନର୍ଥ ରଥଇବା ବା ବିବାଦ କରିବା—24. To start
a quarrel or dispute with a person.
(ସଥା—କନ୍ତୁ ସହିତ ଲଗାଇକ ନାହିଁ ।) ୨୫ । ଯୋତିବା—
—25. To yoke. (ସଥା—ଗାଡ଼ିରେ ଘୋଡ଼ା
ଲଗାଇବା ।) ୨୬ । ସ୍ତ୍ରୀ ପଶୁ ସଙ୍ଗେ ପୁରୁଷ ପଶୁର ସଙ୍ଗମ
ହେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା; କୋଡ଼ି ଖୁଆଇବା—26. To
cause a male animal to copulate with a female one. ୨୭ । ଶିକାଇ ଅଦଳ ଅଛିରେ
କୁକୁର ଅଦଳ ପେରଣ କରିବା—27. To set (a
dog) on a prey.

ଲଗାଇ ହେବା—ଦେ କି—ଆପଣାର ଦେହରେ ଟେଲ ବା ହରିଦ୍ଵା
Lagāi hebā ଆଦି ନିକେ ବୋଲି ହେବା—To anoint
ମାଥା ଲଗାନା oil, turmeric etc on one's own
person. (ସଥା—କେହି ଦାସୀ ଅଜ କ ଥୁବାରୁ
ସାଥଦ୍ଵାରା ହାତରେ ମାଲପା ଲଗାଇ ହେବାଇନ୍ତି ।)

ଲଗାଉ—ଦେ. ବ. (ସ. ଲଚୁ) —୧ । ଲଗାଇର ଅବସ୍ଥା—1. Con-
Lagāu tinuity. ୨ । ସଂଜ୍ଞକ—2. Connection. ବିଶ
ଲାଗାନ୍ତୁ —୧ । ସଲଚୁ—1. Attached. ୨ । ସଂଜ୍ଞକ—
ଲଗାବ, ଲଗାବଟ 2. Connected. ୩ । ଅବଶ୍ଵାନ୍ତୁ—3. Con-
ଲଗାହୃଦ୍ରୀତ୍ତୁ
tinuous.

ଲଗାୟ(ସ୍ତ୍ରୀ)ରୁ—ଦେ. କି. ବିଶ—୧ । କୌଣସି ପ୍ରାନ ବା ସମୟ ବା
Lagāy(ya)t ବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ ଅରମ୍ଭ କର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରାନ
ଲାନା(ନା)ଗାନ୍ତ୍ର, ଲଗାଇତ, ଲଗାଇଦ, ଲଗାଇଦ ସମୟ ବା ବ୍ୟକ୍ତି
ଲଗାଯତ, ଲଗାତାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଭିନ୍ନ ଭାବରେ—1. Contin-
uously; without intermission. ୨ । ଅବଧି;
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—2. Upto. ୩ । ଅମ୍ବକଠାରୁ ଅରମ୍ଭ କର—
3. Beginning from. [ଦ୍ର—ଏହାର ସାକେଇବି
ଚିତ୍ତ । ଲ ।] ସଥା—କଟକ । ଲ । ପୁଷ୍ଟି—କଟକଠାରୁ ପୁଷ୍ଟି
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ।]

ଲଗା ଜୋଡ଼ା—ଦେ. ବ—ଗୋପନରେ ଦୋଷାରୋପ; ଖର; କୌଣସି
Lagāj jordā ବ୍ୟକ୍ତି ନାମରେ ଫେରିଦ ବା ଅନ୍ତରୋଗ ବା
ଲାଗାନି ଦୋଷାରୋପ କରିବା; ଚୁବୁଲ—Backbiting;
ଚୁଗଲି—complaining against a person behind
him

ଲଗାଣି—ଦେ. ବ. (ସ. ଲଗ ଧାରୁ)—୧ । ବନ୍ଧୁଦଳ ବନ୍ଧାପି
Lagāna ଝଡ଼ ଓ ବୃଦ୍ଧି—1. Rain or storm con-
ଲାଗାଡ ଜଳ, ଲାଗାନିଯା ବର୍ଷାନ୍ତୁ tinuing for days together.
ଲଗାତାର ଧର୍ମାତା (ଉ—ନାହାକ କହିଛୁ ଭାବୀ ଲଗାଣ ହେବା
ଧରମୋହନ. ଛମାଣ ଥଠଗୁଣ ।) ୨ । ସମାତ୍ରନର

ଅରମ୍ଭରେ ବୁଗର ଅଳାପ—2. The preliminary
utterance of the formula of a mu-
sical tune. ଦେ. ବିଶ—୧ । ପରାଇ
ଲାଗାଡ, ଲାଗାନିଯା ସଲଗୁ—1. Attached to each other.
ଲଗାତାର ୨ । ଅବିନ୍ଦି—2. Continuous. (ସଥା—
ଲଗାଣ ବରଷା ।)

ଲଗାଣି—ଦେ. ବ—ଖର; ଗୋପନରେ ଦୋଷାରୋପ—
Lagāni ଲାଗାନି ଚୁଗଲି, ଭୁତରାଯନ Backbiting.
ଲାଗାନିଯା ଦେ. ବିଶ. ପୁ ୨ ଶ୍ରୀ—ଖରାଥ; କୁମରଶାକାଶ—
ଭୁତରା Back-biting.
(ଲଗାଣେଶ୍ଵର—ଅନ୍ୟ ଶ୍ରୀଲଙ୍କା ରୂପ)

ଲଗାଣିଆ(ଆ) —ଦେ. ବିଶ—୧ । ଲଗାଣସ୍ଥକ (ପାଗ) —1. Stormy
Lagāniଆ(ଆ) (weather) ୨ । ଅବିନ୍ଦି—2. Conti-
ଲାଗାଡ nuous. ୩ । ଲଗାଣି (ଦେଖ) —3. Lagāni
ଲଗାତାର (See) ଦେ. ବ—ପିଆଦା; କୌଣସି ବଞ୍ଚି ଉଲକ
କରିବା ପାଇଁ ପେରଣ ପିଆଦା—A peon deputed
to summon or bring a person.

ଲଗା ପଗା(ଘା)—ଦେ. ବ. (ସହଚର) [ଲଗା—ନିକଟ ସପକ୍ତ ଓ
Lagā pagā(ghā) ପଗା (ପ୍ରଗହ) —ରକ୍ତ ବା ଦିହିତ, ରକ୍ତରେ
ଟୀନ ଲଗାପଘା ବାନ୍ଧବା ଯୋଗୁ ସପକ୍ତ,—୧ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ
ଲଗାବ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଦାସିର ବା ପ୍ରତିକ୍ରିୟ—1. Direct
or indirect responsibility in a matter
୨ । ଦୂର ବା ନିକଟ ସମ୍ବନ୍ଧ—2. Close or distant
connection. ୩ । ସମ୍ବନ୍ଧର ବନ୍ଧନ—
3, Worldly entanglements or attachment,

ଲଗାମ—କୈଦେ. ବ (ପା. ଲଗାମୁ)—୧ । ଅନ୍ତବଲଗା; ପ୍ରତିକ୍ରିୟ—
Lagām 1, Reins of a horse ୨ । ସ୍ତ୍ରୀରେ
ଲାଗାମ ଲଗାମ ହେବା ଦାଥ—Sores in the
corners of the lips.

ଲଗାୟୋ(କୋ)ଡ଼ା କରିବା—ଦେ. କି—୧ । ମିଳ ସତ ଯୋଜିବା—
Lagā-yo (jo)rā karibā 1. To weave truth and
ଲାଗାନ ଚୁଗଲିକରନ୍ତୁ falsehood together. ୨ ।
ଚୁବୁଲ କରିବା—2. to backbite. [ଉ—ଅମ୍ବକଠା
ଏବେ ସେ ଗଲେ ତ ଅଭାବେ, ଲଗାୟୋଡ଼ା କରଣ
ତାହାକୁ କହିବେ—କୁଷ୍ଟିଷ୍ଠ ମହାବୁରତ ଭୁଦ୍ଧଯୋଗ ।]

ଲଗାରି—ଦେ. ବ—ପାପ ଓ ଦୋଷର ଦୃଷ୍ଟିବା—
Lagāri Punisher of sins and guilt.
ଦଶେରକର୍ତ୍ତା ଦଣ୍ଡଦେନେବାଲା

ଲଗାଲଗୀ—ଦେ. ବିଶ ଓ ବି—୧ । ପରଷପ ସଂଲଗୁ—1. Coming
Lagālagi in contact with; contiguous to
ଲାଗାଲାଗି ଲଗାବ �each other (ଉ—ସେ
ସମୟରେ ହିମାଲୟ ମେଲୁ ଗେର, ଶୁନ ଲଗାଲଗୀ ହୋଇଲେ
ଦୃଷ୍ଟିବା—କୁଷ୍ଟିଷ୍ଠ ମହାବୁରତ ଶାନ୍ତି ।) ୨ । କିନ୍ତୁ

ଭବରେ ସଂକ୍ଷୁ—2. Congested together; densely set. (ଭ—ବନରେ ବୃକ୍ଷମାଳେ ଲଗା ଲଗି ହୋଇ, ସ୍ଵରେ ସେ ପଦକ ବି ଭାଙ୍ଗିବା ପାଇଇ—ବୃକ୍ଷସଂକ୍ଷୁ ମହାଭାବତ ଅଧି ।) * । ହୃଷ୍ଟ—ଆଜି ଜୀବନ 3. Nearly; about, (ଭ—ଗୋଇଲି ପରିବାର କୋଡ଼ିଏ ବି ବାଇଶି । ଏହିପରି ଭରଣ ଲଗାଲଗି—ଫଳରମୋହନ କୁମାଣ ଲାଗାଲାଗି ଜୀବନଶୀ ଅଠୁଷ୍ଟ ।) * । ଲଗାଇବା ଅଛି କିମ୍ବା—4. The operation of planting etc.

ଲଗାଡ଼ାର—ଦେ. କ—୧ । ମରଣାର୍ଥ ଗଲାରେ ଦିନଢି ଲଗାଇବା, ରହି, Lagāḍhāri ଦ୍ଵାରା ଅପମୃତ—1. Winding or putting ଗଣ୍ୟଦିନି ଫାଁସିଲଗାନା a rope round the neck ଅପମୃତ ଅପମୃତୁତ୍ୱ to cause death by hanging ମୁଖୀ ପିଞ୍ଚିଲଗ୍ନ୍ୟ or strangling. , । ତଣିଚିପି ମାରିବା—2. Strangling to death, * । ଅପମୃତ 3. Accidental death; unnatural death, * । ପର ଦ୍ରୁତ୍ୟରେ ଅଧିକାର ଦେଖାଇବା—4. Showing mastery over the property of others. * । ଯେ ପର ଦ୍ରୁତ୍ୟ ଦ୍ରୁତ୍ୟରେ ଅପଣାର ପ୍ରଭୁ ବା ଅଧିକାର ଦେଖାଏ—5 A person who assumes mastery over the property of others. ପ୍ରାଦେ (ପାତ୍ରୁର) ବ—କାଳ ଦେବତା; ମୁରୁ ସଂଘଟନକାରୀ—That which causes death, death personified;

ଲଗା ହେବା—ଦେ. କ—୧ । କୌଣସି କର୍ମ୍ୟାର୍ଦ୍ଦ ଦାୟୀ ହେବା—Lagāହେବା 1 To be responsible for anything ଦାୟୀ ହୋଇବା, । କୌଣସି ବିଷ୍ପରେ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ହେବା—ଦାୟୀ ହୋଇ 2. To be connected with a matter. ଲାଗା ହୋଇ 3 । ଅନ୍ୟ ପାଇଁ ଜାମିନ୍ ହେବା—3. To stand ଲଗା ହୋଇ ଜମାନତ ହୋଇବା

ଲଗି(ଗ୍ରୀ)—ଦେ. କ. (ସ. ଲଗୁଡ଼ି)—୧ । ଉଚ୍ଚ ଚକ୍ରରୁ ଫଳ ଥାବି Lagi(ggi) ଗୋକିବା ପାଇଁ ଅକୁଣ୍ଠ ସ୍ଵାକ୍ଷର ଦଶ ଦଣ୍ଡ, ଅକୁଣ୍ଠ—ଲଗା, ଲଗି, ହୃକା 1. A pole attached with a hook ଲଗା(ଗ୍ରୀ), ଲକ୍ଷ୍ମୀ at its end and used in plucking fruits etc from high trees; a long hook for plucking fruits. , । ଅକୁଣ୍ଠ ନୈକା-ଚକ୍ରନ ଦଣ୍ଡ; ଅକୁଣ୍ଠବାଲ କାଢ—A boat hook.

ଲଗେ—୧, ବଣ. (ଲଗୁ ଧାରୁ—ଲଗିବା + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. କ) —୧ । ସଲକ୍ଷୁ—Lagita 1. Attached; adhered to (Apte) , । ସଲକ୍ଷୁ—2. Joined to; connected with (Apte). * । ପ୍ରାପ୍ତ—3. Got; obtained (Apte).

ଲଗୁଆର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଶ—ରଣତ୍ରସ୍ତ—

Laguāra

Indebted.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଅଧମଣ୍ଡି; ଆଚକ—A debtor. ଲଗୁଡ଼ି(ର, ଲ) —ସ.ବ. (ଲଗୁ ଧାରୁ—ଲଗିବା + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଭ; ଲ—ଡ଼)- Lagurda(ra, la) ୧ । ସ୍ଵାତିକ ଭରତର ସ୍ଵର୍ଗାଶ ବିଶେଷ— 1. Iron staff or lethal cudgel used as a weapon of offence in ancient India. [କ୍ର—ଏହାର ସଂକାଳ ଲୌହମୟ, ପାଦଦେଶ ସରୁ, ମସ୍ତକ ବା ଅଗ୍ରଭାଗ ଲୌହ ବଳୟ ଦ୍ୱାରା ଅବକ୍ଷ ହେଉ ଥିଲ; ସୁର ସୁର; ଲମ୍ବରେ ଦୂର ହାତ; ଏହା ଅର୍ଥମୁକ୍ତ ଦୃଢ଼ । ପଦାଳ ଦେଖିଲମ୍ବାଳେ ଏହା ଧର ସୁର କରୁଥିଲେ । ଅଛି କାଲିର କନିଶ୍ଚବଲମ୍ବାଳକ ବ୍ୟବହୃତ ରେଣୁଲେଖନ, ଲାଠ ସଙ୍ଗେ ଏହା ତୁଳନୀୟ ।] ୨ । ସୁର ନାତିବାର୍ତ୍ତ ଯମ୍ପି; ଠେଣୀ, ବାଉଁଶ ଠେଣ—2. A cudgel; club; stick. [କ୍ର—ଏହାର ଅର୍ଦ୍ଧଶତାବ୍ଦୀ ଲଗୁଡ଼ି ।] ୩(ଦେଖିବାକୁ) ରକ୍ତ କରିବା; କାଲ କରିବା—3. The red species of the sweet-scented oleander.

ଲଗୁଡ଼ିଧାରୀ—ସ. ବଣ. ପୁ. (ଲଗୁଡ଼ି + ଧୂ ଧାରୁ=ଧାରଣ କରିବା+ Lagurdaḍadhbārī କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ରନ୍; ୧ମା. ୧ବ) —ଏ ଲଗୁଡ଼ି ରୂପ (ଲଗୁଡ଼ିଧାରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ପ୍ରହରଣାଶ ଧରିଥାଏ—Bearing a cudgel; armed with a cudgel.

ଲଗୁଡ଼ିବାହୀ—ସ. ବଣ. ପୁ. (ଲଗୁଡ଼ି + ବହୁ. ଧାରୁ=ବହଳ କରିବା+ Lagurdaḍbāhī + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ରନ୍; ୧ମା. ୧ବ) —ଲଗୁଡ଼ିଧାରୀ (ଲଗୁଡ଼ିବାହୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) (ଦେଖେ)- Lagurda dhārī(See) ଲଗୁଡ଼ାଘାତ—ସ. ବ. (ଶ୍ଵା ରହୁ; ଲଗୁଡ଼ି + ଅଘାତ)—ଠେଣି Lagurdaḍīghāṭ । ଦ୍ଵାରା ପ୍ରହାର—Blow or stroke with a cudgel.

ଲଗେ—ପ୍ରାଦେ. (ଭକ୍ତି ଭାଙ୍ଗା)—ପାଞ୍ଜଳି; କିକଟରୁ—Near; to. Lage ପାଦେ. (ଭେଦାଳ ଓ ସମ୍ବଲପୁର) ଅ—ଠାରେ—In. ଲାଗେ ଲାଗେ [କ୍ର—ସଥା—କେନ୍ ଲଗେ=କେତୋଠାରେ ।] ଦେ. ଅ—ମାକଢକୁ ଗୋଡ଼ାଇବା ପାଇଁ କୁକୁରକ ପ୍ରତି ତାବ—A hallooing used to incite dogs to chase monkeys.

ଲଗେଇ ଜୁ(ଜୋ)ଟେଇ କହିବା—ଦେ. କ—୧ । ସତ୍ୟ କଥାକୁ ଅଛି—Lagei ju(jo)tei kahibā ରକ୍ଷିତ କର କହିବା—1. To ଲାଗିଶେ ବଳା report (another's) fault after mag- ଲଗା ବନାକର ବୋଲନା nifying it. (ଯଥ—ରେକ୍ଷେର ଲଗେଇ କୁଟେଇ ତେର କଜିଥ କରେ । କୁକୁରାକୁମାସା, କଥ ରୂପୀ ।) ୨ । ଚାପୁର କରିବା—2. To back bite.

୩ । ଅପରେଷଣଭାବରେ କୌଣସି ବିଦ୍ରୋହ ନାମ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘ କରିବା—3. To indirectly allude to a person.

ଲଗେଇ ହେବା—ଦେ. କ—ଲଗାଇ ହେବା (ଦେଖେ) Lagai heba ଲଗାଇ heba (See) ମାଥା ଲଗାନା ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ—ପର ପାଇଁ ଜାମିନ୍ ହେବା—To stand surety for another.

ଲଗେଜ—ବେ. ବି. (ରେ. ଲଗେଜ୍)—୧। ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଥିବା
Lagej ଛିନ୍ଦି ପଦର ଗଣ୍ଠିର—୧. Luggage; bag and
ଲଗେଜ ଲୋଜ baggage. ୨। ରେଳ ବା ଜାହାଜ ଯାତ୍ରୀଙ୍କ
ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଥିବା ଛିନ୍ଦି ପଦ ଏକଥିବା କାହାକୁ ଡେଲନ କର, ତାହା
ବହନ କରିବା ପାଇଁ ଗାର୍ଡ଼ଙ୍କ ଜମା ଦିଆଯିବା ଗଣ୍ଠିର—
2. Passenger's luggage entrusted to the
ship or railway guard for being car-
ried to the traveller's destination.

ଲଗେଜ କରିବା—ଦେ. କି—ରେଲ୍‌ଗ୍ରାନ୍ଟରେ ବା ଜାହାଜରେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତକଙ୍କ
Lagej karibâk ସଙ୍ଗେ ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ବାହୁଦିକ ହେବା ମାଲଗୁଡ଼ିକ
ଲଗେଜ କରା (ଯାହା ଯାତ୍ରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ନିଜ କୋଠରେ ରଖିବାକୁ
ଲୋଜ କରନ୍ତା ପ୍ରାନ କି ଥାଏ) ଗଣ୍ଠିର କାହାକୁ ଡେଲନ କର, ଚନ୍ଦ୍ର
ମଧ୍ୟରେ ରେଳ ବା ଜାହାଜ କୋଣ୍ଠାକୁ କର୍ମବୁଦ୍ଧିକୁ ଦେଇ
ତାବତୀରୁ ଟିକ୍ଟ ଅଣି, ସେ ଗଣ୍ଠିର ରେଲ ବା ଜାହାଜ
କର୍ମବୁଦ୍ଧିକୁ ମାରପର୍ବ ଅର୍ପଣ କରିବା—To book
articles as railway luggage or ship
luggage to be carried along with the
passenger.

ଲଗେଜ ଗୋଦାମ—ବେଦେ. ବି (ରେ. ଲଗେଜ୍ ଗୋଡାମ୍)—ରେଲ୍
Lagej godâma ଶ୍ଵେତର ବା ବନର ର ବା ନିହାଇର ଯେଉଁ
(ଲଗେଜ୍ ଘର, ଲଗେଜ୍ ବୁମ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) କୋଠରେ ଲଗେଜ
ଲଗେଜ ଗୋଦାମ ନସ୍ତାଇଥିବା ମାଲମାନ ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ପାଇଁ
ଲୋଜ ଗୋଦାମ ଜମା ହୋଇ ରହେ—Luggage room of a
ship or railway station.

ଲଗେଜ ଟିକ(କେ)ଟ—ବେଦେ. ବି (ରେ. ଲଗେଜ୍ + ଟିକେଟ୍)—
Lagej tîka(ke)t ଲଗେଜ୍ ଓଜନ କର ଚନ୍ଦ୍ର ତିମନ୍ତେ ଦେଇୟ
ଲଗେଜ ଟିକେଟ ଉଡ଼ା ରେଲ କର୍ମବୁଦ୍ଧିକୁ ଦେଇ କାହାକୁ ଜମା ଲଗେଜ
ଲୋଜ ଟିକେଟ ଦେଇ ତାବତୀରୁ ହେବକ ପେଉଁ ରହିବ ଅଣେ—
Luggage ticket.

ଲଗେଜ ଭର୍ତ୍ତା—ବେଦେ. ବି (ରେ. ଲଗେଜ୍ + ସ. ଭାର୍ତ୍ତକ)—ରେଲ୍
Lagej bhârdâ ବା ଜାହାଜରେ ଲଗେଜ୍ ପଠାଇବା ପାଇଁ
(ଲଗେଜ୍ ମାସୁଲ, ଲଗେଜ୍ ମାହାସୁଲ—ଅନ୍ୟରୂପ) ପ୍ରେରକର ଦେଇୟ
ଲଗେଜଭାର୍ତ୍ତା [ମାସୁଲ] ଅର୍ଥ—Luggage-fare; extra fare
ଲୋଜଭାର୍ତ୍ତା (ମହୀୟମ) paid by a passenger for
carrying with him in the luggage
van, luggage in excess of the free allow-
ance allowed for the ticket purchased by
the passenger.

ଲଗେଜ ଭାନ୍—ବେଦେ. ବି (ରେ)—ପେଉଁ ରେଲ ଜବାରେ ଯାତ୍ରୀ-
Lagej bhân ମାନକର ଲଗେଜ୍ବୁଦ୍ଧିକ ଏକଥି ହୋଇ ଗାଡ଼ି
ଲଗେଜ ଭାନ୍(ଭେନ୍)ନ ଜମା ରହେ—Luggage van of a
ଲୋଜଭାନ୍

ଲଗ୍ନ—ସ. ବଣ (ଲଗ୍ନ ଧାର୍ତ୍ତ—ସ୍ଥକୁ ହେବା+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ତ) —୧। ୧. Touching:< coming in con-

tact with. ୨। ସମ୍ବନ୍ଧ, ପିନିତ; ଲଗେଥିବା—
2. Joined to; adhering to; connected
with. • ୩। ନିୟମ୍ଭୁତ—୩. Engaged in; busy
with; closely occupied with. ୪। (ରେ
ଧାର୍ତ୍ତ+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ତ) ଲକ୍ଷିତ—୪. Ashamed. ୫। ଲଗେ
ଥିବା—୫. Clung to; adhered to; stuck. ୬।
ଅବ୍ୟବହିତ ପରେ . ଦିନ୍ବା—୬. Following
closely; impending. (Apte) ୭। ଶୁଭସୁତକ—
7. Auspicious. (Apte). ୮.ବି—୧। ସୁତପାଠକ;
ଚନ୍ଦ୍ର—୧. Pancigyrast; bard; minstrel. ,
ମଦମତ୍ତ ହପ୍ତୀ—୨. An elephat in rut. (Apte).
• ୩। ଗ୍ରହମାନଙ୍କ କଷ ପେଉଁ ଦିନ୍ଦରେ ଦିନ୍ଦରେ ସମ୍ବନ୍ଧ
ମିଳିତ ହୁଏ—୩. The point of intersection
where the horizon and the path of
a planet meet. (Apte) ୪। ସୂର୍ଯ୍ୟର ବା ଅନ୍ୟ
ଗ୍ରହର ଉଦୟ—୪. The rising of the sun or
of the planets. (Apte) ୫। (+ଅସ୍ତ୍ର. ତ) ସୂର୍ଯ୍ୟକର
ଏକ ରାଶିରୁ ସମ୍ବନ୍ଧରୁ ସାର ବା ସମ୍ବନ୍ଧ କାଳ—
୫. Time of the sun passing from one
zodiacal sign to another. ୬। ଯେଷାତ ରାଶିର
ଉଦୟ କାଳ—୬. The time of rising of any
of the zodiacal signs. [ତ୍ରୁ—ପୃଥ୍ଵୀ ଦିନ୍ବରୁ ପର୍ବତ ଉପରେ
ଉଦୟରେ ଥରେ ଆପଣା ଅକ୍ଷ ଶୁଭପାଞ୍ଜେ ଦୂରି ଆସେ । ଏହି
ପର୍ବତ ଉଦୟରେ ଏହା ମେଷ ଅଦ୍ବୁତ ସମ୍ବନ୍ଧରୁ ପାର
ହୁଏ । ଯେତିବ ସମ୍ବନ୍ଧ ପୃଥ୍ଵୀ ଏକ ରାଶିରେ ରହେ ତାକୁ
ଭାଲୁ ରାଶିର ଲଗ୍ନ ବୋଲିପାଏ । କୌଣସି ରାଶିରୁ ଟପ
ମିବାକୁ ପୃଥ୍ଵୀର ଅଳ୍ପ ସମ୍ବନ୍ଧ ତ କେଉଁ ରାଶିକୁ ଟପକାଳ
ଦେଖି ସମ୍ବନ୍ଧ ଲଗ୍ନ । ପଥା—ମୀନ ରାଶିର ଲଗ୍ନକାଳ ପ୍ରାୟ
୩୫ ଦଣ୍ଡ, କନ୍ୟାର ପ୍ରାୟ ୫୫ ଦଣ୍ଡ, ବୃକ୍ଷିକର ପ୍ରାୟ ୫୫
ଦଣ୍ଡ (ହି. ସି) । ରାଶିରକର ପେଉଁ ଅଂଶ ପୂର୍ବମନ୍ତର
(ଦିନ୍ଦରୁକାଳସରରେ ସଲଗ୍ନ ହେବା ପର ଦେଖା ଯାଉଥାଏ,
ତାହାକୁ ଲଗ୍ନ ବହନ୍ତି ରହିଲାକୁ କାହାର ନାମ ‘ଅପ୍ରଲଗ୍ନ’ । ମସିକର
ଉଦୟରେ ଯେତିବ ସମ୍ବନ୍ଧରୁ ପେଉଁ ରାଶିର ପେତିବ ଅଂଶ ସ୍ଥିର, ତାହାର
ନାମ ‘ଦଶମଲଗ୍ନ’ ବା ଦଶମଲାବସ୍ଥା । ରାଶିରକର ସମ୍ବନ୍ଧ
ଅବାଶ ବ୍ୟାପି ଅବସ୍ଥାକ କରୁଥିଲା । ଅବାଶରେ ଏକ ଅଂଶ
(degree) ର ଉଦୟକାଳ ପରିମାଣ, ଅର୍ଥାତ୍ ଏହାର
ବୁଝୁ ଯୋଗବୁଦ୍ଧ (horizon)ରେ ସଲଗ୍ନ ଭାବେ ଅବସ୍ଥା

ପରେଥିବ ଲଗ୍ନର ମୋଟ ଅବସ୍ଥାକ ପରିମାଣ ୫ × ୫ =
୨୫ ମିଲିଟ ବା ୨୫ମା ଅର୍ଥାତ୍ ୫ଦଣ୍ଡ ।

ଭାକ୍ତ ପଦଣ୍ଡ ସମସ୍ତ ଲଗୁର ସ୍ତୁରକାଳ ହେଲେହେଁ ସମସ୍ତ ଦେଶର କାନ୍ତିରୁତ, ରବିକରୀ ଅଥବା ଅପନଗ୍ର (ecliptic) ସହି ବିଷ୍ଟବର ବନ୍ଦତା (obliquity) ଥିବା ହେଉ ଏକ ପ୍ଲାନେଟରେ କୌଣସି ସମୟରେ କାନ୍ତିରୁତ ଏଥିର ଏକ ଅଳ୍ପ ସମୟରେ ତେବେ ଭାବରେ ଉଦ୍‌ଦିତ ହେବା ପାଇ ଯେତେ ସମୟ ଲଗେ, ଭାକ୍ତରେ ସେହି ଅଳ୍ପ ଉଦ୍‌ଦିତ ଚନ୍ଦବାକୁ ତଥପେଣା ଅଧିକ ସମୟ ଅବଶ୍ୟକ ହୁଏ । ତେଣୁ ବିନ୍ଦୁ ସ୍ତୁରକାଳ ଲଗୁମାନ କୁଞ୍ଚନାଧକ ହୁଏ । ଅସାଂଶ ଓ ଅୟକାଂଶ ଲଗୁମାନର ବୁଦ୍ଧିକୁର୍ବାଦ ପ୍ରଧାନ କାରଣ ।

ପ୍ରାଚୀରକାଳରେ ଅସାଂଶର ପରିମାଣ ଯେତେବେଳେ ‘ଶୂନ୍ୟ’ ଥିଲା, ତେବେଳେ ଲଗୁମାନର ପରିମାଣ (ବିଷ୍ଟବରେଣୀୟ ବା ଲଙ୍କୋଦୟ) ନିମ୍ନରୁ ଥିଲା ।

ମେଷ—ମୀନ ଦଶା୩୮	କର୍କଟ—ଧନୁ ଦଶା୩୮
ବୃଷ—କୁମୁ ଦଶା୩୯	ସିଂହ—ବିଶୁ ଦଶା୩୯
ମିଥୁନ—ମଇର ଦଶା୩୯	କନ୍ଦି—ଭୁଲା ଦଶା୩୯

ଚର୍ତ୍ତମାନ ଲଙ୍କୋଦୟର ପରିମାଣ (ସାୟନ)

ମେଷ—ଦଶା୩୮—ଭୁଲା—ଦଶା୩୮

ବୃଷ—ଦଶା୩୯—ବିଶୁ—ଦଶା୩୯

ମିଥୁନ—ଦଶା୩୯—ଧନୁ—ଦଶା୩୯

କର୍କଟ—ଦଶା୩୯—ମଇର—ଦଶା୩୯

ସିଂହ—ଦଶା୩୯—କୁମୁ—ଦଶା୩୯

କନ୍ଦି—ଦଶା୩୯—ମାନ—ଦଶା୩୯

ଚର୍ତ୍ତମାନ “କ୍ଷେତ୍ରବିଂଶତି” ଅସାଂଶକୁ ଧର ଶାପୁରୁଷୋତ୍ସମ ଶେଷେ (୧୯୦୪)ର ଯେଉଁ ଲଗୁମାନ ସ୍ତୁର କରସାଇଛୁ ତାହାର ପରିମାଣ (ସାୟନ)

ମେଷ—ଦଶା୩୭—ଭୁଲା—ଦଶା୩୦

ବୃଷ—ଦଶା୩୭—ବିଶୁ—ଦଶା୩୦

ମିଥୁନ—ଦଶା୩୯—ଧନୁ—ଦଶା୩୯

କର୍କଟ—ଦଶା୩୯—ମଇର—ଦଶା୩୦

ସିଂହ—ଦଶା୩୯—କୁମୁ—ଦଶା୩୯

କନ୍ଦି—ଦଶା୩୯—ମାନ—ଦଶା୩୦

ଲଗୁର ଧର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ କରସାଏ । ଲଗୁ ଜାତକର ବ୍ୟାଦଶରାବରୁ ପ୍ରଥମ ଭାବ । ଏହାର ପଣୀୟ ତଳୁ, ଉଦୟ, ମୁତ୍ତି, ଅଜ ଇତ୍ୟାଦି ଶଶୀରର ସଙ୍ଗ ।

ଲଗୁର ସ୍ତୁରରେ ଗଣା କରିବା ଲାଗେ ହୋଇ (ଲଗୁବ୍ରି), ଦ୍ରେକୁଣ (ଦଶମାଂଶ ଅର୍ଥାତ୍, ଶଶିର ଏକ ଦଶମାଂଶ) ନବାଂଶ (ଶଶିର ନଅଶରରୁ ଭାଗେ ବା ଅଂ ଶାଶ୍ଵତ), ଦ୍ଵାଦଶାଂଶ (ଶଶିର ବାରଶରୁ ଭାଗେ ବା ଅଂ ଶାଶ୍ଵତ) ଓ ତ୍ରୀଂଶାଂଶ (ଶଶିର ତତ୍ତ୍ଵରେ ଭାଗେ ବା ଅଂ ଶାଶ୍ଵତ)ର ଗଣା କରସାଏ । ଲଗୁର କାଳ-ବିଶେଷ ହେଉ ତାହାକୁ ଶୁଦ୍ଧ ଶୁଦ୍ଧମାନ ଅର୍ଥାତ୍ ‘ଶୁଦ୍ଧବର୍ଗ’;

ବୁଝେ ଧରିବାକୁ ହୁଏ । ଠିକ୍ କେତେ ଅଂଶରେ ଲଗୁ ହେଉ ତାହା ସ୍ଥାନ୍ୟ ଧର ପାଇଲେ ଗଣା ଠିକ୍ ରହେ ।

ବିବାହ, ବ୍ୟାଦ, ଉତ୍ସ-ଜାତକ, ଯାତ୍ରା: ଏ ସମସ୍ତ ଲଗୁର ବିବାହର ଉପରେ କିର୍ତ୍ତର କରେ ।

ପଞ୍ଜି କାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ଭୂବନ୍ୟ କାଲୀନ ସାବୁନ ଲଗୁ ଭୁଲ୍ଲି ଦିଆ ଯାଉଥାଏ । ସୁର୍ଯ୍ୟାଦୟ ବା ସୁର୍ଯ୍ୟାସ୍ତାରୁ ଅବଶ୍ୟକ କାଳ କେତେ ଗତ ହୋଇଥିବା ତାହାକୁ ଧର, ତହିଁରେ ସ୍ତୁରମ୍ଭ ଲଗୁ ପରିମାଣ ପରପର କମେ ମିଶାଇ ଆଣିଲେ, ଲଗୁ ଠିକ୍ କେତେ ଭୋଗ ହୋଇଥିବା ତାହା କଣାପାଏ ।

ଉଦ୍ବାଦରଣ—ସନ ୧୯୪୭ ସାଲ ଶ୍ରାବଣ ଶ ଦିନ (ଶ୍ରୀ ୧୯୩୯ ଜୁଲାଇ ୧୮ ତାରିଖ) ଦିବା ଦ ୧୯୧୦ ସମୟର ଶାପୁରୁଷୋତ୍ସମ ମେହିର ଲଗୁରେଗ ଜାଣିବା ଅବଶ୍ୟକ ପଡ଼ିଲା । ପଞ୍ଜି କାରୁ ଦେଖାଗଲା, ସେବନର ଉଦୟ ଲଗୁ ଭୁଲ୍ଲି କର୍କଟ ଦ ୧୦୫; କର୍କଟ ଲଗୁମାନ ଭୁଲ୍ଲି— ଦ ୧୦୫; କର୍କଟ ଲଗୁମାନ ଦ ୧୦୫ ଏଥିରୁ ଭୋଗ ହୋଇଥିବା ଦ ୧୦୧୫ କାଢି ଦେଲେ ଅବଶ୍ୟକ ଦ ୧୦୧୦, ପରଲମ୍ବ ସିଂହ ଦ ୧୦୫; ଉଦୟ ମିଶିବ ଦ ୧୦୧୮, ପରଲମ୍ବ କନ୍ଦି ଦ ୧୦୧୬ ମଧ୍ୟରେହି ଦ ୧୦୧୦ ଅନୁଭୂତି ହେବା ହେଉ ଦ ୧୦୧୦—୧୦୧୪=କନ୍ଦି ଭୋଗ ଦ ୧୦୧୬ ଲିତା । ଲଗୁଟି ୧୦ ଅଂଶ, ଭୋଗ କାଳ ଦ ୧୦୧୬, ତେବେ ଭୋଗ ଦ ୧୦୧୬ ଲୁ ଲଗୁରେଗ ଅଂଶ କେତେ ? ଏହି ଦେଖିବିକ ଅନୁପାନ ଏହିପରି—

ଭୋଗ—ଦ ୧୦୧୬ ଲି ବା ୨୨୨ X ୩୦ = ୬୬୬୫୫ କଲା

ତାତକରେ ଲଗୁ ପ୍ରଧାନ ଉପକରଣ ଅଟେ । ଲଗୁଠାରୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମସ୍ତ ଭାବ ଗଣା କରସାଏ । କେଉଁ ଲଗୁରେ ଜନ୍ମ ହେଲେ ପଳ କଥଣ ହେବ, ତାହା ଜ୍ୟୋତିଷବିଦ୍ୟାକେ ସ୍ତୁର କରିଥିଲା । ମେଷ ଲଗୁରେ ଜନ୍ମ ଦେଲେ ।

ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିକୋପଃ ବୃତ୍ତଶାନ୍ତିଲୁବ୍ରୋ,

ବିଦେଶୀଯାତ୍ମାନ୍ତିଲୁବ୍ରୋକ୍ଷପୁକ୍ଷଣ୍ୟ ।

ଭୁତେୟ ଦୃଶ୍ୟମଣି ସ୍ତରିତପ୍ରତିଜ୍ଞାଃ,

ବିଭାନ୍ତିତୋ ମେଷ ବିଲଗୁ ଜାତଃ ।

ମେଷଲଗୁରେ ଜାତ କ୍ଷେତ୍ର— କୋଣୀ, କୃପଣ, ଲେଞ୍ଜ, ବିଦେଶୀଯାତ୍ମା, ଲେକପୁତ୍ର, ପରସେବକ, କଷ୍ଟୁର, ତାଳ ମଳ ଓ ଧଳଶାଳୀ ହୁଏ ।

ଶ୍ରୀଃ ସଜୀ କ୍ଲୋପସହାରିବନ୍ତୁ ।

କୃତ ଶୁଦ୍ଧ ସଂଘବିଦ୍ସତ୍ତ୍ଵକୁ ।

ସୁଦର୍ଶନାମା ହିରମିତ୍ର ସମ୍ଭବ ।

ସୁପ୍ରମୁଦ୍ରିତ୍ତ ସଲଗୁଜାତଃ ।

ବର ଲଗ୍ନରେ ଜାତ ବ୍ୟକ୍ତି ଶୌର୍ଯ୍ୟଶାଳୀ, ସୁଖୀ,
କେନ୍ଦ୍ରପର୍ବତୀ, ଶହୁଦାତା, କୃତ୍ତି, ଗୁରୁ, ସହିତଧଳୟକୁ,
ଆର୍ଦ୍ରାୟୁଷ, ପ୍ରେରମିତ୍ର, ପୁରସ୍କର୍ତ୍ତା ଓ ରମଣୀୟ ମୁଣ୍ଡ
ଯୁକ୍ତ ହୁଏ ।

ମୁହୂର୍ତ୍ତିକତୋ ସିୟମଙ୍ଗୁରୁଷୀ
ବିମାଚୁକୋ ଗୀତମକା ବଦାନ୍ୟ ।
ସମସ୍ତପୁଣ୍ୟେ କରଦେବମନୀ
ସୁଖୀନ୍ତିକୋ ସୁଖୁକରଣ ପ୍ରଜାତଃ ।

ମେଥୁନ ଲଗ୍ନରେ ଜାତ ବ୍ୟକ୍ତି ମୁହୂ, ବିଜୟୀ, ପ୍ରାଚି-
ଚନକ ଓ ମନୋହରଭାଷଣକାଶୀ, ମାତ୍ରାନୀ, ଗୀତପ୍ରିୟ,
ବଦାନ୍ୟ, ଲୋକପୁଣ୍ୟ, ରଜମନ୍ତି ଓ ସୁଖୀ ହୁଏ ।

ମେଧାକୁ ତଃ ରିପ୍ରେରଦଃ ସୁକର୍ମୀ
ସୁରପ୍ର-ବିଦ୍ୟା-ଧନ-ଭୋଗ ସମ୍ମୁଦ୍ର
ବିପନ୍ନକର୍ତ୍ତା ଭୁରଗପ୍ରଜାକଃ
ଶୈଶ୍ଵେତକ କର୍ତ୍ତା ବିଲଗୁ ଜାତଃ ।

କର୍କଟ ଲଗ୍ନରେ ଜାତ ବ୍ୟକ୍ତି ମେଧାକୀ, କ୍ଷେତ୍ରଗାମୀ,
ସୁକର୍ମୀ, ଶୁପ୍ରବିଦ୍ୟା ଓ ଶୁପ୍ରଧଳୟକୁ, ଶହୁଦାତା ଓ ଅର୍ପର
ଶୀଳେଲୁହ ହୁଏ ।

ବିଦ୍ୟାଶୁତାର୍ଥେଜୁତ ପାମରାଧ
ନରେଶମାନୀ ପ୍ରଶବ୍ଦମବସ୍ତୁ
ଧର୍ମଚୁତୋ ମାଂସଭୁତି କଦର୍ମ୍ୟ
ସୁକେଶଣଃ ସିଂହ ତୁତେ ପ୍ରସୁତଃ ।

ସିଂହ ଲଗ୍ନ ଜାତ ବ୍ୟକ୍ତି ଭାର୍ଯ୍ୟା, ପୁରୁ ଓ ଧନ୍ୟାନ,
ଦୁଷ୍ଟହେତୁକପୀତି, ରଜମନ୍ୟ, ପ୍ରଣାମୀଯୁ, ଧର୍ମଗ୍ରହ,
ମାଂସଲୋଲୁହ, କଦାକାର ଓ ଅଳଦୁଷ୍ଟ ହୁଏ ।

ଗନ୍ଧବିଦ୍ୟାନିଷ୍ଠାନ୍ୟେଜେବିଦ୍ୟୋ
ପଥାର୍ଥଭାଷୀ ଚନ୍ଦ୍ରକାବ୍ୟବେଶ
ଭୋକ୍ତ୍ର-ଭିତତା ସୁତ ବିଭୁତ୍ରେ
ଧୀରଃ ସୁଶୀଳୋ ସୁକଣ୍ଠାପ୍ରଜାତଃ ।

କନ୍ୟା ଲଗ୍ନ ଜାତ ବ୍ୟକ୍ତି ସନ୍ଧାତ କିମୁଣ୍ଡ, କର୍ମପୁରୁ,
ପ୍ରାର୍ଥକାଶୀ, ବହୁକବ୍ୟକ୍ତି, ଭୋକ୍ତ୍ର, ଅଭିଦାତା, ସୁତ-
ବିଭାଦ୍ୟକୁ, ଧାର ଓ ସତରଦ ହୁଏ ।

ସୁତାର୍ଥଦେହାନୁଭବଃ କଦର୍ମ୍ୟ
ବିଲୋଲୁହ ଶୀଳବିଜୀତି,
ଦୁରୋଧସମାଜଃ ସତକତ୍ତ୍ଵନୋ
ମେଧାକୁ ପ୍ରେୟିକ ବିଲଗୁ ଜାତଃ ।

ଭୁଲା ଲଗ୍ନ ଜାତ ବ୍ୟକ୍ତି ପୁରୁ, ଅର୍ଥ ଓ ସୁଗଠକ
ଦେହପୁକୁ, କୃପଣ, ଦୁଃଖୀନ, ଅଳ, ଅସମାଜ, ପୁତ୍ର-
ପାତ୍ରକ ଧନ୍ୟାନ ଓ ମେଧାକୀ ହୁଏ ।

ପାନୋରିଶାର୍ମ୍ୟଃ ପୁଅନ୍ତମ ଗାନ୍ଧ
ପରମଭୋଗୀ ସୁବେଜୀତି
ଦୃଷ୍ଟେସହସ୍ତଃ ସୁତବତ ପୂର୍ଣ୍ଣଃ
କୁତେଜାହାଶ ଶୁପକାଟଦା ।

ବୃଷ୍ଟିକ ଲଗ୍ନଜାତ ବ୍ୟକ୍ତି ଶାନ୍ତପ୍ରଭବ, ଅବଳ ଓ
ପୁଥୁଳ ଶଶରଧାରୀ, କୁକ୍ଳ, ପରମଭୋଗୀ, ସମ୍ମାନ, ଶୁର,
ଅପହସ୍ତ ଓ ଧନାଦୟକୁ ଓ କୁଷ୍ଟିତ ବନ୍ଦ ପରିଧାଳ କରେ ।

ରୂପୋରବୀ ସବଗୁଣାବରଃ ସାର
ସମସ୍ତ ବିଦ୍ୟାନିଷ୍ଠାନ୍ୟେଜେବାତା,
ନରେଶପୁକ୍ୟଃ ସକଳାର୍ଥ୍ୟକୁ
ପରେପକାଶ ସୁତନ୍ତ ସୁଶୀଳଃ ।

ଧନୁଲଗ୍ନଜାତ ବ୍ୟକ୍ତି ସବଲଗୁଣାଶୀ, ସବଦିଦ୍ୟାକୁଶଳ,
ଅଭିଦାତା, ଶକ୍ତିକୁଣ୍ଡ, ଧକପାଳୀ, ପରେପକାଶ, ସୁତନ୍ତ ଓ
ସୁଶୀଳ ହୁଏ ।

ଦଶୋହତେର୍ଯ୍ୟଃ ପ୍ରବେଶକାଶ
ମେହାବିହାରୀ ମନ୍ତ୍ରରେତିଗବୀ
ସମସ୍ତଦନ୍ତୋଷ୍ମମୁଖୀ ପ୍ରସିଦ୍ଧ
କରୁଦେତା ମକରେତଃ ସାତ- ।

ମକରଲଗ୍ନଜାତ ବ୍ୟକ୍ତି ଦଶ, ଅଭିଧିର, ପ୍ରଶର ବ୍ୟକ୍ତିର
ଉତ୍ଥାକାଶ, ମେହାବିହାରୀ, ଦୂର୍ବଳ, ଉଦାରପ୍ରଭବ, ସୁରାଷ୍ଟ ଦନ୍ତ
ଓ ଶ୍ରୀମୁଖ ବିଶିଷ୍ଟ, ଅଭିଗର୍ବତ ଓ କରୁଦେତାନ୍ୟକରଣବିଶିଷ୍ଟ
ହୁଏ ।

କୁମୋରବୋ ମୂର୍ଖତରଃ କୁକ୍ରମୀ
କୁଳାଧମା କୁରୁତମୋହଲସାମୀ
ସୁରାଷ୍ଟଦନ୍ତୋଷ୍ମମୁଖୀ ପରେପକାଶ
ମାର୍ଗନ୍ତିକୋ ମାତ୍ରଗରାତଃ କର୍ମ୍ୟ ।

କୁମ ଲଗ୍ନ ଜାତ ବ୍ୟକ୍ତି ମୂର୍ଖ, କୁକ୍ରମୀ, କୁଳାଧମ, ଦୂର୍ବଳ,
ଅଳସ, ଶାଶ୍ଵତାବିଶିକ୍ଷାନ୍ତ, ମଳନ, ଅବିବୋଗୀ, ମାତ୍ର-
କର୍ମ୍ୟକୁ, ଅଳ ଗର ଓ କୁପଣ ହୁଏ ।

ଶାଶ୍ଵତରେ—

କୁମଲଗ୍ନେ ସମୁଦ୍ରତଶ୍ଳଳତତୋହିତେହୀତଃ
ପରଦାରତୋ ତିଥ୍ୟ ସତ୍ରକାୟୋ ମହାସ୍ତ୍ରୀ ।

ଶାଶ୍ଵତରେ ଦେଖାଯାଏ—କୁମ ଲଗ୍ନ ଜାତ ବ୍ୟକ୍ତି
ତଶଳମକା, ବନ୍ଦ ସୁଲୁ, ପରଦାରସକ୍ତ, ସତ୍ରପୁକ୍ଷଶାଶ୍ଵର ଓ
ମହାସ୍ତ୍ରୀ ହୁଏ ।

କିଞ୍ଚାନବୁଦ୍ଧି : ହୁଏ ନାସେ କାଶୋ
ଧନ୍ୟଃ ସବାନ୍ତୋଭବ କୁରୁ ସୁତ୍ରଃ
କତପର୍ବ ବିଦ୍ୟା ନିଷ୍ଠୋହିତୀଶେ
ଭୋଗାନ୍ତିକୋ ମାନ ବିଲଗୁ ଜାତଃ ।

ମାନଲଗ୍ନଜାତ ବ୍ୟକ୍ତି କିଞ୍ଚାନବୁଦ୍ଧିପୁକୁ, ଶାଶ୍ଵତ ନାସିବା
ସୁଲୁ, ଧନ୍ୟ, ଅବିଷ୍ଟ ରହିମ କାବକା ହୁଏ ପ୍ରାୟ ଧନ
ଗୋଗୀ, ରତ୍ନଶାଶ୍ଵର, ଅଭି ଧୀର ଓ ଭୋଗଶାଳୀ ହୁଏ ।
—ତେବେତିବେତ୍ର କାରବୋନ ମହାଗାନ୍ତ ସକଳତ ।]
୨ । ବିବାହ ଲଗ୍ନ; ବିବାହ ନିମନ୍ତେ କିରୁପିତ ମୁହୂର୍ତ୍ତ—
7. The moment fixed for the ceremony
of marriage. ୮ । ଜନ୍ମ ଲଗ୍ନ; ଜନ୍ମ ସମୟରେ ଉଦ୍‌ଦିତ

ହୋଇ ସ୍ଵବା ବଣ—8. The zodiacal sign which is in the ascendant at the birth of a child. ୯। ଉତ୍ସୁର ସଂସ୍କର ବା ମୁଦୁତ୍—9. Opportune moment. ୧୦। ଶୁର ମୁଦୁତ୍—10. An auspicious or lucky moment (Apte). [ଦ—ସନ୍ତୁଳ ଭୂମିଷ୍ଟ ହେବା ସମୟରେ ସ୍ଥାଦଶ ଶତି ମଧ୍ୟରୁ ଯେଉଁ ଶତିର ଉତ୍ସୁ ହେଉଥାଏ, ସନ୍ତୁଳର ସେହି ଲଗୁ କହିଲଗୁ, ହୁଏ । ଅହୋରାତ୍ମ ମଧ୍ୟରେ ୧୦ଟି ଶତି ସଥାଦମେ ପୂର୍ବ ଦିଗରେ ଉତ୍ସୁତ ହୁଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସତିର ଉତ୍ସୁ କାଳକୁ ଲଗୁ ବୋଲିଯାଏ । ବିବାହ, ବୃତ୍ତ, ଚଢ଼ାକର୍ମ ଅଛି ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଶୁର ଓ ଅଶୁର ଲଗୁ ଆଛି ।] ୧୧। ବିବାହ—11. Marriage.

ଲଗୁକ—ସ. ବି—(ଲଗୁ+କ)—ଜାମିଦ୍; ପ୍ରତ୍ୟୁ—

Lagnaka Surety; bailor; a person who stands security for another.

ଲଗୁକ ଗ୍ରହଣ—ସ. ବ.—(ଲଗୁକ+ଗ୍ରହଣ)—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିରୁ
Lagnaka grahanā ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ପାଇଁ ଜାମିକୁଣ୍ଡେ
ସ୍ଵବାର କରିବା—Admitting a person as

security for another.

ଲଗୁ କଙ୍କଣ—ସ. ବ—ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ କର ଓ କନ୍ୟାକ ହାତର ଗଣେରେ
Lagna kankana କହା ଯିବା ମନ୍ଦିର ସୁଖ ବା କଙ୍କଣ
[ଦ. ଶ.]—An auspicious bangle or tie put on the wrist of the bride and bridgroom before marriage.

ଲଗୁ କଥା—ସ. ବ—(ଲଗୁ+କଥା)—ସମୟୋପଯୋଗୀ ବାକୀ—
Lagna kathā Opportunity words.
ଲଗୁ କାଳ—ସ. ବ—(କର୍ମଧା) —କୌଣସି ଶୁର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାପାଇଁ
Lagna kāla ହେୟାତିଷ ଗଣନା କମେ ନିର୍ଦ୍ଦିତ ଶୁର ସମୟ—
[ଲଗୁ ମୁଦୁତ୍, ଲଗୁ ବେଳା, ଲଗୁ ସମୟ—ଅନ୍ୟରୂପ] Auspicious time fixed upon by astrologers for the performance of any work (Apte).

ଲଗୁ କୁଣ୍ଡଳୀ—ସ. ବ—ଫଳକ କେଷାଦିଶର ଯେଉଁ ରହିରୁ କୌଣସି
Lagna kundali ବ୍ୟକ୍ତିର କହି ସମୟରେ ରହିମାନକର ରହ ରଳ ସହିରେ ଅବସ୍ଥାନ କଥା କଣା ପଡ଼େ (ଦ. ଶ.)—
A circle drawn according to astrology from which the positions of the Zodiaca signs at the birth of a person are known.

ଲଗୁ ଗ୍ରହ—ସ. ବିଶ. ସୁ—(ଲଗୁ+ଗ୍ରହ ଖାରୁ+କଣ୍ଠ. ଅ)—
Lagna graha ଜଗରଦାର, ଜିଦବାକ—Tenacious:
[ଲଗୁଗହା—ଏ] insisting firmly on any thing (Apte)

ଲଗୁଜିତା—ସଂ. ବ—ଆବୁଧକର ଏକତମା ପକ୍ଷ, ମହିଷା—One of the Lagnajitā principal queens of Srikṛishṇa.

ଲଗୁଜା—ସ. ବ—(କ୍ଷେତ୍ରିତ ପାତରାଷ୍ଟକ ଶବ୍ଦ)—ଶର୍ଣ୍ଣି; ଯେଉଁ Lagnajyoti ସରଳରେଣୁ ବୁଦ୍ଧ ତତ୍ତ୍ଵ ନ କରି ପରିଷ୍କାର କରିଥାଏ—A tangent:

ଲଗୁ ଦିନ—ସ. ବ.—(କର୍ମଧା) —କୌଣସି ଶୁର କର୍ମନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ
Lagna dina ଜ୍ୟୋତିଷ ଗଣନାକମେ ନିର୍ଦ୍ଦିତ ଶୁରଦିନ—
[ଲଗୁଦିବସ, ଲଗୁ ବାସର, ଲଗୁ ହଃ—ଅନ୍ୟରୂପ] An auspicious or lucky day chosen for the performance of any work.

ଲଗୁ ଧରିବା—ଦେ. କି—ବିବାହାତ ପାଇଁ ଗଣନାଦ୍ୱାରା ଶୁର ଲଗୁ
Lagna dharibā ସ୍ଥିର କରିବା—To calculate and ascertain a propitious moment for the performance of a ceremony.

ଲଗୁ ନିରୂପଣ—ସ. ବ—(ଗ୍ର୍ଷୀ ତତ୍ତ୍ଵ, ଲଗୁ+ନିରୂପଣ) —କୌଣସି
Lagna nirūpanā ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବେଳାରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦେଶରେ କେଉଁ
ଲଗୁହୋଇଥିବାରୁ ପ୍ରିୟାକରଣ—Ascertaining the Lagna at a particular place and time.

ଲଗୁ ପତ୍ର—ସ. ବ—(ମ.ପ, ଲୋ; ଲଗୁ ନିରୂପକ ପତ୍ର) —ବିବାହପ୍ରତ୍ୟେ
Lagna patra ବର ଓ କନ୍ୟା ପକ୍ଷୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ
ଜ୍ୟୋତିଷ ଗଣନାମତେ ନିର୍ଦ୍ଦିତ ବିବାହର ଶୁଦ୍ଧମୁଦୁତ୍
ବା ଲଗୁ ଶାପକପତ୍ର—A paper setting forth the moment fixed for the performance of the marriage rite.

ଲଗୁ ପ(ପା)ଦ—ସ. ବିଶ. ସୁ—(ବହୁବୀହି) —ଲପୁପାଦ; ଯେଉଁ ଜାବକର
Lagna pa(pā)da ପାଦର ଅଙ୍ଗୁଟେମାନ ଏକାଠେଇଁ ଲାଥୋଏ;
[ଲଗୁପ(ପା)ଦା—ସ୍ତ୍ରୀ] ଜାଲପାଦ—Webfooted.
(ଲଗୁପଦା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲଗୁ ବ୍ୟକ୍ତି—ସ. ବ (ଗ୍ର୍ଷୀ ତତ୍ତ୍ଵ, ଲଗୁ+ବ୍ୟକ୍ତି) —ବିବାହାତ ପାଇଁ
Lagna bhramisa ନିର୍ଦ୍ଦିତ ଲଗୁର ବେଳା ଅତିକାରୀ
ହୋଇଯିବା—The passing away of the moment fixed for a marriage.

ଲଗୁମଣ୍ଡଳ—ସ. ବ (ଗ୍ର୍ଷୀ ତତ୍ତ୍ଵ ଲଗୁ+ମଣ୍ଡଳ) —ସମ୍ମିଳିତ—
Lagna mandala The zodiac.

ଲଗୁ ମାଳ—ସ. ବ (ଜ୍ୟୋତିଷ) (ଗ୍ର୍ଷୀ ତତ୍ତ୍ଵ) —ପ୍ରତ୍ୟେକ ରଶିର ଉତ୍ସୁର ପରିମାଣକାଳ—The time of the rising of each of the twelve zodiacal signs above the horizon in the course of the twenty four hours of day & night.
[ଦ୍ର—ଦେଶମାନଙ୍କର ବୁଧୁଷୁର ଉତ୍ସୁର ସ୍ଥାନରେ ଅବସ୍ଥିତ ଯେଉଁ ରଶିମାନଙ୍କର ଉତ୍ସୁର ସ୍ଥାନରେ ଏକ

ସମୟରେ ବା ଏକ ଭାଗରେ ଦୁଃଖ ହୁଏ ନାହିଁ । ଅତେବକ ସ୍ଵରୂପ ଦେଶରେ ଲଗ୍ନମାନ ସମାନ ହୁଏ ନାହିଁ । ଭୁବନେଶ୍ୱର ସ୍ଵରୂପ, ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିନ ସେବେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମଙ୍କେଷନ୍ତି ମାନ ବଣିର ଉଦୟ ବା ଲଗ୍ନମାନ ଶାଶ୍ଵତ ଅଂଶ ହେବ, ତେବେ କଟକ ନଗରକୁ ଉଚ୍ଚ ବଣିର ଲଗ୍ନମାନ ଶାଶ୍ଵତ, ବିରଜମଣ୍ଡଳ ବା ଯାତ୍ରୀରୁ ମନ୍ତ୍ର ଓ ଲକ୍ଷାକୁ ଶାଶ୍ଵତ ହେବ । ସେହି ବଣିର ସେତେ ଅଂଶରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅବସ୍ଥାକ କରନ୍ତି ଲଗ୍ନର ତେଜିକ ଅଂଶ ପ୍ରାତିକାଳରେ ଗତ ହୁଏ । ପରେ ଗମ୍ୟାଂଶରେ ତହିଁର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଲଗ୍ନମାନ ଯୋଗ କରି ଦିବାଭ୍ରଗରେ ଇଷ୍ଟାମୟରେ ଲଗ୍ନ ନିରୂପଣ କରିଥାଏ । ଏହରୁପେ ପେହିଁ ବଣିର ଯେତେ ଅଂଶରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅବସ୍ଥାକ କରନ୍ତି, ତହିଁର ସ୍ପୃଷ୍ଟ ବଣିର ସେତିକ ଅଂଶ ସ୍ପର୍ଶାତ୍ମକ କାଳରେ ଗତ ହୁଏ । ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତକାଳରେ ଉଚ୍ଚ ବଣିର ଗମ୍ୟାଂଶ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଲଗ୍ନମାନ ଯୋଗ କରି ବଣି କାଳରେ ଇଷ୍ଟ ସମୟର ଲଗ୍ନ ନିରୂପଣ କରିଥାଏ—
ଅରୁଣୋଦୟ ପ୍ରେସ୍ ଖରୁରୁ ପଞ୍ଜିକା ।]

ଲଗ୍ନ ଶୁଦ୍ଧି—ସ. ବି (୭୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ)—କୌଣସି ଶୁଦ୍ଧିକର୍ମିନ୍ଦ୍ରିୟାନ ପାଇଁ
Lagna suddhi ଶୁଦ୍ଧିମାନଙ୍କ ଶୁଦ୍ଧିମୂଲିକ—Auspicious
positions of the zodiacal signs for the
performance of any work (Apte)

ଲଗ୍ନ ସୁଜି(ଝି)ବା—ଦେ. ବି (ସ. ଲଗ୍ନ ଶୁଦ୍ଧି)—ମାନକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ
Lagna suji(jhi)ba ଶୁଦ୍ଧ ଲଗ୍ନ ଟିକିବା—The finding
ଶଶମିଳା ଲମ୍ବାଟିକିହୋଲା out of an auspicious
moment for the performance of some
ceremony.

ଲଗ୍ନ ସ୍ଫୁଟ—ସ. ବି (ଜ୍ଞାନିଷ୍ଠା)—ଏହି ଘନ ସ୍ଥାନର 'ଲଗ୍ନମାନ'ରୁ
Lagna sphuta ଅବଲମ୍ବନ କରି ବଣିର ଭୋଗ୍ୟକାଳର ସ୍ଫୁଟ
ଗଣନା—Minute calculation of the Lagna-
mâna of the zodiacal signs in res-
pect of a particular place.

[ଦ—ଦ୍ଵାଦଶ ବଣିର ଉଦୟ ସ୍ଵରୂପ ଦେଶରେ ଏକ-
ସମୟରେ ସମରାବରେ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ସୁତରାଁ
ସେଉ ଦେଶରେ ଉଦୟ କାଳରେ ସୁର୍ଯ୍ୟ ସେତେ
ଅଂଶରେ ଅବସ୍ଥାକ କରୁଆଥାଏ, ପ୍ରାତିକାଳରେ ସେହି
ଲଗ୍ନର ତେଜିକ ଅଂଶ ଗତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ଲଗ୍ନ-
ମାନଙ୍କ ଅବଲମ୍ବନ କରି ଜ୍ଞାନିଷ୍ଠା ଗଣନା ସାହାଯ୍ୟରେ
ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶରେ ବଣିମାନଙ୍କର ଭୋଗ୍ୟକାଳର ସ୍ଫୁଟ
ଗଣନାକୁ ଲଗ୍ନସ୍ଫୁଟ ବୋଲ୍ଯାପାଏ ।]

ଲଗ୍ନିକ—ଦେ. ବିଶ ଓ ବି (ସ. ଲଗ୍ନିକ)—୧. କିକଟସମ୍ପର୍କୀୟ ବକ୍ତ୍ଵ—
Lagnika 1. Near relative. , । କୁଟୁମ୍ବ—
ଶଶମିଳା ଲଗନ୍ତିକ 2. Kindred. (ଦ—ବୁଦ୍ଧା ତ
ଜାତୀୟ ଲଗ୍ନିକ କେହି ନୁହେ—ପାନୀରମୋହନ.
ଗଲ୍ପକୁ ।] ସ. ବି—ମନ୍ଦିରଦାର; ପ୍ରଭୁ—
A surety; bail (Apte)

ଲଗ୍ନିକା—ସ. ବି. ଶ୍ରୀ (ଲଗ୍ନ + କି + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧. ଅକାରଲକ୍ଷ୍ୟ
Lagnika ବାଳିକା—1. A girl who has not
yet attained puberty. ୨. ବିଷମ ବର୍ଷଦେଶୀୟ
ବାଳିକା; ପେହିଁ ବାଳିକାର ବୟସ ୧୦ମ ବର୍ଷ ତେଣୁ
ନ ଥାଏ—୨. A girl less than ten years old.
[ଦ୍ର—ଅପ୍ରେ ଏ ଶବ୍ଦକୁ ଲଗ୍ନିକାର ଅଶୁଦ୍ଧ ଆକାର
ବୋଲି ଲେଖିଥାଇଛନ୍ତି ।]

ଲଘଟ—ସ. ବି (ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଧାତୁ—ଗମନକରିବା+ କାହିଁ. ଅଟ)—ବାସ୍ତ୍ଵ
Laghata ଅନନ୍ତ; ପଦକ—The air.

ଲଘାପଦା—ଦେ. ବି—ଲଘାପଦା (ଦେଖ)

Laghāpaghā Lagāpaghā (See)

ଲଘିମା—ସ. ବି (ଲଗ୍ନ + ବ୍ରାହ୍ମାର୍ଥ ଇମନ୍, ଲଘିମନ୍ ଶକ ୧୩. ୧ବେ)—
Laghima ୧. ଲଘୁଭ୍ର—1. Lightness. , । ଅନ୍ତର;

**ଲଘୁଭ୍ର—2. Smallness; littleness. , । ଯୋଗ-
ସାଧନଦ୍ୱାରା ପରାପରା ଲଘୁ ବା ହାଲୁକା କରିବାର ଶକ୍ତି;
ଅଣ୍ଣ ସିକି ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—୩. The super-
natural power of lightening one's body
by Joga or esoteric exercises. , । ଅଞ୍ଜେ-
ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—୪. One of the ୪
peculiarities of divinity. , । ବନ୍ଦିପିବା—
୫. Diminution. , । ଶୁଦ୍ଧଭବ ହାତି;
ମାକସତମର ନାଶ—୬. Loss of power or
prestige. , । ଚିନ୍ମାନତା; ଅଭିବେଳନ—
୭. Thoughtlessness; frivolity (Apte).
୮. (ବୌଦ୍ଧୋକକ ପରଭାବ) ଅନ୍ତର—
(ଲଘିମା ରେଖା—ସ୍ପୃଷ୍ଟ ଅର୍ଥର ଅନ୍ୟରୂପ) ୮, Latitude.**

ଲଘିଷ୍ଠ—ସ. ବିଶ (ଲକ୍ଷ୍ମୀ + ଅଭିଶୟାର୍ଥ ଇଷ୍ଠ)—୧. ଅଭିଶୟ ଲଘୁ;
Laghishtha ଖୁବ୍ ଦାଳୁକା—1. Very light.
lightest. , । କିନ୍ତୁତମ—2. Lowest. , । କିନ୍ତୁତମ—3. Least.

ଲଘିଷ୍ଠ ସଂଖ୍ୟା—ସ. ବି. (କର୍ମଧା; ଲଘିଷ୍ଠ + ସଂଖ୍ୟା)—(ପଣିତ)—
Laghishtha samkhyā ସବନ୍ତମ୍ ସଂଖ୍ୟା—The lowest
number.

ଲଘିଷ୍ଠ ସାଧାରଣ ଗୁଣିତକ—ସ. ବି—(ପଣିତ) ଯେଉଁ ଲଘିଷ୍ଠମ୍
Laghishtha sañdhärana gupitaka ସଂଖ୍ୟା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ
ଦୂର ବା ଉତ୍ତରାଧିକ ସଂଖ୍ୟାଦ୍ୱାରା ବିଭାଗ—(Arithmetic) The least common multiple;
the L. C. M. in arithmetic. [ଦ୍ର—
୫, ୭, ୯, ୧୫, ୨୫, ୪୫, ଏହି ପାଞ୍ଚଗୋଟି ବଣିର ଲଘିଷ୍ଠ
ସାଧାରଣ ଗୁଣିତକ ବାହାର କରିବାକୁ ଦେବ । ତହିଁର
ପ୍ରକିଯା—

୨	୪, ୨, ୫, ୧୦, ୨
୩	୫, ୨, ୫, ୫, ୩
୪	୫, ୨, ୨, ୫, ୧
	୧, ୨, ୩, ୫, ୧

୨ × ୩ × ୫ × ୧ × ୨ × ୦ × ୧ × ୧ = ୨୩୦ । ଅତିଏବ
୧ ୫ ଗୋଟି ଶରୀର ଲାଇସ୍ ସାଧାରଣ ଗୁଡ଼ିତଳ ୨୩୦
ଅଟେ । ଅର୍ଥାତ୍ ୨୩୦ କୁ ଏ ପାଞ୍ଚାଟ ସତି ମଧ୍ୟରୁ ଯେ
କୌଣସି ଶରୀରାବ ଦରଲେ ଭାଗଶେଷ ତତ୍ତ୍ଵ ରହିବ ନାହିଁ ।
୨୩୦ ରୁ ଅନୁତର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଶରି ନାହିଁ, ସାହାକୁ
ଛକୁ ପାଞ୍ଚାଟ ଶରି ମଧ୍ୟରୁ ସେ କୌଣସି ଶରୀରାବ
ଦରଲେ ଭାଗଶେଷ ରହିବ ନାହିଁ ।]

ଲକ୍ଷ୍ମୀକରଣ—ଦେ. ବ (ସ, ଲକ୍ଷ୍ମୀକରଣ) — ୧ । ଲକ୍ଷ୍ମୀକରଣ; ବୁଦ୍ଧିମୂଳକ
Laghiକାରାନ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମୀ କରିବା— ୧. Reduction. ୨ । ଭାର
ପଦାର୍ଥର ହାଲୁକା କରିବା— ୨. Lightening of a
heavy thing. ୩ । ବଡ଼ ବସ୍ତୁର ଝୋଟ କରିବା—
୩. Making a big thing smaller. ୪ ।
(ଗଣିତ) ବଡ଼ ସଂଖ୍ୟାରୁ ଝୋଟ କରିବା— ୪. (Arith-
metic) Reduction of a big number into
a smaller one. (ସଥା—୧୦୦ ଛାଙ୍କିରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ-
କରଣ ଦ୍ୱାରା $(\frac{1}{10})^2 = 100$ ସେଇ ବା $(\frac{1}{10})^3 =$
୨ ମହା ଗୁରୁ ସେଇ କରିପାଏ) * । ଗୌରବର ଦ୍ୱାରା
କରଣ— ୫. Diminution of fame or glory.

ଲକ୍ଷ୍ମୀମୂଳ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ଲକ୍ଷ୍ମୀ + ଅଭିଶମ୍ପାର୍ଥୀ. ଉପ୍ତ୍ୟ; ଲକ୍ଷ୍ମୀମୃଷ୍ଟ ଶକ
Laghiଯିତ୍ତମ ୧ମା-୧ବ) — ୧ । ଅଧ୍ୟନ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମୀ; ଲକ୍ଷ୍ମୀତର,
ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଲକ୍ଷ୍ମୀ— ୧. Very light; lighter.
୨ । ଛନ୍ଦୁତର— ୨. Very small; smaller.

(ଲକ୍ଷ୍ମୀମୃଷ୍ଟ—ଶି)

ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ ଓ ଶା (ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଧାରୁ=କମାଇବା+କର୍ମି ଦି) —
Laghu ୧ । ଭାରଶୂନ୍ୟ; ହାଲୁକା— ୧. Light; not
(ବପ୍ରଣାତ—ଶରୁ) heavy. ୨ । ସାମାନ୍ୟ— ୨. Slight. ୩ ।
[ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ଶି] ଛୁଟ— ୩. Trivial; worthless; trif-
ling. ୪ । ସର୍ବଶୂନ୍ୟ; ଅସାର; ଅନୁଷ୍ଠାନିକା—
କିଷ୍ମାର— ୪. Unsubstantiation. * । ସାନ; ଝୋଟ;
ଛୁଦୁ— ୫. Small; little. ୬ । ପଢଳ— ୬. Thin.
୭ । ଦ୍ରୁଷ୍ଟ; ଅକ— ୭. Dwarfish; short. ୮ । ପ୍ରତ୍ୟୁଷ—
୮. Minute; delicate. ୯ । କୃଷ୍ଣ— ୯. Lean.
୧୦ । ଗୌରବମୂଳ; ସମ୍ମାନମୂଳ— ୧୦. Having no
honour; dishonourable. ୧୧ । ଅନାଦୁତ— ୧୧.
Disregarded; slighted. ୧୨ । ମଦୁ— ୧୨. Mild.
୧୩ । ଛୁପ୍ର; ଶିଶ୍ରୁ; ରହିବ— ୧୩. Swift; quick;
rapid. ୧୪ । ସନ୍ଦର; ଅନନ୍ଦଜନକ— ୧୪. Beau-
tiful; pleasing. ୧୫ । ଶୁଷ୍ଟ— ୧୫. Dry. ୧୬ ।

ଅନ୍ତାଶ୍ୟସପାଧ— ୧୬. Which can be done with
slight labour. ୧୭ । କରଣ— ୧୭. Trifling
(Apte). ୧୮ । ମାତ୍ର (ହ. ଶ)— ୧୮. Low; mean
(Apte). ୧୯ । ଦୁଃଖ (ହ. ଶ)— ୧୯. Weak.
୨୦ । (ଭନ୍ଦଃ ଶାସ୍ତ୍ର) ଏକମାତ୍ରାସୁକ୍ତ (ସର, ତାଳ)
(ହ. ଶ)— ୨୦. (Prosody, music): Having
only one measure. ୨୧ । ଯେଉଁ ବର୍ଣ୍ଣର ଉଚ୍ଚାରଣ
କାଳ ଅଳ୍ପ— ୨୧. Short (vowel or letter),
[ଦୁ—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶକ ସ୍ତ୍ରୀଲଙ୍ଘ ଓ ପୁଣିଲଙ୍ଘ] ସ. ଡ—
୧ । କୃଷ୍ଣଶୁରୁ (ହ. ଶ)— ୧. The black variety
of eaglewood. * । ଉତ୍ତିର; ବେଣାଚେର
(ହ. ଶ)— ୨. The fragrant root fibres of
Juncus Odoratus grass. * । ଲକ୍ଷ୍ମୀଗଣର
ନନ୍ଦିଷ୍ଟ୍ୟ; ତୁମ୍ଭୀ, ଅର୍ଦ୍ଧିନୀ ଓ ମୁଣ୍ଡା ନନ୍ଦିଷ୍ଟ୍ୟ (ହ. ଶ)— ୩.
The 13th, 8th and 1st asterisms. ଶାପନର
କଣ ପରିମିତ ସମୟ (ହ. ଶ)— ୪. A unit of time
equal to 15 moments. * । ତିନିପ୍ରକାର
ପ୍ରାଣୀମ ମଧ୍ୟ ୧୨ ମାତ୍ରାବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରାଣୀମ (ହ. ଶ)—
୫. The breathing exercise extending over
12 Matr . [ଦୁ—ଉତ୍ତମ ପ୍ରାଣୀମ— ୨୪ ମାତ୍ରା-
ବିଶିଷ୍ଟ—‘ତ୍ସବତ୍ତୁମରେଣୀୟ ଭର୍ଗୋଦେବବସ୍ୟ ଧୀମତ୍ତି
ମୀଯୋ ପୋକଃ ପ୍ରସ୍ତେଦସାର୍ଥ ।’ ଏଥିର କାମ ଗାୟର୍ଣ୍ଣ ।

ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଣୀମ— ୧୯ ମାତ୍ରାବିଶିଷ୍ଟ— ‘ତୁ ବୁ ଶୁ
ରୁକ୍ଷ ଓ ସଂମାନ ମଧ୍ୟ ତଥା ତଥା ପରିମିତ ବୋଲିମାତ୍ର । ଅନ୍ୟ
ଦୂର ପ୍ରାଣୀମରୁ ମଧ୍ୟ ଓ ଉତ୍ତମ ବୋଲିମାତ୍ର ।] ୨ ।
(ବିଶାକରଣ) ଏକମାତ୍ରାସୁକ୍ତ ସର; ଅଳ୍ପ ପ୍ରାଣ ସରବର୍ଣ୍ଣ— ୬.
(Grammar) Short vowel, ୨ । ବିଶିର ଦେଖିବେ
ଟ୍ରେକ୍ ହେବା ରୂପ ଦୋଷ (ହ. ଶ)— ୭. The defect
of a flute being smaller than the stand-
ard size. ୮ । ରକ୍ତ (ହ. ଶ)— ୮. Silver. ୯ ।
ଶୁକ୍ରା; ପିତ୍ରଙ୍ଗ ଶାର (ହ. ଶ)— ୯. A potherb; Trigo-
nella Corniculata. ୧୦ । ଲକ୍ଷ୍ମୀକରଣ— ୧୦. Juncus Odoratus. ୧୧କାର୍ପିଷ;
ପ୍ରୋଗ୍ରାମ— ୧୧. Cotton plant. ୧୨ । ଲକ୍ଷ୍ମୀମୃଷ୍ଟ
ଅନ୍ତର— ୧୨. Short letter. ଦେ. ବ (ସ, ଲକ୍ଷ୍ମୀକରଣ);
ସେଉଁ ଶାରଦଧାର ଶୀଘ୍ର ପାଠ୍ୟାବ— A species of
winter paddy which ripens earlier than
the other species. ୧୩. ଦେ. ବିଶ. — ୧ । ଲକ୍ଷ୍ମୀକରଣ— ୧.
Ashamed. * । ଅବମାନନ୍ଦ; ଅସମ୍ମାନନ୍ଦ— ୨. Hu mi-
liated; insulted; disregarded.

ଲୟ ଆହାର—ଦେ. ବି—(ଲୟାହାର)—ଲୟାପାକ ଦୃକ୍ସର ଅଳ୍ପ
Laghu āhāra ପରମାଣରେ ଭୋକନ—A light meal;
[ଲୟାହାର—ସଂ. ରୂପ] eating of easily digestible
food.

ଲୟ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧। ଶେଷ କରିବା; ପୁନ୍ଥା କରିବା; ହାଲୁକା
Laghu karibā କରିବା—1. To lighten; to reduce,
2. To diminish; to reduce,
3. To diminish one's
honour or respect. 4. To insult. [ଭୁ—ଲୟ କରିବେ ଦେଖିବା
ଯଣେ। ବିଷୟେ ବିଶେଷତଙ୍କୁ ଲ. ଗୀତ] * ।
ଲୟିତ କରିବା—5. To put to shame. 6.
(ଗଣିତ) କୌଣସି କିମ୍ବ ଶ୍ରେଣୀର ସମ୍ଭାବ ଉଚ୍ଚ ଶ୍ରେଣୀର
ବିଭିନ୍ନରେ ଓ ଛାଇ ଶ୍ରେଣୀର ସମ୍ଭାବ କିମ୍ବ ଶ୍ରେଣୀର ସମ୍ଭାବରେ
ପରିଣତ କରିବା—6. (arithmetic) To reduce
a given number into one of a lower or
higher denomination.

ଲୟ କଣ—ସ. ବି—(ବହୁଶୁଦ୍ଧ; ଲୟ + କଣ)—ସଫେଦ ଜାମ—
Laghu kāna White cumin seed.

ଲୟ କଣ୍ଠକୀ—ସ. ବି—ଲକ୍ଷାତ୍ (ହ. ଶ.)—
Laghu kāntakī Mimosa Pudica.

ଲୟ କର୍ଣ୍ଣୀ—ସ. ବି—(ଦେବିଦିକ)—୧। ଅଶ୍ଵରେ ବ୍ୟବହୃତ ଗୁଲ
Laghu karṇṇī ବିଶେଷ—1. Clematis Ariloba
(Kirtikar); a medicinal plant [କ୍ରୁ—ଏହା
ଗୁଲୁ ଦାରିଶାଳରେ ଜିନ୍ଦା, ଖୁବ୍ ଝାଞ୍ଚିତା ଓ ବିଷ୍ଟତ ।
ଏହା କୁଳ, କେତେ ରେଗ, ରକ୍ତ ଦୋଷ ଓ କୁମ୍ଭ ରେଗର
ଭିଷଧ ଓ ବିରେତକ] , । ମୂର୍ବା (ହ. ଶ.)—

2. Sansvieria Zeylanica (plant).

ଲୟ କାମୋଡ଼ି—ଦେ ବି—ରାଗବିଶେଷ(ରାଗ ତଳେ ଲୋଟ୍ ଦେଖ) —
Laghu kāmodī A kind of musical tune,

ଲୟ କର୍କନ୍ଦୁ—ସ. ବି—ତୁର୍ବ ବବକୋଳ—The small-fruited
Laghu karkandhu variety of Jujube.

ଲୟ କାୟ—ସ. ବି. (କର୍ମଧ; ଲୟ + କାୟ)—୧। କ୍ଷତ୍ର ଦେହ; ଅକ୍ଷ
Laghu kāya ଶକ୍ତର—1. Short body. 2. (ବହୁବୀର
ଲୟ + କାୟ) ହେଲ; ଶକ୍ତର—2. The goat.

ସ. ବିଶ. ପୁ—୧। ଅକ୍ଷ ଶକ୍ତର ବିଶ୍ଵି—1. Dwar-
fish; of small body or stature. 2. ପତଳା

(ଲୟକାୟ—ସି) ଦେହ ବିଶ୍ଵି—2. Thin-bodied; lean.

ଲୟ କାଶୁର୍ଯ୍ୟୀ(ର୍ଯ୍ୟା)—ସ. ବି. (ଦେବିଦିକ)—୧। କଟପଳ; କାପଂଡ଼ି
Laghu kāshur̥yā(r̥ya) (ରୂପ) —1. A tree; Myrica
Sapida. 2. ପଣସ ଗଛ (ହ. ଶ) —2. Jack-
fruit tree.

ଲୟ କିନ୍ନରୀ—ସ. ବି—ତତ୍ତ୍ଵଶାନ୍ତ ଏକ ପ୍ରକାର ପ୍ରାଣିକ ବାଲର ବାଦ୍ୟ
Laghu kinnari (ହ. ଶ) —A kind of stringed

musical instrument used in ancient
India,

ଲୟ କୌମୁଦି—ସ. ବି—ଲୟ ସିକାନ୍ତ କୌମୁଦି; ସୁନ୍ଦର ବାନରଣ
Laghu kāmūdī ଶାନ୍ତର ନାମ—Name of a gram-
matical work in Sanscrit.

[କ୍ରୁ—ଏହା ବରଦର୍ଶକ ରହୁର୍ଯ୍ୟ ସକଳତ; ଏହା
ରହୁର୍ଯ୍ୟ ଦୀର୍ଘବିକଳ ସକଳତ ସିକାନ୍ତ କୌମୁଦିର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ
ସମ୍ବରଣ । ସିକାନ୍ତ କୌମୁଦି ପାଣେନାଳ ବାନରଣ ସୁନ୍ଦର
ବାନାଳ ଅଟେ ।]

ଲୟ କ୍ରମ—ସ. ବି. (କର୍ମଧ) —ଦୁଇରତି; ଜଳତ ଜଳତ ରହିଥା
Laghu krama (ହ. ଶ)—Swift steps; swift
motion. ସଂ. ବିଶ. ପୁ—(ବହୁବୀର୍ଯ୍ୟ) —ଦୁଇରତି
ବିଶ୍ଵି—Swift. (ଲୟକର୍ମା—ସି, ଲୟକର୍ମତା—ବି)

ଲୟ କ୍ରମୀ—ସ. ବି. ପୁ—(ବହୁବୀର୍ଯ୍ୟ; ଲୟ + କିମ୍ବା)—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି
Laghukriya ଅଳ୍ପ କର୍ମ କରେ—Doing little work.

(ଲୟ କିମ୍ବା—ସି) [ଲୟ କିମ୍ବା(ରୂପ) —ବି]

ଲୟ କ୍ରିୟା—ସ. ବି—୧। ପ୍ରସ୍ତର କରିବା—1. Making
Laghu kriyā water; pissing. , । ସାମାନ୍ୟ
ପଳୟକୁ କାର୍ଯ୍ୟ—2. Insignificant act; act
of no consequence. [ଭୁ—ବହୁରମ୍ବ ଲୟ କିମ୍ବା ।]
3. ସାମାନ୍ୟ ଅୟାସାଧ୍ୟ କର୍ମ—3. Light work.

ଲୟ ଗାନ୍ଧା—ସ. ବି—(ଲେଖାତିଷ୍ଠ) —ଅର୍ଦ୍ଧ ଜ, ପୁର୍ବା ଓ ଦୁଷ୍ଟ ନିଷ୍ଠ—
Laghu gaṇḍa The three asterisms or lunar
mansions, viz, the 1st, 8th and 13th.

ଲୟ ଗମନ—ସ. ବି—(କର୍ମଧ, ଲୟ + ଗମନ) —ଦୁଇରତି; ବେଗୁଳୁ
Laghu gamana ରହ—Swift motion. ସ. ବିଶ.—
(ଲୟଗମନ—ଅଳ୍ପରୂପ) ଶିଥୁରାମା; (ବହୁବୀର୍ଯ୍ୟ; ଲୟଗମନ)—
(ଲୟଗମନା, ଲୟ ଗମନ—ସି) ଦୁଇରତି ବିଶ୍ଵି—Swift-
footed; swift.

ଲୟଗାମୀ—ସ. ବିଶ. ପୁ—(ଲୟ ଗାମନ ଶକ; ଲୟ + ଗମନାର୍ଥ + କିମ୍ବା).
Laghugāmī ରହ ୧୮.୧୬.) —ଦୁଇରତି ବିଶ୍ଵି—Swift
(ଲୟ ଗମନ —ସି)(ଲୟଗମନା—ବି) footed; light footed.

ଲୟ ଗୁରୁ—ସ. ବି—କାବ୍ୟାଳକାର ବିଶେଷ— A kind of
Laghu guru rhetorical figure.

ସ. ବିଶ.—ଲୟ ଓ ରୂପ—Short and long.

ଲୟ ଗୋଧୁମ—ସ. ବି—(ଲୟ + ଗୋଧୁମ) —(ବେଦିଦିକ) ଶେଷ
Laghu godhūma ଏକ ଏକ ପ୍ରକାର ଗହମ—
A species of small wheat.

ଲୟ ଚତୁଷପଦି—ଦେ. ବି—ଶୈଖିରାଗ; , ଏ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟକୁ ଛାନୋବିଶେଷ-
Laghu chatushpadi A kind of metre, having
29 letters. [କ୍ରୁ—ଏହାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶୈଖିରାଗରେ
ରୂପଗୋଟି ରହଣ ବା ପାଦ ଥାଏ । ପ୍ରଥମ କୁଣ୍ଡଳ ଓ
ତୃତୀୟ ରହଣରେ ଥାଂକ ଲେଖାଏ ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଶେଷ
ରହଣରେ ପାର୍ଥିଷ ବର୍ଣ୍ଣ ଥାଏ ।]

ଲଘୁ ଚନ୍ଦନ—ସ. ବ.—ଆଶ୍ରୁ କଣ୍ଠ—(ହ. ଶ.)

Laghu chandana Eagle wood.

[ଲୟୁନାମା—ଅନ୍ୟରୂପ]

ଲଘୁ ଚିତ୍ତ—ସ. ବିଶ. ସୁ—(ବନ୍ଦୁଷ୍ଟି; ଲଘୁ+ଚିତ୍ତ)—ଲଘୁଚେତା
Laghu chitta (See) Laghuchetah (See)

(ଲୟୁଚିତ୍ତ—ଶୀ) [ଲଘୁ ଚିତ୍ତ—ବ]

ଲଘୁ ଚେତା—ସ. ବିଶ.—(ବନ୍ଦୁଷ୍ଟି; ଲଘୁ ଚେତସ ଶବ୍ଦ; ଲଘୁ+
Laghu chetah ଚେତସ)—୧ । ସଂଖ୍ୟାମନା—୧.
Narrow-minded. , । ଯାହାର ଅନ୍ୟାକରଣ ମାତ୍ର
ଭବାପକ; ମାତମନା—୨. Mean minded; fri-
volous. , । ଗ୍ରୀଗ୍ୟୁନ—୩. Having no
gravity; light hearted. , । ଅନ୍ତିର ଚିତ୍ତ—
4. Fickle unsteady (Apte.)

(ଲୟୁଚେତା—ଦେ. ରୂପ)

ଲଘୁଚନ୍ଦା—ସ. ବ—ମହାଶାବଦୀ (ହ. ଶ.)

Laghuchchhadā A big variety of Asparagus.

ଲଘୁଚୁଡ଼—ସ. ବ (ଲଘୁ+ଚୁଡ଼; ସଙ୍କ ଯୋଗ୍ୟ ଚର ଦ୍ଵାରା)—ସରଳ ବା
Laghuchchhanda ସରଳରେ ଉଚାର୍ଯ୍ୟ ଚନ୍ଦନ—

An easy cadence; a short measure or
metre.

ଲଘୁ ଜାଙ୍ଗଳ—ସ. ବ—ଲଘୁକ ପଣ୍ଡ—

Laghu ja(jā)ṅgala A kind of quail.

ଲଘୁ ଜନା—ସ. ବ (ଲଘୁ+ଜନ)—୧ । ଜୁନବୋଧ; ଦୃଶ୍ୟ—
Laghu jñāna 1. Contempt. , । ଭୁବୋଧ;

ଦେୟକୁଳ—2. Feeling of disregard; making
light of a matter,

ଲଘୁତମ—ସ. ବିଶ (ଲଘୁ+ତମ)—ଅତ୍ୟକ୍ରୁତ ଲଘୁ, ସଂମୁକ୍ତତାରୁ
Laghutama ଲଘୁ (See)—Very laghu; least

(ଲଘୁତମା—ଶୀ)

laghu. (See)

ଲଘୁତର—ସ. ବିଶ (ଲଘୁ+ତର)—ଅପେକ୍ଷାକୁଳ ଲଘୁ—

Laghutara Very laghu; comparatively laghu.

(ଲଘୁତର—ଶୀ)

(See)

ଲଘୁତମାପବର୍ତ୍ତ୍ୟ—ସ. ବ (ଗଣିତ) —ଲଘୁତମ ସାଧାରଣ ଗୁଣିକଳ—
Laghutamāpabarttya (arithmetic) The least

common multiple of two or more
numbers.

ଲଘୁତା(ତ୍ଵା)—ସ. ବ [ଲଘୁ+ଭବାର୍ଥେ ତା (ତ୍ଵା)]—୧ । ଭବ
Laghutā(twa) ତ୍ଵାନତା—1. Lightness. , । ଲଘୁ
ଭବ—2. The state of being laghu. , । ଲଘୁ

ଭୁତା—3. Insignificance.

ଲଘୁତି—ଶୀ. ବ—ଲଗୁତି (See)

Laghuuti Lagauti. (See)

ଲଘୁତିକ୍ତ—ସ. ବ—ମୁଦ୍ରାଶଙ୍କ (ହ. ଶ.)

Laghutikta Litharge.

ଲଘୁତୁପକ—ସ. ବ—ପିସ୍ତଲ (ହ. ଶ.)

Laghutupaka Pistol.

ଲଘୁତେଜାଃ—ସ. ବିଶ (ବନ୍ଦୁଷ୍ଟି; ଲଘୁ+ତେଜସ; ଏମା. ୧୯)—

Laghutejash୍ବ ଶୀଶପ୍ରବ; ସଙ୍କତେଜେବିଶ୍ଚ—Having
little energy or glory.

ଲଘୁତ୍ରିପଦୀ—ଦେ. ବ—ତ୍ରିନୋବିଶେଷ—A triplet, consisting
of 20 letters distributed in 3

lines. [କ୍ର—ଏହାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶ୍ଲୋକରେ ଭିନ୍ନ ବୋଟ
ଚରଣ ଥାଏ । ପ୍ରଥମ ଦୁଇ ଚରଣରେ ଛାଇଟ ଲେଖାଏଁ ଅକ୍ଷର
ଓ ଶେଷ ଚରଣରେ ଆଠୋଟ ଅକ୍ଷର ଥାଏ ।]

ଲଘୁ ଦେଇରଣ୍ଟିକ—ସ. ବ (ଗଣିତ) —ତ୍ରିନୋବିଶେଷକୁ ସମସ୍ୟା—
Laghutriṛasika (mathematics) Simple

(ଲଘୁତ୍ୟୁ[ଶ୍ଵେତ]ରଣ୍ଟିକ—ଦେ. ରୂପ) rule of three.

ଲଘୁ ଦଣ୍ଡ—ସ. ବ (କର୍ମଧା; ଲଘୁ+ଦଣ୍ଡ)—୧ । ସାମାନ୍ୟ ଦଣ୍ଡ; ଅଳ୍ପ
Laghudanda ଶାସ୍ତ୍ର—1. Light punishment.

(କପଣତ—ଶୁରୁଦଣ୍ଡ) , । ଶେଷ ପଣ୍ଡ—2. Small stick.

ଲଘୁ ଦନ୍ତୀ—ସ. ବ (ବୈଦ୍ୟକ)-ଏକ ପ୍ରକାର ଶେଷ ଦନ୍ତୀ ନାମକ ଦୁଷ୍ଟ—
Laghudanti A sort of small medicinal plant,
ସ. କାମ—କ୍ଷୁଦ୍ରଦନ୍ତୀ, ଲଘୁଦନ୍ତୀ, ବିଷଲିଦୀ, Croton Polya-
ଦୁଷ୍ଟରପଣୀୟୀ, ଏରଣ୍ଟପଳା, ଶାଶ୍ଵା,
ଶେଷନବାଦୀ, ପୁଣତ୍ରିଷ୍ଟୀ, ବାରାହାଶୀ; (କ୍ର—ଦନ୍ତୀ ତଳେ ନୋଟ
କିରମ୍, ମଳୁକକ, ବାରାହାଶୀ ।

(ଦେଖ) ଲଘୁ ଦୁନ୍ଦୁଶ୍ଵା—ସ. ବ (କର୍ମଧା)—ଢୁଣୀ—
Laghudundubhi A kind of small drum.

ଲଘୁ ଦୋଷ—ସ. ବ (କର୍ମଧା; ଲଘୁ+ଦୋଷ) —୧. ସାମାନ୍ୟ ଦୋଷ—
Laghudosa 1. Trivial fault. , । ସାମାନ୍ୟ ପାପ;

ସାମାନ୍ୟ ଅପସ୍ତ୍ର—2. Venial sin; slight
offence.

ଲଘୁ ଦ୍ରୁବ୍ୟ—ସ. ବ (କର୍ମଧା; ଲଘୁ+ଦ୍ରୁବ୍ୟ)—୧ । ହାଲୁତା ପଦାର୍ଥ—
Laghudravya 1. Light thing. , । ଲଘୁପାକ ଦ୍ରୁବ୍ୟ—

2. Easily digestible article.

ଲଘୁ ଦ୍ରାକ୍ଷା—ସ. ବ (ବୈଦ୍ୟକ)—କାକମା ଦ୍ରାକ୍ଷା; ଶେଷ ଦ୍ରାକ୍ଷା;
Laghudrakshā କ୍ଷେତ୍ରିଷ୍ଟ—Resin; small species

of grapes. [କ୍ର—ଏଥରେ ମଞ୍ଚ କାଣ ଥାଏ ।]

ଲଘୁଧାଳ—ଦେ. ବ (ଲଘୁ+ଧାଳ) —ଶାରଦଧାଳ ଦିଶେ—
Laghudhaal A species of winter paddy

ଲଘୁଧାଳ which ripens early. [କ୍ର—ଏହା ତପ ତମିରେ
ଲଘୁଧାଳ ଦ୍ଵାରା ତପ ଅନ୍ୟ ଧାଳ (ବଡ଼ ଧାଳ) ଅପେକ୍ଷା ପରିପାଳନ
(ବିପଣ୍ଟ—ବଡ଼ଧାଳ) ଓ ଗୋଟିଏ ମାସ ପୂର୍ବରୁ କଟାଯାଏ । ଯଥା—

ମୋଟର, ସହର, କଞ୍ଚାରୁଆ, ସବୁତକାମାଳ, ବରପକ ବଡ଼
ଧାଳ; ଯଥା—ମକର, ବୋରତାଳପଣ୍ଡିଆ, ଶୁଆପେଣ୍ଡି, ବିର
ବୋର, ଅସାଗୁଣ୍ଡି, କଳାଜିଶ୍ଵା, ନାଲିଟୁଲୁ ଶ୍ଵା, ମହୁମାଳୁ,
ମାଛକଥା ଭତ୍ୟାକାରି ପାଣୀଧାଳ ପଥା,—କମ୍ବୁତ୍ରୀପ, ରମେହାର,
ଗୋଡ଼ା । ,]

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପଞ୍ଜମୁଳ—ସ. ବ. (ବେଦିଥକ)—ସ୍ଵର ପଞ୍ଜମୁଳ; ତୃତୀୟ (ରେଜି
Laghu pañchamula ବାରଗଣ), ଶାଲପଣ୍ଡୀ, କୃଷ୍ଣପଣ୍ଡୀ,
(ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପଞ୍ଜମୁଳ—ଅନ୍ୟରୂପ) କଞ୍ଚକାଶୀ (ଅକରାନ୍ତ୍ର), ମୋହର
(ଗୋଖର), ଏହି ପାଞ୍ଜଗୋଟି ମୂଳଦ୍ୱାରା ଉପସ୍ଥିତ ପାତଳ—
A decoction of 5 herbal roots.

(ପଞ୍ଜମୁଳ ତଳେ କୋଟି ଦେଖ)

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପଞ୍ଜମୁଳ—ସ. ବ. (ବହୁଗ୍ରୀହ) —କମଳାଗୁଡ଼ି ଗଛ (ହ. ଶ)
Laghupatra Mallotus Philipinensis (tree).
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପଞ୍ଜମୁଳ—ସ. ବ.—ହିମାଳୟ ପଢ଼ତମାଳା ମଧ୍ୟରେ ଜାଗ ଦୂର ଦେଖେ—
Laghupatra Podophyllum Emodi. (tree)
ପାପଡା, ପାପଡ, ନିର୍ବିଷି, ପିଲିଜାଜ ଶୁ. ରେନବେଳ
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପଞ୍ଜମୁଳ—ସ. ବ. (ବହୁଗ୍ରୀହ) —ଅର୍ଦ୍ଧକୁ ଦୂଷ (ହ. ଶ)
Laghupatri Ficus Reeingiosa. (tree)

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପଞ୍ଜମୁଳ—ସ. ବ.—୧। ମୁଖୀ (ହ. ଶ)—1. Sansevieria
Laghuparnī Zeylanica. (plant) , , । ଶତମୁଳ
(ହ. ଶ)—2. Asparagus. (creeper)
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାକ—ସ. ବ. (ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ପାକ)—(କର୍ମଧା) ଅନ୍ତି ଜାଳ ଦେଇ
Laghupaka ସିଙ୍ଗାରବା—Cooking over a light
fire. ସ. ବଣ (ବହୁଗ୍ରୀହ)—ଯେଉଁ ଆଦି ଶୀଘ୍ର ଜାଣ୍ମି
ହୁଏ; ସତକପାତ୍ର—Easily digestible (food);
easy of digestion.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାତଳ—ସ. ବ. (ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାତଳ ଶକ; ୧ମା; ୧ବ) — ତଳା ଶକ
Laghupāki (ହ. ଶ)—Millet. ସ. ବଣ. ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାତଳ(ଦେଖ)
Laghupāka. (See) [Apte]

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାତଳ—ସ. ବ. ପୁ. (ଲକ୍ଷ୍ମୀପାତଳ, ୧ମା, ୧ବ)—ରୁଅ; କାକ
Laghupāti (ଲକ୍ଷ୍ମୀପାତଳ—ଶ୍ଲ) (ହ. ଶ)—Crow,
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାପ—ସ. ବ. [ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ପାପ]—ସାମାନ୍ୟ ପାପ—Venial sin.
Laghupāpa (ଯାଆ—ଲକ୍ଷ୍ମୀପାତଳ ଗୁରୁତଣ) ସ. ବଣ. ପୁ.—
(ଲକ୍ଷ୍ମୀପାତଳ—ଶ୍ଲ) (ବହୁଗ୍ରୀହ) ସାମାନ୍ୟ ପାପକୁ—Venial;
slightly sinful.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପୁଣ୍ୟ—ସ. ବ. (ବହୁଗ୍ରୀହ)—ରୁଅ କବମ [ହ. ଶ]
Laghupushpa A kind of Kadamba.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପୁଣ୍ୟ—ସ. ବ. [ବେଦିଥକ]—ସୁବର୍ଣ୍ଣକେତଙ୍ଗ; କେତଙ୍ଗପୂର ଗଛ—
Laghupushpa The yellow flowered Pandanus
କେତଙ୍ଗୀ ପୀଲାକେତଙ୍ଗ Odoratissimus.
ଅନ୍ୟ ସ. ନାମ—ସୁବର୍ଣ୍ଣକେତଙ୍ଗ, ସୁରଙ୍ଗମା।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପ୍ରକୃତି—ସ. ବ. (କର୍ମଧା; ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ପ୍ରକୃତି)—ମୁହଁ ବା କୋଣଳ
Laghuprakṛuti ପ୍ରକୃତି—Mild nature. ସ. ବଣ
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପ୍ରକୃତିକ—ପୁ. } ଅନ୍ୟରୂପ—ବଣ ପୁ. ଓ ଶ୍ଲ. (ବହୁଗ୍ରୀହ)
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପ୍ରକୃତିକା—ପୁ. } ଅନ୍ୟରୂପ—ବଣ ପୁଦୁଷ୍ପରବରଣିଷ୍ଠ—
Of mild nature.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପ୍ରଯୋଗ—ସ. ବଣ. ପୁ. (ବହୁଗ୍ରୀହ)—୧। ଅଳସ୍ୟକୁ ବ୍ୟକ୍ତି;
Laghuprajatna ଅଳସ୍ୟ (ହ. ଶ)—1, Idle. ୨। ଯେଉଁ
(ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପ୍ରଯୋଗ—ଶ୍ଲ) ବର୍ଣ୍ଣ ଅଳ୍ପ ପ୍ରୟାସରେ ଉତ୍ତାରିତ ହୁଏ—

2. (letter) Pronounced with slight articulation (Apte). ସ. ବ. (କର୍ମଧା)—ସାମାନ୍ୟ
ରେଷା ବା ପରିମ—Slight exertion.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପଳ—ସ. ବ. (ବହୁଗ୍ରୀହ) —ତମିର (ହ. ଶ)—
Laghupala Fig.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବଦର(ଶ) —ସ. ବ—ଶେଷ ବରକୋଳ; ରୁର୍ବ ବରକୋଳ;
Laghupadar(i) କରକୁ—A sort of small
jujube.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବର୍ଣ୍ଣ—ସ. ବ. (କର୍ମଧା; ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ବର୍ଣ୍ଣ) —ପେର୍ଚ ର୍ଣ୍ଣିର ଉତ୍ତାରଣ
Laghubarna କାଳ ଅଳ—Short letter.
(ଗୁରୁବର୍ଣ୍ଣ—ବିଷ୍ଣୁତ)

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବଳକା—ସ. ବ. (ବେଦିଥକ) (ବହୁଗ୍ରୀହ)—ତେଜୋବଣ ନାମକ
Laghubalaka ଦୂଷ—A sort of medicinal
plant; the toothache tree. ତେଜୋବଣ ।
(ଦେଖ)—Tejobati 1 (See)

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବୃତ୍ତି—ସ ବ. (କର୍ମଧା; ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ବୃତ୍ତି)—ମାତ କର୍ମ—Mean
Laghuvruttī work. , , । ମାତ ବ୍ୟକସାୟ -2. Low
profession. ସ. ବଣ. ସୁ. ଓ ଶ୍ଲ. (ବହୁଗ୍ରୀହ)—
। ଯାହାର ବ୍ୟକସାୟ ମାତ ଅଟ—1. Of low pro-
fession. , , । ଯାହାର ବ୍ୟକସାୟ ମାତ ଅଟ—
2. Ill-behaved; low; vile (Apte). , , । ଅଭି-
ବେଳକ (ବ୍ୟକ୍ତ) —3. Frivolous (Apte). ୪। ନେଇ
ବୁଝେ ପରାଗୁଳିତ (କର୍ମ) —4. Mismanaged
(Apte).

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବେଧୀ—ସ. ବଣ. ଶ୍ଲ. (ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ବ୍ୟକ୍ତି+କର୍ମ). ରନ; ୧ମା.
Laghubedhi ୧ବ)—ସେ ଠିକ ମତେ ବା ଅନାୟାସରେ
(ଲକ୍ଷ୍ମୀ ରେଷା—ଅନ୍ୟରୂପ) ନିଷାଣକୁ ଦେବ କର ପାରେ—Making
(ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବେଧନା; ଲକ୍ଷ୍ମୀ ରେଷା—ଶ୍ଲ) a clever and easy
hit at a target. (Apte).

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବ୍ୟକ୍ତ—ସ. ବ. (କର୍ମଧା, ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ବ୍ୟକ୍ତ)—୧। ଅଳ ଉରତ—
Laghubyaya 1. Small expense. , , । ପରମିତ
(ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବ୍ୟକ୍ତ—ଅନ୍ୟ, ବଣ. ପୁ. ରୂପ) ବ୍ୟକ୍ତ—2. Economy.
(ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବ୍ୟକ୍ତ—ଶ୍ଲ) ସ. ବଣ. ପୁ.—ପରମିତ ବ୍ୟକ୍ତ—Frugal.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବ୍ରାହ୍ମୀ—ସ. ବ. (ବେଦିଥକ)—ଏକପ୍ରକାର ଶେଷ ବ୍ରାହ୍ମୀ ଶାଶ—
Laghubrahmi A sort of potherb.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭାବ—ସ. ବ. (ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ଭାବ)—୧। ଲକ୍ଷ୍ମୀତା—
Laghubhaba being Laghu. , , । ମାତା—
2. Meanness. , , । ନୁଦ୍ବତ୍ତା—3. Smallness.
, , । ନୁତ୍ତା; ନୁନତ୍ତା—4. Humility.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭାର—ସ. ବ. (କର୍ମଧା; ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ଭାର)—୧। ଅଳ ଉରତ—
Laghubhara 1. Light weight. , , । ହାଲୁବା
ବୋଣ—2. Light load. , , । ସାମାନ୍ୟ ଦାୟିତ୍ବ—
3. Slight responsibility. , , । ସାମାନ୍ୟ—ସାହାର
ଉରତ ଅଳ; ହାଲୁବା—Light in weight.

**ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭୋଜନ—ସଂ. କ. (ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ଭୋଜନ; କର୍ମଧା) — ୧। ଅଳ୍ପ ଭୋଜନ
Laghu bhojana — 1. Food taken in small quantity. ୨। ପରିମିତାବାହି— 2 Temperance; moderation in meal. ୩। ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାବ ଦ୍ରୁବ୍ୟର ଭୋଜନ— 3. Partaking of light food. ୪। ତଳଖିଆ— 4. Light meal; tiffen. ସଂ. ବିଶ.
ସୁ (ବହୁବ୍ରାହ୍ମି) — ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭୋଜନ (ଦେଖ) — Laghu (ଲକ୍ଷ୍ମୀଭୋଜନ—ବିଶ. ସ୍ଥା) bhojī (See)
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭୋଜନ—ସଂ. ବିଶ. ସୁ (ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ଭୋଜନ) — ୧। ପରିମିତାବାହି—
Laghu bhojī 1. Sparing in diet; temperate (ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭୋଜନ—ସ୍ଥା) in diet. ୨। ଯେ ଅଳ୍ପ ମାତ୍ର ଖାଦ୍ୟ ଖାଏ— 2 Eating very little quantity of food. ୩। ଯେ ଲୟାପାକ ଦ୍ରୁବ୍ୟ ଖାଏ— 3. Taking easily digestible or light food.
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମନ୍ତ୍ର—ସଂ. ବି—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଗବଥୁ ଗଛ (ହି. ଶ) — The small
Laghu mantha variety of Premna Integri-folia (tree).
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମତି—ସଂ. ବି. ସୁ ଓ ସ୍ଥା. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମି) — ୧। ନିବୋଧ—
Laghu mati (ଲକ୍ଷ୍ମୀମତି—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Foolish.
, ୨। ଲୟାପାକ (ଦେଖ) — 2. Laghuchitta (See)
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମାଂସ—ସଂ. କ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମି) — କର୍ତ୍ତର ପଣୀ (ହି. ଶ) —
Laghu māṁsi The partridge bird.
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମାଂସ—ସଂ. ବି—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲକ୍ଷ୍ମୀମାଂସ (ହି. ଶ) — The small
Laghu māṁsi variety of Indian spikenard.
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମାନା—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା) — କାୟକରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ତରୀ ସଙ୍ଗେ କଥାପକଥନ
Laghu māna କରିବା ଦେଖି କାୟିକାର ମନରେ ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାମାନ୍ୟ
କ୍ରାନ୍ତ ବା ଅରମାନ— Slight displeasure of a lady on seeing her lover taking with
another woman.
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମଣ୍ଡିଆ—ଦେ. ବି—ମଣ୍ଡିଆର ପ୍ରକାର ଦେବ—
Laghu māṇḍīā A variety of Māṇḍīā grain.
'ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମାଡୁଆ ଲକ୍ଷ୍ମୀମାହ୍ରା
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମୂଳ—ସଂ. ବି. (ସାକ ଗଣିତ) — ସାକ ଗଣିତରେ ସମୀକରଣରେ
Laghu mūla ସାକାପେଣ୍ଟ ଶୁଦ୍ଧ ତମ ସଂଖ୍ୟା—(Algebra)
The least algebraic root; the lesser root of an equation (Apte).
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମୂଲ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ମୂଲ୍ୟ) — ୧। (କର୍ମଧା) ସ୍ଵଳ ମୂଲ୍ୟ; ଅଳ୍ପ
Laghu mūlyā ଦାମ— 1. Small price; low price.
, ୨। ସ୍ଵଳ ଦର— 2. Cheap rate. ସଂ. ବିଶ.
(ବହୁବ୍ରାହ୍ମି) — ସହିତ ମୂଲ୍ୟ କମ୍; ସ୍ଵଳ— Cheap.
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ରାଶି—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ରାଶି) — (ଗଣିତ) ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟାଯୁକ୍ତ
Laghu rāśi ରାଶି— arithmetic) A small number.
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ଦେ. କି. ବିଶ—ମୁହଁ ଭବରେ—
Laghu laghu ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭାବେ ଲକ୍ଷ୍ମୀରେ Lightly.**

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ସ. ବି—୧। କଲ୍ପଲତା— 1. Memordica creeper.
Laghulata , ୨। ଅନନ୍ତମୂଳ; ଶାରିବା— 2. Hemidesmus Indicus; Indian sarsaparilla.
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ସ. ବି (ବୈଦ୍ୟକ) — ୧। ବେଣାରେ— The root of
Laghu laya Benâ grass, Andropogon Muricatus.
, ୨। ବେଣା ତ୍ରେ (ହି. ଶ) — 2. Juncus Odoratus (grass).
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ସ. ବି (ହୃଦ; ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ଲକ୍ଷ୍ମୀ) — ୧। କୁଦୁ ଅଥତ
Laghu lalita ପୁନର— 1. Small yet beautiful.
, ୨। କୁଦୁ ଓ ସୁଶାର୍ଦ୍ଦ୍ର (ସ୍ଵର) — 2. Small yet sweet (sound).
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଚତୁଷପଦି—ସ. ବି—(ଆଳକ ଦ୍ୱାବକାର) — ସେଇ
Laghu lalita chatushpadî ଚତୁଷପଦ ପ୍ରଥମ ତଳୋଟି
ପାଦରେ ଅଠ ଅଳ୍ପ ଲେଖାଏଣ୍ଡ ଶେଷ ପାଦରେ ସାତ
ଅଳ୍ପ ଥାଏ— A qradret of 31 letters.
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଲୁଧା—ଶା. ବି—(ସହଚର) — ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଧାନ ଥବି—
Laghu lughâ Various kinds of Laghu paddy.
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଲୋଣିକା—ସ. ବି—ଭାବରେ ସକଳ ଗ୍ରାନ୍‌ପ୍ରଧାନ ଥାଇଲାରେ
Laghu lonikâ ଲକ୍ଷ୍ମୀକା ବାଣିକ ବୋମଳ ଶାକ ତରୁ ବିଶେଷ;
ସ.—ଲୋଣା, ଲୋଣୀ ଲୁଣୁ ଲୁଣିଆ ଶାଗ; ଲୁଣି ଶାଗ—
ଲୋଣିଆ, ଛୋଟଲୋଣିଆ; ଛୋଟଲୁଣେ Portulacia Quadrifida
ଲୁଣିଆ, ଝୋଟଲୁଣିଆ, ଲୋଣି (Kirtikar); the small
ପ୍ରଦୀପ, ଲୁଣିଫାଣୀ variety of Indian purs-
କା. ସାଧନ ପାପୁକ ବଳ, ପଶା,
କୋରାଲବିଶର ଲୁଣ ଗୋଟିଏଗୋଟି ପୂର୍ବ,
ତେ. ସାଧା ପାପୁ, ସାକାପେରିଛି, ପୂଲର ପାଖୁଡ଼ା ହଳଦିଆ;
ଗୋତ୍ରୁ ପେଣୋଲ, ଅରଲକୁସ ଏହାର ପଦ ଓ ମଞ୍ଜ ଉଷ୍ଣଧରେ
ମ. ଘୋଲ, ଲହାନଘୋଲ ବନ୍ଦବନ୍ଦ ଦ୍ଵୀପ । ବୈଦ୍ୟକ
ପା. ଗୁରୁପା ମତରେ ଏହା ରୁଷ, ସୁରୁ, ଅଗ୍ନି—
ଆ. ବକ୍ତରଲୁ କୁମକୁକା ପାପକ, ଅନ୍ତି ରସ, ଲବଣସାଦ;
ଏହା ଅଣି, ବାୟୁ, ଶ୍ଲେଷା, ଅଗ୍ନିମାନ୍ୟ, ଓ ବିଷଦୋଷ
ନାଶକ — ଦ୍ୱାବକାର]
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶଙ୍କା—ସ. ବି—(ପଣ୍ଡିତା ପ୍ରୟୋଗ) — ୧। ମୁଦ୍ରାସ୍ତର୍ଵ (ହି. ଶ)
Laghu śankâ 1. Urination; passing water.
, ୨। ପ୍ରସାବବେଶ ବୋଧ ହେବା; ମୁତ ମାତ୍ରବା—
2. Inclination or tendency to pass urine
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶଙ୍କା—ସ. ବି—(କର୍ମଧା)—ଗେଣ୍ଟା (ହି. ଶ.)
Laghu śankha Snail.
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶାତ—ସ. ବି—ରର୍ଣା ଶାତ (ହି. ଶ.)—
Laghu śāta Cordia Myxa (tree).
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସମର—ସ. ବି—(ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ ସମର) — ସାମାନ୍ୟ ସକ୍ଷି—
Laghu samara Skirmish; guerilla.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କୌମୁଦୀ—ସ. ବ.—ସ୍ୱର ବ୍ୟାକରଣ ଗ୍ରହ ବିଶେଷ; Laghu siddhānta kaūmudi ଲକ୍ଷ୍ମୀ କୌମୁଦୀ—Name of a grammatical work in Sanskrit.
[ତୁ—ଏହା ଉତ୍ତୋଳି ଦକ୍ଷିଣାତ୍ମକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କୌମୁଦୀ ନାମକ ସ୍ଵକାଣ୍ଡ ସ୍ୱର ବ୍ୟାକରଣର ବରଦୟକ ଉତ୍ତୋଳିତ ସଂପର୍କ ସ୍ୱରଣ ।]

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସୁ(ସୋ)ଲୁରି—ଦେ. ବ—ଲକ୍ଷ୍ମୀଧାର (ଦେଖ)

Laghu su(so)luri Laghu dbāna (See)

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସୁଭାବ—ସ. ବିଶ. ପୁ—(ଲକ୍ଷ୍ମୀ + ସୁଭାବ)—ଲକ୍ଷ୍ମୀତ୍ତତ୍ତ୍ଵ (ଦେଖ)

Laghu swabhāba Laghuchitta (See)

[ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସୁଭାବ—ସ୍ତ୍ରୀ]

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସ୍ୱର—ସ. ବ—(କର୍ମଧା; ଲକ୍ଷ୍ମୀ + ସ୍ୱର)—୧। ତୁସ ସ୍ୱର; ପେଞ୍ଜ
Laghu swara ସ୍ୱରର ଉତ୍ତାରଣ କାଳ ଅଳ—1. Short vowel. [ତୁ—ସଥା—ଆ, ଇ, ଉ, ଏ ।] , ।
ମୁହୁ ସ୍ୱର—2. Low or mild tone. • । ଶିଳ
ଗଲାର ଶବ୍ଦ—3. Weak voice. ସଂ. ବିଶ. ପୁ—
ସ. ବିଶ. ପୁ. [ବହୁଶ୍ଵର]—ମୁହୁ ସ୍ୱର ବିଶିଷ୍ଟ—

[ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସ୍ୱର—ସ୍ତ୍ରୀ] Of mild or soft tone.

ଲକ୍ଷ୍ମୀହାତ୍ତ୍ଵ—ସ. ବିଶ. ପୁ (ବହୁଶ୍ଵର; ଲକ୍ଷ୍ମୀ + ହାତ୍ତ୍ଵ)—୧। କ୍ଷପଦବ୍ୟ;
Laghuhasta ଯେ ପୁର୍ବ ସହିତ ବା ତଥାକ କୌଣସି କାମ
(ଲକ୍ଷ୍ମୀହସ୍ତ—ସ୍ତ୍ରୀ) କରେ; ଶିଶୁକାଳୀ; ଅତରହାତ୍ତ୍ଵ—1.
(ଲକ୍ଷ୍ମୀହସ୍ତତା—ବି) Prompt; sharp; active.
’ । ପଢୁ; ଦମ୍ପ—2. Expert; skilful; dexterous.
” । ପେଞ୍ଜ ବନ୍ଧୁ ତଥାକ ବାରଂବାର ବାଶ ବା ଶର
ଚଳାଇ ପାରେ—3. Skilful in archery or
shooting. ସ. ବ. ପୁ—କ୍ଷପଦବ୍ୟ ଧୂର୍ବର—
An expert archer (Apte).

ଲକ୍ଷ୍ମୀ କରଣ—ସ. ବ (ଲକ୍ଷ୍ମୀ + ଅଭ୍ୟତତାବେ ଚି + କରଣ)—
Laghū karana ୧। ଦୃଷ୍ଟିକରଣ; ଦୃଷ୍ଟିକରଣ—1.
Lessening; diminishing. , । ହାଲୁକା
କରବା—2. Lightening. ” । (ଗଣିତ) ନିମ୍ନ-
ଶ୍ରେଣୀପ୍ର ବରିକୁ ଉତ୍ତରଶ୍ରେଣୀର ଶଶିରେ ଓ ଉତ୍ତର ଶ୍ରେଣୀପ୍ର
ବରିକୁ ନିମ୍ନଶ୍ରେଣୀର ବରିରେ ପରିଣତ କରବା—3.
(Arithmetic)The process of reduction of
a given number of higher denomination
to a lower one and vice versa. [ଯଥା—
ପାଦୁଲକୁ ଠକା ଥଣ୍ଡା ପ୍ରଭାବରେ ପରିଣତ କରବା ଓ
ଠକାକୁ ଥଣ୍ଡା ପାଦୁଲକୁ ପ୍ରଭାବରେ ପରିଣତ କରବା;
ଗଣିତରେ ଏହି ଉତ୍ସ୍ଵ ପ୍ରଦିପ୍ୟାରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀକରଣ ବୋଲିଯାଏ ।]

ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁତ—ସ. ବିଶ (ଲକ୍ଷ୍ମୀ + ଅଭ୍ୟତ ତତାବେ ଚି + କୁତ)—ଲକ୍ଷ୍ମୀ
Laghūkūta ବା ଦୃଷ୍ଟି ବିବୟାର ଥିବା (ଅଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାଦାର୍ଥ)—
Reduced; lessened; diminished; shortened

ଲକ୍ଷ୍ମୀଶନ—ସ. ବ (କର୍ମଧା; ଲକ୍ଷ୍ମୀ + ଅଶନ)—ଲକ୍ଷ୍ମୀଶେନ (ଦେଖ)
Laghwaśana Laghubhojana (See)

(ଲକ୍ଷ୍ମୀହାର—ଅନ୍ୟରୂପ) ସ. ବିଶ. ପୁ—ଲକ୍ଷ୍ମୀଶେନ (ଦେଖ)
(ଲକ୍ଷ୍ମୀଶନା, ଲକ୍ଷ୍ମୀଶାରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Laghubhojana
(ଲକ୍ଷ୍ମୀହାର—ଅନ୍ୟ ବିଶ. ପୁପ) (See)

ଲକ୍ଷ୍ମୀଶ—ସ. ବିଶ. ପୁ (ଲକ୍ଷ୍ମୀ + ଅଶ ଧାରୁ + କାତ୍ରୀ. ରଙ୍ଗ, ୧୮)
Laghwēśī ୧ବ—୧। ପରମିତାହାରୀ—1. Frugal;
(ଲକ୍ଷ୍ମୀଶିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) sparing in meal. , । ଯେ ଲକ୍ଷ୍ମୀପାଦ
ଦୂର୍ବଳ ଖାଦ୍ୟ—2. To king light food.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଲକ୍ଷ୍ମୀ + ସ୍ତ୍ରୀ ରଙ୍ଗ)—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶୀଲିଙ୍ଗ—
Laghwi Feminine of Laghu. [ତୁ—ଲକ୍ଷ୍ମୀ
ଶବ୍ଦର ଶୀଲିଙ୍ଗରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀଶ୍ଵର] ସ. ବ—
୧। ମୁହୁ ବା ସ୍ବରୁମାତ୍ର ସ୍ତ୍ରୀ—1. A delicate
woman. , । ବଦଶ ଫଳ (ହି. ପି.)—2.
Jujube berry. * । ପିତ୍ତଙ୍ଗ ଶାଗ (ହି. ପି.)—
3. Trigonella Corniculata. ୪ । ହାଲୁକା
ଶୈତ ଶଗଡ଼—4. A light cart (Apte). * ।
ଶୀବାହକ ଯାକ ବିଶେଷ; ଶିଥ, ତୋଳ—5. A light
sedan chair for carrying females.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶଙ୍କା—ସ. ବ (ପଣ୍ଡିତା ପ୍ରସ୍ତୋଗ)—ଲକ୍ଷ୍ମୀଶଙ୍କା—
Laghwi śankā Inclination to pass urine.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଜଡ଼—ପ୍ରାଦେ (ଯାତ୍ରପୂର) ବ—ବାରଗବା (ଦେଖ)

Lanka jardā Bāigabā (See)

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦେବତା(ତା)—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଲକ୍ଷ୍ମୀଶେନ (ଦେଖ)

Lanka debatī(tā) Laṅkeswari (See)

(ଲକ୍ଷ୍ମୀଦେବୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଲକ୍ଷ୍ମୀଶେନ ଲକ୍ଷ୍ମୀଶିନୀ

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାଥ—ଦେ. ବ (ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାଥ)—ଲକ୍ଷ୍ମୀର ସକା; ରବଣ—
Laṅka nātha Rābāna, the king of Lanka.

ଲକ୍ଷ୍ମୀପାତି [ତୁ—ବଢ଼ ବହୁଲୁତ ବୋଲେ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାଥ କୋତୁ ରୁ
ଲକ୍ଷ୍ମୀନାଥ ବିଲ୍ଲ । ରଙ୍ଗ. ବେଦେଖୁଶବିଲାଶ ।]

(ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାଥ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପତି—ଦେ. ବ (ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀପାତି)—ଲକ୍ଷ୍ମୀପାତି, ରବଣ—
Laṅka pati Rābāna, the king of Lanka.

ଲକ୍ଷ୍ମୀପାତି [ତୁ—ବାହାରିଲ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ଶୁନେ ଲକ୍ଷ୍ମୀପାତି ।
ଲକ୍ଷ୍ମୀପାତି କୁଷପିଂହ, ମହାଭାରତ ବନ ।]

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାଲ—ଦେ. ବ (ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀପାଲ)—ଲକ୍ଷ୍ମୀର ସକା, ରବଣ—
Laṅka pāla Rābāna, the king of Lanka.

ଲକ୍ଷ୍ମୀପାଲ [ତୁ—ବାହାର ପାଲ ଲକ୍ଷ୍ମୀପାଲ କାଳନେମିକ
ଲକ୍ଷ୍ମୀପାଲ ତହାଳ ମଣାଇଣ ସକଳ ପ୍ରେସଣ । ରଙ୍ଗ. ବେଦେଖୁଶ
ବିଲାଶ ।]

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମାରଚ—ତା. ବ (ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀମାରଚ)—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମରଚ (ଦେଖ)

Laṅka mārīcha Laṅkāmarīcha (See)

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମାରିଚିଆ

ଲକ୍ଷ୍ମୀତୁର୍ଜି(ଲେଂ)—ଦେ. ବ—ଶୁଦ୍ଧ ବାହାରେ ଦ୍ଵାର ଛକଟରେ ଠିଆ
Lanka muhiñ(iñ) ଦେବା ଲୋକ ହଠାତ୍ ଘରରୁତର
ଆଡ଼ିଳ ଯେପର ଦେଖି ନ ପାରେ, ଏଥୁପାଇଁ ଦ୍ଵାରର
ଦେବାକୀଦିଶାଳ(ର) ସାମନାରେ ଘର ପଥରେ ଉଥର କରିଥାଇ
ଥିବା ଅଧାକାନ୍ତ୍ରୀ (ଏହା ବାଗମ ହିଁ ପର)—A low
wall erected against a door inside the
house to prevent an outsider from
having a direct view of the inside.

ଲଙ୍କା—ସ. ବି (ଲଙ୍କା ଧାରୁ=ସୁଖ ପାଇବା+ଅସ୍ଥ ଅ, ଶ୍ରୀ ଅ,
Lanka ନିପାତନ; ସହିରେ ସୁଖରୋଗ ମିଳେ)—୧।
ବରତର ଦକ୍ଷିଣ ସିଦ୍ଧଳଦୀପ—1. Ceylon; an
island to the south of India. , ।
ବିମାୟଶ ବର୍ଣ୍ଣିତ ବବଣର ରାଜଧାନୀ—2. The city of
Lanka, the mythological capital of the
demon king Râbâna. [ଦ୍ଵା—ବାଲୀକ
ବିମାୟଶରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଲଙ୍କା, ଲକଣ ସମ୍ମଦ୍ରବେଷ୍ଟିତ ହିଁ କୁଟ
ପଥର ଉପରିତ୍ତ ବିଶ୍ଵକର୍ମ ନିର୍ମିତ ନଗର । ଏହା ଜାର୍ଦରେ
୨୦ ଘୋଜନ (୮୦ କୋଶ) ଓ ପ୍ରସ୍ତରେ ୧୦ ଘୋଜନ
(୪୦ କୋଶ) ଓ ସ୍ତର୍ଣ୍ଣପାତ୍ରୀର ବେଷ୍ଟିତ, ଏହି
ପାତେର ଗୁରୁପାଖରେ କୁମ୍ଭରପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିଖା; ନଗରର
ଗୁରୁପାଖରେ ଗୁରୁଗୋଟି ସ୍ତର୍ଣ୍ଣହାର; ପ୍ରତି ଦ୍ଵାରରେ ପ୍ରସ୍ତର
ପନ୍ଥସେନ୍ଦ୍ରୀ (Drawbridge) ଥିଲା । କବିମାନେ
'ପୁଣ୍ୟତୁ କଷା, ନଗଶାସ୍ତ୍ର ଲଙ୍କା, ନାଶାସ୍ତ୍ର ଗୟା, ସୁରୁଷେଷ୍ଟୁ
କଷ୍ଟ୍ରୁ' ବୋଲି କହି ଅଛନ୍ତି । ଏ ନଗର ଅତ୍ୱଳ ଅର୍ଥୀମୟମୟ
ଓ ସ୍ତର୍ଣ୍ଣମୟ ମନ୍ଦରମାନଙ୍କରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା । ଏଥରେ ସୁରମ୍ଭୁ
ହମ୍ର୍ୟ ଶେଣି ଓ ସୁପ୍ରକିଳ ରଜପଥମାନ ଶୋଭା ପାଇଥିଲା
ଏହି ଅଞ୍ଚଳକ ପ୍ରାସାଦମାନ (Sky scarpers) ମଧ୍ୟ
ଥିଲା । ବିଚିତ୍ର ଭିଦ୍ୟାକ, କୁଞ୍ଜ, ଲତାଗୁଡ଼, ପାନାଗାର,
ନୃତ୍ୟଶାଳା, ଚିହ୍ନାଗାର, କୁଷବାଟିକା, ରଙ୍ଗଭୂମି, ଭୂର୍ବନ୍ଧୁ
ବୁଢ଼, ଚେତ୍ୟ ଓ ବିମାନଅଦିହାର ସେହି ସୁରମ୍ଭୁ ନଗର
ଶୋଭା ପାଇଥିଲା ଓ ରାତିରେ ନଗର ସବାଂଶ ଆପମାଳା
ଦ୍ୱାରା ଲାଜୁଳିଥିଲାନ ହେଉଥିଲା । ଏ ନଗର ପ୍ରଥମେ
ବରୁଣଙ୍କ ଅନ୍ଧକାଳ ଥିଲା । ରବଣ ତପସ୍ୟା ପରେ ବରନ୍ଧର
କର ଏଠାରୁ ବରୁଣଙ୍କ ତଢ଼ି ନିଜର ରଜଧାନୀ ସ୍ଥାପନ
କଲା । ଏଠାରେ ତିରବନ୍ଧନ୍ତ୍ର ବରଜତ ଥିଲା । ଏଥର
ଅଶୋକ ବନ୍ଧୁ ଗୋଟିଏ କୁଞ୍ଜରେ ବବଣ ସୀତାକୁ
ଅସୁରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅବରୁଦ୍ଧା କରି ରଖିଥିଲା । ଏହି
ଲଙ୍କା ମଧ୍ୟରେ ତୁଳି ଗଣ୍ଡୁ କା ନାମକ ଗୋଟିଏ ନଗାଥିଲା
ଓ ଏ ଲକ୍ଷ୍ମୀଶର ବାହାରେ ସୁବେଳ ବା ସୁବଳ୍ୟ
କାମକ ପଥରରେ କପିସେନାଙ୍କ ସହିତ ବମତଦ୍ଵାରା
ଅବସ୍ଥାକ ବରିଥିଲେ । ସୀତାକୁ ଠାବ କରିବାକୁ ଅସିବା
ତିପଳକରେ ଦନ୍ତମାନର ରଙ୍ଗୁଳରେ ସୁତଥ ହୋଇ
ଥିବା ଚୈଲାକୁ ବନାରେ ଲଗାଯାଇଥିବା ନିର୍ଭାରେ

ଲଙ୍କା

ଲକ୍ଷ୍ମୀଶର ପୋତ ରଷ୍ମ ହୋଇଗଲା । କିନ୍ତୁ ବବଣ
ଦକ୍ଷିଣାମ୍ବୁ ଅଙ୍ଗ ଦେଇ ବାନକ ମଧ୍ୟରେ ପୁଣି ସ୍ତର୍ଣ୍ଣମୟ-
ପୁର ତଥର କରଇଦେଲା । ବର୍ତ୍ତମାନକାଳର ଭାବରୁ
ଦକ୍ଷିଣ ସିଦ୍ଧଳ (Ceylon) ହୀଘକୁ ପଟ୍ଟିତମାନେ
ପୌରଣୀକ 'ଲଙ୍କା' ଥିବା ଅନୁମାନ କରନ୍ତି । କଲମୋର
'ଜ୍ଞାନଦର୍ଶ' ପତିକାର ସଂପାଦକ ଶଣ୍ଟି ସିଂହଳୀ ପାଣ୍ଡି-
ଲିପିରେ ଲଙ୍କାର ପୌରଣୀକ ରତିହାସ ଲେଖାଥିବାର
ପ୍ରମାଣ ପାଇଅଛନ୍ତି ।]

୩। ଲୁଳକୀ ଶ୍ରୀ—3. An adulteress. ୪। ଶାକୀ-
4. A bough, branch of a tree. ୫। ଶାକନା;
ଶୀତୁଳ; ଦୁର୍ଗାଙ୍କ ଅନୁତତ; ପିଶାତୀବିଶେଷ—5.
A she-ghost; name of a demi-goddess, an
attendant of Durga. ୬। ତ୍ରାଦିନା—6.
Witch. ୭। (ବେଦିଥକ)—ଜେଷାମାଜାଗ୍ରୂ
ଶିମ୍ବିଧାକ୍ୟବିଶେଷ—7. A sort of pulse. [ଦ—
ସ. ନାମ—କବଲଲିପୁଟା, କାଣ୍ଡିକା, ରୁଷାର୍ମିକା ।]
୮। ଲଙ୍କାଭବ ମରତ (ହରେକୁଣ୍ଡ ଦ୍ରବ୍ୟରୁଣ୍ଡ)—
8. Pepper grown in Ceylon. ୯। ଶୁକ୍ରା;
ପିତ୍ରଜଣାଗ (ହ. ଶ.)—9. Trigonella Corni-
culata (potherb) ୧୦। କୃଷ୍ଣଚଣକ (ହ. ଶ)—
10. A kind of black chickpea. ଦେ. ବ—
ଲକ୍ଷାମିରିଆ, ଲାଲମିରିଆ ଲଙ୍କା ମରତ; କୁମରତ-
Red pepper. ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଦକ୍ଷାନାମକ
ଶୂଦ୍ଧତାତିର ବଶୋଧାଧିବିଶେଷ (ତୁଳ ଓଡ଼ିଶାର ଲେଙ୍କା)—
Family title of a sect of Sûdrâs of
Ganjam. ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବଣ—ସଥେଷ୍ଟ—
Enough; sufficient.

ଲଙ୍କାଆମ୍ବ(ମ)—ଦେ. ବ—କାଜାଆମ୍ବ; ବାଜାଆମ୍ବ—Cashewnut
Lanka କିମ୍ବା(mra) (tree and fruit); A nacardium
ହିଜିଲୀବାଦାମ କାନ୍ତ୍ର �Occidentale. (ଦ—
ହେମପଳେ ନମ ସହି ଲଙ୍କାଆମ୍ବପପନ୍ତ୍ରୀ—ରଧାନାଥ,
ଭିଷା ।] [ଦ—ଏହା ଅମ୍ବାଦିବର୍ଗର ତୁଷବିଶେଷ ।
ଦକ୍ଷିଣ ଅମେରିକାର ସମୁଦ୍ରନିକଟବର୍ତ୍ତୀ । ଓ ବାଲୁକାମ୍ବୁ ସ୍ଥାନ
ଏହି ରୁଷର ଅଦିନବାସ । ଏହା ମାନ୍ଦ୍ରାକପ୍ରଦେଶ, ଦିନିଙ୍କ
ଓଡ଼ିଶା, ଚଟଗାମ ଓ ଟେନାସେରିମ୍ ଅଧିର ସମ୍ମଦ୍ରକୁଳ ଓ
ବାଲୁକାମ୍ବୁ ସ୍ଥାନରେ ହୁଏ । ଏ ଫଳର ନାରୀ
ଓ ହଳଦିଅ; ପରୁ ସଙ୍ଗ୍ୟାରେ ଲାତ ହୁଏ । ଏ ଫଳର କଣା
ଓ ମିଠା ଏକପ୍ରକାର ରସ ବାହାରେ । ଏହି ଫଳର ଅଗରେ
ମଞ୍ଜି ଥାଏ । ମଞ୍ଜି ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଶଣକୁ ଲୋକ ପୋତିକର
ଖାଇନ୍ତି । ମଞ୍ଜି ର କଟିନ ଅବରଣରୁ ଏକପ୍ରକାର ତୈଳ
ବାହାରେ । ପରୁ ତଥାରେ ଯାହାକୁ ଅମ୍ବେମାନେ ମଞ୍ଜି ବୋଲି
ବିଶ୍ଵରୁ, ଚାହାହିଁ ଏ ଗରୁ ଫଳ ଓ ଯାହାକୁ ଫଳ ବୋଲି
ବିଶ୍ଵରୁ ତାହା ଫଳର ସ୍ଥାନ ରସମୟ କୁଳ । (ବିଦେଶରୁ ଏ

ଗରୁ ଅସିଥିବାରୁ ଏହାର ଏପରି ନାମକରଣ ହୋଇଥିଲା ।
ତୁଳନାକର—ଲଙ୍ଘା ସିଂ୍ହ, ଲଙ୍ଘା ମରବି) ଦେଖିଦିବାରି
ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଏହାର ନାମ ନାହିଁ । ଏହି ମଞ୍ଜିର ଓ ବାଦାମ ମଞ୍ଜିର
ଆକୃତି (ସ. ବାଦାମ, ବାତାଦ) ସଫୁଷ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହାକୁ
ଲୋକେ ବାଦାମ (ବାତାମୟ) ନାମ ଦେଇଥିଲାନ୍ତି । ଏ
ମଞ୍ଜିମାଳ ଦେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା ଅମ୍ବ କଷି ପର ।] ପ୍ରାଦେ
(ରଞ୍ଜାମ) ବି—ବାଇଗବା (ଦେଖ)—Baigabha
(See)

ලංකා කාණ්ඩා—ස. ඩ (ලංකා+කාණ්ඩා) — १ । බාලුව රුමාසුජ ග්‍රන්ථය
 Lankā kāṇḍā සාත අග්‍ර පෘතු සංස්කෘතා බාසුජකාණ්ඩා—
 (ලංකා කාණ්ඩා) 1. The 6th volume of the

great epic Rāmāyaṇa. [ତ—ଶମତକ
ଲଙ୍ଘାରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଅସୁରଙ୍କ ସମେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ରାବଣାହଙ୍କୁ
ବଧ କରିଥୁବା କଥା ଏହି କାଣ୍ଡରେ ବନ୍ଧୀତ ହୋଇଥିଲା ।]
୨ । ସୀତାଙ୍କୁ ଠକ କରିବାକୁ ଯାଇଥୁବା ଉପଲବ୍ଧରେ
ହୁନ୍ମାନଦ୍ୱାରା ଲଙ୍ଘାଦକନରୂପ ରମ୍ପାବହ ଘଟନା—
2. Havoc caused by the fire ignited by
Hanuman when he went to Lanka in
search of Sītā. * । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ରୂପଳବ୍ୟାପାର-
3. A furious or frightful event. (ତ—
ଆରେ ଲଙ୍ଘ ରୟ ଚେଲ ! ହୃଦ ସାଦାନ, କୋହିଲେ
ହୋଇବ ଲକାକାଣ୍ଡର ବିଧାନ—ନଧୁନଦଳ ବ୍ୟତିଗ୍ରେ
କବତା ।) [ସଥା—ଝଗଡ଼ା, ମାରକାଟ, ହାଶକାଟ, ଘର
ଘୋଡ଼, ତୁମ୍ଭକଷ, ଯୁଦ୍ଧ ଇତ୍ୟାଦି ।] * । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)
ରୟକୁ ଅଗ୍ନ୍ୟପ୍ରକାଶ—4. A furious conflagra-
tion

ଲେଖା କାଳ - ପାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବି - ବାଉରବା (ଦେଖ)

Lankā kāla **Bāigabā (See)**

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଗଡ଼—ଦେ.ବୀ (ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ପା.ଗଡ଼)–ରମ୍ୟଶ୍ଵରବିହାରୀ ଅଧିକାରୀ

Lankā garda බුජර ග්‍රහණ—The capital
ලංකා ගද ලකා ගඟ of the demon king
Rābana.

ଲଙ୍କା ଦଳା—ପ୍ରାଚେ (ଜୋମ) ବି—ଦଳା ନାମକ ଶୂଦ୍ରଜାତିର ଶାଖା—
 Laṅkā daluā ବିଶେଷ—One of the branches of
 the Daluā caste of Sudras in Ganjam.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦହନ—ସ. ଦ (ମଣ୍ଡି ତର)—ହନୁମାନଦ୍ୱାରା ଲକ୍ଷ୍ମୀ
Laṅkā dahana କରିଯାଇଥିବା—The burning of
(ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦାନ—ଅନ୍ଧରୂପ)—the city of Laṅkā by
Hanumāna. [ଦ୍ଵା—ସୀଇକ୍ ଠାକ କରିଯାଇ
ହନୁମାନ ଶାଖର ଉଦ୍‌ଦିନ କୁର କରିବାରୁ ଗାନ୍ଧୀ ଶାକଣ
ଧରି କେଇଁ । ସେ ରାକଣକୁ ପ୍ରସ୍ତରିତ ଯେ, ମୋ

ଲୁଙ୍ଗୁଡ଼ରେ ପୁଣ୍ଡିଏ କନା ବାଜି ତହିଁରେ ଲେଲ ତାଳ
ସେଥୁରେ ନିଆଁ ଲଗାଇଦେଲେ ମୁଁ ଘୋଡ଼ିହୋଇ ମରଯିବ ।
ରାବଣ ଏହା କିଶ୍ଚାସ କରି ହନ୍ତୁମାନର ଲୁଙ୍ଗୁଡ଼ରେ
କନା ଗୁଡ଼ାଇ ତହିଁରେ ତୈଳାଦି ତାଳ ନିଆଁ ଲଗାଇ
ଦେବାରୁ ହନ୍ତୁମାନ ସେହି କଳନ୍ତା ଲୁଙ୍ଗୁଡ଼କୁ ହଲାଇ ଲଙ୍କା
ନଗଶର ଘରମାନଙ୍କ ଉପରେ ଡେଣିଲ ଓ ଲଙ୍କାନଗଶ
ପୋଡ଼ି ଉପୁସାତ୍ ହୋଇଗଲା । କଥୁତଥିଲୁ ଯେ, ଲଙ୍କା
ଧୋଡ଼ିଯିବା ପରେ ହନ୍ତୁମାନ ଅପଣା ଲୁଙ୍ଗୁଡ଼ରେ ଜନ୍ମଥିବା
ଅଚ୍ଛାକୁ ଲିଖାଇ ଦେଇ ହାତରେ ସେ ପାଉଁଶକୁ ମଳ,
ମୁହଁରେ ମାରିହୋଇ ଲଙ୍କାରୁ ଫେର ଆସିଲ । ହନ୍ତ
ମାକଙ୍କିଳ ମୁହଁ ଓ ଲେଡ଼ି (କରଇଲ) ଓ ପାଦତଳ କଳା
ଥିବା ଦେଖି ଲୋକେ ବହନ୍ତି ଯେ, ଲଙ୍କାଧୋଡ଼
କାଳର ପାଉଁଶବୋଲାର ଏହି ଚିନ୍ତା ହନ୍ତୁମାନର ବନ୍ଧୁଧର-
ମାନଙ୍କଠାରେ -ହି ଯାଇଥିଲୁ !]

ଲଙ୍କାଦାସ୍ୟ—ସ. ବ. ପୁ. (ଲଙ୍କା+ଦାସ ଧାର୍ତ୍ତା+କଣ୍ଠ ଇଳିମ୍ବ, ୧୯
Lankādāhi ୧୧) —ହରମାନ—The monkey hero
Hanumān. ସ. ବିଶ. ପୁ.—ଲଙ୍କାଦର୍ଢକବାସ୍ୟ—
Who set fire to Lankā

ଲକ୍ଷାଧୂପ—ସ. ବ (ଶହୁରେ; ଲକ୍ଷା + ଅଧୂପ)—ରାବଣ—
Lankādhipa The demon king Rāavana.
(ଲକ୍ଷାଧୂପତି, ଲକ୍ଷାପତି, ଲକ୍ଷାଧୀଶ, ଲକ୍ଷାଧୀଶ୍ଵର, ଲକ୍ଷାନାଥ,
ଲକ୍ଷାନାୟକ— ଅନ୍ୟରେ)

ଲଙ୍କା ପନା(ନା)ସ—ଡେ. ଫି—ଏମ୍‌ପୁରୀ — Pine-apple. [ଦ୍ୱା—ଏହା
Laṅkā pana(nā)sā ପୁକୋ ବିଦେଶରୁ ଅସ୍ଥିତ୍ୱବାବୁ ଏହିକାମ]
ଆମାରସ ଆମାରସ ଲିଲାଧାତୀ କ୍ଷରିଳ

କଣ୍ଠ ପାଣୀ—ପାଣୀ, [ମଙ୍ଗାମ] ହି—କଣ୍ଠ ଆମ, [ଦେଖା]

Lankā pāndu Lankā āmba (See)

ଲଙ୍କା(କୋ) ପିକା—ସ. ବ—(ବୈଦ୍ୟକ)—ଶୁକା, ପିଡ଼ିଙ୍ଗ ଶାଖ—A
Lankā (nko)pikā pot herb; Trigonella Corni-
culata. (ସ. ନାମ—ଶୁକା, ଅପ୍ରକୃତ, ଦେଖା, ମରୁଭାଳା,
ଲତା, ଲଘୁ, ସମୁଦ୍ରାକ୍ଷ୍ରୀ, ବଧୁ, କୋଟି, ବର୍ଷା, ପୁକ୍କା, ପିଶୁକା,
କୋଟି ବର୍ଷା, ଲତା ମରୁତ, ଲଙ୍କୋଦକ, କୁଟିଲା, ଦେବ-
ପୁରୁଷକା, ମାଳାଳକା, ମାଳାଜା, ଲଘୁ, ପଞ୍ଚଶୁପ୍ରେରସା,
ଲଙ୍କୋଦକ, କୋଟି, ସମୁଦ୍ରକାନ୍ତା, ତସ୍ତର, ଚେତ୍ରକ,
ତଣ, ଲତାମରୁତ, ଦେବପୁରୁଷ, ବାତୁଣୀ)

ଲକ୍ଷା ପୁର(ସ୍ତ୍ରୀ) — ସ. ବ — ସମାୟଶ ବର୍ଣ୍ଣିତ ସ୍ଵବନ୍ଧର ସ୍ଵଜଧାନୀ ସ୍ଵର୍ଗମୟୀ
Lankā pura(ri) ଲକ୍ଷ୍ମୀ—The capital of Rābana.

ලංකා පොදු—දේ. කිණ — ලංකා දහනකාලී (ගර දක්මාන) —
Lankā pondē Who set fire to Lankā.

ଲକ୍ଷମେଣ୍ଡ ଲଙ୍କା ଜଳାନେବାଳା, ଦେ. ବ.—୧ ଶର ହନୁମାନ—
 1. The monkey hero Hanumān. ୨।
 ହନୁମାନକ୍ଷାର ଲକ୍ଷାଦାତ—2. The setting fire
 to Laṅkā by Hanumān.

ଲକ୍ଷାପୋଡ଼ା ବାନ(ନ)ର—ଦେ. ବ. ପୁ—୧ । ହନୁ ମାକଡ଼—
 Lanks pordh bâna(ndâ)ra 1. The black faced
 monkey; Entellus, Hongoor.
 [ଲକ୍ଷାପୋଡ଼ା ବାନ(ନ, ନେ)ଷ୍ଟ—ସ୍ତ୍ରୀ] ୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ମୁଦ୍ରା
 ହନୁମାକଡ଼ର ମୁହଁପର ଅସୁନ୍ଦର ବା କଦାଚାର—2. An
 ugly-faced man (like the black-faced
 monkey). ୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପେର୍ହ ଲୋକ (ହନୁମାଳ୍
 ଲକ୍ଷାପୋଡ଼ା ଶରଖାର କଲ୍ପ ପର) କୌଣସି ଠାରେ ବିବାଦ
 ଅଦିର ସୁନ୍ଦରାତ କରି ସେ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ବା ବଶକୁ ଶରଖାର
 ବା ଶ୍ଵରୁଷ୍ଣୀ କରେ—3. A person who causes
 ruin of a place or family.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପୋଡ଼ି—ଦେ. ବି.—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦାତା (ଦେଖ)

Lankā pordi

Lankā dāha (See)

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦାତା ଲଙ୍ଘାକାଦହନ

ලංකා පොත්(ථා) — දෙ. ඩ. — (ස. ලංකා+පිශ්චා) — १। රාමායණ
 Lankā pothi(thā) ග්‍රන් — 1. The great book
 Rāmāyana. , සබ තඟ ග්‍රන් — 2, A big volume.

ପ୍ରଥମ । ତୀଏକାକେ ଏହି ମତେ କେ ତା କହିବ, କହିଲେବ

ପୋଆ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପୋଥେ ହୋଇବ । ବଜନାଥ ସମରତରଙ୍ଗ ।

କିମ୍ବା କିମ୍ବା—ପାଦେ (ମନ୍ତ୍ରମ) ୧.—୧ । ଲକ୍ଷ୍ମୀପାଣୀ (ଦେଖ)

Lankā bhālia 1. Lankā pāṇḍu (See)
 ୨। ଲକାଥମ୍ ଗଛର ଫଣ୍ଡି—2. The seed of
 cashew nut. ଦେ. ବ.—ଦଶାତକ—The
 marking nut; *Semicarpus Anacardium*.

ලංකා ම(මා)රිච - දෙ. ඩ. — [ඩ. ලංකා (දුප නාම) + (කන්තු සාද-
Lankā ma(mā)richa යුතු) මරිච] — කන්තු සාදයුතු
ස්. නාම — කන්තුගැ, ගණා, පල තිශේෂ; බෑජනාදි කර
ගහුගැනී, ගුලා මරිච, කුණිකාං ගාකබිශේෂර පල—
කුපරිච | Chilli; Cayenne pepper;
නෙකාමරිච, ආලමරිච, ගාභමරිච red pepper, Capsicum
කාලමිසිරිභා ආලමිසිරිභා Frutescens (Kirtikar).

[ଦ୍ୱାରା ଏହି ନାମ
ଆଧିକି । ସସ୍ତୁତରେ 'ମରତ'ର ଅର୍ଥ
ଗୋଲମତିତ । ଏହି ଶବ୍ଦର ନାମ
୩୦୦ ବର୍ଷ ପରେ ଯାତୀନ ରୈନ୍ଦ୍ରାନ୍ତର

ଗ୍ରହମାଳକ (ସଥା, ଶୁଦ୍ଧପ୍ରକାଶ)ରେ ଲାଗୁ । ଆଠନିବ୍ରଦ୍ଧ ବେଦିକ ଗ୍ରହରେ (ସଥା—ବେଦିକ ଶତ ସିକ୍ଷା କୋଣ) କୁମରର ଓ ଜ୍ଯାଳାମରିତ ଶକ୍ତିର ପ୍ରଯୋଗ ଦେଖାଯାଏ । ଏ ଗୁରୁର ଆଦି ନିବାସ ଅମେରିକା; ସେଠାରୁ ପର୍ବତୀଜୟମାନେ ପ୍ରଥମେ ଏହାଙ୍କୁ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତର ଗୋଆ, କାଲିକଟ ଅତି ସ୍ଥାନକୁ ଅଣିଲେ । ସେହିଠାରୁ ଏହାର ଗୁଣ ଭାବରେ ବିଧୂତ ହେଲା । କର୍ତ୍ତମାନ ମୈଧାରାତର ଦକ୍ଷିଣ ଅଞ୍ଚଳରେ, ମାନ୍ଦ୍ରାଜରେ ଓ ଚଟ୍ଟପାମରେ ଏହାର ବିଧୂତ

କୁଣ୍ଡ ଦେଉଥିଲୁ । ଏହା ଦଣ୍ଡର ଦଗରୁ ଦରିଆପାରିବୁ ଏ ଦେଶରୁ ପ୍ରଥମେ ଅସ୍ଥିବାରୁ ଓଡ଼ିଆ, କଣ୍ଠାଳ ଓ ହିନ୍ଦୀ-ମାନେ ଏହା ଲଙ୍କାରୁ ଅସ୍ଥିବା ଅନୁମାନ କର ଏହାକୁ ଲକ୍ଷାମରିତ ନାମ ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ଏହିପରି ପୂର୍ବେ ଦିଦେଶରୁ ଅସ୍ଥିବା ଲକ୍ଷା ଆମ, ଲକ୍ଷା ସିଂ୍ହ, ଲକ୍ଷା ପଣସ, ଲକ୍ଷା ରବ ଶନିମାନ ଭାଷାରେ ତଳିଥିଲୁ । ଏ ଶୁଣୁର ଫଳ ଶାଶ୍ଵତ, ନାଲିଆ, ବାଇଟିଣି ଓ କଳାରଜର ଦେଖାଯାଏ । କେତେକ ଲକ୍ଷାମରିତ ଫଳ ଆକାରରେ ମୂଳା ଓ କାଇଗଣ ପରି ବଡ଼ ବଡ଼, କିନ୍ତୁ ତହିଁର ରାଗ ଶୁଦ୍ଧ କମ୍ । ଅଭି ଅନ୍ୟ କେତେକ ଲକ୍ଷାମରିତରେ ଆବୋ ରାଗ ନାହିଁ । ସାଧାରଣତଃ ଲଙ୍କାମରିତ ଦୁଇପ୍ରକାର—ଲମ୍ବା ଓ ଶୈତ । କେତେକ ଲକ୍ଷାମରିତର ଫଳ ତେଜ୍ଜ୍ଞରୁ ତଳକୁ ଝୁଲିଆଏ ଓ କେତେକ ଫଳ ତେଜ୍ଜ୍ଞ ସହିତ ଆକାଶରୁକୁ ଟଟିଆଏ । ଏହା ଜାତ୍ର, କନ୍ତୁରସ, ଉତ୍ସବାର୍ଥୀ, ଅଗ୍ନିବର୍କକ ଓ ରୁଚିକର । ପ୍ରାୟ ସମୟ ଗେତୁପରିତରେ ଏହା ଅନୁଷ୍ଠାନକ; ଅତି ଶୈତ (ପ୍ରାୟ ଅଧିକ ଲମ୍ବ) ଓ ଶୁଦ୍ଧ ରାଗୁଆ ଲଙ୍କାମରିତକୁ ଧାନଆ (ଧାନ ପରି ସାନ) ଲଙ୍କାମରିତ ବୋଲ୍ପାଏ ।

ලංකා මරිච ගුණු(ඩා)—දෙ.ඩ—ඉඩකාරී අධිගේ පකාශන පාඨ
Lankā maricha gunda(ත්ඩා) අගරු තුකා තොර ගුණු
 ලක්ෂාර ගුංජා කැපියාර රූජා යාභ්‍යතා ලංකා මරිච—
ලාල මිර්චාකා තරා **Powdered chilly**

ලංකා මරිච බණ්ඩ—දේ. ඩී. එ—පිළු ලකා මරිච; තෙකාර අදිරේ
 L^ankā maricha batā පත්‍රබා යැලු බණ්ඩ යාමත්‍රබා ලංකා
 ලකා බණ්ඩ මරිච—Pounded and pasted chilly
 පිසාහුජා ලාල මිර්චා used for mixing with curry.
 ලංකා යුඩ—ස. ඩී. (ලංකා + යුඩ)—රාමයුග්‍රා ඩුෂ්ඨිත ලංකාරේ
 L^ankā juddha බංත්‍රබා රාමයුග්‍රා යුඩ—The war
 (ලංකා මෙර—අනෙකුප) between Rāma and
 Rābana described in the Rāmāyana

ଲଙ୍କାୟି(ର)କା—ସ. ବ. (ବୈଦ୍ୟକ) —ଲଙ୍କାପିକା (ଦେଖ)
 Lan̄kāyī(ri)ka Lan̄kāpikā (See)

ලංකාරි—ස්. ඩී (ජ්‍යු තත්ත්ව ලකා + අරි)—රාමචන්ද්‍ර—
Lankāri Rāmachandra.

ଲଙ୍କା ସିଜୁ(ଝୁ) — ଦେ. କି—ସୁ ଖୁ ଅଛି ବର୍ଗର ଶୀଘ୍ର ବୃକ୍ଷ ବିଶେଷ; ଅଛି
Laṅkā siju(jhu) ସିଜୁ—Euphorbia Tirucalli.

ନକ୍ଷା ମିଳ, ସୋଆ ମିଳ, ଲାଟିନାଶାହିନୀ, ନକ୍ଷାନିତିରି [ଦ୍ୱା—ଏହା
ସେହଣ୍ଡ. ଥହର, ନରସୋଆ ୧୯୧୧ ଜାନ୍ମ ୧୨ ୨୫ ୧୯୧୧ ୧୯୧୧

କଥା ନ ଥାଏ, ପରମାନ ଅଛି ଯୁଦ୍ଧ ଓ ପରମାଣରେ ଥିଲା ।
ତାଳଗୁଡ଼ିକ କାଠ ଓ ଅଙ୍ଗଳ ପରି ସବୁ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସିଂ୍ହ
ଏ ଦେଶର ଘରୁ ନହେଁ; କାରଣ, ଦେବତାଙ୍କ ଥିଲା
ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଯେଉଁ ‘ସେନାଣ୍ଟ, ସିହି ତୁଣ୍ଡ, କଜ୍ଜି, ବଜ୍ରକୁମ,
ସୁଧା, ସମସ୍ତୁତୁରୂପା, ସ୍ତ୍ରୀକ, ସ୍ତ୍ରୀଯ, ଦିଖାର ଓ ବଢ଼ା’
ଦେଖାଯାଏ, ତାହା ତିକଥା ବା ପଦ ସିଂ୍ହ ପରି
ପ୍ରୋତ୍ସାହି ।

ଲଙ୍କିଣୀ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ସ. ଲଙ୍କିନୀ) —ଲଙ୍କାରେ ଶୁମାଯୁଗ ବୈଶିଶ ଘଟନା
Lankinî ସମୟରେ ପୂଜିତା ଗ୍ରାମଦେବତା—Name of a God-
ଲଙ୍କେଶ୍ୱରୀ dess who was worshipped in Lankâ
ଲଙ୍କିନୀ at the time of the events of the
 Râmâyañâ.

ଲଙ୍କିନୀ—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଲଙ୍କା + ନନ୍ଦ + ସ୍ତ୍ରୀ. ରା) —ଲଙ୍କେଶ୍ୱରୀ (ଦେଖ)
Lankinî Laṅkeswari (See)

ଲଙ୍କି(କ)ଲଟ—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଲଙ୍କାକ୍ଲଥ=ଦାର୍ଯ୍ୟ ବସ୍ତୁ) —ଶୁନ୍ନିବୃତ
Laṅki(ṅka)lat ବା ଧୂଲିର ଚୋଇଥୁବା କଳବୁଣା ମାର୍କିନ୍ ଆନ
(ଲଙ୍କାଟ, ଲଙ୍କାକ୍ଲଥ, ଲଙ୍କାକ୍ଲିଥ, ଲଙ୍କାକ୍ଲିଟ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଲୁଗା; ନୟନ-
ଲଙ୍କାକ୍ଲଥ, ଲଙ୍କାକ୍ଲିଟ ବିଲୁଟ—Longcloth; mill-made
ଲଙ୍କଲାଟ long pieces of bleached cotton
 fabric.

ଲଙ୍କେଶ—ସ. ବ. ପୁଂ (ଶ୍ରୀ ରତ୍ନ; ଲଙ୍କା+ଶିଶୁ)—୧ । ଲଙ୍କାପତି
Lankesa Râbâna—1. The demon king Râbâna.
(ଲଙ୍କେଶର—ଅନ୍ୟରୂପ) , ୨ । ବିଭିଶାନ୍ତ—2. Bibhîshâna.
ଲଙ୍କେଶ୍ୱର—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଲଙ୍କା+ଶିଶୁ) —ଶବଣାଶ୍ଵତ୍ର ଲଙ୍କା ନଗରର
Laṅkeswari ଅଧିଷ୍ଟାତ୍ରୀ ଦେବୀ—The Deity presiding
 over the mythological city of Laṅkâ.
[ଦ୍ର—ହନୁମାନ୍ ସିତାକୁ ଠାବ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରତିନି ଚୂପ
ଧର ସନ୍ଧା ବେଳେ ଲଙ୍କାରେ ସ୍ଵବେଶ କରିବା ସମୟରେ
ତାକୁ ଏ ଠାକୁରଣୀ ବାଟ ଛାନିଲେ । କହୁଁ ହନୁମାନ୍ ତାକୁ
ଶୁଷ୍କତାଏ ମାରିବାରୁ ସେ ମୁହଁତା ହେଲେ; ତପୁରେ ସଞ୍ଚ
ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ହନୁମାନଙ୍କୁ ବର ଦେଲେ ସେ, ତୋ କାର୍ଯ୍ୟ
ସିଦ୍ଧ ହେଉ । କେବେକ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ମତରେ ଏ ଶବଣ
ଦ୍ଵାରା ଲଙ୍କାପୁରକୁ ଜଟିବାରେ ନିୟମିତ୍ରା ଜଣେ ଶକ୍ତି ଥିଲେ ।
ହ. ସ.]

ଲଙ୍ଗ(ଧାରୁ)—ସଂ—ଲାଗିବା; ସଂଲଙ୍ଘ ହେବା—
Laing (root) To be attached to; to stick to.
(ଲଙ୍ଗର ଧାରୁ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲଙ୍ଗ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ଲଙ୍ଗ୍, କ୍ଲଥ)—ଲମ୍ବା—Long. [ଦ୍ର—ଏହା ଅନ୍ୟ
Laing ଶବ୍ଦମାନଙ୍କ ସହିତ ସ୍ଥର୍ତ୍ତୁତ୍ସ୍ଥିତ । ଯଥା—ଲଙ୍ଗ୍, କୋଟ,
ଶଂକ ଲଙ୍ଗ ଲଙ୍ଗ୍ ବୋଟ୍, ନିତ୍ୟାଦି ।]
ଲଙ୍ଗକିଲଟ—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଲଙ୍ଗ୍, କ୍ଲଥ)—ନୟନ ବିଲୁଟ, ଲୁଗା;
Laing kilat ଶୁନ୍ନିବୃତ କଳବୁଣା ମାର୍କିନ୍ପତଳା ଆନ ଲୁଗା—
ଲଙ୍କକ(କି)ଲାଟ Longcloth; lengths of bleached
 mill-made cotton cloth.

ଲଙ୍ଗ କୋଟ—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ.)—ଆଶ୍ର୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବିଥବା ଶତ ପାଣେ
Laing kot ଶଂକ କୋଟ ଲଙ୍କକୋଟ ବୋଗାମ ଲଗା କୁର୍ତ୍ତି—
[ଲଙ୍ଗ କୋଟ, ଲଙ୍କୋଟ୍—ଅନ୍ୟରୂପ] Longcoat,

ଲଙ୍ଗ ପାଂଗ୍ ହେବା—ଦେ. କି (ସ. ଲଙ୍ଗ୍, ଧାରୁ)—ବୌଣସି ପ୍ଲାନରେ
Laing-pâng hebâ—ବିଲୁ ଗୁରୁ ଭବେଶରେ ଇତସ୍ତତଃ
ନେ ନେ କରା ବୁଲବା; ଫେରିପାର୍ ହେବା—To loiter

ଲଙ୍କଫଦ ହୋନା about a place. [ଯଥା—ସୁବିଧା ଦେଖି କୌଣସି
ଲଙ୍କିଷ ମେରାର ନେବାକୁ ବେବ ଲଙ୍ଗ୍ ପଙ୍କ୍ ହେଇଥାଏ ।]

ଲଙ୍ଗ୍ ବୋଟ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ.)—ଜାହାଜରେ ଠଙ୍ଗା ହୋଇଥୁବା ବିତ
Lang bot୍ ବୋଟ୍, ଯାହାକୁ ବିପଦ ବା ଅବଶ୍ୟକ ପଡ଼ିଲେ
ଲଙ୍ବେଟ୍ ଶୋଇଯାଇ ବ୍ୟବହାର କରିଯାଏ—The longboat of
ଲଙ୍ଗୋଟ୍ (ଲଙ୍ଗବୋଟ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) a ship.

ଲଙ୍ଗଲଙ୍ଗ ହେବା—ଦେ. କି—ଲଙ୍ଗ ଲଙ୍ଗ ହେବା (ଦେଖ)
Laṅg-laṅg hebâ Laṅgalâṅga hebâ. (See)

ଲଙ୍ଗ—ସ. ବ. (ଲଙ୍କୁ ଧାରୁ=ଲାଟେରୀବା+ଭାବ • ଅ) —୧ । ସଂ;
Langa ସଙ୍ଗମ; ମିଳନ; ବେଟ—1. Union, meeting.
[ଲଙ୍ଗକ—ଅନ୍ୟରୂପ] , ୨ । (+ ବର୍ତ୍ତ. ଅ) କାର; ଉପପତ୍ର—
2. A paramour, " । (+ ଭାବ. ଅ) ଗଣତା—
3. Lameness.

ଲଙ୍ଗଟି—ଦେ. ତ—ଲଙ୍ଗଟ (ଦେଖ)
Laṅgaṭi ଲାଙ୍ଗଟ ଲଙ୍ଗୋଟ୍ Laṅgaṭ. (See)

ଲଙ୍ଗର—ବୈଦେ. ବି (ପା); ତୁଳ, ସ. ଲଙ୍ଗଲ; ଏହା ଲଙ୍ଗଲାବୃତିଶିଥ
Laṅgar ଅଟେ)—୨ । ଜାହାଜକୁ ଦରଥ ମଣିରେ ବା ବନରରେ
ଲଙ୍ଗର ଅଟକାଇବା ପାଇଁ ବଂବଦୁତ ଶୁଣ୍ଣଲୟୁକୁ ଲୌହମୟ ଉଷ
ଲ'ନ'ଗର ସ୍ଵର୍ଗ ଲଙ୍ଗଲାବୃତ ଅଙ୍କୁଶ—1. Anchor, [ଦ୍ର—
ଏହ ଅଙ୍କୁଶ ଲମ୍ବ ଟିକୁଳାହାର ଜାହାଜରେ ସଲମ୍ବ ଥାଏ ।
ଏହାକୁ ପାଣିକୁ ପୋପାଡ଼ ଦେଲେ ଲଙ୍ଗରର ଅଙ୍କୁଶଙ୍କଳ-
ତଳର ମାଟକୁ କାମୁକ ଧରେ । ଏଥୁଷୋର୍ବ୍ରା ଜାହାଜ
ତଳତଳ ନ ହୋଇ ଏକ ପ୍ଲାନରେ ଅବଦ ହୋଇ ରହେ ।
ପୁଣି ଲଙ୍ଗରକୁ ଜାହାଜ ଭୁପରକୁ ଉଠାଇ ଅଣେବା ପରେ
ଜାହାଜକୁ ତଳାଇବାରୁ ହୁଏ ।] , ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)
ଭୌଣସି ବନ୍ଧୁରେ ସହାୟ ବା ଅଶ୍ୟଦାତା ବନ୍ଧୁ ବା
ପ୍ଲାନ—3. (figurative) One's refuge or
shelter; " । (ଦରଜିକ ଭାଷା) ତାମ ସିଲେଇ;ଟାଙ୍କା—
3. (Tailor's) Rough stich in sewing. ଠ ।
ଲଙ୍ଗରକାନା (ଦେଖ)—4. Laṅgar-khâñâ. (See)

ଲଙ୍ଗର ଉଠା(ଠେ)ଇବା—ଦେ କି—୧ । ଲଙ୍ଗର କରିଯାଇ ଶ୍ରୀ
Laṅgar ut̄hâ(the)ibâ ପ୍ଲାନରେ ଭବିତ୍ଵବା ଜାହାଜକୁ
ଲଙ୍ଗର ଖୋଲିବା } ଅନ୍ୟରୂପ] ତଳାଇବା ପୂର୍ବରୁ ଜଳର ତଳ
ଲଙ୍ଗର ଟେକିବା } ଅନ୍ୟରୂପ] ଦେଇରେ ସଲମ୍ବ ଲଙ୍ଗରକୁ ପାଣି
ଲଙ୍ଗର ତୋଣ ମୟରୁ ଜାହାଜ ଭୁପରକୁ ଉଠାଇ ଥାଣେବା—1. To
ଲଙ୍ଗର ଓତାନା weigh anchor. [ର - × × ଦଳ ଦୂର ପଦର
ସରତ ତଳାପାଟଣା ହାତୁ ବାହାରୁ ଲଙ୍ଗର ଭାବେ ଦେଇବ
ଦେଲୁଁ । ପାଣରମୋଡ଼ନ, ଗଲ୍ପଲା ।], ୧ (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)
ବୌଣସି ପ୍ଲାନ ତଥାଗ କରିବାର ଅନ୍ତପଦିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା
କରିବା—2. (figurative) To make preliminary
arrangements for removal from a
place. " । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ନିଜର ବୁଦ୍ଧି ହୋଇଥୁବା ଗଢ଼କୁ
ସାଂ ଅରମ୍ଭ କରିବା—3. (figurative) To begin

to move away from a place of stoppage.

ଲଙ୍ଗର କରିବା—ଦେ. କ୍ର—୧। ଚକ୍ରଥିବା ଜାହାଜର ଗଢ଼ି ବୁଝ
Laṅgar karibā କରିବା ପାଇଁ ତୁ ଉପରିବିଶିଷ୍ଟ ଜାହାଜକୁ
ଲଙ୍ଗର କରା ଏକ ସ୍ଥାନରେ ମୁହଁର ଭାବରେ ରଖିବା ପାଇଁ ଜାହାଜରେ
ଲଙ୍ଗର କରନା(ଡାଲନା) ରଖା ଯାଉଥିବା ଲଙ୍ଗରକୁ ପାଇଁ କରିବା,
ଲଙ୍ଗର ଖଟା(ଟେ)ଇବା } ଅନ୍ୟରୂପ] (ଯେପରିବ, ଲଙ୍ଗରର ଅଛୁଣ୍ଣ
ଲଙ୍ଗର ପକା(କେ)ଇବା } ଅନ୍ୟରୂପ] କଳର ତଳ ଦେଶରେ
ଲଙ୍ଗର ଘରିବା } ଥିବା ଦୃଢ଼ ମାଛକୁ ଜାହାଜ
ଧରିବା—୧. To anchor a ship or boat; to
cast or let down the anchor. [କ୍ର—ଲଙ୍ଗର
କରିବା କିମ୍ବାର ବ୍ୟବହାର—ଜାହାଜ ଅନ୍ତରେ ସ୍ଥାନରେ
ଲଙ୍ଗର କଲା] , । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ବିଦ୍ଵୁ-
ବାଲ ରହିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା—୨. (figurative)
To make arrangements for staying at a
place for some time. ୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ନିଜର
ଗଢ଼ି ବୁଝ କରିବା—୩. (figurative) To stop
one's own motion.

ଲଙ୍ଗରଖାନା—ଦେବ. ବ (ପା)—୧। ପାନ୍ତିକବାସ; ଧର୍ମଶାଳା—
Laṅgar-khānā ୧. A rest house for travellers.
ଲଙ୍ଗରଥାନା ଲଙ୍ଗରଖାନା ୨ । ଦରଦୁଖାଳା—An
assylum for the poor. ୩ । ଯେଉଁ
ପୁନରେ ଦରଦୁଖାଳୁ ମାନ୍ଦା ପକାର ବିଦ୍ୟାଗାର—
3. A place where cooked food is
distributed gratis to the poor,
ଲଙ୍ଗରଗା—ଦେବ. ବ (ପା ଲଙ୍ଗରଗାହ) —୧। ନୟର ବା ସମଦ୍ରିର
Langargā କୁଳପୁ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ଜାହାଜମାନଙ୍କୁ ଲଙ୍ଗର
ଲଙ୍ଗରଗା ଲଙ୍ଗରଗାହ କରିଯାଏ—୧. Anchorage; a
[ଲଙ୍ଗରଗାହ(ହା), ଲଙ୍ଗରଗାହ—ଅନ୍ୟରୂପ] place where a
ship can anchor ୨ । ବନ୍ଦର—୨. A
port.

ଲଙ୍ଗର ପଞ୍ଜର ହେବା—ଦେ. କ୍ର—ଲଙ୍ଗପଞ୍ଜ ହେବା (ଦେଖ) —
Laṅgar pañgar heba ଲଙ୍ଗପଞ୍ଜହେବା (See)
[କ୍ର—ଲୁଗ୍ପ ସ୍ପର୍ଶ, ଲୁଗ୍ପ ସ୍ପର୍ଶ, ଲୁଗ୍ପରସ୍ପର୍ଶ, ଲୁଗ୍ପରୁ
ଲୁଗ୍ପରୁ ଶବଦାଳ ଏହି ଅର୍ଥବାଚକ । ତୁ ଲଙ୍ଗପଞ୍ଜ
ଅପେକ୍ଷା ସ୍ପର୍ଶର ଭାବକ୍ୟତା]

ଲଙ୍ଗର ହେବା—ଦେ. କ୍ର—ଲଙ୍ଗର କରିଯିବା ଯୋଗ୍ୟ (ଜାହାଜ) ଏକ
Laṅgar heba ସ୍ଥାନରେ ଥବିବା ହେବା—To be
ଲଙ୍ଗର ହେବା[କରା] anchored or moved; to be at
ଲଙ୍ଗର ହୋଲା ଅବଦାନ ଏବଂ ଅର୍ଥବାଚକ ।

ଲଙ୍ଗରୀ—ଦେ. ବଣ (ଜାହାଜକୁ ଭାବା)—ଲଙ୍ଗର ହୋଇଥିବା
Laṅgari (ଜାହାଜ) —Anchored (ship) [କ୍ର—
ଲଙ୍ଗର ଧରିବା ସମ୍ବାଦ—ସମ୍ବାଦ—ଲଙ୍ଗରୀ ଜାହାଜମାନଙ୍କରେ ମଣିଷ
ଲଙ୍ଗର ହୁଅ ପହଞ୍ଚିବାରେ ପରିବହନ, ଗର୍ବମୁକ୍ତ ।]

ଲଙ୍ଗଳ—ଦେ. ବ (ସ. ଲଙ୍ଗଳ) —ଲଙ୍ଗଳ; ହଳ କରିବାର ସନ୍ଦ; ଭୁଟି
Laṅgala ତ୍ରସିବାର ଲୌହମୁଖ ସନ୍ଦ—Plough. [କ୍ର—ଏହି
ଲାଙ୍ଗଳ, ଲାଙ୍ଗଳ ବୁଝିଯାଇ ତଥି ଅଂଶରେ ବିବର, ସଥା—୧ ।
ହଳ ଲଙ୍ଗଳ—ଦୂର ଅଗସ୍ତ୍ୟ କାଷ୍ଟ, ୨ । ଲଙ୍ଗଳ—ଲଙ୍ଗଳଦଣ୍ଡ ଓ ୩ ।
ଜୁଆଳ, ବା ସୁର । ଏ ସମସ୍ତକୁ ଏକଥିରେ ‘ହଳ’ ବା
ଲଙ୍ଗଳ ସତ ବୋଲିଯାଏ । ପ୍ରଥମୋଡ଼ ଲଙ୍ଗଳ ମଧ୍ୟ ଦୂର
ବୁଝିଯାଇ ବିବରି । (କ) ବନ୍ଦମୁଖାକୁ ଭୁଗିର ଖଣ୍ଡ କଷି,
(ଖ) ତଳଖଣ୍ଡ ଦୁର୍ଗା; ଏହି ମୁଣ୍ଡାରେ ଲଙ୍ଗଳଲୁହା ପଶେ ।
ଲୋକେ ଏହି ସମସ୍ତ ଅଗସ୍ତ୍ୟ ସନ୍ଦରୁ ଲଙ୍ଗଳ ସତ ବା
ଲଙ୍ଗଳ ବହିଥାଅଛି । ଲଙ୍ଗଳର ରହ ରହ ଅଂଶର
ନାମ ସଥା—ସୁଆଳ, ମୁଣ୍ଡା, ଖାଲୀ, ଶଇଳ, ଲଙ୍ଗ, ମୁଠା,
ଫାଳ, ଅନ୍ତି, ସୋତ, ଆଢ଼ିପୋତ, ଅନ୍ତିକ୍ଷେତ୍ରାଳା, ପିତି
ଖାଲା, ବୋଳ, ଲୁହା ।]

ଲଙ୍ଗଳ ଆନ୍ଦି—ଦେ. ବ (ସ. ଅବଦି; ଅନ୍ତର) —୧ । ଜୁଆଳର ମଧ୍ୟ-
Laṅgala āndhi ଭାଗସ୍ତ ଅନ୍ତକାଳାରେ ସଲଗ୍ନ ଶେଷ ଦରଢି-
ଆର୍ଦ୍ର, ଆକ୍ରୂଡ଼, ଅର୍ଧି ୧. A small string tied
ହଳକି ଛୋଟିରସ୍ସି round the middle of the yoke.

, ୨ । ଜୁଆଳର ମଧ୍ୟଭାଗରେ ମଧ୍ୟଭାଗରେ ଦୂରକୁ ଶିଳ,
ସାହା ମଧ୍ୟରେ ଲଙ୍ଗଳର ଦୂରକୁ ପୁରୀର ଲଙ୍ଗଳଦର୍ଶିଦ୍ଵାରା
ବକାଯାଏ—୨. Two pins in the middle of
the yoke used in securing the plough
beam with the yoke.

ଲଙ୍ଗଳଇଶ—ଦେ. ବ (ସ. ଲଙ୍ଗଳିଶ) —ଲଙ୍ଗଳ ଦଣ୍ଡ—The beam
Laṅgala išha of a plough. [କ୍ର—ଯେଉଁ ଦଣ୍ଡ ଲଙ୍ଗଳ
ଜୀବ ମୁଣ୍ଡରେ ସଲଗ୍ନ ହୋଇଥାଏ ଓ ସାହା ଅନ୍ତି ଦରଢି ହାର
ହସ, ହରିଯ ସୁଆଳର ମଧ୍ୟ ଭାଗରେ ଥିବା ଅନ୍ତକାଳା ସରେ ବକା-
ଯାଏ ଲଙ୍ଗଳକୁ ଭୂମିକର୍ଷଣର ଦୂର୍ଘ୍ୟାବୀ କରେ ।]

ଲଙ୍ଗଳ କଷି—ଦେ. ବ (ସ. କୁଟକ) —ବକଣ୍ଠିବାପର ଲଙ୍ଗଳର ଯେଉଁ
Laṅgala kanti ଲଷ ବାଷ ଖଣ୍ଡ ଭକ୍ଷେତ୍ରକୁ ହଳକ
ନାନ୍ଦନେର ଧେଟା ହାରରେ ମୁଠା ଏ—The upper
ଲାଗନ piece of a plough; the plough tail.

ଲଙ୍ଗଳ କଷିଆ—ଦେ. ବଣ—ଲଙ୍ଗଳର କଷି ପର ଅବଦିବିଶ୍ଵ
Laṅgala kantiā (ତରତ୍ତା ଓ ପେଟା) —Shaped like
the handle piece of a plough; broad and
flat.

ଲଙ୍ଗଳକଷିଆ ଅମ—ଦେ. ବ—ଏକ ଜାଗ୍ରୂ ବଡ଼ ଓ ଚେଷ୍ଟା ଅମ—
Laṅgala kantiā āmba A kind of big mango
ଚେଷ୍ଟା କରମୀ ଆମ
ଚିପଟା କରମୀ ଆମ

ଲଙ୍ଗଳ କରିବା—ଦେ. ବ—ପ୍ରୀତି ଲଙ୍ଗଳ ହାର କର୍ଷଣ କରିବା—
Laṅgala karibā To plough up a field.
[ଲଙ୍ଗଳ ଦେବା, ଲଙ୍ଗଳ ବୁଲା(ଲେ)ଇବା—ଅଗୁଡ଼ର]
ଶାକଳ କରା, ଶାକଳ ଦେବା ହଳ କରନା

ଲଙ୍ଗଳ ଶାଳା—ଦେ. ବି (ସ. ଯୁଗମାଳକ) —କୁଆଳର ଦୂର ଅଗରୁ ହିଁ
Laingala kīṭ ଦୂର ଶବ୍ଦ କଳାଥୁଁ ମରାଇଥିବା ଦୂର ଏଣ୍ଟ
ଜୋଗାଲେରଖଣ୍ଡୀ; ଶମୀ ବାଠ—The pins attached to
କନ୍ନେଲ the ends of the yoke to fasten the
bullocks. [କୁ—ଏଥର ଅଗର ଛିନ୍ଦରେ ଆଡ଼ିଯୋତ
ବନ୍ଧାଯାଇ କୁଆଳର ମୁଣ୍ଡରେ କାନ୍ଦ ଦେଇଥିବା ବଳଦକ
ବାନ୍ଧକୁ ଯୁଥିଲ ସଫେ ସଂଭରୁ କରିଯାଏ ।]

ଲଙ୍ଗଳକୁ ଯିବା—ଦେ. କି (ଲଙ୍ଗଳ ବରବାରୁ ବା ହଳ ବରବାରୁ
Laingala jibକୁ ଯିବା) —କୃଷି ବରବା ପାଇଁ ହଳ ଓ ବଳଦ
ହେଲକରିତେ ସାଞ୍ଚା ଘେନ ଶେହରୁ ଯିବା—To go to the
ହଳଜୋତନେ ଜାନା field with the plough and bullocks
to plough. [କୁ—ସକାରୁ ଉଠି ଲଙ୍ଗଳେ ଯାଏ;
ତୋଡ଼ାଣେ ହେମକାକର । ପଣ୍ଡିତା ତର ।]

ଲଙ୍ଗଳ ଶାର—ଦେ. ବି—୧। ଲଙ୍ଗଳ ପଢ଼ନ (ଦେଖ)—
Laingala gāra 1. Laingala paddhati. (See)
ଲାଙ୍ଗଲେର ଦାଗ , । ଭୂମିରେ ସାମାନ୍ୟ ଭାବରେ ବା ପେରତାରୁଥିବା
ବିରାମର କର ହଳ ରୁକ୍ଷର ଥିବା ଯୋଗେ ଭୂମି ଉପରେ ପଢ଼ିଥିବା
ଲଙ୍ଗଳର ରେଣେ ମାତ୍ର—2. Superficial lines
made on the soil owing to light
ploughing.

ଲଙ୍ଗଳଙ୍ଗଳିଆ—ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—କହ ଲଙ୍ଗଳିଆ (ଦେଖ)
Laingalangaliā Lahalāngliā. (See)

ଲଙ୍ଗଳଙ୍ଗ ହେବା—ଦେ. କି (ଚକତାବ୍ୟକ) —୧। ଚାଳ ହୋଇ
Laingalanga hebକୁ ଇଚ୍ଛତଃ ରୁଲିବା—1. To move
ଉଚ୍ଚ କରା up and down quickly. ୨। ଚକତାସହିତ
ଚକ୍ରମାଳା ଇଚ୍ଛତଃ ଦୃଷ୍ଟି ନିଶ୍ଚେଷ ବରିବା—2. To look
round restlessly; to cast restless glances
round.

ଲଙ୍ଗଳ ତଡ଼ା—୧। ପ୍ରଥମ ଓଡ଼ି ହଳ ବରିଥିବା ପଢ଼ିଥ ଭୂମି,
Langala tardକୁ ପର୍ହିରେ ଲଙ୍ଗଳ ପାଳ ଦ୍ଵାରା ଭୂମିରୁ ବିକଳ
ଏକବାର ଗାନ୍ଧିନଦେଓର ଜମି ହୋଇଥିବା ବଡ଼ ବଡ଼ ମାଟଙ୍ଗମଣିମାଳ
ଦେଇ ଦେଇ, ଟେଲା ଟେଲା ଭାଙ୍ଗି ନ ଥାଏ—1. A fallow land
which has been ploughed only once and
in which the big clods of earth have not
been reduced into dust by second or
third ploughing.

, । ପ୍ରଥମ ଓଡ଼ି ଲଙ୍ଗଳ ଦ୍ଵାରା କଣ୍ଠ ହୋଇ ଭୂମିରୁ
ଅଲଗା ହୋଇଥିବା ବଡ଼ ବଡ଼ ମୁରିକାଣ୍ଡମାଳ—
2. Big clods of earth separated from the
soil by the first ploughing, ଦେ. ବିଶ—ଥରେ
ହଳ ଦ୍ଵାରା ବୁଝ ହୋଇଥିବା ବଡ଼ ବଡ଼ ତେଲସ୍ତ୍ରୁ(ଭୂମି)-
(land) Having big clods turned up by
the first ploughing,

ଲଙ୍ଗଳ କୁଳ(କା) ହେବା—ଦେ. ବି—ଲଙ୍ଗଳରେ ଭଣ୍ଡକୁ ପୂରି ପର
Laingala tula(କା) hebକୁ ଅଛୁ ପିତିଶାଳା ମାରିବାର ଏକ
ହଳ ତଙ୍କ ହୋନା ବରିଷ୍ଟିତା ଯୋଗୁଁ ଲଙ୍ଗଳଥାଳର ତେରିଷ୍ଟ ପଣ
(ଲଙ୍ଗଳ ସଗା ହେବା—ବିପଥ୍ର) ଯୋଗୁଁ ଭୂମିରୁ ଗମ୍ଭୀର କର
ତାଡ଼ିବାର ଅବସ୍ଥା—The state of a plough-
blade digging deep into the earth owing
ଲାଙ୍ଗଳ ବୀକା ହଞ୍ଚା

to its incline.

ଲଙ୍ଗଳ ଧରିବା—ଦେ. କି—କୃଷି ବରିଯିବା ପାଇଁ ସହିତ ହୋଇଥିବା
Laingala dharibକୁ ବଳଦକୁ ଯୋଗ ଲଙ୍ଗଳର ମୁଠାରୁ ଧର
ଲଙ୍ଗଳରେ ମୁଠା ପକା(କେ)ଇବା } ଅନ୍ୟରୂପ ତୁମ୍ଭ ବସ କରିବା-
ଲଙ୍ଗଳ ମୁଠାରେ ବାତ ପକା(କେ)ଇବା } To put
ଲାଙ୍ଗଳ ଧରା ହଳ ପଗଡ଼ନା one's hand to the plough.
[କୁ—ବଳଦ ଟାଣୁଥିବା ଲଙ୍ଗଳର ମୁଠାରୁ ହାତରେ ଧର
ମାତ୍ର ବରିଲେ ଭୂମି ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ବସ ହୁଏ । ଲଙ୍ଗଳ
ମୁଠା ଉପରେ ବେଶି ବସ ନ ଦେଲେ ବସ ଗମ୍ଭୀର ହୁଏ
କାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ ବକ୍ତୁ ଲୋକ ଲଙ୍ଗଳ ଧରିବା ନିମନ୍ତେ
ଲୋହା ହୁଅନ୍ତି ।]

ଲଙ୍ଗଳ ପକ୍ଷି(ଶି) —ଦେ. ବି. (ସ. ଲଙ୍ଗଳ+ପକ୍ଷ) —ଲଙ୍ଗଳ ମୁଣ୍ଡର
Laingala pakshi(khi) ଦୂର ଚଟକା ପାଇଁ—The two
[ଲଙ୍ଗଳ ପକ୍ଷି(ଶି)ରୁ—ଅନ୍ୟରୂପ] flanks or blades of the
ଲାଙ୍ଗଳେର ଫଳା ploughshare; share beam
ଟେଟାକା ବଗଲ of a plough.

ଲଙ୍ଗଳ ପଣା—ଦେ. ବି—୧। ଲଙ୍ଗଳ ଲୁହା—1. Plough-iron.
Laingala paṭṭକୁ , । ଲଙ୍ଗଳ ଲୁହା ଦ୍ଵାରା ପ୍ରକାର—
ଲାଙ୍ଗଳେର ଲୋହା 2. Stroke with a plough iron.
ଫାର(ଲ), ଫାରସେ ମାର [କୁ—ଏଣେ ବୁଣ୍ଟାଇ ତେଣେ ତର୍ପା,
‘କାଣ୍ଡିବ ମାନରେ ଲଙ୍ଗଳ ପଣା । କାଣ୍ଡି ଗାଇ ।]

ଲଙ୍ଗଳ ପାହୁ(ହା)ଇ—ଦେ. ବି. (ସ. ଲଙ୍ଗଳ+ପାହା) —୧। ଲଙ୍ଗଳ
Laingala pāha(hā)la ମୁଣ୍ଡର ମହେରେ ଦ୍ଵାରା ହୋଇ ଭରି
ଲାଙ୍ଗଳେର କାଳ କର ଯାଇଥିବା ଲୁହାର ଲାଙ୍ଗଳ ପଳା—
ଅଗାରାସୀ, ଫାର(ଲ) 1. Plough iron; coulter.
[କୁ—ଏହା ମାହିକୁ ଖୋଲେ ।] , । ଲଙ୍ଗଳ ପଣି (ଦେଖ)
2. The blade of the plough.

ଲଙ୍ଗଳ ପିତିଶାଳା—ଦେ. ବି (ସ. ଲଙ୍ଗଳ+ଶାଳା) —ଲଙ୍ଗଳ ମୁଣ୍ଡର
Laingala pichikila ଦୂରରେ ଭଣ୍ଡର ମୁଠାରୁ ଦର୍ଶି କରିବାର
ଲଙ୍ଗଳ କୋଳ } ଆବଦ କରି ରଖିବା ପାଇଁ ଓ
ଲଙ୍ଗଳ ତପା } ଅନ୍ୟରୂପ ଭଣ୍ଡକୁ ଲୁହ ବା ଶୈତ
ଲଙ୍ଗଳ ପାଳ ଶାଳା } କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟକ୍ତହୁଁ କାଳଦ-
ଆଜଚାନ ହଳକା କୀଳ The wooden pin which tightens the
beam to the plough piece.

[କୁ—ଲଙ୍ଗଳରେ ଭଣ୍ଡ ଭରିବା କରି ଭଣ୍ଡର ବିପଥ୍ର ପରିବର୍ତ୍ତନ
ପିତିଶାଳା ମରାଇବା ଏଣ୍ଡ ପିତିଶାଳା ମାରିବା କୌଣସିରେ ଲଙ୍ଗଳ
ବାବା (ଚଟକା) ହୁଏ ବିମ୍ବା ତୁଳା (ତେରିଲ) ହୁଏ ।]

ଲଙ୍ଗଳ ପାଳ—୧. ବି (ସ. ଲଙ୍ଗଳ+ପାଳ) —୧। ଲଙ୍ଗଳ ପାଳ
 Langala phāla (See)—1. Langala pakshi
 ନୀରଜନେର ଫାଲ (See) । ୨। ଲଙ୍ଗଳ ଲୁହା—2. Plough-
 ହଲକା ଫାର iron.

ଲକ୍ଷଳ ପଟ୍ଟା(ଟେ)ରବା—ଦେ. କି—୧ । ସୁଆଳରୁ ଘଣ୍ଠରୁ କାଢ଼ି ବୃକ୍ଷ-
Laṅgala phitṭā(te)ibh ବାର୍ଯ୍ୟ ବନ କର ତୁମି ସଲଗ୍ନ ଲକ୍ଷଳ-
ଶାଙ୍କଳ ଖୁଲେ ଦେଉଥା ମୁଣ୍ଡରୁ ଟେବି ସୁଆଳ ଉପରେ ରଖିବା—
ହଳ ଖୀଲନା 1. To stop ploughing and take up
the plough piece from the ground and
put it on the yoke. ୨ । ଲକ୍ଷଳରେ ଗୋରୁ
ହୋଇଥିବା ବଳଦଳୁ ସୁଆଳରୁ ମାଛ କରିବା—2. To
unyoke the oxen from the plough.

ଲଙ୍ଗାଳ ବଳଦ—ଦେ. ବି (ସହଚର) —କୃଷିର ଦୂର ଗୋଟି ଉପକରଣ;
 Langala balada ବଳ ଓ ବଳଦ—Plough and pair;
 ଶାନ୍ତି ବଳଦ the plough and a pair of oxen
 ହଳ ବଳ necessary for ploughing.

ଲଙ୍ଗଳ ବେଣ୍ଟା(ମୁଠା)—ଡେ.ର. (ସ୍ବ. ଲଙ୍ଗଳ+ସ୍ବ. ବୁନ୍ଦ, ମୁଠା)–କଣ୍ଠର
Langala bentā(muthā) ଯେଉଁ ଅଂଶକୁ ହାତରେ ମୁଠାର
ପାନ୍ଦିତ ମୁଠା ବିଳ ବୁନ୍ଦରବାକୁ ହୁଏ—The handle of a
ହଳକା ମୁଠା plough

ଲଙ୍ଗଳ ମର୍ଗ—	ଦେ. ବି—୧।	ଉଦରତାଛୁରଥ କର, ଅର୍ଥାତ୍, ଅଗସ୍ତ୍ୟର Laingala marth ଭାବରେ ଶେଷକୁ ଖଣ୍ଡ କରିବା—
ଶାନ୍ତି ମାରନା	1.	Superficial ploughing.
ହଳ ମାରନା	2.	The operation of puddling.
ହଳ ମାରି ହୁଇ(ଜମୀନ)	ଦେ. ବିଶ—	ଅଗସ୍ତ୍ୟର ଭାବରେ ଖଣ୍ଡ କରି ପାଇଥିବା—Superficially ploughed.

ଲାଙ୍ଗଳ ମାଡ଼ି ବସିବା—ଦେ. କି—ବଳଦ ହଲକୁ ଟାଣୁଥିବା ବେଳେ
 Langala mārdi basibā (ରେଖାର କୁଣ୍ଡ କରିବା ପାଇଁ
 ନାହିଁ ଚେପେ ଧରା ଭାଙ୍ଗିବା ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ବିଶେଷ ଗ୍ରହ ପ୍ରୟୋଗ
 ହଲକୋ ଜୋରସେ ଦ୍ଵାନା କରିବା—To press the handle of
 the plough heavily; to exert one's
 whole pressure on the plough for deep
 cultivation.

ଲଙ୍ଗଳ ମାରିବା—ଦେ. କ'—୧। ଲଙ୍ଗଳ ମୁଠାରେ କେଣେ ଖୁବ
Langala māribā ପ୍ରସ୍ତୋତ ନ କରିବା ଯୋଗୁ ଉପର-
ଲାଙ୍ଗଳ ମାରି ୧ ଉଚ୍ଚିଥ କରି, ଅଥାତ ଅଗମ୍ବର ଭବରେ ତୁରିବୁ
ହଲ ମାରନା, ଖୁରଖୁରାନା ଖୁବ କରିବା—୧. To plough a
field superficially (by not giving suffi-
cient pressure on the handle.) । । ଦେବକୃଷ୍ଣ
କରିବା—୨. To puddle the paddy field.

ଲଙ୍ଗଳ ମୁଣ୍ଡା—ବେ. ବ (ସଂ. ଲଙ୍ଗଳ + ମୁଣ୍ଡ; ସଂ. ନାମ, ବୁଟକ, Langala mundha ନିଶ୍ଚଷ) — ୧ । ଯେଉଁ ବାପୁରେ
ଶାନ୍ତିମ ମୁଣ୍ଡ ଲଙ୍ଗଳ ଲୁହା ସଂଲବୁ କରସାଏ— ୧ । The
ଟେଙ୍କା blade-piece of a plough. ୧,
ବଢ଼େଇହାଏ ହଣାହଣି ଖୋଜାଇବି କରି ଲଙ୍ଗଳର ମୁଣ୍ଡ

ବିଅର କରିବା ପାଇଁ ସେଇଁ କିମ୍ବା କାଠ ରଖି
ଯାଏ—2. An unbewn triangular and
rough block of wood kept for being
finished into a plough-piece.

[ଦୁ—କୃଷିର ରନ ରନ କର୍ମପାଇଁ ଲଙ୍ଘଲମ୍ବଣାକୁ ସବୁ 'ଗା
ଚରହା କରସାଏ । ପଢିଥ ଭାବିବା, ପ୍ରଥମ ଓଡ଼ି ଗୁଣ
କରିବା, କୁଣ୍ଡା ଓଡ଼ି ଗୁଣ କରିବା ଓ ବେଉଛିବା ପାଇଁ
ରନ ରନ ଅବାରର ଲଙ୍ଘଲମ୍ବଣା ବନ୍ଧକରୁଛି ହୁଏ । ତାହାର
ମଧ୍ୟ ରନ ରନ ନାମ ଅଛି । ଯଥା—

୧ । କହାଣମୁଣ୍ଡୀ—ସେହି ଲଙ୍ଘନଦ୍ୱାରା ପଥରେ
ପଞ୍ଚଥ ଜମିକୁ ଶୁଷ୍କ କରସାଏ; ଏହାର ଫଳକ ସର ।

ବୁଦ୍ଧିଭାତ୍ମଣା, ଦେଉ(ତୁ)ଭାତ୍ମଣା,
ଦୋଷ(ତୁ)ଭାତ୍ମଣା—ପେରି ଲଙ୍ଘକ ହାତ ଥରେ ଶୁଣ
କୋଇସୁବା କମିଲୁ ହିତ୍ୟଥର ଗୁଣ ବର୍ଣ୍ଣନା ଏ । ଏହା
କତାଣମୁଣ୍ଡା ଅଣେକା ହେଣି ଚଢ଼ିବା ହୁଏ ।

୩ । ବୁଣାମୁଣ୍ଡୋ— ଯେଉଁ ଲଙ୍ଘନମୁଣ୍ଡାରୀ ପୁରୁଷୁ
ଦୂର ଭିନନ୍ଦର ଗୁଣ ହୋଇଥିବା ସେହିରେ ସିଥର କଟା
ଯାଇ ଧାନ ବୁଣାଯାଏ ।

୪ । ଗୋଟିଲିମୁଣ୍ଡା—କଙ୍କରମୟ ଜମିକୁ ଶ୍ଵେ
ତରବାପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି ସବୁ ଲଙ୍ଘନମୁଣ୍ଡା ।

* । ବିଅତ୍ତ ବା ଦେଉଛା ମୁଣ୍ଡା—ସେଇଁ ସବୁ
ଲଗଳମୁଣ୍ଡା ହାର ଦିଲକୁ ଚାନୁଆ କର ଦେଉଛିବାକୁ
ବା ବେଳେଷଣ କରିବାକୁ ହୁଏ ।

ଲଙ୍ଗଳ ଯୋତି(ତି)ବା—ଦେ. କି (ସ, ଲଙ୍ଗଳ+ସୁକ ଧାରୁ) — ୧ ।
 Laṅgala jochi(ti)bā ବିଲକୁ ଶୃଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଯିବା ପାଇଁ
 ଲାଙ୍ଗଳ ଯୁ(ଯୋ)ତା ଦରେ ଉଜ୍ଜ୍ଵାଲାର ଥୁବା ଲଙ୍ଗଳ ମୁଣ୍ଡା
 ହଲଜୀତନା ସ୍ଵପ୍ନ ସୁଅନିରେ ବଳଦକ୍ଷ ଲଗାଇବା — ୧.
 [ଲଙ୍ଗଳ ଯୋତି(ତା)—କିମ୍ବାବାରକ ଉଶେଷ୍ଣ] To tie the

— 1. To tie the oxen to the yoke to carry the plough to the field. , । କୁର୍ମି ନ ହେବା ସମୟରେ ସୁଆଳ ଉପରେ ବକାହୋଇ ଥିବା ଲଙ୍ଗଳ ମୁଣ୍ଡାରୁ ପିଠାଇ ଦଳ କରିବା ପାଇଁ ଲଙ୍ଗଳର ଇଷ୍ଟକୁ ସୁଆଳରେ ବାନ୍ଧିବା — 2. To tie the plough beam to the yoke for the purpose of ploughing.

ଲଙ୍ଗଳ ଯୋଳ—ଦେ. ବ—ଲଙ୍ଗଳ ମୁଣ୍ଡାର ତଳ ଅଂଶରେ ଖୋଲା
Laṅgala joli ହୋଇଥିବା ସବ ଉପରେ ମରିଯାଇ ସୁବା
 ଫାଲେର କଟ୍ଟା ଦୂରଅଢ଼େ ଅକୁଣ୍ଡସ୍ତ୍ରୀ (୮) ଲୁହାଚଣ୍ଡା ।
 ଫାଲକୀ କଟ୍ଟା (ଏହି କଥାର ତଳେ ସୁବା ଧାଇ ଦାଟେ
 ଲଙ୍ଗଳ ମୁଣ୍ଡାରେ ଧାଳିବ ରୁକ୍ଷିବାର ହୁଏ) — The iron

hooks put over the groove in the plough blade through which the plough iron is thrust.
(ଲଙ୍ଗଳ ଜୁଡ଼ି—ଅଳ୍ପରୂପ)

ଲଙ୍ଗଳ ଲୁହା—ଦେ. ବ—ଲଙ୍ଗଳ ଶାହଳ ୧ (ଦେଖ)

Laingala luhā *Laingala pāhala 1 (See)*

ଲାଙ୍ଗଳ ଲୋହା ଫାଲ(ର)

ଲଙ୍ଗଳ ଶିଳ୍ପ—ଦେ. ବ (ସ. ଲଙ୍ଗଳ + ଶିଳ୍ପ) —ଲଙ୍ଗଳଶିଳ୍ପ

Laingala śaila (See) *Langala kīlā (See)*

ଲଙ୍ଗଳ ଶୋଭା—ପ୍ରାଦେ (ସମଲପୁର) ବ—ସୁଆଳ—

Laingala shobha *Yoke.*

ଲଙ୍ଗଳ ସିଆ(ହା)ର—ଦେ. ବ (ସ. ଲଙ୍ଗଳ + ସିଆ) —

Laingala sia(hā)ra *ଲଙ୍ଗଳଶାର (ଦେଖ)*
Laingala sia(hā)ra (See)

ଲଙ୍ଗଳ ସଗ(ଗା)ହେବା—ଦେ. ବ—ଲଙ୍ଗଳର ଦେହରେ ଉଷ୍ଣଭୂତ

Laingala saga(gā)heba *ପୁଷ୍ଟିର ବିପଶତ ଦଶର ପିତିଗାଳା*

ହଳ ସେବ ହୋନା ମାରିବା କୌଶଳରେ ଲଙ୍ଗଳର ପିର ଭୁମିରେ

[ଲଙ୍ଗଳ ଭୁବ (କା)ହେବା—ବିପଶତ] ଚଟକା ହୋଇ ଦୁଃଖବା

ଅବପ୍ରା—The state of the beam being so

thrust into the plough blade and regu-

lated with the back pin that the blade

will not plough deep. [ଦ୍ର—ଲଙ୍ଗଳ ସଗ(ଗା)

ହେଲେ ତଢ଼ାର ବେଶିମାଟ ତାଢ଼ ହୁଏ ନାହିଁ, ତଢ଼ ଭୁବ ହେଲେ ବେଶିମାଟ ତାଢ଼ ହୁଏ ।]

ଲଙ୍ଗଳ ସଜ—ଦେ. ବ (ସ. ଲଙ୍ଗଳ ଓ ସବା) —ସମସ୍ତ ଅଳ୍ପ ସମ୍ବଲତ

Laingala saja *ଲଙ୍ଗଳ; ଲଙ୍ଗଳର ଅବଶ୍ୟକ ସମ୍ବଲତା*

ଲାଙ୍ଗଳ ସାଜ ଅବୟବ ବା ଉପକରଣ । (ଅର୍ଥାତ ହଳ

ହଳକା ସାଂଗାହ କରିବା ବେଳେ ପେପର ଅଛ ବିନ୍ଦୁ ଲୋଡ଼ା

ନ ହେବ)—A complete set of ploughing

implements. [ଦ୍ର—ସୁଆଳ, ମୁଣ୍ଡା, ପାଳ,

ବଣ୍ଟି, ରଷ, ଶିଳ୍ପ, ଯୋତ, ଆଡିଯୋତ ଉତ୍ସାହ;

ପ୍ରଧାନତଃ ଲଙ୍ଗଳ ସତ ତନୋଟ ଅଂଶରେ ବିବର୍ତ୍ତ

ସଥା—୧ । କିମ୍ବରେ ମୁଣ୍ଡା ଓ ଉପରେ କଣ୍ଠ ସୁନ୍ଦର

ଲଙ୍ଗଳ; ୨ । ରଷ; ୩ । ସୁଆଳ । ଲଙ୍ଗଳମୁଣ୍ଡାରେ ଘର

ଖୋଲାଯାଇଁ ତହୁଁରେ ଲଙ୍ଗଳଲୁହା ପୂର୍ବାସ । ଲଙ୍ଗଳ

ପରିବୁଲକାରୀ ଦୁଇଟ ପଣ୍ଡ ଓ ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ ଦରକାର ।

ଏଥୁପାଇଁ ପ୍ରଦେଶିକା ଅଛୁ—“୦କ ୦କ ୦କ ସା,

ତକ ମୁଣ୍ଡ ଦଶ ଗୋଡ଼, ଦେଖି ଅଭାବ ମହାବା”—

ଦଳ ଭୁଲାର ଥିବା ମନୁଷ୍ୟ ଓ ବଳଦ ।]

ଲଙ୍ଗଳ ସିରା—(ସ. ସିଆ; ସ. ସିରା—ହଳ)—ଲଙ୍ଗଳହାର ଭୁମିରେ

Laingala sira *ପଡ଼ିଥିବା ଗାର—Furrow.*

ଲାଙ୍ଗଳ ମୌରୀଳ ହଳାଳ, ସିରାର୍ତ୍ତ

ଲଙ୍ଗଳା—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ ଓ ଶ୍ଵା—(ସ. ନଗ୍ନ) —୧ । ଯେ ଲୁହା ପଞ୍ଜ

Laingala ନ ଥାଏ; ବିବନ୍ଦ; କନ୍ଦୁ; ଯାହାର ଶଶର ବିବନ୍ଦାର

[ଲଙ୍ଗଳ, ଲଙ୍ଗଳ—ଅଳ୍ପରୂପ] ଅବୁଟ ନ ଥାଏ—୧. Naked;

ନାକ୍ଟି, ନାଟ୍ଟା, ନାଟ୍ଟା ଲେଙ୍କଟା

unclothed.

ନାଶଟ, ମାନ୍ତା, ଉପାତ, ନାମା [ଦ୍ର—ଲୁହା ପିକ୍ ଅଥବା ହେଉ

ମ. ନାଗଟା, ନାଗଟା ଯେ ଲଙ୍ଗଳା, ତାଠାରେ ଏହା ବିହା କରିବା

ସମ୍ଭାବିତ ବୁଝିବା । ବୁଝିବିଦ୍ବୁଦ୍ଧ ମହାବୁଦ୍ଧ. ବନ ।] , ।

ଅଳକାରୁଦ ବିଷ୍ଣୁକ—୨. Having no ornament

(ପଥ—ଲଙ୍ଗଳ ହାତ ।) • । ଅବଶେଷସ୍ତୁତ—୩. Un

covered. [ସଥା—ଲଙ୍ଗଳ ଶ୍ଵା ।] ୪ । (ଲଙ୍ଗଳାର୍ଥ) ନିଷ୍ଠିତ; ବେଶବରମା—୪. (figurative) Shameless, indecent. • । (ଲଙ୍ଗଳାର୍ଥ) ଯାହାର ସ୍ତ୍ରୀ

ପୁଷ୍ପାଦ ପୋଷ୍ୟବର୍ଗ କେହି ନ ଥାଏ—(figurative)

One who has got no family or dependent. ୫ । (ଲଙ୍ଗଳାର୍ଥ) ଯାହାର ଏ ସ୍ଵାରରେ ବହି

ମାୟାବନ୍ଧନ ଲାହି—୬. (figurative) One who has

no worldly attachment. [ଦ୍ର—

ଲଙ୍ଗଳା କଟୁର—ଦେ. ବ—ସେହି କଟୁରର ବେଶ ନ ଥାଏ—

Laingala katuri A bill-hook having no handle.

ସେ କଟାରୀର ବାଟ୍ ନାହିଁ ଲେଗୀ କଟାରୀ

ଲଙ୍ଗଳା କ(କୁ)ଣ୍ଡା(ଶ୍ଵେ)ର—ଦେ. ବ—୧ । ନଗ୍ନ ପୁତ୍ରବକା—

Laingala ka(ku)ndhā(shvē)i ୧. A naked doll.

ନାଶଟ ପୁତ୍ର ନଂମା ପୁତ୍ରା ୨ । ସୁବ୍ରତ ଅଳକାର ବିଷ୍ଣୁ ହୋଇ

ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି (ବିଶେଷତଃ ସ୍ତ୍ରୀ) ନଗ୍ନ ପୁତ୍ରବକା ପର

ବିଷ୍ଣୁ ଥାଏ—୨. A person having no ornaments or sufficient dress on the body.

ଲଙ୍ଗଳା କରିବା—ଦେ. କ୍ର—୧ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଦେହରୁ ବିବାକ୍

Laingala karibā ବସ୍ତ୍ର ଓ ଅଳକାରମାନ କାଢି ପକାଇବା—

ନାଶଟ କରା ନଂମା ୧. To take off all the clothes

- and ornaments from the body of a person. ୨ । ବିକ୍ରି କରିବା—୨. To denude or divest a person of his clothes. • ।

(ଲଙ୍ଗଳାର୍ଥ); ସବସ୍ଵାନ୍ତ କରିବା; କୁନ୍ତା କରିବା—

୩. To reduce a person to penury.

ଲଙ୍ଗଳା କୌଣସି(ଛ୍ରେ)ସ—ଦେ. ବ.—(୩. ଲଙ୍ଗଳା+ସ. କୌଣସି) —

Laingala kautsa(chchha)sa କୌଣସି ଗୋଟିଏ ସମ୍ବଲ ବୈଦିକ ବ୍ୟାହିକା ଶ୍ରେଣୀ ବିଶେଷ—A sect of

high class Brâhmaṇas of Orissa [ଦ୍ର—

ପୁଂ କାଳରେ ଏହି ବିଶେଷରେ ତଣେ ପଣ୍ଡିତ ଥୁଲେ ।

ଓଡ଼ିଆ ବିଜନ୍ଦିର ରରେ ତାବର ଖାତି ଓ ପରିବାର ଥିଲା ।

ଦିନେ ଘଜା ଘଜେ ହେଲାବେଳେ ପଣ୍ଡିତ ଦେହରୁ

ମୁଣ୍ଡରୁ ଲୁହା କାଢି ଯାଇ କୁଣ୍ଡାରୁଥିଲେ । ସେହି ଦିନଠାରୁ

ଘଜା ତାଙ୍କର କାମ “ଲଙ୍ଗଳା କୌଣସି” ରଖିଲେ ବୋଲି

ବିଦଦ୍ଧି ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହା ବିଶେଷ ବାହୁଣ ଓଡ଼ିଆ ରବ ରବ ପ୍ରାନରେ ବାସ କରୁଛନ୍ତି ।]

ଲଙ୍ଗଳା ଖଣ୍ଡ—ଦେ. ବ.—[ପ୍ରା. କରୁଅଛୁ]—ଗୋଷଦାର ଅଳକୁଳ
Laṅgala khaṇḍā କୁ—Naked sword; un-
ଆଳା ତଳଜାର ନେଗି ତଳଜାର sheathed sword.

ଦେ. ବିଶ. ପୁଣ୍ୟ—ଶ୍ରୀ—(କବିତାର୍ଥ; ଅଣ୍ଣିଳ)—
 ୧। ଯାହାର ଶଶିରର କିମ୍ବଲୁଗ କଷାୟତ ନହେ—
 ୧. Wearing no cloth on the lower body.
 ୨। ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶଶିର—୨. Having the body naked;
 naked bodied.

[ଲଙ୍ଘନା ପଣ୍ଡିତ (ପୁରୀ) — ଅକ୍ଷୟ ଦଶ ଚିତ୍ର] (ଲଙ୍ଘନାଗାଣ୍ଡୋର—୫)
ଲଙ୍ଘନା ପଣ୍ଡିତ—ଦେ. ବ. — ୧ । ଚିତ୍ରକୁ ପଣ୍ଡିତ—୧. Shameless-
Laṅgala pañña ness. ୧ । ନଗତା—୨. Nakedness.

ନାଟ୍କାପନ ନେଗାପନ (ଭାଷାଲାପଣିଆ—ଅକ୍ଷୟରୂପ)

ଭଜଳା ମୁକୁଳା—ଦେ. ବଣ—(ସଂ ନଗ୍ନ ଓ ମୁକୁଳ) —୧। ଯେଉଁ
Langalā mukulā ବନ୍ତିର ଦେହରୁ ଲୁଗା ଶ୍ଵି ପଡ଼ୁଆଏ ଓ
ମୁଣ୍ଡରେ କେଣ ପିଣ୍ଡ ଯାଇ ଥାଏ— 1. With dishe-
velled hair and the body shorn of
clothes. , । (ଲଙ୍ଗାର୍ଥ) ଅପ୍ରବ୍ୟୁ; ବ୍ୟୁ ସମ୍ପ୍ର;
ଯାହାର ‘କେଣ ବସନ ଅପମ୍ଲା’ ହୋଇଥାଏ—
2. (figurative) Too much perturbed and
consequently unable to arrange one's
loosened or disordered dress and dis-
hevelled hair. [କୁ—ଅତ୍ୟକ୍ରମ ବ୍ୟବ୍ୟବ୍ୟୁ
ଦେଲେ ମନୁଷ୍ୟ ଅପଣାର ବେଶଭୂଷା ଦେଇ ଦୃଷ୍ଟି କରି ନ
ପାର ଦର୍ଶକବା ବେଳେ, ଦିନଥିବା ଲୁଗା ଶ୍ଵି ପଡ଼ୁଆଏ
ଓ ବାଳ ମୁକୁଳା ହୋଇଯାଏ । ସେ ଏପରି ବିନ୍ଦୁର
ହୋଇ ପଡ଼େ ଯେ, ଅୟ ହୋଇ ଲୁଗାକୁ ସଜ୍ଜି କର
ପିନ୍ଧିବା ଓ ମୁଣ୍ଡର ବାଲକ ସଂମରି କର ଦିଲେ ପକାଇବାକୁ
ଚାକୁ ବେଳ ନ ଥାଏ । ଏପରି ଅବସ୍ଥାକୁ ଲଙ୍ଗଳା ମୁକୁଳା
ବେଳିଯାଏ । ଯଥା—ରତ୍ନରେ ମନୁଷ୍ୟ ଘରେ ଶୋଇ
ଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ପେବେ ତାକ ଶୁଣେ ଶେର ପୋଡ଼ିବଳ,
ସେ ଲଙ୍ଗଳା ମୁକୁଳା ହୋଇ ବିହଣାରୁ ଛଠି ଦିବିତେ ।
କୌଣସି ଦାରୁକ ଧରୁ ମନୁଷ୍ୟରୁ ଅନିମଣ କରି ମେଡ଼ାଇଲେ,
ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରାଣରୂପରେ ଶତ୍ରୁମୁଖରୁ ଢଳାଇବା ବେଳେ,
ତା ଦେହରୁ ଶ୍ଵି ପଡ଼ୁଥିବା ଲୁଗାକୁ ଓ ମକୁଳା ହୋଇ
ଥିବା ବାଲକ ବାଜିବାକୁ ଚାକୁ ତର କ ଥାଏ; ସେହି
ଅବସ୍ଥାରୁ ଲଙ୍ଗଳା ମୁକୁଳା ଅବସ୍ଥା ବୋଇଯାଏ ।]

ଲଙ୍ଗା—ଦେ. ବି ଓ ବିଶ—**ଲଙ୍ଘା** (ଦେଖ)
Langā **Langā (See)**

ଲାଙ୍ଗିଚୁଡ଼— ଦେବେ. ବି (୯୦) — (ଲୁଟୋଲ ଓ କର୍ମଜ ପରିଷାଳା) —
 Laṅgichud ଦୁଆମାଃ ପୁତ୍ରଶବ୍ଦେଲକରେ ବୌଦ୍ଧ
 ନ୍ଯାୟିକ ଲାଙ୍ଗିଚୁଡ଼ ଦେଖଇ ଅକ୍ଷେତ୍ରହିତୀୟାର୍ଥ କନ୍ଦିତ କେନ୍ଦ୍ର

ବିପଦ୍ଧତ—ଲକ୍ଷ୍ମୀଚନ୍ଦ୍ର) ଯଥା—ଶ୍ରୀନ୍ଦ୍ରଭାବୁ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଉତ୍ତରପ୍ରଦେଶ)
ଠାରୁ ପ୍ରକାଶ ବା ପଞ୍ଚମିତିଗର ଦୂରବ୍ୟକ୍ଷାପକ ରେଖା—
Longitude. [ଦ୍ୱ—ଏହା ତିତ୍ରୀ, ମେଲିଙ୍ଗୋପାଳିକା
ଓ ସେବେଣ୍ଟାବ ଲେଖାଯାଏ । ଯଥା—ନିଜ୍ୟୁକ୍ତ୍ସହିତର
ଲକ୍ଷ୍ମୀଚନ୍ଦ୍ର ୨୪ ତିତ୍ରୀ ପଞ୍ଚମ । ନିର୍ଭୟେବ୍ଦି, ସହିତ ଗାଟେ
ପାଇଥିବା ଦ୍ୱାରାମା ରେଖା ଓ ଗ୍ରୀକଭାବରେ କେନ୍ଦ୍ର ଦେବକର
ଯାଇଥିବା ଦ୍ୱାରାମା ରେଖା ମଧ୍ୟରେ ୨୪ ତିତ୍ରୀ ବିଧିଧାନ
ଅଛି ଓ ନିଜ୍ୟୁକ୍ତ୍ସହିତର ପଞ୍ଚମିତିରେ ଅବସ୍ଥିତ ।]

ଲକ୍ଷ୍ମୀ-ଦେ. ବି-ରଜୋଟୀ (ଦେଖ)

Languti **Langotā** (See,

କେବଳିତ୍ୟା—ଦେ, ବିଶ—ଲିଙ୍ଗୋଟ୍ଟିତ୍ୟା (ଦେଖ)

କେବଳ—ହେ. ଉଷ—ଲଜଳା (ଦେଖ)

Languli **Langa la (See)**

କୁଳକୀଆ—ଦେ, ବଣ—ଶ୍ରୀଜଳା (ଦେଖ)

Langula (See)

କୁଞ୍ଜ ବେଶମ—ଦେ. ବ-୧ । କନ୍ଦୁ ଦେବିଗୀ; ପେର୍ ଦେବିଗୀ
 Languli baishama ବସୁ ପିବନ୍ତି କାହିଁ; ନାଶ
 (ଲଙ୍ଗୁଳ ଚାକାଳ—ଅନ୍ତରୂପ) (ଦେଖିବହସପ୍ରଦାୟବିଭାଷ) —
 ନ୍ୟାଟୋବାବାଙ୍ଗୀ ନେମାଦାଶାଙ୍ଗୀ 1. A naked ascetic;
 a class of ascetics who go about stark
 naked. [ଦ—୯ ସପ୍ରଦାୟର ଦେବିଗୀମାନେ
 ଦେହରେ ଉତ୍ତମାନ ବସୁ ବନ୍ଦକହାର କରନ୍ତି ନାହିଁ ।]
 , ; କନ୍ଦୁ ଷ୍ଟର୍କ; ଲଙ୍ଗୁଳ କୌକ ପଢି—
 2. A stark naked Buddhist monk.

ଲଙ୍ଗୁଳୀ—ଦେ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧। ଲଙ୍ଗଳାର ଶ୍ଵାଲଙ୍କ—1. Feminine
Languli of Langalā. ପୁଣ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—୨। କବୁ—
ମୟାଟୀ ନେ(ଲା)ଗୀ 2. Naked. (ଯଥା—ଲଙ୍ଗୁଳୀ
ନେ(ଲା)ଗା ବିଦସମ ।) ଦେ. ବି. ପୁଣ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ନୃବ୍ୟକ୍ତ—
ଆଟୋ A stark naked person.

ଲିଙ୍ଗୋଟା(ଟି)—ବେଦେ. ବି (ହନ୍ତରୁ ଅନୁକୃତ) (ସଂ. ଲିଙ୍ଗ +
Laingotā(ଟି) ଖୁଣ୍ଡ)—ଲେନ୍ଦୁଷ୍ଟ; କୌଣ୍ଡିଳ—A strip of
ନେଟ୍ କପନୀ ଲେନ୍ଟି, ଶେଷଟି rag tucked down the
ଲିଙ୍ଗୋଟା(ଟା), ଲିଙ୍ଗୋଟା privities by means of a waist-

chain or cord passed round the waist.
 [କୁ—ଏହା ମନ୍ତ୍ର ଓ ବାବାଗାମାଙ୍କେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ।
 ସାଥୀଗଣଙ୍କ ଲଙ୍ଘୋଟା ଓ କୌପୁଳ ଏକ ଅର୍ଥରେ
 ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଲଙ୍ଘୋଟା ଓ କୌପୁଳ ମଧ୍ୟରେ
 କିମ୍ବା ପ୍ରବେଦ ଅଛି । କୌପୁଳ ୧୭ ହାତ ବା ୨ ହାତ
 ଲମ୍ବ ଓ ୨ ଅଗ୍ରଳ ବା ୮ ଅଗ୍ରଳ ରହିବାର ଖଣ୍ଡେ
 କିମ୍ବା । ପ୍ରଥମେ ଅଞ୍ଚାରେ ଖଣ୍ଡେ ତୋର ସୁରକ୍ଷାବକରି

କୋଯାଏ । ସେହି ତୋରରେ କୌପୁନର ଗୋଟିଏ ମୁଣ୍ଡର ଲାହିପାଣେ ଖୋସି ବୃଦ୍ଧିଦ୍ଵାରବାଟେ ଦୂରଅଣି, ପଠିପାଣେ ଉଚ୍ଚ ତୋରରେ କୌପୁନର ଅଳି ମୁଣ୍ଡର ଖୋସିବାର ହୁଏ । ଏହାକୁ କୌପୁନ ବୋଲିଯାଏ ।

ତତ୍ତ୍ଵ ଲେଜୁଣ୍ଡ ସିରୁକାର ଶଣିଏ ତଳା ଓ ଏହାର କୌପୁନ ଆକାରରେ ଶେଣି ଏ ଲଙ୍ଘ ଥାଏ । ଉଚ୍ଚ ସିରୁକାର କଳାକୁ ଅଣାରେ ବଡ଼ାର ବାଜିବାକୁ ହୁଏ । ଏହା ଟିକିଲେ ଲଙ୍ଖି ବୃଦ୍ଧିଦ୍ଵାର ପଛରେ ଝୋଲିଥାଏ । ତୁମେ ସେହି ଲଙ୍ଖିରୁ ପଛଅଢ଼ ବୃଦ୍ଧିଦ୍ଵାରବାଟେ ଦୂରଅଣି, ନାହିପାଣେ ଖୋସିବାକୁ ହୁଏ, ଏହାକୁ ଲେଗୋଟା ବା ଲେଜୁଣ୍ଡ ବୋଲିଯାଏ ।

କୌପୁନର ନାହିପାଣେ ପଛଅଢ଼ର ଅଣି ପଛଅଢ଼ର ଖୋସିବାକୁ ହୁଏ । ଲେଗୋଟାକୁ ପଛଅଢ଼ ଅଣି ଅଗଥଜେ ନାହି ପାଣେ ଖୋସିବାକୁ ହୁଏ । କାରାନ୍ତିମାନେ କୌପୁନ ମାରନ୍ତି ଓ ମଞ୍ଚମାନେ ଲେଗୋଟା ବା ଲେଜୁଣ୍ଡ ମାରନ୍ତି ।]

ଲେଗୋଟା(ଟି) ଚଢ଼ା(ଡେ)ରବା—ଦେ. ଟି—କୌପୁନ ପଛବା—
Laingotā(ti) chardha(rde)ibā To wear a strip
(ଲେଗୋଟା(ଟି)ମାରବା—ଅନ୍ୟରୁଥିରୁ) of rag tucked
କପନୀମାରା, ନେଟିମାରା ଲଙ୍ଗୋଟ(ଟା, ଟି)ଚଢାନା down along
the privities.

ଲଙ୍ଗୋଟିଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ—୧ । ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ଲେଜୁଣ୍ଡ ମାରିଥାଏ—
Langotia 1. Wearing a strip of rag along
ନେଟିମାରା ଲଙ୍ଗୋଟିଆ the privities. ୨ । ମୁହଁଶୁନ୍ୟ
ଓ ବୈଶବିଗନମ୍ପି (ବ୍ୟକ୍ତି)—2. (a person)
Who is homeless and has renounced
the world.

**ଲଙ୍ଘ (ଧାରୁ)—ସ୍ଵ—୧ । ଭ୍ରମବାସ କରିବା—1. To fast.
Langh (root) ୨ । ଲଙ୍ଘ ଦେବା; ତେଇବା—
(ଲଙ୍ଘ, ଲଙ୍ଘି ଧାରୁ—ଅନ୍ୟରୁଥିରୁ) 2. To spring up;
to jump. ୩ । (ସମୟ) ଅଭିଭବ କରିବା—
3. To pass (time). ୪ (ପ୍ରାନ) ଅଭିଭବ କରିବା—
4. To pass over (place). * । ସୀମା ଟପିବା
5. To go beyond the bounds of; to
transgress.**

ଲଙ୍ଘକ—ସ. ବିଶ. ପୁ—(ଭ୍ରମ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅକ)—ଫେ ଲଙ୍ଘନ
Langhaka କରେ (ଲଙ୍ଘନର ରିମ ରିମ ଅଥି ଦେଖ) —
(ଲଙ୍ଘକା—ସ୍ଵା) One who does Laghana (See)

ଲଙ୍ଘନ—ସ. ବି. (ଲଙ୍ଘ ଧାରୁ—ଭ୍ରମବାସ କରିବା ଲଙ୍ଘନି+ରାବ. ଅକ)
Langhana —୧ । ଭ୍ରମବାସ: ଭ୍ରମକରୁ କରିବି, ଓଯାବ—
(ଲଙ୍ଘନ—ଅନ୍ୟରୁଥିରୁ) 1. Fasting; abstention from
food. [ଭ୍ରମକରି ଏକାଦଶ ଦିନେ । ଭୁପକ, ପ୍ରେମ
ଧାରୁତ ।] ୨ । ଅଭିବାହନ—2. Passing over.

* । ସମୟ ଅଭିନଶ—3. Exceeding the time
limit, ୪ । ଲଙ୍ଘନ; ତେଇ ପଢ଼ିବା—4. Bounding
or jumping over; overleaping. * । ସୀମା
ଅଭିନଶ—5. Overstepping the bounds, ୬ ।
ଅଭିନଶ—6. Attack, ୭ । ଦଂପନ—7. Biting.
୮ । ଅସର ଅଛି ଦୂର ଗରି ବିଶେଷ—8. A sort of
motion of a horse. ୯ । ଗୋଡ଼ାର ରୁଥା ଗରି—
9. The gallop of a horse ୧୦। (+କରଣ.
ଅତ) ପେରୁ ଭ୍ରମବାସ କୌଶ କାର୍ଯ୍ୟର ଲାଗୁ ବା
ସୁବଧା ହୁଏ (ହ୍ର. ଶକସାଗର)—10. Means for
making a work easier or more con-
venient. ୧୧ । (ନୟାଥତ) ପାର ହେବ 11.
Crossing.

ଲଙ୍ଘନକ—ସ. ବି. (ଲଙ୍ଘନ+କ)—ଯାହା ଦ୍ୱାରା ଲଙ୍ଘନ କରିଯାଏ;
Langhanaka (ହ୍ର. ଏ) —Used as a means for
going across or crossing. ସ. ବ—ଧେରା

ପୋଇ (ହ୍ର. ଏ) —Bridge.

ଲଙ୍ଘନ କରିବା—ଦେ. ଟି—(ସ୍ଵ. ଲଙ୍ଘନ) —୧ । ଭ୍ରମବାସ କରିବ
Langhana karibā କରି ନ ଆଇବା—1. To observe
ଲଙ୍ଘନ କରିବା ଲଙ୍ଘନ କରିବା fast; to abstain from food
, ୨ । ଅଭିଭବ କରିବା—2. To pass over
ଲଙ୍ଘନ କରିବା—ଦେ. ଟି—କୁର ଅଛି ବୈଶବି ଅଭିଭବ କରିବ
Langhana debā କାଳ ଭ୍ରମବାସ କରିବା—To abstain
ଲଙ୍ଘନ ଦେଉଥା ଲଙ୍ଘନ କରିବା(ଦେନା) from food (during an
illness.)

ଲଙ୍ଘନୀୟ—ସ. ବି. (ଲଙ୍ଘ ଧାରୁ+କର୍ମ ଅନ୍ୟରୁଥିରୁ)—ଅଭିଭବିତ
Langhaniya —Capable of being trans-
gressed or exceeded.

ଲଙ୍ଘନେଛା—ସ. ବି (ପଣ୍ଡି ତତ୍ତ୍ଵ)—ଲଙ୍ଘନ କରିବାର ରତ୍ନ—
Langhanechchhā Intention to transgress,
(ଲଙ୍ଘନେଛା—ବିଶ)

**ଲଙ୍ଘ—ସ. ବି (ସ. ନଳୀ) —୧ । କୋଷକୁ ମୁକୁ (ଝାଡ଼ାଦି);
Langh ଭୁଲୁ—! । Naked; unsheathed
ଖେଳା (sword etc); drawn; open. [ସ—
ନୟା ଦାତରେ କଙ୍କା କଙ୍କା ଲଙ୍ଘା ଭରିବାର । ପଞ୍ଚାରମେହନ
ଲସା ଗରୁନ୍ତି ।] ୨ । (ସ. ଲଙ୍ଘ) —ଦେଖିବିଲୁ ଲମ୍ପାଦୁ—
ଲଙ୍ଘା 2. Straightened. (ସଥା—ତତେ ମାତ୍ରମାର
ଦୂର୍ବଳ ଭୁଲୁରେ ଲଙ୍ଘା କରି ଶୁଅର ଦେବି ।) ୩ । (ସ
ଦୁର୍ବଳ ଲଙ୍ଘନ) ବନ୍ଧୁକାଳ ଭ୍ରମବାସ ଯୋଗୁ ପାର୍ଶ୍ଵ; ହାଲିଥ—
ଧାର୍ଡୁ ଉପବାସ ୩. Reduced or weakened through
ଦୟାସୀ long fasting. (ସଥା—ମୁଁ ଭିନ୍ଦନ
ଭ୍ରମବାସରେ ଲଙ୍ଘା ହୋଇ ଗଲିଣି ।) ୪ । ଭ୍ରମବାସ—
4. Fasting. ଦେ. ବ—୧ । ନଳା (ଦେଖ)—**

**କ୍ରକ
ଫରକ** 1. **Naṅghā** (See) , । ଶ୍ରୀମାନଙ୍କର ଦେବ-
ତାରୁ ଘୋଡ଼ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବିଥିବା ବୁଝୁତା; ପ୍ରକ—
2. **Frock, woman's gown.**

ଲଞ୍ଛୁ(ତେଣୁ)ରବା—ଦେ. କି (ସ. ଲଂଘ୍ ଧାରୁ)—୧ । ଲଞ୍ଛୁ ବା
Laṅghā(nḡe)ibā (ଦେଖ)—୧. **Laṅghibā** (See)
ଅଂଧାନ । । ଲଞ୍ଛୁବା ହିୟାର ଶିଳ୍ପରୂପ; ଅନ୍ୟ ଦ୍ୱାରା
ଲଞ୍ଛାନ କିମ୍ବା ଚରବା—୨. To cause ano-
ther to jump, transgress, pass over etc.
(ତୁ—ଲଞ୍ଛୁଏ ଦୂର ନୋହେ ଜଣାବଳ । କବିପୂର୍ଣ୍ଣ
ସଂପର୍କ ।)

ଲଞ୍ଛୁ ଉପବାସ—ଦେ. ବି—ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପବାସ; କର୍ଜଳ ଉପବାସ—
Laṅghā upabāsā A rigorous fast)

(ଲଞ୍ଛୁ ଉପବାସ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଖାତ୍ ଉପବସ ନଂଘା ଉପବାସ

ଲଞ୍ଛୁ ଉ(ଓ)ରା—ଦେ. ବି—ପାଖ ଶେଷେ ବୁଲ ଦ୍ୱାରା ସବ କିମ୍ବା ଦ୍ୱାରା—
Laṅghā u(o)rā The lowest long cross beam
of a thatched house having five roof-
plates.

ଲଞ୍ଛୁ ଶଣ୍ଟ୍ୟ—ଦେ. ବି—ଉନ୍ନ୍ତୁକୁ ଅସି; ଖୋଲରୁ ବାହାର କରିଯାଇ
Laṅghā khaṇḍā ଥିବା ଏତ୍ରବୁ; ଅନାବୁଢ଼ ଶତ୍ରୁ—
ଖୋଲା ତର(ରୋ)ଯାର Unsheathed or naked sword;
ନକ୍ଷତ୍ର ତଳବାର a drawn sword.
[ଲଦା ତରୁ(ନୁ)ଅର(ର), ଲଦା ତରବାର—ଅନ୍ୟରୂପ]

ଲଞ୍ଛୁ ଘୋଡ଼ା ପାଇଶୁ—ଦେ. ବି—ଏ ଉନ୍ନ୍ତୁକୁ ଅସିଥାଏ ଅଗାରେଣ୍ଟ ବାର
Laṅghāghordā pāichhā ପୁରୁଷ—୧. A rider
ଘୋଡ଼ାର ଚନ୍ଦେ ଆସା holding a drawn sword. , ।
ଘୋଡ଼ାର ଚନ୍ଦେ ଆହମୀ (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ 'ଯେଉଁ' ବ୍ୟକ୍ତିର ଦେହ
ଗଲଗୁଡ଼ ନାହିଁ ଓ ଯେ ସବଦା ଯେ କୌଣସି କରି
କରିବାକୁ ସାଧିନ ଓ ପ୍ରସ୍ତୁତ—୨. (figurative)
A person who is not burdened with
encumbrances and who is always
ready for action. • । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଏକବୀର ଓ ନିଜ
ରହୁ ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ସାଧିନ ବ୍ୟକ୍ତି—
୩. (figurative) A person who is his own
master. ୪ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଯେଉଁ ପଥ୍ୱକ ବା ବ୍ୟକ୍ତିକ
ସମେ ବୁକର, ଅନୁଗ୍ରହ ବା ସ୍ତ୍ରୀ, ପରିବାର ବା ସଙ୍ଗୀ ବା
କିନ୍ତୁପଦ ଅବ ବହ କି ଥିବାରୁ ସେ କିନ ଭାଙ୍ଗାମତେ
ବିରଣ କରିବାକୁ ସମ୍ଭାବ—୪. (figurative) A
traveller or person who is free to travel,
having no encumbrances or retinue or
dependant or companion or luggage.

ଲଞ୍ଛୁ ପାଇକ—ଦେ. ବି—ଉନ୍ନ୍ତୁକୁ ଅସିଥାଏ ପଦାଇକ ଘୋଡ଼ା—
Laṅghā pāika A foot soldier with a drawn
ତରୋଆରିଧାର ପାଇକ ନକ୍ଷତ୍ରଲବାରାଜୀ ସୈନିକ
sword.

ଲଞ୍ଛୁ ମାରିବା—ଦେ. କି—ସମକେଣରେ ପିଲିତ ଦୁଇ ଗୁଲର ଲଂଘାକୁ
Laṅghā māribā ବା ସଙ୍ଗକୁ ଛଣ ଅବ ଦ୍ୱାରା ଭବିମରୁଷେ ଛାଅଣି
ମଥୀର ମାରି କରିବା (ସେପରିବ, ବୁଲର ସେହି ସଙ୍ଗ କାଗାରେ
ବର୍ଷାପାଣି ପରି ରହିବ ନାହିଁ ବିମା ତଳକୁ ଗଲିବ ଗାହି)—
To stuff with straw the laṅghā or
concave angle of a right angled thatch
(so that it will not leak).

ଲଞ୍ଛୁ ହତିଶର—ଦେ. ବି—କୋଣରୁ ଉନ୍ନ୍ତୁକୁ ଅସ୍ତ୍ର—
Laṅghā hatiśra An unsheathed or naked
ଶୋଳା ହାତିଆର ନିମାହଯିଶାର
weapon.

ଲଞ୍ଛୁତ—ସ. ବିଶ—(ଲଞ୍ଛୁ ଧାରୁ—ଅବନମ କରିବା ଉତ୍ୟାଦି+
Laṅghita କର୍ମ. ତ) —ଅବକାଳ—Transgressed;
crossed.

ଲଞ୍ଛୁବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କି (ସ. ଲଞ୍ଛ୍ ଧାରୁ)–୧ । ଲଙ୍ଘନ କରିବା;
Laṅghibā ଅବନମ କରିବା—୧. To pass over. [ଭ—
ଶୋଳା ବିଧାତା ସେଇ ମାର୍ଗ ବିଧାନ କରୁଛି, ତାହା ଲଞ୍ଛିବାକୁ ଶକତ
ନାହିଁଲାଭନା କାର ଥିଲା । ବୃଷ୍ଟିକୁ ମହାଭାରତ. ଅବ ।] ୨ ।
ଦ୍ୱାରା ବାଟେ ଛେଣ୍ଟିବା—୨. To leap over; to
jump over. ୩ । (ସମୟର ସୀମା) ଅତିବାହିକ କରିବା—
୩. To exceed the limit. ୪ ସୀମା ଟପିବା—
୪. To exceed or transgress limits.
୫ । (ଅଦେଶ ବା ନିୟମ) ପାଇନ କି କରିବା ବା ରଙ୍ଗ କରିବା—
୫. To infringe any rule or order. ୬ ।
ପାର ହେବା—୬. To cross. ୭ । ଅଦେଶ ବା ଅନ୍ତିମ
ଲଦନ କରିବା—୭. To disobey an order. [ଭ—
ଦେଶ ମୁଁ କରିଥିଲା ଲଂଘିଲ ସେବେ ଉଛୁ, ତୋତେ ପଣ୍ଡିତ
ଅଗ୍ରଗାରକୁ ରେ । କବିପୂର୍ଣ୍ଣ. ସଂପର୍କ ।] ୮ । ଉପବାସ କରିବା—
୮. To fast. ୯ । ବେଶୋକର କରିବା; ଅନ୍ତିମ କରିବା—
୯. To disregard. [ଭ—ଲଂଘୁ ଥାନ୍ତି, ତାହାକୁ
ପରିବବ ଦେଇ । ବୃଷ୍ଟି ଦୂର. ମହାଭାରତ. ବନ ।] ୧୦ ।
ଦଂଶକ କରିବା—୧୦. To bite. ୧୧ । କଥା ନ ମାନିବା—
୧୧. Not to act according to one's express
desire. (ଭ—ଦୁଷ୍ଟୋଧନ ବିଶରେ ଲଦିଲ ଯା ଭୁମି
ଚାହିଁର ପଳ ବହ ଅଞ୍ଚିତ ଅମୁକୁ । ବୃଷ୍ଟିଧିନ. ମହାଭାରତ.
ବନ ।] ୧୨ । ଅକ୍ଷମଣ କରିବା—୧୨. To attack.
୧୩ । ଦରିଦ୍ରଣ କରିବା—୧୩. To put one to
trouble. (ଭ—ଲଦି ଅଞ୍ଚିତ ଥିବା ବୃପାଦିକୁ,
ଲାଭାନ୍ତ କେତେ ହେଲେହେଲେ କଲୁ । କବିପୂର୍ଣ୍ଣ. ଉଷ୍ଣାର୍ଥ
ତମୁର ଗାତ ।]

ଲଚକା(କେ)ରବା—ଦେ. କି—ନଚକାରିବା—

Lach-kā(ke)ibā **Nachakāibā** (See)

ନାଚାନ ଲଚକାନ

ଲଚକିବା—ଦେ. କି—ନଚକିବା (ଦେଖ)

Lachkibā **Nachakibā** (See)

ନାଚା ଲଚକନ

ଲତ୍ତଳ୍ଲ—ଦେ. ଥ—ନଚନଚ (ଦେଖ)

Lachh-lach

ଲକଳକ ଲକଳକ

Nachanacha (See)

ଲତ୍ତ (ଧାରୁ)—ସ—ରଷ୍ୟ କରିବା; ଦେଖିବା—

Lachh (root) To mark; to see)

ଲତ୍ତମନ୍—ଦେ. ବ. ପୁଂ (ଲକ୍ଷ୍ମୀ; ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶକର ହିତୀ ଭାଇରଣ)—

Lachh-man ୧ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ; ରଷ୍ୟକ ବରଷ ତାତା—

ଲତ୍ତମନ ୧. Lakshmana, a younger brother of

ଲତ୍ତମନ Rāmachandra. ୨ । ଲୋକଙ୍କ ଦିଅରୀବା କାମ—

2. A name given to males. [ଦ୍ର—ଏ କାମ

ପଦ୍ମମା, ମାରବାଡ଼ି ଓ ରଜପୁତ ଅଧିକ ମଧ୍ୟରେ ଦେଖି

ଗଲେ]

ଲତ୍ତମନ୍ ଝୁ(ଝୋ)ଲ—ଦେ. ବ—ହରକୁରାଠାରୁ ବଦରକାଣ୍ଡରୁ ଯିବା,
Lachh-man jhu(jbo)ିକ ପଥରେ ଗରା ନାମ ଉପରେ ଥିବା
ଲତ୍ତମନ ଝୋଲ ଶିକୁଳି ଦୋକାୟମାଳ ଫୋଲ—The
ଲତ୍ତମନ ଝୁଲା chain bridge on the Ganges between Hardwar and Badrinath.

[ଦ୍ର—ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ନାମନୁସାରେ ଝୋଲର କାମ ଲତ୍ତମନ
ଝୋଲ ହୋଇଥିଛି । (ମଦନମୋହନ ଶର୍ଥ ଦର୍ଶନ)

ଏଠାରେ ଗରା ନାମର ଶପଥ ଅଛି ଗର୍ଭର ଓ ଏଠାରେ
ଗରାକୁ ପାର ହେବା ପାଇଁ ପୂର୍ବେ ଭୌତିକ ଶୂନ୍ୟର ଯେଉଁ
ପୋଲ ଥିଲା, ତହିଁରେ ସାହିମାକେ ଗୋଟିଏ ଶିକୁଳକୁ
ଧର ଧର ଅଛି ଗୋଟିଏ ଶିକୁଳ ଉପରେ ପାଦ ଦେଇ ଅଛି
ସାବଧାନ ହୋଇ ଗରାକୁ ପାର ହେଉଥିଲେ । ପାଦ ତକେ
ବହୁ ଶତ ହସ୍ତ ଗର୍ଭର ନଦୀ ଶୟମା, ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ବହୁ
ଶତ ହସ୍ତ ଉଚି ପରିତମାଳା; ସେହି ଶିକୁଳ ଉପରେ ବୁଲି
ଗରାକୁ ପାର ହେବା ସମୟରେ ଗୋଡ଼ତଳକୁ ବୁଝିଲେ
ଗର୍ଭର ନଦୀଶୟମା । ଗାହାକୁ ଦେଖିବାରୀ ମଥା ଭୁରିବ ଓ
ଯେହି ଭୁମରେ ସାହିର ଗୋଡ଼ ଖସିଯିବ, ଏହି ଅଶ୍ଵକାରେ
ସାହିମାକେ ତଳ ଅତିକୁ ନ ବୁଝି, ଭଗବାନଙ୍କ ନାମ
ଛୁରଣ କର ସେ ପୋଲକୁ ପାର ହେଉଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ
ଇଂରାଜ ବର୍ଣ୍ଣମେଶ ଦେଖାଇ ଗୋଟିଏ ସୁରମ୍ୟ ଝୁଲୁ
ପୋଲ ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ଦେଇ ଅଛନ୍ତି]

ଲତ୍ତମନ୍ ଭୋଜି—ସ୍ଵାଦେଶ (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଗ୍ରାମର ଭୋଜି ବିଶେଷ—

Lachh-man bhoji Name of a picnic of villagers.

ଲତ୍ତମନିଆ—ଦେ. ବ—୧ । ଲତ୍ତମନ୍ ନାମକ ବ୍ୟକ୍ତିର ତାତ ନାମ—

Lachhamaniā ୧. Name for calling Lachh-man.

ଲତ୍ତ, ଲତ୍ତି, ଲତ୍ତିଆ } ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । (ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀଯ) ବିଭାଗାରୀ

ଲତ୍ତ, ଲତ୍ତିଆ } ରହ; ରହ ବିଶେଷ—୨. The

ଲତ୍ତମନିଆ ଲତ୍ତମନିଆ cat's eye (gem).

ଲତ୍ତମା(ମୀ)—ଦେ. ବ. (ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀର ହିନ୍ଦୁପ୍ରାଣ ଭାଇରଣ)—

Lachhamā(mi) ୧ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣୀୟ ପକାରମୋହନଙ୍କ ବୃତ ଉପନ୍ୟାସ

[ଲତ୍ତମା(ମୀ)—ଅନ୍ୟରୂପ] ବିଶେଷ—୧. The title of a

ଲତ୍ତମା novel by Phakiramohana and name of

ଲତ୍ତମା its heroine. , । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଦିଅରୀବା କାମ—

2. A name given to females.

ଲତ୍ତମା କାରସ୍ତ୍ରା—ଦେ. ବ ପୁଂ (ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାରୀର ହିନ୍ଦୁପ୍ରାଣ

Lachhamī nārāyapa ଭାଇରଣ)—ମହିମାଙ୍କ କାମ—

ଲତ୍ତମା ନାରୀର ନାରୀର ନାରୀର ନାରୀର ନାରୀର ନାରୀର ନାରୀର

ଲତ୍ତମା ନାରୀର ନାରୀର ନାରୀର ନାରୀର ନାରୀର ନାରୀର

ଲତ୍ତମା—ଦେ. ବ. (ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀ)—୧ । ଭୁବନା; ଭୁବନା—୧. Com-

Lachhāt parison. ୨ । ସାଦୃଶ୍ୟ—୨. Similarity. ୩ ।

ଲୁଳନା ନମ୍ବନା; ମଳ—୩. Sample. ୪ । ଲାହିବା; ବଳଦ

ଲାହ ଅଧିକ ଦେବରେ ପ୍ରତି ଲୋହ ପକାରା ଦ୍ୱାରା ଦାଗ ନମ୍ବନା ମିଶାଇ, ବାମଣୀ ଦେବା—୪. Searing the bodies

ଦାଗା ଲାହ ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା ଦାଗା

ଲକ୍ଷ୍ମୀ 2. To allude to; to cite. • ଅନୁମାନ କରିବା-
ଲକ୍ଷ୍ମୀ କରେ ବୟାଳା ଦେଲା 3. To guess; to infer.
ଅନୁମାନ କରା ଅଟକଳ କରିଲା

ଲକ୍ଷ୍ମୀ(ଛ୍ଚ, ଛ୍ଚୁ, ଛୁ)—ଦେ. ବ. ପୁଂ (ଅଦୟର୍ଥକ) — ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀ
Lachhi(chchhi, chohhu, chhu) ନାମର ନାମର
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବ୍ୟାଳ ତାକ ନାମ — Names for calling
ଲକ୍ଷ୍ମୀ(ଛ୍ଚୁ) Lachhamana and Lachhami Narayana.
[ଲକ୍ଷ୍ମୀ(ଛ୍ଚ) ଆ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ(ଛ୍ଚୁ) ଆ—ଅନାଦୟର୍ଥକ ରୂପ]

ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ଗଛିବା(ମା)—ଦେ. ବି—(ଭା) — ୧। କୌଣସି ବିଷୟର
Lachhi māku gachhibā(mā) ଅର୍ଥ ଅପରିପାତ ବିଷୟ
ଯେଥାମେ ଯା ସେଥାମେ ତା ସଙ୍ଗେ ଭୁଲନା କରିବା — ୧. To
ଜାହିଁ ଜୋ ଘାହିଁ ସୀ �compare two things which do
not tally with each other. , । ମିଳିବାରୁ
ସତ୍ୟ ଭୁଲେ ପ୍ରଗାଢ଼ିମାନ କରିବା ପରି କରିବା —
2. To describe a false thing so as it
appears to be true. • । ଦୁଇଟି ବସ୍ତୁର
ଭୁଲନାଟାର ସାଦୃଶ୍ୟ ଦେଖାଇବା — ୩. To succeed
in making two things seem equal or
similar to each other । ଦୁଇଟି ବସ୍ତୁର
ପରିପର ସହିତ ମେଳ କରି ଦେବା — ୪. To cause
two things to coincide with one
another । କୌଣସି ହୁଏକରେ ତହିଁର ଉପସ୍ଥିତ
ବସ୍ତୁର ଅନ୍ତିମଦେବା — ୫. To put a suitable thing
at a suitable place.

[ଦ୍ଵା—ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଳକାରମାନ ଅର୍ଥ କଣ୍ଠରୁ
ପଞ୍ଚାର, ତାକୁ ଭର୍ତ୍ତମରୁପେ ସହିତ କରି ଦେଲେ, ସେବେ
ସେବେବେଶବୁଣ୍ଡା ଠିକ୍କରୁପେ ମେଳ ଝାଇଯାଏ; ତେବେ
ଲେକେ କହନ୍ତି—“ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ଗଛିମା” ଦୋଇଛି ।]

ଲକ୍ଷ୍ମୀ(ଛ୍ଚି)—ଦେ. ବ. ପ୍ରା—(ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀ) —ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାମୀ ପ୍ରାର ତାକ
Lachhi(chchhi) ନାମ—Name for calling
ଶକ୍ତୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ

ଲକ୍ଷ୍ମୀ(ଛ୍ଚେ)ଦାର—ଦେ. ବିଶ.— (ହରି ଅନୁବୃତ) —ସର ପଢ଼ିଥିବା
Lachhe(chchhe)dār (ଖାଦ୍ୟ) — (Food) which is
ଲହୋର ଲକ୍ଷ୍ମୀଦାର covered with a layer of cream.

[ଦ୍ଵା—କଟକରେ ବସନ୍ତ ବିକ୍ରି କରିବାରୁ ଅଣିବା ଗରିବା
ମାନେ ବଜାରରେ ବୁଲି ତାକ ବିଅନ୍ତି—“ରେ ବକଢା
ଲକ୍ଷ୍ମୀଦାର ।]

ଲକ୍ଷ୍ମୀ(ଧାରୁ)— ସ.— ୧। ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଧାରୁ (ଦେଖ)!
Laj (root) Lajj (root) (See)
, । ନିନା କରିବା—2. To blame.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ(ବା)ଞ୍ଚୁ(ଞ୍ଚୋ, ଞ୍ଚୁ, ଞ୍ଚୋ) ସ.—ବୈଦେ. ବି.—(ଭା) ଲୋକେଣ୍ଟେ;
Laja(ba)ñchu, ñcho, ñju, (ñj)ସ ଭୁଲ, ଅ. ଲୋଜ୍—
ବିନବର୍ଣ୍ଣ ରଞ୍ଜିତ ଶଶୁମନୋହର ମୟୋଦ୍ଧବ ବରପ୍ରୀ

ଅକାରର ଚକୁଷ୍ଟୋଳ ମିଠା) — ଶଶୁମନୋହର ଚକି ମିଠେର—
Lozenges,

ଲକ୍ଷ୍ମୀ(ବା)ଚ—ବୈଦେ. ବିଶ.—(ହରି ଅନୁବୃତ) — (ଆ. ଲକ୍ଷ୍ମୀ—
Laj(jja)at ରସ ଲାଜି ସାଦ୍ର, ମଳା; ଭୁଲ ସ. ବୁର ଧାରୁ —
୧। ସ୍ଵାଦୁ—1. Tasteful. , । ମୁଖରେତକ—
2. Delicious. • । ରସ୍ୟାକୁ; ସରସ—3. Juicy.
ତ । ଅଠାଇଥ—4. Gummy; sticky. ଝ । ଥାରୁ
5. Moist. ଦେ. ବି.—୧। ସ୍ଵାଦ; ମୁଖରେତକତା
1. Good taste; deliciousness. , । ଥାଇ
2. Gum. • । ଥାରୁତା—3. Moisture
ତ । ରସ—4. Juice; sap.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ(ଗ)—ବୈଦେ. ବି—ଲକ୍ଷ୍ମୀ (ଦେଖ)
Lajadik(g) Najadik (See)

ଲକ୍ଷ୍ମୀ(ହାତାଦି)—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ ସହର) ବି—ଲକ୍ଷ୍ମୀ (ଦେଖ):
Lajara (etc) Najara (etc) (See)

ଲକ୍ଷ୍ମୀ(କ)—ବୈଦେ. ବି.— (ଭା) — କଣ୍ଠୀଗାସ—Science of logic.
Lajik ପ୍ରାଦେ. (କଟକ ସହର) ବୈଦେ. ଅ—ଲକ୍ଷ୍ମୀ (ଦେଖ)
Najik. (See)

ଲକ୍ଷ୍ମୀ(କେବିଦେ)—ବୈଦେ. ବି.— (ଭା) — ବସା ଘର—
Lajing Lodgings.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ(ହାଉସ୍)—ବୈଦେ. ବି—(ଭା) — ଶର୍ତ୍ତମାନଙ୍କରେ ଯାତ୍ରୀ-
Lajing hāus ମାନଙ୍କର ବହୁଦେଇ ରହିବାପାଇଁ ଗର୍ଭୀ.
ମେଘୁଙ୍କ ଭାବାକାନରେ ପରିଶ୍ରମ ଦିନାପାଇଁ (ଲକ୍ଷ୍ମୀ-
ହାଉସ୍ ପଣ୍ଡ,) ପ୍ରତିଷ୍ଠା କର, ସେହି ପାଣ୍ଡରୁ ପୁଣ୍ୟ ସବରରେ
ସାତ୍ତ୍ଵିମାନଙ୍କ ସାହୁତରକ୍ଷା ସମ୍ମର୍ମୀ ଲାକା କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ଏହି
ଲକ୍ଷ୍ମୀହାଉସ୍ମାନଙ୍କ ପରିଶ୍ରମରାର୍ଥ ସରକାର ଗୋଟିଏ
ଅଭିନ୍ଦନ (ସୁର ଲକ୍ଷ୍ମୀହାଉସ୍ ଅନ୍ତି—୧୯୭୧ ସାଲର
ବିଜ୍ଞାପ୍ୟ ଅଭିନ୍ଦନ) ପ୍ରକଟିତ କରନ୍ତି । ସେହି ଅଭିନ୍ଦନ
ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ଲକ୍ଷ୍ମୀହାଉସ୍ମାନଙ୍କ ମାଲିକମାନେ ସରକାରବଳାରୁ,
ସେମାନଙ୍କ ଲକ୍ଷ୍ମୀହାଉସ୍ମାନ ଲକ୍ଷ୍ମୀହାଉସ୍ମାନ (୭୦୦ ଲକ୍ଷମେନ୍ଦ୍ର
ବା ପାଣ୍ଡ) ବରାର ସେମନିମନ୍ତ୍ରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀହାଉସ୍ମାନ ପିଣ୍ଡ (୭୦୦
ଲକ୍ଷମେନ୍ଦ୍ର ପିଣ୍ଡ ବିଅନ୍ତି) । ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରକାଶିତ ଶଶୁମନମାନ
ବର୍ଜନରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀହାଉସ୍ମାନ ଅଧିକାରୀ ଓ କିମାଦାର୍ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ
ଅର୍ଥଦ୍ୱରା ଦଣ୍ଡିତ ହୁଅଥିଲା । ଏହି “ଲକ୍ଷ୍ମୀହାଉସ୍” ସପରିରେ
କେତେବେଳେ ରାଜ୍ୟ ଶକ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ସରବରି
କରାଯାଇଛି । ପଥା—ଲାଇବେନସ୍, ପିଣ୍ଡ, ପାଣ୍ଡ, ପଣ୍ଡ ।

[ଦ୍ଵା—ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଳକାରମାନ ଅର୍ଥ କଣ୍ଠରୁ
ପଞ୍ଚାର, ତାକୁ ଭର୍ତ୍ତମରୁପେ ସହିତ କରି ଦେଲେ, ସେବେ
ସେବେବେଶବୁଣ୍ଡା ଠିକ୍କରୁପେ ମେଳ ଝାଇଯାଏ; ତେବେ
ଲେକେ କହନ୍ତି—“ଲକ୍ଷ୍ମୀହାଉସ୍ମାନଙ୍କ ଭାବରୁ ଅନୁବୃତ କରନ୍ତି । ଏହି
ଲକ୍ଷ୍ମୀହାଉସ୍ମାନଙ୍କ ପରିଶ୍ରମରାର୍ଥ ସରକାର ଗୋଟିଏ
ଅଭିନ୍ଦନ (ସୁର ଲକ୍ଷ୍ମୀହାଉସ୍ମାନ ଅନ୍ତି—୧୯୭୧ ସାଲର
ବିଜ୍ଞାପ୍ୟ ଅଭିନ୍ଦନ) ପ୍ରକଟିତ କରନ୍ତି । ସେହି ଅଭିନ୍ଦନ
ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ଲକ୍ଷ୍ମୀହାଉସ୍ମାନଙ୍କ ମାଲିକମାନେ ସରକାରବଳାରୁ,
ସେମାନଙ୍କ ଲକ୍ଷ୍ମୀହାଉସ୍ମାନ ଲକ୍ଷ୍ମୀହାଉସ୍ମାନ (୭୦୦ ଲକ୍ଷମେନ୍ଦ୍ର
ବା ପାଣ୍ଡ) ବରାର ସେମନିମନ୍ତ୍ରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀହାଉସ୍ମାନ ପିଣ୍ଡ (୭୦୦
ଲକ୍ଷମେନ୍ଦ୍ର ପିଣ୍ଡ ବିଅନ୍ତି) । ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରକାଶିତ ଶଶୁମନମାନ
ବର୍ଜନରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀହାଉସ୍ମାନ ଅଧିକାରୀ ଓ କିମାଦାର୍ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ
ଅର୍ଥଦ୍ୱରା ଦଣ୍ଡିତ ହୁଅଥିଲା । ଏହି “ଲକ୍ଷ୍ମୀହାଉସ୍” ସପରିରେ
କେତେବେଳେ ରାଜ୍ୟ ଶକ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ସରବରି
କରାଯାଇଛି । ପଥା—ଲାଇବେନସ୍, ପିଣ୍ଡ, ପାଣ୍ଡ, ପଣ୍ଡ ।

ଲଜର(ର) — ବେଦେ. ବି. ପ୍ରାଦେ. (ବନ୍ଦକ ସହର) — ଲଜର(ଦେଖ) Lajir(ri) Najir (See)

ଲଜ(ସତ୍ତ୍ଵ) (ଧାରୁ) — ସ. ୧ । ଲଜିତ ହେବା—

Lajja(s-j) (root) ୧. To be ashamed.
୨. ୧. ସବୋଚିବୋଧ କରିବା— ୨. To blush (Apt.).

ଲଜମାନ — ସ. ବିଶ. ପୂ— (ଲଜ ଧାରୁ = ଲଜିତ ହେବା + କଣ୍ଠୀ. ଅଳ)

Lajjamāna ୧ । ଲଜାୟତ୍ତ; ଲଜିତ— ୧. Ashamed.

[ଲଜମାନ—ଶ୍ଵି] ୨ । ଲଜାଶୀଳ— ୨. Bashful; modest.

ଲଜା—ସ. ବି. ସ୍ଥା— (ଲସ୍ତ ଧାରୁ = ଲଜିତ ହେବା + ଶ୍ଵାଙ୍ଗ ଅନ୍ତଶ୍ଵି)

Lajjā (ଅ)— ୧ । ହୃଦୟର ବୋମଳ ବୃତ୍ତଶେଷ; ଯେଉଁ ଦୂର

[ଲଜା ଶରର ଅନ୍ୟ ସ. କାମ— ଯୋଗୁଁ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ସମସ୍ତରେ
ଶ୍ଵା, ସଂଧା, ବୃତ୍ତା, ମନୋଷି(ପ୍ରତି)] ବା ଜ୍ଞାତିଷାରରେ କେତେକ କାଣ୍ଡ
କରିବାକୁ ମନୁଷ୍ୟର ମନରେ ସବୋଚ ଉପରୁତ୍ତ ହୁଏ;

ଅନୁଭବ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପର ପର ପରଜ୍ଞାନ ଦୟ— ୧. Shame.

୨ । ବୃତ୍ତା; ଶ୍ଵା; ସବୋଚ— ୨. Modesty; coyness; bashfulness. ୩ । (ବେଦାକ) ଲଜାକୁ
ଲଜା (ଦେଖ)— ୩. Lajjālu late (See)

୪ । କୌଣସି ନିନ୍ଦିତ କର୍ମକାରୀ ପ୍ରତି ଲୋକଙ୍କର
ଆଜମନନୀୟକୁ ବ୍ୟବହାର— ୪. Humiliation.

[ଦ୍ୱ— ଏଥୁର ଅପର୍ବଂଶ—ଲଜ, ଲଜା, ନାହ, ନଜ୍ଯା,
ନାଜା, ଲଜ୍ଯା । ଲଜା, ଶ୍ଵା, ବୃତ୍ତା, ସବୋଚ ଏକାର୍ଥ-
ବାରକ । କିନ୍ତୁ ବ୍ୟବହାରରେ ଏହା ବିଶେଷ ବିଶେଷ ଶ୍ଵା-
ବୃତ୍ତିତ ହୁଏ ।

ନିନ୍ଦିତ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ଲୋକେ ଏହା ଜ୍ଞାନିଲେ ମୋତେ
ନିନ୍ଦା କରିବେ ବୋଲି ମନରେ ଯେଉଁ ଦୟ ହୁଏ, ତାହାକୁ
'ଲଜା' ବୋଲିଯାଏ । ନିନ୍ଦିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ମନରେ
ଯେଉଁ ଅନିତା ଜାତ ହୁଏ, ତାକୁ 'ଶ୍ଵା' ବୋଲିଯାଏ ।
ଶୁଭ୍ୟକଳନମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ମହୁଁ ଦେଖାଇବା
ବା କଥା କହିବା ପାଇଁ ବିନୟ ରାବ ମିଶ୍ରିତ ସବୋଚକୁ
ବୃତ୍ତା ବୋଲିଯାଏ । କାଳେ ଲୋକେ କଣିଲେ ଏହା
ଅନୁମୋଦନ କରିବେ ନାହିଁ ଏଥୁପୋରୁଁ କୌଣସି ଅନୁଭବ
କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ମନରେ ଯେଉଁ ଉପରୁତ୍ତ ରାବ ଉପରୁତ୍ତ
ହୁଏ, ତାକୁ ସବୋଚ ବୋଲିଯାଏ—ଜ୍ଞାନେହୁଁ ।]

ଲଜାକର—ସ. ବିଶ—ଲଜାଳକ (ଦେଖ)

Lajjākara Lajjājanaka (See)

[ଲଜାକର(ଶ)—ଶ୍ଵି]

ଲଜା କରିବା—ଦେବ. କି—ଲଜା ବୋଧ କରିବା—To have a
Lajjā karibāt feeling of shame; to feel shy.

ଲଜା କରା ଲଜା କରନା

ଲଜାକୁଳ—ସ. ବିଶ. ପୂ— (ଶ୍ଵା ତତ୍ତ୍ଵ; ଲଜା+ଅକୁଳ)—

Lajjākula ୧ । ଲଜିତ— ୧. Ashamed. ୨ । ଲଜାକୁ
(ଲଜାକୁଳ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଲଜାକୁଳ— ୨. Bashful; modest;

(ଲଜାକୁଳା, ଲଜାକୁଳା—ଶ୍ଵି) shy.

ଲଜାକୁଳ—ଦେ. କ—ଲଜକୁଳ ଲଜା ଓ ପୂର—Mimosa
Lajjākulī Pudica; a sensitive plant.

ଲଜାକୁଳ (ର—ତମା ଲାଗେଏର ମଦନା ମାଧ୍ୟମ

ଲଜାକୁଳ ସୁରବ୍ରଦ୍ଵା ଲଜାକୁଳି ଗୋ
ପ୍ରାଚୀ. ରହସ୍ୟମଙ୍ଗଳା)

ଲଜା ଲଜକ—ସ. ବିଶ. (ଉପପଦ ତତ୍ତ୍ଵ ପୁରୁଷ; ଲଜା+ଲଜକ)—
Lajjā janaka ସାହା ଲଜା ଲଜାପଦ; ପେଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ ଘୋଷୁଁ
ମନୁଷ୍ୟ ଲଜିତ ହୁଏ—Shameful (act).

ଲଜା ଲଜିତ—ସ. ବିଶ. (ଶ୍ଵା ତତ୍ତ୍ଵ; ଲଜା+ଲଜିତ)—ଲଜାରୁ ଜାତ ବା
Lajjā janita ଭର୍ତ୍ତ—Born of shame or modesty;
due to shyness.

ଲଜା ତ୍ୟାଗ—ସ. ବି. (ଶ୍ଵା ତତ୍ତ୍ଵ; ଲଜା+ତ୍ୟାଗ)—କିର୍ତ୍ତ ହେବା;
Lajjā tyāga ମନରୁ ଲଜାରବକୁ ଶତବା—Casting
(ଲଜା ପରିଦ୍ୟା—ଅନ୍ୟରୂପ) off of the feeling of
shame or modesty.

ଲଜା ତ୍ୟାଗୀ—ସ. ବିଶ. ପୂ— (ଲଜା+ତ୍ୟାଗ ଧାରୁ+କଣ୍ଠୀ. ଭକ୍ତ;
Lajjā tyāgī ୧ମ. ୧ବ—କିର୍ତ୍ତ୍ତ; ତ୍ୟାଗିଲଜ୍ଜ—Shameless;
ଲଜାତ୍ୟାଗିଲଜ୍ଜ—ଶ୍ଵି)

ଲଜା ଦାତା—ସ. ବିଶ. ପୂ— (ଲଜା+ଦାତା)—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତ ଅନ୍ୟ
Lajjā dāta ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଲଜିତ କରୁଏ—Putting another
(ଲଜାଦାତୀ—ଶ୍ଵି) to shame or humiliation.

ଲଜା ଦୂର କରିବା—ଦେ. କି—୧ । (କିମେ) ଲଜା ତ୍ୟାଗ କରିବା—
Lajjā dūra karibā ୧. To cast off shyness.

ଲଜା ଦୂର କରା ୨ । (ଅନ୍ୟର) ଲଜା ନିବାରଣ କରିବା (ଦେଖ)
ଲଜାଦୂର କରନା ୨. Lajjā nibāraṇā karibā (See)

ଲଜା ଦେବା—ଦେ. କି—ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଲୋକମାଜରେ ଲଜିତ
Lajjā deibā କରୁଇବା—To put another to shame
ଲଜାଦେବା ଲଜା ଦେବା in the eyes of the public;
to humiliate.

ଲଜା ଧରମ—ଦେ. ବି. (ସ. ଲଜା ଧର୍ମ)—ଲଜା ଧର୍ମ (ଦେଖ)
Lajjā dharama Lajjā dharma (See)

ଲଜା ଧରମ ଲଜା ଧରମ
ଲଜା ଧର୍ମ—ସ. ବି (ଶ୍ଵା ତତ୍ତ୍ଵ; ଲଜା+ଧର୍ମ)—ଲଜାଶୀଳତା; ସାଧାରଣରେ
Lajjā dharma ଲଜାପୁରୁଷଭାବ—Modesty.

ଲଜା ଧ୍ୟାସ—ସ. ବି (ଶ୍ଵା ତତ୍ତ୍ଵ; ଲଜା+ଧ୍ୟାସ)—ମନରୁ ଲଜାରୁଧ୍ୟାବର
Lajjā dhwamsa ପଞ୍ଚୁଣ୍ଣ ବିଲାପ—The disappearance
(ଲଜା ନାଶ—ଅନ୍ୟରୂପ) of the feeling of shame
or modesty

ଲଜାନତା(ମ୍ର) —ସ. ବିଶ (ଶ୍ଵା ତତ୍ତ୍ଵ; ଲଜା+ଅନ୍ୟତା; ଅନ୍ୟମ୍ର)—
Lajjānata(mra) ୧ । ଲଜା ଯୋଗୁଁ ତଳକୁ ପୋତ
(ଲଜାବକତ, ଲଜାବକମ୍ର—ଅନ୍ୟରୂପ) ହୋଇ ଯାଇଥିବା (ମୁଣ୍ଡ
[ଲଜାବକା(ମ୍ର), ଲଜାବକତା(ମ୍ର)]—ଶ୍ଵି] ବା ମୁଣ୍ଡ)—

1. (Head) Downcast or hanging
down through shame.

୧। ଲକ୍ଷା ଯୋଗୁଁ ପାଦାର ମୁହଁ ଲେବୁ ନତ ହୋଇଆଏ—
2. (a person) With the face downcast
through modesty or shame.

ଲକ୍ଷା ନିବାରକ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ଉପପଦ ତତ୍; ଲକ୍ଷା+ନିବାରକ) —
Lajjā nibāraka ସେ ବା ଯାହା ମନୁଷ୍ୟର ଲକ୍ଷାରୁ ବଜା
(ଲକ୍ଷାନିବାରକା—ସୀ) କରେ—Saving a person
from being put to shame or becoming
bashful.

ଲକ୍ଷା ନିବାରଣ—ସ. ବି (ଅସ୍ତ୍ରୀ ତତ୍; ଲକ୍ଷା+ନିବାରଣ) —ଲକ୍ଷାରୁ
Lajjā nibāraṇa ମନୁଷ୍ୟର ରଖା ବରବା—The
preventing of a person from being
ashamed. ସ. ବିଶ (ଲକ୍ଷା+କି+ବୁ ଧାରୁ ଶିଳ୍ପୀ+
କରୁଥିଥିଲା)—ଲକ୍ଷାନିବାରକ (ଦେଖ)-Lajjānibāraka
(See) ଦେ. ବି. (କାରଣ, ଏ ଲୁଗା ରୁଣେ ଲେବଙ୍କ ନମୁନା-
କନିତ ଲକ୍ଷାରୁ ନିବାରଣ କରନ୍ତି)—ତନ୍ଦ୍ରବାୟୁ ତାରର
ପ୍ରାପ୍ତବିଶେଷ—A family title of some
weavers.

ଲକ୍ଷାନିବାରଣ ବାନା—ଦେ. ବିଶ (ଲକ୍ଷାନିବାରଣ ଅଟେ ବାନା ଯାଦାରି)
Lajjānibāraṇa bāna —ଲକ୍ଷାନିବାରକ ବୋଲି ପ୍ରସିଦ୍ଧ(ବିଜ୍ଞାନ)
ଲଜ୍ଜା ନିଵାରକ Famous for preventing a person
ଲଜ୍ଜା ନିଵାରଣ କରନେବାଲା from being put to shame
or humiliation. [ଭ—ଲକ୍ଷା ନିବାରଣ-
ବାନା—ତ୍ରୁଟି ଭଗବାନ । ରଧାକାଥ ବେଣୀତହାର ।]

ଲକ୍ଷାନ୍ତି—ସ. ବିଶ (ଶ୍ଵରୀ ତତ୍; ଲକ୍ଷା+ଅନ୍ତି)—୧। ଲକ୍ଷିତ—
Lajjān̄wita 1. Ashamed. , ୨। ଲକ୍ଷାତ୍—2. Bash-
(ଲକ୍ଷାନ୍ତା—ସୀ)

ଲକ୍ଷା ପାଇବା—ଦେ. କି—୧। ଲକ୍ଷିତ ହେବା—1. To be
Lajjā pāibā ashamed. , ୨। ଲୋକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅବମାନିତ
ଲଜ୍ଜା ପାଇସ୍ଥ ହେବା—2. To be publicly dis-
honoured or humiliated or put to
shame.

ଲକ୍ଷାପ୍ରଦ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ଲକ୍ଷା+ପ୍ରଦ+ଦା ଧାରୁ+କରୁଥିଲା)—
Lajjāprada ଲକ୍ଷାଜନକ (ଦେଖ)—Lajjājanaka.(See)
(ଲକ୍ଷାପ୍ରଦା—ସୀ)

ଲକ୍ଷାବଣ୍ଡ—ସ. ବି. ସୀ—ଲକ୍ଷାତ୍ (ଦେଖ)—Lajjāt̄. (See)
Lajjābat̄ ସ. ବିଶ. ସୀ—ଲକ୍ଷାବାନ୍ଦ, ଶକ୍ତର ଶ୍ଵାଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Lajjāban̄.

ଲକ୍ଷାବନତ ମୁଖ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ବନ୍ଦୁତ୍ତିତ୍; ଲକ୍ଷାବନତ+ମୁଖ)—
Lajjābanata mukha ଲକ୍ଷାଯୋଗୁଁ ଅଧୋମୁଖ—
[ଲକ୍ଷାବନତମୁଖ— ଅନ୍ୟରୂପ] Drooping down the head
(ଲକ୍ଷାବନତମୁଖ—ସୀ) through shame or
modesty.

ଲକ୍ଷାବନ୍ତ—ଦେ. ବିଶ—ଲକ୍ଷାଶାଳ—Bashful. [ଭ—ଲକ୍ଷାବନ୍ତ
Lajjābanta ହୋଇଣ ନିର୍ଜ୍ଞ କଥାରୁ । ବୃଦ୍ଧିଷିଂହ.
ଲଜ୍ଜାମ୍ବନ୍ତ ଲଜ୍ଜାବନ୍ତ ମହାଭରତ ଭବ୍ୟଯୋଗ ।]

ଲକ୍ଷାବନ୍ତ—ସ. ବିଶ (ଲକ୍ଷା+ଅବନ୍ତ) —ଲକ୍ଷାକର (ଦେଖ)
Lajjābanta Lajjākara. (See) (Apte)

ଲକ୍ଷାବନ୍ତ—ସ. ବି. ପୁଂ (ଲକ୍ଷାବନ୍ତ ଶବ୍ଦ, ଲକ୍ଷା+ଅଛି ଅର୍ଥରେ
Lajjābanta ବନ୍ତ; ଏମା-୧ବ୍) —ଲକ୍ଷାଶାଳ; ଲକ୍ଷା;
(ଲକ୍ଷାବନ୍ତ—ସୀ) ଲକ୍ଷାବନ୍ତ—Modest; coy, bashful.

ଲକ୍ଷା ବରମ—ଦେ. ବି (ସ. ଲକ୍ଷା+ବ୍ରମ) —ଲକ୍ଷା ବ୍ରମ (ଦେଖ)
Lajjābharama Lajjā bhrama. (See)

ଲଜ୍ଜା ଶର୍ମ—ଲଜ୍ଜା ଶର୍ମ

ଲକ୍ଷାବ୍ରମ—ସ. ବି (ବ୍ରମଚର) —ଲକ୍ଷା ଓ ସଖାନ; ଲକ୍ଷା ସମ୍ମ—
Lajjābhrama Modesty and respectfulness.

ଲକ୍ଷା ବହିତ—ସ. ବିଶ(ଶ୍ଵରୀ ତତ୍;ଲକ୍ଷା+ବହିତ) —ଲକ୍ଷାଶୂଳ୍ୟ (ଦେଖ)
Lajjā rahita Lajjāśūnya. (See)

[ଲକ୍ଷାବହିତ—ସୀ]

ଲକ୍ଷାତ୍—ସ. ବିଶ (ଲକ୍ଷା+ଶାଳାର୍ଥେ ଅଛି) —ଲକ୍ଷାଶାଳ (ଦେଖ)—
Lajjālu Lajjāśīla, (See) ସ. ବି—ଲକ୍ଷାତ୍ତା ଲତା; ଲକ୍ଷା-

ଲକ୍ଷାତ୍ତାଲତା } ଲକ୍ଷାତ୍ତାଲତା } ଲକ୍ଷାତ୍ତାଲତା—A sensitive
ଲକ୍ଷାତ୍ତାଲତା } ଅନ୍ୟରୂପ } plant; Mimosâ Pudica,
ଅନ୍ୟ ସ. ନାମ—କନିଷ୍ଠ, କେପାଦା, ପମୀପଦା, ଶୁଦ୍ଧା,
ଶବ୍ଦପଦିକା, ସକୋତିଳା, ଅଦ୍ଵା, ସମଜା(ସୀ),
ନମସ୍କାର, ପ୍ରସାରଣୀ, ସ୍ପ୍ରଗଣ୍ଠା,
ଗଣ୍ମାଳକା, ଲକ୍ଷା, ଲକ୍ଷିତ୍,
ଶୁଦ୍ଧାଲକ୍ଷା, ଅସ୍ତ୍ରେରାଧନ,
ରକ୍ତମଳା, ଲକ୍ଷାବନ୍ତ,
ଲକ୍ଷାଶାଳ, କାମ୍ପମଳା, ସୁବସା,
ପ୍ରକାର ଲକ୍ଷାତ୍ତ ଲତା ଅଛି, ତାହାର
ଶୁଦ୍ଧାଲକ୍ଷାକା, ମହାଶୁଦ୍ଧା,
ଗଣ୍ମକାଳୀ, ବଣିମା, ମହୋଷଧ,
ବାରହକାଳୀ ।

ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରକାର ଲକ୍ଷାତ୍ତାଲତା
ପାଣିକୁଳରେ ଜାହେ । ତହିଁରେ
କଣ୍ଠ କଥା ନ ଆଏ । ତାହାର ପଦ ଓ

ଲଜ୍ଜାତ୍ତାଲତା, ଲକ୍ଷାବନ୍ତ
ଲଜ୍ଜାତ୍ତାଲତା, କାମ୍ପମଳା, ସୁବସା,
ପ୍ରକାର ଲକ୍ଷାତ୍ତ ଲତା ଅଛି, ତାହାର
ଶୁଦ୍ଧାଲକ୍ଷାକା, ମହାଶୁଦ୍ଧା,
ଗଣ୍ମକାଳୀ, ବଣିମା, ମହୋଷଧ,
ଲକ୍ଷାତ୍ତ ବୈପରୀତ୍ୟ କହନ୍ତି ।

ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରକାର ଲକ୍ଷାତ୍ତାଲତା
ପାଣିକୁଳରେ ଜାହେ । ତହିଁରେ
କଣ୍ଠ କଥା ନ ଆଏ । ତାହାର ପଦ ଓ

ଲଜ୍ଜାତ୍ତାଲତା, ଲକ୍ଷାବନ୍ତ
ଲଜ୍ଜାତ୍ତାଲତା, କାମ୍ପମଳା, ସୁବସା,
ପ୍ରକାର ଲକ୍ଷାତ୍ତ ଲତା ଅଛି, ତାହାର
ଶୁଦ୍ଧାଲକ୍ଷାକା, ମହାଶୁଦ୍ଧା,
ଗଣ୍ମକାଳୀ, ବଣିମା, ମହୋଷଧ,
ଲକ୍ଷାତ୍ତ ବୈପରୀତ୍ୟ କହନ୍ତି ।

ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରକାର ଲକ୍ଷାତ୍ତାଲତା
ପାଣିକୁଳରେ ଜାହେ । ତହିଁରେ
କଣ୍ଠ କଥା ନ ଆଏ । ତାହାର ପଦ ଓ

ଲଜ୍ଜାତ୍ତାଲତା, ଲକ୍ଷାବନ୍ତ
ଲଜ୍ଜାତ୍ତାଲତା, କାମ୍ପମଳା, ସୁବସା,
ପ୍ରକାର ଲକ୍ଷାତ୍ତ ଲତା ଅଛି, ତାହାର
ଶୁଦ୍ଧାଲକ୍ଷାକା, ମହାଶୁଦ୍ଧା,
ଗଣ୍ମକାଳୀ, ବଣିମା, ମହୋଷଧ,
ଲକ୍ଷାତ୍ତ ବୈପରୀତ୍ୟ କହନ୍ତି ।

ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରକାର ଲକ୍ଷାତ୍ତାଲତା
ପାଣିକୁଳରେ ଜାହେ । ତହିଁରେ
କଣ୍ଠ କଥା ନ ଆଏ । ତାହାର ପଦ ଓ

ଲଜ୍ଜାତ୍ତାଲତା, ଲକ୍ଷାବନ୍ତ
ଲଜ୍ଜାତ୍ତାଲତା, କାମ୍ପମଳା, ସୁବସା,
ପ୍ରକାର ଲକ୍ଷାତ୍ତ ଲତା ଅଛି, ତାହାର
ଶୁଦ୍ଧାଲକ୍ଷାକା, ମହାଶୁଦ୍ଧା,
ଗଣ୍ମକାଳୀ, ବଣିମା, ମହୋଷଧ,
ଲକ୍ଷାତ୍ତ ବୈପରୀତ୍ୟ କହନ୍ତି ।

ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରକାର ଲକ୍ଷାତ୍ତାଲତା
ପାଣିକୁଳରେ ଜାହେ । ତହିଁରେ
କଣ୍ଠ କଥା ନ ଆଏ । ତାହାର ପଦ ଓ

ଲଜ୍ଜାତ୍ତାଲତା, ଲକ୍ଷାବନ୍ତ
ଲଜ୍ଜାତ୍ତାଲତା, କାମ୍ପମଳା, ସୁବସା,
ପ୍ରକାର ଲକ୍ଷାତ୍ତ ଲତା ଅଛି, ତାହାର
ଶୁଦ୍ଧାଲକ୍ଷାକା, ମହାଶୁଦ୍ଧା,
ଗଣ୍ମକାଳୀ, ବଣିମା, ମହୋଷଧ,
ଲକ୍ଷାତ୍ତ ବୈପରୀତ୍ୟ କହନ୍ତି ।

ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରକାର ଲକ୍ଷାତ୍ତାଲତା
ପାଣିକୁଳରେ ଜାହେ । ତହିଁରେ
କଣ୍ଠ କଥା ନ ଆଏ । ତାହାର ପଦ ଓ

ଲଜ୍ଜାତ୍ତାଲତା, ଲକ୍ଷାବନ୍ତ
ଲଜ୍ଜାତ୍ତାଲତା, କାମ୍ପମଳା, ସୁବସା,
ପ୍ରକାର ଲକ୍ଷାତ୍ତ ଲତା ଅଛି, ତାହାର
ଶୁଦ୍ଧାଲକ୍ଷାକା, ମହାଶୁଦ୍ଧା,
ଗଣ୍ମକାଳୀ, ବଣିମା, ମହୋଷଧ,
ଲକ୍ଷାତ୍ତ ବୈପରୀତ୍ୟ କହନ୍ତି ।

ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରକାର ଲକ୍ଷାତ୍ତାଲତା
ପାଣିକୁଳରେ ଜାହେ । ତହିଁରେ
କଣ୍ଠ କଥା ନ ଆଏ । ତାହାର ପଦ ଓ

ଏ ଗରୁରେ ଶତକତ୍ତା ୧୦ ଭାଗ କଷାୟ ଧାରୁ (Tannin)
ଅଛି । ଏଥର ଜାଗର ଚୁଣ୍ଡିକୁ ହରବକସ ସଫେ ପିପାଇଲେ
ବଳ କାଳୀ ହୁଏ—ହ. ଧ)

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶରମ—ସାଦେ. (ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ପା. ଶରମ; ଏକାର୍ଥକ ସବଠର)–
Lajjā śarama ଲକ୍ଷ୍ମୀ—Shame.

ଲଜ୍ଜା ଶରମ ଲଜ୍ଜା ଶରମ,

ଲକ୍ଷ୍ମୀଶୀଳ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁବୀହି; ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ଶୀଳ)—ଲକ୍ଷ୍ମୀଶୀଳ;
Lajjāśīla ଲକ୍ଷ୍ମୀଶୀଳ; ସେ ସବଦା ଲକ୍ଷ୍ମୀ କରେ—Modest;
(ଲକ୍ଷ୍ମୀଶୀଳ—ଅନ୍ୟରୂପ) shy; coy; bashful.
(ଲକ୍ଷ୍ମୀଶୀଳା, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶାନ୍ତି—ସା) (ଲକ୍ଷ୍ମୀଶୀଳତା—ଦିଶେୟ)

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶୂନ୍ୟ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (*ସା ତତ୍; ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ଶୂନ୍ୟ)—ଶିର୍ଦ୍ଦୂ;
Lajjā śūnya ଅଲୁତୁଳ—Shameless; immodest.
(ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶୂନ୍ୟତା, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ରହିବା, ଲକ୍ଷ୍ମୀଶୂନ୍ୟ—ସା)
(ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶୂନ୍ୟତା, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସହିତ, ଲକ୍ଷ୍ମୀଶୂନ୍ୟତା—ବି)

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସମ୍ମ—ସ. ବ. (ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ସମ୍ମ)—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ସମ୍ମାନ—
Lajjā sambhrama Modesty and regard; modesty and respectfulness.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପର୍ଶ—ସ. ବ. (ବୈଦ୍ୟକ) (ବହୁବୀହି)—ଲକ୍ଷ୍ମୀତୁ (ଦେଖ)
Lajjā sparsa Lajjātu (See)

ଲକ୍ଷ୍ମୀତ—ସ. ବିଶ (ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ସ୍ଵାର୍ଥୀ. ଇତ)—୧। ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁକୁ—
Lajjita 1. Ashamed. , । ଲକ୍ଷ୍ମୀଶୀଳ—2. Modest;
ଲଜ୍ଜାର ଲଜ୍ଜିତ shy. ଗ୍ରା. ବିଶ—ଲକ୍ଷ୍ମୀତନକ—Shame-
ଲାଜ ଲଜ୍ଜିତ ful. ଗ୍ରା. ବି—ଲକ୍ଷ୍ମୀ—Shame. [ଇ—ଶୁଣି
ତା ଲକ୍ଷ୍ମୀତେ କିତେହୁଁସ୍ତ ମୋଖୁ ମତେ ମତେ ଘର୍ହିଲାତ
ରସ କେତେ ହେ । ରଞ୍ଜ. ପ୍ରେମସ୍ଥାନିଧି]

ଲକ୍ଷ୍ମୀରୀ—ସ. ବ. (ବୈଦ୍ୟକ)—ଲକ୍ଷ୍ମୀତୁ (ଦେଖ)
Lajjirī Lajjātu (See)

ଲକ୍ଷ୍ମୀୟ—ସ. ବ. (ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଧାରୁ+ଭାବ. ସାଥୀ. ଅଥ)—ଲକ୍ଷ୍ମୀ (ଦେଖ)
Lajjāyī Lajjā (See)

ଲଞ୍ଛ—ବୈଦ୍ୟେ. ବ. (ଇଂ) —ଗ୍ରେଟ ବୋଟ; କୌବା—
Lañch ଲଙ୍କ ଲଞ୍ଛ Launch.

[କ୍ର—ଜାହାକ ଓ ବୋଟ ଅପେକ୍ଷା ଲଙ୍କ ଗ୍ରେଟ; ଯେଉଁ ଲଙ୍କ
ବାଷ ଦ୍ୱାରା ବଳିତ ତାକୁ ଶ୍ଵିମ୍ ଲଙ୍କ ଓ ମଟର ପନ୍ଥ ବୁଲିତ
ଲଙ୍କ ମଟର ଲଙ୍କ ବୋଲିଯାଏ ।]

ଲଞ୍ଜା—ସ. ବ—୧। ଉପହାର—1. A present (Apte).
Lañcha ୨। ଉତୋତ; ଲଞ୍ଜ—2. Bribe (Apte).

[କ୍ର—ଓଡ଼ିଆ ‘ଲଞ୍ଜ’ ଶବ୍ଦ ଏହି ‘ଲଞ୍ଜ’ ଶବ୍ଦର ଅପରିଷ୍ଠ
ବୁପ ।]

ଲଞ୍ଜା(ଧାରୁ)—ସ—୧। କଳ୍ପ ଦେବା—1. To be strong.
Lañj (root) ୨। ଭର୍ତ୍ତା କରିବା—2. To rebuke or
[ଭର୍ତ୍ତା(ଧାରୁ)—ଅନ୍ୟରୂପ] ide. ୩। କିମା କରିବା—

3. To blame. ୪। ଭାଜିବା—4. To roast;
to fry (Apte). * । ବେଷ୍ଟନ କରିବା—
5. To surround.

ଲଞ୍ଜ—ସ. ବ. (ଲଙ୍ଜ ଧାରୁ—ବଚ୍ଚ ଦେବା, ବେଷ୍ଟନ କରିବା
Lañja ରତ୍ନାଦିତ୍ତକର୍ତ୍ତେ. ଅ)—୧। ପାଦ; ଦରଶ—

1. Leg; foot. ୨। (+ କରଣ. ଅ) କଷା; କଷ;
କଷା—2. Tucked end of a loin cloth; the
end of the loin cloth tucked down
to the back side of the waist. • । ଲଞ୍ଜ,
ଲଙ୍ଜୁଡ଼; ପୁତ୍ର—3. Tail. ୪। ଅନଦ୍ରୁ—4. Sleep-
lessness. * । (+ ଭାବ. ଅ) ଲଞ୍ଜଟ୍ୟ—5. Lech-
ery; adultery. ୭। ସ୍ରୋତୀ—6. Current.
୨। (ସା) ଲକ୍ଷ୍ମୀ (ହ. ଶ. ବିଷବୋଷ)—7. The
Goddess Lakshmi; prosperity affluence.

ଲଞ୍ଜା—ସ. ବ. ଧା (ଲଞ୍ଜ+ଧା. ଅ)—୧। ସ୍ରୋତୀ—1. Current.
Lañjā , । ଲକ୍ଷ୍ମୀ—2. The Goddess of fortune. ୩।

ନିଦ୍ରା—3. Sleep (Apte). ୪। କୁଳଟା ଶ୍ରୀ—
4. An adulteress (Apte). ଦେ. ବ (ସ. ଲଞ୍ଜ)
ନେଜ—୧। ଲଞ୍ଜ, ଲଙ୍ଜୁଡ଼, ପୁତ୍ର—1. Tail. ୨। ଲଞ୍ଜ ତରି;
ଲାମ୍ବୁର(ଲ), ପୁତ୍ର ଧୂମକେବୁ—2. Comet. • । ଗୁଡ଼ର କିମ୍ବ
ନେଜାଲ ତାରା ଭାବରେ ଯୋଡ଼ି ଦିଆ ଯାଇଥିବା ଲମ୍ବ କାଗଜ ଝଣ୍ଟ—
ପୁତ୍ରଳ ତାରୀ 3. A long piece of paper stuck to the
lower end of a paper kite. [କ୍ର—ଦୂରଶ୍ରୀ
କାଗଜ ଏକଟି ଯୋଡ଼ି ଦିଆ ଯାଇଥିଲେ, ସେପରି ପୁତ୍ରଳ
ପାଳା “ଦୋ-ଲଞ୍ଜ” ଶ୍ରୀ କହନ୍ତି ।] ୪। ରଙ୍ଗ—4. Frame-
କାଂଜି—work of twigs for trailing creepers.
(କ୍ର—ସିଲ୍ଲ ଅନ୍ତରୁ ବାବେ,ଲଙ୍ଜା ପିତା ତାଳେ,ପୁତ୍ରଳ ତୋର
ଚଢ଼ି ଫୁଲ । କନବିଶୋର. ଶର୍ମୀଷା ।)

ଲଞ୍ଜା କୁକୁଡ଼ା—ଦେ. ବ (ସ. ଲଞ୍ଜ +କୁକୁଡ଼ା)—ଅମେରିକାଦେଶୀୟ
Lañjā kukurdā ବିଷ୍ଟତ ପୁତ୍ରଳ ଏକପରାର କୁକୁଡ଼ା—

ନେଜାଲ ମୁଗୀ ଯେହ The cock turkey;
(ଲଞ୍ଜାମୁରିଗ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) Meleagris Ocellata.

ଲଞ୍ଜା ଗୁଡ଼—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶର) ବ—ଲଙ୍ଜାଥୁବା ଗୁଡ଼—The kite
Lañjā gurdī having a tail attached to it.

ନେଜାଲ ଦେ. ବିଶ—୧। ପୁତ୍ରଳ—1. Having tail. ୨।
ପୁତ୍ରଳ ବିଷ୍ଟ ପୁତ୍ରଳ—1. Having a spreading
tail.

ଲଞ୍ଜା ତ(ତା)ର—ଦେ. ବ—(ସ. ଲଞ୍ଜ +ତାର)—(ଏଥରେ ଲଙ୍ଜପର
Lañjā ta tār ବର୍ତ୍ତିବ ଅଲୋକ ରେଣ୍ଡା ଥିବାରୁ) ଧୂମକେବୁ—
ନେଜାଲ ତାରା ପୁତ୍ରଳ ତାରୀ Comet.

[କ୍ର—ସନ୍ଦେ ମହାଶୂନ୍ୟ ଲଙ୍ଜାତାର କେ ସେ କାଶିବାରୁ
ଦେଇ ବୁଲ । ବ୍ୟାକାଥ. ଯପାକି ।]

ଲଙ୍ଘା ପାଇ—	ଦେ. ବ.—(ସ. ଲଙ୍ଘା+ପାଇବତ) —ଲଙ୍ଘା ପାଇ; ଲଦୁ।
Lanjā́ pārā	ପାଇ (ଦେଖ) —Lakkā pārā (See)
ଲଙ୍ଘା ପାଇବତ	ଲଙ୍ଘା କଷ୍ଟତର
ଲଙ୍ଘା ମୟୁରୁ[ୟ]ର—	ଦେ. ବ. ପୁ—ବୁଦ୍ଧି ପୁତ୍ରସ୍ତର ଅଣ୍ଟିର ମୟୁର—
Lanjā́ mayū(ya)ra	A peacock (having a spreading tail)
ଲଙ୍ଘା ମୟୁରୁ[ୟ]ର[ସା]-ଶ୍ଵର	[ଲଙ୍ଘା ମୟୁରୁ[ୟ]ର[ସା]-ଶ୍ଵର]
ଲଙ୍ଘା କା—ସ. ବ. ଶୀ—[ଲଙ୍ଘା ଧାରୁ=ରହୁଣା କରିବା + କଣ୍ଠି. ଅବ	
Lanjikā	ଶୀ. ଅ] —ଗଣିବା; ବେଶା—A prostitute.
ଲଙ୍କିତା[ଶାରୁ]—ସ.—୧। ପଳଗା ପ୍ରକାଶ କରିବା; ବାଲଭବ ପ୍ରକାଶ	
Iat̄ (root)	କରିବା—1. To act childishly; to act like a child. ୨। ପିଲ୍ଲକ ପର ବଥା କହିବା; ଦରୋଷ କଥା କହିବା—2. To prattle; to talk like a child (Apte); to lisp. ୩। ବିଜାପ କରିବା—3. To sport. ୪। କାନ୍ଦିବା—4. To cry (Apte). ୫। କହିବା—5. To speak; to talk. ଦେ.
ଲଙ୍କି—	ଦେ. ବ.—ଲଙ୍କି (ଦେଖ) — Lāt̄ (See) ପ୍ରାଦେ—
Lat̄ (ଯାଇପୁର)	ବି.—ଥର—Time. [ଯଥା—ମୁ କେତେ ଲଙ୍କି ଏଠାରୁ ଅସିଲଣି]
ଲଙ୍କି କିଳା(ନି)ର—	ଦେ. ବ. ବିଶ—(ସ. ଲତା)—୧। ଲମ୍ବାବର
Lat̄ kinā(ni)ri	ନତକରେ ଫଟସେ 1. Lengthwise. ୨। ହଠାର ତୁରଁରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିବା ବା ବିଶିବା
[ଲଙ୍କିରି(ଦସ୍ତ୍ର)]—ଅନନ୍ତରୂପ	[ଲଙ୍କିରି(ଦସ୍ତ୍ର)]—ଅନନ୍ତରୂପ] ପ୍ରକାରେ—2. All at once.
ଲଙ୍କି କିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର)	କି—୧। କୌଣସି ପ୍ଲାକରେ ଅଟକି
Lat̄-kibā	1. To be detained at a place.
(ଲଙ୍କି ମିବା—ଅନନ୍ତରୂପ)	୨। ଲୁଣି ମିବା—2. To be come attached; to stick to a place.
ଲଙ୍କି ପଟ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର)	ଅ—୧. (ବୁଲ- ହି. ଲଙ୍କି ପଟ୍— Lat̄-pat̄ ଗୋଲମାଳ) —୧। ଅବ କଷ୍ଟରେ—1. With much difficulty. ୨। ଗୋଲମାଳ— 2. Confusion.
ଲଙ୍କି ପଟ୍ଟି—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର)	ବି.—ଗମ୍ଭୀର—
Lat̄-paṭi	Napkin.
ଲଙ୍କିଲାଳିଟା—	ଦେ. ବ. ବିଶ—(କହୁ କଣ୍ଠିକ କିମ୍ବାପୁତବ)—
Lat̄-la(lā)t̄	(କହୁତ ଲୋକ ହଠାର) ତୁମିରେ ଲମ୍ବ ଦୋର ଶୋଇ ନତନତ ଫଟ ଫଟ ପଡ଼ିବା ପ୍ରକାରେ—(many people at a time to lie down) Prostrate
ଲଙ୍କା—ସ. ବ.—(ଲଙ୍ଘା ଧାରୁ=ରୂପଲଥାଦି ବାଲଭବ ପ୍ରକାଶ କରିବା +	
Lata	ବିକାଶ. ଅ) —୧। ପ୍ରମାଦ ବଚନ; ଅନବହିତ ହୋଇ କଥା କହିବା—1. Foolish and careless talk. ୨। (+କଣ୍ଠି. ଅ) ପାଇଲ କଣ୍ଠି—2. A mad man. ୩। କିମ୍ବାଧ କଣ୍ଠି—3. A fool; a blockhead (Apte). ୪। ରୈର—4. A thief; robber.

ଶୀ (କରଣ- ଅ) ଦୋଷ; ଅପରଧ—5. Fault; defect (Apte) ୬। ଅନର୍ଥ; ଅନିଷ୍ଟ; ଅତିବାହି—	
6. Oppression; injury. ସ. ବିଶ. ପୁ—	
ଲଙ୍କି—Adulterous. ଦେ. ବ.—(ସ. ଲଙ୍କି)—	
୧। ଦୁର୍କଳ ବ୍ୟକ୍ତି—1. A wicked person. ୨। ଲଙ୍କି ବ୍ୟକ୍ତି—2. A lecher. ୩। ଅତ୍ୱା—	
୩. Difficulty; trouble, (ଭ—ତହିର କଳନ୍ତର ଲଙ୍କ ଲଗି ରହିଛି । ପକାରମୋହନ. ଗନ୍ଧିଲା)	
୪। (ସ କଟ) ବୌରୁତ—4. Fun. [ଭ—ଲଙ୍କିଲ ରେ ଲବଣ୍ୟକିଷ୍କବ ପ୍ରୟାମ ଲଙ୍କ—କହୁପୂର୍ବ ସଙ୍ଗିତ ।]	
ନଟପ(ପା)ଟ ଲଟପଟ(ଟାରୀ) *	1. (ସ କଟଥ) ସମାରଲା—
	୫. Worldly concerns; worldly existence. [ଭ—ପେବେ ହୋଇ ସୁହୃଦେବେ ସେ ଦୁର୍ଗେଷ୍ଣାଧନ ଲଙ୍କ—କହୁପୁର୍ବ ମହାଭାବର ଲଟପଟ ବନ ।] ୬। ଗୋକମାଳ; ଧନା; କଞ୍ଚାଳ—
ନଟପଟ	6. State of confusion, [ଭ—ନୋହିରେ ଦୁଷ୍ଟକୁ ରେତାଇ, ଅଖବେ ଲଙ୍କ ନାହିଁ ଅଭୁ—ଦୂଷତ ପ୍ରେମପଞ୍ଚମୁତ ।] ୭। ଶୁରୁ ଦାୟିରୁ—
	7. Grave responsibility.
ଲଙ୍କକ—ସ. ବ. ପୁ (ଲଙ୍ଘା ଧାରୁ=ରୂପଲଥାଦି ବାଲଭବ ପ୍ରକାଶ କରିବା	
Lataka + କଣ୍ଠି. ଅବ)	Lataka + କଣ୍ଠି. ଅବ) —ଅଳ; ଦୁର୍କଳବ୍ୟକ୍ତି; ଅସାଧୁ ବ୍ୟକ୍ତି— (ଲଙ୍କା—ଶୀ) A wicked man; a rogue; a rascal (Apte).
ଲଙ୍କକଣ—ଦେ. ବି (ସ. ଲଙ୍କି ଧାରୁ=କମ୍ପନ)—ଲମ୍ବମାଳ;	
Latakanā	ଝୁଲୁଥବା—Hanging down. ଦେ. ବ—
ଲଟକନ, ଲଟକାନ ଲଟକନ, ଘେଲ	୧। ବିମାନ ଅଦିରେ ଝୁଲୁ ଯାଇଥିବା କାରୁକାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟକ୍ତି କୁନ୍ଦୁ ବାଷ୍ପଖଣ୍ଡ (କଷ୍ଟଣୀ ପରି) ୧. Small bits of wood hung to the edges of furniture. ୨। ଯାହା ଝୁଲୁଥାଏ; ଝୁଲୁ—2. Hangings. ୩। ହାରର ମଣ୍ଡିରେ ତଜୀ, ଲକେଟ ଲକେଟ; ଲଟକନ ଓ ନାବର ଦଣ୍ଡରେ ଓ କାଳର ପାର୍ଶ୍ଵିଅରେ ଝୁଲୁଥବା ଲୁଡ଼ିକା; ଯେଉଁ ଅଳକାର ମାଳ ଝୁଲୁଥାଏ; ଲବେଦୁ—3. Pendants (in ornament); hanging locket. ୪। ପାଇ ବା ଶୋପିରେ ଲମ୍ବଥିବା ଗୁଛ ବା ଭୁଣ୍ଡ ମାଳ—4. Tassels hanging from turbans or caps. ୫।
ଲଟକନ	ନଟକାନ ବିଦେଶୀୟ କୁନ୍ଦୁ ଧୃଷ-ତରୁବିଶେଷ—5. A flower tree; Bixa Orellaea. [କୁ—ଏହା ଆମେରିକାରୁ ଏ ଦେଶକୁ ପ୍ରାୟ ୩୦୦ ବର୍ଷ ହେଲେ ଆମାର ହୋଇଅଛି । ଦିନି ରାତରେ ଏହା କହୁତ ଦେଖାଯାଏ । ପଦ ବଡ଼; ପୁଲ ଧଳା ଓ ନାଲିଦେଦରେ ଦୁଇପ୍ରକାର । ବର୍ଷା ଶେଷରେ ଗଛରେ ପୁଲ ଧରେ । ପୁଲରେ ୨୦୦ ଟା ପାଖୁଡ଼ା । ପାଇ ବାଙ୍ଗା ପର । ପାଇ ପାତରେ ପାଟିଯାଏ ।

ନାଟୀ ଚୁକା, ଲେଟୀ ଚୁକା, ଲେଠୀ ଚୁକେ ଯାଉୟା 3 Release from
ଲଟପଟ ହୁଟନା a grave responsibility.

ଲଟପଟ—ଦେ. ବିଶ (ସ. ଲୁଣ ଧାରୁ ବା ଲଟ୍ ଧାରୁ) —୧। ଧୂଳ
Laṭapaṭa ବା କାହୁ ଅ ବୋଲି ହୋଇଥିବା; ସରସ—
ଶୁ(ଲୁ)ଟପୁଟ ଲଟପଟ, ଲଦବ(ଫ)ଦ 1. Smeared (with dust
or mud) all over the body. [ଭ—କୁଣ୍ଡ
ପୋଖରୀ ପଦରେ ପଡ଼ି ଲଟପଟ ଦେଉଥିଲେ—
ପଞ୍ଜାରମୋହନ, ଛାମାଣ ଆଂଶୁଷ ।] ୨। କାହୁଅରେ
ବା ଧୀରେ ବା ଲକରେ ବିଶେଷତାବରେ ଗୋଲାଇ
ହୋଇଥିବା—2. Bedaubed with mud or
gum or slime. ୩। (ଜଞ୍ଜାଳରେ) ଜଢ଼ିତ—
3. Entangled. [ଭ—ହେବାରୁ ଭୁମୁ ସ୍ପେନ୍ଡେ
ଲଟପଟ, ଭିତମ ପକ୍ଷ ଶବ୍ଦବାର ଘଟ—କବ୍ୟୁର୍ଯ୍ୟ
ସ୍ମୀତ ।] ୪। କାହୁଅ ଓ ପଙ୍କରେ ଲୁଣିତ—
4. Wallowing in mud or dust. ଦେ. ବ—
୧। ଅଢୁଆ; ଜଞ୍ଜାଳ; ଗୋଲମାଳ— 1. Complica-
tion. ୨। ଅସକ୍ରିୟ; ଦୂଇତଣକ ଧରେ ପ୍ରଣୟ-
ଜନିତ ସମ୍ବନ୍ଧ—2. Attachment due to
love.

ଲଟପଟିଆ—ଦେ. ବିଶ—୧। କାହୁଅ; ଧୀର, ପଦ ବା ଧୂଳ ବୋଲି
Laṭapatiā ହୋଇଥିବା—1. Smeared or bespattered
ଶୁ(ଲୁ)ଟପୁଟ ଲଦବଦିଆ with mud, slime etc.
ଲଟପଟେ ଲଟପଟିଆ ୨। ଗୋଲମାଳିଆ—2. Intricate;
ଚିଟଚିଟ(ଟେ) ଚିଟପିଯି complicated. ୩। ଅଠାକା—
3. Gummy. ୪। କାହୁଅ; ଲାକାମୟ—4. Slimy.
ଲଟପରମ—ବୈଦେଶୀ ବ—(ରଙ୍ଗରେଇ ଶବ୍ଦର ଅଶୁକ ଉଚାଶେ)—
Laṭa pharam ରେଳ ପ୍ରେସନର ପ୍ରିଣ୍ଟର୍—The
ଅୟାଟଫର୍ମ୍ ପ୍ଲେଟଫାରମ platform of a Railway station.
[ଭଟ ପ(ପା)ର୍ମ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ଲଟର—ସ. ବିଶ. ପୁ—ସୁଲବଣ୍ଣ; ସୁନ୍ଦର—Graceful; beauti-
ful; lovely (Apte).
Laṭabha (ଲଟର—ସି) Laṭabha (ଲଟର—ସି)
ଲଟର ପଟର—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଲଟ୍ ଧାରୁ) —୧। ଲଟପଟ; ଭୁଲିରେ
Laṭara patara ଗଡ଼େଇ ତଡ଼େଇ ହୋଇଥିବା—
ଲଟରପଟର ଲୋଟପୋଟ 1. Wallowing on the ground.
୨। ଲଟପଣ୍ଡା (ଦେଶ)—2. Laṭapatiā (See).

ଲଟର—ଦେ. ବିଶ—(ସ. ଲତା ବା ଲଟିଲ)—ଲଟିଲ; ଗୋଲମାଳି;
Laṭarā ଅଢୁଆ—Intricate; complicated. ଦେ. ବ—
ଗୋଲମେଲେ ଲଟପଟିଆ ଲଟ ରତ୍ୟାଦି (ଦେଶ)—Laṭa
ଲେଟୀ, ନ୍ୟାଟୀ, ନାଟୀ ଲଟକ୍ଷଣ etc (See).
ଲଟର—ବୈଦେଶ. ବ (ରଙ୍ଗ. ଲଟକ୍ଷଣ)—ସୁର୍ତ୍ତି; ଅଦୃଷ୍ଟ ଉପରେ ଲର୍ଦର
Laṭari ଲଟରୀ ଲାଟରୀ କର, ପଣ ରଖି ଖେଳବା—Lottery.
ଲଟରେ ପଢ଼ିବା—ଦେ. କି—ଅଢୁଆରେ ପଣିବା; ଗୋଲମାଳକେ
Laṭare pardiba ପଢ଼ିବା—To be involved in

ଲେଠୀର ପଡ଼ା ଲଟପଟମେ ଫଂସନା trouble. (ଲଟରେ ପଢ଼ିବା—
ଅନ୍ୟରୂପ) [ଲଟରେ ପକା(କେ)ଇବା—ସବର୍ମିକରୂପ]
ଲଟ ଲଗା(ଗେ)ଇବା—ଦେ. କି—୧। ଅଢୁଆ ଲଗାଇବା; କୌଣସି
Laṭa lagā(ge)ibā ଗୋଲମାଳ ଅରମ୍ଭ କରିବା—୧. To
ନାଟୀନାମାନ ଲଟକ୍ଷଣାର୍ଥ start complications; to
[ଦିଶ୍ସରେ—ଲଟ ଛୁଟା(ଟେ)ଇବା] create confusion; to
make matters intricate. ୨। ସଞ୍ଜକ ଅରମ୍ଭ

କରିବା—2. To start a connection—
ଲଟଳ(ଲ)ଟ—ଦେ. ଏ—୧ ହଠାତ୍ ଭୂମିରେ ଲମ୍ବାଇବା କା
Laṭa la(ଲା)ଟା ଗୋଲମାଳ ପ୍ରତାରେ—୧. Suddenly (lying
ନତନତ; ପଟପାଟି ଲଟପଟ prostrate on the ground), [ଦ୍ୱା-
ବହୁଲେକ ଭୂମିରେ ଲମ୍ବ ହୋଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ କିମ୍ବା
ଜଣେ ଲୋକ ବହୁ ଥର ଭୂମିରେ ଲମ୍ବ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ,
“ସେମାନେ ଭୁଲିରେ ଲଟ ଲଟ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ” “ସେ
ଲଟ ଲଟ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲୁ”; କୋଲାଯାଏ ୨। ଲଟପଟ
(ଦେଶ)—2. Laṭa patā (See).

ଲଟଳ ପଢ଼ିବା—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ଵର) କି—ପେଣ ବଳୁଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ
Laṭali pardiba କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଗୁଡ଼ର ସୁତା ଭାଜିଯିବାରୁ
ଗୁଡ଼ିଟ ତଳ ଅଭିରୁ ଝୁଇପଢ଼ିବା—(said of a paper
kite when its string snaps) To hang
down; to come down.

ଲିଟା—ସ. ବ—(ଲଟ୍ ଧାରୁ=ଅମରାଦି ଭାବ ପକାଏ କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅ
Laṭā + ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ) —୧। ରୂପୀ କୁଣ୍ଡଳ—1. Ringlet of hair
on the forehead. ୨। କୁସ୍ମ ପୂର୍ବ—2. Sa-
flower. ୩। ଲିଟା କରଣ୍ଡ (ଦେଶ)—3 Laṭa
Karanja (See). ୪। କାମୁକା ସ୍ତ୍ରୀ—4 A lewd
woman. ୫। ପ୍ରାମ୍ପି ଚଟକ; ଗରତାଥାପି—
5 The sparrow. ଦେ. ବ—(ସ. ଲତା)—
ନତା ଲତୀ, ଚେଲ ୧। ଲତା—1 Creeper. ୨। ନିବିଡ଼
ଜଙ୍ଗଳ; ଘନାର୍ଜଙ୍ଗଳ ଲଜ୍ଜଳ—2 Dense forest. [ଦ୍ୱା-
ଦେଶୁ ଅଛନ୍ତି ଅମ୍ବେ ରୂପ ବୁଲି ଲଟା କି ରିଲ ଦେଇଥିଲେ
ଦେହକୁ କୁଟା । କୁଣ୍ଡଳିତ. ମହାଭାରତ. ବିରାଟ]
ନେ(ଶା)ଟା(ଟା) ଲଟପଟୀ ୩। (ସ. ଅନ୍ଧିଷ୍ଠା) ଅନ୍ଧିଷ୍ଠା; ଅନ୍ଧିଷ୍ଠା;
ଅତ୍ୟାବୁର—. Oppression; injury. ୪।
ସମ୍ମୋହ କରଣ—4 Connecting. ପ୍ରାଦେ
(ଅମଲପୁର) କି—ଯାସ—Grass. ଦେ. ବିଶ—ସପୁର୍ବ—
Connected.

ଲିଟା ଅମ୍ବ—ଦେ. ବ. (ସ. ଲତା + ଅମ୍ବ) ଅମରାଦି ବିଶେଷ—1. A
Laṭā amba species of mango tree. whose
branches spread on the ground.
ନତିଆମ, ନତାନେଆମ ଲତିଆଆମ [ଦ୍ୱା—ଏହାର ତାଳ ଶର୍କ୍ର
ମାତ୍ରେ; ଏହା ଲତା ନୁହେ, ବିନ୍ଦୁ ଏହାର ଶାଖାମାନକର
ଲତା ପର ବିଷ୍ଟ ବଣ ଥିବାରୁ ଏହି ନାମ ।] ୨। ଅମ୍ବ

କାଣ୍ଡୁ ଲଟାଳିଆ ବୁଝି ବିଶେଷ—2 Name of a scendent plant producing mango like edible fruits; Willinghbein Edielis.

ଲଟା(ଟେ)ଇବା—ଦେ. ତେ—(ସ. ଲକ୍ଷାସ୍ଥାନ)—୧। (ଅକର୍ମିକ) Latā(ଟେ)ibā (ବୌଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚ ଦଲତା) ବୁଝି ପାଇ ମାହିବା ବା ଅତାମ ଅଟନା ବସୁତ ହେବା—1 (said of creeping plants) To creep; to trail on the ground or on supports. ୨। (ଅକର୍ମିକ) ମିଳାନ ମିଳାନା, ଲଟାନା ଦୂର ବସୁତ ମିଳିବ କରିବା; ଲଟାଇବା—2 To cause two things to meet together. ୩। ଏକ ପଦାର୍ଥକୁ ଅନ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ସଙ୍ଗେ ଗୁଡ଼ାଇବା—3. To entwine a thing with another; to interlace.

ଲଟାଏ—ପାଦେ (ଯାଇଥୁର) ବିଶ ଓ ବି—ଏକବିହା ବକ୍ଷ ହୋଇଥିବା—
Latāe A bundle of. (ସଥା—ଲଟାଏ ଲଇ)

ଲଟା କନିଅର—ପ୍ରାଦେ (ରତ୍ନଜାତ) ତି—ଲଟାଳିଆ ଗୁଲୁ ବିଶେଷ—
Latā kaniara Allamanda shrub. [ତି—ଏହା ଛଇରେ ୩୮ ଦାଢ଼ ବଢ଼େ । ଫୁଲ କନିଅର ଫୁଲ ପରି ଖେଟ ଓ ଦଳଦିଅ ବର୍ଣ୍ଣ; ମେହା ପେହା ହୋଇ ଫୁଟେ । ଏହାର ଡାଙ୍ଗକୁ ବାଢ଼ିବିଲେ ଏହା ନାଲିବର୍ଣ୍ଣ ଦେଖାଯାଏ ।]

ଲଟା କରଞ୍ଜ—ଦେ. ବି—(ସ. କରଞ୍ଜ, ମୁଢ଼ କରଞ୍ଜ)—ଲତା-
Latā karañja
ନାଟୀ କରଞ୍ଜ
କଟକରଞ୍ଜ, କଟକରେଜା
ସ. ନାମ—ଲଟା, ଲଟା,
କଟୁକରଞ୍ଜ, ପୃତିକରଞ୍ଜ,
ଦୁଷ୍ପର୍ଣ୍ଣ, ଘରଖା, ବଙ୍ଗପାଦକ,
ଧନଦାରୀ, କଣ୍ଠା ଫଳ,
କୁବେରାଶୀ, ସୋମ ଚଲ ।
ତେ. କାନ୍ଦୁଟରେଟ୍
ଆ. ଆକ୍ରମକର୍ତ୍ତ
ଥିବା ବାଜର ଶବ୍ଦ ଆପନାଖରେ ଲାଗେ । ଏହାର ପରିବୁ
ଚଟଣି କରି ଖାଆନ୍ତି ଏହାର ଫଳକୁ ଥରୁର କରନ୍ତି ।]

ଲଟା କସି—ଦେ. ବି—ଏକ ପ୍ରକାର ଲଟାଳିଆ ବନ୍ୟ ବୁଝ—
Latā kasi Bridalia Stipuleris (wild tree).

ଲଟା ଗହଳ(ଲି)—ଦେ. ବି—(ସ. ଲତା ବହୁଲିବା)—ପରାବରୁ
Latā gahala(lí) ବେଳୁଳ କରିଥିବା ଅନେକ ଲତା—
ସନ୍ତୁଲତା ଅତ୍ୱ ଲତା A mass of entangled creepers.
[ଲଟା ଗହଳିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ] ଦେ. ବିଶ—(ସ. ଲତା ବହୁଲ)—
ସନ୍ତୁଲାପୁର୍ଣ୍ଣ ବହୁ ଲତାଫୁଲ ଛନ୍ଦ ହୋଇଥିବା—
ଲାଗୁତିଆ Entangled with creepers

ଲଟା ତରିବା—ଦେ. ତେ—(ମେଘ) ପରିବରେ ବୁଲିବା—To roam
Latā charibā or spread on mountains (said of
ଚରା କରା ବରନା clouds). [ତେ—ପରି ଶିଖରେ ଲଟା
ତିର ମେଘ ମହା ଦେଇ ଅଥେ ଧାଇଁ । ନନ୍ଦଶୋଇ,
ନିର୍ଭରଣୀ ।]

ଲଟା ଜଙ୍ଗଳ—ଦେ. ତେ—(ସହଚର) ୧। ଧନ ଅରଣ୍ୟ—
Latā jaṅgala 1. Dense forest. ୨। ଲତାମୟ
ଯୋଜନା ଅରଣ୍ୟ—2. A forest overgrown with
ଫାଟ ଜଙ୍ଗଳ
creepers.

ଲଟା ଝାଟା—ଦେ. ତେ—(ସହଚର) (ସ. ଲତା ଓ ତଟ)—ଅତ୍ୱା
Latā jhatā ତତ୍ତ୍ଵ ହୋଇ ଛନ୍ଦ ହୋଇଥିବା ଗୁଡ଼ିଏ
ଲତାର ଖାଡ଼ ଲତା—Tangled creepers. ଦେ. ବିଶ—
ଲତାପାତା ଲଟା ପଟା (ଦେଖ) —Latāpata (See)

ଲଟାଣ୍ଜି(ଲି)ଆ—ଦେ. ବିଶ—୧। ଲତାମୟ—1. Consisting of
Latāṇḍi(lí)କ ଲତାନିଆ ଲତିଆ
creepers. ୨। ଲତାପର ବୁନ୍ଦାଇ ହୋଇ ଥିବା—2. Entangled
like creepers. ୩। ଲତା ପର; ଲତା ସଦୃଷ ବୁର
ଅତ୍ୱ ମାହିଥିବା—3. Spreading like creepers.

ଲଟା ପଟା—ଦେ. ଥ—ଲଟ ପଟ (ଦେଖ)
Latā pata ଲତା ବେଷ୍ଟିତ ଲତିଆ Latāpata (See)
ଦେ. ବିଶ—୧। ବହୁ ଲତାଫୁଲ ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇ ଅତ୍ୱା
ହୋଇଥିବା—1. Entangled with creepers. ୨। ଛନ୍ଦି ମନ୍ଦି—2. Entangled.
୩। ଗୋଲମାଳା; ଜଙ୍ଗଳ—3. Complicated; intricate;
confused. ଦେ. ବି—ଲତାଅବ ଦ୍ଵାରା ଗୁଡ଼େଇ
ତୁନ୍ତେଇ ହୋଇଥିବା ଅବସ୍ଥା—Entangled condition.
[ତେ—ତ ହାତ ? କଥା ବାଢ଼; ତ କଥା ?
କାଳକୋଳ କଥା—ସହିରେ ଲାଗିବ ଲଟାପଟା—
କାହାରୀର ଲଥା ।]

ଲଟା ପତର—ଦେ. ବି (ସହଚର) (ସ ଲତା ଓ ପତର)—ଲତା ଅଦି—
Latā patara ଲତା ପତା ଲତା ପତର Creepers.
[ଲଟା ପତର—ଅନ୍ୟରୂପ]

ଲଟା ପରୁ—ପ୍ରାଦେ. (ରତ୍ନଜାତ) ବି—ଗୁଣି ବିଦ୍ୟା ବା ତାନ୍ତିକ ଉପାୟ
Latā paru ପ୍ରୟୋଗ ପୂର୍ବ କୌଣସି ଲଟା ବା କଗଳକୁ
ଶାକବା, ଅର୍ଥାତ୍ ଏପର କରିବା ପେ, ଭକ୍ତ କଗଳରେ
ଥିବା ମୁଗାଦି ପଶୁ ଶିକାଶକୁ ଦେଖାଯିବେ, ତନ୍ତ୍ର ଶିକାଶ
ସେ ଜନ୍ମମାନକୁ ଶିକାର କଲା ଦେଲକୁ ଜନ୍ମମାନେ
ଅଦ୍ୟାତ୍ ହୋଇ ଯିବେ—A charm employed to
make a portion of the forest so invul-
nerable that the games (animals) mov-
ing in it will be visible to the hunter
but will not fall to his bow or rifle
when he aims at them.

ଲିଟା ବର—ଦେ. ବ (ସ. ଲତା+ବଟ) —ଲିଟାକିଆ ବରଶୁ—

Latā barā A species of banyan tree with
ଲତାନିଆ ବଟଗାଛ ଲତିଆପର(ଡ) drooping branches.

ଲିଟାବରକୋଳ—ଦେ. ବ —ଦୂର ବରକୋଳ (ଏ ଗର୍ଜର ଡାଳ ଲିଟା)

Latā barakoli ପର ଦୂରରେ ମାଡ଼ିବାରୁ) —A sort of
ଲତାକୁଣ୍ଡ ଲତାପେ(ବେ)ର creeping jujube plant.

ଲିଟା ବେରେକୋଳ—ଦେ. ବ (ସ. ରଷ୍ଣୁକା ଓ ଭୁଲୀ) —ବହାକୁତ୍ତା;

Latā beñenkolī ବାଇଗଣଜାଗ୍ରୂ କଷ୍ଟକମୟିଲାବିଶେଷ-
(ଲିଟାବେରେକୋଳ—ଅନ୍ୟରୂପ)

Solanum Indicum

ସ. ନାମ—ବାର୍ଷିକା, ଫୁଲରାଙ୍ଗା, Solanum Diffusum;

ମହିମା, ମହିଜା, ଦୃହିଜା, ଭୁଲୀ, ହଙ୍ଗୁଳୀ Solanum Trilobatum (Haines)

ରଷ୍ଣୁକା, ସେସା, ମହୋଟ, ଦୁଷ୍ପର୍ଯ୍ୟତୀ, batum (Haines)

ବହୁଫଳ, ପୁଷ୍ପଧା, କଷ୍ଟପକିକା [କ୍ର—ଏ ଲତା ଭୂରିବେ
ବ୍ୟାକୁଡ଼ ବା ବାଢ଼ିରେ ମାଡ଼େ]

ବାରହାନ୍ତା, ଅରହନ୍ତା, କରାଈ
ତେ. କୁକମାଚି, ରସ୍ତା

ଗା. ତେବୁଚୁଣ୍ଡ ପଥ ପର କିନ୍ତୁ ଆକାରରେ
ପା. ଉପ୍ରଗାର, ବାଦଂକଳ୍ କଣ୍ଠ ଖେଳ ଖେଳ ପିଠି

ମ. ଥୋରତୋରଲୀ ପାଶରେ କଷା ଥାଏ
ବୁ ଉପରେରଙ୍ଗଣୀ ଏ ପୁଲ ବାଇଗଣ ପୁଲ

ପର ନାଲକଣ୍ଠୀ । ଏହାର ପଥ ଓ ପଳ କାଷ ସେଗରେ ଓ
ଦସମ୍ବଳ ପାଗଳ ତିଥିରେ କଷାବୁଦ୍ଧ କୁଣ୍ଡ । ଏହା ନାରକ,
ପାଗକ, ହୃଦୟ, ଉତ୍ସମ୍ପର୍ଯ୍ୟ; ଏହା କଷ, ବାସ୍ତ୍ଵ, ମୁଖର
ବିରସତା, ମଳ, ଅବୁଚି, କୁଷ୍ଟ, କୁର, ଶାସ, ଶୁଳ, କାଷ
ଓ ଅଗ୍ନିମାନ୍ୟକାଶକ ।]

ଲିଟାଳ—ଦେ. ବିଶ (ସ. ଲତା) —୧ । ଲତାମୟୁ; ଲତାମୟୁ—

Latāla 1, Consisting of creepers. , । ଲତା
(ଲିଟାକିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) ପର—2. Like creepers. , ।

ଲାତାନିଆ, ଲତାନେ ଲତିଆ ଯାହା ଲତା ପର ମାଡ଼େ—
3. Spreading like a creeper.

ଲିଟାଲିଟି ହେବା—ଦେ. କି (ସ. ଲୁଣିତ) ପରର ଧରିବାର ହେବା ଭୂରି

Latālati hebā ଭୂପରେ ଭୋଲିବା—To hold each
ଜଟାପାତି ହୋତା other and roll on the ground.

ଲେଟାଲେଟି ହୋତା ଲେଟାପଟ ହୋତା

ଲିଟି—ଦେ. ବ (ସ. ଲତାରୁ ହୃଦ୍ରାର୍ଥେ) —ଛୁଟୁ ଲତା—Small

Latī creeper. ପ୍ରାଦେ (ସମଲପ୍ତର) ବ—କଞ୍ଚି—
ଛୋଟ ଲତା ଲତୀ Jungle.

ଲିଟିକା—ପ୍ରାଦେ (ଗଢ଼ିକାତ; ସ. ଲିତିକା) ବ—ଏକାଖକ ଗଛର ପୁଣ୍ଡ;
ଲିଟିକା କୋରେଇ—Clump; grove.

ଲିଟିକୋଳ—ଦେ. ବ (ସ. ନାରିକୋଳ) ଲତିଆ—

Latikāla ନାରକଳ ନାରିକଳ Cocoanut.

ଲିଟି ପଥ—ଦେ. ବ (ସ. ଲତା ଓ ପଥ)—ଲତାପଥ—Leaves and

Latī patra creepers. (ବ—ରମ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେ ରମ

ଲତାପାତା ଲତାପଥର ଲିଟି ପଥ ଶେଷ କର କିଣ୍ଟିରେ
ଶୋଇଲେ । ନାରକଳ, ପିଲାକରସାପୁଣୀ ।)

ଲିଟିକା—ଦେ. କି (ସ. ଲତା) —ଲତାଭାବ—

Latibhā ଲତାନ କୈଲାଗା To creep; to trail.

ଲିଟିବୁଝେ—ପାଦେ (ସମଲପ୍ତର) ବ [ବୁଲ ହ. ଲବୁଝାବେ(ବେ)ର;

Latiburo [ବୁଲବେଇ]—କରକ; ଦୂରବରକୋଳ; ଲିଟି
ବରକୋଳ—A sort of creeping jujube

plant.

ଲିଟି (କୁ) —ଦେ. ବ (ସ. ଲିଟୁ) —୧ । ଦେଉଛିନ୍ତାବ ଗୁରୁର, ଭୂରିରେ ତତ୍ତ୍ଵ
ଲିଟୁ(କୁ) ପର ବୁଲିବାବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା
ଲାଟୁ, ଲାଟିମ ଲାଟୁ ଛାନ୍ତାବାର ମୁନିଆ ଗୋଲକବିଶେଷ—

1. A whirling top. , । କାଢ଼ିନକ କନ୍ଦକ,
ଖେଳବାର ପେଣ୍ଟ—2. A play ball. (ବୁଲୁ—
ମସ୍ତକମାଳ ଲାଟୁ କର, ହରଷେ ଦୂରତ୍ତ ବିହର—
ଜଗନ୍ନାଥ. ଶ୍ରବନାତ ।)

ଲିଟୁଆ—ଦେ. ବିଶ. ସଂ (ସ. ଲିଟୁ=ଶଳ) —୧ । ଲିପ୍ତି—

Latūat 1. Lewed. , । ଅନର୍ଥକାଳ—2 Trouble
(ବୁଲେଇ) some. ପ୍ରାଦେ (କଟକ ସହର)

ଲାଟ୍ରୀଆ ଲାଟ୍ରା ବ—ନାଟୁଆ; ନର୍ତ୍ତକ—Dancer.

ଲିଟୁକ—ସ. ବ (ବେଦ୍ୟକ) —ଲେଇତାଖ ପାଦ (ଦରେବୁଷ୍ଟ ଦୂରବୁଶା)–
ଲିଟୁକା A pot-herb; *Amaranthus Poly-*

gamus.

ଲିଟୁ ଖେଳ—ଦେ. ବ—୧ । ଖେଳୁ ଦ୍ଵାରା ଖେଳ—1. A game

Latū khela with balls. , । ଲିଟୁକୁ ଦର୍ଜି ସାହାସ୍ୟରେ
ଲାଟୁ ଖେଳ ଭୂରିରେବୁଶବାର ଖେଳ—2. A play with
ଲାଟୁ ଖେଳ

the whirling top.

ଲିଟୁ ରେର—ଦେ. ବ—ହରିବଶ କାମକ ଶାକୁଷ୍ଟ ଲକାପୁକ ଗ୍ରହ ବର୍ଣ୍ଣିତ

Latu chori ଶାକୁଷ୍ଟକର ଦୂରଟ ପେଣ୍ଟ ରୁ ବଧା ରେଶେର ନେଇ
ଲାଟୁ ଚୋରୀ ଥିବାର ଅରଗୋପରେ ଶାକୁଷ୍ଟ କୌରୁକ କରିଥିବା

ଲାଟୁ ଚୋରୀ ଘଟଳା ଓ ତଦବଲମନରେ ଲିଖିତ ତେଥ କବି

ଅନକୁଷ୍ଟ ଦାସକର ପଦ୍ୟ ଗ୍ରହ—A small Oriya
poem by poet Dinakrushna describing an incident of Srikrushnas accusation

against Radha that she had stolen his play balls, though she had not actually done so, but which two balls came out of the folds of her dress.

ଲାଟେଇ—ଦେ. ବ. (ସ. ନର୍ତ୍ତକ) —ନର୍ତ୍ତର; ଅରଟରେ କଟା ଯାଇଥିବା

Latei ସୁତାକୁ ଗୁଡ଼େଇ ରଖିବା ପାଇଁ ବନ୍ଦକତୁଳ ଏକାଖକ
ନାଟାଇ କାଟିଯୁଣ୍ଡ ସନ୍ତୁ—A reel. [କ୍ର—ଏଥର ଦେହରେ

ଯିରନୀ, ଲାଟା ଅରଟରୁ ପିଟୁଥୁବା ସୁତା ଗୁଡ଼େଇ ହେଲେ କେଳେ
ଏହା ଗୁରୁଥାଏ ବା ନାତିଲ ପର ଦେଖା ଯାଉଥାଏ
ଏଥୁପାଇଁ ଏପର ନାମ ହୋଇଥାଏ ।]

ଲଟେଇ ପଟେଇ —ଦେ. ବିଶ—ଲଟପଟ (ଦେଖ)

Latei patei **Latapata (See)**

ଲଟୋରା—ଦେ. ବି—ଶାଖାଶ୍ରୟୁଁ କର୍ଗର ପଣ୍ଡିତଶେଷ—Shrike, Latorā Lanius. [ଦ୍ର—ଏମାକର ତୁଳୁ ଦୂଢ଼ ଓ ପାଣ୍ଡିତଶେଷ—ଶାଖାଶ୍ରୟୁଁ କର୍ଗର ତେଣା, ଅଧି ତଳ ଆଡ଼ିକୁ ନନ୍ଦ; ତେଣା ଅପେକ୍ଷା ପୁଣ୍ଡ ଲଟୋରା ଘର୍ଷି; ମୁଣ୍ଡ ବଢ଼; ଏହାକ ବେଳ ଓ ମୁଣ୍ଡ କଳା; ତେଣା ନେନମିଶା ପାଇଁ ସିଥ ଓ ଲୁଙ୍କ କଳା । ଦୁଧ୍ୟା ଓ ଶୈତା ବା କୁଟଙ୍ଗ ଦେବରେ ଏ ପଣ୍ଡି ଦୁଇ ହକାର ଦେଖାଯାନ୍ତି । ଏମାକେ ପ୍ଲାସ୍ଟି ରାଜରେ ପଢ଼ିଆରେ ଆଆନ୍ତି । ଅବକେ ଠାରୁ ନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତିମ୍ବ ପାରନ୍ତି । ୧. ଦୁଧ୍ୟା—୧୩୧୮ ଅନ୍ତାଳ ଘର୍ଷି, ତମ୍ଭୁର ପାଇଁ କଳା, ଉପର ପାଖର ପଣ୍ଡ ନାଚ । ଧୂର ଓ ପୁଣ୍ଡ ଦୃଷ୍ଟିରେ କଣ୍ଠ (Grey shrike; Lanius Lahtora) ୨. ଶୈତା ବା କୁଟଙ୍ଗ—ନନ୍ଦ ଦେଖ ଅନ୍ତାଳ ଘର୍ଷି, ପିଠେ ଖରର—୨. Bay-backed shrike; Lanius Vittatus].

ଲକ୍ଷ - ସ୍ବ. ବି. ପୁ - ଲଟକ (ଦେଖ)

Latta **Lata (See)**

ଲଟ୍ଟା—ଦେ. କି—ଲଠୀ (ଦେଖ)

Lattha **Lathā (See)**

ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ସ. ବ. (ଲହୁ ଧାରୁ=ପୃଷ୍ଠାଦି ବାଳ ଶବ୍ଦ ପ୍ରକାଶ କରିବା +
Laṭwa କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ବ) — ୧। ଅଣ୍ଟ; ଘୋଡ଼ା—1. Horse.
୨। ଲକ୍ଷ୍ମୀ (ଦେଖ) — 2. Laṭu (See) ୩। ରଜିଶୀ
ବିଶେଷ—3. Name of a musical tune. ୪।
ସୂର୍ଯ୍ୟର ସୂର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାର ବିଶେଷ—4. A kind of
tone. * । ବର୍ଣ୍ଣସଙ୍କର ଜାତ ବିଶେଷ—5. Name of
a hybrid caste. ୬। ଲକ୍ଷ୍ମୀଟବ୍ୟକ୍ତି—6. Adulterer.
(ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ସ. କଣ୍ଠ. ପୁ— ଦୁଷ୍ଟବିଚାର—Of bad character.

$\tau = 1$ (ns) and $\tau = 100$ ns (sec)

ଲୁହା—ସ. କ. କୁ. (ଲୁହୁ + କୁ. କ) — ୧। ମୋ କରନ୍ତି (ଦେଖ) ।
Latwā 1. *Lata karañja* (See) ୨ । ଗ୍ରାମୀ ପଟକ
 ପଣ୍ଡି; ଘରଚଟଥ ଚଢ଼େଇ—2. *House-sparrow*.
 • । ମିଷ୍ଟାଳ ବିଶେ—3. A sort of sweet
 meat. ୪ । କୁମର—Black bee. • । ବାଦ୍ୟ ବିଶେଷ
 5. A kind of musical instrument. ୨ ।
 କୁସୁମ ପୂର୍ଣ୍ଣ (ହ. ଶ) — 6. *Safflower*. ୨ । ଅଳକ;
 ଚର୍ଣ୍ଣକୁନ୍ତଳ (ହ. ଶ) — 7. Curls of hair on the
 forehead, ୮ । ଚିତ୍ରତୁଳିକା (ହ. ଶ) — 8. Painter's brush.
 ୯ । ବ୍ୟକ୍ତିଗୁରୁଣୀ ସ୍ତ୍ରୀ (ହ. ଶ) —
 9. An adulteress; unchaste woman
 (Apte). ୧. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଦୂଷତିକା—Dissolute
 (woman).

୧୦—ବେ. ବି—ଲଟ୍ (ଦେଖ)

Lath Lat (See)

ଲଠୀ—ଦେ. ବି. (ସ. ଯଷ୍ଟି; ପ୍ରା. ଲଟ୍ଟୁ)—୧। ଲମ୍ବ ଯଷ୍ଟି—
Lathā 1. Long stick. , । ଲମ୍ବ ମାପ କରିବାର ପଦିକା
(ଲଟ୍ଟୁ—ଅଳ୍ପରୂପ) ବା ଦ୍ରୁ—2. A long pole for
ମାପୀ measuring land. ୩ (ସ. ଅଙ୍କ) ଅଠ—3.Gum.
ଲହୂ, ଜମୀ ପାଦେ. (ମ୍ବଲପୁର) ବି—ଚିକିରେ କୃତା ହୋଇ
ଆଗ୍ନି ପ୍ରେସ୍‌ବ୍ୟକ୍ତ ମହୁଳ; ଚିକିରେ କୃତା ହୋଇଥିବା ମହୁଳ
ମେଖ—A ball of Mahuā pestled with a
dbinkî [ଦ୍ରୁ—ମହୁଳର ରାଶି ମୁଣ୍ଡ ସଙ୍ଗେ ମିଶାଇ
ଚିକିରେ କୁଣ୍ଡଲେ ବାହା ମେଖ ମେଖ ହୋଇଥାଏ ।
ତୋମଳ ହୋଇଯିବାରୁ ଲେକେ ତାକୁ ଜଳଶିଅ ରୂପେ
ଆଥରି ।

କୋ(୧୦)ଇବା—ଦେ. ସି—ସମ୍ପଦ ତ୍ରାଣ ପ୍ରକାର କରିବା—

Lathā(the)ibā To strike with a stick.

लाठीन जठियाना

ଲତା ଖୁରୁଡ଼(ଡୁ) — ପ୍ରାଦେ. (ମୁଖ ଜିହ୍ଵା) ବ—କଶୋର ନଢିଆକୁ
 Lathā khururda(rdu) ହେଉଥିବା ଖୁରୁଡ଼—The
 dried kernel of half-ripe cocoanut.
 [ଦୁ—ଯେଉଁ ଖୁରୁଡ଼ ନଢିଆକୁ ବାତରେ ଦଳର
 ବକାଇଲେ ତହିଁ ପଥର ଅଣ୍ଟାକାର ସ୍ଵର୍ଗ ଶତ୍ରେଇରୁ ସମ୍ମୂଣୀ
 ରୁଷେ ଶବ୍ଦ ନ ଥିବାକୁ ବାହା ଖଚିଖଚି ହୋଇ ବାଜେ
 ନାହିଁ, ତାଇ ଲତା ଖୁରୁଡ଼ କହନ୍ତି ।]

କରା ଲଠି - ହେ, ହି-ଲଠିଆ ଲଠି (ଦେଖ)

Latha lathi Lathia lathi (See)

બાળાણી બાળાણી

କୁଳିଆ - ଦେ. ବିଶ - ଆମିଆ -

Lathālia Gummy; sticky; glutinous.
 लाठी अर्था चिपचिपा, लसलसा

ଲଠୀ—ଡେ. ବି. (ସ. ସଞ୍ଚି; ପ୍ରା. ଲତ୍ତି)—୧। ସଞ୍ଚି—1. Stick;
 Lathi , । ଗୋଟା କାଢି; ୨୦ଙ୍କ—2. A stout stick
 ଲାମୀ ଲାମୀ, ଜାନ୍ତୀ, ଲାତୀଆ lathi, cudgel.

ଲଠିଆଳ—ଦେ. ବ—୧ । ଯଷ୍ଟିଧାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି; ଯଷ୍ଟି ସ୍ଵରଗାୟୁଧ ବ୍ୟକ୍ତି
Lathīāla 1. A man armed with a stick as a
 ନାଚିଆଳ, ଲେଠେଲ ଲାଠୀତ; ବର୍ତ୍ତବାଜ weapon of offence.
 , । ଯଷ୍ଟିଦ୍ଵାରା ପଥ୍ୱକମାନଙ୍କ ଅନ୍ତମଶ କରିବା ଦୟା—
 2. A robber who attacks travellers with
 sticks. ୩ । ଯଷ୍ଟିଦ୍ଵାରା ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପ୍ରହାର କରି
 ଥିଲ ଉପାର୍ଜନ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି—3. A man who
 earns his living by striking persons
 with sticks.

କାନ୍ତିଜୀ—୧୦ ବି—ପରିବର୍ତ୍ତ ସମ୍ପଦ ମାନ୍ୟମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତର ଉତ୍ସବ-

I sthis lathi—**ଲାତି ଗପ**—A fight with sticks.

ଲାତୁରା ଲାତୁରା ଦ୍ୱାରା ସ୍ଵକ୍ଷର ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଥିବା ଅନ୍ତିମ

କେ ପାଇ କାହାର—Fighting with sticks.

ଲଠି ଚଳା(ଲେ)ଇବା—ଦେ. କି—ଲଠି ରୂପରବା (ଦେଖ)

Lathi chalā^{(le)ibh} Lathi bulāibh (See)

ଶାଠି ଚାଲାନ ଲଠି ଚାଲାନ

ଲଠିବାଜ—ଦେ. ବିଶ—ଲଠିହାର ଅଗାତବାଜ—

Lathibaj Striking with a stick or cudgel.

ଲାଟିବାଜ ଲହୁବାଜ

ଲଠି ବାଜୀ—ଦେ. ବି—ଲଠିହାର ମାର ପଟ—

Lathi bājī An affray with the help of sticks.

ଲାଟିବାଜୀ ଲହୁବାଜୀ

ଲଠି ବାଢି—ଦେ. ବି—(ସବର) (ବହୁବର) —ବଡ଼ ଓ ଧାର ସଷ୍ଟି—

Lathi bārdi Sticks big and small.

ଶାଠି ଠେଙ୍ଗା ଲଟି ଡଙ୍ଗା [ଲଠି ଠେଙ୍ଗା—ଅନ୍ଯରୂପ]

ଲଠି ଦୁଲୋ(ଲ୍ଲ)ଇବା—ଦେ. କି—ବିପନ୍ନ ଅକ୍ଷମରୁ ଅଷ୍ଟରଣା କରିବ,

Lathi bulā^{(le)ibh} ପାଇଁ ବିମା ବିଷୟ ଅକ୍ଷମ କରିବା

ଲଠି ଶୁମାନା ପାଇଁ ବୌଧଳ ପୁରୁଷ ସହପ୍ର ଧୃତ ପର୍ବେ ବା ବିଷଦ୍ଵାରୁ

ଉପସ୍ଥିତି ସାତି ବିରିବା—To brandish a

ଲାଟିଘୋରାନ ଲାଟିଘୋରାନ ପାଇଁ ବିରିବା—stick for self defence or attack.

ଲଠି ଲଠି ହେବା—ଦେ ବି—ଲଠି ଲଠି ହେବା—

Lathi lāthi hebā Lāthi lāthi hebā (See)

ଲଠ୍ୟାଧାତ—ଦେ. ବି—(ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ପ୍ରୟୋଗ)—ପଣ୍ଡିତଙ୍କ, ସଷ୍ଟିହାର

Lathyāghātā ପ୍ରହାର—Blow with the stick.

ଲଠ୍ୟାଧାତ ଲଠ୍ୟାଧାତ

ଲଠୋଷଧ(ଧ୍ୟ) —ଦେ. ବି—(ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ପ୍ରୟୋଗ)—(ବିବୋର୍ଦ୍ଦ୍ଵାରା)

Lathyauśadha(dhi) ପଦ୍ମ ବା କର୍ମକାଷା ପରି ପ୍ରସତ

ସଷ୍ଟି ସହାର ରୂପ ଭିନ୍ଧ—(Ironical) Stick used

as a medicine against an enemy. (ଯଥା—ମୂର୍ଖୀତ ଲଠୋଷଧଃ । ଲଠୋଷଧ ରେ ଟାବା ଦେବ ।)

ଲଡ଼ୁ (ଧାରୁ)—ସ.—୧. ଫିତ ହେବା—1. To vibrate;

Lard^(root) କ୍ଷେବା—2. To tremble.

ଦୋହରିବା—3. To shake to and fro.

ଉତ୍ତର୍ଣ୍ଣିତ ହେବା—4. To be anxious or restless.

*। ହୁଲିବା—5. To hang down; to be sus-

pended. ୬। ସ୍କୁଲାହ ଲକର କରିବା—6. To

rear up (children).

ଲଡ଼ୁ(ର୍ଦ୍ର) —ଦେବ ବ. (ର୍ଦ୍ର) —ରଂଲଣ୍ଟର ସମ୍ମାନ ଦଶୀୟ କରିବାର

Lard^(rd) ମାନଙ୍କର ଉପାଧ ବିଶେଷ—Lord, (a title of

ଲଡ଼ୁ ଲାଡ଼ [ଲେଡ଼ି—ସି] landlords in England).

[ବି—ଲଡ଼ୁ ଉପାଧାରୀ ଅଧିକାର ନାମର ପୁରୁଷରେ

(ଯଥା—Lord Ripon ବା Lord of Ripon.)

ବିମା ଉତ୍ତର୍ଣ୍ଣିତ ବିଶର ବା ଉତ୍ତିଦାରର ବା ବାସପୁରୀକର

ନାମ ପୁରୁଷରେ ଏହି ଶବ୍ଦ ବିଷଦ୍ଵାରୀ ହୁଏ । ଏହି ଉପାଧ୍ୟ

ରଂଲଣ୍ଟର କରିବାରମାନଙ୍କ ବିଶମତ ଉପାଧ ଅଟେ । କିନ୍ତୁ

ବିଶେଷ ବିଶେଷ ବ୍ୟକ୍ତିକ ମଧ୍ୟ ବିଲାର ବା ଉପାଧ

ଦିଅନ୍ତି । ଭାରତୀୟ ବାକୀ ମଧ୍ୟ ରଂଲଣ୍ଟର ବାକୀ ଏ

ଉପାଧରେ ଉତ୍ତର୍ଣ୍ଣିତ କରିବାର ସୁଷ୍ଟି କର କାରିଷ୍ଟାର ସ୍ତରୀୟ ଶା ସତେଶନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସତ ସିଦ୍ଧକୁ ଏହି ଉପାଧ ଦେଇ ଥିଲେ । (Lord S. P. Sinha ବା Lord Sinha) । ତାଙ୍କ ଜନ୍ମପାତ୍ର ନାମ ପୁରୁଷରେ ଏ ଉପାଧ ଜଣା ହୋଇଥିଲା । ଯଥା—Lord of Raipur. ଲକ୍ଷ୍ମୀମାନଙ୍କ ସ୍ତରୀୟ ଉପାଧ ଲେଜା ।

ଲଡ଼ୁକା—ଦେବ ବ. (ହନ୍ତର ଅନ୍ତରୁତ) (ସ. ଲଡ଼ୁ ଧାରୁ=ଲକନ Lard-kā କରିବା; ସ. ଲହୁ ଧାରୁ=ପିଲ ପର ଅତରଣ (ଲଡ଼କା—ସି) କରିବା) —୧। ପୁରୁଷ—1. Son. (ଭାଇ (ପ୍ରାଚୀନ ବ. ଲେଜକା) ବାବୁ ଅଲି ମିଥ୍ ଲଡ଼କାକୁ ପାଖରେ (ଧୂକା ଅପ୍ରତିଲ) ବିଶାର ବିଷୟ କର୍ମ ପଳାଇବା ବିଷୟରେ ଅନେକ ଲଡ଼କା ଉପଦେଶ ଦେଇଲେ । ପରାବମୋହନ, ପ୍ରମାଣ, ଅଂଶୁର),

, ୨। ସନ୍ଦାର; ଶିଶୁ—2. Male child; infant.

(ଭାଇ ଦୂରୁ ତୁଳୁ, କାଖେ ଲଡ଼କା, ବାଟେ ସ୍ଵରକର ଦେଖିବ ଏକ, ଧାଖକେ ବୁମାର, କୋଶକେ ତେଲ, କାପ ଦେଇ ହେଲେ ତ ଶିବ ପେଇ । ଖାଦ୍ୟବତକ) । ଶାଲୁତୁଳା; ଅଳକାର—3. A pendant for the ear or nose (ornament). ଦେବିଶ—(ସ.ଲଡ଼ୁ ଧାରୁ) —

ନାନଙ୍କେ ଲଟଲଙ୍କ ଲଡ଼ ଲହୁ ହେଇଥିବା; ଶୁଅ ବା ହୁଗୁଳା ହୋଇ ଗର୍ତ୍ତରେ ବିଶାର ବିଷୟକା ବା ଫୁଲଥିବା- Hanging loosely; set loosely.

ଲଡ଼ୁ(ର୍ଦ୍ର)ବିଶ୍ଵା—ଦେବ ବ. (ର୍ଦ୍ର) —ଶାପି ସ୍ଥାନମାନକର ପ୍ରଥାନ

Lard^(rd) bisap ଧର୍ମପାତକ—Lord Bishop among ଲାଡ଼ ବିଶ୍ୱ ଲଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସ the Christians. [କ୍ର—ସତ୍ୟର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ କେନ୍ତେ ବା ବିଜଧାମରେ ଏମାନେ ଆଥାନ୍ତି ଓ ଏମାନଙ୍କ ଅଧୀନ ଅନେକ କିମ୍ବର ଧର୍ମ ଯାଇବା ଆଅନ୍ତି]

ଲଡ଼ାରା—ପ୍ରାତେ (ପର୍ମରପର) ବିଶ—(ବୁଲ ହୁ ଲହାର) —ଗେହା

Lard^{-ra} ଅଭିରୁ ସେହିରେ ବଜିତ (ସନ୍ଦାର) — (child) Brought up with excessive fondness; too much fondled; pet.

ଲଡ଼ୁ(ର୍ଦ୍ର)ସ—ଦେବ ବ. (ର୍ଦ୍ର) —୧। ବିଲାର ଉତ୍ତିଦାର ଓ ସମ୍ମାନ

Lard^(rd)-s ବଶୀୟ ଲାସୁକାଗଣ—1. The Lords.

ଲଙ୍କ ଲାଙ୍କିସ ୨। ବିଲାର ଅଧୀନମେଷ୍ଟର ଗୋଟିଏ ଅଙ୍ଗ—

2. The House of Lords. [କ୍ର—ଏମାନେ ଦୁଇ ଶ୍ରେଣୀରେ ବଜିତ । ଯଥା—ରାଜ୍ୟଧାରୀଙ୍କ ଲକ୍ଷ୍ମୀ—Lords Temporal. ଓ ଧର୍ମ ଦୂଷିତରେ ଉତ୍ତିଦାର—Lords Spiritual. ଏହି ଦୁଇଶ୍ରେଣୀର ଲକ୍ଷ୍ମୀମାନଙ୍କ ବୁଲା ଲକର ଶାସନ ସାହିତ ପାଇଅମେଷ୍ଟର ଗୋଟିଏ ଶାଖା House of Lords ଗଢା । ଏହି

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶବ୍ଦର ଅଧିକାର ଲହୁ । ଭାରତର ଗର୍ଭପୁରୀ

କେନରଳମାନଙ୍କ ଉପଥ ଲଭ୍ୟ ସୁବାରୁ ସାଧାରଣରେ
ସେମାନଙ୍କ ବଡ଼ଗାତ୍ର ବା ଲାହୁ ବୋଲି ଭାଷାରେ ଅଭିଭବ
ବର୍ଣ୍ଣାବ । ସଥା—ଲଭ୍ୟ ଉପନ୍କ, ଲଭ୍ୟ କର୍ଜନ ।]

ଲଭ୍ୟ(ଭ୍ୟ) ସଭା—ଦେ. ବି—(ରୁ. ଲଭ୍ୟ ଓ ସ. ସଭା)—ବିଶ୍ୱାର
Lard(rrd) sabha ପାର୍ଶ୍ଵାମେଶ୍ୱର ଉତ୍ତର ଶାଖା—
ଲଭ୍ୟମା ଜାତ୍ସ୍ୱରମା

The House of Lords.

ଲଭ୍ୟକା ସିଂହ—ପ୍ରାଚେ (ଗଢ଼କାତ, ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ଶୈର ସମ୍ବୁଦ୍ଧ (ଦେଖ)—
Lardaka sijhu Kshirasamudra (See). (ସ. ନାମ—
ସମକୁଦୁରାଧା, ସମକଳଶକ; ଦ୍ଵିଦ୍ୱାରା କଲ୍ପିତ) ।

ଲଭ୍ୟକା(କେ)ଇବା—ଦେ. ବି—ଲାହୁକାଇବା—(ଦେଖ)—
Lardakā(ke)ibā Latākaibā (See).
ଲଟକାନ, ଲୁଟକାନ, ଲଟକାନ

ଲଭ୍ୟକା ଲଭ୍ୟକି—ଦେ. ବି—(ହିନ୍ଦି ଅନୁକୃତ) — (ବ୍ୟାପ୍ତି) ପୁରୁଷକନ୍ୟା;
Lardakālardaki ସମ୍ମାନ ସମ୍ମତ; ଅଧିକାରୀ—Son and
ଲେଡ଼କାଲେଡ଼କି ଲେଡ଼କାଲେଡ଼କି daughter, children.

ଲଭ୍ୟକି ପଡ଼ିବା—ଦେ. ବି—(ସ. ଲଭ୍ୟ—କଣ୍ଠିତ ହେବା)—
Lardaki pardibā ୧। ଲଟକାବା; ଫୁଲିପଡ଼ିବା; ଖୋଲବା—
(ଲଭ୍ୟକା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୧. To hang down. , ୨। ଫୁଲ
ଲଟକା, ଲଟକେପଡ଼ା ଲୁଟକାନ ହେବା—୨. To be loose.

ଲଭ୍ୟ ଚଡ଼—ଦେ. ଅ—ନଭ୍ୟ ଚଡ଼ (ଦେଖ)—Narda charda
Larda charda (See).

ଲଭ୍ୟବର୍ଦ୍ଧ—ଦେ. ଅ—ନଭ୍ୟବର୍ଦ୍ଧ (ଦେଖ)—Narda barda (See)
Larda barda (ଲଭ୍ୟର ବର୍ଦ୍ଧ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲଭ୍ୟବର୍ତ୍ତ—ଦେ. ବି—ନଭ୍ୟ ବର୍ତ୍ତ (ଦେଖ)—Naaua bardi (See)
Larda bardi (ଲଭ୍ୟବର୍ତ୍ତଥ ଖୋଲ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲଭ୍ୟ ଲଭ୍ୟ—ଦେ. ଅ—ନଭ୍ୟ ନଭ୍ୟ—(ଦେଖ)—Nardanarda
Larda larda (See). [ଉ—ଏଣ୍ଟା ବାର ବାର ଛୁଟିଅଛୁ
(ଲଭ୍ୟବର୍ତ୍ତଥ—ଅନ୍ୟରୂପ) ପିଠି ହାତ । ଛଠିଲେ ଅଷ୍ଟା ହେଉଛି
ଲଭ୍ୟ ଲଭ୍ୟ । ଛୁଟୁଥିବ. ମହାଭରତ. କଣ୍ଠୀ ।

ଲଭ୍ୟା—ପ୍ରାଚେ (କଟକ ସହର) ବି—ନଭ୍ୟା; ଛଣ—Straw.
Larda

ଲଭ୍ୟା(ଭ୍ୟ)ଇ—ଦେ. ବି—ଲଭ୍ୟାଇ (ଦେଖ)—Lardhai (See).
Larda(rde)i

ଲଭ୍ୟା—ପ୍ରାଚେ (କଟକ ସହର) ବି—ନଭ୍ୟା—Cocoanut.
Lardia

ଲଭ୍ୟି—ସ. ବି—ରତ୍ସୁତଃ ଚକ୍ରଥିବା; ହଲୁଥିବା—Moving
Ladita hither and thither (M. W.)

ଲଭ୍ୟ—ଦେ. ବି—(ସ. ଲଭ୍ୟକ)—ମିଷ୍ଟାନ ଗୋଲକ ବିଶେଷ—A
ଲାଭ୍ୟ ଲଭ୍ୟ kind of sweetmeat ball.

ଲଭ୍ୟ ଗୋପାଳ—ଦେ. ବି—ଅଣ୍ଟା ଗୋପାଳ (ଦେଖ)—
Lardua gopala Āṇṭhus gopāla (See)

ଲାଭ୍ୟ ଗୋପାଳ ଲଭ୍ୟା ଗୋପାଳ
ଲଭ୍ୟ କେଶ ମହାପାତ୍ର—ଦେ. ବି—(ନାମ)—୧। କଣେକ ସ୍ଵର୍ଗ
Lardukeśa mahāpātra ବ୍ରାହ୍ମଣ ପଣ୍ଡିତ—1. The

[ଦ୍ୱ—ଏହାକ ନିରସାନକୁଆପତ୍ତ ମାନଧାରା ପୁରୁଷ
ଶାପନ । ଏ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟାଚରଣ ହରମରୁପେ କାଣି ଥିଲେ;
ସଙ୍ଗୀତ ଓ କାମଦୂତା ଉତ୍ତରିଶାଦ ରଚନା କରୁଥିଲେ ।]

୨। ନୟାଗଭ୍ରରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସର୍ବୀୟ କୌଦ୍ୟରକ—
2. Name of the late Ladukeśa Mahapatra a physician of Nayagarh Siba,

ଲଭ୍ୟକେଶ ମିଶ୍ର—ଦେ. ବି (ନାମ)—କର୍ଣ୍ଣିକ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ
Lardukeśa misra ପଣ୍ଡିତ—A renowned Sanskrit
scholar of the name of Orissa.

ଲଭ୍ୟ(ଭ୍ୟ) ଦାକା—ଦେ. ବି—କୁତ୍ତ, କୁତ୍ତ ମିଷ୍ଟାନମୁଖକା—Small
ଲଭ୍ୟଦାକା ଲଭ୍ୟଦାକା sweetmeat bullets.

[ଦ୍ୱ—ଏଥୁ ମୁହଁଏ ହାତରେ ଚଳ ଲଭ୍ୟ ବଳା ଯାଏ ।]

ଲଭ୍ୟ ବାବା—ଦେ. ବି—କୁଅଗଭ୍ର ସତ୍ୟର ବୁଦ୍ଧୀନବୀ କୁଳ ଓ
Lardu bābā ରଣ୍ଗର ପଦକ ନାଷିରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଛାବାର
ଶିବ ଲିଙ୍ଗ—A round-topped Siba linga
situated on the peak of the Bhandāra hill on the bank of the Kusumi river in
the Nayagarh oriya State.

ଲଭ୍ୟ—ସ. ବି. ପୁଂ—ଲଟକ(ଦେଖ)

Ladda (See)

ଲଭ୍ୟ—ସ. ବି—(ଲଭ୍ୟ ଧାରୁ—କଣ୍ଠିତ ହେବା+କଣ୍ଠୀ. ବି)—
Laddu ୧। ମୋଦକ; ମିଠାଇ—1. Confectionery.

୨। ଲଭ୍ୟ; ମିଷ୍ଟାନ ଗୋଲକ—2. A ball of
sweetmeat (Apte). [ଦ୍ୱ—ବେଶନ (ବୁଝିବା,
ମରିବା), ବା ବିରାମକୁପାଣିଥ କର ପିଠାଇ ପର ଗୋଲାଇ
କିଅଁ ଉପରେ କଷିଥିବା ଦୂର ବା କେଇ ଦୂର ବିରେଇ
ଉପରେ ଜାଲିଗଠିର ଛିଦ୍ର ବାଟେ ଉତ୍ତର ପିଠାଇ ଶରୀରେ
ତାହା କୁତ୍ତ କୁତ୍ତ ଦାଗାରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ତାହା
କରେଇବୁ ଶରୀର ଅଣି ପୁଷ୍ପର ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିବା ଶିରରେ
ପକାଇ ରଖିବାକୁ ହୁଏ । ସେ ଦାକାମାନ ଶିରରେ ବରୁର
ଗଲେ ହାତରେ ବଳ ଲଭ୍ୟ କର ଯାଏ ।]

ଲଭ୍ୟକ ସ. ବି—(ଲଭ୍ୟ +ସାର୍ଦ୍ଦ. କି)—୧। ମୋଦକ—
Ladduka 1. Confectionery—
, ୨। ଲଭ୍ୟ ମିଠାଇ—2. Rolled ball of sweet
meat.

ଲଭ୍ୟ(ଭ୍ୟ) ମକାଡ଼ମା—ଦେ. ବି—(କର୍ମରଥ)—ସେଇ ମକାଡ଼ମାରେ
Lardha(rdhā)makaddam ବାପା ବିବାହକ ମଧ୍ୟରେ

ମଧ୍ୟରେ ବିରାମିଲିଯୁରେ ବାଦବାଦ ହୁଏ—
ଦୁରରକ୍ଷା ମୋକଦ୍ଦମା ଲଭ୍ୟ ମୁକଦ୍ଦମା Contested case.

ଲଭ୍ୟ—ଦେ. ବି. (ସ. ଲଭ୍ୟ ଧାରୁ—ଭର୍ତ୍ତାଙ୍କ କରିବା)—ଲଭ୍ୟ ବା—
Lardha ଲଭ୍ୟ ଲଭ୍ୟ Fighting; contest.

ଲଭ୍ୟକା ଦେ. ବି—ସେ ଲଭ୍ୟ; ସୁଦକାରା—
ଲଭ୍ୟାୟ Fighting (person).

କିତ୍ତା(ତେ)ଇ—	ଦେ. ବ. (ସ. ରଣନ)	—୧। ସୁକ୍ତ—1. Battle.
Lardha(<u>rdhe</u>)i	୨। ସମ୍ପର୍କ—2. Contact.	(ଉ—ନତନ୍ତୁ ଅଜ୍ଞାଯେ ଲିହାଇ ଲେଖି ଥାଇ । କବିସୂରୀ. ସଙ୍ଗାତ ।) • ।
କଟାଇ	ପରାଗ ପ୍ରତିବାଢ଼; ଟକ୍କର—3. Collision.	* ।
କାମ୍ପେକି (ହି. ଶ)—	4. Wordy fight.	* । ପ୍ରତି ପୋତେ—2. Rivalry; emulation.

<u>ଲଢା(ଡ଼ା)</u> (ରତ୍ନା) — ଦେ.	କି— ଲଢ଼େଇ ରତ୍ନେଇ (ଦେଖ)
<u>Lardha(rda)</u> <u>bhirda</u>	<u>Lardhei bhirdei</u> (See)
<u>ଲଢା(ଡ଼ା)</u> ଲଢ଼ି(ଡ଼ା) — ଦେ.	କି— ୧। ପରିଷର ସହିତ—
<u>Lardha(rda)</u> <u>lardhi(rdi)</u>	1. Mutual contact.
ଲଡାଲଡି , ।	ପରିଷର ସୁକ୍ରି— 2. Mutual fight. *
ଲଡାଲଡି ପରିଷର ଘାତ ପ୍ରତିଘାତ— 3. Mutual collision.	3. Mutual collision.
<u>ଲଢ଼ି(ଡ଼ା)</u> ବା— ଦେ.	କି— (ସ. ରଣ ଧାରୁ)— ୧। ସୁକ୍ରି କରିବା; ଶିଖି କୁଳୁ
<u>Lardhi(rdi)</u> ବା	ଅଘାତ କରିବା— 1. To fight.
ଶଙ୍କା ଲଟନା , ।	ସୁକ୍ରି ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ନିଜ ପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ କରିବା— 2. To support one's cause by reasoning or argument. [ଉ—ଅଛି ଆପଣଙ୍କ ସକାଶେ ସାହେବଙ୍କ ଅଗରେ ବିପରି ଲଢ଼ିଲା । ପଞ୍ଚର-ମୋହନ, ଶୁମାର ଅଠଗୁଣ ।] * । ପରିଷର ସହିତ ସହିତ କରିବା— 3. To come in mutual contact; to collide. * । କାଗ୍ଜୁକୁ କରିବା— 4. To engage in wordy duel. * । ମଙ୍ଗ ସୁକ୍ରି କରିବା— 4. To wrestle with a rival. * , ତର୍କ କରିବା— 6. To argue. * । ମକଦମାରେ ନିଜର ପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ କରି ବାପାର ବିପକ୍ଷରେ ମକଦମ ଲୋଇବା— 7. To contest a suit. * । (ମେଘୁ, କୁକୁଡ଼ା, ସଣ୍ଣ ଅଛି) ପରିଷର ସହିତ ବଳ ବିଷାକ୍ଷଣ ହେବା— 8. oT fight (said of fighting rams, cocks and bulls).

ଲଢ଼େଇ ଗାରଡ଼ (ମେଣ୍ଡା) — ଦେ. ତି—ଲଢ଼ିବା ପାଇଁ ପୋଷା ହୋଇ Lardheigārarda (mendhā) ଥିବା ଅଣେକ ଟମ୍ବା— ଲଡ଼ାଯେ ଭେଡ଼ା ଲଡ଼ାକା ମେଡ଼ା Fighting rams.
ଲଢ଼େ(ତା)ଇ ଶୁହିବା (ମାଶିବା) — ଦେ. ତି—ସୁଜ କରିବା ପାଇଁ Lardhe(rdhā)i chāhibā (māgibā) ଆହାନ କରିବା— ଲଡ଼ାଇ ଚାଓଯା ଝଡାଇ ବାହନା To call to battle.
ଲଢ଼େ(ତା)ଇ ଦେବା—ଦେ. ତି—୧. ସୁଜ କରିବା—1. To Lardhe(rdhā)i debā fight with. [ଭି—ଏକେ ଅସ ଲଡ଼ାଇ କରା ଯାକୁ ଲଢ଼ାଇ ଅମେୟ ଦେବା, ହାତ୍ତ ତୁଳେ ମାର୍ଛିବ ଲଡ଼ାଇ ଦେନା ଭଗତି ଖାଇବା । କୃଷ୍ଣବିଂଦୁ ମହାଭାରତ ବନ ।] ଲଜ୍ଜିରେ ଦେଖା । (ଲଢ଼ିବାର ପ୍ରୟୋଜକରୂପ) ବୁଝ ଜଣନ୍ତୁ କା ଲଡା ଦେନା ଜାବକୁ ସୁଜରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ କରୁଇବା—2. To set to fight. (ପଥା—ଦୁଇଟା ମେଣ୍ଡାଙ୍କୁ ଲଢ଼ାଇ ଦେବା) ତା । ବିରୁଦ୍ଧାତ୍ମକ କରିବା—3. To make one act contrary to.

ଲଡ଼େ(ବା)ର ନଡ଼ିଆ —ଦେ. ବ— ପରାମର୍ଶ ପାଇଁ ବଶ ହେଉଥିବା	Lardhe(<u>ରଧୀଶ</u>)i nardia କତା କ ଥୁବା ନଡ଼ିଆ—
ଲଡ଼ାନ୍ଦେର ମାରକେଳ	Cocoanuts used in sport for
ଲଡ଼ାକା ନାରିଯିଲ	dashing against each other.

ଲରେ(ଡା) ଇ ପାଲା—ଦେ. ବି—ବାବା ପାଲ; ପେଣଁ ପାଲରେ ଏକାଧିକ
 Lardhe(rdha)i pāla ପାଲବାଲୁଦଳ ଅପଣା ଅପଣାର
 ବାଦୀ ପାଳା ଯୋଗ୍ୟତା ଦେଖାନ୍ତି—The performance by
 ବାଦୀ ଭଜନ 2 or more rival parties of Pūla-
 dancers.

ଲାର୍ଡହେ(ତା)ଙ୍କ ଭିତ୍ତିରେ—ଦେ. ବି—ଉଚ୍ଚ ପକ୍ଷର ଭାବ ଟାଣ ଧରି ବା
Lardhe(rdhā)i bhirdei ଜିହ ଧରି କୌଣସି ବିଶ୍ୱାସେ
[ଲାର୍ଡହେଙ୍କ ଭିତ୍ତିରେ—ଅଳ୍ୟଗୁହ] ନିଃସଂ ନ ଶବ୍ଦିବାର ତେଷ୍ମା—
ଲାର୍ଡାଙ୍କ ଲାର୍ଡାଙ୍କ ମିଡାଙ୍କ Mutual fighting.

ଲଣ୍ଠନ (କ)— ବେଦେ. ବି (ରେ. ଲଣ୍ଠନ')— କାଗ ଆକରଣ କେଷ୍ଟେତ
Lanthan(n) ପ୍ରଥମ (ଶାହାକୁ ହାତରେ ଝାଲିଗ କରି ନିଆଯାଇ
 (ଲଣ୍ଠନ' (ଠ)ଶାନ୍), ଲନ୍ଧନ (ନ)— ଅନ୍ୟରୂପ) ପାରେ) —
 ଲଣ୍ଠନ ଲାଲଟେନ Lanter.

ଲଣ୍ଠା(ଖ)କାଚ—ଦେ ବ (ଡ. ଲଣ୍ଠାର୍ ଓ ସ. କାଚ)—ଲଣ୍ଠାର
Lantha(**ପ୍ରତା**)n(**n**) kācha ଅବରଳ ଗୋଲାକାର କାଚ—
ନର୍ଥନେରଫେଟ ଲାଲଟେନକା ଶିଶା Globes for lanterns.
(ଲଣ୍ଠା ତିମ୍ବକିରଣ, ଗୋଲାକାର—ଅଳ୍ଯରୂପ)

ଲକ୍ଷଣ(ତୀ) ଦେଖା(ଶେ)ଇବା — ଦେ. କି—ଲକ୍ଷନ୍ତର ଅନ୍ୟକରେ
Lanthan[n] dekhā(khe)ibā କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ରସା
ଲକ୍ଷନ ଦେଖାନ ଅଛି ଦେଖାଇବା—To show the lantern.
ଜାଳଟେନ ଦିଖାନା [ଦୁ—ଏହିପରି ଲକ୍ଷନ୍ ଧରିବା, ଉଗାଇବା,
ଜାଳିବା, ଗୋଛିବା, ଚଳାଇବା ଥାବି ହୁଏ ।]

ଲଣ୍ଡନ୍ ପୋଛ୍ହ— ଦେ. ବି—ଲଣ୍ଡନର କାଗ ବା ଗ୍ଲୋବରେ ପଢ଼ିଥିବା
 Lanthan pochha କଳାକୁ କହାଅବରେ ପୋଛ୍ହବା--Wiping
 ଲଣ୍ଡନ ପୋଛ୍ହ of the soot from the glass or globe of
 ଲାଲଟେନ ପୋଛ୍ହା lanterns ଦେ. ବିଶ—ସହିତାବା ଲଣ୍ଡନ ପୋଛ୍ହ
 ସାଏ—Used for wiping off the soot etc
 from lanterns.

ଲଣ୍ଠନ ପିତା (ବତୀ)—ବେଦେ. ବି (ୟୁ; ପା) —ଲଣ୍ଠନରେ ଜଳବାପାଦ୍ମ
 Lanthan phitā [bati] ବ୍ୟକ୍ତୁତ ପିତା ବା ବତୀ—
 ଶତନେର ଫୌତା ଜ୍ଞାଲଟେନକୀବତ୍ତୀ Tape or wick for

ଲଣ୍ଠି (ଖାରୁ) — ୧. ବ. ବ — ୧ । ଉଚ୍ଚକ୍ଷେପଣ କରିବା— ୧. To throw hand (root) up; to toss about, &c. । (ବିଶ୍ଵାଦ) ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବା; ତଥାବେ କରିବା— ୨. To give up; to pass off. । ଉତ୍ତରା— ୩. To speak. (Ante).

ଲଣ୍ଠ—ସ. ବ (ଲଣ୍ଠ ଧାରୁ—ଛସୁର୍ କରିବା, ତ୍ୟାଗ କରିବା + ଭାବ).
 Land—ଅ) —୧। ଉଚ୍ଚମେପଣ; ଉତସୁତଃ ଫୋଥାଇବା—
 (ଲଣ୍ଠ୍—ଅନୁଭୂତ) 1. Tossing. , । (+ କର୍ମ. ଅ) ବିଷ୍ଟୁ;
 ନେଡ଼, ଶେଷ, ନ୍ୟାଡ଼ ଗୁଡ—2. Ordure; excrement । ।
 ନେଟ କଠିନ ଲମ୍ବାକୁଳ ବିଷ୍ଟୁଅଣ୍ଟ—3. A long bit or roll of
 night-soil. [ଭ—ଲଣ୍ଠର ଲଣ୍ଠ ବିଶ୍ଵମୂରତ ! ଓପରେ
 ଧରଇ ଖେଳରକାହି; ଲଣ୍ଠ ! କିଏ ଦକ୍ଷିଣ ? କହୁତ ! ଶାଶ୍ଵତିତ]
 [ଦ୍ର—ଶେଷ ଲଣ୍ଠକୁ ଲଣ୍ଠ ବୋଲିପାଏ ।] କେବେ
 ବ. (ରେ.ଲଣ୍ଠ୍)—ଲଣ୍ଠ—Land. [ଦ୍ର—ଏହା ‘ଲଣ୍ଠ’
 (ଦେଶ) ବାତକ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ‘ଲଣ୍ଠ’ ରୂପରେ
 ଓହାରେ ଉଜାରିତ (ସଥା—ଇଂଲଣ୍ଠ, ସୁଟିଲଣ୍ଠ,
 ଗୀଜିଲଣ୍ଠ, ଲିପିଲଣ୍ଠ, ପାନ ଲଣ୍ଠ)]

ଲକ୍ଷ୍ମୀନ୍—ବୈଦେ. ବି (ର. ଲାମ୍)—ରାଜମାନଙ୍କ ନେତୃତ୍ବ ରାଜଶ୍ରୀ
Landan ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ନଗର; ବିଲାତ (ଏହା ପୁରୁଷର
ନାମ) ସବୁ ପ୍ରଧାନ ନଗର ଓ ଭାରତ ସମ୍ରାଟକ ବାସ ପ୍ଲାନ) —
ଲଙ୍ଡନ London.

ଲଣ୍ଡା ଭଣ୍ଡ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଲଣ୍ଡା ଧାରୁ—ଉଚ୍ଚମେପଣ ଓ ଉତ୍ତବ—
Landa bhanda ସୁକ) — ୧ । ବ୍ୟତିବ୍ୟସ; ହଠାତ୍ ଉତ୍ତକ୍ଷେପ ଓ
ଅନୁଭବ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ; ଅସ୍ତ୍ରବ୍ୟସ—1. Confused; disorder-
ଲଞ୍ଜମଙ୍ଗ ed; suddenly upturned and dis-
turbed. ୨ । ଲେନ୍ଦ ପାତଟ—2. Topsy-turvie d.

୩ । ରାତର—3. Hurried. ୪ । କୁଳୁଚ; ଦୂରିତ—
4. Hasty. + । ଠଳ—5. Restless; fickle.
୬ । ଅସ୍ଥିରତ—6. Made restless. ୭ । ବନ୍ଧୁ;
ଧୂପ—7. Ruined. କେ. ହ—୧ । କୁର—
1. Haste; hurry ୨ । ଅସ୍ଥିରତ—2. Restless-
ness; fickleness. ୩ । ଅତ୍ୟାଗର; ଧୂପ—3.
Depredation; ruin. କ୍ର. ବଣ—୧ । ଅସ୍ଥିର୍ୟ
ମନରେ—1. Confusedly; higgledy
piggedly. ୨ । ଅତ ଦୂର ସବକାରେ—2. Hastily
in haste; hurriedly.

ଲଣ୍ଡ ଲଣ୍ଡ କରିବା—ଦେ. କି—୧। ଅସୁବ୍ୟ କରିବା; ବ୍ୟତ୍ତବ୍ୟ
Landa bhandā karibā କରିବା—୧. To put in
ଅସୁଭ୍ୟ କରା confusion; to throw into disorder.
ଲଗଡ ମହଡ କରନ୍ତା । ଦୂଷନ୍ତ କରିବା—୨. To put to
haste; to cause to hasten.

ଲଣ୍ଠ ଲଣ୍ଠିଆ—୧. ଦେ. ଦିଶ—୧। ଦୁରକ୍ଷତ—୧. Hasty; hurr-
 Landa bhandia ried. , | ଅସୁର—୨. Restless.
 (ଲଣ୍ଠ ଦୁରକ୍ଷତ—୨) ପୁ—୨। ଚାଳ; ଚପଳ—୩. Fickle.
 ନାହାତଣ ତ। ଯେ ଦୁରକ୍ଷତ କରୁଥ—୪. One who makes
 ଲଞ୍ଚମ୍ବ haste; one who hurries matters.

ଲଣ୍ଡା ମୁଣ୍ଡ—ଦେ. ବି. (ସ. କରୁ ବା ଲୁନ ଓ ମୁଣ୍ଡ; ମୁଣ୍ଡିତମୁଣ୍ଡ) —
Landa munda । ମୁଣ୍ଡିତମୁଣ୍ଡ; ଲଣ୍ଡା ମୁଣ୍ଡ—1. One
 ନେବା ମାଥୀ whose head has been shaved clean;
ଲଣ୍ଡା ମୁଣ୍ଡ with clean-shaven head. । ଲଙ୍ଘ-

ଶିଖ; ଯାହାର ମୁଣ୍ଡବାଜ କରୁଥିଲେ ଛୋଟ ଛୋଟ ହୋଇ
କଠା ହୋଇଥିଲା—2. With hairs of the head
cropped short; tonsured; with the hair
clipped. ୩। ଟାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ—3. Bald-headed.
ଡେ. ବି—ଲଙ୍ଘା ମୁଣ୍ଡ (ଦେଖ)—*Lāndā muṇḍa*
(See)

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସନ୍ଦା—ଦେ. ବିଶ—୧। ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭଣ୍ଡ (ଦେଖ) — ୧. Landa
 Landa sanda bhandā (See) , । ଧ୍ୟୁଷଣ; ଅଶ୍ଵିଳ
 (ଲକ୍ଷ୍ମୀଧ୍ୟୁଷ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ବାକ୍ୟ) — ୨. Obscene (words).
 କୁଂସିତ ଫୁରୁହ କ । ପୂର୍ବାପର ସମକ୍ଷାଳ (ବାକ୍ୟ) — ୩. Inco-
 ଆବୁଲ ତାବୁଲ ବେଜୋଡ herent (words). ଦେ. ବ—୧ ।
 କୁଂସିତ କୁଥା; ଅଶ୍ଵିଳ ବାକ୍ୟ— ୧. Obscene words. ୨ ।

ଆବୁଲ ତାବୁଲ କଥା ପୁଣ୍ୟପର ସମ୍ବଲିଳିକ ବାକୀ—2. Inco-
କହାର ବାତ ବେଜୋଡ଼ ବାତ herent words'
ବୁନ୍ଦୁ କି କି

Landscape অ+ধী. অ) —বিষ্ণুর লণ্ঠন—Roll of ordure.
 লেঙ্গ, ন্যাড়, ন্যাড় দে. বি. (ব. লুঁশক) —১। বিষ্ণুর,
 লেঁদা(বী), চাত গোবির বা হেঁথ অফৱ মেঘা বা দড়ি
 নেড়া পঁশু—1. A big lump of night soil, cow-
 নঁড়া dung or spittle. (সাথা—লণ্ঠন কেপ, গোবির

ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ୧। (ସ. ମୁଣ୍ଡିତ, ଲୁକୁଣିଙ୍କ) ଲୁକବେଶ
ଦ୍ୱାରା—୨. A person whose hairs have
been cropped short; with tonsured
head; with the hair clipped. ୩। ଶାର୍ଵବ
ଲୋକ—୩. Bald-headed person. ୪। ମୁଣ୍ଡିତମୁଣ୍ଡ
ଦ୍ୱାରା—Shaven headed person. * ୫। ମୁସଲମାନ (ଏମାକେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଥୁଗାରୁ)—୫. A Maho-
medan. (୭—ଠିଠା ଯାକରେ ମଣ୍ଡା ବିଟୋଳ,
ଦୁଇଅରଯାକରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବିଟୋଳ, ବାହୁଣ ଯାକରେ ପଣ୍ଡା
ବିଟୋଳ, ମଣିଷ ଯାକରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବିଟୋଳ । ତିବ ।)
୬। ଅପର୍ତ୍ତିଆଣ ବାଲକର ନାମ—୬. A name given
to a boy whose elder died before his
birth. ଦେ. ବିଷ. ପୁ—୧। ଶାର୍ଵବ—୧. Bald.
୨। ମୁଣ୍ଡିତ କେଶ—୨. With shaven head.
୩। ଲୁକ ଶିଖ—୩. Having the hair cropped
short. ୪। ଶାର୍ଵମୁଣ୍ଡ; ମୁଣ୍ଡିତଶାଖ—
୪. Branchless; lopped off. * ୫। ପେଣ୍ଠ କୁଆରେ
ଶୋଢ଼ାକନ ନ ଥାଏ—୫. A well which has no
outer earthen fencing ring at its mouth.
୬। ଅଳକାରମୂଳ; ଅଳକାରଚୁଡ଼—୬. Ornamentless;
undecorated.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ(ଣ୍ଡେ)କବା—ଦେ. କି—(ସ. ମୁଣ୍ଡ ଧାରୁ)—ମୁଣ୍ଡିତ କରିବା—
Landā(nḍe)ibā To shave clean (the head)
ନେଡ଼ାନ ନଂଦା କରନା, ମୁଣ୍ଡାନା

ଲକ୍ଷ୍ମୀଏ—ଦେ. ବିଶ ଓ ବି—ଦେଖାଏ; ପୁଲାଏ; ଏକ ମେବ; ଏକଟି
Landāe ରଣୀକୁ ପୁଲାଏ (ବିଷ୍ଟା, ଗୋବର ବା ଛେପ)—
ଏକ ନେଡ଼, ଏକଲୋହ A mass of (cowdung, ordure
[ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ଅନ୍ୟରୂପ] or spittle). [ସଥା—ଲକ୍ଷ୍ମୀଏ ହୋ,
ଲକ୍ଷ୍ମୀଏ ଗୋବର, ଲକ୍ଷ୍ମୀଏ ଖକାର ।]

ଲକ୍ଷ୍ମୀ କରିବା—ଦେ. କି—୧। ମସ୍ତକର କେଶକୁ ସମ୍ମୁଖୀରୂପେ ମୁଣ୍ଡିତ
Landā karibā ବା ନିର୍ମିଳ କରିବା—୧. To shave the
ନେଡ଼ା କରା ନଂଦା କରନା head clean.

୨। ମୁଣ୍ଡର ବାଲକୁ କରୁଗହାରୁ ଶୈଟ ଛେଟ କରି
କାହିବା—୨. To crop up the hair of the
head with scissors. * ୩। କୁଷର ଶାଖା ଅଦିକୁ
କାଷ ସ୍ଥାରୁ କରିବା—୩. To lop off the bran-
ches of a tree.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ କାନ୍ତ—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ କାନ୍ତ ଉପରେ ଝଳ ବା ମଣ୍ଡାଳ ଅଛି
Landā kāntha ଅକରଣ ଦିଅସାଇ ନ ଥାଏ; ଶଣ୍ଟି ଅବଳୁ—
ନେଡ଼ା ଦେବାଳ ନଂଦାଦିଶାର(ଲ) Untopped wall.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ କୁଆ—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ କୁଆର ଉପରେ ଶୋଢ଼ାନ ନ ଥାଏ—
Landā kūa A well having no outer ring to
ନେଡ଼ା କୁଆ ନଂଦାକୁଆ protect it; unprotected well.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଗଚ୍ଛ—ଦେ. ବି(ସ. ଲୁକ+ଚୁଷ) —ମୁଣ୍ଡ ଦୁଷ—

Landā gachha A pollard; stump of a tree.

ନେଡ଼ା ଗାଛ ସ୍ତ୍ରୀ, ସେତ

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦେଉଳ—ପେଣ୍ଠ ଦେଉଳର ମୁଣ୍ଡ ମର ନ ଥାଏ, ଅର୍ଥାତ୍, ପଞ୍ଚିର
Landā deula ଅଗ୍ରଭାବ ସମ୍ମୁଖୀରୂପେ ମୁଦା ହୋଇ ନ ଥାଏ—
ନେଡ଼ା ଦେଉଳ A temple the spire of which has not
ନଂଦା ମର୍ମିଦିର been completed.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ(ଣ୍ଡେ)ବ(ବା)ଗୁ(ବୁ)ଲି—ଦେ. ବି—(ସ. ବର୍ଣ୍ଣିଶ୍ଚ) —ଗଜ ତୁଳସୀ;

Landā (ndi) ba(bh) gu (bu) li ବଣ ତୁଳସୀ ବିଶେଷ—

ରାମତୁଳସୀ, ଗଙ୍ଗତୁଳସୀ; ବନ ତୁଳସୀ A kind of Basil

ବର୍ଷରୀ, ଘନତୁଳସୀ plant; Ocimum Basilicum.

ତୋକମାରୀ । ୧। ଏକ ପ୍ରକାର ବଣ ତୁଳସୀ ଗୁଣ୍ଡ ଓ ତଣ୍ଡିର ମଣ୍ଡ—

ତୋକମାରୀ 2. Lallemantia Roybana; Hoolyhook;
[ଲକ୍ଷ୍ମୀବା(ବ)ଗୁ(ବୁ)ର(ଲ)]—ଅଳାରୂପ] Holly hock.

ସ. ଲାମ—ବକ୍ର ଶା, ବର୍କ୍ଷା, [ଦ୍ୱ—ଏହାର ପଦ ସାମାନ୍ୟ

ଅସୁରସା, କବସା, ଭୁଙ୍ଗୀ, ଦୁରସ୍ତପୁରୁଷ । ଏହାର ମଣ୍ଡ ବଳାଜାର

ଗେରପୁଷ୍ପ, ଅଳଗନ୍ଧକା, କବସା, ଠାରୁ ଶୈଟ ଓ କଳା କଳା ।

ଭୁବସା, ଭୁଙ୍ଗୀ, ପଣ୍ଡିଶ, ଏହି ମଣ୍ଡରୁ ପାଣିରେ ବରୁବାର

କୁଷେରକ, ଅର୍କକ ଦେଇେ ଏହା ଧଳା ଧଳା ଓ

ପା. ଭୁଖମେ ରହିଯୁଁ, ପଲଂଗମୁଣ୍ଡ କୋମଳ ଓ ନାଳ ନାଳିଆ ହୋଇ

ଆ. କରଂଜମୁଣ୍ଡ ପ୍ରାଣି ଯାଏ । ଲୋକେ ପ୍ରସାଦୋଡ଼ା

ବୁ ତକ ପରିପ୍ତ୍ୟ, ବନ ତୁଳସୀ ବେଗରେ ଏହି ମଣ୍ଡରୁ ପାଣରେ

ମ. ଭଲ ତୁଳସୀ ବିଦୁରାର ପିଅନ୍ତି । ଦୁଲାର ମଧ୍ୟ ଏହି

ତେ. କାରୁ ତୁଳସୀ, ତାଣ୍ପୁ । କର୍କଷା * ପ୍ରକାର—

ତେଇଗରେର ତେକୁ ସଥା—(୧) ଲକ୍ଷ୍ମୀବାଗୁଲ (ବନଗୁଲ)

(୨) ଦୁଲାର (କଠିଙ୍ଗର) (୩) ବଣତୁଳସୀ (ବଠପକ୍ଷ) ।

ବେଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ଏହା ଭୁକ୍ଷ, ଶାରକିର୍ଯ୍ୟ, କଠରସ,

କଦମ୍ବ, ଭିତ୍ତି, ଭୁତିକାରକ, ଦୁଦ୍ସପାତ୍ରା, ଅନ୍ତିମାପକ,

ଲକ୍ଷ୍ମୀପାତ୍ର ଓ ପିତ୍ରବର୍କକ । ଏହା କପ, କାମ୍ପ, ରକ୍ତରୂପ୍ତି,

କଣ୍ଠୁ, କିମି ଓ ବିଷନାଶକ —ଦ୍ୱକ୍ଷ୍ୟାନ ।]

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମୁଣ୍ଡ—ଦେ. ବି—(ସ. ଲୁକ ବା ମୁଣ୍ଡିତ+ମୁଣ୍ଡ) —ମୁଣ୍ଡିତ ମସ୍ତକ—

Landā mundā Clean shaven head.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମୁଣ୍ଡା—ଦେ. ବି—(ସ. ମୁଣ୍ଡିତମୁଣ୍ଡ) —୧। ମୁଣ୍ଡିତ

Landā mundāକ କେଶ—1. With the head

(ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମୁଣ୍ଡିଆ—ଅଳାରୂପ) clean shaven;

, 2. ଲୁକନଶେ—2. with tonsured head.

ଲକ୍ଷ୍ମୀମୁଣ୍ଡି } ସ୍ତ୍ରୀ କାନ୍ତ—3. Bald headed. (୭—

ଲକ୍ଷ୍ମୀମୁଣ୍ଡି } ଲକ୍ଷ୍ମୀମୁଣ୍ଡା ପୋକି କେରେଣ୍ଟା, ସେବେ ଦୁଅରେ ଆଏ,

ଅର୍ଦୀ ଭାବରୁ ଗୁଣ୍ଡିଏ ପାଇଲେ ପାଣି ଛାତ୍ରେର ଆଏ—ତରି ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ଦେ. ବି—(ସ. ଲେଣ୍ଡା; +ଫାର୍ମାର୍ଥ ଲ) —କଠିନ ବିଷାର କଣ୍ଠ

Landi କୁଦୁ ଗୋଲକ—Small globes of night-soil.

ନେଣୀ, ନେନୀ [ବ—କଠ ଓ ଲମ୍ବ ବିଷାରଣ୍ଡରୁ (ସଥା—ମନୁଷ୍ୟ, ଲୋଦ, ନେଣୀ କବୁର, ବିଲୁଆ ଅଦିକର) ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବୋଲପାଏ ।

ମୁଣ୍ଡା, ମୁଗ, ତେଳ, ଗୋଡ଼ା, ଚେମିଶ ଚଢ଼େଇ ଅଦିକ ର
ଗୋ ଲୁକାର ମୁଦ୍ର ବିଷ୍ଟାଶ୍ରମାନଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବୋଲିପାଏ ।
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅପେକ୍ଷା ବଡ଼ ଓ ବଢ଼ ପରିମିତ ବିଷ୍ଟାକୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ
ଯଥା—ଗୋରୁକୁର, ବାନିକର) ବୋଲିପାଏ । ଲକ୍ଷ୍ମୀମନ
ଲମ୍ବ; ଲକ୍ଷ୍ମୀମାନ, ବୃଦ୍ଧତର ଓ ଗୋଲ; ଲକ୍ଷ୍ମୀମାନ ଗୋଲ
ଓ ଶୈଖ ।]

ଲକ୍ଷ୍ମୀତ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ମୁଣ୍ଡାଚ; ଇଂ. ପଣ୍ଡିତା ଅକାର) —
Landita ମୁଣ୍ଡାଚ—Shaven. (ଉ—ଅଛି ବଡ଼ ଶୋରର
ଲକ୍ଷ୍ମୀତ ମୁଣ୍ଡା, ଅଛି ବଡ଼ ଶୋରର ଲକ୍ଷ୍ମୀତ ରୁଣ୍ଡା
ମୁଣ୍ଡିତ ପଣ୍ଡିତା ଉଚ୍ଚିଥ ଉଚ୍ଚିଥ ଉଚ୍ଚିଥ ଶୋକ ।)

ଲକ୍ଷ୍ମୀତ ମୁଣ୍ଡା—ଦେ. ବି. (ପଣ୍ଡିତା ଭାଷା) —ମୁଣ୍ଡିତଶିଖ ମସ୍ତକ—
Landita munda A clean shaven head.
ଲକ୍ଷ୍ମୀତ ମୁଣ୍ଡା (ଉ—କଷ୍ଟକ ଜର୍ଦେହ ଲକ୍ଷ୍ମୀତ ମୁଣ୍ଡା, ସମ୍ମନ ଜର୍ଦେହ
ମୁହିଦିତ ମୁହିଦ ହୁଣ୍ଡ ହୁଣ୍ଡ ରୁଣ୍ଡା । କାଳିବାସଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧେ ପଣ୍ଡିତା
ପ୍ରବାଦ ।)

ଲକ୍ଷ୍ମୀତ ମୁଣ୍ଡା—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ (ପଣ୍ଡିତା ଭାଷା) —ମୁଣ୍ଡିତ ଶିଖ—
Landita munda With shaven or tonsured
ଲକ୍ଷ୍ମୀତ ମୁଣ୍ଡା ଲଙ୍ଡ ମୁଣ୍ଡା head.
ଲକ୍ଷ୍ମୀତ୍ତା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବିଶ—୧. ଅକର୍ମଣ୍ୟ-1. Worthless.
Landuhā , , । ଅକାରି—2. Useless.

ଲକ୍ଷ୍ମୀତ୍ତା ବର୍ଣ୍ଣନା—ଦେ. ବିଶ ଓ ବିଶ—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭଣ୍ଡ (ଦେଖ)
Landei bhandei Landa bhandā (See)
ଲକ୍ଷ୍ମୀନ—ସ. ବି. (ଇ. ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ଫରସି ଲକ୍ଷ୍ମୀରୁ ସସ୍ତନକର ଶକ) —
Landra ଲକ୍ଷ୍ମୀନ—London (Apte: M. W.).

ଲକ୍ଷ୍ମୀନ—ସ. ବିଶ—ଲକ୍ଷ୍ମୀନ ଜାତ; ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦେଖନାତ, ବିଲନି—
Landraja Produced or born in Britain;
British-born,

ଲକ୍ଷ୍ମୀନ ଦେଶ—ସ. ବି—ଇଂଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦେଶ—
Landra desa England.

ଲକ୍ତ (ଧାରୁ)—ସ—୧. ବହୁ ପର କୌଣସି ବସୁଳୁ ବେଞ୍ଚିଲ କରିବା—

Lat (root) 1. To entwine. , । ଆପାତ କରିବା—
2. To strike; to hurt.

ଲକ୍ତ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବି—ଗର୍ଦ୍ର—Hole. ଦେବ. ବି. (ସ. ରକ୍ତ;
Lat ଅନୁରାଗୀ)—ମନ ଅଭ୍ୟାସ—Bad habit.

ଆଦତ ଲତ

ଲକ୍ତା—ଦେ. ବି. (ସ. ଲକ୍ତ) —ଲକ୍ତା ପର କିମିତ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ—
Latarda Artistic designs resembling creep-
ers wrought on wood, cloth or ornaments;
fret-work.

ଲକ୍ତପାଲା—ଦେ. ବିଶ.—(ସ. ନମ୍ବାରୁଜ ନକ୍ରୁ) —କଥଳ,
Lata pa(la)ta ଯାହା ଉପରେ ଦେଲେ କଥଳ ଯାଏ; ଲୁହୁପୁର,
ନତ ନତ ଲଦ ଲଦ ପଳ ପଳ ଲକ୍ତର; ଲେତର—Soft; which
(ଲକ୍ତର ପତର, ଲକ୍ତର ଲକ୍ତର—ଅନ୍ୟରୂପ) yields to pres-

sure; plastic; pliant. (ଉ—କଥାରେ ଲକ୍ତପତ
ପାତିଲାରେ ଠାଣ, ଏ ନାଆଁଙ୍କ କହି ନ ପାରିବେ, ବାପ
ଭାଇକ ବଣ—କଣ୍ଠ;—ନାଆଁ ବୁଅ ବା ପ୍ରଦେଶକା ।]
ବ—ତପେ ଦେଲେ ଦବ ଯିବା ଅକସ୍ମା—Softness; the
state of yielding to pressure; plasticity.
[କ—ଅମ୍ ଅଛି ପଳ ପାତ ରଲେ ବା କାରୁଅମେହ
ଶୁଣିବା ପରିବୁ ଲକ୍ତପତ ହୁଏ ।]

ଲକ୍ତପ (ଲ) ତା (ତେ) ଭବା—ଦେ. କି—୧. (ସକର୍ମକ) ଲେତରବା;
Latapa (la) tā (te) ibā କୌଣସି ପଦାର୍ଥକୁ ଚିପାଇପି
ଲତଲତାନା କର କୋମଳ କରିବା—1. To soften a thing
by pressing it repeatedly (ସଥା—ଦର-
ପାତିଲ ପଣ୍ଡକୁ ଚିପାଇପି କର ଲକ୍ତପତାରବା) , ।
(କଠିନ ପଦାର୍ଥ) କୋମଳ ହେବା—2. To become
soft and yielding to pressure (ସଥା—
ପାତିଲ ଅସ୍ତବୁ ଗାତ୍ର ଦଳ ରଖିଦେଲେ ତାହା ଲକ୍ତପତାର
ଯାଏ) ॥ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ବୟସ ବା ଦୟା ଅଛି ଯୋଗୁ
କୋମଳାନ୍ତ୍ରକରଣ ହେବା; ହୃଦୟ ତରଳିବିବା—
3 (Figurative) To melt (said of the heart
of a person melting through fear or
kindness) । । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) —ତଥଳିଦୟ ହେବା;
ଅସ୍ତବୁମତ ହେବା—4. (Figurative) To waver;
not to remain constant; to become
fickle-minded, [ଲକ୍ତ ପତାରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ]

ଲକ୍ତପ(ଲ)ତା—ଦେ. ବିଶ—୧. ଲକ୍ତପ; କୋମଳ; କଞ୍ଚିକା—
Latapa(la)tiā 1. Soft; pliant; plastic; soft to
(ଲକ୍ତପତର, ଲକ୍ତପତରିଥ—ଅନ୍ୟରୂପ) pressure; yield-
[ଲକ୍ତପ(ଲ)ତା—ଖା] ing to the touch. , । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)
ନରମ ଧୂ. ଅସ୍ତବୁମତ—2. (figurative) Fickle-minded.
ପଲପଳା ॥ । ଯେହି ବ୍ୟକ୍ତିର ମତ ସହଜରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ
କରସାର ପାରେ; କୋମଳପ୍ରକରିତି—3. Flexible;
soit-hearted. ॥ । ଶୁଥକମୀ—3. Of wrinkled
skin.

ଲକ୍ତର—ଦେ. ବିଶ—ଲକ୍ତପତିଥ; ଲେତର—
Latara ଗଣ ପଲପଳା Pliant; soft to pressure.
[ଲକ୍ତର—ଖା]

ଲକ୍ତର(ରେ)ଭବା—ଦେ. କି (ସକର୍ମକ)—ଲେତର କରିବା—
Latara(re)ibā To make plastic.
ନତାନ ପଲପଳ କରନା

ଲକ୍ତର କକ୍ତର—ଦେ. ବିଶ (ସହତର) —ଲେତର (ଦେଖ);
Latara katarā (See)
ଲକ୍ତର ଧତର—ଦେ. ବିଶ—ଲେତର ଧୋତର (ଦେଖ)
Latara dhatarā Lotara dhotara, (See)
(ଲକ୍ତରଧତର—ଖା)

ଲଭିତା—ଦେ. କି (ଅକର୍ମିକ) —ଲଭପତ ହେବା; ଲଭି ହେବା—
Latarib
ଗଣ ପଲସଲାନା (ଲଭିଯିବା — ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲଭା—ଦେ. କି (ଲଭିତା)=ଦେଖୁଳ କରିବା+କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅ, ଶୀ. ଆ)—
Lat
ଏ । ମୁଦୁବନ୍ଧୀ; କୃତି; ଯେଉଁ ଉଲିବ ସିଖ ହୋଇ ଠିଆ
ନାହା ହୋଇ ନ ପାର ବୁମିରେ ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବସୁ ଅବଲମ୍ବନ
କରି କରି ଅରୁଷର ହୁଏ କା ମାଡ଼େ—1. Creeper; creeping
plant. ୨ । ବୋଲକ କାଣ୍ଡ ବା ଶାଖା; (ଯଥା—
ପଦ୍ମ ଲଭା) (ହୁ. ଶ)—2. Soft stem of a
plant or branch. [କୁ—ଲଭା ଶବ୍ଦ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ,
କୋମଳତା ଓ ସୁକୁମାରତାସୁରକ ଦେବାରୁ ବାନ୍ଧୁ ଓ ରୂପକୁ
ଲଭା ବୋଲି ବୋଲିପାଏ; ଯଥା—ବାନ୍ଧୁଲଭା; ସୁତରା
ଶୀ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ କରକଲଭା ପ୍ରସ୍ତେଗ କରାଯାଏ; ବନ୍ଧ ବସୁ
ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ଲଭା ଶବ୍ଦ ପ୍ରସ୍ତେଗ ହୁଏ ଯଥା—ବୁଲଭା;
ବିଦ୍ୟୁତଭା ।] ୩ । ନାରୀ; ଶୀ (ଏ ପୁରୁଷଙ୍କ ଅରୁଷ
କରିବାରୁ, କାରଣ କଥିତ ଅଛି—ବିନାଶ୍ୟଂ ନ ବର୍ତ୍ତନେ
କହିବା ବନ୍ଧିତା ଲଭା) —3. Woman (in general
(Apte). ୪ । (ବୈଦ୍ୟକ) ଦ୍ରୁଷ୍ଣାଲଭା; ଅଞ୍ଜିରଭା—
4. Vine. ୫ । (ବୈଦ୍ୟକ) କୁତ୍ରା; ପଞ୍ଚଙ୍ଗ ଶାଖ—
5. A pot herb; Triganella Corniculata.
୬ । (ବୈଦ୍ୟକ) ଦୂଖା; ଦୂଖାସ—6. The creeping
grass: Cynodon; Dactylon. ୭ ।
(ବୈଦ୍ୟକ) କେବର୍ତ୍ତକ; କେହିଛା ମୁଥା ଘାସ—
7. A kind of fragrant creeping grass;
Cyperus Rotundus; Panicum Dactylon.
୮ । (ବୈଦ୍ୟକ) କେଣ୍ଟିକଷ୍ଟିଆ ଲଭା; ଯୁଣି ପଣ୍ଡକା—
(ଏହା ଲଭା ନୁହେ) —8. A plant; Cardiospermum
Helicacabum; the staff tree.
୯ । (ବୈଦ୍ୟକ) ପ୍ରୟକ୍ରୁ, (ଏହା କିନ୍ତୁ ଲଭା ନୁହେ,
ନିମ୍ନାଦିବର୍ଗର ନାଭିବୃଦ୍ଧି ଅବଶ୍ୟ ତରୁ) —9. Agalia
Roxbur Ghiana (tree). ୧୦ । (ବୈଦ୍ୟକ)
ଶ୍ୟାମଲଭା; ଶୁଅଁଲଭ; ବୃକ୍ଷଶାରବା—10. medicinal
creeper; Indian Sarsaparilla. ୧୧ ।
(ବୈଦ୍ୟକ) ଶେତ ଶାରବା; ଚେମଢି ଲଭ; ବୁଆନ ମୁକ
ଲଭା; ଅନନ୍ତ ଲେ—10. A medicinal creeper;
Hemidesmus Indicus; Indian Sarsaparilla.
୧୨ । (ବୈଦ୍ୟକ) ଶ୍ୟାମାକ; ତୁଣ ଧାନ୍ୟ ବିଶେଷ;
ଶୁଅଁ ଧାନ—(ଧାନକ୍ଷେତରେ ଏହା ମନକୁ ଦିଲୋ) —
12. A kind of grain growing in paddy
fields. ୧୩ । (ବୈଦ୍ୟକ) କିନ୍ତୁ ଧାନ (ଏହାର କଷି
ଶୁ ଯାଏ) —13. A sort of fragrant grain
Panicum Frumentaceum. ୧୪ । ମାଧ୍ୟମଲଭା—

Mâdhabilat) ୧୪ । କାଗ ପୁଣ୍ଡ ବୁଲ (ହ.ଶ.)
15. The plant of jâti flower. ୧୫ । ସନଶୀ
ଶୀ (ହ. ଶ.)—16. A fine woman. ୧୬ ।
ଶୁମାର ଶୀ—17. A slender woman (Apte).
୧୮ । ଶୁଭବର ବତ୍ରମୁଖ—18. The thong or
lash of a whip (Apte) ୧୯ । ମାତ୍ରାମାଳ—
19. A string of pearls (Apte) ୨୦ । ଏକ
ପ୍ରକାର ସବ୍ସିତ ଲଭା ବସୁରବା—20. The musk
creeper. (Apte). ୨୧ । ସରଳରେଣ—21.
Straight line (Apte). ୨୨ । ମହାଭାରତତୋକୁ
ଅସ୍ତ୍ରେ ବିଶେଷ—22. Name of a heavenly
nymph (M. W.) ୨୩ । ହିନ୍ଦୋ ବିଶେଷ—23. A
kind of metre (Apte). ୨୪ । ଶାଖା—24.
Branch. [କୁ—କେଳ କଦମ୍ବ ଲଭାର, କୋଳେ
ବା ଶାଖାର ତାର, ତେବେ ସେ ରକ୍ଷିତାର
ଜରେ । ବିଶେଷପରମ୍ପରା କିମିତ ।] ଦେ. କ—
ସଂପର୍କ—1. Connection. ୨ । ରକ୍ତି ବା ବିବାହ
ସଂପର୍କ ଲଭନ କରୁଥା—2. Blood relationship.
୩ । ଶୁଭବାଦିନ ବା ମତ ବସୁର ନାମ ଉଚ୍ଛାରଣ କର
କର ଚତ୍ପରତ୍ତିରେ ବୋଲିଯିବା ଅର ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ବା
ବାକ୍ୟ—3. Euphemistic expressions;
euphemism. [କୁ—‘ସାପ’ କ କହ ‘ଲମ୍ବ ଲମ୍ବ
ବା ‘ଲମ୍ବ’ ବା ‘କାଠ’; ଶିଶୁ ‘ମରବା’ କ କହ ‘ବାନ୍ଧୁତ୍ବବା,
ଦାଉ ‘ମରଗଲ’ କ କହ, ବସିଗଲ; ସଧବାର ହାତରୁ
ଖକୁ ଲାଗୁ ବା ନ କହ ଖକୁ ଶିତଲେଇବା ।; ଶାରଗା
କିଷି ‘ଗନ୍ଧେର ଶିବା’ କ କହ ବସେଯିବା ଉତ୍ସାହ ଲଭାର
ଭବାଦିବରଣ ।] ୪ । ବଥାର ଲଥା ବା ସହର ଶବ୍ଦ—
4. A bye word; redundant or companion
word. [କୁ—ଲଭା ପୁଟାର କହିଲେ ବଢ଼ିଶିବ
ପୋଥା-ପ୍ରାତି. କ୍ରିକିଟରୂପର ଗିରା ।] ୫ । ଅବତରଣକା-
6. Introduction. ୬ । ବାହାରୀର ଶେଷରେ
ବୋଲିଯିବା ପଦ—6. A concluding couplet
recited at the end of every folktale.
୭ । କଥାର ଉପକଥା ବା ଶାଖା—7. Branch or
episode of a tale. ୮ । ସନଶୀ ସନର ଗଜାଗୁ—
8. A young tree having erect and long
slender trunk. [କୁ—ସବଳ ଶଶୀର ଶାଳ ଲଭା
ଲଭ । ରାଖାଳାଥ. ନନ୍ଦକେଶ୍ୱର ।] ୯ । ଧାରବାହିକ
ବଂଶବରଣ; ବଂଶ ବୁକ୍ଷ; ବୁକ୍ଷ ନାମା—୧. Genealogy;
pedigree. [କୁ—କିନ୍ତୁ ସେତେ ବଂଶମାନ, ପୁତ୍ର
ଲାଭ ଲଭା ସେବନ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ ।] [ଦ—
ରହ ରହ ଉତ୍ସାହ ଲଭା ବାମ ସଙ୍ଗେ ‘ଲଭ’ ଶବ୍ଦ ପୋର
କର ଯାଇ ସେହି ସେହି ଲଭା ବୁଝା ଯାଏ । ଯଥା—

ସୋମ ଲତା, ମାଧ୍ୟମ ଲତା, ଦ୍ୱାଙ୍ଗା ଲତା, ଶ୍ୟାମା ଲତା
କୁନ୍ଦ ଲତା, ପ୍ରସାଦିଣୀ ଲତା, ଲଜ୍ଜାତ୍ର ଲତା ।] ୧୦ ।
ଶ୍ରୀମେଳକଳ ନାମ—10. A name given to
females.

ଲତା(ତେ)ଇବା—ଦେ. ବି (ସ. ଲତା: ସ. ଲତାୟମାନ) —
Latā(te)ibā ୧ । ଲତାଇବା (ଦେଖ) — 1. Laṭāibā.
ଲତାନ (See) ୨ । ଶାଖା ମେଲିବା—2. To spread the
branches.

ଲତା କଟିଲୁ—ସ. ବି—ଫଳ ପୁଷ୍ଟିକା (ଦେଖ)
Latā katabhi Phuti phutikā. (See)
ସ. ନାମ—ଜ୍ଞାନବୃଣ୍ଣ, କଟିଲୁ [ଦ୍ର—ଏହା ପ୍ରକଳରେ
ଲତାଫଟକୀ; କଟିଲୀ ଲତା ନୁହେ, ପୁନ୍ଥା ଥାଏ ।]
ମାଲକାନ୍ଧୀନୀ

ଲତା କଦମ୍ବ—ସ. ବି (ବୈଦ୍ୟକ) — କଦମ୍ବ ଫୁଲ ପର ଗୋଲ, କେଶର
Latā kadamba ସୁନ୍ଦର ପଳିଧାରୀ କଥାଇବା—A climbing
species of nettle.

ଲତା କନା—ଦେ. ବି (ସ. ଲତ୍ରିକ—ବିଦ୍ୟ; ପ୍ରା. ଲତାଥ)—
Latā kanā ୧ । ମସାଲରେ ଗୁଡ଼ାଯାଇ ତେଲ ତିଆ ତୋଇ
ନେତା ଜଳାଯିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୂତ ଚିରକନା—1. Rags used
ଲକ୍ଷା �for rolling up torches. ୨ । ହଣ୍ଡା କନା—
2. Rags.

ଲତା କରଣ୍ଜ—ସ. ବି—ଲତାପର ମାତ୍ରବା ବରପୋଲ ନାମକ କଥାଇ
Latā karāñja ପୁଲ । (ଏହାର ଫଳ ଲିଲ ଫଳପର
ସ. ଅନ୍ୟ ନାମ—ଦୁତପୁଣ୍ଣ କରଣ୍ଜ, କରଣ୍ଜମୟ)—A thorny
ବଜ୍ରପାଳକ, ପ୍ରଣାଯି, ଧନଦାରୀ, climbing plant; Cae-
ପୁଲକ, ଦୁଷ୍ଟପୁଣ୍ଣ, ପୁଲକରଣ୍ଜ, ଶବସି, salpinia Bonducella.
ସୋମକଳ, କରଣ୍ଜଲ, କୁବେଶିକୀ,
ଦୃତପୁଣ୍ଣ ।
ନାଟୀକରଣ୍ଜ, ନାଟୀକରଥ
କରଣ୍ଜରେଜା
ମ. ସାଗର ଗୋଟୀ
ଫା. ଖାୟାତିବଲୁସ୍

କରଣ୍ଜା । ବୈଦ୍ୟକ ମତରେ
ଏହା କଟୁ, ଉଷ୍ଟ ଓ ବାତ କଷ
ନାଶକ ଥାଏ । ଏଥର ଶକ
ଦୀପନ ଓ ପଥ୍ର ଏହ ପୁଲ ଓ
ବିଷ ନାଶକ ।]

ଲତା କଷ୍ଟୁରି—ଦେ. ବି—ଲତା କଷ୍ଟୁରିବା (ଦେଖ)
Latā kasūtri Lata kasturikā. (See)

ଲତା କଷ୍ଟୁରୀ ଜତାକଷ୍ଟୁରୀ
ଲତା କଷ୍ଟୁରିକା—ସ. ବି (ବୈଦ୍ୟକ) — ଜବାଦିବର୍ଗର ପ୍ରାୟ ଦୂର ହାତ

Latā kasturikā ଭୁତ ଶାକଶୂଳ ବିଶେଷ; କଷ୍ଟୁରି—The
ଅନ୍ୟ ସ. ନାମ—କଟୁ, ଦରିଶ ଦେଖିବା;

ଲତା କଷ୍ଟୁରା
ନାଟୀକର୍ତ୍ତ୍ତୁରୀ; କାଲକର୍ତ୍ତ୍ତୁରୀ
ମୁର୍କକଦାନା, ମସକଦାନା

ଦେ. ଚତୋରୁଲପଲ୍ଲୁ, କର୍ମୁରବେଣ୍ଟମୁ
ତା. କଟେବସୁସ୍

musk creeper; a
creeper producing
musk-scented seeds;
musk mallow.
[ଦ୍ର—ଏହାର ଫଳ
ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ଵର ମଞ୍ଜିର

ବାସନା କଷ୍ଟୁରାପର । ଏହା ତ୍ରିଷତରେ ବ୍ୟବହୂତ ହୁଏ ।
ଫଳ ପାଥକୋଣିଆ । ଫୁଲ ବଡ଼ ବଡ଼ ଓ ମଞ୍ଜି
ରତ୍ନପଣ୍ଡି । ଏହା ଭର୍ତ୍ତା ମଧ୍ୟରେ, ଶୁଦ୍ଧବର୍ଜିକ, ଶୀତଶର୍ମ,
ରତ୍ନ, ତଷ୍ଠିର ହତକର, ତେବକ, ଶ୍ରେଷ୍ଠନ ଓ ପିଲାଶ-
ଗାଢକ । ଏହା ବନ୍ଦୀଗତରେ ଓ ମୁଖସେଗନାଶକ—
ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ ।]

ଲତା କୁଞ୍ଜ—ସ. ବ (ମ. ପ. ଖେ; ଲତାରତତ କୁଞ୍ଜ)—ଲତାବେଣ୍ଟିତ
Latā kuñja କୁଞ୍ଜକଳ—A bower formed by
[ଲତାଗୁହ, ଲତାମଣ୍ଡପ—ଅନ୍ୟରୂପ] creepers.

ଲତା ଗଣ—ସ. ବ (ମୁଣ୍ଡ ତତ) —ବୈଦ୍ୟକ ମତରେ ଲତାଇବା ଭର୍ତ୍ତାଙ୍କ-
Latā ganya ବର୍ଗ—A class of creepers enumerated
[ଲତାବର୍ଗ—ଅନ୍ୟରୂପ] in the Hindu medical trea-
tises. [ଦ୍ର—ଲତାଗଣର ଅନ୍ତର୍ଗତ—ପାନ, ବୁଜନ,
ସୋମବଣ୍ଣ, ବିଷୁକାନ୍ତା, ସର୍ପିକଣ୍ଣ, ବିର୍ଜନ୍ତୀ, ନିର୍ମଳୀ, ବଟ-
ପଣ୍ଡି, ଦୁର୍ଗପଣ୍ଡି, ବଶପଣ୍ଡି, ବୃଦ୍ଧବଳା, ଅକପୁଣ୍ଡି, ସର୍ପାଣ୍ଡି,
ମୁଖାକାନ୍ତା, ପୋଇ, ମୟୁରଗଣ୍ଣା, କଳକଳବା, କାଗ ଓ
ମାଧ୍ୟମ—ହି. ଶ.]

ଲତା ଗହଳ(ଲି)—ଦେ. ବିଶ (ସ. ଲତାବହୁଳ)—ଯେଉଁ ସ୍ଥାନ ବା
Latā gahala(lī) ବହରେ ବହୁତ ଲତା ଥାଏ; ଲତାପୁଣ୍ଣ—
ନାତାଧନ Full of creepers. [ତ୍ର—ଲତାଗହଳ ଗହନେ
ଲତାବାଲା ପଳାଥ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. କଣୋଶାତମ୍ଭ ଲ. ଗୀତ ।] ଦେ. ବି-
ଲତାପୁଣ୍ଣ ସ୍ଥାନ—A place full of creepers.

ଲତା ଗୁଲୁ—ସ. ବ (ଲଗା+ଶକୁନ୍ତ) —୧ । ଲତାଲିଥ ଶକୁନ୍ତ, ଗର୍ବ—
Latā gulma 1. Creeper-like plants. ୨ । ଲତା ଶକୁନ୍ତ
ଗୁଲୁ—2. Creepers and plants.

ଲତାଙ୍ଗୀ—ସ. ବ—କବତ୍ତା ଶୁଣୀ (ହି. ଶ) (ଦେଖ)
Latāṅgi Kakardāśrungī. (See)

ଲତା ଜାଳ(ଲ) —ସ. ବ—ଲତା ପାଶ (ଦେଖ)
Latā jāla(l) Latāpāśa. (See)

ଲତାଜିହ୍ଵ—ସ. ବ (ବହୁବୀଶ୍ଵର; ଲତା+ଜିହ୍ଵା) —ସର୍ପ; ସାପ—
Latājihwā Serpent; snake.

[ଲତାରବସନ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ଲତାକୁଣ୍ଡ—ଦେ. ବି—କାହାକୁଣ୍ଡ ଶୁଣା—ଜାହାଜରୁ ଲାଙ୍ଘର ବିଲ-
Latārdi ବେଳେ ପଛ ଅତ୍ତୁ, ଯେଉଁ ଭାରସ୍କୁ ଶିରକ ଜଳ
ଆହାଜେର ପେଛନେର ଶିକଳ ମଧ୍ୟକୁ ପକା ଯାଏ—The chain
ଲତର ଜଜୀର with a weight attached to it
which is thrown into the water behind
the ship while anchoring. [ତ୍ର—ଆମ ଦୂର-
ଲକ୍ଷର ପଛ ଲତାକୁ ପକେଇ ଦେଲି, ପଟାପଟ କିନ୍ତୁ ମାନ୍ଦୁ
ପାଶରମୋହନ ଗଲ ସନ୍ତ ।]

[ଦ୍ର—ଏହା ଦୂରଟି ଥାଏ; ଏହା ଲତାପର ପରାବରକ ଛନ୍ଦ
ହୋଇ ଶୁଣନ ଚିହ୍ନ ପର ଜାହାଜରୁ ପଛ ମନ୍ଦରୁ ପଣି
ରତରକୁ ପଢିଥାଏ ।]

ଲତା ଡିମି(ମ୍ବି)ରି—ଦେ. ବ—(ଏହା ପ୍ରକଟରେ ଲତା ନେହଁ; ଭୁଲ Lata dimi(mbi) ri ଇଯାବର)—ମିରି ଦୂଷ ବିଶେଷ— ସ—କାକୋହୁମରକା Ficus Opposetifolia (tree). କାକ ଡୁମୁର କନ୍ଦମର	ଲତାପ୍ରାତାନ—ସ. ବ—(ଗୁଡ଼ିତତ୍; ଲତା+ପ୍ରାତାନ)—୧ । ଲତାରୁ Lata pratāna ବାହାରବା ତଳ୍ଲ—Fibres of creepers. , । ଦରଢି ବା ଲଇବୁଣେ ବ୍ୟବହୃତା ଲତା— 2. Creepers used as strings.
ଲତାପିମ୍ବିଆ—ଦେ. ବିଶ—(ସ. ଲତାମୟ)—ଲତାପିମ୍ବିଆ (ଦେଖେ) Latāñīā ଲତାନିଆ ଲତିଆ Latāñīā (See)	ଲତାପ୍ରାତାନି(ପି)ନି—ସ. ବ. ଶୀ—ବଳ୍ମିକା; ବହୁଶାଖା ଦ୍ୱାରା ବିସ୍ତରିତ ଲତା Lata pratāni(pi)ni A creeper consisting of many branches; a spreading creeper.
ଲତା ତରୁ—ସ. ବ—(ମ. ପ. ଲେ ବା କହୁଣ୍ଟିଛି; ଲତା+ତରୁ)— Lata taru । । ଯେଉଁ ବୃକ୍ଷମାନଙ୍କରେ ଅନ୍ୟ ଲତାମାନ ମାଧ୍ୟମରେ—1. Trees on which other creepers climb. , । କମଳାରେମ୍ବୁ ଗତ—2. The orange tree. । । ଶାଳ ରତ—3. The Šāla (a timber tree); Shorea Robusta). । । ତାଳ ବୃକ୍ଷ—4. Palm tree.	ଲତା ଫଳ—ସ. ବ—(ବୈଦିକ)—୧ । ପଟୋଳ; ପୋଟଳ— Lata phala 1. A sort of kitchen vegetable; Trichasianthes Dioica. , । ଲତାରୁ ଉପର ଫଳ—2. Fruits of creepers. (ସଥା—କଣ୍ଠାରୁ ଲାଭ, କରୀ, ପୋଟଳ, କାରୁଡ଼, କଳର—)
ଲତା ଜଳନ—ସ. ବ—ନଈ କଲ ବେଳେ ହାତ ବଲିରବାର ଏକ Latānana ଜଳ (ହ୍ର. ଶ)—A kind of shaking of the hands during dancing.	ଲତା ବୃକ୍ଷ—ସ. ବ—ପଞ୍ଚକି ବୁଲୁ; ବଳ୍ମୁରୁଙ୍ଗି ବୁଲୁ (ହ୍ର. ଶ.)— Lata bruksha Boswellia Serrata tree.
ଲତା ତାଳ—ସ. ବ—ହିନ୍ଦୁଳ (ଦେଖେ) (ହ୍ର. ଶ.) Lata tāla Hintāla (See)	ଲତା ବୃତ—ସ. ବ—(ଗୁଡ଼ିତତ୍; ଲତା ଅବୁତ)—ଲତାଦ୍ୱାରା ଅବୁତ Lata bruta ଲତାଦ୍ୱାରା ବେଷ୍ଟିତ—Covered [ଲତା ବେଷ୍ଟିତ—ଅନ୍ୟରୁପ] or entwined with creepers.
ଲତାନ ପତାନ—ଦେବ—(ସ. ଲତାପତାନ)—୧ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର Latāni patāni ଦୂର ଓ ନିକଟ ସମ୍ମର୍ମ୍ଭବକୁ ବାନ୍ଧବଗଣ— ଲତା ପାତା ଲତାପତା 1. Near and distant relatives. [ଲତା ପତା—ଅନ୍ୟରୁପ] of a person. , । ବୃକ୍ଷମୂଳ ଓ ବୃକ୍ଷମାନଙ୍କ 2. Kinsmen and relatives. " । ଲତା ଓ ପତାନ—3. Creepers and leaves. । । ବୃକ୍ଷ- ଲତାନ ଭାଙ୍ଗିଦିମାନ—4. All sorts of plants; trees and creepers.	ଲତା ବେଷ୍ଟ—ସ. ବ—୧ । ଦେଶ ବିଶେ— Lata beshṭa 1. Name of a country. ଲତାବେଷ୍ଟନ ଲତା ବେଷ୍ଟିତ }—ଅନ୍ୟରୁପ 2. A sort of embrace (consisting of both the persons entwining each other.) [ଦ୍ୱ—ଏଥିରେ ଶୀ ସୁରୁଷ ଭରଯେ ଭରଯୁକୁ ଲତା ବେଷ୍ଟିବା ପର ସମ୍ମର୍ମ୍ଭବୁଣେ ଅଲଙ୍କାର କରାଅନ୍ତରୁ ।], । ବାମ ଶାଖାକୁ ଶୋଭିତ ରହିବକ ମଧ୍ୟରୁ ତୁଣ୍ଡୁ କନେ— 2. The third of the 16 poses during coition laid down in the amatory books, [ଦ୍ୱ—ଏଥିରେ ରମଣୀର ପୁରୁଷ ବାହୁଦୟ ଓ ପାଦଦୟ ଦ୍ୱାରା ବେଷ୍ଟନ ବା ଅଲଙ୍କାର ପର୍ବକ ଲାଗୁ ରମଣ କରେ ।] • । ଦରବଶୋକୁ ଦ୍ୱାରାକାପୁରୀର ଦଣ୍ଡେମ୍ବ ପଦବଦିଶେଷ (ହ୍ର. ଶ.)—3. Name of a mountain men- tioned in the Haribamisa.
ଲତା ପାଣ୍ଠ—ସ. ବ—(ଲତାର ଅନ୍ତ=ଶେଷରୁ) —ଶ୍ଵର— Latā pāṇṭa Flower.	ଲତା ଭବନ—ସ. ବ—(ମ. ପ. ଲେ)—ଲତାଭବନ— Latā bhabana A bower of creepers.
ଲତା ପନସ—ସ. ବ—(ଲତାର ପନସକା ପନସ ଅବୁତ ପଳ)— Latā panasa ତରୁଭୁକ—The melon (creeper.)	ଲତା ମଣି—ସ. ବ—(ମ. ପ. ଲେ; ଲତା+ମଣି)—ପ୍ରବାଳ; ପୋହଳ Latā mani Coral.
ଲତାପରନ୍ତୀ—ସ. ବ—୧ । ମଧୁରବା; ପାକମହୁର (ହ୍ର. ଶ.)— Latā parnṇī 1. Aniseed. , । ତାଳମୁଳୀ (ହ୍ର. ଶ) (ଦେଖେ)—2. Tālamūlī (See)	ଲତା ମଣ୍ଡପ(ଲା)—ସ. ବ—(ମ. ପ. ଲେ; ଲତା+ମଣ୍ଡପ)—ଲତାଭୁକ— Latā mandapa(la) A bower composed of creepers.
ଲତା ପାଶ—ସ. ବ—(ଲତା+ସମୁଦ୍ରାର୍ଥେ ପାଶ; ଭୁବ—କେଷପାଶ)— Latā pāsa । । ଲତା ସମୁଦ୍ର—1. A cluster of creep- ers. , । ବୃକ୍ଷାଦିକୁ ଛନ୍ଦବା ଲତାମାନ—2. Creep- ers entwining a tree.	ଲତା ମରୁତ—ସ. ବ—ଷ୍ଟୁକା; ପିତୁଙ୍ଗ ଶାବ (ହ୍ର. ଶ)— Latā marut Trigonella Corniculata.
ଲତା ପୂକୁ—ସ. ବ—ପିତୁଙ୍ଗ ଶାବ Latā prukkā A pot herb; Trigonella Corni- culata.	ଲତା ଯଷ୍ଟି—ସ. ବ—ମଣ୍ଡଗ୍ରୀ— Latā jashṭi The Indian Madder plant.

କେନାନ ରଞ୍ଜିତ କର କହିବା; କଥାରୁ ପ୍ରେଣେଇବା—
ଲତିଆନା 2. To make large additions and
exaggerations in a narrative; to
ତାଳୀ ଦେଓସ୍ତା �exaggerate.

* । ଚିରାଳୁଗାରେ ତାଳ ପକାଇବା—

ଚୈପିଳଗାନା 4. To patch up a torn cloth.
ଲଥ(ଚି) (ରଖାଇ) —ଦେ. ବି—ନଥ ଉତ୍ସାଦ (ଦେଖ)—
Lathi(tthi) (etc) Nathi etc (See)

ଲଥବା—ଦେ. କି—୧ । ବଢ଼ି ବୋଣ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଶେଷ ବୋଣ
Lathibā ଥୋଇବା—1. To add a small load to
ବୋରାର ଉପରଶାକେର ଅଂଟି a bigger load. ୨ । ଗୋଟିଏ
ଆଟିଆନା କଥା ସବେ ଉପକଥା ଲଗାଇବା—2. To add a
tail to a tale,

ଲଦଭି—ଦେ. ବି (ଭୁଲ. ରଂ. ଲେବୁ; ସ୍ଵ. ରୁକ୍ଷ—ଆ. ଲିବୁ; ସ୍ବ.
Ladan ଲବ୍ଧ—ସ୍ଵା. ଲକ)—୧ । ସେହି ତଙ୍ଗାରେ ମାଲ
(ଲଦଭ ତଙ୍ଗ—ପ୍ରଥମାର୍ଥର ଅନ୍ୟବୂପ) ବୋଣର ହୃଦ—୧.
ମାଲ ବୋରାଇ A boat for carrying load.

ଲହାତ ଶୁଦ୍ଧ ବିଶେଷ; ଯହିର ବାଜ୍ର ଉପରେ ଶୁଦ୍ଧ ସ୍ଥାପିତ
ଯେ ସବେ ଖୁଟି ନାହିଁ ହୋଇଥାଏ—2. A kind of thatched
ଦିଵାଲାଦାଳା ଘର house of which the thatch is
put on the walls. [ତୁ—୧ ଘରେ ପାରଥ
ଶୁଦ୍ଧି ଦରକାର ହୃଦ ନାହିଁ । ବାଜ୍ର ଉପରେ ଶେଣୀ ଓ
ରୁଅ ରଖି ଘର ତଥାର କରିପାଏ; ମଣ୍ଡରେ କେବଳ
ଗୋଟିଏ ଶୁଦ୍ଧ ଶେଣୀ ଆଏ ।] * । ପକ୍କା ଉପର ଘର
ବିଶେଷ—3. A kind of brick-built thatch.

ଦେ. ବିଶ—୧ । (ସେହି ଗାଢ଼ରେ ବା ତଙ୍ଗାରେ) ବୋଣ
ବୋରାଇ ଭର ହୋଇଥାଏ—1. Laden (cart or boat).

ଲହାତ * । ଯହିରେ ଶୁଦ୍ଧମାହରେ ବୋଣ ଲହାତ ହେଲାଗି—

2. Fully laden.

ଲଦକା—ଦେ. ବି (ସ୍ବ. ଲପ୍ତ ଦେହ)—୧ । ଲହୁବା; ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭାର
Ladakā ଓ ବୃଦ୍ଧଦାକାର; ଭାର ଓ ବେତଭଳ—1. Very
ଲଦପଦ heavy and large; cumbrous.

ଭାବା, ଲହାତ, ଲହାବା ଅଭିରତଭଳରେ ବୋଣାଇ କରିପାର ଥିବା—
ବୋରାଇ 2. Excessively laden.

ଲଦନ—ଦେ. ବି (ସ୍ବ. ଲବ୍ଧ, ପ୍ରା. ଲକ)—୧ । ହାତ ଉପରେ ପକାଇବା

Ladana ବାଜ୍ର ନଥବା କହି—Armless cushion put

ପାନାନ on the back of elephants. [ତୁ—ମାହୁନ୍ତ ଅବିଲେ

ଗହି, ଲାଦି ଲଦନ ପକାଇ ଯିର ବରତାଳ ଥାଣି । ଶୁଦ୍ଧହାତ

ସରଙ୍ଗାମ ଫେର—ଶିଶୁଗୀତ ।] * । ବଜଦଳ ଉପରେ

ଲଦନ ସାଂଗାହ ପକାଇବା ଥୋର; ପଲାଶ—2. Pack saddle

put on bullocks. * । ଶୁଦ୍ଧରର ଶତର
ଉପକରଣ—3. The materials for the

ଶାନ ସାଂଗାହ scaffolding of a thatched house. * ,

ଲଦନ, ଲହାତ ବୋଣ—4. Loading; load. * । ପୂର୍ଣ୍ଣ—5. A full load.

ଲଦ(କ)ର କ(ଲ)ଳ—ପ୍ରାଦେ (କଟକ ସହର) ବି—ନଜର ଲଳ
Lada(ja)ra na(la)li (ଦେଖ)—Najara nala
(See)

ଲଦବଦ—ଦେ. ବି—ଲୁହରୁ: ବଢ଼ିତ କିମ୍ବ ଏକପ୍ରାନ୍ତରେ ରୁଣ୍ଡ
Lada bada କେତୋ ଅବସ୍ଥା—State of being over-
ଲଦପଦ burdened; cumbrousness. ଦେ. ବିଶ
ବୌମିଲାପନ — ଲଦବା—Cumbrous; awkward.
(ଲଦର କଦର—ଅନ୍ୟବୂପ) ଲଦପଦ ବୌମିଲା

ଲଦ—ଦେ. ବି (ସ. ଲବ୍ଧ; ପ୍ରା. ଲକ)—୧ । ଭାର—
Lada 1 Weight; load. * । ଲୋକା, ଯାନ, ବାହନାଦ
ନାଦ ଲାଦନା ଉପରେ ବୋଣ ଲଦବା କର୍ମ—2.
Loading of a boat or other conveyance.
ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର, ଗଡ଼ନାତ) ବି—ମାତ୍ରାଥ
ନାମକ ଶବ୍ଦ କେବଳ ଅର୍ତ୍ତତତ୍ତ୍ଵବାର କାଠ—
A semi-circular piece of wood put on
the wheels of the Gotiā cart.

ଲଦା(ଦେ)ଇବା—ଦେ. କି (ସ. ଲକ୍ଷ ଧାର—ଉତ୍ସେପଣ କରିବା)—
Ladā(de)ibā ଲଦବା କିମ୍ବାର ଶିକ୍ଷନ୍ତ୍ରବୂପ—The causative
ଲାଦବାନା ରୁଷ ମୁଭକାରେ ଲଦାଇ, ଶାଖା କଷଳ ଫଳରେ
ଘୋଡ଼ାଇ । ଅରମଳୁ ବିଦରଧତ୍ତନ୍ତ୍ରମଣି ।]

ଲଦାଗ—ଦେ. ବିଶ—ଲଦା (ଦେଖ)

Ladā. (See)

ଲଦାମୁ—ପ୍ରାଦେ (ଗଣାମ) ବି—ଶୁଦ୍ଧ ଘର ତଳେ ଅଟୁ ଶତ କରିବାପାଇ

Ladāmu କାନ୍ଦ ଉପରେ ପକାଇବା କାଠ—Wood work
laid on the walls to make an inner roof
under a thatch.

ଲଦାଲଦି—ଦେ. ବି (ସହଚର) —ଅନେକ ବସ୍ତୁ ଲଦବା—

Ladāladi Acts of lading many articles.

ନାଦ ନାଦି ଲାଦନା ଫାଂଦନା

ଲଦି(କ)—ପ୍ରାଦେ (କଟକ ସହଚର) ବି—ନଥ; ନର—

Ladi(ddi) River.

ଲଦିଆ—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ନାତ) ବି—ପକଳରେ ଶୁଦ୍ଧ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ନ ଯିବାପାଇ

Ladiଆ ଶୁଦ୍ଧ ଉପରେ ପ୍ରଥମେ ବତାର କାନ୍ଦ ପକାଇ ଜାଳ
ଉପରେ ଶୁଦ୍ଧର ଦୁଇ ପାଖର ଲମାର ମଥାନଠାର ପକାଇ
ଦିଅନ୍ତିବା କିମ୍ବର ଲମା ବ୍ୟାସବିଶ୍ଵିଷ୍ଟ କାଠଯୋଡ଼ (ସେ ଗଡ଼ର
ଗୋଟିଏ ମୁଣ୍ଡକୁ ମଥାନ ଉପରେ ଅନ୍ୟପାଖର ଗଡ଼ର ମୁଣ୍ଡ
ସବେ ଗଲାଶାଳ ଦିଅପାଏ)—Thick logs of wood
laid on the thatch above the bamboo
net work for protecting the straw of
the thatch from being blown away by
wind.

ଲଦିବା— ଦେ. କି (ସ. ଲବ୍ଧ; ପ୍ରା. ଲଙ୍କ; ଭୁଲ ର୍ହ. Load ଲେଉ) —
Ladibକ । କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ଉପରେ ବୋଣ ବା ଭାର
(ଲଭ ଦେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ରଖିବା; ବୋଣାର କରିବା—1. To
keep a load on a person. [ବୋଣାଇ କରା, ବୋଣାଚାପା, ଲାଦା, ନାଦୀ load] । ଲଭରେ
ଲାଦନା କଥା ଲାଗି ତାହାର ଉପରେ । ବୃଷ୍ଟିଙ୍କ. ମହାଭାରତ
(ଲଦା ଦେବା—କରିବାତଥ) ବଳ ।] * । ରହା ବରେଷରେ
କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଉପରେ କୌଣସି ଭାର ପୁଣିବା—2. To
put a load or weight on a person
against his wish. [ଭାର—ଆପଣ ବୁଝୁ ହୋଇ
ବସିଥିବା ଠାରେ, ଏଡ଼େ ଭାର କଞ୍ଚା ଲହୁର ମୋଢ
ଠାରେ । ବୃଷ୍ଟିଙ୍କ. ମହାଭାରତ. ଶାନ୍ତି ।] । ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଦାର
ପ୍ରଦାର କରିବା—3. To give repeated blows.
* । ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରି ବୃଷ୍ଟି କରିବା—4. To rain profusely. (ସଥା—ଦେହରେ ବୁଢ଼ାଏ ବିଧା ଲଦିବା, ବର୍ଷା
ଅସବାଲ ଅସବା ଲଦିବା ।) * । କୌଣସି ବସୁ ଉପରେ
ଅନ୍ୟ ବସୁକୁ ରଖିବା ବା ପୁଣିତ ଦରିବା—5. To
place a thing on another. [ଭାର—ରିରବରୁରୁ
ଘେଟ ଦେବାକାଳେ ଶବ୍ଦ ଦେଇଛି ପାଦା ସେ ଦିଲ୍ଲେଜ
ମୁହଁ, ନ ଥୁଲ କହି ଲାଗା, ଏବେ ଯାଉଛି ଶୁଣା ରୁ ପୁଣି
ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ସ୍ଵର ଲହୁ । କବିପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂଗାତ]

ଲଦି ହେବା— ଦେ. କି—୧. ଅପଣା ଉପରେ ଭୁଲୁଭର ବୋଣ ପ୍ରଦରଣ
Ladi hebା କରିବା—1. To be laden with a heavy
mass or load. [ଭାର—ଚତୁର ହାତ ମାକାମର; ଲଭ
ଲଦେ ହୋଲା ହୋଇଛି ଅଳକାର । ତୁପତି. ପ୍ରେମପାତ୍ରାମୃତ ।] ,
ଗାୟେ ପର୍ଜା ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଉପରେ ଅପଣାର ଶଶିଭର ବୋଣକୁ
ଲଦା ହୋଲା ପୋଇବା—2. To press one's own
weight on another's person. (ସଥା—ଏ
ପିଲ୍ଲାଟା ସବୁଦେଲେ ମୋ କାଖରେ ଲଭ ହେଲ, ଦିଲ୍ଲେ
ତଳେ ବସିଲ ନାହିଁ ।)

ଲନ୍ଗ୍ (ଧାରୁ)— ସ—୧ । ଲାଗୁ ହେବା—1. To be attached
Lan-g (root) to; to stick to. , । ଗମନ କରିବା—
2. To go; to move.

ଲନ୍ଫନ୍ (ଶବ୍ଦ) — ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଶ. (ଭୁଲ. ହି. ଏହି ଅର୍ଥରେ ଏହି
Land-phand ଶବ୍ଦ) —ଅଗ୍ରତିବ; ଅଗ୍ରମୁତ—Nonplussed.

ଲନ୍ଫନ୍ କରିବା— ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) କି—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ
Land-phand karibକ ଅଗ୍ରତିବ କରିବା—To nonpluss
(ଲନ୍ଫନ୍ କରି ଭିତ୍ତାର ଦେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) a person.

ଲନ୍ଫନ୍ଦିଆ— ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଶ—ଜଙ୍ଗଳ; ଗୋଲମାଳୟ—
Land-phandia Intricate.

ଲନ୍ଦର— ଦେ. ବି—ଲେଙ୍ଜର; ଲେନର (ଦେଖ)
Landar ଲେଙ୍ଜର; lendar (See)

ଲପ୍ (ଧାରୁ)— ସ. କି—କହିବା—
Lap (root) To speak.

ଲପ୍ଟିବା— ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) କି. (ସ. ଲିପ୍ତ) —୧. ଛାପ କରି
Lap-tiba ରହିବା; ଲୁଚିବର ରହିବା; ଲୁଚିବର କରିବା—1. To
lie in ambush. , । ଲପଟିବା (ଦେଖ) —2. Lap-
ଚିପଟାନା tibet. (See) ଦେ. କି—ବୁଣ୍ଡାଇବା—
To embrace.

ଲପ୍ଟେଇବା— ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଇବ) କି—କଟ ପାଇଥିବା ଶବ୍ଦର ଦେହରେ
Lap-teiba ଲାଶିବା ସ୍ତର ସହିତ, କଟ ନପାଇଥିବା ଶବ୍ଦର ସ୍ତରକୁ
ଛାପନ କର, ଦୂରଟ ଶବ୍ଦକୁ ଟାଣି ଦାବ ପାଖର ଦେବି
ଅପିବା—To draw the opponent's kite
towards the victor with the help of the
latter's kite-string.

ଲପଲପ— ଦେ. ଅ (ଧୂଳିକୁଳରଣ) —ଅହାର ସମୟରେ ଚରଣ ଓ
Lap-lap ଲେହକ କରିବାର ଚିହ୍ନାବ୍ୟାପାର କରିବ ଶବ୍ଦ—
ନକଳ ନକଳ Smacking sound made by the tongue
while eating or licking.

ଲପପିଙ୍ଗା— ଦେ. ବି ଓ ବିଶ ସ୍ତ୍ରୀ (ପା. ଲିପଙ୍କ; ଭୁଲ ର୍ହ.
Lapa(phā)ପାତ୍ର ଲେପିଙ୍ଗ) —୧ (ମନ ଅର୍ଥ) ଅର୍ଥମୂଳ ଓ ଅଗ୍ରମୁତ
(ଲପଙ୍ଗୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଶୁନ୍ୟ ହୋଇ ଯେ ବୁଲୁଥାଏ—1. A loafer,
ଶୋଳୀ , । ବ୍ୟରଙ୍ଗା ବା ବୁଣ୍ଡାଇବ ବ୍ୟକ୍ତି—2. Lecher,
ଲଫର୍. adulterer. * । ଲୁଙ୍ଗୁର; ଯେ ଶୈତ ଶୈତ ଜନିଷ
ଶେର କରେ—3. A pilferer.

ଲପଟା— ଦେ. ବି—(ସ. ଲମ୍ ଓ ପଟର ବିଶ ଲିପବୁ) —ସ୍ତରବିଶକ୍ତ
Lapatକ ଓ ଲମ୍ବା (ପଗଡ଼) —(turban) Having a long
ଲପେଟା ଲପଟା tail. [ଭାର—ଲପଟା ପାଗମାନ ଲେଟୁହି
ପ୍ରିଠିବ । ବୃଷ୍ଟିଙ୍କ. ମହାଭାରତ ଅବ ।] ଦେ. ବି—
ବଡ଼ ଲମ୍ବା ପଗଡ଼—Long turban.

ଲପଟା(ଟେ)ଇବା— ଦେ. କି. (ସ. ଲିପ୍ତ) —୧. (ପାଗ ବା ବନ୍ଧର)
Lapatକ(te)ibକ ମୁଣ୍ଡରେ ଜାହିର କର ଶବ୍ଦରବା—1. To
[ଲପା(ପେ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ] wind tightly round the
ଲପଟାନ head (said of a long turban or cloth)
ଲପଟାନ , । ବନ୍ଧାବକୁ ଚରିବ କର ଭାଙ୍ଗିବା—2. To fold
a cloth. * । ବୁଣ୍ଡାଇବା—3. To embrace.

ଲପଟିବା— ଦେ. କି (ସ. ଲିପ୍ତ) —୧. ଲିପ୍ତ ହେବା; ଜାହିର ହେବା—
Lapatକି 1. To be tightly attached to; to
(ଲପଟିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) fit in tightly. , । ଅଲଙ୍କାର କରିବା
ଲପେଟା, ଲପେଟା 2. To embrace. , । (ମନାର୍ଥ) କୌଣସି
ଲପଟାନ ବ୍ୟକ୍ତି ସମେ ଅନ୍ୟ ପଣୟାସକ୍ରୁ ହେବା—3. (bad
(ଲେପଟାବା—ଅନ୍ୟରୂପ) sense) To be much addic-
ted to a person. , । ଛପି ଦେ ବନ୍ଧିବା—
4. To lie concealed; to lie in ambush.
ପାଦେ. (ଗଢ଼ିକାର) କି—ଲାଇଁ ଲାଇଁ ଶରୀରବା ବା
ଗୁଣ୍ଡବା; ଅଣୋଇବା—To creep; to walk on
the knees; to crawl.

ଲପନ—ସ. ବ. (ଲପ୍ ଧାରୁ=କହିବା+ଭବ. ଅନ) —ଭାଷଣ; କଥନ
Lapana —1. Speaking; talking. ୨। (କରଣ +
ଅନ) —ଦୂଃଖ; ମୁହଁ—Face.

ଲପିତ—ସ. ବିଶ. (ଲପ୍ ଧାରୁ=କହିବା+ବର୍ଣ୍ଣ. ତ) —କଥତ—
Lapita Spoken; told. ୩. ବ. (ଲପ୍ ଧାରୁ=କହିବା+
ଭବ. ତ) —୧। କଥନ—1. Speaking. ୨। କଥନ
—2. Speech. ୩। କଣ ସ୍ଵର—3. Voice (Apte).
ଲପିତା—ସ. ବ—ଶାଙ୍କିକା ନାମକ ଏକ ଜାତ ପ୍ରୀ (ତ. ଶ)—
Lapith A kind of bird.

ଲପିବା—ଦେ. (ପଦ୍ଧି) କି. (ସ. ଲପ୍ ଧାରୁ) —କହିବା—To speak.
Lapiba (ତ—ପ୍ରକରୁ ଥାଏ ପର, ମୁଁ ଲପୁ ଥରେ ଥିଏ ।
ବଦ୍ଧିପୂର୍ଣ୍ଣ. ସଙ୍ଗୀତ ।]

ଲପିକା—ସ. ବ—ମୋହନ ଭୋଗ; ହାଲୁଆ—Jelly prepared
Lapsikବ୍ୟା ମୋହନଭୋଗ by frying corn flour in ghee and
ମୋହନଭୋଗ then adding milk and sugar and
ସେରା, ଲୁପସୀ boiling it. [ତ—ସତରୁ ଉତ୍ତମ ରୂପେ
ଯାଏ ହଲୁଆ ଦିଅରେ ଭାଜ, ତହିଁରେ ଦୁଃଖ ଓ ଚକି ପଣେ ମିଶାଇ
ଚାହା କିଅ ଭିପରେ ଫୁଲୁ କାଳୁଆ ହେଲେ ତହିଁରେ ମନ୍ଦିର
ଶୁଣ୍ଡା ଅଛି ଦିଅପର ଏହା ଭିତର ବରପାଏ । କେବଳପାଞ୍ଚ
ମତରେ ଏହା ପୁଣି କର, ଶୁକଳକ, ବଳକର, ଚାତ ପିତର
ବିନାଶକ, ଶ୍ରୀଧ, ଶେଷୁରେ, ବୁଢ଼ିକଳକ ଓ ତୃପ୍ତିକର ।]

ଲପା—ଦେବେ. ବ. (ପା. ନପା; ଭୁଲ—ସ. ଲବ, ଲବ୍ୟ) —
Laph ବନ୍ଦସାୟରୁ ପ୍ରାସ୍ତ ଲବ—Profit.
ଲାଭ ନକ୍ଷା (ତ—ରପା ୦ର୍ତ୍ତ ଲପା କାହିଁ—ତପ ।)

ଲପାପା(ପା)—ଦେବେ. ବ (ଅ. ଲିପାପାତ୍ମ) —
Laphaph(pା) ତଠିରୁ ବନ ବରବାର ସୁଇନା ବା ଖୋଲ—
ଲେଫାକା ଲିଫାକା Envelope; cover for letters.

ଲପାପା ଦୁ(ଦେ)ରଷ୍ଟ—ଦେବେ. ବ. (ପା. ଲପାପା ଦୁରୁଷ୍ଟ) —
Laphaph du(do)rasta ବହୁଧାରପାତ୍ର; ବାହାର
ଲେଫାପା ଦୁରୁଷ୍ଟ ଅକୁଳରୁ ପରପାଟ କରି ବରିବା (ତରୁ ପଳକଟି
ଲିଫାକା ଦୁରୁଷ୍ଟ ରତରେ ସେପରି ହୋଇ ଥିଥାଇ ଥିବା) — Shipshape
condition; keeping things outwardly
clean. ବିଶ—ବାହ୍ୟ ପରପାଟ ସ୍ଵର୍ଗ—Ship shape;
all right to outward appearances.

ଲପେଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ଵର) କି—ଶେରିଲ ପ୍ରତିବ ମାତ୍ର ଧରିବା
Lapheiba ଅଣାରେ ଜାଅନ୍ତା ମାତ୍ର, କଳିକତର ରତ୍ୟାବ
ବଳସୀ କଣ୍ଠରେ ଗୁର୍ନି ତାରୁ କଳିବ ଭୁପରଭାଗରେ ଥିରେ
ଧିରେ ନରୁରବା—To dangle animal bait by
means of the angling rod to allure fish
for being caught.

ଲବ—ସ. ବ. (ଲୁ ଧାରୁ=ହେବନ କରିବା+ଭବ. ଅ) —୧। ହେବନ—
Laba 1. Cutting. ୨। ଭତ୍ତେଦ; ବିଲାଶ—2. Ruin,
destruction. ୩। ଶସ୍ତ୍ରଦୁଷ୍ଟର ହେବନ— 3. Harves-

ting. ୪। (+ବର୍ଣ୍ଣ. ଅ) ମେସାଗୋପୁତ୍ର ଲେମ—
4. The hair of the yak's tail. ୫। କଣା;
କଣିବା; ଅଣୁ—୬. Minute quantity; particle;
atom

[ତ—ବରେଖେତ୍ର କଳିବର ଲ ଘେନିଲେ ଲକ
ଭାବ. କେବେଷୁପଦିଲାସ ।] ୭। ପୁଷ୍ପରେଣ—
6. The pollen of flowers. ୮। ସୁନ୍ଦରାଳ;
ସୁନ୍ଦରମୟ ତଣେଷ (୨ କାଣ୍ଡ ବା ୩୨ କରିଷ) —
7. A moment. ୯। ଚନ୍ଦ୍ର ନିମେଷର ଶାଠିଏ
ଭାବରୁ ଏକଭାବ ବା ଶଷ୍ଟିତମାଣ—୧୦. A minute
portion of time; part of the time
occupied by one winking of the eye.
[ତ—ଚନ୍ଦ୍ର ନିମେଷର ଶଷ୍ଟିତମାଣ ସମୟରୁ ‘ଲବା’
ଦୋହରାଏ ।

୧୦ ଲବ=୧ ନିମେଷ
୧୮ ନିମେଷ=୧ କାଣ୍ଡ
୩୦ କାଣ୍ଡ=୧ କଳା
୩୦ କଳା=୧ ଶଣ
୨ କଳା=୧ ଲେଷ ।

୧୦ ଗୋଟି ସୁରୁବର୍ଣ୍ଣର ଭାତାରଣ କାଳ = ୧ ପଳ
୧ ପଳ=୨୦ ପିପଳ

୨୦ ପଳ = ୧ ଦଣ୍ଡ = ୧୫ ମିନିଟ୍
୧ ଦଣ୍ଡ = ୧ ଦଣ୍ଡ

୨ ଦଣ୍ଡ = ୧ ଦଣ୍ଡ = ୨୮ ମିନିଟ୍ ପ୍ରାୟ,
୩୫ ଦଣ୍ଡ = ୧ ପ୍ରଦର = ୨ ଦଣ୍ଡ

ସାଧାରଣତଃ ଲୋକେ ୪ ଦଣ୍ଡରେ ପହରେ ବୋଲି ଗଣନ
କରନ୍ତି ।

୩୦ ଦଣ୍ଡ = ୧୫ ଦଣ୍ଡ = ୪ ପ୍ରଦର = ୧ ଦନ = ୧,
ଦଣ୍ଡା ପ୍ରାୟ ।

୮ ପ୍ରଦର = ୧ ଅହୋରାତ୍ = ୨୪ ଦଣ୍ଡା ।]

୯। ସମତନ୍ତ୍ର ଯମକ ପୁତ୍ର ମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ୟତର—
9. Name of the younger of the twin
sons of Rāmachandra. [ତ—ଲକ୍ଷାରୁ
ଫେରିବା ପରେ ଲୋକନିନ୍ଦାରୁ ତର ସମତନ୍ତ୍ର ଅନ୍ୟତର
ସତ୍ତା ସିତାରୁ ନିବାରିତ କରିବାପରେ ସିତା ବାଲୀତି-
ମୁନିକ ଅଗ୍ରମରେ ବାସ କଲେ । ସେହିଠାରେ ତାଙ୍କ ଗର୍ଭୁ
ପେର୍ ଦୁଇଟ ଯମକପୁତ୍ର ଜାତ ହେଲେ, ଶେମାରକ ମଧ୍ୟରୁ
ଲକ କଳିଷ ଓ ବୁଝ କେଣ୍ଟ । ବାଲୀତିମୁନ ଏ ଦୁଇକୁ
ସବୁମାରେତର ସମସ୍ତ ବିଦ୍ୟା ଶିଖା ଦେଲେ । ରଷି ନିଜେ
ସମାପ୍ତ ରତନା କର ବକୁମାରଦ୍ୱୟକୁ ତାହା କଣ୍ଠେ
କରିଲାଲେ । ସମତନ୍ତ୍ର ଅଣିମେଧାର୍ଥ ମୋତନ କରିଥିବା
ସମସ୍ତକୁ ଏ ଦୁହେଁ ଅଟକାଇ ରଖିବାରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀକ ସହିତ
ସମାନକର ବିକାଶ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଅନ୍ତା ବାଲୀତି ଏ କୁମାର-

ଦୟକୁ ଦୂରାଇ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କୁ ସନ୍ଧାନ ପ୍ରତ୍ୟର୍ଥଣ କଲେ ।
 ଅଶ୍ଵମେଧକୁ ନିମଚ୍ଛିତ ଗ୍ରହିଣ ସରେ ବଜକୁମାରହୃଦୟ
 ଅପୋଧାକୁ ଯାଇ, ସେଠାରେ ଦ୍ୱାମାୟନ ପାଠ କରିବାକୁ
 ସମତନ୍ତ୍ର ସେମାନଙ୍କୁ ଅପଣାର ପୁନ୍ଥ ବୋଲି ଅନୁମାନ କରି
 ବାଲୀବିଜ୍ଞାନୀରୁ ସେମାନଙ୍କ ପରିଚୟ ପାଇ, ପରେ
 ବାଲୀବିଜ୍ଞାନ ପରମର୍ଶରେ ସୀତାଙ୍କ ଗ୍ରହଣ କରିବା ନିମନ୍ତ୍ରେ
 ଅଣାର ପୁଣି ଅଛି ଥରେ ଅଗ୍ରି ପଶୁଙ୍କା କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ
 କରନ୍ତେ, ସୀତା ଏହା ଅସ୍ତିକାର କରି ପୁଅସା ଗର୍ଭରେ ଜୀବା
 ହେଲେ । ରୂପତନ୍ତ୍ର ପୁନ୍ଥପୁଣ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କରି କୁଶକୁ
 କୋଶଳ ରାଜ୍ୟର ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଉତ୍ତର କୋଶଳର ବଜ-
 ପଦରେ ଅର୍ଣ୍ଣିକୁ କଲେ । ଲବ ନିଜ ନାମନୀସାରେ
 ଲବକୋଟ (ଅଧିକିକ ଲହୋର) ନିର୍ମିତ କରି ସେଠାରେ
 ବଜଧାମ ପ୍ରାପନ କଲେ (ହି. ଶ.) ।] ୧୦ । (ଶଣିତ)
 ରାତ୍ରାଂଶୁର ବିଭାଗ୍ୟ ସରି (ବିପଶ୍ଚତଃତ୍ରର, denominator)
 10. (Arithmetic) The numerator of a
 fraction. ୧୧ । ଜାଇଫଳ—11. Nutmeg.
 ୧୨ । ଲବଙ୍କ—12. Cloves. ୧୩ । ଲବଣ; ଲୁଣ
 —13. Salt. ୧୪ । ଲବ ନାମକ ପଣ୍ଡି; ବତର
 ଚଢେଇ—14. A species of quail. ୧୫ ।
 ଲମ୍ବକ (ହି. ଶ.) ଗର୍ବବେଣୋ—15, Juncus
 Odoratus. ୧୬ । (+ କର୍ମ. ଅ) ଉଣ୍ଡା; ପଣମ—
 16. Wool. ଦେ. ଅ—ଅଛି ସାମାନ୍ୟରେ; ହବିଏ
 ସୁନ୍ଦା; ହବିଏ ମାତ୍ର—Very slightly. [ଭ—
 ତାରତମ୍ୟ ବିବେଚନା ଲବ ହୋଇ ନାହିଁ । କବିପୂର୍ବ୍ୟ,
 ବିଶ୍ଵୋଷତମ୍ଭୁ ତ. ଗୀତ ।] ପ୍ରାଦେ. (କଟକ ସହିତ)
 ଭ—ନବକୁମାର ନାମକ ବ୍ୟାକ୍ରିତ ଭାବ ନାମ—Name
 for callig Nabakumāra.

ଲବଙ୍ଗ ପୁଲୁର ନାମ ବୁଜାଇଗଲେ । ବୈଦ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ରମରରେ
ଏହା କଟୁଭଲୁରସ, ଲୟୁ, ଗ୍ରୂରସ୍ତ୍ରତକର, ଶୀତବୀର୍ଯ୍ୟ,
ଅନ୍ତିମାପକ, ପାତକ ଓ ବୁଲ୍ଲକର । ଏହା କଷ, ପିତ୍ତ,
ରକ୍ତଗୋଷ, ଚମଳ, ଉଦସଧ୍ୟାକ, ଶୁଲ, କାସ, ଆସ, ସୟୁ,
ହିଂସା ଘେଗଲ ପ୍ରକାଶକ ଏହାରୁ ବାଟକରି କଟକା କର
ଆଇଲେ ଗ୍ରହଣୀ ଓ ଉଦସମୟ ଅଗ୍ରେର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ । ଭାଗଥଦ
ଆଇ ଶୁକ୍ର ନିଶା ହେଲେ ଲବଙ୍ଗ ବାଟ ପେଇଲେ ନିଶାର
ପ୍ରକୋପ କରିପାଏ ।] ଦେ. ବି—ତଳ କାନରେ
ପିନାଯିବା ଲବଙ୍ଗ ଅବୁକର ଅଳକାର ବିଶେଷ—A sort
of ornament shaped like the cloves in the lower
part of the ears.

ଲବଙ୍କ—ସ. ବ—(ଲବଙ୍କ+ଶାର୍ଥ. କ)	—ଲବଙ୍କ (ଦେଖ)
Labaṅgaka	Labaṅga (See)
ଲବଙ୍କ କଳିକା—ସ. ବ—ଲବଙ୍କ ଗଛର ଶୁଦ୍ଧ ପୁଣ୍ଡ ମୂଳୀ—	
Labaṅga kalikā	Cloves.
ଲବଙ୍କ ତେଲ—ସ. ବ—ଲବଙ୍କରୁ ଦେଖାନିକ ପ୍ରକଟ୍ସାରେ କିଷାଣିତ	
Labaṅga taila	ତେଲ—The oil of cloves.
[ଲବଙ୍କ ତେଲ - ଦେଖନ୍ତରୂପ]	

ଲିତଙ୍କ ଲିତା—ସ. ବ—ନାରାୟଣ ବର୍ଗର ଲିଟାଳୟା. ଏକ ପ୍ରକାର କଥା
Labanga latifolia ହେ—A tree found in Chat̄tagrāma
 [ଲବଙ୍ଗଲିତବା—ଅକ୍ଷାରପା] and Šribhattā in (East Bengal);

Luvunga Scandens; Limonia Scandens;
Lavango Scandens (Kirtikar). [ଡ.—
ଏଥର ପଦି ତ୍ରିଷ୍ଟି; ଫୁଲ ଧଳା, ସୁରକ୍ଷା, ପ୍ରିସ୍ତ କାଳରେ
ଫୁଲେ । ପଳ ବଡ଼ ବଡ଼ ଓ ଲେମ୍‌ପର । ଏହା ଶାହକୁ ଓ
ଚକ୍ରଗାମରେ ଜାତ ହୁଏ ।] ୨ । (ଶିତମୋଦିନରେ
ବ୍ୟବହୃତ ଲବଧିଲବା) ମଧ୍ୟମାଳଙ୍ଗ ଲବା । (ଏହାର ଫୁଲ
ଧଳା ଓ ନାଲି) [ସ. କାସରି]—2. A flowering
hardy creeper; the Rangoon creeper.
କ । ସାଧକାଳ ଏକ ସଞ୍ଚାକ ନାମ (ହ. ଶ.)—

3. A name of one of Rādhā's companions.
 ଲକ୍ଷ୍ମୀତା ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁର୍ଣ୍ଣିଆ ଦେ. ବି—ମିଶ୍ରାଳ ବିଶେଷ—A kind of sweetmeat packet pierced with clove. [ଦ୍ୱ—ଏହା ଘରେରେ ଉଜ୍ଜା ହୋଇ ଚିନ ରଖରେ ବଢୁଣ ହୋଇଥିବା ପୂର ଦିଅ ଲୁଚି । ଏହା ଉଜ୍ଜା ପାନ ପରି ପୁଡ଼ିବା ଉଜ୍ଜା ଯାଇ ଖେଳୁ ଡିପରେ ଗୋଟିଏ ଲବଙ୍ଗ ମସି ହୋଇଥାଏ ।]

ଲବନାଡି ଚୁର୍ଣ୍ଣ—ସ. ବ.—ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରାକ୍ରୁ ଚୁର୍ଣ୍ଣ ବିଶେଷ (ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶବ୍ଦରେ
Labangādi chūrṇpa ଅଭସାର ପାଇଁ କ୍ୟବନ୍ଧୁତ) —
A medicinal preparation (powder) for
dysentery. [ଦ୍ଵା—ଲବନା, ମୁଆ, ମୋତ-
ବସ, ଗାର, ଧାଇ ପାଇ, ଲୋଧ, ଲଜ ତବ, କୁରବେଳ,

ସବାର, ଦେଖିବ ଲୁଣ, ରସାଂକଳ ସମାକର୍ଷମରେ ଚୁଣ୍ଡ
ବର ଏହା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ । ହ. ଶ.)

ଲବନ—ବୈଦେ. ବ. (କତରିଆ) (ପା. ଲବନ୍) —୧। ଅନ୍ତର—
Labaj ବାକ୍ୟ, ଲବନ ଅଫଜ 1. Letter; alphabet.
(ଲବନ—ଅନ୍ତରପ୍ରତିକାରୀ) ୨। ବୋଲି; ବଥା; ଭାଷା—2. Speech;
language. ୩। ବାକ୍ୟ; ଶବ୍ଦ—3. Word.
୪। (ପାରସୀଠାରୁ ରହ ଅର୍ଥ) ଅନ୍ତା; କୌରୁକ—

4. Jest; sport.

ଲବନ୍ ସୁମାର(ରି)—ବୈଦେ. ବ—(କତରିଆ) (ପା. ଲବନ୍ + ସୁମାର)
Labaja sumāra(rī) କୌଣସି ଦଲିଲରେ ବା ଲେଖାରେ ଥିବା
ଲବନ ସୁମାର(ରି) ଶବ୍ଦ ବା ଅନ୍ତରମାକଳର ସ୍ଵାର୍ଥ ଗଣକ—
ଅଫଜମୁମାରି The counting of the number of
[ଲବନ୍ ସୁମାର(ରି)—ଅନ୍ତରପ୍ରତିକାରୀ] letters or words in a
document. [ଦ—କୌଣସି ସରକାରୀ ଦଲିଲର
କବଳ କରୁ ଗଲେ ତହିଁର ‘ଲବନ ସୁମାର’ ଅନ୍ୟାରେ
ନକଳ ପ୍ରାର୍ଥୀ ବ୍ୟକ୍ତିରୁ ଦଲିଲନକଳ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତିରୁ
ପାରିଷମିକ ଦେବାରୁ ପଡ଼େ ।]

ଲବଣ—ସ. ବ—(ଲୁଧାରୁ—ଛେଦକ କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଅନ); ଏହା
Labana ମରିଲାରୁ ଛେଦକ ବା ବିଶ୍ଲେଷଣ କରେ) —ଶାର ରସ-
ସୁନ୍ଦର ଦ୍ରୁବ୍ୟ ବିଶେଷ; ଲୁଣ—1. Salt

[ଦ—ବୈଦ୍ୟକ ମତରେ ଏହା ପାଣ୍ଡ ପ୍ରକାର ଯଥା—
ସୌଦିର୍ଦ୍ଦିନ, ସେନବ, ବିଟ, ଭାଇଦ ଓ ସାମ୍ବୁଦ୍ଧ । ଏହା
ସମସ୍ତରୁ ପାଇବାର ବୋଲିଯାଏ ।

(୧) ସୌଦିର୍ଦ୍ଦିନ ଲବଣ—ଏହାରୁ ଦେଖକ ଭାଷାରେ
ସତଳ ଲବଣ ଲୁହାଯାଏ । ଏହା ‘ସୋର’ (soda;
unaqua sodium chloride) ଅଟେ ।

(୨) ସେନବ ଲବଣ—ଏହା ଭାବର ଦ୍ରୁବ୍ୟ
ପଣ୍ଡିତ ଅନ୍ତର ସିଙ୍ଗୁ ପ୍ରଦେଶର ଝଣିରୁ ଉପରୁ ହୁଏ ।

(୩) ବିଟ ଲବଣ—ଏହା ଚାପୁକର୍ଣ୍ଣ ଓ ଦୂର୍ଗନ୍ଧସ୍ତରୁ ଏହା
ଝଣିରୁ ବାହାରେ ଏବଂ ଶାଦୀ-ପାଇବ ରୁପେ ଭାଷମରେ
ବ୍ୟବହାର ହୁଏ ।

(୪) ଭାଇଦ ଲବଣ—ଏହାର ଅନ୍ୟ ନାମ ପାଣ୍ଡଲୁ ଲବଣ ।
ଉଚ୍ଚିଦର ପାଇଁଶକୁ ପାଣିରେ ଗୋଲିଲେ ପାଣି ଗଲେ ଏହା
ଲୁଣ କରିଯାଏ ।

(୫) ସାମ୍ବୁଦ୍ଧ ଲବଣ—ଏହାର ଅନ୍ୟ ନାମ କରକର
ଲୁଣ ବା ପାଣା ଲୁଣ । ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ପାଣିରୁ ଅସରେ ଶୁଖାଇ ବା
କିଞ୍ଚିରେ ପୁଣ୍ଡାର ଏହା ଲୁଣ ବାହାର କରିଯାଏ ।

ଏହା ପଞ୍ଚମ ଲବଣ ଛଡ଼ା ଅନ୍ତର କେତେ ପ୍ରକାର
ଲବଣ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଯଥା

(୬) କାତଲବଣ—ଏହା ଲବଣ ଝଣିରୁ କାତ ଓ ବୃକ୍ଷବୃକ୍ଷ ।

(୭) ଭାଷର ଲବଣ—ଏହାର ଅନ୍ୟ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ନାମ ଦ୍ରୋଣି
ଲବଣ ଏବଂ ଦେଖକ ନାମ ଆରିଲୁଣ । ଲୁଣରୁ ମାଟିରୁ ପୁଅକ୍
କରିଯାଇ ଏହା ଶାରଦ୍ୟାଦ ଲବଣ ବାହାର କରିଯାଏ ।

(୮) ରୌମିକ ଲବଣ ବା ଶାକମୟ ଲବଣ— ଏହାର
ଅନ୍ୟ ନାମ ଶାକମୟ ଲବଣ । ରାଜସୁନାଳାର ଶମର ହୁବର
ନୂଣ ଲକଳୁ ଶୁଖାଇ ତହିଁରୁ ଏହା ଲବଣ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଯାଏ ।
ଝଣିରୁ, ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ପାଣିରୁ, ପବତରୁ, ପାଇଁଶକୁ ଓ ଆମ୍ବା
ମାଟିରୁ ଲବଣ ବାହାରେ । ଶବ୍ଦମୂଳକ ପ୍ରବିପ୍ଳାରେ ମଧ୍ୟ
ଲବଣ ବାହାର କରିଯାଏ ।] ୨। ଲବଣ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ—
2. The salt sea. [ଦ—ହିନ୍ଦ ପୁରାଣୋକ୍ତ ସ୍ଵପ୍ନ
ସମ୍ବୁଦ୍ଧ, ମଧ୍ୟରୁ ଏହା ଏତମି । ଏହାର ନାମ ଶାରମୟ ଦ୍ରୁବ୍ୟ
କା ଲବଣ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ । ଏହା ଭାବର ଦିଶିର ଦିଗରେ
ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଶତ ପୋକଳ ଦୂରରେ
ପୌରିକ ଲକା ଅବସ୍ଥିତ ଥିଲା । ହିନ୍ଦୁମାନ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ
ଦେଇ ଏହା ସମ୍ବୁଦ୍ଧରୁ ଡଇଲ୍ ସୀତାକୁ ଠାବ କରିଥିଲା ।
ଶମତନ୍ତ୍ର ଏହା ସମ୍ବୁଦ୍ଧରେ ପେରୁ ବନନ କରିଥିଲେ ।
ଏହା ସମ୍ବୁଦ୍ଧ, ମଧ୍ୟରେ ମେଳାକ ପଢ଼ି ଅବସ୍ଥିତ ଥିବା
ପୁରଣ କଥିତ । ୩। ଶ୍ରସ୍ତ ବିଶେଷ; ଲବଣସୁର—

3. Name of a demon.

[ଦ—ଲବଣସୁର ମଧ୍ୟରୁ ଭିରସରେ କୁମୀନବୀ ରକ୍ଷଣାର
ଗର୍ଭରୁ ଜାତ ହୋଇଥିଲା । ଏ ଅପଣା ପିତା ନିକଟରୁ
ଶିବଦତ୍ତ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ଚାହିଁ ବଳରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ
ଅତ୍ୟାଶ୍ରମ ହୋଇ ରହିଲେ ଏବଂ ରହି ଅସ୍ତର ସହାୟତାରେ
ମହାଶର ମାନାତାକୁ ସହେଲି ନମ୍ବିନ୍ୟ ନମ୍ବିନ୍ୟ କଲା । ଏହାର,
ଦୌର୍ଯ୍ୟମୂଳି କିମଣି ଅଷଟ୍ଟି ହେବାରୁ ସମ୍ବନ୍ଧକାଳିବାସୀ
ଚାନ୍ଦନାଦ ମୁନିମାନେ ରମଣଦ୍ଵାରା ଶରଣାପଦ
ଦେଇଲେ । ମଧ୍ୟ-କେଟେବେ ରକ୍ଷଣାକୁ ବଧ କରିବା ସମୟରେ
ବିଶ୍ଵାକ ବ୍ୟବହୂତ ଶରମାକ ସମତନ୍ତ୍ର ଶତ୍ରୁଗାନ୍ତ୍ର ଦେଇ
ଏହାର ବଧ କରିବା ପାଇଁ ପଠାଇଲେ । ଶତ୍ରୁଗ ଏ
ରକ୍ଷଣାକୁ ମଧ୍ୟବନରେ ନିହତ କରି ସେହିଠାରେ ଶଳ୍ୟ
ପ୍ରାପନ କଲେ । ଏହା ଲବଣରୁଷ ମଧ୍ୟ କାମରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ହେଲା—
(ହ. ଶ) ।] ୪। ଗଢ଼ରସ ମଧ୍ୟରୁ ଲୁଣିଆରସ—

4. The saline taste. ସ. ବିଶ—୧. ଶାର ରସ୍ୟକୁ;

ଲୁଣିଆ—1. Saline; salted. ୨। ଲବଣ୍ୟପ୍ରତିକାରୀ—

2. Graceful; lovely; charming. ଦେ, ବ—

ଲୁଣି ନଦୀ—A river in Cuttack district

of Orissa. (ଦ—ଲବଣ ତଟରୁ ଦେଇ ବରତ୍ରାମ ନାମ । ପାତା, ଶର୍ମୁରୁରକ୍ତ ଗୀତା ।)

ଲବଣ କି—ସ. ବ (ବୈଦ୍ୟକ)—ମହା କେଣାତ୍ମକ ଲତା; ଏକ Labana kin. ଏକ ପ୍ରକାର ବିତ୍ତ ପୁଷ୍ପତ୍ତିକା—Name of

ଅନ୍ୟ ସ୍ଵୀର ନାମ—ତେଜୋବିନ୍ଦୁ, ଅଗ୍ନିପ୍ରାପ୍ତ, a phosph-

ଅତ୍ୟିପଳା, ସୁଦୂରନକ୍ତଳୀ, କଲମ୍ବ, କନକପ୍ରଭୁ oreoscent

ବଢ଼ ଲତା ଫଟକୀ ବଡ଼ ମାଲ କଙ୍କାନ୍ତି creeper.

ଲବଣ ଶୁମଶ୍ରୀ—ଦେ. ବ—ଲୁଣ ତତ୍ତ୍ଵ (ଦେଖ)

Labana chāmari Luna chauñri (See)

ଶ୍ରୀ ଆଚାର ବିଶେଷ (ଭ—ଲବଣ ସ୍ମୃତି ପୁଜେ ଲୁଗଣ୍ୟ ବୋମଳା ।
ଜାମା ପରତ୍ତନ ଭଙ୍ଗ. କୋଷବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡିଷ୍ଟ୍ରନ୍ଦ୍ରିୟ ।)
(ଲବଣ ତର୍ଜୁ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲବଣ ତୃଣ—ସ. ବ. (ଦେବ୍ୟକ)—୧ । ଲୁଣି ଶାଖ; ଏକ ପ୍ରକାର
Labana t̄rūṇa ଲୁଣା ତୃଣ; ଲୋଣୀ—୧. A sort of
ନୋନ ସାମ, ଖଣ ନୋଡ଼ା saline grass; Indian Purs-
ଲୋନୀ, ଲୋନିଆ lane; Ionidicum Suffruticosum.
ଅନ୍ୟ ସ୍ମୃତ ନାମ—ଲୋଣ ତୃଣ, [ଦ୍ର—ଏହା ଅଣ୍ଣମାଳକର
ତୃଣ, ପଢୁଣା, ଅମ୍ଲକାଣ୍ଡ ସୁଷ୍ଠୁକର । ଏ ଶାଖ, ପ୍ରକାର—
ଲୋଣି ଓ ବୃଦ୍ଧଶୋଣି ।]

ଲବଣ ତ୍ୟା—ସ. ବ. (୨୩୩ ତତ)—(ଦେବ୍ୟକ) ହେବିବ, ବିଟ ଓ
Labana traya ତ୍ୱରି ଲବଣ—Three kinds of salt
mentioned in Hindu medical treatises.

ଲବଣ ଧେର—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟଦଲ୍ଲେଖ କର୍ମଧା) —ଦାନାର୍ଥ କର୍ମିତ ଲବଣ
Labana dhenu ନିର୍ମିତ ଧେନ—The image of a cow
made of salt and given to Brâhmaṇas.

[ଦ—ଗୋମୟ ଲିପ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀକରେ କୁଶାସନ ଉପରେ ୨୭ ଗୋଣୀ
ଲୁଣ ବଦା କର ଏହାକୁ ଗାନ୍ଧି ଗୁପେ କେଳନା କରସାଏ ।
ଏହା ପାଖରେ ୪ ଗୋଣୀ ଲୁଣ ଅଳଗା ବଦା କର ଗାନ୍ଧି
ବା କୁଶା କେଳନା କରସାଏ । ୫ ଅଣ୍ଡ ଅଣ୍ଡ ରଖି ଗାନ୍ଧିର
ଶୁର ଗୋଡ଼, ସୁଳା ରଖି ମୁହଁ ଓ ଶିଂଘ, ରୂପ ରଖି ଖୁବୀ,
ଫଳ ରଖି ଦାନ୍ତ, ଚିକି ରଖି ଜିର, ଗନ୍ଧ ଦ୍ଵାରାକୁ କାକ,
ଲହୁଣୀକୁ ସ୍ତର, ସୁତାକୁ ସ୍ତର, ତମା ପଦରୁ ଗୋରୁ ଚର୍ମ,
କୁଶରୁ ଲୋମ ଓ କଂସାକୁ ଦୁଃଖ ଦୁଃଖ ଠେକ ବନ୍ଦନା କର
ଏହାକୁ ପକ୍ଷ କର ଦ୍ଵାରାନ୍ତକୁ ଦାନ କରସାଏ । ଏ ଦାନର
ମାହାତ୍ମ୍ୟ ବସନ୍ତ ସୁରଗରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥିଲା—ହ. ପ]

ଲବଣ ବର୍ଷ—ସ. ବ—ସୁରତ ମନ୍ଦରେ କୁଶ ଦ୍ଵାରା ଅନ୍ତର୍ଗତ ବର୍ଷ ବା
Labana barsba ଦେଶ—Name of a mythological
country.

ଲବଣ ଭାସ୍କର—ସ. ବ—ଅଣ୍ଣିର ଅଶ୍ଵ; ଦେବ୍ୟକାଷ୍ଟେକୁ ଲବଣସ୍ମୃତ୍ୟୁ
Labana bhāskara ଭାସ୍କର ପ୍ରସ୍ତୁତ ରୂପ; ଭାସ୍କର ଲବଣ—
A medicinal powder for indigestion.

ଲବଣ ମେଦ—ସ. ବ—ଦାନାର ଲୁଣ (ହ. ପ)
Labana meda Common salt.

ଲବଣ ମେହ—ସ. ବ—ସ୍ମୃତ କେ ମେହ ବୈଶ ବିଶେଷ—
Labana meha A kind of gonorrhoea.

ଲବଣ ସନ୍ତ୍ର—ସ. ବ—ଦୁଇ ଦୁଇ ଥିଲା ପାଦ ଦୁଇଟିର ମୁହଁ ଯୋଡ଼ି କର
Labana jantra ତିଆର କରସାଏ ଯନ୍ତ୍ର, ସହିରେ କେତେକ
ଅଣ୍ଣର ପାଦ ଦୁଇ ଓ ସହିରୁ ଗୋଟିଏ ପାଦକୁ ଲୁଣରେ
ପୂର୍ଣ୍ଣ କରସାଏ (ହ. ପ)—A kind of contri-
vance for preparing some medicine
with the help of 2 double-mouthed
pots one of which is filled with salt.

ଲବଣ ସମୁଦ୍ର—ସ. ବ—ଲବଣ ୨ (ଦେଖ)

Labana samudra " Labana 2. (See)
(ଲବଣ ସାଗର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲବଣୀ—ସ. ବ (ଲବଣ+ଆ)—୧ । ଲବଣୀ—୧. Charm;
Labanī grace, । ଅପ୍ରି; ଅଛୁଲ୍ୟ—୨. Lustre;
brilliance. * । ନାମ ବିଶେଷ—୩. Name of
ଏକ ନାମ—୪. One who has been killed
by the enemy. * । ମହାତ୍ମେବିଷ୍ଣୁ ଲବଣ—
୫. Cardiospermum Helicacabum. ୬ । ଅମ୍ଲ
ଅବ ଖାଦ୍ୟ ପଳକ ରସରେ ଲୁଣ ଦେଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରସାଏ
ପାରକ ପଦାର୍ଥ (ହ. ପ)—୬. A preparation for
indigestion. ୭ । ପ୍ରତ୍ୟୁଷି (ହ. ପ)—୭. Tray.
୮ । ଅମ୍ଲଲୋଣି ଶାକ (ହ. ପ)—୮. Purslane.

ଲବଣାକର—ସ. ବ (ଗୃହ ତତ; ଲବଣ+ଅକର)—ଲୁଣର ଖୋଲି—
Labanākara Salt mine.

ଲବଣାକ୍ର—ସ. ବ (ଗୃହ ତତ)—୧ । ଲୁଣ ଶୋଳି—
Labanākta ୧. Smeared with salt; salted.
, ୨. ଲୁଣିଆ—୨. Saline.

ଲବଣାଚଳ—ସ. ବ—ମସ୍ତ୍ରସ୍ତ୍ରଶୋଳ ଲୁଣଗଦାର ଦାନ (ହ. ପ)—
Labanāchala A kind of gift to Brahmans of a
heap of salt.

ଲବଣାମ୍ବକ—ସ. ବ (ବନ୍ଦୁକୀର୍ତ୍ତ; ଲବଣ+ଅମ୍ଲା+କ)—ଲବଣମୟ;
Labanāmbatma ଲୁଣିଆ—Saline.

ଲବଣାମ୍ବୁ (ମ୍ବାହ୍ୟ)—ସ. ବ (ଲବଣ+ଅମ୍ଲା, ଅମ୍ଲା)—ଲୁଣିଯାଣି—
Labanāmbu(mbhah) Saline water.

ଲବଣାମ୍ବୁଧ—ସ. ବ (ଲବଣ+ଅମ୍ଲାଧ)—ଲବଣ ୨ (ଦେଖ)
Labanāmbudhi Labana 2. (See)

ଲବଣାଲୟ—ସ. ବ—ଲବଣ ରସବତ୍ତାର ସ୍ଥାପିତ ମଧୁପୁରୀ (ଯାହା ପରେ
Labanālaya ମଧୁର ନାମରେ ପ୍ରଦିତ ହେଲା)—Name of
Madhupura which was afterwards
known as Mathurā.

ଲବଣାଶ—ଦେ. ବ—ଜଳେକ ରଖି—The name of a sage.
Labanāśwa [ଦ—ଷହସ୍ର ପାତ ସ୍ତୁଳକର୍ଣ୍ଣ ଲବଣାଶ ।
କୃଷ୍ଣିତ୍ତ. ମହାତ୍ମାରତ ବନ ।]

ଲବଣାମୂର—ସ. ବ (ମ ପ୍ର ଲେ)—ଲବଣ ୩ (ଦେଖ)
Labanāmūra Labana 3. (See)

ଲବଣିଆ—ଦେ. ବି—ଲୁଣ—ଲୁଣିଆ; ଲବଣାମୂର—Salted, saline.
Labanīā [ଦ—ବାର୍ଦ୍ଦ ଲବଣାଶ ନ ଭାବ । ଭଙ୍ଗ. ବୈଦେଶ୍ୟ-
ମୁନେ ନୋନିଆ ବିଲାଶ ।]

ଲବଣିକା—ସ. ବ—ଲୁଣ ଲୁଣିଆ (ଦେଖ)
Labanikā Lunalunīā. (See)

ଲବଣୀ—ସ. ବ—ଏକ ପ୍ରକାର ଅତ, ନେଇଥ ଅତ—A sort of
Labanī apple; bullock's heart; Anona Reticulata-

ମୋନାଅତୀ ଦେ. ୭—୧ । (ସଂ. ନବମାତ) ନବମାତ; ନନ୍ଦୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ—୧. Butter. (ଉ—ଦୟ କାଣ୍ଡି ମୟେ ଲବଣୀ ଥିଲୁ ନେଉନ ପର ଅର୍ଥ ଧର୍ମ ଦୂରରେ କାମଦଶ୍ୱାସ। କୃଷ୍ଣୀଂଦ. ମହାଭାଗିତ ଶାନ୍ତି ॥ ୨ । (ଶ୍ଲ.) ଲବଣୀବଜା ନାମୀ ଶ୍ଵର ତାତ ତାମ—
2. (Feminine) Name for calling 'Laba-
nyabati'.

ଲବଣୀ ପ୍ରତ୍ୱଳା—ଦେ. ବ. (ସ. ନବମାତ, ପୁତ୍ରନିକା)—୧ । ନବମାତ
Labanī pitulā ନିର୍ମିତ ପ୍ରତ୍ୱଳା—୧. An image made
ନନ୍ଦୀ ପୁତ୍ରନ �of butter. ୨ । (ଲକ୍ଷ୍ମୀର୍ଥ) ଅତି କୋମଳ ଶରୀର-
ନେଉନକା ପୁତ୍ରା ବଣିଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତି—୨. (figurative) A very
delicate or soft bodied person.

ଲବଣୋତ୍ତମ—ସ. ବ. (ତ୍ରୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ସେଇବ ଲବଣ—
Labanottama Rock salt.
ଲବଣୋତ୍ତମ—ସ. ବ—କ୍ଷେତ୍ରାତ୍ମତ ଲତା (ହ. ଶ)—Cardic-
Labanottam spermum Helicacabum.
ଲବଣୋଦ—ସ. ବ. (ଲବଣ+ରୁଦ) —୧ । ଲୁଣ ପାଣି—୧. Salt
Labanoda water. ୨ । ଲବଣ ୨ (ଦେଖ)
(ଲବଣୋଦକ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨. Labana 2 (See)

ଲବଣୋଦଧୀ—ସ. ବ—ଲବଣ ୨ (ଦେଖ)
Labanodadhi Labana 2 (See)
ଲବଧ—ଗ୍ର. ବ ଓ ବିଶ. (ପଦମ) (ସଂ. ଲବଧ)—ଲବ୍ଦ (ଦେଖ)
Labadha ଲବଧ ଲବଧ Labdha (See)
ଲବନ—ସଂ. ବ. (ଲୁ ଧାରୁ+ଭବ. ଅନ) —୧ । ଛେଦକ—
Labana 1. Cutting. ୨ । (+କରଣ. ଅନ) ଶତ୍ରୁଗାତ
ଲବନୀଯ } ବିଶ ଛେଦକାଣ୍ଡ—2. Cutting weapon. ୩ ।
ଲବଧ } ବିଶ (+ଭବ. ଅନ) ଶେଷର ଶମ୍ବେ ଗଛ କାଟିବା
(ହ. ଶ)—3. Reaping; mowing or cutting
of ripe corn plants. ୪ । (+ସଂଜ୍ଞାର୍ଥ. ଅନ)
ଶମ୍ବ କାଟିବା ମୁଲିଅବୁ ଦିଅଯିବା ଧାନ୍ୟାଦ (ହ. ଶ)—
4. Wages in kind paid to reapers.

ଲବନୀ—ସଂ. ବ—ଆତ ଫଳ ଓ ଛେ (ହ. ଶ)—
Labani Custard apple (tree and fruit).
ଲବନୀ(ନି)ଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସ. ଆଲୋକବକ)—
Labandi(ndhi)ā ଶିକୁଳର ଓହୋଲା ହୋଇଥିବା ଘପ ପର
ଅଲୋକ ଦେବାର ଏକ ପ୍ରକାର ଚଟକ ପାତ୍ର—An oil
lamp suspended with a chain.
[ଦ୍ର—ଏହାକୁ ଘରର ବା ଦେବାଲୟର ଶତରୁ ଓହଳାଇ,
ଏଥୁରେ ଲେଲ ଓ ବଳତା ଦେଇ ଦୀପ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର
କରନ୍ତି, ଅଥବା ଜଳକ୍ଷ୍ଵା ଦୀପଟିଏ ଏହା ରୂପରେ ଥୋଇ
ଦିଅନ୍ତି ।]

ଲବ ମାତ୍ର(ଦେ) —ଦେ. କି. ବିଶ. (ସଂ. ଲବ ମାତ୍ର) —୧ । ଅଣୁଗାତ;
Laba matra(re) ଲେଖ ମାତ୍ର—୧. Very slightly; a
ଲବ ମାତ୍ରେ bit; a little. ୨ । କିମ ମାତ୍ର—୨. For a
ଲବ ମାତ୍ର ମୁଦ୍ରାମାତ୍ର—A little;

(ଲବ ମାତ୍ରକ—ଅନ୍ୟରୂପ) a whit. (ଉ—ମୋର ଏଥୁରେ
ଲବ ମାତ୍ର ଦୋଷ ନାହିଁ ।)

ଲବରଙ୍ଗ—ପାଦେ. (କଟକ ସହର) ବି—ନବ ରଙ୍ଗ (ଦେଖ)
Labaranga Naba ranga (See)
ଲବର—ପାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ଗଡ଼ିଲାଟ) ବିଶ—ଶେତତା—A term
Labara of abuse meaning base-born.

ଲବଳୀ—ସ. ବ—ନଥର ତୋଳ—Phyllanthus Distichus;
Labali Otaheite gooseberry; Cicca Disticha.
ମୋଡ଼, ମୋରାଡ଼ି [ଦ୍ର—ଏହା ସ୍ଥାନୀ ଅବ ବର୍ଣ୍ଣ ପଳବୁଷ ।
ହୃଫରୀ ଏହାର ଫଳ ଅର୍ଥାତ୍ କୋଳ ରହ । ବର୍ଣ୍ଣର ବର୍ଣ୍ଣ ପରି
(ଲବଳୀ ପାଣ୍ଡ—ଅନ୍ୟରୂପ) ରହିଲେ; ଫଳ ଅୟିଲା ଓ ଉଷ୍ଣ କଷା ।]
(ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନୀ ନାମ—ସୁମନ୍ଦୁଳା, କୋମଳବଳୀଲା, ପାଣ୍ଡ)

ଲବ ଲେଶ(ଶେ) —ସଂ. ଅ. (ଏକାର୍ଥକ ସହରର)—୧ । କିମ୍ବାହା;
Laba lesa(se) ସାମାନ୍ୟ ମାତ୍ର; କଣ ମାତ୍ର—୧. A little; a
bit; a whit. (ଉ—ନାନା ପ୍ରକାରେ କୁଣ୍ଡ ରସେ
ଦଣ୍ଡେ ଘର୍ତ୍ତିଏ ଲବ ଲେଶେ । ଦୁଃଖ. ପ୍ରେମପାତ୍ରମୁକ ।)
, ୨. ଅନ୍ତର୍ମଳ ସଂସର—୨. Slightest concern.

ଲବା—ପାଦେ (କଟକ ସହର) କି—ନେବା—To take. ବ—
Labā ନବକଶୋର ନାମକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଡାକ ନାମ—A name
for calling Nabakisora.

ଲବାଙ୍ଗ—ବୈଦେ. ବ (ପା)—ବାକ୍ରିଲୁର୍ବା—Bragging;
Labaki boasting. ଦେ. ବିଶ (ପୁ ଓ ଶ୍ଵା) (ସଂ.
ଲବାବୀ ଲପ ଧାରୁ)—୧ । କକବାଦୀ; ଗପାତୀ—୧.
ଝାଁଗ, ଲବାକୀ Boastful; bragging. ୨ । ଲକ୍ଷ୍ମି—
ଲବାସୀ(ର) 2. Lecherous, ୩ । ମିଥ୍ୟବାଦୀ—୩.
Lying.

ଲବାଣକ—ସଂ. ବ (ଲୁ ଧାରୁ=ଛେଦନ କରିବା + କରଣ ଅଣକ)—
Labānaka ୧ । ଅନ୍ତର୍ମଳ ଛେଦକାଣ୍ଡ—୧. A cutting
weapon. ୨ । ଦାର୍ଢ; ଦାଆ—୨. Sickle. ୩.
କିମ୍ବାହା—୩. Billhook.

ଲବା(ବେ)ଦା—ବୈଦେ. ବ.—[ପା; ବିନ୍ଦୁ ଏହା ପଟ୍ଟଗୀର୍ଜ ଲେବା(=
Labā(be)dā ଛଲ ପୋଷାକ) ଓ ଆବାଦା (= ପେଣ୍ଟ ପୋଷାକର
ଲବଦା ଲବାଦା ପ୍ରାନ୍ତ ଲେହୁଟା ହୋଇଥାଏ) ରୁ ଅନ୍ତର୍ମଳ—୧ ।
ରେମା; ପୋଷାକ ଉପରେ ପକ୍ଷା ଯିବା ଲମ୍ବ ଓ ତିଲ କାମା;
ମୁଲିମାନମାରଙ୍କ ବନ୍ଦହୁବ ଲମ୍ବ ମୋଟା କୁର୍ତ୍ତା—
୧. A long and loose overcoat worn by
Mahomedans; a cloak; toga. ୨ । ବର୍ଣ୍ଣ-
ପାଣ୍ଡରୁ ବନ୍ଦହୁ ବସା କରିବା ପାଇଁ ଦେବ ଠାରୁ ଗୋଟିଏ
ପର୍ମନ୍ତ ଲମ୍ବିଥିବା ବଡ଼ କୋଟ; ବର୍ଣ୍ଣିଙ୍ଗ—
୨. A waterproof coat.

ଲବାଳ—ବୈଦେ. ବ—(ପା. ଲୁବାଳ) —ଲେବାନ୍ (ଦେଖ)
Labān Lobān (See)
ଲବାବ—ପାଦେ. (କଟକ ସହର) ବି—ନବାବ (ଦେଖ)
Labāb Nabāba (See)

୧	ଇ	ର	ର,ର	ଠ	ଏ	ତସନ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନନ୍ତାହିତ ସ୍ଵତ୍ତାଶର	ପ	କ	ଶ,ପ	କ	ରୟ	ଉଥ	ତ
,	ର୍ଯ	ର୍ଯ	ର୍ଯ	ଲ	ପେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଧୁକୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ରୂପ	ତ	ନ୍ତ

ଲବାଦ—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ ସହର) ବି.—ନବାଦ (ଦେଖ)

Labābi

Nabābi (See)

ଲବା ଲବ—ବୈଦେ. ଅ. (ପା.)—ମହିନ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥିବା—
Labā lab

Full to the brim.

କାନ୍ଦା କାନ୍ଦା ଲାଜାଳା

ଲବ—ସ. ବି—(ଲବ + କାଥ) — ୧। ଛେପ; ପାଟର ଲବ—
Labi ଲାଣ୍ଟି; ଛୁଟୁଛୁଟ—Torn; worn out; perforated.

ଲବିକା—ସ. ବି—(ଲବ + କାଥ) — ୧। ଛେପ; ପାଟର ଲବ—
Labikā ୧. Saliva. ୨। ଶରୀରର କଣ୍ଠଶ୍ଵାନ ରସ; ନସା—
2. Lymph.

ଲବିତ—ସ. ବି—(ଲବ ଧାରୁ=ଛେଦନ କରିବା + କରଣ. ରଣ) —
Labitra କଟୁଷ୍ଟ, ଦାଆ ଅବ ଛେଦକାଷ୍ଟ—Cutting instrument, such as sickle, billhook. ବିଶ—
(+ କଟୁଣ୍ଟ. ଅଷ୍ଟ) —ଛେଦନକାରକ—Cutting.

ଲବିନ—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ ସହର) ବି. ଓ ବିଶ.—ନବିନ (ଦେଖ)

Labina

Nabina (See)

ଲବିନା—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ ସହର) ବି—ନବିନା (ଦେଖ)

Labinā

Nabinā (See)

ଲବେ(ବ୍ରେ)—ଦେ.କ୍ରି. ବିଶ—(ସ. ଲବ) — ଲବ ମାତ୍ର; ଦିନ ମାତ୍ର; ଥରୁ
Labe(bbe) ମାତ୍ର; କିମ୍ବା ମାତ୍ର—A little; at all.

[ହ—ଏଥରେ ସମେଦକୁ ନ କର ବାରୁ ଲବେ।

କୃଷ୍ଣବିଦିତ. ମହାଭାରତ. ଅବ ।] ପ୍ରାଦେ. (କଟକ ସହର)
ବି. ଓ ବିଶ—ନବେ (ଦେଖ) —Nabe (See)

ଲବେନ୍ଦ୍ରୁତି(ଲ) —ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ଲଟା ଦେବେଂକୋଳ (ଦେଖ)

Labendurdi(ji)

Laṭṭa devenikoli (See)

[ଲ ବେନ୍ଦ୍ରୋଳି(ଲ) —ଅନ୍ୟରୂପ]

ଲବେଜାନ—ବୈଦେ.ବିଶ—(ପା. ଲବ = ଓଷ୍ଟୁ + ର = ରେ + କାନ =

Labejan ପ୍ରାଣ) — ୧। ହରା ଲଗା; ଓଷ୍ଟୁଗତପ୍ରାଣ; ପ୍ରାଣକୁଳ

ଲବେଜାନ କଷ୍ଟ ପାଇଥିବା—1. Put to extremest trouble;
ଲବେଜାନ suffering utmost trouble. ୨। ବ୍ୟାକୁଳ;

2. Troubled; harassed.

ଲବେଜାନ କରିବା—ଦେ. କି— ୧। ହରାଲଗା କରିବା; କୌଣସି

Labejan karibā କିଞ୍ଚିତ୍କୁ ପ୍ରାଣକୁ କଷ୍ଟ ଦେବା—

ଲବେଜାନ କରିବା 1. To put a person to extremest trouble. ୨। କୌଣସି କିଞ୍ଚିତ୍କୁ

ବ୍ୟାକୁଳ କରିବା; ଅତ୍ୟାବୁ କରିବା—2. To oppress or persecute a person.

ଲବେଦାର—ବୈଦେ. ବିଶ—(ପା. ସେ ଲବାଦା ପିନ୍ଧିଅଛି) —ପିନ୍ଧିପାଠ;

Labedār ଲୟ ପାଠପଟାବୁଢ଼; ପୋଷାବପରିହାରା ବୁଝିବ—
ଲବେଦାର ଝିଲା

Gaily dressed; foppish.

ଲବେମାତ୍ର—ଦେ. ଅ—ଲବ ମାତ୍ର (ଦେଖ)

Labē mātra ଲବମାତ୍ର Laba mātra (See)

ଲବ ମାତ୍ର [ର—ରିଶେଖିଲେ ବେଳ ସେବା କେନକି ପ୍ରମିତେ
ଲବେ ମାତ୍ର । ରାଖାଲାଥ. ମହାପାତ୍ର ।]

ଲବଧ—ସ. ବିଶ—(ଲବ ଧାରୁ=ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା+କର୍ମ. ତ) — ୧।

Labdha ପ୍ରାପ୍ତ—1, Got; received; obtained;
attained, ୨। ଅଚିତ; ଉପାଳିତ—2. Acquired;
earned; gained. ୩। ପଳରୁପେ ପ୍ରାପ୍ତ—3.

Received or got as a result ୪। ଲବରୁପେ
ପ୍ରାପ୍ତ—4. Earned as profit. ସ. ବି (ଗଣିତ)

୧ ଗ୍ରାଫଲ—1. (ardthmetic) Quotient. ୨।
(ଦ୍ଵାଦୁ ସ୍ତର) ପନ୍ଦର ପ୍ରକାର ଦାସଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ ଶେଷୀ—
2. One of the 16 classes of slaves or
servants mentioned in the Hindu codes.

[ଦାସ ତଳେ ଶୀତା ଦେଖ]

ଦେ. ବି—(ସ. ଲବଧ) — ୧। ଲବଧ; ଲବ—

1. Profit. ୨। ଅର୍ପୁ—2. Income. ୩। ଶେଷ

ପଳ—3. Final result.

ଲବଧ କାମ—ସ. ବିଶ. ପୁ—(ବହୁଗୁହି; ଲବଧ ହୋଇଥିବା କାମ =

Labdha kāma କାମକା ଯାହାହାର) — ଯାହାର ବାସନା ବା

[ଲବଧକାମା—ସ୍ତ୍ରୀ] ରହା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିବା—One who has

[ଲବଧକାମୀ—ଦେ. ରୂପ] got what he desired;
(ଲବଧ କାମା—ବି) having one's desires fulfilled.

ଲବଧ କିର୍ତ୍ତି—ସ. ବିଶ. ପୁ ଓ ଶ୍ଵ—(ବହୁଗୁହି) —ବିଜ୍ୟାତି—

Labdha kirtti Celebrated.

(ରବଧନାମା, ଲବଧ ଶକ, ଲବଧ ଯଶା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲବଧ ଚେତାଃ—ସ. ବିଶ—(ବହୁଗୁହି; ଲବଧ+ଚେତସ; ୧ମା.

Labdha chetāh ୧ବ.) — ଯେ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ବା ଚେତା ଲବ କର

(ଲବଧସଂକ୍ଷିପ୍ତ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଅଛି—Restored to consciousness;
ନେତ୍ର ଆମ୍ବଦା—ଅନ୍ୟରୂପ) come to one's senses.

ଲବଧ ଜନ୍ମା—ସ. ବିଶ—(ବହୁଗୁହି, ଲବଧ+ଜନନ, ୧ମା. ୧ବ.)

Labdha janmā ସେ ଜନ୍ମ ଲବ କରିଥିବା; ଜାତ—Born;
produced.

ଲବଧ ନାଶ—ସ. ବି—(ଶତ୍ରୁ ତତ୍ତ୍ଵ) —ମିଳିଥିବା ବସ୍ତୁର ନାଶ—

Labdha nāśa Loss of a thing acquired
(Apte).

ଲବ ପୁତ୍ର—ସ. ବିଶ. ପୁ—(ବହୁଗୁହି; ଲବଧ+ପୁତ୍ର) —ଏକ ପୁତ୍ର

Labdha putra ଦର୍ଶିଷ୍ଟ—Having one son; blessed

(ଲବଧପୁତ୍ରୀ—ପୁତ୍ର) with a son.

ସଂଧାରଣ ହେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୁତ୍ତର ତୋଳିର ଅଶ୍ଵ ଓ ମହା ଏବଂ ଗତିର ଅଶ୍ଵ ଓ ମହା ନିଃରେ ପ୍ରତିବନ୍ଦିତ ରକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି । ଅତିଥି ୧ ବା ୨ । ତୋଳିର ହୌଣେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବା ମହାପ୍ରତିଷ୍ଠା ଏବଂ ତୋଳିର ଯେବେ ଏ ଜ୍ଞାନବୋଣେ କିମ୍ବା ଦେଖେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଂଧାରଣ ତୋଳିର ପରିପାତ । ୩ । ତୋଳିର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମହାପ୍ରତିଷ୍ଠା ଶବ୍ଦ ଶେଷବାକୁ ହେବା । ଯଥା— ‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ଶେଷବା; ‘ମୁଗ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ମୁଗ’ଶେଷବା; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ଶେଷବା; ‘ଆଶ୍ରମ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଶ୍ରମ’ଶେଷବା

**ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠା—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ବନ୍ଧୁବୀହି; ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହୋଇଅଛି ପ୍ରତିଷ୍ଠା)—୧ । ଯାହାର ଜ୍ଞାନ
(ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠା—ଶ୍ରୀ) ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହୋଇଅଛି, ଜ୍ଞାନାତ—୧. One
who has acquired celebrity or fame;
known to fame; famous; celebrated.
୨ । ସମ୍ମାନ—୨. Honoured.**

**ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପ୍ରବେଶ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ—୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଉଚିତରୁ ପ୍ରବେଶ
Labdha prabesa କରିବାକୁ ସମ୍ମାନ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି—
(ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପ୍ରବେଶ—ଶ୍ରୀ) ୧. Having got admittance
into a place. ୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି ବିଦ୍ୟାକୁ
ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ରୁଦ୍ଧ ପାର ଅଛନ୍ତି ବା ଅସ୍ତ୍ର କର ଅଛନ୍ତି—
2. Proficient; having been able to
comprehend a matter.**

**ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପ୍ରାପନ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ଶ୍ରୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—୧ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପଦାର୍ଥରୁ କିମ୍ବାପଦ
Labdha prasamana ରଖିବା—୧. Securing or
keeping safe of what has been acquired
(Apte). ୨ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପଦାର୍ଥ ସଂକଳନରେ ଦାନ
(ହ. ଶ.)—୨. Bestowing of an acquired
thing on a worthy recipient.**

**ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବର୍ଣ୍ଣ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ବନ୍ଧୁବୀହି; ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହୋଇଅଛି ବର୍ଣ୍ଣ—ବିଦ୍ୟା)—୧ । ବିଦ୍ୟାତ;
Labdha barnâna ବା ସଂଶ୍ଲିଷ୍ଟ ପାହାକୁ ଦ୍ୱାରା)—୧ । ବିଦ୍ୟାତ;
(ଲକ୍ଷ୍ମୀବର୍ଣ୍ଣ—ଶ୍ରୀ) ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠା—୧. Celebrated. ୨ ।
ପାଇଁତି; ବିଦ୍ୟାକୁ—୨. Learned; one who has
acquired learning. ୩ । ବିଦ୍ୟାପ୍ରାପ୍ତ, ଶ୍ରୀତ—
3. Literate; educated.**

**ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବିଦ୍ୟା—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ବନ୍ଧୁବୀହି; ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହୋଇଅଛି ବିଦ୍ୟା)—୧ । ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ବିଦ୍ୟା କା
ରିଜନ୍କୁ ଯେ ଅସ୍ତ୍ର କରିଅଛନ୍ତି—୧. One who
(ଲକ୍ଷ୍ମୀବିଦ୍ୟା—ଶ୍ରୀ) has acquired mastery over a
science or learning. ୨ । ବିଦ୍ୟାକୁ—୨. Learned.
୩ । ପେଣ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି ଉପସିଦ୍ଧ ବିଦ୍ୟାପାଠକୁ ଶେଷ
କରିଅଛନ୍ତି—୩. One who has completed a
course of training in any science or
branch of knowledge. ୪ । ଶ୍ରୀତ—
4. Educated (Apte).**

**ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ(ଶ୍ରୀ)—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ବନ୍ଧୁବୀହି)—୧ । ଯେ କିଶାଣ କା
Labdha laksha(lakshya) . ଲକ୍ଷ୍ୟ ବିକ୍ରି କରିଅଛନ୍ତି—
(ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଲକ୍ଷ୍ୟ[(ଶ୍ରୀ)]—ଶ୍ରୀ) ୧. One who has hit the
mark or target. ୨ । ଯାହାକୁ ଅରସେତ କଷ୍ଟ
ମିଳିଅଛନ୍ତି (ହ. ଶ.)—୨. One who has
attained what he wanted. ୩ । କଷ୍ଟ କା**

ଶରୀର ମାରିବା ବିଷ୍ଣୁରେ କୁଣ୍ଡ—୩ Skilled in
the use of missiles (Apte).

**ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ ଓ ଶ୍ରୀ (ବନ୍ଧୁବୀହି)—୧ । ସଂକଳକାମ—
Labdha siddhi ୧. One who has attained his
desired object. ୨ । ଯେ ସଂକଳିତ କରିଅଛୁ—
2. One who has attained perfection
(Apte).**

**ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସୁଖ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ବନ୍ଧୁବୀହି; ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହୋଇଅଛି ସୁଖ
Labdha sukha ଯାହାର)—ସେ ସୁଖ ପାଇଅଛୁ; ସୁଖ;
(ଲକ୍ଷ୍ମୀସୁଖ—ଶ୍ରୀ) ସୁଖଘୋଷକାନ୍ତେ—Happy; one who
has got happiness**

**ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ସ. ବିଶ. ଶ୍ରୀ—ଲକ୍ଷ୍ମୀର ସ୍ତ୍ରୀଲଙ୍ଘ—Feminine of
Labdha Labdha. ତ. (ଶ୍ରୀ)—୧ । କାବ୍ୟାଦି-
ବିଶ୍ଵିତା କାହିଁକାବିଶେଷ; କପଳବ୍ୟା ନାୟିକା—୧.
Name of a class of heroines; a woman
whose husband or lover is faithless
(Apte). ୨ । ଦୁର୍ଗା—୨. Goddess Durgā.**

**ଲକ୍ଷ୍ମୀଃଶ—ସ. ବି—(ଶଣିତ) ରାଶ ପଳ—
Labdhâṁśa (arithmetic) Quotient.**

**ଲକ୍ଷ୍ମୀଃକ—ସ. ବି (ଶଣିତ)—ଶଣିତ ପଳରେ ପ୍ରାପ୍ତସଂଖ୍ୟା (ହ. ଶ.)—
Labdhâṁka (arithmetic) A number got as a
result of any calculation.**

**ଲକ୍ଷ୍ମୀଃର୍ଥ—ସ. ବି (କର୍ମଧା; ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ଅର୍ଥ)—ମିଳିଥୁବା ଧନ—
Labdhârtha Acquired wealth. ବିଶ. ପୁଂ (ବନ୍ଧୁବୀଶ୍ରୀ)—
(ଲକ୍ଷ୍ମୀଃର୍ଥ—ଶ୍ରୀ) ୧ । ଯେ ଧନ ଲକ୍ଷ୍ମୀ କରିଅଛୁ—୧. One who
(ଲକ୍ଷ୍ମୀଃର୍ଥତା—ବି) has acquired or earned riches.
୨ । ଯେ କୌଣସି ବାଧ୍ୟାଦିର ଅର୍ଥ ବୁଝି ପାଇଅଛୁ—
2. One who has understood or com-
prehended the meaning. ୩ । ଲକ୍ଷ୍ମୀଃକାନ୍ତ
(ଦେଖ)—୩. Labdha kâma (See)**

**ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ସ. ବି (ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଧାରୁ+କର୍ମ. ତି)—୧ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ—
Labdhi ୧. Profit; gain. ୨ । ଅସ୍ତ୍ର—୨. Earning;
income. ୩ । (+ଶ୍ରୀ. ତି) ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି; ପ୍ରତି—୩.
Getting; acquisition. ୪ । (ଶଣିତ) ରାଶପଳ—
4. The quotient of a division. *** ୫ । ଲକ୍ଷ୍ମୀଃକ
(ଦେଖ)—Labdhaṅka (See)

**ଲକ୍ଷ୍ମୀଦୟ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ବନ୍ଧୁବୀହି)—୧ । ଉତ୍ସୁଦ୍ଧ; ଜାତ;
Labdhodaya ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ—୧. Born; produced. ୨ ।
ବିଦ୍ୟୁତ; ବିଦ୍ୟୁତ ହୋଇଥିବା—୨. Risen.**

**ଲକ୍ଷ୍ମୀଃମ—ସ. ବିଶ. (ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଧାରୁ+କର୍ମ. ତି ମି)—ପ୍ରାପ୍ତ; ଲକ୍ଷ୍ମୀ—
Labdhrima Obtained, acquired. (Apte).**

ଲଭ (ଧାରୁ) —ସଂ—୧। ପାଇବା—1. To get. ୨। ଅଛୁକ
Labh (root) କରିବା—2. To earn; to acquire.

ଲଭନ—ସଂ. ବ (ଲଭ. ଧାରୁ+ଭବ ଥନ) —ପ୍ରାପ୍ତି; ପାଇବା (ହି.ଶ) —
Labhana Acquisition; getting; receipt.
(ଲଭଧ; ଲଭଧୀ; ଲଭମୟ; ଲଭବ୍ୟ—ବଣ)

ଲଭସ—ସଂ. ବ (ଲଭ. ଧାରୁ+ କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅସ) —୧। ପାଇକ; ଉଷ୍ଟୁକ—
Labhasa 1. A suitor; a beggar. ୨। (+କର୍ମ. ଅସ)
ଧକ—2. Wealth. *। (+କରଣ. ଅସ) ଅଶ୍ଵର ପାଦ-
ବନ୍ଧନ ରହୁ—3. A rope to fasten or tie the
feet of a horse.

ଲଭ(ଭେ)ଇବା—ଦେ. କି—୧। ଲଭବା କିମ୍ବାର ଶିକ୍ଷନ, ବୁଝ—
Labhā(bhe)ibhā 1. The causative form of
ପାଇବା, ଲଭାନ Labhibā. ୨। ଲଭବା (ଦେଖ) —
ଲଭାନ 2. Labhibā. (See)

ଲଭିତ—ଗ୍ରା. କି (ଅଗ୍ରତକାଳ) —ଲଭ କରିଥିବା; ଧାରଣ କରିଥିବା—
Labhita Having assumed or obtained.
[ଭ—ସେ କରିଥିବ ସେ ଧାରିବ ହୃଦୟଲଭିତ । ଭଣ.
କୋଟିବୁଦ୍ଧାଶ୍ରୁନନ୍ଦ ।]

ଲଭିବା—ଦେ. କି (ସଂ. ଲଭ. ଧାରୁ) —୧। ଲଭ କରିବା; ପ୍ରାପ୍ତ
Labhibā ହେବା; ପାଇବା—1. To get; to acquire.

ଲଭା ୨। ଅଜନ କରିବା—2. To earn. ୩। ଅନୁଭବ
ଲଭାନ — କରିବା—3. To experience.

ଲଭ୍ୟ—ସଂ. ବଣ (ଲଭ. ଧାରୁ+କର୍ମ. ସ) —୧। ପ୍ରାପ୍ତ—1. Ob-
Labhya tainable. ୨। ସାହା ମିଳିବା ଉଚିତ; ସାହା ଲଭ
(ଲଭା—ଶ) ହେବ ବା ହେବାର ଉପସ୍ଥି—2. To be got;
fit to be got; due. ୩। ଉଚିତ—3. Fit;
ଲଭ୍ୟ proper; suitable. (Apte) ଦେ. ବ—୧। ଲଭ;
ଲଭ୍ୟ ଦୂଳପା; ଲପା—1. Gain; profit. ୨। ପ୍ରାପ୍ତ—
2. Acquisition. *। ସଖ; ବୁଦ୍ଧି—3. Interest
(on money lent). ୪। (ଗଣିତ) ଘରଫଳ—
4. (mathematics) Quotient. *। ପାଇଶ;
ପ୍ରାପ୍ତ ଧଳାଦ—5. Dues. ୬। ଅସ—6. Earnings;
income.

ଲଭ୍ୟକ—ଦେ. ବଣ —ପ୍ରାପ୍ତ—Obtained. [ଭ—ବାସରନ, ନର
Labhyaka ହୃଦୟର ସମାନ ଲଭ୍ୟକ ସେ ଉପସ୍ଥିତ । ଭଣ.
କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରାପ୍ତ ଧଳାଦିର
Labhyāśīmīsa ଅଂଶ—1. Due share. ୨। (ଗଣିତ) ଘର-
ଫଳ—2. Quotient.

ଲଭ୍ୟାର୍ଥ—ସଂ. ବ (କର୍ମଧ) —ପ୍ରାପ୍ତ ଧଳ—Due amount. ବଣ-
Labhyārtha ପୁଂ (ବହୁଗ୍ରୀତ, ଲଭ ହୋଇଥିବ ଅର୍ଥ ସାହାର) —
(ଲଭ୍ୟାର୍ଥ—ଶ) ପାଇବାଦାର; ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ
ଧଳ ପାଇବାର ଉପସ୍ଥି—A person to whom
money is due.

ଲମ୍ବତ(ଲ)ମ—ଦେ. ଅ (ସଂ. ଲମ) —ଲମ୍ବ ହୋଇ—Prostrate.
Lam-ta(la)m [ଉ—ୱିଷ ଅସ କର ହାତରୁ ତେଣୁ ପଡ଼ି
ଲମ୍ବହୟେ, ନମତମ ଲମ୍ବମ୍ ଗୋଡ଼ବଳେ ପଡ଼ିଗଲା । ପାଇର-
ଜମ୍ବା ହୋଇ ମୋହନ ଗନ୍ଧସବୁ ।]

ଲମକ—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ରମ୍ଭ ଧାରୁ—ରମଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅକ) —
Lamaka ୧। କାର; ଉପପତ୍ର—1. A paramour; an
illicit lover. ୨। ଲମକ ବାତ୍ର (ହ. ଶ) —
2. Adulterer.

ଲମଞ୍ଜୁ (ଞ୍ଜୁଆ, ଚଞ୍ଜୋ)ସ—ଦେବେ. ବ (ରମ୍ଭ. ଲେଜେଞ୍ଜେସ) —ପଢ଼
Lamanchu(ljju,ncho,ñjo)s ହାତ ଲାଲା ମନୋହର
(ଲମଞ୍ଜୁ[ରେ, କୁ, କୋ]ସ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଅବୁଦରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଶିଶୁ-
ମନ୍ଦୁଚଲୁ ମାନଙ୍କର ଲେଜେଞ୍ଜେସ ମିଠା—Sweet lozenges
(for children).

ଲମମୁ(ମୁଆ, ଚଞ୍ଜୋ)ସ—ଦେବେ. (କୟୁରୁର) ବ—ରମଣ ଶାଖରେ ଦେବେ
Lama(mū)tā ମରନକାଳୀ ଶୁଦ୍ଧିକାର—A Śūdra ser-
(ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) vant who anoints oil on the
person of the Rājā.

ଲମିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲମୁର) କି—ସାହା କରିବ; ଯତା—
Lamiba To walk; to start. [ଭ—ମୁ ଲମିବାଦେବେ
ପର ଅତ୍ତ ତାକୁରେ କାହିଁବ ?]

ଲମପ(ମପ) —ଦେବେ. ବ (ରମ୍ଭ. ଲାମପ) —୧। ବିରସିନ ତେଲ ଲମବା
Lampa(mpha) ତତ୍ତ୍ଵ—1. A kerosene light.
ଲମପ(ମପ) ଲାମପ(କ) ୨। ବାରର ପ୍ରାପ୍ତ—2. Glass lamp.

ଲମପିଙ୍ଗ—ଦେ. ବ (ସଂ. ଲମପ+ଙ୍ଗ) —ଲମପିଙ୍ଗ (ଦେଖ)
Lampa jhampa Lampha jhampa. ୩.(See).

ଲମିଟ—ସଂ. ବଣ ପୁଂ (ରମ୍ଭ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅକ, କିପାତନ) —
Lampata ୧। କାମାସ୍ତ୍ର; କାମକ—1. Lecherous;
[ଲମିଟ—ଶ୍ଵରୀ] lascivious; lustful; lewd. ୨। ପର-
ଶିଲେନ୍ଦ୍ରିୟ—2. Adulterous. [ଭ—ବିରୁଦ୍ଧ ଲମିଟ,
ଏ କିମ୍ବେ କପଟ, ବହେ ଅମ୍ବଲ୍ୟ ପଟମ୍ବଲୁଟ ଏ । ଭଣ.
ଦେବେଲୁପବଳାସ ।] ୩। ସ୍ନେହ; ଅନୁରଗୀ—3.
Loving. [ଭ—ରେକବିଦ୍ୟା ବିଦ୍ୟକ ବୁଦ୍ଧକ କରୁଥିଲ
ଲମିଟ କରୁଛି । ଭଣ. କୋଟିବୁଦ୍ଧାଶ୍ରୁନନ୍ଦ ।]
୪। ଲେଲୁପ; ଲେଲୁପ; ଲଭ୍ୟ—4. Covetous.
*। କୌଣସି ବିଷ୍ଵାପାର୍କ ଅଭିଭୟୁକ୍ତ—5. Hankering
after anything. ବଣ ପୁଂ—୧। କାମକ
ବ୍ୟକ୍ତି—1. A lecher. , ୨। ପରଶ୍ରୀ ଲେଲୁପ ବ୍ୟକ୍ତି—
2. Adulterer. *। କାର; ଉପପତ୍ର (ହ. ଶ) —
3. Paramour. ଦେ. ବ—ଲେଲୁପ—Avarice.
[ଭ—ବଣକ ଭବ ଲମିଟ, ପକଟ କର ମର୍କଟ, କନବ
କଟକ ଭବ ଜାଳେ । ଭଣ. ଦେବେଲୁପବଳାସ ।]

ଦେ. ବଣ (ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ) —୧। ଲଭ୍ୟ; ଲେଲୁପ—
1. Avaricious; covetous. [ଭ—ଦେବେ ନାଶ
ହୋଇବ କାମରେ ଲମିଟ, ପାଖେ ଆର ପକାଇଅଛନ୍ତି

ଅଳଟ । କୃଷ୍ଣିଂଦ. ମହାଭାରତ. ବନ] ୨। ଲକ୍ଷ୍ମୀଯିତ—
2. Hankering after. [ଉ—ମୁଁ ଆର୍ଦ୍ଦ ବାହୁଂପାଠେ
ବିଶ୍ଵବାକ ବୁଝ, କେଉଁଥିର ସୀତାକ ବଜରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ।
କୃଷ୍ଣିଂଦ. ମହାଭାରତ. ବନ] ୩। ରତ୍ନକ—
3. Desirous. [ଉ—ଅଞ୍ଜନ କପଟ, ଶ୍ରୀବଜନକେ ଗମନ
ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ଅଧିମନ୍ଦ. ବିଦର୍ଶିତନ୍ତ୍ରମଣି]

ଲକ୍ଷ୍ମୀତା(ବ) —ସ. ବ (ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ଭାବେ. ତା, ଉ) —ଲକ୍ଷ୍ମୀତ୍ୟ; କାମୁତା;
Lampatata(twa) ପରଶୀ ପ୍ରତି ଅନୁରତ୍ତି; ଚମରେ—
Libertinism; lewdness; adultery;
lasciviousness.

ଲକ୍ଷ୍ମୀତା —ସ. ବିଶ. ଶୀ—ଲକ୍ଷ୍ମୀ; ଲକ୍ଷ୍ମୀତା—(feminine) Hank.
Lampati ering after. [ଉ—କୁଷର ତ ଶ୍ୟାମ ପ୍ରତି
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବୋଲି ମୋ ଖାଇ । ବଦିମୂର୍ତ୍ତି. ସଙ୍ଗୀତ ।]

ଲକ୍ଷ୍ମୀଗୁର—ସ. ବ (ପୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ) —ଲକ୍ଷ୍ମୀତା—
Lampatāchāra Lewdness.

ଲକ୍ଷ୍ମୀଗୁରୁ—ସ. ବିଶ. ପୁଣୀ (ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ଅ+ରଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଉତ୍ୱ) —
Lampatāchāri ପରଶୀ ପ୍ରତି ଅନୁରତ୍ତି—Adulterous.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀ) —୧। (ପୁଣୀ) ଲକ୍ଷ୍ମୀ; ଲକ୍ଷ୍ମୀ—
Lampati ବୁଝ; ଲଭବତ୍ତା—1. Adulterous; lewd;
ଲକ୍ଷ୍ମୀଅ—ଅନ୍ୟରୂପ) lecherous. [ଉ—ବଦିମୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେ ଲୋକ, ସାକଟ ପରେ ସେ ବଂସେତ ।
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସମ୍ମାନକୁ ପ୍ରେମରକ୍ତି ବୁନ୍ଦୁଗୀତା ।] ୨। (ପୁଣୀ)

ପ୍ରସ୍ତ୍ରସୀ—2. Anxious to have. [ଉ—
ବିଶିଷ୍ଟେ ଭୁଲା ଭୁଲା, ଭନ୍ଦରା ବାରୁଲା, ସେ କଷଟୀ
ବୋଧ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେ । ଉତ୍ୱ. ଦେବେମୁଖବିଦୀସ ।]
* । (ଶୀ) ବିଠପି; ଅସମୀ—3. Adulterous
(woman). ଦେ. ବି—୧। (ପୁଣୀ) ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
—1. Adulterer. ୨। (ଶୀ) ବିଠପି ଶୀ;
ବେଖୋଇ—2. Adulteress.

ଲକ୍ଷ୍ମୀକ—ସ. ବ (ମ୍ରେ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅବ; କିପାତକ) —୧। (ପୁଣୀ)
Lampaka ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବ୍ୟକ୍ତି—1. Adulterer; lewd
person. ୨। କୋରୁ ବା ଅଫଗାନପ୍ରାଚର ଅନ୍ତର୍ଗତ
ପୌରଣୀକ ପ୍ରାଚୀର ଦେଶ ବିଶେଷ—2. Name of an
ancient tract of country in Afghanistan.
[କ୍ର—ଏ ଦେଶର ଅନ୍ତର୍ଗତ ନାମ ମୁରଣ୍ଗ; ଏ ଦେଶ ଭାବର
ଭିତର ପରିମିତ ଥିଲା । <ହା କାରୁର ଅଧୁକିକ ଲମ୍ପାକ
ବିଶା ବୋଲି କେହି କେହି ବହନ୍ତି । M. W.]

ଲକ୍ଷ୍ମୀତାହ—ସ. ବ (ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ପଠଦ; କିପାତକ) —ବଡ଼ ତୋଳ; ବଡ଼—
Lampatāhā ୧୦—A big and long drum.
(M. W.)

ଲକ୍ଷ୍ମୀ (ଧାରୁ) —ସ (ଭୁଲ. ଲକ୍ଷ୍ମୀ. ରମା—ଦରତ୍ତଅବଳ ଲକ୍ଷ୍ମୀତ୍ତୁ ବେ—
Lamph (root) ଭଲ; ଉତ୍ୱ. ଲାପ, ହିନ୍ଦୀ, ଲୁପକ) —
[ଲକ୍ଷ୍ମୀ(ଧାରୁ)- ଅନ୍ୟରୂପ] ତେରିବା; କୁଦିବା—To jump; to
leap.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ସ. ବ (ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଧାରୁ+ଭାବ ଅ) —୧। ଉତ୍ୱଙ୍କ; କୁଦିବା—
Lampha 1. Leaping; jumping. , । ଡର୍ଥ—

2. Leap; high jump. ବେବେ. ବ (ରଂ) —
ଲକ୍ଷ୍ମୀ (ଦେଖ)—Lampa (See)

ଲକ୍ଷ୍ମୀତମ୍—ଦେ. ବ (ସହତର ଶର; ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ତେରିବା ଓ ହୁଅ—
Lamphajhampa ଧାରୁତା) —୧। ଢର୍ଥିତେରି; ହାତ-

ଗୋଡ଼ ଦ୍ୱୀପର ପୂର୍ବକ ବିହମ ପ୍ରକାଶି କୁଦିବା; କୁଦାକୁଦି—
—1. Jumping and leaping. , । ଏଣେ-
ତେଣେ ତେରି ବୁଲିବା—2. Frisking about. ୩।
ମାକଡ଼ିତି—3. Capering; somersault.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦାନ—ସ. ବ—ଢର୍ଥ ମାରିବା; ତେରି ପଡ଼ିବା—
Lampha dāna Jumping down; capering.

(ଲକ୍ଷ୍ମୀପ୍ରଦାନ—ଅନ୍ୟରୂପ)
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତେବା—ଦେ. ବି (ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଧାରୁ) —୧। ତେରି ପଡ଼ିବା—
Lampha debā 1. To jump down. ୨। କୁଦିବା

(ଲକ୍ଷ୍ମୀମାରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) —2. To leap. ୩। ମାକଡ଼ି-
ଲମ୍ପଦେଓପା, ଲମ୍ପମାରା, ଲାକଦେଓପା ତତ ମାରିବା—3. To cut
ଲମ୍ପଦେନା capers.

ଲକ୍ଷ୍ମୀନ—ସ. ବ (ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଧାରୁ+ଭାବ ଅନ) —କୁଦିବା; ତେରିବା—
Lamphana Leaping; jumping (Apt).

ଲମ୍ବ (ଧାରୁ) —ସ—୧। ଲମ୍ବିତ ହେବା; କଳକୁ ହେଲିବା—1. To
Lamb (root) hang down. ୨। ହୁଲିବା—2. To be
[ଲମ୍ବ(ଧାରୁ)—ଅନ୍ୟରୂପ] suspended; to dangle. * ।

କଳକୁ ଅସିବା—3. To go down (Apt). ୪।
ଲମ୍ବିତେବା—4. To rest on; to be attached
to (Apte). * । କିମ୍ କରିବା—5. To delay;
to tarry (Apte). ୬। ପରୁରେ ପଢ଼ିବା—

6. To lag behind (Apte).
ଲମ୍ବା ବୁଲା—ତଣ ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ତନ ପକ୍ଷ ସବରେ
ଲୁଚ ଲୁଚ ବାବ ପ୍ରକାଶ ଶିକାର ଖୋଲିବା—A hunter
seeking game in moonlight accompanied by two persons.

ଲମ୍ବ—ସ. ବି (ଲମ୍ବ. ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତୁ ଅ) —୧। ଲମ୍ବିତ; କଳକୁ
Lamba 1. Hanging down. ୨।

ଲମ୍ବା; ଅର୍ଦ୍ଦ—2 Long. * । ସିଧା; ସରଳ—
3 Straight. ୪। ତେବା—4. Tall. * ।
ଦୋଲାଯମାଳ—5. Pendulous; pendent. ୨।

ଦୂରପାଞ୍ଜେ ଦୂରଟ ସମକୋଣ ସ୍ଥିତ କର ଅନ୍ତରେଣ
ସଙ୍ଗେ ମିଳିବା (ରେଖା)—6. Perpendicular. ୨।

ଦୃଷ୍ଟି; ପ୍ରସାରିତ—7. Extended; spacious. ୮।
ଲମ୍ବାବରେ ଲ୍ୟାପ; ସ୍ରୀ—8. Hung down; sus-
pended. ୯। କୁହରି; ବଡ଼—9. Great; large

(Apte). ୧୦. କ—୧। ଦେର୍ତ୍ତ—1. Length.
 ୨। ବସ୍ତ୍ରାର—2. Extent. ୩। ତେଜ; ଉଚତା—
 ୩. Height. ୪। (+କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵାର) —ନଟ,
 ନର୍ତ୍ତକ—4. Dancer; actor. ୫। କାନ୍ତି; ସ୍ବାମୀ—
 ୫. Husband. ୬। (+କର୍ମାର) ଉତ୍ତରାତ; ଦୂଷ—
 ୬. Bribe. ୭। ଅଷ; ପଶାକାଠ—7. Dice.
 ୮। (+ଭୁବାର ଅ) ଅବଲମ୍ବନ; ଅଗ୍ରଯୁ—8. Shelter:
 dependence. ୯। (+କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵାର, ଚାରିତି) ଏହ
 ରେଖା ଉପରେ ବଜୁବାବରେ ଦଶ୍ୟାସ୍ତମାନ ରେଖା (ପାହା
 ଦୁଇଧାଖରେ ଦୁଇଟି ସମକୋଣ ସୃଷ୍ଟି କରେ)—
 ୯. (Geometry) A perpendicular. ୧୦।
 [ଜ୍ୟାମିତି] ଦିବୁଜର ଲମ୍ବେତ ଗଢ଼ବୟ; ଭୂମି ଉପରେ
 ଠିଆବାଗରେ ଅବସ୍ଥିତ ଦିବୁଜର ରେଖାଦ୍ୱୟ—10.
 (Geometry) The two sides of a triangle.
 ୧୧। (ଗଣିତ ଜ୍ୟୋତିଷ) ବିଷ୍ଣୁବରେଖାର ସମାନାକ୍ତ
 ରେଖା ବିଶେଷ (ହି. ଶ)—11. (Astronomy) A
 co-latitude. ୧୨। ବଳଦେବଙ୍କହାର ନିହତ ପ୍ରଳମ୍ବାସ୍ତ୍ର
 (ହି. ଶ)—12. A name of Pralambasura
 killed by Balarâma. ୧୩। ଶୁକ୍ର ରାତିଶେଷ
 (ହି. ଶ)—14. Name of a metre.
 ୧୪। ଅଙ୍ଗ (ହି. ଶ)—15. Limb. ୧୫। ମୁଳ
 ବିଶେଷ (ହି. ଶ)—15. Name of a sage.
 ୧୬। (ଗଣିତ ଜ୍ୟୋତିଷ; ସୂର୍ଯ୍ୟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ) କୌଣସି ସ୍ଥାନର
 ଶିରେବନ୍ଦୁଠାରୁ. ମେରୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଲ୍ପିତ ବୁଦ୍ଧିଶ୍ରୀ
 ୧୬. (astrology) The arc between the
 the zenith of any place and the pole
 (Apte, M. W.) ୧୭। ଗ୍ରହମାନନ୍ଦର ଏକ ପ୍ରକାର
 ଗତ (ହି. ଶ.)—17. A kind of motion of the
 planets.

ଲମ୍ବ(ମୁ)କ—ସ. ବ—(ଲମ୍ବ+କ) ୧ । ଲମ୍ବ ୯ (ଦେଖ)
Lamba(mbu)ka 1. Perpendicular (Apte)
୨ । ଲମ୍ବ ୧୧ (ଦେଖ)—2. Colatitude (Apte).
୩ । କୌଣସି ପୃଷ୍ଠକର ଏକ ଅଞ୍ଚାୟ (ହ. ଶବ୍ଦବାଚିକା) —
3. One chapter of a book. ୪ । ମଞ୍ଜରୋଗ- ଦିଶେଷ (ହ. ପ.)—4. A kind of face disease.
୫ । କେଞ୍ଚାରିଷ୍ଟାଙ୍କ ପଥଦଶ ଗୋପ (ହ. ପ.)—
5. The 15th astrological conjunction

ଲମ୍ବ କରିବା—ଦେ. କି—ଲମ୍ବା କରିବା (ଦେଖ)।
 Lamba karibā Lambā karibā (See)
 ଲମ୍ବ କଣ୍ଠ—ସ. ବି—(କର୍ମିଆ; ଲମ୍ବ+କଣ୍ଠ)—୧ । ଶର୍ଷ କାନ—
 Lamba karnā 1. Long ear. ୨ । ଓହଳା କାନ;
 ଝୁଲୁଥବା କାନ—2. Hanging ear. ୩ ।
 (ବହୁଗ୍ରାହ) ଶଗଳ; ଛୋଳ—3. Goat. ୪ । ଦସ୍ତୀ;
 ହାତ—4. Elephant. ୫ । ଶଶକ; ଠେଲାଅ—

5. Hare. ୬ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ; ଲକ୍ଷ—6. Ass. ୭ ।
ଗଣେଶ—7. God Ganesh. ୮ । କୁର୍ବା—
8. A demon: ୯ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜାତୀ; କୁର୍ବା—9.
Hawk; falcon. ୧୦ । ଅକୋଟ ବୃକ୍ଷ (ଉ.ଏ.)—
10. Alangium Hexapetalum (tree)
ଉଁ. ପୁ—୧ । (ବନ୍ଦୁକ୍ରିହ, ଲମ୍ବ କା ପର୍ବ କର୍ଣ୍ଣପୁରୁ—
1. Long-eared.
୨ । ଉଚ୍ଛଳା କାନସ୍ତ୍ର—2. Having hanging
ears.

ଲମ୍ବକାନ — ଦେ. ବି.—	ଲମ୍ବକଣ୍ଠ; ଅର୍ପ କଣ୍ଠ—
Lamba kāna	Long ear.
ଲମ୍ବକାନ ଘାଲା	ଦିଶ—ଲମ୍ବ କାନା (ଦେଖ)
ଲମ୍ବକାନ ଘାଲା	Lambâkānā (See)
ଲମ୍ବକାନା—ଦେ ଦିଶ. ପୁ.—	ଲମ୍ବ କଣ୍ଠ ଦିଶେ—
Lamba kānā	ଲମ୍ବକାନ ଘାଲା Long eared.
ଲମ୍ବକାନ ଘାଲା	

ଲମ୍ବ କାନ୍ଦି—ଦେ. ବ.— ୧ । ଲମ୍ବ ପଣତ; ବହୁର ବାର୍ଷ ପ୍ରାନ୍ତ;
 Lamba kāni ପିକାଲୁଗାରୁ ଅଧାରେ ଶୁଭ୍ରାଇ ପିନ୍ଧିବା ପରେ
 [ଶ୍ଵେଟ କାନ୍ଦି—ବିପରୀତ] ତହିଁରୁ ବଳ ପଢ଼ିବା ଲମ୍ବ ଅଂଶ—
 ଲଂବା କୋଚା ଲଂଘାଙ୍ଗେ ୧. Long end of a cloth left
 ଅଧାରାକାପଡ଼ ଏବଂ ତଥାରେ କପଣା କପଣା କପଣା
 ଲଂବା ଛୋରାଲା କପଣା waist of the wearer. ୨ । ଖବ୍ର
 ଲମ୍ବ ଲୁଗା (ଯାହାର ପିନ୍ଧିବା ଅଂଶ ଅଧାରେ ଶୁଭ୍ରାଇବା
 ପରେ ତହିଁର ବାର୍ଷପ୍ରାନ୍ତ ବଳ ପଡ଼େ) — ୨. A long
 cloth of which a good length is left
 after one end of it is wound round the
 waist of the wearer

ଲମ୍ବକାନିଆ(ଆ)—ଦେ. ବିଶ.—ଲମ୍ବପ୍ରାନ୍ତ ବିରିଷ୍ଟ (ବସ୍ତ); ଲମ୍ବ (ଲୁଗା)
Lamba kāniā(añ) Long (cloth for wearing);
 ଲମ୍ବା so long that a large length of it is left
 ଲଂଘାନ୍ତେବାଳା after it is worn round the waist.
 [ଯଥା—ଶୀତ ଦିନରେ ଲମ୍ବକାନିଆ ଲୁଗାର ଲମ୍ବ କାନିବୁ
 ମନୁଷ୍ୟ ଦେହରେ ଘୋଡ଼ି ହୋଇପାରେ)—ବିଶ.—
 ଲମ୍ବକାନା (ଦେଖ) —Lambakānā (See)

ଲମ୍ବ କେଶ—ସଂ. ବି—୧ । (କର୍ମଧା) ଲମ୍ବା ବା ଅର୍ଦ୍ଧକେଶ—
 Lamba kesa 1 Long hair. ୨ । (ବହୁକୃତୀ) ଆର୍
 (ଲମ୍ବ କେଶ— ଶ୍ଵା) ଅଗ୍ର ବଣିଷ୍ଟ ଲୁପକିମିତ ଅପଳ—
 2. A mat made of long Kuśa grass.
 ବିଶ. ପୁ—(ବହୁକୃତୀ) — ଅର୍ଦ୍ଧକେଶ ବଣିଷ୍ଟ—
 Long-haired.
 ଲମ୍ବ କେଶୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁ—(ଲମ୍ବକେଶିନ୍, ଶବ୍ଦ) — ଅର୍ଦ୍ଧକେଶ ବଣିଷ୍ଟ
 Lamba kesi Long haired.
 ଦେ. ବିଶ. ଶ୍ଵା—(ସଂ ଲମ୍ବକେଶା) ଲମ୍ବକେଶିଷ୍ଟୀ—
 (A woman) Having long hairs

ଲମ୍ବ ଗ୍ରିବ —ସଂ. ବିଶ. ପୁଣ୍ (ବହୁମୁଦ୍ରି; ଲମ୍ବ + ଗ୍ରିବ) —ଯାହାର ବେଳ
Lamba gribā ବଡ଼; ଅର୍ପଣୀକ—Long necked
(ଲମ୍ବଗ୍ରିବ—ଶ୍ଵର) ସଂ. ବି—ଉତ୍ତର (ହି. ଶ.)—Camel.

ଲମ୍ବ ଜନ୍ତୁ — ଦେ. ବି— (ସର୍ପର ନାମ ଭାଙ୍ଗରଣ କି କରି ସର୍ପର ଗୋଟିଏ	Lamba jantu ଦଶିଆୟା ହାର ଭାବକୋଧକ ଶୁରୁକାଚକ ଶବ୍ଦ) --
ଅତା ଲେଞ୍ଜିନ୍ଟ୍ରୁ ସର୍ପ—(Euphemism) Serpent; snake.	
ଲମ୍ବ ଜାଂଘୀ — ସଂ. ବିଶ—(ଲମ୍ବ କାହାଙ୍କ ଶବ୍ଦ) —ଲମ୍ବପାଦ ବିଶେଷ —	Lamba jāmghī Long legged.

ଲମ୍ବାଇ ହେବା—ଦେଖି—(ସଂ ଲମ୍ବାଯୁଗାଳ) —ବୁଝିରେ ଲମ୍ବ ହୋଇ
Lambajāl heba ବା ଗୋଡ଼ ଦାର ଲମ୍ବାଇ ଶୋଇବା—
ନମତମ ହେଁଥା ଲମଜାଲ ହୋଲା To lie down at length
[ଲମ୍ବକାଳ ହୋଇ ପଢିବା—ଅଳ୍ପରୂପ] on the ground.

ଲମ୍ବ ଜିହ୍ଵା—ସଂ. ବଣ. ପୁ—(କନ୍ତୁଗୁରୁତ୍ବ) —୧। ଯାହାର ଜିର ଲମ୍ବା ବା
Lamba jihwa ଉଦ୍ଦୋଳ ଥାଏ—୧ Having a long
[ଲମ୍ବଜିହ୍ଵା—ସ୍ଵର] or lolling tongue. ୨। ଯେ ଜିରକୁ
ବାହାରରୁ କାଢିଛି—୨. Letting the tongue
hang out (Apte).

ଲମ୍ବତ୍ତା—ଦେଖିବା—୧ । ଲମ୍ବ; ଲମ୍ବା—1. Long. ୨ । ପ୍ରାୟ
Lambardā ଲମ୍ବ; ଯେଉଁ ବସୁର ଦେଖିବା ପ୍ରସତାରୁ ଦେଖା—
ନୟାଟେ 2. Nearly long. ୩ । ଗୁରୁ ଲମ୍ବା—3. Very
ଲମ୍ବାସା, ଲମ୍ବତାଗଣ୍ଡ long. ୪ । ଲମ୍ବିତ—4. Elongated.

ଲମ୍ବତ୍ତା ମୁହାଁ—ଦେ. କ—ଲମ୍ବ ମୁଖ—Long face.
 Lambardā muhāñ ଲମ୍ବାଟେ ମୁଖ ଲମ୍ବମୁହା
 ଲମ୍ବତ୍ତା ମୁହାଁ—ଦେ. ବିଶ—ଲମ୍ବ ମୁଖୀ—
 Lambardā muhāñ Having a long face.
 [ଲମ୍ବତ୍ତା(କା)ମୁହାଁ—୧] ଲମ୍ବାଟେ ମୁଖୀ ଲମ୍ବମୁହା

ଲମ୍ବତା(ହ) — ସ. ବ (ଲମ୍ବତ୍-ରାଜ. ତା, ହ) — ଶର୍ତ୍ତା; ଦେଖୁ—
La mbatā(twa) Length. ପ୍ରାଦେ (କୟୁପୁର) ହ—
ରାଜାକିର ଧାର ଲୋଚ—Orderly of a Raja.

ଲମ୍ବ ଦନ୍ତ—ସ. ଫି. ପୁଂ (ବିହୁଗୁହୀ, ଲମ୍ବ + ଦନ୍ତ)—ଅଧିକ ଦନ୍ତ-
Lamb danta ଦରିଷ୍ଟ—Long toothed; having long
(ଲମ୍ବଦନ୍ତ—ସି) (ଲୟଦନ୍ତା, ଲୟଦାଶ୍ରା—ଦେ. ରୂପ) tusks.
ଲମ୍ବଦନ୍ତ—ସ. ବ (ବୈଦ୍ୟକ)—ଶ୍ରେଷ୍ଠତା ପିପୁଳ—

දෙ. ඩිජ්—ලංඩනු බ්රේඩ්—Long-toothed.
Lambadanta Long pepper of Ceylon.

ଲମ୍ବ ଦାଢ଼ି — ଡେ. କି—ଶାର୍ପ ଫିଶ୍ —
Lamba dardhi ଲଶ୍ଵାଦାଢ଼ି ଲଂବାଦାଢ଼ି Long beard.

ଲମ୍ବଦାଢ଼ିଆ—ବେ. ବଣ. ପୁ—୧ । ଦୀର୍ଘ ଚିତ୍ରଶିଖ—
 Lambadarḍhīā 1. Long bearded,
 ଲମ୍ବଦାଢ଼ିଓଗାଳା ଲମ୍ବଦାଢ଼ିଆ
 , । (ମସଲମାନ୍ ମାନେ ଚିତ୍ର ରଖୁଳ ଥିବାରୁ) ମସଲମାନ୍
 ୫ମୀବଳମୀ—୨. Mahomedan.

ଲମ୍ବଦାଣ୍ଡ(ନୁ)ଆ—ଦେ.ବିଶ୍ଵପୁ—(ସ.ଲମ୍ବଦନୁ)—ସର୍ବଦନୁ କଣିଷ୍ଠ—
Lambadānti(ntu)ଙ୍ଗ Having long teeth.
ଦେଖୋ ଲମ୍ବଦାଣ୍ଡା [ଲମ୍ବଦାଣ୍ଡ, ଲମ୍ବଦାନ୍ତେଇ—ଫୀ]

ଲମ୍ବକ—୧. ବ—(ଲମ୍ବ ଧାରୁ+ରୂପ. ଅଳ) —୨। ଲମ୍ବମାକ ହେବା;
 Lambana ଫୁଲବା—୧. Act of hanging or being
 suspended. ୨। (ଲମ୍ବ ଧାରୁ, ଶିତ+ରୂପ. ଅଳ)
 ଫୁଲବା—୨. Act of suspending. ୩। ଅଳ-
 ଲମ୍ବନ; ଅଶ୍ଵୟଗୁଡ଼ଣ—୩. Taking shelter or,
 depending on. ୪। କାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବବା ହାର—
 ୪. A long necklace reaching the navel,
 *। (+କରି ଅଳ) ଅଶ୍ଵୟ; ଅବଲମ୍ବ; ସହାୟ (ହ.ଶ.)—
 ୫. Shelter; refuge. ୬। ଶିବ—୬. Siba
 (Apte) ୭। ଧଡ଼—୭. Fringe (Apte). ୮।
 (+କରୁ ଅଳ) କଷ (ହ. ଶ)—୮. Phlegm. [୯।
 ଶିବ—୯. Siba. ୧୦। ଏକ ପ୍ରକାର ମୁକ୍ତ—୧୦.
 A kind of fighting (Apte).

ଲମ୍ବ ପହଣ୍ଡା—ଦେ. କି-ଶାର୍ଷ ପଦଶୈଳେ—
Lamba pahanda ଲମ୍ବାପା ଲଂବାଡଗ Long stept.

ଲମ୍ବ ପୟୋଧର—ସ. ଦିଲ. ଶ୍ଵି—(ବହୁଗୁହ) —ଫେର୍ ଶ୍ଵର ପ୍ରକ
Lamba payodharଙ୍କ ତୁଳୁ ଆଏ—(a woman) With
hanging or pendent breasts (Apte).
ସ—ଦ. ଶ୍ଵି—କାର୍ତ୍ତିକର ଏକ ମାତୃକା [ହ. ୬]—
Name of a foster mother of Kārttikera.

ଲମ୍ବ ଫେର—ଦେ ବି—ସୁରୁଷ ପିନା ଲୁଗାର' ତଳକୁ ଉହୋଳଥିବା
 Lamba phera ଲମ୍ବ ଚାଟ—Long corner of the
 ଶାରୀରୀ ଶାରୀରୀ cloth hanging down
 from the navel of the wearer

ଲମ୍ବ (ମୁ)ବାଘରେ—ଦେ.କି—ଏହି ଲବରେ; ଲମ୍ବ ଅନୁସାରେ—
Lamba (mbā)bāgare Lengthwise; according to
ଲମ୍ବ ବାଘେ } —ଅନୁରପ length.

ଲମ୍ବ ବାଳେ ।
ଶାନ୍ତିଗେ ଲାବାମେ
ଲମ୍ବ ବାଳ—ସ. ବ.—ପର୍ବତ ଦେବ—
Lamba bāla ଲାବାଚୁଳ ଲାବା ବାଳ Long hair.
[ହ—ପଙ୍କୁଡ଼ିଲେ ! ଚଙ୍ଗୁଡ଼ିଲେ ! ଛୋଟବାଳୁଙ୍କେ, ଲମ୍ବ
ବାଳ ହେ । ଧରଣୀର]

ଲମ୍ବ ବାହୁଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ.—ଦୀର୍ଘକେପ ଦଣ୍ଡିଷ୍ଟ—
 Lamba baūua Long haired.
 ଲମ୍ବ ଚୁଣ୍ଡେ ଲ'ବାହୁଳ ଘାଲା
 [ଲମ୍ବବାହେ(ତୋ)ର—ପୁ]

ଲମ୍ବମାଳ—ସ. ବଣ—(ଲମ୍ବ. ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଅଳ) — ୧ । ଦୋଳାୟ-
Lambamāna ମାଳ; ଫୁଲୁଥିବା—୧. Hanging down.
(ଲମ୍ବମାଳ—ଶ୍ଵର) ୨ । ଲମ୍ବବରେ ପ୍ଲାଟିଟ—
2. Placed [perpendicularly]

ଲମ୍ବ ମୁଖ—ସ. ବ—(କର୍ଣ୍ଣା) ଲମ୍ବ ବା ତାଙ୍ଗମଣ—Long face.
[ଲମ୍ବମୁଖୀ—ସୀ] ବିଶ. ପୁଠ—(ବହୁବେଳ) —ଦାର୍ଢ ମୁଖୁକୁ—
Long faced.

ଲମ୍ବ ମୁଖୀ[ହା]—ଦେ.ବଣ—ଲମ୍ବ ବା ତାଙ୍ଗମଣି—
Lamba mukha(hā) Long faced.

ଅନ୍ଧା ମୁଖୋ ଲମ୍ବ ମୁଖୀ (ଲମ୍ବ ମୁଖୀ—ସୀ).

ଲମ୍ବ ଯୋଡ଼—ତେ. ବ—ଦାର୍ଢ କୁଣ୍ଡ ଓ ଉଦର—A pair consists
Lamba jorda ting of a long wearing cloth and
a piece of sheet.

ଲମ୍ବ—ଦେବ. (କଚିରଥ)—[ଭା. ଲମ୍ବ] ନମ୍ବର (ଦେଖ)
Lambar Nambara (See)

ଲମ୍ବଦାର—ପାଦେ. (କଟକ ସହର) ବ—୧। ନମରଦାର (ଦେଖ)
Lambar-dār Namaradāra (See)

୨। (ସମ୍ବଲପୁର ମାହାଲର ସ୍ଵାଧିକାରୀ ସମସ୍ତ ବନ୍ଦିଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧି ରୂପେ ବନ୍ଦିଙ୍କ ବିଷୟରେ ସପର୍କ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ଗର୍ଭାନ୍ତିକ ବା ମାଧ୍ୟଦାର ମାନଙ୍କ ମନୋଜନକ ଓ ଗବର୍ଣ୍ଣ ମେଲଙ୍କ ହୁଏ ଅନୁମୋଦିତ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ କହିଲୁ । (ପେଞ୍ଜୁଲ୍ ପ୍ରୋରନ୍ତେମ୍ ଲାଣ୍ଡ ରେଇନ୍ ଅଭନ୍ ଏଟ୍ରେ ସାଲର ଟ ଅଭନ୍) —2. Lambardar; (Central Provinces Land Revenue Act).

ଲମ୍ବଦାର ଗର୍ଭାନ୍ତିକ—ପାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—୧ବ ବିଶର
Limbardār gauntīk ଅନେକବୃତ୍ତିର ମହିଳାଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ
ନିବାଚିତ ଲମ୍ବଦାର—The elected head
among the Gauntīks descended from
one common ancestor.

ଲମ୍ବ—ସ. ବ (ଲମ୍ବ+ଶ ଧାରୁ+କଣ୍ଠିଂ ଥ) —ଏକପ୍ରକାର ବାଦ୍ୟ
Lambara (ବୁଦ୍ଧ ଅରଣ୍ୟକ ଉପକଷତ) —A kind
of drum (M. W.).

ଲମ୍ବର—ଦେବ. ବିଶ (କଚିରଥ)—(ପା) ନମ୍ବର (ଦେଖ)
Lambari Nambari (See)

ନମ୍ବରୀ ବ—ଲମ୍ବର ମକଦମା (ଦେଖ)
ଲମ୍ବରୀ Lambari makadama (See)

ଲମ୍ବର ମକଦା(ଦା)ମା—ଦେବ. (କଚିରଥ) ବ—ସର୍ବପୁର ବିଷୟର
Lambari makada(dda)mā ଦେବାଳୀ ଅଭପୋର—Title-
ନମ୍ବରୀ ମୋକଦମା suit. [ଦ୍ୱ—ଟକା ଅଦ୍ୟ ଗାର୍ଦ ଯେଉଁ ମକଦମା
ଲମ୍ବରୀମୁକଦମା ଦ୍ୱାରା ତାହା ଏ ମୋକଦମାଠାରୁ ପୁଅକ । ଲମ୍ବର
ମୋକଦମାର ଅଛି, ତବାବ, ବୟ ଓ ପରସ୍ପର ଚରିତନ
ବର୍ତ୍ତେ, ବିନ୍ଦୁ ଟକା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ମକଦମାର ସମସ୍ତ ନିଷ୍ଠ କେତେ
କର୍ତ୍ତିଷ୍ଠ କାଳ ରଣପାଇ ଉପରେ ଜଣ୍ଠ କରସାଏ ।]

ଲମ୍ବ ରେଖା—ସ. ବ—୧। (ଜ୍ୟାମିତି)—ଯେଉଁ ସରଳରେଖା ଅପର
Lamba rekha ସରଳରେଖା ଉପରେ ଏପରିଭ୍ରବରେ
ଦଶ୍ୟମାଳ ହୋଇଥାଏ ଯେ, ତାହାର ସବୁ ହିତ ପ୍ରତ୍ୟେକ
କୋଣ ସମକୋଣ ଦ୍ୱାର—1. (Geometry)
Perpendicular; a straight line which

stands on another making each of the
two adjacent angles a right angle. ୨।

ଅଧିକ ରେଖା—2. A long line.

ଲମ୍ବ ଲ(ଲା)ମ୍ବ—ଦେ. ବିଶ (ବହୁବିତାର୍ଥକ)—ଅନେକବୃତ୍ତିର ଲମ୍ବ
Lamba la(lā)m̄ba (ବସ୍ତୁ)—Numerous or many
ଲମ୍ବ ଲମ୍ବ long (things); ୩୧. ବିଶ—ଅନେକ-
ଲାକାରୀ ବୁଦ୍ଧିର କସ୍ତ ଲମ୍ବରବରେ ପଡ଼ିବା ପ୍ରକାର—
(Said of many things) Lying
straightwise; lengthwise.

ଲମ୍ବ ଲଙ୍ଜିଆ—ଦେ. ବିଶ (ସ. ଲମ୍ବ+ଲଙ୍ଜିଲ)—ପେଉଁ କରୁଥୁ-
Lamba lañjīā ଲଙ୍ଜି ଲମ୍ବ ଅଣ୍ଟ—(animal) Having
ବଡ଼ ନେଜଓରାଲା a long tail. ୨। ଲମ୍ବ ଲଙ୍ଜିସ୍କୁ ହୋଇ
ଲାକାରୀଜାଲା ଥିବିତ (କରୁଲରେଖା)—2 (a line of
collyrium) Drawn with a long tail.

ଲମ୍ବ ପ୍ରନ(ପି) —ଦେ. ବିଶ. ସୀ (ସ. ଲମ୍ବିତପ୍ରନା)—ପେଉଁ ପିର
Lamba stanā(ni); ପ୍ରନ ଲମ୍ବମାଳ—(Female) With
ନୟତନୀ the breasts hanging down,

ଲମ୍ବ ହତା—ଦେ. ବ—ପ୍ରାଚୀର ବେଷ୍ଟିତ ବା ଦେଇବନ ହୋଇଥିବା
Lamba hata ବସ୍ତୁତ ପ୍ରାକ—Long compound. ପ୍ରାଦେ
ଲମ୍ବାହାତା (ଗଢ଼ିଲାତ) ବ—୧। ଶକକର୍ମଚର୍ଚା ବିଶେଷ—
ଲାକାହତା 1. One of the officials of a Rājā. ୨।

ବଡ଼ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭୁତ୍ୟରୁପେ ଯେ ଜବ ସହିତରେ ଦାର୍ଢ ପଦ-
ବିଶେଷରେ ରଖେ—2 A personal servant
who follows his master with long
steps in pride. ଦେ. ବିଶ (ପୁଣ୍ୟ ପିର)—୧।

[ଲମ୍ବହାତା—ଅନ୍ୟରୂପ] ୧। (ଲମ୍ବଶାରୀ) ମୁକୁ ହସ୍ତ—1.
ଲମ୍ବାହାତାଲା Open handed. ୨। ପାହାର ହାତ ଲମ୍ବା,
ଦାର୍ଢବାନ୍ତୁ—2: Long armed.

ଲମ୍ବ(ମା) ହେବା—ଦେ. କ—୧। ଗୋଡ଼ ହାତ ଲମ୍ବାର କରି
Lamba(mbā) heba ଶୋଇବା—1. To sleep by
ନୟତନୀ outstretching the hands and legs. ୨।

ଲମ୍ବାହୋନ ପ୍ରହାବଦିବାର ଧର୍ମଶାୟୀ ହେବା—2 To be so
severely beaten as to lie flat on the
ground. ୩। ବର୍ତ୍ତିବା; ବୁଦ୍ଧ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା; ଲମ୍ବିବା
—3. To grow. ୪। ତେଜୀ ହେବା—4 To
become tall.

ଲମ୍ବା—ସ. ବ. ସୀ (ଲମ୍ବ ଧାରୁ+କଣ୍ଠିଂ ଆ+ସ୍ତ୍ରୀ ଥ)—୧। ଲମ୍ବୀ—
Lambā 1. The Goddess of wealth. ୨। ପାଦଶା,
ଗୋଟୀ—2. Parbatī. •। ବିକୁ ଅଲାରୁ; ପିତାଲାରୁ

—3. Bitter gourd. ୪। ଭିତୋତ; ଲାକ—
4. Bribe (M. W.). •। ଭିପହାର—5.
ନବା Present (M. W.). ଦେ. ବିଶ—(ସ. ଲମ୍ବ)

ଜନ୍ମା —୧। ଲମ୍ବ; ଅର୍ଦ୍ଦ—1. Long; lengthy. ୨।
(ତତ୍ତ୍ଵା—କଷ୍ଟପତି) ସରଳ; ସିଖା—2. Straight. •।
ତେଜୀ—3. Tall. ୪। ଭୂମିରେ ଦଶ୍ୟକରୁ ଶାସ୍ତ୍ରି

ଲମ୍ବାଇ—4. Lying prostrate. ଦେ. କି—୧। ଦୈର୍ଘ୍ୟ
ଲମ୍ବାଇ—1. Length. କି (ସୁତ) ଡେଙ୍ଗା ବନ୍ଧୁ—
ଲମ୍ବା—2. Tall man. କି (ବ୍ୟକ୍ତି) ବଡ଼ ଠେଙ୍ଗା—
[ଲମ୍ବା—ଶୀ] 3. A big cudgel.

ଲମ୍ବା(ମେ)ଇ—ଦେ. କି (ସ. ଲମ୍ବା ଧାରୁ)—ଦୈର୍ଘ୍ୟ—Length.
Lambā(mbejī) ଦେ. କି (ଅସମପିକା) (ସ. ଲମ୍ବା ଧାରୁ)
ଲମ୍ବାଇ ଲମ୍ବାଇ—ଲମ୍ବା କର—Stretching extending.
ଲମ୍ବାକରେ ଲମ୍ବାକର

ଲମ୍ବା(ମେ)ଇବା—ଦେ. କି (ସ. ଲମ୍ବା ଧାରୁ)—୧। (ଲମ୍ବା କିମ୍ବା ବିଷ୍ଣୁ ବସୁର ଲମ୍ବାବାନ କରିବା—1. To cause to increase in length. କି | ହୃଦୀ ବସୁର ଦୀର୍ଘ ବରତା—
2. To make a small thing longer; to lengthen. [ଯଥା—କମାର ଲୁହାକୁ ପଟ୍ଟି କର ଲମ୍ବା କରେ]—କି | ସବୁତି ବସୁର ଖୋଲ ଦେବା; ମେଲାଇବା—
3. To extend; to stretch. [କି—ବରିଛନ୍ତି ପାଦକ ଲମ୍ବାଇ ଦେଇ ଧାରେ । ବସୁପିକୁ ମହାଭାରତ ଅବି ।] କି | ବସୁତ କରିବା—4. To spread. [ଯଥା—ବିହାରୀ ଲମ୍ବାଇବା, ସପ ଲମ୍ବାଇବା, ଦେଖ ଲମ୍ବାଇବା ଇତ୍ୟାହ ।] * | ଲମ୍ବା ବସୁର ଫୁଲାଇବା; ଓହଳାଇବା; ଲମ୍ବବସୁର ଚଳିବୁ ଶଢ଼ି ଦେବା—
5. To let loose; to let down a long thing. [ଯଥା—ବାଲ ଲମ୍ବାଇବା, ତୋ ଲୁହାକୁ ଶୁଣାଇବା ପାଇଁ ଲମ୍ବାଇବା ।] କି | ଅପେକ୍ଷାବୁଦ୍ଧ କଢ଼ି କରିବା—
6. To make bigger; to enlarge. [କି—ସବ ଲମ୍ବାଇବା; ମଳା ଲମ୍ବାଇବା; ପାହ ଲମ୍ବାଇବା ଇତ୍ୟାହ ।] କି | ଲମ୍ବା ଧାରରେ ସ୍ଥାପନ କରିବା—7. To place lengthwise.

ଲମ୍ବା କଥା—ଦେ. କି—୧। ଅର୍ଥ ବାକ୍ୟାଳ—1. Long speech.
Lambā kathā କି | ଅତ୍ୟମୁଦ୍ରଣ କାହିଁ; ବାଗାତ୍ମିବ—
ଲମ୍ବା କଥା 2. Bombast. କି | ପଦକ୍ଷାତ କାହିଁ—
ଲମ୍ବାକଥା—
(ଲମ୍ବା ଚରତ୍ତା କଥା—ଅଳ୍ପରୂପ)

ଲମ୍ବା କରିବା—ଦେ. କି—୧। ପ୍ରହାରହାର କୌଣସି ବେତ୍ତିରୁ ଦ୍ରୁବିତ—
Lambā karibā ଧରଣୟୀ କରିବା—1. To cause a person to fall flat on the ground by
ଲମ୍ବା କରିବା—severely beating him. କି | କୌଣସି
ବସୁର ଅର୍ଥ କରିବା—2. To lengthen; to elongate.

ଲମ୍ବା କରି ଶୋଇ (ଶୁଅଇ) ଦେବା—ଦେ. କି—୧। କୌଣସି ବେତ୍ତିରୁ
Lambā kari soi (shūai) deba ଶୁଅଣ ଧାରରେ ପହାର
[ଲମ୍ବା କରି ଧାର ଦେବା—ଅଳ୍ପରୂପ] କର ଦୁଲେଖାରୀ
ଲମ୍ବା କରେ ଶୁଇସେ ଦେବା—କରିବା—1. To beat
ଲମ୍ବାକର ମୁଲାଦେନା one so severely as to make him

unable to sit erect but lie prostrate on the ground. କି | ଲମ୍ବା କା ଦେଖା ଧାରରେ
କୌଣସି ବେତ୍ତିରୁ (ଯଥା, ବେଗିରୁ ବା ଶିଶୁରୁ) ଶୁଅଇ
ଦେବା—2. To lay one lie prostrate.

ଲମ୍ବା ଘାଟ—ଦେ. କି—ନାହା ପାଇ ଦେବା କିମନ୍ତେ ନାହାକୁ ଅଢ଼
Lambā ghāṭa ଧାରରେ ପାଇ ନାହୋଇ ଲମ୍ବେ ଲମ୍ବେ
ଲମ୍ବାଘାଟୀ ଜଳାରେ କିନ୍ତୁ ଦୁଇ ସେଉଁ ଘାଟରେ ଲୋକ ପାଇ ନାହା
ଲମ୍ବାଘାଟ ପାଇ ହୁଅନ୍ତି—A ferry where people instead of crossing the river straightly have to pass along the length of the river for some distance and then land on the opposite bank.

ଲମ୍ବା ଚରତ୍ତା—ଦେ. କି (ସ. ଲମ୍ବା + ର୍ତ୍ତା) —୧। ଦୈର୍ଘ୍ୟ ଏ
Lambā chaurdā ପ୍ରଷ୍ଟରେ ବସୁତ ବା ବର୍କତ—1, Ex-
ଲମ୍ବା ଚରତ୍ତା panted in length and breadth; made
ଲମ୍ବା ଚାରିଟା to extend in length and breadth;
lengthened and flattened. [କି—ବଣିଆ ସୁନା
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପଟ୍ଟି ଲମ୍ବା ଚରତ୍ତା କରି ଦେଇ ।] କି | ଅର୍ଥ ଏ
ପ୍ରତ୍ୟେ; ବସୁତ—2, Extensive; long and
ଲମ୍ବାଇ ଚରତ୍ତାଇ broad. ଦେ. କି—ଦୈର୍ଘ୍ୟ ଏ ସ୍ଥାନ; ଅର୍ଥ ଏ
ଲମ୍ବାଇ ଚାରିଟାଇ ପ୍ରତ୍ଯେ—Length and breadth.

ଲମ୍ବା ଚଲ(ଲେ)ଇବା—ଦେ. କି—୧। ଲମ୍ବେ ଲମ୍ବେ ଗତ କରିବା—
Lambā chalā(le)iba 1, To proceed straight-
ଲମ୍ବାଚାଲା forward. କି | ଲମ୍ବା ଠେଙ୍ଗା ଅବ ଶଳିତ କରିବା ବା
ଲମ୍ବାଚାଲା ଲମ୍ବା ଠେଙ୍ଗାହାର ପ୍ରଦାର କରିବା—2, To beat
ଲମ୍ବାଚାଲା ଲମ୍ବାଚାଲା with long sticks,
ଲମ୍ବାଟିଆ—ଦେ. କି—ଲମ୍ବତ୍ତା (ଦେଖ)
Lambātīā

Lambardā, (See)

ଲମ୍ବା ଦାଉଡ଼—ଦେ. କି—୧। ଅର୍ଥ ପଥରେ ଏକଦମ୍ପ ଦାଉଡ଼ିବା—
Lamda daurdā 1. Running straightforward.
(ଲମ୍ବା ଦୌଡ଼—ଅଳ୍ପରୂପ) କି | ଏକଦମ୍ପ ପ୍ରାନ୍ତର୍ଯ୍ୟରେକୁ
ଲମ୍ବାଦୌଡ଼ ଜାବାଦୌଡ଼ ପାହୁଳ; ଚାନ୍ଦି—2, Fleeing
away; taking to one's heels.

ଲମ୍ବାଦାଉଡ଼ ଦେବା—ଦେ. କି—୧। ଅର୍ଥ ପଥରେ ଏକମୁଦ୍ରୀ ହୋଇ
Lambādaurdā debā ପଠାଇବା—1, To run away
(ଲମ୍ବାଦାଉଡ଼ ମାରିବା—ଅଳ୍ପରୂପ) in a straight course.
ଲମ୍ବାଦୌଡ଼ଦେବା କି | କୁ ମାରିବା; ଚାନ୍ଦି ମାରିବା; ପଳାଇବା—
ଲମ୍ବାଦୌଡ଼ ଦେବା(ମାରିବା) 2. To show one's heels; to
flee away,

ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା—ଦେ. କି—ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା (ଦେଖ)—Lambā lambā,
Lambā lambā (See) [କି—ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ହାକୁଟ ମାର
ଅଠିବାନ ବର ପଥ ଶତ୍ରୁ । ପାରମୋହନ, ପ୍ରମାଣ
ଅଠିବାନ ।]

ଲମ୍ବାଲମ୍ବା କଥା—ଦେ. କ (ବହୁବତାର୍ଥକ) —୧ । ଅତ୍ୟମ୍ବରପୂର୍ଣ୍ଣ Lambā lambā kathā ବଥାମାର—1, Bombastic ଲମ୍ବାଲମ୍ବା କଥା speeches. । ବଢ଼େଇ କର କହିବା—2.Tall ଲମ୍ବାଲମ୍ବା ବାତେ talk.

ଲମ୍ବା ଲମ୍ବି—ଦେ. କ—ଲମ୍ବାରବା ଅଦ ବିୟା—Acts of Lambā lambi lengthening or stretching etc, ଲମ୍ବାଲମ୍ବା ବିଶ—ବହୁତ ଲମ୍ବା—Very long; of great ଲମ୍ବାଲମ୍ବା ଲମ୍ବି—Lambā lambi length. [ଭ—ଗ୍ରାମଟ ଲମ୍ବାଲମ୍ବି, କିନ୍ତୁ ସିଧା ସଳଖ କୁହେ, ଅଠ ଅକ୍ଷେତ୍ର । ଫଳାରମୋହଳ. ଛମାଙ୍ଗ ଅଠଗୁଣ ।] କ. ବିଶ—ଲମ୍ବେ ଲମ୍ବେ; ଲମ୍ବାରରେ—Straightway; straightly; along; lengthwies.

ଲମ୍ବି—ଦେ. କ. ବିଶ—ଲମ୍ବେ ଲମ୍ବେ (ଦେଖ)

Lambi Lamba (See)

ଲମ୍ବିକା—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଲମ୍ବ + କ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ)—ଆଜିହା; ଘରିବା Lambikā —The uvula the soft palate.

ଲମ୍ବି ରେଲେ)ଇବା—ଦେ. କ—ଲମ୍ବେ ଲମ୍ବେ ଗତି କରିବା— Lambi cbalā(=le)ibā To proceed lengthwise, ଲମ୍ବାଦିକେ ଯାଓଯା ଲମ୍ବାଚଳନା

ଲମ୍ବି—ସ. ବିଶ (ଲମ୍ବ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ଵ ତ)—୧ । ଦୋଳତ—1. Lambita Suspended hung. , । ଦୋଳାସ୍ତମାନ;

ଲମ୍ବ ହୋଇ ଝୁଲୁଥିବା ଓହୋଳିଥିବା—2. Hanging. କ । ଅଣ୍ଟିତ; ଅବଲମ୍ବିତ—3. Depending on hanging from.

ଲମ୍ବି ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ—ଖେଳ ପଡ଼ିବା; ଝୁଲି ପଡ଼ିବା—To hang Lambi pardibā down to descend to be ଝୁଲେପଡ଼ା suspended. [ଭ—ଏହା କହିବ ଯୁଧ୍ସ୍ତର ତା ନମଡିଜାନା ଗଲାରୁ, ତଥ ଲମ୍ବ ପଡ଼ିଲେ ଦେଖାଇ ବଜରୁ । କୃଷ୍ଣବିଦ୍ବ. ମହାଭାରତ. ବନ ।]

ଲମ୍ବିବା—ଦେ. କ (ସ. ଲମ୍ବ ଧାରୁ)—୧ । ଲମ୍ବି ହେବା; Lambibā ଝୁଲୁ ଥିବା—1. To be hanging. , । ଲମ୍ବିବା ବିତ ହେଯା, ଝୁଲା ଖେଳିବା—2. To remain suspen- ନମଡିନା ded. * । ବିତାରେ ବା ବୁଝିବେ ଲମ୍ବ ହୋଇ ଲମ୍ବା ହେଯା ଶୋଇବା—3. To stsetch one's self on ଲମ୍ବାହୀନା the bad or goound. * । ଲମ୍ବ ବା ଦୀର୍ଘରେ ଦୂର ପାଇବା—4. To increase in length. * । ଲମ୍ବ ଦିଗରେ ଗତି କରିବା—5. To froed along. ପ୍ରାଦେ (ସମକ୍ଷର) କି—ଦୂର ଧୂର ଜଣ ଏକଥ ବିଶ୍ଵିଥିବା ସ୍ଥାନରୁ କଣେ ବ୍ୟକ୍ତ ହଠାତ୍ ଉଠି କର ବୁଲିଯିବା—To leave a company of men and go away.

ଲମ୍ବିଯିବା—ଦେ. କ—ଲମ୍ବ ଧାରିବା (ଦେଖ)

Lambijibā Lambi chālibā (See)

ପ୍ରାଦେ (ସମକ୍ଷର) କି—ଲମ୍ବିବା (ଦେଖ)

Lambibā (See)

ଲମ୍ବି—ଦେ. ବିଶ ଓ କ. ସ୍ତ୍ରୀ—ତେଣେଇ ସ୍ତ୍ରୀ—A tall woman.

Lanbi ଡେଙ୍ଗୀ ଲେବୀ (ଲମ୍ବ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଲମ୍ବେ ଲମ୍ବେ—ଦେ. କ. ବିଶ—୧ । ସଲଖ ସଲଖେ: ସିଧାଏ ସିଧାଏ Lambe lambe —1. Straightforward. [କ—

ଲମ୍ବା ଏହା କହି ବିଶ୍ଵିଷ ଅଉ ଧୂର ଜଣ ରକ୍ଷସ ଦେବ ଷେଷ ଲାବେଜାବେ, ସିଧି ସବୁରୁ ଲମ୍ବେ ଲମ୍ବେ ସମ୍ବଦ ପାର ହୋଇ ରମକ ପାଣେ ଅପି ପଦ୍ମଚିନ୍ମୟ । ନାଇକଣ୍ଠ ପିଲାକ ରାମ୍ୟାଶ୍ରମ ।] ୨ । ଲମ୍ବାରଗରେ—2. Lengthwise.

ଲମ୍ବୋଦର—ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବୀହି; ଲମ୍ବ ଅଚେ ଉଦର ସାହାର)

Lambodara , । ସ୍ତୁଲୋଦର; ଥନ୍ଦିଲପେଣ୍ଠା—1. Big-

(ଲମ୍ବୋଦର—ସ୍ତ୍ରୀ) bellied , । ଦାର୍ଦ୍ଦିଦରବିଶ୍ଵିଷ—2.

Long-bellied. " । ଭିରରକ; ପେଟ—3.

Greedy; gluttonous; voracious. ସ. ବ—

ଗଣେଶ; ଗଣନାଥ—The Deity Ganesha (son

of Mahadeba). [କ୍ର—ଏହାକ ପେଟ କଢ଼

ଥିବାରୁ ଏପର ନାମ ହୋଇଥିଲା ।] ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—

ଲୋକଙ୍କ ନାମ—A name given to males.

ଲମ୍ବୋ(ମ୍ବୋ)ଷ୍ଟ୍ରୀ—ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବହୁବୀହି; ଲମ୍ବ + ଷ୍ଟ୍ରୀ—ଲମ୍ବୋଷ୍ଟ୍ରୀ,

Lambo(mbau)stha ଲମ୍ବୋଷ୍ଟ୍ରୀ)—ସାହାର ଓଠ ବହୁ—

(ଲମ୍ବୋଷ୍ଟ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) (a man) Having long lips.

ସ. ବ—୧ । (ଏହାର ଓଠ ବହୁରୁ) ଭାଙ୍ଗୁ; ଓଟ—

1. Camel, ୨ । କ୍ଷେତ୍ରପାଳ ଦେବତା ବିଶେଷ—

2. One of the Kshetrapāla Deities.

ଲମ୍ବ (ଧାରୁ)—ସ.—୧ । ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା; ପାଇବା—1. To get. ୨ ।

Lambh (root) ପ୍ରାପ୍ତ କରିବା—2. To cause to get;

[ଲମ୍ବଧ ଧାରୁ—ଅନ୍ତର୍ଗୁଣ] to cause to be received.

କ । ଶବ୍ଦ କରିବା; ଧନ କରିବା; ରକ କରିବା—

3. To utter a sound. ୪ । ଗତ କରିବା—

4. To move.

ଲମ୍ବନ—ସ. ବ—(ଲମ୍ବ ଧାରୁ+ରକ. ଅନ)—୧ । ପ୍ରାପ୍ତ—

Lambhana 1. Getting. , । ପାଇଶ—2. Caus-

ing to be received. * । ଧନ; ଶବ୍ଦ—

3. Sound. ୪ । କରୁନା; ଅବମାନନା—4. Humi-

liation; insult. * । ଗାମନଙ୍କ—5. Abuse-

ଲମ୍ବିତ—ସ. ବିଶ—(ଲମ୍ବ ଧାରୁ+ବିର୍ତ୍ତି) —୧ । ପଦିତ—1. Soun-

ded. ୨ । ପ୍ରାପ୍ତି—2. Caused to be recei-

ved. * । ବିର୍ତ୍ତି; ପୋଷିତ—3. Reared;

brought up. ୪ । ନିଯୋଜିତ—4. Engaged;

commissioned. * । ଲମ୍ବିତ; ଅବମାନନା—

5. Humiliated; insulted. ୨ । ଗାମ ବିଧ

ହୋଇଥିବା (ବନ୍ତୁ); କରୁନ୍ତି—6. Abused. ୨ ।

ବସ୍ତାରିତ—7. Expanded

ଲାଜ୍-ଦିକ୍(g)—ପାଦେ. (କଟକ ସହର)—ବୈଦେ. ବି.—(ପା.
Laj-dik(g) ନଳଦିକ)—ନଳଦିକ (ଦେଖ)

Najadik (See)

କଥ୍ୟ—୧. ବ—(ଲାଙ୍ଗୁଳିର ପଦାର୍ଥ ହେବା; ଅଶ୍ଵିଷୁ ହେବା+ଭୁବନ୍ଦିକ).
Laya ଅ)—୧। ତଳ ଅବରେ କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ମିଳାଇ ଯିବା—
 ୧. Solution. • । କୌଣସି ବସୁରେ ଲାଙ୍ଗୁଳ ହେବା
 ବା ମିଶି ଯିବା— ୨. Being merged in a thing;
 being dissolved; absorption. • । ସଞ୍ଚିର
 ପ୍ରଳୟ; ବିନାଶ, ଧୂମ— ୩. Extinction; utter
 ruin; dissolution of the universe; destruction.
 • । ସନ୍ତୋଷ— ୪. Clinging. • । ନୃତ୍ୟ
 ଗୀତବାଦ୍ୟାଦିର ତାଳ ବା ସମାନ ସମୟ; ଗୀତ ସଙ୍ଗେ
 ବାଦ୍ୟାଦିର ମେଳ— ୫. Measured time in
 music or dance; equality of measure on
 music; union of vocal and instrumental
 music. • । ବିଳାସ, କ୍ରୀଡ଼ା— ୬. Sport;
 play; enjoyment. • । (+ ଅନ୍ତଃ ଅ) ଅବାସ—
 ୭. Home; habitation; residence. • । ସୁଖ
 ରେଗ— ୮. Felicity; enjoyment of pleasure.
 • । କାଳର ଅବହେଦ ରହ— ୯. Continuous
 passing of time; the speeding away of
 time. • ୧୦। ଶ୍ଵର (ସାହାକ ଠାରେ ପ୍ରଳୟକାଳରେ
 ସୁଖେ ଲୀଳ ହୁଏ)— ୧୧. God (in whom the
 creation merges at the time of dissolution.)
 • ୧୨। ଅଧିନିବେଶ; ସ୍ଵେଚ୍ଛା ଅନବସାନ—
 ୧୩. Attention; deep attachment. • ୧୪।
 କୌଣସି ବିଷୟ ପ୍ରତି ଏକାନ୍ତ ଧାର ବା ମନୋପାଦ,
 ଏକାନ୍ତ ଚିତ୍ତରେ ଧାର— ୧୫. Concentrated
 attention to a particular matter;
 contemplation. [ହି—ହିରବ ମଜ୍ଜର ମଜ୍ଜକ
 କର ବି ଦେଉଛନ୍ତି ଧରଦୂର, ନର୍ତ୍ତକ, ‘ଲୟ’ କୁହ
 ମୁନିକର । ଉତ୍ସ. ବୋଟ ଦ୍ରୁଷ୍ଟାନ୍ତସନ୍ଧା ।) ୧୫।
 କାର୍ଯ୍ୟର କାରଣରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବା ଓ ସୁଖି କାରଣରୁପେ
 ପରିଣତ (ହି. ଶ)— ୧୬. Merger of a matter
 in its cause and being turned into the
 cause itself. ୧୭। ହିରବ; ବିଶ୍ଵାମ (ହି. ଶ)—
 ୧୮. Stillness; rest. ୧୯। ମୁର୍ଦ୍ଦ୍ରି (ହି. ଶ)—
 ୨୦. Loss of consciousness; fainting
 ୨୧। (ସଙ୍ଗୀତ) କୌଣସି ସରବୁ ବାହାର କରବାକୁ
 ଯେତେ ସମୟ ଲାଗେ (ହି. ଶ.)— ୨୨. The time
 required to bring out a tune. [ହି—
 ଏହା ଏ ପ୍ରକାର, ଦ୍ରୁତ, ମଧ୍ୟ ଓ ବିମ୍ବିତ—ହି. ଶ.]—
 ୨୩। କେବିଦିବସରେ ବୁଝ କରିବୁ ସମତଳ ବରବା ପାଇଁ
 ବ୍ୟବହୃତ ଏକପୁରା ମର (ଶୁଣୁ ସକଳେବ ବାଜିଷନ୍ଦୟ

ସଂକଳିତା)—17. A kind of ladderlike contrivance used in ancient times for levelling up ploughed up fields. ଦେ. ୭
 —୧ । ଗାଉବାର ସ୍ଵର—1. Tune of a song.
 ୨ । ଗାଇ ଗାଉବାର ପିଙ୍ଗ—2. Mode of singing.
 ୩ । ଅବଲୟ; ନନ୍ଦକର ଦସ୍ତାଦିର ରଙ୍ଗୀ—3. Gestures made by dencers during a song; gesticulations.

ଲୟ କରିବା—ଦେ. ୩—୧ । କୌଣସି ବିଷୟ ପ୍ରତି ଧ୍ୟାନ ବା
 Laya karibā ମନୋଗୋପ ଦେବା—1. To concentrate
 ଲୟକରିବା one's attention to a particular thing.
 ଲୟକରନା , । ଧ୍ୟାନ କରିବା—2. To contemplate. " ।
 ବିଳାଶ କରିବା—3. To destroy.

ଲୟ କ୍ରିୟା—ସ. ବ-ଦ୍ରିଷ୍ଟ କାଳରେ (ଶିବ ବୃଷତରେ ଦୃଷ୍ଟି ଦ୍ୱାରା)
 Laya kriyā ଦୃଷ୍ଟିର ସହାର କ୍ରିୟା—The act of
 destruction of the creation by God (in
 the shape of Siba)

ଲୟ ଗତ—ସ. କ—୧ । ମିଶ୍ରଚ—୧. Absorbed. ୨ ; ମିଳାଇ—
Laya gata ଯାଇଥିବା—୨. Dissolved. ୩ । ଧ୍ୟେ ପାପ—
—୩. Annihilated, ruined.

ଲୟ ଦେବା—ଦେ.	କି—ଗୋପି ବିଷୟ ପ୍ରତି ମନୋପୋଷ ଦେବା—
Laya debâ	To concentrate one's attention
ନୟକରା।	on a particular; motter to turn one's
ଲୟକ୍ରମ	attention to a matter.

ଲୟାନା—ସ. ବ—୧ । (ଲ୍ଲ ଧାରୁ + ଅଧିକରଣ ଅନ)—ଭବନ; ଗୃହ
 Layana —1. Residence, house. ୨ । ବିଶ୍ଵାମୀଳାନ;
 ଅଶ୍ରୟ ପ୍ଲାନ—2. Place of shelter or rest.
 ୩ । (+ ଭବ ଅ) ବିଶ୍ଵାମ—3. Rest. ୪ । ଅଶ୍ରୟ
 ଭଦର—4. Taking shelter.

ପ୍ରକାଶ—୩ ମୀ—ଦଶି: ଲଗ୍ନି—

Laxaputri A dancing woman.

ଲୟ ରହିବା—ଦେ. ବ—କୌଣସି ବିଷୟ ପ୍ରତି ମହାଯୋଗ ସ୍ଥିର
Laya rahibକ ହୋଇ ରହିବା—Concentration or
[ଲୟ ହେବା—ଅନ୍ୟରୂପ] turning of one's attention
ଲୟ ଆନା to a particular matter. (ଯଥ—ମୋର
ଲୟ ହେବା ଅମଳ ବିଷୟ ପଢି ଲୟ ରହିଗାରୁଣ୍ଣ ନାହିଁ ।)

ଲୟ—**ଲୟମେ**
ଲୟୁସ—**ଦେ. ବ.** (ସ. ଲୟ) — । । ଲକ୍ଷ; ଧାର— 1. Attent-
 Layas tion. (ଯଥ—ମୋର ରହୁ ବିଶ୍ୱ ପତି ଲୟସ୍ ରହ
 ଲୟ ପାଇଲୁ କାହିଁ) , । (ସ. ଲୟ; ବୁଳ. ପା. ଅୟୁସ) — ଅୟୁସ;

କଥ ବିଳାସ; ସୁଖରୋଗ—2. Luxury; enjoyment
ଆସ (ପଥ—ସାଥକୁ ତାଙ୍କ ନାହିଁ ଆଟୋକାରୁ ଭାବ ଲୟସରେ
ଲସ ରଖିଥିଲାଏ ।)

ଲର କୋଳ—ଦେ. ବ (ସ୍ଵ. ଲବଳ) — ନର କୋଳ (ଦେଖ)
Lara kolି ନୋଯାଡ଼ି ହରଫରଟେ Narakoli. (See)
(ଲଥ[ହ]ର କୋଳ—ଅଳ୍ପଚାରୁପ)

ଲରି—ଦେବ. ବ (ର'')—ବହୁ ଲୋକ ବସିବା ପାଇ' ବ୍ୟବହୃତ ସନ୍ଧି
Lari ଲୁଜ ତଥିଲାକ—Lorry. ପ୍ରାତେ (ସମ୍ମର୍ପର) ବଣ—
ଲାରି ୧। ଛାଟ (ତାଳ ବା ଗଛ)—1. Small. (tree or
ଶରୀ, ଲୌରୀ branch), ୨। କୋମଳ (ତାଳବା ଗଛ)—2. Soft;
tender (tree or branch). ବ—ବୁଲୁ—Plant.

ଲରି—ଦେ. ବ—ନର (ଦେଖ)
Lari (ଲରଥ—ଅଳ୍ପଚାରୁପ) Nari. (See)

ଲରିଆ(ହା) — ଦେ. ବ—୧। ଏକ ସ୍ପକାର ବିଦୂତ ହିନ୍ଦୁମ୍ବାର ଓ ଡେଇଅ
Laria(hā) ମିଶା କଥା ଭାଷା—1. A spoken dialect
ଓରିଆ of a mixed language of Hindusthani and
ଓରିଆ Oriya; Laria. [ହୁ—ଏହା ହରିଶପଡ଼, ସମ୍ବନ୍ଧର ଓ
ବିଳାସର ଅବ ମୁନମାନଙ୍କରେ ପ୍ରତଳିତ । ଏହାକୁ
ଗ୍ରୀଥର୍ ସନ୍ତ ହିନ୍ଦୁମ୍ବାର ଗୋଟିଏ ଭାଷା ବୋଲି କହିଅଛନ୍ତି;
କିନ୍ତୁ ଏହା ଡେଇଅ ଭାଷା ପ୍ରଭାବରେ ବିଶେଷ ଭବତେ
ପ୍ରଭାବତ ଲରିଆ ଭାଷାର ଗୋଟିଏ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ :—“ଏହଠିନ୍ଦୁ
ମନ୍ଦିରକେ ଦୁଠିନ୍ଦେଟା ରହିଲ । କେବର ମାନିଲେ
ଶେଷେ କେଟା ବାପ୍ଲ କହୁସ୍ତ, ଦଦାଗା ! ସଞ୍ଚିମ ମୋର
ଯତ୍କେ ବାଟା ପଡ଼ୁଛି, ତତ୍କେ ମୋଲ ବାଟା । ଦେ ।
ବାପ୍ ଏଇ ଶୁଣିକେ ଓକର, ସଞ୍ଚିଲ ଅପର ଦୁଲେ
ଦେଖାକେ ବିଚିମ ବାହୁ ଦିହସ୍ । କେତେବୁ ଦିନକେ ପିଲୁ
ଶେଷେ କେଟା ଓକର ବାଟିମ ଯତ୍କା ସଞ୍ଚିର ପକ୍ଷେ
ରହୁସ୍, ସବ୍ଲ ଏକଠୀରମ ରାଜ୍ଯକେ ବିଦେଶ ରହୁସ୍ ଓ
ମେର ପୌଳ ତୌଳ ଖର୍ତ୍ତା । କରକେ କୁଛ ଦିନମ ସବ୍
ସଞ୍ଚିଲ ଉତ୍ତାଏ ଦିହସ୍ । ଏସିଲେ ବଞ୍ଚିମ ଓ ଦେଶମ
ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ପରସ୍ତ ଓ ଲୋକା ଜୀବର ଦେଖାଏକେ ଓୟାସମ
ଦୁଃଖ ପାଇସ୍ ।” (Grierson's Linguistic
Survey of India)

ଏଥର ଡେଇଅ ଅଳ୍ପଚାର :—ଜଣେ ଲୋକର
ଦୁଇଟ ପୁଅ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସାନ୍ଧୁଅ ବାପାକୁ କହିଲ,
ବାପା । ସଞ୍ଚିରରେ ମୋର ଯେତେ ବାପ୍ ପଢ଼ିବ ସେତକ
ମୋତେ ବାପ୍ ଦିଅ । ବାପ୍ ଏହା ଶୁଣି ତାର ସଞ୍ଚିକୁ
ଦୁଇ ପୁଅଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବାପ୍ ଦେଇ । କେତେ ଦିନ ପରେ
ସାନ୍ ପୁଅ ତା ବାପ୍ରେ ଯେତେ ସଞ୍ଚିର ପଢ଼ିଲ, ସବୁକୁ
ଏକଥି ରଖି ବିଦେଶ ଗଲ ଓ ସେ ଯା ଇହା ତା ବରତ
କରି ଦିଲ ଦିନେ ସବୁ ସଞ୍ଚିର ଉତ୍ତାର ଦେଇ । ଏହି
ସମସ୍ତରେ ସେ ଦେଶରେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ପଢ଼ିଲ । ଲୋକେ

ଆଇବାର ନ ପାଇ କଥାସରେ ଦୁଃଖ ପାଇଲିଲ ।”]
୨। ଶବଦ, ‘ଅଗ୍ରିଆ ପ୍ରଭାତ ଜାତିବର ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଣୀ
(ଅନ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀ ଓଡ଼ିଆ) — 2. A sect of the
'Sabara' caste and of the Agharia caste.
[କୁ—୧ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକେ ଲରିଆ ଭାଷା ବ୍ୟବହାର
କରିଲା ଓ ଡେଇଅ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକେ ଡେଇଅ ଭାଷା ବ୍ୟବହାର
କରିଲା ।]

ଲଳ (ଧାରୁ) —ସ—୧। କଟାନ୍ତି ରଙ୍ଗି ବା ବିଳାସ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା—
Laal (root) 1. To glance sportively. ୨। ଶିତ୍ତା
କରିବା—2. To sport; to play. ୩। ଇତ୍ତା
କରିବା—3. To wish or desire. ୪। ପ୍ରାପ୍ତିପାଇଁ
ବାହା କରିବା—4. To hanker after; to long
for. ୫। (ଛବି)ହଲାଇବା—5. To loll or wag
(the tongue).

ଲଳ—ସ. ବ (ଲଳ, ଧାରୁ+ରାବ. ଅ) —୧। ପ୍ରାପ୍ତିପାଇଁ—
Lala 1. Hankering after a thing. ୨। ହଲାଇବା—
2. Lolling; wagging. (M. W) ୩। (+
କଣ୍ଠୀ. ଅ) ଗଲା—3. Shoot; sprout. (M. W),
୪। (+ ଅଧ୍ୟ ଅ) ବିଗୁ—4. Garden. (M. W).
ସ ଦିଶ—୧। ଶିତ୍ତାପିୟ—1. Sportive; playful.
(M. W) ୨। ଇତ୍ତାବ—2. Desirous; wishing
(M. W)

ଲଳକ୍ଷିତ୍ର—ସ. ବିଶ. ପୁଅ (ବହୁକ୍ରିହି; ଲଳତ=ଫୁଲୁଥିବା +
Lalajjihwାକ ଜହା) —୧। ଯାହାର ଜିର ଲଳିଲାତ ବା
(ଲଳିଲାତ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଲଳିଲାତ ଦେଇଥାଏ; ଯାହାର ଜିର ନତକା—
1. Having a lolling or wagging tongue;
with the tongue hanging out or lopp-
ing. ୨। ରକ୍ତମେଲୁଗୁ; ହିଂସା (ଜଳୁ); ରୟକର—
2. Ferocious; blood thirsty; ravenous
(animals). ବ—୧। କୁରୁବ—1. The dog.
୨। ଉଷ୍ଣ; ଓଟ—2. The camel.

ଲଳକର୍ଣ୍ଣ—୩. ବିଶ. ପୁଅ (ବହୁକ୍ରିହି; ଲଳତ=ଫୁଲୁଥିବା + କର୍ଣ୍ଣ
Lajat-karñña ଯାହାର) — ଯାହାର କାନ ଲଳିଲାତ ପଢ଼ିଥାଏ;
(ଲଳିଲାତକର୍ଣ୍ଣ—ସ୍ତ୍ରୀ) କାନଲଳିକା; ଲଳିକା କାରିଅ—Having
hanging or drooping ears; lop-eared.

ଲଳତିଗିରି—ଦେ. ବ—ଲଳତିଗିରି (ଦେଖ)
Lalatigiri Nalatigiri. (See)

ଲଳନ—ସ. ବିଶ. ପୁଅ (ଲଳତ ଶବ୍ଦ; ଲଳି. ଧାରୁ—ଭର୍ତ୍ତାଶିତ୍ତ
Lalan ହେବା +କଣ୍ଠୀ. ଅ) —୧। କମ୍ପମାଳ—1. Trembl-
ing; quaking. ୨। ଦୋଲାପୁମାଳ; ଫୁଲୁଥିବା—
2. Hanging; lopping; oscillating; hang-
ing down. ୩। ଲେଲାହାତ; ଝଟୁଥିବା—3. Lick-

ing. ୪ । ଲୋକୁ; ଲକସାୟୁତ୍ତୁ—୫. Hankering.
ing. ୫ । ବିଳାସ୍ୟୁତ୍ତୁ—୬. Sporting;
amatory.

ଲଳନ—୭. ବ (ଲଳ. ଧାରୁ+ରବ. ଅଳ) —୧ । ବିଳାସ—
Lalana ୧, Sport, , ୨ । ବେଳ—୨. Amorous play;
dalliance. ୩ । ଅଷ୍ଟ୍ରବତା—୩, Restlessness.
୪ । ଦୋଳନ; କଣ୍ଠକ; ଲଡ଼ିଲକ୍ଷ ହେବା—୪, Oscil-
lating; shaking; lopping. ୫ । ଝୁଲିବା—
୫, Hanging. ୬ । (+ଚର୍ମ. ଅଳ) ବାଳ; ବାଳକ—
୬, Boy. ୭ । ରେକ୍ଷା ବାଲକ (ହି. ଶ)—୭, A
much fondled boy. ୮ । (ସ୍ନେହସୂତକ) ପ୍ରେସ୍ ପତି
ବା ଜୀବୁତ—୮, Beloved husband or
gallant. ୯ । ଅସନ ଗଛ—୯, Buchanonia
Latifolia (tree) (M, W). ୧୦ । ଶାଳ ଘର
(ହି. ଶ)—୧୦, Shorea Roubsta (tree);
Vatica Robusta (M, W),

ଲଳନ—୧୧. ଶୀ (ଲଳ. ଧାରୁ=କଟାଷ ରଣୀ ବା ବିଳାସ ପ୍ରଦର୍ଶନ
Lalana ବରବା+ବଢ଼ି. ଅଳ+ଶୀ. ଅ) —୧ । ଲାଲା, ଶୀ—
୧. Woman. ୨ । ପତ୍ନୀ; ସୀ—୨. Wife. ୩ ।
ବାକ୍ତୀ—୩, Mistress. ୪ । ସ୍ବର୍ଗମାତ୍ରା ନାଥ—
୪, A tender or slender-bodied lady. ୫ ।
ଜିହ୍ଵା; ଜିର—୫, Tongue. ୬ । ରଣୀ ଶୀ—୬, A
wanton woman (M. W). ୭ । ଏବ ବର୍ଣ୍ଣବୁଦ୍ଧ
(ଏଥୁବ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରଣଶରେ ରମଣ, ମରଣ ଓ ଯସଣ
ଆଏ) (ହି. ଶ)—୭, Name of a metre.

ଲଳନ ପ୍ରେସ୍—ସ. ବିଶ. ପୁ—୧ । ନାଶପ୍ରେସ—୧. Loving
LaJana^କ priya women; fond of women. ୨ । ପତ୍ନୀ-
ବୁଦ୍ଧ—୨. Devoted to one's own wife;
uxorious. ସ. ସ—୧ । କବଳ—୧. A tree;
Neuclea Kadamba. , ୧ ବୁଦ୍ଧେର; କୁରୁବେଳ—
୨. A plant; Pavonia Odorata. , ୨ । ବଳ,
ରକ୍ତବ୍ୟ ବିଶେଷ; ବାତୁଆଞ୍ଚିଲା ଗୁଲୁ ('ବଳା' ଦେଖ)—
୩, Sida Cordifolia. , ୩ । ପ୍ରସାରଣୀ ଇତା (ଦେଖ)—
୪. Prasārinī latā. (See)

ଲଳନିକା—ସ. ବ (ଲଳନା+କା+ଅ) —ଲଳନା; ସୀ—
Lalanik^କ Woman.
ଲଳନିକା—ସ. ବ. ଶୀ (ଲଳନ—ଝୁଲୁଥବା+କା+ଶୀ. ଅ,
Lalantika କିପାଳନ) —୧ । ନାର ଦେଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବିଥବା
ହାର—୧, A necklace reaching the navel.
, ୨ । ଏଣ୍ଟୁଆ—୨, Chameleon; lizard. (M. W)
୩ । ଗୋଖ (ହି. ଶ)—୩, Iguana.

ଲଳା—ସ. ବ (ଧ୍ୱନିକୁବରଣ) —ଅନ୍ତିମ ବା ଦରୋଷ ଉତ୍ତାରଣ—
Lalalla Indistinct or lisping utterance
(M. W).

ଲଳ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଶ. (ସ. ଲଳଶୀ) —୧ । ଅନ୍ତିମ
Lala ଅତ୍ୟୁ—୧, Very much dissatisfied. ୨ । ଅନ୍ତିମ
ଲଳାଯିତ—୩. Hankering.

ଲଳକ—ସ. ବ (ଲଳ. ଧାରୁ+ରବ. ଅଳ) —୧ । ମୋହନ; ମୁଖ
Lalaka ବରବା—୧, Charming; fascinating. ୨ (+
କଢ଼ି. ଅଳ) ଶଣ୍ଠି; ଲିଙ୍ଗ—୨, Penis. ସ. ବିଶ. ପୁ—
[ଲଳକା—ଶୀ]

ମୋହକାଣ—Fascinating.

ଲଳଟ—ସ. ବ (ଲଳ. ଧାରୁ+ଅ=ଲଳ+ଅଟ୍ ଧାରୁ=ରମନ
Lalāta ବରବା+ଅ) —୧ । ଚପୋଳ; ମୁଖ ପ୍ରପର୍ମ୍ପ ସମ୍ମାନ
ଭାଗ; ଭାଇ—୧, Brow; forehead. ୨ । ଅନ୍ତିମ;
ଭାଗ; କର୍ମ—୨, Fate, luck, destiny. [କ୍ର—
'ଅନ୍ତିମ' ମନୁଷ୍ୟର ବପାଳରେ ବିଧାତାକହାର ଲେଖା
ଅନ୍ତିମ ହିନ୍ଦୁମାନେ ବିଧାସ କରନ୍ତି ।]

ଲଳଟକ—ସ. ବ (ଲଳଟ+କ) —୧ । କପାଳ—୧. Forehead.
Lalātka , ୨ । ପ୍ରଶ୍ରୁ ତପାଳ—୨, A broad or graceful
forehead; broad brow (M. W).

ଲଳଟ ତତ୍ତ୍ଵ—ସ. ବ (ପ୍ରଶ୍ରୁ ତତ୍ତ୍ଵ) —ଲଳଟର ରତ୍ନାଶିଖ ଅଂଶ—
Lalātata The slope of the forehead. (M. W)

ଲଳଟ ଦେଶ—ସ. ବ (ରୂପକ) —ଲଳଟ; କପାଳ—
Lalātā desha Brow; forehead.

[ଲଳଟ ପଟଳ—ଅନ୍ତିମପଟଳ]

ଲଳଟତପ—ସ. ବି (ଲଳଟ=ଲଳଟକୁ+ତପ୍ ଧାରୁ—ତାମ
Lalātāntapa ଦେବା+କଢ଼ି. ଅ) —ଯାହାରେ କପାଳକୁ
ତୋର—Scorching the brow or forehead.
ସ. ବ—ସୂର୍ଯ୍ୟ—The sun.

ଲଳଟ ପଟଳ—ଦେ. ବ (ସ. ଲଳଟ ପଟଳ) —ଲଳଟପଟଳ (ଦେଖ)
Lalātā pata^କ Lalātāpati^{କା}. (See)
ଲଳଟପଟଳ ଲଳାଟପଟଳ

ଲଳଟପଟଳ—ସ.. ବ (ରୂପକ କର୍ମଧରୟ) —ଭଲପଟଳ—Forehead
Lalātā pati^{କା} compared to a tablet; the flat
[ଲଳଟପଟଳକ, ଲଳଟପଟଳ—ଅନ୍ତିମପଟଳ] surface of the
forehead (M. W). [କ୍ର—ଏହା ଭଲପଟଳ ବିଧାତାକାରୀ
ଶିଶୁର ଜନ୍ମର ତଣ୍ଡବନ ରତ୍ନାଶିଖ ଜୀବନର ପଟକାବଳୀ
ଲେଖିଥାନ୍ତି ବୋଲି ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ବିଶାସ ।]

ଲଳଟ ରେ(ଲେ)ଖା—ସ. ବ (ପ୍ରଶ୍ରୁ ତତ୍ତ୍ଵ) —ଲଳଟ ଲିଖନ (ଦେଖ)
Lalātā re(l)e^{କା} Lalātālakhana. (See)

ଲଳଟ ଲି(ଲେ)ଖନ—ସ. ବ—୧ । କପାଳଲିଖନ; ଅନ୍ତିମଲିଖନ; ପେଣ୍ଠି
Lalātālali^{କା}ଲିଖନ ବିଷୟ ମନୁଷ୍ୟର କପାଳରେ ଲେଖାଥାଏ
[ଲଳଟଲିଖନ—ଅନ୍ତିମଲିଖନ] ଓ ଯାହା ଅବଶ୍ୟ ଦେଖିବ—୧, The
ordinance of destiny; the writings of
Brahmā on one's forehead. , ୨ । ଅବଶ୍ୟଭାଗ
ପଟକ—୨, An inevitable incident.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଲିଖିତ—ସ. ବିଶ (୭ମୀ ରେ) —ମନୁଷ୍ୟର କପାଳରେ ବୃଦ୍ଧାଙ୍କ
Lalāṭa likhita ଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ (ମନୁଷ୍ୟର ରୂପ ଆବନର
ଶୁଭଶୂଭ) —(one's fate) Written by Brahma
on the forehead; preordained.

ଲକ୍ଷ୍ମୀଏ—ସ. ବିଶ. ପୁଣ (ବହୁବୀହି) —ଯାହା ଲକ୍ଷ୍ମୀରେ ଅଭି ଥାଏ—
Lalāṭakha Having an eye on the forehead,
[ଲକ୍ଷ୍ମୀଏ—ଶ୍ଵର] ସ. ବ. ପୁଣ—ଶିବ—Siba.

ଲକ୍ଷ୍ମୀଷ୍ଟ୍ରୀ—ସ. ବି (ଶୁଭ ବଜାଗ) —କପାଳର ସମ୍ମାନପୁଣ ବାହୀ—
Lalāṭasthi (Anatomy) The frontal bone,

ଲକ୍ଷ୍ମୀକା—ସ. ବ (ଲକ୍ଷ୍ମୀକାତ୍ମକ) —୧। ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଅଳକାର—
Lalāṭika ବିଶେଷ; ମାଙ୍ଗଠିକା—୧. An ornament for
the forehead. ୨। ବିଳକ; ଚିତ୍ର—୨. A mark
or painting done on the forehead. ୩।
ଶୁଭାଳକ କପାଳରେ ପିକାରିବା ପଠି; ଅଳକା—
3. Tiara, fillet (M. W)

ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁଳ—ସ. ବିଶ. ପୁଣ (ଲକ୍ଷ୍ମୀ+କୁଳ)—ପ୍ରସ୍ତୁ ବା ଉଚ୍ଚକପାଳସ୍ତ୍ର—
Lalāṭula Having a high or protruding fore-
[ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁଳ—ଶ୍ଵର] head (M. W).

ଲକ୍ଷ୍ମୀୟ—ସ. ବିଶ (ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ଯ) —୧। ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସମ୍ମାନୀୟ—
Lalāṭya 1, Belonging to the forehead; frontal
(M, W). ୨। ଲକ୍ଷ୍ମୀରେ ପିକାରିବାର ବା ଶୈନାରିବା
ପାଇ ଉପସ୍ତ୍ର—୨, Suitable for the forehead
(M, W).

ଲକ୍ଷ୍ମୀମ—ସ. ବି (ଲକ୍ଷ୍ମୀମନ୍ତ୍ର ଶବ୍ଦ; ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଧାରୁ=କୌଡ଼ା ବରବା+ଅମ);
Lalāma ଲକ୍ଷ୍ମୀମନ୍ତ୍ରକୁଳ—୧. ଲକ୍ଷ୍ମୀର ତୁଷଣ;
ଲକ୍ଷ୍ମୀକା—୧, An ornament for the fore-
head. ୨। ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁଳ ବିଳକ ଚିତ୍ର; ପୁଣ,—A, A
painted mark on the forehead; a sectar-
ian mark painted on the forehead. ୩।
ଅଶ୍ଵ ବା ବୃକ୍ଷର ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁଳ ରଞ୍ଜିତ ଚିତ୍ର—୧. A colo-
ured mark on the forehead of an ox
or horse. ୪। ଚିତ୍ର—୫, Mark. ୫। ଶୁଳ୍କ—
୫, Horn. ୬। ପୁଣ—୬, Tail (M, W). ୭।
ଧୂଳି; ପତାକା—୭, Flag. ୮। ପରିବର୍ତ୍ତ—୮, Power,
୯। ନାମ—୯, Name. ୧୦। ଶ୍ରେଣୀ—୧୦, Row;
range. ୧୧। ହାତର ଶୁଳ୍କ—୧୧, Trunk of an
elephant. ୧୨। ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟକ୍ତି—୧୨, A chief;
headman. ୧୩। ରହୁ (ହି. ଶ.)—୧୩, Gem,
୧୪। ଘୋଡ଼ା (ହି. ଶ.)—୧୪, Horse. ୧୫।
ଘୋଡ଼ାର ଗଢ଼ା ବା ସାକ (ହି. ଶ.)—୧୫. The
trappings of a horse. ୧୬। ଘୋଡ଼ାର ଶ୍ରେଣୀ ବେଶ—୧୬. The mane
ଦେବ ଉପରର ବେଶ; ବେଶ—୧୬. The mane

of the horse and the lion.

ବିଶ.—୧। ଶ୍ରେଷ୍ଠ—୧. Chief; prominent;
୨। ମନୋହର; ସୁନ୍ଦର; ରମ୍ଭ, ରମଣୀୟ—୨. Beau-
tiful; charming; pleasing. *। ନାରୀ—
୩. Red. *। ଲକ୍ଷ୍ମୀରେ ଚିତ୍ରପ୍ରକାର—୪. Having
a sign or mark on the forehead (M-W).

ଲକ୍ଷ୍ମୀମକ—ସ. ବ—(ଲକ୍ଷ୍ମୀ+କ) —୧। ଲକ୍ଷ୍ମୀପୋତ୍ର ମାର୍ତ୍ତି—
Lalāmaka ୧. A wreath worn round the brow;
a chaplet: ୨। ଲକ୍ଷ୍ମୀ (ଦେଖ)
2. Lalāma (See)

ଲକ୍ଷ୍ମୀମଗୁ—ସ. ବ—ଶିଶୁ—

Lalāmagu Penis (M. W)

ଲକ୍ଷ୍ମୀମରୁତ—ସ. ବିଶ—ଘେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ (ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବା ମନୋହର) ହୋଇଥିଲା—
Lalāmabhūta One who has become prominent
(ଲକ୍ଷ୍ମୀମରୁତ—ଶ୍ଵର) or graceful; occupying a posi-
tion of prominence or grace. (ସଥା—
ସିତା ଲକନାମାରକ ଲକ୍ଷ୍ମୀମରୁତା ଥିଲେ ।)

ଲକ୍ଷ୍ମୀମି—ସ. ବ—(ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ର. ଅମ+ର) —୧। ଦୋଳ—
Lalāmi ମାନ କର୍ତ୍ତ୍ରିତ୍ସନ ବିଶେଷ; ଝୁମକା—୧. A pendant
ear ring. ୨। କର୍ତ୍ତ୍ରିକା—୨. A pendant
for the upper ear. *। ସୌରତ୍ୟ (ହି. ଶ) —୩.
Beauty; grace. ୪। ନାରୀ ରଙ୍ଗ (ହି. ଶ) —
୪. Red colour. ସ. ବିଶ. ଶ୍ଵର—(ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ର) —
ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଧାରକ—Feminine of Lalāma
(See)

ଲକ୍ଷ୍ମୀତ—ସ. ବିଶ—(ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଧାରୁ=ବିଳକ ବରବା+କର୍ତ୍ତ୍ର ର) —
La-lita ୧। ମନୋହର; ସୁନ୍ଦର—୧. Graceful; lovely;
(ଲକତା—ଶ୍ଵର) charming. ୨। କୋମଳ; ସୁମାର—
୨. Soft; gentle. ୩। ପ୍ରିୟ—୩. Dear. ୪।
ବାହୁଦିତ; ରିଷ୍ଟିତ—୪. Wished for; desired.
*। ଦୋଳାୟାମାଳ—୫. Waving; hanging. *।
ଦେଖିଲ—୫. Restless; fickle; wavering.
୭। କଞ୍ଚମାଳ—୭. Quivering; tremulous
(M. W). ୮। ନିର୍ଦ୍ଦେଶ—୮. Innocene
ବି—୧। ବିଳକ—୧. Sport; dalliance
୨। କୌଡ଼ା—୨. Play; pastime. ୩। ଲସ୍ୟ
ଶ୍ଵର କୁଠା—୩. Dancing of females. ୪।
ରହି; ଚଳି—୪. Movement, walking. *।
ତାର ବିଶେଷ—୫. A sort of necklace. ୯।
ଶ୍ଵର ଗୁହ; ଅନ୍ଦର ମହଲ—୬. Female apartment.
୨। ଶାତ୍ରବ ତାଙ୍ଗୟ ରଣ୍ଜିତ ଦିଶେଷ—୭. One of
the secondary musical tunes. [ଭ—

ଏହା ଦେଇବ ସମ୍ରାଟ ପୁଣ୍ଡ, ଏଥୁରେ ନିଷାଦ ସ୍ଵର ଲୁଗେନାହିଁ,
 ଓ ଧୈରଜ ଏବଂ ଗାନ୍ଧାର ଛାଡ଼ା ଅଳ୍ପ ସବୁ କୋମଳ ସ୍ଵର
 ଲୁଗେ । ଏଥୁର ଶାଇବା ସମୟ ପ୍ରାତକାଳୀ (ହୃ. ଶ.)
 ୮। ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଶୃଙ୍ଖାର ରୂପ ବିଶେଷ; ସ୍ତ୍ରୀ ସୁରୁଷଙ୍କ ଦେଖି
 ପ୍ରକାଶ୍ୱରିବା କାମ ଚେଷ୍ଟାସ୍ଵର୍ତ୍ତକ ମୁଣ୍ଡ, ବର୍ଷ ଲେହ;
 କର ଦଙ୍ଗୀ ବିଶେଷ; ସ୍ତ୍ରୀ ଡାଇର ଶୃଙ୍ଖାରରୂପର ବିହୃତ
 ବିଶେଷ—8. Amourous or languid signs
 or gestures made by a woman towards a lover; a woman's expression of amorous inclination by signs. ୯। ଏକ
 ବର୍ଣ୍ଣ ଦୁଇ—8. Name of an irregular metre
 [ଦ]—ଏଥୁରେ ପ୍ରଥମ ଚରଣରେ ୧୦, ୨୩ [ଦେଖରେ
 ୧୦, ୩୩ ଚରଣରେ ୧୨ ଓ ଚରଣରେ ୧୨ ବର୍ଣ୍ଣ ଥାଏ
 (ହୃ. ଶ.) ୧। ଶୌନ୍ଦରୀ; ମନୋବାହିତା—2.
 Beauty; grace (Apte). ୧୦। ଛାଇଲୁହ କର୍ମ—
 10. Any natural or artless act (Apte).
 ୧୧। ସରଳତା—11. Simplicity (Apte).
 ୧୨। ନିର୍ବେଶତା—12. Innocence (Apte).

ଲିଲିତ କାମୋଡ଼—ଦେ. ବି—ସଙ୍ଗୀତ ସଂଗ ଦିଶେ—
Lalita kāmodī Name of a musical tune.

ଲକ୍ଷିତ ପଦ—ସଂ. ବ—୧ । (ବର୍ଣ୍ଣା) — ମନୋହର ପଦ ବା ବାକ୍ୟ
 Lalita pada 1. Graceful words. ୨ । (ବହୁଶ୍ଵର)
 ଏକ ମାତ୍ରିକ ଶ୍ଵର—2. A Sanscrit syllabic
 metre. [କୃ—ଏଥୁର ଶ୍ଵରେକ ଚରଣରେ ୧୨ +
 ୧୨ = ୨୮ ମାତ୍ରା ଆଏ, ଅନୁରେ ଦୂରକ୍ଷି ଶ୍ଵରୁ ଦ୍ଵେଷୀ
 ଆଏ । (ହି. ଶ.)]. ସଂ. ବିଶ.—(ବହୁଶ୍ଵର)—
 ସହିରେ ସ୍ଵନ୍ଧର ପଦ ବା ଶବ୍ଦ ଆଏ—Containing
 graceful words; elegantly composed
 (M.W.)

ଲକ୍ଷ୍ମି ବନିତା—ସ. ବ. ସ୍ଟୀ (କର୍ମ ଧା)—ସୁନ୍ଦରୀ ସ୍ତ୍ରୀ—	
Lalita banita	A lovely woman (M.W).
ଲକ୍ଷ୍ମି ବିଶ୍ଵର—ସ. ବ—ଶ୍ରୀପଦମ ପଥାଳୀରେ ଉଚିତ ବୌଦ୍ଧମାରକ	
Lalita bistara ପଦମାହ ବିଶ୍ଵେ—A religious book (ଲକ୍ଷ୍ମି ପୁରାଣ—ଅଳ୍ପକାମ) on Buddhism. [ଦ୍ୱ—୯	

ପ୍ରକ୍ରିୟରେ ଦୁଇଦେବଙ୍କ ଗାନଚିହ୍ନର ଓ ଶ୍ରାଵତର କୌଣସି ବାଜାମାଳକର କେତେକ ବିବରଣୀ ମଧ୍ୟ ଲେଖା ଅଛି ଏବଂ ଏଥିରେ ଶ୍ରାଵତରବର୍ଷରେ ୨୪ ପ୍ରକାର ଲିଖି ଓ ଶାଖାଥିବାର ବିଦ୍ୟା ଅଛି ।]

ଲକ୍ଷିତରେ—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କି. ବଣ—ମଧ୍ୟର ଗ୍ରାମରେ—

Lajitare नविते ललित Sweetly; melodiously.

(ଲୁ - ସେବନ ରୁଦ୍ଧ ଶେଷେ କହି ଦୂରେଖାଧନ, ଆଗରେ ଲକ୍ଷତରେ କହିଲେ କତକ । ବିଷ୍ଣୁବିଦ୍ଵା ମହାବ୍ରତବଳ)

ଲକ୍ଷଣ ରୋତଳ—ସଂ ବିଶ. ପୁ.—(ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର) ସ୍ଵଭାବ କେବଳ ବିଶେଷ--
LaJita lochana Having lovely eyes (M.W.).

ଲକିତା—ସ. ବିଶ- ସ୍ତ୍ରୀ (ଲକିତର ଶୀଘ୍ରଙ୍ଗ)—ଲକିତ (ଦେଖ)—

Lalita Lalita (See) କ. ୩୧—୧ | ଦୂର—

1. Goddess Durgā. । ଦୁର୍ଗା ଅମ୍ବୁ ସହଚର୍ଣ୍ଣା
Durga and Ambu 2. One of the four

ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଥମ ସଙ୍ଗୀ—2. One of the female
companions of Radhikା. [ଦ୍ୱାରା ଶବ୍ଦକ
ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ଉପରେ]

ପ୍ରୟୁଷଙ୍ଗ) ସମ୍ବନ୍ଧକାଳେ ଅନ୍ତର୍ଭାବ ସହଚରଣ ମଧ୍ୟରୁ ଏ କରେ
ଥିଲେ ।] । ମୁଗନାର; କଷ୍ଟୁଶ୍ଚ—3. Musk.

୪ । ପଦ୍ମଗୁରଶୋକ୍ତ ନଦୀ ବିଶେଷ—4. Name of a river. [ନଦୀ—କାଳକାପୁରାଣରେ ଲେଖା ଅଛି ଯେ,

କମ୍ପ୍ଯୁଟାର ଶାପରୁ ବଣିଷ୍ଟ ଦେହଙ୍ଗୁଳ ହେବା ସମୟରେ ସେ କାମରୂପ ଦେଖିବ ସନ୍ତୋଚନ ପକ୍ଷରେ ଘୋର ତପସ୍ୟା

କଲେ । ଏଥର ଦିଷ୍ଟ, ସ୍ଵର୍ଗ ହୋଇ ବର ଦେଲେ । କର-
ପ୍ରଭାବର କିମ୍ବା ଗୋଟିଏ ଅମୃତଶ ନିର୍ମଳ କଲେ ।

ଏହି କୁଣ୍ଡର ଦ୍ୱାରେ ଲଳକା କାମରେ ଏକ ନିଃଶ୍ଵର ଅଛି ।
ଏହି କୁଣ୍ଡର ଶିଖ ମର୍ତ୍ତ୍ତିକ ଅଣିଥିଲେ । ଶିଖାଶ ଶା

କୁଳାଙ୍ଗ ରାଜସ୍ଥାନୀ ପତ୍ରରେ— । କହିଲା ଶୁଣୁ
ତୁମ୍ଭୁ ଦିନ ଏଥରେ ସନ କରିବା ମହାଶୂନ୍ୟମୟ ଅଟେ
(ବିଶ୍ଵ) —* । କରିବା ମାତ୍ର— 5. Woman: a

(ହୁ. ଏ.)] — ୫ । ମାତ୍ର— ୧. Woman; a female. ୨ । ସକଳୀ ବିଶେଷ (ବସନ୍ତ, ସରଗ ଓ ପାଦବୀରେ ପ୍ରମାଣିତ ମର୍ତ୍ତ୍ଵ) — ୬ । Name of —

ମଧ୍ୟକୁରରେ ମେଘରାତିର ଭୟଥା)—6. Name of a secondary musical tune in Hindu music
୩। ୧୦. ୨୯୫୧ ୧୧ (୧. ୧)—6. Name of a

୩। ଏକ କଣ୍ଠ ଶୁଦ୍ଧ (ଛ. ଧ.)—o. Name of a metre. [ଉ—ଏକୁର ସ୍ତରେକ ଚରଣରେ
୩୮୧ ୩୮୨ ୩୮୩ ୬ ୩୮୪ ପ୍ରେସ୍]

ଭଗନ, ଦୟନ, ଜୟନ ଓ ରବନ ଥାଏ ।] ଦେ. ବ.
ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ସ୍ତ୍ରୀ ଲେଖକୁ ବିଅନ୍ତିବା ନାମ—1. A name
of a female writer.

given to females. ২। (ব. কলচা) কলচা;
ফেঁট গচ—2. The jute plant.

ଲିଲିତାଙ୍ଗ—ସ୍ବର୍ଣ୍ଣ ସୁନ୍ଦରୀ—**ସୁନ୍ଦର ଅଙ୍ଗଦରିଷ୍ଟ୍ୟ—**
Lalitāṅga Having graceful limbs or body

(ଲକ୍ଷତା—ସୀ) (M. W.).
ଲକ୍ଷତା ପଞ୍ଚମୀ—ସ. ବ—ଆଶିନ ଶୁଳ୍କ ପଞ୍ଚମୀ [ବ—ଏଥରେ ଦୂର୍ଗାବର

Lalitā pañchami ଲାଲିତା ପଞ୍ଚମୀ (ଶୁକ୍ରାଵାର)]—The 5th day of the bright lunar fortnight of Āświna.

ଲକ୍ଷତାରସ୍ୟ—ସ. ବ (ଚର୍ମା)—ଶ୍ରେମ ସମ୍ବଳୀୟ ଅରନୟ—
Lajitābhinaya Erotic performance; representation of love scenes (M. W.)

ଲକ୍ଷତାଶଷ୍ଠୀ—ସ. ବ—ରତ୍ନ ଶୁଷ୍ଟି—The 6th day of the dark lunar fortnight of Bhādra. [ଦ୍ର—ଏ ଶ୍ଵରେ ଶୀମାକେ ପୁଣି କାମକାରେ ଓ ପୁଣିର ମଗଳାର୍ଥ ଦୂର୍ଗାକର ପୁଣି କରନ୍ତି ଓ ଉପବାସ ଓ କୃତ କରନ୍ତି ।]

ଲକ୍ଷତାର୍ଥ—ସ. ବିଶ (ବହୁବୀତି)—ପ୍ରେମମୟ ଅର୍ଥ ବିଶେଷ—
Lajitartha Having amorous meaning (M. W.)
ଲକ୍ଷତା ସ୍ପୃମୀ—ସ. ବ—ରତ୍ନ ଶୁକ୍ଳ ସ୍ପୃମୀ ରତ୍ନ ଓ ସେ କର
Lajitā septamī ଅନୁଷ୍ଟେୟ କୃତ; କୁନ୍ତିଟିକୃତ; କୁନ୍ତିସ୍ପୃମୀ;
କୋକଟିକୃତ—The 7th day of the bright lunar fortnight of Bhādra. [ଦ୍ର—ଏ ଦିନ ଶୀମାକର ଓଷା । ବ୍ରତଧାରଣିମାନେ କାନ୍ତରେ ଗୋଟିଏ ତେଉଁରଥ ସହିତ ତୋର ବାଜନ୍ତି । ଏହି ଦିନଠାରୁ ସୋମନାଥକ ଅରମ କରାଯାଏ ।]

ଲକ୍ଷତାସ୍ୟ—ସ. ବିଶ. ସୁଂ (ବହୁବୀତି, ଲକ୍ଷତ ଅଟେ ଅସ୍ୟ=ମୁଖ୍ୟ)—ସୁନ୍ଦର ମୁଖ୍ୟ ସୁନ୍ଦର—Fair-faced.
(ଲକ୍ଷତାସ୍ୟ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଲକ୍ଷତୋପମା—ସ. ଦ୍ଵ—ଉପମାକାର ବିଶେଷ—A figure of Lalitopama speech; a kind of simile.

[ଦ୍ର—ଏଥରେ ଉପମେୟ ଓ ଉପମାକର ସମତା ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ସମ, ସମାନ, ପର, ତୁଳ୍ୟ ଅବ ଶନମାନ କି ରକ୍ଷି ଏପର ଶନ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ, ଯ ରୁ ସମାନତା, ମିଶିବା, ନିରଦର, ଉର୍ଧ୍ୟାଥି ଭବ ପ୍ରକଟତ ହୁଏ—ହ. ଶ]

ଲଲେଇ—ପ୍ରାଦେ (ସମଲୟର, ଲିରଥ) ବିଶ—ଅଚାନ୍କ୍ର ଲଲ୍ୟିତ—
Lalei Longing; hankering.

ଲଲେଇ ହେବା—ପ୍ରାଦେ (ସମଲୟର) ବି—ଗ୍ରାସାହାଦନ ଅରାକରୁ
Lalei hebā ଅନ୍ୟର ଦ୍ୱାରାସ୍ତ୍ର ହୋଇ ଲାଲ୍ୟିତ ହେବା—
To go to another's door and linger there for a morsel of food or a piece of cloth.

ଲଲ୍ଲା—ସ. ବ—ପ୍ରାଚୀନଭାରତ କଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ହିନ୍ଦୁ ଜ୍ଞାନିଷ୍ଠା—
Lalla Name of a famous Hindu astronomer of ancient India. [ଦ୍ର—ଇଶ୍ୱରିକାନ୍ତ ଏହାକ ସକଳତ ଗ୍ରନ୍ଥ ଅଟେ ।]

ଲଲାର—ସ. ବିଶ. ସୁଂ (ଧୂନ୍ୟକରଣ)—ଙ୍ଗା—
Lallara (ଲିଙ୍ଗି—ସ୍ତ୍ରୀ) Stammering (M. W.).

ଲଲା ସଂବାନ୍ତ—ସ. ବ—ପ୍ରସିଦ୍ଧ ହିନ୍ଦୁ ଜ୍ଞାନିଷ୍ଠା ଲଲାର ରଚିତ
Lalla siddhānta ଜ୍ଞାନିଷ୍ଠାରୁ ବିଶେଷ—Name of an astrological work by 'Lalla', the great Hindu astronomer.

ଲକ୍ଷତାକମା—ଦେବେ. ବ (ଅ)—ଲକ୍ଷତାକମା (ଦେଖ)
Lawājimā Lauājima (See)

ଲକ୍ଷିପଣ୍ଡ—ଦେ. ବ (ସ. ଲକ୍ଷି ଧାରୁ—ଅରଲାଶ କରିବା; ବା ସ. Laś paś ଲିପ୍ତା)—୧. ହାରିପାଇଁ; କୌଣସି ବସୁନ୍ଧର ଲପପଶ; ଲିସପିସ ଧରିବାର ବା ପାଇବାର ଅରଲାଶ—୧. A

ଲକ୍ଷନ୍ତ୍ର ଲଙ୍ଘନ୍ତ୍ର ହଙ୍କେରୁ (ଦେଖ) —୨. Luch-puch (See)

ଲକ୍ଷତା—ଦେ. ବ (ସ. ଶ୍ରେଷ୍ଠାନ୍ତ୍ରକ)—ଏକପ୍ରକାର ବଳ୍ୟ କୋଳ ଓ
Lasardāଶ ଗଢ଼; ଗର୍ଭା ଗଢ଼—A kind of edible wild berry and its tree; Cordia Myxa (tree and berry). { ଦ୍ର—ପାଇଲେ ଏହାକୁ ଲୋକେ ଆଆନ୍ତି । }

ଲଶମ—ଦେ. ବ (ସ. ଶ୍ରେଷ୍ଠା; ତୁଳି ଲଶମ)—୧. Laśama ଶ୍ରେଷ୍ଠା ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ; ଶଦ୍ଵି; ବଳ୍ୟ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ସରଦ; ଶର୍ଦୀ ବାତିବା ହେବୁ ନାକର ପାଣି ବୋହୁବା ଓ କଣ ଯାରହୀ, ଶର୍ଦୀ ଧରିବା ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ—୧. Catching cold; catarrh; (ଲଶମ—ଅନ୍ୟରୂପ) phlegm. ୨. ଅର୍ଦ୍ଧତା—୨. Wetness; moisture. [ଦ୍ର—ଜମିକୁ ଲଶମ ଛଢି ନାହିଁ ।]

ଲଶମ କାଧାରିବା [ତାକୁ]—ଦେ. ବ—କପଦେଇ ଅନ୍ତମଣ କରିବା—
Laśama ka(dha)ribā (taku) Catching cold;
ଶର୍ଦୀ ହୋଇ ଶର୍ଦୀୟରନା attack of cold.

ଲଶମ—ଦେ. ବ. ସୁଂ—(ସ. ଶ୍ରେଷ୍ଠା)—୧. ଶ୍ରେଷ୍ଠାପୁରୁଷ; ଶଦ୍ଵିଅ; Laśama ଶ୍ରେଷ୍ଠାବେଗାକାନ୍ତ—୧. Suffering from cold.
ଶଦ୍ଵିରଧାତ ମଦା, କକ୍ଷୀ ଶର୍ଦୀ ହୋଇ ଶର୍ଦୀୟପୁରୁଷ; ଶ୍ରେଷ୍ଠା (ଲଶମ—ସ୍ତ୍ରୀ) ପ୍ରକରିତ (ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହାକୁ ସାମାନ୍ୟ କାରଣରୁ ଶରଦ ହରେ) —୨. Having a phlegmatic constitution. ୩. ମାଦା; କେଶମା; ଲେଶମା; ପେଇଁ ଭୋକର ଚକ୍ରତା ବା ପୁର୍ବ କି ଥାଏ; କିଷ୍ଟେଜ; ଜଡ଼ିଲାପନ (ବ୍ୟକ୍ତି) —୩. Phlegmatic, sluggish; dull. [ଦ୍ର—ଶରଦ ଧରିଲେ ବେଗାର ଚକ୍ରତା ଓ କାର୍ଯ୍ୟ ତ୍ରୁଟିତ ପାଇଁ କମିଶାଏ ।] ପ୍ରାଦେ (ପାଇସୁର) ବିଶ—ମେଘୁଆ (ପାଇ) —Cloudy (weather).

ଲଶିବ—ଦେବେ. ବି—ନଶିବ (ଦେଖ) —Nasiba (See).

Laśiba

ଲଶୁ (ଶୁନ) —ସ. ବ. (ଅଣ ଧାରୁ=ବେଳକ କରିବା + କର୍ମ ଭଲ, ଭଲ; Laśu(sū)na କିପାତନ)—ରଶୁ (ଦେଖ) —Raśuna (See).

ଲଶୁନା—ସ. ବ. (ଲଶୁନ + ଅ) —ରତ୍ନ ବିଶେଷ, ବେଳୁର୍ଣ୍ଣ —(ର Laśunā ଭଲେ ଠିକା ଦେଖ) —A precious gem; the ଲଶୁନିଆ; ଲହଶୁନିଆ cat's eye. [ଦ୍ର—ଏହା ନବରହୁ (ଲଶୁନ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) ମୃଦୁ ଏକ, ଏହାର ଧୂଅଂଶ୍ଚା କର୍ତ୍ତା । ଏହା ନାଲ, ହଳଦିଆ ଓ ସାବୁଆ କର୍ତ୍ତାର ହୁଏ । ଯେଉଁ ରହୁ

ରୂପରେ ୩୫ ଅଛ' ରେଖା ଥାଏ ତାହା ନିଭୁ ବିଦେଶର
ହୁଏ ।

ଲକ୍ଷୋଡ଼ା—ଦେ. ବ. (ସଂ ଶେତ୍ର ବା ଶ୍ରେଷ୍ଠାକୁତ୍ତବ) — ଗରଭଶା ଗରୁ ୬
Lasordā ରହଁର ବୋଲ—(ରରଣ ଦେଖ) — Cordia
ସ୍ଵର୍ଗ ନାମ—ବହୁବାର, ପାଇ, Myxa; narrow leaved
ଭବାଳ, ବହୁବାରକ, ପେତ୍ର, Septistum. [କୁ—କେହି
ଶ୍ରେଷ୍ଠାକୁତ୍ତକ, ପଞ୍ଚିଲ, ଭୁବରୁଷକ କେହି 'ବହୁବାର'କୁ ଓହ
ବହୁବାର, ବୋଯାରିଆ ବୋଲି କହନ୍ତି ।]

ଲକ୍ଷୋଡ଼ା ଲମ୍ବେ କେ—ଲାକେରୁ, ନବବେରୁ ଫା—ଶୁର୍ପିଷ୍ଟକ,
ସଫ୍ଟ୍‌ପ୍ରୀଣ୍ଟିଙ୍ । ଗା—ବଢ଼ି । ମ—ଛେଦର ।

ଲକ୍ଷ(ଧାରୁ) — ସ.—୧ । କୌଣସି ପରାର୍ଥ ପାଇବା କିମନ୍ତେ ଡଜା ବା
Lash(root) ଅରିବାର କରିବା—1. To long for or
hanker after a thing. ୨ । କଢ଼ାହରେ
ପଢୁତା ଦେଖାଇବା—2. To excel in dancing.

ଲକ୍ଷିତ—ସ. ବିଶ. (ଲକ୍ଷ ଧାରୁ + କର୍ମ. ତ) —ବାହୁତି; ଅରିଷିତ—
Lashita Wished f. r.

ଲକ୍ଷ୍ତି—ପାଦେ. (କଟକ ସହର) ବ.—୧ । କଷ୍ଟ; ଲୋକ୍ସାନ୍ତ; କଷ—
Lash̄ti । 1. Loss. ୨ । ବାହିକାରିତରେ କଷ—
2. Loss in trade.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ସ. ବ. ଧୃଂ (ଲକ୍ଷ ଧାରୁ + କର୍ମି କ) — ତର୍ତ୍ତିତ; ତତ —Dancer;
Lashwa (ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) actor.

ଲକ୍ଷ୍ମୀ(ଧାରୁ) — ସ.—୧ । ଶୀଘ୍ରା କରିବା; ବିକାଶ କରିବା—1. To
Las(root) sport. ୨ । ଝପ୍ତ ପାଇବା—2. To shine.
* । ଆରଙ୍ଗନ କରିବା—3. To embrace.

ଲକ୍ଷକର—ବୈଦେ. ବ—(ପା) — ଲକ୍ଷର (ଦେଖ) — Laskara
Laskara (See).

ଲକ୍ଷଜ(ଧାରୁ)—ସ. ଲକ୍ଷ(ଧାରୁ) (ଦେଖ) — Lajj (root) (See)
Las-j(root)

ଲକ୍ଷ—ସ. ବ—(ଲକ୍ଷଧାରୁ + ଘବ ଅ) —୧ । ଅଳ୍ପ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଲଗି
Lasa ଯିବା ଗୁଣ, ଅଠାଳିଅପଣ (ହେ. ଶ) — Stickiness;
gumminess. ୨ । (+କର୍ମି ଅ) ଅଠା (ହେ. ଶ) —
2. Gum. * । ତତ ଅରଣ୍ଣ (ହେ. ଶ) —3. Attraction
of the mind.

ଲକ୍ଷକ—ସ. ବ. ଧୃଂ—(ଲକ୍ଷ ଧାରୁ + କର୍ମ ଅବ) —କର୍ତ୍ତକ—Dancer.
Lasaka (ଲକ୍ଷକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଲକ୍ଷତ୍ତିବା—ଦେ. କି—୧ । ଲୋପତ୍ତିବା; ବାଦୁଆ ପଦାର୍ଥ, ସଥା
Lasardibକ କାନ୍ଦରେ ଛାଟା ହୋଇଥିବା ବାଦୁଆ ମାଟ୍ଟ ପଣ୍ଡିବୁଳ
ଖେପଡା ଲସଙ୍ଗନା, ଫୁଲନା ହୋଇ ଲାଗେ କି ରହୁ ଓସି ପଡ଼ିବା—

1. To give way instead of sticking
‘ଗଲେ ଯାଓସା ପଲପଲାନା’ spoken of mud).

* । ଅଛି ଲକ୍ଷତ ହେବା (ଯଥା ଅଛି ପାଇଲା ଅପ୍ତ) —
2. To become flabby or flaccid. [କି—

ହବ ନାହିଁ, ହେଲା କାର୍ତ୍ତରେ ଦବ କାହିଁ; ପାଇଲା ଅମ୍ବ
ଲକ୍ଷତ ଯାଇଛି, ଅର ମହାତକ ନବ ନାହିଁ । ତପ]

ଲକ୍ଷଣୀ—ଦେ. ବ—(ସ. ରପ) —ଲକ୍ଷା (ଦେଖ) — Lasā (See).
Lasani

ଲକ୍ଷନ—ସ. ବିଶ—(ଲକ୍ଷ ପଦ; ଲକ୍ଷ ଧାରୁ + କର୍ମ ଅବ) —୧ ।
Lasan ବିଳାସତାଙ୍ଗ—1. Sporting. ୨ । ପୋରମାନ—

(ଲକ୍ଷଣ—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Beautified. ୩ । ଉତ୍ସାହିତ—3.
Cheerful. ୪ । ଉତ୍ସୁଳ; ଲାକ୍ଷିଲ୍ୟମାନ—
4. Glittering; shining; bright. * । ଚେଷ୍ଟା-
ମାନ—5. Acting, endeavouring.

ଲକ୍ଷର ପ(ପା)ପର—ଦେ. ବିଶ—(ଧୂକାନ୍ତକରଣ; ବଢ଼ ଲୁଗା ପିନ୍ଧିଥିବା
ଲକ୍ଷର ପା(ପା)sara ଲେବ ତଥା ଧରିଲୁଗା କେଳେ
ଲଡ଼ବଡ଼, ଲସରପସର ଫର୍ଦଫର୍ଦିତ ଲୁଗାପଟାର ଅଂଶର ପରେର
ପରଶରେ ତାତ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ପଦକରୁ; ରଂ. Rustling
sound of new dress). ଲକ୍ଷରଣ; ତଥା ଧରିଲୁଗା ପ୍ରକାର
ଧରିଲୁଗା ପ୍ରକାର—Moving or walking ra-
pidly (and producing a rustling sound
by the clothes worn). କି. ବିଶ—ଲକ୍ଷରଣ୍ଟା ବା
ଅସ୍ତିର ଭାବରେ—Restlessly. [କି—ବୁନି ଧାର
ଆଏ ଲକ୍ଷର ପରେ, ମାଆ ବୁଧ ଆଇବାକୁ । ଶିଶୁଗୀତ ।]

ଲକ୍ଷରପର ହେବା—ଦେ. କି—୧ । ରତ୍ନସ୍ତରଃ ତଥା ସିବା ଅସିବା
Lasarapasara heba କରିବା; କହର ପଢ଼ର ହେବା—

ଲସରପସରକରା ଫର୍ଦଫର୍ଦିତାନୀ I. To move briskly
to and fro. ୨ । ବଢ଼ ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ଲୁଗାର ଫ୍ରେବରୁ
ରମ୍ପେରାଧିକ କରିବା—2. To move to and fro
by producing rustling sound of the
big cloth a person is wearing. * । ଶାନ୍ତି-
ପଢ଼ରେ ଦବିତା ବା ଧରିବା—3. To walk briskly.

ଲକ୍ଷରିଆ—ଦେ. ବିଶ—(ସ. ରଷାଳ; ଲକ୍ଷିବା) —୧ । ଅଠାଳିଆ—
Lasa lasia 1 Gummy. ୨ । ସନ୍ତୁଷ୍ଟିଆ—2. Moist.

ଆଠାଆଠା ଲସଦାର, ଲସିଲା
ଲକ୍ଷା—ସ. ବ (ଲକ୍ଷ ଧାରୁ + କର୍ମ ଅ) —ତର୍ତ୍ତା; ତଳି—
Lass Turmeric. ଦେ. ବ (ସ. ରଷ; ଲକ୍ଷ; ଲକ୍ଷିବା)—

ନୀମ, ରମ ୧ । ଶରୀରରେ କର୍ମିଲୁଗ ରଷ; ବାଦ ଇତ୍ୟାଦରୁ
ଦିନ ସୁଦିବା କଲୀଯ ପଦାର୍ଥ—1. Lymph; watery sub-
stance oozing from wounds or sores. ୨ ।

ଲକ୍ଷା ଅଠା—2. Gum. * । ଅମ ଅଦ ପଳକ ତେଜିରୁ
ନିନ୍ଦି ଦେଲେ ସେଥିରୁ ବୋହିବା ରଷ—3. Watery

ରମ୍ପ ରମ୍ପ ଦେଲେ ପରେ ପରେ ବୋହିବା ରଷ—4. Watery
substance oozing from a fruit (e.g.
mango) when it is broken or plucked
from its stem. ପ୍ରାଦେ (ସମଲପ୍ତର) କି—କରୁରୁ
ବୋହିବା ଧରିବା ବା ଅଠା—Slimy or thick
juice from a tree.

ଲକ୍ଷ[ସେ]ଇବା—ଦେ. ବ (ସ. ଲକ୍ଷିବା)—୧ । (ଲକ୍ଷିବା କିମ୍ବା
Lass(se)ibିଲ ଲିଜନ୍ଦରୁ). ତଳକ ଦବାଇବା—1. To
ଚାପ୍ତି press downwards; to suppress. ୨ । (ସ. ରଷ

ଲସାନା	କିର୍ମେନ)	ଶାଥ ବା କୁଣ ଅଦ୍ବୁତ ଲିପା ବୋହିବା—
ରସ ଦେଓଣା	2.	To water; to discharge watery
ପଞ୍ଚାଦେନା	substance or lymph (said of sores etc).	
ଭୟ ଦେଖାନ	ଣ ।	ଭୟରେ ଶକ୍ତି କରାଇବା—3. To fright-
ଲସାନା	ten a person terribly.	ଠ । ତୁର କରିବା—
ଦୂରକରା	4.	To remove. [ଉ—ପାଷୋରାଇ ମନ୍ତ୍ର ଜାନା
ହଟାନା	କଦକ ଲିପାଇ, ପାତ୍ର ଅଛି ବରଗାଇ ଗୋ । କବିଷ୍ୱର୍ଯ୍ୟ,	

ବିଶ୍ୱାସ ପଞ୍ଚ ପ. ଗିତ ।]
ଲସା[ସି] ଦେବା—ଦେ. କି—(ସ ଅ ଅଦି) ରସମୁରୁ ହେବା—
 Lasā(si) debā To become lymphatic; to exude
 ରସଦେଖ୍ୟା କଞ୍ଚାଦେନା lymph.
 ଲସା—ଦେ. କି (ସି ରସ; ଲସିକା) — ୧ । ଅମ୍ବ ଅଦି ଫଳର ରୁଣ୍ଡିରୁ
 Lasi ବହିବା ରସ—1. Sap or juice which is exuded
 ନ(ଲ)ମି from fruits freshly plucked from the
 ଲସା stem. ୨ । (ସ. କାଶା) ନାହିଁ; ଅମ୍ବ ଅଦି ଫଳରେ
 ବୈଟୋ ଲୁଗିଥିବା ଛେଙ୍ଗ—2. The stem attached to a
 ଝନ୍ତ(ତ ଲ fruit; peduncle; petiole; pedicent. ୩ ।
 ବୈଟୋ ସ୍ତ୍ରିନାଗ୍ର; ଚାନ୍ଦୁକ—3. Nipple. ପାଦେ (ପୁଣ୍ୟ) କି—
 ଚୂର ନଢ଼ିଥକ ସିଙ୍ଗନୋଳବା ପାର୍ଶ୍ଵ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନଢ଼ିଅର ବଜାରୁ ସବୁ
 କରି ବାହାର କରିବା ଅଣ୍ଟ—The thin strip of
 the rind of cocoanut for stringing two
 cocoanuts together.

ଲୁହିଆ—ଦେ. କଣ (ସ. ରସ, ଲୁହିକା)—୧। ପେର୍ତ୍ତ ଫଳରୁ ବେଶି
Lasiā ଲଖା ଦିଏ (ଯଥା—ଆମ୍ବୁ)—୨. Exuding much
ଲୁହିଆ juice (said of mango). , । ପେର୍ତ୍ତ ଫଳ ଉତ୍ତମ-
ରୂପେ କି ପାଇ ସେମଟା ହୋଇ ଯାଉଥାଏ, ଲୋହିଆ—୩. (ଏ
ଲୁହିଆଲା) fruit) Which become dwindled and
ଚୋକଣ୍ଡ withered without fully ripening. ॥ । ରସ
(ଲୁହିଆଲା) ଲୁହିଆ: ଅଠାଇ—୩. Gummy.

ଲେପିକା—ସଂ. ବ (ରସ, ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଇକା+ଆ)—୧ । ଶ୍ଵେଚମୁ
Lasikā ପାଇବ ସ୍ଵର୍ଗ ତରଳ ରସ—୧. Lymph. , । ଧାର
ଅଦରୁ ବହିକା ଲୋୟ ପଦାଥ—୨. Watery sub-
stance exuded from sores. * । ଲକ—
3. Water. * । ପାହର ଲଳ—୪. Salvia.

ଲୁପତ୍ତ—ସଂ. ଦିଶ (ଲୟ- ଧାରୁ=ଶୋଭା ପାଇବା + କହି. ତ) —
Lasita ୧। ବିଳାସିତ - 1. Sporting. ୨। ଶୋଭାବାନ;
ଶୋଭି— 2. Shining. ୩। ଆସିମାନ—
3. Brilliant; ୪। ଉଜ୍ଜ୍ଵଳିତ; ହୃଦ୍ୟ— 4. Delighted;
cheerful. ଦ— ୧। ବିଳାସ; ସ୍ଵର୍ଗଭେଦ— 1. Sport;
dalliance; enjoyment. ୨। ଲୟାପ, ଶୀଘ୍ରବନ୍ଦ
ନୃତ୍ୟ— 2. Dancing of females. ୩। ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ—
3. Delight; cheerfulness. ଦେ. ଦିଶ— ଦିଶ
ଘୁସ୍‌ସିହୁର ଯିବା—Suink; pressed down. [ଉ—ବାସିବା

ଅଶ୍ରକତ, ଅଶ୍ରୁ ପୃଥ୍ବୀ ଲାଘତ, ଉମାଗୁରୁ ଗୁରୁ କଳ୍ପତ ।
ରଙ୍ଗ ଦେବେଶ୍ୱରାଧିଲାଭ ।]

ଲକ୍ଷ ଫିଟ୍(ଟେ)ଇବା—ଦେ. କେ—୧ । ନବ ପ୍ରସତିର ସ୍ତୁତାଗ୍ର ଚାନ୍ଦୁକରେ
Lasi phit̄(te)i bā ଅବା ମାଂସକ ଶିଳ୍ପ ପିପେ କରି ବାହାର

କର ଦେବାହାସ ଚର୍ଚକରୁ ସ୍ତର୍ଯ୍ୟର ପୋତ ବହିବାର
ଉପାୟ କରିବା—1. To cause the flow of
milk from the nipple of a newly con-
fined woman by pinching out of it the
fleshy pins. ୨। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି କାର୍ମର
ପ୍ରଥମ ଅରମ୍ଭ କରିବା—2. (figurative) To
begin or initiate a work. ୩। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)
କୌଣସି ବାହିରୁ କୌଣସି ଅନୁଭବରେ ନୂତନ ଧର୍ମ
ଡେବା—3. (figurative) To initiate a
person in any matter which is new to
him.

ଲୁହି ପିଟିବା—ଦେ. ବ—(ସଂ. ରସ)—୯। ନକ-ପ୍ରସ୍ତୁତର ସ୍ତନର
 Lasi phitibas ଚୂରୁକର ଅଗ୍ରଷ୍ଟ ରକ୍ତର ମୁଖରେ ଥୁବା କଠିନ
 ଶିଳ ବାହାର ଯିବାହୀର ଶିଶୁ ପାଇ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ତନରୁ
 ରିଷ ବା ଦୂଧ ବାହାରିବା; ସ୍ତନର ମହଁ ପିଟିବା—୧.
 The coming out of juice or the flowing
 of milk through the pores of the nipple
 of a mother's breast after the fleshy
 pin is pressed out of the pores. [ତ—
 ପ୍ରଥମେ ସନ୍ତୁଳ କରୁ କରିଥୁବା ପ୍ରସ୍ତୁତର ସ୍ତନର ଚୂରୁକର
 ଅଗ୍ରଭାଗୀର୍ଷ ସୁମ୍ମି ଛୁଦୁମାକଙ୍କ ମୁଖ କାଠବରୁଣାରେ ଥୁବା
 ଶିଳ ପରି ଶିଳମାନଙ୍କହୀର ଅବରୁକ୍ତ ଥାଏ । ସ୍ତନାର
 ଚୂରୁକରୁ ଉଦୟ ପାର୍ଶ୍ଵଦେଶରୁ ଅଗ୍ରାଂତହୀର ପିଟିଦେଲେ
 ସେ ଶିଳବୁଡ଼ିକ ବାହାର ପଡ଼େ ଓ ସେହି ବାଟେ ଦୂରଧ୍ୱନି
 ଦ୍ୱାବ ହୁଏ । ସେ ଶିଳ ବାହାର କି କଲେ ନବଜ୍ଞାତ ଶିଶୁ
 ସ୍ତନକୁ ଘୋଷିବେ ଦୂଧ ବାହାରେ ଲାହିଁ । ପ୍ରଥମ ଅର
 ପ୍ରସବ କରିବା ଶୀର ଲଈ ପିଟାଇବା ଅବଶ୍ୟକ ହୁଏ ।
 ତତ୍ପରେ ଅରୁ ଲୁହି ପିଟାଇବା ଅବଶ୍ୟକ ହୁଏ ଲାହିଁ ।]
 ୨। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟର ଘୋଟ ବା ଗତ
 ଅରମ ହେବା—୨. (figurative) The beginn-
 ing of the course of a business or work.
 ୩। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ବିଷସ୍ତରେ ପ୍ରାଣତା ବା ଅନ୍ତର୍ଭାବ
 ଲବ ହେବା—୩. (figurative) The acqui-
 sition of experience in any matter.

ଲ୍ୟାର୍ଡିକ—ଦେ. ବି—ନ୍ୟାକ (ଦେଖ)

Lasiba

Nasiba, (See)

ଲୁପ୍ତିବା—ବେଦେ. କି—୧ । (ସଂ.ରସ) —ଲୁପ୍ତି ଦେବା; ରମାଧିକଣ ହେଉ
Lasibh୍ର ପ୍ରାଚୀବ୍ୟକ୍ତ ହେବା—1. To exude lymph. [ଭ—
ରମ୍ବା ଏ ଘାଅଟା ଲୁପ୍ତିଲୁଗନି ।] ୨ । (ସ. ନମ୍ବୁ ଧାର) ପଳ ଥବ

ପଞ୍ଚାଦେନା ପାତି ଯିବା ହେବୁ ଲତସତ ହେବା—2. To ripen namsa, panga to softness; to become flabby being over ripe. ୩। ସେମଣା ହୋଇଯିବା; କୁଞ୍ଜୁଟଜାନା, ଶିକୁଡ଼ିଲା ଫଳ ଅଛି ନ ପାତି ସେମଣିଷ ଯିବା—ମରେଯାଉଁ 3. To wither without being ripe (said of fruits). ୪। ଦବନା ଦବନା; ବଦିଯିବା—4. To become pressed; to settle down; to be suppressed. [ଭ—ଆଜି ରୁବ ପାଇ ଲୟିଲ ବସୁମଣି । କୃଷ୍ଣଧିଂହି ମହାଭାରତ. ଅଦି ।] ୫। ନୂଥିକ ହେଟ୍ଟେଖ ହେଯା ହେବା; ଅବନନ୍ତ ହେବା; ନତମୁଖ ହେବା; ଲକ୍ଷ୍ମିକ ଶିକୁଡ଼ିଜାନା ହେବା—5. To be humbled or ashamed. [ଭ—ଲସ୍ତେତି ଯେବେ ପାଇ ନିନା ଦାଉ, ଲୁଗଲ ଅପଣଙ୍କୁ ବେହୁ ଆଉ । କବିସୂରୀ ବିଶେଷ କନ୍ଦ୍ରକନ ତମ୍ଭୁ ଲ ଗୀତ ।] ୬। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଭୟ ଯୋଗୁଁ ଶକ୍ତିଯିବା; ଶକ୍ତି ହେବା—To be crest fallen through fear. ୭। ଭୟରେ ତରଳ ଦଵଜାନା ଯିବା—7. To melt or dwindle with fear. ୮। ଲାନ ହେବା—8. To disappear. ୯। ମୁଢ ମରା ହେବା; ବିନଷ୍ଟ ହେବା—9. To die; to be destroyed.

ଲସିକା—ସ. ବି. ସୀ (ଲସ. ଧାରୁ+କଣ୍ଠ. ରକ+ଆ)—୧। ରଷ୍ଣରସ; Lasikā ଦୋରୁଆ—1. Sugarcane juice. ୨। ଶଶରଶ୍ଵର ରସ; ଜଳବର୍ତ୍ତ ତରଳ ପଦାର୍ଥ; ରକ୍ତର ଶିର ପଥରେ ପ୍ରକଞ୍ଚ ହେବା ପୁଷ୍ପର ଅବସ୍ଥା—2. Lymph.

ଲସେଇ ପଡ଼ିବା—ଦେ. କି (ସଂ ଦ୍ଵାସେଇ) —ଉଦ୍‌ଦ୍ଵେଷ ଉଠିବା—Lasei pardibā To be horripilated with joy.

ଉତ୍ସସିତ ହେଯା [ଭ—ମୋ ଦେହ ଲସେଇ ପଡ଼ିବା । କୁନ୍ତଳା-ରୋମାନ୍ତ ହୋନା କୁମାରୀ. ନଅରୁଣୀ ।]

ଲସ୍ତର—ବୈଦେ. ବି (ପା. ଲଶକର) —୧। ପଦାତ ସେଇ—Laskar 1. Infantry; foot soldier. ୨। ପିଆଦା—ଲକ୍ଷକ 2. A peon. ୩। ଗୁହର ମାର୍ଜନାବ ମାତକର୍ମ କରିବା—ଲଶକର ବ୍ୟକ୍ତି; ଦାସ; ଭତ୍ତ—3. A slave; a menial servant; a servant. ୪। ସେକା; ପଲଟକ; ଯୋକୁଡ଼ି—4. Army; a company of soldiers. [ଭ—କାହିଁପାଇଁ ପୁଥି ନାଶିବେ ମୋର, ପଇସା ନେଇ ଫେରଅ ଲସ୍ତର । ବୁଜନାଥ ବଜୁଜେନା, ସମରତରଙ୍ଗ ।] ୫। ଜାହାଜର ଶଲ୍ଲେ ଦଳ—5. Sailors; a ship's crew, menial servants of a ship. ୬। ମୁଗ୍ଧେପୀର କାହାକରେ ନିଯୁକ୍ତ ଭରଣୟ ବା ଅସିଥବାସୀ ଶଲ୍ଲେ—6. A native sailor; an Indian or Asiatic sailor in a European ship; lascar. ୭। ସେନାର ସମେ ଭବି କରିବା ଲେବକ ଦଳ—7. A body

of camp followers. [ଭ—ଏ ପାରସୀ ଶକ ରଂବକ ରାଷ୍ଟରେ ତଳଇଣି ।]

ଲସ୍ତର—ବୈଦେ. ବି (ପା. ଲଶକର) —୧। ଲସ୍ତର ବୁଦ୍ଧ—1. The Laskari profession of a lascar. ୨। ଲାତରତ୍ୟ ବୁଦ୍ଧ; ଲକ୍ଷକୀ ବାସର—2. The profession of a menial servant. ୩। ଜାହାଜିଆ ରାଷ୍ଟା ବା ଶକ—3. Nautical language or 'word. ବିଶ—ଲସ୍ତର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to lascar.

ଲସ୍ତ—ସ. ବିଶ (ଲସ. ଧାରୁ+କର୍ମ. ତ) —୧। ଅଲାଟିବ—Lasta 1. Embrace 1. ୨। (+ କଣ୍ଠ. ତ) ଶିତିତ; ବିଲାସୀ—2. Frolicsome; sportive. ୩। ଶିଳ ଦେଖୁଣ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶନକାରୀ (ବ୍ୟକ୍ତ) —3. Showing or exhibiting skill in fine arts. ୪। ଶୋଭା—ପୁକୁ—4. Shining.

ଲସ୍ତକ—ସ. ବି (ଲସ. ଧାରୁ+କରଣ. ତ+କ) —ଧନୂକର Lastaka ମଧ୍ୟଭାଗ; ଧନୂର ମଠ—The middle part of the bow where it is held.

ଲସ୍ତକି—ସ. ବି. ସୀ (ଲସ୍ତକ+ଭନ୍ଦ. ମା. ଏବ) —ଧନୂକ; ଧନୂ—Lastaki

ଲସ୍ତର (ଭବ୍ୟାଦ) —ରା. ବି—ଆସ ଉତ୍ସାହ (ଦେଖ) Lastar (etc) Astra etc. (See)

ଲହା—ଦେ. ବି (ସଂ. ଲତା) —ସାପ—Serpent. ବିଶ-ଲତାକୟୁଦ୍ଧ—ଲତା ଲାତା ପ୍ରାଦେ (ସମଲପୁର) ବି—ଲତା ଲତା ଲତିଆ Creeper.

ଲହିପିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) କି (ଭୁଲ. ହି. ଲପକ କର ଲେନା) —Lahañpibā କୌଣସି ପଦାର୍ଥକୁ ହାତ ବଢାଇ ଅଣିବା—To (ଲହିପିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) bring a thing by extending or lifting up one's arm.

ଲହକ—ଦେ. ବି—ଲହସ (ଦେଖ) Lahaka Lahasa. (See)

ଲହକ ଲକ—ଦେ. ଅ—ଲକ୍ଷ ଲକ (ଦେଖ) Lahaka laka Lak lak. (See)

ଲହକା—ଦେ. ବିଶ (ସଂ. ନହ. ଧାରୁ) —ନହକା (ଦେଖ) Lahakā Nahakā. (See)

ଲହକା(କେ)ଇବା—ଦେ. ବି (ସଂ. ଲହୁକ; ପ୍ରା. ଲହୁକ) —ଲହକା(ke)ibā ୧। [ନହକା ବା ପତଳା ଓ ଲମ ବସୁ ଅକଳକ କରା (ସଥା—ଶଣ୍ଟି; ସରୁକାନ୍ତି, ବାର୍ଷିଗପାତିଅ)କୁ] ଲହକାଲହକାନା, ଲଫଳକାନା ଲକ୍ଷ କରିବା; ଲହଲକ୍ଷ କରିବା—ଲହକାନା ୨। To brandish or wave a thin long

thing (e.g. a thin blade, a thin bough).
୧। ଗର୍ଭସ୍ତୁ ତାଳ ଅଦ୍ଭୁ ନୁଆଁରବା—

2. To cause a slender bough to bend.

ଲହକାନୀ—ପାଦେ (ଗଡ଼ିଜାତ) ବି—ଦେବେ ସେଇଁ ପାଣିରେ ପଣି
Lahakāni ପାର ହୋଇ ପାରନ୍ତି—Fordable water.
ଲହକିବା—ଦେ. କି—୧। ନବବା; ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ହେବା—୧. To
Labakibā wave to and fro (said of a long ten-
ଲିକଲିକ କରା ଲପଲପିହୋନା; ଲପଲପାନା der strip)—
୨। ଅବନନ୍ତ ହେବା; ବାରସାର ଲଇବା—୨. To
ଲୁଞ୍ଚା ନମନା bend. [କୁ—ସରୁ ବାହୁଙ୍କେ ଦୂର ପାଖେ
ଭାବ ଝୁଲାଇ ଥାରୁ କାନ୍ଦରେ ଦୋହି କରି ଝଲିବାବେଳେ
ସେ କାହିଁ ଲହକୁଆଏ ।] ୩। (ନିଅ) ତଳ
ଅଲେଉଠା ଲହକନା ଉଠିବା—୩. To blaze up.
ଲହକିବା—ପାଦେ(ସମ୍ପଲପୁର)କି । (ସମ୍ପଲପୁର)—୧। ଅବନନ୍ତ କରିବା
Lahankibā ୧, To pass over. ୨। (ପାଣି ବା ନଦୀ) ପାର-
ଦେବା—୨. To cross (a water or river). ୩।
ପାଣିରେ ପଣି ପାର ଦେବା—୩. To wade through
water.

ଲହଙ୍ଗା—ଦେ. ବି—(ସ. ଲତାକରଣ)—୧। ନହଙ୍ଗା; ଏକପ୍ରକାର
Lahaṅgā କଣ୍ଟ କୋଳ—୧. A sort of edible wild
ନାଟୀକରଙ୍ଗା କଣ୍ଟକରେ ବର୍ଣ୍ଣ ଗାଣ ହାତ
ଭାବ ହୁଏ । ଏହା ପାରିଲେ ନାଲି ଓ ଉଷ୍ଣ ଅମ୍ବ ଲାଗେ ।
ଲୋକେ ଏହାରୁ ଖାନ୍ତି ଓ ଅଛୁର କରନ୍ତି ।] ୨।
ଏକପ୍ରକାର ତୃଣ—୨. A kind of grass or tare,
[କୁ—ଏ ଗର୍ଜ କେଳାଥ ବିଲରେ ମନ୍ଦୁ ଭୁତୋ ।
ଏହାର ବାଳ ତିଳ ପର; ଗର୍ଜ ଏକବାତ ଭାବ ହୁଏ; ପୁଲ
ଲୋମଶ ଓ ଧଳା ।] ୩। ଝାଗିନଙ୍କୁ ଏକପ୍ରକାର
ଦୀଘରୀ ଲହଙ୍ଗା ପରିଧାନ କଷ; ଆଗରା—୩. A sort of cloth
for female wearing; gown for the lower
person of the body. (କୁ—ଅଧାରୀ ପାଦ
ପର୍ଣ୍ଣନ୍ତ ସମସ୍ତ ଅଂଶ ତାରିକା ପାଇଁ ଏହା ଅନ୍ତାର ବୁଝିପାଇଁ
ତୋର ଦୀଘ ବୁଝିଅ ଯାଏ । ଏଥରେ କହୁଛ ତୁଳୁ
(କୁଳ) କାପ ହୋଇଥାଏ ।) (କୁ—ଅଛୁ ଦେଇଲେ ତଢି
ଦେଇ କହି ତୋରରେ, ପଞ୍ଚକୁ ସେ ଅତିଲାପ ଲହଙ୍ଗା
ଭୁପରେ ଯେ...ଭାଙ୍ଗ ଲାବଣ୍ୟକଣ ।) ଶିଖ—(ସ. ନଗ୍ନ) —
ନେଂଗଟୀ ନଂଗା ଭଲଙ୍ଗ; ଲଗଳା—Naked. [କୁ—ଜାବା
ଲହଙ୍ଗା ଦିଖିବର କୁହେ । ଅଭିମନ୍ୟ. ବିଦର୍ଶିନ୍ଦ୍ରାମଣି ।]

ଲହଙ୍ଗୀ—ଦେ. ବିଶ—ଲହଙ୍ଗା (ଦେଖ) Lahangi (See)
Lahangi
ଲହଙ୍ଗୀ ବରଷମ—ଦେ. ବି—(ସ. ନଗ୍ନ ଓ ଦେଖିବା) —୧। ନାଗା;
Lahangi baishama ଲହଙ୍ଗୀ ବାକାଙ୍ଗ—୧. A class of
ନାଗୀ ନାଗା ascetics who go about naked. ୨।
ଲହଙ୍ଗୀ ବାକାଙ୍ଗ } ଅନ୍ୟରୂପ ନହଙ୍ଗୀ ଦେଖିବା; ପେର୍ଣ୍ଣ ଦେଖିବା
ଲହଙ୍ଗୀ ବାକାଙ୍ଗ } ମାନେ ଅଗାବନ କୁହିରଣ୍ଣ କୃତ

(ବୁଝି ବଲଗମ—ବିପଶ୍ଚିତ) ଅବଲମ୍ବନ କରନ୍ତି—୨. A sect of
ନେଷ୍ଟାବାରାଜୀ ଆଗୀବାବାଜୀ ascetics who observe
the vow of celibacy.

ଲହ କୁ(ପ୍ଲେ)ବ' ବା—ଦେ. ବି. (ଶୁଦ୍ଧବାତନ) —ସର୍ବ ଦଶନ କରିବା—
Laha chhu(chho)iñbā (Euphemism) snake
ଲତାହୋର୍ମ୍ଭା କାଠିଙ୍ଗୁନା bite; the biting of a person by
a snake.
ଲହତ୍ତା—ଦେ. ବି. (ସ. ଲହଙ୍ଗ) —୧। ତେଉ; ଲହଙ୍ଗ; ତରଗ—
Lahardā ୧. Wave (କୁ—କେତୁ ବୋରିବା ରଥ
ଲହର ମହା ମାନକ ପଚାକା । ପବନରେ ଭୁବେ ପା ଲହତ୍ତା ଏକା ।
କୁଷ୍ଟସ୍ଵଦ. ମହାରାଜତ. କଳ) ୨। ଲହତ୍ତା (ଦେଖ) —
2. Lahardi (See). ୩। (କାମ) ପାଳଇତ୍ତାହା;
ଓଡ଼ିଆ ଗଡ଼ିଜାତ ବିଶେଷ—୩. Name of
an Oriya State. (କୁ—ମହିଷୀକ ଶେଷ
ସକାଶେ ପଲଙ୍କ ଯୋଗାଏ ଭୟେ ଲହତ୍ତା ।—
ବିଧାକାଥ. ପାବଜ)

ଲହତ୍ତା(ତେ)ଇବା—ଦେ. କି—(ସ. ଲହଙ୍ଗ) —୧। କରି ଦସ୍ତ ବା
Lahardā(rde)ibā ଦେହ ଦ୍ଵାରା ଅଗାତପୁରକ ଲହଙ୍ଗମୟ
ତେଜୋତୋ ଲହରତନା କରିବା—୧. To produce waves
by pushing the water. ୨। ଲହରଇବା
(ଦେଖ) —୨. Laharaibā (See)

ଲହତ୍ତା(କୁ ଭୁତୋ)ଇବା—ଦେ କି—(ସମ୍ବଦ) ଲହଙ୍ଗମୟ ଦେବା—
Lahardā(rdi) ut̄hā(t̄he)ibā To wave (said of
ଲହରତୀନ ଲହରତନା the sea); to become billowy.

(ଲହତ୍ତା(କୁ) ଉଠିବା—ବିଶେଷାରୂପ) କି—ସମ୍ବଦ ତରଙ୍ଗାକୁଳିତଦେବା
ଲହରତୀନ ଲହରତନା —The rising of waves.

ଲହତ୍ତାକା—ଦେ. କି—୧। ଲହତ୍ତା ମାରିବା (ଦେଖ)
Lahardibā ୧. Lahardi māribā (See)

ଲହତ୍ତା ଭଙ୍ଗା—ଦେ. କି—ସମ୍ବଦରୁ ଉତ୍ତମବା ଲହରିମାଳାରୁ ଶର ପଚାର
Lahardibā bhāngā ସମ୍ବଦକା କିମ୍ବା—The act of
ତେଜୋତୋ ଲହରତନା breasting the waves

ଲହତ୍ତା ଭଙ୍ଗିବା—ଦେ. କି—୧। ସମ୍ବଦରୁ ଅନ୍ତର ହେଉଥିବା ତେଜୁକୁ
Lahardibā bhāngibā ଶର ପଚାର ସମ୍ବଦକା—୧. To
breast the waves ୨। ସମ୍ବଦରୁ କୁଳ ଅନ୍ତର
ଅଗ୍ରବର ହେଉଥିବା ତେଜ ଅସ୍ତି ମନୁଷ୍ୟ ନିକଟରେ

ତେଜୋତୀନ ଲହରତନା ପଦ୍ମବାବେଳେ ତାହା ମୁଣ୍ଡ ଉପର ଦେଇ
ଗୁଲ ଶିବାପାଇଁ ମୁଣ୍ଡ ପଚାରିବା—୨. To head
the waves; to stoop down till the
crest of an advancing wave passes a
person over his head. [କୁ—ଏପର କଲେ
ମନୁଷ୍ୟ ମୁଣ୍ଡ ଉପର ଦେଇ ଲହଙ୍ଗ ଶୁଲିପାଏ ଓ
ମନୁଷ୍ୟକୁ ଉତ୍ତର ଅଗାବ କରିପାରେ ନାହିଁ ।]

ଲହରୁ ମାରିବା—ଦେ. ବ—୧। (ସମ୍ବୂଦ୍ଧ ବା କଷାର ତଳ) ପବନାର
Lahardi māribā ବାବୁ ଅନୋକର ହୋଇ ଲହରୁମୟ ହେବା—
ତେଉତୋଳା ଲହରମାରନା To rise in billows or waves;
to become billowy.

ଲହରୁ ମୁଦ (ତା)—ଦେ. ବ(ସ. ଲହରୁ + ମୁଦ)—ଏକ ପ୍ରତିକରିତ ପଥର
Lahardi muda(dāt) ଅଗରୁ ବଳାର ପ୍ରତିକରୁ ପ୍ରତି ପଥର
ମୁଣ୍ଡିଠାରୁ ହବିଏ ଉପର୍ଯ୍ୟ ଖଣିବା ବାବୁ ଶିଳାଙ୍ଗ
ଚିଅର ବରକାର କୌଣସି ବା ପ୍ରଣାଳୀ—The
mode of architecture by means of
which an open space is spanned by
setting layers of gradually projecting
stone blocks, one over the other.

[ଦ୍ୱ—ପୁରେ ତେଉତୋଳା କାରିଗରମାନେ ଅଧୁନାବ ଶିଳାଙ୍ଗ
ପ୍ରଣାଳୀରେ ଗୋଲ ଶିଳାଙ୍ଗ ରତନା ନ କର ଅଗରୁ
ମଡ଼ାର କର ବିଷାତ ବିଗରୁ ପଥରମାନକ ପ୍ରତିକରୁ ଦସର
ଶିଳାଙ୍ଗ ଚାଗାରୁ ପୂରଣ କରୁଥିଲେ ଓ ଧରୋପର ଖଣ୍ଡିଏ
ପଥର ମଡ଼ାର ଦେଇ ସେ ଶିଳାଙ୍ଗକୁ ମୁଦ ଦେଇଥିଲେ ।]

ଉଛଳୀୟ ଶିଳାମାରେ ‘ଶିଳାଙ୍ଗ’ ଗଢ଼ିବା ପ୍ରଣାଳୀ ଲାଶୁ
ନ ଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଏହି ଅଞ୍ଜିତାରୁ ଏକ ଚମକିଶୀଳ ବୃକ୍ଷି
କୌଣସିଦ୍ଵାରା ପୂରଣ କରିଥିଲେ ଓ ଏହି କୌଣସିଦ୍ଵାରା
ସେମାନେ କଢ଼ି କଢ଼ି ଦେଉଳମାକ ବିଅର କର ତହିଁର
ଶତକୁ କମଣାହ ‘ଲହରୁ’ବାବୁ କମାର କମାର ଶେଷରେ
ବହିଯିବା ପାଇଁ ଉପରେ ଖଣ୍ଡିଏ ପଥର ଶୁଅଇ ଦେଇ
ସେହି ହିଦୁକୁ ବନ କର ଦେଉଥିଲେ । ଲିଶୁଣି ଦୁରି
ସହିତ ରତର ଅତିକୁ ସୁଷ୍ଠୁ କୋର ହୃଦୀ କର ତେବେ
ହୃଦ; ଏ ଲହରୁ ମୁଦରେ ଦିଆ ଯିବା ପଥରର ପ୍ରତିକରିତ
ଲେଟା ଲିଶୁଣିପର ରତର ଅତିକୁ ସୁକ କୋଣେ ସୁଷ୍ଠୁ କର
ସହିତ କର ଯଥିଥିଲା । ପ୍ରଥମେ ପଢ଼ିଥିଲା ପଥରର
ଅଗ ହବିଏ ପଦାରୁ ଫଳ ଥାଏ, ହିଙ୍ଗୟ ପ୍ରସର ପଥର ପ୍ରଥମ
ପ୍ରତିକରିତ ପଥର ଅପେକ୍ଷା ଅକୁର ହବିଏ ପଦାରୁ ବାହାର
ଥାଏ । (ଏହି ପଥରମାନକୁ ରତର ‘କାଟେଣୀ’ କହିଲୁ ।)
ଏହିଥର ଦୂର ଅତିର କାନ୍ଦୁ ଉପରେ ପଥରମାକ କ୍ରମଣାହ
ଅଗରୁ ଅଗରୁ ବଢ଼ାଇ ବଢ଼ାଇ ସେବେବେଳେ ବିପାଶର
ବିଗରୁ ଅଞ୍ଜା ହେବା ପଥରର ମୁଣ୍ଡମାକ ହେବେ ସବେ କଟିବର୍ତ୍ତା
ହୋଇପାଏ ଓ ହକ୍କ ଦୂର ପଥରର ମୁଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ଅକୁମାନ
ମୁକ୍ତ ପାଇଁ ରହେ, ସେହି ପାଇଁ ଉପରେ ଦୂର ଅତିର
ପଥରର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଲମ୍ବ ପଥର ଶୁଅଇ
ଦେଇ ସେ ପାଇଁକୁ ଦୂର ବିଅଯାଏ । ସବେପର ସ୍ଥାପିତ
ହକ୍କ ପଥରକୁ ‘ଅଢ଼େଣୀ’ ହୋଇପାଏ ଓ ଏହି ପ୍ରଣାଳୀରୁ
‘ଲହରୁ ମୁଦ’ ହୋଇପାଏ । ତେଉତୋଳା ଦେଉଳମାନ ଓ
ପ୍ରାଚୀନ ପୋଲ (ସଥ—ପୁଷ୍ପର ଅଠର ନଳା ଖୋଲ)
ମାନ ଏହି ‘ଲହରୁ’ ମଦ ପ୍ରଣାଳୀରେ କିମ୍ବା ହୋଇ
ଅଛି । ହିନ୍ଦୁ କାରିଗରମାନେ ଅଧୁନାବ ‘ଶିଳାଙ୍ଗ’ ପ୍ରଣାଳୀ

ଲାଶୁ ନ ଥିବାରୁ ଦେଉଳମାନକର ଗର୍ବ ବା ଗମୀଶବ୍ଦ
ବୁଦ୍ଧି କର ପାରୁ ନ ଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ମୁଲମାନ
କାରିଗରମାନେ ‘ଶିଳାଙ୍ଗ’ ପ୍ରଣାଳୀ ଲାଶୁଥିବାରୁ ମସତଦିନ
ମାନକ ରତ୍ନମାନ ଓ ମୁକ୍ତମାନ ବଡ଼ ଅୟତଳକର୍ତ୍ତିଷ୍ଠ
ଦେଇ ପାରୁଥିଲେ । ଅଧୁନାବ ଶିଳାଙ୍ଗମୁକ୍ତ ସେବୁମାନକ
ଅପେକ୍ଷା ଲହରୁ ମୁଦ ଦେଇମାନ କୌଣସି କୌଣସି
ଅଂଶରେ ଦୃଢ଼ତର ସ୍ଥିତାର ସ୍ଥିତିମୁକ୍ତ ସୁରକ୍ଷାପାତ୍ର ଉତ୍ତରିତାର
ସ୍ଥିତାର ବରାହରୁଲୁ ।]

ଲହରୀ—ଦେ. ବ—(ସ.. ଲହରୁ)—୧। ଲହରୁ; ସମ୍ବୂଦ୍ଧ ଅଧିର
Lahardi 1. Waves.

[ଦ୍ୱ—ସେବୁ ଶିଳାଗାଏ କବି, ଦର୍ଶକ ସମ୍ବୂଦ୍ଧ ଲହରୀ ।
ତୁପଣ୍ଡ. ପ୍ରେମଗାୟମୁଦ ।] ୨। ଶିଳାଙ୍ଗ ପରଚର୍ତ୍ତରେ
ଅଗରୁ ଅଗରୁ ମଡ଼ାର ପ୍ରତି ପ୍ରାଣୀପା ପଥରମାନ—
2. Ascending layers of stone in old
fashioned arches.

ଲହଣୀ—ଦେ. ବ—୧। ଲହଣୀ ପଦତି; ଭୁବିରେ ଖୋଲାଯିବା ଲମ୍ବ ଗାନ୍ଧି
Lahanya ଜୁଲିଥାନା ଖାଇଁ ନହର 1. Trench.

୨। ବଢ଼ିଥିବା ନିରାକାର ତୋଳ ବାବୁ ଭୁବିରେ ଖୋଲ
ଦେଉଳିବା ଲମ୍ବ ତ୍ରେମାନ—2. Long holes
made in the ground by flood water

ଲହଣୀ—ଦେ. ବ—ଲହଣୀ (ଦେଖ)

Lahani ନନି ନେତ୍ରନ ଲହନୀ (See)

ଲହଣୀମୟ—ପ୍ରାଦେ. (ବଢ଼ାନାର) ବ—ବନ୍ଦ ଗୁଲୁ ବିଶେଷ—
Lahanyā masu Pienos Suberosa (Haines).
ବରଜାଲି

ଲହଣ୍ଡା—ଦେ. ବ—ପଞ୍ଜାବ ପ୍ରଦେଶର କଥୁକ ଭାଇତର ଭାଷା ବିଶେଷ—
Lahāndā A dialect spoken in the Punjab.

ଲହପ—ପ୍ରାଦେ. (ବଢ଼ାନାର) ବ—ବାରପା; ବର୍ଷା ୨ ହିନ୍ଦୁ ମିଶ୍ରକ
Lahapa ପାପ—Windy and rainy weather.

ଲହ ବର—ଦେ. ବ(ସ. ଲତା କୁହା) —ଲଥ ବର (ଦେଖ)

Lahabiri La-a biri (See)

ଲହମା—ଦେଦେ. ବ—(ଅ. ଲହମନ୍ଦା) —କିମ୍ବିଷ; ଶଣକାଳ, ମୁଦୁତ
Labamā ଲହମା ଲହମା A moment.

[ଦ୍ୱ—ମାତ୍ର ଲହମାକ ପରେ ବେହିଣି ତାହାକୁ, ଭାଙ୍ଗି
ସ୍ଥାପିତ ଅଣି, ଏହା ପ୍ରାକୁତିକ । ତିନ୍ମାମଣି ବିକମାଦିତ୍ୟ]
ଟଙ୍କ ବିଶ.—ଲହମାଏ (ଦେଖ)—

Lahamāe (See)

ଲହମାଏ(କେ)—ଦେ. ବ. କଣ—୧। କଣକ ମଧ୍ୟରେ; ମୁଦୁତକେ—
Lahamāe(ke) ଏକ ଲହମାର 1. In a moment.

ଲହ ଲହମାକ ୨। ଅଛି ସବୁର—2. Very soon.

ଲହର୍-ପଥାହ—ପ୍ରାଦେ. (ପମଲମୁକ୍ତ) ବଣ—ଲହର ପଥର;
Leher pha-a(ha)r ଭରପ୍ରତଃ ଗମନ କରୁଥିବା—

Walking to and fro. [ଦ୍ୱ—ପରଧିକେ ଲହର
ପଥର; ଲହର କେବେ ଲଜେ ମଧ୍ୟ । ତର]

ଲହର—ଦେବ. ବି. — (ସ. ଲହର) — ୧। ପ୍ରବାହ; ସ୍ଥୋତ—
Lahara ଲହର, ଡେଉ ଲହର 1. Current.
[ସଥା—କାମୁ-ଲହର] ୨। ଛେଦ—2. Wave.
୩। କଥାର ଚଢ଼ି; କଥା ଲହର; ଲହରାଗର କାକ୍-
ଶ୍ଵେତ—3. A wave of speech, continued
speech. ୪। ଅଗନିବେଶ; ମନୋଗୋପ—4.
Attention. ୫। (ସଂ. ସଷ୍ଟୁ; ପ୍ରା. ଲଟ୍ଟ) ହାରର
ସର; ନର—5. One of the strings of a
necklace. ୬। ବାରବାର ସାପେଖ
ପୂଜକ ଅନ୍ତର କନ୍ଦନ—6. Sobbing; subdued
lamentation with sobbings.

ଲହର ବୋଲି—ଦେ. ବି (ସ. ଲହର) —ନରବୋଲି (ଦେଖ) —
Laharakoṭi Narakoli (See)

ଲହର ପଥାର)ର ହେବା—ଦେ. କି—୧। ଲହରବଢ଼ ହେବା; ପେର-
Lahara pa(ha)ra hebā ପାର ହେବା; ଲିଙ୍ଗିଲିଙ୍ଗ ହେବା,
(ଲହର ପଥର—ଅଳ୍ୟରୂପ) ବାରବାର ଏକଶ୍ଵାନର ଯିବା ଅସିବା
ଲହରପଥର କରା କରିବା—1. To loaf about. [ଦ୍ୱା
ଲସଫସ କରନା —ପାଦେ ବରଦିବା କରିବା ପାଇଁ ଦାଣ୍-
ଦୁଆରେ ଲହର ପଥର ହେଉଥିଲୁଛି । ପଞ୍ଚାରମୋହନ,
ଗନ୍ଧିକା] ୨। ଲସର ପଥର ହେବା—2. To walk
ଫଦକ୍ ଫଦକ୍ ହୋନା rapidly,
ଲହରା—ଦେ. ବିଶ (ସ. ଲହରା) —୧। ମେଜବା ବ୍ୟକ୍ତିର ମାପରୁ
Lahara ବଲାଇ ଥିବା (ଲୁଗା ବା ପୋଷାକ) —1.
(ଲହରା—ଅଳ୍ୟରୂପ) (A cloth) Which is in
ବଡ଼ excess of the wearer's proportions.
ମୌଖିଗୀ ୨। ଲହରା ପର ସ୍ତ୍ରୀର ବା ଭାଇ ବିଶିଷ୍ଟ—2. (cloth)
କୁଣ୍ଡିତ ଲହରବାଲା Having folds or layers like wave.
ଲହରା(ରେ)ରବା—ଦେ. କି—ଲହରା ପର ଧାରିବାହିକରୁଥେ କଥା
Lahara(re)ibā କହିବା ବା କାନ୍ଦିବା—To walk or
(ଲହରବା—ଅଳ୍ୟରୂପ) weep in a continuous strain
ଟେଟୋଲା ଲହରାନା (like a wave).

ଲହରି(ଶୀ)—ସ. ବି (ଲ—ଲହରୀ+ରି ଧାରୁ=ହରଣ କରିବା +
Lahari(ri) କର୍ତ୍ତ୍ର. ରି; ରି) —୧। ଚତାଦର ତରଙ୍ଗ; ତେର—
1. Wave; billow. ୨। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ତରଙ୍ଗ
ପର ଛାତିବା କୌଣସି ବିଷୟର ହଣ୍ଠ—2. (Figura-
tive) Wave; strain (ସଥା—ଗନ୍ଧିଲହରା; ହାସନ୍-
ଲହରା)

ଲହରି(ଶୀ,ଲାଲା)—ସ. ବି (ଶୀ ତତ୍, ଲହରି(ଶୀ)+ଲାଲା) —
Lahari(ri) lijā ତରଙ୍ଗର କିନ୍ତୁ—The playing of
the waves.

ଲହ ଲହ—ଦେ. ଅ (ଲକ୍ଷ ଧାରୁ) —କହା ବା ସର୍ବାଦ ସର୍ବ ଲମ୍ବ ବସୁ
Laha laha ଲକ୍ଷସ୍ତବ ସାକତ ହେବା—Waving to
ଲକ୍ଷସ୍ତବ and fro(said of thin and long things).
ଲହଲହ (ସଥା—ସାପ କିବରୁ ଲହ ଲହ କରୁଥିଲା)

ଲହ ଲହକା—ଦେ. ବିଶ—(ସବୁବସ୍ତୁ) ଲହପୁରା ସାକତ—
Laha labaka (Thin and slender thing)—
ଲକ୍ଷକିଯା, ଲକ୍ଷକେ ଲହଲହ Waving to and fro.
ଲହଲହ—ପ୍ରାଦେ (କଟକ ସବର) ବି—ଲହଲହ (ଦେଖ)
Lahalākā Nahalā (See)

ଲହଲଙ୍ଗ(ଲୁ)ଲିଙ୍ଗ—ଦେ. ବି (ସ. ଲଙ୍ଗଲି)—ଆଗଳି;
Lahalāṅga(lingu)liṅg ବିଶଲଙ୍ଗିଯା; ଏକପ୍ରକାର ଶୁଦ୍ଧ-
ସ. କଳବାଶ; କଳିହାଶ,
ଦଳମା, ଲାଙ୍ଗଲଙ୍ଗ; ଶକ୍ତିପୁଣୀ,
ଦଶଜ୍ଞା; ଶର୍ମିଶା, ଲାଙ୍ଗଲି,
ବୃତ୍ତହୃଦ, ଅନ୍ତ୍ରା, ବହୁବିଶ,
ପୁଷ୍ପଶେରିଶା, ଶଦୁନ୍ତଳା,
ଗର୍ଭଗାତିମା, ପାତ୍ରା, ସର୍ପିଶା,
ଲହଲଙ୍ଗିକା, ଅନ୍ତ୍ରମୁଖ, କଳା,
ଦଳା, ଗର୍ଭଗାତିମା, ଗର୍ଭନତ୍ର
ଇଶନାଙ୍ଗଲୀ, ବିଷନାଙ୍ଗନା,
ବିଷନାଙ୍ଗନିଲୀ
କରୀହାରୀ, କଲିହାରୀ; କଲିଆରୀ ପାତିଲେ ଗଛ ମରପାଏ ଓ ଗଛର
ତେ. ପେଣ୍ଡିଲିଙ୍ଗ
ମ. ଝନ୍ଧାନାଗ
ଶୁ: ଛୁଖ୍ୟୋ, ଚକ୍ରନାଗ
ଅନ୍ତ୍ରମୁଖ; ପୁଲ ବଡ଼ ବଡ଼ ଓ
ଅନ୍ତ୍ରବଣ୍ଟି । ପୁଲରେ ତ ଗୋଟି ପୁଣ୍ଯବେଶର ଥାଏ;
ଗର୍ଭବେଶର ବବେଶ ସାର ପୁଣ୍ୟବେଶର ଛୁପରେ ପଡ଼େ
ଓ ଦଦଶିବାରୁ ଲଙ୍ଗଲର ଇଶ ପର ଅଟେ । ପୁଲର ତେଙ୍ଗ
ଓ ପୁଲ ଅନ୍ତ୍ରମୁଖ; ପାଲ ପାତିଲେ ପାତ୍ରପାଏ । ବୈଦିକ-
ବାଳରୁ ଏହା ଗର୍ଭପାତର ତିଷ୍ଠରୁପେ ଜ୍ଞାତ । ଏହାରୁ
ଅନ୍ତର୍ଧାର୍ଥ ବନ୍ଦହାର କରିବାରୁ ହେଲେ ଏକ ଦିବସ-
କାଳ ଗୋମୁଦରେ ଭାବନା ଦେଇ ଶୋଧନ କରିବାରୁ
ହୁଏ ।
ଏହା ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତରେ ବିଶେଷ ଦେଖାଯାଏ । ଏହା
ଲହଲଙ୍ଗିକାଶୀ, ଲହଲଙ୍ଗିର୍ଥ, ଶର୍ମି, ଶାରବଶିପୁଣ୍ଯ,
ଶାରକ, ପିତ୍ରବନ୍ଦକ, ଗର୍ଭପାତକ, କପ, ଶୋଥ ଓ କୃଣ-
ନାଶକ ଅଟେ । ଏହା କୁଷ, ଶୋଥ, ଅର୍ପା, ବିଶ, ଶୁଲ,
କପ ଓ କିମ୍ବି ଜାଶକ—ଦୃବ୍ୟାଗୁଣ ।]

ଲହଲିବା—ଦେ. କି (ସ. ଲହରା) —ଲହରାପର ଅଦ୍ବୁଳ କଥା
Lahalibā କହିବା ବା ଗୀତ ବୋଲିବା; ପ୍ରାତିକରୁପେ
ବକ୍ଷବକ କରା ବହିବା ବା ଅବୁତ୍ତି କରିବା—To talk
ଲହରା glibly or without halt or interruption;
to recite without interruption.

ଲହ ଲାଲୁଣି—ଦେ. ବି—ଲାଲୁଅଳୁଣି (ଦେଖ)
Lahaluṇi La-aluṇi (See).

ଲହ ଶାର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବି. (ସ. ଲଗା+ଶାର) —ପୋରଶାର
Laha śāg —A potherb; Basella Alba.

ଲହସ—ବେ. ବ—(ସ. ଲସ) —୧ । ଲସ; ଲସ; ପକଗୋପ; ଶିଆଳ
Lahasa ଖେଆଳ ଲସ 1. Attention.

୨ । (ସ. ଲହସ) ବଥାର ସ୍ତୋତ୍ର—୩. Course of talk.
• ୧ କାନ୍ଦାବାର୍ତ୍ତାରେ ବା କର୍ତ୍ତାରେ ସମ୍ମୁଖୀ ମଧୁତା ଯେଉଁ
ଅମନୋଯୋଗ—୩ Want of attention on
a matter, being wholly absorbed in the
course of conversation or in another
matter. ୪ । କାର୍ଯ୍ୟର ସ୍ତୋତ୍ର—୪. A strain
of any work; a stretch. (ସଥା—ସେ ଏବା
(ବ) ସ୍ତୋତ୍ର (ଦ) ଲହର ଲହସକେ ଘରଗଲା ।)

ଲହସା—ଦେ. ବ—ବଦଳଗୁଡ଼ର ସେବ ବିଶେଷ—

Lahasā A disease of plantain tree
ଲପେଟା ହୁମା ବଣ-ଲହାକା; ଲୋକତ; ଶୁଅ—Slack. [ଭ—
ଚିନ୍ହ ନାମମେଦୀ ଶାଢ଼ୀ ଗଲ ପର ରହ ଯୋର ଲହସା ଖୋଶା ।
ବଦ୍ୟୁର୍ଯ୍ୟ-ସଙ୍ଗାତ ।]

ଲହସା ଖୋଶା—ଦେ. ବ—ବେଣୀହୁର ବକା ବେଳ ମୂଳେ ହୁଲୁଥିବା
Lahasā khoshā ଏକ ପ୍ରକାର ଖୋଶା—A kind of
ଚିନ୍ହ ଖୋଶା ଶାଢ଼ୀ ଗଲ ପର ରହ ଯୋର ଲହସା ଖୋଶା ।
ଲପେଟା ହୁମା ଜୁଡ଼ା ଆହୁରି କରି ଉପରେ ଲହସା ଖୋଶା କରିଛନ୍ତି ।
କରିବାର ପରିମାଣ ପରିମାଣ କରିବାର ପରିମାଣ କରିବାର ।
ଲହସା ପରିମାଣ—ଦେ. ବ—ଲପେଟା ହୁମା ରହିବୁ ପରିମାଣ—

Lahasi pardibā ଦେବେଶୋଦ୍ଧା 1. To sink down.
ଦ୍ୱାନା ଖେପଡା [ଭ—ଦ୍ୱାନର ପଢ଼ିଅଛସର, ପାଗମେହାଏ ତା
ଛପର, ରଖନ୍ତେ ପଢ଼ିବ ଲହସି, ଅନଧ ଶେଷ ମାତ୍ର ଦିଶେ
ବମଦାସ. ଦାରିତାବଢ଼ି ।] ୨ । ପାଣିଆ ବା କାହୁଆ
ପଦାର୍ଥ ଅଶ୍ଵପଦମହାନହୋଇ ରହି ବୋହପଢ଼ିବା—
2. To fall down (said of a clayey thing).

ଲହସିବା—ଦେ. ବ—ଲହସିବା (ଦେଖ)

Lahesibā Lasiba (See)

ଲହୁ—ଦେ. ବ—(ସ. ଲୋହ) —ରହ; ଶୋଣି—
Lahu ରଙ୍ଗ ଲୋହା—Blood

[ଭ—ବନର ଅଧିରୁ ଲହୁ ଧାର । ବାହାକାଳ. ମହାପାତ୍ର ।]

ଲହୁଆ—ଗ୍ର. ବ (ସ. ଲୋହର ଅଶ୍ଵର ଭାବାରଣ) —ଲହୁ—
Labua ଲୋହ ଲୋହା (ଲହ—ଅନ୍ତରୂପ) Iron.
ଲହୁଆଣ—ଦେ. ବଣ—(ସ. ଲୋହମୟ) ୧ । ରହାନ୍ତି—୧.
Lahuāṇa Besmeared with blood. ୨ । ରହାନ୍ତି—
ରଙ୍ଗାକ୍ତ ଲୋହୁଆନ ରହାନ୍ତି—2. Coloured with blood.
(ଲହୁଆନ—ଅନ୍ତରୂପ)

ଲହୁ ଚିତା ଘେ(ଘି)ନିବା—ଦେ. ବ—ରକତ ଚିତା ଘେନିବା (ଦେଖ)
Lahu chitā ghe(ghi)nibā Rakata chitā
ରଙ୍ଗେର ଟିକା ଲାଗ୍ଯା ଲହୁକାଟୀକା କର୍ଣ୍ଣୀ ghenibā. (See)

ଲହୁଚିକା—ପ୍ରାତେ (ସମକ୍ଷେତ୍ର) ବ—ଲହୁଶକା (ଦେଖ)

Laghuchhinkā Laghusenākā (See)

ଲହୁ କାରି—ଶ୍ଵ. ବ (ବରିଆ) (ସ. ଲୋହ ଓ ପା. କାହେର—
Lahu jāri ପ୍ରକାଶ) —୧ । ରହୁସ୍ତ୍ର—୧. Bleeding;
ରଙ୍ଗାରଙ୍ଗି haemorrhage. ୨ । ରହୁସ୍ତ୍ର—୨. Menstrual
ଲହୁଜାରୀ flow; menstruation. କେ. ବ—ରହୁକୁ—
Bleeding.

ଲହୁଡ଼ା—ଆ. ବ (ଅଣିଷ୍ଟ; ହି. ଲୋହା; ଲୋହ; ସଂ. ଲୁଲ ଧାରୁର
Lahurdā ଉତ୍ସବ ଲୋହ; ବିମା ସଂ. ଲଗୁଡ଼ା) —ମେର,
ମେଡା ଲୌଡ଼ା ଚିନ୍ହ; ପୁରୁଷର ଲିଙ୍ଗ—Penis; male organ.

ଲହୁଡ଼ି—ଗ୍ର. ବ—ନହୁଡ଼ି (ଦେଖ)

Lahurdī Naurdi. (See)

ଲହୁଣିଆ(ଅନ୍ତିମ) —ଦେ. ବଣ ଓ ବ—ନହୁଣିଆ (ଦେଖ)

Lahuniā (ଅନ୍ତିମ) Nahuniā; (See)

ଲହୁଣିଆ ମାଠ—ପ୍ରାତେ (ୟାପୁରା) ବ—ସରୁ ବୋମଳ ଚିକଣ

Lahuniāmāṭha ବୁଦର—Fine soft. [ଭ—ପୁରୁଷ
ଦେହର ବ ? ଲହୁଣିଆ ମାଠ ବାକରେ ପଢ଼ିଲେ, ମଣିଷ
ଚିକଣ ବ ? ତା]

ଲହୁଣି—ଦେ. ବ (ସ. ଲବନାତ) —ନହୁଣି (ଦେଖ)

Lahuni Nahuṇi, (See)

ଲହୁ ନିକାରବା—ଦେ. ବ—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ କର କରି ତା ଦେହରୁ

Lahu nikalibā ବକୁ କରେତେ କରିବା—To cause

ରଙ୍ଗାନା ଲହୁନିକିଲନା bleeding wound to a person.

(ଭକ୍ତ ଲବନାକା—ପ୍ରାମ, ରୂପ)

ଲହୁ କରିବା—ଦେ. ବ—ଦେହର ରହୁ ସ୍ବରବକା—

Lahu nikilibā Bleeding from a wound.

ରଙ୍ଗ ବେରିଲେ ଫ୍ରାଂଗ୍ରା ଲହୁନିକିଲନା

ଲହୁରୁଣି—ଦେ. ବ (ସ. ନରୁଣିଙ୍ଗ) —ରଣ୍ଗାରକର ଜ୍ଞାନ ଚକ୍ର

Lahuruni ଅଷ୍ଟ; ନାନ୍ଦାଗ୍ର ହେଦନ କରିବାର ଅଷ୍ଟ—A nail.

ନରୁଣି clipper used by barbers; nail cutter.

ଲହୁଲ ବୟସ—ଦେ. ବ—ୟୁବାବୟସ—Young age; the

Lahuli bayasa prime of life.

ସ୍ଵାରକ୍ଷମ ନରୁଣା ଉତ୍ତର

ଲହୁଲୀ—ଦେ. ବଣ ଶା (ସ. ଲବନାତ) —ଲହୁଲ (ଦେଖ) —

Lahuli Nahuli (See) ବ (ସ. ଲୋହା) —

ନୂତନ ବୟସୀ ଦୁର୍ଗାକ ତାତୀ—Name of Goddess

ନରୁଣା Durga.

ଲହୁଲୁଥ(ହା)ଣି—ଦେ. ବ—୧ । ରହୁକୁ—୧. Blood

Lahulua(hā)ni stained. ୨ । ଅତ କୋଇ ରଙ୍ଗ

ରଙ୍ଗାକ ପ୍ରବୁଧିବା (କରି) —୨. Profusely blee-

ଲହୁଲୁଥ ଲୋହୁଆନ ding. ବ—ଲହୁଲୁଥ; ସର୍ବତ କଲୁଗଣ—

Snakes; reptiles.

ଲହୁଲୁଥ(ହା)ଣିଆ—ଦେ. ବଣ—ଲହୁଲୁଥ(ହା)ଣି (ଦେଖ)

Lahulua(hā)niā Lahuluāṇi (See)

ଲ (ଧାର) —ସ—୧। ଗ୍ରହଣ କରିବା—୧. To accept; to Lā (root) receive. ୨। ଛାପନ କରିବା—୨. To cut. ୩। ଦୂର କରିବା—୩. To remove.

ଲ—ଦେ—୧। (ବି) ଲହା (ଦେଖ) —୧. Lāhā (See) ୨। Lā କିମ୍ବା ଅଙ୍ଗକାଳରେ ଅନାଦର୍ଶକ ତୃତୀୟ ପୁରୁଷ ଲ ଏକବରତରେ ଲାକୋ ପ୍ରତ୍ୟେ (ଯଥା—ଗଲ, କଲ, ଆ ଖାଲି ଉଚ୍ଚାରିତ) —୨. Letter or inflection added to a verb in 3rd person, singular number, past tense. ୩। (ବି) (କରିଅ) — ‘ଲାଖାର’ ଶବ୍ଦର ସାବେରି—୩. The abbreviation for Lākhārāja. (ଯଥା—ଲା—କାହେଲ, ଲା—ବାଜାପି, ଲା—ମର୍ଦକ, ଲା—ଦାର, ଲା—ଦେବୋତର, ଲା—ବ୍ରହ୍ମାତ୍ମକ ଉଚ୍ଚାରିତ) —ବିଶ (କିମ୍ବା ସଙ୍ଗେ ସୁନ୍ଦର ହୋଇ) ଯାହା ସମ୍ବନ୍ଧେ କୌଣସି କିମ୍ବା କରିପାଇଅଛି—In respect of which any verb has been applied. (ଯଥା—ଗଲ କଥା, ଶୋଭନ ଦର, ଖାରିଲ କଂସା, ମଲମନୁଷ୍ୟ ଉଚ୍ଚାରିତ) ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବେଦେ. ବି (ରେ) —ଆଇନ—Law. ପ୍ରାଦେ (ଉତ୍ତର ବାଲେଇର) ବି (ସ. ଲତା) —ଲାର—Crepper used as string. ପ୍ରାଦେ (ଲରାଥ) —କରିଅ—କରିବାରକ ବା କିମ୍ବା ବରତ୍ତର ପ୍ରତ୍ୟେରୁ The inflexion or suffix added to a noun to denote the accusative case. (ଯଥା—ଏ ବାଢ଼ିଲ [ବାଢ଼ିବୁ] ଭୁଟାଏଲ [ଭୁଟିବାରୁ] ଶକ୍ତିବେ [ସମର୍ଥ ହେବୁ] ୧) —ବେଦେ. ଭାପଦ (ପା) —ଶୁନ୍ଦି; ଶୁନ —A Persian prefix denoting not, want of, without. (ଯଥା—ଲା+ଶିହା=ଲାଶିହା=କରିଶୁନ୍ଦି=କରିଶୁନ୍ଦି; ଲା+ତାପ୍ୟ=ଲାତାରିତି=ଭାବିବାରିତି ଶୁନିବା)

ଲାଥ—ଦେ. ବି—ଲହା (ଦେଖ)

Lāth (See)
ଲାଥା(ର)କ—ଦେ. ବିଶ (ସ. ନାୟକ) —ଲାଏକ (ଦେଖ)
Lāth(i)k (See)

ଲାଇ—ଗା. ବି—ନାହି (ଦେଖ)
Lāhi (See)

ଲାଇଟ(ଟି)—ବେଦେ. ବି (ରେ. ଲାଇଟ) —୧। ଅଲୋକ—୧.
Lāit(ti) Light. ୨। ପ୍ରସାପ—୨. Lamp [ଦ୍ଵୀ—
ଲାଇଟ ଅନ୍ୟ ରକ୍ତ ଶକ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବେହର ହୋଇଥିବା
ଲାଇଟ ଏହି ଶକ ଉପାରେ ଚଲେ । ଯଥା ସର୍ବଲାଇଟ,
ଲାଇଟ୍ ଲାଇଟ୍, ଲାଇଟ୍ ହାଇସ୍, ଗ୍ରେନ୍ଲାଇଟ୍]
ଲାଇଟ୍ ହାଇସ୍—ବେଦେ. ବି (ରେ) —ସମୁଦ୍ରରେ ରହିରେ
Lāit hāus ଜାହାଜଅମାନକୁ ବାଟ ଠିକରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ
ଲାଇଟ ହାଉସ କରିବା ଉଦେଶ୍ୟରେ ଉଠିଲାଇବେ ବା ଦ୍ୱାପାଦରେ
ଲାଇଟ ହାଉସ(ହୌସ) ଅରେଇ କୁଟ ଅଲୋକସ୍ମୀ ଥିବା ବହ—
Light house.

ଲାଇ ଦେବା—ପ୍ରାଟିକ. (ଲେଜାମ) କି—ଲାଇବା (ଦେଖ)
Lāi debā Laibā (See)

ଲାଇନ(ର) —ବେଦେ. ବି—୧। (ରେ. ଲାଇନ) —ରେଲ ଗାଡ଼ି ଯିବା
Lāin(ni) ଅସିବା ପାଇଁ ସମାନ୍ତର ରେଖାକାରରେ ପାଇବ ଲୋକ
ଲାଇନ୍ ଲାଇନ ବର୍ତ୍ତ୍ୟରୁ—୧. A railway line (consis-
ting of a pair of iron rails—(ସଥା—
ରେଲଲାଇନ, ଡରଲ ଲାଇନ, ସେଲାଇନ ଲାଇନ) , ୨।
ଲୁଲ, ଷେନା ବା ପୁଲସ ଫର୍ମକ ବହିବାପାଇଁ ଧାର୍ତ୍ତ
ଧାର୍ତ୍ତ ହୋଇ ନିମ୍ନର ଶର୍ତ୍ତି; ଲୟନ୍; ନୟନ୍—୨.
Line; barracks; rows of houses erected
for soldiers, coolies or police force.
(ସଥା—ପୁଲସ ଲାଇନ, ରିକର୍ଡ ଲାଇନ, ମିଲିଟେର ଲାଇନ)
୩। ରେଖା—୩. Line. ୪। ଶେଣା; ଧାର୍ତ୍ତ—୪ Row.
୫। ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ବା ଟେଲିଫୋନ୍ ସଂକଳ ଯେଉଁ ତାର
ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୁଏ—୫. Telegraphic or tele-
phonic line. ୬। (ଶପାଖାକା) ମୁଦ୍ରାତ ବା ଟାଇଏସ୍
ଗୋଡ଼ା ଯାଇଥିବା ଅକ୍ଷର ମାନଙ୍କ ଧାର୍ତ୍ତ—୬.(printing)
A line of printed or composed types.

ଲାଇନ୍ କୁଅର୍—ବେଦେ. ବି. (ରେ. ରେଲଲେ ଶବ୍ଦ) —ରେଲଗାଡ଼ି
Lāin kliar ସେହି ଲାଇନ୍ (ରେଲପଥ)ରେ ଯିବା ବେ ପଥରେ
କୌଣସି ବାଧା କାହିଁ, ଏହା ଜଣାଇବାର ସଂକାଦ ବା
ପଦେତ—[ବି—କୌଣସି ଷ୍ଟେଲିନରେ ରେଲଗାଡ଼ି
ଲାଇନ୍କିଅର୍ଲାଇନ କ୍ଲିର୍ସର ଅପି ପଦ୍ଧତିବା ପୁରୁଷ ତହର ପୁରୁଷବଢ଼ି।
ଗୋଟିଏ ଷ୍ଟେଲିନ୍ ଶବ୍ଦ ତହର ପୁରୁଷବଢ଼ି ଷ୍ଟେଲିନରୁ ପ୍ରଥମେ
ଏହି ମେରେ ତାରଜବର ମିଳେ ଯେ, ପ୍ରଥମାନ୍ତ୍ର ଷ୍ଟେଲିନରୁ
ଗାତ୍ର ଜାହିଲା ଏବଂ ସକାଦପ୍ରେରକ ଷ୍ଟେଲିନ୍ ଓ ଯାମାନେ
“ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିବା ଷ୍ଟେଲିନ୍ ମଧ୍ୟ ଲାଇନ୍କରେ କୌଣସି
ଅବରେଖ ଥାହି—‘Line clear’ signal given
to a train which is about to start. [କ୍ରୁ—
ଯାହିମାନେ ରେଲଗାଡ଼ି ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିବା ଷ୍ଟେଲିନ୍ରେ
ତାରବ୍ୟାବ ଏହି ସବାଦ ପଦ୍ଧତିବା ମାତ୍ରକେ ଷ୍ଟେଲିନ୍ ମୁଣ୍ଡରେ
ଗୋଟିଏ ପଢାକା ରଳ ପଟା (signal) କୁ ଚଳିବୁ ମୁହଁ
କର ଦିଅସାଏ । ଏହାକୁ ଲାଇନ୍କରୁ ଥିଲୁବାରୁ ବା ସିଙ୍ଗଲ୍
(Line clear signal) ବୋଲିଯାଏ । ଏହି ଜବର
ମିଳିବା ମାତ୍ରକେ ଷ୍ଟେଲିନବାର ଦୂରଥର ଘର୍ଷା ଟିକ୍ ଦେଇ ଏ
ସବାଦ ଯାହିମାନକୁ ଜଣାଇଦିଅଛି । ଏହାକୁ ଲାଇନ୍
କୁଅର୍ ବେଳେ ବା ଦିଲା ଦେବା (Giving the line
clear bell) କହନ୍ତି । ଷ୍ଟେଲିନର ପୁରୁଷବଢ଼ି ଷ୍ଟେଲିନରେ
ରେଲଗାଡ଼ି ପଦ୍ଧତି ସେଠାରୁ ଗାତ୍ର ହିତିଦେବା ପରେ ଅଛି
ଗୋଟିଏ ଦିଲା ବାଳେ, ତାରୁ ଅଛିଟ (out) ଦିଲା
ଦେବାଲୀଯାଏ, ଏବଂ ରେଲଗାଡ଼ି ଅଛି ପ୍ଲାଟ ପମ୍ପରୁ ଦେଖାଇଲେ
ଆରଥେ—ଘର୍ଷା ଦିଆଗାଏ, ତାରୁ ଲନ୍ସାରହୁ (In sight)
ଦିଲା ବୋଲିଯାଏ]

ଲାଇନ୍ କୁ ଥିଅର୍ ବେଳ୍—ବେଦେ-ବ (ଇଂ) (ବେଲ୍ କୋଣ୍ଟାର୍)—ଲାଇନ୍ରେ
Lain-kliar bel . . . କୌଣସି ଅକରେଖ ନ ସୁବାସୁତକ
[ଲାଇନ୍ କୁ ଥିଅର୍ ଘଣା(ଶ୍ଵରୀ)—ବେ. ଚାପ] ଘଣାଧୂର—Line
ଲାଇନ୍ କ୍ଲିଆର ଫଟ୍ଟା (ବେଳ) clear bell. [ତୁ—ଲାଇନ୍ କୁ ଥିଅର୍
ଲାଇନ୍କିଷ୍ଟାର୍ ବେଲ୍ (ଘଣା, ଘଣାଟୀ) ତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ ।]

ଲାଇନ୍ କୁ ଥିଅର୍ ସିଗନାଲ୍—ବେଦେ-ବ (ଇଂ.ବେଲ୍ କୋଣ୍ଟାର୍)—ଲାଇନ୍ରେ
Lain-kliar signal କୌଣସି ଅକରେଖ ନ ସୁବାସୁତକ ତଥା
ଲାଇନ୍କିଷ୍ଟାର ସିଗନାଲ ବା ଦ୍ୱୀପକର ପ୍ରାନ୍ତ ଭାବରେ ତଳମୁଦ୍ଦା
ଲାଇନ୍କିଷ୍ଟାର ସିଗନାଲ ହୋଇ ପଡ଼ିବା ପଢାକାଢ଼ି ପଠା—
Line clear signal.

[ତୁ—ଲାଇନ୍ କୁ ଥିଅର୍ ତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ ।]

ଲାଇନ୍ ପରେଟ୍(ଡ)—ବେଦେ. ବ (ଇଂ. ଲାଇନ୍ + ପାରେଟ୍) —
Lain paret(d) ନୟକୁ ପରେଟ; ପଲଟଣମାନେ ଯେଉଁଠାରେ
(ଲାଇନ୍ ପାରେଟ୍—ଅନ୍ତରୂପ) ଶ୍ରେଣୀବଜ୍ର ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇ
ଲାଇନ ପାରେଟ ଶୁଣ ମାରିବା ଓ ଅଙ୍ଗଭଲାବ ହିତା ଶିକ୍ଷା କରନ୍ତି—
ଲାଇନ ପେଟ୍ Parading line of troops; a place
where parading of troops takes place.

ଲାଇନ୍ ମାନ୍—ବେଦେ. ବ (ଇଂ. ବେଲ୍ କୋଣ୍ଟାର୍ ଏବଂ)—ରେଲର ଯେଉଁ
Lain man ବର୍ଣ୍ଣଣୀ ରେଲ ଲାଇନ୍ କୁ ତରେଆଏ ଓ
ଲାଇନ୍ସାନ ଯାହାଠାରେ ରିକ୍ତ ଲାଇନ୍ କୁ ବୋଲ୍ସ ପଢାଇବାର ରୁହି
ଲାଇନ୍ସାନ ଥାଏ—A lineman of a railway.

ଲାଇନିଙ୍—ବେଦେ. ବ.(ଇଂ) —କୋଟ ବନାର ତଳେ ବିଅନ୍ତିବା ଅନ୍ତଃ
Laining ବିରଧା ବନାର ପସ୍ତ; ଅସ୍ତର—Lining to the
ଲାଇନିଙ୍ ଲାଇନିଙ୍ upper layer of cloth in a coat.
(ଲାଇନ୍—ଅନ୍ତରୂପ)

ଲାଇପ୍ ଇନ୍ ସିଓର୍ କରିବା—ଦେ. କ୍ର (ଇଂ.ଲାଇପ୍ + ଇନ୍କରସୋର୍) —
Laiph-in sior karibā ଆପଣା ଜୀବନକୁ ଜୀବା କରିବା;
ଲାଇଫିନ୍ ସିଓର କରା କୌଣସି ବନ୍ଦ୍ରେ ମୁଗ୍ନ ହେବେ
ଲାଇଫିଲ୍ ଖୋର କରନା ଜାହାର ଉତ୍ସବଧାରମାନେ ବିକ୍ଷେ
ପରମିତ ଠବା କୌଣସି କୋଣ୍ଟାମାରୁ ପାଇବେ ବୋଲି
ରୁହି କରିବା—To insure a person's life.

[ତୁ—ଏହା ଅଧୁନିକ ସହାଯା ପ୍ରକର୍ତ୍ତିତ ଏକପ୍ରକାର ରୁଆ
ଖେଳ ଶାତ । ଏ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କେତେମୁହଁଏ ଶବ୍ଦ ଘଣାରେ
ତଳଥାଏ ।]

ଲାଇପ୍ ଇନ୍ ସିଓର୍(ଓ)ରନ୍—ବେଦେ. ବ (ଇଂ. ଲାଇପ୍ ଇନ୍ ସ୍କ୍ରାନ୍)—
Laiph insiu(o)rāns ଜୀବନମାରୁ—
ଲାଇଫ୍ ଇନ୍ ସ୍ୱରାଳ ଲାଇଫ୍ ଇନ୍ସୋରେସ୍ ବିଅନ୍ତିବା—Life insurance.
(ଲାଇପ୍ ଇନ୍ ସ୍କ୍ରାନ୍—ଅନ୍ତରୂପ) [ତୁ—ଏଥିପାର୍ ଲୋକେ
ମାସକୁ ମାସ କମା ରନ ବିକ୍ଷେପ ପ୍ରମିଳା (Premium) ଓ
କମ୍ପାନୀ ରୁହି ବନ୍ଦ୍ରେ ଯେଉଁ ରୁହି ପକ୍ଷ ଲେଖି ବିଅନ୍ତି
ତକୁ ପଲଣୀ (Policy) ଓ ଠବା ଦେବା ବ୍ୟକ୍ତି କମ୍ପାନୀ
ଯେଉଁ ରୁହି ପକ୍ଷ ଲେଖିବା କାରୁ (Bond) ବୋଲାଯାଏ ।

ଯେଉଁ ବିକ୍ଷେପ କାରୁ ଦିଏ ତାକୁ ପଲଣୀ ହୋଲ୍ଡର
(Policy holder) ବୋଲାଯାଏ ।]

ଲାଇପ୍ରଇନ୍ ସିଓର୍(ଓ)ରନ୍ କୋମ୍ପାନୀ—ବେଦେ. ବ (ଇଂ.)—ଯୌଥ୍ୟ
Laiph-insiu(o)rāns kompānī କୋମ୍ପାନୀ ବା ଦଳ
ଲାଇଫିନ୍ ସିଓରାଲ କମ୍ପାନୀ ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ବିଶ୍ଵି ପରମାଣରେ ଓ
ଲାଇଫିନ୍ ସ୍ୱରାଳ କମ୍ପାନୀ ଉପ୍ରେରେ ଠବା ନେଇ ଲୋକର
ଲାଇପ୍ ଲେଖିବା ବରନ୍ତି—Life Insurance
Company.

ଲାଇପ୍ରଇନ୍ ସିଓର୍(ଓ)ରନ୍ ସ୍କ୍ରାନ୍—ବେଦେ. ବ (ଇଂ.)—ରହ ରହ
Laiph-insiu(o)rāns primiam ବିକ୍ଷେପ ପ୍ରସ୍ତରେ ଜୀବନ
ଲାଇଫିନ୍ ସିଓରାଲ ପ୍ରମିଳା ଜୀବନମାରୁ ବିଅନ୍ତିବା ଠବା—
ଲାଇଫିନ୍ ସିଓରାଲ ପ୍ରମିଳା Life Insurance premium.
ଲାଇପ୍ରଇନ୍ ସିଓର୍ ବନ୍ଦ୍ରେ ବଣ୍ଣ—ବେଦେ. ବ (ଇଂ)—ଠବା ଦେବା
Laiphinsiu(o)rāns band୍ ବିକ୍ଷେପ କାରୁକାର ଜୀବନମାରୁ କୋମ୍ପାନୀର
ଲାଇଫିନ୍ ସିଓରାଲ ବଶ ଲେଖିଦେବା ରୁହି ପକ୍ଷ—
ଲାଇଫିନ୍ ସିଓରାଲ ବଣ୍ଟ Life Insurance bond.

ଲାଇପ୍ ପଲାଶୀ—ବେଦେ. ବ (ଇଂ)—ଯେଉଁ ରୁହି ପକ୍ଷ ବାବା କମ୍ପାନୀ
Laiph palisi କୌଣସି ବିକ୍ଷେପ ମୁଲୁ ଘଟିଲେ ଜାହାର
(ଶ୍ରୀଦୁଃଖ ପଲାଶୀ—ପଲାଶୀ) ଉତ୍ସବଧାରମାନେ ବିକ୍ଷେପ ପରି
ଲାଇଫ ପଲିସ ମାରେ ଧନ ଦେବାକୁ ଅଗ୍ରାକାର ବରନ୍ତି—
ଲାଇଫର୍ମାଲସାରୀ Life policy.

ଲାଇପ୍ ବେଲ୍—ବେଦେ. ବ (ଇଂ)—ସମୁଦ୍ରରେ ଜାହାଜରେ ଯାଉସ୍ଥିବା
Laiph belt ଯାଦୀମାନେ ଜାହାଜ ଅକ୍ଷୟାତ୍ ବୁଝିଗଲେ ଯେଉଁ
ଲାଇଫବେଲ୍ ଲାଇଫ୍ ବେଲ୍ ରହି କିମ୍ବତ୍ତ ବାୟୁପୂର୍ଣ୍ଣ କମରପଞ୍ଜକୁ
ଦେବରେ ବାଜିବା ବାବା ପାଣିରେ ରୁହି ମରନ୍ତ ଜାହି—
Life-belt.

ଲାଇପ୍ ବୋଟ୍—ବେଦେ. ବ—(ଇଂ)—ଯେଉଁ ଶେଷ ଶେଷ ତତ୍ତ୍ଵା
Laiph boat ଯାଦୀମରେ ଜାହାଜର ଯାଦୀମାନେ ରୁହିଯିବା
ଜାହାଜରୁ କୁଣ୍ଡୁ ପକ୍ଷାର ଅଧି କାବତ ରଖା ବରନ୍ତି—
Life boat. [ତୁ—ଏହି ପକ୍ଷାରର କେତେବୁଣ୍ୟ ତତ୍ତ୍ଵା
ପକ୍ଷଦିକ ଜାହାଜରେ ଲଟକା ହୋଇ ରଖା ଯାଉଥାଏ;
ବିପଦ ସମୟରେ ପିଟାପାଇ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଏବଂ ।]

ଲାଇଫ୍ ଫୁଲ୍(ରେ)ଇବା—ଗ୍ରା. ବି—କାହି ମନ୍ତ୍ରିରବା (ଦେଖ)
Lai phula(i)eibā ନାହିଁ gardeiba (See)

[ଲାଇଫ୍କା(ଡେ)ଇବା—ଅନ୍ତରୂପ]

ଲାଇକା—ଗ୍ରା. ବି—(ସ. ଲାଇକୁ=ଗ୍ରହି ଦରବା) —୧ । (ପାତାକ
Laibā ପଦ୍ଧତି ପ୍ରାପନ କରିବା—1. To place. [ତୁ—
ଲାଗାନ ଲାଗା ଭିତ୍ତି ମଧ୍ୟରେ କରିବାର । କଣ୍ଠିଲା ବନ୍ଦୁତ ବିନ୍ଦୁ ।
ବିନ୍ଦୁ ଦାସ. ଦାତ୍ତ ଭାବରୁ ।] ୨ । (ପାତାକ ପଦ୍ଧତି)
ଧରିବା—2. To catch; to hold. [ତୁ—ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଦେବ ସବେ ଲାଗୁ ହେବୁ ଲାଗି । ସାତା. ବନ୍ଦୁନିରୂପଣ-
ଗାତା] • 3. Nail(s) (See) [ତୁ—ଶବ୍ଦା ଦୁଇ ବାହି ସେ ଦୁଇ ହାତେ ଲାଗି । ବନ
ଶବ୍ଦା ଶବ୍ଦେ ସେ ଦୁଇରେ ଗୁଡ଼ିଥାଇ । ବୁଝିବିବୁ ମହାଭାରତ ।

କରିଛ] ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) କୁ—ଧାନ ଅହରୁ ଟୋକାଇ
ଅହ ପାଥରେ ପୂରିବା କାହିଁ ତରିବା—To fill up
paddy etc in a basket.

ଲଭବେଳ—ବୈଦେ. ବି (କଚିରାଥ)—(ରେ)—ଅପବାଦ ଯୋରୁ

Lâibel Libel. ଲାଇବେଲ ଲାଇସେଲ ମାନଦାନ—

ଲଭବେରିଆନ—ବୈଦେ. ବି (ରେ)—ପୁସ୍ତକାଗାରର ରଷତ—

Lâibrerian ଲାଇସ୍ରେରୀଆନ ଲାଇସ୍ରେରୀଆନ Librarian.

ଲଭବେଶ—ବୈଦେ. ବି—(ରେ)—ପୁସ୍ତକାଗାର; ପୁସ୍ତକ ଉଣ୍ଡାର—

Lâibreri ଲାଇସ୍ରେରୀ ଲାଇସ୍ରେରୀ Library.

[ଲଭବେଶ—ଗାମ୍ଭୁରୁପ] (ଦ୍ର—ଶ୍ଵାନବିଶେଷରେ ଲଭବେଶର

ନାମ ରହ ରହି ହୋଇଥାଏ । ସଥା—ବାରୁ ଲଭବେଶ;

କଲେହ ଲଭବେଶ; ଲୁ ଲାଇସେଲ, ହାଇବେଲ ଲଭବେଶ,

ପକ୍ଷିକ ଲାଇସେଲ, ଟାଇକ ଲଭବେଶ ତେବେହ]

ଲଭଲାବ ମୂଳିଆ—ପ୍ରାଦେ (ଗଢ଼କାତ) ବି—ଲହଲାଙ୍ଗୁଳିଆ (ଦେଖ)

Lâilâba mülijâ ଲାହଲାଙ୍ଗୁଳିଆ (See)

ଲଭସେନ୍—ବୈଦେ. ବି—(ରେ)—୧। କୌଣସି ବିଶିଷ୍ଟ କାର୍ତ୍ତି

Lâisens କରିବାକୁ ସଜ ସରକାରିକ ବା କୌଣସି ବିଶିଷ୍ଟକ

ଲାଇସେନ୍ସ ଲାଇସେନ୍ସ ପ୍ରଦତ୍ତ ଅନ ମତ—I, License pro-

[ଲଭସେନ୍ସିନ୍ଦ୍ରିୟ—ଗାମ୍ଭୁରୁପ] cured from the

Government or from any other autho-

rity. , । ସଜ ସରକାରି ଅନ ମତ ପଥ—

2, A deed of license got from the Govern-

ment. ୩। ଲଭସେନ୍ସ ପ୍ରସ୍ତୁତ୍ୟ—3. License fees.

[ଦ୍ର- ମାଦକ ଦ୍ରବ୍ୟର ବିକିରିବା ପାଇଁ, ଦଢ଼ାଇରେ ସାହି

ମାଳକୁ ଦଢ଼ାଇରେ ରଖାଇବାପାଇଁ, ଡାକ୍ତାରୀ ଲୋକଙ୍କୁ ନାହିଁ

ପାଇଁ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ଲୋକଙ୍କ ଠାରୁ ପେସ୍ ବା ଶୁଳ୍କ

ପ୍ରତିଶ କରି ଲାଇସେନ୍ସ ବା ଅନ ମରିପତି ଦିଅନ୍ତି ।]

ଲଭସେନ୍ସ ଡିଇଟି—ବୈଦେ. ବି (ରେ)—କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟପାଇଁ

Lâisensdiéuti ଅନମତ ପାଇବା କିମନ୍ତେ ସରକାରଙ୍କ ଦିଅନ୍ତିବା

ଲାଇସେନ୍ସ ଡିଇଟି ଲାଇସେନ୍ସିନ୍ଦ୍ରିୟ—ଶୁଳ୍କ—License fees;

ଲଭସେନ୍ସ ଟାକ୍ସ } ଅନ୍ୟରୁପ } ଶୁଳ୍କ—License duty; license

ଲଭସେନ୍ସ ଟାକ୍ସ } tax.

ଲଭସେନ୍ସଦାର—ବୈଦେ. ବି (ରେ) ଲଭସେନ ପା. ଦାର)—ପେର୍

Lâisensdâr ଲୋକ ପେର୍ ଦେଇ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ବା କର୍ତ୍ତା

ପପବଠାରୁ ଥପଣା ତାମରେ ଅନ୍ତମତିପତି ହାସଲ କରିଥାଏ

ଲାଇସେନ୍ସଦାର ଲାଇସେନ୍ସଦାର Licensee; license-holder.

ଲଭ—ଦେ. ବି—(ସ. ଅଲାରୁ; ପା. ଅଲାରୁ; ଭରୁ)—୧ ଭୂପ୍ରାଣ୍ତିକ-

Lâip ବର୍ଗର କୃତିଜୀବ ଲତା ଓ ତହିଁ ଫଳ; ଭୂମୀ—

ନ. ଅଲାରୁ, ଭୂମୀ ଲାଟି, ଲାତୁ

କର୍ତ୍ତୁ ତୁର୍ବୀ, ଲାତ

ତେ. ତୟାର, ଗଢ଼ାକାମ୍ବୀ

୨. ଦୁଆ ଭୋପାଲ

1. Bottle gourd; white

gourd; pumpkin; Cucur-

bita Lagenaria; Lagena-

ria Vulgaris. [ଦ୍ର—ଲଭ

ଅନେକ ପ୍ରକାର ବର୍ଗର । ତହିଁ ମଧ୍ୟ

ଶ. ଦୁଧୀୟୁ, ଦୁଧଲୁ

ପା. ଭୂରୁ ଶରିନ୍

ଆ. ସୁନ୍ଦି କେନ୍ଦ୍ରିଲ କରି

ବିହରୁ । ଏହାର ପୁଲ ଧଳା;

କଲେହ, ଶୁଳ୍କପାକ, ବୃଷ୍ଟି,

ପୁଷ୍ପକର ଓ ପିତ୍ର ଶ୍ରେଷ୍ଠଲାଗାକ

ପାଇଁ । ଶିଶୁ ଓ ଅକ୍ଷମ ମାନଙ୍କର

ଦୁଇହାତର ବାହୁଦ୍ୱାରା କାହିବାଟେ

ଧର ବ୍ୟସ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ତାଙ୍କ ପିତ୍ରରେ ବହନ କରିବା

ପଣାଳୀ—2. The carrying of a child

or invalid person on the back.

ଶିଦ୍ଧିଥ ଲାତ, ଧଳା ଲାତ, କଳା

ପା. ଭୂରୁ ଶରିନ୍

ଥ. ସୁନ୍ଦି କେନ୍ଦ୍ରିଲ କରି

ବିହରୁ । ଏହାର ପୁଲ ଧଳା;

କଲେହ, ଶୁଳ୍କପାକ, ବୃଷ୍ଟି,

ପୁଷ୍ପକର ଓ ପିତ୍ର ଶ୍ରେଷ୍ଠଲାଗାକ

ପାଇଁ । ଶିଶୁ ଓ ଅକ୍ଷମ ମାନଙ୍କର

ଦୁଇହାତର ବାହୁଦ୍ୱାରା କାହିବାଟେ

ଧର ବ୍ୟସ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ

ତାଙ୍କ ପିତ୍ରରେ ବହନ କରିବା

ପଣାଳୀ—2. The carrying of a child

or invalid person on the back.

ଲଭଆ—ଦେ. ବି—୧। ଲଭପର ଧଳା—1. White like

Lâupât gourd. [ସଥା—ଲଭଆ ଶିଶୀ ।] , । ଲଭପର

ଲାଟିର ମତନ, ଲେଯେ ବଢ଼ି ବା ଲାତ ଅବୁଦ ବିଶିଷ୍ଟ—2 Sha-

ଲାତକେ ମାଧିକ, ଲାତା ped like a gourd or as big

as gourd. (ପଥ—ଲଭଆ ଦୁଧ ।)

ଲଭଆ ଦୁଧ—ଦେ. ବି—୧ ସୁଳ, କମ୍ପ ସୁଳ, ଲାତ ସୁଳ—

Lâus dudha ବଢ଼ିଲ ସୁଳ—Female breasts as

ଲେଯେ ମାତ୍ର ଲାତା ସ୍ତନ big or plump as gourds.

ଲଭଆ ଦୁଧି—ଦେ. ବି. ଶୀ—ଅନ୍ତରୁ ସର ବଢ଼ିଲ କୁତବଣ (ଶୀ);

Lâus dudhi ଘଟ ସୁଳ—(A woman) With big

ସାର ଲେଯେ ମାତ୍ର ପ୍ଲମ୍ପ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ବାହୁଦ୍ୱାରା

pumpkins.) [ଦ୍ର—ଲଭଆଦୁଧି ଶୀଗାନଙ୍କ କୁତବଣ କାହିବାକୁ ବଢ଼ିଲ ଅବୁଦ୍ୟ ପରେ ଶେଷୁଲ ଓ

ଅଖୋମୁଖ ହୋଇଥାଏ]

ଲଭଆ ପେଟ—ଦେ. ବି—ସ୍ତୁଳୋଦର—Pot belly; a belly as

Lâupât peta big as a pumpkin.

ଲେଯେ ପେଟ ଲାତାପେଟ

ଲଭଆ ପେଟା—ଦେ. ବି. ପୁ—ଲଭପର ବଢ଼ି ପେଟପୁକ୍ର (ବ୍ୟକ୍ତି)—

Lâupât petâ Pot-bellied; big bellied.

[ଲଭଆ ପେଟା, ଲଭଆପେଟେ(ଶୋ)ର—ସୀ]

ଲେଯେ ପେଟ ଲାତା ପେଟାଲା

ଲଭଆ ଶେଂପୀ—ଦେ. ବି—ଲଭଆଶୀଂପୀ (ଦେଖ)

Lâupât simghî ଲଭଆ ଶିଂଘି (See)

ଲଭ କରିବା—ଦେ. ବି—ଶିଶୁ ଓ ଅକ୍ଷମମାନଙ୍କ ପିତ୍ରରେ ପକାଇ

Lâu karibât ସେମାନଙ୍କର ଦୁଇହାତର ବାହୁଦ୍ୱାରା ବାହିକ ଅପଣା କାନ୍ଦ

ଲାତ କାନ୍ଦ ବକମ୍ବୋକ୍ଲୋଲାନା ବାଟେ ଟାଣେ କରି ଧର ବହନ କରିବା

To carry a child or invalid on the back

[ଦ୍ର—ପିଲମାନଙ୍କ ଲଭ କରିବା ସମୟରେ ବପ୍ରସ୍ତୁମାନେ ଏହି

ଶଶୀତ ବୋଲି ଥାଅନ୍ତି—ଲୁହ ତଏ ନବ ଅସ । ଲୁହରେ
ପଡ଼ିଛି କଷୁରବାସ, ଲୁହ ଗାରରେ ଶଢ଼ିବ ବାପ ।]

ଲୁହ କଣ୍ଠ—ଦେ. ବ—ଅତିର କାତ ଲୁହ ଫଳ—

Lāu kāsi A raw or very young pumpkin.

ଲାଉ ଜାଲ ଘତିଆ କରୁ

ଲୁହକା—ଗ୍ର. ବ.—(ସ. ଲୋକା) —ନୌକା—

Lāukā Boat.

ଲୁହ ଟେଟୁଙ୍କା କି—ଦେ. ବ—ଲୁହଟୁଙ୍କା କି (ଦେଖ)

Lāu chi(chu)ngurdi Lāu chiingurdi (See)

ଲୁହଡ଼ି—ଦେ. ବ—ଲୁହଡ଼ି (ଦେଖ)

Lāurdā Lāburda (See)

ଲୁହଡ଼ିଆ ସାପ—ଦେ. ବ—ଲୁହଡ଼ିକ ପର ଶାଶୁଅ ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଅକାର-

Lāu dānkia sāpa ସ୍କୁର ଏକ ପ୍ରକାର ସରସାପ—A kind of small green serpent; Cyclopis Vernalis.

[ଦ୍ର—ଏମାକରି ଦେବ ଶାଶୁଅ; ଦେବରେ , । • ଗୋଟି
ଧକା ତୋସ ଦାରଥାଏ । ଏମାକର ମୃଣ ଓ ଲୁହ ଲମ୍ବା;
ଦେବ ଚେପା, ଲମ୍ବରେ ପୁଣ୍ଡରୁ କମ୍, ଲୁହକରପର ଅଧ
ରାହ ବାସ ବିଶେଷ; ଏମାକେ ବିଶେଷନ ଓ ଗର ଓ ଲତା
ଅଦରେ ବିରଣ୍ଣ କରନ୍ତି ।]

ଲୁହରୂମା(ସ୍ତ୍ରୀ)—ଦେ. ବ—ଲାହରୂମା (ଦେଖ)

Lāu tumbā(mbi) Nāutumbā (See)

ଲୁହ ଆଳ—ଦେ. ବ—ଦୁଢା ଲୁହରୁ ମୃଣପାଇବୁ କାଟ ରହ ମଧ୍ୟରୁ

Lāu thāla ଶପକୁ ବୋର ରହିବ କଟିବ ଲୋପା ବା
ଶୋଲାରେ କର ଯିବା ପାଇ—A pot made by
scarping off the kernel of a ripe pumkin,
[ଦ୍ର—ଅମଦେଶର ନାଥ(ପୋଗୀ)ମାକେ ଏହ ଲୁହ ଥାଳ
ବେଳ ପଣା କରନ୍ତି ଓ ସେଥରେ ଲୁହ ତୋରଣୀ ଅଦରି
ଶାଶୁଅ ।]

ଲୁହଦଥଣା—ଦେ. ବ—ଲାହଦଥଣା (ଦେଖ)

Lāu da-añā Nāu da-añā (See)

ଲୁହ କର—ଗ୍ର. ଦେ—(ଅଚ) ବ.—ନାଗବନ୍ଧ ୧ (ଦେଖ)

Lāu bandha Nāgabandha 1 (See)

ଲୁହମୁଡ଼ା(ଶ୍ରୀ)—ପାଦେ.(ସମ୍ମଲପୁର) ବ.—୧ । ନାଗବନ୍ଧ ୧ । (ଦେଖ)

Lāu murda(mudā) 1. Nāgabandha 1 (See)

, । ନାଗବନ୍ଧ ବା ଶର୍କରାଠର ଭପର ଓ ତଳ କୋରେ
ବଦାଠର ଦଶ ବହି ବହିବା ପାଇଁ କର ଯାଇଥିବା କୁକ—
2. The holes made on the upper and
lower corners of a threshold to hold
the corners of a door plate.

ଲୁହ ହେବା—ଦେ. ବ—କ୍ୟୁଣ୍ଟୁକ ପିଠି ଭପରେ (ଶିଶୁ ବା

Lāu hebā ଅଶର ବ୍ୟକ୍ତି) ହେବାକୁ ହାତୁରେ ହେବ ଦୁଇ
ଲାଉ ହେଯା ଏକ ମୋର୍ମ ମୋରା ରହବା—To creep into
the back of an elder in order to be
carried.

ଲୁହ—ବୈଦେ. ବଣ— ଅ; ବୁଲ ସ. ଲାଯକ) —୧ । ଭପସ୍ତୁ;

Lāek ଯୋଗ୍ୟ—1. Fit; competent. [ର—ସୁଅଳୁ

ଲାଏକୁ ଏହ ଲାହମାର କରିବା ସକାଶେ ଦାରେଗା
ପାହେବକର ଚିତ୍ରମାତ୍ର ଗପଲମୃତ ନଥୁଲା—ପଞ୍ଜାରମୋହନ
ହୁମାଣ ଅଂଶୁର ।] ୨ । ବୁବାନ୍—2. End-
owed. " । ଭବର—3. Fertile. ତ । ବୃଷ-
ଯୋଗ୍ୟ—4. Cultivable; culturable. * ।
ଉତ୍ତର୍ପତ୍ତି—5. Excellent. ୨ । ଲାଖି; ପଥୋଗ-
ସ୍ତ୍ରୀ—6. Befitting; becoming. ୨ । ସମ୍ପଦ—
7. Competent.

ଲୁହକୁ ତମେ—ଦେଖେ. ବ—(ଅ, ଲାଯକ+ପା. କମିର) —ବୃଷ

Lāek jami ବିଷୟରେ ଉତ୍ତର୍ପତ୍ତ କମି; ଉତ୍ତର ତମି—
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜମି ଲାଯକ ଜମିନ, ଅବଳ ଜମିନ

ଲୁହକୁ ପଡ଼ା—ଦେ. ବ—(ସେଠିକମେଷରେ ବନ୍ଦବୃତ ଶକ)—

Lāek pardā ପେରୁ ପଢ଼ିବ ଜମ୍ ଭୃଷି ହେବାର ଭପସ୍ତୁ—

ଲାଯକ ପତିତଭୂମି ଲାଯକ ପଦତି Cultivable waste,

ଲୁହକୁଣ୍ଡ—ଦେ. ବ—୧ । ଯୋଗ୍ୟତା—1. Fitness; compe-

Lāekatī ଶ୍ରେଷ୍ଠତା ଲାଯକତା tence. , । ଭରଣ୍—

2. Excellence. [ର—ଲାଏକଙ୍ଗ ହେବୁରୁ ବାର

ବରସ ହେବ ଏକ କରମରେ କେନ୍ଦ୍ର ପଡ଼ା ଆନାରେ
ଅଛନ୍ତି । ପଞ୍ଜାରମୋହନ. ହୁମାଣ ଅଂଶୁର ।

ଲୁହକା—ଗ୍ର. ବ—ନାହାକା (ଦେଖ) :

Lāekā Nāhākā (See)

ଲୁହଦ ପୁଠା—ପାଦେ—(ସମ୍ମଲପୁର) ବ—ଅନ୍ତରୁକୁଳା—

Lāed putā Entrails; bowels.

ଲୁହ (ରତାତ) —ପାଦେ. (ବଠକ ସହର) ବ—ନାକ ରତାତ—

Laka (etc) Nāka etc (See)

ଲକୁଟିକ—ସ. ବଣ. ପୁ—(ଲକୁଟ + ପ୍ରକରଣଧାର୍ଯ୍ୟ ଅର୍ଥରେ + ଇକ)

Lakutika

[ଲକୁଟିକ—ସ୍ତ୍ରୀ] ଲୁହତିଧାର୍ଯ୍ୟ—Armed with a cudgel
or club. (Apte) ସ. ବ. ପୁ—ପଦସବାନ—

Watchman; sentinel (Apte).

ଲକ୍ଷଣ—ସ. ବ. ଶୀ—(ଲକ୍ଷ + କ + ଶୀ)—ଶୀତା; ତାକଣା—

Sitā

ଲକ୍ଷଣିତ—ସ. ବ—୧ । (ଲକ୍ଷଣ + ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ. ଇକ) —ଲକ୍ଷଣ

Lakshanika ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Relating to Lakshana.

, (ଲକ୍ଷଣା + ଇକ) ଲକ୍ଷଣ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Rela-

tions to Lakshana. * । ଲକ୍ଷଣାଦ୍ଵାରା ପ୍ରତିବାଦ
(ଅର୍ଥ)—3. Metaphorical (meaning);

figurative or ascribed. ବ—୧ । ଲକ୍ଷଣେ; ଲକ୍ଷଣଦ୍ଵାରା ଶୁଭଶୁଦ୍ଧ ପଳ ବା ତରୁଦ ନିରୂପଣ
କର ପାରବା ବ୍ୟକ୍ତି—1, A person able to

diagnose or ascertain a matter from
signs or omens. * । ପଳକ କୋତିଷବେଶ; କୋତିଷବେଶ—2. Foreteller; one versed in

କୋତିଷବେଶ—2. Foreteller; one versed in

astrology; fortuneteller. ୩ । ପ୍ରତ୍ୟେକ
ଚରଣରେ ୩ ମାତ୍ରାସୁରୁ ହନ୍ଦୋବିଶେଷ (ହ. ଶ) —
3. Name of a Sanscrit metre.

ଲ୍ୟାଙ୍କିତାର୍ଥ—ସ. ବ—(ବର୍ଣ୍ଣା)—ଲ୍ୟାଙ୍କିତାର୍ଥ ପ୍ରତିପଦ ଅର୍ଥ—
Lakshaṇīkārtha Metaphorical meaning.

ଲ୍ୟାଙ୍କଣ୍ୟ—ସ. ବିଶ.—(ଲ୍ୟାଙ୍କଣ + ସମ୍ବନ୍ଧୀୟାର୍ଥେ ସ) —୧ । ଲ୍ୟାଙ୍କଣ୍ୟ
Lakshanya ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Relating to Lakshanya.
୨ । ଲ୍ୟାଙ୍କଣ୍ୟୁରୁ—2. Having a distinctive
mark or sign ୩ । ଲ୍ୟାଙ୍କଣ୍ୟୁର ଜୀବିଥିବା (ବକ୍ତ୍ଵ);
ଦେବଜ୍ଞ—. Versed in astrology.

ଲ୍ୟାଙ୍କା—ସ. ବ (ଲ୍ୟାଙ୍କ ଧାରୁ—ଚିତ୍ତ ବରବା+ବରଣ ଅ+ଆ)—
Lakshā ୧ । ଲ୍ୟାଙ୍କ; ଲ୍ୟାଙ୍କ; ଅଶ୍ରୁଥ, ବକୁଳ, ଲ୍ୟସମ, ବଦଶ
ଆ. ସ.—ଲ୍ୟାଙ୍କା, ଲ୍ୟାଙ୍କୁ, ଅଲକ୍ଷୁ,
ଅଲକ୍ଷୁକ, ଦ୍ଵୀପାସ୍ତ୍ର, ଅଲକ୍ଷୁ,
ରକ୍ତ ମାତୃକା, ଶାଟଜା, କୁରିଜା,
ରକ୍ତମାତା, ରକ୍ତା, ପଳକଶା,
ସାବ, ବୃକ୍ଷମଧ୍ୟ, ଜନ୍ମକା,
ଗବର୍ଣ୍ଣିକା, ଅଦରକା, ରଙ୍ଗମାତା,
କୁରିଦ୍ଵାରା, ଦ୍ଵୀପାସ୍ତ୍ର, ପଳାଶା,
ମୁଦ୍ରଣୀ, ଅଗ୍ରୀ,
ଗନ୍ଧାରାଦିନା, ମାଳା, ଦ, କରଷା,
ପିତ୍ରର, ଜରୁକା, ପତଣୀ,
ଗବର୍ଣ୍ଣିକା, ଗର୍ବକା ।

ଲାଖ, ଲା, ଲାଖ

ଲାଖ, ଲାହି

ପା. ଲାଙ୍କ

ଆ. ଲୁକ, ଲାଙ୍କ

ତେତେ. ଲାଙ୍କୁକ, ଲାଙ୍କା, ଲକ୍କକ

ମ. ଲାଙ୍କ

ବୁ. ଲାଙ୍କ

ତଥାର ଦ୍ଵୀପ । ଅଳତାହାର ଶ୍ରୀଲୋକମାନେ ପାଦରୁ ନାଲି
ରଙ୍ଗରେ ଚିତ୍ତ ବରନ୍ତି । ଲ୍ୟାଙ୍କୁ ତରଳାର ଚିଠି ଅଛି
ବନ କରସାଏ ଓ ଫଳା ଅଳକାର ମଧ୍ୟରେ ରତ୍ନ ବିଷୟାଏ;
ଲ୍ୟାଙ୍କୁ ଅଳେକ ପ୍ରକାର ରଙ୍ଗ, ବାର୍ଷିକ, ତେଲ ଉଥର
ଦ୍ଵୀପ ଓ ଏଥୁରେ ଫଳା ଉଥର ଦ୍ଵୀପ । ଭାରତରେ ବନ୍ଦ
ପ୍ରାଚୀନକାଳରୁ ଲ୍ୟାଙ୍କା ହାର ରଙ୍ଗ ପ୍ରସୂତ ହୋଇ ଅସୁ
ଅଛି । ବୈଦ୍ୟକ ମତରେ ଏହା କଟୁ, ସ୍ଵର୍ଗତ, କଷାୟ,
ହାଲୁକା, ଶୀଳେ, ବଳହାରକ ଓ କଷ, ରକ୍ତ, ପିତ୍ତ,
ହିକକା, କାଶ, ଜୁବ, କର୍ପା, କୁଣ୍ଡ, ରକ୍ତବିକାରନାଶକ
ଅଟ୍ଟେ—ହ. ଶ । ୨ । ଅଳତା—2. Red colour
from shell lac. ୩ । (ବୈଦ୍ୟକ) ପତପଣି; ଷେତ
ଗୋଲପ—3. Cabbage rose; Rosa Centi-

floria. ୪ । ଲ୍ୟାଙ୍କାଟ (ଦେଖ) —4. Lakshākīta
(See)

ଲ୍ୟାଙ୍କା କିଟ—୨. ବ—ଜର ପୋକ; ଲାହ ପୋକ —

Lakshā kīta Coccus Laccæ; shell lac insect;
(ଲ୍ୟାଙ୍କାମି—ଅନ୍ଯରୂପ) Tachardia Laccæ.

[ଦ୍ଵ—ଏହି ପୋକ ଅଣ୍ଟୁ, ବଦଶ, ବକୁଳ, ପଲାଶ, କୋଶାମ୍ବ
ଆଦି ଦୃଷ୍ଟିର ତାଳରେ ପୁଣ୍ଡରୁତ ହୋଇ ବସନ୍ତ ଓ ସେମାନଙ୍କ
ପେଟରୁ ଶୁଦ୍ଧ ପୁଣ୍ଡରୁ ବନ୍ଧୁ କିଟ ତାଳ ହୋଇ ତାଳ ତମାମ
ଲେଣି ହୋଇ ଯାଅନ୍ତି, ଏମାନଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣ ନାହିଁ । ସେହି କିଟ
ମାନେ ମର୍ଯ୍ୟାନାରୁ ସେହି ନାହିଁ ପ୍ରତିକୁ ଗଛର ତାଳରୁ
ତାଣ୍ଟି ଅଣି ନିବିଷ୍ଟ ପ୍ରକିଯା ହାର ଅଲତାରଙ୍ଗ, ଲ୍ୟାଙ୍କ ବା
କର୍ତ୍ତା, ରଙ୍ଗ, ବାର୍ଷିକ ଅଛି କରସାଏ ।]

ଲ୍ୟାଙ୍କା ଗୁହ—ସ. ବ (ମ. ପ. ଲୋ)—ଜରଗୁହ; ପେହିଗୁହରେ ଲ୍ୟାଙ୍କା
Lakshā grūha ବୋଲାପାଇ ଥାଏ (ଏହା ସହଜରେ ନିଆ
ଲ୍ୟାଙ୍କାଏ) —A house daubed with lac.

[ଦ୍ଵ—ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ଗୋଡ଼ ମାରିବା ପାଇଁ ଦୂର୍ଯ୍ୟାଧନ
ଲ୍ୟାଙ୍କାଗୁହ ଉଥର କରସାଏ ।]

ଲ୍ୟାଙ୍କା ତରୁ—ସ. ବ (ବୈଦ୍ୟକ) —୧ । ପଲାଶଦୂର୍ଷ—1. A tree;
Lakshā taru Butea Frondosa. ୨ । ସତ୍ୟାମା—
(ଲ୍ୟାଙ୍କାମି—ଅନ୍ଯରୂପ) 2. A sort of tree; Cocum
Butter tree. ୩ । କୋଶାମ୍ବ; କୁଷମର୍ତ୍ତବ—3.
Schleicheria Trijuga (tree).

ଲ୍ୟାଙ୍କା ତେଲ—ସ. ବ (ମ. ପ. ଲୋ)—ଦେବିଦ୍ୱକ ପ୍ରକିଯାରେ ସାଧାରଣ
Lakshā taila ତେଲ ସମେ ଲ୍ୟାଙ୍କ, ହଳା ଓ ମଞ୍ଜୁମା ମିଶାଇ
ଉଥର କରସାଇ ତେଲ—A medicinal oil of
which shell lac is an ingredient. [ଦ,—
ଏହା ଦାତ ଓ ଜରକାଶକ (ହ. ଶ) ।]

ଲ୍ୟାଙ୍କା ତେଲ—ସ. ବ (ମ. ପ. ଲୋ)—ସାଧାରଣ ତେଲରେ ଲ୍ୟାଙ୍କ,
Lakshādi taila ଦୂଧ ବା ଦର୍ଶ, ବକୁଳନଳ, ଅଣ୍ଟିଗନା,
ଦଳା, ଦାରୁତଳଦ, ସଞ୍ଜିମଧ୍ୟ, କଟୁଙ୍ଗ, ରେଣୁକା ଅଛି
ମିଶାଯାଇ ଯାଇ ପ୍ରସୂତ ତେଲ—A medicinal oil.
[ଦ,—ଏହା ବାଣ୍ଡିଜ୍ଞବ, ସାତପଣ୍ଡ ଅଛି ଦୂର କରେ ଓ
ବଳବର୍ତ୍ତକ (ହ. ଶ) ।]

ଲ୍ୟାଙ୍କା ଦ୍ଵିପ—ସ. ବ (ପ. ଲିପିକୁପିତ୍ତ: ବୋଧ ଦ୍ଵୀପ ପୁଣେ ମାଳଦ୍ଵୀପପୁଣ୍ଡ ଓ
Lakshā dwīpa ଏ ଦ୍ଵିପପୁଣ୍ଡ ଶେଣିବକ ଭାବେ ଥିବାରୁ ବନ୍ଦ
ଦ୍ୱାଦ୍ସକ ଷୁଦ୍ଧ, ଦ୍ଵିପରୁ ଏ ନାମ ହୋଇଅଛି, କମ୍ବ ଏହା ପବାଳ
ଦ୍ୱାଦ୍ସ ଥିବାର ଲ୍ୟାଙ୍କ ପର ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଦେଖି ବଣିମାନେ
ଏହି ନାମ ଦେଇବନ୍ତି—କର୍ଣ୍ଣକାଶ) —ଲ୍ୟାଙ୍କା ମହାବାଗରର
ଆରବସାଗରର ଦ୍ୱାଦ୍ସକ—The Laccadive Islands
in the Arabian Sea of the Indian
Ocean. [ଦ,—ଏହା ମାଲକାର ଉପକଳର କାଲିକଟର
ପୁଣ୍ଡରେ ୧୦ ଟଙ୍କା ଉତ୍ତର ଅଣ୍ଟିଗନ୍ତ ଓ ୨୦ ଟଙ୍କା ପୁଣ୍ଡ
ଦ୍ୱାଦ୍ସକ ଥିବାରେ ଅବସ୍ଥାର । ଏହା ୧୪୩ ଦ୍ୱାଦ୍ସରେ ଗଠିତ ।]

ଲକ୍ଷା ପ୍ରସାଦ—ସ. ହ—ପାତ୍ରିକା ଲୋଧ୍ର (ଦେଖ)

Lakshā prassāda Paṭṭikā lodhra. (See)

(ଲକ୍ଷା ପ୍ରସାଦକ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲକ୍ଷା ରଞ୍ଜିତ—ସ. ବଣ ("ସ୍ଵା ଚର")—ଆଜା ରଙ୍ଗବାବ ରଙ୍ଗ ବର
Lakshā rañjita ଯାରଥୁବା—Lac-dyed.

ଲକ୍ଷା ରସ—ସ. ବ—ଆଜା—Red dye obtained from
Lakshā rasa shell-lac.

ଲକ୍ଷା ରଙ୍ଗ—ସ. ବ—ଆଜାରୁ ବାହାରବା ରଙ୍ଗ—

Lakshā rāga Red dye from lac.

ଲକ୍ଷିକ—ସ. ବଣ—୧। (ଲକ୍ଷ + ରଙ୍ଗ) —ଲକ୍ଷ ସଖା ପରମିତ—

Lakshika 1. Numbering 100 thousand.

, 1। (ଲକ୍ଷା+ରଙ୍ଗ) ଲକ୍ଷ ସମ୍ମନ୍ୟ—

2. Relating to shell lac.

ଲକ୍ଷ—ଦେ. ବ (ସ. ଲକ୍ଷ) —୧। ଲକ୍ଷ ସଂଖ୍ୟ—1. A lakh; one Lakh hundred thousand. , 1 ରୁତା—2. Comparison. ସ. ବଣ—୧। ଲକ୍ଷ ସଂଖ୍ୟ—1. Numbering one hundred thousand. , 1 ଅନ୍ୟ—
2. Innumerable.

ଲକ୍ଷ ଦେବା—ଦେ. କି—୧। ଲକ୍ଷ ମାରବା (ଦେଖ)—1. Lakha Lakh debā māribā. (See), 1 କୌଣସି ବସ୍ତୁରୁ ଅନ୍ୟ ତୁଳନାକରଣ ବସୁ ସଙ୍ଗେ ଭୁଲନା ଦେବା—2. To compare one thing with another.

ଲକ୍ଷପତି—ଦେ. ବ—(ସ. ଲକ୍ଷପତି)—୧। ଲକ୍ଷପତି; ଶୁଭ ଧନ ବ୍ୟକ୍ତି
Lakh-pati 1. Very rich man. , 1 ଲକ୍ଷ ପରମିତ
ନଗଦ ମୁଦ୍ରା ରଖିଥୁବା ବ୍ୟକ୍ତି—2. A millionaire.
[ବ—ବନ୍ଧୁଧନ ରଖିଥୁବା ବ୍ୟକ୍ତି ରୁ ଲକ୍ଷପତି, କୋଟିପତି
ବା ଶୋଭପତି ବୋଲିପାଏ ।]

ଲକ୍ଷପୋଷ (ଶା,ଶି)—ଦେ. ବଣ (ସୁ. ଓ ଶି) (ସ. ଲକ୍ଷ+ପୋଷ) —
Lakh-posha(shā,shi) ଯେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ବା ଅନ୍ୟବ୍ୟକ୍ତି କରୁଥିଲୁ
ଲକ୍ଷପୋଷ ଅଳ ସମ୍ମାନ କରେ—A person who is instrumental in maintaining lakhs and
lakhs of people.

ଲକ୍ଷବତି—ସ. ବ (ସ. ଲକ୍ଷ ଓ ବର୍ତ୍ତ) —ଠି ଅନ୍ୟ ମୁଦ୍ରାକାର
Lakh-bati ବନ୍ଧୁଦୂତ ଲମ୍ବା ଜରୁଣ୍ଣୁ, ଜରୁବାଠ—

ଲାଖବାତୀ ଲାଖବାତୀ Sticks of shell lac,

ଲକ୍ଷଲକ୍ଷ—ଦେ. ବ ଓ ବଣ—ଲକ୍ଷଲକ୍ଷ ସଂଖ୍ୟକ; ଅନ୍ୟ; ଅସୁମାର—
Lakh-lakh Innumerable; myriads

ଲାଖଲାଖ ଲାଖଲାଖ

ଲକ୍ଷ—ଦେ. ବ (ସ. ଲକ୍ଷ) —୧। ଲକ୍ଷ; ତତ୍ତ୍ଵ—1. Shell lac;
Lakha sealing wax. , 1 (ସ. ଲକ୍ଷ) ଲକ୍ଷ; ପରବ୍ୟ—
2. Aim; target. [କି—ଦିନର ସେ ପଥର ଖଣ୍ଡେ
ଅଳ ଲକ୍ଷ କର ଲକ୍ଷ । ବୃଷ୍ଟିକ ମହାବରତ] ତା ଭୁଲନା; ଭୁଲନା—
ତତ୍ତ୍ଵ ନିର୍ଧାରା 3. Comparisor. ତ । ପ୍ରଦେବଦିଲ୍ଲାପକ ତତ୍ତ୍ଵ—
ଲାଖ ଲାଖ 4. Distinguishing mark. ଶ (ସ.ଲକ୍ଷ) ଶବ୍ଦେ
ତତ୍ତ୍ଵର ବା ଦଶ ଅୟୁତ ସଂଖ୍ୟ—5. One hundred

thousand. ୨ । ଲକ୍ଷ ସ୍ତରରେ ଅୟୁତ ଅୟୁତର ଅଧିକ—

6. Hit of a weapon at the target. [କି—

ବାଜବ ବ ଲାଗ, ବିଶ୍ଵିଷ୍ଟ ଦେବ ଗୁରୁତ୍ବିଲୀମୁଁ । ରଙ୍ଗ.

ଲାଖେକ ଅଳକ ଦେବଦ୍ୱାପରିବଳାସ ।] ବଣ—୧ । (ସ. ଲକ୍ଷବତି)

ତୁଳନୀୟ ଲାଗ୍ଜ ଲାଖବକ୍ (ଦେଖ)—1. Lāek. (See) , 1 (ସ.

ଲକ୍ଷ୍ୟ) ଭୁଲନୀୟ—2. Comparable. ତ । ଭୁଲନାରେ

ସମାନ—3. Equal in comparison.

ଲକ୍ଷ କରିବା—ଦେ. କି—କୌଣସି ଲକ୍ଷ ପ୍ରତି ପର ଅବ ନିଷେଖ

Lakha karibā ଦେବା—To aim (an arrow or

ଲକ୍ଷ କରା gun) at a target. [କି—ସ୍ଵର୍ଗୀ ରଜାକ ଗଣ୍ଡିକ

ଲକ୍ଷବାନ୍ଧନ କର ଲକ୍ଷ, ବିକିଳେ କଜାଇବ ଛଢିମ ବିଶ୍ଵିଷ୍ଟ ।

ବୃଷ୍ଟିକ ମହାବରତ. କଣ୍ଠ ।]

ଲକ୍ଷ ବାଜବା—ଦେ. ବ—ଲକ୍ଷବେଦ; ଲକ୍ଷ ସ୍ତରରେ ଅୟୁତ ଅୟୁତର

Lakha bājibā ଖେଟ ପଢ଼ିଥବା—Striking at a

ଲକ୍ଷଭେଦ target. [କି—ବାଜବ ବ ଲାଗ, ବିଶ୍ଵିଷ୍ଟ ଦେବ ଗୁରୁ

ଲକ୍ଷବାର ହୋନା ଶିଳୀମୁଁ । ରଙ୍ଗ. ଦେବଦ୍ୱାପରିବଳାସ ।]

ଲକ୍ଷବିନା—ଦେ. ବ (ସ. ଲକ୍ଷବେଦ) —୧ । ଲକ୍ଷ ବେଦନ—

Lakhabindha 1. Shooting at a target. [କି—

ଲକ୍ଷବିଧା ଦ୍ରୋପତି ସ୍ଵପ୍ନର ବାଲରେ ତାବ ପିତାଙ୍କ ବିକିଳ୍ପ

ଲକ୍ଷବେଦନ ଲକ୍ଷବାର ସମର୍ଥ ଦେବା ପାରପୁରୁଷ ଭିକ୍ଷୁ

କରାନ୍ତି ଦିବାକ ଦରିବେ ବୋଲି ପଣ କରପାଇଥିଲା ଉପରେ

ପେହ ଲାଗ ବିଜବାରେ ପେହି ବର ସମର୍ଥ ହେଲେ ସେ

ଭିକ୍ଷୁ କରାନ୍ତି ଲାଗ କରେ ।] , 1 ଲାଖବିନା ସର୍ବ

(ଦେଖ)—2. Lakhabindha sabha. (See)

ପ୍ରାଦେ. (ପାଇସୁର) ବ—ମହାନବମୀ ଦିନ ବରଲାକର

ଲାଖବିନା ପଢ଼ିଥରେ ଲକ୍ଷବେଦ ଦେବା—Hitting at

the mark in Birajā's target field (at Jajpur) on the 9th day of the bright

fortnight of Āświna.

ଲାଖବିନା ଦେ. ବଣ—ପେହିଠାରେ ଲାଖବିନା କ୍ଷେତ୍ର—

ଲାଖବିନା (place) Where target shooting takes

[ପାଇସୁର—ଲାଖବିନା ପଢ଼ିଥ ।] place.

ଲକ୍ଷ ବିନ (କେ)ଦବା—ଦେ. କି (ଲାଗ ବିଜବାର ପ୍ରୟେକତରୁପ) —

Lakha bindha(ndhe)ibā ଅନ୍ୟ ବନ୍ଦୁହୀର ଲକ୍ଷବେଦ

ଲକ୍ଷବିଧାନ ବରିବା—To cause another to hit at a

target.

ଲକ୍ଷବିନା ପଢ଼ିଥ—ପ୍ରାଦେ (ପାଇସୁର) ବ—ବରକାଳିଠାରେ ମହାନବମୀ

Lakhabindha pardiā ଦିନ ସେହି ପଢ଼ିଥରେ ଲାଖ

କାଗାରେ—A field near Birajā's temple at

Jajpur where a target is aimed at on

the ninth day of the bright fortnight of Āświna. ଦେ. ବ—ପେହି ପଢ଼ିଥରେ ବରିବା

ଲକ୍ଷବିଧାନମେଦାନ ସମ୍ପର୍ବେ ସବା ଏ ସହିୟମାନେ ଲକ୍ଷବେଦ

ଲାଖବିନ୍ଦୀ ମୟଦାନ କରନ୍ତି—A field where Rajas and Kshatriyas shoot at targets during the Dasaharā festival.

ଲାଖବିନ୍ଦୀ ସଭା——ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ସୃମ୍ଭର ସଭାରେ କଳ୍ପାଗ୍ରାଥୀ ପ୍ରତି—
Lâkhabindha sabha ଦୁଇମାନଙ୍କ ସମ୍ମାନରେ ନିର୍ବିଶ୍ଵାସ ଲକ୍ଷ୍ମୀଭେଦକୁପ ପଣ ପ୍ରାପ୍ତିତ ହୋଇଥାଏ—An assembly where the suitors for the hands of a damsel are required to pass the test of hitting at a fixed target.

ଲାଖ ବିନ୍ଦିବା——ଦେ. ବି (ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ବିଧ ଧାରୁ) —ଲକ୍ଷ୍ମ ବା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଲାଖ bindhiବା ବାଣ ବା ପୁଣ୍ୟବିନ୍ଦି ଦେବ କରିବା—
ଲକ୍ଷ୍ମୀଭେଦକୁପ ପଣ ପ୍ରାପ୍ତିତ ହୋଇଥାଏ—An assembly where the suitors for the hands of a damsel are required to pass the test of hitting at a fixed target.

ଲାଖ ମାରିବା——ଦେ. ବି (ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀ) —୧। ନାଶ ବା ଜହୁଦ୍ଵାରା Lâkha mâtribhâସ୍ତୁବା—1. To seal with sealing ଗାଲାମୋହର କରା wax. ୨। (ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀ) କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ଉପରେ ଲାହୁସେମୁଦନା, ଲାହୁଟଦେନା ପ୍ରରେଦକ୍ଷୟତ ତିର ଲାଗିବା—
ଚିଠ୍ଠୀ ଦେଖ୍ୟା ୨. To put a distinguishing mark on ନିଶାନା ଲଗାନା ଏକେକିଏକ ବିନ୍ଦୁ—ଏକ ପଦାର୍ଥ ପ୍ରାପନ କରିବା—
କ୍ଷମାପନ କରା ଲହୁ ମାରନା ୩. To set up or fix a target.

ଲାଖ ମୁଦ(ଦା)——ଦେ. ବ (ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ମୁଦ୍ରା) —୧। ଜହୁମୁଦ; ଲାଖ Lâkha muda(dâ) ଦ୍ଵାରା କୌଣସି ବସ୍ତୁରୁ (ସଥା—
ଗାଲାମୋହରକରା ତିର ଅଧିକ) କନ କରିବା—1. Sealing ଲାହୁଟେ ମୁଦନା with shell lac. ୨। ଲାଗ ମୋହର; ଗାଲ ଗାଲାମୋହର କରା ମୋହର—2. Sealing of a cover. ବିଶ—
ପାହା ଜହୁମୁଦ ଦ୍ୱାରା ବନ୍ଦ କରି ପାଇଥାଏ—
ଲାହୁଟେ ମୁଦନା Sealed with the sealing wax.

ଲାଖ ମେହ(ହୋ)ର——ଦେ. ବ (ସ. ଲାକ୍ଷ୍ମୀ+ପା. ମୋହର) —
Lâkha moha(ho)ra କନ କରି ପାଇଥାବା ତିର ଉପରେ ଗାଲାମୋହର ଲଗା ଯାଇଥାବା ଲାଖ ଉପରେ ବସାଯିବା ନାମାନ୍ତିତ ସୀଳମାହର ମୁଦ୍ରା; ଗାଲ ମୋହର—Wax or seal on the cover of a closed letter.

ଲାଖ(ଖି)ରଙ୍ଜ(ଜି) ——କୈବି. ବ (ପା. ଲା=ନାହିଁ+ଖିରଙ୍ଜ—କର Lâkha(khi)râj(jî) ଅର୍ଥାତ ରଙ୍ଜସ; କର ରହିଛି) —ନିଷରତମି;
ଲାଖରଙ୍ଜ ସେଉଁ ଜମିପାଇଁ ସଜସ ମାପ କରି ପାଇଥାଏ—

ଲାଖରଙ୍ଜ Revenue-free tenure. [କ୍ର—ହନ୍ତୁ, ମସିମାନ ଓ ମରଦଷ୍ଟୀ ସଜାମାନେ ଦେବସେବାପାଇଁ, କ୍ରାତ୍ରିମାନକ ଉରଣସେବଣ ପାଇଁ, ରହୁ ପରିବାରକ ଉରଣସେବଣ ପାଇଁ, ପୀରମାନଙ୍କ ସେବା ପାଇଁ ଓ ଦରହୁ ଅଧିକ ଖରବତ କରିବା ପାଇଁ ସେଉଁ ଜମିମାନ ଉରିବାଳ ସକାରେ ବ୍ୟକ୍ତ ବିଶେଷକୁ ଦାନ କରିଥିଲେ ଓ ତିରକାଳ ପାଇଁ

ଉଚ୍ଚ ତୁମିମାନ ରଜସ ଦାସ୍ତୁ ମୁନ୍ତ କର ସନନ ଦେଇ-
ଥିଲେ, ତାକୁ ଲାଖବିନ୍ଦୀ ବୋଲାଯାଏ । ରବ ରବ ଉବେଶ୍ମା
ଅନୁସାରେ ସେ ସବର ରନ ରନ ନାମକରଣ ହୋଇଥିଲା,
ସଥା—ଦେବୋଡ଼ର ଲାଖବିନ୍ଦୀ, ବୃତ୍ତୋଡ଼ର ଲାଖବିନ୍ଦୀ,
ସ୍ବାନଦ୍ୟାତି ବା ମଦଦ୍ୟାତି ଲାଖବିନ୍ଦୀ, ପିଶୋଡ଼ର ଲାଖବିନ୍ଦୀ,
ଜୟଶତ୍ର ଲାଖବିନ୍ଦୀ । ପେର୍ବ ଲାଖବିନ୍ଦୀ ଜମିମାନ ପୁଣ୍ୟ
ଜୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବକ ଭୋଗ ପାଇଁ ଗଞ୍ଜା ହୋଇଥିଲା
ସେମାନ ଅମୃତମଣେହୁ ଲାଖବିନ୍ଦୀ । ସେଉଁ ଜମିମାନଙ୍କୁ
ପୁଣ୍ୟ ସ୍ଥାନିକ ସତାମାନେ କାନ୍ୟକୁଳାବତ କ୍ରାତ୍ରିମ
ଉପନିବେଶୀମାନଙ୍କୁ ଓ ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ନାମମାନ୍ୟ (ଟକା)
ଜମାରେ ଦାନ କରିଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ଯଥାକ୍ଷେତ୍ରେ
ବୃତ୍ତୋଡ଼ର ଟକି ଲାଖବିନ୍ଦୀ ଓ ଦେବୋଡ଼ର ଟକି ଲାଖବିନ୍ଦୀ
ବୋଲାଯାଏ । ସେଉଁ ଦାନପଦ ହାବ ଉଚ୍ଚ ଲାଖବିନ୍ଦୀ
ଜମିମାନ ସ୍ଥାନ ହୋଇଥିଲା ବା ଦାତାଙ୍କ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସତା
ବା ଦେଖାଇମାନକହାବୁ ଅନୁମୋଦିତ ହୋଇଥିଲା, ସେହି
ନିରଣ୍ୟ ପଦମାନଙ୍କୁ ଲାଖବିନ୍ଦୀ ସନନ ବୋଲାଯାଇଥିଲା ।

ଇଂରାଜିମାନେ ଉତ୍ତିଶ୍ବାର ଥିବି ସମସ୍ତ ଲାଖବିନ୍ଦୀହାବୁ
ସନନମାନ କଲିବ କର ସେମାନ ସରକାର ରେକର୍ଡ୍ସିଆ
କହିରେ ରେକର୍ଡ କେଲେ ଓ ଉତ୍ତିଶ୍ବାର ବଜ୍ରମୁଖ କନୋକସ୍ତ
ସମୟରେ ଦେଖାଇଲା ଯେ, ଅନେକବୁଦ୍ଧି ଲୋକ
ଅନେକ ଜମିକୁ 'ଲାଖବିନ୍ଦୀ'ରୁପେ ଭୋଗ କରୁଥିଲା । ଏହା
ଦେଖି ରବ ରବ ମହିଳାର ଲାଖବିନ୍ଦୀ ଜମିମାନଙ୍କ ସମୟକେ
ସରକାର ବାହାଦୁର କଣ ହୋଇ କରିବୁ କିଷରବୁପେ
ଭୋଗ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତିବାରୀ କର ବୁଦ୍ଧି ଏ
ମକଦମା ଦାଏର କଲେ । ପ୍ରତିବାଦମାନଙ୍କ ଦାଖଲ ସନନର
ପ୍ରତିବାଦ ମହିଳା ବା ଅଞ୍ଚଳ ବାସନନରୁ ସମସ୍ତ ଜମି
ପାଇଁ ଦାଏର ହେବା ମକଦମାକୁ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏ କିମିକ
ସଂଖ୍ୟା (ଜେନରଲ୍ ନମ୍ବର General number)
ହାବ ତିରିତ କରିଲା ଏବଂ ଉଚ୍ଚ ଏକ 'ଜମରି'ରୁକ୍ତି
ଜମିର ଅଂଶମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ସଂଖ୍ୟା
(ଶେଷିଲ୍ ନମ୍ବର—Special number) ହାବ ତିରିତ
କରି ଗଲା । ଏହି ମକଦମମାନଙ୍କର ନଥୁର ନାମ 'ଲାଖବିନ୍ଦୀ
ରୁକ୍ତିକାବୁ' ।

ପୂର୍ବୋଡ଼ରୁପେ ଦେଖିର ନିଷର ଜମିମାନ ସଂଖ୍ୟାହାବୁ
ତିରିତ ହୋଇ ମକଦମା ଦାଏର (start) କର ଗଲାରୁ
ଦିନ୍ତୁ ଜମିମାନଙ୍କୁ ନିଷରରୁପେ ଭୋଗ କରିବାକୁ ଦାବି
କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ସେମାନେ ପେର୍ବ ସନନ ବା
ରଜମାନୀ ନିଦଶ୍ଵର କଲିରେ ଏ ଜମିକୁ 'ଲାଖବିନ୍ଦୀ' ବୋଲି
ଦାବି କରୁଥିଲା ତାହା କଲିବ କରିଲା । ତଦନୁସାରେ
ପକ୍ଷମାନେ ଉତ୍ତିଶ୍ବାର ସାବକୁ ରଜା ବା ମସିମାନ ରଜା
ବା ମରଦଷ୍ଟୀ ରଜାକୁ ଅନୁରାଗ ସନନମାନ ଦାଖଲ କଲେ
ଓ ଦଖଲ ସମୟକେ ପ୍ରମାଣ କୁ ଉପସ୍ଥିତ କଲେ । ରଜମାନ
କଲେବସ୍ତୁକାବୁ ଦାବି ଉଚ୍ଚ ସନନ ଓ ପ୍ରମାଣମାନ

জমিয় পদ্ধতি কর ও সন্তুষ্ট পরিমাণ
(ক্ষেত্রফল) পঞ্জে দখল কেরুথুবা জমিয় সেবণক
(এরিঅ)কু মিলাই দেশিবা পরে, যেই পেছ
সন্তুষ্টানক কৃত্তি বা পদ্ধতেক জমিয় সন্তুষ্ট
পেছ জমিয়ানকু ‘বাহিয়াপ্র’ বা নামঙ্কু করে ও
কৃত্তি উপরে কর ধার্য্য করে। যেই জমিয়ানক সন্তুষ্ট
লিখিত জমি অপেক্ষা বেশী থুবাৰ দেশাগৱে পেছ
অধিকা জমিয়ানকু ‘চৰপট’ বা ‘চৰমীন’ কৰে, অৰ্থাৎ
তাৰু লঁঁঁঁঁঁ কৰি জমিয় দুষ্পাবু কাহুদেৱ কৃত্তি উপরে
কর ধার্য্য করে। যেই জমিয়ান সন্তুষ্ট অনুস্থারে
তিক্ থুবা দেশাগৱে ও পেছ জমিয়ানকু সম্বন্ধে
সন্তুষ্টানক নিঃসন্দেহভূপে প্রমাণিত হৈল তাৰু
‘বাহেল’ বা পকবৰ্ত কৰে। প্রত্যেক জমিৰ
মকদমাৰে যেই ‘ব’ বা অদেশ দেৱে তাৰু ‘বাহেল
পঁঁঁঁঁ পঁঁঁঁঁ’ দোলুগৱ। মকদমাৰ জমিৰ
অনুস্থারে চিকি লঁঁঁঁ কৰি জমিয় জমিয়ানক পেছ পেছ
‘জেকেবু’ ও ‘শেশাল’ নমীৰমানক হাৰ তিক্তি
হৈল। বকোৰস্ত কৰ্মৰূপ সমস্ত জমি স্বীকৃত
গ্রোড়িতজি বা মকদমা দাবৰ কৰ পঁঁঁঁঁ কৰিথুবা
সমস্ত ‘বাহেল’, ‘চৰপট’ ও ‘বাহিয়াপ্র’ জমিয়ানকুৰ
গোচৰ লেখাৰ্থ তাৰিবা (পেটমেন্ট, Statement)
প্ৰযুক্ত কৰ তাৰু উপৰস্ত দাবী (আৰু কমিষ্টিৰ,
Special Commissioner)ক তিক্তিৰ প্ৰেৰণ
কৰে ও আৰু কমিষ্টিৰ কৰ্মৰূপ স্বীকৃত কৰিয়া
লঁঁঁঁ কৰি জমিয় বাহেল, বাহিয়াপ্র ও চৰপটৰ হৈল,
লঁঁঁঁ কৰি বাহেল জমিৰ শৰণা পৰিকাল সকাপে
মাধ্ হৈল; এব বায়ুপ্রি মে দৃঢ়ৰে কমশো
দেশকালখাপুৰা বিবেচনারে দৃঢ়ৰে কমশো
হোৱ পাইক বোলি তুৰ কৰিগৱ ও প্ৰমানকু ভুক্ত
হৈবকাৰ ও পঁঁঁঁ কৰিথুবা কৰিয়া প্ৰমাণিত
কৰিয়া তুৰ কৰিয়া পৰিকাল অঠে। ভুক্ত
মকদমাৰ চৰে, কৰিয়া ও প্ৰমাণিত স্বীকৃতে ১৮১৯
সালৰ ২ কানুন, ১৮১৫ সালৰ ৫ কানুন,
১৮১৮ সালৰ ৩ কানুনমাক প্ৰকাল অঠে। ভুক্ত
লঁঁঁ কৰি বাহেল ও লঁঁঁ কৰি বাহিয়াপ্র পঁঁঁঁ কৰি
জমিয়ানকুৰে তুৰ কৰিয়া পৰিকাল অঠেক পাইসী কৰ
বিধকুত হোৱাথৰ। যেই জমিয়ানকু বাজা বা
বাদস্থাহামানে কৌণ্ডি বিধকুত কৰিয়া কৰ পৰ্যন্ত
কিঞ্চিৎকুৰুপে দান কৰিথুবে পেছবুৰ জাগিৰ ও পাহা
পুৰুষানুসন্ধি তুৰস্তামী কৰিগৱুপে দান কৰিথুবে
বৈ পুৰুষ বাদস্থাহা লঁঁঁ কৰি বোলিয়া পাই। যেই
লঁঁঁ কৰি জমিয় ১৪ তাৰিখ অক্টোবৰ ১৮০০ সাল
(বংশকৰ তুৰ দুৰ্গু কৰিবাৰ সন) পুৰুষ দীঘীৰ

ମୋଗଲ ସମ୍ରାଟ ବା କଙ୍ଗ, ବିହାର, ଓଡ଼ିଶାର ମୁସଲମାନ୍
ସୁହାଦାର ଓ ବେଶର ମରହଟ୍ଟା ରାଜା ବା ସୁଦାଦାରମାନେ
ନିଷ୍ଠରତୁପେ ଦାନ କରିଥିଲେ ତମା ଯେଉଁ ଦାନମାନଙ୍କୁ
ମଞ୍ଚୁର କରିଥିଲେ ସେହିମାନଙ୍କୁ ରେଶାଜଗର୍ହମେଘ ସ୍ଥିକାର
ବା ବାହେଲୁ କଲେ (୧୭୯୩ ସାଲର ୩୭ କାନୁନ୍ ୧୯୦୫ ସାଲର ୧୭
କାନୁନ୍ ଦେଖ) । ବାଦସାହୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଛଢା ଯେଉଁ
ଜମିମାନଙ୍କୁ ଦଶରତୀଶ୍ଵରମାନେ ବନ୍ଦକାଳରୁ ସୁରୂଧାନ୍ତରମେ
କିମ୍ବିରେଥେ ଅବିଜ୍ଞାନରୁପେ ୧୭୬୦ ସାଲ ପୂର୍ବରୁ ଦଶଲ
କରିବାର ପ୍ରମାଣ ମିଳିଲା, ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ମନେ ଦଶଲ-
କାଶମାନେ ବାଦସାହୀ ସନନ୍ଦମାନ ଦର୍ଶାଇ ନ ପାରିଲେ
ମଧ୍ୟ ସେମାନ ତତ୍କାଳୀନ ସଜସକର୍ମଶିଳମାନଙ୍କ ହୃଦୟରେ
ନିଷ୍ଠର ରୂପେ ଗଣ୍ୟ କରିଗଲା । ସେ ଜମିମାନ
'ହୃଦୟ ଲକ୍ଷ୍ମୀ' ବୋଲି ବାହେଲ କରିଗଲା ।
ଦେବତାମାନଙ୍କ ସେବା ପାର୍ବତୀ ଶାନ୍ତିବା ଜମିମାନଙ୍କ
ସମ୍ମନେ (୧୭୯୩ ସାଲର ୧୫ କାନୁନ୍), ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ
ସେବାପାର୍ବତୀ ଶାନ୍ତିବା ଅମୃତମଣେହି ଜମିସମ୍ମନେ
(୧୮୦୫ ସାଲର ୧୬ କାନୁନ୍) ମଧ୍ୟ ରଂଗକ ସରକାର
ଅଇନ୍ ପ୍ରବୃତ୍ତ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ନିଷ୍ଠର ବା
ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଜମିମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଓ ରାଜସବ୍ୟା ବା
ମାଲ୍ଗୁଡ଼ାର ଜମିମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ କଲେକ୍ଟରଙ୍କ ସିରସ୍ତାରେ
ଦୂରଗୋଟି ସତର ରେଜିସ୍ଟର (Register) ଅଛି ।
ଲକ୍ଷ୍ମୀର ବାହେଲ ଜମିମାନ ଯେଉଁ ରେଜିସ୍ଟରରେ
ଲେଖା ରହେ ତାରୁ ସି. ରେଜିସ୍ଟର (C. Register)
ବୋଲିଯାଏ ।

ଦିଶାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜନିଦାର ସବୁର ତାଲିକା ଏ. ରେଜିସ୍ଟ୍ରେସନ୍ (A. Register), ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଗଳ୍ଷାର ଜନିଦାରର ତାଲିକା ବି ରେଜିସ୍ଟ୍ରେସନ୍ (B. Register), ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଗଳ୍ଷାର ଜନିଦାର ତାଲିକା (ହି. ରେଜିସ୍ଟ୍ରେସନ୍) C. Register ଓ ପୂର୍ବ ମାଲିକ ପରିବ ରେ ନୃତ୍ତନ ମାଲିକ ମାନ୍ୟ ନାମ ଦାଖଲାରଙ୍କର ସଂଘାତକ ତାଲିକା— ଡ. ରେଜିସ୍ଟ୍ରେସନ୍ (D. Register.) ନାମରେ କଲେଚୁରକ ମହାପ୍ଲଜ୍‌ଜାନାରେ ରଖା ଯାଇଥିଛି । ସଜ୍ଜଦାୟୀ ମାହାଲ ବା ଜନିଦାରମାନ 'ତତ୍ତ୍ଵ' ବା ସରକାରଙ୍କର ରଜସ୍ତାଦାୟୀ ତମିର ତାଲିକାରେ ଥିବା ହିଁକ ନମ୍ବରଦାସୀ ତତ୍ତ୍ଵ ହୁଏ ।

ଲାଗେବଳ କମିଶାନ ଜନରଲ୍ ନମ୍ବର ୫ ରୁଷିଶିଲ୍
ମେରୁଦ୍ଧାରୀ ତତ୍ତ୍ଵ ହୁଏ । ଇଂରାଜିରକାର ଲାଗେବଳ
କର୍ମ ଉପରେ ସଜ୍ଜ ଚରକାଳ ସକାଣେ ସାଇ ପାଇବେ
ନାହିଁ କୋରି ଅଇନ୍ କରିଅଛନ୍ତି; ତିନ୍ତୁ ଲାଗେବଳ
ଉପରେ ପଥକର (Road cess) ଆଦି କର ବସଣି
ହୋଇଥାଏ । ॥

ଲକ୍ଷରାଜ ଚଉପେତ୍ର—ବୈଦେ. ବ(ପା) (ବିଭିନ୍ନ) —ସାବକ ସନନ୍ଦ
Lakharāj tauphir ଅପେକ୍ଷା ଅତିରିକ୍ତ ଦେଖାଯିବା ଲକ୍ଷରାଜ
ଜମି, ସାହା କରିଥାଏଁ ଗୋଟିଏ ବୋଲି ଉଠିବା
ସରକାର ପୁଣି କରିଥିଲୁଛି—Lands found
in excess of the areas granted by
the original revenue—free grant
and assessed to revenue or resum-
ed by the British Government.

ଲକ୍ଷରାଜ ଦାର—ବୈଦେ. ବ.—(ପା. ଲକ୍ଷିରାଜଦାର)—ନିଷ୍ଠର
Lakharāj-dār ଜମୀର ଅଧିକାରୀ—Holder of rent-
ଶାଖେରାଜଦାର ଲାଖିରାଜଦାର free tenure.
ଲକ୍ଷରାଜ ବାଜ୍ୟା(ଜା)ପ୍ତି—ବୈଦେ. ବ—(ପା. ଲକ୍ଷିରାଜ ବାଜ୍ୟାପ୍ତି) —
Lakharāj bājyā(jā)pti ପେରୁ ଲକ୍ଷରାଜ ଜମୀକୁ ଉଠିବା
ଶାଖେରାଜ ବାଜ୍ୟାପ୍ତି ଗର୍ଭିମେଣ୍ଟ ମଞ୍ଚୁର ନ କର ତହିଁ ଭପରେ
ଲାଖିରାଜ ବାଜ୍ୟାପ୍ତି କର ଧାରୀ କର ଅଛି—Resumed
[ଲକ୍ଷରାଜ(ଜା) ବାଜ୍ୟାପ୍ତି—ପ୍ରାମ୍ୟରୂପ] revenue-free
tenure.

ଲକ୍ଷରାଜ ବାହି(ହେ)ଲ୍(ଲି)—ବୈଦେ. ବ.—(ପା. ଲକ୍ଷିରାଜ ବହାଲ) —
Lakharāj bāhi(he)l(lī) ପେରୁ ଲକ୍ଷରାଜ ସମ୍ମର୍ଦ୍ଦ
ଶାଖେରାଜ ବାହେଲ ଉଠିବା ଗର୍ଭିମେଣ୍ଟ ଅନମୋଦନ କରିଥିଲୁଛି
ଲାଖିରାଜ ବହାଲ Confirmed revenue-free tenures.

(ଲକ୍ଷରାଜ ତଳେ କୋଟ ଦେଖି ।)

ଲକ୍ଷରାଜ ମଉଜା—ବୈଦେ. ବ.—(ପା. ଲକ୍ଷିରାଜ + ମୌଜା) —ପେରୁ
Lakharāj maujā ମଉଜାର ବା ଗ୍ରାମର ସମସ୍ତ ଜମୀ ନିଷ୍ଠର
ଶାଖେରାଜୀ ମୌଜା ଅଟେ—A revenue free village.
ଲାଖିରାଜୀ ମୌଜା [ଦ୍ୱାରା]—ପୁଣ୍ୟ ଜିଜ୍ଞାର ଶହାର ପ୍ରଗଣାର
କେତେବେ ଶାସନ ଲକ୍ଷରାଜ ମଉଜା ଅଟେ ।]

ଲକ୍ଷରାଜ ମାହାଲ—ବୈଦେ. ବ.—(ପା. ଲକ୍ଷିରାଜ ମାହାଲ) —
Lakharāj māhāl ପେରୁ ବହୁଗ୍ରାମ ବିଶିଷ୍ଟ ଜମୀମାଳ ନିଷ୍ଠର
ଶାଖେରାଜ ମାହାଲ ଅଟେ—A revenue-free estate.
ଲାଖିରାଜ ମହାଲ [ଦ୍ୱାରା]—କଟକ ଜିଜ୍ଞାର ବିଜ୍ଞାପ ପଢ଼ିବା
ଲକ୍ଷରାଜ ମାହାଲ ଅଟେ ।]

ଲକ୍ଷସାଜ(ପା)—ଦେ. ବ—(ସ. ଲକ୍ଷ + ସାଜ)—ଲକ୍ଷ୍ୟ ଦିନକା—
Lakha sajā(jī) ମୂରରେ ନିପୁଣତା—Skill in hitting
ଅକ୍ଷତେଦ ଲକ୍ଷମେଦକା ସାର୍ଥ୍ୟ at a target.
ଦେ. ବ.—ଲକ୍ଷ୍ୟ ଦେବନରେ ନିପୁଣ—Skilful at

hitting at a target.

ଲକ୍ଷ ସିଲ—ଦେ. ବ—(ସ. ଲକ୍ଷ + ଶିଲ) —ଶିଲ (ଦେଖ) —
Lakha sil Sil (See)

ଲକ୍ଷି—ଦେ. ବ—(ସ. ଲକ୍ଷି) —ଭୁଲନା—
Lakhi ଭୁଲନା ଲାଯକ [Comparison,
ଦିଶ.—୧. କୌଣସି ବସୁ ସଙ୍ଗେ ଭୁଲନାୟ—
ଶାଖେକ 1. Comparable with anything. , ।
ଲାଯକ ସମକ୍ଷ; ସଦୃଶ; ସମାନ—2. Equal; similar.

୩। ପଥୋପସୁନ୍ଦର; ଉପସୁନ୍ଦର—3. Befitting; becoming. (ଗାନ୍ଧା—କବିତାଲ୍ଲଖି ବର ମେଲିଗଲା)
ଲକ୍ଷି ଦେବା—ଦେ. କି(ସ.ଲକ୍ଷ) —ଭୁଲନା ଦେବା; କୌଣସି ବସୁ ସଙ୍ଗେ
Lakhi debā ଭୁଲନା କରିବା—To compare a thing
ଭୁଲନା କରା ଲକ୍ଷଦେନା with another.
ଲକ୍ଷିବା—ଦେ. କି—(ସ. ଲକ୍ଷ ଧାରୁ) —୧. ଭୁଲନା କରିବା—
Lakhibā ଭୁଲନା କରା କରି କରିଲା 1. To to compared.
[ଲକ୍ଷାରବା—ସ୍ଵେଚ୍ଛକରୂପ] , । ଭୁଲନା ଦ୍ୱାରା ସମକ୍ଷ ବା
ଲାଗିଲା ଯୋଗିବା—2. To befit; to be
ଲଗ ଜାନା ବିଷୟ ଜାନା equal or fitting. ୩। (ସ.
ଲକ୍ଷ ଧାରୁ) ଦୂରଭୂଷ ସଂଲଗ୍ନ ଦେବା; ଲାଗିବା—
3. To adhere or stick to; to become
fixed to. [ଭୁଲନା ତବ ଭଲୁ କାନ୍ଦିରେ ଲକ୍ଷି ।
କବିପୂର୍ଯ୍ୟ ସଙ୍ଗୀତ କଲଇଲା ।] ୪। କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ
ସ୍ଥାପିତାବରେ ଅବସ୍ଥାକ କରିବା—4. To stay
permanently at a place. * । ପ୍ରେମହାର
ଆହୁ ଦେବା—5. To become attached to
by virtue of love. [ଭୁଲନା ତାର ପଳି ମଳ ଲକ୍ଷି ଗଲାର ମୁଖାନକେ । ସଧାନାଥି
ପପାର ।] ୬। ଆଶାନ୍ତରୂପ ଫଳପ୍ରଦ ଦେବା—
6. To bear the expected result. [ପଥା-ତାଙ୍କ-
ଠାରେ ମୋ ସାର୍ଥନାଟା ଲକ୍ଷିଲା ନାହିଁ ।] ୭। ଝକବା;
ପ୍ରୟୋଜନ ଦେବା—7. To apply to.

ଲକ୍ଷି ଯିବା—ଦେ. କି—୧. ଦୂରଭୂଷ ଲକ୍ଷିବା—1. To be
Lakhi jibā attached firmly; to stick firmly.
ଶେଗେ ଯାଓୟା ୨। ଉତ୍ସମରୂପେ ପ୍ରଗୋଚଣ ଦେବା; ଉପସୁନ୍ଦର ଦେବା
ଲକ୍ଷିବା ବା ଶାଖାର ଅପଳ ଦେବା—
ଲକ୍ଷିବା ବା ଶାଖାର ଅପଳ ଦେବା—
ଲକ୍ଷି ବହିବା—ଦେ. କି—୧. ଲକ୍ଷିବା ୧ (ଦେଖ)
Lakhi rabiā ଶେଗେ ଥାକା 1. Lakhi jiba 1 (See)
ଲକ୍ଷିବା ବା ଶାଖାର ଅପଳ ଦେବା—
2. To be attached to by ties of affection or love.

ଲକ୍ଷି ହେବା—ଦେ. କି—(ସ. ଲକ୍ଷ) —ଭୁଲନାରେ ସମକ୍ଷ ଦେବା—
Lakhi heba To be equal in comparison.
ଲାଯକ ହେବା ଲାଯକ ହୋନା

ଲକ୍ଷ(ଖୁଣ୍ଡ)—ଦେବା. ବିଶ. ଓ କି—(ସ. ଲକ୍ଷ) —(ହିନ୍ଦୀରୁ ଅନୁକୂଳ,
Lakhu(khund) ହି. ଲକ୍ଷଣ୍ଗେଲ୍ଲଖ୍) —ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ; ଅନ୍ତର୍ମାଣ—
ଶାଖ ଲାଯକ ଲାଯକୀ ଲାଯକ Innumerable; countless;
ଲକ୍ଷଣ୍ଗେଲ୍ଲଖ୍ ଲକ୍ଷ } —ଅନ୍ତର୍ମାଣ multitudinous;
ଲକ୍ଷଣ୍ଗେଲ୍ଲଖ୍ ଲକ୍ଷ } —ଅନ୍ତର୍ମାଣ in myriads.

ଲକ୍ଷ—ଦେ. ବ—(ସ. ଲକ୍ଷ ଧାରୁରୁ ଉତ୍ସମରୂପ ଲକ୍ଷିବାର ଅନୁକୂଳରୂପ) —
Lakṣ (ରାଧାଶ୍ୱାମକ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ଭୁଲୁ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଅବେଶ-ବତଳ-
ବିଶେଷ); ସମସ୍ତେ ପରାମର୍ଶ ଲକ୍ଷ କର ଠାର ହୁଅ—

(A term of drill) Close up ! ପ୍ରାବେ.—
(ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ରଣ—Debt. [ସଥା—ମୋର
ଶବ୍ଦେ ଟଙ୍କା ରଣ ଅଛି]

ଲାଗ୍ ଶାଇବା —ପ୍ରାବେ.—(ସମ୍ବଲପୁର) କି—୧। ରଣ କରବା—
Lāg khaibā 1. To borrow. , । ରଣହୀର କିମ୍ବୁ
କରବା—2. To meet one's expenses
by borrowing. କି—ଲାଗ୍ ଆର୍ତ୍ତ, ଲଗେଇ ନାହିଁ । ରଣ—ବରଂ ରଣ କରିବ ତତ୍ତ୍ଵ ପର ପାଇଁ
ଜନିନ୍ ହେବ କାହିଁ ।

ଲାଗ୍ ଲାଗ୍—ଦେ. କି—ବଣ—ଧୀ ଲଗେ ଲଗେ; ପରେ ପରେ; ସୁରା—
Lāg lāg ପରେ ପରେ ପୁନ୍ୟ—1. Repeatedly; in quick
succession, ଲଗ ଲଗ କର successively. , । ଗୋଟିକ ପରେ
ଗୋଟିଏ—2. One after the other.

ଲାଗ—ଦେ. କି—(ସ. ଲାଗ୍ ଧାରୁ; ଲାଗୁ)—୧। ଲାଗୁ; ମହୁର୍ତ୍ତ ସନ—
Lāga ଲାଗୁ ଲଗନ 2. Moment; instant.
(ସଥା—ଏହିଲାଗେ=ଏହିଲାଗରେ=ଏହି ସନରେ ।)
ଲାଗାଓ; ଲାଗ କି—1. ନେବଳ୍ୟ; ନିକଟବର୍ତ୍ତି—2. Conti-
ଲାଗାବ ଗuity; proximity. • । ସଞ୍ଚର—3.
ଲାଗାଓ ଲାଗ କି—ବିନ୍ଦ—Naar.
ଲାଗାବ ବିନ୍ଦ—ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ—Contiguous; adja-
ଲାଗାବ cent. ପ୍ରାବେ (କଟକସବର) କି—କାମ (ଦେଖ)
—Nāga (See) ଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) କି—
୧। ରଣ—1. Loan. , । ମହାନ୍ତି—2.
ଲାଗାବ Money lending.

ଲାଗଣା—ଦେ. କି (ସ. ଲାଗୁ)—୧। ସର୍ବ୍ୟ ଦେବା—1.
Lāgaṇā Adherence; being attached. , ।
ଲାଗା; ଲାଗ କର୍ମରେ ଉପିବା—2. Being engaged in
ଲାଗାନୀ, ଲାଗାବ a work. , । କିମ୍ବୁ ସଞ୍ଚର—3.
ଲାଗାନ କିମ୍ବୁ ସନ୍ଧାନ—Relationship. • । ଲାଗ କା ସୁଧ୍ୟ—
ଲାଗାନ ଲେବନ୍ଦୁ ଟଙ୍କା ଅଗ୍ରବୁ ଦେବା; ଲାଗ ଉତ୍ତେଷଣରେ
ଧାନ କା ଟଙ୍କାର ଅତାଇବା—4. Advancing
ଧାନ ପରେ ଅମଦାନ ହେବେ ଆଜକ ମହାକଳୁ
ଧେବାଇ ଦାଣ ଭାବ ଅପେକ୍ଷା କିମ୍ବୁ ଦେଖି ପରିମାଣରେ
ଧାନ ଦେବାର କୁ କୁ କର ମହାକଳୀରୁ ପରେ ଅମଦାନ
ଧ୍ୟାନ ଯେଉଁ ଟଙ୍କା ଅଗ୍ରବୁ କିମ୍ବୁ ତାକୁ 'ଲାଗଣ'
'ଦାଦନ' କା 'ବାଢ଼ିଆ' କହନ୍ତି ।

କୌଣସି ମୂଲ୍ୟ ପରେ ପରିଶ୍ରମ କର କା ମୂଳ ଲାଗେ ସେହି
ମୂଳର ବର୍ତ୍ତମାନ ଲେଜୁଥିବା ଟଙ୍କାରେ କିମେ କିମେ ପରିଶ୍ରମ
ଦେଇ ସୁନ୍ଦର କଥା କର ମହାକଳ ବା ମାଲକଳୀରୁ
ଅଗ୍ରବୁ ଯେଉଁ ଟଙ୍କା କିମ୍ବା କାକୁ 'ଲାଗଣ' କା 'ଦାଦନ'
କହନ୍ତି ।

ପଳତଃ କୌଣସି ଲାଗ ଉତ୍ତେଷଣରେ ଟଙ୍କା ବା ଧାନକୁ
'ଲାଗରବା'କୁ 'ଲାଗଣ' ବୋଲିପାଏ ।] ଦେ. କି ତେ
ବିଶ—ଲାଗଣ (ଦେଖ)—Lāgaṇā (See)
ସାବେ (ଗଢ଼କାତ) ବିଶ—ଶୁଦ୍ଧ ଶିବାନ୍ତ (ବରର)
Very skilful as a hunter (said of a
dog).

ଲାଗଣ(ଶି)—ଦେ. କି—(ସ. ଲାଗୁକ)—୧। ବନ୍ଧୁ ତାହାର ନିକଟ
Lāgaṇā(ni) ସମ୍ବନ୍ଧ—1. Relationship. , । ନିକଟ
(ଲାଗଣିକ—ଅତ୍ୟରୂପ) ସଞ୍ଚରୀୟ କିମ୍ବୁ ଲାଗୁକ—2. Near
ଲାଗାଓ relation. ବିଶ—ବନ୍ଧୁତାହାର ସବକୁ; ଲାଗୁକ—
ଲାଗାବ ଲାଗାବ ଲାଗା ଲାଗାଓ ଲାଗାବ Closely related.
ଲାଗାପାତ୍ର—ଦେ. ବିଶ—୧। ନିକଟ—1. Near. , । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ
Lāga pāṭṭā —2. Adjacent; contiguous.
ଲାଗାଓ ଲାଗାବ

ଲାଗ ଦୂରାଖ—ପ୍ରାବେ (ସାତପୁର) କି—ପ୍ରତିଦିନ ଆମିନଦ୍ଵାରା କାମ
Lāga dūrākh କରୁଥିବା ଦୂରାଖ—A fixed day-
ଲାଗରେ—ଦେ. କି—ନିକଟରେ—

Lāgare Near.
ଲାଗ ରଖନ୍ତି—ପ୍ରାବେ (କଟକସବର) କି (କି ପ୍ରାନରେ ଲ ଉତ୍ତାରଣ)
Lāga rakhnā —କାଗ ରଖନ୍ତି (ଦେଖ)—Nāga
nakshatra (See)

ଲାଗ—ପ୍ରାବେ (କଟକସବର) କି—କାଗା (ଦେଖ)
Lāgā ନାଗକ (See)
ଲାଗି—ଦେ. କି (ସ. ଲାଗୁ ଧାରୁ)—୧। (ଅମୁକର) ହେବୁରୁ;
Lāgi ପାର୍; ଉପିକ୍ରମୀ; ବାରଣରୁ—1. For; owing
to; because of; on account of. [କି—
ଲାଗି, ପାର୍, କିମ୍ବୁ, ଯୋଗୁ, ଯୋଗୁରୁ, ଯୋଗେ,
ହେବୁ, ହେବୁରୁ ଅବ ସବହାର ରାବ ଓ ଅଲାବ ଉତ୍ତେଷ୍ଟ
ଅର୍ଥ ସୂଚି କୁଣ୍ଡା—ସାଧାରଣତଃ ଏହା ବିବକ୍ଷିପ୍ତକ
ଅନ୍ତର୍ବ୍ୟାପେ କୁଣ୍ଡ ବିବକ୍ଷିପ୍ତ ଶକ ପରେ ବିବକ୍ଷେ
ବାହାରକ କୁଣ୍ଡ; ସଥା, ଗୋଚର ଲାଗି, ଗୋଚରର ଲାଗି,
ବାହାରଗେ, ବାହାର ଲାଗି, ତୋଲାଗି, ତୋର ଲାଗି ।]
[କି—ଶାମ କେତେ ଅବୁଣାଶ, ତାଲାଗି ମିଳ ଏ
ପ୍ରାଣ । କିମ୍ବୁରୁ ସର୍ବତ୍ର ।] , । ଉପର୍ଯ୍ୟାମ
ଯେଉଁ—2. On account of the presence of.
[କି—ତା ଲାଗ ଗୋପ ଦାଣ 'ମଳ ରେ' କାଳିଆ
ସୁନା । ସଙ୍ଗାତ ।

ଲାଗି, ଲାଗିଆ, ଜନ୍ୟ • । (ଅମୁକର) ପକ୍ଷରୁ; କୌଣସି ବିଶ୍ଵିକର
ଲିଯେ ପ୍ରତିନିଷ୍ଠାପେ—3. On behalf of; as a re-
presentative of. । (ଅମୁକର) ପରବର୍ତ୍ତରେ—
4. In lieu of. * । କିମ୍ବୁରୁ; (ନିକଟୁକାଳ କା ସମୟ)
ପାର୍—5. For (a space of time). (ସଥା—
ମୁଁ ଦିନକ ଲାଗି ଏଠାକୁ ଅଧିକୁ) କି. ବିଶ (ଲାଗିବା

ଲେଗେ କ୍ଷେତ୍ର ଅସମପିକାରୁପ)—୧ । ସଲଗୁ ହୋଇ—
ଲାଗକର 1. Adhering to; closely engaged in.
, । ଲୁଣିପଡ଼ି; ଅଧିକସାଯୃଷ୍ଟକାରେ—2. With
perseverance. ଦେ. ବିଶ—୧ । ଗୁପ୍ତ—
ଉଦ୍‌ସର୍ଗ 1. Accepted. ୨ । ଉପରୁତ୍ତ—2. Enjoyed • ।
ଲାଗାହୁମା ପରହୁତ; ପିଙ୍କାପାଇଥିବା—3. Put on, worn.
[ଭ—ପ୍ରିୟାର ଟିକାର ସ୍ତରୀପଠ, ଅପେ ପିଙ୍କା ତାହା
ଲୁଣି ପଟ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. କବିତା ।] ୪ । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ—
ଲାଗାଓ 4. Adjoining; adjacent. * । ସଲଗୁ—5. At-
ଲାଗିମୀ tached to; adhering. ୨ । ପରଖାନକାଶ—
5. Wearing. (ଯଥା—ଅଜି ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ପାତପଟ-
ଲୁଣି ବେଶ ହୋଇଥିଲୁ) ୨ । ଉପରୋଗକାଶ—
ଉଦ୍‌ସର୍ଗ 7. Enjoying. ୮ । (ନୈବେଦ୍ୟାଦ) ଅପାତ—
ଲାଗାହୁମା 8. Offered. (ଭ—ମୁକ୍ତୁ ପୁରୁଷେ ଅମ୍ବକୁ ହୋଇ,
ବବ ଦୃକ୍ଷଳେ ଅମ୍ବ ଲୁଣି ହୋଇ । ପ୍ରାଚୀ. ପରତେ
ଗାତା ।) ୧—୧ । (ବେଶ ଅଦି) ଅଗରେ ପିଙ୍କା;
ପରା ଧାରଣ—1. Putting on the body (e. g. dress,
ଲାଗାନା ornaments etc). [ଭ—ରଣତଣ୍ଡୀଙ୍କର ବିଷେ
ଅଳକୁକ ଲୁଣି । ରଧାକାଥ. ମହାଯାମା] [ଭ—ରକା
ଓ ଦେବତା ଅଧିକର ଅଳକୁର, ବେଶ ଅଦି ଧାରଣ
କରିବା ପ୍ରତି 'ଲାଗି' ବୋଲାଯାଏ ।] , । ମାଦକତା;
ମେଣ୍ଟ ନିଷା; ମର୍ଦତା—2. Intoxication; intoxicating
ନିଶା ଗୁଣ—3. ନିଶା ବା ମାଦକତା ଜନ୍ମାଇବା ଗୁଣ—
3. The quality of causing intoxication.
[ଭ—ଗଞ୍ଜାରବ ଜିଣି ଲାଗି ତାର ପୁଣି । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ.
ବିଶୋଵତଙ୍ଗୁ. ଗ ଗୀତ ।] ୫ । ଉପରୋଗ କରଣ—
4. Enjoyment.

ଲୁଣି ଆସିବା—ଦେ. କି—ଲୁଣିକାରୁ ଅରମ୍ଭ କରିବା—
Lāgi āsibā To begin to lāgibā. (See)
ଲେଗେ ଆସା ଲାଗନେକୋ ସ୍ତରୁକରନା
ଲୁଣି କରିବା—ଦେ. କି—ଦେବତାଙ୍କଠାରେ ପୁଷ୍ଟ ଅଦି ଅପାତ କରିବା;
Lāgi karibā ପିଙ୍କାଇବା; ଚଢାଇବା—To put (flowers
ଚଢାନ ଏତେ) on the body of a king or Deity.

ଚଢାନା

ଲୁଣି ଖାଇବା—ଦେ. କି—ମୁଲୁ ଲୁଣି କିମ୍ବା ପରଶମ କର ଅପଣା ପେଟ
Lāgi khaibā ପେଣିବା—To earn one's livelihood by
(ମାରି ଖାଇବା—ବିପୁଲ) labour; to earn one's bread
ଖେଟେ ଖାଓୟା by the sweat of one's brow. [ଭ—ଯେ
ଲାଗକର ଖାନା ଲାଗିଖାଏ, ସେ ମାରିଖାଏ ନାହିଁ, ସେ ମାରିଖାଏ
ସେ ଲାଗିଖାଏ ନାହିଁ । ତର ।]

ଲୁଣି ଚନ୍ଦନ—ଦେ. କି—୧ । ଦେବତା ଅଦି କିମ୍ବେ ଅଭ୍ୟେତ
Lāgi chandana ଚନ୍ଦନ—1. Sandal paste intended
ଚନ୍ଦନ ଚନ୍ଦନ ଚନ୍ଦନ ଦେବତାଙ୍କଠାରେ ବୋଲା ହୋଇଥାଏ

(୬ ପରେ ତାହା ତାହାଙ୍କ ଦେହରୁ କଢାଯାଇ ଥାଏ)—
2. Sandal paste once put on the body of
a Deity (and afterwards taken off).
[ଦୁ—ଏହିପରି ଲାଗିମାଳ, ଲାଗି କେଲପତ୍ର ଅଛି
ହୁଏ ।

ଲୁଣି ଡକା(କେ)ଇତା—ଦେ. ବ—ମାଦକତାରୁପ ତକାଇବ—
Lāgi daka(ke)ita Intoxication compared to a
robber. [ଭ—କୁସ୍ମମୋହନ ବିହେବ ସୁର୍, ଲାଗି
ତକାଇବ ଲାଗୁ ଲାଗୁ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ]

ଲୁଣି ପଢ଼ି (ବୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା) —ଦେ. କି. ବିଶ—(ସହତର
Lāgi pardi ଶବ୍ଦ) —୧ । ଦିବାନିଶି ମନ ଓ ଦେହରୁ ଲଗାଇ
ଲେଗେପଡ଼େ (କୋନ କାଜ କରି) (ବୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା) —
ଲାଗପଣ୍କ 1. (to do any work) With full force of
one's body and mind. , । କହୁ ପରିଷ୍ଠମ
ସହକାରେ—2. With great labour; very
laboriously. , । ଅବହିନ୍ଦୁଷେ (କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ
କରିବା) —3. (to do any work) Uninterrup-
tedly; continuously.

ଲୁଣି ପଢ଼ିବା—ଦେ. କି—କାୟମନୋବାକ୍ୟରେ ବୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ
Lāgi pardibā କିମ୍ବା କରିବା—To be closely enga-
ଲେଗେପଡ଼ା ଲେଗେପଡ଼ା ଗେବା ପରିଷ୍ଠମ ସହକାରେ
ଲାଗପଣ୍କ ଅସମପିକା ରୂପରେ ଅନ୍ତର୍ଭିନ୍ନ ସହିତ ସମ୍ମର୍ହିତ
ହୁଏ ।

ଲୁଣିପାରି—ଦେ. କି. ବିଶ (ନିରଥକ ସହତର) —ଲାଗିପାରି (ଦେଖ) —
Lāgipāri Lāgipardi. (See) [ଭ—ସତିଧାକ ଲାଗିପାର
ପାରିଲ ଅଳିଥ । ରକାଶ ଗୀତଲହଣ୍ଟା]

ଲୁଣି ପାରିବା—ଦେ. କି—୧ । ସମାନ ହୋଇ ପାରିବା—1. To be
Lāgi pāribā equal to. [ଭ—ରୂପେ ଏକା ଲାଗିପାର
ସମକଷ ହେଁଥା ତାହାଙ୍କ ସାଥ । ବୃଦ୍ଧିଷ୍ଠିଂଦ୍ର. ମହାଭାରତ ବଳ ।]
ସମକଷ ହୋନା , । (କୌଣସି କମ୍ବୁ) ପରିଷ୍ଠମ ବା ଅପାତ ହେବାର
ସୋଧ୍ୟ ହେବା—2. To be suitable or conve-
nient for being put on. (ଯଥା—ବୃଦ୍ଧିଷ୍ଠିଂଦ୍ରାର
ପରେ ଠାରୁରକ ଶ୍ରାବନ୍ତରେ ଏ ମାଲାମାନ ଲାଗି ପାରିବକ
ଲାହିଁ ।)

ଲୁଣିବା—ଦେ. ବ—ଲାଗିବା କାର୍ଯ୍ୟ—Act of Lāgiba, (See
Lāgiba below) (ଯଥା—ଦୂରଜଣ କିମ୍ବା ମଧ୍ୟରେ କଲ
ଲାଗା ଲାଗିବା ଅସୁନ୍ଦର ବଥା) ଦେ: ବିଶ—୧ । ଯାହା ବା ଯେ
ଲାଗା ଲାଗିଥାଏ—1. That which has done the act
of Lāgiba (See below) (ଯଥା, ଯର ଉଥାରରେ
ଲାଗିବା ବ୍ୟୟ), । ଯାହା ବା ଯେ ଲାଗିବ—2. That
which will do the act of Lāgiba. (See
below) (ଯଥା—ଆମା ବର୍ଷ ବିବାହରେ ଲାଗିବା
ବ୍ୟୟ) ଦେ. କି (ସମ୍ମତ ଲାଗୁ ଧାରୁ) -୧ । (ଅବର୍ତ୍ତିତ) ଅନ୍ତର୍ଭିନ୍ନ

ବସୁ ସଙ୍ଗେ ସୁତ୍ର ହେବା; ଲମ୍ବ ହେବା; ଲାଖିବା;
ସଲମ୍ବ ହେବା; ଜଡ଼ିତ ହେବା—1. To be attached
to another thing; to stick to; to
adhere to. [ହ—କାହିଁମାନେ ଅଟ ଜିଦ୍ଧେ
ଲାଗେ ବହୁତ ଲାଗ । ବନ୍ଦୁପରଶ୍ଚ ମଥୁରମଳୀର ।]
୨। (ଅକର୍ମିକ) (ପଣ୍ଡ ଅଛ) ପକଟରେ ମୋରୁପିବା—
2. (beasts) To be yoked to a cart or
plough. (ସଥା—ଏ ଶଗଡ଼ରେ ଦକ୍ଷାବଳଦ ସଙ୍ଗେ
ଦାମ୍ଭତାଏ ଲାଗିଛି) ୩। (ଅକର୍ମିକ) (ଜାହାଜ, କରା,
ଅଛ) ପକ୍ଷିକା; ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ପ୍ରାନରେ ପହଞ୍ଚିବା—3. A
boat or conveyance; To touch (the
shore); to reach the destination. [ହ—
ବେଳାରେ ଲାଗିଲା ନାବ ଚମ୍ପାକଣ ପୁରେ । ହାତ
ବୈଦେଖୁଶବିଜାବ ।] ୪। (ଅକର୍ମିକ) (ଦେବରେ)
ବୋଲାଯିବା; ଲିଖାଯିବା—4. To be smeared
over; to be anointed. [ହ—ଦେହେ ରାଗେଇ
ପକ ଯେବେ; କା ପାଇ ପକ ପ୍ରଶାଳକେ । କଷବାଥ.
ଭାଗବତ] ୫। (ଅକର୍ମିକ) ଚୌଣସି ବିଷୟର ସମ୍ବନ୍ଧ
ଅଳ୍ପ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବସ୍ତୁତାରେ ସୁତ୍ର ହେବା; ବ୍ୟାପିବା—
5. To overtake; to spread over. [ହ—
ସେ ଦୋଷ କ ଲାବଇ ଚାର, ନତଙ୍ଗ ପଢ଼େ ଯେବେ
ନାର । କଷବାଥ. ଭାଗବତ ।] ୬। (ଅକର୍ମିକ) ବୁଝ
ହେବା; ମୁଦ ହେବା; ମୁଦୁତ ହେବା—6. To be
closed or shut. (ସଥା—ସତ ଅତ୍ମପୋଷୁ ମୋ
ଅନ୍ତି ଲାଗିଯାଇଛି; ଅନ୍ତି ଧରନାରୁ ଅନ୍ତିତା
ଲେନେଶରେ ଲାଗିଯାଇଛି ।) ୭। (ଅକର୍ମିକ) (ପାଇ,
ପାଇ, ବୁଣ୍ଡ) ଅତି ମାରିବା; ମୁଖୁଦୂଷ ମାଦ୍ୟତ ଉତ୍ତାରଣ
କର କ ପାଇବା—7. To stammer (said of
the tongue or mouth); not to be able to
utter words properly. (ସଥା—ତା ହୁଏ
ଲାଗିଛି; ତା ବୁଣ୍ଡ ଲାଗିଛି; ତା ପାଇ ଲାଗିଛି) ୮।
(ଅକର୍ମିକ) (ବୁଣ୍ଡ, ବାଦ୍ ବା ଶ୍ରେଣ୍ଡ) ବସନ୍ତରେ
ଅନ୍ତିବା—8. To stick in the throat (said
of particles of food or phlegm). (ସଥା—
ରାତିରେ ମାରିବା, ବୁଣ୍ଡ, କଟ ଲାଗିଛି ।) [ହ—
ସାଧାରଣ ଭୋକେ ବିଶାଷ କରିଛି ପେ, କେହି ତୁରସ୍ତ
କରୁ ତୁମକୁ ତୁରରେ ଥାର ମନେଦବାରରେ ବା ସୁରଖ
କଲେ କିମ୍ବ ସେହି ସମୟରେ ତୁମେ ଆର ବର୍ଷିଷ୍ଠରେ ତୁମ
ରାତି ରେ ଭୁତ ଲାଗିବ ।] ୯। (ଅକର୍ମିକ; ବିପ୍ରସରଃ
ଶକ୍ତି ହେବାଇଲାରେ ପ୍ରୟୋଜନ) ବନ୍ଦ ଅନ୍ତାରୁ
ଦେବରେ ପରହିତ ହେବା; ପିକାଯିବା; ଲାଗି ହେବା—
୧୦. To be put on the body; to be worn.
[ହ—ହୋଇ ଲାଗି ଘେର ପରିବ ଦେବଟ ଘେରିପର

ଅତରଣୁ । କବିଷୂର୍ଯ୍ୟ. ବିଶ୍ଵାସତଙ୍ଗୁ; ତ ଗୀତ । }
୧୦। (ଅକର୍ମିକ) (ବାର୍ଯ୍ୟରେ) ନିଷ୍ଠୁ ହେବା; ବ୍ୟାପୁତ
ହେବା; ରତ ହେବା—୧୦. To be engaged in a
work. [ହ—ଲାଗିଥିଲେ ଜବାଖଣ ସେବାରେ । ବବି
ଷୂର୍ଯ୍ୟ ଦବା] ୧୧। (ଅକର୍ମିକ) ଏକାଦିତମେ ଚଳିବା;
(ବାର୍ଯ୍ୟର ସ୍ତୋତ୍ର) ଅବତିବ ଭାବରେ ଗୁରିବା; କମିବା—
୧୧. To continue; to go on. [ହ—ରବେ ଲାଗି
ବାଗିଛି ଦେଖ ଏସନ । ପ୍ରମଧରିର ଲାଗିବା] ୧୨।
(ଅକର୍ମିକ) (ପ୍ରମଧ ଅଛ) ଅଲୋଚିତ ବା ଅଗ୍ରିସ୍ତୁ
ହେବା; ଜଳିବା—୧୨. To be lighted; to burn.
(ସଥା—ଏ ଖାଦ୍ୟ ବାଠୁକାବ ଜମାରୁ ଲାଗୁ କାହିଁ)
[ହ—ତୁର ଲାଗିବାର ଅର୍ଥ ଚାଲିରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଲାଗିବା]
୧୩। (ଅକର୍ମିକ) କୌଣସି ପରାର୍ଥରେ କୌଣସି ଅର୍ଥ
ବା ଅଂଶ ସମୋତ୍ତର ହେବା—୧୩. To be attached
to. (ସଥା—କଟୁଆରେ ଖୁଣ୍ଡା ଲାଗିଛି, କଟିରିରେ ବେଶ,
ଖୋପିରେ ଶାଲର ଲାଗିଛି) ୧୪। (ଅକର୍ମିକ) (କୌଣସି
ତର୍ମ ପାଇ ଧର ବା ପଦାର୍ଥ) ବ୍ୟେତ ହେବା—୧୫. To
be spent. (ସଥା—ଏ ରାଗାକୋଷ ମୁଦିଶ ପାଇଁ
କ୍ଷେତ୍ରକ ଟବା ଲାଗିବି) ୧୫। (ଅକର୍ମିକ) କୌଣସି କର୍ମ
ପାଇଁ ବୋଢା ହେବା; ଅବସ୍ୟକ ହେବା—୧୬. To be required for any work.
[ହ—ଦ୍ୱାତଶ କଷ୍ଟପୂର୍ଣ୍ଣପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରେସ୍ତୁର୍ବର୍ଷ ମୁହଁ, ପେଟେ ଅନ୍ତ ଲାଗିବ ରୁମୁର
ହେବରେ । କୃଷ୍ଣପିଂକି. ମହାଭାବତ. ବନ ।] ୧୭।
(ଅକର୍ମିକ) ମୁଲ, ମନୁଷ୍ୟ, ଦରମା ବା ପାରଣ୍ତରିକ ପାଇଁ
ବାମ କରିବା; ଅନ୍ତବା—୧୭. To work for wages
or for pay. [ହ—ଯେ ଲାଗି ଶାଏ ସେ ମାର୍ଗ
ଶାଏ ନାହିଁ, ଯେ ମାର୍ଗ ଶାଏ ସେ ଲାଗି ଶାଏ ନାହିଁ—
ତର ।] ୧୮। (ଅକର୍ମିକ) (ଗରୁ ଅଛ) ରେଷିତ
ହେବା—୧୮. To be planted. [(ସଥା—ସତକ
ପାଣ୍ଯାକ କରିବା ଲାଗିଛି; ମୋ ବରିଲାରେ ବନ୍ଦିତ
ମାନ୍ୟରୁ ଲାଗିଛି ।) ୧୯। (ଅକର୍ମିକ) ଉପୁତ୍ତିବା; ଜାତ
ହେବା—୧୯. To arise; to ensue. (ସଥା—
ଦୁଇ ଭାବର ମଧ୍ୟରେ ବିଷୟ ସମ୍ବନ୍ଧରୁ ପାଇଁ ମବଦମା ଲାଗିଲା)
୨୦। (ଅକର୍ମିକ) ପଳବରୁ ହେବା; ରଷ୍ଟିତ ପଳପୁଦାଳ
ହେବା—୨୦. To be effective; to produce
the desired effect; to result in. (ସଥା—
ଦୂର ଯେତେ ଶିଥ ଦୂର ଜାଇଲ ମୋ ଦିଦରେ ଜମାରୁ
ଲାଗିଲା ତାହିଁ ।) ୨୦। (ଅକର୍ମିକ) ଅଧିକା ହୋଇ
ସୁତ୍ର ହେବା; ବୁଦ୍ଧି ପାଇବା—୨୦. To be added
to; to increase. (ସଥା—ବିନା ପରିଶ୍ରମରେ ମାରଣା
ରେତନ ପଢ଼ିବାରୁ ତାଠେଇଁ ମାର୍ଜିଷ ଲାଗିଲାଣି ।) ୨୧।
(ଅକର୍ମିକ) ଅଣ୍ଟିର ପଣ୍ଡ ମାର ପଣ୍ଡରୁ ସମ୍ମ କରିବା;

ପୋଡ଼ ପଢ଼ିବା—21. To pair; to cohabit (said of male beasts). (ଯଥା—ହାତୁମାନଙ୍କ ବଣରୁ ଧରାଇଲି ଘରେ ପାଳିଲେ ଦେଖାଯାଏ, ସେମାନେ ହାତୁଣୀ ସଙ୍ଗେ ଲୁପ୍ତ ନାହିଁ ।) ୨୨ । (ଅକର୍ମିକ) ତତ୍ତ ବା ଦାଗରୂପେ ରହିବା; ଦାଗ ଥାବ ଲ ଲିପିବା—22. To be left as a mark or stain; not to be erased; to tarnish. (ଯଥା—ଯେତେ ତେଣ୍ଟା କଲେ ମଧ୍ୟ ତା ଲୁଗାରେ ଲଗିଥିବା ରହି ଦାଗ ତାକୁ ଧରି ପକେଇ ଦେଇ ।) ୨୩ । (ଅକର୍ମିକ) ଶଫ୍ତୁର ଅତରଣ କରିବା; ଶଫ୍ତୁରୁପେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଉଦ୍‌ଦ୍ୱାରା କରିବା; ବିବାଦ କରିବା—23. To act inimically towards a person. [ତ୍ର—ମୋ ସଙ୍ଗରେ ଲାଗିଲେ ବର୍ଷିରୁ ଯମ ପାପ । ବୃତ୍ତବ୍ିଂଦୁ, ମହାଭାରତ, ସର୍ବ ।] ୨୪ । (ଅକର୍ମିକ) କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିରୁ ଧରିବା ବା ଜରିବା ବା ଅକର୍ମଣ କରିବା—ପାଇଁ ତାହା ପ୍ରତି ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ନିସ୍ତର୍ତ୍ତ ବା ମୂଳବଳ ହେବା—24. To be employed or commissioned after; to be deputed. (ଯଥା—ତନିଦିନ ଦେଇ ଆତକଠାରେ ମହାଜନବର ପିଥଦା ଲାଗିଛି ।) ୨୫ । (ଅକର୍ମିକ) ଅକର୍ମଣ କରିବା ଉଦେଶ୍ୟରେ ପରୁରେ ଗୋଡ଼ାଇବା—25. To chase; to pursue. (ଯଥା—ବିଲୁଅ ପରୁରେ ତନିଟା ତାହାକରୁତା ଲାଗି ଦଶ ଖେଗରେ ତାକୁ ମାତ୍ର ବର୍ଷିଲେ ।) ୨୬ । (ଅକର୍ମିକ ଓ ସକର୍ମିକ) ପସ୍ତ୍ରାବତ ହେବା; କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ବା ବିଷୟ ପାଇଁ କଥାବାର୍ତ୍ତ ବା ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉଚ୍ଚାପିତ ହେବା—26. To be proposed; to be talked about in connection with any matter. [ତ୍ର—କଲରେ ଜାବିଲ ଗୁଅ; ତେବେଳିର ନାମକ ବର ଲାଗିଛି ଥର ସାଇ ବର୍ତ୍ତୁଆ—ତର ।] ୨୭ । (ଅକର୍ମିକ) (ଆଦ୍ୟଦ୍ଵାରା) ଆଇବ ପଦରେ ଦିଅୟିବା; ପରବେଶ କରିବିବା—27. To be served on the plate (said of food). (ଯଥା—ସଞ୍ଚୁକୁ ସରରେ ଶିରପିଠା ଲାଗିଲାଣି; ଏ ଧାତୁର ଦଶଖଣ୍ଡ ପରି ମଧ୍ୟରୁ କିମ୍ବଣ୍ଡ ପରରେ ମାଛ ବେଶର ଲାଗି ନାହିଁ ।) ୨୮ । (ଅକର୍ମିକ ଓ ସକର୍ମିକ) ବାଧିବା; ବାଧା ଦେବା; ପାଢା ଦେବା (ଏ ଅର୍ଥର ବଜାଳା ଭାଷାରେ ଦେଖି ପ୍ରସ୍ତୋଗ ହୁଏ ।)—28. To give pain; to affect painfully. [ତ୍ର—ସକର୍ମିକ—ତୋରେ ଶରଣ ଦେ ପଶି, ସବାର ତାକୁ ତ ଲାଗି—କମାଥ, ଭାଗବତ; ଅକର୍ମିକ—ତାକ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ମୋ ଦିଦରେ ବୁଝି ଦିନା ଲାଗିଲା ।] ୨୯ । (ଅକର୍ମିକ ଓ ସକର୍ମିକ) କୌଣସି ବିଷୟ ସୁତ ବା ଦୁଦୟ ପଟରେ ପ୍ଲାୟିଭରେ ଅବିତ ହେବା—29. To

be permanently impressed on the tablet of the mind. [ତ୍ର—ସକର୍ମିକ—ପ୍ରିୟସି ! ମୋ ଦେବନା ନ ଲାଗଇ ନିବ ତୋତେ ବିଷ୍ଟିତରେ । କର୍ମସ୍ତରୀୟ ଶରୋଷାତମ୍ଭ ୦. ଗାତ—ସକର୍ମିକ । ଅବର୍ମିକ—ଜଗବନ୍ଦୁର ଦସେଷ କଥା ମୋ କାନରେ ଲାଗି ଯାଇଛି ।] ୩୦ । (ଅକର୍ମିକ) ଅଟିବା—30. To stick to. (ଯଥା—ନରରେ ଅଳ ପାଣି ଥୁବାରୁ ବୋଣେଇ ଡଳା ଠାଏ ଠାଏ ଲାଗିଛି ।) ୩୧ । (ଅକର୍ମିକ) ଅଦାତ ପାଇବା; ବାଜିବା—31. To strike; to collide with; to hit at. (ଯଥା—କାହାକ ବୁଡ଼ା ଥରରେ ଲାଗି ଫାଟିଗଲ ।) ୩୨ । (ଅକର୍ମିକ) କୌଣସି ବିଷୟରେ ଏକାଗ୍ରତାରେ ରତ ହେବା; ଅସ୍ତ୍ର ହେବା; ଏକାଗ୍ର ମନରେ ନିସ୍ତର୍ତ୍ତ ହେବା; ମନ୍ତ୍ରିବା—32. To be attached to a matter; to be after a thing; to be addicted to a thing. [ତ୍ର—ସଞ୍ଚେଳରୁ କଣ ପୁଷ୍ଟିବା ସାଏ କୁଣ୍ଡରେ ତୋ ଦୁଲେ ପର ଲାଗେ ଲୈ—କବିର୍ଦ୍ଦିଃ ସଙ୍ଗିତ ।] ୩୩ । (ଅକର୍ମିକ) (କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣି) ଅରବୁ ହେବା—33. To be begun; to set in; to be commenced. (ଯଥା—ଦିନ ୧୦ ଟା ଦେବେ କତର ଲାଗେ, ୧୪ ଟା ଦେଲେ ଲାଗେ ।) ୩୪ । (ଅକର୍ମିକ) କୌଣସି କର୍ମ କରିବାକୁ ଅରମ୍ଭ କରିବା—34. To begin or set to some work. (ଏ ବିବହାର ବଜାଳାରେ ଦେଖି ତଳେ) (ଯଥା—ସରରେ ଅମ୍ବାନଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତ ମାନ୍ଦକେ ବକ୍ତା ବକ୍ତା ଦେବାର ଲାଗିଲେ ।) ୩୫ । (ଅକର୍ମିକ) (ମୀମାଂସିତ ହୋଇଥିବା ବିଷୟ ବା ପ୍ରସଙ୍ଗ) ପୁନରୁଭାବିତ ହେବା; ଉଠିବା—35. (a matter) To be reopened. (ଯଥା—ବଲଲୋକେ ବର୍ଷି ସେ ଦୁହକ ବିବାଦ ତ ଲାଗି ଦେଇଥିଲେ, ପୁଣି ଅଜ ସେ କଥା ବାର୍ତ୍ତ ଲାଗିଲା ।) ୩୬ । (ଅକର୍ମିକ) ଘଟିବା—36. To happen. (ତ୍ର—ଲାଗିଛି ମାଲକନରେ ହାଟ—ଦଳକ ।) ୩୭ । (ଅକର୍ମିକ) ବନ୍ଦୁକାଳ ବ୍ୟପିବା—37. To extend over a long period of time. (ଯଥା—ଦେଇଠଳ ଜାବାନ ସଂଗ ବରମତ ତଳେ ବୁଦିବକ ଲାଗିଲାଣି, ତେବେ ସୁକ୍ତା ତାକ ଅତୁଥ ହିଣ୍ଡୁ ନାହିଁ ।] ୩୮ । (ଅକର୍ମିକ) ବନ୍ଦୁକୁର ବା ସ୍ତାନ ବ୍ୟପିବା; ଅଧିକାର କରିବା—38. To extend over a long distance; to occupy a long space. (ଯଥା—ଅମ ଗାଥ ରହିଲୋଡ଼ ହୁବ ମାରିଲା ସାଏ ଲାଗିଲା ।) ୩୯ । (ଅକର୍ମିକ) ମହାଜନ ବା ବ୍ୟବସାୟରେ (ଧଳଅବିଧି) ଖଟା ହେବା ବା ନିଯୋଜିତ ହେବା—39. To be invested on loan or business. (ଯଥା—

ଅମ ଜମଦାରରେ ଅମର ତତ୍ତ୍ଵ ଶହ ଦରଶ ଥିଲ ଦେଖିବେ
ଲାଗେଇ । ୪୦ । (ଅକର୍ମିକ) ସମାପ୍ତ ନ ହେବା—୪୦,
Not to be finished. (ମଥା—ଶତ କାରଟା—
ବେଳଯାତ୍ରକ ସୁବା ତାଙ୍କ ପରେ ଶିଆଶ ପିଆଶ ଲାଗିଥାଏ ।)
୪୧ । (ଅକର୍ମିକ) ଶର୍ଣ୍ଣ କରିବା—୪୧. To come in
contact with; to touch. [ଉ—କୁମୁଦ ପଳ
ଅଭିରରେ, ବିଠିରେ ଲାଗନ୍ତି ଭୁଲିବେ । ଜଗନ୍ମାଥ.
ଭାଗବତ ।] ୪୨ । (ଅକର୍ମିକ) ଅନ୍ୟରେ ସମ୍ମୁଖ ସଙ୍ଗ ଛଡ଼ିବ
ଦେବା; ଛନ୍ଦ ହେବା—୪୨. To be entangled in.
[ଉ—ତ୍ୟ କଥା ? କାନ୍ଦିବୋଲି କଥା; ସହିରେ ଲାଗିବ
ଲଟାପଟା । ତାହାଣିର ନଥା ।] ୪୩ । (ଅକର୍ମିକ)
ଯଥୋପସ୍ଥିତ କର୍ମରେ ନିଯୋଜିତ ବା ବ୍ୟବହୃତ ହେବା—
୪୩. To be employed or used in the
proper work. (ମଥା—ଗାନ୍ଧିର ବାହୁଦ୍ଵା ମରିଯାଇବାରୁ
ଯା ଠେର୍ ଆର ଗୋଟିଏ ବାହୁଦ୍ଵା ଲାଗେଇ ।) ୪୪ ।
(ଅକର୍ମିକ) ଶର୍ଣ୍ଣ କରିବା; ଛାଇବା—୪୪. To touch.
(ଉ—ମାୟା ନ ଲାଗେ ଯାର ତତ୍ତ୍ଵ, ବି ପିଯୋକର ତାର
ତୁଚ୍ଛ—ଜଗନ୍ମାଥ. ଭାଗବତ ।) ୪୫ । (ଅକର୍ମିକ)
ଗୋଟିବା; ଅନ୍ତମଣ କରିବା—୪୫. To overtake;
to attack. (ଉ—ବ୍ୟାଧର ପରିଦର ନାହିଁ,
ଦେହରେ ରୋଗ ନ ଲାଗଇ । ଜଗନ୍ମାଥ. ଭାଗବତ ।)
୪୬ । (ସକର୍ମିକ) (ତୁଳ ଅହ) ମନୁଷ୍ୟଠାରେ ଅବିଷ୍ଟ
ହେବା—୪୬. To posses a person (said of a
ghost or spirit). [ଉ—ଲାଗିଲାରେ ଲାବଣ୍ୟ-
କିଞ୍ଚିତ ପ୍ରୟାମନକଟ । କବିଷୂର୍ଣ୍ଣ ରହାକର ରଖୁ ।] ୪୭ ।
(ସକର୍ମିକ) ବ୍ୟାକୁଳ କରିବା—୪୭. To agitate.
[ଉ—କରିବ ଭାଗବତ ଧର୍ମ, ଯେଣେ ନ ଲାଗେ ଦର
ଦ୍ରମ । ଜଗନ୍ମାଥ. ଭାଗବତ ।] ୪୮ । (ଅକର୍ମିକ)
କିନ୍ତୁ କାହାର ବୋଧ ହେବା; ଅନୁମିତ ହେବା; ଏକ
ଦିଗ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଦିଗ୍ୟ ପର ଲାଗିଯାଇବା—୪୮. To seem;
to be felt as if. [ଉ—ଛଣା ସୁଧା ସର ପରାରୁ
ମଧୁର ଲାବୁଥିଲା ପ୍ରୟାମପ୍ରିତ ଗେ । କବିଷୂର୍ଣ୍ଣ.
ସଙ୍ଗୀତ ।] ୪୯ । (ଅକର୍ମିକ) ଅନ୍ତରୁତ ହେବା—୪୯. To
be experienced. [ଉ—ନାନା ମୂର୍ଖିତ ନିତ ନିରି
ଦେଖି, ମନେ ଲାଗେ ବଢ଼ି ତର; ବାଧାନାଧି ପାକଗା ।]
କିର୍ଣ୍ଣ ଯୋଗୀ ସେ ସୁରତେ,

ସମୟ ଲାଗେ ଗୋର ତତ୍ତ୍ଵ—ଜଗନ୍ମାଥ. ଭାଗବତ ।

୫୦ । (ସକର୍ମିକ ଓ ଅକର୍ମିକ) (ନାତୀର ମତ
ବା ହନ୍ତକ) ପାତକୁ ତଥ୍ୟ ପଢ଼ିବା—୫୦. (pulse)
To be felt by touch [ଉ—ଲାଗୁ ନ ସ୍ଥିର ମୋ
କରିବ କାହାକା, ସତମାମାନେ ଦେଖି ହେଲେ ତାଟକା ।
ବିବିଦ୍ୟ.ସଙ୍ଗୀତ ।] ୫୧(ସକର୍ମିକ ଓ ଅକର୍ମିକ) ପାଥ ଉତ୍ସୁକ-
ହାର ଅନ୍ତରୁତ ହେବା—୫୧. To be felt by the

different organs of sense. [ତୁ—ଏ ରସକେ-
ତୁସୁକାର, ସଥା—ଜାତା ଲାଗିବା, ମିଠା ଲାଗିବା, ରାଗ
ଲାଗିବା, ୨ । ପରେନ୍ତୁ ସୁଦ୍ବାର, ସଥା—ଏ ଛିକିଷଟ ।
ବାଜରୁ ଭାର ତାଅସ୍ତା ଲାଗୁଛି, ୩ । ଶବଣେନ୍ତୁ ସୁଦ୍ବାର,
ସଥା—ଏ ସ୍ଵର ମୋ କାନରୁ ଭାର କଢ଼ା ଲାଗୁଛି, ୪ ।
ଦର୍ଶନେନ୍ତୁ ସୁଦ୍ବାର ସଥା—ଏ ରୂପ ଦେଖିବାକୁ ଭାର
ସୁନ୍ଦର ଲାଗୁଛି, ୫ । ଦ୍ଵାରେନ୍ତୁ ସୁଦ୍ବାର, ସଥା—ଏ ଅତରର
ସୁଦ୍ବାର ଭାର ମୋତା ଲାଗୁଛି ।] ୫୨ । (ସକର୍ମିକ) ଶାଖ
କଥାକ ଅନୁଶାରେ କୌଣସି ବନ୍ଦିତରେ (ଦୋଷ ବ
ପାପ) ପ୍ରକର୍ତ୍ତିତ ହେବା—୫୨. (any sin or fault)
To apply to; to be attributed to
person. [ଉ—ମୁଁ ମରେ ବି ଭୁମର ହେବ
ଏହି ପଶ; କି ଲାଗିବ ନିତ ପ୍ରିସିହତଥା ଦୋଷ ।
ବୃଦ୍ଧିତି. ମହାଭାବତ. ବଳ]

୫୩ । (ସକର୍ମିକ) ଅନ୍ତରୁତ କରିବା; ପ୍ରଭାବିତ କରିବା—
୫୩. To influence; to affect. [ଉ—ଅସାବୁଦ୍ଧ;
ତାକୁ ନ ଲାଗିବ ସୁଅଭ୍ୟାସ । ବୃଦ୍ଧିତିତ. ମହାଭାବତ,
ବଳ । ଉ—ତାକୁ ନ ଲାଗେ ବବଧାକା । ଜଗନ୍ମାଥ.
ଭାଗବତ ।] ୫୪ (ସକର୍ମିକ) କୌଣସି ବନ୍ଦୁ (ସଥା—
ଅନୁଜାର) ଅନ୍ୟ ବନ୍ଦୁ ବା ଦ୍ଵଦେଶୀ (ସଥା—ପିଲିବା
ବ୍ୟକ୍ତିର ଦେବ) ପ୍ରତି ଯଥୋପଯୋଗୀ ହେବା—୫୪. To
exactly fit in; to suit; to be suitable for
the required purpose. (ସଥା—ଏ କାତ ମୁଠକ
ସାମାଜିକ କାରକୁ ଭଲ ଲାଗିଲା) ୫୫ । (ସକର୍ମିକ)
କୌଣସି କର୍ମ କୌଣସି କାର୍ତ୍ତିକୁ କିମ୍ବା ବା ବ୍ୟାପୁତ
ଦେଇ ରଖିବା—୫୫. To keep a person engag-
ed... (ସଥା—ତାକୁ ଦିନ ରଖ ଘର ଧନ୍ତା ଲାଗିଲା) ୫୬ ।
୫୬ (ସକର୍ମିକ) କୌଣସି ସ୍ଥାନ ଅନ୍ତରୁତର ସାମା-
ବର୍ତ୍ତୀ ହେବା; ନିକଟରେ ଅବର୍ତ୍ତି ହେବା; ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ
ହେବା—୫୬. To be contiguous to. (ଉ—
ନିକଟର ସର ସେଠାକୁ ଲାଗେଇ । ବୃଦ୍ଧିତି. ମହା-
ଭାବତ. ବଳ ।) ୫୭ । (ସକର୍ମିକ) (ନଈ, ସତ୍ତବ, ସମ୍ମା-
ନ୍ଦ୍ରିୟ) ଏକାଦି ମେ ବା ଅବହିନୀ ଭାବରେ ସ୍ଥିତ ହେବା;
ଦୁଇ ପ୍ଲାନ ବା ଦୁଇ ବସ୍ତୁର ସୋଗ କରିବା—୫୭. To
join two things or two places; to extend
continuously upto a place, to continue
from one place to another. [ସଥା-ଜଗନ୍ମାଥ
ସତ୍ତବ ପୁରୁଷାରୁ କଲିବତାକୁ ଲାଗେଇ ।] ୫୮—
ସବାର କାହାକ ଗଭିରାମାନେ ପାତ ଯାଇ କୌଣସି
ସ୍ଥାନର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେଲେ ସବାରତାକରେ କହନ୍ତି—
ସୁତାଶିଥ ପର ଲାଗି ରହିଛି ।] ୫୯ । (ସକର୍ମିକ)
ଦେବରା ଅଦ୍ଵୀତ (ରୋଗ ବା ନୈବେଦ୍ୟରୁପେ) ଅପିତ
ହେବା—୫୯. To be offered to a Deity as

offering. (যথা—এ পাতলাকদলীক দ্বারা
 লেগ লিবি)—৫৫। (সকর্মক) অন্য স্থান পর্যন্ত
 মিলিত হোবা—৫৭. To meet; to be joined
 with. (যথা—এ নদী সমুদ্রে লাগিছু) ৫০।
 (সকর্মক) কৌশল কার্য্যের পর বা দায়িত্ব কৌশল
 ব্যক্তিত্বারে অঙ্গীকৃত হোবা—৫০. (a responsibility)
 To devolve upon a person; to be entrusted
 to a person. [উ—লাগিলা তুম্হাঁ এ
 রচনাকুল, পুর্ণ অযোধ্যার যুগ বিশুল। মধ্যসূদিন
 শ্রা঵ণবনকাষ।] ৫১। কৌশল ব্যক্তিত্ব রচন
 মনুষ তত্ত্ব কেবার প্রার কৌশল ব্যক্তিত্বারে চিহ্নিত
 হোবা—৫১. (the looking after a person)
 To devolve upon a person, [উ—পুত্রীকু
 গলারে নেও লম্বাইলে, লাগিলা তেজে কারু
 অঞ্জন কোভাইলে। কৃষ্ণেই. মহাপ্রভু. বক।]
 ৫২। দৃঢ়ভূপে প্রলগ, হোবা—৫২. To be
 firmly fixed to. (যথা—নৃত্য পর্যবেক্ষণে তেজ
 লাগিলাণ্ডি, এব এথের বস্ত্রবিব) ৫৩। মুকুখভূপে কাম
 করিবা—৫৩. To work for daily wages.
 [ক—লাগিবা (ও. লগ ধারু) র অর্থ—একবস্তু অন্য
 বস্তুর দেহকুণ্ঠের করিবা বা অন্য বস্তুরে কল্পনা
 হোবা বা মিলিত হোবা; বিন্দু এহা মিলিত দেহিতে,
 বাহ্য, অন্তর্বত, কানুনিক, প্রক্রিয়া, প্রাপ্তী,
 প্রকারভেদে নানা লক্ষণার্থ (Metaphorical
 sense) রে লাগিবা কিম্বা নানা প্রকারে ব্যবহৃত
 হুবে; যথা—শক্তিমণ করিবা, অব্যাক্ত করিবা, চৈকাখণ্ডে
 কল্পনাবা; অক্ষতি দেবা অব্যুক্ত প্রাপ্তি হোবা বা রহিবা,
 অঙ্গবিকা, ধারিবাহুকরূপে প্রের হোবা, কুর্বা, জড়িত
 হোবা, প্রবেশ করিবা, উৎপন্নোর্ম হোবা, প্রক্রিয়া
 হোবা, বাটুবা, গুরু করিবা, যুক্ত, হোবা সম্মুক্ত
 হোবা, কিম্বন্ত হোবা, কিম্বোকৃত হোবা, প্রবৃষ্টি
 হোবা, অনুষ্ঠিত হোবা, ব্যবহৃত হোবা, অবশ্যিক
 হোবা, লেড়া যীবা, সহিতৰ করিবা; মিলিত
 হোবা। এই কিম্বা অসমাপ্তিকাৰূপ প্রক্রিয়া
 কিম্বা কৃতিকাৰী; —লাগু অধিবা, লাগু স্থিবা, লাগু
 পত্রিবা, লাগু যীবা, লাগু রহিবা। অন্য অসমাপ্তিকা
 কিম্বা প্রক্রিয়া এ কিম্বা কৃতিকাৰী; যথা—কৃত
 লাগিবা, আলকাগিবা।] ঘোষে— (গতুকাত ও
 গুটিকা—শিতকৃতপুর] স্মৰণপুর) কৃ—ধারিবা; রং
 হো] হোবা—কর্মবাচৰূপ) করিবা—
 —শুকিবা] To borrow.
 —পৰার লাগিবা কৰ্ম)

ଲୁଗିବା ନ ଲୁଗିବା—ଦେ. କି—ଏଣ୍ ‘କରିବା ନ କରିବାପରି ଜଣାଯିବା;
**Lāgibā na lāgibā ଅତି ସୁଷ୍ଠୁତିରେ ହିଂସା କରିବା—To seem
 ଲାଗା ନ ଲାଗା to touch and not to touch;
 ଲଗନା ନ ଲଗନା to touch very slightly. [ଉ—ସେ
 (ଲାଗେ ବି ନ ଲାଗେ—ଅନ୍ୟତୁମ୍ଭ) ଘୋଡ଼ାକର ବେଗ ପକକୁ
 ବଳିଲା, ଅକମରେ ଚକ ଲାଗିଲା ନ ଲାଗିଲା :**

କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଶ୍ରଦ୍ଧ. ବନ୍ଦ ।]

ଲୁଗିବା ମାଗିବା—ଦେ. କି (ବିଷସ୍ତିତ ସହଚର ଶବ୍ଦ) —ପରିଶ୍ରମ କରି
Lāgibā magibā ଦେଇ ପୋଷିବ ଓ ରଖା କରି ପେଟ
ଖାଟା ଓ ଭିଙ୍ଗା କରା ଘୋଷିବା—To earn by one's personal
ଲାଗନା ମାଗନା labour and to earn by begging.

ଲାଗିମନ୍ତା—ପ୍ରାଚେ (ସାଇବୁର) ବୈଦେ. ଶ. (ପା. ଲକ୍ଷ୍ମିମା) —ଲଭ
Lāgimanta ଅଳମା (ଦେଖ) — Lau^hjimā. (See)

ଲାଗି ଯିବା—ଦେ. କି (ଫୁଲର୍ ଧାର୍) — ୧। ସବୁ ବା ସମ୍ମୂହରୁପେ
Lagi jibା ମିଳିବ ହେବା— ୧. To become merged in,
ଲେଗେଯାଓବା । ଯୋଡ଼ି ବୋଇଯିବା— ୨. To become joined
ଲଗାନା to • । (କୌଣସି ଜାର୍ଯ୍ୟ) କମାଗତ ଘୂଲିବା— ୩. To
continue. [ରି—ଉପ୍ରକ ଉଥରେ ଉପ୍ରକ ଅପର
ଲାଗି ଗଲ ମଳାଗଲେ । ସଖାନାଥ, ପାଦପା ।]

ଲାଗି ରହିବା—ଦେ. ୫—୧। ବନ୍ଧୁକାଳ ପାଇଁ ସଙ୍କଟ ହେବା—
Lāgi rahibā 1. To be attached for a long
 ଲେଗେ ଥାକା time;tolinger. [ଉ—ଏବେ ସବା ଲାଗି ରହିଛି
 ଲୋକହଲା ଶ୍ରବଣେ ଅମାନୁଷୀ ଓ ସହି ବାଣୀ । ରଖାନାଥ. ପାଦଭୀ ।]
 ୨। ବନ୍ଧୁକାଳ ପାଇଁ ବ୍ୟାପିତା—୨. To continue for a
 long time. ୩। କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ବନ୍ଧୁକାଳ ନିସତ୍ତ୍ଵ
ରହିବା—3. To be engaged in a work for a
 long time.

ଲୁଗି ହେବା—ଦେ. କି—୧) (ଦେହରେ (ବସି ଅଳକାର ଥିଲା) ପିଞ୍ଜବା—1. To put on (dress or ornaments) [ଉ—ଦିନ ବାସ ଲାଗି ହୋଇ ହୁଅଣ୍ଡି ଦେଖ । ପାହନନା, ଲଗାନା ଆଜନ୍ତୁଷ୍ଟ ଉସଦିନୋଦା ।] । (ଅଳକାର ଥିଲା) ଦେହରେ ପିଙ୍କା ଯିବା; ପରିହିତ ହେବା—2. To be put on. (ସଥା—ଏତବଳ ଉମ୍ବାପାଲ ମହାଦେବବକଠାରେ ଲାଗି ହେଲେ ଦର ହୁଅନ୍ତା)

ଲେଗୁଅ—ଦେ. ବ (ସ. ଲଗ୍ ଧାରୁ, ଏହା ଲାଭେଳାବେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଏକାଟି
Lāguā କ୍ଷମେ ଦିଅପିବାରୁ) — (ବୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିବର ଦେବିକ
ବନ୍ଦେଜୀ, ବାଁଧାବନ୍ଦୋବନ୍ତ ଅବଶ୍ୟକ ଅପର ଆଦି ପାମଗ୍ରୀ ଅଦ) ହତ୍ତ
ଲଗାର, ସଂଚେତ ଦୃବ୍ୟ ବିବୟବାହ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତିବନ ଅଣି ତାଙ୍କୁ
ଅବହିଁ ବରୁପେ ବା କିୟମମତେ ପୋରାଇବାର ବନୋକମ୍ପୁ —
The system or arrangement of supply-
ing articles daily to a customer; regu-
lar daily supply of provisions or arti-

cles of every-day necessity to a person by a particular trader or supplier.

(ପଥ—ଶାନ୍ତିକ ଉତ୍ସବ ପ୍ରତିଦିନ ବିଶାଏ ମାତ୍ର ଲୁଣାଥ ହୋଇଥିଲା ।) ବିଶ.—୧ । ପ୍ରତିଦିନ ନିୟମିତ-

ବନ୍ଦେଜୀ, ବୀଧି ରୂପେ ଯୋଗାଇବା ପାଇଁ କଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ସଙ୍ଗେ
ବନ୍ଦେଜ ବନ୍ଦେଜ ବନ୍ଦେଜ

ବା କଟକଣା କରାଯାଇଥିବା (ବସ୍ତୁ)—୧.

(Necessaries) Arranged to be supplied regularly every day by a tradesman or hawker to a house-holder. ୨ । ଯେଉଁ
ବନ୍ଦେଜ, ବନ୍ଦେଜ ଦେନେବାଳା ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତିଦିନ ଲୁଣାଥ କିଛି ବୃଦ୍ଧିଷ୍ଠକୁ

ଲାଗାରାତ୍ମାଳା ଯୋଗାଏ—୨. (Trader) Supplying articles of everyday use regularly to a person.

(ପଥ—ଲୁଣାଥ କେଉଁଣି; ଲୁଣାଥ ଗରୁଡ଼ିଣି ଇତ୍ୟାଦି) ୩ । ଲୁଣାଥ ବସ୍ତୁ ପ୍ରତିଦିନ କାହାରେ
ବନ୍ଦେଜ ବନ୍ଦେଜନେଥାଇବା

ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି କେବାବୁ ପ୍ରତିଦିନ ଲୁଣାଥ କିଛି ଯୋଗାଏ—

୩. (Person) Getting a regular supply of daily necessities from a supplier; being a regular customer of a trader. [କୁ—
କଣେ ବ୍ୟକ୍ତି କଣେ ବୃଦ୍ଧିଷ୍ଠକୁ ପ୍ରତିଦିନ କୌଣସି ଗୋଟିଏ
ବସ୍ତୁ ନିୟମିତରୂପେ ବା ଲାବେଇବେ ଯୋଗାଇବାର
ବନ୍ଦେଜ ବସ୍ତୁ ବା ପ୍ରଣାଳୀରୁ ଲୁଣାଥ ଦୋଷ୍ୟାଏ ।

ବିଷୟକାରୀ ଏହି ପଦାର୍ଥର ମୂଲ୍ୟ ପ୍ରତିଦିନ କରନ ବୁଝେ
ନେଇ ପାରେ, କିମ୍ବା ମାତ୍ରକରେ ଥରେ ହିସାବ କରି
ନେଇ ପାରେ, କିମ୍ବା ଅଗରୁଧ ନେଇପାରେ, କିମ୍ବା
ସେଥିପାଇଁ ଯାଇଁ ରୈଗ କରିପାରେ । କଣେ ବ୍ୟକ୍ତି
ବୃଦ୍ଧିଷ୍ଠର ଅବଶ୍ୟକ ତାବତ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ଯୋଗାଇ ପାରେ
ନାହିଁ; ତେଣୁ କେଉଁଠ ଲୁଣାଥରେ ମାତ୍ର ଦିଏ, ଗରୁଡ଼ ଦୁଧ
ଦିଏ, ତେଣୁ ତେଣୁ ଦିଏ, ବୁଢ଼ିଆ ମିଳାଇ ଦିଏ ଓ ମୁହଁ
ଦେଇବ ଲୋଡ଼ା ସବ୍ରାଦ ସବ୍ରାଦ ଦିଏ ।] ପ୍ରାଦେ
(ସମ୍ବଲପୁର) ବିଶ—ରଣତ୍ତସ—Indebted; heavily
involved in debt.

ଲୁଣାଥ କରିବା—ଦେ. କି—୧ । (କୌଣସି ଗାନ୍ଧି) କୌଣସି
Lāguā karibā ଦୁବ୍ୟ-ନିୟମିତରୂପେ ଅଣ ଯୋଗାଇବା ପାଇଁ
ବୀଧିବନ୍ଦେଜବନ୍ଦେଜକରା ଲାଗାରକରା କୌଣସି ଦୁବ୍ୟକରେତା

ସଙ୍ଗେ ବନ୍ଦେଜ ବନ୍ଦେଜ କରିବା—୧. To arrange or
contract with a trader or seller of any
provision or commodity, that he should
regularly supply a particular article
to a person daily. ୨ । (କୌଣସି ବିଦେତା)
କୌଣସି ଦୁବ୍ୟ ନିୟମିତରୂପେ ପ୍ରତିଦିନ ଯୋଗାଇବା
ପାଇଁ କୌଣସି ଦେତାକ ସଙ୍ଗେ ଜଗାବ କରିବା—

୨. To contract or promise to supply a

particular provision regularly to any
customer every day.

ଲାଗୁଆ ପ୍ରାହକ—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ପ୍ରାହକ କୌଣସି ବେପାଶାତାରୁ
Lāguā grāhaka ନିୟମିତରୂପେ ପ୍ରତିଦିନ ସବ୍ରାଦା କଣେ—
ବୀଧି ଆହକ ଲାଗାର ଆହକ A regular customer of a
ଲାଗୁଆ ଗ(ଗ) ବ(ବ) କ(କ) } ଶାମ୍ବରୂପ
ଲାଗୁଆ ପଦକ } trader.

ଲାଗୁଆଣି—ଦେ. ସ—ରୂଲିରେ ପ୍ରଥମେ ନିଅ ଲାଗାଇବା ପାଇଁ ଯେଉଁ
Lāguānī ଶୁଖିଲା ବାଠ ବା ଅକ୍ଷ ସବ୍ରାଦାହ୍ୟ ପଦାର୍ଥ
ଆଶନ ଧରାବାର ଜିବିସ ଆଗ ପଜୀର୍ନେକି ଚୌଜ ବ୍ୟବହାର କୁଣ୍ଡ—
Any dry or inflammable article (dry
chips of wood or straw or paper) used
for igniting fire in an oven.

ଲାଗୁଆ ଦେବା—ଦେ. କି—(ବେପାଶ ବା ଦୁବ୍ୟ ବିଦେତା)—
Lāguā debā କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପ୍ରତିଦିନ ନିୟମିତରୂପେ
ବନ୍ଦେଜୀ ଦେବା ଲାଗାରଦେନା କୌଣସି ବସ୍ତୁ ଯୋଗାଇବା—

(A trader or sellor) To supply daily
any article to a customer.

ଲାଗୁଆ କେବା—ଦେ. କି—କୌଣସି ବିକେତାରୁ ‘ଲାଗୁଆ ରୂଲିରେ
Lāguā nebat କୌଣସି ବସ୍ତୁ ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରତିଦିନ କରିବା—
ବନ୍ଦେଜୀ ଲାଗାର ଲାଗାରକେନା (A house holder) To take
a daily supply of any article from a
sellor under the ‘Lāguā’ arrangement.

ଲାଗୁଆ ମୂଲିଆ—ଦେ. ବ. ସୁ—୧ । ଯେଉଁ ମୂଲିଆ କୁଣ୍ଡ କର ପ୍ରତିଦିନ
Lāguā mūliā କଣେ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ କିକଟରେ ମୂଲ ଲାଗେ—
ବୀଧିମର୍ଜୁର, ଲାଗମର୍ହିଟୀ ୧. A day-labourer who works
ଲାଗାର ମଜଦୁର
for a particular person every-
(ଲାଗୁଆ ମଜଦୁର—ଅନ୍ତରୂପ) day. ୨ । ଯେଉଁ ମୂଲିଆ ଏକ
(ଲାଗୁଆ ମଲିଅଣୀ—ଶୀ) ବର୍ଷ ପାଇଁ ମାରିକରି ଶୁଷକାମ କରେ
2. A labourer who contracts to work
for wages for a master for one year.

ଲାଗୁଡ଼ିକ—ସ. ବି. ୫ ବ. ସୁ—(ଲାଗୁଡ଼ିକ+ପ୍ରତିବରଣାର୍ଥ ରତ) —
Lagurdika ଲାଗୁଡ଼ିକ (ଦେଖ)—
(ଲାଗୁଡ଼ିକ—ସ୍ଵା) ଲାଗୁଡ଼ିକ (See)

ଲାଗୁଡ଼ି—ଦେ. ବ—୧ । ଖର; ତୁରି—୧. Backbiting.
Lāguḍi , ୨ । ଲାଗୁଆଣି (ଦେଖ)—୨. Lāguānī
ଲାଗାନୀ ନାମୀ ଖରି (See)

ଲାଗୁଣିଆ—ଦେ. ବ. ସୁ—୧ । ମୂଳିଥ; ଦଳ ମଜୁରିଆ—୧. Day-
Lāguṇiā(māri) laboure . ୨ । ଲାଗୁଆ ମୂଲିଆ (ଦେଖ)
ଲାଗାନିଆ ୨. Lāguā mūliā (See) * । ଯେ
ଲାଗାର ତୁରି କରେ; ଖରୁଆ—୩. A backbiter.
ଲାଗାନୀ ୪ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କିମ୍ବା ମହାଦ ପ୍ରଶ୍ନେଶ ପୁରୁଷ
ଲୁତରା ଶ୍ରୀଜାନ୍ମାର ଅନ୍ତ ବ୍ୟବ୍ରତାରେ ତାହାଣୀ ବୁଢ଼, ବୈଗଅଧି
ଦ୍ୟା ଲାଗାଏ—୫. A person who employs
ଦୌନିଆ Tantric means or black magic to

make other people possessed with evil
ଲାଗୁଣୀ, ଲାଗୁଣୀ(ଏ) spirits. ଦେ. ବିଶ—ଅବିଶ୍ଵାସ;
ଲାଗୁଣୀ ଅବିଶ୍ଵାସ—Uninterrupted.

ଲାଗୁଣୀ ବିଦୁତିଆ—ଦେ. ବି (ସହଚର ପଦ) —ଅରୁଥ କାର୍ଯ୍ୟରେ
Lagunīśa bhāṅguṇīśa. ବିଦୁତାଶ—A backbiter
ଲାଗୁଣୀ ଭାଙ୍ଗୁଣୀ ଭାଙ୍ଗୁଣୀ and a person who puts obsta-
ଲୁତ୍ୟା ଉତ୍ୟା cles in the performance of a
work.

ଲାଗୁଣୀ କରିବା—ଦେ. କି—ପରେଷରେ କୌଣସି ବଖକୁ ଜାମରେ
Laguni karibā ଖତ କହୁବା—To backbite a
ଲାଗୁଣୀ କୁଣ୍ଠୀ ଖାନା person,
ଲାଗୁଣୀ ଭାଙ୍ଗୁଣୀ—ଦେ. ବି—ଅତ; ଚବୁଳ—Backbiting.

Lagunī bhāṅguṇī¹
ଲାଗୁଣୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧। ମୂଲୁଆଣୀ—1. A female day-
Lagunī labourer. , । ବକା ମୂଲୁଆଣୀ; ଯେଉଁ
ବାଧା ମଜୁରନୀ ମୂଲୁଆଣୀ ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରଭୁକୁ କାମ କରେ—2. A
ଅନ୍ଦେଜୀ ମଜୁରନୀ regular female day-labourer. ପ୍ରାଦେ.
(କଟକସଦର) ବି—ନାଗୁଣୀ; ମାର ନାଗସାପ—
A female 'Nāga' serpent.

ଲାଗୁତୀ—ଦେ. ବି—ଲାଗୁତୀ (ଦେଖ)

Laguti Lagauti (See)

ଲାଗୁ ଲାଗୁ—ଦେ. ଥ (ଲାଗିବା କିମ୍ବା ଅସମାପକାରୁପର ଦ୍ଵିପ୍ରୟୋଗ);
Lāgu lāgu —ଅନୁଭୂତ ହେବାର ବା ଲାଗିବାର ଅରମ୍ଭରେ;
ଲାଗତେ ଲାଗତେ ଅରମ୍ଭ ହେଉ ହେଉ—While beginning;
ଲାଗତେ ଲାଗତେ at the beginning. [ଉ—କୁମୁମୋସୁକ
ବିହେଦ ସୁଗୁ, ଲାଗି ଡକାଇତ ଲାଗୁ ଲାଗୁ । କବିପୂର୍ଣ୍ଣ.
ସଂକଳିତ ।]

ଲାଗେ—ଦେ. କି. ବିଶ. (ସ. ଲାଗେ) [ଏହି ଏହି ସବେ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ
Lāge ସିକୁ ଦୋଇ ବନ୍ଦହୃତ ଦ୍ଵୀପ, ସଥା—ଏହି ଲାଗେ
ଅନେ ଏଇ ଲାଗେ, ଉ ଲାଗେ=ବର୍ତ୍ତମାନ; ସେହି ଲାଗେ,
ଅନ୍ୟତ ସେଇ ଲାଗେ, ସି ଲାଗେ=ତତ୍ତ୍ଵ କ୍ଷଣାତ୍]—
କ୍ଷଣରେ—At a particular moment. ଅ—
ଲାଗେ ୧। କୁକୁମୋକୁଳ ବିଲୁଆ, ମାକୁଳାଥ ଶିକାରକ ପଛରେ
ଲାଗେ, ଲାଗେଲାଗେ ଲାଗାଇବା ବ୍ୟକ୍ତିର ଉତ୍ତାରଣ କରବା ଶକ—1.
(Interjection) A word or halloo uttered
by persons to encourage or exhort
dogs set on a prey. , । କିକଟରେ; ପାଖରେ;

ପାଶେ ସିକୁକଟରେ—2 Near; by the side of.
ପାସମେ [ଉ—ମେଲା ଦ୍ରୁଥିଶ୍ରୀ ଲାଗେ । ପଶୋବନ୍ତ,
ବ୍ରଦ୍ରିଗିତା ।] • । ଦେହରେ; ସଙ୍ଗ—3. In the
ମଙ୍ଗ, ଗାୟେ body of; in the company of. [ଉ—
ଘରମେ ବିକୁଳ ଯେହେ କଳାମେଘେ, ବିଶ୍ଵାସ ଗୋକନ୍ଦର
ଲାଗେ । କଗନାଥ, ଭାଗବତ ।] ଦେ. କି.
ଲାଗେ (ଲାଗିବା କିମ୍ବା କିମ୍ବାର କିମ୍ବାର ବର୍ତ୍ତମାନକାଳ ଯୁ

ଲାଗତାହିଁ ପୁରୁଷ ଏକବଚନ) (ସେ, ତାହା)—ଲାଗଇ—
(that) Does devolve on.

ଲାଗେ ଲାଗେ—ଦେ. କି. ବିଶ—୧। କୁହାଇ କୁହାଇ; ଉପସ୍ଥିପଦ
Lāge lāge —1. Repeatedly; successively.
ଏକମା(ଶା)ଗାଡ଼େ , । ଅବିଶ୍ଵାସ ଭାବରେ—2. Constantly;
ଲାଗତାର without rest. * । ତତ୍କଷାତ—3.
Immediately; at once. ଅ—୧ । ଲାଗିବା
ପ୍ରାୟ; ଅସବ; ସପର୍ଯ୍ୟ ହେବା ପର—1. Almost
touching; almost clinging. [ଉ—ଦିନ-
ପଢ଼ଇବକ ବେଳେ ଦୂର ଜାହାଜ, ଘେଟାହେଟି; ଠୋକର
ଲାଗେଲାଗେ ଲାଗେ ଲାଗେ । ପକାଇମୋହନ. ମନ୍ଦ୍ୟକ ।] ୨।
ସମ୍ପ୍ରେସି ସମେ ସଙ୍ଗେ; ପାଞ୍ଜେ ପାଞ୍ଜେ; ସାନ୍ଧିଅର—2. Near
ଲାଗତାର; ସାଥେସାଥ about; by the side of. [ଉ—
ଅମ୍ବେ ସକଳେ ତୋର ସଙ୍ଗେ, ଥରୁ ତୋ ରଥ ଲାଗେ
ଲାଗେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।]

ଲାଗେ ଶିର—ଦେ. ବି (ଜାହାଜର ରାଶା)—ନମସ୍କାର—(Nautical
Lāge śir term) Good morning ! I bow my
ଶାଗେସୀର head. [ଉ—ତଣ୍ଡର—ଲାଗେଶିର; ଅଲାଷି-
ଲାଗେସୀର ଏ, ସ୍ତ୍ରୀ । ପକାଇମୋହନ. ମନ୍ଦ୍ୟକ ।]

ଲାଗ୍ (ଧାର) —ସ—୧। ସଙ୍ଗେ ସମାନ ହେବା—1. To be equal
Lāgh (root) to. , । ସଥେଥୁ ହେବା—2. To
suffice (Apte). ଗ । ସମର୍ଥ ହେବା—3. To
be competent (Apte).

ଲାଗବ—ସ. ବି—(ଲାଗୁ+ଭାବ. ଅ) —୧। ଲାଗୁତା; ଲାଗୁଭାବ—
Lāghabā 1. Lightness; levity. , । ସ୍ତ୍ରୀ—
2. Smallness; insignificance. * । ଶିଶୁତା;
ଶିଶୁତା—3. Haste; swiftness; agility.
୪। ଗୋରବହାନ; ଅହମାନ—4. Dishonour;
diminution of honour. ଗ । ସ୍ତ୍ରୀତା; ଅରୋଗ୍ୟ—
5. Convalescence. ଗ । କରି ଶିବା—6.
Becoming less; becoming diminished.
ଗ । ଶେଷ ହେବା—7. Becoming small. ଗ ।
କ୍ଲୋବିଶ; କ୍ଲୋବତା—8. Impotence; eunochism.
ଦେ. ବି—୧। ଲାଗୁହସ୍ତତ—1. Lighthanded-
ness; agility; dexterity. [ଉ—ଲାଗୁହସ୍ତତ
ସ୍ତ୍ରୀକା ଲାଗବ ଦେଖି କର । କୃଷ୍ଣବିହ. ମହାଭାବତ
ଅଧି ।] , । କୌଣସି—2. Skill. [ଉ—
ଉତ୍ତର ବାହୁବା ଲାଗବ ଅନ୍ତକବ, ରଥକାଳ ଗଢ଼ରେ
ରୟ ପବନକ । କୃଷ୍ଣବିହ ମହାଭାବତ ବିଷଟ ।]

ଲାଗବକାରୀ—ସ. ବିଶ—୧। ଯାହା ହାଲୁକା କରେ—1. Lighten-
Lāghabakārī ing. , । ଅରୋଗ୍ୟକାରୀ—
2. Alleviating; curing.

ଲୟକ—ସ. ବ—(ଲୟ + କଳ) — ସଂକ୍ଷିପ୍ତ (ବିଶ୍ଵକୋଣ) —	Succinct.
Lāghabika	
ଲୟକୀ—ସ. ବି. ପୁ—(ଲୟକ + କଳ; ୧୩. ୧୮) — ୧। ମିର- Lāghabī ବ୍ୟୁ— ୧. Frugal; sparing. , ୨। କଠିକ— 2. Hard.	
ଲୟକିଆ—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ) ବ.—କଳା ବାହାରଥିବା ଶୟ ବିଶେଷ— Lāṅkiā A forked weapon.	
[ଦ୍ୱ—ଏହାର ଉପର ଭୟ ଦକ୍ଷିଣ ।]	
ଲୟଙ୍ଗ—ପାଦେ (ସମଲୟର) ବି. ବିଶ—ଲୟ ଲୟ ହୋଇ Lānglang (ଶୋଭବା) — Prostrate (lying down).	
ଲୟକୃତ ପାଗଡ଼ ହେବା—ଦେ. କି—(ସ. ଲୟକ) — ଲୟକୃତାବା Lāngardā pāngarda hebā Lāngurdāibā (See)	
ଲୟକୃତ ପାଗଡ଼ ହେବା, ଲୟକ୍ଷେତ୍ରରା ଲୟକ୍ଷେତ୍ର ପା : ତ୍ରେ ହେବା ଲୟକ ପାଗ ହେବା	} —ଅଚ୍ୟତ୍ବ
ଲୟକ୍ଷ୍ମୀ—ପ୍ରଦେ. — (ଜଞ୍ଜାଗ) ବ—ଲୟକ୍ଷ୍ମୀ ପୋକ (ଦେଖ) Lāngardiyā Lāngurdā poka (See)	
ଲୟକ୍ଷ୍ମୀ—ସ. ବ—(ଚେଦିକ) — ପୁଣି ପର୍ଣ୍ଣୀ (ଦେଖ) Lāngani Prūṣni parṇṇī (See)	
ଲୟକଳ—ସ. ବ—(ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଧାରୁ = ଗମନ କରିବା + କରୁଣ୍ଣ. ଅଳ) — Lāngala ୧। ସ୍ଵରକାର୍ଯ୍ୟ ତୁମି କଷ୍ଟଶ ଯନ ବିଶେଷ; ଲୟକଳ; ଦଳ— ୧. Plough. , ୨। ଲହ ଲୟକଳିଆ (ଦେଖ)— 2. Wolfsbane (plant) * । ତାଳବୁନ୍ଦ— ୩. Palm tree. ୪। ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତରେ ବ୍ୟବହୃତ ଲୟକଳାକୃତ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ— ୪. A plough-shaped weapon used in war in ancient India. [ଦ୍ୱ—ଏହା କ୍ଷେତ୍ର ଆର୍ଦ୍ର ଓ ମୟଣ; ଏହା ତୁରସ୍ତାକରେ ବନ୍ଦ ଓ ଶିଖାଶୁନ୍ୟ ଏହାର ମୁଳାଂଶ ଓ ମୁଖ ଲୋକବନ୍ଦ । ଏହା ଲୟକଳର ଅକ୍ରମିତି; କଳସମକର ଏହା ଓ ମୁଖ ଅୟୁଧ ଥିଲ] ୫। ଲଙ୍ଗ; ଶିଶୁ— ୫, Male organ. ୬। ଚନ୍ଦ୍ରକର ଅର୍କର ଠାରୁ କମି ହେବା ଶୈତାବସ୍ତ୍ର— ୬. The crescent shape of the moon (Apte) (which is less than half- moon). ୭। ସୁଷ ବିଶେଷ (ହ. ପ.)— ୭. A kind of flower (Apte). ୮। ବୁଦ ବିର୍ମାଣରେ ବ୍ୟବହୃତ ଏକ ପ୍ରକାର କାଷ— ୮. A bit of wood used in building houses (Apte).	
ଲୟକଳକ—ସ. ବ—ସ୍ତ୍ରୀର ମନ୍ଦରେ ଭଗନର ବେଶରେ ବୁଦ୍ଧିଦ୍ୱାରରେ Lāngalaka ଶକ୍ତ ଚିକିତ୍ସାଦ୍ୱାରା କରାଯିବା ଶତ (ହ. ପ.)— A plough-shaped incision made in the anus for curing fistula.	
ଲୟକଳିଆ—ସ. ବ.—ଲହ ଲୟକଳିଆ ପକ୍ଷ— Lāngalaki	Wolfsbane (plant).

ଲୟକଳିଗ୍ରହ—ସ. ପୁ—(ଲୟକଳ + ଗ୍ରହ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ) — ୧। Lāngala graha କଳା; ପେ ଦଳବୁଲାଏ— ୧. Plough- man. , ୨। ରଷା; କୃଷକ— ୨. Cultivator.
ଲୟକଳ ଚକ୍ର—ସ. ବ—ପଳକ ତ୍ୟାନିଷେନ୍ଦ୍ରିୟ ଲୟକଳାକାର ଚନ୍ଦ୍ରବିଶେଷ, Lāngala chakra ସହିଦ୍ଵାରା ଅଗାମୀ ପଳକ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଶୁଭଶୂନ୍ୟ ପଳ ଚିହ୍ନିତ ହୁଏ [ହ. ଶ.]—A plough-shaped astrological figure drawn for calculating the future of the next crop.
ଲୟକଳ ଦଣ୍ଡ—ସ. ବ—[ଚନ୍ଦ୍ର ତତ୍ତ୍ଵ]—ଲୟକଳିଶା; ରଷା; ପେର୍ଷ ଦଣ୍ଡ Lāngala danda ଲୟକଳର ସ୍ଥାନ ସଙ୍ଗେ ସ୍ଥାନ୍ତ୍ର କରେ— The beam of a plough; plough-staff.
ଲୟକଳ ଧ୍ୱନି—ସ. ବି. ପୁ—(କଳାଶରୀ) ବଳାମ— Lāngala dhwaja A name of Balarama.
ଲୟକଳ ପଢନ୍ତି—ସ. ବ (ମ.ପ.ଲେ)—ଦଳବୁଲାଏ ଚରଣବୀ ଯୋଗୁ ତୁମରେ Lāngala paddhati ପେର୍ଷ ଲୟ ରେଣ୍ଡା ଖୋଲ ହୋଇଥାଏ; ସିଥର; ସିତା ରେଣ୍ଡା—The furrow or deep line left on the ground ploughing by.
ଲୟକଳ ଫଳା—ସ. ବ—ଫଳା; ଫଳ; ଲୟକଳିଲା— Lāngala phalā Ploughing iron; ploughshare.
ଲୟକଳାଶ—ସ. ବ—(କଳାଶରୀ)—ଲହଲାକଳାଶ (ହ. ଶ.)— Lāngalaaksha Wolfsbane.
ଲୟକଳାସ୍ତ୍ର—ସ. ବ—ଲୟକଳ ୪ (ଦେଖ) Lāngalāstra Lāngala 4 (See)
ଲୟକଳ—ସ. ବ—(ଲୟକଳ + ର) — ୧। ଲାଗଲ ୧ (ଦେଖ)— Lāngali 1. Lāngali 1 (See) , ୨। ଦ୍ରୁଷ୍ଟ ରଷ୍ଟ୍ସୁନ୍ତ୍ର ଲୟକଳ— ୨. A plough with a short beam. ଦ୍ୱ। ମଞ୍ଜିଶ୍ଵା—(ହ. ଶ.)— ୩. Indian madder. ଦ୍ୱ। କଳପିଶଳୀ (ହ. ଶ.)— ୪. Purple lippia (plant) *। ପୁଣି ପର୍ଣ୍ଣୀ (ହ. ଶ.)— ୫. Prūṣni parṇṇī. ୬। ଗଜପିପ୍ପଳୀ [ହ. ଶ.] (ଦେଖ) — ୬. Gajapippali. ୭। ଚବ୍ଦ; ରାତ୍ର କାଠ (ହ. ଶ.) ୭. Piper Chaba. ୮। ମହାରାଜ୍ୟୀ ନାମକ ଲତା (ହ. ଶ.)— ୮. A kind of creeper. ୯। ରଷ୍ଟ୍ସରକ ନାମକ ଜିଷ୍ମ— ୯. A kind of rare herbarious plant.
ଲୟକଳକ—ସ. ବ. ପୁ—(ଲୟକଳ + କଳ) — ୧। କଳା; ପେ ଦଳ Lāngalika ଦୁଲାଏ— ୧. Ploughman; a tiller. ଦ୍ୱ। ଲାଗଲ ୧ (ଦେଖ) — ୨. Lāngali 1 (See)
ଲୟକଳକଳ—ସ. ବ—ଲୟକଳ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to a plough.
ଲୟକଳକା—ସ. ବ—(ଲୟକଳ + କଳ + ଅ) — ୧। ଫଳା; ଲୟକଳ- Lāngalikā ଲୁହ— ୧. Ploughshare. , ୨। ରକ୍ତିକା; ଗୁଡ଼ା; ନାଇକାରାହୀ (ଲତା ଓ ସତ) — ୨. A creeper; Abrus Precatorius. ୩। ମୁରାର ରୂପ— ୩. The

uft of a peacock. ୪। ମୟୁର ପୁତ୍ର—4. The tail feathers of a peacock

ଲଙ୍ଗଳିକା—ସ. ବିଶ. ଶ୍ଵ—ଲାଙ୍ଗଳିକର ସ୍ତ୍ରୀଲଙ୍ଗ—

Lāngalikī Feminine of Lāngalika

ସ. ବି. ଶ୍ଵ—୧। ଲାଙ୍ଗଳିକର ସ୍ତ୍ରୀଲଙ୍ଗ—1. Feminine of Lāngalika. ୨। ଲହୁଲଙ୍ଗଳିଅ—
2. Wolfsbane.

ଲଙ୍ଗଳିକା—ସ. ବି—ଲହୁଲଙ୍ଗଳିଅ [ହ. ଶ.]—

Lāngalikī Wolfsbane.

ଲଙ୍ଗଳି—ସ. ବି. ଶୁ—(ଲାଙ୍ଗଳ + ଲଙ୍ଗ; ୧୩ + ୧୬)—୧। ଲଙ୍ଗଳ—

Lāngali ଧାରୀ; ହତ୍ଥ; ବୃଷକ;—Cultivator, ploughman. ୨। ଲାଙ୍ଗଳାସ୍ତ୍ରାସ୍ତ୍ର—2. One who is armed with the Lāngala weapon. ୩। (ଲଙ୍ଗଳ ଏହାକ ଅସୁଧ ଥିବାରୁ) ଶ୍ରବ୍ନକ ଭାଇ ବଳରୂମ—
3. Balarāma (elder step-brother of Srikṛushṇa). ୪। ସର୍ପ; ସାପ—4. Serpent.
୫। (ବୈଦ୍ୟକ) ଲହୁଲଙ୍ଗଳି (ଦେଖ) —
5. Wolfsbane. ୬। (ବୈଦ୍ୟକ) ଲଙ୍ଗଳିଶାକ (ଦେଖ) —6. Lāngalishāka. (See) ୭। (ବୈଦ୍ୟକ) ନାରିକେଳ; ନଢ଼ାଅ—7. Cocoanut.
୮। (ବୈଦ୍ୟକ) ଶୁକଣ୍ଠି; କରିବଜୁ; ବାରତକ—
8. Cowhage; Mucuna Pruriens. ୯। ରଶର-ମୂଳ (ଦେଖ) —9. Isaramūla, (See). ୧୦। (ଶ୍ଵ) ଶୌରାଣିକ ନାମ ଦିଶେଷ (ହ. ଶ) —10. Name of a mythological river. ୧୧। ମଞ୍ଜିଷ୍ଠା (ହ. ଶ) —
11. Indian madder. ୧୨। ପୁଣିପଣ୍ଠି (ହ. ଶ) (ଦେଖ) —12. Pṛuśniparṇī. (See) ୧୩। ଗଜ ପିଣ୍ଡି (ହ. ଶ) —13. Plantago Amplexicaulis. ୧୪। ଚବ୍ଦ (ହ. ଶ) —14. Piper Chaba.
୧୫। ମହାରାଜୀ ନାମକ ଲତା (ହ. ଶ) —15. Name of a wild creeper. ୧୬। ରୂପରକ (ହ. ଶ) —
16. Name of a rare herb.

ଲଙ୍ଗଳି(ଲି) ବିଷ—ସ. ବି (ବୈଦ୍ୟକ)—ଲହୁଲଙ୍ଗଳିଅ (ଦେଖ)

Lāngalī(lī) bisha Wolfsbane.

ଲଙ୍ଗଳି(ଲି) ଲତା—ସ. ବି—ଲଙ୍ଗଳି ୫, ୨, ୧୩ ଓ ୧୫ (ଦେଖ)

Lāngalī(lī) latā Lāngalī 5, 6, 8 and 13, 15 & (See)

ଲଙ୍ଗଳିଶା—ସ. ବି (ଲଙ୍ଗଳ + ଶା; କିପାତକ ସିର) —ଲଙ୍ଗଳର

Lāngalishā ରଣ—The pole or beam of a haris

ଲଙ୍ଗଳି(ଲି) ଶାକ—ସ. ବି—କଳପୁଣ୍ଡି; ଏକପ୍ରକାର କଳମ ଶାକ—

Lāngalī(lī) śāka Purple Lippia; Lippia Nodiflora—ସ. କାମ—ତୋଷପୁଣ୍ଡି, flora; Convolvulus

କଳାଶୀ, ପିତ୍ତଳା, ଶାମାଦଳ, Ripens; Ipomoea Rep-

ଶାରଶା, ପକୁଳାଦଳ, ମୟୁରାଦଳ, tans. [କ୍ର—ଏହା ପାଣି ମୟୁରଗଜା ।

କଳମୀଶାକ, କାଂଚାଶାକ ପରିପାତିରୀ, ଗଙ୍ଗାତିରିଆ,

ଜଗପିପର, କେମ୍ବୁ ପା- ପିପଲଥାଶ

ଆ. ପୋଲପିଲମାୟୁ, କେ. ତୋମବଳିତେଷ୍ଟୁ, ମ. କଳପିଲା

ଗ. ରତବେଳୀଯୋ, ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ମରରେ ଏହା ହୃଦୟ.

ପ୍ରାଣୀ, ଚନ୍ଦର ହିତକର, ଶୁଦ୍ଧ ବର୍କର, ଲୟୁ, ଧାରକ,

ଶୀତଶାରୀ, ରୂପ, କଟୁକଶାୟରସ, କଟୁକପାକ, ଚୁଚ୍ଛକର,

ଅଗ୍ନିବର୍କର ଏବ ବଜ୍ରଦୋଷ, ଦାହ ଓ ବୃଣନାଶକ—

ଦ୍ରୁବ୍ୟଶାର ।]

ଲଙ୍ଗଳେଶ୍ଵର—ଦେ. ବ-୧। ମହାଦେବଲିଙ୍ଗ ଦିଶେଷ—1. Name of Laṅgaleswara a Śiba-linga. , । ବାଲେଶ୍ଵର

ଜିଲ୍ଲାରେ ଥିବା ସ୍ଵାମ୍ୟବିହାର ଶିବଲିଙ୍ଗ ନାମରେ ନାମିତ ସ୍ରାନ୍ତ—2. Name of a place in Balasore, named according to the Śiba Laṅgaleswara established there.

[ଉ—ରଜଣେ ରକ୍ତି ଦିବରିଲ ମୂଳୀ ଲଙ୍ଗଳେଶ୍ଵର । ଧୋନ୍ତାଥ. ଦ୍ଵାଷ ।]

ଲଙ୍ଗୁଡ଼—ଦେ. ବ (ସ. ଲଙ୍ଗୁଳ) —୧। ଲଙ୍ଗୁଳ; ପଣ୍ଡ ଅଦକର ଲମ୍ବ

Lāngurda ପୁତ୍ର; ରଙ୍ଗ—1. The long tail of beasts.

ଲେଙ୍ଗୁଡ଼, ଲେଙ୍ଗୁଡ଼, ଲେଜ, ନେଂଜ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପଣ୍ଡର ପରେ ପରେ

ପୁଁତ୍ର. ଦୂମ୍. ପୁତ୍ର ରହିଥିବା ପର କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସବଦା ଅଶ୍ୱୀ

ଚରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବ୍ୟକ୍ତି—2. (figurative) A thing or person constantly accompanying following a person; an appurtenance. [ଦ୍ରୁ—କୌଣସି ପଥକଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଶିଶୁ ବା ଅକ୍ଷମ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ ବହନ ଯେ, ସେ ଲୋକ ସାଙ୍ଗରେ ଗୋଟିଏ ଲଙ୍ଗୁଡ଼ ଅଛି । ଶ୍ରୀମର୍ଦ୍ଦ ପରରେ

ଖଣ୍ଡେ ଦୂର ଶଣ୍ଡ ଠଣ୍ଡାବୋଟ ବନ୍ଦା ଦୋଇଥିଲେ ବହନ ଯେ, ସେ ଶ୍ରୀମର୍ଦ୍ଦ ପରରେ ଶଣ୍ଡାବୋଟ ବନ୍ଦାବନ୍ଦାରୁ ।]

କ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ସେଇ ଲାଗ ବା ଦାପିଦ୍ଧରୁ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି କିନ୍ତୁ ଇହା ବିରୁଦ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ସବଦା ବହନ କରିବାକୁ ବାଧ ହୁଏ—3. (figurative) An encumbrance.

ଲଙ୍ଗୁଡ଼ ଖଣ୍ଡି—ଦେ. ବିଶ. ଓ ବି. (ସୁ ୬ ଶ୍ଵ) —(ସ. ଖଣ୍ଡିତ ଲଙ୍ଗୁଳ) —

Lāngurda khaṇḍī । ଖଣ୍ଡିତପୁତ୍ର (ଜନ୍ମ); ସେଇ ଶଶୁର

ଲଙ୍ଗୁଡ଼କାଟୀ, ଲେଙ୍ଗୁଡ଼କାଟୀ, ଲେଙ୍ଗୁଡ଼କାଟୀ ଲମ୍ବ ଲଙ୍ଗୁଡ଼ର ଅଗ୍ରଭାଗର ଅଂଶ

ଦୂମକଟା, ନେଂଦା ଦୁଣ୍ଡି ପାଇଥାଏ; ସେଇ ପଣ୍ଡର ଲଙ୍ଗୁଳର ଖଣ୍ଡେ (ଲଙ୍ଗୁଡ଼ ଖଣ୍ଡି ଅ—ମୁଁ, ରୂପ) ମାତ୍ର ଅବଶୀଳିତ୍ବ ଆଏ—1. Having the end of the tail lopped off; having

lost a part of the tail. ୧। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ, ମନ୍ଦାର୍ଥ) ଅପଣା ଦଳ ମଧ୍ୟରେ ବାହାର ଯାଇଥିବା ବା ବାହାରେ ରହିଥିବା ଲେବ; ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ାଣ୍ଡଣି କରୁଥିବ ଦଳସ୍ତ ଅନ୍ୟ କଥିବି ସହିତ ମିଶେ ନାହିଁ; ବୋଠ-ଣ୍ଡିଖ—୨. (Bad sense) A person who does not mix with the members of his party or sect; a renegade.

ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ଟୁଞ୍ଜିବା—ଦେ. କି—(ଦୟରେ କୁକୁର ଅପଣା ଲାଙ୍ଗୁଡ଼କୁ Lāngurda gunjibā ଭୁପରକୁ ନ ଟେଢି ଦୂର ଦେଇ ମଧ୍ୟରେ ଲେଜଣ୍ଟାନ ଦୂମସିକ୍କଣାନା ବୁଝିବାରୁ) (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଭୟଦ୍ୱୟ ହେବା—(figurative) To be overcome with fear.

ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ଟେବା—ଦେ. କି—୧। ଦୌଢ଼ିବା ସମୟରେ (ପଶୁ) ନିଳାର Lāngurda tekibā ଲାଙ୍ଗୁଡ଼କୁ ଉଚ୍ଚିତ୍ତ ଉଠାଇବା—ଲେଜଣ୍ଟୋଲା ପୁଲୁତାନା ୧. To raise the tail while running (said of a beast). ୨। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଉଦ୍‌ଦେଶ ସହିତ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରହିବା—୨. (figurative) To be ready with eagerness. ୩। ଛବିମୁ ହୋଇ କୌଣସି ବିଷୟକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବା—୩. To wait for any matter with eagerness.

୪। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ: ପଶୁମାନେ ଅଳନରେ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ଟେବି ଦରତ୍ତ ଥିବାରୁ) ଅଳନରେ ମତି ହେବା—୪. (figurative) To be mad with joy.

ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ବାନିବା—ଦେ. କି—୧। ପଶୁର ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ପରି ଗୋଟିଏ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ Lāngurda bāndhibā ଅପଣାର ପଶୁରେ ସୁଲ୍ଲ କରିବା ବା ଲେଜ୍ନ୍ଡ(ଲେଜ)ବାନ୍ଧା ପୁଲୁଵାନ୍ଧନା ପିନିବା—୧. To wear a tail as a dress; to tie a tail to one's hind parts. ୨। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅପଣା ସଙ୍ଗେ ମୁଢ଼ିଏ ଅକାରିକା ବ୍ୟକ୍ତି ରଖିବା (ଯାହାକୁ ଅପଣାକୁ ଟାଣିବାକୁ ପଡ଼େ)—୨. (figurative) To be encumbered ଲେଜୁଡ଼େ ସିଂଧା ଦୂମମେ ବାନ୍ଧନା with useless dependants or hangers on.

ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ବିଶୁରିବା—ପ୍ରାଦେ 'ଉଦ୍ଧିର ବାଲେଇର) କି—ଲାଙ୍ଗୁଡ଼କୁ Lāngurda bichhaiba. ରତସ୍ତତଃ ସାଇତ କରିବା—ଲେଜନାଡ଼ା, ପୁଣ୍ଡହିଲାନା To wag the tail.

(ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ହଲା(ଲେ)ଇବା—ଦେ. ରୂପ) ୧। ଲାଙ୍ଗୁଳୟୁଡ଼—Lāngurda ୧. Having a tail; tailed. ୨। ଯେ ଲେଜୋ ପୁଲୁଵାଳା ଅପଣା ପଶୁରେ ଗୋଟାଏ କମ୍ବ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ପୋଷାକ ରୂପେ ବାନିଆଏ—୨. Wearing a tail as a dress. [କ୍ର—ସାନ୍ତାରେ ହଲୁମାନ ସୁଅର୍ପ ସାନ୍ତିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଅପଣା ପଶୁ ପଟେ ଗୋଟାଏ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ବାନିଆଏ] ୩। ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ି (ଦେଖ) —୩. Lāngurdi (See).

୬—ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ା ପୋକ (ଦେଖ) —Lāngurda poka (See).

ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ା(ଡେ)ଇବା—ଦେ. କି—(ସ. ଲାଙ୍ଗୁଳ) —୧। (ପଶୁର ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ା(ର୍ଦେ)ଇବା ପଶୁରେ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ଧିବା ପର) —କୌଣସି ପେଂଦେ ପେଂଦେ ଯାଓଯା ବ୍ୟକ୍ତିର ପଛେ ପଛେ ରହି ସେ ବ୍ୟକ୍ତି ଲାଙ୍ଗୁଳାନା, ଯୀଠଲଗ୍ନୁହୋନା ପେଂଥିବେ ଯାଉଥାଏ, ବାହା ପଛେ ପଛେ ଯିବା—୧. To follow a person persistently; to hang on the sleeves of a person.

ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ି(କୁ, କୁ) ପାଙ୍ଗୁଡ଼ି(କୁ, କୁ) ହେବା } ଅଳ୍ପରୂପ
ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ିର ପାଙ୍ଗୁଡ଼ିର ହେବା }

, ୧। ମନରେ କୋଣସି ବ୍ୟକ୍ତରେ ରହିବାରେ ରହିବାରେ ଅଳ୍ପରୂପ କରିବାରେ ଅଳ୍ପରୂପ କରିବାରେ ଅଳ୍ପରୂପ କରିବାରେ ଅଳ୍ପରୂପ କରିବାରେ ଅଳ୍ପରୂପ କରିବାରେ ୨. To loiter at a place on some pretext; to loiter about; to hover about; to haunt about a place,

୩। (କୌଣସି ବିଷୟରେ ଅପଣାର ଚିତ୍ତ ବା ମନ) —ସନ୍ଦେହସ୍ତତ ହୋଇ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରି ନ ପାର ରତସ୍ତତ ହେବା; ଦୋଦୋଧାର ହେବା—୩. To fluctuate; to be restless in mind ଉତ୍ସେଦସ୍ତତ ହୋନା regarding a matter; not to be able to settle what to do; to be unable to settle whether to do or not to do a thing. [ଶ୍ଵେ ଅର୍ଥରେ ପ୍ରସ୍ତେତ—ମୁଁ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ିର ହେଉଛି, ବା ମୋମନ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ିର ହେଉଛି ।]

ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ା କର—ପାଦେ. (ଗଢ଼ିଲାତ) କି—ସତ୍ତବାତରେ ଗୋରୁମାନେ Lāngurda kara ସକଳାଯ କରିଲାରେ ତରିବା ପାଇଁ ଗୋରୁମାନକୁଟାରୁ ଅଦାୟ ହେବା କର—A cess realised from owners of cattle for grazing in the state forests-

ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ା ତା(ତା)ରା—ଦେ. କି (ସ. ଲାଙ୍ଗୁଳ ଓ ତାର) —ପୁତ୍ରପୁତ୍ରି ତାର; ଧୂକେତୁ—Comet.

ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ା କରିଷ୍ଟିତ୍ତ ଦେବ—ଦେ. କି—ଲାଙ୍ଗୁଳା କରିଷ୍ଟିତ୍ତ ଦେବ Lāngurda narasimha deba (ଦେଖ) —Lāngurda narasimha deba (See)

ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ା ପୋକ—ଦେ. କି—ଏକପୁକର କୁମି ବା ଅଂଶେର—Lāngurda poka Larva of Eristalis Tenax; ଲେଜୁଡ଼େ ପୋକା rat-tailed larvae; Pupigerous ଲାଙ୍ଗଡ଼ିଆ ପିଲୁଆ larva. [କ୍ର—ଏମାନଙ୍କ ଦେବ କୋମଳ, ମାଂବଳ ଓ ଗୋଲ । ଏମାନେ ପଦମୁକ ଓ ଏମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ଥାଏ । ଏମାନେ ପର ସତ୍ତା ଦୀର୍ଘବେ, କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପଦରେ ଓ ମୁତନଳାର ଥାଣିରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।]

ପ୍ରକୃତରେ ଏମାନେ ଏକ ଲାଙ୍ଗୁଳ ପ୍ରାଦରର
(Drone fly) କୁମି (larva ଅବସ୍ଥା)]

ଲଙ୍ଗୁଡ଼—ଦେ. ବିଶ. ପୁ. ୫୩—୧। ପେର୍ହ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି
ଲଙ୍ଗୁର୍ଦି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗୋଡ଼ାର ଥାଏ; ଅନୁସରଣୀ—
(ଲଙ୍ଗୁଡ଼ିଆ—ସୁ. ରୂପ) ୧. One who hangs on the
[ଲଙ୍ଗୁଡ଼ିଆ—ସୁ.] sleeves of another person. , ,
ଲେଜୁଡ ପରାନଗ୍ରେଷ—2. A hanger on; a toady.
ପିଠଳମ୍ବୁ, ଲାଗୁ * । ଲୁଜୁଡ଼ା; ପେର୍ହ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ଉଣ୍ଡ ବୁଲୁ
ଛିଚକେ ଥାଏ ଓ ବୁଲୁ ମାଲିକଙ୍କ ଅମଳୋଗୋଗୀ ଥିବା ସମୟରେ
ଉଠାଇଗୀଯା; ଅନ୍ତୀବାଜ; ଉଚକା ବା ଅନୁପୁଣ୍ଡ ବି ସମୟରେ ସୁଯୋଗ
ଦେଖି ବୈର କରେ—3. A pilferer; one who
loiters about a place and seeks proper
opportunity to steal or pilfer things
when there is none to watch them.

ଲଙ୍ଗଳ—ସ. ବ (ଲଙ୍ଗୁ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତା. ଭଳ) —୧। (ପଶୁର) ପୁତ୍ର;
ଲଙ୍ଗୁ ଲଙ୍ଗୁ—1. The tail (of a beast). , | ଶିଶୁ—
2. Membrum virile. (Apte)

ଲଙ୍ଗୁଳ(ଲ,କୁ) ପାଙ୍ଗୁଳ(ଲି,କୁ) ହେବା—ଦେ. କି—ଲଙ୍ଗୁଡ଼ାଇବା
ଲଙ୍ଗୁଲା(ଲି,ଲୁ) pângula(lî,lu) heba (ଦେଖ) —
(ଲଙ୍ଗୁଲେବା,ଲଙ୍ଗୁଲେଇ ପାଙ୍ଗୁଲେଇ ହେବା-ଅନ୍ୟରୂପ) Lâng-
gurdâiba. (See)

ଲଙ୍ଗଳା (ରତ୍ନବ) —ଲଙ୍ଗୁଡ଼ା ରତ୍ନାଦି (ଦେଖ)

ଲଙ୍ଗୁଲା(etc) **ଲଙ୍ଗୁର୍ଦା** etc. (See)

ଲଙ୍ଗଳା ନରସିଂହ ଚଢକ—ଦେ. ବ (ନାମ) —ଶ୍ରୀମୁ ଶତ୍ୟାଦିଶ
ଲଙ୍ଗୁଲା narsimha deba ଶତାବୀର ଦ୍ଵାଳର ଗର-
(ଲଙ୍ଗୁଲା ନରସିଂହ ଦେବ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବଶୀମୁ ଜନେବ ସ୍ଵାଧୀନ
ବକ୍ତା—Name of an independent king of
Orissa (1237 to 1282 A D) who built
the sun temple of Konârka in the Puri
district. [କୁ—ଏହାକ ସତବେଶ ମଧ୍ୟରେ କହିଦେବ
ପରାତ୍ମା ଲଙ୍ଗୁଲ ପରି ଗୋଟିଏ ରହୁ ବହୁ ଦୁଃଖ ହୁଲୁ
ଥିଲ; ତେଣୁ ସେ ‘ଲଙ୍ଗୁଲା’, ‘ଲଙ୍ଗୁଲା’ ବା ‘ଶ୍ରୀମୁ’
ନରସିଂହ ଦେବ ନାମରେ ପରିଚିତ । ଏ ବିଶେଷ ବଳଶାଳୀ
ଥିଲେ । ଦାରିଣୀତିର ତଥାମାନ୍ତର ବାଜାମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଏ
ସୁବକର ଜୟୀ ହୋଇଥିଲେ ବୋଲି ପ୍ରବାଦ ଅଛି ।

କୋଣାର୍କ ଶ୍ରୀମିକ ପୂର୍ବମନ୍ଦିରର କର୍ମିଙ୍କ ଏହାକ
ବଜାର ପାଥାର ଘଟନା । ତୁଳି ମନ୍ଦିରରେ ତେବେଶର ଦ୍ୱାଦଶ
ବର୍ଷର ବଜାର କିମ୍ବାଇତ ହୋଇଥିଲା । ଏହାକ ବଜାର
(ମତାନ୍ତରରେ ୧୭୦୦) ବଢ଼େଇ ବା ପଥୁରିଥ କାରିଗରକ
କାର୍ଯ୍ୟର ତତ୍ତ୍ଵାବଳୀର କିମ୍ବାଇତ ଥିଲେ । ଏହାକ ବଜାର
ସମୟରେ ବଜାଲାର ମୁସଲମାନ ଶାଶ୍ଵତକର୍ତ୍ତା ତୋଷାନ୍ତିର୍ଣ୍ଣ
ଏକ ଥର ଓ ବାକ ପରେ କୋତ୍ତରିଙ୍ଗି କିନିଥର ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟା

ଅବମଣ କରିଥିଲେ ଓ ଶେଷରେ ପରାଇତ ହୋଇ ପଲାଇ
ଯାଇଥିଲେ ।]

ଲଙ୍ଗୁଳ—ଦେ. ବିଶ—ଲଙ୍ଗୁଡ଼ (ଦେଖ)

ଲଙ୍ଗୁଳ **Lânguli**, (See)

ଲଙ୍ଗୁଳ—ସ. ବ (ଲଙ୍ଗୁ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତା. ଭଳ; ଯାହା ଶାବର ପୁତ୍ର

ଲଙ୍ଗୁଳ **Lângula** ଶେଷରେ ଲଗିଆଏ)—୧। ପୁତ୍ର ଅଦକର ପୁତ୍ର;

ଲଙ୍ଗୁଳ—2. Long tail of beasts. , |

ଲଙ୍ଗୁଳ ସୁତ—2. Hairy tail. * | ଶ୍ରୀମାର;

ଅମାର—3. A granary (Apte). , | ଶିଶୁ, ଲିଙ୍ଗ—

4. Membrum virile.

ଲଙ୍ଗୁଲମ୍ବାନ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଶ୍ରୀ ତତ) —୧। ପୁତ୍ରବିଷ୍ଣୁନ—

ଲଙ୍ଗୁଲମ୍ବାନ 1. Tailless. , | ଲଙ୍ଗୁଲମ୍ବାନ—

(ଲଙ୍ଗୁଲମ୍ବାନ—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Shorn of its tail.

ଲଙ୍ଗୁଲା—ସ. ବ (ଲଙ୍ଗୁଳ+ରକ+ଅ)—ପୁଣିପଣୀ (ହ. ଶ)—1. Hemionites

ଲଙ୍ଗୁଲା Cordifolia. , | କଷିକାକୁ; ବାଇତଳ (ହ. ଶ)—

2. Cowhage.

ଲଙ୍ଗୁଲିକା—ସ. ବ (ଲଙ୍ଗୁଳ+ରକ+ଅ)—ପୁଣିପଣୀ ନାମକ

ଲଙ୍ଗୁଲିକା ଲତା—A creeper; Hemionites Cordifolia.

ଲଙ୍ଗୁଲି—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଲଙ୍ଗୁଲ + ରଳ; ଏମା. ୧ବ) —ପୁତ୍ରସ୍ତ୍ର—

ଲଙ୍ଗୁଲି Having a tail. ବ. ପୁ.—୧। ବାରର;

(ଲଙ୍ଗୁଲା—ସ୍ତ୍ରୀ) ମର୍କଟ—1. Monkey. , | ରଖଦକ ନାମକ

ଶ୍ରେଷ୍ଠ—2. Name of a rare medicinal root.

କୁ। ପୁଣିପଣୀ (ହ. ଶ)—3. Henionites Cordifolia. , | ବାଇତଳ (ହ. ଶ)—4. Cowhage.

ଲଙ୍ଗେବା—ଦେ. କି—ଲା ତ୍ରାଇବା (ଦେଖ)

ଲଙ୍ଗେବା **Lângieibâ** **ଲଙ୍ଗୁର୍ଦାଇବା**, (See)

(ଲଙ୍ଗେବ ପାଗେବ ହେବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲାଚା (ରତ୍ନବ) —ପ୍ରାଦେ (କଠକ ସବର) ବ—କାର ଲତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

ଲାଚା etc (See)

ଲାଚା—ବୈଦେ. ବ. (ପା) —୧। ନାରୁ; ଅଶମ—1. Unfit;

ଲାଚାର unable. , | ଦୁଃଖ; କିମ୍ବା—2. Weak. , |

ନା(ଲା)ଚାର କିମ୍ବାଯୁ—3. Having no remedy; resour-

ଲାଚାର celess. , | ନିରୂପ୍ୟ—4. Helpless.

ଲାଚା—ଗ୍ର. ବ—ପରାର ମିଶିଣ; ଏକାରବ—Unity. [କ—ମିଶିଲୁ

ଲାଚାରି ଗୁର, ଲୋତଳ ବାର-ବୁଦ୍ଧ ମଦକ ଲର ଲାଚାର ।

ନା(ଲା)ଚାରୀ କିମ୍ବାପୁର୍ଣ୍ଣ. କଶୋଶଚକ୍ରୁ ମ ଗୀତ] ବୈଦେ. ବ—

ଲାଚାରୀ (ପା.) ବିଶତା; କିମ୍ବାପୁତ୍ରା; ନିରୂପ୍ୟତା) —

Helplessness; resourcelessness.

ଲାଚ—ଦେ. ବ (ସ. ଲାଚ) —୧। ନାଶ—1. Snuff.

ଲାଚା , | (ସଂ. ଲକ୍ଷ) ଗୁଲାଳ; ଭପମା—2. Compari-

ନ୍ୟ କଲ୍ୟ son. , | (ସଂ. ଲକ୍ଷ ପ୍ରା. ଲକ୍ଷ ଧାର) ପଶୁମାଳକ

ଲକ୍ୟ ଦେବରେ ଉପରୋକ୍ତବାକାହାର ଚାହିଁ ତ ଦାର—3. Mark

ଲକ୍ୟ put on the skin of cattle and horse with

ଦାଗ searing iron. * । ନଳ ବା ବନ୍ଦୁ ର ଲୁହିବା—

ଦାଗ 4. Firing of a gun. * । ଆପରେ ଶନିବା ଲାଭିବା—
ଦାଗା ଫୈରକରନା 5. Lighting of the wick in a lamp,
ସମିତାଲାଗାନ ବଚୀଆଲନା

ଲାହୁ କା(କୁ,ଲୁ)ଛି ଲୁଗା ପିନ୍ଧିବା—ଦେ. କି—ଖେଟି ଖାଦୀ ଲୁଗାରୁ
Lâchhi kâ(ku,lu)ohhi lugâ pindhibâ ପିନ୍ଧିବା; ବନ୍ଦୁ
ଅଡିଯେସଡିଯେକାପଡ଼ିପରା ଲୁଗାରୁ ଏହିପରି ଶେଷିଖିପି ବର ପିନ୍ଧିବା,
ଆହୁକରକେକ୍ସପାଥହନନା, ଖୋସଖାଂସକରପାଥହନନା ଯେପରିତ ତାତା
ଅଣ୍ଟି ବା ମୋଡ଼ିବୁ ବା କଣ୍ଠରୁ ପାଇ ନଥାଏ—
To wear a big cloth in such a manner
that it does not reach the knees.

ଲାହୁବା—ଦେ. କି—(ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଧାରୁ; ପ୍ରା. ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଧାରୁ)—୧ । (ଲକ୍ଷ୍ମୀ
Lâchhibâ ଦେବ କରିବାର ବନ୍ଦୁକ) ପାଇର କରିବା—
ଦାଗା ଫୈରକରନା 1. To fire a gun at a target; to
shoot at a target. ୨ । ବନ୍ଦୁକ ପୁଟାଇବା;
ବନ୍ଦୁକ ପାଇବା—2. To fire a gun; to shoot.
[ଉ—କେଉ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଭାବରେ ତଳ, ସଜାତିରୁ
ଧାଢ଼ିବ ଧାଢ଼ି, ବୁପି ଅଛନ୍ତି ଲାହୁରେ ଭାବିଯିବ କରିବ ଯେ।
ବ୍ରଜକାଥ ସମରବରଙ୍ଗ ।] ୩ । (ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଧାରୁ—
ଦାଗା ଦାଗା ତିନ୍ଦ କରିବା) —ଗୋରୁ ଓ ଘୋଡ଼ାର ଦେହରେ
ଭାବୁ ଲୌହ ଶତାବ୍ଦୀ ହାର ବାର କାଟିବା—
3. To sear or scorch lines on the body
of cattle and horse with hot iron.

ସମିତାଲାଗାନ ବଚୀଆଲନା ୪ । ପ୍ରସର ବତିରେ ଅଗ୍ନି
ସମୋପ କରିବା—4. To light the wick of
a lamp. * । ବାଣ ପ୍ରତିତିବେ ଅଗ୍ନି ସମୋପ
ଆଶ୍ଵନ ଦେଖାଇ ଧାରନା କରିବା—5. To set fire to a
[ଲାହୁ ହେ(ଶି)ବା—କର୍ମବାର୍ଯ୍ୟପୃଷ୍ଠ ।] firework.
ଲାହୁ ହେବା—ଦେ. କି—୧ । ନିଜ କିନ୍ତୁ ମୁକିବର ଅସୁଦତା କରିବା—
Lâchhi heba 1. To shoot one's self to die; to
ଶୁଣିଥେଯେମରା ଫୈରକରକେଖୁଦମରନା commit suicide by
shooting one's self. ୨ । ଦେବ ତମାୟ ଲାହୁବାର
ଦାଗାନ ଦ୍ୟାହୋନା ଦାଗ ମୁହୁ ହେବା—2. To have scarring
ଲାଦା ଲଦଜାନା;ଲଦାହୋନା marks on the whole body.
* । (ମନସ୍ବ) ଅଲକ୍ଷାବଦରେ ବା (ଗତି) ପଳରେ
ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା; ଲକ୍ଷ ହେବା—2. To be laden with;
to be overladen with.

ଲାଜୁ (ଧାରୁ)—ସ.—୧ । ଭାଜିବା—1. To fry. , । ତିନ୍ଦ
ଟଙ୍ଗ (root) କରିବା—2. To blame; to censure(Apte).
ଲକ୍ଷ—ସ. କି—(ଲାଜୁ ଧାରୁ + କର୍ମ ଥ); (ସ. କିର୍ତ୍ତ୍ୟ ବନ୍ଦୁବତିଲରେ
ଲମ୍ବା ବ୍ୟବସ୍ଥାତ ଶବ ଭାବା) —୧ । ଅଇ; ଲିଖ; ଭାବ ପ୍ରସବ—
1. Fried paddy; fried and parched grain.
[କ୍ର—ଧାରୁ ଶେଷ କ କରିବାର ଲକ୍ଷିବେ ତହୁଁରୁ ଲକ୍ଷ
(ଲିଖ) ବା ଖଣ ହୁଏ; ଶେଷ ପ୍ରତିକାର ଭାବରେ ତାହା ମୁହୁ

ବା ଶୁରୁଲବତା ହୁଏ ।] , । ଅତେ ତଣ୍ଣ ଲ; ଅରୁଥ
ଶୁରୁଲ; ରାଖିରାଇ—2. Rice prepared from
dried paddy (without par-boiling
it). “ । ବରୁର ଶୁରୁଲ ବା ଶେଷ—
Moistened rice; wetted grain. ୪ । ଶେଷ—
4. Grains, * । ଭଣିର; ବେଣାମୁଳ—
5. The fragrant root of 'Bengal' grass
Andropogon Muricatus, ଦେ. କ—(ସ;
ଲାହୁ) —୧ । ଲକ୍ଷ—1 Shame; modesty.
ଲାଜ ଲାଜ shyness. [ଉ—ଗଣ୍ଯ ଅଧିରେସେ ଲାଜ,
ପାଠକିମା ପୁଷ୍ଟିଲା ବିମାଧିଶର । ରାଖାନାଥ ପାବତୀ]
, । ରୂର୍ମାମ;ଲୋକ ଲାହୁ—2 Scandal;ignominy.
କ । ଲାହୁକଳକ ବିଷୟ—3.A matter of shame.
ବିଶ—ଲାହୁକଳକ —Shameful. [ଉ—ଧରଣୀ
ଦେବକ ରବଣ ରକ, ପିରେ ଦେବିବା ପେବେ ହେବା
ଲାଜ । କବିସ୍ମୟ—କବିତା]

ଲାଜ କଥା—ଦେ. କ—୧ । ଲାହୁକଳକ ବିଷୟ—1 Shameful
Lâja kathâ matter. [ଉ—ଲାଜ କଥା ଲୋକେ
ଦେଖିଲେ ଦାଣ୍ଡେ । କବିସ୍ମୟ—କବିତା ଚନ୍ଦ୍ର ଲଙ୍ଗୀତ]

ଲାଜେର କଥା ଲାଜକି ଧାର
, । ଅଣ୍ଣିଲ ବାଚ୍ୟ; ଶ୍ରେବାର କଥା (ଶେଷୀ କଥା ଲଜ
ସମାଜରେ କହିବାରୁ ଲକ୍ଷ ବୋଧ ହୁଏ)—2. Indecent
words

ଲାଜ କରିବା—ଦେ. କ—କୌଣସି କାନ୍ତିକ ଅଗରେ ଛାଡ଼ା ହେବା
Lâja karibâ ପାଠ ବା ମୁଦ୍ରି ଦେଖିବାରା ପାଇଁ ବା କଥା
କହିବାପାଇଁ କଷା ବା ନକ୍ଷା ବୋଧ କରିବା—
ଲାଜକରା ଲାଜକରନା To feel shy.

ଲାଜକୁ—ଦେ. କ—ବି—ଲୋକବିଲକୁ ଭୟ କର (କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ
Lajaku କରିବା ବା କ କରିବା) —Through fear
[ଲାଜକୁ ତମିରି—ଅନ୍ତର୍ବୂପ] of public scandal,
ଲାଜାର ଖାତିରେ (ମଥା—ମୁଁ ସିନା ଲାଜକୁ ଏ କଥା କରୁଛି,
ଲାଜାରଙ୍କା କରାର ଜନ୍ୟ କିନ୍ତୁ ମୋ ଅସ୍ତ୍ର ଏ କଥାର ତାରୁ ନାହିଁ ।)
ଲାଜକେ ମାରେ

ଲାଜକୁ ଶାରିବା—ଦେ. କି—ଲାହୁତ୍ୟାର କରିବା; କିର୍ବକୁ ଅଗରିବା
Lajaku khâshibâ କରିବା—To be dead to all;
ଲାଜ ଖାତ୍ୟା, ଲାଜପୁଣ୍ଡ ଖାତ୍ୟା feelings of shame; to
ଲାଜକୋପିନା act shamelessly.

ଲାଜ କୁ(କୋ)ରା(ଲା) —ଦେ. କି (ସ. ଲାହୁକୁଳ)—ଲାହୁକୁଳ;
Lajâ ku(ko)ra(lâ) ଲାହୁକୁଳ; ଲାହୁଶିଳ; ସେ ଅନ୍ୟବିଲକୁ
[ଲାଜକୁ(କୋ)ରା(ଲା)—ଶ୍ରୀ] ସାମନାରେ ଠିଆ ହେବାରୁ ବା କଥା
ଲାଜୁକ କହିବାରୁ ଲାହୁବୋଧ କରେ—Modest; shy;
ଲାଜବଂତ bashful,

ଲାଜକୁ(କୋ)ରି(ଲା) —ଦେ. କି (ସ. ଲାହୁକୁଳ) —ଲାଜକୁରା ଶ୍ରୀଲାଙ୍କ;
Lajaku(ko)ri(lâ) ଲାହୁକୁଳ—The feminine of
ଲାଜାବତୀ Lajakurâ. ଦେ. କି (ସ. ଲାହୁକାଳ) ଲାହୁକ

ଲାଜାବତୀ (ଦେଖ) Lajjābata (See) [ହ—
ଲାଜାବତୀ; ଲାଜାଲୁ ମର୍ଦଳର ମୁଢପ୍ରାୟେ ପରଶେ ସଥା ଲାଜକୁଳା
ଲତା । ସଧାକାଥ. ସପାତ ।]

ଲାଜକୁ(କୋ)ଶ୍ରୀ(ଲା)ବଦନ—ଦେ. ବ (ନାମ)—ଏକପ୍ରକାର ସବୁ
Lājaku(ko)rī(lā)badana ଶାବଦ ଧାନ—Name of a
fine-grained winter paddy. [ହ—ଏହା
ଏକପ୍ରକାର ଲୁଧୁ ଧାନ । ଏହାର ଗୁଡ଼ଳ ଧଳା; କିନ୍ତୁ ଶୁଭୁ
ବାରକୁ କୁହେଁ ।]

ଲାଜ ଶାରବା—ଦେ. ବ—ଲାଜାକୋଧ ହେବା—Feeling of
Lāja khāibā shame. [ହେବାର—ଚାକୁ ତ
ଲାଜାହେଁ ଲାଜ ଶାରବି, ସେ ଶିତ ଶାରବ କାହିଁ ?]

ଲାଜ ପ୍ରାୟୁକ୍ତବା—ଦେ. କି—୧ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ମନରୁ ଉଷା
Lāja chbārdibā ତଥାଗ କରବା—୧. To shake off
ଲାଜାହାଡା �one's modesty. ୨ । ନିର୍ବିତ ହେବା—
ଲାଜାହେଁଙ୍କାନା ୨, To become shameless.

ଲାଜ ଥୋମଣୀ—ଗ୍ର. ବଣ. ପୁ—ଅଛି ଲାଜିତ; ଲାଜାବନତମୁଖ—
Lāja thomāñkā Very much ashamed; crest-
[ଲାଜ ଥୋମଣୀ(ଅନ୍ତରୁଧ) —ଅନ୍ତରୁଧ) fallen. (ସଥା—ସେ ଲାଜ
(ଲାଜ ଥୋମଣୀ—ହୁ)) ଥୋମଣୀ ହୋଇ ଏଠାରୁ ପଲାଇଲା ।)

ଲାଜାଯ ମରୀ ଶରମାଧାରୁଆ

ଲାଜ ଦେବା—ଦେ. କି—କୌଣସି କଥିବୁ ଲାଜିତ କରିବା—
Lāja debā To put a person to shame.

(ଲାଜ ଦିଅଲବା—ପ୍ରସ୍ତୋଜକରୂପ) ଲାଜା ଦେଓଯା ଶରମାଧାରୁଆ

ଲାଜପତ ରାୟ(ଲାଲା)—ଦେ.ବ (ନାମ)—ଭାରତର ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ପ୍ରଧାନ ଜନ-
Lājapata rāya(lāla) କାମ୍ପକଳ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—One
ଲାଜପତ ରାୟ of the late prominent leaders of
ଲାଜପତ ରାୟ India; Lala Lajput Rai.

[ହ—ଲାଜ ଲାଜପତ ରାୟ ୧୮୭୫ ମସିହାରେ
ପଞ୍ଚାବ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଲୁଧିଆରା କିଞ୍ଚାର ତାଗାରାଣଙ୍କ କାମକ
ଏକ ହୁଦୁ ପଣ୍ଡିରେ ଜନ୍ମଗୁଡ଼ଣ କରିଥିଲେ । ପଞ୍ଚାବ
ଅଗରବାଲୀ କେଣ୍ଣି ପ୍ରଦାୟର ଏକ ଗରିବ, ଅଥବା ରଦ୍ଦ
ପରିବାରରେ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ । ତାଙ୍କ ବାପ ବ୍ୟାଧାଦିଶକ୍ତ ଏବଂ
ସ୍ଵରଗାସ ସୁଲବ ହୁଦୁ ଶିଶୁ ଥିଲେ ଏବଂ ୧୮୭୭
ମସିହାରେ ସ୍ବାମୀ ଦୟାନନ୍ଦ ସରସିଙ୍ଗକ ଧର୍ମମତରେ
ପ୍ରଭାବାନ୍ତର ହୋଇଥିଲେ । ସେ ସେହି ସମୟରୁ କଂଗ୍ରେସ
ଜନ୍ମ ହେଲେ । କୋହନୁର କାମକ ହୁଦୁ ପଞ୍ଚିକାରେ
ବ୍ୟାଧାଦିଶକ୍ତ ଲେଖା ପଞ୍ଚାବରେ ତାଣ୍ଟ୍ରାବ ତାତ୍ତ୍ଵତ କରି
ଥିଲା । ଲୁଧିଆର ମାତାଙ୍କ ପ୍ରଭାବ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଭାପରେ ଖୁବୁ
ପଢ଼ିଥିଲା । ମାତାଙ୍କ ସକଳତା ଓ ବ୍ୟାଧାଦିଶକ୍ତ ସ୍ଵରଗ
ସତ୍ସରାବ ଲାଜପତ ରାୟର ଅଣିଥିଲେ । ପିତା ବ୍ୟାଧାଦିଶକ୍ତ
ପହରେ ଲୁଧିଆର ହୁଦୁମ ଶିଶୁଭାବ କରିଥିଲେ । ଲାଜୋର
ଶର୍ମିମେଣ୍ଟ କଲେଜ୍ବେ ଲୁଧିଆର ମନୋପୋଗ ସବକାରେ

ଅଧ୍ୟୁକ କରି ଯୋଗ୍ୟତା ଯୋଗୁଁ ଶୁଦ୍ଧତି ପାଇଥିଲେ ।
ତତ୍ପରେ ଥାଇନ୍ ପରିଷାରେ ଭାବିତ ହୋଇ ହିସାର
କାମକ ଶୈତ ସହିତରେ ଓକାଲକ ଅରମ୍ଭ କରେ । ଏ
ତଣେ କର୍ମବର, ସମାଜ ସହାଯକ, ବକ୍ତ୍ବା ଓ ଲେଖକ
ଥିଲେ । ଅର୍ପି ସମାଜ ସମ୍ମର୍କରେ ସେ ଯାହା ଯାହା
କହିଛନ୍ତି, ତାହା ସମସ୍ତ ହିସାର ସହାଯ ଓ ଗଠନରେ
ବିଶେଷ ସହାୟତା କରିଥିଲୁ । ଅଧ୍ୟୁକର ତୁମ୍ଭବଣଶ,
ବିଧବାବିଧବା, ବାଲ୍ୟବିଧବାହନବୋଧ, ଆନନ୍ଦେବା ପ୍ରଭତ
ସମାଜକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ହାତ ଦେଇ ସେ ଯାହା ଦେଖାଇ
ପାଇ ଅଛନ୍ତି, ତାହା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବଳମାନଙ୍କ ଅଦର୍ଶ ।

ଭାରତର ବକ୍ତ୍ବା ଓ ଲେଖକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଲାଜାଶାର୍ମି
ଶ୍ରୀନ ଅଛି ଭାଇ ଥିଲା । ତାଙ୍କ ନିଶ୍ଚିତ ‘ଅର୍ପି ସମାଜ’,
ଅମେରିକା ସୁଲୁଗଜନ୍ମର କୁମାର ମେୟୋଜ ଭାରତମାତାର
ପ୍ରକଳାଦ ସୁଲୁପ ‘ଅଧ୍ୟୁକ ଭାରତ’ ତାଙ୍କ ଭାଗ ଓ ଭାବର
ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ଇଂରେଜ, ହୁଦୁ ଓ ହିନ୍ଦ ଭାଗରେ ଲାଜପତ
ବନ୍ଦ ସୁଲୁପୁଣ୍ଡ ଓକ୍ତିମ୍ବୀ ବକ୍ତ୍ବା ହେଲେ ପାରୁଥିଲେ ।
ତାଙ୍କର ଏ ସମସ୍ତ ବ୍ୟାଧ ଗୋରକରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ
ନିଶ୍ଚିତ ଭାରତ ତାଙ୍କ କଂଗ୍ରେସର ୧୯୧୦ ସାଲର ବିଶ୍ଵି
ଅଷ୍ଟବେଶନରେ ସର୍ବାଧିକ ନିର୍ବାଚିତ କରିଥିଲା ।

ସାଇମନ୍ କରିଶନ୍ ଅଗମନ କେଲେ ଲାଜାର ବରଳ,
ଷେଷକ୍ତାରେ ଲାଜପତ ଶତ ଭାପରେ ଗୋପ ସୁଲୁପ
ଅଧିଷ୍ଠରେ ଠେଙ୍କା ପ୍ରହାର ହେବା ଦିନୁ ସେ ପାତ୍ରତ
ହୋଇ ପଢ଼ିଥିଲେ ଏବଂ ୧୯୧୧୮୮ ସକାଳ ୨୫ ବେଳେ
୨୪ ବର୍ଷ ବସ୍ତୁପରେ ଦିନୀ ସତ୍ତରରେ ଭାରତମାତାର
କୁଳେ ।

—ତା ୧୦୧୬୧୯୮୮ ତେବେକ ଅଶ୍ରୁ ସବୁପାତ ।]

ଲାଜ ପାଇବା—ଦେ. କି—ବହୁଲେବକ ମଧ୍ୟରେ ଅବମାନିତ ହେବା—
Lāja pāibā To be put to shame in the pre-
ନାନ୍ ପାନା ଲାଜ ପାନା sense of many persons.

[ହ—ଲାଜ କରିବାର ଅର୍ଥ ନିଜେ ଲାଜ ବୋଧ କରିବା,
କିନ୍ତୁ ଲାଜ ପାଇବାର ଅର୍ଥ ବହୁଲେବକ ମଧ୍ୟରେ ଅପ-
ମାନିତ ବା ଲାଜିତ ହେବା ।]

ଲାଜ ପାଣି—ଦେ. ବ—ନବଜାତ ଶିଶୁରୁ ଭିତରେ ଦିନ (୭ମ ଦିନ)
Lāja pānī ସ୍ଵାକ କରିବାର ସମୟରେ ତା ମୁଖୁରୁ ଖୋଲାପାଇ
ଦ୍ୟବୁଦ୍ଧ ପ୍ରଥମ ଅନ୍ତର ପାଣି—The first handful
of water applied to the face of a child on
its first bath on the 7th day of its birth.

[ହ—ଲେବ ଦିଶାର ପେ, ପେହି ଶିଶୁର ମୁହଁରେ
ଗହାର ମାତା ଲାଜ ପାଣି ମାରି ତ ଆଣ୍ଟି ସେ ଲାଜ
ବାକନରେ ନିଜିକୁ ଦ୍ରୁଦ୍ଧ । ଏଥିପାଇଁ କୌଣସି ନିଜିକୁ
କଂଚୁ କଂଚୁ ଲାଜ କର ଲେବେ ବହିଥାନ୍ତି ‘ତା ମାଥ ତା
ମୁହଁରେ କଥଣ ଲାଜପାଣି ମାରି ନ ସୁଇ ବି ?’]

ଅଞ୍ଜଳିରେ ଅଣ୍ଜଳିଏ ଖର ଥାଏ ରେ ଅନୁଭବେବାରୁପ ଦିଖ—
The ceremony of the newly married couple jointly presenting a handful of fried paddy to the sacrificial fire after the completion of the marriage-sacrifice and on the day of consummation of marriage.

କଳା—ସ. ବ (ସମ୍ମୂଳ ଲାଙ୍ଗ ଶବ୍ଦ ନିଷ୍ଠବ୍ଧବିଜଳାନ୍ତ୍ର ଲାଙ୍ଗ)’ରୁପେ
Lājñā ବ୍ୟବହୃତ ଦ୍ଵୀପ, ଏଥିପାଇଁ ଭାଷାରେ ମଧ୍ୟ ଶବ୍ଦକୁ ଲାଙ୍ଗ
ବୋଲି ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ; କେହି କେହି ଲାଙ୍ଗ
ଶବ୍ଦକୁ ଅକାରାନ୍ତ୍ର ସୀଲନ କହନ୍ତି । । । ଅଛ—

1. Fried paddy. , । ଖରକ (ହ. ଶ.)—
ମହା, ଆଠା ଲଜ୍ଜାତ 2. Rice. ଦେ. ବ—୧ |
(ସଲସକ୍ତ ଧାରୁ)—ଆତାଳିପଣ—1. Gumminess,
stickiness. । । ଲଜ୍ଜକୁ ମୁଢିକାରେ ସୁବା ରସ
ବା ଅଦ୍ରକା—2. Wetness or moisture of
the soil. । । ମଜା, ମାଧୁରୀ—3. Dainti-
ness.

ଲଜିଆ—ଦେ. ବିଶ—ଲାଙ୍ଗୁତ୍ସୁକୁ—

Lājñāt Having a tail.

ଲେଜୋ ପୁରୁଷ ଗ୍ରା. ବ—ଲାଙ୍ଗା—Shame-

ଲଜିଆ ତର୍ବା—ଦେ. ବ—ଲାଙ୍ଗାତର୍ବା (ଦେଖ)

Lājñāt tarā (See)

ଲଜିମାତ୍ର—ଦେବେ. ବ (ପା. ଲକ୍ଷାତମା)—ଲାଭଅକମା (ଦେଖ)

Lājimāt Laujimāt (See)

ଲଜୁଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ—ଲଜକୁଳ; ଲକ୍ଷାତମା—Modest; shy.

Lājuā (ଉ—ଲଜା ବାହୁଣ, ବାଶୁଆ ରୈବ, [ଲଜେ(ତୋ)ର—ସ୍ତ୍ରୀ] ଗାଆ ମହିରେ ସେବେ ଥାର ତୋଡ଼, ନାଜୁକ ଲଜ୍ଜାକୋର, ଲଜ୍ଜାଲା କମାର ସେବେ ମୁଦ୍ରରେ ଥୋଡ଼, ଏ ଖରଦର ମୁଦ୍ର ଶୋଡ଼—ତରି ।)

ଲଜୁକ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ (ବରଲାରୁ ଅନୁଭୂତ) —ଲଜ୍ଜାତମା—

Lājuka Modest; coy. [ଦ୍ଵୀପରେ ଲଜୁକ ପଦର (ଲାଙ୍ଗୁଲା—ଶୀ) ବ୍ୟବହାର କୃତିତ୍ବ ଦେଖାଯାଏ; କିନ୍ତୁ ଏହାର [ଅନୁଭୂତ—ବିଷୟର] ବିଷୟର ଅନୁଭୂତ ପଦର ଅବାଧ ବ୍ୟବହାର ନାଜୁକ ଲଜ୍ଜାଲା ଦେଖାଯାଏ ।]

ଲଜେ—ଦେ. କ. ବିଶ—ଲୋକଲାଙ୍ଗାରୁ ତର—Through fear

Lāje of being put to shame; for fear of igno-
(ଲାଜେ ଲାଜେ—ଅକ୍ଷୟରୁ) miny. [ଉ—ମେର ମା ଲାଜେ ନ ନାଜେ କାହେ, ଯେବେ କାହେ ଦୁଆର ଦେଇ କାହେ । ତର ।]

ଲାଜକେମାରେ

ଲଜ୍ଜା—ଗ୍ରା. ବ (ସ. ଲାଙ୍ଗା, ଲଜ୍ଜା)—ଲଜ୍ଜା; ଲାକ—

Lājyā Shame; modesty.

ଲାଞ୍ଚ—ଦେ. ବ (ସ ଲାଙ୍ଗା—ବିଷୟରେ, ପାଇଁ. ଲାଙ୍ଗ—ଭବୋତ୍ତର) —

Lāncha । । ଭବୋତ୍ତର—1. Bribe. [ଉ—ଲାଞ୍ଚ ଦେଇ

ସୁ(ସୁର୍ଯ୍ୟ)ର ସୁରେ କାଷକ କେତେ ତ ପାଇଁ ପାଣ୍ଟୁ ରକ ସୁତେ । କବି
ଲାଞ୍ଚ ସୁର୍ଯ୍ୟ. କବତା । , । ପୁରସ୍ଵାର—2. Reward.

[ଉ—ନିତ ଲାଙ୍ଗ ମାରୁ ଥାର ଲବଣୀ କେମନ୍ତେ ।

ଅରମଳ୍ୟ. ବିଦଗ୍ଧ ଚିନ୍ମାଣି ।]

ଲାଞ୍ଚ ଖଚ—ଦେ. ବ (ସହର ଶବ୍ଦ) —ଉତୋତ ଓ ପରେଷର ଅନ୍ତର
Lāncha khacha ବ୍ୟକ୍ତି କାମରେ ଅଭ୍ୟୋଗ—Bribe and
ସୁଷ୍ଣଳଗାନ୍ତ୍ର ଲାଞ୍ଚବ୍ୟକ୍ତି—backbiting.

ଲାଞ୍ଚ ଖରବା—ଦେ. କି—ସରତାରୁ ଭବୋତ୍ତର ପ୍ରଦତ୍ତ କରିବା—To
Lāncha khāibā accept bribe. [ଉ—ସୁପୋଧନତାରୁ
ସୁଲମ୍ବୋ ସମସ୍ତେ ଲାଙ୍ଗ ଆଚ, ସେ କାଳେ ତା ଦେଖି ରହିଲେ ତୁମ
ଲାଞ୍ଚଖାନା ହୋଇ । କୁଷ୍ଟୁରିଦି. ମହାସରତ ଭୁଦ୍ରଗୋପ ।]

ଲାଞ୍ଚଖିଆ—ଦେ. ଦିଶ—ଲାଞ୍ଚୁଆ (ଦେଖ) —
Lānchakhīā Lānchusā. (See)

ସୁଷ୍ଣଥୋର [ଉ—ପୁରୁଣା ପୋଲସ ଭାଷା ଲାଙ୍ଗଖିଆ ସୁଲେ ।

ଲାଞ୍ଚଖୋର ପରାବରମୋହନ. ପ୍ରମାଣ ଅଠରୁଣ୍ଟ ।]

ଦେ. ବ—ଉତୋତଗ୍ରହଣ—Taking of bribe.

ଲାଞ୍ଚ ଖୋରବା—ଦେ. କି—ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଭବୋତ୍ତର ଦେବା—
Lāncha kheibā To bribe a person.

(ଲାଞ୍ଚଖୁଆରବା, ଲାଞ୍ଚ ଦେବା—ଅନ୍ୟରୁପ ।)

ଲାଞ୍ଚଖୋର ଲାଞ୍ଚ ଦେଲା

ଲାଞ୍ଚ ମିଛ—ଦେ. ବ. (ସହର ଶବ୍ଦ) —ଉତୋତଗ୍ରହଣ ଓ ମିଥ୍ୟାବାଦି—
Lāncha michha Bribery and falsehood.

ସୁର ଓ ମିଥ୍ୟା ଲାଞ୍ଚମୁଠା

ଲାଞ୍ଚୁଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ—୧। ଭବୋତ୍ତରଗ୍ରାହୀ—1. Bribe-taker.

Lānchusā [ଉ—ଲାଙ୍ଗୁଆଟ କେତେ ହେଲ ହେ ବନ୍ଦୁ ।

[ଲାଜୋରଶୋଇ—ଶୀ] ବିଶ୍ୱାର୍ପ୍ୟ. ବିଶ୍ୱାର୍ପ୍ୟଭାବୀ ଲ. ଗାତ ।]

ସୁଷ୍ଣଥୋର ଲାଞ୍ଚଖୋର , । ଭବୋତ୍ତରଗାତ—2. Bribe-giver.

ଲାଞ୍ଚୁଆ ଖରୁଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ (ସହର ଶବ୍ଦ) —ଭବୋତ୍ତରଗ୍ରାହୀ ଓ
Lānchusā khachusā ପରେଷରେ ଅଭ୍ୟୋଗକାଣ—A
ସୁଷ୍ଣଥୋର ଓ ଲାଗାନ୍ତ୍ର ବିଶ୍ୱାର୍ପ୍ୟଭାବୀ bribe-taker and backbiter.

ଲାଞ୍ଚଖୋର କୁଗାଲଖୋର (ଲାଜୋର ଶେର—ଶୀ)

ଲାଞ୍ଚୁଆ ମିଛୁଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ (ସହର ଶବ୍ଦ) —ଭବୋତ୍ତରଗ୍ରାହୀ ଓ
Lānchusā michhusā ମିଥ୍ୟାବାଦି—A bribe-taker and
ସୁଷ୍ଣଥୋର ଓ ମିଥ୍ୟାବାଦି ଲାଞ୍ଚଖୋର ମୁଠା liiar.

(ଲାଜୋର ମିଶ୍ରଭ—ଶୀ)

ଲାଞ୍ଚୁଆ (ଧାରୁ)—ସ—୧। ତରଦେବା—1. To put a mark.

Lānchh (root) , । ଦାରଦେବା—2. To stain with

a mark. * । କଲକ୍ଷିତ କରିବା—3. To stain;
to blemish; to tarnish.

ଲାଞ୍ଚନ—ସ. ବ (ଲାଙ୍ଗୁଆରୁ+କର୍ମ. ଅନ) —୧। ତର; ଦାର—1.

Lānchhana A spot; a mark. * । (+କରଣ ଅନ)

କରାନ୍ତ୍ର—2. Ritl . * । କାର୍ଯ୍ୟ—3. Name; appella-

tion. ଶା ଅପଦାଦ; ବଳକ—4. Stain; blemish;

stigma. * । (+କର୍ମ ଅନ) ଧୂଳା ପତାକାଦ ଭୂପରେ

ଅଛିତ ଦଶୀତୁ ଚହ—5. A distinctive sign on a flag. ୨। ରହ ପଥଳ—6. Cereals; summer crops. ୨। (+ଲୁବ. ଅବ) —ଅଙ୍କନ—7. Drawing.

ଲଞ୍ଛନ—ସ. ବ (ଲଞ୍ଛନ+ଆ)—ଲଞ୍ଛନ (ଦେଖ)—
Lāñchhanā Lāñchhana (See) ଦେ. ବ—୧।
ଲାଞ୍ଛନା ଅପମାନ—1. Dishonour; disgrace;
ଲାଞ୍ଛନା ଅପମାନ—1. Dishonour; disgrace;
ଅପମାନ—1. Dishonour; disgrace;
ଅପମାନ—1. Dishonour; disgrace;
ଅପମାନ—1. Dishonour; disgrace;

ଲଞ୍ଛନା କରିବା—ଦେ. କି—ଅପମାନର କରିବା—

Lāñchhanā karibā To humiliate or disgrace
ଲାଞ୍ଛନାକରା (ଦେଉଯା) ଲାଞ୍ଛନା ଲାଗାନା
(ଲଞ୍ଛନା ଦେବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲଞ୍ଛନା ଭୋଗ—ସ. ବ (୨ୟି ଚର)—ଅପମାନର ଦେବା—
Lāñchhanā bhoga Being disgraced; humiliation.

ଲଞ୍ଛନାର ଏକଶେଷ—ଦେ. ବ (ବଜାରୁ ଅନୁଭୂତ)—ସତ୍ୱରେ-
Lāñchhanāra ek-sesh କାହିଁ ଅପମାନ—Utter dis-
ଲାଞ୍ଛନାର ଏକଶେଷ ଲାଞ୍ଛନା କା ହରୁ
(ଲଞ୍ଛନାର ପରିକାଷା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲଞ୍ଛିତ—ସ. ବି (ଲାଙ୍ଘ ଧାରୁ+ବର୍ଣ୍ଣ. ତ)—୧। ଚିହ୍ନ—
Lāñchhita 1. Marked. , । ଚିହ୍ନିତ—2. Stained.
(ଲଞ୍ଛିତ—ସ୍ତ୍ରୀ) stigmatised. * । ଚାମାଚିତ—3. Bearing
a name. ଦେ. ବ—୧। ଭସ୍ତୁ—1. Rebuked.
, । ଅପମାନିତ—2. Humiliated.

ଲାଙ୍ଗ (ରତ୍ୟାଦି) - ଦେ. ବ (ସ. ଲାଙ୍ଗ)—ଲାଙ୍ଗ ରତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Lāñja (etc) Lāñgurda etc (See) [ର—
ଲେ(ନେ)ଜା(ଜା) ତାରୁ ଦେଖିଲାକ ହନ୍ତୁରା, ଲାଙ୍ଗ ବରତ ମତ୍ତ
ଦୁମ, ପୁଞ୍ଜ ଅବାର, ବୋରେ ଚାହିଁଥିଲେ ଲବେଇର ।
ବିଶ୍ଵାରାଥ. ବିଚିତ୍ରମାୟଣ ।] [କ୍ର—ପଶୁର ରେମ-
ସତ୍ର ସତ୍ର ଲାଙ୍ଗ ବୋରାଯାଏ, ତନ୍ତ୍ର ପଣ୍ଡ, ପଣ୍ଡ,
ମସ୍ତାଦିବର ପୁଞ୍ଜ ଲାଙ୍ଗ ବୋରାଯାଏ ।]

ଲାଙ୍ଗକଟା—ଦେ. ବି—କିମ୍ପୁତ; ଲାଙ୍ଗୁତ ଖଣ୍ଡିଅ—
Lāñja katā Having its tail cut off.
ଲେଜକଟା; ନେଜକଟା ଦୁମକଟାହୁଆ ନେହା, ଲଞ୍ଜରା

ଲାଙ୍ଗଗୋବରା—ଦେ. ବି. ମୁ—(ଶବ୍ଦ) ଓ ଅକର୍ଷକ ପ୍ରହାର ଯୋଗ୍ୟ
Lāñja gabara ଗୋମେଷାଦିର କଲୀୟ ମଳ ଭସ୍ତୁର
ଲେଜଗୋବରେ ଦେଖାଯା କହିନିତ ଗାକ ଲାଙ୍ଗ ଭସ୍ତୁ ମଳରେ
(ଲାଙ୍ଗ ଗୋବରା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଲେଷିତ ହେବାରୁ) (ଭସ୍ତୁର୍ଥ) —
(ଲାଙ୍ଗ ଗୋବରା; ଲାଙ୍ଗ ଗୋବରେ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧। ହେବୁଆ
ଭସ୍ତୁର୍ଥ—1. Frightened. , । ଭସ୍ତୁ—2.
Cowards

ଲାଙ୍କା—ଦେ. ବି—ପୁତ୍ର—

Lāñkā ଲେ(ନେ)ଜା ପୁତ୍ରଙ୍କ Having tail.
(ଲାଙ୍କା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲଙ୍କି—ଦେ. ବ—(ସ. ଲଙ୍କ) —୧। ଲୋଡ଼ ବା ଲମ୍ବ କିଳାଶସ୍ତର
Lāñki ଶେବ ଝୋର ସୁଖ ମୁଣ୍ଡ ବା ଶେଷରୁଗ—1. The
pointed end or apex of a long tank.
ରେଖା ନୋକ ୨। ଦୃଷ୍ଟି ରେଖା—2. A thin line. (ପଥ—
ବଳକ ଲଙ୍କି) —ଳ। ପାଗର ଦିମା ପିନା ବସ୍ତର ତଳକୁ
ନେ(ଲେ)ଜ ଝୋର ଡେଲିଥୁବା ଲମ୍ବ ଅଂଶ—3. The long
end of a turban or cloth which hangs
down. ୪। ଛିକିର ପୁତ୍ର ବା ଶେଷରୁଗ; ଛିକିର
ଦେଖିବ ଲେଜ ପୈତଳ ଯେଉଁ ଅଂଶରେ କୁଠାଳି ଗୋଡ଼ ଦିଅନ୍ତି—
4. The back or tail end or pedal of a
Dhenki (husking jack). ଦେ. ବି—
ଲାଙ୍କା (ଦେଖ) —Lāñkā (See). ପାଦେ (ବାଲେଶ୍ଵର)
ବ—୧। କଟା ହୋଇଥୁବା ମାତ୍ରର ଲାଙ୍କ ଥିଲୁବା ଅଂଶ ଖଣ୍ଡ—1. The cut part of a fish
with its tail attached. , । ସତ୍ତର କଳେ
ଦିଆ ଯାଇଥୁବା ବାପକର ମୁଣ୍ଡ ପତର ବା ଲାଙ୍କ—
ଲେଜ ଫୁମ 2. The paper tail of a kite.

ଲାଙ୍କିଆ ବଳଦ—ପ୍ରାଦେ (ପତଳାତ) ବ—ବେଙ୍ଗାର ଶେଷ ମୁଣ୍ଡରେ
Lāñkīa balada ପୋଖ ହୋଇଥୁବା କଳଦ—The outer-
ଶେବଲଦ ପାତ୍ୟାବୀଲ
(ବସ୍ତର—ମେରା କଳଦ)

ଲାଙ୍କିକା—ଦେ. ବ—ଚାନ୍ଦକିଆ ପୋତ—Firefly
Lāñkika ଜୋନାକୀ, ଜୋନିପୋକା ପଟ୍ଟିବିଜନା, କ୍ରୁମୁ
ଲାଙ୍କିରୁ—ଦେ. ବ—(ସ. ଲାଙ୍କ ତ ତାରବା) —ଲାଙ୍କାରୀ, ଧୂମକେରୁ—
Lāñkī tārā Comet.
ଲେଜାତାରା ପୁତ୍ରଲାରା

ଲଙ୍କିମୁଠ—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ଵର) ବ—ଲଙ୍କି ୧ (ଦେଖ)
Lāñkīmūtha ଲାଙ୍କି 1. (See)

ଲଙ୍କିଆ—ଦେ. ବି—ଲାଙ୍କା (ଦେଖ)
Lāñkīa ଲାଙ୍କି. (See)

ଲଙ୍କ—ଦେବେ. ବ (ରଂ. ଲଙ୍କ); ରଂବର ଅଧିକ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନରୁ
ଲଙ୍କ ବିଲାତରୁ ପ୍ରେସର ଶାସକବର୍ତ୍ତାମାନେ ବିଲାତର ଲଙ୍କିବଣୀଯ
ଲାଟ ଥୁବାରୁ ଓ ଲଙ୍କ ଉପାଧିକାରୀ ଥୁବାରୁ—୧। ରଂବକାଶାଧିକ—
ଲାଟ କୌଣସି ପ୍ରେସର ବା ଲାବତବର୍ତ୍ତନ ରଙ୍ଗତମ ଶାସକବର୍ତ୍ତା—
1. The Provincial Governor or the
Viceroy of India. [କ୍ର—ପ୍ରାଦେଶୀକ ଲଙ୍କିବଣୀ
ଲଙ୍କ ବା ଶେଲଙ୍କ; ବୁବର ନରମ୍ଭିର ଛେନେରଲଙ୍କ
କର୍କରାନ୍ତ ଓ ସେବାପତର୍ମ କର୍ମାଲଙ୍କ ବୋଲପାଇ ।]
ଲାଟ ୨। (ରଂ. ଲଙ୍କ) ଅଂଶ; ରଂ—2. Part; share;
ଲାଟ lot. ୩। ପୁଣ୍ଡ—3. Group; union. ୪। କିବମରେ
କର୍ତ୍ତିଥୁବା ସଙ୍ଗରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପୁଣ୍ଡ ବା ସମଗ୍ରୀ ବା

ଦୟା—4. A lot of any property brought to sale. * । ସମ୍ପର୍କ ବା ଜମିଦାର ଅଧି ଗୋଟି ଗୋଟି କର ନିଲାମ କରୁଣିବା ଶୀଘ୍ର—5. Auction sale of properties by lots. [ଦ୍ର—ଅନେକବୃତ୍ତର ସମ୍ପର୍କ ନିଲାମରେ ଉଠିଥିଲେ ତାକୁ ରନ୍ ରନ୍ ଅଂଶ ବା ପ୍ରକଳ୍ପ କା ଦୟାରେ ବିବର୍ତ୍ତ କରୁଥାଏ, ଉକ୍ତ ଅଂଶମାନଙ୍କୁ ଲାହୁ (ରୂ. ଲାହୁ lot) ବୋଲିଯାଏ । ଗୋଟିଏ ଲାହୁର ସମ୍ପର୍କ ନିଲାମ ଶେଷ ହେଲେ ଉତ୍ତରବର୍ତ୍ତୀ ଲାହୁର ସମ୍ପର୍କ ନିଲାମ କରୁଥାଏ । ଏହି କରିବ ସଂଖ୍ୟାଧିକ୍ରମ ସମ୍ପର୍କରୁ ଯଥାକଟେ ୧ ନମ୍ବର ଲାହୁ, ୨ ନମ୍ବର ଲାହୁ, ୩ ନମ୍ବର ଲାହୁ ବୋଲିଯାଏ । ଏହିପରି ଲାହୁ ଲାହୁ ହୋଇ ନିଲାମ କରୁଣିବା ଶୀଘ୍ର ମଧ୍ୟ ଲାହୁ ବା ଲାହୁ ନିଲାମ ବୋଲିଯାଏ ।]

ଲୁଟକଣ — ବେଦେ. ବ (୧୦. ଲିଷ୍ଟାର୍) — ଲଙ୍ଘନ (ଦେଖ)

Lāt-kan	Lanthan. (See)
ଲାଞ୍ଚନ	ଲାଙ୍କଟେମ(ନ)

ଲ୍ଯାଟ୍ କମନ୍ସ—ଦେହେ. ଡ (ଇଁ. ଲ୍ଯାଟ୍ ଓ କମନ୍ସ) —ଲ୍ଯାଟ୍ ଓ
Lay kaman-s କମନ୍ସସବ୍ୟମାନଙ୍କବୀର ଗଡ଼ା ବିଲାତର ପାଇଁ-
ଲ୍ଯାଟ୍କମନ୍ସ ମେଷେ ସଭା—The British Parliament of
ଲ୍ଯାଟ୍କମନ୍ସ the Commons and the Lords.

ଲାଟ୍ କମିସନର—ବେଦେ. ବି (ରେ. ସହଚର ଶବ୍ଦ) —ପ୍ରାଦେଶୀକ
Lat kamisanar ଶାସନକର୍ତ୍ତା ବା ବିଭାଗୀୟ ଶାସନକର୍ତ୍ତା—
ଲାଟ୍ କମିସନର Provincial head and divisional head
ଲାଟକମିସନର of administration.

ଲାଟ୍ କାଉନସିଲ୍ - ବେଦେ ବି (ଇଂ. ଲାଇଁ ଓ କାଉନସିଲ୍) —
 Lat kaun-sil ଭାରତବର୍ଷର ମନ୍ଦମାମାଳ ହାଇକୋର୍ଟରେ
 ଲାଟ୍ କାଉନସିଲ୍ ନିଷ୍ଠା କରସିଲା ପରେ ଦାଇକୋର୍ଟର ବିଚାର
 ଲାଟ୍ କାଉନସିଲ୍ ବିବୁଦ୍ଧରେ ଅଧିକ ଶୁଣି ମାଗାଯା କରିବା ପାଇଁ
 ବିଲ୍ଲାରେ ସମ୍ମାନକ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବିଶ୍ୱାସତ ଦିଲକ ହାଵ
 ସଗଠିତ ସଭା — The Privy Council of
 England (which hears appeals from the
 decision of Indian High Courts)

ଲାଟ୍ ଗଭ(ବ)ର୍ଣ୍ଣିର—ବୈଦେ. ବ (ଘୁ. ଲାତ୍ ଓ ଗଭର୍ଣ୍ଣିର)—ଲାତ୍
 Lat̄ gabba(ba)rññar ସାହେବ (ଦେଖ) —Lat̄-sñsheb.
 ଲାଟିଗବର୍ଣ୍ଣର ଲାଟଗବର୍ନର
 (See)

ଲାଟଗୀର୍ଜା—ବେଦେ. ୧ (୯୦. ଲାତ୍+ପଟ୍ଟଗୀର୍ଜା, ଭାଷାରା) —
Lat girja ଭାବର ପେରୁଁ ଗୀର୍ଜା ବା ପ୍ରାଣିଘ୍ୟାନ, ଭବକା-
ଳାଟିଗୀର୍ଜା ଲମ୍ବରେ ଲାଟିଶ୍ଵାହେବ ଓ ବଡ଼ ବଡ଼ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ
ଲାଟଗୀର୍ଜା ସାହେବମାନେ ଉପାସନା କରନ୍ତି ଓ ଯେଉଁଠାରେ
ସରକାରୀ ପାଦ୍ମ ଉପାସନା କରନ୍ତି—A church
reserved for high Government officials
in India. [କୁ—ଏଥରେ ସରକାରଙ୍କ ଉପାସନା କରନ୍ତି ବ୍ୟାକୁ ବସୁନ୍ତି]
ବା ଲାଟିଶ୍ଵାଦୀ ଘୋଷେହୁବୁଦ୍ଧ କରନ୍ତି ।]

ଲକ୍ଷ ନିଲମ—ଦେବୀରେ ବି—ନିଲମ କରୁଥିବା କବ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦସା ଦସା
Laksh nilama କରି ଦିଲାତୁ କରି ତମାନ୍ତମୁରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ
ଲାଟନିଲେମ ଲାଟନିଲାମ ପଣ ତା ଦସାର ଶିଳ୍ପ ଚରଣିବା

ପବଲ—Auction sale of properties by lots.

ଲାଟିପସନ୍ଦ —ଡେ. ର—ଏକ ପ୍ରକାର ଭାରତୀୟ କଲମୀ ଅମ୍ବର ଅଧିକ
Last pasanda ନାମ—Name given to a kind of
ଲାଟିପସନ୍ଦ ଲାଟିପସନ୍ଦ excellent mango imported to
this country.

ଲାଟପାଦ୍ରୀ—ବୈଦେ. ବି—(ଇଂ ଲାଟ୍+ପାଦ୍ରୀ ଗୀଜ. ପାଦ୍ରୀ)—୧।
 Lat pādrī ଲାଟ ବିଶ୍ୱ. (ଦେଖ) — 1. Lat bisap (See)
 ଲାଟପାଜୀ ଲାଟପାଦ୍ରୀ । । ଲାଟ ଗିର୍ଜାରେ ଉପାସକାର୍ଯ୍ୟ ନିୟମ
 ପାଦ୍ରୀ—2. Chaplain. (ଲାଟପାଦ୍ରୀ—ଆନ୍ତରିକ)

ଲୁହ ପାରମ—ବେଦେ. ବ—(ଭାଷା ପରମ)—ପାଠ ପରମ (ଦେଖ) Let phāram Plat phorm (See).

ଲାଟ୍-ବନ୍ଡି—ଦେ.ବ—୧ । ନିଲମ କିମନ୍ତେ ସମ୍ପର୍କିତ ଗୁଡ଼ିଏ ଲାଟ୍-ବନ୍ଡି
Lat-bandi ବା ପୁଣ୍ଡରେ ବିବନ୍ତ କରିବା—1. Parcelling of
ଲାଟ୍-ବନ୍ଡି ଲାଟ୍-ବନ୍ଡି properties into different lots
for the purpose of auction.

ନିଲ୍ଲମ—2. Auction by lots.—**କ** । ଜମିଦାର-
ମାନ୍ଦି ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କୁ ଦେଯୁ ଘରସ୍ତ ଖରଣାଗାନାରେ
ଜମିଦାରମାନେ ଦାଖଲ କରିବା କିମନ୍ତେ ବର୍ଷକ ମଧ୍ୟରେ
ସରକାରଙ୍କର ଛର୍ଚ୍‌ରିତ ଦିନସ—**3.** The day fixed
by the Government for the payment of
revenue of zamindaries to the Govern-
ment treasury. 「କ—ଶିଳାରେ କର୍ଣ୍ଣ ମଧ୍ୟରେ

ଗର୍ଭିମେଣ ଲାଟିନର ଦୁଇଟି ତପ୍ତି ଦିବସ ଧାର୍ମିକ କରିଥାଏନ୍ତି ।
ଓଡ଼ିଆ ସକର ବୈଶାଖ = ସପ୍ତିଲ ୨୮ ତାରିଖ ତପ୍ତି;
ଏଥିବେଳେ ବିଜି ପାଠୀ ହେଲା ଲୋହି ପାଠୀ ।

ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ହେଉଥିଲା ଏହାର ଅନୁଭବ ଦାଖଲ
କରିଯାଏ ଓ କାର୍ତ୍ତିକ ବିସ୍ତି — ନହେମେର ଗ ତାରଙ୍ଗ; ଏଥିରେ
ଛି ଏକ ପକ୍ଷକ ଦେଇ ଗାନ୍ଧିର କାହିଁ ଆଂଶକ ଦାଖଲ

କଷପାଦ । ଏହି ଦୂର ପତ୍ରରେ ସତଃ ଦାଖଲ ନ ହେଲେ
ତତ୍ତ୍ଵ ଜିବାର ‘ବୈଷ୍ଣବାକ ନିମନ୍ତ’ ବରପାଦ, ଅର୍ଥାତ୍
ନିମନ୍ତ ନିମନ୍ତ ।

କିମ୍ବରେ ଛଟେ । । କେତୁଳତାଙ୍କ ନିଲମ୍; ନିବାରିତ
ବିଷ୍ଟରେ ସାହସ ଦିଅସାର କ ଥୁବା ଜମେଦାରମାନଙ୍କର
ନିଲମ—4. Auction sale af zamindaries

for arrears of revenue. [ଡ.—ନିଲମରେ
ଅଧିକା ସମ୍ପଦମାନକୁ ପୃଥିବୀ ପୃଥିବୀପେ ରହ ରହ
ଦୟାରେ ତାଳିବା କବି ସିବାକୁ ‘ଲକ୍ଷତନ୍ତ’ ଦୋଷାୟ;

(୧ ଅର୍ଥ) । ଏଥୁଲାଗି ‘କଟକନ୍ତ’ କଷପାଇ ନିରୂପ
କଷପିବା ପଦବିକ ଲୋକେ ‘ଲାଟକନ୍ତ’ ବହନ୍ତି
(୨ ଅର୍ଥ) । ଶିର୍ଷ ମିଳିବ ଲାଗୁଣ କର ମନେ ଚାହିଁ

କୁଳ ଜୀବନ ପାଇଁ କ୍ରମ କରିବାର କାହାର କଲେ କମିଶାରମାନ କରାମ ଦସ୍ତଖତ, ସ୍ଵପ୍ନାର “ଲୋକ ଭାବୁ କରିବିଲୁ ପଥ ‘ଲାଟବନ୍’ କହନ୍ତି; (ଯେ ଅର୍ଥ) । ସତର ଦସ୍ତଖତ କାହାର କମିଶାରମାନ

ગરુણમેઘની હ્રાસ કલામ કરાયીબાકુ મળ 'લાટબન્ડ';
કહતુ (ખર્ચ અર્થ)]

લાટ બાન્ધિબા—દે. કી—૧। કલામરે અસ્વિધા પ્રશ્નારૂપાન યથા-
Lat bandhibaa ક્રમરે કલામ કરાયા જિદેશને રે
સાટિવીધા લાટસાધના ષેમાનકુ ગોટે ગોટે દફા બા
પુણે વિભાગુ કરાયા—૧. To separate or
apportion the properties brought to
sale into separate lots. , । અનેક
પ્રશ્નારૂપ રદ્દ કરી પુણે વિભાગુ કરાયા બા
ચાલકા કરાયા—૨. To separate or make a
list of several properties into different
or successive lots.

લાટ બાહારુ—દેદે. કી (રં. લાટ + પા. બાહારુ)—
Lat bāhādur લાટ ૧ (દેખ)—Lat 1 (See)
લાટ બિકરી—દે. કી—બિકી કરાયીબા દૃઢમાનકુ હેતેક-
Lat bikiri ગુઢે પુણે વિભાગુ કર કરાન્દયું રે ગોટે
(લાટ બિકી—અન્યરૂપ) ગોટે પુણુ બિકી કરાયા—
સાટિવિશી લાટવિશી Sale by lots.

લાટબિશપ—દેદે. કી (રં. લાટ બિશપ)—યેદી પાદી (બા
Lat-bisap ગ્રામીયાન ધર્મ યાદી) પ્રદેશી અન્ય
સાટિવિશપ સમય પણીં રૂપરે પ્રધાર—Lord Bishop
લાટવિશય (of Calcutta, Bombay, Madras etc)
લાટ બબના—દે. કી—બઢાલાટ બા શૈલાલાટ બાસ્પાન—
Lat bhabana Viceroy's or Provincial Governor's residence.
લાટભવન લાટમબન nor's residence.

લાટરે અસ્વા—દે. કી—કૌણી જરીદાર રાજી સંક્રમણ
Lat-re asibaa 'લાટબન્ડ' દિન સરકારબંદીએ દાખા ન
લાટરે છાંબા } અન્યરૂપ હેદાયોષુ બાદ સંક્રમણ
લાટરે ઠિથદેબા } અદાય કરબાપાણ રૂપ
લાટેઓસા લાટેઝા જરીદાર સરકારની હ્રાસ કરાયીબા
લાટમેઝાના, લાટમેઝના દિન્ય સરસાખારણરે બિલ્પિચ
હેદા—To be advertised for sale for
arrears of revenue (said of a defaulting
zamindari).

લાટરેયીબા—દે. કી—૧. રાજી બાક રહ્યાનું જરીદાર
Lat-re jibaa બદલતાની કલામ હોયાયા—૧. To be
લાટે યાઓયા sold by auction for arrears of
લાટમેઝાના revenue (said of Zamindaries).
૨. લાટલાલમહાય કૌણી પ્રશ્ન કલામ હોયાયા
૨. To be sold by auction in lots (said
of any property sold by auction
sale).

લાટ સભા—દે. કી (રં. લાટ + પા. પણ)—૧. બિલાચ
Lat sabha પાલિઅમેઝન હાઉસ અન્ન લાટસ—૧. The
લાટસભા House of Lords of the British

લાટસભા Parliament. , । પ્રચાર બા પ્રાદેશીક
લાટસાહેબકુ શાસકસમજીય પરમાર્થ એ સાહાય્ય
દેબાગાર ગઠે મણિસા—૨. The Executive
Council of a Governor General or of a
Governor. , । લાટસાહેબકુ અન્ન પ્રશ્નાન
સમુદ્દે પરમાર્થ દેબા કિસને ગઠે પરમાર્થ—
૩. The Legislative Assembly of the
Governor General or of a Governor.
[તુ—પ્રચાર બઢાલાટ પરમાર્થ 'બડાલાટ પરમાર્થ' એ
પ્રાદેશીક લાટમાનક પરમાર્થ 'શૈલાલાટ પરમાર્થ'
દોયાયાએ ।]

લાટ સાહે(હિ)બ—દેદે. કી (રં. લાટ + પા. સાહબ)—
Lat sahe(hi)ba લાટ ૧ (દેખ)—Lat 1 (See)
લાટસાહેબ લાટસાહ્બ

લાટસાહેબ કરાયા—દે. કી (બદાય; લક્ષ્ણાર્થ)—કૌણીએ
Lat-saheba baniba શ્રાકરે પણેસાં બનિબા; કૌણીએ
લાટસાહેબ હાયા શ્રાનરે એકાધિક્ય દેખાયાબા; પ્રા-
લાટસાહ્બ વનના બનિબા—To unduly assume
(લાટ હેદા—અન્યરૂપ) over-lordship of a place-

[તુ—સાધારણ લોકની રિશ્વાસ યે, 'લાટ' હેદે
મનુષ્ય પુણુ રીતું રહે, તાતાર યાહા મન
સ્ત્રી એ તાતા કરે, એ કૌણી નિયમ બા
અન્ન માને નાહીં । તાતા રૂપરે ચિહ્ન અનુષ્ઠાન ન
આએ । એથૂબા રૂપરેનું અર્થરે એ બાકી પ્રયોગ
કરાયાએ ।]

લાટ સુન્ડરી—દે. કી—દાખિલાચાર્ય એ દેશનું અસ્વિધા એકપ્રકાર
Lat sundari રૂપીણું દિનું અન્ય—The name of a
લાટસુન્ડરી kind of red mango fruit imported
લાટસુન્ડરી to this country from South India.

લાટ—૧. કી (રં. લાટ ખાડુ—બિલાચ કરાયા) ઇન્દ્રાણિ + અન્ય. અ)—
Lat ૧. પ્રાતાન દેશદિશેષ; અધૂનિક બજુલાટ અંશ—
૧. Name of an ancient country; a part
of modern Gujarat. [તુ—એહા બર્ઢુમાન
બર્ઢોચ (Broach), અત્થામદાબાદ અદિ અસ્વા;
અંશ (હં. શ.)] ૨. લાટ દેશ પ્રચાર સાચ—
૨. The custom or usage of the Lat country. , । દોષ—૩. Fault; guilt,
blemish. શ । ચુથા બાકી—૪. Foolish talk;
idle talk. * । કષ્ટ—૫. Cloth. ૨ ।
ફોષાક—૬. Dress. ૨ । બજુા, ગર્ભી કષ્ટ—
૭. Torn cloth, rag; worn-out cloth.
૮ । પણીએ એ રસીક બા બદલ્યા બણ્ણી—૮. A
learned and gallant or witty person.
૯ । લાટ દેશદાસી બંદુ (હં. શ.)—૯. An in-

habitant of the ancient Lāṭa country.
 ୧୦। ଲାଟାନୁଗ୍ରାସ (ଦେଖ) — ୧୦। Lāṭānuprāsa. (See)
 ୧୧। ପୋଣସି ଦୁଆର ବର୍ଣ୍ଣମାଳିର ଅଟବାର ବର୍ଣ୍ଣିବା
 ପାଇଁ ରଚିତ ବଜ (ହି.ଶ.) — ୧୧। A dam thrown
 to keep back the rain water of a
 meadow. ୧୨। ଲାଟ ଦେଶର ରାଜା — ୧୦। A
 king of the Lāṭa country (Apte) ୧୦।
 ପାଲଟା ଲୁଗା ବା ଅଳକାର — ୧୩। Put off or
 discarded cloth or ornament. ୧୪।
 ଶିଶୁମାନଙ୍କ ରାଷ୍ଟା ବା ବୋଲି — ୧୪। Childish lang-
 guage (Apte); childish prattle.
 ୧୫। ବିଜ. — ୧। ବ୍ୟବହୃତ; ଉପରୁତ୍ତ — ୧। Used
 already; enjoyed. ୨। ପାଲଟା (ଲୁଗା) — ୨.
 Put off (clothes); worne. • ୩। ପୁରତତ୍ତ୍ଵ —
 ୩. Old (M.W.) ୪। ଗାଣ୍ଡି — ୪. Worn out
 out; shabby. ୫। ମଳନ — ୫. Filthy; dirty;
 pale. ୬। ବିଜା — ୬. Ugly ୭। ଶିଶୁକେନ୍ଦ୍ରିୟ
 ୭. Childish (M.W.) ୭. ବି — ରାତର ରଜ
 ରଜ ପ୍ରାକ [ଅଞ୍ଚାହାବାଦ, ଗାଜିପୁର, ଦିଲ୍ଲି ର ପିରେଜେଷ୍ଟ୍ରୀ
 ଓ ଲୋହିସ୍ତ୍ରୀ, ଯମ୍ବକାଣବରଦ୍ଧୀ] ରିମବୋଧ, ବାଣି,
 ଉତ୍ତରପୁର, ଧୌଳି, କୁଳାର, ରିଣ୍ଡାର, ଜହଜାର ଅଦ୍ଦରେ
 ପ୍ରାଚୀନ ଅଷ୍ଟର ଖୋଦିତ ପ୍ରମୂଳାଳ (ବିଶ୍ଵକୋଷ); ଲାଟ-
 ଲିପି (ଦେଖ) — The pillars found in several
 places of India in which some archeo-
 logical inscriptions are found. Lāṭalipi
 (See)

ବୈଦେ. — ବ. (ଇ) — ଲାଟ (ଦେଖ) — Lāṭ (See)
 (ଦ୍ରୁ—'ଲାଟ' ପକସଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତର ଓ ବାକ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ
 ଲୋକାରେ 'ଲାଟ' ସଙ୍ଗେ ମଧ୍ୟ ଲୋକାୟାଏ)। ପ୍ରାଦେ
 (ଚଟକ ସହିତ) ବ. — ଲାଟ (ଦେଖ) —

Nāṭa (See)

ଲାଟକ — ସ. ବିଜ — ଲାଟ ଦେଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ — Relating to the
 Lāṭaka (ଲାଟକା—ସି) Lāṭa country (Apte).

ଲାଟ ମନ୍ଦିର — ପ୍ରାଦେ. (କଟକ ସହିତ) ବ. — ଲାଟ ମନ୍ଦିର (ଦେଖ)
 Lāṭa mandira Nāṭa mandira (See)

ଲାଟ ମୋହର — ଦେ. ବ. — (ମୁସଲମାଳା ରାଷ୍ଟା) — ମଧ୍ୟର ବସା ମୁଖୀ —
 Lāṭa mohara A nose flower with a dancing
 peacock set on it.
 ଅଯୁର୍ବେଦାନ ନାକଫୁଲ ନାଚମୌର

Lāṭa lipi ଲାଟଲିପି ଲାଟଲିପି ପ୍ରମୂଳାଳ
 (ଲାଟ ବର୍ଣ୍ଣମାଳା—ଅକରୂପ) ପାଇଁ ଓ ସମ୍ବୂତ ରାଷ୍ଟାର ମିଶନରେ
 ଖୋଦିତ ଅଷ୍ଟରମାଳ — The script found in
 ancient pillars in many places of India.

[ଦ୍ରୁ—ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ମନ୍ଦିର କେମ୍ବ୍ର ପ୍ରିନ୍ତେପ୍ ଏହି ବର୍ଣ୍ଣମାଳା

କର୍ଣ୍ଣୟ କରଥିଲେ। ଏହି ପ୍ରାଚୀନ ବାହ୍ରୀଲିପି ସଙ୍ଗେ ସମାକା।
 ଅଧୋକବ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ୧୯୩ ଲାଟ-ସ୍ମୂରେ ୧୯୩
 ଅଶୋକ ଅନୁଶାସନ ଲିପିବକ ହୋଇ ଥାଏ । ଏ ଲିପି
 ମାନଙ୍କ ପାଠ ଦ୍ଵାରା ବନ୍ଦ ପ୍ରକରତ୍ତା ଓ ପ୍ରାଚୀନ ଲାଟି
 ମାନଙ୍କ ବିଷୟ ତଣା ପଢ଼ିଥିଲୁ—ବିଶ୍ଵକୋଷ]

ଲାଟାନୁଗ୍ରାସ — ସ. ବ. — (ଲାଟ=ଲାଟି ସାର ପ୍ରତକତ + ଅନୁଗ୍ରାସ) —
 Lāṭānuprāsa ପଥାଳକାର ବିଶେଷ; [ଅନୁଗ୍ରାସ ବିଶେଷ;
 ଲାଟିଶାର ସମ୍ବୂତ ଅନୁଗ୍ରାସ ଅଳକାର; ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଦେବ
 ଆର ଶବ୍ଦଗ୍ୟର ପୁନରୁତ୍ତି—A kind of allitera-
 tion; a figure of speech in composition
 in which words derived from the same
 root are repeatedly used in different
 meanings. [ଦ୍ରୁ—ପେରୁ ଶବ୍ଦାଳକାରରେ ଶବ୍ଦ-
 ମାନଙ୍କର ପୁନରୁତ୍ତି ହୁଏ, ପରନ୍ତୁ ଅନୁଗ୍ରାସ ବଦଳାଇଲେ
 ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ରହ ରହ ହୁଏ, ତାରୁ ଲାଟାନୁଗ୍ରାସ ବୋଲି
 ପାଏ ।

ଲାଟିକା — ପ୍ରା. ବ. — (ସ. ନାଟିକା) — ହାତର ବା ଗୋଡ଼ର ନାଢ଼ି—
 Lāṭikā Pulse.

ନାଡ଼ି ସ. ବ. (ଲାଟ + କି + ଶି. ଅ) — ଲାଟିଶାର (ଦେଖ)
 Lāṭiriti; (See)

ଲାଟିନ(ନି) — ବୈଦେ. ବ. (ଇ. ଲାଟିନ) — ପ୍ରାଚୀନ ବେମ୍ ବା
 Lāṭin(ni) ରତାଙ୍କରେ ପ୍ରତକତ ରାଷ୍ଟା — The Latin
 ଲ୍ୟାଟିନ ଲୈଟିନ language. [ଦ୍ରୁ—ସମ୍ବୂତ ପେପର ଅଧ୍ୟନିକ
 ଅଧିକାର ରାଜୀଯ କଥା ରାଷ୍ଟା ଅଧ୍ୟକ୍ଷକ ଅଧିକାର ସୁରେଣ୍ଟିଯ
 କଥା ରାଷ୍ଟାର ମାତୃରାଷ୍ଟା ଅଟେ । ଲାଟିନ ଓ ସମ୍ବୂତ ମଧ୍ୟ
 ଏବଂ ଅଧିମ ରାଷ୍ଟାର ରହ ରହ ଶାକା ଥିବା ବିଷୟ
 ରାଷ୍ଟାବିଦ୍ର ପଣ୍ଡିତମାନେ ସ୍ତିର କର ଅଛନ୍ତି । ଏ
 ଦୂର ରାଷ୍ଟା Aryan ଅର୍ଥ ରାଷ୍ଟାର ଦୂରଟି ପଣ୍ଡ
 ମାନ୍ଦି ।]

ଲାଟିମି — ଦେ. ବ. — ୧। (ସ. ଲାଟି) — ଲାଟି (ଦେଖ) —
 Lāṭima ଲାଟି ଲାଟି ୧. Lāṭu (See)

[ଲାଟୁ(ଟୁ) — ଅନ୍ତରୁପ] ୨। (ସ. ପଣ୍ଡ); ପିଲାକ ଖେଲାବ
 ତିକିତ ପ୍ରେଟ କାଢି — ୨. Toy stick.

ଲାଟି — ସ. ବିଜ. ଶି — (ଲାଟ+ସମକାର୍ଯ୍ୟ. ଅ+ର) — ଲାଟ ଦେଶ
 Lāṭi ପ୍ରତକତ — Current in the Lāṭa country.

ସ. ବ. — ୧। ଲାଟିଶାର (ଦେଖ) — ୧. Lāṭi ritī
 (See) ୨। ସାକ୍ଷତ ରାଷ୍ଟା ବିଶେଷ — ୨. Name of
 a Prâkârûta dialect (Apte).

ଲାଟି ଶବ୍ଦ — ସ. ବ. — ୧। ଲାଟ ଦେଶ ପ୍ରତକତ ପକ୍ଷବି — ୧. Usage
 Lāṭi ritī of the Lāṭa country. ୨। ସମ୍ବୂତ ରତାଙ୍କର

ଶବ୍ଦ ବିଶେଷ — ୨. Name of a mode of
 composition in Sanskrit. [ଦ୍ରୁ—ସର

ଲଠେ ଲଠେ ହେବା—ଦେ. କି—୧। ଏକ ଅବସ୍ଥାକରେ ଅଜା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ
Lāthi lāthi hebଙ୍କ ବଢ଼ିବାଳ ଲିଖିଲାଗବରେ ରଖିବାଯୋରୁ
ଲାଠି ଲାଠି କରା ନର୍ତ୍ତ ନ ହେବା—୧. (the limbs)
ଲାଠିଜୀସା ହୋନା To become rigid (like a stick)
(ଲଠେ ହେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) on account of being kept
long in one position. ୨। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)
କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଦେବରଣୀ ଅବହାର (ବାର୍ତ୍ତ-
ହାର ନହେ) ଅନିଛା ପ୍ରକାଶ କରିବା—୨. (figurative) To show (by bodily expressions
and not by words) unwillingness to
do any work.

ଲଠେ(୦୩)ରବା —ଦେ. କି—୧। ଯଷ୍ଟିଦ୍ୱାରା ପରାର କରିବା—୧. To
Lāthe(ଠ୍ୟାଟି)ibଙ୍କ beat with a cudgel. ୨। ଦେବରୁ
ଲାଠି ଦିଯେମାରା, ଲାଠିନ ଯଷ୍ଟି ପର ଲମ୍ବାଇବା—୨. To stretch
ଲାଠିଆନା ବୀର ପ୍ରହାର—Stretch one's body straight like a stick.

ଲଠେୟାତାତ —ଦେ. ବି (ପଣ୍ଡିତ ପ୍ରୟୋଗ; ଦେଶଜ ଶକ ସଙ୍ଗେ
Lāthyāghāta ସ୍ଵୀଚ୍ଛକର ସନ୍ଧି)—ଯଷ୍ଟିଦ୍ୱାରାତ; ଯଷ୍ଟି
ଲାଠ୍ୟାତାତ ହାର ପ୍ରହାର—Striking with a lathi.
ଲଠ୍ୟାତାତ [ଦ୍ୱା—ଏହିପର ସନ୍ଧି ବୀରହାର ଓ ଶାତର ବିରୁଦ୍ଧ
ଦେଲେହେଁ, କେତେକ ଲୋକ ଥାହା ପରହାସ ପ୍ରକରେ
ଏପର ବୀରହାର କରିଥାଏନ୍ତି । ଯଥା—ଲଠେୟିଷଧ,
ଲଠେୟିଷ୍ଟ୍ୟ, ଲଠେୟାୟ ଉତ୍ସାହ ।]

ଲଠେୟିଷଧ —ଦେ. ବି (ପଣ୍ଡିତ ପ୍ରୟୋଗ; ଦେଶଜ ଲଠେ ଶକ
Lāthyau-hādha ସଙ୍ଗେ ସ. ଔଷଧର ସନ୍ଧି)—(ବାର୍ତ୍ତ-
ମୂର୍ଚ୍ଛର ମୂର୍ଚ୍ଛନ୍ତୁପ ଗେରର ଉପପନାର୍ଥ ତତ୍ତ୍ଵର
ପ୍ରସ୍ତୁତ ଲଠି କା ଯଷ୍ଟିଦ୍ୱାରା ଆଶ୍ରମ—(Ironical)
The appliance of the stick or cudgel to
remove a stupid person's malady of
stupidity. [ଦ୍ୱା—ରହୁଦରହୁତ ଗୋଟିଏ ଉତ୍ତର
ଶ୍ରୀକିଥୁ—“ଶ୍ରୀକୋ ବାର୍ତ୍ତିରୁ” ଲାଲେନ ଦୁରଦ୍ରିକ୍ଷ
ପ୍ରସ୍ତେଶ ବର୍ଣ୍ଣାକଣ୍ଠୀ, କାମେନ୍ଦ୍ରୀ ନିଶ୍ଚିତାକୁଣ୍ଡନ ସରଦୋ
ଦଶ୍ରେଣ ଶୀର୍ବଦ୍ଧେଣ । ବ୍ୟାଧରେଣ ସମ୍ବନ୍ଧିତ
ବିବିର୍ମିତପ୍ରୟୋଗେବେଷମ୍, ସବ୍ୟେଷେଷିଷଧ ମସ୍ତିଷ୍ଠାନ ବିହିତ
ମୂର୍ଚ୍ଛ କାପ୍ରେୟିଷଧ” ଏ ଶ୍ରୀକର ଶେଷ ତରଖର
ପ୍ରାକ୍ତରେ ସ୍ଵାମୀ ‘ମୁଖ୍ୟ ନାମ୍ରୋଷଧ’ ପ୍ରାକ୍ତରେ କେହି
ରେଣ୍ଟାମ୍ବ ପଣ୍ଡିତ ‘ମୁର୍ଖ୍ୟଲଠେୟିଷଧ’ ଅନ୍ତର୍ମାତ୍ର ଲଗାଇ
ଥିଲୁଣ୍ଟ । ସୁବଳଚନ୍ଦ୍ର—ଅରଧାନ ।]

ଲାତ୍ରୁ (ଧାରୁ)—ସ.—୧। କଞ୍ଚକ କରିବା—୧. To shake. ୨।
Lārd (root) ସ୍ଵେଚ୍ଛ ଓ ସର୍ବ ପୁରୁଷ ଲାଲନ କରିବା—୨. To
bring up with extreme fondness; to
maintain with love and care. * ।
ସ୍ଵାକାନ୍ତସବରଣ—୩. To remove a thing
from a place. * । (ପୁରୁଷାଦି) ରତସ୍ତୁତଃ

ସବୁଲନ; କରିବା (ତୁଳ. ବ. କାଢା, କାଢାନ)—

4. To wag (the tail).

ଲାତ୍ରୁ(ତୁ)—ପାଦେ (ପଣ୍ଡାମ) କେବେ. ବି (ତୁ ଲାତ୍ରୁ)—ରଙ୍ଗଣ୍ଠର

Lārd(rd) ଉତ୍ତିବାର ବନ୍ଧର ରିପାଖ—(English title)
Lord-

ଲାତ୍ରୁ କରିବା—ପାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି (ତୁଳ. ହ. ଲାତ୍ରୁ କରନା)

Lārd kariba —ପେଣ୍ଡା କରିବା; ମୁହଁ ଦେବା—To
treat with excessive fondness; to
fondle excessively. [ତୁ—ଲାତ୍ରୁକ୍ରିବେ ଲାତ୍ରୁ
କରେ ମୁହଁ ଗୁରୁଷି । ଗର]

ଲାତ୍ରୁର—ପାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ତୁଳ. ହ. ଲାତ୍ରୁର)—ପେଣ୍ଡା

Lārd-rā (ପଲା)—Too much fondled (child).

ଲାତ୍ରୁ—ତ୍ରା ବି—ନାର୍ଦା (ଦେଖ) —Narda. (See) ଦେ. ବି—

Lārda (ହ. ଲକନ) ଗେତ୍ରା—Too much fondled.

[ତୁ—ନୋହିଲେ ଅବା ନେଇ ଦରତକ ଦେବୁ, ଭାଇ
ପରେ ଲାତ୍ରୁ ହୋଇ ବିହ ବିବୁ । କୃଷ୍ଣପାତ୍ର
ବିନ ।]

ଲାତ୍ରକ(ଖୁ)—ଦେ. ବି—ତ୍ରା କରିବ ଦେଶର ଗୋଟିଏ

Lārdak(kh) ନଗର—୧. Ladakh; a town of

ଲାଡକ୍(ଦ)କ(ଖ) Tibbet. ୨। (କାମ) କାଶୀର ବିଲ୍ପ ପଦକ-
ଲାଟକ ମାଳା ଓ ପ୍ରଦେଶ—୨. Name of a range of hills
and province in Kashmire.

[ତୁ—ଲାତ୍ରକ କାଶୀର ମହାରାଜକ ଅଧିକୃତ ହିମାଲୟ
ସାମାନ୍ତ୍ରକତ୍ତୁରୀ ଗୋଟିଏ ବିଭାଗ ଅଟେ । ଏହା କାଶୀରର
ପୁର୍ବାଂଶରେ ଅବସ୍ଥିତ ଓ ଏହା କାଶୀର ସତର ଜଣେ
ସୁତନ ଶାଶକରତାଙ୍କହାର ଶାସିତ । କୌଣସିର ଓ
ଅସର ହିମାଲୟ ପକ୍ଷର ମଧ୍ୟରେ ଲାତ୍ରକପଦମାଳା
ଅବସ୍ଥିତ ଓ ଏହି ପକ୍ଷମାଳାର ଉପରେଶରେ ମାନସ
ସର୍ବେବର ଅବସ୍ଥିତ । ଲାତ୍ରକପଦମାଳାର ଉପରେଶରେ
ଅନ୍ୟରେ ଲୋକବସତି କାହିଁ । ଏଠାର ଉପରେଶକା ଓ
ଅଧିକମାଳା ସମ୍ମତପ୍ରକଟିତ ହଜାରତାରୁ ୧୭ ହଜାର
ପୁଟ୍ ଉଚ୍ଚ ଓ ଏଥୁର କେତେକ ପକ୍ଷମାଳାର ଉଚ୍ଚତା
୧୫ ହଜାର ପୁଟ୍ । କବାରଗରେ ଏଠାରେ ଦାରୁଣ ଗ୍ରାମ
ଓ ରତରେ ମର୍ମିରେଷ ରୈତ ଅନ୍ତରୁତ ହୁଏ । ଲାତ୍ରକ
ବାସିମାଳକ ପାତର ମେଣ୍ଟକ ଲୋମରେ ଉତ୍ତରପୁର୍ବ ଶାଲ
ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ ଓ ତେବେକ ପାଠରେ ପଣ୍ଡିତ ବାହିତ
ଦ୍ୱାରା ଅଧିକାରୀମାନେ ବଳସୁ, ଅବାକୁତ ଓ ଦୁରିଷସାର ।
ଏମାନେ କୌଣସିବଳମ୍ପା । ପ୍ରତି ପରିବାରର ବିଲ୍ଲ ପୁର୍ବ
କରି ଅନ୍ତରୁତ ଓ ତହିରେ ଯବ ପଥର ହୁଏ । ସ୍ଵାମେବ
ମାନେ ପୁରୁଷଙ୍କ ପରି ବଳସୁ ଓ କର୍ମପତ୍ର । ସ୍ଵାମୀମାଳକ
ମଧ୍ୟରେ ଅବସେଧ ପ୍ରଥା କାହିଁ । ଧକବାନ୍ତ ବ୍ୟାକ୍ ଲାତ୍ରକ ।

ସାଧାରଣତଃ ରମଣୀମାନକର ଏକାଖକ ସ୍ଵାମୀ ଦୃଷ୍ଟିତୁଥିଲା । ପ୍ରାୟ ପତି ଶ୍ରୀମତୀପାନ୍ତରେ ବୌଦ୍ଧ ମଠ ଥିଲା । ପ୍ରମାଣିତ ଏହା ରୋଟାଳ୍ ବଜାର ଅଧିକାରତୁଟି ଥିଲା । ଲାଭକର ବର୍ତ୍ତମାନ ଶାସକବର୍ତ୍ତୀ ମୁଖମାନ ଧର୍ମବରମ୍ଭ ଓ କାଣ୍ଡିର ମହାରାଜଙ୍କୁ କର ଦିଅନ୍ତି । ୧୮୭୦ ପାଇତାରୁ କାଣ୍ଡିର ମହାରାଜଙ୍କ ଓ ରଂଗଜ ବଜାରପତିନିଷ୍ଠ ଲଞ୍ଚୁ ମେସ୍‌ବାବ ସଙ୍ଗେ ହୋଇଥିବା ସନ୍ତ ଫଳରେ ଏ ଅଛଳର କାଣ୍ଡିଜ୍ୟପରଦର୍ଶକାର୍ଥ କଣେ ରଂଗଜ ଓ କଣେ ଦେଶୀୟ କରିଶନର ବିଷ୍ଣୁକୁ ଦୋଷାତ୍ମକରୁ—ବିଷ୍ଣୁବୋଷ ।)

ଲାଭକ(ଶ) — ଦେ. ବି (ସ. ଲାଭ୍ = କଞ୍ଚନ କରିବା) — ୧ । (ୟତ୍ତ ଲାର୍ଦନା(nā) ଅବି) ଦଲାବା; ଉତସ୍ତତଃ ସବୁକନ — ୧. Waving, ନାଡ଼ି ଵିନ୍ଦି ବିନ୍ଦି ଉତସ୍ତତଃ ହିଲାନା ସତଳନ — ୨. Oscillating; swinging, କଣ । ବେଳା କରିବା — ୩. Fondling; caressing.

(M. W)

ଲାଭି (ଧାରୁ) — ସ. — ଯହିପୁଣ୍ୟକ ପାଇବା —

Lardi (root) To bring up with care.

ଲାଭିଆ—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର, ମଡ଼କାରି) ବି—କାଠ ବା ବାର୍ହିଶରେ Lardia ଉଥର ଟୋକେଇ—A basket made of wood or bamboo.

ଲାଭିବା—ଦେ. କି (ସ. ଲାଭ୍, ଧାରୁ) — ୧ । (ଅବର୍ମିକ) ଉତସ୍ତତଃ Lardiba ଝୁଲିବା; ଦଲିବା— ୧. To oscillate; to nāḍī dangle; to wave to and fro. [କୁ—ଦେଖୁଅ ହିଲନା କାମାକ କୁଅ କେଲା । ଗୋଡ଼ ଦର୍ଶକ ଲାଭୁଥିବ—ପର] , । ନାଡ଼ିନ ଦଲାବା; (ୟତ୍ତ ଅବି) ଉତସ୍ତତଃ ସବୁକନ କରିବା—ଲାଭନା ୨. To wag; to wave to and fro. [କୁ-ପଟୋହର ଦଲଦର୍କ ଦିନକାଣ୍ଟ, କାହିଁ ଯିବ ଦୋଇଟି ଲାଭଦେଇ ମୁଣ୍ଡ—ଦୃଷ୍ଟିପିଂଦି. ମହାରାଜର ଭୂଷିତ ।]

ଲାଭି ହେବା—ଦେ. ବି (ସ. ଲାଭିଆ—କଞ୍ଚନ କରିବା) — ୧ ।

Lardi heba ଅଧ୍ୟାତଳ କରିବା— ୧. To boast; to show off; brag. , । ମୁଣ୍ଡ, ଦେହ ଓ ହସ୍ତାଦଳ ଲାହିଚୌଡି ହାଁକନା ଉତସ୍ତତଃ ସହାତକ ବା କଞ୍ଚନ କର ଅଧ୍ୟାତଳ କା ଗଲ ପ୍ରକାଶ ପଦକ କଥା କହିବା; ଦୂରେର ହୋଇ ବଥା କହିବା— ୨. To arrogantly or vehemently speak out by shaking or moving the head, the hands and the body.

ଲା(ଲାଙ୍କ)ବୁ—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଶ—(ଆୟୁଷ ଲାଭିବ ବ୍ୟବ୍ରତ ଲାଙ୍କବୁ ଶବ୍ଦ) — ଲାଣ୍ଡିଆ—Bald-headed.

ଲାଭି ଲାଭୁ—ଦେ. ବି. ବିଶ—ଲାଭୁ ଲାଭୁ (ଦେଖ)

Lardu lardu Nardu nardu. (See)

ଲାଭି—ଦେ. ବି (ସ. ଲାଭିବ) — ଅଧ୍ୟାତଳ ମୟୁରଭାତ ଓ ସିଂହଭୂମି, ଏ Lardha ଦୂର ଅଳକ ପ୍ରାଚୀନ ନାମ—The ancient

name of modern Mayurbhanj and Singhbhum. [ଦ୍ର—ପାଇ ଲାଭାର କେନ ଲାହୁରେ' ଅଛି ପେ, ଜେନିଧିମୁହବର୍ତ୍ତକ ପାର୍ଶ୍ଵନାଥ ଏହି ଦେଶ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରଥମେ କେବର୍ମର୍ ସ୍ଵାମୀ କରିଥିଲେ ।]

ଲାଭି(ଶ୍ରୀ, ଶ୍ରୀଶ୍ରୀ, ଶ୍ରୀଶ୍ରୀଶ୍ରୀ)ଶ(ନ) — ବୈଦେ. ବି (ରାଜ୍ୟ, ଲାହୁର୍ମୁହ୍) — Lanta(n̄ti, n̄te, n̄tha, n̄thi, n̄the)n(n) ଲାଣ୍ଡନ୍) — ଲାଟିନ, ଶାଖନ ଲାଣ୍ଡନ (ଦେଖ) — Lantap. (See) ଲାଲଟେନ(ମ) [ଲାଭି(ଶ୍ରୀ)ଶ(ନ) — ଅଳ୍ପରୂପ]

ଲାଶୁମୀ—ସ. ବି. ସୀ—କୁଳତା ସୀ—

Lanthani An unchaste woman. (Apte) ଲାଣ୍ଡ—ବୈଦେ. ବି (ରାଜ୍ୟ, ଲାଣ୍ଡ)—ଲାଣ୍ଡ (ଦେଖ) — Land. Land (See) [ଦ୍ର—ବେତେକ ସ୍ଥାନବାଚକ ରଂଗେର ଶବ୍ଦ ଲାଣ୍ଡ ଶେଷରେ ଏହି ଲାଣ୍ଡ ଶବ୍ଦ ଲାଭୁଆବ; ସଥା—ରଂଲାଣ୍ଡ, ଔଜ୍ଜ୍ଵଳ ସ୍ଥଳଲାଣ୍ଡ, ଗ୍ରାନ୍ଲାଣ୍ଡ, ସୋମାଲିଲାଣ୍ଡ ରତ୍ନାବ ।]

ଲାଣ୍ଡ ଅଭୁଦିଷନ— ବୈଦେ. ବି (ରାଜ୍ୟ, ଅଭୁଦିଷନ) — Land akwijisan (ରେଳ, ସତ୍ତକ, କେନାଳ, ସୁଲ, ନାନ୍ଦ ଲାଣ୍ଡକିଜିସନ ହାତୁରୁବାନା ଅବି) ସାଧାରଣ ହିତକର ଲାଣ୍ଡିପକ୍ଷବୀଜିସନ କାର୍ଯ୍ୟାବାର୍ ଉମିର ମାଲିକଙ୍କୁ ଉମିର ମୂଲ୍ୟ, (ଲାଣ୍ଡ ଅଭୁଦିଷନ—ଅନ୍ତରୂପ) ଦେଇ ଗର୍ଭମେଷକର ଉତ୍ତରମିର୍ ଶରିଦ ରେବାର ପଢି— Land acquisition; acquisition of land by Government for public purposes,

ଲାଣ୍ଡ ସେସ—ପ୍ରାଦେ. (ଜୟପୁର) ବେଦେ. ବି. (ରାଜ୍ୟ + ସେସ) Land ses ପଥକର—Road cess.

ଲାଣ୍ଡ ସେସ (ପ୍ରେ) — ଅନ୍ତରୂପ]

ଲାଣ୍ଡିକୋଟିଲ—ବୈଦେ. ବି (ନାମ) (ପା) — ଭାରତର ଭିତର ପର୍ବତୀମାନଙ୍କ ପାନ୍ଦାନ୍ତରେ ଅବସ୍ଥିତ ଶାରବାର ରେଷକଟପୁର ଲାନ୍ଦିକୋଟିଲ ସଙ୍କୋତ ଶୁଣ (କାହାର ପ୍ରକାଶ) — The highest ଲାଣ୍ଡିକୋଟିଲ mountain peak in the Khaiber pass.

[ଦ୍ର—ଏହା ଅପରାକିପୁର ଓ ଲାଭଦର ଭିତର ପର୍ବତୀ ପର୍ବତୀ ଶୀମାନ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ ଓ ଜଣେ ରଂଗେର ଶବ୍ଦ ପରିନିଧକ ଦ୍ଵାରା ଏ ରେଷକଟ ରଣିତ । ଏହା କାରୁଳ ଶତ୍ରୁର ଅନ୍ତର୍ଗତ ।]

ଲାଣ୍ଡିଖାନା—ବୈଦେ. ବି (ନାମ) (ପା) — ଶାରବାର ରେଷକଟର୍ Landikhānā କଠିନ ଓ ଦୂରମ୍ ଅଂଶ—Name of the ଲାଣ୍ଡିଖାନା most difficult portion of the Khaiber ଲାଣ୍ଡିଖାନା pass.

ଲାଣ୍ଡିଆ—ଦେ. ବି. ପୁ.(ରାଜ୍ୟ+ଲାଣ୍ଡିଆ; ସୁଦର ମନ୍ଦିର ମୁଣ୍ଡିତ ଲାଣ୍ଡିଆ ବା Landia ଟାଙ୍କର ହେଲେ ଅସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଏ ।) — ୧ । କେଣେଷ ନେତ୍ରେ ବିଶେଷ ଅଳକାର ବା ଅଙ୍ଗନଥୁବା ହୋଇ ଅସୁନ୍ଦର ଦେଖାନ୍ତା, ନେତ୍ର ପାଉଥୁବା— ୧. Looking ungraceful for (ଲାଣ୍ଡିଆ—ଶ୍ରୀ) want of some limb or ornament, । ୨ । ଅସୁନ୍ଦର; ସୌମ୍ୟବିପୁରାନ; ଲାକରାନ୍ୟାନ— ୨. Un-

graceful; inelegant; unsymmetrical.
* । ଶୂନ୍ୟ; ଖାଲ—3. Empty. । । ଶାଖାଶୂନ୍ୟ
(ବୃକ୍ଷ)—4. Branchless. * । ଅଳକାର
ବିଶ୍ଵାଳ—5. Unadorned. [ଦ୍ୱ—ସର ଉପରେ ଶବ୍ଦ
ନ ଥିଲେ, କୋଠା ଉପରେ ଶବ୍ଦ ନଥିଲେ, ମନୁଷ୍ୟ
ମୁଣ୍ଡରେ ଠଂକା ନ ଥିଲେ, ଶୀଲୋକ ଦେହରେ ଅଳକାର
ନ ଥିଲେ, ଗୁଡ଼ରେ ଢାଳ ନ ଥିଲେ, କୁଆ ଉପରେ
ଶୋଢ଼ାକଳ ନ ଥିଲେ ଲୋକେ କହନ୍ତି—ଏହା ଲଙ୍ଘିଆ
ଦଶ୍ରୁ ।] ପ୍ରାଚେ (ଗଢ଼ାତ) ବ—ଫୋପଡ଼; ଯେଉଁ
ସୁଲସ୍ତ୍ର ନିଶ୍ଚେପ କର ଗଛରୁ ଫଳ ଝଡ଼ାଇବାକୁ
ହୁଏ—A piece of stout stick thrown at
high trees in order to bring down
fruits therefrom.

ଲଙ୍ଘ—ଦେ. ବିଜ. ଶ୍ରୀ (ସ. ନଶ୍ଵର ବା ମୁଣ୍ଡିତ)—୧ । ମୁଣ୍ଡିତ କେଶା
Landi (ଶ୍ରୀ)—1. (woman) With shaven
nape, nape head. । । ଟାଙ୍କରମୁଣ୍ଡି; ଟାଙ୍କରା (ଶ୍ରୀ)—
ନନ୍ଦି 2. Bald headed (woman). * ।
(ଲଙ୍ଘ—ପୁଂ) ଅଳକାର ବିଶ୍ଵାଳ—3. Shorn of orna-
ments. । ପୁତ୍ରିଲଙ୍ଘ—4. Tailless. (ଭି—
ଲଙ୍ଘିମୟର ।) * । ଶାଖାଶୂନ୍ୟ (ବୃକ୍ଷ); ସ୍ତର
(ବୃକ୍ଷ)—5. (A tree) Whose branches
have been cut off or lopped. [ଭି—ଲଙ୍ଘ
ବରଗ୍ରୁ ଶର, ଲଙ୍ଘି ତ ଦିନ ମୁଁ ଘର କରିବ; ଲଙ୍ଘିତ
ବିବାହ ଗାଇ—ତଥ ।] ଦେ. ବି. ଶ୍ରୀ—୧ । ଲଙ୍ଘ—
ମୁଣ୍ଡି ବା ଟାଙ୍କରମୁଣ୍ଡି ଶ୍ରୀ—1. A woman with
shaven or bald head. । । ସ୍ତରାକଳ୍ପ ବିଅ-
ନିକା ନାମ—2. A name given to women.
[ଦ୍ୱ—କାହାଣୀରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛ ଯେ, ପୂର୍ବେ ରଜାମାନେ
ଶରୀ ଅଦ୍ଵ୍ୟ ଲଙ୍ଘି କର ଅର୍ଥରେ ମୁଣ୍ଡିତମୁଣ୍ଡ କର
ଗୋରୁ ମୁହାଳ ବା ଘୋଡ଼ାଗାଲର ମରବା ସତ୍ତା କରିବା
କାର୍ଯ୍ୟରେ ଚିପୁଲ୍କ କର ଦସ୍ତ ଦେଉଥିବେ । ଶୀଲୋକ
ପ୍ରକରେ କେବଳ ପ୍ରଥାଳ ଶୋଭା ଓ ଅଳକାର ଥିବାରୁ
ସ୍ତରାକଳ୍ପ ଲଙ୍ଘା କରିବାହାର ଦସ୍ତ ଦିଅପାରୁ ଥିଲା । ଏବେ
ମଧ୍ୟ ରୂପରେ କେତେକ ଅର୍ଥରେ ସ୍ତରାକଳ୍ପ ବିଧବୀ
ଦେଲେ ସେମାକଳ୍ପ ମୁଣ୍ଡିତ ବସିଥାଏ ।]

ଲଙ୍ଘ କୁଆ—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ କୁଆର ଶୋଢ଼ାକଳ ନ ଥାଏ; ଲଙ୍ଘ କୁଆ
Landi kua —A well unprotected by a
ନେଡାକୁଆ ନନ୍ଦା କୁଆ
ନେଡାକୁଆ—ନନ୍ଦାପେଟ

ଲଙ୍ଘ ଗଛ—ଦେ. ବି—ଲଙ୍ଘା ଗଛ; ସ୍ତର—A pollard.
Landi gachha ନେଡାଗାଛ ନନ୍ଦାପେଟ
ଲଙ୍ଘ ବଗୁଳ—ଦେ. ବି—ଲଙ୍ଘା ବଗୁଳ (ଦେଖ)
Landi baguli ନେଡାବଗୁଳ ନନ୍ଦାପେଟ

ଲଙ୍ଘ ମୟ(ପୁ)ର(ଶ) —ଦେ. ବି. ଶ୍ରୀ—ପୁତ୍ରିଲଙ୍ଘା ମୟସ୍ତର—The
Landi maya(yu)ra(ri) tailless peahen. [ଦ୍ୱ—
ନେଡି ମୟୁର —ମୟୁରମାତକର ଲଙ୍ଘ ନ ଥିବାରୁ ସେମାକଳ୍ପ ଲଙ୍ଘ
ନନ୍ଦି ମୟୁର ମୟୁର କହନ୍ତି ଓ ପୁତ୍ରିଲଙ୍ଘିଷ୍ଠ ପୁଂ ମୟୁରକୁ ଲଙ୍ଘ
ମୟୁର କହନ୍ତି ।]

ଲଙ୍ଘ ମୁଣ୍ଡି—ଦେ. ବିଜ. ଶ୍ରୀ—୧ । ମୁଣ୍ଡିତ କେଶା (ଶ୍ରୀ)—1.
Landi mundi (a woman) With a shaven
nape ମୁଣ୍ଡି ନନ୍ଦି ମୁଣ୍ଡି
(ଲଙ୍ଘ ମୁଣ୍ଡି—ପୁଂ)

ଲଙ୍ଘ ମୁଣ୍ଡି ପୁ(ପୋ)ଇ(ରି) କ(କେ)ରାନ୍ତି—ଦେ. ବି. ଶ୍ରୀ (ଗାଳ ଓ
Landi mundi pu(po)i(iñ) ka(ke)rāñdi ରୂପାର୍ଥର
ନେଡି ମୁଣ୍ଡି କ୍ୟବହୁତ)—ଅସୁନ୍ଦର ଓ ନାଶ ଶ୍ରୀ—An
ନନ୍ଦି ମୁଣ୍ଡି ugly and low woman. [ଦ୍ୱ—
(ଲଙ୍ଘମୁଣ୍ଡି ପୁ[ପୋ]ଇ କେବେଣ୍ଟା—ପୁଂ) ଏଥର ସମ୍ମୁଦ୍ର ପଦ—
ଲଙ୍ଘମୁଣ୍ଡି (ଲଙ୍ଘମୁଣ୍ଡି) ପୁଲକେଶ୍ଵରୀ (ପୁଲକେଶ୍ଵରୀ)
ସିଂଦୁରୁଥରେ ଥାଏ, ଅନ୍ତରୀତର ଖଣ୍ଡିଏ ପାଇଲେ ଗୁହେ
ବୁଦ୍ଧ ଥାଏ । ତର]

ଲଙ୍ଘ—ଦେ. ବିଜ. ପୁଂ (ସ. ମୁଣ୍ଡିତ)—୧ । ଲଙ୍ଘ (ଦେଖ)—
Landu 1. Landā (See). , । ଲଙ୍ଘିଆ (ଦେଖ)
ନେଡା —2. Landia (See) , । (ସ. ଲୂନଶିଖ)
(ରାଶ୍ରୋର, ଲାଶ୍ରୋର—ଶ୍ରୀ)—ଲଙ୍ଘ—3. With the hair
ନନ୍ଦା of the head cropped up or shaven.
ଭି—ଅଳକାରମୂଳ—4. Shorn of ornaments.
* । ଧକମୂଳ—5. Shorn of riches. , ।
ଅପଥ୍ ବା ସକ୍ରାନ୍ତାକାଳ ମୂଳ; ଅଧୁକୁଡ଼ା—6. Issue-
less. , । ପରିବାରମୂଳ—7. Having no
family. , । ସ୍ତର (ବୃକ୍ଷ)—8. Pollard
(tree); with its branches lopped off.

(ଲଙ୍ଘ—ଅନ୍ତରୂପ) ଦେବେ. ବି (ଭି—ଲଙ୍ଘ)—ଏକ-
ଲାଞ୍ଜେ ପ୍ରକାର ଶୁରୁତତିଆ ଘୋଡ଼ାଗାଢ଼, ସହିର ଶବ୍ଦ
ଲୈଙ୍ଗିଗାଢ଼ ଉପରର ଟପ୍ପକୁ ଦୂରଧାଳ କର ତଳକୁ ଖସାଇ
ଦଥିଯାଇ ଗାଢ଼କୁ ମେଲୁ କରିଯାଇ ପାରେ—A
landau.

ଲଙ୍ଘ କରିବା—ଦେ. ବି—୧ । ଗଛରେ ଶୁରା ଶାଖାକୁ କାଟିବାହାର
Landu karibā ଗଛକୁ ଶାଖାଶୂନ୍ୟ କରିବା—1. To lop
[ଲଙ୍ଘ କରା(ରେ)ଇବା—ଅନ୍ତରୂପ] off the branches
ନେଡାକରା from a tree. , । ପିନ୍ଧିଥିବା ଅଳକାରମୂଳ
ନନ୍ଦା କରନା କାଢ଼ିବାହାର ମନୁଷ୍ୟକୁ ଅଳକାରମୂଳ କରିବା
—2. To divest a person of all the
ornaments. , । ମୁଣ୍ଡରେ ଶୁରା କେଣ୍ଟକୁ ଶିଥର
କରିବାହାର ଲଙ୍ଘ କରିବା—3. To shave the
head of a person clean. , । ପୁଂ ସନ୍ଧାନ
ଅତିର ହତ୍ୟା କରିବାହାର ମନୁଷ୍ୟକୁ ଅପଥ୍ ମୂଳ କରିବା

—4. To kill all the offsprings of a person. * । କୌଣସି ବନ୍ଧୁର ପାଖରେ ସ୍ଵପ୍ନ ସମସ୍ତ ଧନର ଅପହରଣ କରିବାଦ୍ୱାରା ତାହାର କର୍ତ୍ତନ କରିବା—5. To deprive a person of all his wealth. ୭ । ମେଘାର ବାଲସାକ କାଷ୍ଟକେବା-ଦ୍ୱାରା ମେଘାକୁ କିଷାକୁଆ କରିବା—6. To shear wool from a sheep.

ଲାଣ୍ଡୁ ମୁଣ୍ଡା—ପାଦେ (ସମଲପୁର) ବିଶ. ପୁ—୧ । ଲାଣ୍ଡୁମୁଣ୍ଡା; ମୁଣ୍ଡିତ-
Lāndū mundīt ମୁଣ୍ଡ—୧. Having the hairs (ଲାଣ୍ଡୁମୁଣ୍ଡ—ସ୍ଥି) cropped or shavern. ୨ । ଚନ୍ଦା-
ନେଡ଼ା ମାଥା ନାନ୍ଦାମୁଣ୍ଡା ମୁଣ୍ଡିଆ—୨. Bald-headed.
ଲାହୁ—ଦେ. ବି (ସ. ଲାହୁ=ପଦଗାତ, ଗୋଇତା) —ନାଚ (ଦେଖ)
Lāt Nāta (See). ପ୍ରାଦେ (ସମଲପୁର) ବି—ମନୁଷ୍ୟର
ଲାଏ(ଥ, ଥି) ଗୋଇତା—Kick of man. [ଉ—ପଢ଼ିଲ
ଲଥାର ଦ୍ଵାରା ଦ୍ଵାରା ଯେ ମାତ୍ରେ ଲାହୁ, ପୁଣ୍ଡିଯାର ସେ ପୁଣ୍ଡିଯାର ।]

ଲାତ—ସ. ବିଶ (ଲାଖାରୁ+କର୍ମ. ଉ) —ଗୁମ୍ଭତ—Taken.
Lāta ପ୍ରାଦେ (କଟକ ସହର) ବି—ନାଚ—Kick
(ଲାତ—ସ. ବିଶେଷ) of beasts.

ଲାତା(ତେ)ଇବା—ଦେ. କି—ନାଚାଇବା (ଦେଖ)—
Lātā(te)ibā Nātaibā (See)

ଲାତି—ପ୍ରାଦେ (କଟକ ସହର) ବି. ପୁ—କାତି (ଦେଖ)—
Lāti Nāti (See). ସ. ବି (ଲାଖାରୁ+ରବ ରି) —
(ଲାତୁଣୀ—ସ୍ଥି) ଗୁହଣ—Taking.

ଲାତୁଆ—ପ୍ରାଦେ (କଟକ ସହର) ବିଶ. ପୁ—କାତୁଆ (ଦେଖ)—
Lātuā ଯେଳାଥିମାରେ ଲଥାରା Nātuā (See)
[ଲାତୋ(ଗୋ)ର—ସ୍ଥି]

ଲାତୁଣୀ—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ ସହର) ବି—ନାତୁଣୀ (ଦେଖ)
Lātuṇī Nātuṇī (See).

ଲଥ—ଦେ. ବି (ସ. ଲାତି; ବରଳାରୁ ଅନ୍ତରୁତ) ନାଚ;
Lāthi ଗୋଡ଼ର ପାଦ ଦ୍ଵାରା କରିବା ଅଦାଚ—Kick.
ଲାଥୀ ଜାତ

ଲଥୁ ଲଥୁ—ଦେ. ବିଶ—ମାଂସକ; ମାଂସାଧୁକ୍ୟ ଯୋଗୁ ଅଳଥିଲା,
Lāthu lāthu ଆକୁଲ—Corpulent; fatty.
ନାହସ ନାହସ ଲଦଲଦ, ଥାଳୁଥଳ

ଲଥର—ଦେ. ବିଶ. ପୁ—ମାଂସକ; ସେଇ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦେବରେ
Lāthura ମାଂସାଧୁକ୍ୟ ଯୋଗୁ ମାଂସପିଣ୍ଡିମାନ ଥର ଥର
ଲାଫରା ସଙ୍ଗ ମୋଟା ହେଉଥାଏ—Corpulent; fat;
(ଲାଥୁର—ସ୍ଥି) hauing excessive flesh.

ଲଦ—ଦେ. ବି (ସ. ଲାହୁ, ଧାରୁ—ଭର୍ତ୍ତେପଣ କରିବା; ରୁଚ. ରା.
Lāda ଲୋହ)—କୌଣସି କୁମୁ ଛପରେ ହାତୁଡ଼ା ଥର
ଠେସାନ, ଥୋଟା ନାଦ, ଗର ଦ୍ଵାରା ପ୍ରହାର କରିବାରୁ ହେଲେ
ସେ ମାତ୍ର ଭକ୍ତ ଜନିଷ ଛପରେ ଦୃଢ଼ିବାରେ ବର୍ଷିବା

ପାଇଁ ଜନିଷର ତଳେ ଦିଆଯିବା ଠେକ; ନାଦ—
A fulcrum or support put below a
thing in order that the thing may be
soundly beaten with a hammer.

ଲାଦାନ(ନି)—ବୈଦେ. ବିଶ (ପା. ଲାଦାନ, ଲାଦୁଆନ; ରୁଳ. ସ.
Lādān(ni) କର୍ତ୍ତନ)—ଅତି ଗରିବ—Very poor,
ନାତୋଯାନ ଲାଦାନ
(ଲାଦାନ—ବିଶେଷ)

ଲାଦାନ(ନି) ଛାପ ବିଶ—ଦେ. ବି—ଅତି ଗରିବ ଅବସ୍ଥା—
Lādān(ni) chha-a biswā �Utter poverty.

ଅତି ଗରିବ ଅବସ୍ଥା ଲାଦାନକୁବିଶ୍ୟା, ଆଖରୀହାଲତ

ଲାଦାବି—ବୈଦେ. ବି (କର୍ତ୍ତରଥ; ପା. ଲାଦାବା)—ନାଦାବି (ଦେଖ)
Lādābi ନାଦାବି ଲାଦାବି Nādābi (See)

ଲାଦିବା—ଦେ. କି (ସ. ଲାହୁ; ପା. ଲାହି)—୧ । ଲାଦିବା (ଦେଖ)
Lādibā 1. Ladibā (See). , । କୌଣସି କୁମୁ
ଲାଦା ଲାଦନା ଛପରେ ଦୃଢ଼ି ହୋଇ ଲାଦିବା—

ଲାଦି ପକା(ବେ)ଇବା } ଅତ୍ୟରୂପ—2. To put too much
load on a thing.
” । ବୋଲ ପପାଇବା—୩. To load. ୪ ।

” । ଅତ୍ୟଧିକରୁଷର କୁମୁ କରିବା—୪. To
shower copiously. (ଉ—ମାତ୍ର ଲାଦିପକାଇବା;
ବର୍ଷା ଲାଦିବା; ବୋଲୁଅ ଲାଦିବା ଇତ୍ୟତ୍ତ ।)

ଲାଦି ପକା(ବେ)ଇବା—ଦେ. କି—ଅତ୍ୟଧିକରୁଷର ଗମା କରିବା
Lādi pakā(ke)ibā ବା କୁମୁ କରିବା—To rain;
ଲାଦା, ଗାଦାକରା ଲାଦିନା to deal out profusely.

ଲାଦୁଆ(କା)—ଦେ. ବିଶ (ଭୁଲ ସ. ନନ୍ଦା=ଶେଷ ମାଠିଅ)—୧ ।
Lāduā(kā) ପୁଥୁଳ; ମାଂସକ—୧. Corpulent; fat.
ନାହସମ୍ଭବ ୨ । ଗୁରୁ ଭାର୍ତ୍ତା—୨. Very heavy; cumbrous.

ଲଦଲଦ “ । ଗୁରୁ ହେବା ଯୋଗୁ କଥିହାର କରିବାରୁ
[ଲାଦୁ(ଦେ, ଦେ)ଇ, ଲାଦୁପା—ସ୍ଥି] ଅସୁଧାକ ଜନକ—୩.
Awkward; very heavy and so incon-
venient to carry or use; cumbrous and
unmanageable.

ଲାଦୁ ବାଦୁ—ଦେ: ବିଶ—୧ । ଛପରୁ ପରୁ ଶୁନ ହୋଇଥିବା—୧.
Lādu bādu Huddled together. , । ବନ୍ଦ ପଦାର୍ଥ
ଲାଦୁର ବାଦୁର } ଏକଥ ସମାବିଷ୍ଟ ହେବା ଯୋଗୁ
ଲାଦୁର ବାଦୁର } ଅନ୍ତରୂପ] ଅସୁଧର ଓ ଅସୁଧିକାଳକ—୨.
Cumbrous; awkward.

ଜା(ଜୋ)ବଡ଼ା [ଉ—କେତେବ ଶୀଲେକ ନାବରେ, ବାନରେ,
ଲଦଲଦ ବେକରେ, ହାତରେ ଲାଦୁବାରୁ କିର ଅଲକାର
ପିନ୍ଦି ଓ ସିନ୍ଦିର, ବଳିଅଥ ଦିନକୁ; ସେଥିପାଇଁ
ସେବୁଡ଼ାର ବଡ଼ ଲାଦୁବାରୁ ଦେଖଯାଏ ।]

ଲାଦୁର—ଦେ. ବିଶ. ପୁ—ଲାଦୁବା—Cumbrous.
Lādurā (ଲାଦୁଶ—ସ୍ଥି)

ଲଧ ଦେଶ—ଦେ. ବି (ସ. ଲୁହକ; ଶବ୍ଦ ଦେଶ)—ଶବ୍ଦ ଦେଶ
Ladhā desa (ଦେଶ)—Rādha desa (See)

ରାତ୍ର ଯାତ୍ର

ଲପ୍—ବୈଦେ. ବିଶ ଓ ବି (ରଂ. ଲପ୍)—ଲପଲଣ୍ଟ ବାସୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
Lāp The Lapps; inhabitant of Lapland.

ଲ୍ୟାପ ଜୈଷ

ଲପଲ(ର)ଣ୍ଟ—ବୈଦେ. ବି (ନାମ) (ରଂ. ଲପଲଣ୍ଟ)—
Lāp la(r)ṇṭ ପୁରୋପିୟ ରୂପିଥ ଦେଶର ଉତ୍ତର-ପଞ୍ଚିମ
ଲ୍ୟାପଲାଣ୍ଡ କୋଣରେ ଅକ୍ଷୟୁତ ତୁପାବହୁତ ପଦେଶ—
Lapland. [ଦ୍ୱ—ନରତେ, ସ୍ଵିତ୍ତେ ଓ
ପିଲଲଣ୍ଟର ଉତ୍ତରବଂଶ ଏବଂ ଉତ୍ତରପିୟ ରୂପିତ୍ୟାର ଉତ୍ତର
ପୂର୍ବକୋଣ, ଏ ସମ୍ପ୍ର ଅନ୍ତରକୁ ଲପଲଣ୍ଟ ବୋଲିଯାଏ ।]

ଲ(ଳ)ପ—ସ. ବି (ଲପ ଧାରୁ—କହିବା+ଭବ. ଅ)—କଥନ;
Lā(lā)pa ଭାଷଣ; କହିବା—Speaking; talking.
ଲପତା(ଗ୍ର.)—ବୈଦେ. ବିଶ (ଅ. ଲା+ପତା)—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତ
Lāpata(tta) କୌଣସି ପତ୍ର ବା କରେଶ ମିଛ ଲାହି;
ନିରଦେଶ ଲାପତା ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦେଶ—Untraceable.

ଲପନୟ—ସ. ବିଶ (ଲପ ଧାରୁ+କର୍ମ. ଅନ୍ୟାୟ)—କଥନୟ—
Lāpaniya Fit to be spoken,
(ଲପ୍—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲପରବାଇ(ୟ)—ବୈଦେ. ବିଶ (ଅ. ଲା+ପା. ପରବାହ୍)—
Lāparabai(y) ଦେଖିଥୁବା; ପାହାର କୌଣସି ବିଷୟ ପାଇଁ
ଲପରୁଆ } ଅନ୍ୟରୂପ ଚିନ୍ମ୍ୟ ଲାହି—Free from all
ଲପରେ(ବେ)ର } ଅନ୍ୟରୂପ cares and anxieties. ବୈଦେ.
ବେପରବାୟ ବି (ପା)—ଦେଖିଥୁଅପଣ; କିମ୍ବିନ୍ଦା—Freedom
ଲାପରବାହା ଦେଖିଥୁଅପଣ
ବେପରବାତାବ ଲାପରବାହି

ଲପ(ଫା)ର—ଦେ. ବି—ଶା ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ଲଳପକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତନ
Lāpa(pha)r ବିଶେଷ (ଜଗନ୍ନାଥ ପ୍ରାଚୀନ ଭକ୍ତି)—
ଲାକରୀ A kind of curry prepared for Lord
Jagannath of Puri.

ଲପିକା—ସ. ବି (ଲପ ଧାରୁ+କର୍ମ. ଅବ+ଅ)—ଏକପ୍ରକାର
Lāpika ପ୍ରହେଳିକା—A kind of riddle or
enigma (Apte).

ଲାପି—ସ. ବି. ପୁ (ଲପ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ର. ଇନ୍ଦ୍ର; ଇମା. ଇକ)—
Lāpi ବଥନଶାଳ (ବିଷକୋଷ)—Habituated
(ଲାପିନୀ—ସୀ)

ଲାପୁ—ସ. ବି—ରୂଦନ୍ତ୍ର (ଦେଖ)—(ହ. ଶ)—
Lāpu Rudanti (See)

ଲାପେ—ପ୍ରାଦେ. (ରହିଲାଗା) ବିଶ—ଅନେକ; ବେଶୀ; ବହୁତ—
Lāpe Many; much; too much.

ଲାପ୍—ପ୍ରାଦେ (ଉତ୍ତର କାଲେଇର ଓ ମେହନାପୁର) (ସ.ଲଙ୍ଘ)—
Lāph ଲଙ୍ଘ; ତିଥ୍; କୁଦା—A jump; leap.
ଲାଫ ଉତ୍ତଲକୁଦ

ଲାପେଇବା—ଦେ. ବି [ସ. ଲଙ୍ଘ] (ବନବାରୁ ଅନୁଭୂତ)—୧।
Lāpheiba ଛେଇବା; କୁଦା ମାରିବା—୧. To jump;
ଲାଫାନ �to leap. , । ଅନନ୍ତରେ କୁଦବା—୨. To
କୁଦନା (ଲଙ୍ଘିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) leap with joy.

ଲାବ—ସ. ବି (ଲାବ ଧାରୁ=ଛେଦନ କରିବା+ଭବ. ଅ)—୧।
Lāba ଛେଦନ—୧. Act of cutting , । (+କର୍ତ୍ତ୍ର).

(ଲାବ—ସୀ) ଅ—ବିଶିର କରେ ପଞ୍ଚିବିଶେଷ; ବତର ପଢ଼େଇ
ବଟେଇ—୨. A species of quail; Perdix

ଲାବା Chinensis, the grey quail; Coturnix
ଅନ୍ୟ ସି ନାମ— Communis. [ଦ୍ୱ—ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର
ବର୍ତ୍ତ, କର୍ତ୍ତ୍ରକ]

ଅନୁଷ୍ଠାରେ ଲାବପଣୀ ଓ ପ୍ରକାର—ପାଂଶୁଲ,
ଗୌର, ପୌଣ୍ଡକ ଓ ଦର୍ଶିର । ପାଂଶୁଲ ଲାବର ମାଂସ
ଶ୍ଲେଷ୍ଟର, ଉତ୍ସବାର୍ଥ ଓ ବାସୁନାଶକ । ଗୌର ଲାବର
ମାଂସ ଅନନ୍ତମ୍ ଲଘ, ରୁଷ, ଅଗ୍ନିକାରକ ଓ ସିଦ୍ଧୋଷ-
ନାଶକ । ପୌଣ୍ଡକ ଲାବର ମାଂସ ପତ୍ରକାରକ, ଲାଗୁଣ୍ଡ
ବାର ଶ୍ଲେଷ୍ଟନାଶକ । ଦର୍ଶିର ଲାବର ମାଂସ ଶାତବାର୍ଥ୍ୟ,
ରକ୍ତମେତ୍ର ଓ ହୃଦୟେର ନାଶକ । କେଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁଷ୍ଠାରେ
ଲାବ ଓ କର୍ତ୍ତ୍ରକ ପଣୀ ରନ ରନ ।] ୩। ଲାବଙ୍ଗ
(ହ. ଶ.)—୩. Cloves. ଦେ. ବି. ସୀ (ନାମ)

ଲାବଣ(ନ, ଶୀ, ଲା, ନମ) } ନାମବାତକ ଅନ୍ୟ ଶାଲଙ୍ଗରୂପ]
[ଲାବନାବଙ୍ଗ, ଲାବନ(ର)] ନାମବାତକ ଅନ୍ୟ ଶାଲଙ୍ଗରୂପ]

—୧। ଲାବନାବଙ୍ଗ ନାମୀ ସୀର ତାକ ନାମ—୧.
ଲାବନୀ (feminine) Name for calling Labanya-
bati. , । (ପୁରୁଷ) ଲାବନାବଙ୍ଗ ନାମକ ସ୍ତରକାର ତାକ
[ଲାବନ(ନ, ନମ)—ନାମବାତକ ଅନ୍ୟ ପୁରୁଷଙ୍ଗରୂପ] ନାମ—

2. (masculine) Name for calling Labanya.
ଲାବକ—ସ. ବି—ଲାବ କରେ (ଦେଖ)—Lāba 2. (See) :

Lābaka

ଲାବକ—ସ. ବି—ପ୍ରାଚୀନବାଲର ଅନନ୍ତ ବାଦ୍ୟ ବିଶେଷ (ହ. ଶ)—
Lābaja A kind of drum used in ancient India.

ଲାବଡ଼(ଡା)—ଦେ. ବିଶ—ଲାବାଡ଼ (ଦେଖ)

Lābarda(rda) Lābārda (See).

ଲାବଡ଼—ପ୍ରାଦେ. ବି—୧। (ସମ୍ବଲପୁର, ଗଡ଼କାର) କାଠ ବା ବାଣୀଶର
Lābarda ଟୋକେଇ—୧. A basket made of

sticks or bamboo. , । (କଲାକାଟ୍ର) ଆମ
ଗରୁ ଅମ୍ବ ହତ୍ତାରବା ପାଇଁ ମାରିବା ବାଢ଼; ଗୋପଡ଼—

2. A stick thrown at fruit trees to bring
down fruits.

ଲାବଣ—ସ. ବିଶ (ଲାବନ + ସମ୍ବକାର୍ଥୀ ଅ)—୧। ଲାବନସମ୍ବକିୟ—
Lābana 1. Relating to salt. " । ଲାବନଟିଷ୍ଟିତ—

(ଲାବନକ—ଅନ୍ୟରୂପ) 3. Mixed with salt. ସ. ବି—
୧। (ଲାବନ+ଅ; ଲାବନସମ୍ବଦ୍ରେ ପ୍ରିତି)—ଲାବା ଅତିରିକ୍ତ
ଦେଶ—୧. Country of Ceylon and other

adjoining countries. ୨। ଲକ୍ଷ୍ୟ; କାଷ (ହୁ. ଶୁ.)-

2. Snuff.

ଲବଣିକ—ସ. ବଣ (ଲବଣ+ଇକ) —ଲବଣ (ଦେଖ) —

Lâbânika Lâbâna (See). ସ୍ତ. ବ—୧। ଲବଣ-

ବେଦବସାୟୀ—୧. Salt merchant; one who

trades in salt; a salt dealer. ୨। ଲୁଣିଆ;

ଯେଉଁ ବାଣୀ ଲବଣ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରେ—୨. One who

manufactures or extracts salt. ୩। ଲୁଣ

ରଖାଯିବା ପାତ୍ର (ହ. ଶୁ.); ଲୁଣ ଚାଂଥ—

3. A pot for keeping salt.

ଲବଣ୍ୟ—ସ. ବ (ଲବଣ+ଇକ. ଯ) —୧। ଲବଣିକ; ଲୁଣିଇକ—

Lâbânya 1. Saltiness, salineness; the quality

or condition of being saline. ୨। ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ—୨. Beauty; grace; elegance.

୩। କାନ୍ତି; ଦୁଃଖ—୩. Splendour. ୪। ରୁହର

ମାଧୁରୀ; ମନୋମୋହିତାରତା—୫. Loveliness;

agreeableness; sweetness of appearance.

୬। ରୁଚିକଣ୍ଠ—୬. Glitter; brightness.

[କୁ—ମୁକ୍ତାର ଅର୍ଥକୁରୁ ଯେଉଁ ପରି ତରଳ ଅର୍ଥ

ଦୁଷ୍ଟ ଦୁଃଖ, କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଞ୍ଚରେ ସେହିପରି ତରଳ ଅର୍ଥ

ମନୋମୋହିତ ଅର୍ଥ ପ୍ରତିରୂପ ହେଲେ ତାହାର ଲବଣ୍ୟ

ବହୁତ—(ଶବ୍ଦକଳକୁ ମ)]

ଲବଣ ପ୍ରଶିତ କି ହେଲେ କୌଣସି ଶାଦ୍ୟ ସ୍ଥାନ୍

ଲାଗେ ନାହିଁ ଓ ଲବଣ ଜୀବ ଦେବର ଗୋଟିଏ ଅଛି

ଅବଶ୍ୟକ ଭୂମାଦାତ । ଦେବ ମଧ୍ୟ ମହିତ ଲବଣ

କି ଯୋଗାଇଲେ ଦେବ ଲବଣିଷ୍ଟକ ହୋଇଯାଏ; ପକରେ

ମାତ୍ରମା କିନ୍ତୁ ସହ ଦେବର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଓ ମାଧୁରୀ ନଷ୍ଟ

ହୁଏ । ଏହିଦେବୁ ଲବଣ୍ୟର ପର ଅର୍ଥ ଦେବଅତ୍ମା]

ଦେ. ବ—୧। (ପୁ.) ପୁରୁଷଙ୍କ ନାମ—୧. (Masculine)

A name given to male persons. ୨। (ଶୁ.)

ଲବଣ୍ୟଦର ଜୀବନାମ—୨. (feminine) A name

for calling Lâbânyabati. ଦେ. ବି—

ମନୋହର; ସୁନ୍ଦର; ଲବଣ୍ୟବିର୍ଣ୍ଣ—Charming;

agreeable. (ଉ—ଲବଣ୍ୟ ରୂପ ଲମ୍ବାଧର, ଲୟ

କରନ୍ତି ସୁର ନର—କମଳିଲେତକ ତତ୍ତ୍ଵଶା)]

ଲବଣ୍ୟଗର୍ବିତ—ସ. ବଣ. ପୁ. (ଶୁ. ତତ୍ତ୍ଵ) — କିବର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଦେବୁ

Lâbânya garbita ଗର୍ବସ୍ତୁ—Proud of one's

(ଲବଣ୍ୟଗର୍ବିତ—ଶୁ) 'ଲବଣ୍ୟଗର୍ବିତ—ବି) beauty.

ଲବଣ୍ୟଜନକ—ସ. ବଣ (ଭ୍ରପଦ ତ୍ରୈପୁରୁଷ) —ପୌନ୍ଦରୀର ଦ୍ୱାରା ଦକ୍ଷ—

Lâbânyajanaka Producing beauty or grace of form or elegance.

ଲବଣ୍ୟଧାମ—ସ. ବଣ. ପୁ. ଓ ଶୁ (ବନ୍ଦୁବୀହି; ଲବଣ୍ୟ+ଧାମ; ମୋ

Lâbânya dhamā ୧ବ) —ଲବଣ୍ୟମୟ; ଲବଣ୍ୟରମ୍ଭାକଷ୍ମରୂପ-

(ଲବଣ୍ୟଧାମ-ଦେ ରୂପ) Graceful; repository of grace.

(ଉ—ବସିଛି ସମୀକ୍ଷା ଲବଣ୍ୟଧାମା କାଳା ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ସର-
ଭଣ୍ଡ ବେଦେଶ୍ୱରବିକାଶ ।)

ଲବଣ୍ୟଦିଧୀ—ସ. ବ—ମୋତି; ମୁକ୍ତା—Pearl. ଦେ. ବ ଶୁ—୧।

Lâbânyanidhi ସୁନ୍ଦର ଶୁ—୧. A beautiful lady,

ଲାବଣ୍ୟନିଧି (ଉ—ସାର୍ଥକ କଲୁ ଏ ବିଦ୍ୱତ ରୁହ ଲାବଣ୍ୟନିଧି—

ରଧାକାଥ. ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗ ।) ୨। ସାର୍ଥକ—୨. Radha.

ଲବଣ୍ୟପିତୁଳ—ଦେ. ବ (ସ. ଲବଣ୍ୟ+ପୁତ୍ରିଲକ) ୧। ସୁନ୍ଦରପୁତ୍ରିଲକ—

Lâbânya pitulā ୧ A beautiful image. ୨। (ଲବଣ୍ୟପତ୍ରିମା—ଅନ୍ତରୁତି) ଲାବଣ୍ୟବଜା ଶୁ—୨. ସୁନ୍ଦରପୁତ୍ରିଲ ସୁନ୍ଦରପୁତ୍ରିଲକ—

ful lady.

ଲବଣ୍ୟରତ୍ନ—ସ. ବି. ଶୁ (ଲବଣ୍ୟ+ଅର୍ଥ ଅର୍ଥରେ ରେତ+ରି) —

Lâbânyabati ସୁନ୍ଦର; ଲବଣ୍ୟମୟ (ଶୁ)—Beautiful

(ଲବଣ୍ୟକାର—ପୁରୁଷ) '(lady). ଦେ. ବ. ଶୁ—୧। (ନାମ) ଶୁ-

କୋକକର ନାମ ୧. A name given to females.

୨। କବିଦର ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଣ୍ଡକ ରଚିତ କାବ୍ୟବିଶେଷ—

୨. An Oriya epic composed by Upendra

Bhanja. [କୁ—ଲାବଣ୍ୟକରି]

ଶବ୍ଦର ପ୍ରକଟିତ ବାବତ । ଏହାର ବିଥାବୟ ଏହିପରି—

ଦିନେ କେଲାସରେ ମହାଦେବକ ଅନ୍ତରୁଷ୍ଟିରେ ପାଦଭି

ଏବାତମା ବିଶ୍ୱାସରେ । କାକ ସଙ୍ଗେ ପଶା ଖେଳିବା ପାଇଁ

କେହ ସଙ୍ଗିନୀ କି ସୁନ୍ଦର ସେ ମନରୁ ଗୋଟିଏ ଦିବିଶ୍ୱଳରେ

କଳା ଜାତକଙ୍କେ ସେହି କଳାଧର କାମ ବାହ୍ୟବଜା ।

ଦୁର୍ଲେଖୀକ ଦସି ପଶା ଦେବିଷ୍ଟନ୍ତି, ଏହି ସମୟରେ

ମହାଦେବକର ତମର ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ ଶୁରୁ ଶୁଣାଗଲା ।

ପାଦଭି ଦିବିରିଲେ, ଯେବେ ମହାଦେବ ଏଠାରେ ପଦିଷ୍ଠ

ଏ ସୁନ୍ଦର ଦେବି ମୁଗ୍ନ ଦୁଃଖୀ, ତେବେ ମୋ 'ସୁରାଗୀପଶି

ଭାଜିପିତି' । ଏହା ଦିବିର ସେହି କଳାଧର ମହାଦେବକ

ରମ୍ଭୁର ଅନ୍ତରୁଷ୍ଟରେ ରଶିବାପାଇଁ ସେଠାରୁ ଗୋଟିଏ

ଅଭିନ୍ଦନ ଅଭିନ୍ଦନ ପ୍ରାସାଦରେ ପାଥ ବରିବାର ପଠାଇଦେଲେ

ଏହି କହିଲେ, "ଯେବେ ତୁ ଏ ପ୍ରାସାଦର ଦ୍ୱାର ଲବଣ୍ୟ

କରିବୁ, ତେବେ ପାଦଭିପାପ ହେବୁ । ଅର ଯେବେ

କୌଣସି ପୁରୁଷ ତୋର କର ଧରିବ, ତେବେ ସେ ଅର

କରିବେ ତତେ କାର କରିବ ।"

ଏହିରୁପେ କାହ୍ୟବଜା ସାଇ ସେହି ଅଭିନ୍ଦନ ପ୍ରାସାଦରେ

ବାସକଲା । କହିକାଳ ପରେ ପ୍ରଭାବର ନାମକ କଣେ କଷିଯୁ-

କୁମର ରମଣୀରହ ଲାବ କରିବା ଅଧାରେ ତପସ୍ୟାଧନ

କରି ବେଦାରେବର ଶର୍ତ୍ତୁ ଶିବ ପଥରେ ଏହି ସୁନ୍ଦର

ବାସକଲାରୁ ଦେଖି ମୁଗ୍ନ ହେଲେ ଏବ କାହ୍ୟବଜା ମଧ୍ୟ ଏହି

କୁମରକୁ ଦେଖି ତାହାକୁ ରୁପରେ ବିମୋହିତ ହୋଇ ତାକ

ପଣ୍ଡିତ ଅସିବା ସମୟରେ ଦ୍ୱାରର ଦେହଲୀକୁ ଅତିକମ

କରି ତାକ ସଙ୍ଗେ ମିଳିବ ଦେବାରୁ ପାଦଭିକ କାବ୍ୟ-

ନୁଷାରେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେଠାରେ ତାହାର ମୁଗ୍ନ ହେଲା ।

ଏହି କାରୁଣ ଦୃଷ୍ଟି ଶନ୍ତେସ୍ଥିତମର ଦୂଃଖରେ
ବଲାପ କଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଅବାଶ୍ରୀ ଶୁଣ୍ଠ ବାଣୀ
ହେଲା—“ତୁ ଗଲା ସାରର ସଙ୍ଗମରେ ଖାସ ଦେଲେ
ପର ଜନ୍ମରେ ଏହି ରମଣୀରହିବୁ ପ୍ରିୟତମାରୁପେ ଲାଭ
କରିବ ।” ଲୁମର ତାହାହିଁ କଲେ ।

ପର ଜନ୍ମରେ ଉତ୍ତର ଶନ୍ତେସ୍ଥିତମର କଣ୍ଠୀଟ ଦେଶର ତାଙ୍କୀ
ନଗରର ସଙ୍ଗା ପଣ୍ଡିତେଶ୍ଵରଙ୍କ ଆରମ୍ଭରେ ସଣୀ ପଣ୍ଡିତେଶ୍ଵରଙ୍କ
ଗର୍ଭରୁ ଯୁବରାଜରୁପେ ଜନ୍ମଗୁଡ଼ିଗ କଲେ ଓ ତଥିର ନାମ
ହେଲା ଚନ୍ଦ୍ରଭାନୁ । ଏଣେ ହିନ୍ଦୁଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଙ୍ଗା ରହେଥିର
ଶେଷୀ ଦିଦ୍ୟାତାଙ୍କର ବନ୍ଦାରୁପରେ ବାହୁଦର୍ଶି ଜନ୍ମ
ପରିପରି କଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ନାମ ହେଲା ଲାବଣ୍ୟବଗା ।

ଲାବଣ୍ୟବଗା ଅସାଧାରଣ ରୂପକଣ୍ଠ ହୋଇ ତମନୋହିମା
ହୋଇ ଉଠିଲେ । ସଥାକାଳରେ ତାଙ୍କ ବନ୍ଦାରୁପରେ
ଯୌବନର ସବୁର ହେବାରୁ ତାଙ୍କ କାନ୍ତି ପତ ପୁଣରେ
ହୃଦୟ ଉଠିଲା । ସଙ୍ଗା ରହେଥିର ବନ୍ଦାର୍ଶି ବିବାହ ପାଇଁ
ଆୟୋଜନ କଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଚିହ୍ନଟକୁ ଦେଖି ଦେଶାନ୍ତର
ପଠାଇ ବବ ଅନ୍ଦେଶଶ ବରାଇଲେ । ତନ୍ଦୁରାନୁ ଲାବଣ୍ୟ-
ବଗନ୍ଦେ ସେହି ପରମ ରମଣୀୟ ଚିହ୍ନଟ ଦେଖି ତାହାଙ୍କଠାରେ
ଚିତ୍ର ସମର୍ପଣ କଲେ । ଦେଖାଯାଇରେ ତନ୍ଦୁରାନୁ ଓ
ଲାବଣ୍ୟବଗା, ଉତ୍ସମ୍ଭବ ସ୍ଥଳରେ ଦେଖି ହେଲା । ଏବଂ
ଦୁହେଁ ଦୁହକି ବରଣ କଲେ । ତପୁରେ ତାଙ୍କ ପରିଷର
ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରେମ ପରିଷର ଅଦାନ ପ୍ରଦାନ ହେଲା ଓ ଦୁହକର
ଏକ ଦେବମନ୍ଦିରରେ ଦେଖି ହେଲା । ଶେଷରେ ସିହିଳ
ଭାଜୁପୁରରେ ଭୁବ୍ୟଙ୍କର ସଥାବିଧ ବିବାହ ଉତ୍ସବ ଅନନ୍ତିତ
ହେଲା । ନିଶାନ ଦିନର ପରମ ପ୍ରେମରେ ଓ ଅନନ୍ଦରେ
ବିହି କାଳ ଅଛିବାହିତ କଲା ପରେ ଦେବତାଙ୍କ ଶାପରୁ
ଦୁହଙ୍କର ବିହେଦ ଘଟିଲା । ଶେଷରେ ତନ୍ଦୁରାନୁ ଅସୁର-
ମାନଙ୍କୁ ଲୟ କର ସୀମ୍ବ ରାଜଧାନୀକୁ ବାହୁଡ଼ି ବିରହପ୍ରା
ଲାବଣ୍ୟବଗା ସଙ୍ଗ ମିଳଇ ହେଲେ । କଣ୍ଠୀଟଙ୍କ ପୁଣ୍ୟ
ବକ୍ଷେତ୍ରକରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ କରି ନିଜେ ସୁରୁଷୋତ୍ତମରେ
ଗର୍ଥ ବାସ କଲେ । ତନ୍ଦୁରାନୁ ସଂଧିକ ପରମୟାରେ ଓ
ଶାନ୍ତିରେ ରାଜ୍ୟ ପାଳନ କଲେ ।]

ଲାବଣ୍ୟ ବର୍ଜି(କ୍ଷି)ତ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଶ୍ରୀ ତତ୍ତ୍ଵ) —ଲାବଣ୍ୟମୂଳନ;
Lâbanya barji(rjiji)ta ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟମୂଳନ—Devoid or
(ଲାବଣ୍ୟ ବର୍ଜି—ପୁ.) shorn of beauty or grace.

ଲାବଣ୍ୟମୟ—ସ. ବିଶ. ପୁ.—(ଲାବଣ୍ୟ + ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ. ମୟ) —ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ-
Lâbanyaamaya ଶାରୀ—Full of grace; beautiful.
(ଲାବଣ୍ୟମୟ—ପୁ.)

ଲାବଣ୍ୟମୂର୍ତ୍ତି—ସ. ବ. —(ମ. ପ. ଲେ)—ସୁନ୍ଦର ରୂପ—Beautiful
Lâbanya mûrtti or elegant form. ସ. ବିଶ. ପୁ.
(ବହୁମୁହୁ) —ସୁନ୍ଦର ମୂର୍ତ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣିତ—Of graceful
form.

ଲାବଣ୍ୟ ରହିବ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଶ୍ରୀ ତତ୍ତ୍ଵ) —ଅସୁନ୍ଦର; ବଦାକାର—
Lâbanya rahita Ungraceful; graceless.

(ଲାବଣ୍ୟମୂଳ—ଅନ୍ୟରୁତ୍) (ବାଣୀ ରହିବା, ଲାବଣ୍ୟମୂଳ—ପୁ.)
ଲାବଣ୍ୟ ରୂପ—ସ. ବ. (ମ. ପ. ଲେ)—ସୁନ୍ଦର ରୂପ—Graceful
Lâbanya rûpa form. ସ. ବିଶ. ପୁ.—(ବହୁମୁହୁ) —

ସୁନ୍ଦର ରୂପ ସ୍ଥଳ—Of graceful form. [ର—
ଲାବଣ୍ୟରୂପ ଲାବଣ୍ୟରୁପ । କୟ କରିବ ସୁର ନର ।
—ବମଳଲୋଚନ ରହିଲା]

ଲାବଣ୍ୟ ସଦନା—ସ. ବିଶ. ପୁ.—ପାହାର ସମ୍ବାଦରେ ଲାବଣ୍ୟ
Lâbanya sadanā ବିଦେଶିତ ଦେଉଥାଏ; ଲାବଣ୍ୟବଗା—

Most beautiful; supremely graceful.
(ଲାବଣ୍ୟ ସଦନ—ପୁ.) [ର—ସମ୍ବାଦ ସାର ଲାବଣ୍ୟସଦନା ।
ରଙ୍ଗ. କୋଟିଚତ୍ରାଶୁଦ୍ଧିଶୁଦ୍ଧି] ଲାବଣ୍ୟ ହାନି—ସ. ବ. (ମୃଷୀତତ୍ତ୍ଵ) —ସୌନ୍ଦର୍ୟ ହାନି—Detriment
Lâbanya hâni of beauty or elegance,
ଲାବଣ୍ୟା—ସ. ବ—ବ୍ରାହ୍ମିଶାର (ଦେଖ) (ଦ୍ଵ. ପ)
Lâbanya ବ୍ରାହ୍ମି (Sec.).

ଲାବଣ୍ୟାର୍ଜି(କ୍ଷି)ତ—ସ. ବ (ଶ୍ରୀ ତତ୍ତ୍ଵ) —ସୌନ୍ଦର୍ୟ ପରେ ଶରୀର ଓ
Lâbanyaarji(rjiji)ta ଶାରୀ ନବବନ୍ଧୁର ମୁଖ ଦେଖି ପେରୁ ଧଳ
ମୁଖଦେଖାନୀ ମୁହଦେଖାନ ଉପହାର ଦିଅନ୍ତି; ମୁହରୁଦ୍ଧା—
Cash presented by the father-in-law
and mother-in-law to the bride when
they see her face for the first time
after marriage.

ଲାବକ(ନୀ,ମୀ) — ଦେ. ବ—୧। (ପୁ.) ଲାବଣ୍ୟ ଲାମକ ପୁରୁଷର
Lâbana(nya,ni) ତାକନାମ—1. (masculine) Name
ଲାବଣ୍ୟ . for calling “Lâbanya.” ୨। (ପୁ.)
(ଲାବଣ୍ୟବଗା—ଅନ୍ୟରୁପ) ‘ଲାବଣ୍ୟବଗ’ର ତାକନାମ—
2. (feminine) Name for calling
“Lâbanyaabati.”

ଲାବରାନ—ଦେବେ. ବ. (ଜାହାଜଥ ଲୁଣା) ମାସ୍ତୁରକୁ ଦୂକରୁପେ ଟଣି
Lâbarân ଧରିବାପାଇଁ ମାସ୍ତୁର ଉତ୍ସମ୍ଭାଷ୍ଟୁ ରହୁ—
Ropes fastened to both sides of the
mast of a ship.

ଲାବ—ସ. ବ. ପୁ. (ଲୁକ + ଶ୍ରୀ. ଅ) —ଲୁକ ପଣଣି—
Lâb A female quail (bird).

ଲାବାକ୍ଷକ—ସ. ବ—ଏକପ୍ରବାର ଧାନ (ଦ୍ଵ. ଶ)—
Lâbâkshaka A kind of paddy.

ଲାବାକ୍ତ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀ; ତୁଳ. ସ. ଲପନ = ରପିବା) —୧
Lâbârda ଲକ୍ଷ୍ମୀ—1. Lecherous. ୨। ଶିଥି—
ଲାବାକ୍ତ ଲାବାକ, ଲାବାକ୍ତ, ନେବାକ୍ତ ୨. Deceitful.
୩। ଲେବାକ୍ତ; ତିରକ୍ତ—3. Shameless. ୪। ଦୂଷ୍ଟ-
୪. Wicked. ୫। କିବୋଧ—5. Foolish.
୬। ମିଥ୍ୟାବାଦ—6. Liar; lying. ୭। ପପକ୍ତି—
7. Talkative.

ଲବାଣକ—ସ. ବ (ନାମ)—ମଧ୍ୟ ନିକଟସ୍ଥ ପ୍ରାଚୀନ ଦେଶବିଶେଷ (ହୁ. ଶ)

Labānaka Name of an ancient country near Magadha.

ଲବାଣ୍ଡି—ପ୍ରାଚେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—କାଗବକ (ଦେଖ)

Labāṇḍī Nāgabandha (See)

ଲବା(ଭା)ର(ର)ସ(ସି)ଷ(ସି)—ବୈଦେ. ବିଶ [କରିଅ; ଫା. ଲୁହୁ; ରିପ(ସି)]—
Lābhāra(ris)s(si) ୧। ନାତ୍ରାରସ (ଦେଖ)—୧. Nā-
ନାତ୍ରାରସ ଲାବାରସ uāras (See). , ୨। ଉତ୍ତରପଦକାରିଗୁର—
2. Heirless.

ଲବିକ—ସ. ବ (ଲୁ ଧାରୁ = ଛେଦନ କରିବା + କରୁ. ରକ) —
Labika ମହିଷ; ମରୁଷ—Buffalo.

ଲାବିକା—ସ. ବ—(ଲାବ + କ + ଅ) —ଲବ ପଣୀ (ଦେଖ)

Labikā Laba bird (See)

ଲାବା(ବୁ) —ଗା. ବ. ଶ୍ଵ—ଲବଣ୍ୟବିଶେଷ ତାକନାମ—

Labī(bu) Name for calling Labanyabati.

ଲାବୁ(ବୁ) —ସ. ବ (ଲୁ ଧାରୁ = ଛେଦନ କରିବା + କରୁ. ରକ, ରୁ) —୧।
Labu(bu) ଲବ; ଅଲବ—୧. Pumpkin; gourd , ,
ରୂପା—2. A pot made from gourd.

ଲାବୁକ—ସ. ବ (ଲାବୁ + ସାର୍ଥେ କ) —ଲବ—

Labuka Gourd.

ଲାବୁକ୍ଷା—ସ. ବ (ଲାବୁକ + ଶି) ଏକପ୍ରକାର ଶାଖା—

Labukī A kind of lute (Apte).

ଲାବୁକେଶ୍ୱର—ସ. ବ (ନାମ) —ଭୁବନେଶ୍ୱରର ବିନ୍ଦୁ ସ୍ଵାଗରକୁଳପୁ
Labukeśwara ଶିବଲବବିଶେଷ—Name of an
image of Siba at Bhubaneswar.

ଲାବୁ(ବୁ)ଲଦ—ବୈଦେ. ବିଶ (କରିଅ; ଫା. ଲଦୁଲଦ) —
Labu(wa)l-d ସନ୍ତୁଷ୍ଟିକାରୀ; କିଃପଦ୍ମକ—Heirless;

ଲାଓସାଲିଦ ଲାଅଲଦ issueless,

[ଲାବୁ(ବୁ)ଲଦ—ଭାବବାଚକ ବିଶେଷ]

ଲାବେଶ୍ୱର—ଗା. ବ. ଶ୍ଵ (ନାମ) —ଲବଣ୍ୟବିଶେଷ ତାକନାମ—

Labeni Name for calling "Lābanyabati".

ଲାବେଲ—ବୈଦେ. ବ (ଭ. ଲାବେଲ) —ବୌଣସି ଦ୍ରୁଦ୍ୟକ ପରିଚି
Label କରିବାପାଇଁ ତହିଁ ଉପରେ ମର୍ଯ୍ୟାନିକା କାପର ହୁବୁ-

ଲ୍ୟା(ଲେ)ବେଲ ଲୋକେଲ Label.

ଲାଭ—ସ. ବ (ଲାଭ ଧାରୁ + ସବ ଅ) —୧। ପାଇବା; ମିଳିବା;

Labha ଲାଭିବା; ପ୍ରାପ୍ତ—1. Receipt; getting; attainment.

2. Acquisition; earning. ୨। (+କର୍ମ ଅ

ବାଣିଜ୍ୟଦକ୍ଷାର ମୂଳଧନରୁ ଅଧିକା ମିଳିବା ଧଳ; ମନ୍ଦିର-

3. Profit; gain. ୩। ସୁଦ—4. Interest.

୪। ବୃଦ୍ଧି—5. Increase. ୫। ଉପରୁ ଅୟ—

6. Income. ୬। ଉପର ଲାଭ; ଫାର; ମୂଳ ଦେଇ

ବିଶିବା ଦ୍ରୁଦ୍ୟ ଅଶେଷ ବିଦେଶୀରୁ ହେତା ଯେଉଁ

ଅଧିକା ଦ୍ରୁଦ୍ୟ ପାଏ—7. Extra thing received

by a purchaser from a vendor in addition to the quantity purchased and paid for. ୮। ଧନ—8. Wealth; riches.
୯। ଉପକାର (ହୁ. ଶ) —9. Benefit.

ଲାବା ପରା ଗୋବଧା—ସଂ(ପ୍ରବତନ) —ସେହି ସ୍ଥଳରେ ବିହୁମାସ ଲାବ
Lābhā param gobadha ନ ହୋଇ ଖେଳି ଶେଷକୁ
ପାପଭାଗୀ ବା ମର୍ଯ୍ୟାନ ହେବାରୁ ହୁଏ, ସେ ସ୍ଥଳରେ ଏହି
ପବତନ ବୋଲାପାଠ—An analogical sentence
used when instead of attaining any
benefit for doing an act, one commits
sin to boot or incurs loss. [୧—ଦରହର
ନାମକ ଲାଗେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବୈଦ୍ୟ ଏକ ମୂର୍ଖ ଗୋବାରୁ ଝୁରି
ଓ ଗୋପୁରର ପାତନ ସେବନ କରିବାରୁ ବ୍ୟବସା
କରିଥିଲେ । ମୂର୍ଖ ଗୋପୁରର ଅର୍ଥ ‘ଗୋବା ନାମକ
ବୁଲୁ’ ନ ହୁଣ୍ଡି ଗୋଟିଏ ଗୋବୁ ବନ୍ଧ କର ତା ଶୁଣୁ ସଙ୍ଗେ
ଶୁଣ୍ଡର ପାତନ କର ଖାଇଲା । ଫଳତଃ ଏତଦ୍ୱାରା ବେଗୀର
ବେଗ ଅସେବନ ହେଲା ତାହିଁ; ବୈଦ୍ୟଙ୍କ ସଫୋହାକ
ହେଲା ଓ ବୈଦ୍ୟଙ୍କ ଗୋବଧରୁପ ପାପରେ ଭାଗୀ ହେବାରୁ
ହେଲା । ଉତ୍ତର ବୈଦ୍ୟ ଏହା ତାଣିପାର ନନୋହୁଅରେ
ବୋଲିଥୁବା ତିମ୍ବିଲିଶିତ ଶ୍ଲୋକର ଶେଷ ପାଦ ‘ଲାବା
ପରା ଗୋବଧା’ :—

ଶୁଣ୍ଟିରୋଷ୍ଟରୁଯୋବିର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ମନ୍ଦିରା କଲୁଶନଂ ଯନ୍ତ୍ର୍ୟା

ବିନ୍ଦୁ ତଦ୍ବିପଦ୍ୟ ତକଂ ବୃତମହୋ ଗୋପୁରମାସଂ ଦବୋ

କାଥୋମୁଖିଜନାଳୟେ ନ ତ ସୁଖଂ କୋକା ଯଶୋ ଲଭନେ
ସଦ୍ବୈଦ୍ୟ କବିତୁପତ୍ରୋ ଦରହରେ ଲାବା ପରା ଗୋବଧା

—ସ୍ବଳତନ୍ତ୍ରୀ

ଲାବକର—ସ. ବିଶ (ଲାଭ + ଧାରୁ + କରୁ. ଅ) —୧। ଲାଭ

Labha kara ଜନକ; ଅୟକନକ—1. Profitable,

(ଲାବକର—ଶି) ୨। ସୁଦାନକକ—2. Advantageous.

(ଲାବକରକ; ଲାବକାର—ଅବ୍ୟବୁପ୍ତ) • । ମନ୍ଦିରକର—3.

ଲାଭକର Beneficial. ସ. ବ (ଅଧୁତକ) —ଅୟକର;

ଲାଭକର ମନୁଷ୍ୟର ବର ଉପରେ ସରକାରଙ୍କ ନେବା ଶୁଳ୍କ;

ରନ୍ଦମ୍ବମନ୍ତ୍ରକ୍ସ—Income tax.

ଲାଭ କରିବା—ବେ. ବି—୧। ଅର୍ହନ କରିବା—1. To earn.

Labha karibā ୨। ପାଇବା—2. To get. ୩। ଧନାଦି

ଲାଭକରା ଅୟକରିବା—3. To make a profit.

ଲାଭକରନା ୪। ଅୟ ପାଇବା—4. To get a profit.

ଲାଭ ସତି—ସ. ବ (ଉପରାଗାର୍ଥକ ସହତର) —ବ୍ୟବସାୟର ଅୟ ଉ

ଲାଭକରିତା—ଲାଭକରିତା—Profit and loss,

ଲାଭ କରିବା—ବେ. ବି—ବାଣିଜ୍ୟକର ଅୟକୁ ହେବ କରିବା—

Labha kāribā To enjoy the profits. [ଉ—

ଲାଭ ବାଣୀ ଉନ୍ନାଳ ତାଂ ପଦିତ ତର୍ଫୀ, ଲାଭ ଆଇପଲେ

ଲାଭ ମାହାତ୍ମ୍ୟ । ତମ ।]

ଲାଭ ଗୃହ—ସ. ବି (ଜ୍ୟୋତିଷ)—ମନୁଷ୍ୟର କରୁ ଲଗ୍ନଠାରୁ ଏକାଦଶ
Lâbha gñuha ପ୍ରାନ—(astrology) The eleventh
place from one's Lagna. [ଦ୍ଵା—ଜନ୍ମ
କୁଣ୍ଠାରେ ଲଗ୍ନଠାରୁ ୧୧ଥ ପୃହରୁ ଜାତକର ଧଳ ସମ୍ମତ,
ସନ୍ତୁନୀ, ଅୟୁଃ ଓ ବଦ୍ୟା ପ୍ରିଯ କରାପାଏ ।]

ଲାଭ ଜନକ—ସ. ବିଶ (ଉପଦ ଚର୍)—ସହିତୁ ଲାଭ ମିଳେ—
Lâbha janaka Profitable.

ଲାଭ ଜନ୍ୟ—ସ. ବିଶ (ସ୍ମୀ ଚର୍)—ଲାଭରୁ ଜନିବା—
Lâbha janya Arising from gain or profit.
(ଲାଭକାର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲାଭଦାୟକ—ସ. ବିଶ. ପୁ—ସାହା ଲାଭ କରାଏ; ଲାଭକର (ଦେଖ)
Lâbhâdayaka Lâbhakara (See)
(ଲାଭଦ, ଲାଭଦାତା, ଲାଭଦାୟୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)
(ଲାଭଦାୟିକ, ଲାଭଦା, ଲାଭଦାୟୀ, ଲାଭଦାୟିଗ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଲାଭ ନଷ୍ଟି—ସ. ବି (ବିଷ୍ଣୁତାର୍ଥକ ସହଚର)—ଲାଭ ଓ କଟ—
Lâbha nashîti Profit and loss.

ଲାଭ ପ୍ରଦ—ସ. ବିଶ (ଉପଦ ଚର୍ପୁରୁଷ)—ଲାଭକନକ—
Lâbha prada Profitable.

ଲାଭ ମୂଳ—ଦେ. ବି—ବାଣିଜ୍ୟାଦରୁ ଉପରୁ ଲାଭ ଓ ମୂଳଧନ—
Lâbha mûla Profit and capital (of a trade).

ଲାଭ ମୂଳକ—ସ. ବିଶ (ବହୁବ୍ରିଦ୍ଧି)—ପହିର ମୂଳରେ ଲାଭ ଅଛି;
Lâbha mûlaka ଲାଭରୁ ଉପରୁ—Originating from
profit; which has profit as its cause.

ଲାଭର ପିଆରୀ—ଦେ. ବିଶ (ସ. ଲାଭ+ପ୍ରିୟ)—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି
Lâbhara piârâ ଲାଭ ହେଉଥିବା ସମୟରେ କେବଳ
ଲାଭଦର ପିଆରୀ ମନୁଷ୍ୟର ସ୍ଵର ପାଏ—One who loves
ଲାଭକା ପିଆରୀ ତାମକା ପିଆରୀ ପାଇଁ ତାମକା
is making profit.

ଲାଭର ସାଥୀ—ଦେ. ବିଶ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଲାଭ ବେଳରେ ସଙ୍ଗରେ
Lâbhara sâthi ରହେ, ଉପଦ ବେଳରେ ଗ୍ରହ ପଳାଏ—
ଲାଭଦର ସାଥୀ One who keeps company of a
ଲାଭକା ସାଥୀ person while he is earning profit.

ଲାଭ ଲ(ନ)ଫା—ଦେ. ବି (ଏକାର୍ଥକ ସହଚର; ସ. ଲାଭ+ପା. କଟା)
Lâbha la(na)phâ ଲାଭ ରକ୍ଷାଦ—Profit or gain.
ଲାଭଟାତ ଲାଭନକା

ଲାଭ ଲେଶ—ଦେ. ବି—୧. ସାମାନ୍ୟ ମାତ୍ର ଲାଭ; ବିକ୍ରିମାତ୍ର ଲାଭ—
Lâbha lesa 1. A little profit. , 2. ବିଦେତାଠାରୁ
ଲାଭଦର ଲେଶ ମୁଖ୍ୟାନୁପାୟୀ ଦ୍ରୁବୀ କଣ୍ଠିବା ପରେ କେତାର
ଲାଭଲେଶ ଅଣିବା ସାମାନ୍ୟ ମାତ୍ର ଅଧିକ ଦ୍ରୁବୀ—2.
The extra thing taken by the purchaser
in addition to what is purchased by
him, by way of grace.

ଲାଭ ଲୋକସାନ(ନି)—ଦେ. ବି (ବିଷ୍ଣୁତାର୍ଥକ ସହଚର; ସ. ଲାଭ
Lâbha lok-sân(ni) +ପା. ନୂକ୍ସାନ)—ଲାଭ ଓ କଟ;
ଲାଭଲୋକସାନ ଲାଭଲାଭ—Profit and loss.

ଲାଭ ସ୍ଥାନ—ସ. ବି [ଜ୍ୟୋତିଷ]—ଲାଭଗୃହ (ଦେଖ)
Lâbha sthâna Labhagruha (See)

ଲାଭ ହେତୁକ—ସ. ବିଶ (ବହୁବ୍ରିଦ୍ଧି)—ଲାଭମୁଲକ (ଦେଖ)
Lâbha hetuka Labhamûlaka (See)

ଲାଭ—ବୈଦେ. ବି (ଦ୍ଵା)—ଆର୍ଦ୍ରୟ ରିରୁ ନିର୍ତ୍ତ ଗଲକ ଧାରୁ
Lâbha ଲାଭା ଲାଭା Lava.

ଲାଭାର୍ଡି—ପ୍ରାଦେ (ସ୍ଵର୍ଗ) ବି (ଗାଲରେ ବ୍ୟକ୍ତହୃଦି) (ସ. ଲାଭ
Lâbhârdi ଲୋକୁସ)—୧. ଅଭି ଲୋକୁ (ବ୍ୟକ୍ତି)—

1. Very avaracious. , 2. ଲାଭ ପାଇବା ପାଇଁ
ଅତ୍ୟଧିକ ବ୍ୟକ୍ତି (ବ୍ୟକ୍ତି)—2. Hankering
after profit.

ଲାଭାଧିପ—ସ. ବି (ପକଚ କେୟାରିଷ)—ଲାଭଗୃହ ବା ଲଗ୍ନର
Lâbhâdhipa ଏକାଦଶ ସ୍ଥାନର ଅଧ୍ୟପତି ଗୃହ—(astro-
ଲାଭାଧିପତି) ଅନ୍ୟରୂପ logy) The planet who rules
ଲାଭାଧିପ the 11th house in one's
horoscope.

ଲାଭାର୍ଥୀ—ସ. ବି. ପୁ (ଉପଦ ଚର୍)—ସେ ଲାଭ କରିବାକୁ
Lâbhârthî ରହୁକ—Desirous of profit or gain.

(ଲାଭାର୍ଥୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
ଲାଭାର୍ଥା—ସ. ବି. ପୁ—ଲାଭ କରାଯାଇ ଉପସ୍ଥିତ; ସାପ୍ତ ଯୋଗ୍ୟ—
Lâbhârtha Fit or proper to be gained; obtain-
able.

ଲାଭାଲାଭ—ସ. ବି (ଦ୍ଵା; ଲାଭ+ଅଲାଭ)—ଲାଭ ଓ କଟ—
Lâbhâlalâbha Profit and loss.

ଲାଭି—ଶା. ବି (ସ. ଲାଭ)—ଲାଭ (ଦେଖ)—
Labhi Nabhi (See)

[ର—ବ ଅବ ସେ ଲାଭର ଲାଭର ଉତ୍ତରେ
ସାଠି. ବ୍ୟକ୍ତହୃଦିକୁପଣଗାତା ।]

ଲାଭ କମଳ—ଶା. ବି (ସ. ଲାଭ କମଳ)—ଲାଭକମଳ (ଦେଖ)
Lâbhi kamala Nabhkamala (See)

ଲାଭେଚ୍ଚ—ସ. ବିଶ. ପୁ—ଲାଭ କରିବାର ଅଭିଲାଷ—
Lâbhechchu of gaining. (ଲାଭେଚ୍ଚ—ଅନ୍ୟରୂପ)
ଲାଭେନ୍ଦ୍ର—ବୈଦେ. ବି. (ଦ୍ଵା ଲାଭେଣ୍ଟ୍ର)—ଲାଭେନ୍ଦ୍ର ଲାଭକ
Lâbhenâdar ସୁରକ୍ଷା ସୁବାଧିତ ଅଭିଲାଷ—Lavender water
ଲାଭେନ୍ଦ୍ର ଲୈମେନ୍ଡର [ଦ୍ଵା—ଏହା ଏକ ସ୍ଵରକାର ଲାଭେନ୍ଦ୍ରାୟ ଗୁରୁ
(ଲାଭେନ୍ଦ୍ର କାର୍ତ୍ତି—ଅନ୍ୟରୂପ) ଲାଭେନ୍ଦ୍ରର ସୁବାଧିତ ପଦ ଓ ପୁରୁଷ
ଅଭିଲାଷ ସୁରକ୍ଷା ସୁବାଧିତ ପଦ ଓ ପୁରୁଷ । ଏ ଗୁରୁ ନାମ—
Lavendula Spike]

ଲାରଣ୍ (ଲ୍) — ପ୍ରାଦେ. (ବଢ଼କ ସହର) ବି. (କାମ) — କାଷୟଶ କାମକ
Lāraṇ (l) ବ୍ୟକ୍ତିର ଜାତ ନାମ — Name for calling
(ଲାର, ଲାରିଆ, ଲାରୁ, ଲାରୁଆ — ଅଳାରୂପ) Nārāyaṇa.
ଲାରୁ — ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି. — କୁଡ଼ିଆ ଘର — Cottage; hut.
Lāri

ଲାର୍ଡ (ଲ୍) ପ୍ରାଦେ. (ଗଣମ) ବୈଦେ. ବି. (ଇ. ଲାର୍ଡ) — ଲାର୍ଡ,
Lārd (ld) (ଦେଖ) — Lard (See).

ଲାଲ — ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବିଶ. (ରୂପ. ହି. ଲାଲ) — ନାରିଆ; ରକ୍ତ
Lāl ବର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣି ବର୍ଣ୍ଣିଷ୍ଠ — Red coloured.

ଦେଖିଦେ. ବିଶ. [ପା. ଲାଲ = ପ୍ରୟୁଷ, ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ; ରୂପନା କବ
ସ. ଲାଲ (ଲ୍) ଧାରୁ — ଲାଲ କରିବା, ବା ସ. ଲେହତ] —
ଲାଲ ଲାଲ ରକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣି ବର୍ଣ୍ଣିଷ୍ଠ; ନାରିଆ; ଲେହତ — Red.
ଲାଲମୁନିଆ ଲାଲ ବି. — ୧। (ପା. ଲାଲ) ଏକପ୍ରକାର ଷ୍ଟୁଟ୍
ଗ୍ୟକ ପକ୍ଷ — ୧. A small singing bird; the
bull finch; Fringilla; Amandava or
Pyrhulla Vulgaris; Sporæginthus
Amandava. [ଦ୍ୱ. — ଏହା ଘର ଚଥିଥ ଅପେକ୍ଷା
ଶେଷ । ଏହାର ଦେବ ଅରକୁ ମାଟିଆ ଓ ଶାତ ଦିଲେ
ଏହାର ଦେବରେ ପୁଷ୍ଟପୁଷ୍ଟିବାନ ଦାର ହୁଏ । ଏମାନଙ୍କର
ଶବ୍ଦ ଅଛି ମଧୁର ଥିବାରୁ ଲୋକେ ଏମାନଙ୍କୁ ପାଳନ୍ତି ।]
୨। (ପା. ଲାଲ) ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ରହିବଣେଷ; ମାଣିକ —
2. Ruby. ୩। ନାରି ରଙ୍ଗ; ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ — 3. Red
colour. ୪। ନାରି କାଇଶ — 4. The black
tipped seeds of 'Kāñcha'. * । (ପା. ନାଲ୍)

ଲାଲ ଲାଲ ନାଲ୍; ଘୋଡ଼ା ଓ ଗୋବୁଲ୍ ଖୁବରେ ମର୍ଯ୍ୟାନା ଲୁହାର
ପାରିଆ — 5. Shoes put below the hoofs of
horses and bullocks; horse shoe. ଦେ.
ବ. — ୧। ରାଜାଙ୍କର ଅୟ ବା ଶର୍ତ୍ତ ରାଜକୁମାରଙ୍କ ଉପାସନା
ଲାଲା ଲାଲ 1. The title of the 3rd or 4th son of
a Raja. , । ବିହାରର ଲାଲ କାଷ୍ଟିମାନଙ୍କର
ଲାଲା ଲାଲା ବନ୍ଦର ଉପାସନା — 2. The family title of
the 'Lāla' Kayasthas' of Bihar. , ।
ହିନ୍ଦୁଷ୍ଵାଳ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ କାମ ସଙ୍ଗେ ପୁରୁଷ ପଦ — 3. A
word attached to the name of Hindu-
stanees persons. [ଦ୍ୱ. — ଆମ ଦେଶରେ ଲେକଙ୍କ
କାମ ସଙ୍ଗେ ପେହରି 'ତନ୍ଦ୍ର' ଶବ୍ଦ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ (ସଥା —
ରାତନ୍ତ୍ର, କୃତନ୍ତ୍ର), ସେହାର ପଞ୍ଚମ, ହିନ୍ଦୁଷ୍ଵାଳ ଆହ
ଅଷ୍ଟଲରେ 'ଲାଲ' ଶବ୍ଦ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ । ସଥା — ମୋହନ
ଲାଲ, ଶିରଧାରୀ ଲାଲ, ରମ ଲାଲ, କିଷନଲାଲ, ବୁଜଲାଲ,
ଇତ୍ୟାଦି । ଏଥର ଅର୍ଥ ପ୍ରୟୁଷ; ବିଷନ ଲାଲ — ଶାକୁଷ୍ମି
ପ୍ରୟୁଷ ବ୍ୟକ୍ତି ।]

ଲାଲ କରଶ — ଦେ. ବି — (ସ. ଲେହତ କରଶର) — ନାରି କରଶ;
Lāl karabi ରଙ୍ଗ କରଶ ଫୁଲ — The red-flowered
ଲାଲ କରଶ ଲାଲ କରଶ

oleander.

ଲାଲ ଗୁଲ୍ (ଲୁ) ଗୁଲୁ(ଲୁ) — ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି. — ଲାଲଗୁଲୁ
Lāl gul-(lu)gul(lu) (ଦେଖ) — Lālgulal (See).

[ଲାଲ ଗୁଲୁ ଗୁଲୁ ଗୁଲୁ ଅନ୍ଧ ଟୁଙ୍ଗ ରୂପ) —
ସମଲପୁର ବଚନ]

ଲାଲ ଗୁ(ଗୋ)ଗୁଲୁ — ବୈଦେ. ବିଶ. (ପା). ୧। ରଙ୍ଗ ଟହ ଟହ,
Lāl gu(go)gul ନାରି ଟୁର ଟୁଙ୍ଗ; ରଙ୍ଗ ରଙ୍ଗିତ ମନୋଦର —
ଟକଟକେଳାମ ଲାଲ ଟକଟକେ 1, Red coloured and
charming. , । ଶୁଭ ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣିଷ୍ଠ — 2. Very
red; bright red.

ଲାଲ ଚଢ଼ା(ର୍ଧୀ)ର — ଦେ. ବି — ଲାଲ ୧ (ଦେଖ)
Lāl chardhā(rdhā)r Lal 1 (See)

ଲାଲ ଚହଚା — ଦେ. ବିଶ — ଲାଲ ଗୁଲୁ (ଦେଖ) —
Lāl chahacha Lal gulal (See)

ଲାଲ ଟକଟକ ଟକେଟକଲାମ ଲାଲ ଚହଚା, ଲାଲ ଦ୍ୟ ଦ୍ୟ
[ଲାଲ ଟହ ଟହ; ଲାଲ ଟକ ଟକ; ଲାଲ ଟହଟ, ଲାଲ ଟହ ଟହ
ଲାଲ ଟୁଟୁଟୁ, ଲାଲ ଟୁଟୁ ଟୁଟୁ, ଲାଲ ଟୁକୁଟୁକୁ — ଅଳାରୂପ]

ଲାଲ ଚନ୍ଦି — ଦେ. ବି — ଟଙ୍କା ପର ମୋଲ ଓ ଚେପ୍ଟା ଏବଂ ରକ୍ତାଦ
Lāl chandi ଏକପ୍ରକାର ଶୋଟ ମାରୁ — A species of
ଲାଲଚନ୍ଦି flat, round and reddish small
ଲାଲଚନ୍ଦି fish; Chanda Lala (of Hamilton's
fishes of the Ganges.)

ଲାଲ ଚିତା — ଦେ. ବି (ସ. ରକ୍ତଚିତକ) — ରକ୍ତଚିତକ (ଦେଖ)
Lāl chitā Raktachitraka (See)

ଲାଲଚିତା ଲାଲଚିତା

ଲାଲ ଜରଜର — ପ୍ରାଦେ (ସମଲପୁର) ବିଶ — ନାରି ଟହଟହ; ରଙ୍ଗ
Lāl jar-jar ଟହଟହ; ରକ୍ତାଦ — Bright red.
(ଲାଲ ଜରଜର — ଅଳାରୂପ)

ଲାଲ ଟା(ଟି)ନ୍(ନ୍) — ଦେଖ. ବି (ପା. ଲାଲ + ସ. ପ୍ରଗତି) — ୧। ମୁଣ୍ଡ
Lāl ta(ti)n(n) — Lantān (See)

ଲାଲ ପଗଡ଼ି — ଦେ. ବିଶ — ପେ ମୁଣ୍ଡରେ ନାରି ପାଗ ପୁରୀର ଥାଏ —
Lāl pagardī Wearing a red turban. ଦେ. ବି
ଲାଲପାଗଡ଼ି ଓସାଲା (ପୁଲସ କନଷ୍ଟବଲ ଥାଏ ମୁଣ୍ଡରେ ନାରି
ଲାଲପାଗଡ଼ିଓସାଲା ପଗଡ଼ି ପିନ୍ଧୁ ଥିବାରୁ) — ପୁଲସ କନଷ୍ଟବଲ ଥାଏ
— Police constable. (ଲାଲପଗଡ଼ିଧାରୀ, ଲାଲପଗଡ଼ିବାଲୀ, ଲାଲପାଗିଥ — ଅଳାରୂପ)

ଲାଲ ପଟା(ଟା) — ଦେ. ବି — ନାରି ପଟା (ଦେଖ)
Lāl patā(tā) Nāla patā (See)

ଲାଲ ପାଣୀ — ଦେ. ବି — ମଦ — Wine.
Lāl-pāṇī ଲାଲପାନୀ, ଲାଲପାନୀ

Wearing red dress.

गांधीजी और जाल्पेष

ଲାଲ ବନ୍ଦୀ	—କେବେ. ବି (ପା. ଲାଲବନ୍ଦୁ) —ଲାଲବନ୍ଦୁ; ସେଉଁ Lâl banda(ndi) ବନ୍ଦୁ ଘୋଡ଼ାରୀର ଗୋଡ଼ରେ ନାଲୁ ନାଲବନ୍ଦୀ ମାରେ—A person who shoes horses; a ନାଲବନ୍ଦୁ farrier.
ଲାଲ ବନ୍ଦି	—କେବେ. ବି (ପା. ଲାଲବନ୍ଦୀ) —ଘୋଡ଼ାରୀର Lâl bandi ଗୋଡ଼ରେ ଲାଲମାରିବା କିମ୍ବା—The process ନାଲବନ୍ଦୀ of attaching iron shoes to the ନାଲବନ୍ଦୀ hoofs of horses etc.

**ଲାଲ ବାଗ୍—ଦେବେ. ବି (ନାମ) (ପା. ଲାଲ=ସୂନ୍ଦର+ବାଗ୍—
Lal bag ଭବ୍ୟାକ)—ବଟକ ସହରର କାଠଙ୍ଗୋଡ଼ୀ ତୁଳରେ
ଶାଖବାଗ ଡେଣା ପ୍ରଦେଶର ରେଇକର୍ତ୍ତ କରିଥିଲାଗୁଛି କୋଠ
ଲାଲବାଗ —The bungalow of the Revenue
Commissioner of Orissa situate in
Cuttack town on the bank of the
Kathjori river. [ଦ୍ର—ପୂର୍ବେ ମୋରର ଏ
ମରବନ୍ତୀ ଉଚ୍ଚବାଲରେ ଶାସନକର୍ତ୍ତ ମାତ୍ରେ ଏହିଠାରେ
ରହିଥିଲେ ଏହି ଠାରେ ସେମାନଙ୍କର ବତେଣ ଥିଲା ।]**

ଲାଲ ବି(ବେ)ହାରୀ - ଦେ. ବ. ପୁ- ଲୋକଙ୍କ ନାମ—
Lāl bi(be)hārī Name given to males.
ଲାଲବିହାରୀ Lālvihārī
ଲାଲ ଭଜି—ପ୍ରାତେ (ବସୁର) ବ—୧ । କୋଣର ଶାଖ— 1. A Lāl bhājī sort of pot herb. , । ମାଂସ ଭଜି—
2. Fried bits of meat. । ଖାଦ୍ୟର୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତତଃ— 3. Meat

ଲାଲ(ଲାଲ) — ଦେ. ବ (ସ. ବଳା) — ଲାଳମୟୁଁ
 Lal(l)-lāla lālāmaya lālāmaya Slimy.

[ଲୁହାଳ, ଲକ୍ଷଣକୁଆ, ଲୁହାକୁଆ—ଅନ୍ଧରୂପ]
 ଲାଲ ସାହେବ—ବୈଦେଶ ପ୍ରାଚେ (ଗଡ଼କାଳ) (ଫା. ଲାଲ + ସାହେବ)
 Lal saheba — ରାଜାଙ୍କର ମୁଁ ବା ଶ୍ରୀ ରାଜକୁମାରଙ୍କ
 ଲାଲ ସାହେବ ରିପ୍ଯୁଟ୍ରେ—The title of the 3rd or 4th
 ଲାଲ ସାହେବ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ—son of a Raja.

ଲଳ—ଦେ. କ (ସ. ଲଳ) — ୧। ଲଳ; ପାହିରୁ ବୋହିବା ଷେଷ;
 Lāla ମୂଖର ସ୍ତର—1. Saliva; slaver. [ଉ—
 ଲାଲ (ଆ) ଲାର, ଯାର, ଲାଲା ବାହୁଭୂମାନେ ଅଗ୍ରଲଳକ୍ଷେ
 ଲାଗିରହିଛି ଲଳ—ରକ୍ତଚରଣ. ମଥୁରମଙ୍ଗଳ ।] , ।
 ପିଛୁକରସ—2 Slime. “। ଅମ; ଦେଟ ମଧ୍ୟରେ
 ଥିବା ଅମ (ପାହା ବି ଝାଡ଼ା ସଙ୍ଗେ ବାହାରେ)—
 3. Mucus.

(ପାତିରୁ) ଲଳ ଉଠିବା—ଦେ. ବ—ପାତ ଲକାଇବା—
Lāla uṭhibā Salivation (said of the mouth).

Laja učhība Salvation (said of
लाजुच्छी वाचीपानीहोता· महं आना

(ପାଟିରୁ) ଲକ ଗଢିବା—ଦେ. ବି—ମୁଣ୍ଡ ଅବରୁ ଲଙ୍ଘାର ଅଗ
Lâja gardibâ ପ୍ରବାହିତ ହେବା ବା କିର୍ତ୍ତ ହେବା—
ଲାଲପଡ଼ୀ ଲାଲସମ୍ମା(ଅନ୍ଯକଳା) The flowing of
ଲଙ୍ଘବ(ବୋ)ଛବା } saliva or slime
ଲକ ଦ୍ଵବା } —ଅକ୍ଷରୁସ୍ଥ from the month.

[ତୁ—ସ୍ଥାମାଚଳ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ବିଦ୍ୟାସ ଅଛି ଯେ,
ସେଇଁ ଶିଶୁ ଗର୍ଭରେ ସ୍ଥିତିକାଳେ ମାତାର ଦୋହନ-
ଲକ୍ଷ୍ୟ ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ରହିଥାଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ମାତା ଯେଉଁ ପରାର୍ଥ
ଆଇବାକୁ ମନ ବରିଥାଏ, ତାକା ଯତି ଆଇବାକୁ ପାଇ
ନ ଥାଏ, ତେବେ ବନ୍ଦୁ ଶିଶୁର ପାହରୁ ଲାଭ
ମନେ ।]

ଲାଲ(ଲ)ଚା(ଚ)—ବେଦେ. ଛ (ଆ. ଲାଲସ) — ୧ । ଲାଲସ; କୌଣସି
Lāla(la)cha(chi) ବ୍ୟାକୁ ବିରୁଦ୍ଧରେ କର୍ତ୍ତୃପରିଷଳ ନିକଟରେ
ନାଲିସ ନାଲିସ ଅରପୋଗ କରିବା ବା ମକତମା ଦାଏର
କରିବା—1. Complaint; filing of a case or
suit against a person. , । ମକତମା—

କଳକ(ସ୍ଵ) — ଦେ. ୬ (୧୦. ଲାକସା) — ୧। ଲାକସା (ଦେଖ) —
 Lākacha(chā) 1. Lākasā See). ୨। ପୁତ୍ର;
 ଲାକସା(ଚା) ଲାକସା କୌଣସି ବସୁଧର ଅତ୍ୟଧିକ ଲୋଭ;
 ଲୋକୁପତା— ୨. Inordinate desire for a
 ନାହିଁଦେଖନୀ ଲାକ୍ଷ thing. * । (୧୦. ଲାକଳ)
 ଶିଶୁକୁ ଅତି ଗେଲକସରରେ ବଢାଇବା—
 3. Bringing up of a child with
 excessive fondling

ଲାକ୍ଷ୍ମୀ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ—୧ । ଲାକସମ୍ବୁ—୧. Having an
 ଲୋଜାଛୁ—ଅନୁଭୂତି
 (ଲାକର୍ଥ—ଅନୁଭୂତି) 2. Hankering.
 (ଲାକରୀ, ଲାକରେଇ—ସ୍ଥି) 3. କୃତ୍ୟତି ବିଶେଷ ଲୋଭୁ—
 ଲୋଭୀ ଲାଲଚି 4. Flattering.
 ୫ । (ସଂ. ଲାକ) ଲାକ୍ଷ୍ମୀ; ଲାଲମୟ—୫. Slimy
 ୬ । ପଢ଼ିରୁ ସବ୍ଦା ଲାକ ବନ୍ଧୁଆଏ—୬. Emitting
 ସାରମୁଖଥେକେ ଶାଳା ପଡ଼େ ଲାରହ୍ମା saliva or slime.
 ଲାଲଚିଆ, ଶା ଚେ ଲାଲଗୁଲାବୀ ବୈଦେ. ବିଶ (ପା-)

ଲକ୍ଳ(ଲି)ରୁ ଶୋଇ—ଦେ. ତ—ଆଦାନି ପ୍ରତି ଭାବସାୟରୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି—
La-la(li) chā khōi Natural or habitual hanker
ନାମୀ ଲାଲଚୀସମାଵ ing after dainties.
(ଲାଲଚିଥିବୋଇ, ଲାଲଚିଅ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି, ଲାଲଚିଯତ୍ତି—ଅନ୍ୟରପି)

ଲଳ ଚିତ୍ର—ଦେ. ବି (ସଂ. ରକ୍ତଚିତ୍ରକ)—୧। ଶୁଦ୍ଧିପଣେ—
Lalachitā 1. Plumbago Rosea. , । ରକ୍ତ
ଲାଲଚିତ୍ର ଲାଲଚିତ୍ର ଚନ୍ଦର ଚିତ୍ର—୨. Mark of
red sandal paste.

ଲାଳକ—ସଂ. ବି (ଲାଳ ଖାରୁ—ସହମୁଦ୍ରକ ପାଳନ କରିବା + ଖାରୁ
Lālana ଅଥ) ୧। ସହମୁଦ୍ରକ ପାଳନ—୧. Tending;
(ଲାଳମୟ, ଲାଞ୍ଜ, ଲାଳକ—ବିଜ) bringing up with care;
୨। ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ସ୍ଵେଚ୍ଛକ ବା ଭାବୁକା କରି
ବହାରକା—୨. Bringing up of a child
without strictness; laxity in regulating
a child's actions.

ଲାଳକ ପାଳନ —ସଂ. ବି—ଶିଶୁମାନଙ୍କ ଅବର ଓ ସହସହତ ପାଳିବା—
Lālana pājana Bringing up of a child with
care and affection.

ଲାଳକା—ସଂ. ବି (ଲାଳକ + ଅ)—ଆବର; ସ୍ଵେଚ୍ଛ—Love;
Lālana affection; fondness. [ଭ—ଏମନ୍ତ ହେଲେହେଁ
ତ ତାତାରୁ ଲାଳକା, ନ ଭୁଟେ କେବେ ବିଦୁର ମତାମକା—
ବୃଷ୍ଟିକ ମହାଭାରତ ଦ୍ଵାରା ଗୋଟିଏ]

ଲାଳ ପଗଡ଼ି—ଦେ. ବି—୧। ପୁଲିସ କର୍ମଚାରୀର ରଙ୍ଗ ପାଇ—
Lāla pagardi 1. The red turban of police
ଲାଲପାଗଡ଼ୀ ଲାଲ୍ୟଗଡ଼ୀ officers. , । ରଙ୍ଗ ପାଇ
ପରିଧାନକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—୨. One wearing a red
turban. ॥ । ପୁଲିସ କର୍ମଚାରୀ—୩. Police
officer. [ଭ—ଲାଲପଗଡ଼ିକ ନ ଡରନ୍ତି ତିଏ—
(ଲାଲ ପାଇ—ଅନ୍ୟରୁଥି)
ବିଧାକାଥ ଦରିବାର ।]

ଲାଳ ପଟ୍ଟପଟ—ଦେ. ବି—ଲାଳଦ୍ଵାରା କର୍ମଚାର; ଲାଳଥ; ଲାଳମୟ—
Lāla pāṭa pāṭa Slimy.
[ଲାଳ ପାଠୁ ଯାଠୁ—ଅନ୍ୟରୁଥି] ଲାଶସାନୀ ଲାଲତପତ
ଲାଳ(ଲ)ପ୍ୟମାନ—ସଂ. ବି—[ଲାଲ ଖାରୁ ସତ ଲୁଗନ୍ତୁ—ପୁନଃ
Lāla(l)pyamāna ପୁନଃ କରିବା + କର୍ମ ଅନ]—ପୁନଃ ପୁନଃ
ବଥୁତ—Repeatedly said.

ଲାଳ ବଣ୍ଣ—ଦେ. ବି—୧। ରକ୍ତବଣ୍ଣର ମହମତ୍ତା—୧. Red-
Lālabati coloured candle. , । ରକ୍ତବଣ୍ଣର ଅଲୋକ-
ଲାଲବାତୀ ଲାଲବାତୀ ୨. Red light. [ଭ—ରେଳ ଓ
ଜାହାଜରେ ବିପତ ଅପଦର ଚିତ୍ତ ସ୍ଵରୂପ ଲାଲ ଅଳୁଅ ଓ
ନାଲି ପତାକା ଦେଖାଇ ଦିଆଯାଏ । ଦୂରରୁ ରକ୍ତବଣ୍ଣର
ଅଲୋକ ବା ପତାକା ଦେଖାଇଲେ ଜଣାଯିବ ଗେ, ରେଳ
ଲାଇନ୍‌ରେ କିନ୍ତୁ ବିପତ ଘଟିବାର ସମ୍ଭାବନା । ନାଲି ଅଳୁଅ
ଅହ ଦେଖିବାମାହେ ରେଲିଗାଢ଼ି ଓ ଜାହାଜର ଗତ ବନ
କରିଯାଏ ।]

ଲାଲଭାଜି—ପ୍ରାଦେ [ଗଢ଼ିଲାଭ] ବି—ମୁଗ, ଛୋଲ ଅହିକ ମଂସ—
Lālabhājī Meat of the deer or goat.
ଲାଲମନ—ଦେ. ବି—୧। (ପା. ଲାଲ = ରକ୍ତବଣ୍ଣ + ମୋହନ =
Lālamān ମନୋହନ) —ଦୂଧ ଛୋଲାରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଘୁଷିଗନ୍ତୁ

ଲାଲମୋହନ ରକ୍ତବଣ୍ଣ ବିଶେଷ ରସଗୋଲ—୧. A sweet-
meat made from milk-cheese. , ।
ଲାଲମନ (ଗୋ)ମୋହନ } —ଅନ୍ୟରୂପ ବୋଣ୍ଡିର ଅହ ଦୂଧ ରୁଥ—୨. A
ଲାଲମୋହନ(ହୋ)ନ } —ଅନ୍ୟରୂପ ପ୍ରକାର ମୁଦ୍ରା ରୁଥ—୩. A
ଲାଲମୋହନ(ହୋ)ନ ତୋତା } —ଅନ୍ୟରୂପ species of
ଲାଲମୋହନ(ହୋ)ନ ତୋତା like bird; Cornwurs Carolinus. [ଭ—
ଏମାନଙ୍କର ଶଶର ଗାଢ଼ ରକ୍ତବଣ୍ଣ ଓ ପକ୍ଷ ଶାଶୁଥ, ଥିଥେ
ଗୋଲାବ ଓ ପୁଲ କିମା । ଏମାନେ ଶୁଅକତାରୁ ସାକ,
ଲମ ଏକ ବୃକ୍ଷ ମଧ୍ୟରେ । ଲେବେ ଏହୁ ପଣ୍ଡାକୁ
ସର୍ବବରେ ପାଇନ୍ତି ।].

ଲାଲ ମେଖ—ଦେ. ବି.—ଗୋଡ଼ାର ସାକ ବିଶେଷ—One of the
Lāla mekha fittings of a riding horse.
[ଭ—ସାକରେ ସବୁ ସମ୍ମାନ, କିନ ଉଚ୍ଚ ଲାଲମେଖ
ଦର୍ଶି ଗୁରୁତ୍ୱମାନ କରିଥାଳ—ବୃତ୍ତନାଥ କଢ଼ ତେଳା
ସମର ଉଚ୍ଚରଣ ।]

ଲାଲ(ଲ)ସ(ସି) (ରତ୍ୟାଦି)—ଦେବେ. ବି—ନାଲିସ ରତ୍ୟାଦି
Lāla(l)s(si) (etc) Nalis etc (See)

ଲାଲସ—ସ. ବି—ପୁ—(ଲାଲସା + ଅ)—୧। ଲୋଲୁଷ—
Lālasa 1. Hankering after (Apte) , । ଅହ
ଅତିଲୋଭୀ ଲାଲଚି ଲୋଲୁ 2. Very covetous.
[ଲାଲସା—ଶା] ଦେ. ବି—ଲାଲାୟିତି; ଲାଲସା-
ପ୍ରସ୍ତୁତ—Hankering after. [ଭ—
ବଳାର ତତ୍ତ୍ଵ ଅନବରତ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ପ୍ରତିକାର ମନ୍ଦ,
ସୀତା ଶାଶୁମ ଉଚିତ ଗୀତ, ବୁଦେ ଲାଲସ ସେ । ଉତ୍ତର-
ଦେବେଲୁଷବିକାଶ ।] ଦେ. ବି—ଲୋଲୁ; ପ୍ରବଳରତ—
•Avarice; eager desire. [ଭ—ଗୋଡ଼ର ତ
ହୋଇଲୁ କାଳକ ବୟସ, ଉପସାରେ ଅତି ତୁ କରିବୁ
ଲୋଭ ଲାଲଚି ଲାଲସ । ବୃଷ୍ଟିକୁ ମହାଭାରତ. ଅହ ।]

ଲାଲ ସରସର—ଦେ. ବି—ଲାଲ ପଟ ପଟ (ଦେଖ)
Lāla sara sara Lāla pāṭa pāṭa (See)

ଲାଲସା—ସ. ବି—[ଲାଲ ଖାରୁ (ସତ ଲୁଗନ୍ତୁ) + ଭୁବ. ଅ + ଅ]—
Lālasā ୧। ଲୋଭ; ଶୁଦ୍ଧା—୧. Hankering; cove-
ting after a thing. , । ଅତ୍ୟଧିକ ଲିଙ୍ଗ—
2. Excessive desire. " । ଅସ୍ତ୍ରୀକ୍ଷଣ—୩.
Eagerness. ୪। କୌଣସି ବୟସ ପାଇଁ ପାର୍ଥିବା—
4. Solicitation; entreaty (Apte) * । ଶୋଭନା;
ଅନୁଶୋଭନା—୫. Sorrow; regret
(Apte). ୬। ଗର୍ଭିର ବଦାଦଦ; ଗର୍ଭିର
କୌଣସି ବିଶେଷ ଆଦ୍ୟପୁରୁଷ ବାହ୍ୟ—୬. The long-
ଶୋଭନା ଲାଲଚି particular food. ଦେ. ବି. (ପର୍ଯ୍ୟ)
ଲୋଭେସକୁ; ଲାଲସାୟକ—Hankering after a

— କରିବାକୁ ଗୋପ୍ୟାବ୍ୟର ମହାଶୀଳ ଅଧିକ ସମୟରେ
ଏ ବାଟରୁ ଅତେବଗରେ ଆଖିକି ବେଳେ ପାର୍ଶ୍ଵର
ଅଶ୍ଵାରେଶ୍ଵରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କଣକର ଅର୍ଥର ଫୁଲ ଏହାକ
ଶଶରରେ ବାଜିବାରୁ ଥେହ ଅଶ୍ଵାରରେ ଏ ଦେବତାଙ୍କାର
କଲେ । ତାକ ଥା ପାଇବପଡ଼ାଇ ପ୍ରସିଦ୍ଧା ଶଶୀ
କାର୍ଯ୍ୟାୟଳ । ଏହାକୁ ବୃଦ୍ଧିବଳ ଅର୍ଥକରେ ଲୋକେ
ଲୋକ ବାରୁ କାମରେ ତାକୁଥିଲେ । ସୁକଳତଳ୍ଳ]

ଲଳା ବିଷ—ସ. ବ. (ବନ୍ଦବୁଦ୍ଧ; ଲଳାରେ ବିଷ ଯାବାର)—ମାତରସା
Lāla bisha ପ୍ରଭତ ଶାବ—Spider etc. (whose
(ଲଳାୟାବ—ଅନ୍ୟରୂପ) saliva is poisonous).
ଲଳାୟାମାନ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ଲଳାଧକରୁ ଲଳାୟ କାମ ଧାରୁ+କଣ୍ଠୀ
Lālyamāna ଅନ)—ଯାହାର ପାହିରୁ ତା ପଢ଼ିରୁ ଲଳ
(ଲଳାୟାମାନା—ଥାରି) ବୋହୁଥାଏ—Emitting slime;
salivating; slobbering; drivelling.

ଲଳାୟିତ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ଲଳାୟ ନାମ ଧାରୁ+କଣ୍ଠୀ. ତ)—୧ ।
Lālyita ଲଳାୟକୁ—୧. Slimy ୨ । ଯାହାଠାରୁ ଲଳ
(ଲଳାୟିତା—ଥାରି) ବୋହୁଥାଏ—୨. Emitting slime;
salivating. [ତୁ—ବହିଲେ ଅନନ୍ତ, ଅନନ୍ତ
ଲଳକ, କଣ୍ଠୀ ଅଗନ୍ତେ ଲଳାୟିତ । ବଣ. ବେଦେଶୀପ-
ବିଳାପ ।] ୩ । ବାଳସି; ତୌଣସି କସୁ ପାଇବା
ନିମନ୍ତେ ଅତ୍ୟଧିକ ଭସ୍ତୁକ—୩. Eagerly hankering-
ing after a thing.

ଲଳ ଘରପତି ସାଧୀ(ୟ) —ଦେ. ବ. (ନାମ)—ଭାବର ଅନୁକର
Lālā ījapat rāś(ya) ଯୁଗର ସ୍ତରୀୟ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସତମାନର
ଶାଶ୍ଵତ ସ୍ତରୀୟ ଶାର—The late famous politician
ଲାଳା ଲାଜପତ ରାୟ ଶାର—of modern India. [କ—
ଏହାକର ଜନ୍ମ ଖ୍ରୀ ୧୮୭୫ ଓ ମୃଦୁ ୧୯୨୫୨୮
ରେ । ଏ ପଞ୍ଚାବର ଲୁଧିଆନାରେ ଜନ୍ମିତା କରିଥିଲେ;
ଜାତିରେ ଏ ଅଗରକାଳୀ ବୈଶ୍ୟ । ଏ ଭାବର ଜଣେ
ପ୍ରଧାନ ଦେଶପେବକ, ଭାଷ୍ୟ କର୍ମୀ ୫ ଓ କର୍ମୀବ ଶାର ।
ଏ ଦେଶପେବକର ବନ୍ଦୁ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲେ ଏବଂ
ବନ୍ଦୁ ବାର ବାଜାରକ ଅପରାଧରେ ବଣ୍ଣ ମଧ୍ୟ ଭୋଗ କରି-
ଥିଲେ । ଏ ମହାଶ୍ଵା ଗାନ୍ଧିର ଅଦରା ସହକର୍ମୀ
ଥିଲେ ।]

ଲାଲାକୁ—ସ. ବିଶ. (ଲାଲା+ଥାରି)—ଯାହାଠରୁ ଲାଲ ବୋହୁଥାଏ—
Lālāku Drivelling (M; W.).

ଲାଲି—ଦେବେ ବି ଓ ବିଶ—ନାଲି (ଦେଖ)

Lali ଲାଲ ଲାଲ Nāli (See)
(ଲାଲଥ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲଳି—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀକ ପଦ୍ୟ) ବ. — (ସ. ଲଳାରା)—ଲଳାରା—
Lāli Hankering. [ତୁ—ବୁଝନ ହେବ ପରିଶ୍ରାନ୍ତ ପ୍ରୀତି ।
ଲାଲା ଲାଜପତ ଏମନ୍ତ ମରରେ ଲଳି ବୋଲନ୍ତି । ପ୍ରାଚୀପରତେ ଗୋଟା]

ଲଳକ—ସ. ବ. (ଲଳା+ଲଳି)—ମହିଷ—Buffalo.

Lālikā

ଲଳିକା—ସ. ବ. (ଲଳ ଧାରୁ+କରଣ ଅକ୍ଷ୍ୟ + ଥାରି)—୧ ।

Lālikā ଅମୋଦତଳକ ଭିତ୍ତି; ରହସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିତ୍ତି—

୧. A witty or amusing reply. ୨ ।

ସୋପଦାସ ଭିତ୍ତି—୨. A jestful reply; a

jesting reply (Apte). ୩ । ତୁର ଅର୍ଥକୁ

ରହସ୍ୟ—୩. A riddle with two meanings.

ଲଳିତ (ତ, ସ., ସି)—ଦେବେ. ବ—ଲଳିତ୍ (ଦେଖ)

Lālich (chi, s, si) Nālis (See)

ଦେ. ବ.—ଲଳସା (ଦେଖ)—Lalasa (See),

ଲାଲସା ଲାଲସା

ଲାଲି(ଲ,ଲ)ତଥ—ଦେ. ବିଶ—(ସ. ଲଳାରା) ଅତ ଲଳସମ୍ଭୁ—

Lāli(l,i,l)chāia ଲାଲାଚାଇ ଲାଲଚାଇ Very desirous;

ଲଳିତ—ଦେ. ବ—ଘୁରୁର—Abuse; reproach.

Lālita ଖିକାର ଫଟକାରୀ

ଲାଲିତ—ସ. ବିଶ. ସୁଂ (ଲଳିଧାରୁ=ଷ୍ଟେବରେ ଶାକବା+କର୍ମ. ତ)—

Lālita ୧ । ପର୍ବରେ ପ୍ରତିଗଳିତ—୧ Carefully nour-
(ଲଳିତ—ଥାରି) shed; brought up with care, ୨ ।

ପୁସ୍ତକ କର କିଅସାଇଥୁକା—୨. Seduced (Apte).

୩ । ଅଭିନ୍ଦ ଗେଛ; ଅଭ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରେତପାଳିତ—

୩. Excessively or unduly fondled;
caressed. ସ. ବ (+ ସବୁ. ତ)—୧ । ପ୍ରେମ—

୧. Love. (Apte) ୨ । ସୁଖ; ଅନନ୍ଦ—୨. Plea-

sure; joy. (Apte)

ଲାଲିତକ—ସ. ବ. ସୁଂ (ଲଳିତ+ତ)—ଲେକ୍ଷଣା—A fond-

Lālitaka ling; a darling; a little favourite; a
(ଲଳିତି—ଥାରି) pet. (Apte)

ଲଳିତ ପାଲିତ—ସ. ବିଶ. ସୁଂ (ସହର) ବାଲ୍ୟବାଳରୁ ପଢ଼ ସହିତ

Lālita pālita ବଢ଼ିତ—Brought up with care
[ଲଳିତ (ତ) ପାଲିତ—ଥାରି] from childhood.

ଲଳିତ୍—ସ. ବ (ଲଳିତ+ରାବାର୍ଦ୍ଦ. ପ)—୧ । ଲଳଣ୍ୟ;

Lālitya ସୌନ୍ଦରୀ—୧. Beauty; grace. ୨ ।

କୋମଳା—୨. Softness. ୩ । ମାଧ୍ୟମ୍ୟ—

୩. Sweetness. ୪ । ରମଣୀୟତା; କମଳୀୟତା;
ନିକୋହାରିତ୍—୪. Pleasantness; charm;
loveliness.

ଲଳିନ୍ଦ ସ. ବ. ସି (ଲଳକ୍+ଥାରି. ତ)—ଅପରହଣ ଶି—

Lālinī A wanton woman. (Apte)

ଲଳା ଲାଲ—ସ. ବ. ସୁଂ (ଲଳି ଧାରୁ+କଣ୍ଠୀ ରନ୍+୧ମ. ଏକ)—

Lāli(l,i) ୧ । ଯେ ପୂର୍ବଲୁହ କର ଘର ଲେବକୁ କେଇଯାଏ—

(ଲଳା—ଥାରି) ୧. A seducer. (Apte). ୨ । ତୁର ପ୍ରେତାଦିକ
ଅଦେଶ—୨. The being possessed by a
demon. (M, W)

କାଶକ—ସ. ବ [ଲକ୍ଷ ଧାରୁ=(ଶିଖ)ଲକ୍ଷକ ଦରବା + କଣ୍ଠ. ଇବ]—
Lālīja —ଅଚ୍ଛା (ହ. ଶ)—Fire. (M; W)

କାଳୁ—ଦେ. ବ (ଲାଗ) —୧। ଲକ୍ଷକାରର ଜାବ ଜାମ—
Lālu 1. Name for calling Lālabihari. , । ଏହା
[କାଳୁ—ଅଜାଦୀର୍ଥକ] ପରବାରର ଲକ୍ଷ ସାହେବମାନଙ୍କ ଜାବ
ଜାମ—2. A name for calling rajkumars
who are styled as Lal Sahebs.

କାଳୁଅ—ଦେ. ବି. ପୁଣ (ହ. କାଳମୟ) —କାଳୁଅ (ଦେଖ)
Lālu

Nāluā, (See)

[କବେ(ବୋ)ର—ସ] ଲାଶମୟ, ଲେଙ୍ଗଲେ ଅତ୍ୟତ, ଲାସିକା

କାଳୁକ—ଦେ. ବି. ପୁରୁଷା ଓ ପତଳ ଧାରୁବାହକ ଅହଂବା କୁବ୍ୟ—
Lāluka Brittle things like old metal utensils.
ଲକ୍ଷକେ ନାଶ୍ରକ, ଲଚଳଚା

କାଳୁ(ର)କା—ସ. ବ—ଏହ ପ୍ରବାର ହାର—
Lālu(lu)kā A kind of necklace, (M, W)

କାଳେବବା—ଦେ. କି (ବ. ଲକାଯୁ ଧାରୁ) —୧। (ବୌଣସି ବନ୍ଦୁ)
Lāleibā ଦେବରୁ ଲକା ବର୍ଗର ଦରବା—1, To emit
ଲାଶ୍ୟୁକ ହେତ୍ତା slime; to become slimy. , । (ସ. କାର୍ଯ୍ୟେତ୍ତତପତ ହୋଲା ଲକାୟିତ) ଲକାମୟ ଦେବା—3. To
ଲାଶ୍ୟୁକ ହେତ୍ତା be slimy. [ବ—ଅନ ଅନ ବାହି
ଲଲଚାନୀ ହୋଇଗଲେ ତାହା ଲକେବସା] • । ଲକାୟିତ
ଚାଟା ଦେବା—3. To hanker after a thing. ♀ । କିର
ଚାଟା ହାର ଚାଟ କୁଣ୍ଡ ଆରବା—4. To lick up any
ଶାଶଫେଣା thing. * । ମୁହଁରୁ ଲକ ରୂପାଦବା—5, To
ଲାର ସହାନା slaver; to drivel. [କୁ—ଏ ଏହ କିର,
ପାଟି, ମୁହଁ, କୁଣ୍ଡ ଅହ ଏହ ପରେ ବନ୍ଦବୁତ ହୁଏ]

କାଳେ ଲାଲ—ଦେବେ. ବି. (ପା.)—୧। ଆହୁତୀକୁପେ ରତ୍ନ ବର୍ଣ୍ଣ;
Lāle lāl ସକାଳ ବରୁରଙ୍ଗିତ—1. Coloured red
ଲାମେଲ ଲାମେଲ throughout. , । ଲାଲ୍‌ଗୁଲାଳ (ଦେଖ)—
ଲାଲେଲାଲ

କାଳି—ଦେବେ. ବ (କରିଅ ଲାଶା, ରୂପ୍‌ଶବ୍ଦ) —୧। ମୃତ ଦେହ:
Lālī ଶବ୍ଦ; ମୃଦ୍ଦିବ—1, Dead body; corpse. , ।
ଲାଶ ଶବ୍ଦର; ଦେହ—2, The body. • । (ହ. ଲାଙ୍କୁ)
ଲାଶ କୋତା ବିଅର ଦରବା ପାଇଁ ମୋତିମାଳେ ବାଠର ପେଞ୍ଜ
ଲାଶ ପର୍ମି ବନ୍ଦହାର କରନ୍ତି—3, Shoe-maker's last.
କୁତେକାଫର୍ମା

କାଳି ଉଠା(ଠୋ)ରବା—ଦେ. କି—ଶବ୍ଦ ପ୍ରାକାନ୍ତରତ ଦରବା—
Lās uthā(the)ibā To remove a corpse or dead
ଲାଶଭିତ୍ତାନ ଲାଶଭାନା body from a place,

କଶ—ଦେ. ବି.—ମୁଖୁର କାରଣାଦ ବିର୍ଣ୍ଣମ୍ବାର୍ଥ ପ୍ରାଣ ଦରବା—
Lās kāṭā ପାଇଁ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହେବ—Dissection,
ଲାଶ୍ କାଟା ଲାଶ୍ କାଟିରକାଟ

କଶ କାଟିବା—ଦେ. କି—ଏହ ବାବହେବ ଦରବା—To dis-
Lās kāṭibā ଲାଶ୍‌କାଟା seet a dead body.
ଲାଶ କାଟିବା—ଦେ. କି—୧। ଶବ୍ଦ ପୋତିବା ବା 'ପୋତିବାପାଇ'—
Lās kāṭhibā ପ୍ରାକାନ୍ତରତ ନେବା—1. To remove
ଲାଶ ବାହିରକରା କାର୍ଯ୍ୟ କାଢିବା a dead body for in-
ଲାଶ କହାଯିଛେବା—କର୍ମବାପୁର୍ବପ) torment or cre-
mation. , । (ଦେଖ) ଅଂଶାର ପୁଥୁଳ ପଶୁର
ତ୍ର୍ଯୁବେରକରେବସା ଲାଶକାଟାନା ବାହାର ଦରବା—2. To

exhibit one's fat body.

କଶ ଖାଦୀ—ଦେବେ. ବି. (ରୂପୀ+ପା.)—ତାତ୍ତ୍ଵବାକାର ଯେଉଁ
Lās khādā ପ୍ରକୋଷ୍ଟରେ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବ ହେବ ଏ ପରିଷା ବସନ୍ତାବ୍ୟ;
ଲାଶ୍ ଖାନ୍ଦ ଲାଶଖାନ୍ଦ ମୁର୍ଦ୍ଦବାକା—

(ଲାଶ୍ ଖାନ୍ଦ—ଅନ୍ୟରୂପ) Dissection room.

କଶ ଚାଲାନ୍ତିଲାନ୍ତି—ଦେ. ବି. (କରିଅ ଶବ୍ଦ)—(ରୂପୀ+ଲାଶ୍+
Lās cha(chā)lān̄(n̄)ପାଇନ୍ଦାର୍ଦା) ଅପରାଧବୁଝି
ଲାଶଚାଲାନି କର୍ଦ ଲାଶଚାଲାନି କର୍ଦ ଏହି ଶବ୍ଦର
ବସନ୍ତ ସୁନ୍ଦର ହାର ଦରବା ପ୍ରେରଣ ଦରବା—

Sending up by the Police to a
hospital for examination of the dead
body of a person in respect whom an
offence seems to have been committed.

କଶ ଚାଲାନ୍ତିଲାନ୍ତି ପାଇର୍ଦା—ଦେ. ବି. (କରିଅ ଲାଶା)—
Lās cha(chā)lān̄(n̄)pha rda(rdda) ଅପରାଧବୁଝି
ଲାଶଚାଲାନି କର୍ଦ ଲାଶଚାଲାନି କର୍ଦ ଏହି ଶବ୍ଦର
ବସନ୍ତ ପଠାଇବା ଦେଲେ ଶବ୍ଦବାଦକର ଦସ୍ତରେ ଶବ୍ଦର
ଲକ୍ଷଣମାକ ବର୍ଣ୍ଣନ ପୂର୍ବକ ଯେଉଁ ବାଗଜ ପଠାଇ—

The descriptive report or paper accom-
panying a dead body which is sent up
by the Police for post mortem ex-
amination.

କଶ ଚେହେବ—ଦେବେ. ବି. (କରିଅ ଲାଶା)—(ରୂପୀ+ପା.
Lās cheherā ଚେହେବ)—୧। ଶବ୍ଦରେ ପରିଲକ୍ଷଣ ଲକ୍ଷଣ ଏ
ଲାଶ ଚେହାର ଚିହ୍ନମାକ; ସୁରତ୍ ହାଲ—1. Marks and
ଲାଶକୀ ମୁର୍ଦ୍ଦବାକ, ଲାଶ ଚେହାର signs observed on a
dead body; appearance of a dead body.
, । ଏହରେ ପରିଲକ୍ଷଣ ଚିହ୍ନମାକ ପୁନ୍ରତ୍ ଯେଉଁ
(ଲାଶ୍ ଚେହେବ ପର୍ବ—, ସୁରତ୍ ଅର୍ଥ ଅନ୍ୟରୂପ) ବାଗଜରେ ଲେଖିଆଅଛି—

ଲାଶ ଚେହାର ଚିହ୍ନମାକ ରିପୋର୍ଟ 2. Inquest report of the Police.
ଲାଶକୀତହକୀକାତକି ରିପୋର୍ଟ

କଶ ଜଳା(ଲେ)ରବା—ଦେ. ବି. (କରିଅ ଲାଶା)—ଶବ୍ଦ
ଲାଶଚାଲାନା ଯୋଗିଦେବା—To burn a dead body.
ଲାଶଚାଲାନା [କଶ ଜଳା(ଲେ)ର ଦେବା—ଅନ୍ୟରୂପ]

କଶ ତଦାରକ (ଖ)—ଦେବେ. ବି. (କରିଅ ଲାଶା) (ରୂପୀ+
Lās tadarak(kh) ପା.ତଦାରୁକ) —୧। ଶବ୍ଦଦେବ ପରିଷା

ଶାଶ୍ଵତଦାରକ ଲାଶାତବାହକ ୧. Inquest.—, । ଶବ୍ଦ ଦେହର ଲକ୍ଷଣମାଳକ ପସାଗା ଚରିବା—2. Holding of an inquest.

ଲଶ୍ ବେହବା—ଦେ. କ—୧। (କିମ୍ବା) ଗୋଟିଏ ପୁଅଳ ଶଶ୍ଵର Lâs' bohibâk ଖାରଣ ଚରିବା—1. To move about ଲାଶବହୀ ଲାଶବହୁନ କରନା, ଲାଶଟୋନା with a fat body. , । ମୁଢ ବଞ୍ଚିର ଶେରୁ ଯାନାହରେ ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ କେବା—2. To carry a corpse away from a place in a conveyance.

ଲଶ୍ ଭାରୀ—ଦେ. ବଣ—୧। ମୋଟା ଓ ଭାରୀ ଦେହ ବରିଷ୍ଠ (ବ୍ୟକ୍ତି)—Lâs-bhârî 1. (A person) Having a fat and

ଲାଶଭାରୀ ଲାଶଭାରୀ heavy body. , । ପୁଅଳ—[ଲଶ୍ ହାଲ୍(ଲୁ)କା—ବିପଶ୍ଚାତ] 2. Fat; corpulent.

ଲଶ୍ ମ(ମା)ଇ(ଏ)ନା—ବେଦେ. ବ. (କରିଅ ଭାବ) (ଭୂର୍ଗାଲସ୍+ଅଂ) Lâs' ma(mâ)i(e)na ମାଥିଏତାହ—୧। ଲଶ୍ ତଥାରଣ—ଲାଶମାଯନା ଲାଶମାଯନାହ 1. Inquest. , । ଡାକ୍ତରଙ୍କ ହୃଦୟ ଶବ୍ଦଦେହର ପସାଗା—2. Medical examination of a dead body; postmortem examination • । ଏହ ବ୍ୟକ୍ତିକେବେଳ ପୁଅଳ ପସାଗା—3 Examination of a dead body after dissection.

ଲଶ୍ ହାଲ୍(ଲୁ)କା—ବେଦେ. ବଣ (ଭୂର୍ଗାଲସ୍+ଫା. ହଲକା) —ଶୀତି—Lâs' hâl(lu)kâ ତା କାହୁ ଅଳ୍ପ ଉଚନ ସ୍ଥାନ ବରିଷ୍ଠ ଲାଶପାତଳୀ (ବ୍ୟକ୍ତି) —(A person) Having a light body.

ଲଶୁକ—ସ. ବଣ. ପୁଂ (ଲଶ୍ ଖାରୁ=ଲଜ୍ଜା ଚରିବା+କଣ୍ଠୀ. ଭବ) —Lâshuka ଲେଖୁ—Covetuous (M. W.), (କୁହୁକା—ଶ୍ଵର) ଲୁଦର୍ବଲସ୍—Greedy (M. W.).

ଲଶ୍ତ—ବେଦେ. ବଣ (ରଂ. ଲଶ୍)—ଶେଷ ସ୍ଥାନୀୟ; କିମ୍ବତମ—Lâsh'th Last; lowest. [କୁ—ଏହ 'ଲଶ୍ତ' ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଲାଈ ଅଳେବ ରଂଭେତ ଓ ଦେଖିଯି ଶବ୍ଦ ପୁଅଳ ହୋଇ ଅମ ଲାଷ ଭାଷାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଯଥା—ଲଶ୍ତୁପିଲା, ଲଶ୍ତୁକାୟ, ଲଶ୍ତୁତିର୍ବୁ ଭରଣାଦ ।] କେବେଳ ବ. (ରଂ) ଲଶ୍ତ ୩ (ଦେଖ) Las' 3 (See)

ଲଶ୍ତୁ କ୍ଲାସ—ବେଦେ. ବ (ରଂ. ଲଶ୍ତୁ କ୍ଲାସ)—ବିଦ୍ୟାଭୟର କିମ୍ବତମ Lâsh'th klâs କ୍ଲେଶ—Last class of a school,

ଲାଟିକ୍ଲାସ ଲାଷକ୍ଲାସ (ଲଶ୍ତୁ ଚଲାହ—ଗ୍ରାମଭୂଷଣ) [ଲଶ୍ତୁ ପାପା)ରମ୍, ଲଶ୍ତୁ ପାପା)ମ୍—ଗଣାମ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ଲଶ୍ତୁ ଟିଚା(ଚାହ)ର—ବେଦେ. ବ (ରଂ. ଲଶ୍ତୁ ଟିଚାର)—ବିଦ୍ୟାଲୟର Lâsh'th tîcha(châ)ra କିମ୍ବତମ ଶ୍ରେଣୀର ଶିକ୍ଷକ; ବିଦ୍ୟାଲୟର ଲାଷଟିଚାର ସବୁଠାରୁ ଅଳ୍ପ ବେତନ ସ୍ଥାନ କିମ୍ବତମ ଶିକ୍ଷକ ଲାଷଟିଚାର —Last teacher of a school.

(ଲଶ୍ତୁ ମାଷ୍ଟୁର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲଶ୍—୧. କ (ଲଶ୍ ଖାରୁ=କୃତ୍ୟ ଚରିବା+ଭବ. ଅ)—୧। କୃତ୍ୟ; ଲାଟି; ଶିତ୍ର—1. Dancing, sporting (M. W.), , । ଶୀ ଲୋକଙ୍କର କୃତ୍ୟ—2. A dancing of females; dancing as practised by women. [କୁ—ପୁରୁଷଙ୍କର କୃତ୍ୟ 'ଚାନ୍ଦୁକ' ବୋଲାଏ ।] * । ବିଳାସ; ଛଇ—3. Sportiveness; dalliance. * । ଅଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠର ନାଚାପ୍ରକାର ଲକ୍ଷଣ-ବ୍ୟକ୍ତିକ ଭଜୀ—4. Various deportments or postures of the limbs denoting various intentions. * । ବୁଦ୍ଧି; ତେରବା—5. Jumping (M. W.); skipping about (Apte). , । (...)—ମୁସ୍; ସେବୁଆ; ସୁଳ—6. Soup; broth (Apte). , । ଲାଇ—7. Saliva (M. W.).

ଲଶବ—୧. ବ. ପୁଂ (ଲଶ୍ ଖାରୁ+କଣ୍ଠୀ. ଅଳ୍ପ)—୧। କଣ୍ଠକ; Lâsaka ନାଟ୍ୟ—1. A male dancer. , । (କାଷିକା—ଶ୍ଵର) ଅରନେତା; ନଟ—2. An actor. * । ମୁସ୍—3. Peacock. ସ. କ୍ରୀ. ପୁଂ—୧। କୃତ୍ୟଚାନ୍ଦୁ—1. Dancing (M, W.), , । ଶିତ୍ରବାଷ—2. Gambling; sporting (M. W.). * । ପ୍ରତିବାରକ (ଉ. ଏ.). 3. Dazzling.

ଲଶକ—୧. ବ (ଲାଷକ+ର)—୧। କର୍ତ୍ତା—1. A dancing Lâsaki girl (M, W.), , । ରତ୍ନଶାଳା—2. A turret; room on the top of a building (M, W.).

ଲଶକ—ସ. ବଣ. ପୁଂ (ଲଶ୍ ଖାରୁ+କଣ୍ଠୀ. ଅଳ୍ପ)—ରତ୍ନଶାଳା—Lâsana ରତ୍ନଶାଳା—Moving hither and thither, (M, W.), ସ. ବ. ଗମନ; ଚଳନ—Movement.

ଲଶ କେଶ—ସ. ବ (ମ. ପ. ଲୋ.)—୧। ପାତ୍ରାର କେଶ କା—Lâsa besâ ସାକ୍ଷସକା—1. The accoutrements or toilet of a dancer. , । ବିଳାସଦେଶ; ରସିଦ ରସିକାକର ଶାକ୍ଷସକା—2. Toilet of a gallant or beau.

ଲାଷା—ଦେ. ବ (ସ. ରସ; ଲାଷ=ମୁସ୍)—୧। ଚଟକ ତୁଳର Lasa ଅଠାଇଅ ଅବସ୍ଥା; ଚଟ; ଲାହା—1. Clamminess (as of mortar or lime)

[କୁ—କୁଆ ଚାଲରେ ଲାଷା ଥାଏ; ତହିଁ ବାଳ ପବନ ବାଚିଗଲେ ସେ ତୁଳରୁ ଲାଷା ମରିଥାଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ଚଟ ଶକ୍ତ୍ୟାଏ । ଏହ ଲାଷା ମର ଯାଇଥାବା ତୁଳ ଉଠା ଅବଲୁ ପରାମର ସହିତ ଦୃଢ଼ାକରେ ବାନ୍ଧ ପାରେନାହିଁ ।] * । ବିର ବଟା—2. Biri paste. * । ତୁମିରେ

ଶସ୍ତ୍ର ଉପ୍ରାଦୁର ସାର ଦୟୁ ବାରସ—୩. The productive juice which makes lands productive. ୪। ରେ—୪. Juice. *। ସର—୫. Essence. ୬। ଅଠ—୬. Gum; birdlime. ବୈଦେ. ଦ—ତିବତର ରଜଧାନୀ—Lhasa; capital of Tibet.

ଲାଷ୍ଟେ—ଦେ. ଦ—ଗାସି (ଦେଖ)

Lassi (See) Nāsi (See)

ଲାଷିକ—ସ. ବ. ପୁ—(ଲାଷି+କଳ) —୧। ନର୍ତ୍ତକ; କାନ୍ତିଆ—
Lasika 1. Dancer. ୨। ନଟ—2. An actor.

[ଲାଷିକା(ବା) —ଶା] ବ. ବଣ. ପୁ—ନୃତ୍ୟବାସୀ—
Dancing (M. W.)

ଲାଷିକା—ସ. ବ. (ଲାଷି ଧାରୁ+କଣ୍ଠୀ ଅକାନ୍ତିଆ) —୧। ନର୍ତ୍ତକ—
Lasika 1. A female dancer. ୨। ନର୍ତ୍ତକ—

2. A prostitute (Apte). *। ଅନନ୍ତିଆ—

3. An unchaste women (Apte). ୪। (+କଳ/ଅକାନ୍ତିଆ)—ଏକତ୍ରକାର କାଟକାରନୟ—

4. A kind of dramatic performance (Apte).

ଲାଷିଙ୍—ଦେବ. ବ (ଭା) —କାହାକ ବାଜିକ ମୋଟ ଦଉଡ଼ା—
Lasing Lashing; stout rope for a ship.

ଲାସିଙ୍ ଲାସିଙ୍

ଲାଷିକା—ଦେ. କି—ଉପାଦ୍ର ପକାଇବା—To uproot. [କି—
ଉପାଦ୍ରନ ଉପାଦ୍ରନା ପୁରୁଷ ଉତ୍ତର-ତରଙ୍ଗିଣୀ ପର ଜର
ପ୍ରେମ-ପଲାଶ ଲାଷିକ କହୋକେ ଦୂର ଜର—ଅନନ୍ଦନନ୍ଦ
ରକ୍ତ ପ୍ରତିଲବ]

ଲାଷି—ସ. ବଣ. ପୁ—(ଲାଷି ଧାରୁ+କରୁ ରକ୍ତ) —୧। ନର୍ତ୍ୟବାସୀ—
Lassi 1. Dancing (M. W.) ୨। ଉତ୍ସୁତଃ ଚଳକ—
(ଲାଷିମ—ଶା) 2. Moving to and fro (M. W.)

ଲାଷୋଟାନୀ—ସ. ବ (ଲାଷନ=ଗମନ+ଅଷ୍ଟୋଟନ=ଭେଦନ, ବରେ
Lāsphotānī ଯେ; ବିଷାକତ) —୧। ଫୋଡ଼ଣୀ; ବେଧନା—
(ଲାଷୁର୍କଳ—ଅନ୍ଧରୂପ) 1. Awl. ୨। ଛୁଟ; ତାଙ୍ଗି—

2. Needle; a large needle. ୩। ବଢ଼େଇକ
ରଥ୍ର; ଅଗର—2. Gimlet; auger (M. W.)

ଲାସ୍ୟ—ସ. ବ (ଲାଷି ଧାରୁ =ଶିତ୍ରାକରିବା + ଘର ସ) —୧। ନୃତ୍ୟ—
Lāsya 1. Dancing. ୨। ଶିତ୍ରେବଦର ନୃତ୍ୟ—
(ଲାସ୍ୟକ—ଅନ୍ଧରୂପ) 2. A dancing by females.

[ତି—ନାସା ମଣ୍ଡିବ କେଶରେ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହାସରେ
ପ୍ରତିକିବ ଏ ଲାସ୍ୟରେ ରତ ବଶରେ—ରତ୍ନ, ପ୍ରେମ-
ସୁଧାନିଧି ।] [ତୁ—ପୁରୁଷକ ନୃତ୍ୟକ ତାଣ୍ଡବ
ବୋଲାଯାଏ ।] ୩। ତାଳଯୁଗୀତ ନୃତ୍ୟ—

3. A dancing to time or measure.
[ତୁ—ଲାସ୍ୟ ଏକପ୍ରକାର ନୃତ୍ୟ, ପାହା ଚାଳ, ରବ,
କାଦ୍ୟ ଓ ଗୀତ ଓ ଅଜାଦର ଭଗୀ ଓ ପଦବୁଳ
ହରକାରେ କରିଯାଏ ଓ ଯବୁର ନାଟିଗ୍ରୂପ ଛଟାରେ

ଶିରାବୁଦ୍ଧରସର ତୁକିପଳ ହୁଏ । ସାଧାରଣତଃ ଶ୍ରୀମାନଙ୍କ
ନୃତ୍ୟକୁ ଲାସ୍ୟ କୋଲାଯାଏ; ପୁରୁଷକ ଉଦ୍‌ବନ୍ଧ ଓ ଶକମୟ
ନୃତ୍ୟକ ତାଣ୍ଡବ କୋଲାଯାଏ । ଶିବ ତାଣ୍ଡବର
ସ ପ୍ରକାରକ ଓ ପାଦଙ୍ଗ ଲାସ୍ୟର ସ୍ଵର୍ଗୀୟ । ଲାସ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଦୂର
ପ୍ରକାରର; ହୃଦ ଓ ପୌଦର । ଦରତ ଓ ସାହୁଦି
ଦର୍ଶକାର ଅଦିକ ବର୍ଣ୍ଣିତରେ ଲାସ୍ୟର ଦଶ ଗୁପ୍ତ କର୍ଣ୍ଣିତ
ଦୋହଅଛି, ସଥା—ଗେୟପଦ, ପ୍ରତିରଥ(୦୧), ଅସୀଳ,
ସ୍ଵର୍ଗଶ୍ରଦ୍ଧିତା, ପ୍ରତ୍ୟେବକ, ଦେବତା କେନ୍ଦ୍ରିତ,
ଦୁରୁକ୍ତ ବା ଦୁରୁତ୍ୱକ, ଉତ୍ସମେତୁମକ ଓ ଦୁରୁଗୁରୁ
(ଲାସ୍ୟ—ଶା) (ହ. ପ, M. W) ୪। (ପୁ—) ନାର୍ତ୍ତକ—
3. (masculine) Dancer.

ଲାସ୍ୟ ବେଶ—ସ. ଦ—ଲାସ୍ୟବେଶ (ଦେଖ)

Lāsyabesa Lāsabeśa (See)

ଲାସ୍ୟହୃଦୟସ୍ୟ—ସ. ବ (ସହଚର) —ନୃତ୍ୟ ଓ ହସ—

Lāsyahāsya(sa) Dance and laughter; dancing
accompanyed with smiles.

ଲାସ୍ୟ—ସ. ବଣ. ପୁ—(ଲାଷି ଧାରୁ+କରୁ ପା+ଆ) —ନର୍ତ୍ୟ—

Lasya A dancing girl (M. W)

ଲାହକ—ଦେବ. ବଣ.—(ପା.ନାହକ) —ନାହକ (ଦେଖ) —

Lāhak ନାହକ ନାହକ Nāhak (See)

କି. ବି—ଅନ୍ୟାନ୍ୟରୂପ—Unjustly.

ଲାହା—ଦେ. ବ—୧। (ବ. ଲାହା) ଲାହା; ଲାହ; କରୁ—1. Shell.

Lāha ଲାହା ଲାହ(ହି) lac. ୨। ଲାହା (ଦେଖ) —
2. Lāsa (See) [ତି—ନାଶେପ ଲାହାଟ ଦେଲାହା]

ଲାହା ଦେସୁନ ବିଶୋରକନ୍ତୁନନ ରମ୍ପୁ ଓ. ଗୀତ । ୩।
(୪୦. ଲାହାକର) ବଜ୍ରୀ ଶୁଦ୍ଧ କାହିର ବିଶୋପାଖ
ବିଶେଷ—3. A family title of Sudrasin Bengal. ୪। ଦେହର କଳ—4. Bodily

strength. ପ୍ରାଦେ. (କଟକ ସହର) ବି—
କାବ; କୌକା—A boat. [ତି—ଲାହା ପାହା ସବୁ
ମିଳିବ ତ ?—ରକାହତରଣ. କଟକ ବିଜୟ ।] ଦେବେ.
ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—(ଭାଲ) —କିମ୍ବ; ଅନନ୍ତ; ଲ—

Law. [ଲାହାକା, ଲାହାକାରି—ଶା]

ଲାହାକ—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ ସହର) ବି. ପୁ—ନାହାକ (ଦେଖ) —

Lāhaka Nāhaka (See)

ଲାହାକା—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ ସହର) ବି.—ନାହାକ (ଦେଖ)

Lāhaka (See)

ଲାହାକା—ଦେ. ବ—କଟକଦେଶୀୟ ବିଶୋପାଖ ବିଶେ—

Lāhā(hi)rādi A family title of Bengal; Lāhiri.

ଲାହିଡୀ ଲାହିଡୀ

ଲାହାମା—ପ୍ରାଦେ.—(ବାଲେଶ୍ୱର) ବି.—ନାହ ମୁହାଶରେ ଧର ଯିବା

Lāhāma ଏକ ପୁକାର ଲୁଣୀ ମାଛ—A kind of salt
water fish caught in the mouths of rivers.

ଲହାର—ପାଦେ. (ବାଲେଶ) ୧.—୧। କର ବା ଲଖରେ ଫଣ
Lahari ତଥାର କଲାଙ୍ଗ—୧. Maker of lac bangles.
ଲାହାରୀ, ଶାଖାରୀ ଲହେରୀ, ଲହେରିଆ , । ୨ାହାର ଜାତ—୨. A
caste which manufactures lac bangles.

ଲହାଳିବା—ଦେ. କି.—ନାହାଳିବା (ଦେଖ)
Lahālibā Nahālibā (See)

ଲହା (ଭୟାଦ)—ଦେ. କି.—(ସଂ. ନାହ) —ନାହ ଭୟାଦ (ଦେଖ)
Lahi (etc) Nāhi etc (See)

ଲହାଥ—ଦେ. କି.—ନାହାଥ (ଦେଖ)
Lahāth Nāhāth (See)

ଲହୁଡ଼—ଦେ. କି.—(ସଂ. ଅଳ) —ବିଶ ଅତିକର ବିଶାଳ ଅଗସ୍ତ୍ୟର
Lahurda ପୁତ୍ର; ଲହୁଡ଼—The sting of scorpions
ହଳ ଡକ

ଲହୋର—ଦେ. କି—(ନାମ) —[ସଂ. ଲବକେଟ ବା ଲବ କଟକ
Lahora ଲାହୋର ଜାହାର ବା ଲବାଶେ,—ଭାରତର ପଞ୍ଚାବ
ପ୍ରଦେଶର ଜିଲ୍ଲା ଓ ରଜଧାନୀ—A district and capital
of the Province of Punjab in India.

[କ—ଏହା ପୁରେ ଶିଖମାନଙ୍କର ରକ୍ତକାଳ ଥିଲା ।
ଏଠାରେ ଦାରକୋଟ, ବିଶବିଦ୍ୟଳଯୁ ଓ ପ୍ରାଦେଶିକ ଲାଟ
ସାହେବଙ୍କ ଅବାସ ଅଛି ଥିଲା । ଏଠାରେ ତରୁଣ ପଶମର
ଧୃଷ୍ଟା ଓ ଲେହୁ ତଥାର ହୁଏ । ବିମର୍ଦ୍ଦ ତାଙ୍କ ପୁରୀ
ବିଶକ୍ତ କୋଣକ ରକ୍ତର ଏକ ଲବକୁ ଉତ୍ତର କୋଣକ
ରକ୍ତର ରକ୍ତହଦରେ ଅର୍ଣ୍ଣିକୁ କରିଥିଲେ । ଲବ ରିଜ
ନାମ ଅନୁସାରେ ଲବକୋଟ (ବର୍ତ୍ତମାନ ଲହୋର)
ନଗର ନିର୍ମାଣ କରି ସେଠାରେ ରକ୍ତଧାରୀ ସଂସ୍କାର କରି
. ଥିଲେ—(ସୁରକ୍ଷନ୍ତର) । ଲବକର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଏ ନିଃଶବ୍ଦ
ନାମ ଲବାବାଢ଼ ଥିଲା । କେତେକ ପ୍ରତିକ ସଂସ୍କର
ଗ୍ରହରେ ଏହି ପ୍ରାନ ଲବାରିଣ୍ୟ ନାମରେ ଉଚ୍ଚିଷ୍ଟିତ ହୋଇ
ଥିଲା—ବିଶକୋଷ ।]

ଲାହୋର—ଦେ. କି—ଲହୋରରେ ତ୍ୱୟତ (ଉର୍ମିକଷ୍ଟ) —
Lahori ଲାହୋରୀ Manufactured in Lahore.

ଲାହୋରୀ [କ—ଲାହୋରୀ ଧ୍ୱନି, ଲୋହ, ଶାଲ ଭୟାଦି]

ଲାହା—ସଂ. କି—(ଗୁଳ, ରାତ ଅଭଳ) —ଘେରି; ଭାଇୁକ (ସଂ. ଶ.)
Lahwā Owl.

ଲାହ୍ୟ—ଦେ. କି.—ନାହାଥ (ଦେଖ)
Lahyā Nāhāth (See)

ଲି—ଦେ.—୧। (କରିଅ) —(ସାକେଇକ) ‘ଲିଖିତ’ର ସାକେଇକ
Li ଲି 1. Abbreviation of ‘Likhitam’,
ନାମ meaning, Written by (so and so)

ଆ [କ—ଦିଲାଇ ଅଛି ଲେଖିବା ବା ସଂବଦନ କରିବା
କେନ୍ତର ନାମ ପୁରେ ଏହି ସାକେଇକ ବ୍ୟକ୍ତିର ହୁଏ ।
ସଥା— । ଲି। ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର—ଅର୍ଥତ୍, ଏ ପରି ଲେଖିବା
ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର । ୨। ବର୍ତ୍ତମାନକାଳର ସମୀକ୍ଷା ଅଗ୍ରତ ବା
ଅଧ୍ୟାନ ଅଗ୍ରତ କାଳରେ ଅନବ୍ୟବସ୍ଥ ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ

ଏକ ଚତକ ‘ଟୁ’ ପରେ ବ୍ୟକ୍ତିର ଲାଗିବା
ଚିତ୍ର । (ସଥା—କଲ, ଆଇଲ, ଗଲ ।) ୨. Inflection
first person singular. ବେଦେ. କ—(ଗୀନ
ଦେଶରେ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦୁଇର ପରମାଣ ବିଶେଷ—
ଲୌ ଲୌ A measure of distance of places used
in China. [କ—ଏହା ଏକ ଗୋପର ୧୨ ଗରୁ
ପ୍ରାୟ ଏକ ଭାଗ । ୧୦୦୦ ଲୌ = ୩୩୩ ମୀଟ୍ ।
(କେ କୁ)]

ଲିଅ(ୟ,ହ)ଣ—ଦେ. କି—(ସଂ. କିହାଳ, ଲୋହିକୁଣ୍ଡ, ଲାଙ୍ଗ) —
Lia(ya,ha)ṇa ବେଶପୂର୍ଣ୍ଣ ଲୁହାର ବଟକ—An un
handled iron chisel.

ଲିଅଣ—ହାବେ. (କଟକ ସହର) ବିଶ—ନିଅଣ (ଦେଖ)
Liaṇta Niāṇta (See)

ଲିଅତ—ପାଦେ. (କଟକ ସହର) କି—ନିଅତ (ଦେଖ)
Liata Niata (See)

ଲିଆ—ଦେ. କି (ସ. ଲାଜ) —ଲାଜ; ଖର; ଭୁକ୍ତ ଖାଦ୍ୟାଦ—
Liaj Grain fried while inside the chaff.

ଲିଇ [କ—ଏହା ବାହାରେ ଲିଅମାନକୁ ଅଞ୍ଜଳି, କର
ଜାପା ଭୁକ୍ତ, ଦେହରେ ପକାଇଲେ ବାଲୀ । କୁଣ୍ଡେହୁ-
ମହାଭାଗତ ଭୁକ୍ତ ।] [କ—ଯେଉଁ ଶପକୁ ଭାବ
ଲିଅ କରୁଥାଏ, ତହୁର ନାମ ଲିଅ ଶବ୍ଦ ପୁଣ୍ୟ ପୁରୁ
ଷୁଏ । ସଥା—ଧାର ଲିଅ, ବାଜରିଲିଅ, ମକାଲିଅ,
କର୍ଣ୍ଣବାତ ଲିଅ ରତ୍ନାଦ ।]

ଲିଆଇ—ଦେ. କି—ଲିହାଇ (ଦେଖ)
Liāi Lihāi (See)

ଲିଆକତ(ତି)—ଦେବେ. କି (ଅ. ଲିଯାକତ=ଯୋଗ୍ୟତା) —୧।
Liākata(ti) ୧. ଯୋଗ୍ୟତା; ସମ୍ମାନ—1. Dignity; honour;

ଲୈଅକତ ଲିଯାକତ respect. ୨। ଯୋଗ୍ୟତା—
2. Ability; merit; fitness. ୩। ବୁଦ୍ଧି-

3. Intelligence. ୪। ପଟୁତା—4. Skill.
୫। ସାମର୍ଥ୍ୟ— Power; strength. ବେଦେ-
ଲୈଅକତି, ଲାଯେକ ଲାଯାକତି, ଲାଯକ ବିଶ (ଅ. ଲାଯୁକ୍ତ) —

୧। ଯୋଗ୍ୟ—1. Able; worthy. , ୨। ପଟୁ—
2. Skilful; meritorious. ୩। ବୁଦ୍ଧିମାନ—
3. Intelligent. ୪। ମର୍ମାଦାୟକ; ସମ୍ମାନକୁୟ—

4. Respected; respectable.

ଲିଅ ଖାଦ—ଦେ. କି—(ସଂଲାଗା+ଖାଦ ଖାରୁ) —ଲିଅ ଖାଦବା—
Lia knia 1. Eating of fried corn. ୨। (ନାମ)

ବିଶାଙ୍ଗ ଲାବାଙ୍ଗା ବୋଣାକର୍ବ ଅରୁବରେ ସମ୍ମଦ୍ରିଷ୍ଟ
ପଢିଥିବା କୁଦୁର, ନଷ୍ଟ—2. A small river falling
into the ocean near Konarak in Puri-
district. [କ—ପୁରାତାରୁ ବୋଣାକର୍ବ ଗଲେ ଏହି

କଦାର ମୁହାଣ କିବନ୍ଦରେ ଏହାକୁ ଧାଉହୋଇ ପଥକୁ
ପଡ଼େ । ଉପର ଅଂଶରେ ଏହାର ଲାଗ କୁପଦଦ୍ୱାରା ॥]
ଲିଆଖିଆ ବେଳା—ପ୍ରାତେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ସବାଳ ୨୩ ବେଳ—
Liakhia belā About 8 A. M. [ଦୁ—ସମ୍ବଲପୁରେ
ମୁଖୀଆମାନେ ସବାଳେ ୨୩ବେଳେ ହଜ ଅଛି କାମ
କରିବାକୁ ଯାଆନ୍ତି ଏବଂ ଦୂର ଘଣ୍ଟା କାହିଁ କରିବା ପରେ
କାହିଁଷେଷରେ ବିଶ୍ଵାମ କର ଉଥା ବା ମୁହଁ ଅଛି
କିମ୍ବେଳ କରିଆଅନ୍ତି । ଏହି ପ୍ରଥା ଯୋଗୁଁ ‘ଲିଆଖିଆ
ବେଳା’ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦୋଷତିଥିଲା ॥

ଲିଆ ଚଡ଼ା (ଇତ୍ୟାଦି) — ଦେ. ବି—ଶୈରତଢା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)	Lia chārdā (etc)	Khaichārdā etc (See)
ଲିଆ ଚଳା—ଦେ. ବି—ଶୈରତଳା (ଦେଖ),	Lia chalā	Khaichalā (See)
ଲିଆ ଚଳା(ଲେ)ଇବା—ଦେ. କି—ଶର ପରେଇବା (ଦେଖ)	Lia chalā(le)ibā	Khai chaleibā (See)
ଲିଆ(ହା)ଇ (ଇତ୍ୟାଦି) — ବୈଦେ. ବି (ଥ.) — ବିଆଇ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)	Liā(hā)ja (etc)	Niāja etc (See)

ଲିଆ(ହା)ଣ—	ଡେ. ବି—ଲିଆଣ [ଦେଖ]
Lia(hā)ṇa	Liaṇa [See]
ଲିଆ କିଆ—ପାଦେ (କଟକ ସହର) ବି—ରିଆ ରିଆ; ରେବା । ୬	
Liā dia	ଦେବା; ନେଣ ଦେଶ; ଅଦାକ ପ୍ରଦାନ—
ଲେନ୍ ଦେନ	Taking and giving; mutual
ଲେନ ଦେନ	exchange. ଡେ. ବି—ରେବାକୁ ଏଇ
ବାଣୀବା—	2. Distribution of fried corn (to people)

ଲିଖ ଧାନ—ଡେ. ବି—ସେଉଁ ଧାନକୁ ରାଜରେ ବର ଖାଦ୍ୟ ପୁଣେ—
 Liñh dhāna Species of paddy which produce
 ଖହିରଧାନ୍ good Liñh when fried. [ତୁ—ଶ୍ରୀପଦାର
 ଲାଘାକାଘାନ୍ ଧାନକୁ ରାଜରେ ସୁନ୍ଦର ଖାଦ୍ୟ ମାହିଁ । କେତେବେ
 ପ୍ରକାର ଧାନ ରାଜରେ ଉହିଁର ବର ବର ଖାଦ୍ୟ ।]

ଲିଆ ଫୁଟିବା—ଦେ. କି—ଖୀ ଫୁଟିବା (ଦେଖ)
 "Lia phutibā Khai phutibā (See)

ଲିଆ ଭାଜିବା—ଦେ. କି—ଏଇ ଭାଜିବା; ଶସ୍ତ୍ରକୁ ଭାଜ ଲାଗିବେ
Liā bhājibā ପରିଣତ କରିବା—To fry grains into
ଖୈଭାଜା Liā. [କୁ—ଖାନ ଅବରୁ ଭାଜ 'ଲିଆ' କରିଯାଏ;
ଲାବାମୁନନା ଲାଗିବା ଭାଜାଯାଏ ଲାହୁ । ତତ୍ତ୍ଵ କଥାରେ ବହୁକୃତି
— ଲିଆ ଭାଜିବା, ମୁଠୀ ଭାଜିବା, ଉତ୍ତମାତି । ସେହିପରି
ଭାଜ ଭାଜିବା ।]

ଲିଆ ମଣ୍ଡ—ଦେ. ୩ — ଲାଜାମଣ୍ଡ (ଦେଉ)—Lājā manda
Liāmānda ସହିରମଣ୍ଡ ଲାଧାକମାନ୍ଦ

ଲିଆରି—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ଗଞ୍ଜାମରେ ଥିବା ଓଡ଼ିଆ ଶୁଦ୍ଧ କାରି-
Liāri ବିଶେଷ—A class of Sūdras in Ganjam.
[କୁ—ଏମାନଙ୍କର ପୁରୁଷ ଓ ଶ୍ଵା ଉଦୟେ ବାଣିଜ୍ୟ
ବେଳାର ବର୍ଗୀ । ଏମାନେ ଓଡ଼ିଶାର ଅଳ୍ୟ ଅଂକର
ବେଳାଟ ଶ୍ରେଣୀର ଅଠିନି ଓ ଲିଅ ଭାଙ୍ଗିବା ।]

ଲିଆ ହୁ(ହୋ)ମ—ଦେ. ଉ.—(ସ. ଲକା ହୋମ)—ଲକାହୋମ
 Liā hu(ho)mā (See)—Lājā homa (See).

ଲାଜୁହୋମ ଲାବାହୋମ
ଇଉକ—ବୈଦେ. ବି. (ରଂ ଲିଉକ)—୧ । ବାରବଳ୍ ଧର୍ମସ୍ଵପ୍ନୀକର
Liuk ଅପ ବିଶେଷର ପ୍ରଣେତା—୧. Luke; name of the
ଲୁକ ଲୁକ compiler of a portion of the Bible.
, । ବାରବଳ୍ ଗ୍ରନ୍ଥର ଅନୁର୍ତ୍ତ ଲିଉକ ଲିଖିତ
ସୁଷମାନ୍ତର—୨. The part of the Bible con-
taining the Gospels of Saint Luke

ଲିୟ—ତେ. ଅ.—ଶିଳାର ପଛରେ କୁକୁରମାନଙ୍କୁ ଲବାଇବାର ଧରି—
 Lie A halloo made by a hunter to the
 ଲିୟ ଲଗେ dog chasing a prey. [କୁ—ଏହା ‘ଖୋ ଖୋ !’
 ସଙ୍ଗେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ସଥା—ଖୋ ଖୋ !
 କିଏ କିଏ !]

Likucha	Lakucha. (See)
ଇତୋ—ପ୍ରାଦେ (ବସ୍ତୁ) ବଣ—ନିକ (ଅନ୍ତର) —	.
Liko	Fine whole (rice).
ଲିଖ(ଶା)—ସ. ବ (ଲକ୍ଷ. ଧାରୁ)=ଚିତ୍ତ କରିବା+କର୍ତ୍ତି. ଅ; +ଅ;	
Likha(kha) କିପାଳକ—୧ । ଟୁକ୍ତ ଉଚ୍ଚଣୀ—1. Very (ଉଚ୍ଚିକା—ଅନ୍ତରୂପ) small louse. ୨ । ଉଚ୍ଚଣୀକର ଟୁକ୍ତ ଉତ୍ସ—2. The eggs of lice. • । ପରମାଣ- ବିଶେଷ—3. A sort of measure. [ତୁ—୪ ଅଣୁ=୧ ଲିଙ୍ଗ; ମତାନ୍ତୁରରେ ୮ ପରମାଣୁ=୧ ରକ; ୮ ରକ=୧ ବାଜାରୁ; ୮ ବାଜାରୁ=୧ ଲିଙ୍ଗ, ମତାନ୍ତୁରରେ ୨ ଲିଙ୍ଗ=୧ ସଂପତ୍ତି ଖଳକ—ଉ, ପ	

ମଗାନ୍ତରେ ସୁର୍ଦ୍ଧିରବଶ କୌଣସି ଜଳାବାଟେ ପଢ଼ିଲେ
ସେଥିରେ ବିତ୍ତୁ ଥିବା ଧୂଳିର ଘୋଷିତ କଣ୍ଠର ନାମ ଅଣୁ;
ଏହି ଚକ୍ର ଅଣରେ ଘୋଷିତ କଣ୍ଠର ନାମ ହୁଏ ।

କୁଳାନ୍ତରଗତେ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତେ ରକ୍ଷଣାରୂପରେ ବେହିକା ତେବା^୧ ସତ୍ୱରୁଷ୍ମୟ ସର୍ଵପଥ ।]
 ଲଖ (ଖାର) — ୧. ଲେଖିବା— 1 To write, । । ଲଖ
 Likh (root) ଚରବା— 2. To paint. • । ଅଳକ
 କରବା— 3. To draw.

ଲିଖିତବ୍ୟ—ସ. ବିଶ (ଲିଙ୍ଗ ଧାରୁ + କର୍ମ. ତବ୍ୟ)—୧ । ଲେଖାଯିବାର
Likhitabya ଉପସ୍ଥ—1. Fit to be written.

୨ । ଯାହା ଲେଖା ଯିବ—2. To be written.

ଲିଙ୍ଗ—ବୈଦେ ବ (ଡଂ. ଲିଙ୍ଗ)—୧ । ଘରବୋଗୀଯ ସମୁଦ୍ରର
Lig ଦୂରତା ମାପ ପରିମାଣ ବିଶେଷ (୨୫୦ମ୍ ଅତିକ୍ରମିତ ମାରଳ୍)—

ଲିଙ୍ଗ 1. A standard of measurement of oceanic distance. [କି—ରାଜ୍ୟର ସ୍ଵର ମାପର ଲିଙ୍ଗ =
୩ ମୁଲ ମାରଳ୍ = 3×10^3 ପୁଟ = 45° ରତ୍ନ । ରାଜ୍ୟର ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ମାପର ଲିଙ୍ଗ =
 3×10^3 ପୁଟ = 90° ରତ୍ନ ।] । କିମ୍ ।
ଲିଙ୍ଗ—2. League; society.

ଲିଙ୍ଗ ଅଧ୍ୟନେସନ୍ସ (ତ) —ବୈଦେ. ବ (ଡଂ. ଲିଙ୍ଗ ଅଧ୍ୟନେସନ୍ସ)—
Lig aph nesans' (t) ଭଗତ ମହାପର ପରେ ଗଠିତ
ଲିଙ୍ଗଅଫନେସନ୍ସ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ପକ୍ଷ ମାଳକ ଅଧ୍ୟନେସନ୍ସ
ଅନ୍ତର୍ଜାତିକ ସଂ—The League of Nations.

ଲିଙ୍ଗ (ପା,ଜା,ଫା) (ଚତ୍ୟାଦି) —ବୈଦେ. ବ—ଲିଙ୍ଗ ଉତ୍ସାହ (ଚତ୍ୟା)
Ligā (ghā, īgā, īghā) (etc) Nigā etc (See)

ଲିଙ୍କ—ବୈଦେ. ବ (ଡଂ. ଲିଙ୍କ)—୧ । କଡ଼ାହାର ୧୦୦ ଲିଙ୍କ ଲୁହା ବାଟ
Link ଗାର୍ଟା ହୋଇଥିବା ଶିକ୍କିତ୍ସାର ବୃତ୍ତି ମଧ୍ୟ କରିବାରେ
ଲିଙ୍କ ଲିଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତ ତେଜ (ଲହା ଶିରୁଳ) ର ୫୦୦
ଭାବରୁ ୧ ଲାଗ ବା ଶ୍ରେ—1. Link of a chain
used in surveying land. ୨ । ବୃତ୍ତି ମାତ୍ର
ପରିମାଣବିଶେଷ ($\frac{5}{6}$ ପୁଟ = $\frac{3}{5}$ ପୁଟ = $9\frac{1}{2}$ ଇଞ୍ଚ)—
2. Three fifth of a foot. ୩ । କରିଛି
ହତ ବୋତାର ଦୂର ଦୂର୍ଗ୍ରେ ପୋଗ କରିଥିବା ଧାରୁ
କଢ଼—3. The link of a cuff bottom of a
shirt.

ଲିଙ୍ଗ (ଧାରୁ) —୪—ମନବବୋ—

Ling (root) (ଲିଙ୍ଗ ଧାରୁ—ଅନ୍ତର୍ଦୂପ) To go.

ଲିଙ୍ଗଭୂତ—ଦେ. ବ. ଓ ବିଶ—ଲିଙ୍ଗଭୂତ (ଚତ୍ୟା)

Ling-burdā Lingiburdā (See)

ଲିଙ୍ଗଲିଙ୍ଗା—ପଦେ (ସମଲିପି) ବିଶ—ଅଛି ଶାଶ ବା ତୃପତ୍ୟ—
Ling-lingga Very lean.

ଲିଙ୍ଗ—ସ. ବ (ଲିଙ୍ଗ ଧାରୁ + କର୍ମ. ଅଥ)—୧ । ତତ୍ତ୍ଵ; ବିଦର୍ଶି; ହୃଦା—

Linga 1. Mark; indication; token; symbol;
en-blem; indication. [କି—କଣ୍ଟ୍ୟକର୍ମିତ
ମନ୍ତ୍ରରେ ଲିଙ୍ଗ ଏବଂ ଶୈଳେରେ ଲିଙ୍ଗ । ଯଥା—

ସାଂକ୍ଷେପିକ—ଯଥା, ଧୂମ ଅଛୁର ଲିଙ୍ଗ ଅଟେ । ନିଃସ୍ତ୍ର—
ଯଥା, ଏବଂ ଗାନ୍ଧିର ଲିଙ୍ଗ । ସହଦେର୍ତ୍ତ—ସଥା, ସାଂକ୍ଷେପିକ—

ମନ୍ତ୍ରରେ ଲିଙ୍ଗ । ବିପତ୍ତି—ସଥା, କର ମନ ସଜେ
ଅଥ—ହ. ଶ. ।] ୨ । ହେତୁ; କରଣ—2. Cause.

୩ । ମନବେଦିକ ବିତ୍ତି; ଶିବର ମୂର୍ତ୍ତିବିଶେ—
3. The phallic emblem of God Śiba.

ଲିଙ୍ଗ—୧ । ଏହା ଲିଙ୍ଗ କଷ୍ଟାଦି ଅଙ୍ଗବିଦିତ ଲମ୍ବ ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ବା ଧାରୁଣ୍ୟ ଓ ଏହା ଲିଙ୍ଗମ୍ ପଦ୍ମ ଗର୍ଭରେ ପ୍ରେଥିତ
ହୋଇଥାଏ । ମହାଦେଵଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତି ଲିଙ୍ଗ (ଲିଙ୍ଗମ୍) ବୁଝିବେ ଏବଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ପାଦପଦ୍ମ ମୂର୍ତ୍ତି ପକ୍ଷ (ପୋନ୍ଦି) ବୁଝିବେ ଏବଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହୁଏ ।
ଲିଙ୍ଗ ଶକ୍ତି ଓ ଲିଙ୍ଗମୂର୍ତ୍ତିହୟ (ଶକ୍ତି ଓ ପୁରୁଷ) ହାବି
ବୁଝାଯାଇ ସ୍ଵର୍ଗ ସ୍ଵର୍ଗ ହୁଏ ।

୨ । ପୁଣ୍ୟ ପଞ୍ଜମୀରୁକ୍ତ କରିବିବାରଙ୍କୁ ଶିବ ପୂଜା
ପାରିଥିଲେ । ଶାଶ୍ୱତୀ ମେ ଓ ଶ୍ରୀ ଶତକିରେ ଲିଙ୍ଗ-
ବିଶ୍ଵାଦବ ପୂଜା ଭାବରେ ଅକାରମାନକଠାରୁ ଅଶାପାର
ହିନ୍ଦୁଧର ଅଚୀନ୍ତ୍ୟ ବରସା ଯାଇଥିଲୁ—(ହିନ୍ଦୁଧର ଶାଶ୍ୱତୀ
ପଦେଷଣ) । ଲିଙ୍ଗପୂର୍ବରେ ଲେଖାଅଛି ଯେ ଶିବଙ୍କର
ଦୂର ବୁଝ; ଅଲିଙ୍ଗ ଓ ଲିଙ୍ଗ । ନିଷ୍ଠିୟ ଓ ଲିଙ୍ଗମ୍ ଶିବ
ଆଲିଙ୍ଗ ଅଛନ୍ତି । ଲିଙ୍ଗବାରଣରୂପ ଶିବ ଲିଙ୍ଗ ଅଛନ୍ତି ।
ଆଲିଙ୍ଗ ବେଦଠାରୁ ଲିଙ୍ଗବିକର ଉପର । ଶିବକୁ ଲିଙ୍ଗ
ବୋଲିଯାଏ, ଅଭେଦ ଲିଙ୍ଗ ବା ପଦ୍ମ ବିବିରଣ୍ଣ
ଅଟେ । ଏବୁପେ ଲିଙ୍ଗ ଉଚିତକାରଣରୂପ ଶିବଙ୍କ ହିନ୍ଦକ
ଅଟେ । ପରୀକ୍ଷା ପିଶାର, ଅବକ, ପୃତୁଦା, ସୁଲାନ୍, ସେମ୍
ଅବ ଦେଖିବେ ଲିଙ୍ଗବାରଣରୂପେ ଦେବତାଙ୍କର ବା
ଶିବଙ୍କ ଉଚାସନ ପାଇଁ ‘ଲିଙ୍ଗ’ର ମୂର୍ତ୍ତି ଗୁଣ୍ୟ ହେଉଥିଲା । ପ୍ରାଚୀନ ସୁଲାନ୍ମାନାନେ ଲିଙ୍ଗକୁ ଲାହନ୍
ପାଲସ୍ (Phallus) ବହୁଥିଲେ । ସୁତ୍ତମାନାନେ
ବାଅଲ୍ (Baal) ଦେବତାଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲିଙ୍ଗ
ଦୂଷରେ ଦେଇଥିଲେ । ପ୍ରାଚୀନ ବାଲେନିଶ୍ଚର
ଦ୍ୱାବିଶେଷରୁ ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ ଲିଙ୍ଗ
ମିଳି ଅଛନ୍ତି । ଏ ଲିଙ୍ଗମାନଙ୍କ ଭରତୀୟମାନଙ୍କ
ବିବିଦଗ୍ରେ ପାଇ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରାଚୀନ ଅର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ
ଲିଙ୍ଗରୁଣୀ ବକ୍ତା ଦୂରସାଧାର ସୁତନା ପିଲେ ଲାହି ।
ଦେବତାଙ୍କରେ କେବେକ ଅଳ୍ପର୍ଥ ଜାତିକ ମଧ୍ୟରେ
ଲିଙ୍ଗପୂଜା ଉଚିତକ ଥିଲା । ଅଳ୍ପର୍ଥ ଜାତିକ ଶିଶୁ-
ଦେବତାଙ୍କୁ ମୋହାର କାମ ଦେବମହରେ ଅଛି—ହି ଶ]
୪ । ସୁରୁଷର ଭପ୍ରୁ; ପିତ୍ର—4. Penis; male
organ of generation. (ଲିଙ୍ଗର ଅଳ୍ପ ସ୍ଵର୍ଗ
ପରିଷକ—ରୂପ୍ସ, ମଦନାକ୍ଷେ, ମେହନ, ମେଟ୍, କନପ୍ରି-
ମୂର୍ତ୍ତି, ପେଣ୍ଟ, ଧୂତ, ସାଧକ—(ହ. ଶ.)—୫ ।
ଅନ୍ତମାନ—5. Inference. ୬ । (କଣ୍ଟ୍ୟ ଦର୍ଶକ)
ଅନ୍ତମେତସାନ୍ତକ—6. (logic) Premises
leading to a conclusion. ୭ । (କଣ୍ଟ୍ୟକରଣ)
ଅଦ୍ୟାତ୍ମାନ—7. (Grammar) Gender. ୮ । (କଣ୍ଟ୍ୟ ଦର୍ଶକ)
(ସାଂକ୍ଷେପିକ) ପ୍ରବୃତ୍ତ—8. (Samkhya philosophy) Nature; matter; crude matter.
୯ । ପଦକ ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶକ ସାମର୍ଥ୍ୟ—9. The power

of a word to make its meaning manifest. ୧୦। ସବ୍ୟାସୀ—10. An anchorite. ୧୧। ସବ୍ୟାସୀର ଦେହ—11. The dress or marks of an anchorite. ୧୨। ଲିଙ୍ଗ ଶରୀର (ଦେଖ)—12. Linga sarira (See). [ତୁ—ପ୍ରକୃତ ଜୀବନ ଗୁଣ ଲିଙ୍ଗ, ସ୍ଵଳ ଶରୀର ସର୍ବଜୀବ । ଜୀବାଥ, ଭାଗବତ ।] ୧୩। (ସାଂଖ୍ୟଦର୍ଶନ) ମୁଳ ପ୍ରକୃତ—13. (Sankhya philosophy) Original Nature. [ତୁ—ବିକୃତ ପୁଣି ପ୍ରକୃତରେ ଲୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ; ଏଥୁପାଇଁ ପ୍ରବୃତ୍ତରୁ ଲିଙ୍ଗ ବୋଲିଯାଏ—ହ. ଶ.] ୧୪। (ମୀମାଂସା ଦର୍ଶନ)—ଛାଅ ଲକ୍ଷଣ, ଯହି ଅନୁସାରେ ଲିଙ୍ଗୀତ ହୁଏ (ହ. ଶ.)— (Mimamsa philosophy) Six attributes or indications from which sex is ascertained. [ତୁ—ଲକ୍ଷଣ ପଥା—ଛାପନ୍ତ, ଉପସହାର, ଅଭ୍ୟାସ, ଅପୁଷ୍ଟତା, ଅର୍ଥକାଦ ଓ ଉପପର—ହ. ଶ.] ଦେ. ବି—ଚଣ୍ଡାଦର ଧର୍ମରେ ଅଛିତ ରଙ୍ଗିନ୍ ଚନ୍ଦ ବା ରେଣ୍ଟା—Coloured figure or line on the hem of a cloth. [ତୁ—ବାହାର କଲେ ମଳ ଶୀଳ ଶାଢ଼ୀ, ସିନ୍ଧୁ ସ୍ଥ ଧଢ଼ ଫୁଲ ଲିଙ୍ଗ ପଢ଼ । ବଞ୍ଚି—ଲକ୍ଷ୍ୟବଣ୍ଣ ।]

ଲିଙ୍ଗକ—ସ. ବି—କପିତ୍ତ କୁଣ୍ଡ—The wood apple tree; Lingaka Feronia Elephantum, ଲିଙ୍ଗକୁ(ରେ) ବାଜିବା—ଦେ. ବି—ପୁରୁଷର ଶକ୍ତିର କାଳ ଘଟିବା—Lingaku(re) bajiba Loss of potency. ପୁରୁଷତ୍ୱହାନି ହେଁଯା [ତୁ—ମୁଖାରୁ ମାଇଲେ ଲିଙ୍ଗକୁ(ରେ) ବାଜେ । ପ୍ରତାଦ ।]

ଲିଙ୍ଗ ଚକ୍ର—ସ. ବି (ତଳ)—ତରସାଧନାର୍ଥ ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ କର୍ତ୍ତତ ଲିଙ୍ଗ chakra ବୁଝନ୍ତ ଚକ୍ର ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—One of the 6 mystic circles inside the body on which the mind of a Tantric devotee has to be concentrated while engaged in Tantric exercise. [ତୁ—ଏଥର ମୁନ ଲିଙ୍ଗ ମୂଳ ।]

ଲିଙ୍ଗଚେଦ—ସ. ବି ତଣ୍ଟୀ ତଳ; ଲିଙ୍ଗ + ଚେଦ; ସନ୍ଧିଦ୍ୱାରା ତୁ ପ୍ରାନରେ Lingachchedha ତଳ)—ଶିଶୁ ଛେଦ; ଶାରୀ କରିବା— (ଲିଙ୍ଗଚେଦନ—ଅନ୍ୟରୂପ) Castration; excision of the male organ.

ଲିଙ୍ଗକା—ସ. ବି—ଲିଙ୍ଗିକା (ଦେଖ)

Lingajat Lingikā. (See)

ଲିଙ୍ଗ ଜ୍ଞାନ—ସ. ବି—ଶବ୍ଦର ବା ବସ୍ତୁର ଲିଙ୍ଗ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅଭିଜାତ—Linga jñāna Knowledge about the gender of a word or thing.

ଲିଙ୍ଗ ଦେହ—ସ. ବି (ମ. ପାଲେ; ଲିଙ୍ଗବିଶ୍ଵାର ଦେହ)—(ବର୍ଣ୍ଣନ ଲିଙ୍ଗ deha ଶାବ୍ଦ ଅମା ଅକ୍ଷ୍ୟାକ ତରୁଥିବା ଜୀବର ସ୍ଵର୍ଗ (ଲିଙ୍ଗ ଶରୀର—ଅନ୍ୟରୂପ) ଦେହ—(Philosophy) The subtle frame in which the soul is settled. [ତୁ—ଶବ୍ଦ ଅଥ ମାତ୍ର ପଦ ଅପରେ ଶିଶୁର ପ୍ରାପ୍ତ ଦଶ ଇନ୍ଦ୍ରୀ ପଦ ପ୍ରାପ୍ତ ସେ ମନ ବୁଦ୍ଧି ସଙ୍ଗରେ । ଏହାକୁ ଲିଙ୍ଗ ଦେହ କହି ଯାବତ ଚେତନା ଏ କହ ।]

[ଜୀବାଥ, ଭାଗବତ]

[ତୁ—ଯେଉଁ ସ୍ଵର୍ଗ ଶରୀର ପ୍ରାଣୀର ସ୍ଵଳଶରୀର ନିଷ୍ଠା ଦେବା ପରେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ବାରଜନ୍ୟ କର୍ମପଳ ଭୋଗ କରିବା ପାଇଁ ଜୀବାମ୍ବା ସରେ ଲାଗି ରହିଆଏ ତାରୁ ଲିଙ୍ଗଦେହ କହନ୍ତି । ଏଥୁରେ ଜୀନେନ୍ଦ୍ରୀ ସ୍ଥାନକ୍ଷର ସର୍ବ ବୃତ୍ତମାନ ବିଦ୍ୟମାନ ଥାଏ; କେବଳ ଏ ମାନକ ସ୍ଵଳପୁନ ଥାଏ । ଏ ଦେହରେ ୧୭୫ ତରୁ କରିଛି ହୋଇଥିଲି; ସଥା—୧୦ ଇନ୍ଦ୍ରୀ, ମନ, ପଥକର୍ମାନ ଓ ବୁଦ୍ଧି— (ହ. ଶ.)]

ଲିଙ୍ଗକ—ସ. ବି (ଲିଙ୍ଗ ଧାର୍ତ୍ତ୍ତୁ + ରାବ. ଅନ) —ଅଲିଙ୍ଗନ;କୁଣ୍ଡରବା—Lingana

Embracing. (Apte)

ଲିଙ୍ଗ ନାଶ—ସ. ବି (ବନ୍ଧୁବୁଦ୍ଧି; ସହିରେ ବସୁମାନକ ଲିଙ୍ଗ ବା ଲକ୍ଷଣ—Linga nāśa କଣ ପଡ଼େ ଲାହିଁ) —୧। ଅନ୍ଧକାର (ହ. ଶ.)—

1. Darkness. ୨। ଚନ୍ଦ୍ରରେ ଭିଶେଷ (ହ. ଶ.); ନାଚକା—2. A kind of eye-disease; glaucoma. [ତୁ—ଏ ସେଗରେ ଅଣ୍ଣିକୁ କେତେବେଳେ ଅନ୍ଧକାର, କେତେବେଳେ ନାଲି, କେତେବେଳେ ଦୂଳଦିଅ ବର୍ଣ୍ଣ ଅଛି ଦେଖାଯାଏ । ସିଂହ ଅନୁସାରେ ଅଣ୍ଣିର ଧର୍ତ୍ତମାନ ବିକାର ଯୋଗୁଁ ଏ ସେଇ ଜଣେ । ବାତ ପିତ୍ର କପ ଦେବଦରେ ଏ ସେଇ ପ୍ରକାର—(ହ. ଶ.) ।]

* । ଶିଶୁର ନାଶ—3. Loss of penis. (Apte)

ଲିଙ୍ଗ ପରାମର୍ଶ—ସ. ବି (ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ର) —ପ୍ରସ୍ତାବ ବା ପରମ ମଧ୍ୟରେ ଲିଙ୍ଗରୁ—Linga parāmarṣa ପରିକା—(Logic) The recognition of the premises on a subject.

ଲିଙ୍ଗ ପୁରାଣ—ସ. ବି—ବାସ ପଣୀତ ମହାପୁରାଣ ବିଶେଷ (ପୁରାଣ—Linga purāṇa ଦେଖ)—One of the 18 Purāṇas

of the Hindus. [ତୁ—ଏଥର ଶ୍ରୋତ ସଂଖ୍ୟା ୧୧ ହଜାର; କୃତ୍ତା ମୁଖ୍ୟ ବକ୍ତ୍ରା; ଏଥୁରେ ଶିବହୁଁ କୃତ୍ତା ଓ ବିଷ୍ଣୁକୁ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଥୁବା ବର୍ଣ୍ଣିତ । ଶିବ ସ୍ଵର୍ଗ ନିଜର ୨୮ ଅବତାରର ବର୍ଣ୍ଣିତ କରିଅଛନ୍ତି । ଏହା ଏକ ସାଂପ୍ରଦାୟିକ ପୁରାଣ; ଶିବକ ହ୍ୟାତ ଶିବବକ୍ତ୍ର ଦଧିତ ମୁନିଙ୍କ ରକ୍ଷା, ପଦ୍ମବିନ୍ଦୁର ସ୍ତୁର୍ମିଳି ଉପରୁ, କେବଳ ମନ୍ତ୍ରବରତ

ବାଜାମାନଙ୍କ ଦଶାବଳ, ଲିଙ୍ଗ ପୂକାର ପୃଥିଵୀ ଏଥିରେ
ବସ୍ତିତ ହୋଇଅଛି ।]

ଲିଙ୍ଗ, ବଚନ, ପୁରୁଷ, କାରକ — ସ. ବ (ବ୍ୟାକରଣ) ଉପେକ୍ଷା

Linga, bachana, purusha, karaka ପଦର ଉପିଷ୍ଠ ।

ଶିଖମାନ—(grammar) The gender, number, person and case of a noun.

ଲିଙ୍ଗ ଚର୍ଚନ—ସ. ବ (ବୈଦ୍ୟକ)—କପିତ୍ଥ—

Linga barddhaka The wood apple.

ଲିଙ୍ଗ ବର୍ତ୍ତନ—ସ. ବି (ବହୁବୀହି)—ଯଦ୍ବୀଳ ଲିଙ୍ଗ ଉତ୍ତର ହୁଏ—

Linga barddhana Causing erection of the male organ (Apte).

ଲିଙ୍ଗବସ୍ତି—ସ. ବ—ଲିଙ୍ଗାର୍ଥ ନାମକ ରେଣ (ହ୍ର. ଏ.)—A kind

Lingabasti of disease of the penis. [ଦ୍ର—
(ଲିଙ୍ଗାର୍ଥ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଏଥିରେ ଲିଙ୍ଗ ବାଟେ ବର୍ତ୍ତସ୍ତବ ହୁଏ ।]

ଲିଙ୍ଗବାନ୍—ସ. ବି. ପୁ—ଲିଙ୍ଗବାନ୍—

Lingabān Having characteristics.

(ଲିଙ୍ଗବାନ୍—ସ୍ତ୍ରୀ) ସ. ବ—ଲିଙ୍ଗାର୍ଥ (ଦେଖ)

Lingāit (See)

ଲିଙ୍ଗ ବୁଡ଼ା—ଦେ. ବ—ଲିଙ୍ଗବୁଡ଼ା (ଦେଖ)

Ling burḍā Lingiburḍā (See)

ଲିଙ୍ଗ ବୁଦ୍ଧି—ସ. ବ (ବହୁବୀହି; ଲିଙ୍ଗ = ବେଶ, ଚିତ୍ତ ଅଟେ ବୁଦ୍ଧି =

Linga brutti ଜୀବିତ ଗାହାର)—ସହାସୀ କେଷଖ୍ୟା;
ବପନ୍ତ ସନ୍ଧାସୀ; ଅର୍ମ୍ବିଜ—A hypocritical
religious mendicant; a religious hy-
pocrite. ସ. ବି—ବପନ୍ତବୁଦ୍ଧ—Hypocriti-
cal (See).

ଲିଙ୍ଗବେଶ—ସ. ବ—ଶିବ ଲିଙ୍ଗର ମୂଳ ଭୂଷଣ—The base or
Lingabedi pedestal of a Linga (Apte).

ଲିଙ୍ଗ ଭଙ୍ଗନ—ଦେ. ବ (ସ. ଲିଙ୍ଗ + ଭଙ୍ଗ)—ଲିଙ୍ଗ ସମ୍ପରକ ବିଲାପତ

Linga bhaṅgana —The annihilation of the
subtle body. [ହ—ପୋରେଇବନ ଗତ
ସେତେ, ଲିଙ୍ଗ ଭଙ୍ଗନ ମୋଷପଥେ । ଭଙ୍ଗନାଥ,
ଭଙ୍ଗନାଥ ।]

ଲିଙ୍ଗ ଭେଦ—ସ. ବ—ଶୀ, ପୁରୁଷ ଓ କୁଳକ୍ଷମ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ—

Linga bheda Difference of gender.

ଲିଙ୍ଗବଳ—ସ. ବ (୨ମୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ଭୁବନେଶ୍ୱରପୁ ଶିବରଙ୍ଗଳ କାମ—

Lingarāja Name of the image of Siba at
ଲିଙ୍ଗରାଜ Bhubaneswara. ଦେ. ବ. ପୁ—ଲେବକ କାମ
ଲିଙ୍ଗରାଜ —A name given to males-

ଲିଙ୍ଗବଳଙ୍କ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଯାତ୍ରା—ଦେ. ବ—ଭୁବନେଶ୍ୱରପୁ ଲିଙ୍ଗରଙ୍କ

Lingarājānka chaturdasa jātrā ମହାପୁରୁଷ କଳକାରୀଙ୍କ ପର୍ବତ ପର୍ବତ ମଧ୍ୟରେ ହେଉଥିବା ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ

ଲିଙ୍ଗରାଜ ମହାପୁରୁକ୍ତ ଯାତ୍ରା (‘ଯାତ୍ରା’ ତଳେ ଦେଖ)
The fourteen festivals of Lord Lingaraj
held during the year at Bhubaneswar.

ଲିଙ୍ଗ ଶରୀର—ସ. ବ—ଲିଙ୍ଗଦେହ (ଦେଖ)—

Linga sarīra Lingadeha (See)

ଲିଙ୍ଗ ସମ୍ବୁଦ୍ଧା—ସ. ବ—ଲିଙ୍ଗବଳ (ଦେଖ)—

Linga sambhūtā Lingikā (See)

ଲିଙ୍ଗସ୍ତ୍ର—ସ. ବ. ପୁ—ବୃତ୍ତଶ୍ଵର (ମନ୍ଦ୍ର ୮୨୫) (ହ୍ର. ଏ.)—

Lingastha A religious student (M. W.); a
person observing the vow of continence.

ଲିଙ୍ଗ—ଦେ. ବ (ସ. ଲିଙ୍ଗ)—୧। ବଳଦକ କାନ୍ଦରେ ବାହାରବା

Lingā ବୁଢ଼ ବା ଅର—୧. A fleshy tumour or
ବଳଦର ସାଡ଼ର ଅଳ୍ପଚିଲ �wart formed on the shoulder

ମର୍ସା ବଳଦକ ଆବୁଦ୍ଧ ଶିବକଳ
ପର ।] , । (ଅଚାଦର୍ଥକ) ଲିଙ୍ଗବଳର ତାକ ନାମ

—୨. Name for calling Lingarāja. ବୈଦେ.

ବ—ଲିଙ୍ଗା (ଦେଖ)—Linghā (See) ପ୍ରାଦେ,
(ପୁରୁଷ) ସ. ବ—ତୋଡ଼; ଲମ୍ବ କଳାପ୍ରୟ—A long
narrow pool. ଦେ. ବିଶ—ପେର୍ ବଳଦକ
ସେ ବଳଦର ସାଡ଼ରେ ଅଳ୍ପଚିଲ ଆବୁଦ୍ଧ ବାହାରଥାଏ—

ମର୍ସାବାଲା (ବୈଦେ) (Bullock) Having a tumour
or wart growing on the shoulder. [କ

—ପେର୍ ବଳଦକ ବାକ ଉପରେ ଲିଙ୍ଗା ହୃତିକାର୍ଯ୍ୟ
ଦେଖାଯାଏ, ଲେବେ କିନ୍ତୁ ‘ଲିଙ୍ଗା’ରୁ ମହାଦେବ ବୋଲି
ଦେଖାଯାଏ କର ସେହି ବଳଦକ ହଳ ବିମ୍ବ ପରିଚାର ଥିଦି
ବାର୍ଯ୍ୟରେ ଅଛି ବନବାର ବରତ୍ର କାହିଁ ।]

ଲିଙ୍ଗାର(ସ,ୟ)ତ—ଦେ. ବ (ସ. ଲିଙ୍ଗାରି, ତୁଳ. ସେବାଏତ)—

Lingār(e,ya)t ଦାରିଶାଳରେ ଶିବରଙ୍ଗଳପାତା ସମ୍ପଦାୟବିଶ୍ୱେଷ-
ନ୍ତ୍ରିନ୍ଦ୍ରିୟ

ଲିଙ୍ଗାରି ଲିଙ୍ଗାରି A sect of Hindus in S.
India who are devotees of Siba.

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଶିବକଳ ଏକବିନ୍ଦୁ ଭୂଷାପକ ଦ୍ଵାରାତ୍ମିତ୍ୟ
ଦ୍ଵାରା; ଏମାନେ ସ୍ଵନାର କା ରୂପାର ବରଟରେ ଶିବରଙ୍ଗଳ
ବରି ବାହୁରେ ବୀ ଗଲାରେ ପିନ୍ଦ୍ରି, ଏମାନ୍ଦୁ ତଙ୍ଗମୀ ମଧ୍ୟ
ବୋଲାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଏମାନ୍ଦୁ ମଧ୍ୟରେ କେତେବୁନ୍ଦରୀ
କୁଣ୍ଡର ପ୍ରତିକର ଅଛି, ସାହା ଭାରତର ଅନ୍ୟରେ ଦୃଷ୍ଟ ହୁଏ
କାହିଁ । ଏମାନେ ବେଦର ଓ ତ୍ରାନ୍ତରକ ପ୍ରାକ୍ତନ୍ୟ ଓ
ଓ ତାତିରେବ ସ୍ଵିକାର କରନ୍ତି ନାହିଁ । (ବୈକୋଷ)]

ଲିଙ୍ଗାଗ୍ରା—ସ. ବ (ପ୍ରତିକରି)—ଲିଙ୍ଗର ଅଗ୍ରଭାଗ; ଲିଙ୍ଗର ସ୍ତରା—

Lingāgra Glans penis (Apte)

ଲିଙ୍ଗାକିଟ—ସ. ବି. ପୁ—(କ୍ଷୟା ତତ୍ତ୍ଵ)—ପିତ୍ତବାର ପିତ୍ତ—

Lingākita Marked with a sign

ବ. ଲିଙ୍ଗାର୍ଥ (ଦେଖ)—Lingāit (See),

ଲିଙ୍ଗାନୁଶୀଳକ—ସ. ବ (ବ୍ୟାକରଣ)—ଲିଙ୍ଗ ସମ୍ବୁଦ୍ଧକ ବ୍ୟାକରଣର

Lingānusāsana ନୟମାନ—The laws governing
the gender in grammar; the laws of
grammatical gender (M. W.).

ଲିଙ୍ଗାକ୍ଷ—ସ. ବ. ପୁ (ଉପପଦ ଚତୁର୍ବୁଣ୍ଡ) —୧। ପୋତଳିକ—
Lingār̄chchaka 1. Idolator. , । ଲିଙ୍ଗୋ-

ପାସକ; ଶୈବ—2. A devotee of Śība.

ଲିଙ୍ଗାର୍ଶ—ସ. ବ ପ୍ରି(ପ୍ରି ଚତ୍ର) —୧। ଲିଙ୍ଗର୍ ରତ୍ନପୂର୍ବ ରେଗ—
Lingārsah 1. Bloody discharge from the
male organ. , । ଉତ୍ଥଦଂଶ ରେଗ; ରତ୍ନ ବେମାର—
2. Syphilis.

ଲିଙ୍ଗାଳିକା—ସ. ବ (ଲିଙ୍ଗ + ଅଳ + କ + ଥ) —ଶୁଦ୍ଧ ମୃଣିତ; ହୁଙ୍ଗେଇ
Lingālīka ମୁଖ—A small species of mouse;
ନେଟିଇନ୍‌ର କ୍ଲୋଟାଚୁହା a kind of mouse (M. W.).

ଲିଙ୍ଗାକୀ(ମା) —ସ. ବ (ଲିଙ୍ଗ + କ + ଶୀ. ଅ; ଲିଙ୍ଗନ + ର) —୧।
Lingikā(nī) (ଦେଖିବ) ଶିବଲିଙ୍ଗାଲିତା—A creeper.
(ଲିଙ୍ଗମୁହୀ, ଲେଣୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) । [ଦ୍ର—ଏହା ଡେଣା
ଶିବଲିଙ୍ଗିନୀ, ଶିବଜିନୀ

ଲିଙ୍ଗାଲିକା—ସ. ବ (ଲିଙ୍ଗ + ଅଳ + କ + ଥ) —ଶୁଦ୍ଧ ମୃଣିତ; ହୁଙ୍ଗେଇ
ମୁଖ—ଶିବଲିଙ୍ଗା, ଶିବଲିଙ୍ଗିକା ଶୁଦ୍ଧ, ବୁଝବର୍ତ୍ତ ଓ
ବହୁପର୍ଦ୍ଦ, ଉଷ୍ଣା, ସମ୍ମୁ, ତିହପଳା, ଗୁଣାଳୀ ଅତିକଣ। ଏହା ଦୁର୍ଗକ
ଦେବୀ, ତଣ୍ଡା, ଅପସ୍ତମୀ ମା, ଶିବଦା ନାଶକ, କଟୁଇସ, ଉଷ୍ଣ-
ଶର୍ଯ୍ୟ, ରସାୟନ ଓ ସବସିଦ୍ଧି କାରକ ଅଟେ] , । ୧. ୫ମ୍ବ-
ଧୂକମା ଶୀ—2. A hypocrite woman. ୩. ହସ୍ତିନୀ—
3. A female elephant. ସ. ବିଶ. ଶୀ—

ଲିଙ୍ଗୀର ଶୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Lingi.

ଲିଙ୍ଗିରୁଡ଼ା—ଦେ. ବ—୧। ପାଣିତୋଡ଼ାରୁଣ୍ଟ କୁଣ୍ଡରେ ନାକରୁ
Lingiburdā ବୁଡ଼ାଇ କେତେକ ବଳଦ ଓ ଗାଇର କୁଣ୍ଡରୁ
ମୁଖ୍ୟବିଯେ ଥାଓଯା ମୁହୂର୍ତ୍ତବାକର ଖାନା ଦାନା ଥିବା—

1. The act of some bullocks and cows
dipping their nose into the manger
ସୁସମ୍ପାନକାଷ ପୂର୍ବାହୋନା which is full of liquid food.
୨। କୌଣସି ବିଷୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ କରିଯିବା ଅବସ୍ଥା, ଅର୍ଥାତ୍
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତରେ ବହୁ ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ରହି ନ ଆଏ—2. A condition

ମାଥାଡୁବାଅବସ୍ଥା of being filled up or completed.
ଲାଚାରୀ * । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟପାଇଁ ପାହା ଅବସ୍ଥା,
ତାହା ପର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ତହିଁରୁ ବଳପଡ଼ିବା ଅବସ୍ଥା—
3. A condition or state of things where
the maximum has already been attained
and which will bear no further strain.

[ଛ—ଅମ୍ବ ଲୋକ ଦେଖାରେ ଲିଙ୍ଗିରୁଡ଼ା ହୋଇ
ଯେ ମୁଖ୍ୟବିଯେ ଥାଯ ମୁହୂର୍ତ୍ତବାକରଖାନେବାଲା ଦେ. ବିଶ—

୧। ଯେଉଁ ଲୋରୁ ନାକକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ କୁଣ୍ଡରେ ବୁଡ଼ାଇ
ଦାନାପାଣି ଖାଏ—1. (A cow or bullock)
Which dips its nose into the liquid

ସୁସମ୍ପାନ ପାନ କରିବାର କାରଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତରେ ଏହାର
ସମ୍ପାନ (କୌଣସି ବିଷୟ)—2. Done to comple-
tion or fulfilment; complete; full;

done to the fill, [ଦ୍ର—ଶିବଲିଙ୍ଗରୁ କଲାଶାଘା
କରିବା ସମୟରେ ପାଣି ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଜାଳ କିମ୍ବା
ପାଣିରେ ବୁଡ଼ାଇ ଦେବାର ଭବିତ ଏ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର
ଭାବରେ ବଳାଇବା କାର୍ଯ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ କରିବାରେ
ତାହା ଲେଞ୍ଜିବୁଡ଼ା ବୋଲାଯାଏ, ଅର୍ଥାତ୍ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ
ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ କରି ଗଲ, ଅର ଅଧିକ ଅବଶ୍ୟକ ନାହିଁ]

ଯେ ଦେନାଯ ଭୁବେହେ ୩। ଅତ୍ୟନ୍ତ ବଣଗ୍ରୁ—3. Over head
ଦିଵାଲିଯା and ears in debt.

ଲିଙ୍ଗୀ—ସ. ବିଶ. ପୁ—(ଲିଙ୍ଗ + ଇନ୍ଦ୍ର ୧ମା. ୧୭)—୧।

Lingī ସନ୍ଧ୍ୟାସି ଦେବଧାସ—1. Assuming or wear-
(ଲିଙ୍ଗି—ଶୀ) ing the garb of a sannyāsi. , ।

ଧର୍ମ ଧୂଳା—2. Religious hypocrite. ସ. ବି—

ହସ୍ତ—Elephant.

ଲିଙ୍ଗେନ୍ୟ—ସ. ବ—(ରୂପକ) —ପୁରୁଷର ଶିଶୁ ବା ମୁହେନ୍ୟ—
Lingendriya The male urinary organ.

ଲିଙ୍ଗୋଭ୍ରାତ—ସ. ବ—(ପ୍ରି ଚତ୍ର) —କାମ ପ୍ରକରିତ ଉତ୍ତେଜନା—
Lingotthāna ଜଳିତ ଶିଶୁର କାଠିନ୍ ଲଭ—Erection
of the penis through amorous
excitement.

ଲିଙ୍ଗୋଦାର—ସ. ବ—(ପ୍ରି ଚତ୍ର) —ଲିଙ୍ଗହେତି—Excision
Lingoddhara or removal of the male organ.
(M. W.)

ଲିଙ୍ଗୋପଦାମ୍ବ—ସ. ବ—ଲିଙ୍ଗାର୍ଶ (ଦେଖ)

Lingopadamisa Lingarsah (See) (M. W)

ଲିଙ୍ଗୋପାସକ—ସ. ବ—ଶୈବ; ଶିବଲିଙ୍ଗ ପୂଜକ—

Lingopasaka A devotee of Śība.

[ଲିଙ୍ଗୋପାସିବା—ଶୀ]

ଲିଙ୍ଗା—ବୈଦେ. ବ—(ପା. ବିଗାହ) —କିଗା (ଦେଖ)

Lingha Nigā (See)

ଲିଚ—ପା. ବି—ଲିଚ (ଦେଖ)

Licha Lincha (See)

ଲିଚି(ରୁ)—ବୈଦେ. ବ—(ଗାନ ଦେଶୀୟ ଭାଷା ‘ଲିଚ’)—ଗାନ
Lichi(chu) ଦେଶରୁ ଏ ଦେଶରୁ ଅମାତ ହୋଇ ସୁଖାଦିନ
ଲିଚି ଲିଚି ଫଳ ଭାବୁଦଳ କରିଥିବା ଏକ ସବାର ଦୃଷ୍ଟ ତହିଁର

ସୁଖାଦିନ ଫଳ—Lichi fruit and tree; Nephe-
lium Litchi; Scyrtalia Litchi. [ଦ୍ର—

ଏହି ଫଳର ଉପରେ କୁଦୁ କୋମଳ କଥାକୁଣ୍ଡ ଦେଖ,
ଆଏ ଓ ଗେମା ତଳେ କୋମଳ ଶୁକ୍ର ସୁଖାଦିନ ଶବ୍ଦ ଆଏ;
ତହିଁ ମଧ୍ୟରେ କିମା ମଞ୍ଜି ଆଏ । ଏ ଫଳ ପାଇଲେ ନାଲି
ଦୃଷ୍ଟ ଏହାର ସୁଖାଦିନ ଶବ୍ଦ ଧଳା; ସ୍ଵାକଷରରେ ଏହି

ଶବ୍ଦ ସୁଖାଦିନ ଆସି ଦୃଷ୍ଟ ହେବ । ଅସାମ, ବିଜଦେଶ ଓ
ସାହାରନ୍ଧିରେ ଏହି ଫଳ ଉଚିତାପୂର୍ବ ହେବ । ଏ ଫଳ
ବସନ୍ତ କାଳରେ ଫଳେ । ଏହାର ପଦ ଅମପଦ ପର,
କିନ୍ତୁ ଶେଷ । ଏହି ଗର ଅମ ଗରପର ବହୁଳ ଧରେ ।]

ଲି(ଲେ)ଙ୍ଗ—ଗ୍ର. ବିଶ.—(ସଂ. ନାଚ) —୧। ନାଚ (ବ୍ୟକ୍ତ) —

Lil(e)ñgha ନୀଚ ନୀଚ 1. Low; mean (man)

୨। ବିଶ ଜାଗ୍ରୁଷୁ—2. Of low caste.

୩। ନାଚମନୀ—3. Mean-minded,

ଲିଙ୍ଗିଙ୍ଗ—ବୈଦେ. ବି.—(ଡଂ. ଲିଙ୍ଗିଙ୍ଗ) —ସମାଜ ବିବୁଦ୍ଧରେ ପୁଣି
Lingingg ଅପରାଧ କରିଥିବା କଥିର ଅପରାଧ ଅତାଳତରେ
ଭରି କରି ତ ଯାଇ, ଅପରାଧୀରୁ ସମସ୍ତାଧାରଣ ଲୋକେ
ଧର କେଇ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ାଇବା, ମାତ୍ର ମାରିବା, ହତ୍ୟା
କରିବା ଅବ ହାତ ଦଣ୍ଡ ଦେବା ବୂପ ଉଚନ୍ଦ କରି
ପଥା—The practice of lynching or inflicting
punishment on an offender by an
infuriated mob. [ତୁ—ଦେଖିବ ଶାପକ
ମୁନବଳ ହେଲେ ଏହିପର ବିଲୁଙ୍ଗ ଘଟ ଆଏ । ଅମେରିକା
ବାସୀ ଶ୍ଵେତାଙ୍ଗମାନେ ପ୍ରାଳେ ପ୍ରାଳେ ଅପରାଧୀ କିଣ୍ଠେ-
ମାକଙ୍କୁ ଏହିପର ଦଣ୍ଡ ଦେଉଥିବା ଶୁଣାଯାଏ ।]

ଲିଟ—ସ.—(ବିବରଣୀ) —କିସ୍ତର ଅତ୍ୟାତ କାଳ—

Lit The past tense of a verb. ପ୍ରାଦେ. (କଟିବ
ସହିର) ବିଶ—ଲିଟ (ଦେଖ) —Nit (See)

ଲିଟ—ସ. ବି (ଲିତ୍ ଧାରୁ; + ବ୍ୟପ—ଲିତ୍; ଏମ. ଏ—ଲିଟ୍ ଅନ୍ୟ
Lita ପଦ ଦିଲେ କିବିଦିଲେ) —ଲେଖୁ; ଲେଖାତ୍ତିତ୍—

A varicious; coveteous; extremelydesirous.

[ତୁ—ନନ୍ଦର ତନୟ ପୁରନ୍ଦର ମଣି, ମନ୍ଦର ବିଟ ରୁ
ଅରଫନ, ତ ସୁନ୍ଦର । କହିବୁଝ୍ୟ ସବୀତ ।]

(ଲିଟ) **ଲିଟନ—ଦେ.** ବି. (ନାମ) (ଇଂ. ଲିଟନ) —୧। ବିଲାର
(Lard) Litān ପ୍ରଦିକ ଉପନ୍ୟାସକାର, ଭାଟକବାର, କବି ଓ
ଲିଟନ ବିଲନାତ୍ମ୍କ—1. Edward Bulwar Lord
ଲିଟନ Lytton. [ତୁ—୧୮୦୦ ରୁ ୧୮୭୩ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ବାବର ଥିଲେ । ଏହାକ ଗୁରୁ ସବୀତ ୨୦ ରୁ ବେଶୀ
ଦେବ । ଏହାକର ପୁନ୍ର ଭାବର ବଢ଼ିଲାଟ ହୋଇଥିଲେ ।]

୨। ପ୍ରଥମୋତ୍ତ୍ର ଲିଟ ଲିଟନକ ପୁନ୍ର ତ ଭାବର ବଢ଼
ଲିଟ—2, Edward Robert, Earl of Lytton.
[ତୁ—ଏହାକ ଲିଟ ଶ୍ରୀ ୧୮୧୫ ମୁଗ୍ନ ୧୮୯୧ । ଏ
ମଧ୍ୟ ଜଣେ ପୁକବ ତ ବିଲନାତ୍ମ୍କ ଥିଲେ । ଏ ଭାବରୁ
୧୮୭୭ ସାଲରେ ବଢ଼ି ଲିଟ ହୋଇ ଅସିଥିଲେ । ଏହାକ
ଅମଲରେ ମହାରାଜୀ ଉତ୍ସୋହୀ ୧୮୭୭ ସାଲରେ
ଭାବର ସମ୍ରାଟୀ ଉପାଧ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ଏହାକ
ଅମଲରେ ଅପାନ୍ତ ସ୍ଵକ ହୋଇଥିଲା; ଦେଖିଯୁ ଭାବରେ
ହପାଦିତ ସମ୍ବାଦପରମାନଙ୍କର ସ୍ଵାଧୀନତା ଦେଖ ତ ଅଧିକ
ସମକରେ କାହାଦା ଅଭିନ୍ଦାବ କର ହୋଇଥିଲା ।
କିମ୍ବିଷୁ ସମ୍ବଦ ଭାବର ବିଲାରେ ସିରଳ ସର୍ବୀ
ପରିଷ୍କାର ନ ଦେଇ ବଢ଼ି ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାର ବିଧାନ ଏହାକ
ବାଜବୁର ଅନ୍ୟତମ ସ୍ଵରଣୀୟ ବିଷୟ । ଏ ଭାବରୁ ଫେର-

ଯାଇ ପ୍ରାନ୍ତ ରଜଧାନୀ ପାରିସ କମରରେ ରଂବକ ସକାଳ
ପଶୁ ଦୁଇବୁପେ ରହିଥିଲେ ଓ ସେହିତାରେ ଏହାକର
ପରଲୋକ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା ।]

ଲିଟରେଟ କବ(ବି)ଷ୍ଟବଳ—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ଲିଟରେଟ

Liṭaret kana(ni)shṭabal କବିଷ୍ଟବଳ)—ଲେଖାପତ୍ର,
ଲିଟରେଟ କମଣ୍ଡ୍ସ୍ଟେଲ କାଣ୍ଡ୍ସ୍ଟେଲ—A literate constable

of the Indian Police force. [ତୁ—ଏମାନେ
ସାଧାରଣ କନ୍ଟ୍ରେବଳ ଅପେକ୍ଷା କେଣୀ ଦରମା ପାଆନ୍ତି
ଓ ଆନାର ଭାଇର ଅବ ଲେଖାପତ୍ର କରନ୍ତି ।]

ଲିଟି—ଦେ. ବି (ସ. ମଧୁରିଟ୍)—ଛୁଦ୍ର ପକ୍ଷିବିଶେଷ—A species

Liṭi of bird; the humming bird; sun bird.

ଟୁନୀ [ତୁ—ଏମାନେ ଅଭ ଶୈଟ ଓ ପୁଣ୍ଡୁ ମଧୁ ଆଥିନ୍ତି ।
ଶକରଖୀରୀ, ଗେମା ଏମାନଙ୍କ ଥିଲୁ ଲମ୍ବ ଓ ବକା ।] ପ୍ରଦେ;
(ବସ୍ତର) ବି—ସାହାଡ଼ା ଗଛ—A kind of tree!

Streblus Asper.

ଲିତର—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ ଲିତର)—୧। ଦଳପତି; ନେତା—

Lidar 1. The leader of a gang. ୨। ଜାଗ୍ରୁ ବା
ଲିତାର ସାମାଜିକ ନେତା—2. Social or national
ଲିଟର leader. ୩। ସମ୍ବଦ ପକ୍ଷର ସମ୍ବଦବ୍ୟାୟ ସ୍ମୂରେ
ଲିଟିତ ପ୍ରଧାନତମ କର୍ତ୍ତା ପ୍ରଦକ ବା ଅଗ୍ରଲେଖ—3.

Leader or leading article in a newspaper.

ଲିଟ୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ)—ବୁକାହାବ ରୁଣା ହୋଇ ରହି ଉପରେ

Lint ରୁକା ହୁଏ ହୋଇ ପ୍ରସୁତ ଏକପ୍ରକାର ବଳ—

Lint (used by surgeons in dressing
wounds). [ତୁ—ଏହା ଦାଥ ଅବ ଉପରେ
ବିନାରରେ ଦାଥରୁ ଥାଣି ପ୍ରଦକ ଶୀତ୍ର ଶୋଷିନିଏ ।
ଏଥୁପାଇଁ ଭାଇରମାନେ ଦାଥ ଓ କ୍ଷତ ଅବ ଉପରେ
ଏହାକୁ ପଢ଼ ପକାଇ ବାକ୍ଷନ୍ତି ।]

ଲିଣ୍ଧୁ—ସ. ଦିଶ (ଦେଖିବକ)—ପିତିତ—

Lindhu Slippery; slimy (Apte).

ଲିତା(ତ୍ୟା)—ଦେ. ବି (ସ. ଲେପ୍ଟା)—ଏକବଣ୍ଣେ ନୀତି ରାଗରୁ ଏକ

Lita(tya) ଭାବ; ଅଭ ଅଭକାଳ; କିତ୍ତିମାଦ—

1. A moment; a minute portion of time.

[ତୁ—ବର୍ଷ ମାସ ଦିନ ଲିତାର ମୁହଁ ଅଟେ ଅସ୍ତିତ୍ବ ।
ସଧାନାଥ ଭାଇରାଗା ।] ୨। ବିଶିଷ୍ଟମାତ୍ର—2. A little
portion; a little. ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଦପର) ବି—

ସମ୍ବଦ; ଅଭଶା; କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତ ଶାର ସାରବା ପରେ
ଶାରବା ପୁନରେ ପଢ଼ିଥିବା ବାପକ ବା ପରର ଓ ଭୁତ୍ତ
ଶାରିଯାଃ—Leavings and uncleaned
dishes left after meal. ୩। (କଟକ ସବର) ବି—

[ଲିତା(ତ୍ୟା)ର, ଲିତା—୨ୟ ଅର୍ଥ ଅନ୍ୟରୂପ] (ନାମ)—

‘ନିତ୍ୟନନ୍ଦ’ର ଜାବ ନାମ—2. Name for calling
Nityānanda.

ଲିତ୍‌ଏ-ଦେ. ବି-(ଲିପ୍ତ) ୧। ପିଣମାହ—1. A moment. ୨। ଉତ୍ସନ୍ନ-
Litho ମାହ—2. A slight portion. ଦେ. କି. ବି—
ଏକଦଶ ୧। କ୍ଷମମାହ—1. Even for a moment. ୨।
ଏକଦଶ—କଥାବି—2. Slightly [କ—ବିଶାଖ ଦେଖି ସୁଖ
ରଥୁ ଓଞ୍ଚାଇ ତୋଡ଼ି ନ ଚଳେ ଲିବାଏ । ଭଣ୍ଠି
ବୈଦେଶୀଶବିଲାସ]

ଲିତା ଲଗାଇବା—ପ୍ରାଦେ, (ସମ୍ବଲପୁର) କି—ଆଶିଷ ପୋଛିବା; ସଞ୍ଚୁତ୍ତ
Lita lagāibā ପୋଛିବା; ଲେକ ଆରଥିବା ପ୍ରାନରୁ ଅରଣ୍ଯ
[ଲିତା ଉଠାଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ] ସଫା କରିବା—To cleanse
the ground where a person has taken his food.

ଲିଥ(ଥୋ)—ବୈଦେ. ବି (ଇ. ଲିଥୋ; ଲିଥୋଗ୍ରାଫି) —ଶିଳ୍ପ କଳା-
Litha(tho) ବିଶେଷ; ସେହି ବିଦ୍ୟାଭାବ ବିଦ୍ୟା ବା ଅନ୍ୟର
ମାନ୍ୟ ପଥର ଉପରେ ଶୋଳ ସେହି ଖୋଦିବ ପ୍ରସ୍ତରରୁ
(ଲିଥୋଗ୍ରାଫ୍, ଲିଥ(ଥୋ)ଗ୍ରାଫି—ଅନ୍ୟରୂପ) କାଗଜ ଉପରେ ଶପା
ଲିଥୋ ଲିଥୋ ରୂପାବ—Litho; lithography.

ଲିଥ(ଥୋ) ଗ୍ରୂପା—ଦେ. ବି (ଇ. ଲିଥୋଗ୍ରାଫିଙ୍କ) —ପଦାଦି ଶୋଦିବ
Litha(tho) ohhīkā ପଥରରୁ ଉତ୍ତରାଧିକା ମୃଦୁକାଳି—
ଲିଥୋଚାପା ଲିଥୋଭାବ �Litho printing.
(ଲିଥ[ଥୋ]ଗ୍ରାଫିଙ୍କ, ଲିଥ(ଥୋ)ଗ୍ରାଫ୍ ଶପା, ଲିଥ(ଥୋ)ଗ୍ରାଫ୍
ଗ୍ରାଫିଙ୍କ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲିଥ(ଥୋ) ନକ୍ସା—ବୈଦେ. ବି (ଇ. ଲିଥୋ ମାପ) —ଲିଥୋ
Lith(tho) nak-sā ପଢ଼ିରେ ଶପା ହୋଇଥିବା ନକ୍ସା—
ଲିଥୋନାମ୍ବସା ଲିଥୋନମ୍ବସା Litho map; lithographed
ଲିଥ(ଥୋ) ଗ୍ରାଫ୍ ନକ୍ସା,
ଲିଥ(ଥୋ) ଗ୍ରାଫ୍ ମେମାପ } ଅନ୍ୟରୂପ
ଲିଥ(ଥୋ) ମେମାପ }

ଲିଥ(ଥୋ) ପ୍ରେସ—ବୈଦେ. ବି (ଇ. ରିଥୋ ପ୍ରେସ) —ଯେଉଁ
Litha(tho) pres ମୃଦୁପକ୍ଷରେ ଲିଥୋ ପ୍ରଣାଳୀରେ ପୁଷ୍ଟିବାକି
[ଲିଥ(ଥୋ) ଗ୍ରାଫ୍ ପ୍ରେସ—ଅନ୍ୟରୂପ] ଶପା କରିପାବ—
ଲିଥୋପ୍ରେସ ଲିଥୋପ୍ରେସ Litho press.

ଲିଦା—ପ୍ରାଦେ (କଟକ ସହର) ବି—ନିଦ (ଦେଖ) —Nida, (See)
Lida [କ—ବାହୀକ ! ମଲ ! ଅକ୍ଷର ଏତେବେଳପାଏ ଲିଦା
ବାଙ୍ଗିବାରୁ ବାହୀ । କକାରିରଣ କଟକବିଜୟ]

ଲିନି(ଲି)ମେଣ୍ଟ—ବୈଦେ. ବି (ଇ. ଲିନିମେଣ୍ଟ) —ବେଦନାଦ
Lini(li)ment ନିବାରକ ବିଭିନ୍ନ ଉପଦାନ ମିଶ୍ରିତ ତେଲ ବା
ଲିନିମେଣ୍ଟ ଲେପ—Liniment. [କ—ଏହାରୁ ବେଦନାସ୍ତର
ଲିନିମେଣ୍ଟ ଅଗବେ ମାଲିସ କରିପାଏ ।]

ଲିନେ(ଲେ)ନ—ବୈଦେ. ବି (ଇ. ଲିନେନ) —ଖୋଟ ଓ ପ୍ରଣପତ୍ର
Line(le)n ଅତି ସୁଖ ତନ୍ତ୍ର ବାହାର କରିପାଇ ତନ୍ତ୍ରାଶ୍ରମ କୋର
ଲିନେନ ଥିବା ଶୁନ୍ଦର ସନ୍ତୋଷ କରାଇ—
ଲିନେନ:

Linen.

ଲିପ (ଧାରୁ) —ସ. —୧। କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ଉପରେ ତରଇ ପଦାର୍ଥ
Lip (root) ପଢ଼ିବା କରି ବୋଲିବା; ଲେପିବା—୧. To
plaster; to smear; to anoint. [କ—ଏଥୁ
ପୁଷ୍ଟିରେପ୍ର, ଅନ୍ତି, ସମ୍ମ ଅବ ଉପଦାର୍ଥ ସୁର୍କ୍ତ ହୁଏ ।] ୨।
ଲୋଡ଼ାଇବା; ଅବୁତ କରିବା—୨. To cover; to
overspread. ୩। କରିବିବ କରିବା—୩. To
stain; to contaminate. ୪। (ନିଷ୍ଠ) ଲାଲିବା—
୪. To enkindle; to inflame. (Apte)

ଲିପ ଲୟ(ୟ)ର—ବୈଦେ. ବି (ଇ. ଲିପ ସ୍ଥିଥର) —ବିନ ଲିପ
Lip iya(y)r ବିଣିଷ୍ଠ ଇଂରେଜ ବିଷ—Leap year.
[ଲିପ ସ୍ଥିଥର] —ଅନ୍ୟରୂପ) [କ୍ର—ତେବେ ମସିହାରୁ ଓ ହାତ
ଲିପ ଇଯର ଭାଗ କଲେ ଭାଗଶେଷ ରହେ ନାହିଁ ତାହାର
ଲୀପ ହୟର ଲିପିଅଥର କହନ୍ତି— ଏହି ବର୍ଷର ଫେବୃଯାରୀ
ମାସରେ ୨୮ ଦିନ କି ହୋଇ ୨୯ ଦିନ ହୁଏ । ଏହି ବର୍ଷ
ମଧ୍ୟରେ ଶାର୍ଣ୍ଣିଯୁ ପଞ୍ଚମାନ ନିର୍ଦ୍ଦାରିତ ଦିନରେ ନ ପଡ଼ି
ଏବଦନ ପରେ ପଡ଼େ । ଇ. ଲିପ = କୃତିବା—ଅର୍ଥାତ୍
ଗୋଟାଏ ଦିନ ତେବେ ପରି ପରି । ଏଣୁ ଏ ବର୍ଷର ନାମ
ଶାର୍ଣ୍ଣିଅନ୍ତରିକ୍ଷମାନକରିବ ଲିପିଅଥର କାମରେ ଆବଶ୍ୟକ ।]

ଲିପ—ସ. ବି (ଲିପ ଧାରୁ + ରାବ. ଅ) —ଅଲିପିନ; ଲିପିବା—
Lipa Smearing; plastering; anointing (Apte).

ଲିପତ୍ର—ଗ୍ରା (ପଦି) ବିଶ—ସ. ଲିପି—ଲିପି (ଦେଖ)
Lipat Lipta (See)

ଲିପା—ଦେ. ବି (ସ. ଲିପ ଧାରୁ) —୧। ଅଲିପିନ; ଲେପନ—୧.

Lipat Smearing. , । ଘର ଅଦିର କାନ୍ଦୁରେ ବା ତଳରେ
ଲେପା ଚାଲ, ଗୋବର ଓ ମାଟ ଅଦିର ଲେପ ବୋଲିବା—
ଲୀପନା 2. Smearing the wall or floor or
ground with water and clay or cowdung.

ଲି(ଲେ)ପା water. ଦେ. ବିଶ—ଲେପିବ—Smared.
ଲିପାହୁଆ (ସଥା—ଲିପାଧର ।)

ଲିପା(ଗେ)ଇବା—ଦେ. ବି—(ଲିପିବା କିମ୍ବାର ଶିଳକୁରୁପ) ଅନ୍ୟରୂପ
Lip(ଗେ)ibā ଲେପିବା କିମ୍ବାର କରିବା—To cause to
ଲେପାନ ଲିପାନା smear.

ଲିପା ଝୋଟି—ଦେ. ବି (ସହଚର) (ସ. ଅଲେପକା) —ଘରର
Lipat jhoti ଚାଲ ଅଦିର ଲିପିବା ଓ ଲିପିବା ପ୍ରାନରେ ପିଠରେ
ଅଲ(ଲି)ପନା ବା ଚାଲରେ ପିଠ କରିବା—Smearing of
ଅହିଯନ the walls and painting them with
a white liquid.

ଲିପା ପେଚୁ—ଦେ. ବି (ସହଚର)—ଗୁରୁ ଅଦିର ମାର୍ଜନ କରି କେବୁ

Lipat pochha ତଳାର କାନ୍ଦୁ ଅଦିରେ ଗାଟ ବା ଗୋବର ଅଦି
ଲେପାପୋଛା ଲେପିବା—Cleansing and smearing the
ଲିପା ପୋତା, ଲିପାପୋତା house with water etc.

(ଲିପାଲିପି—ଅନ୍ୟରୂପ) [କ—ଲିପାପୋତା କରି କେବୁ
କୋଠା ଶରକୁଳ । ପାତା ଗୁରୁନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟଗୁରୁତା ।]

ଦେ. ବିଶ—ମାର୍ଜନ ଓ ଲେପିବ (ଗୁହାଦି)—
Cleansed and smeared.

ଲିପା ମୁରୁକ—ଦେ. ବି (ସହଚର)—ଘରର ତଳକୁ ଲିପିବା ଏବଂ
Lipā muruja ଲିପିବା ପରେ ଲିପା ଚାଗାରେ ମୁରୁକ ବା
ଆଲିପନା, ଆଲିପନା ଚକ୍ରବାହୀ ତଥା ଅବଳ ଚରବା—

ଅହିଯିନ Cleansing or smearing a floor and
 drawing figures with powder over it.

ଲିପାର—ଦେ. ବି (ନାମ) (ଡା. ଲିପାର ଅଲାଙ୍କୁଷ)—ଇଟାଲିଆ
Lipari ଦର୍ଶଣସ୍ଥ ସିଦ୍ଧିଲି ହୀପର ଉତ୍ତରପୂର୍ବ ଚୋରବତୀଁ
(ଲିପାର ଦ୍ୱୀପଗୁଡ଼—ଅନ୍ୟରୂପ) ହୀପଗୁଡ଼—The Lipari
ଦୀପାରୀ islands to the north-east of Sicily.
ଲିପାରୀ [କ୍ର—ଏଠାରେ ସ୍ଥାନୋଇ ନାମରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅନ୍ୟରୂପ
ରେ ଅଛି ।]

ଲିପା ଲେସା—ଦେ. ବି—ବାହୁ ଅବଶ୍ୟକ ଲିପିବା ଏବଂ ତର୍ହୁରେ ସ୍ଥାପା
Lipā lesā ପାଠ ଓ କିନ୍ତୁମାଳକରେ ମାଟିଣ୍ଡ ବୋରବା—
ଲେପାପୋଛା Filling up the cracks with clay
ଜୀପନା ତୌପଳା and smearing the walls with
(ଲେସାଲିପା—ଅନ୍ୟରୂପ) water.

ଲିପି(ପି)—ସଂ. ବି (ଲିପି ଖାରୁ + ଖାରୁ. ର; ର)—୧ । ଲେଖନ;
Lipi(pi) ଲେଖା—1. Writing. , । (+ କର୍ମ. ର)
 ଲିଖିତ ପଥାଦ—2. A written letter. * ।
ଦଲିକ—3. Document. , । (+ ଖାରୁ. ର)
ଅବଳ; ଚିତ୍ରକରଣ—4. Drawing. , । (+
କର୍ମ. ର) ଅଗର—5. Letter; alphabet;
script. , । (+ କର୍ମ. ର) ବର୍ଣ୍ଣମାଳା ଅବଳ କରନ
ପଢ଼ି ବା ପ୍ରଣାଳୀ—6. The mode of writing
 the alphabet.

ଲିପିକ(କା)ର—ସ. ବି. ପୃ—(ଲିପି + କ ଖାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ) —୧
Lipika(kā)ra ଲେଖକ—1. Writer; scribe;a pen-
 man. , । ଯେ ନବଲ ଲେଖେ;
[ଲିପିକବା, ଲିପିକାରଣୀ—ସ] ଲକଳ ନବଦ୍ଵ—2. A copyist.
* । ଚିତ୍ରକର—3. Painter. , । ଯେ ଘରର
କାନ୍ଦୁ ଅବଶ୍ୟକ ରୂପ ଲିପେ ଓ ସଫେତ କରେ—4.
A whitewasher; a plasterer (Apte).
ଦେ. ବି. ପୃ—୧ । ଯେ ଶପା ଅକ୍ଷରମାଳା ଏକଥି
ଦସାଏ—1. A compositor in a printing
press. , । ଯେ ଅଗରକୁ ମୁଦ୍ରାପନହାର କାରକ
ଲିପିକର ଲିପରେ ଶଫେ—2. A printer.

ଲିପକର ପ୍ରମାଦ—ସ. ବି—ଲେଖିବା କୈବର ଲେଖିବା ବେଳେ
Lipikara pramāda ଦେବା ରୂପ; ଲେଖକର ଲିପନକାଳୀତ
ଲିପିକର ଦୋଷ } —ଅବଧୂପ ରୂପ—Mistake or slip
ଲିପିକର ଦୋଷ } of the pen committed
 by a writer or copyist
ଦେ. ବି.—ପ୍ରମାଦାନାରେ ଅଗର ଯୋତ୍ତବାଦାନାର
ଦୋଷ ବା ରୂପ—Printer's mistake;
ଲିପିକର ପ୍ରମାଦ printing, mistake.

ଲିପି କଳା—ସ. ବି. (ରୂପକ)—ଲିପି ବିଦ୍ୟା (ଦେଖ)

Lipi ka�ା Lipi bidya (See)

ଲିପିବା—ସ. ବି—(ଲିପି+ସାର୍ଥେ+ବ+ଅ) —ଲେଖା; ଲିପି—

Lipikା—A writing.

ଲିପି କୁଶଳ—ସ. ବିଶ. ପୃ—(ଗ୍ରୀ. ତତ୍) —୧ । ଲେଖିବା ବିଷୟରେ

Lipi kusala ପଢ଼—1. Expert in writing. , ।

[ଲିପି କୁଶଳ—ସ] ତଥ ବିଦ୍ୟାରେ ଦ୍ୱା—2. Expert

[ଲିପି କୁଶଳତା, ଲିପିକୋଶଳ—ବ] in drawing.

ଲିପି କୋଶଳ—ସ. ବି—(ଗ୍ରୀ. ତତ୍ ବା ଗ୍ରୀ. ତତ୍) —ଲେଖିବାରେ

Lipi kausala ବାହାରୁଷ—Skill in writing;

ଲିପି କୁଶଳ(ପଣ୍ଡିତ) excellence in writ-

ଲିପି କୁଶଳତା ing or painting;

ଲିପି କୁଶଳତା penmanship

ଲିପିତ—ଦେ. ବିଶ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦବୀ) —(ସ. ଲିପି)—ଲିପ; କଢ଼ି—

Lipita ଲିପି ଲିପି Involved; attached; addicted.

[ର—କର୍ମରେ ସେ ଲିପିତ କେବେହେ ନୁହନ୍ତି ।

ଲିଂକାନ୍ସ—ସ. ବି—(ଗ୍ରୀ. ତତ୍) —ଲେଖିବାର କଳା ବା କୌଣସି

Lipi nyāsa The art of writing (Apte).

ଲିପି ପଳକ—ସ. ବି—[ମ. ପ. ଲେ]—୧ । ଲେଖିବା ପଳକ

Lipi phalaka ବନ୍ଦବୁଦ୍ଧ ପଳକ—1. Writing tablet

or board. , । (ଅଧୁକିକ) କଳା ପଟା—

2. Blackboard.

ଲିପିକଷ—ସ. ବି—(ଗ୍ରୀ. ତତ୍) —୧ । ଲିପିକ—1. Written;

Lipi baddha noted. , । ଲେଖା ହୋଇ ରଖାଯିବା—

2. Reduced to writing.

ଲିପିବା—ଦେ. ବି—(ସ. ଲିପି ଖାରୁ) —ଲେଖିବା; କୌଣସି ଦୂର୍ତ୍ତ

Lipibା ଭୂପରେ କୌଣସି କରି ବସୁକୁ ପଳକ କର ବୋଲିବା

ଲେପା ଲିପନା To anoint; to smear a liquid

substance over a thing; to lay a thin layer of any liquid over a thing.

[କ—ଏ କିମ୍ବାର ସହିତରୁପେ ଲେଖିବା, ପୋହିବା,

ଖୋଟ ଦେବା, ମୁରୁକ ଦେବା ଅବ କିମ୍ବା ବନ୍ଦବୁଦ୍ଧ କରେ ।

ଘର ରନ ପଦାର୍ଥ ଦେବ ଓ ସ୍ରାଳ ଅବରେ ଲିପାଯା ଏ

ଯଥା—(ବେହରେ) ରନନ ଲିପିବା; (କାନ୍ଦୁରେ)

ଗୋକର, ମାଟ ଗୋକର, ରେବୁ, ବନମାଟ, ରଙ ଅବ

ଲିପିବା । [ଲିପାଯି(ହେ)ବା—କର୍ମବାଚରୂପ]

ଲିପି ବାହୁର୍ଥ—ସ. ବି—(ଗ୍ରୀ. ତତ୍) —ଲେଖାର ଅଧିକ—

Lipi bahulya Excess in writing.

ଲିପି ବିଦ୍ୟା—ସ. ବି—୧ । ଲେଖିବାର କଳା—1. The art

Lipi bidya of writing; penmanship. , । ଉଚ୍ଚବିଦ୍ୟା—

—2. The art of drawing or painting.

ଲିପିଶାଳା—ସ. ବ—୧। ଯେଉଁ ବିଦ୍ୟାଲୟରେ ଲିପିଶାଳା ଶିକ୍ଷା
Lipisāla ବିରାଗାଦ—୧. A writing school

(Apte). ୨୨ । ତଥ ବିଦ୍ୟାଲୟ—A school for
painting.

ଲିପିଶାଳା—ସ. ବ—ଲେଖିବାର ସାମଗ୍ରୀ (ପଥା—କାଗଜ, କଇସ,
Lipisāla ଲେଖାଳୀ, ଦୁଆଚ) —Writing materials or
apparatus (Apte).

ଲିପି—ସ. ବ—ଲିପି (ଦେଖ)

Lipi Lipi (See)

ଲିପେଇ—ଦେ. ବ—୧। ଗୃହ ଅଧିକୁ ଲିପିବା କିମନ୍ତେ ମୂଳିଅଳ୍ପ
Lipei ଦିଅର୍ଥିକା ପାତ୍ରମିଳିବ—୧. Wages paid to
ଲେପାଇ ଲିପାଇ labourers for smearing the
floor and walls of a house. ୨। ଲେପନକର୍ମ—
2. The act of smearing.

ଲିପ୍ତ—ସ. ବଣ (ଲିପିଧାରୁ+ଦର୍ଶ. ତ)—୧। ଉପରେ ବୋବା
Lipta ହୋଇଥିବା—୧. Covered with a thin layer.
(ଲିପା—ଶ୍ଵର) ୨। (ସୁଂ) ବୁଦ୍ଧିଲେପନ; ଚର୍ଚି—
2. Anointed; smeared. * । ସୁଲ୍ଲା; ସନ୍ଧିଲିଙ୍ଗ—
3. Connected; joined; united. * । ସବଜ;
କଢ଼ିତ—4. Closely connected. * । ଦେଖିବି
ବିଷୟ ସଙ୍ଗେ ଦୁଡ଼ିବାରେ ସମଜୟକୁ—5. Involved
or complicated in a matter; concerned.
୬। ପରାମର୍ଶ ସହିତ ସଂସକ୍ରମ—6. Conjoined to
each other. ୭। ବିଷ ଗୋଚା ହୋଇଥିବ; ବିଷକୁ—
7. Envenomed; poisoned. ୮। ଶିଖ
ହୋଇଥିବା; ଭୁକ୍ତ—8. Eaten (Apte). ସ. ବ—
ପ୍ରା (ଦେଖ) —Liptā (See).

ଲିପକ—ସ. ବ (ଲିପି+ଧାର୍ଶ. ତ)—ବିଷଧାର୍ଶ ଶର—
Liptaka Poisoned arrow; envenomed shaft
(Apte).

ଲିପ୍ତ ପା(ପା)ଦ—ସ. ବଣ. ସୁଂ (କହୁବୀହି)—ଯାହାର ପାର ଅଜ୍ଞାନ-
Lipta pa(pā)da ମାନ ଚର୍ମଦ୍ୱାରା ପରାମର୍ଶ ସହିତ ସଂବନ୍ଧ—
[ଲିପ୍ତ ପା(ପା)ଦା—ଶ୍ଵର] Web-footed. ସ. ବ—ହଂସପ୍ରାଣୀ
Web-footed animal.

ଲିପ୍ତ ହୃଦୟ—ସ. ବଣ. ପୁଂ—୧। ଯାହାର ହାତର ଅନ୍ତିମାନ ତର୍ମି
Liptahasta ହାତ ଅବବ—୧. Having the
(ଲିପ୍ତହୃଦୟ—ଶ୍ଵର) fingers of the hand conjoined
with skin; having the fingers of the
hand woven together or lightly held
together (either from birth or through
spasms), ୨। ଯାହାର ହାତରେ ରଙ୍ଗ ଅବ
ବୋବା ଯାଇଥିବ—2. Having the hands
smeared and stained (M. W).

ଲିପ୍ତା—ସ. ବ—ଏହି ଲିପା ସମୟ; ଏହି ଦଣ୍ଡର ୨୦ ମିନିଟୁ ଏବଂ

Liptā ରାତ; ଅତି ସୁନ୍ଦର ବାଲ; ଏକ ପଳ; ୨୪ ମେଣ୍ଟେ—

(ଲିପ୍ତା ବା—ଅନ୍ୟରୂପ) (ଓଡ଼ିଆ ‘ଲିତା’ ଶବ୍ଦ ଏହି ଶବ୍ଦରୁ ଅପରିଚ୍ଛନ୍ନ) A minute portion of time, 24 seconds.

[ବ—୧ ଦଣ୍ଡ—୨୪ ମିନିଟ୍]

୧ ଦଣ୍ଡ—୨୦ ଲିପ୍ତା ବା ପଳ ।

୧ ଲିପ୍ତା—୨୦ ବିଲିପ୍ତା ବା ବିପଳ ।]

ଲିପ୍ତା—ସ. ବ (ଲିପିଧାର୍ଶ+ଧାର୍ଶ. ସନ୍ଧିଲିଙ୍ଗ+ଧାର୍ଶ. ଅନ୍ୟରୂପ) —୧। ଲିପିବାର ରତ୍ନ; ଲିପେତ୍ତା—

1. A desire to gain or acquire a thing
, ୨। ଲାଲପା—2. Hankering after a thing.

” । କାମନା—3. Desire; wish. ଚ । ଲେବ—
4. Covetousness; cupidity.

ଲିପ୍ତି—ସ. ବଣ (ଲିପି+ସନ୍ଧିଲିଙ୍ଗ+ଧାର୍ଶ)—୧] ବାହ୍ୟର—

Lipsita 1. Desired; wished for; coveted
after. ୨ । ଅରଣ୍ୟିତ—2. Eagerly sought
after, longed for. ୩ । ଅଭିଭବିଷ୍ୟ;

ଲାଲମ୍ବିତ—3. Hankering after.

ଲିପ୍ତ—ସ. ବଣ (ଲିପିଧାର୍ଶ+ଧାର୍ଶ. ସନ୍ଧିଲିଙ୍ଗ. ଭାବ) —କୌଣସି

Lipsu ବସୁ କର କରିବାର ଭାବିଲେ—Desirous of
getting a thing; longing for; hankering
after.

ଲିପି ଲିଫି(ଫି)—ଦେ. ବ—ଲିପିଲିଫି ବର୍ଣ୍ଣା; ଶୈତ ଶୈତ ଶୋଘରେ

Liphi liphī(phi) ବର୍ଣ୍ଣା—Drizzling rain; drizzle.

ଲିପିବିପି ବାହ୍ୟ [ବ—୮ ଦୁମ୍ବୁଦାଣି ୨୭ ଅସର, ୨୯ ଲିପି ଲିପି,
କୁହାରୀ. ଫୀସି ୨୪ କୁଣ୍ଡାଳୀ, ତେବେ ଯାଇ ଚାର ଚାର ପେଟ ହୁଏ
ମୁଖ । ବୃଣ୍ଡିବପଳ ।] ଦେ. ବିଷ—ଟୁପୁରୁ ଟୁପୁରୁ; ଔସୁରୁ
ଔସୁରୁ (ବର୍ଣ୍ଣା)—Drizzling (rain).

ଲିବ(ବା,ବା,ଭା)ର ପୁଲ—ବେଦେ. ବ (ଭା. ଲିବରପୁଲ) —ଭାଲିଙ୍ଗର

Liba(bā,bha,bhā)r pul ପର୍ମିମ୍ପୁ ଲକାମାୟାର ଭିକ୍ଷାର
ଶିଭାରପୁଲ ନଗର ଓ ବନ୍ଦର ବିଶେଷ—The town and

ଜିମରପୁଲ port of Liverpool in England.

[ବ—ଏହା ସୁତା ଲୁଗା ଓ ଲୁଗ ଅବଦର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ
ବାଣିଜ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ବନ୍ଦର ।]

ଲିବର(ଭ)ର—ବେଦେ. ବ (ଭା. ଲିବରାଲ ପାର୍ଟି) —ଭାଲିଙ୍ଗର

Libara(rāt) ଭାଜାମାତକ ଦଳ ବିଶେଷ; ଭିଦାରମାତକ ଦଳ—

ଲିବାରାଲ ଲିବରାଲ The Liberal party of England.

(ଲିବର[ଭ]ର ଦଳ—ଅନ୍ୟରୂପ) (କନ୍ସର୍ଟ ଦେଇ—
ବିପରୀତ)

ଲିବା—ଦେ. ବ—ଲିବା (ଦେଖ)

Liba Libā. (See)

ଲିବା(ବେ)ଲିବା—ଦେ. ବ—ଲିବାରାଲ (ଦେଖ)

Liba(bē)libā Libhāibā. (See)

ଲିଖି(ସା)—ସ. ବ (ଲିପି ଧାରୁ + ଶବ୍ଦ ର, ରୀ; କିପାତକ) -ଲିପି (ଦେଖ)

ଲିଭିବା—ହେ. କି—ଲିଭିବା (ଦେଖ) —Libhibē. (See)[ଭି— Libibē] ବରଦବାଳ ପଦବୀ ତର୍ଜନରେ ଲିବି । ୧୫.

ବୈଦେଶ୍ୟବିଳାସ ।]

ଲିଭ/ଭାଇ—ବୈଦେ. ବି—୧ । (ଇଂ. Liver) ସହଚର; କଳାବୁଦ୍ଧ—
Libha(bhā)r 1. Liver. ୨ । (ଡଃ. ଲେବର) ଅଳ୍ପ ଗୁପ୍ତ
ଲିଭାର ପ୍ରସ୍ଥୋତ୍ର ହାତ ଶୁଣ୍ଟ ରାଶି କସୁକୁ ଛାତାଇବାର ସମ୍ଭବ; ତଳେ
ଲିଭର ଲାଦ ଦେଇ ବିପରୀତ କରରେ ଭାର ପ୍ରସ୍ଥୋତ୍ର ପୁଷ୍ଟକ ରାଶି
କସୁକୁ ଛାତାଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହର କରୁ ଦିଶୁ—

କିମ୍-ରେ ତ (ସ. କିମ୍ବାର) — କିମ୍ବାର—

Libby **Conducting**

ଲିଭା(ଦେ)କରିବା—ଦେ. କି (ସ. ଲିଭାପ) — ୧ । ଲିଭା କିମ୍ବାର
 Libhā(bhe)ibh ଶିଳ୍ପ ରୂପ— ୧. Causative of
 ନିଭା(ବା)ନ Libhbā, ୨ । ଲିଭାରିବା (ଦେଖ) — ୨. Nibhā-
 ଶ୍ରୁତିକାନା, ନିମାନା ibh. (See) ୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) (କାମ) ଲୋପ
 କରିବା— ୩. (figurative) To cause to dis-
 appear, to wipe out. [ଉ—ତୋ ନାମ ଲିଭାର
 ଦେବ ଅଜ ପୃଥିବୀରୁ । ମଧୁସୁଦନ. ବାଲହାମାୟିଶ]]
 ୪ । ଅଗ୍ନି ବା ଅଲୋକରୁ ଲିଖାଣ କରିବା; ଲିଖାପତ୍ର
 କରିବା— ୪. To extinguish a light or fire.
 [ଉ—ବ ବାର ହୋଇଲି ଲିଭାରିବ ବୋଲି ସ୍ଵର
 ଧନଞ୍ଜୟ ହେବ ଗୋ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଂଗୀତ] * ।
 ଲେଖା ଅଦିକ ଘୋଟୁ ଦେବା— ୫. To wipe out a
 ଅନୁଭବ କରା writing. ୬ । (ସଂ. ଲିଖାତ) କୌଣସି କାହିଁକୁ
 ନିରାହାନା, ନିମାନା ଲିଖାହିତ କରିବା— ୬. To conduct a
 work. ୭ । ଅନୁଭବ କରିବା— ୭. To experi-
 ଚାଲାନ ence. ୮ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପାଇବା, ପୋଣିବା ବା
 ଚଳାଇ ନେବା— ୮. To maintain or cherish a
 person; to enable a person to get on

ଲିଙ୍ଗଲିଙ୍ଗ କରିବା—ଦେ. ହି—ହର ହନ୍ତ କରିବା (ହେଲା)

Libhālibhi karibā Nibhānibhi karibā. (See)

ଲିଭ୍ ହେବା—ଦେ. ଟି—୧ । (ସ. ତିକାହ) କୌଣସି ପ୍ରାନରେ
 Libhā hebā ଚଳିବା—୧. To get on at a place. ୧ |
 ନିର୍ବାହ ହେଯା, ଜୀବିବା କର୍ବାହ କରିବା—୨, To get on with
 ନିର୍ବାହନା one's living; to eke out one's existence.
 ନିଭାନ ହେଯା • । (ସ. ତିର୍ବାପିତ) ଲିଭିବାର କର୍ମକର୍ତ୍ତା—
 ନିଭାହୁଆ, ବ୍ରମ୍ଭାହୁଆ ୨. To be extinguished by some

ବିଭାଗ - ୨୦ ଟଙ୍କା - ୧ (୩୦ ଲାଖରେ) ଏବଂ ମାତ୍ର ଏହି

Libhibā **କୋ—୧** To be extinct; to perish.

ନିଭା(ବା) (said of light or fire). । । (ରେଖା ଅବ)
କ୍ରମନା, ଲିମନା ପୋଛ ହୋଇ ଅଦୁଷ୍ଟ ହେବା—2, To be

ନିର୍ବାହୋତ୍ତ୍ମା **ନାଶକା** wiped out; to disappear.
 * । (ସ. ନିର୍ବାହ) ଚଳିବା; ଚଳପ୍ରଚଳ ଦେବା; ଜୀବନ-
 ଯାତ୍ରା ନିର୍ବାହ କରିବା—3. To live; to get on;
 to move and have one's being.

ଲିଖିଯିବା—ଦେ. କି—୧ । ସୁଦୃଢ଼ ହୋଇଯିବା; ବୁଝଦେବା—
 Libhijibା 1. To be closed. (ଉ—ନେତ୍ର ଲିପିଯିବା
 ବଳମେସୀଓଡ଼ା ଅକାଚୌଧୀଆନା ବ୍ରତ ବୂପକୁ ଶହିଲେ—
 ନିଭେଦୀଓଡ଼ା ନିଭଜାନା ଗ୍ରାଟି. ବୃଦ୍ଧନିରୂପଣଗୀତା ।]
 ୨ । (ଅପ ମନକୁ) କିବାପିତ ହେବା—(a light)
 To go out of itself.

ଲ୍କୁଳ—ଦେ. ବଣ—ନିରଳ (ଦେଖ)

Libhilā **Nibhilā (See)**

କିମ—ପ୍ରାଦେ (ବସୁର) ବ—କିମ (ଦେଇ)

ଲିମ୍(ମ)ନେଟ୍(ଡ୍)—ବୈଦେ. ବ (ରୋ. ଲେମୋନେଟ୍) —ଲେମନେଟ୍
(ଡେଣ୍)—Lemaned (See)

ଲ୍ଲିମ—ଡେ. ବି (ସ. ନିମ) କିମ (ଦେଖ)

Lima **Nima (See)**

କିମବନ୍ଧୀ—ଡେ. ବି—କିମବନ୍ଧୀ (ଦେଖ)

Limakantā **Nimakantā (See)**

ଲିମ୍ପ—ସ. କ (ଲିପ୍ ଖାରୁତ୍ତବର୍ତ୍ତ. ଅ)—୧ । ଲେପନକାରୀ—
Limpa 1. One who smears or plasters
, । (+ ସବ. ଅ) ଲେପନ—2. Smearing
plastering (M.W)

ଲିମ୍ପଟା—**Limpata** (ଲିପ୍ତ ଧାରୁ + କଣ୍ଠୀ. ଅଟ) — ଉନ୍ନତ; କାମୁକ —
Lascivious; libidinous. **ସ. କ. ପୁ.**
 ଲକ୍ଷଣ ରାଜୀ — A lecher (Ante).

ଲିମ୍ପାକ—ସଂ. ବ (ଇଷ୍ଟ ଧାରୁ + କରଣ. ଅବ) — ୧ । ଲେମ୍ବୁ ଗର—
 Limpaka 1. Lemon tree. ୨ । କାରାରଲେମ୍ବୁ—
 2. Citrus Acida; lime fruit. ୩ । ଗର୍ଦ୍ଦି—
 ସଂ—3. The ass

ଲିମ୍ପା ପଳ —ସା. ବ—ଲେମ୍ବୁ (ଦେଖ)—Lembu (See)
 Limpā phala (କବିଶବ୍ଦ ହରେବୃକ୍ଷ ମିଶନ ପଣୀର
 “କବିଶବ୍ଦ”)

ଲିମ୍ପି—ସା. ବି (ଲିପ୍ ଧାରୁ + ଗ୍ରବ, କର୍ମ. ଘ) — **ଲିପି** (ଦେଖ) **Lipim** **Lipi (See)**

ଲିଙ୍ଗ—ଶର୍ଵତ୍ରେ. ବି (ଇଂ. ଲିମ୍ଫ) —ପୁଜ; ବସନ୍ତ ଅଧିର ବିହୋଟକ Limph ମଧ୍ୟରୁ ସଂଗୁଣ୍ଠାତ ପୁଜ; ବସନ୍ତ ଅଧିର ବିହୋଟକ ଲିଙ୍କ ଲିଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସଂଗୁଣ୍ଠାତ ପୁଜ ବା ଘନ— Lymph.
ଲିମ୍ବ(ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି (ସଂ. ଲିମ୍ବ) —ନିମ, ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ) Limba (etc) Nimba etc (See)
ଲିମ୍ବକର୍ଦ୍ଧି—ପ୍ରାଦେ. (ପାଇସୁର) ବି — ଶି ଶୁଗନଙ୍କର ଅଧାରେ ପିନ୍ଧାଯିବା Limba kardhi ଗଢାବିଷେଷ—A kind of waist chain worn by infants.
ଲିଯା'ଯୁ)ଣ—ଦେ. ବି —ଇଥଣ (ଦେଖ) Liya(yā)ṇa Liana (See)
ଲିୟାତ—ପ୍ରାଦେ (କଟକ ସହର) ବି —ଇଥାତ [ଦେଖ] Liyata Liata (See)
ଲିୟା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି —ଲିଆ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ) Liyā (etc) Liā etc. (See)
ଲିୟାକର୍ତ୍ତ—ବୈଦେ. ବି —ଲିଆକର୍ତ୍ତ (ଦେଖ) Liyākat Liākat. (See)
ଲିୟାତ—ବୈଦେ. ବି —ଲିଆତ (ଦେଖ) Liyāta Lihāja. (See)
ଲିୟାର—ପ୍ରାଦେ (କଟକ ସହର) ବିଶ—ଲିଆର (ଦେଖ) Liyāra Nīāra. (See)
ଲିୟେ—ଦେ. ଅ—ଲିୟ (ଦେଖ) Lieye Lie. (See)
ଲିଲାମ(ମି) (ଇତ୍ୟାଦି)-ପ୍ରାଦେ. (କଟକ ସହର) ବି—ଲିଲାମ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ) Lilām(mi) (etc) Nilāma. etc (See)
ଲିଣ୍ (ଧାରୁ)—ସ—୧। ଅଳ୍ପ ହେବା—1. To become little. Lis (root) , । କମିଯିବା—2. To dwindle.
ଲିଣ୍(ଶୁ)ଣ—ଦେ. ବି (ସ. କିଣ୍ଣେଣୀ) —ନିଶୁଣୀ (ଦେଖ) Lisi(shu)ṇi Nisunī. (See)
ଲିଶୁର୍ଦ୍ଧବା—ଦେ. ବି—ଲେଶୁର୍ଦ୍ଧବା (ଦେଖ) Lisurdibā Lesardibā. (See)
ଲିଷ୍ଟ୍(ଶ୍ଵେ) —ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ଲିଷ୍ଟ୍) —୧। ତାଲିକା; ଗତ— Lishṭ(shṭi) 1. List. , । ଧାର୍ଯ୍ୟ; ନିୟମ—2. Rule; ଲିଷ୍ଟ୍(ଶ୍ଵେ) regularity. * । ନିର୍ଦ୍ଦିତ ନିୟମ—3. Unchange- ଲିଷ୍ଟ୍ able rule. * । ନିର୍ଦ୍ଦିତ ସମୟ—4. Fixed time. ଲିଷ୍ଟ୍, ନିଷ୍ଟି * । (ଇଂ. ନେଷ୍ଟ୍) ଏକ ପ୍ରକାର ଧାତୁର ଉଦ୍‌ଦେଶ ଲମ୍ବ, ଓ ଚରତ୍ତାର କଳ ଲୁଗା- 5. Mill-made cloths of the same border but of different sizes.
ଲିଷ୍ଟି କଣ୍ଟା—ଦେ. ବି—ବାଢ଼ ପାଇଁ ବୈପିତ ଏକପ୍ରକାର କଣ୍ଟାଖର୍ବୁ; Lishṭi kanṭṭā ମେହେଦ (ଦେଖ)—A kind of thorny plant grown on hedges, Tylophora Asthematica.
ଲିଷ୍ଵ—ସ. ବି. ପୁଣ (ଲିଷ୍ଵ ଧାରୁ=ନୃତ୍ୟ, କରିବା+କଣ୍ଟା. ବକ୍) — Lishwa ନଟ; କର୍ତ୍ତବ୍ୟ; ନୃତ୍ୟବସାୟୀ—A professional [ନିର୍ମାଣ—ସ୍ତ୍ରୀ] dancer; an actor. (Apte)

ଲିପ୍-ବନ— ବୈଦେ. ବି (କାମ) —ପର୍ତ୍ତିଗାଲ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଧାନ ନଗର— Lisban . The capital of Portugal.
ଲିସ୍-ବନ ଲିସ୍-ବନ
ଲିହ୍ (ଧାରୁ)—ସ—୧। ଲୁହିବା—1. To lick. , । ଶୁଣିବା— Lih (root) 2. To taste.
ଲିହାଙ୍ଗ(ଣ) —ଦେ. ବି—ନିହଙ୍ଗ (ଦେଖ) Lihāṅga (ñgi) Nihāṅga. (See)
ଲିହାନା—ଦେ. ବି (ସ. ଲିଖନ, ଲୌହବୁନ୍ଦ, ନିହାନା) — Lihāna ବାଠବେଷ ନ ଥିବା ବଢ଼େଇକର ବକ୍ତାଳ— ନିହାନା, ଲଜ୍ଜାନା iron chisel. [ଦ୍ର—ସଥର କାସ୍ତ୍ରେବଳବାଜା [ଲେହଣ—ଅଳ୍ୟରୁଷ] ଲେହପଳକ ବଟାରି ପଳକ ଅପେକ୍ଷା ଷେଷ ଓ ସୁଲଭ]
ଲିହମା—ଦେ. ବି—ଲିହମା (ଦେଖ) Libamā. Lahimā. (See)
ଲିହାର—ଦେ. ବି—୧। (ସ. କାର ବା ଲୌହ; ସ. ନାମ ସୁଣା) — Lihāi କେହି; ନିହାଇ; ବମାର ଧେଉ ଲୌହପଣ୍ଡିତ, ଉପରେ ନିହାନା(ଇ, ନେନା)ଇ ତାତିଲ ଲୁହାକୁ ରଖି ହାତୁଡ଼ିରେ ନିହାର ପିତଳ—1. Anvil. , । (ସ. ଲେହ) ଲେହ; ମଇଦାରୁ ମ. ଫରୀଦୀ] ପାଣିରେ ସିକ କର ଉଥର କରିବା ଥାଇ— ଲେହ 2. Gum or sticking paste made by boiling ଲେହ flour in water,
ଲିହାଇ—ବୈଦେ. ବି (ପା. ଲିହାଇ) —୧। ନିଅଳ (ଦେଖ)— Lihāja 1. Niāja (See) , । ସୁରଣ—?. Recollection— ଶ୍ରାଵଣ; memory. କ । ଦୃଷ୍ଟି—?, View. ତ । ବିଶ୍ଵର— ଲିହାଜ 4. Consideration, [ର—ଲିମିଦାର ଏ ସବୁ ପୁରୁଷ କାଳର ବହିଲବାରଙ୍କ ହୃଦୟ ଅୟ ଉଠାଇ ଦେଇ କରି ଲିହାଇରେ ଦରମା ଦେଖି କର ଦେଇଥିଲୁଣ୍ଟ । ପରାମୋହନ, ମାମୁ ।]
ଲିହାଇ କରିବା (ରଖିବା)—ଦେ. ବି—ନିଅଳ କରିବା (ଦେଖ) Lihāja karibā (rakhibā) Niāja karibā (See)
ମନେରାଖା, ଅବନେରାଖା ଲିହାଜକରନା (ରଖନା)
ଲିହାଣ—ଦେ. ବି—ଲିହାଣ (ଦେଖ)—Lihāna (See)
Lihāna [ର—ଲିହାଣରେ ଦନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣିତ କରି ଧରି ବସୁକୁ କାହିଁ କରିବା । କୃଷ୍ଣବିହାର, ମହାଭାବକ ବନ ।]
ଲିହାତ—ପ୍ରଦେ. କଟକ ସହର ଅ—ନିହାତ (ଦେଖ) Lihāti Nihāti (See)
ଲିହିତ—ଦେ. (ପଦ) ବିବ—(ସ. ଲିଖିତ) —ଲିଖିତ— Lihita ଲିଖିତ ଲିଖିତ Witten.
ଲିହିବା—ଦେ. (ପଦ) କି—୧। (ସ. ଲିଷ୍ଵ ଧାରୁ; ପା. ଲିଷ୍ଵ ଧାରୁ) Lihibā ଲେଖା ଲିଖିତ, ଲିହିନା ଲେଖିବା—1. To write. [ର—ଲିହିବେ ପିତଳ, “ଧନ୍ୟ ଅଯୋଧ୍ୟ ଶିଶୁ ।” ମଧ୍ୟବୁନ୍ଦ, ବାଲ ସମୟର ।] , । (ସ.
ଲିଷ୍ଵ—ସ. ବି. ପୁଣ (ଲିଷ୍ଵ ଧାରୁ=ନୃତ୍ୟ, କରିବା+କଣ୍ଟା. ବକ୍) — Lishwa ନଟ; କର୍ତ୍ତବ୍ୟ; ନୃତ୍ୟବସାୟୀ—A professional [ନିର୍ମାଣ—ସ୍ତ୍ରୀ] dancer; an actor. (Apte)

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଧାରୁ) ଗୁହା—2. To lick. [ଉ—ପ୍ରଳୟ ଅଣ୍ଟି ପର ଜଳୁଛି ନୟନ, ଦେଉଛି ଜରେ ଲିହି ଲିହିତା ଦୂରଣ୍ଟ । କୃଷ୍ଣପିଂଦ. ମହାଭାରତ ବନ ।]

ଲିହମା—ଦେ. ଓ ବୈଦେ. ବ—(ସଂ. ଲିମିଷ; ଅଙ୍ଗଲିମହ)—୧ । Lihimā ଲହମା ଲହମା ଲିମିଷ—1. A moment.

୨ । ଶଶ୍ର ମାତ୍ର—2. A twinkle of the eye.

ଲିହମାଏ(କେ)—ଦେ. ଅ.—ଲିମିଷକେ—

Lihimāe(ke) ଏକ ଲହମାଏ ଏକନିମେଷମେ In a moment.

ଲା (ଧାରୁ)—ସଂ.—ଲାନ ହେବା—1. To merge in. ୨ ।

Li (root) ଅଲିଙ୍ଗନ କରିବା—2. To embrace.

ଲିକ୍କା(ଶା)—ସ. ବ.—(ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଧାରୁ + କର୍ମ. ଅ+ଆ, କପାତନ)—

Likkā(kshā) କଣ; ଉଚୁଣିର ତମ୍ଭ—A nit; the egg of louse.

ଲିଢ଼—ସଂ. ବଣ—(ଲିହ୍. ଧାରୁ + କର୍ମ. ତ)—୧ । ଯାହା ଚଣ୍ଡା

Lirdha ହୋଇଥାଏ—1. Licked. ୨ । ଆସାଦିତ—

2. Tasted. ୩ । ଉଣ୍ଡିତ—3. Eaten; devoured.

୪ । ପୁଣ୍ୟ—4. Touched. ୫ । ବିଦାଶିତ

5. Destroyed (M. W)

ଲିନ—ସଂ. ବଣ—(ଲି ଧାରୁ + କର୍ମ. ତ)—୧ । କୌଣସି ବସୁର

Lina ଦେହରେ ଲୟ ପ୍ରାପ; ମିଳାଇ ଯାଉଥିବା; ଅଳ୍ପପଦ୍ଧତି—

1. Dissolved in; absorbed in. ୨ । ମୃଦୁ—

ଧ୍ୟସ ପ୍ରାପ; ବିନ୍ଦୁ—2. Destroyed.

[ଉ—ବିଧା ବିଧାରେ ସୁଷେଷ କାଳ କାଳ କାଳପଦ୍ଧତି ଧୂତି ଲାନ । ବନ୍ଧ. ବୈଦେଶୀଶ ବିଲାବ ।] ୩ । ସମିନ୍ଦି—

3. Intimately mixed. ୪ । କୁଣ୍ଡ—4. Dis-

appeared; extinguished. ୫ । ଅଲିଙ୍ଗି—

5. Embraced. ୬ । ପମ୍ବିତ—6. Laid; slee-

ping. ୭ । ଲମ୍ବ—7. Attached to. ୮ ।

ମୃଦୁ; ତନ୍ତ୍ର—8. Absorbed in. ୯ । ପୁଣ୍ୟରୂପେ

ଭରୁ—9. Clinging.

ଲିୟମାନ—ସଂ. ବଣ. ପୁ—(ଲି ଧାରୁ + କର୍ମ. ଅନ)—ଲୟପାପ୍ତ

Liyamāna ହେଉଥିବା—Going to be absorbed in.

[ଲିୟମାନ—ଶା]

ଲିକା—ସଂ. ବ.—(ଲି ଧାରୁ=ଅଲି ଜନ କରିବା+ରବ. ଅ+ଆ)—

Likā ଲି; ଲି+ଲି ଧାରୁ=ଗୁହଣ କରିବା+ରବ. ଅ+ଆ)—

୧ । ଶୁଭାରବାଦକନତ କିମ୍ବା ବିଶେଷ; ବିତ୍ରମ; ହାବରବ;

ଶୁଜାରବେଷ ବଜୀ—1. Amorous sport; dalliance; lascivious exhibitions,

ଖେଳ; କୀଡ଼ା; କେଳ—2 Play; sport. ୩ ।

ଗୋକୁ—3 Beauty. ୪ । ଅରନ୍ତ୍ମ—4 Acting.

୫ । ବଜୀ—5. Posture. ୬ । କାତାରିତ କାର୍ଯ୍ୟ

କଳାପ ଓ ବ୍ୟାପାର—6. Various acts and

doings and events. ୭ । କୌରୁକ; ମରକ;

କିଲାସ—7. Enjoyment; merriment; amusement; mirth. ୮ । ଅଇ, ବେଶ, ଅଳକାର, ପ୍ରୀତି

ଓ ବାକ୍ୟାବ୍ସାଧ (ନାଗଭ୍ରା ଅପଶାର ପ୍ରିୟମର ଅନୁଭବଣ—

8. Act of (a woman) imitating the lover's actions, gait, dress, ornament and postures. ୯ । ସସାରରେ ମନୁଷ୍ୟର ବା

ଅବତାରକର କାର୍ଯ୍ୟକରଣ—9. The doings of a man or of an incarnation in this world. ୧୦ । ଶ୍ଵାଲେକର ନାମ—1.

Name of females. ୧୧ । ଲିଲାବତୀ ବା ନାଲମଣି ଅତି ଶୀଘର ତାକ ନାମ—2. Names for calling

Lilābati or Nilamani. ୧୨ । ଶ୍ରେଷ୍ଠନାଥ ହାବ ଉତ୍ସବ—3. A festival. ୧୩ । ମହାଭାରତ, ଭାଗବତ, ସମୀକ୍ଷାର ଗରବ ବର୍ଣ୍ଣନ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତିରାବାଦ

ଓ ଅରନ୍ତ୍ମ—4. Acting of the events of Rāmāyaṇa, Māhābhārata etc. by [dancing and music. ୧୪ । (ସ. ନାଲମଣି) ନାଲ ମଣି—

5. Sapphire (gem).

ଲିଲାଏ—ଦେ. ଅ. (ପଦ୍ଧ) —ଅବଲିବ କମେ; ଅକେଶରେ;

Lilāe ସହିତରେ—With ease; without any exertion. [ଉ—ବଳେ ହରିଲେ ପାରିବାର, ଲିଲାଏ କଣି ପତିକାଥ । କଗବାଥ. ରାଗବତ ।]

ଲିଲାକମଳ—ସ. ବ.—(ମ. ପ. ଲେ)—ସେଇ ପଦ୍ମପୁଲକୁ ଧର

Lilā kamala ଓ ହାତରେ ହଲାଲ ଲୋକେ କୀଡ଼ା କରନ୍ତି—

A toy lotus; a lotus held for sport.

[ଉ—କରେ ଶୋଭର ସହି ଲିଲାକମଳ । ରାଖାକାଥ. ମେଦୁତ ।]

ଲିଲାକର—ସ. ବଣ. ପୁ—(ଲିଲା + କର୍ମ. ଅନ)—କାତ୍ରା-
Lilākara କାରକ—Sporting; dallying.

(ଲିଲାକରା—ଶା)

ଲିଲା କଳ୍ପ—ଦେ. ବ—ଶେଷା ସମ୍ଭୁ—

Lilā kalpa Attempts.

ଦେ. ବଣ.—ଲିଲା ଯୋଗୁ କରିତ—Contrived for sport. [ଉ—ତଳ ରତା କରିବ ସେଲିଲା-
କଳ୍ପ ଯେ । ପ୍ରାଚି ରଷବାରିଧି ।]

ଲିଲା କାଳକ—ସ. ବ.—(ମ. ପ. ଲେ); ଲିଲାର୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତହୃଦ କାଳକ)

Lilā kālaka କାଳାସ କାଳକ; ଉପବଳ; ଉଦ୍‌ବରେଦାନ—

A grove; a pleasure garden.

ଲିଲାକ୍ଷେତ୍ର (ଭୂମି)—ସ. ବ.—(ଗୁମ୍ଭି ଚତ୍ର) —କୀଡ଼ା ଭୂମି; କୀଡ଼ାକାଥ
Lilā kṣetra (bhūmi) ଖେଳହୃଦ ଭୂମି—The arena or ground of sports.

ଲିଲାକମେ—ଦେ. କ୍ର. ବଣ (ସ. ଲିଲାକମେଣ) —ଅନ୍ତେଷ୍ଟରେ—

Lilā krama Easily.

ଲୀଳା ଖେଳ—ସ. ବ—୧୫ ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ ସ୍ଵତ ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—

Lilā khela Name of a Sanscrit metre consisting of 15 letters. ବଣ. ପୁ—୧।

(ବୃଦ୍ଧଗୁରୁ) ବିଳାସୀ—୧. Sportive. ୨। ବିଡା
ଶାଳ—୨. Playful. ଦେ. ବ—ଲୀଳାଖେଳା

[ଲୀଳା ଖେଳା—ସ] (ଦେଖ)—**Lilākhelā** (See)

ଲୀଳା ଖେଳା—ଦେ. ବ—(ଏକାର୍ଥକ ସହଚର ଶବ୍ଦ)—୧। ଲୀଳା ଓ

Lilākhelā ବିଡା; ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦ—୧. Various
ଲୀଳାଖେଳା sports and pastimes; amusements.

ଲିଲାଖେଳା , ! ଜୀବନଯାତ୍ରା; ଜୀବନିଲା—୨. The

doings of a person from birth till death;
earthly existence. [ଉ—ସମ୍ବାରର ଲୀଳା-
ଖେଳା ସରଳ ଅମୂଳ । ସାଧାନାଥ. ମହାପାଠ ।]

ଲୀଳାଗତି—ସ. ବ—ମ. ପ. ଲେ—ନାନା ମନୋଦର ଭଙ୍ଗି ସହିତ

Lilā gati ଗମନ—Sportive movements.

ଲୀଳା ନିବୃତ୍ତି—ସ. ବ (୨୩୩ ପତ୍ର)—ଲୀଳା ସମାପନ (ଦେଖ)

Lilā nibṛutti **Lilā samāpana.** (See)

ଲୀଳା ପୁରୁଷୋତ୍ତମ—ସ. ବ—ଶିରୁଷ (ହ. ପ)

Lilā purushottama **Srikrushna.**

[ଦ୍ୱ—ସମ ଓ ଶାରୁଷ ଏ ଦୂର ସ୍ଵଧାନ ଅବତାରକ ମଧ୍ୟରେ
ସମ୍ମୁ ମର୍ଯ୍ୟାଦାସୁରୁଷେତ୍ରମ ଓ କୃଷ୍ଣକୁ ଲୀଳାପୁରୁଷୋତ୍ତମ
ବୋଲିପାଏ—ହ. ଶ.]

ଲୀଳାବତ୍ରା—ସ. ବଣ. ଶ—୧। ବିଳାସବତ୍ର—୧. Sportful

Lilābatī (woman); playful. , । ଦୁଃଖାରଭବ

(ଲୀଳାବାନ—ୟଂ) ରେଣ୍ଡାନ୍ତିଆ—୨. Dallying; exhibiting
amorous symptoms; lascivious. ବ.

ଶ—୧। ନାୟକୁଳ୍ଳ ବିଶେଷ—୧. Name of Sanscrit work on logic. , । ଏକ ଜୀବାୟ ବେଶ୍ୟା—

2. Name of a class of prostitutes. , ।

(ନାମ) ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଜ୍ୟୋତିଶାର୍ଥୀ ଶାସ୍ତ୍ରବିଦ୍ୟା କଳ୍ପା (ବା
କାହାର କାହାର ମତରେ ପଣ୍ଡ) —୩. Name of the

daughter (or wife according to some)
of the great Indian astronomer Bhāskara-
rāchārya. [ଦ୍ୱ—କଥୁତ ଥି ସେ, ଲୀଳାବତ୍ରା
ଶାସ୍ତ୍ରବିଦ୍ୟାର ଏକମାତ୍ର କଳ୍ପା ଥିବାରୁ ପିତା ଗାନ୍ଧୀ ଅତି
ଅଦର ଓ ସ୍ଵେଚ୍ଛରେ ବଢ଼ାଇଥିବାରେ । ଶାସ୍ତ୍ରବିଦ୍ୟା ଅନୁଭାବୀ
ଜ୍ୟୋତିଶାର୍ଥ ବେଶ୍ୟା ଥିଲେ । ସେ ଲୀଳାବତ୍ରା
ଜନ୍ମପତ୍ର କାରୁ ଗଣନା କରି ଦେଖିଲେ ସେ ଲୀଳାବତ୍ରା ପତି-
ସୁହ ଦ୍ୱାରା ହେବେ । ଏଥିପାଇଁ ସେ ସ୍ତ୍ରୀର କଲେ ସେ
କଳ୍ପାକୁ ସେ ଏପରି ଶୁଭ ଲଗ୍ନରେ ବିବାହ ଦେବେ ଯେ,
କଳ୍ପା ବିଧବୀ ହେବେ ଲାଞ୍ଛି ଓ ସନ୍ତୁନବତ୍ର ହୋଇ
ପାରିବେ । କହୁ ଗଣନା ପରେ ଗୋଟିଏ ଶୁଭଲଗ୍ନ ସ୍ତ୍ରୀର ବରି

ସେ ଲୀଳାବତ୍ରା ପାଇଁ ବର ଠେବ କଲେ । ଏଣେ

ବିବାହର ଲଗ୍ନ (ଶୁଭ ମୁଦୁତ୍) ନିର୍ଣ୍ଣୟାର୍ଥ ଗୋଟିଏ ସହିତ,
ପାଦ ଜଳ ଉପରେ ବିବାହ ଦେବେ ଓ ଗଣନାଦ୍ୱାରା
ପ୍ରିଯ କଲେ ସେ ଛନ୍ଦବାଟେ ପାଣି ପଣି ପାନ୍ତି ପାନ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟେଇ
ଦୁଇ ନିବୃତ୍ତିରେ ପାଣିତରକ୍ଷଣ ପାଇଁ କିମ୍ବା ଶୁଭଲଗ୍ନ
ଉପରୁକ୍ତ ହେବ । କହୁ ଦେବର ଗତ ଅତି ବିତର । ଲୀଳାବତ୍ରା
ବାଲସ୍ଵର୍ବକ ବିଶ୍ଵତଃ ସେହି ଶୁଭମାନ ଲକ୍ଷଣାତ୍ମକ ଉପରେ ମସ୍ତକ
ଅବନତ କରି ସେହି ପାତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଛନ୍ଦବାଟେ ପଶୁଶ୍ଵରକା
ଜଳକୁ ବିହିନ୍ତି କରିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଦେଖାଗଲେ ଯେ
ବେଳ ବନ୍ଦର ଉପର ହେଲା, ଅର୍ଥାତ୍ ପାନ୍ତି ଜଳପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ନାହିଁ, ପାନ୍ତିରେ
ବିବାହ ଲଗ୍ନୀଟି ପାନ୍ତି ପାନ୍ତି ହେଲା ନାହିଁ । ଶୁଭମର
କାରଣ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ଦେଖିଲେ ତାକୁ ଲଗ୍ନଟିର ଅନ୍ତରେ
ଅନ୍ତର ଭାବରେ ସେହି ପାନ୍ତିର ଲଗ୍ନ କରି କରିଥିବାରୁ
ପାନ୍ତିର ସମୟରେ ଜଳପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ନାହିଁ, ପାନ୍ତିରେ
କିବାହ ଲଗ୍ନୀ ଅନ୍ତର ହୋଇଗଲେ । ଶୁଭମର୍ଯ୍ୟାର୍ଥ ଏହା ଦେଖି
ବିଷ୍ଣୁ ଦେଲେ ଓ ଦେବିବିଦ୍ୟାକ ଅନ୍ତରାର୍ଥ, ଏହା ବିଶ୍ଵର
କରି କଳ୍ପାକୁ ଲଗ୍ନ କରିଯାବା ପରେ ସେ ଦିନ ବିବାହ
ଦେଲେ । ବିନ୍ଦୁ ଦିନ ପରେ କଳ୍ପା ବିଧବୀ ହେଲେ ।
ତେପରେ ଶୁଭମର୍ଯ୍ୟା ଅତି ପହି ସହକାରେ ଲୀଳାବତ୍ରାକୁ
ପାଠିଗଣିତ ଓ ବାଜଗଣିତ ପାତ୍ର ଶିକ୍ଷା ଦେଲେ ଓ ଲୀଳା-
ବତ୍ରା ନାମକୁ ଚରିତ୍ରବିଶ୍ୱାସ କରିବା ସକାଶ ସ୍ଵପ୍ନାତ
ଶିକ୍ଷାକୁ ଶିବେମଣି ନାମକ ତୁର୍ନ୍ତର ପାଠିଗଣିତ ବିଷ୍ଣୁକ
ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟକୁ ‘ଲୀଳାବତ୍ରା’ ନାମ ଦେଲେ । କେହି କେହି
କହନ୍ତି ଯେ ଶୁଭମର୍ଯ୍ୟାର୍ଥ ଦ୍ୱାରା ଉପଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ଲୀଳାବତ୍ରା
ଏ ତୁର୍ନ୍ତ ରତନା କରିଥିଲେ ।

(ସୁବଲଚନ୍ଦ୍ର ବିଜାନା ଅଧ୍ୟାନ)

କେହି କେହି କହନ୍ତି ଲୀଳାବତ୍ରା ଶୁଭମର୍ଯ୍ୟା ବିଧବୀ
କଳ୍ପା । ପୁଣି କେହି କେହି କହନ୍ତି ଲୀଳାବତ୍ରା ତାକୁ ଶୀଘ୍ର
ଶୀଘ୍ର ମନୋରାଜନାର୍ଥ ଶୁଭମର୍ଯ୍ୟାର୍ଥ ‘ଲୀଳାବତ୍ରା’ ରତନା କରି
ଥିଲେ । କହୁ ଉକ୍ତ ତୁର୍ନ୍ତର ସ୍ତ୍ରୀର ସ୍ତ୍ରୀର ବ୍ୟବହାର
‘ବାଲେ’ ‘ବାଲ କୁରାନ ଲୋକନୟକେ ।’ ‘ସତ୍ର’ ଅତି
ସମ୍ମାଧନ ଅପଣା କଳ୍ପା ପ୍ରତି ପାତ୍ର ଓ ‘ବିଶ୍ଵ’ ଓ ‘ଗଣକ’
ଅପଣାର ଶୀଘ୍ରକ ବିଶ୍ଵ ବିଶ୍ଵମର୍ଯ୍ୟାର୍ଥ ହେବା ଅସମ୍ଭବ ।

ଯୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ର ଅମଦେବ କେବାରିବା ।

୪। ଶୁଭମର୍ଯ୍ୟା ରତନ ପାଠିଗଣିତ ଓ ବାଜଗଣିତ ସ୍ଵପ୍ନାତ
ପ୍ରସିଦ୍ଧ ତୁର୍ନ୍ତ ଶିବେମଣି ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟର କାମ—
୫. Title of the first chapter of a famous work on algebra and arithmetic named Siddhāntasiromāni by
Bhāskarāchārya. [ଦ୍ୱ—୫ ତୁର୍ନ୍ତରେ ଶୁଭମର୍ଯ୍ୟା
ଶୀଘ୍ର ଲୀଳାବତ୍ରାକୁ ପ୍ରତିକରିତ କରିବାରେ ପାଇବା ଅନୁରୋଧ ।

ପାଠୀବଣିତର ସ୍ଵର୍ଗ ଛଟକ ସମସ୍ତା ସୁମାନଙ୍କହାରେ
ସମାଧାକ କରିଥାନ୍ତି ।] * । ସମ୍ମୁଖୀ ଲାଭର ଏକ ଶରୀର
—5. Name of a secondary tune in
Hindu music. [ତୁ—ଏଥୁରେ ସବୁ ଶୁଦ୍ଧର
ଲାଗେ । ଏ ଶରୀର ଲକତ, ଲୟତର ଓ ଦେଶକାର
ଶରୀରମାନଙ୍କ ପିଣ୍ଡରେ ଭୂଷନ । କେହି କେହି ଏହାରୁ
ଅପର ଶରୀର ପୁନଃବଧୁ କହନ୍ତି—ହି. ପ ।] ସମ୍ମୁଖ
ହନ୍ତୋଡ଼ଶେଷ —6. Name of a Sanscrit
metre. [ତୁ—ଏଥୁର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚରଣରେ ୧୦,
୮, ୧୫ ର ବିଭାଗରେ ୨୨ ମାତ୍ରା ଥାଏ ଓ ଶେଷରେ ଏକ
କରଣ ଥାଏ—ହି. ପ.] ଦେ. ବି. ଥି—(ନାମ)
ଶୀଲେବକ ନାମ-A name given to females.

ଲାକାମୟ—ସ. ବି. ପୁଣ୍ୟ (ଲାକା+ପ୍ରାର୍ଥ୍ୟାର୍ଥୀ ମୟ)—ଲାକାମୁଖୀ;
Lilāmaya ଜୀବିଷୁଦ୍ଧ—Full of sports; sportive;
(ଲାକାମୟ—ଥି)

ଲାକାୟମାନ—ସ. ବିଶ୍ଵାସୁ (ଲାକାମାନକୁ ଲାକାୟ ନାମାନ୍ତର ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ଵୀ
Lilāyamāna ଅନ)—ଜୀବା କରୁଥିବା—Sporting;
(ଲାକାୟମାନା—ଥି) playing.

ଲାକା ଯାତ୍ରା—ଦେ. ବି (ସ. ଲାକା+ଯାତ୍ରା)—ମହାଭାରତ, ସମୟାନ,
Lilājātrā ଭାଗବତଅଧିର ଅଣ୍ୟାୟିକା ଅବଲମ୍ବନରେ କରିଯିବା
(ଲାକାଯାତ୍ରା—ଅନ୍ତରୂପ) କାଟ ଓ ଦୂରତ୍ବ—Acting and
ଜୀଲାର୍ଯ୍ୟାତ୍ରା dancing made on the basis of
ଜୀଲାର୍ଯ୍ୟାତ୍ରା some of the episodes of the sacred
lores (just like the passion plays of
the middle ages in Europe.)

ଲାକାୟାତ୍ରା—ସ. ବି (ଲାକା+ଯାତ୍ରା)—ସବଳ ଗମନ; ଧୀର ମହିର
Lilājāna ଗମନ—Graceful gait; short slow
and leisurely walk. [ତୁ—ସେବେ ଥିବା
ଲାକ ବୁଦ୍ଧି କି ଶବ୍ଦରେ ଅକରତ ଲାକାୟାତ୍ରା ।
କର୍ତ୍ତ୍ଵୀର୍ଯ୍ୟ ସଙ୍ଗୀତ ।]

ଲାକାୟିତା—ସ. ବି (ଲାକାୟାତ୍ରା ଲାକାୟ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ଵୀ. ତ)—
Lilājāyita କାଢିବ—Played with.

ଲାକାବିନ୍ଦ—ସ. ବି—ଲାକାବିନ୍ଦ (ଦେଖ)—
Lilārabinda Lilākamala (See)

ଲାକାରେ—ଦେ. କି. ବି—ଅକ୍ଷେତ୍ରରେ; ଅକ୍ଷେତ୍ରାନ୍ତେ—
Lilāre Easily. [ତୁ—ଏହାକୁ ଲାକାରେ ସଂହାର,
ଜୀଲାକ୍ରମେ ପଶୁକୁ ପେସନେ ଦେଖିବା । ଭଗବାନ୍ତ. ଭାଗବତ ।]
ଜୀଲାକ୍ରମେ

ଲାକାସନ୍ଧ—ଦେ. ବି (ସ. ଲାକା ସୌଧ)—କେବଳ ମନ୍ଦର—
Lilāsaudha A room where lovers enjoy
ଲାକାସନ୍ଧ amorous sports. [ତୁ—ଲାକା
ଲାକାରବଳ ଏହାକୁ ସନ୍ଧରେ ଅରମ୍ଭ ଥିଲେ ତ ଲାକାସନ୍ଧ ।
ଲାକାମନ୍ଦର]

ଲାକା ସମାପନ—ସ. ବି (ତୁମ୍ଭି ତତ୍ତ୍ଵ)—୧. କେବଳ ଶେଷ;
Lilāsamāpana ଜୀବାର ସମାପ୍ତି—1. The end or
ଲାକା ସମାପ୍ତି } fiins of sport. ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)
ଲାକା ସମରଣ } ଅନ୍ତରୂପ
ଲାକା ସାକ୍ଷି—ମୃତ୍ୟୁ—2. Death.

ଲାକାସ୍ତ୍ରାକ—ସ. ବି—ଲାକାଶେଷ (ଦେଖ)—
Lilāsthrāna Lilāks hetra(See)
(ଲାକାସ୍ତ୍ରାକ—ଅନ୍ତରୂପ)

ଲାକୋଦ୍ୟାନ—ସ. ବି (ମ. ପ. ଲେ.)—ପ୍ରମୋଦକାଳ; ଉପବଳ
Lilodyāna —Pleasure garden.

ଲୁ—ଦେ. ବି—ଅଞ୍ଚଳକାଳର କିମ୍ବା ସଙ୍ଗେ ମଧ୍ୟର ପୁରୁଷ ଅନାଦରୂପ ବା
Lu ଅତି ସ୍ଵେଚ୍ଛାର୍ଥ ଏକବତଳ (ତୁ) ପରେ ସୁନ୍ଦର ହେବା
ଅକ୍ଷର (ଯଥା—କଲୁ, ଗଲୁ)—Inflection
affixed to a verb in the past tense
ଲି after 'Thou', as in, "Thou didst". ଦେ. ବି—
ଯାହିଁ (ହିନ୍ଦରୁ ଅନ୍ତରୂପ; ସ. ଲୁକୁ ଧାରୁ=ଜୀବା) ଲୁକୁ ଗରମ୍
ପବଳ; ଶ୍ଵାଙ୍ଗ—Hot wind; the simoon. [ତୁ—
ଲୁକୁ ସବୁତାନା ଅତି ମରୁବୁଦ୍ଧର ଅଷ୍ଟଳରେ ଅରୁଦଳ ଦ୍ଵାରା ପରିଦର୍ଶନ କରି
ଲୁକୁ କହେ ଓ ସମୟ ସମୟରେ ଏଥୁରେ ଲେବେ ମରି
ଯାଅନ୍ତି ।]

ଲୁଆ—ହା. ଅ—ଲେ—Interjection 'Oh'. [ତୁ—ଏହା ପଦ
Lua ଶେଷରେ ଘରେ; ଯଥା ବାରକିଲୁଣ୍ଡ, ଧଳ ଲୁଆ ।] ଦେ. ବି
ଲୋ (ସ. ଲେତ)—ଲୁହ—Tear. [ତୁ—କେ କେତୁ ଲୁଆ
ଗୋ, ଗେ, ଆସୋ ପକାଏ । ଧାନକୁଷ. ରଷକଶୋଳ ।]
ଚୋଥେର ଜଳ ନୋର

ଲୁଆ(ଅନ୍ତରୂପ)ଇବା—ଦେ. ବି (ସ. କମ୍ପ ଧାରୁ)—୧. ଲାହା କିମ୍ବା
Luā(ଅନ୍ତରୂପ)ଇବା ଶିତକୁ ରୂପ—1. The causative form
ନୋଆନ, ନୋଆନ of Laiāibā. ୨ । କତ କରିବା—2. To
ନୋଆନ୍ତା cause to bend. [ତୁ—ସଶୋଦା ଲୁମର ଶିରେ
ଶାଖା ଶିର ଲୁଅର୍ଦେ ଲଭାରରେ । କର୍ତ୍ତ୍ଵୀର୍ଯ୍ୟ କରୋଲ
କମ୍ପୁ ପ ଗାତ ।]

ଲୁଆଣ—ଦେ. ବି—୧ । ଲିପର ନନ୍ଦ—1. Slightly bent. ୨ ।
Luān ସେଉଁ ଘରର ଛତର କିମ୍ବା ହେବୁ ମୁଣ୍ଡ ଲୁଆର୍ଦେବର
[ଲୁଆଣ, ଲୁଆର୍ଦେବ—ଅନ୍ତରୂପ] ସେ ଘରେ ପଣିକାରୁ ହୁଏ—
ନୀଚୁ 2. Low-roofed (house) where a person has
ନୋଆନ୍ତା to bend his head before entering.

ଲୁହ—ଦେ. ବି (ସ. ଲେପାଯ୍)—ଲେହ; ଭାବତର ଉତ୍ତର ପର୍ମିମରେ
Lui ଭାଥର ପଣମୀ ମୋଟ ଶାତ ତଦର—A coarse
ଲୁହୁ ବୈଦେ. ବି (ପ୍ରେତ—ଲୁହୁ ଶଦର ଲୁହୁ ରିତାରଣ) —
ଲୁହୁ ୧ । (ପ୍ରାନ୍ତରେ ବନ୍ଧୁ ବନ୍ଧୁ ହେବା ପୂର୍ବେ) ପ୍ରାନ୍ତର ପ୍ରାଚୀକ
ଲୁହୁ ଭାବତର ଦଶଗତ ଭାପାଖ—1. Luis; the family
title of the kings of France before the

French revolution. ୧। ପୃଷ୍ଠା ପ୍ରାକସରେ
ପ୍ରତିକତ ସମ୍ମୁଦ୍ରା ବିଶେଷ—2. Name of a gold
coin formerly current in France. ପ୍ରାଦେ
(ସମ୍ବଲପୁର) ବି—କଥା ବାହୁଦୀ—

A very young calf.

ଲୁର୍ଗା—ଦେ. ବି (ସ. ନମ୍ ଖାରୁ)—ଲୁଞ୍ଜବା (ଦେଖ)
Luiñba (See)

ଲୁଓ—ଦେ. ଅ—ଲୋ !

Luo ଲୋ ଜୀ (Interjection) Oh !

ଲୁ—ଦେ. ବି—ଅଗତ ବାଳରେ କିମ୍ବା ସଙ୍ଗେ ପ୍ରଥମ ଘୁରୁଷ
Luମ୍ ମାନ୍ୟାର୍ଥକ ଏବଚଳ (ଆମ୍ବେ) ଓ ବହୁଚଳ (ଆମ୍ବେମାନେ)
ଲାମ ପରେ ସ୍ଵର୍ଗ ଦେବା ଅନ୍ତର—Inflection suffixed to
ଯେ a verb in the past tense after I and we.

ଲୁଣ୍ଗ—ଦେ. ସବ୍ (ଅଳାଦର୍ଥ) —ଲୁଣ; ବୁଢାଏ—

Luñcha ଅଛେର ଥୀଡାବହୁତ, ଥୀଡ଼ି Many; much.
(ଲୁଣ୍ଗଏ, ଲୁଣ୍ଗକ—ଅଳାଦର୍ଥ)

ଲୁକ (ଧାରୁ)—ସ—ଲୁଚ ବା; ପ୍ରତିନ ଦେବା—

Luk (root) To be concealed or hidden.
ଲୁକ—ସ. ବି (ଲୁକ. ଧାରୁ + ରୁବ. ବି ସି) —୧ ଲୈପ—
Luk 1. Disappearance. ୨। ଲୁଚିବା; ପ୍ରତିନିଧି—
2. Concealment.

ଲୁକତ୍ତ—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ନିର୍ବିକମ୍ବି ମହୁମାଟୁ—

Luk-ṛdi A tiny species of bees; Apis Florea,

ଲୁକବା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଲୁଚିବା—

Luk-bā To be concealed; to be in hiding.

ଲୁକଲ୍ଲ(ଲୁ)କାନି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଲୁଚିବାକ ଖେଳ—

Luk lā(lu)kāni The play of hide and seek,

ଲୁକଣାନ(ନି)—ଦେବେ. ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି (ପା, ନୂକିବାନ) —

Luk-kānāni ଖେଳବାନ; କଣ—Loss; damage.

ଲୁକ—ପ୍ରାଦେ (ବୈଦ, ବାଲେଶ୍ଵର) ବି—(ରୁଷାକରେ ଓ ଭାଙ୍ଗାଇଣ) —

Luka ଖେଳ—A man.

ଲୁକା(କେ)ଇବା—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ଵର ଉତ୍ତରଭାଗ ଓ ଯେତୁଳି) —

Lukā(ke)ibā ବି. (ସ. ଲୁକ୍କାଧିତ; ବୁଲ ବି. ଲୁକାର,—
ଲୁକ୍କାରବା; ଘୋପନ କରିବା—To hide; to con-
ceal. [ଭ—କଷ୍ଟେ ସେ ସବୁ ଲୁକାର ସେ ସ୍ଥାନେ ନ
ରହି, ଯାଇଁ ସମ୍ମର ମଧ୍ୟେ ବସିଲୁ ପଞ୍ଚମୁଣ୍ଡି]—

ଭୁଲିବା. ବିତମ ସମାଧିଣୀ]

ଲୁକାଏବା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସ. ଲୁକ୍କାଧିତ; ବୁଲ ବି

Lukāebā ଲୁକାରା) —ଲୁକ୍କାବୋ—To conceal; to
hide.

ଲୁକାଲୁକ—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ଵର ଉତ୍ତରଭାଗ) ବି—ଲୁକ୍କାଲୁକ (ଦେଖ)

Lukā luki Luchāluchi. (See)

ଲୁକିଦେବା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର, ବାଲେଶ୍ଵର) ବି—କିଚେ ଲୁପନିବା—

Lukideba To hide one's self.

ଲୁକିବା—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ଵର ଉତ୍ତରଭାଗ, ସମ୍ବଲପୁର ଓ ଗଞ୍ଜାମ; ବୁଲ
Lukibā ବ. ଲୁକା, ହ. ଲୁକ୍କା) କି—ଲୁଚିବା (ଦେଖ)—

Luchibā. (See) [ଭ—ମୋ ପାଇଁ ରୁ ଲୁଚ ଯତନେ
ସ୍ଵର୍ଗକ ଲୁଚଣ୍ଦ ପାସୁପତ୍ର ପାସୁପତ୍ର । କବସ୍ତୁର୍ଣ୍ଣ ସଙ୍ଗାତ]

ଲୁକୁଡ଼ି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର, ଗଢ଼ିଲାଇ) ବି—ଦୂଷ କୋଟରରେ ସହିତ
Lukurdi ମହୁ—Honey collected in the hollows
of trees.

ଲୁକୁବା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଲୁଚିବା—

Lukubā To conceal one's self.

ଲୁକ୍କାଧିତ—ସ. ଧରି (ଲୁକ୍କାଲେପ+କାମ୍ପ=ଶବ୍ଦର=ଲୁକ୍କାମ୍ପ;

Lukkāyita ଲୁକାଧିତ ନାମ ଧାରୁ=ଲୁପ୍ତ ଶବ୍ଦର ପରି ଅଚରଣ
କରିବା+କର୍ମ. ତ) —୧। ଲୁପ୍ତ ପ୍ରତିବ୍ୟାପ ଦୂଷିତପରୁ
ଅନ୍ତର୍ଭିତ—Concealed from view; hidden;
latent.

ଲୁକ୍କାଧିତ ହେବା—ଦେ. କି—ଆପେ ଲୁଚିବା; ଅଦୃତ ହେବା—

Lukkāyita hebā To hide one's self from view;

ଲୁକ୍କାଧିତ ହେବା ଲୁକାଧିତହିନା to disappear.

ଲୁଖା—ଦେ. ଧରି (ସ. ରୁଷ ଓ ଶୁଦ୍ଧ) —ରୁଖା ଶୁଦ୍ଧ (ଦେଖ)

Lukha ରୁଖା ରୁଖା ରୁଖା (ଅଳାଦର୍ଥ) Rukha ṣukha. (See)

[ଲୁଖା ଶୁଦ୍ଧ—ସୀ]

ଲୁଖାର (ଇତ୍ତବା) —ଦେ. ଧରି (ସ. ରୁଷ) —ନୁଖୁର ଇତ୍ତବା (ଦେଖ)

Lukhara (etc) Nukhura etc (See)

(ଲୁଖା—ସୀ)

ଲୁଗାର୍ଡା—ପ୍ରାଦେ (ବସର) ବି—ଶାରୀ—

Lugarda Long cloth worn by females.

ଲୁଗା—ଦେ. ଧି (ସ. ଲୁଗ୍; ଲୁଲ. ଅ. ଲୁଗ୍) —୧। ବିଶ—

Lugā 1. Cloth. ୨। ପୋଶାକ—2. Dress. କି।

କାପଡ଼ ଖୋଲ; ଅଖୋକାପ; ଯାହାକୁ ଅଖାରେ ସବୁର ପିନ୍ଧା-
କପଡ଼ା, ଲୁଗା, ଘିରୀ ଯାଏ—3. Piece of cloth worn
round the waist. ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.
(ରୁଲ. ହନ୍ଦରେ ଶ୍ଵିମାନକ ଚାହନ୍ତୁଛ ବସ୍ତୁକୁ ଲୁଗା
କୋଲିଯାଏ) —ଶ୍ଵିଲେବଳ ପିନ୍ଧାଲୁଗା; ବନ୍ଧାଗୀ—

Long cloth worn by females. [କି—
ପୁରୁଷଙ୍କ ଲୁଗାର ଖୋଲ ବହନ୍ତି ।]

ଲୁଗା ଅଙ୍ଗି—ଦେ. ଧି-ପିଙ୍କରୁଳା ଲୁଗାର କୁତ୍ରରେ ଥିବା ଅଂଶକୁ ଗୋଟିଏ

Lugā angti ଗୋଟି କର ତହିଁ ମଧ୍ୟରେ ବିହି ପଢାର୍ଥ ରଖିବା ପାଇଁ
କାପଡ଼ର କୋଣଡ଼ କରିବା ଥିଲ—A bag or pouch
ଘୋତିକି ଘୀରିକା formed by tucking up the front
portion of the loin cloth (which a man
wears and which hangs down in
front), so that it might contain some-
thing in it.

ଲୁଗା କାନି—ଦେ. ଧି—ବଧାକ; ବଧର ଏକପାତ୍ର ବୋଣ—One

Lugā kāni of the corners of a cloth. [କି—

କାପଡ଼େର କାନି(ଖୁଟ୍ଟ) ପିକା ଲୁଗାର ସାମଳା ପାଖ କାନିରୁ କୁହକାନ
ଘୋତୀକା ଝୋର ବା ଫେରକାନ ଓ ପଛପାଖ କାନିରୁ କଶକାନ
ବୋଲୁଯାଏ ।]

ଲୁଗା କଣ୍ଠ—ଦେ. ବ—ବସ୍ତ୍ର ଆର ବା ସାବୁକ ଦେଇ ଧୋଇ କାନିବା
Lugā kachā କର୍ମ—Washing and rinsing of the
କାପଡ଼କାଚା cloth for cleaning it.

କପଢ଼ା ଫୌ(ଖୋ)ବଳା

ଲୁଗାକରୁ ସାବି(ବୁ, ବା)ନ—ଦେ. ବ—ଘେର୍ବୁ ସାବୁକହାର ମଇଳା
Lugākacba sābi(bu, ba)n ଲୁଗା ସଫା କରୁଯାଏ—
କାପଡ଼କାଚା ସାବାନ Soap for washing cloth,
କପଢ଼ାଯୌନେକା ସାବୁନ

ଲୁଗା କାଚିବା—ଦେ. ବ—ମଇଳା ଲୁଗାରୁ ସଫା କରିବା ପାଇଁ ଆର ଓ
Lugā kāchiba ସାବୁକ ଅଛି ଦେଇ ପାଖରେ କରୁବାର କାଠ
କାପଡ଼କାଚା ବା ପଥର ଉପରେ ବାରଂବାର ବାଢ଼େଇବା—
କପଢ଼ା ଖୋ(ଖୋ)ବଳା, To beat a soiled cloth on
କପଢ଼ା କଜାରନା stone or wood after drenching
[ଲୁଗାକରୁ(ଦେ)ଇବା—ପ୍ରସ୍ତୋତକରୁପ] it with soap etc.

ଲୁଗା କୁଞ୍ଚ—ଦେ. ବ (ସ. କୁଞ୍ଚନ)—ପରହିତ ଧୋତର ସମ୍ମୁଖୀୟ
Lugā kūncha ଅଂଶ, ସାହା କୁଞ୍ଚିତ କୋଇ ନାହିଁ ପାଖରେ
କାପଡ଼େର କୋଚା ଝୋଗିଯାଏ—The front part of the
କପଢ଼ାକା କଂଚା cloth worn round the loins
which is curled into folds and tucked
into the part adjoining the navel.

ଲୁଗା କୁଞ୍ଚା—ଦେ. ବ (ସ. କୁଞ୍ଚନ)—ପିନ୍ଦବା ସମୟରେ ସୁନ୍ଦର ଓ
Lugā kūnchā ସହିତ ଦେଖାଯିବା ଭିକେଷନରେ ପିନ୍ଦାଯିବା
କାପଡ଼ କୋଚାନ ଲୁଗାରୁ ଜାନାପକାର କୌଣସିବୁଳୁଟ କୁଞ୍ଚିତ
କପଢ଼ାକା କୌଣସିଯାନା କରିବା କିମ୍ବା—The act of curling
and twisting the cloth into various
artistic folds, so that it will look nice
when worn. [ବ—ଅମ ଦେଖିବେ ଲୁଗାରୁ
ଜାନାପକାରରେ କୁଞ୍ଚିତ ପ୍ରଣାଳୀ ଅଛି ପଥା—ସମ୍ମୁଖ,
ଚିଲକୁଆ ଓ ପାଂଥଙ୍ଗୁଟିଆ କୁଣ୍ଡ ଇଚ୍ଛାଦି ।]

ଲୁଗା କୁଞ୍ଚା(ଅଞ୍ଚେ)ଇବା—ଦେ. ବ (ସ. କୁଞ୍ଚା ଖାରୁ ଖିର)—ପରଖେୟ
Lugā kūnchā(ଅଞ୍ଚେ)ibā ବସ୍ତ୍ର ଅନ୍ଧହାର କୁଞ୍ଚିତ
ଅନ୍ୟେରଦ୍ୱାରା କାପଡ଼କୋଚକାନ କରିବା—To have the
କପଢ଼ା କୌଣସିଯାନା cloth twisted into artistic
curls by another.

ଲୁଗା କୁଞ୍ଚିବା—ଦେ. ବ (ସ. କୁଞ୍ଚା ଖାରୁ)—ପରଖେୟ ବସ୍ତ୍ରକୁ ଅଞ୍ଚେତ୍
Lugā kūnchibā ଦ୍ୱାରା କୁଞ୍ଚିତ କରିବା—To twist cloth
କାପଡ଼ କୋଚାନ into curls and small folds.
କପଢ଼ା କୌଣସିଯାନା

ଲୁଗା ଗଣ୍ଠି(ନ୍ଦି)ରା—ଦେ. ବ—ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ଲୁଗା ଏକହି ହୋଇ
Lugā gan̄thi(n̄di)rā ବକ୍ଷାଯାଇ ସୁବା ବଡ଼ ରଣ୍ଡି—
କାପଡ଼େର ଗାନ୍ଠି A large packet of clothes.
କପଢ଼ାକା ଗାନ୍ଠି [ବ—ଗଣ୍ଠି ବା ଗଣ୍ଠିର, ଗଣ୍ଠି ଅପେକ୍ଷା

ବଡ଼ ଓ ଗାଣ୍ଠି ଅପେକ୍ଷା ଶେଷ । ଗଣ୍ଠି ଅପେକ୍ଷା ବୋକୁଳ
ଶେଷ । ବୋକୁଳ ଅପେକ୍ଷା ବୁକୁଳ ଶେଷ । ବୁକୁଳ ଅପେକ୍ଷା ସୁକୁଳ ଶେଷ ।
ସୁକୁଳ ଅପେକ୍ଷା ପୋଟଳା ବା ପୁଟୁଳା ଶେଷ । ପୁଟୁଳା ଅପେକ୍ଷା
ପୁଟୁଳ ଶେଷ ।]

ଲୁଗା ଗଣ୍ଠିର—ଦେ. ବ—ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ବସ୍ତ୍ର ଏକହି ବକ୍ଷା ହୋଇଥିବା
Lugā gan̄thiri ପୁଲା—A bundle of clothes
କାପଡ଼େରଗାନ୍ଧିରି କପଢ଼ାକାନ୍ଧିରି tied into one
pack.

ଲୁଗା ଗଣ୍ଠି—ଦେ. ବ—ନୂଆ ଲୁଗା ଏକହି ଦୃଢ଼ିବରେ ବକ୍ଷା
Lugā gan̄thi ହୋଇଥିବା ବଡ଼ ପୁଲା—A bale of
କାପଡ଼େରଗାନ୍ଧିରି କପଢ଼ାକାନ୍ଧିରି new clothes.
[ବ—ଗଣ୍ଠି ଅପେକ୍ଷା ଗଣ୍ଠି ବଡ଼ ଓ ଗଣ୍ଠି ଅପେକ୍ଷା
ଗଣ୍ଠି ଖୁବ୍ ବଡ଼ ।]

ଲୁଗା ଚଉତିବା—ଦେ. ବ—ଲୁଗାରୁ ପ୍ରଥମେ ଦୂର ସ୍ଵପ୍ନ, ତା ପରେ
Lugā chautibā ବର ପ୍ରସ୍ତ୍ର, ଏହିପର କମାନ୍ୟରେ
କାପଡ଼ପାଟକରା କପଢ଼ାବୌପୈତନା, କପଢ଼ାକା ରହନ୍ତମାନ ଶୁଦ୍ଧିତର
ପ୍ରସ୍ତ୍ରସୁତ୍ର କରିବା—To fold up a cloth.

[ଭୁଗାରଇତା(ଦେ)ଇବା—ପ୍ରସ୍ତୋତକରୁପ]

ଲୁଗା ଚ(ଖ)ଦର—ଦେ. ବ (ସହିତ ପଦ)—ଅଧୋବାସ ଓ ଉତ୍ତରବ୍ୟ;
Lugā cha(ch)dara ପରଖେୟ ବସ୍ତ୍ର ଓ ଉତ୍ତରବ୍ୟ—
ଥୋତିଦର ଘୋତୀବାଦ The piece of cloth
worn round the waist and that put
[ଲୁଗା ପାହୁଡ଼ା—ଅନ୍ୟରୁପ] round the upper part
of the body.

ଲୁଗା ହୁଡ଼ିବା—ଦେ. ବ(ବଜାଳାରୁ ଅନ୍ତକୁଟ) —ଲୁଗା ପାଇସାବା (ଦେଖ)
Lugā chhārdibā Lugā pālatibā (See)

କାପଡ଼ଛାଡ଼ା କପଢ଼ାତମାଜା

ଲୁଗା ଥେସିବା—ପାଦେ (ବୋଦି) କି—ଲୁଗା କାଚିବା (ଦେଖ)
Lugā thesiba Lugā kāchiba (See)

ଲୁଗା ଦ(ଦେ)ତ—ଦେ. ବ—ବସ୍ତ୍ର ଉପରଭାଗ ବା ବୁଣା (ସାହା କି

Lugādi(de)ha ଟାଣି ଓ ଦରଣୀୟାଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତ୍ର)—

କାପଡ଼େର ଜମି, କାପଡ଼େର ଗା କପଢ଼ାକାଜମିନ The texture
of a cloth; the body or ground of a cloth.

ଲୁଗା ଦୋବାକି—ଦେ. ବ—ବସ୍ତ୍ର ବ୍ୟକ୍ଷାତ୍ୱୀ—The keeper
Lugādokani of a cloth-shop.

କାପଡ଼ ଦୋକାନି କପଢ଼ାକି କ୍ରକାନଦାର

ଲୁଗା ଧକ୍—ଦେ. ବ—ବସ୍ତ୍ର ଲମ୍ବ ଦିଗର ଶେଷ ଭାଗ—

Lugā dhardi The border of a cloth.

କାପଡ଼େର ପାଡ଼ କପଢ଼ାକି ପାଢ଼ି(କୋର)

ଲୁଗାପଟା—ଦେ. ବ (ସହିତ ପଦ; ଲୁଗା ଓ ସ. ପଟ୍ଟ)—ସରୁପ୍ରକରିତ
Lugāpatā ପରଖେୟ ବସ୍ତ୍ର—All sorts of cloths;

କାପଡ଼ଚୋପାଡ଼ କପଢ଼ାତମା �clothes

ଲୁଗା ପାଇସା—ଦେ. ବ—(ଲୁଗା) ଦିନବାପାଇଁ ସଥେଷ୍ଟ ଲମ୍ବ ଓ

Lugā paibā ଭରିବା ହେବା—(a cloth) Being

ଲୁଙ୍ଗତ୍ରା(ଡେ)ରବା—ଦେ. କି—ଲୁଙ୍ଗୁତ୍ରାରବା (ଦେଖ)

Lung-rdā(rde)ibā Lungurdāibā (See)

ଲୁଙ୍ଗ(ସୁଲ)ଙ୍ଗ ହେବା—ଦେ. କି—ଲୁଙ୍ଗୁ ପୁରୁ ହେବା (ଦେଖ)

Lung pu(lu)ñg hebā Lungupuñgu hebā (See)

[ଭବସ ସାଥ ସାହେବଙ୍କ ଦୁଆରେ କେବଳ ପର ଲୁଙ୍ଗୁ
ଲୁଙ୍ଗୁ ହେବାର ନାହିଁ ।

ପରମୋହଳି ହରାଣ
ଅଠବୁଷ ।

ଲୁଙ୍ଗୁ—ଦେ. ବ. ଓ ବିଶ—ଲୁଙ୍ଗୁର (ଦେଖ)

Lung-ru Lungurā (See)

ଲୁଙ୍ଗ—ସ. ବ.—ମାରୁଲଙ୍ଗ ବୁଷ [ହ. ଏ.]—Citron tree.

Lunga [ଲୁଂଗ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ଲୁଙ୍ଗା—ଦେ. ବିଶ—୧ । ମାନସିକ ବଳପୂର୍ବ—1. Having no
Lunga strength of mind. , । ଶୁଦ୍ଧ ପଦାର୍ଥ ଅପ-

ଦରଶକାରୀ—2. Pilfering. । କା । ଘେର କରିବା

ଉଦେଶ୍ୟରେ ଯେ ସୁହିଥା ଆୟୁତ୍ଥାଏ—3. Loitering
at a place seeking for opportunities to
steal. । ଲୁଙ୍ଗତ୍ରା [ଦେଖ]

4. Lungurdā (See)

ଲୁଙ୍ଗି—ଦେବେ. ବ (ପା)—ମୁଖମାନ୍ତ ପୁରୁଷମାନଙ୍କର ପିଲାବା ଅଛି

Lungi ଲମ୍ବ ଉଚିତ ବଢ଼—A small coloured
ଲୁଙ୍ଗୀ cloth worn by Mahomedans. [କୁ—

ଲୁଙ୍ଗୀ ଏହା ପାଥୁ ଗୁରହାତ ଲମ୍ବ; ଏହାର କେବଳ ଅଣା
ବୁଝି ପାଣେ ବୁଝାଇବାରୁ ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ତା କୁଣ୍ଡ ମାରି ହୁଏ
ନାହିଁ ।]

ଲୁଚ୍ଚା—ଦେ. ବିଶ—୧ । ଯେ ସାମାଜିକ ବସ୍ତୁ ଘେର କରେ—

Lungurdā 1. Pilfering; pilfery. , । ରୁଷୁ

(ଲୁଚ୍ଚୁତ୍ତା—ଅନ୍ୟରୂପ) —2. Wicked; wanton. • ।

(ଲୁଚ୍ଚୀ, ଲୁଚ୍ଚୁତ୍ତେର—ଶ୍ଵର) ଲଙ୍ଗଟ—3 Adulterous.

ହିଂଚକେ ଲୁଙ୍ଗାରୀ । ଲାଠମଳା—4. Mean-minded.

(ଲୁଚ୍ଚୁତ୍ତାପଣ ଲୁଙ୍ଗୁତ୍ରାପଣିଅ— ବି)

ଲୁଚ୍ଚୁତ୍ତା ତେ ରବା—ଦେ. କି—୧ । ସୁହିଥା ପାଇଁରେ ସାମାଜିକ ବସ୍ତୁ

Lungurdā(rde)ibā ଘେର କର କେବା ଉଦେଶ୍ୟରେ

ମୁଦ୍ରମୁଦ୍ର କରା କୋଣସି ପୁଲରେ ଦୁଇବା—1. To loiter

ଘପାନା at a place seeking for an opportunity to pilfer. , । ଲାଠା ପାଇତ୍ତ ହେବା

(ଦେଖ)—2. Langarda pāngarda hebā

(See)

ଲୁଙ୍ଗୁତ୍ରା ଘେର—ଦେ. ବ—ସେ କେବୁଟଃ ବୁଝାଏ ଓ ସୁହିଥା

Lungurda chora ପାଇଁରେ କେବୁଟିମାନ ଘେର କର କିମ୍ବ

(ଲୁଙ୍ଗାରେ—ଅନ୍ୟରୂପ) —Pilferer; one who loiters

ହିଂଚକେ ଚୋର at a place seeking opportunity to

ଲୁଙ୍ଗାରୀ ଘେର କରିବା—pilfer.

ଲୁଙ୍ଗୁ ପୁଲୁଙ୍ଗୁ ହେବା—ଦେ. କି—ଲୁଙ୍ଗୁ ପାଇତ୍ତ ହେବା ,

Lungu pu(lu)ñgu hebā (ଦେଖ)—Langarda

pāngarda hebā 2 (See)

(ଲୁଙ୍ଗୁର ସୁଜୁର ହେବା, ଲୁଙ୍ଗୁ ପୁରୁ ହେବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲୁଙ୍ଗୁ—ଦେ. ବିଶ (ସ. ନ୍ୟକ, କନ୍ଦୁର = ସୁଣା)—୧ । ମରଳା;

Lungurā ଅପରିଷ୍ଟ ତ (ସ୍ଵାକ)—1. Unclean (place.)

ନୋଡ଼ିରା, ନୋରା । । ଅପରିଷ୍ଟ ଅପରିତ୍ତ (ପୁରୁଷ)—2.

ଗୁର୍ଦ୍ଵା Unclean; untidy (person). । । ଯାହାର ଘର

(ଲୁଙ୍ଗୁ—ଶ୍ଵର) ଓ ଦେବ ଅଦ ମରଳା କରିବାର ଅଧ୍ୟାସ—3. Of

unclean habit. । । ଲୁଙ୍ଗୁତ୍ରା (ଦେଖ)—

4 Lungurdā (See)

ଲୁଚ୍ଚି, ଚୁକାଳ—ଦେ. ବ [ସ. ଲୁଚ୍ଚ ଧାରୁ]—ଶିଶୁମାନଙ୍କର

Luch-(chi, chu) kājī ଏବ ପ୍ରକାର ଖେଳ—The

ଲୁକାଲୁକାକୋଚୁରୀ children's game-hide and seek.

ଲୁକାଲୁକାକୀ, ଆଂଖମିଚୁନୀ [ଭ—ଲୁଚକାଳ ଚବା ଖେଳର

[ଲୁଚରୁଲୁକଣ୍ଠ—ଅନ୍ୟରୂପ] ଚାରକା ଶାରଦ ଘରେ

ରଖାନାଥ୍ ଭାଗୀ ।]

[ଦ—ଏ ଖେଳରେ ପ୍ରଥମେ ଘରୀ ପଞ୍ଚାମାଦାର କଣକୁ

'ବେର' କରିବାର । ଅତି ଜଣେ ବୁଢ଼ିଅଣୀ ବା ବୁଢ଼ି

ମାତ୍ରସୀ ହୁଏ । ବୁଢ଼ାମାତ୍ରସୀ ବେରର ଅଣିରୁ ବୁଢ଼ ଧରେ;

କଣ୍ଠବସ୍ତରେ ଅନ୍ୟ ଶିଶୁମାନଙ୍କ କବକିବା ପ୍ରାନରେ ଲୁଚୁ

ସାଥୀ । ବେରର ଅଣି ପିଟାଯିବା ପରେ ବେର ସେମାନଙ୍କ ବେଳେ ବୁଢ଼ିରେ କବକିବା ପିଲମାନଙ୍କୁ

ବୋଲୁମାନ୍ଦୁବା ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କ ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ

ଦେଇବରୁ ଲୁଚୁ ଲୁଚୁ ଅଣି ବୁଢ଼ିଅଣୀରୁ ହୁଏ ଦେଇ ନିର୍ଦ୍ଦିନୁ

ହୁଅଣ୍ଟି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଯେହିଁ ପିଲି ବୁଢ଼ିଅଣୀରୁ

ହୁଏ ପକରବା ପୂର୍ବରୁ ବେରର ଦାରୁଡ଼େ ପଢ଼ିଯାଏ,

ସେହି ଦେଇବ ବେର ହୁଏ ଏବ ସେ 'ବେର' ପ୍ରତି ପୁଣି

ପୁଣିକଥିବା ବିଷ ବୁଝି ଦେଇ ।

ଲୁଚ୍ଚ(ଚି, ଚୁ)କାଳ ଖେଳିବା—ଦେ. କି—୧ । ଲୁଚକାଳ ଚିଢ଼ା କରିବା

Luch-(chi, chu)kājī khejibā—1. To play the

ଲୁକୋଚୁରୀ ଖେଳ—game of hide and seek. , ।

ଆଂଖମିଚୁନୀ ଖେଳନା କଣକୁ ଦେଇ ଲୁଚିଯିବା ପୁଣି

ଲୁକାଲୁକାକୀ ଖେଳନା ଦେଖାଦେଇ ଲୁଚିଯିବା, ଏହିପରି କମାନ୍ଦୁଧରେ

ପୁଣି ହେବା ଓ ଦୂରୀ ହେବା—2. To alternately

hide oneself from another's view and then appear to him.

ଲୁଚ୍ଚ(ଚୁ)ପୁଚ୍ଚ(ଚୁ) ହେବା—ଦେ. କି (ସ. ଲୁଳଷ୍ପକୁ)—୧ ।

Luch-(chu)puch-(chu) hebā ଛୁକପକ ହେବା; ହାତିପାଇଁ

ହାଁପାଇଁ କରା ଦେବା; ପବନକ ଦେବା; କୋଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ବା

ଲାଲଚାନା, ଲୁସପୁସ ହୋନା ବିଷ୍ୟ ପ୍ରତି ଲାଲୁପିତ ହେବା—

ଭାଙ୍ଗକୋପା । 1. To banker after a thing , ।

ଡରକେମାରେ କାର୍ଯ୍ୟନା ବୟବରେ କଣ୍ଠିବା—2. To tremble with

ଇତତ୍ତ୍ଵ କରା fear. , । ସନ୍ଦେହାତ୍ମିତ ହେବା

ଲୁସପୁସ ହୋନା ରମ୍ପେରା ହେବା—3. To waver

. through doubt or indecision.

ଲୁଚ୍(ଚୁ) ପୁଚିଆ—	ଦେ. ବଣ—୧। ଉଷ୍ଣାତୁର; ଖକ—1. Coward;
ଲୁଚ୍(ଚୁ) puchiā̄ timid.	, । ସନ୍ଦେହାତ୍ମକ—
ଭୌତୁ କାଥର	2. Suspicious. । ଅନ୍ତର ମଳା—
[ଲୁଚ୍(ଚୁ)ପୁଚେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ]	3. Wavering; fickle. ।
ସମ୍ବିଦ୍ଧ ଶଙ୍କୀ	ପତଳ ଓ କୋମଳ (ଖାଦ୍ୟ)—4.
ଅଞ୍ଚିର ମିମକନେବାଳା	Soft and thin (food).
ପାଙ୍ଗୀ ପଲପଲହା	

ଲୁଗ୍ନ—ଦେ. ତ (ସ. ଲୁକ୍ଷାଧାରୁ)—୧ । ଲାଚିବା—1. Hiding.
Luchā oneself. ୨ । ଲୁଗ୍ନିବା—2. Concealing any-
thing ହେ ଅ—ଲୁହେ (ହେଣ୍ଟି)—Luchāe

ଲୁକା ଲୁକା	(See) ଦେ. ବିଶ—୧। ଲୁଚା (ଦେଖ)—୧.
ଲୋଚା	Luchhā (See) [ଉ—ଓହୋ କାନ୍ଦୁଥିଲା
ଲୀଙ୍ଗା	ଦେଖିବା ପାଇଁ କି ପର ! ନିର୍ମଳ ବେହାୟା ଲୁଗୁ ।
ଶୁକାନ	ରକାଷ—ରତ୍ନମାଳୀ ।] , । ଶୁପ୍ର—୨.
ଛିପା	Hidden; concealed. " । ଅପ୍ରକାଶ— 3. Secret.

ଲୁଚ୍ଛା ଦେବା—ଦେ. କି—(କୌଣସି କସୁଳ)ଅଦୃଶ୍ୟ କରଇବା;
 Luchchhi deba ଲୁଚ୍ଛାଯିତ କରିବା—To conceal; to
 ଲୁକାଦେବା ଲୁକାଦେବା hide.

ଲୁଚୁ(ଚେ)ରବା—ଦେ. କି (ସ. ଲୁକୁ ଧାଉ; ଲୁଚିବା କିମ୍ବାର
 Luchchhe(ibh) ଶିଳ୍ପରୂପ)—୧ । ପ୍ରତିବନ୍ଦ କରିବା; ଗୋପନ
 ଲୁକାନ କରବା—୧. To conceal; to hide. [ଉ—
 ଲୁକ୍ଷାନ ଗୋଲୁଗୁଳ ନଖ ତଳେ । ଭୁପରି ପ୍ରେମପାଞ୍ଚମୁକ ।]
 ୨ । ଅବୁର କରିବା; ଘୋଡ଼ାରବା—୨. To cover,
 (ଯଥା—ମେଘ ତନ୍ତ୍ରୀ ଲୁପ୍ତକୁଳୀ ।) ୩ ;
 ଅନ୍ୟର ଦୃଷ୍ଟି ପଥର ଅନୁବଳରେ ରଖିବା—୩. To
 hide from another's view. (ଯଥା—ବାଘ
 ପର ଜନ୍ମ ଲୁଗୁରକରି ଆଏ ।) ୪ । ବାହାରେ
 ପ୍ରକାଶ ନ କରିବା—୪. Not to publish a
 matter. (ଯଥା—ପାପକୁ କେତେ ବିଜଳ ଗୁରୁବ ?)
 ୫ । ଲୋକଙ୍କ ଦେଖାଇ ନ ଦେବା—୫. Not to
 allow persons to see. (ଯଥା—ନୁଆ କୋହୁଲୁ
 ଶାଶୁ ଅଛ କେତେବିଜଳ ଲୁଗୁର ରଖିଲେ ?)

ଲୁଚା(ଛା, ଛା)ଏ(କ)—ଦେ. ବି. ଓ ବଣ—(ଅନାଦସ୍ଥ) ଗୁଡ଼ାଏ
 Luchā(chchā, chchhā)e(ka) —Many a. [ତୁ—
 ଫୁଛେର ପେଉଁ ପରି ଗୁଡ଼ାଏ ଓ ଗୁଡ଼ାକର ଅଦସ୍ଥକ
 ଦୀଢ଼ୀ ଆକାରଗୁଡ଼ାଏ ଓ ଗୁଡ଼କ, ସେହିପରି ଲୁକୁଏ ଓ ଲୁକୁକର
 ଅଦସ୍ଥକ ଆକାର ଲୁକୁଏ ଓଲୁକୁକ]

ଲୁହ(ଳ)କୁ(କେ)ଗୁ—ଦେ. ବଣ (ସ. ଲୁହତ ଗୁହା) — ୧।
 Luchā(chchā)ku(ko)chā Contracted
 ଜ୍ଞାନସତ୍ତ୍ୱ, କୀର୍ତ୍ତ୍ୟମାତ୍ର and curled. , । ଗୋଡ଼ ଦାଢି
 ସିକ୍ଷଣାହୃଦ୍ୟ ସକ୍ରତିକ ବରିଥିବା; ପିଣ୍ଡିକରଣଶର—

2. With the hands and legs contracted or drawn together. ୩। ଯାହାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବସ୍ଥା ସବୁଚିତ ହୋଇଥାଏ—3. Curled and contracted. (ଯଥା—ମୁଁ ଏକଶ୍ଵାନରେ ଏ ଶବ୍ଦ ବସିଯିବାରୁ ମୋ ଗୋଡ଼ ହାତ ଲୁଣ୍ଠିବା ହୋଇ ଗଲାଣି; ଜର ଲୁଗା ପୁରୁଷା ହୋଇଥିଲେ ଲୁଣ୍ଠିବା ହୋଇ ଯାଏ ।)

ଲୁଚା ଚୋରା—ଦେ. ବିଶ (ସହଚର) — ୧ । ଗୁଡ଼—I. Concealed.
Lucha chorā hidden. , । ସାଧାରଣରେ ଅପ୍ରକାଶିତ;

ଲୁକାଚୋର୍ ସାଧାରଣଙ୍କ ଦୂଷ୍ଟିର ଅଗୋଡ଼ର—2. Hidden
ଲୁକାଙ୍ଗିପା from public view. ଦେ. ବ—ଗୋପନ
 [ଲୁକୁ(ଛୁ)ପା—ଅଳ୍ୟରୂପ] କରବା—Concealment
ଲକୋଚ୍ଚରୀ

ଲୁଙ୍ଗ(କ) ଲୁଙ୍ଗ(କୁ)ଡ଼ା(ଶ) — ଦେ, ବିଶ. ପୁଁ (ସହଚର) — ଲେଖ
 Luchā(chchā) lung-(ngu)rdā(rā) ଲୁଙ୍ଗଡ଼ା (ଦେଖ)।
 [ଲୁଙ୍ଗ(କ)ଲୁଙ୍ଗ(କୁ)ଡ଼ା(ଶ) — ଶ୍ଵ] Lochchā lungurdā
 (See)

ଲୁଗୁଳୁଚି—ଠେ. ବି (ସ୍ବ. ଲୁକୁ ଧାରୁ) —୧ । ଅନେକାଳରେ
Luchāluchi ଲୁଗୁଲବା କଷ୍ଟୀ—୧. Act of mutuay
ଲୁକାଳୁକୀ concealing. । । ବଢ଼ିବସ୍ତୁ ଲୁଗୁଲବା କର୍ମ
ଲୁକାଲୁକୀ —୨. Concealment of many
things. ଦେ. ବଣ (ନିରଥକ ସହିତ) —
ଲୁକାଯିତ; ଲୁଗୁହେବା—Concealed; hidden
. from view or public gaze. (ସଥା—ଲୁଗୁ
ଲୁକାରବାର ।)

ଲୁଚି—ଦେ. ବି (ସ. ଲେପ୍ତୀ; ସ. ଲୋତକ = ମାଂସ ପଣ୍ଡ; Luchi ଶୁଦ୍ଧର୍ମୀ; ଭୁଲକାକର ସ. ରୁଚି)—ମଇଦାରେ
 ଲାଟୀ; ମୁଠୀ ପ୍ରଥମେ ଘାଥ (ମୟାନ) ଦେଇ ପରେ ପାଖି
 ତୁଳ୍ପି, ତୁର୍ମି ପିଶାଇ ଚକଟି ପିଣ୍ଡ କରି ରୁକ୍ତ ପିଣ୍ଡରୁ ବେଳଣାରେ
 ଗୁବ ପତଳାଭବରେ ଗୋଲାକାର କରି ବେଲି ଦୀଅରେ
 ଛଣ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯିବା ପିଣ୍ଡକ; ପତଳା ପୁର—Thin
 cakes made of flour and fried in ghee.
 [ତୁ—ଏ ଶବ୍ଦ ବଜାଦେଖରେ ବିବହୁତ । ଅଦ୍ୟାପି
 ପର୍ବତରେ ଓ ଉଡ଼ିଶାରେ ଏ ଶବ୍ଦ ବିଶେଷ ରୂପେ ଚଳିଲାହିଁ ।
 ଅଟା ବା ହୁକୁକୁ ଚକଟି, ବେଲି କିଅଁ ଭିପରେ ସେବଳେ
 ତାହା ରୁକ୍ତକ୍ରମ । ତାକୁ ନ ସେବି ଦୀଅରେ ରୁକ୍ତରେ ପୁର କୁଏ ।
 ମଇଦା(ପୁଣ୍ଡଅଟା)ରୁ ବେଲି ପୁର ଅପେକ୍ଷା ପତଳାକରି ଦୀଅରେ
 ଛଣିଲେ ତାହା ଲୁଚି କୁଏ । ଲୁଚି ପୁରତାରୁ ପତଳା ଓ
 କୋମଳ । ପୁର ଓ ରୁକ୍ତକୁ ବେଳିବା ପୁରରୁ ଆଟା ବା ମଇଦା
 ସଙ୍ଗେ ପାଣି ଗୋଲାଇ ଚକଟିବାରୁ କୁଏ, ବିନ୍ଦୁ ମଇଦାକୁ

କରିଛି ଲୁଚ ବେଳିବା ପୂର୍ବରୁ ଶୁଣିଲ ମଇଦା ସଙ୍ଗେ ସାମାନ୍ୟ
ଦୀଥ (ମୟାନ୍) ଗୋଲାପାଏ ଏପରି କରିବାଯୋରୁ ଲୁଚ ପୁଲୁକା
ଓ ମସକା ହୁଏ । ଲୁଚ ଖୁବି ପତଳା ଥିବାରୁ ବଜାକମାନେ
କାଗଜର ଦ୍ୱିଷ୍ଟାପର ଉଷଣ୍ଟ ଲୁଚରୁ ଏକଦିଷ୍ଟା ଲୁଚ ବୋଲି
କହନ୍ତି । ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଛି :—ସମୀକ୍ଷା ଦୃଚାଳ୍ମୟା
ଲେପ୍ଟିଂ କୃତାତ ବେଳେଯେବୁ । ଅଜ୍ଞେତା ରକ୍ତ ଯେଉଁ
ସିଙ୍ଗାଂଶ୍ଚ ଲୁଲି ଫେନିକା ଗୁଣା । ଅର୍ଥାତ୍ ଦୃତାକ୍ତ ମଇଦାକୁ
ପାଣିରେ ବେଳ ତାର ବେଳ ଲୁଚିକରି ଦୀଥରେ ଭାବିଲେ
ତାହା ଶଷ୍ଟିଲୀ ହୁଏ ଓ ତାହା ଫେନିକା (ଖଜା) ପରି
ଗଣକର । ଶଷ୍ଟିଲୀ ଖାସା ଲୁଚ ଅଟେ ।

ଲୁଚିଆ କୁଚିଆ—ଦେ. ବଣ—(ସ. ଲୁହାତ କୁହାତ) — ଲୋଚିଆ
Luchiā kuchia କୁଚିଆ (ଦେଖ) — *Lochiā kuchiā*
 (See)

ଲୁଚିଏ(କ) — ଦେ. ବ. ଓ ଛଣ (ଅଦରସୂଚକ) — ପୁଲିଏ —

(ka) କିଛୁ ଥୋଡା A small quantity.
 (ଉ—ଶୁଣେ ଉପର ହେଲି ତୁମ୍ହି ସବ ଲୁଚିଏ ଦେଲା କେଇ ।
 ଜଗନ୍ନାଥ—ଭାଷବତ) [କ୍ର. ଲୁଶୁବ ବନ୍ଧୁର ପରିମାଣ
 ଓ ଅଳାଦର ଓଳିଚିଏ ଅନ୍ତିମ ପରିମାଣ ଓ ଅଦର ସଂରକ ।]

ଲୁଚି କା(କୁ)ଚି(ଛି) ହେବା—ଦେ. ଟି—(ସ. ଲୁଅୁଚ କୁଅୁଚ) —୧।

ଲୁଚି ପ୍ରକଳ୍ପିତିବା—ଦେ. ଫି—ବେଳେ ହେଉଥିବା ଲୁଚିକୁ ନିଆଁ
Luchi chhanki(ni)ba ଭୂଷରେ ପୁଣ୍ଡଥିବା ଦିଅରେ ପକାଇ
ଲୁଚିକା, ଲୁଚିଭାଜା ହିକ ହେବା ପରେ ତାହା ଛାତାଇ
ଲୁଚିଭାଜନନା ଅଣିବା—To roast Luchi. [ଦ୍ର—
(ଲୁଚିଭାଜବା—ଅନ୍ୟଭୂଷଣ) କରେଇବେ ବେଶି ଦିଅ ଥାଇ ଲୁଚି
ତହିଁରେ ଭସିବା ପର ହେଲେ ତାକୁ ପ୍ରକଳ୍ପିବା ବା ଶଣିବା
କହନ୍ତି ଓ ଅଳ୍ପ ଦିଅ ଥିଲେ ତାକୁ ଭାଜିବା କହନ୍ତି]

ଲୁଚି ପୂରି—ଦେ. ବି (ଏକାର୍ଥକ ସହଗର)—ଲୁଚିଥବି—
Luchi puri ଲୁଚିଖୁରି କୁଣ୍ଡୁଚି Luchi etc.

ouri लुचीषुरी लच्छिं इति

ଏ. କ୍ର.—(ସେ ଲୁକ୍ ଧାରୁ) — ୧। ଲୁକ୍ କାୟିତ ହେବା;
ଏ ଝୁକାନ, ଝୁକାନ ସ୍ଵଚ୍ଛ ହେବା— ୧. To be
ଥୁଣା hidden or concealed. ୨। ଦେଖା କି
ଯିବା; ଅଦୃଶ୍ୟ ହେବା— ୨. To be invisible; to
disappear. * ୩। ଲୈପ ପ୍ରାପ ହେବା— ୩. To
be annihilated. ୪। ଅଳ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତର ଦୃଷ୍ଟିରୁ
ନିଜର ସୁଖକୁ ଗୁଡ଼ କରିବା— ୪. To hide one's
face from the view of another
[ଛ—ଲୁଚିଛି । ଗୋଡ଼ ଦର୍ଶକ ଦର୍ଶି । ତର ।]
[ଦ୍ରୁ—ଅବରେଖ ପ୍ରଥା ଯୋଗୁଁ ଶୀମାନେ ପୂରୁଷମାନଙ୍କୁ
ଲୁଚିଛି, ଅର୍ଥାତ୍ ପୂରୁଷମାନଙ୍କ ଅଗରେ ଦେଖା କାହିଁ
ନାହିଁ । ବିଶେଷତଃ ନବାରତ ବଧମାନେ ଶିଶ ମାନକରୁଛା ।]

ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପହିଲେ ପହିଲେ ଲୁଗନ୍ତି ଓ ଦିନ୍କୁ ବଢ଼ୁମାକେ
ପୁଷ୍ଟିକଣ୍ଠର ଜଳନୀ ହେବାପରେ ଚାକର ଏ ଲୁଚିବାର
ଶକ୍ତିତା କେତେ ପରମାଣରେ କମେଯାଏ; ତଥାପି ଧୀଲୋକ
ମାନେ ଅପଣାର ଦେବଶୂର, ମହିଳାଶୂର, ଉତ୍ତରଣୀଜ୍ଞୋର୍,
ମାନଙ୍କୁ ଚିରକାଳ ଲୁଗନ୍ତି; ଅର୍ଥାତ୍ ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ମାନରେ
ଆପଣାର ମୁଖ ଦେଖାନ୍ତି କାହିଁ । ଶହୀଦୀ ଓ କରଣମାନଙ୍କ
ପରେ କନ୍ଥା ରତ୍ନମଙ୍ଗ ହେବାପରେ ଆପଣାର ପିତା ଓ ବଢ଼ୁ
ଛାଇଙ୍କ ମଧ୍ୟ ଲଗନ୍ତି ।] ଝ । ଲୁହିବା (ଦେଖ)

5. Luchhibā (See)

ଲୁଚି ବେଳିବା—ଦେ. ଫି—(ସ. ବେଳ, ବେଳ ଧାରୁ = ଗୁଲନ କରିବା)
 Luchi belibhā ମରଦାରୁ ପାଣିରେ ଗୋଲ ତବଟ ପିଣ୍ଡମାନ
 ଲୁଚିବେଳନା ଛାର କରି ସେହି ପଣ୍ଡକୁ ପଢ଼ା ଭୂଷରେ ପକାଇ
 ଲୁଚିବେଳା ବେଳଣା କାଠଦ୍ଵାରା ପ୍ରସାରିଛି କରିବା—To roll
 balls into thin sheets for preparing
 Luchi

ଲୁଚି ମିଠା(ଠେ)ଇ—ଦେ.କ—(ସହଚର ଶବ୍ଦ)—(ସ. ଲୈପ୍ତ, ମିଶ୍ରାବ)
 Luchi mithā(the)i ଲୁଚି ଓ କହିଁ ସଙ୍ଗେ ଖିଥ ଯିବା
 ଲୁଚି ସନ୍ଦେଶ, ଲୁଚିମଣ୍ଡଳ ମିଶ୍ରାବ—Luchi accompanied
 ଲୁଚିମିଠାଇ with sweets.
 [ଲୁଚି ଭାଜି, ଲୁଚି ଭରକାଶ୍ବାସ ଲୁଚି ମହନଭୋଗ, ଲୁଚି ସନ୍ଦେଶ] } —ଲୁଚି ସଙ୍ଗେ କଥକହୁତ
 ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଉପକରଣ—
 ‘ପାନ’

ଲୁଚି ଯିବା—ତେ. କ୍ର.—୧ । ପ୍ରଥମେ ଦେଖା ଦେଇ ପରେ ଦୁଷ୍ଟି
Luchi jibā ପଥରୁ ଅନ୍ତର ହେବ।—1. To hide one-
ଲୁକିଯେ ଯାଓୟା ଲୁକ ଜାନା self or to disappear
(ଲୁଚି ହୋଇଯିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) after once being seen

(ଭୁ—ଥରେ ଥରେ ଦେଖା ଦେଇଣ ଲୁଚି ଯିବୁ । କୃଷ୍ଣ-
ଷ୍ଟବ୍ମ ମହାଭାବତ କନ ।) , । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଅଦୃଶ୍ୟ
ଦେବା—2. To be completely hidden
from view. ୩ । ଲାଗିବା (ଦେଖା)

3. Luchhibā (Sea)

ଲୁଚି ରହିବା —ଦେ. କି—ଲୁକୁସ୍ଥିତ ହୋଇ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ବିଛି-
Luchi rahibā ତାଳ ଅପେକ୍ଷା କରିବା—To lie hidden
ଲୁକୁଆସା for sometime; to be ambushed;
ଲୁକ ରହନା to lie hidden and in waiting.
(ଲୁଚି ବଦିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲୁଚା କୁ(କୋ)କା—ଦେ. ବ—ଲୁଚାକୁଶ (ଦେଖ)

Luchchā̄ ku(ko)chchā̄ Luchchā̄kuchchā̄ (See)

ଲୁଚା ଲୁଗ(ଗୁ)ଡ଼ା(ର) — ଦେ. ବିଶ୍ଵ.ପୁଂ. (ସହଚର) — ୧। ବୁଷ୍ଟ ଓ ନଷ୍ଟ-

Luchchā̄ lung-(ନ୍ଗୁ)ଟ୍ରେଟ(r̄) ତରିଷ—1. Wicked

ଲୋକାନୋଦ୍ଧରା(ଡ଼ା) ଲୁଚାଲୁଗ୍ନମାରୀ and immoral.

[ଲୁଚାଲୁଗ୍ନ(ଗୁ)ଢ଼ା— ଅନ୍ୟରୂପ] , । ଲଙ୍ଘଟ ଓ ଖେର—

ଲୁଚାଲୁଗ୍ନ(ଗୁ)ଡେ(ରେ)ରି } 2. Lecherous and thievish.

ଲୁଚାଲୁଗ୍ନ(ଗୁ)ଡେ(ରେ)ରି } —ସ୍ତ୍ରୀ

ଲୁଚ୍ଛା(ଜେ)କବା—ଦେ.ବି—୧। ଦୁଇ ସଦାର୍ଥକୁ ଘଟିବା; ତୁଳନା କରିବା—

Luchchā̄(chhe)ibā̄ ତୁଳନାକରା 1. To compare 2 things.

ମିଳାନା; ପୁରାନାକରନା, ରଂଗକାଢତା ୨ । ଅନ୍ୟ କିମନ୍ତେ ଅଭିପ୍ରେତ

ନ ତଳ ବନ୍ଧକୁ ପ୍ରଥମେ ପରିଧାନ କରିବା; ଉତ୍ସବ କରିବା—

To wear a new cloth intended for

another. [ଦୁ—କେବେକ ବଣ୍ଟୀଯୁକ୍ତ ଲୈକ ପ୍ରଥମେ

ନୂଆ ଲୁଗାକୁ ପିନ୍ଧନ୍ତି ନାହିଁ, ଉକ୍ତ ନୂଆ ଲୁଗାକୁ ଅନ୍ୟ କଣେ

ବ୍ୟକ୍ତି (ଅପଶାର ପୁଅ; ଭାଇ ଇତ୍ୟାଦି) ତାକୁ ପ୍ରଥମେ

‘ଲୁଚ୍ଛିବା’ ପରେ ପ୍ରଥମୋକ୍ତ . ବ୍ୟକ୍ତି ଉକ୍ତ ଲୁଗାକୁ

ପିନ୍ଧନ୍ତି]

ଲୁଚ୍ଛିବା—ଦେ. କି (ସ. ସ୍କୁତିତ)—୧। ଲଜାଅବ ଦ୍ଵାରା ହକୁତିତ

Luchhibā̄ ହେବା—1. To be contracted through

ଲୁଚ୍ଛିଯିବା } ଅନ୍ୟରୂପ— shame or modesty.

ଲୁଚ୍ଛି ହେବା } ଅନ୍ୟରୂପ— [ଉ—ଲୁଚ୍ଛିଯାଇ ତାହାର ହିତପଣ,

ଜ୍ଞାନସଫ୍ରିହୋଯା ସିକ୍ରିତନା ମୋ ରତନ ଜୀବନ ଧଳ ପ୍ରାଣ—

ପ୍ରାଚୀ. ରହସ୍ୟମଞ୍ଜଳି]—୨ । ଲୁଚ୍ଛିତ ହେବା—

ଲଞ୍ଜିତହୋଯା ଶରମାନା 2. To be ashamed; to

become crestfallen; to blush; to be

ମରେୟାଓୟା ଲଞ୍ଜିତହୋନା modest. ୩ । ଅନ୍ୟର

ଶୋଭାଅଦିତ୍ୟାର ମୁଗ୍ଧ ହେବା—3. To be charmed

with another's beauty. ୪ । କୌଣସି

ବନ୍ଧୁଠାରେ ବା ବିଷୟରେ ସମ୍ମୁଖୀତୁପେ ଅସତ୍ତ୍ଵ ହେବା—

4. To be completely attached to a matter,

ମରେୟାଓୟା ମରଜାନା thing or person. ୫ । ଦୁଃଖରେ ଅଭୂତ

ଦୋହରାଇବା—5. To be overwhelmed with

grief. [ଉ—ଲୁଚ୍ଛି ହୋଇଯିବ ଦ୍ଵାରା ବାପା—

ମିଳେୟାଓୟା ମିଳନା ପ୍ରାଚୀ. ରହସ୍ୟମଞ୍ଜଳି] ୬ । ଅନ୍ୟ

ପଦାର୍ଥ ସଙ୍ଗେ ଚାପ, ଗୁଣ ଓ ଅକାର ଅଦରେ ସମ୍ମୁଖୀତୁପେ

ସମାନ ହେବା—6. To coincide with another;

to fit in with a thing; to fully tally.

[ଯଥା—୬ ଅନ୍ୟକାରଗୁଡ଼କ ବୋହୁ ଦିହର ଲୁଚ୍ଛି

ଯାଇଛି]

ଲୁଚି ଯାଏ—ଦେ. ଅ (ଶିଶୁ ଅଦିକ ରୂପ ଶୁଣାଦରେ ମଗ୍ନି ହୋଇଯିବା

Luchhi jaēñi ବିଷୟମୁକାନକିର ସମ୍ପେହବାବ୍ୟ)-ଅହା ! ମୁଁ

ମରେୟାଇ ବାହବାହ ମରିଯାଏଣ୍ଟି ।

ଲୁଚ୍ଛିଲ(କା)ଛି ହେବା—ଦେ. କି—ଲୁଚାଚିହେବା ! (ଦେଖ)

Luchhilā̄(kā)chhi hebā Luchikāchi hebā (See)

[ଲୁଚ୍ଛିକୁଛ ହେବା—ଅନ୍ୟରୂପ]

ଲୁଞ୍ଛି(ଧାର୍ତ୍ତ) —ସ. —୧ । ଛିଣ୍ଗାଇପକାଇବା—1. To tear off; to

Lunch(ରୁତ) pluck out, ୨ । ପରିଦ୍ୟାଇବା—

[ଲୁଞ୍ଛି ଧାର୍ତ୍ତ—ଅନ୍ୟରୂପ] 2. To abandon; to relinquish.

* । କାହିବା—3. To cut down. ୪ । କୋପିବା—

ଉପାଦ୍ଧିବା—4. To uproot with force; to

pull out. * । ଗେପା ଲୁଚ୍ଛାଇବା—To peel

(Apt)

ଲୁଞ୍ଚନ—ସ. ବ. (ଲୁଞ୍ଛି ଧାର୍ତ୍ତ+ରୁତ. ଅନ) —୧ । ଅନ୍ୟରୁଠେ ଧାର୍ତ୍ତ

Lunchana ବିଳାବୁକ ଉପାଦ୍ଧନ କରିବା (ହ. ଶ)—

1. Uprooting with force. ୨ । କାହିବା;

ବର୍ତ୍ତନ—2. Cutting. ୩ । ଛିଣ୍ଗାଇବା—

3. Tearing off; plucking. ୪ । ଗେପା ଉପାଦ୍ଧିବା

4. Peeling off.

ଲୁଞ୍ଚିତ—ସ. ବ (ଲୁଞ୍ଛି ଧାର୍ତ୍ତ+କର୍ମ ତ) —୧ । ଛିଳ; ଛିରନ—

Lunchita 1. Torn to pieces; perforated.

2 । ପରିଦ୍ୟା—2. Abandoned; relinquished.

* । ଉନ—3. Separated. ୪ । ବର୍ତ୍ତିତ;

ଲିନ—4. Cut off. * । ଉପାଦ୍ଧିତ—5. Up-

rooted; plucked. ୨ । ଗେପା ଲୁଚ୍ଛାପାଇଥିବା—

6. Peeled.

ଲୁଟ୍(ଠ) (ଧାର୍ତ୍ତ)—ସ. —୧ । ଭୂମିରେ ଗଢିବା—I. To roll

Lut̄(th)(root) on the ground; to wallow, to welter. ୨ । ଲୁଟ୍ଟିକରିବା; ତକାଇକରିବା—

. To rob; to plunder (Apte) * । ବାଧା-

ଦେବା—3. To resist; to oppose; to impede (Apte). ୪ । ଉତ୍ତଳ ହେବା—4. To shine (Apte). * । ଦୁଃଖ ପାଇବା—5. To suffer pain (Apte). ୬ । ବହିବା—6. To speak (Apte),

୭ । ଅନୋଳନ କରିବା—7. To agitate(Apte).

୮ । ଉତସ୍ତରଣ ହେବା; ତଳିବା; ହରଗଲ ହେବା—

8. To move; to stir (Apte).

ଲୁଟ୍(ଠ)—ଦେ. ବ (ସ. ଲୁଞ୍ଛ ଧାର୍ତ୍ତ)—ଲୁଟ୍ଟି; ବହୁକାଳୀକ ହ୍ରାଷ

Lut̄(th) କର୍ମ ଅଧିବରଣ; ତବାଇତ—Looting;

ଲଟ୍ଟୁ ଲୁଟ୍ଟ ରୋବିରୀ; dacoity; theft accompanied by the use of force.

ଲୁଟ୍ କରି(ରେ)ବା—ଦେ.ବି—ଲୁଟ୍ଟାଇବା (ଦେଖ)

Lut̄ karib̄(re)ibbā Lut̄āibā (See)

ଲୁଟ୍ କରିବା—ଦେ. କି—ଦ୍ୱାକ୍ୟାଦ ବିଳାବୁକ ଅପହରଣ କରିବା—

Lut̄ karib̄ ଲଟ୍ଟକରା ଲୁଟ୍ଟକରନା To loot; to plunder

ଲୁଟ୍ଟାଇବା(କୁ,ଗୁ)ହ(ଠ)—ଦେ. ବ (ସ.ଲଟ ଓ ଲୁଟ୍ଟି) ଲଟକୁଟ (ଦେଖ)

Lut̄(ଟୁ)ku(kbu, gbu)t̄(ଟୁ) Nat̄akūṭa (See)

ଲୁଟିକୁ(ଖୁଗୁ)ଟିଆ—ଦେ. ବିଶ. ୨୩—ନଂକୁଣ୍ଡା (ଦେଖ)

Lut(tu)ku(khu,ghu)tia

Naṭakuṭia (See)

[ଲୁଟିକୁ(ଖୁଗୁ)ଟିର—ସ୍ତ୍ରୀ]

ଲୁଟିତରାଜ(କଳ)—ଦେ. ବି (ଏକାର୍ଥକ ସହଚର) (ସ. ଲୁଟିପାଟ + ଫା)

Lut tarāja(ju) [ତରାଜ = ଧ୍ୟାଷ] — ୧ । କୌଣସି ସ୍ଥାନ
(ଲୁଟିପାଟ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ଯଥା—ଦୋକାଳ, ବାଟ, ଗୁଡ଼) ର
ଲୁଟିପାଟ, ଲୁଟିତରାଜ ସମସ୍ତ ଧଳ ଦ୍ରୁବ୍ୟ କହୁଲେବଙ୍କ ଦ୍ଵାରା
ଲୁଟପାଟ, ଲୁଟିଖୁଦ, ଲୁଟମାର ଅତ୍ୟାର୍ଥ ଓ ବଳପ୍ରୟୋଗପୂର୍ବକ
ଲୁଣକ; ତବାରତ—Plunder; rapine; dacoity;
forcible removal of everything from a
place by many people accompanied
with violence. [ଉ—ସାହେବ ପର ହୁକୁମ
ଦେଇଛନ୍ତି ସେ କେହି କୋଣିଟି ଲୁଟିପାଟ କରିବେ
ନାହିଁ । ଉବାର. କଟକ ବିଜ୍ୟ ।]

ଲୁଟିପୁତ୍ର—ପାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଶ—ଲଟିର ପଟେଇ (ଦେଖ)

Lut-puṭ

Laṭei patei (See)

ଲୁଟିକୁ(ଶି)ଣି—ଦେ. ବି ଓ ବିଶ—ଲେଣିଣି (ଦେଖ)

Lut(a(tu))ni

Loṭani (See)

ଲୁଟା—ଦେ. ବି.—(ସ. ଲୁଣ୍ଠା ଧାରୁ) —ଦ୍ରୁବ୍ୟ ଲୁଣକ କିମ୍ବା;

Lutā ତକେବତ୍ର—Dacoity. ପାଦେ (ବାଲେଷର)ବି ଲେଣା

ଲୁଟ ଲୁଟନା

(ଦେଖ)—Loṭā (See)

ଲୁଟା(ଠ)ଇବା—ଦେ. ବି (ସ. ଲୁଣ୍ଠା, ଲୁଣ୍ଠା ଧାରୁ) ଲୁଣକାର

Lutā(th)ibā [ଶିକନ୍ତୁରୂପ] — ୧ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା
ଲୁଟକରାନ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଧଳ ଦ୍ରୁବ୍ୟକ ଲୁଣିତ କରିବା

ଲୁଟବାନା — ୧. To cause others to loot a

(ଲୁଣାଇ ଦେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) person's property. ୨ ।

ଲୁଟିଏ ଦେଇଯା (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—ଅପବ୍ୟୁତ କରିବା—2. (fig)

ଲୁଟାନା To waste; squander. [ଉ—ତା

ଲୁଟାନ ଗନ୍ଧାଇବ ଗନ୍ଧାପରକୁ ଲୁଣାଇ । କୃଷ୍ଣିଂଦୁ

ଲୋଟାନା ମହାଭାବତ, ବନ ।] ୨ । (ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ବା

ବସୁନ୍ଧା) ତୁମିରେ ଲୁଣିତ କରିବା—3. To cause

to roll or wallow on the ground. [ଉ—ଧରାରେ ତରୁଣ ଶିର ଅଛି ରଣ ଲୁଣାଇଲେ ନା

ପରିବାର । କବିପୂର୍ଣ୍ଣ ସଙ୍ଗୀତ ।]

ଲୁଟାଲୁଟି—ଦେ. ବି (ସହଚର)—୧ । ଲୁଣ୍ଠ ତରାଜ (ଦେଖ)—

Lutāluti 1. Lut tarāja (See). , ୨ । କହୁବ୍ୟକ୍ତି

ଲୁଟାଲୁଟି ତୁମିରେ ଗଢ଼ାଗଢ଼ ହେବା—2. Many people

ଲୁଟପାଟ ଗଡ଼ାଗଡ଼ି rolling on the ground.

ଲୋଟାଲୋଟି

ଲୁଟି—ଦେ. ବି (ସଂଲୁଣ)—୧ । ଦ୍ରୁବ୍ୟକର ଲୁଣକ; ତବାରତ—

Luṭi 1. Looting; dacoity; plunder; rapine.

ଲୁଟ ନାହିଁ ୨ । କଟିଚ; ସୁତା ମୁଢିଥ ହେବାର ପର—2. A

ଲୁଟି contrivance or reel for winding thread

ନାଟାଇ [ଉ—ଅରଟ ଗୁଣେବାରେ ରୁହି ! ତେ ସୁତା ଲୁଟି

ରୀଜ ବାହି, ସୁତା ଲୁଟ ନାହିଁରେ ରୁହା ! ନିଜ ହାଟକୁ ଯାଇଁ ।

ଲୁଟି ଅରଟ ଗିର ।] ସୁତା ମୁଢିଥ ହୋଇଥିବା ଗୋଟାଳ—

ପେଚକ 3. A skein or ball of thread.

ଲୁଟିଆ—ଦେ. ବି—ଲୁଣକାର; ବଳ ଓ ଅତ୍ୟାବର ପୁରୁଷ ଦ୍ରୁବ୍ୟ

Luṭiā ଅପହରଣକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି; ତକେବତ୍—Plun-

ଲ ଟେରୀ, ଲୁଟେରୀ, ଲୁଟେଲ derer: freebooter; dacoit;

ଲୁଟେର �robber. [ଉ—ବସନ ଲୁଟିଆ, ରସବିନୋଦିଆ

ଲୁଟିଆର(ଲ) —ଅନ୍ୟରୂପ] ରସରେ ନ ଥିଲେ ରସି । କବିପୂର୍ଣ୍ଣ

—ସଙ୍ଗୀତ ।] ପ୍ରାଦେ (ପାଇସୁର ଓ ବାଲେଶ୍ଵର

ଅଥ ଅଳଳ) ବ—ଲେଟିଆ; ଶେଟତାଳ—

A small water-pot of metal.

ଲୁଟି କରିବା—ଦେ. କି—୧ । ଦ୍ରୁବ୍ୟକ ବଳପୂର୍ବକ ଅପହରଣ କରିବା

Luṭi kariba — 1. To loot; to plunder; to commit dacoity. [ଉ—ସେ

ଲୁଟ କରନା(ଲେନା) ପୁଣି କପଟେ ଲୁଟ ନିଧା ତଟେ ଲୁଟର

(ଲୁଟନେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ପାଇଟା ବାସ ଗୋ । କବିପୂର୍ଣ୍ଣ

—ସଙ୍ଗୀତ ।] ୨ । (ଲପଣାର୍ଥ) ଲୋପ କରିବା—

2. (figurative) To destroy. [ଉ—ଜ୍ଞାନ

ଗର ଗୋଟିକ କରିଦେଲ ଲୁଟ । କୃଷ୍ଣବିଦ୍ବ. ମହାଭାବରତ

ସର ।]

ଲୁଟିକାଠ—ବେଦେ. ପ୍ରାଦେ (ଗଣାମ, ଚେ.)—ସାହାକାଳିକ ସଙ୍ଗରେ

Luṭikāṭa ନିଅସିବା ଅବଶ୍ୟକ ଜିନିବ; ପଥ୍ରକର ପାଖରେ ଥିବା

ଜିନିବ ପତର—Luggage; bag and baggage.

ଲୁଟି ତରାଜ(କ) —ଦେ. ବି—ଲୁଟୁ ତରାଜ (ଦେଖ)

Luṭi tarāja(ju) Lut tarāja (See)

(ଲୁଟିପାଟ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲୁଟି ପଢିବା—ଦେ. ବି—କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଦ୍ରୁବ୍ୟକ ଲୁଣକ କିମ୍ବା;

Luṭi pardiba ଲୁଣକ ଘଟିବା—Promiscuous

ଲୁଟପଙ୍ଗୀ, ଲୁଟିହେୟା looting or plunder taking

ଲୁଟପଣ୍ଡନା place; a state of plunder and

confusion. (ଯଥା—ଏତେ ଲେକ ଏଠି ଜମ

ହୋଇଲେ, ଏଠାରେ କଥଣ ଲୁଟ ପଡ଼ିଲୁ କି ?)

ଲୁଟିପା(ଲ)ଟି ନେବା—ଦେ. କି—କୌଣସି ସ୍ଥାନରୁ ସମସ୍ତ ଦ୍ରୁବ୍ୟ

Luṭipā(la)ti nebā ବଳପୂର୍ବକ ଓ କାଶେଷ କର ଅପହରଣ

ଲୁଟିପାଟକରେ ନେବା; କରିବା—To plunder and sack

everything from a place.

ଲୁଟିପିଟି ନେବା

—ଦେ. କି (ସହଚର)—ମହୁଷମାନଙ୍କୁ ପ୍ରହାର

Luṭipiṭi nebā କର ସମସ୍ତ ପଦାର୍ଥ ଲୁଣକ କରିବା—

ଲୁଟେପିଟେ ନେବାଠୀ To loot away everything by

ଟମାର ଲେନା assaulting the people—

ଲୁଟି(ଠି)ବା—ଦେ. କ୍ଷେ (ସ. ଲୁତ୍ ଧାରୁ) — ୧। ଦ୍ରୁବ୍ୟାଦି ଲୁଣକ
Lut̄i(thi)ba— 1. To plunder; to loot.

ଲୁଟ୍ଟିକରା [ଉ—ଗଲେ ହେଲେ ଜାଇ ମଦର ସମ୍ପର୍କପିତ୍ତ ଦୂହ
ଲୁଟନା ଲୁଟ ପାରୁ । କବିଶୂରୀ. ସଙ୍ଗୀତ ।] , ୨। ତୁମିରେ
ଗଢ଼ା ଲୁଣିତ ହେବା— 2. To roll or wallow on
ଜୋଟନା the ground; to welter. [ଉ—ଦେବ-
ଶୁଟେ ନେଓଯା ସାଜକ ପାଦଚଳରେ ଲୁଣିଲେ । କୃଷ୍ଣବିଂଦୁ. ମହାଭାରତ.
ଲୁଟନା ବନ ।] ୩। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଉପରୋଗ
କରିବା— 3. (figurative) To enjoy to the
fill. [ଉ—ଲଗାଇଛ ହଟ ଯେଉଁ ରସରେ, ଲୁଣିବ
ଦିଆ କାହିଁ ପ୍ରଦୋଷରେ । କବିଶୂରୀ. ବିଶେଷତମ୍ଭୁ
ଲ. ଗନ୍ଧ ।] ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି—କୌଣସି
ବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ଜବରଦସ୍ତି ହଡ଼ାଇ କେବା—
—To forcibly snatch away a thing
from a person.

ଲୁଠ (ଧାରୁ)—ସ.— ୧। ତୁମିରେ ଗଢ଼ିବା; ଲୋହିବା—

Luth (root) 1. To wallow or roll on the
ground. ୨। ତକାଇଛ କରିବା— 2. To rob; to
plunder (Apte ୩। କୋର୍ତ୍ତରେ ତୁମିରେ
ପକାଇ ଦେବା— 3. To knock down (Apte).
୪। ଗଢ଼ କରିବା— 4. To go; to move (Apte).
୫। ବାଧା ଦେବୋ— 5. To resist; to oppose
(Apte). ୬। ଅନୋକନ କରିବା— 6. To
agitate (Apte). ୭। ହଲଚଲିବା— 7. To
stir (Apte).

ଲୁଠ (ରତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି—ଲୁଟ ରତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Luth (etc) Lut etc (See)
[ଉ—ଗୋଟାଏ ଲୁଠ ତରିଜ ମାମଳ ଭକ୍ତ ହେବାର
ଖୁବ୍ ସମ୍ବାଦକା ଥିଲା । ଧରିମୋହନ. ହୁମାଣ ଆଠୁଷ୍ଟ ।]
ଲୁଠନ—ସ. ବି. (ଲୁଠ ଧାରୁ + ଭବ. ଅନ) —ତୁମିରେ ଗଢ଼ିବା—
Luthana Rolling on the ground.
ଲୁଠିତ—ସ. ବି. (ଲୁଠ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ. ତ) — ୧। ତୁମିରେ ଲାଇ;
Luthita ତୁମିରେ ଗଢ଼ୁଥିବା— 1. Wallowing; rolling
on the ground. ୨। (+ କର୍ତ୍ତ. ତ) —ବଳ-
ଧୂରକ ଅପହୃତ— 2. Looted; plundered.

ଲୁଟ୍ (ଧାରୁ)—ସ.— ୧। ମନ୍ତ୍ରନ କରିବା— 1. To churn.
Lurd(root) ୨। ଅନୋକନ କରିବା— 2. To agitate.
୩। ଲାଗିବା— 3. To adhere (Apte). ୪।
ଘୋଡ଼ାଇବା— 4. To cover (Apte).

ଲୁର୍ଡ(ତୁ)କା(କି)—ଦେ. ବି—(ସ. ଲୁଲ ଧାରୁ; ବିମ୍ବା ଲୁର୍ଡ ଧାରୁ)—
Lurd(rdu)kā(ki) କୁତୁବା; ଶୀଲେକମାଙ୍କର କାନର
ହୁଲକ, ମୋଲକ, ମୁଲକ ଉପର ଭାଗରେ ଶିଦ୍ର କରିଯାଇ ଚାହିଁରେ

ଲୁପ୍ତା ଝୁଲକା ୫ ନାକର ଛିଦ୍ରରେ ଗରଥିବା ପାଇଥ
ଓ ଭିତ୍ର ପାଇଥିବୁ ଝୁଲୁଥିବା ଝୁଲ ବା ପେଣ୍ଟୀ— A
pendant attached to a ring which is
put into a bore on the upper part of the
ear or in the septum of the nose. ଦେ.
ନଡନଡେ ବିଶ— ୧। ନଡ଼ନଡ଼ା; ଶ୍ଲଥ— 1. Slackened-
ଲଙ୍ଘଲଙ୍ଘ ୨। ଶ୍ଲଥରବରେ ଝୁଲୁଥିବା— 2. Hanging loosely.

[ଦୁ—ଲତ୍ତୁକା ଶବ୍ଦ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟକ୍ତହୃତ ହୋଇ
ଦିଶେଷରେ ହାତିଲତ୍ତୁକା (ସାହାର ହାତ ଝୁଲୁଥାଏ)
ଓ କାଳ ଲତ୍ତୁକା(ସାହାର କାଳ ଝୁଲୁଥାଏ); ଓ ଦିଶେଷରେ
କାଳ ଲତ୍ତୁକା(କାଳର ଉପର ଭାଗରେ ଶିଦ୍ର ମଧ୍ୟ ଦେଇ
ଝୁଲୁଥିବା ଅଳକାର ଦିଶେଷ) ଅଦି ଶବ୍ଦ ଫୁଲା ।]

ଲୁର୍ଡ(ତୁ)ବୁ(ଲୁ)ତ୍ତ(ତ୍ତୁ)—ଦେ. ଅ (ସ. ଲୁଲ ବିମ୍ବା ଲୁଲ ଧାରୁ)
Lurd-(rdu)bu(lu)rd(rdu) ଲତ୍ତବତ (ଦେଖ)—

Nardabarda (See) [ଉ—ବାହୁମାନକରରେ
ସେ ସାପମାନେ ଖତ୍ତୁ, ହୋଇ ଦେଉଛନ୍ତି ସତକଳ ଲିତ୍ତବୁତ୍ତୁ
କୃଷ୍ଣବିଂଦୁ ମହାଭାରତ ଶଳ୍ୟ ।]

ଲୁର୍ଡ(ତୁ)ବୁତ୍ତ—ଦେ. ବିଶ— ନତବତ (ଦେଖ)

Lurd-(rdu)bu(lu)rđi Nardabardi (See)
ଲୁର୍ଡ(ତୁ)ବୁ(ଲୁ)ତ୍ତଥା—ଦେ. ଅ—ନଡ଼ନଡ଼ (ଦେଖ)—
Lurd(rdu)lburđia Narda narda (See)
ଦେ. ବିଶ—ନଡ଼ବତ୍ତ (ଦେଖ)—Nardabardi
(See)

ଲୁଡ(ଡୋ)—ବୈଦେ. ବି—ଏକସବାର ବିଦେଶୀ ଖେଳ—

Luda(do) An indoor game on a board;
ସୁଡେ ଲୁଡୋ ludo.

[ଦୁ—ଗୁରବୋଣିଥ ଗୋଟିଏ ପଢାଉପରେ ପଣା ପାଲିପର
ଦିରବ ବର୍ଷିର ଶେଷ ଶେଷ ତରୁବୋଣିଥ ସମ୍ବାଦକ କଟା
ହାରଥାଏ । ଏଥରେ ଶ ଜଣ ଖେଳାଳ ଖେଳନ୍ତି;
ଗୋଟିଏ ଶେଷ ସମତୁଷ୍ଟେଣ କାଣ୍ଡପଳକକୁ (ସହିରେ ଶ
ପାଖରେ ଉବରନ ସଙ୍ଗ୍ୟକ ଟେପି ଟେପିକା ଦାଗଥାଏ ତାରୁ)
ଖେଳାଳମାନେ ଗୋଟିଏ କାଠର ଖୋଲରେ ପୁଷ୍ଟ ହାତରେ
ଧର ତାରୁ ହଲାଇ ଦେଇ ତୁମିରେ ପକାନ୍ତି ଓ ଫଳକର ସେଉଁ
ପାଖ ଚକିହୋଇ ତୁମିରେ ପକେ, ସେହି ପାଖରେ ଅକ୍ଷିତ
ଚକିର ସଙ୍ଗଥା ଅନୁସାରେ ରିନ ନନ୍ଦ ଖେଳାଳକ ଗୋଟିଏକ
କଳେ । ଏ ଖେଳ ବିଦେଶରୁ(ସମ୍ବଦତା ତୀର ବା ତାପାନରୁ)
ଅମ ଦେଶକୁ ଥସିଥିଲା ।]

ଲୁର୍ଡା(ତୁ)—ଦ୍ରାଦେ(ସମଲପୁର, ଖତ୍ତଥଳ) ବି (ସ. ଅଲୋକଳ; ହିଲୋକା)
Lurdā(rduhā) ତୁଲ. ବି. ନୋଡ଼ା)—ଶଳୁଥ—
Pestle-stone.

ଲୁର୍ଡା ଲାଇ—ପାଦେ (ଗଢ଼ିଜାତ) ବି (ସ. ଲୁଲତଳତା)-ପହଳ
Lurdura lai ଅଶାଢ଼ିବେଳେ ଭୁଲୁଙ୍ଗେ ଥିବା ତେବେଳୁ
ଗତା କାହାର ପଥର ଓ ଗତ ଭୁଲୁଙ୍ଗରେ ମାତ୍ରିବା ବନ୍ଦେ

ଲଚାବିଶେଷ; କାଣ୍ଡ କାଣ୍ଡିଆ ଦେଖ)—A wild (ଲୁଣବୁ, ଲୁଣବୁ—ଅଢ଼ିଆଳରୂପ)—creeper.

[ଦ—ଏ ଲଚାବ ଅର ବା ଡକ ଅଛି କୋମଳ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମିକା; ଏହୁ ଏହି ଜାମ; ଡକ ଖଣ, ମାଛ ପୋଡ଼ା ଓ ଅମ୍ବିଳ ତିଆରେ ପଡ଼େ । ଏହି ଡକ ଉପରେ ଥିବା ଅଛି ପତଳା ଗେଟାକୁ କାଣ୍ଡ ଏଥିର ପସରୁ ତିଆର କରନ୍ତି ।]

ଲୁଣ—ଦେ. ବ. —(ସ. ଲବଣ; ପ୍ରା. ଲେଣ)—ଲବଣ; ଖଣ ଓ Luna ଶୁନ୍ ସମୁଦରୁ ଜଳ ପାର ରବସରୁ ଦ୍ରବ୍ୟ—Salt. ନିମକ, ରାମରସ, ନୂଳ, ଲୁଣ ମ. ମଠୀ

[ଦ—ଲୁଣର ପ୍ରଧାନ ଉପରେ ମୁକ୍ତ ସମ୍ବନ୍ଧ; ଏହା ମଧ୍ୟ ଖଣିରୁ ମିଳେ ଓ ରାଜସୁତାଳାର ସମ୍ବନ୍ଧ ଅଛି କେତେକ ତ୍ରୁଟିବୁ ମିଳେ । କେତେକ ଭାଇ ଦର ପାଉଁଶରୁ ମଧ୍ୟ ଲୁଣ ଜାହାର ଓ କେତେକ ପୁଲରେ ମାଟି ଉପରେ ଲୁଣର ସ୍ଵର ପଢ଼ାଯାଏ । ଲୁଣ ଅଛି ସହଜରେ କଳସଙ୍ଗେ ମିଳାଇ ଯାଏ ଏବା ବାୟୁରୁ ଜଳ ପ୍ରତିଶ କରିବାର ପକ୍ଷି ଲୁଣର ଅଛି; ଏଥିଗାରୁ ଲୁଣ ସମ୍ବନ୍ଧ ନାଆର୍ଦ୍ଦିଆ (ପ୍ରେହେଲକା) ଅଛି । “ହବି ଚଢ଼େଇ | ହକକ ପାଣେରେ ରୁତ ମରଇ” । କାନ୍ଦ ଅଦିରେ ଲୁଣ ପାଣ ବା ଲୁଣି ହାତିଆ ଲୁଣିଲେ ସେ କାନ୍ଦରୁ ମାଟି ଓ କୁନ୍ଦାଥି ଝୁରୁହରୁ ହୋଇ ଝଢ଼ିପଡ଼େ ।

ଲୁଣ ଅନେକ ପ୍ରକାର ଅଛି ଯଥା—କରକରଲୁଣ, ପକା ଲୁଣ, ଦିଲୁଣ, ସଜନ୍ମଲୁଣ, ପୁଲ ଲୁଣ; ଶାମିଶାଲୁଣ ସତ ବା ପଳ ଲୁଣ ଓ ଖାଡ଼ି (ର) ଲୁଣ ।]

ଲୁଣ କାଠୁଥ—ଦେ. ବ.—କାଠର ବେଶ ଲଗା ପେଣ୍ଠି ହୋଟ ଅଧାରରେ Luna kāthuṭha ରହିବାର ପାକଶାଳାରେ ଅବଶ୍ୟକ ଲୁଣ ଶୁନେର କେଟୋ ରଖାଯାଏ—A wooden receptacle with ଶୁନକା ଫୋରିଆ a handle for keeping the salt required for cooking.

ଲୁଣ କୋଳି (ସ. ଲେଣି) ଲୁଣଲୁଣିଆ ଗୁରୁର ବୋଳି—Luna koli Berry of Suaeda Fruticosa plant. ଶୁନେଶାକେରଫଳ ଶୁନ୍ତକକାଫଳ [ଦ—ଏ କୋଳି ପାତଳେ ହଳଦିଆ ହୁଏ ଓ ଖାଇବାକୁ ରିଷ୍ଟର ଲବଣାକୁ ଲାଗେ ।]

ଲୁଣ ଖାଇ—ଦେ. ବ (ଭାଇ ସଙ୍ଗେ ଖାଇବାପାଇଁ ଏ ପାତରେ ଲୁଣ ବଢ଼ା Luna khai ହେବାର)—ଏକପ୍ରକାର ଶେଷ ବେକାର ବା ଥାଳିଆ—ଶୁନ୍ତଖାକରୁରେକାରି ରିକାବି A small plate.

ଲୁଣ ଖାଇ ଶୁନ୍ତଖାକରୁରେ—ଦେ. ବାକ୍ୟ—୧. ପ୍ରତ୍ୟେକବାର କରିବା—Luna khai gupା gāibā 1. To do good to ଶୁନ୍ତଖେସେନଗାଓଯା ଶୁନ୍ତଖାକରୁରେକାରି a person in return for a favour shown. , 2. ବୃଦ୍ଧିକା ପ୍ରବାଶ କରିବା—2. To express gratitude.

ଲୁଣ ଖାଇବା—ଦେ. କି—ବୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକ ଅଧିକରେ ଖାଇବା କରି Luna khāiba ଆହିବା କିମାତ କରିବା—To eat the

ଶୁନ୍ତଖାକରୁରେକାରି ନମକରାନା salt of a person; to serve under a person.

[ର—ଲୁଣ ଖାଇବ ଯାହାର, ଶୁନ୍ତଖାକରୁରେକାରି—ତାମ ତୋ ଲୁଣ ମିଳାଇ ନାହିଁ, ବ, ତୋ ଶୁନ୍ତଖାକରୁରୁ ଶୁନ୍ତଖାକରୀଗା (ଧରୀ), ଶୁନ୍ତଖେସେନଗାଓଯା ଶୁନ୍ତଖାକରୀ ନାହିଁ—ତାମ ।]

ଦେ. ବ—ବୌଣସି ପଦାର୍ଥର ଅଂଶ ଲବଣ ଦ୍ଵାରା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦେବା; ଲୁଣମାରିବା—Being eaten or corroded by the effect of salt.

ଲୁଣ ଗୋଜି—ପ୍ରାଦେ (ଗଢ଼ିଜାତ ଓ ସମ୍ବନ୍ଧପୂର୍ବ) ବ—ଲୁଣରଣ୍ଜିବାର ଛାନ୍—Luna goji —A tray for salt.

ଲୁଣ ଗୋଲା—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ଠାରେ ବନ୍ଦ ପରିମାଣରେ ଲବଣ Luna gola ବାଣିଜୀବିର ଜମା ହୋଇଥାଏ—Salt gola;

ଶୁନ୍ତଗୋଲା ନମକାଳୀ a place where salt is stored in large quantities for wholesale sale.

ଲୁଣ ଚଉ(ଚାଉ)ଶ୍ରୀ—ଦେ. ବ—ଲବଣାଶମରୀ (ଦେଖ)

Luna chau(u)ri Labana chāmari (See)

ଲୁଣ ଗେର(ରି)—ପ୍ରାଦେ (ବାମଣ୍ଣା) ବ—ବୁଲ୍ବରେ ୧୨୧୩ ଘର କାଟି Luna chora(ri) ଦୂର ଦଳ ମଧ୍ୟରେ ଖେଳାଯିବା ଖେଳବିଶେଷ-

An outdoor game, played by two parties by marking out 12 or 13 encircled places on the ground.

ଲୁଣ ପାଣି—ସ. ବ—ଯେଉଁ ପାଣେରେ ଲୁଣ ଗୋଲା ହୋଇଥାଏ—

Luna pāni Salt dissolved in water; water ଶୁନ୍ତଜଳ ଶୁନ୍ତପାନୀ to which salt has been added. [ର—କଟା ବାଥରେ ଲୁଣପାନି ମାରିବା—ତାମ ।]

ଲୁଣ ପୁଡ଼ା—ଦେ. ବ (ସ. ଲବଣ+ପୁଡ଼ା)—ବଳା ମଧ୍ୟରେ ପୁଲାଏ ଲୁଣ

Luna purdā ପର୍ତ୍ତିବର ବକାୟିବା ପାଠିଲା (ଏହାକୁ ନିର୍ମାଣ ଶୁନ୍ତପୁଟୁଲୀ ଶୁନ୍ତକି (ପ୍ର)ପୋଟଣୀ ରପରେ ଛନ୍ଦୁମକରି ବେଦନା-ସ୍ଵର ଅନ୍ତରୁ ସେବାପାଇଁ) —A packet of salt enclosed in a bit of cloth and used in dry-fomenting affected limbs.

ଲୁଣ ପୋକ(ଖ)ତାନି—ଦେ. ବ (ସ. ଲବଣ+ପା. ପୋକାନ୍ତାନ୍) ସମ୍ବନ୍ଧିତ Luna pok-(kh)tāni ପାଣିରୁ ଲବଣପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ପ୍ରକିମ୍ବା—

ଶୁନ୍ତପୋକାନ୍ତାନ୍ ନମକପୋକାନ୍ତାନ୍ The process for [ଲୁଣପୋକାନ୍ତାନ୍] ଅନ୍ତରୁରୂପ] the manufacture of of salt from the sea water.

ଲୁଣ ମଡ଼ା(ତ୍ରେ)ଇବା—ଦେ. ବି—(ଶ୍ରୀଆ ଓ ଅଗ୍ନି ଅଦି) ବୌଣସି

Luna mardā(rde)ibā ପଦାର୍ଥ ଭାଗରେ ଲୁଣର ସ୍ତର ଶୁନ୍ତମାଧାନ ନମକବିଜ୍ଞାନ ବିଶ୍ରବିବା—To salt; to season with a layer of salt (e.g. fish, pickle, hide).

ଲୁଣ ମନ୍ତା(ତ୍ରେ)ଇବା—ଦେ. ବି (ସ. ଲବଣ+ମନ୍ତା ଧାରୁ)—

Luna manta(ntu)ra(re)ibā (ପେଟଟଣା ଅଦି) ରେବା

ହୁନେମ୍ବ୍ରପଦୀ ନିମକ୍ଷମଂତରାନା କରିବା ଉଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର
[ଲୁଣ ମନ୍ତ୍ରରବା—ଅଳଖରୂପ] କର୍ଯ୍ୟବାଗାର୍ ମନ୍ତ୍ର ପାଠ୍ୟବାକ ଲୁଣରୁ
ପଞ୍ଜିବା—To hallow or consecrate a
quantity of salt with mystic incanta-
(ଲୁଣ ପନ୍ତ୍ର—ବ) tions to be used as medicine.
ଲୁଣ ମାରିବା—ଦେ. ବି—ସମ୍ବ୍ରୁ ପାଣିରୁ, ଲୁଣମାଟିରୁ ତମା ପାର୍ଶ୍ଵରୁ
Luna māribā ବରନ ପ୍ରକିଯାଦ୍ୱାରା ଲବଣରୁ ପୃଥକ୍ କରିବା—
ମୁନ୍ୟାରା ନିମକ୍ଷମାରଳା To manufacture salt.
ଲୁଣ ଲଙ୍କା—ଦେ. ବି—ରୁତ ଅଧି ଖାଇବାଗାର୍ ତମା ଉଚିତବାଣରେ
Luna lankā ପକାଇବାଗାର୍ ବ୍ୟବହାର ଲବଣ ଓ ଲଙ୍କା
ଲଙ୍କା ନିମକ୍ଷମିର୍ଚ୍ଚି ମରତ—Salt and chilies
ଲୁଣମରତ ଲୁଣଲଙ୍କ (କା)ମ(ମା)ରତ } ଅନ୍ୟରୂପ—used in food.

ଲୁଣ(ଶି,ଶୁ)ଲଣିଆ—ଦେ. ବି (ସ. ଲେଣ)—ଏକପ୍ରକାର ଗ୍ରେଟ କୋଳ
Luna(ଶି,ଶୁ)lunīā n ଗୁଲୁ; ବାକମାତି; ନୁଣୁଣିଆ—
ଲୋନୀ, ଲୋନିଆ, ହୁନେଶାଗ Suaeda Fruticosa;
ଲୁନୁକ, ଝୁଣୀଲୋନୀଶାଗ Porsulaceae. ଦେ ବଣ.
ଲୁଣିଲୁଣ (ଦେଖ)—Luniluni (See)

ଲୁଣ(ଶୁ)ଶଗଡ଼ ପଥରଗଡ଼—ଗା. ବି—ପିଲ୍ଲମାନଙ୍କର ଏକପ୍ରକାର
Luna(ଶୁ) shagard pathara garda ଖେ—
A kind of boy's game named after the cry uttered by 2 boys while carrying a 3rd boy on a seat improvised by entwining their two palms. [ଦ୍ୱ—
ଦୁଇଜଣ ସଥାକମେ ଜଣକର ବାମ କଣ ତଳ ସଫ୍ରେ
ଅନ୍ୟର ଡାହାର ହାତର କରିଲେବୁ ଛନ୍ଦନ୍ତି ଓ ତୃତୀୟ ପିଲ୍ଲ
ଉକ୍ତ କରିଲେବୁସ୍ଥଦ୍ୱାରା ବିଚିତ୍ର ଅସନରେ ଅଣୁଭବ
ଦେଇ ହାମୁ ଦେଇ ପଡ଼େ ଓ ଉକ୍ତ ଦୁଇଜଣଙ୍କ କାକରେ
ଦୂର ହାତର ପକାଏ । ଉକ୍ତ ଦୁଇଜଣ ଶୁଳ୍କାଥାନ୍ତି
ଓ ମୁହଁରେ ବୋଲୁ ଥାଅନ୍ତି ‘ଲୁଣ ଶଗଡ଼ ପଥର
ଗଡ଼’ ।]

ଲୁଣା—ଦେ. ବଣ [ସ. ଲବଣାକୁ]—ଲବଣାକୁ—Saline. ଦେ. ବି
Luna ୧ । ଲବଣାକୁ ମୁରକା—1. Saline soil
ନୋନା, ଲେଣା , । ଲବଣାକୁ ସ୍ଵାଦ—2. Saline
ହୁନୀ ମଟି ନୋନିମିହ୍ନୀ taste * । ଆର ମାହ—
ନୋନା ନମକ ନସ୍ତାଦ 3. Rhesoil.

ଲୁଣା(ଶେ)ଇବା—ଦେ. କି (ସ. ଲବଣାକୁ)—୧ । (ପାହି) ଲବଣାସ୍ଵାଦ—
Lunā(ଶେ)ibā ଯୁକ୍ତ ହେବା—(the mouth) To feel
ହୁନୁନିଲାଗା ନମକିନହିନା a saline taste. , । ଲବଣାକୁ
ହେବା—2, To become saline.

ଲୁଣା(ଶି) ଉଠିବା—ଦେ. ବି—ଲୁଣାଉଠିବା; (କୌଣସି ପ୍ରାନ୍ତର ମୁରକା)
Luna(ଶି) uṭhibā ଲବଣମୟ ହେବା—Becoming
ହୁନ୍ୟାରା ନୋନିଉଠନା saline or impregnated
ନୋନିଉଠନା with salt.

ଲୁଣା(ଶି)ଘାସ—ଦେ. ବି (ସ. ଲବଣ+ଘାସ) —ଲବଣ ତୃଣ (ଦେଖ)
Lunā(ଶି) ghāsa Labana trāṇa (See)
ନୋନାଘାସ ନୋନିଘାସ
ଲୁଣା(ଶି) ମାଛ—ଦେ. ବି (ସ. ଲବଣ+ମସି) —ସାମୁଦ୍ରକ ମାଛ—
Lunā(ଶି) māchha Sea-fish. [ଦ୍ୱ—ଅନେକପ୍ରକାର
ସମ୍ବଦେର ମାଛ ଲୁଣା ମାଛ ସମୁଦ୍ରରେ ଓ ପୁଣ୍ୟ ଜିହାର ତଳକା
ସମୁଦ୍ର ମାଛ ଦ୍ୱଦ୍ରେ ମିଳନ୍ତି । ଏମାକଳ ମଧ୍ୟରେ ଖଣ୍ଡା, ଶାହାଳ,
(ମଧ୍ୟ ମାଛ—ବିଧିଭାବ) କଲାଙ୍ଗର୍ଣ୍ଣି, ବିଶାଳାଳ ତୁର୍ମୁଢି,
ତାହାଜିର ଓ ବି ଗୁଣାଳ ପ୍ରଧାନ ।]

ଲୁଣା(ଶି) ମାଟି—ଦେ. ବି (ସ. ଲବଣ+ମୁରକା) —୧ । ଲବଣାକୁ
Lunā(ଶି) māti ମୁରକା—1. Saline soil. ୨ । ଶାର
ଲୋଗାମାଟି, ନୋନାମାଟି ମାଟ—2. Rhesoil; fuller's earth.
ନୋନି ମିହ୍ନୀ

ଲୁଣା(ଶି) ମାରିବା—ଦେ. ବି (ଜମି) ଲବଣାକୁ ହେବା; ନୁଣୁ
Lunā(ଶି) māribā ମାରିବା—(the soil) To be un-
ନୋନା ମାରା ନୋନି ମାରନା pregnated with salt.
ଲୁଣା(ଶି) ହାଉଥା—ଦେ. ବି. (ସ. ଲବଣାକୁ+ପା. ବକା)—
Lunā(ଶି) hāusā ନୁଣି ହାଉଥା—Saline breeze; sea
ନୋନା ହାଉୟା breeze; breeze impregnated with
ନମକିନ ହଵା, ସମୁଦ୍ର ହଵା salt.

ଲୁଣି—ଦେ. ବଣ (ସ. ଲବଣାକୁ)—୧ । ଲବଣାକୁ—1. Saline.
Lunī , । ଲବଣସ୍ଵାଦ ବିଶିଷ୍ଟ—2. Having a saline
ନୋନା ନୋନି taste. [ଦ୍ୱ—ଲୁଣି ମଣିଲ ମୁହଁ ହରକୁ—
କରସ୍ତ୍ରୀର୍ଥ. ସଙ୍ଗିତ ।] ୩ । ସହିର କଳ ଲୁଣିଆ
(ଯଥା—ନାଥ)—3. Having saline water
୪ । ଜୁଆରିଆ (ନଈ)—4. Tidal (river).
୫ । ସାମୁଦ୍ରକ (ମାଛ)—5. Of the sea (fishes).

ଲୁଣିଆ(ଥି)—ଦେ. ବଣ(ସ. ଲବଣାକୁ)—୧ । ଲବଣାକୁ—1. Saline.
Lunā(ଶି) ୨ । ଲବଣ ମିଶ୍ରିତ—2. Impregnated with
ନୋନା, ଲୋନତା salt. ୩ । ଲବଣାସ୍ଵାଦବିଶିଷ୍ଟ—3. Having
ନମକିନ, ନୋନିଆ the taste of salt. ଦେ. ବି—୧ । ରମ୍ଭ—
ନୋନିଆ ରେବବିଶେଷ; ଦେହରେ ପଦ୍ମବିଶ୍ଵିକ ପର ନୂଦ୍
କ୍ରଣଗୁଡ଼ିଏ ବାହାର ମୀରା ରେବ—1. A sort
of skin disease consisting of hard brist-
ଲୁଣୀଆ, ଲୁନାତି, ନୋନା ling pimpls. ୨ । ଲୁଣି ଶାର
ନୋନିଆ ଶାଗ (ଦେଖ)—2. Lunī sāga (See)
ହୁନେର ବ୍ୟବସାୟୀ ୩ । ଲବଣ ବ୍ୟବସାୟୀ—3. Salt-
ନୋନିଆ trader. ୪ । ପେଲବଣ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରେ—4. Salt-
manufacturer.

ଲୁଣିଆସର ଛେତ୍ର—ଦେ. ବି (ବ୍ୟବ୍ସାୟୀ)—ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ—Goddess
Lunā(ଶି)ghara jhia Lakshmi. [ଦ୍ୱ—ସମୁଦ୍ର ଦେବତା
ନୋନିଆ ଘରକୀ ଲଙ୍କାକୀ ବରୁଣ ଥୁବାରୁ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସମୁଦ୍ରରୁ କାହା

(ଲୁଣିଆ ଛିଥ—ଅନ୍ୟରୂପ) ହୋଇଥିବାରୁ ପୁରାଣରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ
'ଲୁଣିଆ ଛିଥ' ବୋଲି କଥା ଛଲରେ କୁହା ଯାଇଥିଲା ।]
ଲୁଣିଆ ଧଣ୍ଡ—ଦେ. ବ—୧ । (ବାଗି) ବରୁଣ ଦେବତା—୧. The
Lunipāñc dhandā God of ocean, [ବ—ବାପ ସେ
ଲୁଣିଆ ଧଣ୍ଡ ଗଢ଼ ମରୁଆଇ—ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁରାଣ ।] , । ସାମୁଦ୍ରିକ
ସର୍ପ—୨. Sea serpent.

ଲୁଣି ବୋଲି—ଦେ. ବ—ଲୁଣି ଲୁଣିକା ବୋଲି (ଦେଖ)
Luni koli Lunpi lunpikā koli (See)

ଲୁଣି ଚି(ଚୁ)ଙ୍ଗୁଡ଼—ଦେ. ବ—ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼; ବିଶବାଳିଆ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼—
Luni chi(chu)ṅgurdi Sea-shrimp. [ବ—ଏହା
ଶୁନୀ ଚିଂଡି ସମୁଦ୍ରୀ ମିଳା ଆଇବାରୁ ଗର୍ବ ସୁଧାର ।]
(ମଧ୍ୟ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼—ବିପତ୍ତିର

ଲୁଣି ନଈ—ଦେ. ବ (ସ. ଲବଣାକୁନ୍ତାନାନ୍ତା)—୧ । ସେଉଁ ନଈର
Luni nai ଜଳ ଲୁଣିଆ—୧. A river full of salt
ନୋନା ନଦୀ water. , । ଜୁଆରିଆ ନଈ—୨. A tidal
ନୋନିଆ ନଦୀ river. , । ଦଟକ ଜଳର ମହାନାନ୍ଦର ଶାଖା
ତଥୋପଳାର ଗୋଟିଏ ଶାଖାନାୟ—୩. Name of a
small branch river of the Chitrotpalā,
a branch of the Mahānādī in the dis-
trict of Cuttack.

ଲୁଣି ପାଣି—ଦେ. ବ (ସ. ଲବଣାକୁନ୍ତାନାନ୍ତା)—୧ । ଲବଣାକୁ ଜଳ—
Luni pāni 1. Saline water, , । ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଜଳ—
ନୋନା ଜଳ, ନୋନା ଜଳ ନମକିଳ ଜଳ 2. Sea water,
ଲୁଣି ମାଡ଼ିବା—ଦେ. ବ—ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଲୁଣା ଜଳ ଭୁରି ଉପରେ ବ୍ୟାପିବା—
Luni mārdibā The spreading or flooding of
ନୋନା ଜଳେର ବାନ the salt water over the fields.
ନୋନା ଜଳ ଫୈଲନା [ବ—ଭୁରିରେ ଲୁଣି ମାଡ଼ିଗଲେ ଜମିର
ଭ୍ରମରତା ନଷ୍ଟ ହୁଏ ।]

ଲୁଣି ଲୁଣି—ଗ୍ର. ବିଶ—ଲବଣାକୁ—Saline. [ବ—ଅଜ ପାଣି
Luni lāni ହୁନେ ନୋନା ଲୁଣି ଲୁଣି, କାଲ ପାଣି ଦୀ-
ଲୁଣି—ଶିଶୁ ଗତ ।]

ଲୁଣି(ଶୁ) ଲୁଣି—ଦେ. ବିଶ—ଉଷ୍ଠ ଲବଣାସାଦବିଶ୍ଵିଷୁ—Having
Luni(nu) lunpi ଅଛି ହୁନେ a slightly saline taste.
ଥୋଡ଼ା ନାମକିଳ (ଲୁଣି[ଶୁ]ଲୁଣିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲୁଣି(ଶୁ)ଲୁଣିକା(ଅନ୍ତିମ କୋଣି) କୋଳି—ଦେ. ବ (ସ. ଲୋଣିକା; ଲୋଣା)—
Luni(nu)lunpikā(antīm)koli । । ଲୋଣା (ଦେଖ)—
(ଲୁଣାଶକା କୋଳି—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Lonā (See), , ।
ଲୋଣା ଗୁଲୁର ବୋଲି—୨. The berry of Indian
Parslane.

ଲୁଣି ଶାଗ—ଦେ. ବ—୧ । ଲୋଣା (ଦେଖ)—୧. Lonā (See)
Luni sāga , । ଶାର୍ଦ୍ଦୀଯ ବକ୍ତୁଶାଗ କୁଦୁ ଶାକ.
ସ. ଲାମ—ଲବଣ ତୁଣ ବିଶେଷ—୨. Ionidicum Suff-
ଶୁନବୋଡ଼ା ନୋନିଶାଗ ruticosum (shrub). [ବ—

ଏହା ଘାସ ମଧ୍ୟରେ ଜନ୍ମେ । ପଳ ଗୋଲାଙ୍ଗୀ, ପଞ୍ଚବିଳ
ପଳ ହିକୋଷ—ପୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ର ।]

ଲୁଣି ଶୁକୁ(ଶୁ)ଆ—ଦେ. ବ—ସାମୁଦ୍ରିକ ମାଛର ଶୁକୁଆ—Dried
Luni suku(khu)ā sea fish. ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ଵର)
ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ମାଛେର ଶୁକୋ ବ—ଲୁଣ ବିଥ ହୋଇ ପ୍ରସୁତ ହୋଇ-
ଶୁକୁଆ ଶୁକୁଆ ମାଝ ଥିବା ଶୁକୁଆ—Dried and salted
fish.

ଲୁଣୁ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ର. ବ—ଲୁଣ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)—Luna
Lunu (etc) etc (See) [ବ—ଅନ୍ତ ଶକ ପୁଣେ
ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଲୁଣ ଶକରେ ଥିବା 'ଶ' ଛାତାରଣବେଳେ ଲୁ'ରେ
ଥିବା ଉକାରର ପ୍ରଭାବରେ 'ଶ' ହୁଏ; ସଥା—ଲୁଣ
ବୋଲି; ଲୁଣକାତୁଥ; ଲୁଣାଇ; ଲୁଣଲୁଣିଆ ।]

ଲୁଣ୍ଠ(ଶୁ) [ଧାରୁ]—ସ.—୧ । ତଳେ ଗଢ଼ିବା—୧. To roll on
Lunt(nd) (root) the ground. , । ବଳପୂରକ
ଅପହରଣ କରିବା—୨. To rob; to plunder.
" । ଶେଷା ହେବା—୩. To be lame or crip-
pled (Apte). ଠ । ଅଳସ ହେବା—୪. To be
idle (Apte).

ଲୁଣ୍ଠକ—ସ. ବ—(ଲୁଣ ଧାରୁ+କଣ୍ଠୀ. ଅକ) —ଲେଉଟାଥ ଶାମ—
Luntaka A kind of potherb; Amaranthus
Polygumus.

ଲୁଣ୍ଠନା—ସ. ବ—(ଲୁଣ ଧାରୁ+ରାବ.ଅନ) —ଲୁଣନ (ଦେଖ)
Luntana Lunthana (See)

ଲୁଣ୍ଠା(ଶୁ) [ଧାରୁ]—ସ. ବ—(ଲୁଣ ଧାରୁ+ରାବ.ଅ+ଅ) —ଭୁରିରେ
Luntā(nthā) ଲେଉଟା—Rolling (M. W.)

ଲୁଣ୍ଠକ—ସ. ବ—(ଲୁଣ ଧାରୁ+କଣ୍ଠୀ. ଅକ) —ତୁରିବ; ଲୁଣକାତୁ;
Luntaka ଲୁଣାଥାର; ତକାଇବ—Robber; freebooter;
dacoit (M. W.)

ଲୁଣ୍ଠିତ—ସ. ବିଶ—(ଲୁଣ ଧାରୁ+କର୍ମ. ତ) —ଲୁଣ୍ଠିତ; ବଳପୂରକ
Luntita ଅପହୃତ—Robbed; plundered (M. W.)

ଲୁଣ୍ଠିଥୁ—ସ.—୧ । ଭୁରିରେ ଗଢ଼ିବା—୧. To wallow.
Lunth (root) , । ବଳପୂରକ ଅପହରଣ କରିବା—୨. To
rob. • । ଘାଣିବା—୩. To stir; to agitate
(M. W.). ଠ । ଅଳସପୁରି ହେବା—୪. To be
idle (M. W.) * । ଶେଷା ହେବା—୫. To be
lame (M. W.)

ଲୁଣ୍ଠକ—ସ. ବିଶ—(ଲୁଣ ଧାରୁ+କଣ୍ଠୀ. ଅକ) —୧ । ବଳପୂରକ
Lunthaka ଅପହରଣକାରୀ—୧. Plundering. , ।

ଲୁଣ୍ଠମାନ; ତଳେ ଗଢ଼ିଥିବା—୨. Wallowing.
ସ. ବ—୧ । ତୁରିବ; ତକାଇବ; ଲୁଣାଥାର—୧.

Dacoit; plunderer. ୨ । ସେ ତଳେ ଗଢ଼ି ଥାଏ—
2. One who rolls on the ground. • ।

ମାଂସ ପେଣି ବିଶେଷ—୩. Name of the muscle
which serves to draw up the testicle;
cremaster.

ଲୁଣ—ସ. ବ.—(ଲୁଣ ଧାରୁ+ଭବ. ଅନ) —୧। ତୁମିରେ
Lunthana ଲୋହବା; ତଳେ ଗଡ଼ବା—1. Wallowing;
[ଲୁଣ—ଅନ୍ୟରୂପ] rolling on the ground. ୨।
ବଳପୂର୍ବକ ଅପତ୍ରଣ—2. Plundering.

ଲୁଣମାଳ—ସ. ବିଶ. ପୁ.—(ଲୁଣ ଧାରୁ+କଣ୍ଠ. ଅନ) —ତଳେ
Lunthamalā ଗଡ଼ାଥିବା—Wallowing.
[ଲୁଣମାଳ—ସ୍ତ୍ରୀ]

ଲୁଣାକ—ସ. ବିଶ. ପୁ.—(ଲୁଣ ଧାରୁ+କଣ୍ଠ. ଅନ) —ତଳେ
Lunthāka ବାୟସ; କାକ—1. Crow; raven. ୨।
(ଲୁଣାକ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଲୁଣାଥି—2. A plunderer (M.W.)

ଲୁଣିତ—ସ. ବିଶ. (ଲୁଣ ଧାରୁ+କର୍ମ ତ) —୧। ବଳପୂର୍ବକ ଅପତ୍ରଣ—
Lunthita 1. Plundered. ୨। (ପୁ+କଣ୍ଠ. ତ)
(ଲୁଣାତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ତଳେ ଗଡ଼ାଥିବା—2. Rolling on the
grouud.

ଲୁଣିତା—ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ ଲୁଣିତର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ—1. Feminine
-Lunthitā. of Lunthita ୨। ବଳପୂର୍ବକ ଧରନେଇ ଯାହା
ସନ୍ତେର ରମଣ କରୁ ଯାଇଆଏ; ଧର୍ଷିତା—2. Ravished
(woman).

ଲୁଣିବା—ଦେ. କି (ସ. ଲୁଣ ଧାରୁ) —୧। ଲୁଣନ କରବା—
Lunthibā 1. To plunder. [ଭ—ଧୂର

ଲୁଟ୍ଟକରା ଲୁଟନା ସମ୍ଭବ ଶଖାର୍ଣ୍ଣ ଅକୁଣିତେ—
ରଧାନାଥ. ମହାୟାତ୍ରା ।] ୨। କୌଣସି କମ୍ପକୁ
ନିଃଶେଷ କରନେବା—2. To exhaust a thing

ଗଡ଼ା ଲୋଟନା by removing it. ୩। ତୁମିରେ
ଗଡ଼ବା—3. To wallow on the ground.

ଲୁଣିଲଣି ନେବା—ଦେ. କି (ଲୁଣି ସଙ୍ଗେ କରିଥିବ ଓ ସମ୍ଭବ ଲୁଣି
Lunthilāñthi nebā ଶବର ପ୍ରସ୍ତୋଗ)-ସମସ୍ତ ଦ୍ରୁଦ୍ଧ ନିଃଶେଷ
ଲୁଟ୍ଟେପୁଟ୍ଟ ଲାଗ୍ଯା ପୂର୍ବକ ବୋହି ନେବା—To exhaust a
ଲୁଟ୍ଟାଟ କରିଲେନା thing without leaving anything.

ଲୁଣି(ଣ୍ଣ)—ସ. ବି (ଲୁଣ ଧାରୁ+ଭବ. ଅ+ଣ୍ଣ; ର) —ଲୁଣନ
Lunthi(ଣ୍ଣ) (ଦେଖ) —Lunthana (See)

ଲୁଣ୍ଠି(ଧାରୁ)—ସ—ଲୁଣନ କରବା—
Lund (root) To plunder; to pillage.

ଲୁଣ୍ଡ—ସ. ବ (ପୁ) (ଲୁଣ ଧାରୁ+କଣ୍ଠ. ଅ) —ରେର (ହ. ଶ.)
Lunda Thief; robber.

ଲୁଣ୍ଡା—ଦେ. ବ (ସ. ଲୁଣିକା) —୧। ନିଅଁ ନେବାପାଇଁ କୁଟା
Lundā ଅଦର ନୁଣ୍ଡା ବା ଶେଷ ବରଥ—1. Wisp of
କୁଡ଼ା(ଡୋ) straw or other inflammable material.
ଅକ ୨। ଲିପାଗୋପ କଳା ପୁଢା—2. A mass of rags
ନେତାକାନୀ used for besmearing cowdung water
ନୂର mixed with clay on the wall or
floor for washing them.

[ଦ—କୁଟାର ଲୁଣ କରି ଲୋକେ ପିଲାଙ୍କ ଧାଡ଼ାଫେରିଥିବା
ବିଷାକ୍ତ ଘୋଷି ନିଅନ୍ତି । ତାକୁ ଗୁହଲୁଣ ବୋଲିଯାଏ ।

ନିଅଁଲଣାଇବା ପାଇଁ କୁଟା ଅଦରେ ଯେଉଁ ଲୁଣ ବ୍ୟବହୃତ
ହୁଏ ତାକୁ ନିଅଁଲଣ କହନ୍ତି ।)

ଲୁଣା(ଣ୍ଣ)ଇବା—ଦେ. ବ—୧। ଘରର ତଳକୁ ଓ କାନ୍ଦିବ ଗୋବର-
Lunda(nde)iba ଗୋଲା ପାଣିରେ ପୁଢା ହୋଇଥିବା କନା-
ନା(ନେ)ତା ଦେଓୟା ପୁଢାରେ ଲିଟିବ—1. To wash the
ନୂର ଦେନା floor and walls of a house
ଲୁଣାଦେବା with cowdung water
ଲୁଣାରୁଲ(ଲେ)ଇବା } ଅନ୍ୟରୂପ
ଲୁଣାଦେବା } by immersing a wisp
ଲୁଣାରୁଲ(ଲେ)ଇବା } of rags and drawing
ଲୁଣାରୁଲ(ଲେ)ଇବା } it over the walls
୨। ଲଣ୍ଟାର ପୁଣ୍ଟାର ନେବା (ଦେଖ)
2. Lundāi pundāi nebā (See)

ଲୁଣା(ଣ୍ଣ)ର ପୁଣ୍ଟା(ଣ୍ଣ)ର ନେବା—ଦେ. କି (ସ. ଲୁଣ ଧାରୁ)—
Lundā(nde)i pundāi(nde)i nebā କୌଣସି ଏବୁ ସମସ୍ତ
ଲୁଟ୍ଟେପୁଟ୍ଟ ଲାଗ୍ଯା ପଦାର୍ଥ ଗୋଟି ଗୋଟି କବି ନିଃଶେଷ କରି
ଲୁଟ୍ଟାଟ କରିଲେନା ବୋହି ନେବା; ଗୁହର ସମସ୍ତ ଅଂଶରେ
ଲୁଣାରୁଲଣ୍ଟା କରନେବା } (ଲିପିଲ ପର) ହାତ ରୁକ୍ଷର
ଲୁଣା ରୁଲ(ଲେ)ଇବା } ଯେଉଁଠାରେ ଯାହା ଅଛି ତାହା
ଲୁଣାରୁଲଣ୍ଟା ନେବା } ଅନ୍ୟରୂପ ସମସ୍ତ ନେଇଯିବା; ଘରେ
ଲୁଣ୍ଟାର ନେବା } କଲାକନା ରୁକ୍ଷର ଦେବା—
To collect everything from every corner
of a place or house and remove the
same. (ଯଥା—ତା ଘର ରେରମାନେ ସବୁ ପଦାର୍ଥ ଯାକ
ଲଣ୍ଟାର ପୁଣ୍ଟାର ନେଇଗଲେ ।)

ଲୁଣା ହାଣ୍ଡି—ଦେ. ବ—ଲିପା ପୋଶ ହାଣ୍ଡ—The pot used in
Lundā hāndi making Lipāpo ohhā. [ଭ—
ନେ(ନେ)ତା ହାଣ୍ଡି ମନ ହୋଇଥାରୁ ସେ ମନରେ ଲୁଣ ହାଣ୍ଡି ।
ଗୋବରୌର ପ୍ରାଚି ଦ୍ଵାରା ରୁକ୍ଷନରୂପର ଗାତ ।]

ଲୁଣି—ଦେ. ବ (ସ. ଲୁଣିକା) —୧। ଲୁଣିକା (ଦେଖ) —1.
Lundi Lunḍikā (See). ୨। ତକ୍ରିର ମଣିକଥ ସୂତା—2. The yarn moistened with
ମଣିଯାଆଙ୍କ୍ରମ ସୂତା boiled rice paste, [ଭ—ଲୁଣି-
କାଟିବା, ତାଗି କରିବା, ଲତ୍ୟାଦ କରି ବାହାରେ ହୁଏ ।
ପଞ୍ଚାରମୋହନ ଜମାଣ ଅଠଗଣ ।]

ଲୁଣିକା—ସ. ବ—୧। ପାଶବ ମାର୍ଜନ ଓ ଘର ଲିପିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ
Lundikā ତୃଶର କମ୍ପା କଳାର ଗୋଲକ—1. A wisp of
straw or rags used for smearing the
floor and walls of a house and for
rinsing utensils. ୨। ଗୋଲ; ଗୋଲକ; ପଣ୍ଡ
—2. A ball; round mass of anything
(M. W.). ୩। ସମୁଚ୍ଚତ ବ୍ୟବହାର—3.
Proper conduct (Apte).

ଲୁଣି—ସ. ବ—୧। ଭବିତ ବାବହାର—1. Proper behaviour
Lundi (M. W.). ୨। ସମୁଚ୍ଚତ ବିବେଚନା ଓ କର୍ମ—

2. Acting and judging rightly
(M. W.).

ଲୁଣ୍ଡିକୃତ—ସ. ବିଶ—ଯାହାରୁ ଗୋଲ ବର୍ଷାର ଥାଏ; ଲୁଣ୍ଡିକୃତ—
Lundikrūta Made into a ball; rolled up together (M. W.).

ଲୁତୁ(ରୁ)ପୁ(ଲୁ)ତୁ(ରୁ)—ଦେ. ବିଶ—ଲତପତ (ଦେଖ)
Lut-(tu)pu(lu)t(tu) Latapata (See)

[ଲୁତୁର(ରୁ)ପୁ(ଲୁ)ତୁ(ରୁ)—ଅନୁରୂପ]

ଲୁତୁ ସୁ(ଲୁ)ତା(ତେ)ଇବା—ଦେ. କି—ଲତପତାଇବା (ଦେଖ)
Lut pu(lu)tā(te)ibā Latapatāibā (See)

ଲୁତୁ ସୁ(ଲୁ)ତେ—ଦେ. ବିଶ—ଲତପତେ (ଦେଖ)
Lutu pu(lu)tiā Latapatiā (See)

ଲୁତୁର—ଦେ. ବିଶ—ଲେତର (ଦେଖ)
Luturā (ଲୁତୁରୀ—ସ) Lotarā (See)

ଲୁତୁର କୁ(କୋ)ରୁଷ—ଦେ. ବିଶ—ଲେତର କୋରୁଷ (ଦେଖ)
Luturā ku(ko)turā Lotarā kotarā (See)

ଲୁତୁରା ଧୁ(ଧୋ)ରୁରା—ଦେ. ବିଶ—ଲେତର ଧୋରୁଷ (ଦେଖ)
Luturā dhu(dho)turā Lotarā dhotarā (See)

ଲୁତୁରିବା—ଦେ. କି—ଲେତରିବା (ଦେଖ)
Luturibā Lotaribā (See)

ଲୁଦୁ(ଦୁ)କା—ଦେ. ବିଶ—ଲୁଦୁଆ (ଦେଖ)
Lud-(du)kā Lādūkā (See)

ଲୁଦୁ(ଦୁ)ବୁଦୁ(ଦୁ)—ଦେ. ବିଶ—ମାସଳ ଶଶର ବିଶ୍ଵି; ସ୍ଫୁଳକାୟ—
Lud-(du)bud(du) Fat; corpulent.

ମାହସ ମାହସ ଲଦୁଷଦ

ଲୁଦୁ(ଦୁ)ବୁଦୁ(ଦୁ) ବ୍ୟାଧି—ଦେ. ବ—ନୁଦୁଦୁ ବ୍ୟାଧି (ଦେଖ)
Lud-(du) bud(du) byādhi Nud-bud byādhi (See)

ମୋଟାହାୟା ରୋଗ ଲଦୁଷଦୀ ବ୍ୟାଧି

ଲୁଦର—ସାଦେ (ସମ୍ମଲ୍ୟର, ଗଢ଼ିଥଳ) ବ—ଉଦର; ବୁଦୁ; ଧାନଥଳ
Ludar ବୋହବା ପାଇଁ ଶଗଡ ଉପରେ ରଖାଯିବା ଲମ୍ ଟୋକାଇ—
A long deep basket for carrying grains
and small loose things on a cart.

ଲୁଦୁଲୁଦୁଲୁଦୁ—ଦେ. ବିଶ—୧। ନନ୍ଦନରା—1. Soft; tender.
Ludululudulu , । ଅଛ ସ୍ଫୁଳକାୟ—2. Very

ମୋଟା ଲଦୁଷଦୀଯା corpulent. [ବ—ଲୁ ଲୁ
ଲୁ ସିହା ଅଠଇ ସେ ପୁଆ । ପ୍ରାଚୀ—ବୁଦୁକିରୂପଶ
ଗାତା ।]

ଲୁଧିଆନା—ଦେ. ବ—ଦିନୀର ଉତ୍ତର ପରିମରେ ପଞ୍ଜାବର ଗୋଟିଏ
Ludhiānā ତିନା ଓ ତହାସିଲ ଓ ନଗର (ପଞ୍ଜାବ ଭାଜ୍ଯର
ମୁଖ୍ୟାନା ସ୍ତରିଯାନା ଉତ୍ତର)—Ludhiana,

name of a district, Tahsil and town in
the Punjab, noted for its woolen goods.

[ବ—ଏହି ନଗର ଶାଳ, ଲେହ ଅଛ ପଣମୀ ବନ୍ଦପାଇଁ
ଗାତା ।]

ପ୍ରସିଦ୍ଧ; ଏହା ମହାଭାରତୋକୁ ସମ୍ବନ୍ଧ ହିନ୍ଦୁ ଶୁଳଧାର
ମସ୍ୟବାଟ ଶୁବ୍ରା ପ୍ରତ୍ୱତରବଦ୍ମାନେ କହନ୍ତି—
ବିଶ୍ଵବୋଷ

ଲୁପ୍ (ଧାରୁ) —ସ.—୧। ଲେପକରିବା—1. To destroy; to
Lup (root) suppress . । ଗୋକମାଳ କରିବା—
2. To confound; to perplex; to bewilder

(Apte) * । ଅନ୍ତର୍ଭାବ କରିବା—2. To stir.
ତ । ଲୁପ୍ତଦେବା—4. To be suppressed or
destroyed (Apte), * । ଲେପ କରିବା—
5. To covet after. । ଲୁଣ୍ଠନ କରିବା—
6. To rob; to plunder (Apte). । ମାତ୍ରିକସିବା—7. To sieze; to pounce upon

(Apte).

ଲୁପ—ସ. ବ. (ଲୁପ୍ ଧାରୁ+ରାବ ବ୍ୟାପ)—୧। ବିନାଶ—
Lup 1. Destruction. । ଲେପ—
2. Annihilation. । ଅଭ୍ୟବ—3. Want;
absence.

ଲୁପ୍ ଲାଇନ—ଦେବେ. ବ (ରାମ ଲୁପ୍ତଲାଇନ)—ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ
Lup lain ସ୍ଥାନକୁ ବକାହୋଇ ପାଇଥିବା ରେଳ ଲାଇନ ବା
ଲୁପ୍ଲାଇନ ଲ୍ଯୁପଲାଇନ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଲାଇନ—Loop line;
(କର୍ତ୍ତା ଲାଇନ—ବିପ୍ରାତ) rved line of a railway
or telegraph line,

ଲୁପ୍ ଲାଇନ—ଦେବେ. ବ (ରାମ ଲୁପ୍ତଲାଇନ)—ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ
Lup lain ସ୍ଥାନକୁ ବକାହୋଇ ପାଇଥିବା ରେଳ ଲାଇନ ବା
ଲୁପ୍ଲାଇନ ଲ୍ଯୁପଲାଇନ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଲାଇନ—Loop line;
(କର୍ତ୍ତା ଲାଇନ—ବିପ୍ରାତ) rved line of a railway
or telegraph line,

ଲୁପ୍ ଲାଇନ—ଦେବେ. ବ (ରାମ ଲୁପ୍ତଲାଇନ)—ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ
Lup lain ସ୍ଥାନକୁ ବକାହୋଇ ପାଇଥିବା ରେଳ ଲାଇନ ବା
ଲୁପ୍ଲାଇନ ଲ୍ଯୁପଲାଇନ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଲାଇନ—Loop line;
(କର୍ତ୍ତା ଲାଇନ—ବିପ୍ରାତ) rved line of a railway
or telegraph line,

ଲୁପ୍ ଲାଇନ—ଦେବେ. ବ (ରାମ ଲୁପ୍ତଲାଇନ)—ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ
Lup lain ସ୍ଥାନକୁ ବକାହୋଇ ପାଇଥିବା ରେଳ ଲାଇନ ବା
ଲୁପ୍ଲାଇନ ଲ୍ଯୁପଲାଇନ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଲାଇନ—Loop line;
(କର୍ତ୍ତା ଲାଇନ—ବିପ୍ରାତ) rved line of a railway
or telegraph line,

ଲୁପ୍ ଲାଇନ—ଦେବେ. ବ (ରାମ ଲୁପ୍ତଲାଇନ)—ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ
Lup lain ସ୍ଥାନକୁ ବକାହୋଇ ପାଇଥିବା ରେଳ ଲାଇନ ବା
ଲୁପ୍ଲାଇନ ଲ୍ଯୁପଲାଇନ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଲାଇନ—Loop line;
(କର୍ତ୍ତା ଲାଇନ—ବିପ୍ରାତ) rved line of a railway
or telegraph line,

ଲୁପ୍ ଲାଇନ—ଦେବେ. ବ (ରାମ ଲୁପ୍ତଲାଇନ)—ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ
Lup lain ସ୍ଥାନକୁ ବକାହୋଇ ପାଇଥିବା ରେଳ ଲାଇନ ବା
ଲୁପ୍ଲାଇନ ଲ୍ଯୁପଲାଇନ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଲାଇନ—Loop line;
(କର୍ତ୍ତା ଲାଇନ—ବିପ୍ରାତ) rved line of a railway
or telegraph line,

ଲୁପ୍ ଲାଇନ—ଦେବେ. ବ (ରାମ ଲୁପ୍ତଲାଇନ)—ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ
Lup lain ସ୍ଥାନକୁ ବକାହୋଇ ପାଇଥିବା ରେଳ ଲାଇନ ବା
ଲୁପ୍ଲାଇନ ଲ୍ଯୁପଲାଇନ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଲାଇନ—Loop line;
(କର୍ତ୍ତା ଲାଇନ—ବିପ୍ରାତ) rved line of a railway
or telegraph line,

ଲୁପ୍ ଲାଇନ—ଦେବେ. ବ (ରାମ ଲୁପ୍ତଲାଇନ)—ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ
Lup lain ସ୍ଥାନକୁ ବକାହୋଇ ପାଇଥିବା ରେଳ ଲାଇନ ବା
ଲୁପ୍ଲାଇନ ଲ୍ଯୁପଲାଇନ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଲାଇନ—Loop line;
(କର୍ତ୍ତା ଲାଇନ—ବିପ୍ରାତ) rved line of a railway
or telegraph line,

ଲୁପ୍ ଲାଇନ—ଦେବେ. ବ (ରାମ ଲୁପ୍ତଲାଇନ)—ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ
Lup lain ସ୍ଥାନକୁ ବକାହୋଇ ପାଇଥିବା ରେଳ ଲାଇନ ବା
ଲୁପ୍ଲାଇନ ଲ୍ଯୁପଲାଇନ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଲାଇନ—Loop line;
(କର୍ତ୍ତା ଲାଇନ—ବିପ୍ରାତ) rved line of a railway
or telegraph line,

ଲୁପ୍ ଲାଇନ—ଦେବେ. ବ (ରାମ ଲୁପ୍ତଲାଇନ)—ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ
Lup lain ସ୍ଥାନକୁ ବକାହୋଇ ପାଇଥିବା ରେଳ ଲାଇନ ବା
ଲୁପ୍ଲାଇନ ଲ୍ଯୁପଲାଇନ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଲାଇନ—Loop line;
(କର୍ତ୍ତା ଲାଇନ—ବିପ୍ରାତ) rved line of a railway
or telegraph line,

ଲୁପ୍ ଲାଇନ—ଦେବେ. ବ (ରାମ ଲୁପ୍ତଲାଇନ)—ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ
Lup lain ସ୍ଥାନକୁ ବକାହୋଇ ପାଇଥିବା ରେଳ ଲାଇନ ବା
ଲୁପ୍ଲାଇନ ଲ୍ଯୁପଲାଇନ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଲାଇନ—Loop line;
(କର୍ତ୍ତା ଲାଇନ—ବିପ୍ରାତ) rved line of a railway
or telegraph line,

ଲୁପ୍ ଲାଇନ—ଦେବେ. ବ (ରାମ ଲୁପ୍ତଲାଇନ)—ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ
Lup lain ସ୍ଥାନକୁ ବକାହୋଇ ପାଇଥିବା ରେଳ ଲାଇନ ବା
ଲୁପ୍ଲାଇନ ଲ୍ଯୁପଲାଇନ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଲାଇନ—Loop line;
(କର୍ତ୍ତା ଲାଇନ—ବିପ୍ରାତ) rved line of a railway
or telegraph line,

ଲୁପ୍ ଲାଇନ—ଦେବେ. ବ (ରାମ ଲୁପ୍ତଲାଇନ)—ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ
Lup lain ସ୍ଥାନକୁ ବକାହୋଇ ପାଇଥିବା ରେଳ ଲାଇନ ବା
ଲୁପ୍ଲାଇନ ଲ୍ଯୁପଲାଇନ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଲାଇନ—Loop line;
(କର୍ତ୍ତା ଲାଇନ—ବିପ୍ରାତ) rved line of a railway
or telegraph line,

ଲୁପ୍ ଲାଇନ—ଦେବେ. ବ (ରାମ ଲୁପ୍ତଲାଇନ)—ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ
Lup lain ସ୍ଥାନକୁ ବକାହୋଇ ପାଇଥିବା ରେଳ ଲାଇନ ବା
ଲୁପ୍ଲାଇନ ଲ୍ଯୁପଲାଇନ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଲାଇନ—Loop line;
(କର୍ତ୍ତା ଲାଇନ—ବିପ୍ରାତ) rved line of a railway
or telegraph line,

ଲୁପ୍ ଲାଇନ—ଦେବେ. ବ (ରାମ ଲୁପ୍ତଲାଇନ)—ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ
Lup lain ସ୍ଥାନକୁ ବକାହୋଇ ପାଇଥିବା ରେଳ ଲାଇନ ବା
ଲୁପ୍ଲାଇନ ଲ୍ଯୁପଲାଇନ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଲାଇନ—Loop line;
(କର୍ତ୍ତା ଲାଇନ—ବିପ୍ରାତ) rved line of a railway
or telegraph line,

କୁପ୍ତ ଚକ୍ଷୁ—ସ. ବିଶ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ସାହାର ଚକ୍ଷୁ ଲୋପ ହୋଇଥିଲା
Lupta chakshuh—One who has lost his eyes.

କୁପ୍ତ ପିଣ୍ଡୋଦକତ୍ତେୟ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ଲୁପ୍ତ + ପିଣ୍ଡ + ଉଦକ + ତ୍ତେୟ)—
Lupta pindodakakriya ହୃଦ, ପଞ୍ଚିତତ୍ତ୍ଵ ଓ ବହୁବ୍ରୀହି)—
**(ଲୁପ୍ତପିଣ୍ଡୋଦକ ତ୍ତେୟ—ସ୍ତ୍ରୀ) କେହି ବଶଖର ନ ଥିବାରୁ ଯେଉଁ
 ମୁତବ୍ୟକୁର ପିଣ୍ଡ ଓ ଉପରକିମ୍ବା ଲୁପ୍ତ ହୋଇଥିଲା—
 (Deceased ancestors) Who are deprived
 of the offering of funeral cakes and
 water, having left no issue after them.**

କୁପ୍ତପ୍ରାୟ—ଦେ. ବିଶ—ପ୍ରାୟ ବିକଷ; ପ୍ରାୟଶ; ଲୋପପ୍ରାୟ—
Luptaprāya Nearly gone; nearly destroyed;
ଲୁଣ୍ଠାଯ—ଅଳ୍ପାଯ all but destroyed; almost ruined.

କୁପ୍ତ ବୁଦ୍ଧି—ସ. ବିଶ. ପୁଂ ଓ ଶୀ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ସାହାର ବୁଦ୍ଧି ନାହିଁ
**Lupta buddhi ହୋଇଥିଲା; ହତବୁଦ୍ଧି; ବାଙ୍କତ୍ତେବ୍ୟବିମୂଳ
 —One who has lost his wits; bewildered.**

**କୁପ୍ତ ରହ—ସ. ବି (କର୍ମିଖା)—୧। ରୈର ଯାଇଥିବା ମଣି— ୧.
 Lupta ratna Stolen gem. , ୨। ହଜିଥିବା ରହ—
 ୨. Lost gem. * ୩। ବିନଶ୍ଚ ହୋଇଥିବା ଉତ୍ସବ ବସ୍ତୁ
 —3. An excellent thing which has been
 lost.**

କୁପ୍ତ ରହୋଭାର—ସ. ବି (କର୍ମିଖା ଓ ପଞ୍ଚୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ବିନଶ୍ଚ ହୋଇ.
Lupta ratnoddhāra ଥିବା ଉତ୍ସବ ବସ୍ତୁର ପୂରଣ ପ୍ରାପ୍ତ—
 Recovery of a lost gem.

କୁପ୍ତ ସାହସ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ସାହାର ସାହସ ଲୁପ୍ତ
**Lupta sahasa ହୋଇଥିଲା—One who has lost
 (ଲୁପ୍ତସାହସ—ସ୍ତ୍ରୀ) his courage; disheartened.**

**କୁପ୍ତାକ୍ଷର—ସ. ବି (ବ୍ୟାକରଣ)—ଲୋପତ୍ତେୟ—ପ୍ରାପ୍ତ ଅକ୍ଷର; ଦୂରତ୍ତ ଶବ୍ଦ
 Luptākshara ବା ପଦ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଯୁକ୍ତ ହେଲେ
 ବ୍ୟାକରଣର ନିଯମ ଅନୁଷ୍ଠାରେ ଯେଉଁ ଅକ୍ଷରଟ ଲୋପପାଦ
 (ସଥା—ଗମ୍ଭୀର = ଗଚ; ଏଠାରେ 'ମ' ଲୁପ୍ତାକ୍ଷର
 ହୋଇଥିଲା ।)—(Grammar) A letter
 which is dropped on the formation of
 a word.**

**କୁପ୍ତୋପମା—ସ. ବି—ଅର୍ଥାଳକାର ବିଶେଷ; ଯେଉଁ ଅଳକାରରେ
 Luptopama ଉପମାବାଚକ ଶକାଦର ଉତ୍ସବ ନ ଆଏ—
 (ପୂର୍ଣ୍ଣୋପମା—ବିପ୍ରାପତ୍ତି) A figure of speech; a simile
 where words indicating comparison are
 not expressly written; a mutilated or
 elliptical simile. [ର—ହାହା ସେ ଶିଶୁଷ ମୁହୂ
 ଅଜିମା, ହାହା ସେ ଗିରାଶପୋଗ ଉଜିମା । ରଙ୍ଗ
 ରଥିକହାରାନଳା ।] [ଦ୍ର—ଏଥରେ ଉପମାବ ଏକ
 ବା ଏକାଖକ ଅଙ୍ଗ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ନ ଆଏ ।]**

ପ୍ରେ—ଗ୍ରା. ବିଶ (ସ. ଲୁପ୍ତ)—ଲୁପ୍ତ—
Lupya Extinct; disappeared.

ଲୁପ୍ତ ଲୁପ୍ତତ, ଲୁପ୍ତାନ (ଲୁପ୍ତାନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲୁବଲୁବ—ଭାବେ. (ଅଛିଥିଲ) ବିଶ—ଲୁଲାଯିତ—
Lub-lub Hankering.

ଲୁବ(ବୁ)ଧ—ଗ୍ରା. ବିଶ (ପଦ୍ୟ)—ଲୁବଧ (ଦେଖ)—
Luba(bu)dha ଲୁବଧ ଲୁବଧ Lubdha (See)

[ର—ତେଣେ ଲୁବଧ ଭୁଗଗଣ, ଦ୍ରମନ୍ତ ତାର
 ସନ୍ଦାରନେ । ଜଗନାଥ—ଭ୍ରମକର ।] ଗ୍ରା. ବି—
ଲୋଭ—ଲୋଭ—Covetousness; avarice. [ର—
**ଲୋଭ ଅଶା ଲୁବଧରେ ପୂରିଲ କାଳ, ସବୁ ପଛେଥାର୍ଥ ମନ
 ଶିଅଳ । ତିଗି ।]**

ଲୁବାନ—ବୈଦେ. ବି (ପା. ଲୁବାନ)—ଲୋବାନ (ଦେଖ)
Lobān Lubān (See)

ଲୁବୁଧି(ଧ)—ଗ୍ରା. ବିଶ (ପଦ୍ୟ) (ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରୟୋଗ) (ସ. ଲୁବଧ)—
Lubudhi(dha) ଲୁବଧ (ଦେଖ)—Lubdha (See)

**ଲୁବଧ [ର—ଏ ରୂପ ଦେଖି ଅମ୍ବ ରହି, ନିରତେ ହୋଇଗଲା
 ଲୁବଧ ଲୁବଧ । ପ୍ରାଚୀ. ପୁର୍ଣ୍ଣତମ ପଦକ୍ଷେପ୍ୟାତ୍ମକ ।]**

ଲୁବଧ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ଲୁବ ଧାରୁ = ଲରବାରୁ ଉତ୍ତା କରବାର + କରୁଣା—
**Lubdha ର)—୧। ମୁଗ୍ଧ; ପ୍ରଲେଭତ—1. Allured;
 (ଲୁବଧା—ସ୍ତ୍ରୀ) tempted; enchanted. , ୨। ଲୋବରପ୍ତ;
 (ଲୁବଧତା—ବି) ଲୋଲୁପ; ଲୁଲାଯିତ—2. Coveting;
 hankering after; longing for. * ୩। ଲୋଲୁ
 —3. Covetous; avaricious. ର । ଲମ୍ପିଟ—
 ୪. Lecherous. * । କାମୁକ—5. Amorous;
 lustful. ସ. ବି—୧। ନନ୍ଦ ବିଶେଷ; ଶ୍ଵା—୧.
 Name of a star; the dog star. , ୨।
 ଲୁବଧକ; ବ୍ୟାପ—୨. A hunter. * । କାମକବ୍ୟକ୍ତ
 —୩. A lecher; a libertine (Apte).
 ର । ଲୋଲୁ ବା ପେଟୁ ବ୍ୟକ୍ତ—୪. A covetous
 or greedy man.**

ଲୁବଧକ—ସ. ବିଶ (ଲୁବଧ + କ)—୧ + ଲମ୍ପିଟ- ୧.
Lubdhaka Lecherous. , ୨। ଲୋଲୁ—2.
Covetous; avaricious. ସ. ବି—୧। ବ୍ୟାପ—
**—୧. Hunter. , ୨। ସ୍ରାଵନକଷତ୍ର—2. The star
 Sirius. * । ପାନ୍ଦୁ ଉନ୍ନୟ—3. Anus. [ର—
 ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ବିଶ୍ୱାକ ଯାଇ, ଲୁବଧକ ମନୀ ସଙ୍ଗେ ଆଇ ।
 ଜଗନାଥ—ଭ୍ରମକର ।] ର । ପିରୁ; ପଶ୍ଚାଦ୍ଭାଗ—
 ୫. The hinder part (Apte). * । ଲୋଲୁ
 ବା ପେଟୁ ବ୍ୟକ୍ତ—୫. A covetous or greedy
 man (Apte). , ୨। କାମୁକ ବାକି ୬. A
 libertine (Apte),**

ଲୁଦ୍ଧ ତତ୍ତ୍ଵ—ସ. ବ. (କର୍ମିଖା)—ଲୋଭସ୍ତ୍ର ହୃଦୟ—
Lubdhachitta Covetous heart. ସ. ବଣ. ପୁଂ
(ଲୁଦ୍ଧଚିତ୍ତ—ସି) (ବହୁଗ୍ରୀହ) —ଲୁଦ୍ଧଶୟ (ଦେଖ)—
Lubdhasaya (See)
ଲୁଦ୍ଧଚେତା—ସ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ଶା (ବହୁଗ୍ରୀହ) { (ଲୁଦ୍ଧଚେତସ
Lubdha chetah ଶକ, ୧୦. ୧୯.) —ଲୁଦ୍ଧଶୟ (ଦେଖ,
Lubdhasaya (See)
ଲୁଦ୍ଧ ନେତ୍ର—ସ. ବ. (କର୍ମିଖା)—ଲୁକସାପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟି—Covetous
Lubdha netra look; lustful eyes. ସ. ବଣ. ପୁଂ.
(ଲୁଦ୍ଧ ଲୋତନ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ବହୁଗ୍ରୀହ)—ଲୁକସାପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟି—
ଲୁଦ୍ଧ ଲୋତନ } ସି—Casting covetous glan-
ଲୁଦ୍ଧ ଲୋତନ } ସି—ces; eying lustfully.
ଲୁଦ୍ଧଶୟ—ସ. ବ. (କର୍ମିଖାର୍ଥ୍ୟ)—ଲୋଭସ୍ତ୍ର ହୃଦୟ—Covetous
Lubdhasaya mind. ସ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁଗ୍ରୀହ)—
(ଲୁଦ୍ଧଶୟ—ସି) ସାହାର ତତ୍ତ୍ଵ ଲୁଦ୍ଧ ହୋଇଅଛି—Having
a covetous or hankering mind.
ଲୁଭ (ଧାରୁ)—ସ. —୧। ଲୁଭବାରୁ ଅରଳାଶ କରିବା; ଲୋଭ କରିବା—
Lubh (root) 1. To covet after a thing; to
hanker after. , । ଗୋଲମାଳିଆ କରିବା—
2. To bewilder; to confound; to perplex
(Apte). * । ପ୍ରଲେଭିତ କରିବା—3. To
allure; to entice (Apte).
ଲୁଭ (ଲଭାଦି)—ପ୍ରାଦେ. (ଅତିଥଳ) ବ—ଲୋଭ ଲଭାଦି (ଦେଖ)
Lubh (etc) Lobha etc (See)
ଲୁଭଲୁଭକ—ପ୍ରାଦେ. (ଅତିଥଳ) ବଣ—ଲୋଭମାୟ—
Lubh-lubh-na—Alluring.
ଲୁଭନ—ବୈଦେ. ବ. (ପା. ଲୁକାର)—ଲୋଭନ (ଦେଖ)
Lubhan Loban (See)
ଲୁଭିଆ—ପ୍ରାଦେ. (କୟପୁର) ବ—ଜୁଡ଼ଙ୍କଳ (ଦେଖ)—Jhurdanga
Lubhiā (ଲଭୁକା—ଅନ୍ୟରୂପ) (See)
ଲୁଭିତ—ସ. ବଣ. ପୁଂ—ବଧାକୁଳିତ; ବାବର ପାଇଥୁବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
Lubhita Perplexed; disturbed (Apte).
(ଲୁଭତା—ସି)
ଲୁମ—ସ. ବ—ଶାଶ୍ଵି ଉଣ୍ଠେ—A sort of secondary
Lum tune in music.. [ଦ୍ର—ଏହା ସପ୍ରସର ଓ ସମ୍ମର୍ମ
ଲୁମ ଲୁମ ଜାତିର ବଗ, ଏଥର ସବୁ ଶୁକ୍ର ସବ ଲାଗେ; ରହି ଯୁ
ପ୍ରଦରରେ ଗେଯ; ଏହା ମେଘରଗର ସ୍ବର ।] ବୈଦେ.
ଲୁମ ଲୁମ ବ. (ରୁ. ଲୁମ)—ତନ୍ତ୍ର—Loom.
ଲୁମଲୁମ—ପ୍ରାଦେ. (ଅତିଥଳ) ବ—ଉପମୁଖର ଖୋଲିବା ଓ କନ
Lum-Lum Twinkling.
ଲୁମ—ଦେ. ବ. (ସ. ଲୋମ)—ଶ୍ଵେମ; ଶ୍ଵେମ—Fur.
Luma ଗୋଞ୍ଚ, ଲୋମ ରୋଞ୍ଚ, ଲୋମ
ଲୁର୍କି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମର୍ମର) ବ. (କୁଳ. ହି. ଏହି ଅର୍ଥରେ ଏହି
Lur-ki ଶକ)—କାନର ଲୁକୁ କା; ପାଇଥରେ ଝର ଲାଗିଥୁବା

ପେର କାନର ଅଳଙ୍କାର—A ring with pendant
for the upper part of the ear.
ଲୁଲ (ଧାରୁ)—ସ—୧। ଦୋଳିବା—1. To hang down; to
Lul (root) dangle. , । ବିଲେଢ଼ିବ କରିବା—2. To
agitiate . । ରୂପିବା; ମଳିବା—3. To crush;
(ରୁଲ. ରୁ. ଲୋଲ, loll) to press down (Apte).
ଲୁଲ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମର୍ମର) ବ—ଆଇବା ଜିଳ୍ପ (ଯଥା, ଲୁଣ;
Lula ଶାଗ ଅହ) ବାଢ଼ିବା ପାଇଁ ଲୋଭା ଦେବା ପଥ (ଯଥା,
ଶାଗ, ମହୁଳ, ପଲାଶ) ଅହର ଚର୍ବିପଦିମାଳ
ରହିଥିବାର ବନ୍ଦହାର କରିବା କିମନ୍ତେ ସାଇତ ରଖିବା
ଲାଗି କରିଥାଇଥୁବା ମାଳ—A string of cups
made of leaves hung up for future use.
[ଦ୍ର—ବନ୍ଦହାର କରିବା ପାଇଁ ଏଥରୁ ଚର୍ବିପଦିମାଳକୁ
ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ଟାଣି ଅଣିବାକୁ ହୁଏ ।]
ଲୁଲନ—ସ. ବ. (ଲୁଲ ଧାରୁ+ଶବ. ଅନ)—ଇତସ୍ତତଃ ଲୁଲିବା—
Dangling.
ଲୁଲ—ଦେ. ବଣ—ନୁଲ (ଦେଖ)—Nulā (See) ପ୍ରାଦେ.
Lulā (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଓଲୁ ଲୋକ—Simpleton.
ଲୁଲପ(ସ୍ବୀ)—ସ. ବ. ପୁ. (ଲୁପୁ ଧାରୁ=ଅଲୋଭନ କରିବା+ଅ;
Lulāp(ya) କିପାତନ, କିମା ଲୁଲ=ବିଲେଡ଼ନ+ଅପ୍ର ଧାରୁ
(ଲୁଲପା[ସ୍ବୀ]—ସି) +ଅ; କିପାତନ)—ମହିଷ; ମର୍ଦ—
Buffalo. [ର—ବଣିଷ୍ଠ ବିଧୁମାର ନାହିଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ
ଯା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଲୁଲପ ରଥେ ସୋଚ ସେ—ରଙ୍ଗ. ବୈଦେଶୀଶ୍ଵର
ବିଲାପ ।]
ଲୁଲପ କାନ୍ତା—ସ. ବ. ସି—ମାର ମର ଶି—
Lulāpa kāntā A cow-buffalo.
ଲୁଲି—ପ୍ରାଦେ. (କୟପୁର) ବ—କାନର କୋଳ; କାନର
Lu(nu)li ଅଳକାର ବିଶେଷ—An ornament for the
ear; ear-ring.
ଲୁଲି—ଦେ. ବଣ. ପୁ—ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ମୁଁହ ସମୋଧନ—A term
Luli endearment addressed to male children.
ଖୋକା, ଖୋକନ ଲାଲା; ଲଜନ (ଲୁଲିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)
ଲୁଲିତ—ସ. ବଣ (ଲୁଲ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତି. ତ)—୧। ଦୋଳି;
Lulita ଅଭୋକତ; ଲଟକଥୁବା—1. Hanging down.
, । ଇତସ୍ତତଃ ଲୁଲି—2. Dangling; waving.
* । ବଣିତ—3. Trembling. * । (+କର୍ମ. ତ)
ବିଲେଡ଼ନ—4. Agitated. * । ଲୋଳ; ପାହା
ପକଳା ହୋଇ ବା ଶୁଅ ହୋଇ ଫୁଲିଆ—
5. Wrinkled. * । ରମ୍—6. Pleasing;
elegant; beautiful (Apte). * । ପରିଚୟକୁ—
7. Relinquished, deserted. * । ମୁଲୁଳା ବା
ଅନ୍ତର ଥିଲେଇଥୁବା (କେଶ)—8. Dishevelled
(hair) (Apte). * । ଦଳିତ—9. Pressed

୧	ର	ର	ର,ର	ଟ	ଏ	ହସନ୍ତ ବଣ୍ଠ	ଅନୁନାସିକ ସୁକ୍ଷମର	ଫ	କ	ଶ,ପ	କ	ଇସ୍	ଉଥ	ଛ
,	ର	ଜ	ରୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଅକାରନ୍ତ ବଣ୍ଠ	ଅନୁସ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପକ୍ଷ ବଣ୍ଠ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଥ	କ	ନ୍ତ

down; crushed (Apte). ୧୦ । କ୍ଲାନ୍ତ—

10. Fatigued; drooping (Apte),

ଲୁଳିତ ଚର୍ମ—ସ. ବି (କର୍ମିକା)—ଦୂରାବସ୍ଥାଦି ଯୋଗୁ ଶୁଅ ହୋଇ

Lulita charma ଫୁଲ ପଡ଼ିଥିବା ଚର୍ମ—Wrinkled skin due to old age).

ଲୁଳିତ ଚର୍ମ—ସ. ବିଶ. ପୁଃ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ବନ୍ଦୁବୀତ୍ତ, ଲୁଳିତ+ଚର୍ମିନ୍)—

Lulita charma ବାର୍କିକାଦିଯୋଗୁ ଯାହାର ଚର୍ମ ଫୁଲ ପଡ଼ିଥିବା—With wrinkled skin.

ଲୁଳି ଧରିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲସ୍ତର) କି—ଛେରରେ ଦଉଡ଼ି ବଳିବା;

Luli dharibā ସବୁଲି ବଳିବା—To twist thread into rope.

ଲୁଳି ପଡ଼ିବା—ଦେ. କି (ସ. ଲୁଳ ଧାରୁ)—ଖାଇଁଲି ପଡ଼ିବା—

Luli pardibā To droop down. [ଉ—ଲୁଳିପଡ଼ୁ ରୁ

ବାମଲେ ଯାଓଯା ପଦ୍ମଭଲେ ମୃଦୁଲ ଭୁଲୀ ତଳପରେ ପଣେ—

କବିସୂର୍ଯ୍ୟ—ସଙ୍ଗୀତ ।]

ଲୁଲିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କି.—(ସଂ. ଲୁଳ ଧାରୁ)—୧ । ଶୁଅ ହୋଇ

Lulibā ଫୁଲିବା; ଲଠିବା—1. To dangle; to be

ଲୁଳା, ଦୋଳା ଲୁଳନା, ଡୋଳନା wrinkled.

୨ । ଦୋହିଲିବା—2. To hang to and fro.

[ଉ—ସ୍ଵର ନାସାୟଟେ ଲୁଳେ ଗଜମୋତି । ପ୍ରାଚୀ ଶିଶୁ—
ଶକ୍ତିର ରକ୍ଷା ଅରଜାଏ ।] * । କ୍ଲାନ୍ତ ହେବା; ଥବି

କ୍ଲାନ୍ତ ହେବା—3. To be exhausted. [ଉ—

ଅକନା ଲୁଳ ଗଲିବି, କିରୁଞ୍ଜ ସାରୁ ଚରଣ କଞ୍ଚ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ—

ଶୁକ୍ରଯେ ଯାଓଯା ରହାବର ଚମ୍ପୁ ।] * । ମରିବା; ମ୍ଲାନହେବା—

ସୁଖନା 4. To fade, to wither. [ଉ—ନିଦାପେ

ଲୁଳିଲା ନବୀନ ମଞ୍ଜନୀ ପରି ଜମି ମୋର ଭରରେ ।

କବିସୂର୍ଯ୍ୟ—ସଙ୍ଗୀତ ।] * । ଖାଇଁଲିବା—5. To

ବାମଲେ ଯାଓଯା ମୁରମାନା droop down.

[ଉ—ଲୁଳିଲା ହଙ୍ଗାବାତେ ଲିତିବା ପରିସ୍ତେ । କୃଷ୍ଣଦିଂତ
ମହାରାଜବିରତ ବନ ।]

ଲୁଲୁର(ରୁ) ଲଇ—ଦେ. ବି.—କାଣ୍ଠ କାଣ୍ଠିଆ (ଦେଖ)

Lulur(ru) lai Kāñjikāñjīā (See)

ଲୁଶ(ଶୁ)ପୁଶ(ଶୁ)—ଦେ. ଅ—ଲୁଶ ପୁଶ (ଦେଖ)

Lus(śu) puś(śu) Luch puch (See)

ଲୁଶୁର(ରୁ) ପୁଲ(ଶୁ)ଶୁର(ରୁ)—ଦେ. ଅ—ଲୁଶର ପଶର (ଦେଖ)

Luśur(ru) pu(lu)sur(ru) Lasara paśara (See)

[ଦୁ—ବଢ଼ ମନୁଷ୍ୟ ଦୂର ‘ଲୁଶର ପଶର’ ବ୍ୟବହୃତ

ଦୁଇ ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତି ପରି ଲୁଶୁର ପୁଶୁର ବ୍ୟବହୃତ

ଦୁଇ ।]

ଲୁଷ୍ଟ (ଧାରୁ)—ସଂ—୧ । ହିସା କରିବା—1. To try to kill.

Lush (root) ୨ । ଚକଣ କରିବା—2. To chew.

ଲୁଷର—ସଂ. କି. ପୁ—(ରୂପ ଧାରୁ—କୁଇ ହେବା+କଣ୍ଠୀ ଅବୀ)

Lushabha ମତ୍ତଦସ୍ତି—An infuriated male elephant;

an elephant in rut.

ଲୁସ୍ ଲୁ(ଲ)ସ୍—ଦେ. ଅ. (ନିଯନ୍ତରଣ) —ଅମ୍ବ ପଳି କମାଗତ

Lus lu(l)s ଶତବା ବେଳେ ହେବା ଶକ—The sound

ହେଲୁଡ ଗଦଗଦ ଲଦଲଦ produced by continuous

dropping down of fruits, such as mangoes.

(ପଥା—ଗୋଟ ଗୋଟ ହୋଇ ଗଛରୁ ଅମ୍ବ ଲୁସଲସ୍ ଝାଇଛି ।)

ଲୁସ୍ଲୁସା—ପ୍ରାଦେ (ଶତିଥଳ) ବିଶ—ଲିପତି; ବାଞ୍ଚିଲ—Soft, yielding to touch.

(ଲୁସ୍ଲୁସା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲୁସୁର୍ଦି—ପ୍ରାଦେ (ଯାଜପୁର) ବିଶ—୧ । ବିଶେଷ ଭାବରେ ସତି

Lusurdi ଯାଇଥିବା (ଅମ ଅବି—fied (fruit). , । ଲୁଳିତ (ଚର୍ମ)—Wrinkled (skin).

ଲୁସୁର୍ ପଡ଼ିବା—ଦେ. କି—ପାଣିଅ ହେବାହେତୁ କାହାଥ ବାହରେ

Lusurdi pardibā ଲାଗି କ ରହ ବୋହିପଡ଼ି ଅବିପଡ଼ିବା—

ଖେମପଡ଼ା ଲଥଲଥ ଗୀରନୀ (clay) Not to sustain

(ଲୁସୁର୍ଦିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) itself on account of its

being a little watery.

ଲୁହ—ଦେ. ବି. (ସ ଲୋତକ, ପ୍ରା. ଲୋଥ)—ଅଣ୍ଟୁ; ଲୋତକ—

Luha Tear. (ଉ—ଏହା କହ ଅଣିରୁ ସାହିତ୍ୟରେ

ଲୋ, ଚୋଥେର ଜଳ ଆଂସୁ ଲୁହ ବହ—କୃଷ୍ଣଦିଂତ ମହାରାଜର

ଅବି ।) [ଦୁ—ଶୋକ ଯୋଗୁ ବମ୍ବା କଞ୍ଚ ପାଇଁ
ମନୁଷ୍ୟ କାନ୍ଦିଲେ ତା ଅଭିରୁ ଲୁହ ଗତେ; ଅଭିରେ ଧୂଅୟ
ବା ସଗ ଦୁର୍ବଳ ଲୁଗିଲେ ବମ୍ବା ସେଇ ହେଲେ ଅଭିର
ପାଣି ଗତେ ।]

ଲୁହ ଗଢ଼ିବା—ଦେ. ବି—ଲୋତକ ପାଇ ହେବା—The trickling

Luhā gardibā ଚୋଥେର ଜଳ ପଡ଼ା of tears.

ଆଂସୁ ବହନା, ଆଂସୁ ଗୀରନୀ, ଆଂସୁ ଟ୍ୟକନା

[ଲୁହ ପଡ଼ିବା, ଲୁହ କବେ) ପକ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ଲୁହ ଟୋପା—ଦେ. ବି—ଲୋତକ ବିନ୍ଦୁ—Drops of tear.

Luhā topā ଚୋଥେର ଜଳର ଫୋଟି ଆଂସୁକୀ ଝୁର

ଲୁହ ଧାର(ରୁ)—ଦେ. ବି (ସ ଲୋତକଧାର)—ଲୋତକଧାର—Flow

Luhā dhāra(rā) or rill of tears.

ଚୋଥେର ଜଳେର ଧାରା ଆଂସୁକୀ ଧାରା

ସଥାରଶ ଲୋକେ ଅଧିକ ସ୍ମୃତି ଏତିତିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଗୁଡ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଳେ ୧ ବା ୨ ଚିତ୍ତର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାମୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିବାକୁ ହେବ । ସଥା—‘ନାର’ ନ ଦିଲେ ‘ନାର’ମେ ଜୀବେ; ‘ମୁତ୍ତ’ ନ ମେଲେ ‘ମୁତ୍ତ’ଜୀବେ; ‘ବନ୍ଦୁ’ ନ ମେଲେ ‘ବନ୍ଦୁ’ଦେଖିବେ; ‘ଆଶା’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଶା’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳକତ୍ତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳକତ୍ତ’ଦେଖିବେ

ଲୁହ ନ କାନ୍ଦ ରକ୍ତ କାନ୍ଦିବା— ଦେଖି— ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନୋବେଦନା ପ୍ରକାଶ
Luha na kändi rakta kändibhେ ପକକ କାନ୍ଦିବା—
ଚୋଥ ଦିଯେ ଜଳ ନା ବେରିଯେ ରଙ୍ଗ ବେର(ରଙ୍ଗ)ନ To shed tears
ଆମ୍ବୁ ନ ଗୀରାକର ଜୀବୁ ଗୀରାନା (literally blood) in utter
grief or pain. [ତୁ—ମନରୁ ବିଶେଷ ବାଧା
ଦେଲେ ଲୋକେ ଏହା କହିଥାଏନ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଁ କାନ୍ଦିବା
ହୀବୁ ମୋ ଅଖିରୁ ଯେଉଁ ଲୁହ ଟୋପାମାନ ପଡ଼ୁଛି ତାହା
ପ୍ରକୃତରେ ମୋ ହୃଦୟରୁ ରକ୍ତ ବୋହିବା ପରି ମୋ
ପ୍ରାଣରୁ କଷ୍ଟ ଦେଉଛି ।]

ଲୁହ ପୋଛିବା— ଦେ. ତି—ହସ୍ତ ଓ ବସ୍ତାଦିହାର ଲୋକରୁ ଯୋହି
Luha pochhibhେ ପକାଇବା—To wipe off tears.
ଚୋଥେ ଜଳ ପୌଛା ଆମ୍ବୁ ପୋଛନା

ଲୁ(ଲୋ)ହ(ହୁ)ରା— ପାଦେ. (ଗଢ଼ାବ; ଖଚିଅଳ) ବି—(ସ. ଲୋହା-
Lu(lo)ha(hu)rା କାର, ଭୁଲ. ହୁ. ଲୁହର) —କମାର—
Blacksmith.

ଲୁହା— ଦେ. ବି (ସ. ଲୋହ, ଲୋହ) —୧ । କଠିନ କଷ୍ଟରେ ଧାରୁ
Luhā ଧରିବା; ଲୋହ (ଧାରୁ)—
ସ. ଲୋହ, ଲୋହକ, ଲୋହି, 1. Iron (Ferrum). ,
କୋଣକ, ଅନ୍ଧସ, ଶଠ, ଲୁହା ପରି ଟାଣ ବସ୍ତୁ—2. Any
ନିର୍ଣ୍ଣିତ, ତବୁ, ଅତ୍ୱ,
ଅୟୁଷ, ଶହୁକ, ଶକ୍ତି,
କାନ୍ଦିବା
ଲୋହା, ଲୋହ
ଲୋହା
ତେ. ଇନ୍ଦ୍ର
ଆ. ଦ୍ୱାଦ୍ର
ଫା. ଅହନ୍ତ

ଅଛୁ ଓ ଲୁହାରେ କିମିତ କଠିନ ଓ ଜାଣି ଅସୁଶ୍ଵମିଲଙ୍କ
ବିଶ୍ୱାସ ଉଦ୍ଦେଶ ଅଛୁ । କୈଦିଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ଲୁହା ପାଇ
ପ୍ରକାର :—୧ କାଂଗି, , ପାଣ୍ଡି, * କାନ୍ତ, ଠ କାନଙ୍ଗ
ଓ * ବନ୍ଦୁକ । ପୂର୍ବେ କାନ୍ଦିବେଶରୁ କାଷୀ, ପାଣ୍ଡିଦେଶରୁ
ପାଣ୍ଡି ଓ କାନଙ୍ଗ ଦେଶରୁ କାନଙ୍ଗ ଲୁହା ଅଖିରୁ ବାହାରୁ
ଥିଲ । ଯେଉଁ ଲୁହା ଅବଶ୍ୱରୁ ଭଲ୍କପିଣ୍ଡରୁପେ ପଡ଼ୁଥିଲୁ
ତାହ ବନ୍ଦୁକ କହୁଥିଲ । ଶୁଦ୍ଧିକର ଲୁହାର କାନ୍ତ
କୋଣଯାଏ । ଏ ପାଇ ପ୍ରକାର ଲୁହାର ପ୍ରସ୍ତେତ ବୈଦ୍ୟ
ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଛୁ । ଲୁହା ବଳପ୍ରଦ ଏକ ଶୋଥ, ଶୁଲ, ଅଣ୍ଟ,
ଲୁପ୍ତ, ପାଣ୍ଡି, ପ୍ରମେତ, ମେଦ ଓ କାନ୍ଦିବାଶକ; ଅଖିର
ତେଥାର ଓ ଅସୁକୁବିକର, ଶୁରୁ ଓ ସାରକ ବୋଲି କୈଦିଦ୍ୟ
ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଛୁ । କୈଦିଦ୍ୟରେ ଲୁହାର ଦୟର ପ୍ରସୂତ କରିବା
ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଓ ଦୟର ପ୍ରସ୍ତେତ ଅଛୁ । ପ୍ରାଣକ ବାଲରେ

ଭାରତର ଲୋକେ ଲୁହାକୁ କଳିବୁ ବହୁଶତ ବର୍ଷ^୧ ରକ୍ଷା
କରିବା ଉପାୟ ଜୀବଥିଲେ । ଦିନୀର ଲୋହସ୍ମୁଲରେ ୧୯ଶତ
ବର୍ଷରେ କଳିବୁ ଧର ନାହିଁ । ପୁରୁଷମତରେ ଦେବତା-
ମାନକହାର ନିହତ ଲୋମେକ ଦେଇଥର ଶରୀରରୁ ଲୁହା
ଉପର ହୋଇଥିଲ । ଲୋହ ଅର୍ଦ୍ଦ ଶାସ୍ତ୍ରର ଗ୍ରହକାର ଥିବା
ଲୋହାଯାଇଅଛି । ଜାଣାଯୁଧର ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଶକ୍ତିଶାସ୍ତ୍ର,
ଶକ୍ତି, ପିଣ୍ଡ, ଶଠ, ଅସ୍ତ୍ର, ନାନ୍ଦିତ, ଜବ, ଅତ୍ୱ, ତିର୍ଯ୍ୟକ,
ମୁଣ୍ଡକ । ମୁଣ୍ଡପ୍ରସାଦ ପର୍ଯ୍ୟାୟ—ମୁଣ୍ଡ, ଦୃଷ୍ଟିପ୍ରସାଦ,
ଶିଳାପ୍ରସାଦ, ଅଶୁଳ, ବୃଷିଲୋହ । କାନ୍ଦିପ୍ରସାଦ ପର୍ଯ୍ୟାୟ
—କାନ୍ଦ । ହ. ଶ]

୩ । ବଳଦ ଓ ଘୋଡ଼ାକ ଦେଇବେ ତତାର କର ଏବଂ
ଦେବା ପାର୍ବ ବ୍ୟବହୃତ ଲୋହ ଶଳାକା; ତତ୍ତ୍ଵକାରି—୩.
Searing iron. ଦେ. ବିଶ—୧. ଲୋହ କିମିତ—୧.
Made of iron. , । ଲୁହାପରି ଟାଣ—୨. Hard as
iron. ଏବଂ କଷ୍ଟପଦ (ହୃଦୟ)—୩. Callous (heart).
୪ । କଠୋର, କଷ୍ଟୁର—୪. Hard; cruel.

ଲୁହା ଅଗୁଆ— ଦେ. ବି—ଲୋହନିମିତ ବଳ୍ୟ ବା ମୁଦ—Ring
Luhā aguā made of iron. [ତୁ—ବଳା ଶୁର ବଢ଼,
ଲୋହା ଆଂଗଟୀ ବଳାତାରୁ କଢ଼ା ଶେଷ, କଢ଼ାତାରୁ ମଦିଆ ଶେଷ,
ଲୋହାକୀଆଶ୍ରୀ } ଅନ୍ୟରୂପ ଶେଷ ଓ ମୁଦିତାରୁ ମୁଦ
ଲୁହାମୁଦ, ଲୁହାମୁଦିଆ } ଅନ୍ୟରୂପ ବା କଢ଼ ଶେଷ ।]

ଲୁହାକଢ଼— ଦେ. ବି—୧ । କୋଠା ଶତର ଲୋହ କିମିତ କଢ଼—
Luhā kardi 1. Iron beam. [ତୁ—କୋଠାର ଶତର କଢ଼ ଓ
ଲୋହାରକଢ଼ ପୋଲ ଅଦିବେ ଅତ୍ୱଧାରଣ ପାଇଁ କଢ଼ ବ୍ୟବହୃତ
ଲୋହାକାଧର ହୃଦ ।] ୨ । ଲୋହନିମିତ ଶେଷ ମୁଦିଆ—
2. Small iron ring.

ଲୁହା କଣ୍ଟା— ଦେ. ବି(ସ. ଲୋହକାଧର) —ମୁନ୍ତିର, ଅକ୍ଷ ଲୟ ଓ ସରୁଆ
Luhā kantā ଲୋହିଅଣ୍ଟ୍ର—Iron nail. [ତୁ—ଲୁହା
ଲୋହାର କାନ୍ଟ କଣାର ଅକାର ଓ ବ୍ୟବହାର ଅନୁସାରେ
ଲୋହାକାନ୍ଟା(ଟାଟି) ଲୁହାକଣାର ରନ୍ଦ ରନ୍ଦ ନାମ ଅଛି ପଥା—
ପିରକ, ଗୁଲମେଖ, ବାରିଥ, ପରିବାଲ, ଗୋଡ଼ିଶାଲ,
ମେଖ, ପିକା, ପାନ୍ ଓ ହଳାରମେଖ ।]

ଲୁହା କରିବା— ଦେ.ତି—(ଲୋହାରୀ)-(ଦେବକୁ ବା ଶତର) —ଲୁହାପରି
Luhā karibā କଠିନ ବା କଷ୍ଟପଦ କରିବା—To harden
ଲୋହାରମତଶକ୍ତ କରା (one's heart or the body)
ଲୋହାବନାନା, ପତଥରବନାନା (ଯଥ—ମୁଦ ପ୍ରତିବନ ଲୁହୁ ଖେଳ
[ଲୁହା ବନା(ନେ)ଇବା—ଅକାରିପ] ମୋ ଦହନ୍ତ ଲୁହା କର
ଦେଇଣି ।]

ଲୁହା କଳଙ୍କ(ଙ୍କ) — ଦେ. ବ (ସ. ଲୌହ + କଳଙ୍କ) — ବହୁକାଳ
Luhā kalaṅk(nki) ଅବ୍ୟକ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଲେ
ଲୋହାର ମଡ଼ିଚୀ ବାୟୁର ଅମ୍ବଜାନ (oxygen) ର
ଲୋହାକା ଅଣ ପ୍ରଭାଗରେ ଲୁହା ଉପରେ ପଡ଼ିବା ସୁର ବା ମଛିରୁ—
(ଲୁହା ମୁରୁଗୁ—ଅନ୍ୟରୂପ) Iron-rust.

ଲୁହା କାମ—ଦେ. ବ (ସ. ଲୌହ + କମ୍) — ଲୌହନିମ ତ ବିକିଧବସ୍ତୁ—
Luhā kāma Iron-works; hard ware.

ଲୋହାରକଞ୍ଜ ଲୋହାକା କାମ (ଯଥା—ଲୁହାଙ୍କ; ଲୁହାକଡ଼ି)
ଲୁହା ଖର୍ଦିକା—ଦେ. ବ—ପିଠାଖର୍ଦିବା, କିନ୍ତୁ ଉପରେ ପିଠାକୁ ଓ ରତା
Luhā khardikā ଅଦିକୁ ଲେଉଟାଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ସରୁ
ଖୁମତୀ ଓ ଲ୍ଯାମ୍ ଲୌହିଯଷ୍ଟି—A thin stick made of
ଝିଲନୀ iron used in frying or turning things on a
a frying pan over fire. [ଦ୍ୱ—ଏହିପର ଲୁହା
କରିବି, ଲୁହାତାଇବିତୁ, ଲୁହାକରେଇ ଓ ଲୁହାବେଣ୍ଟ
ଅକି ହୁଏ ।]

ଲୁହା ଗୁଣୀ[ଲି]—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼କାର) ବି.—ଧାନ ବିଲର ହେବା
Luhā gunā (li) ଏକ ପ୍ରକାର ଘାସ—A kind of weed
growing in the paddy field. [ଦ୍ୱ—ଏହାର
ରେ ଏହି ଅଣ୍ଟ ଯେ, ଏହାକୁ ବକ୍ତ୍ଵା ମନୁଷ୍ୟ ମଧ୍ୟ
ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ ।]

ଲୁହା ଗୁହ(ମଳ) — ଦେ. ବ.—(ସ. ମଣ୍ଡି, ଲୈହମଳ) — ଲୌହ-
Luhā guha (mañi) ମଳ; ଲୁହାକୁ ଅଗ୍ନିରେ ଉତ୍ତପ୍ତ କଲେ
ଲୋହାର ଚର ତହିଁରୁ ବାହାରବା ମଳ; ମଣ୍ଡି—
ଲୋହାକାମେଳ

Scoriae.

ଲୁହା ଚଣା—ପ୍ରାଦେ. (ପାଇସୁର) ବ.—ଲୁହାର ବଢ଼ିଗଣା ବା ଛରବା—
Luhā chāṇḍa Iron shots.
ଲୁହାଚଣା ଖାଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ପାଇସୁର) —କି.—(ତୁଳକା କର, ହୁ
Luhā chāṇḍa khaibā ଲୋହାବା ଚନା ଚବାନା)—ଲୁହାର
ବଢ଼ି ଚଣା ଖାଇବା [ଦେଖ]—

Luhāra barda chāṇḍa khaibā (See)

ଲୁହାଚଣା ଖାଇବା(ଶ୍ରେଷ୍ଠ) — ପ୍ରାଦେ. [ପାଇସୁର ବି.—ଏକାଦଶାହ ଶ୍ରାନ୍ତ
Luhāchāṇḍa khaibā(chobā) ପରେ କର୍ମ କଣ୍ଠ ଘରକୁ ଅସି
ଭଜା ଦିର ଗୁରୁଳ ଅବ ଖେବାଇବା—The chewing
of fried rice and other grains by the
principal mourner on the eleventh night
of a relative's death after finishing the
night srāddha.

ଲୁହାଚଣା ଖେବାଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ଯାଇସୁର) ବ—ଏକାଦଶାହ
Luhāchāṇḍa chobāibā ରତରେ ଶାକ ପରେ କର୍ମକର୍ତ୍ତା ଘରକୁ
ଅସି ଭଜା ଦିର ମୁଗ ଚଣା କରିବା—To chew fried
rice and other grains after finishing
the night srāddha on the eleventh day
of a relative's death.

ଲୁହା ଚନା—ଦେ. ବ (ସ. ଲୌହ ଚନ୍ଦ୍ର) — ଲୌହ ଚନ୍ଦ୍ର; ଲୁହାର
Luhā chūnā ବରତିଲେ ତହିଁରୁ ବାହାରବା ମୁଦୁ, ମୁଦୁ ଲୌହ-
ଲୋହାରଖୁଣ୍ଡୋ ଲୋହାକା ବ୍ୟାଦା ଅଣ୍ମୋଳ—Iron filings

ଲୁହା ଚେନ—ଦେ. ବ (ସ. ଲୌହ + ଚେନ) — ଲୈହ
Luhā chen ଶୃଙ୍ଗଳ; ଲୁହା ଶୃଙ୍ଗଳ—Iron-chain.

ଲୋହାର ଚେନ ଲୋହାକା ଚେନ
ଲୁହା ଗ୍ରୁଣି—ଦେ. ବ (ବିଷଣ୍ଣାର୍ଥ) — ୧। ଲୁହା ପର କଣ୍ଠସବ ଅର୍ଥାତ୍
Luhā chhāti ଦେର୍ଯ୍ୟଶାଳ ଓ ବିପଦରେ ଅଟଳ ହୃଦୟ—
ଲୋହାର ହୃଦୟ 1. Patient and callous heart.
ଲୋହାକା ଶାତି 2. Hard heart.
(ଲୁହାର ଶାତି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲୁହା ଜାଣି ପାଣି ଦେବା—ଦେ. ବାକ୍ୟ (ଲିଷଣାର୍ଥ) —ସମୟ ଓ
Luhā jāni pāni debā ସୁବିଧା ଦେଖି କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ବା
ବୌପ ବୁଝେ କୋପ ଦେଓୟା କୌଣସି ବିଷୟ ପ୍ରତି ଉତ୍ସମ୍ଭବ ପ୍ରୟୋଗ
ଲୋହା ଦେଖକର ପାନୀ ଦେନା କରିବା; ଦେଖକାଳପାଦ ବିବେଚନା
କରି ବାର୍ଯ୍ୟ କରିବା; ଶିର ଉଣି ତତ୍ତ୍ଵ ଦେବା—
(figurative) To strike the iron while
it is hot; to catch time by the forelock;
to make the best use of an opportunity,

ଲୁହାଣ(ଲି) — ଦେ. ବିଶ— ୧। ଲୁହାଣିଆ (ଦେଖ) — 1. Luhāññā
Luhāñā(ni) (See), 2. Hard
ଲୋହାର ମତନ as iron. 3. ରତ୍ନ ଜର୍ଜିତ — 3. Bes-
ଲୋହାସା (ଲୁହାଶିଥ—ଅନ୍ୟରୂପ) meared with blood.

ଲୁହା ଦି(ଦେ)ହ—ଦେ. ବ—ଲୁହା ପର ଟାଣ ଦେହ—A body as
Luhā di(de)ha hard as iron; iron constitu-
ଲୋହାର ଶରୀର ଲୋହାକା ଶରୀର
tion. 9. କଠୋର ବା ନଷ୍ଟ ହୃଦୟ—2. Hard heart.
• 3. ଅତ୍ୟନ୍ତ ଧୀର୍ଘଶିଳ୍ପ ମନ—3. Very patient
mind.

ଲୁହା ଦେବା—ଦେ. କି—ବଳଦ, ଗାନ୍ଧ ଓ ଘୋଡ଼ାକ ଦେବରେ
Lahā debā ତାତିଲ ଲୁହା ଦ୍ୱାରା ଦାଗ ଦେବା—
ଦାଗ, ଲୋହାର ଦାଗ ଦେଓୟା ଲୋହାସେ ଦାଗନା To singe
or mark the body of cattle and horse
with a searing iron.

ଲୁହା ପତର—ଦେ. ବ (ସ. ଲୌହପତର) -ଲୌହର ପତଳା ଆଣ—
Luhā patara Thin iron sheet.

ଲୋହାର ପାତା ଲୋହାକା ପତର
[ଲୁହାପତା, ଲୁହା ପତର—ଅନ୍ୟରୂପ]

ଲୁହା ପାତା—ଦେ. ବ—ଲୌହର ଶବ୍ଦ ପତଳା ବା ସରୁ ପତର—
Luhāpata Thin strip of iron.

ଲୋହାରପାତା ଲୋହାକାପତଳାପତର
[ଲୁହାପାତା ଲୁହାପତର—ଅନ୍ୟରୂପ]

ଲୁହାରସ୍ତ୍ରୀ—ଦେ. ବ (ସ. ଲୋହରସ୍ତ୍ରୀ) -ଲୌହରସ୍ତ୍ରୀ (ଅଷ୍ଟରେ ବ୍ୟବହୃତ) Luhā bhasma ଅଧୂକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଉପଯୁକ୍ତ ତମ ଲୋହାତ୍ତ୍ସମ ଲୋହାମ୍ବସମ ଅମୁଖେଦୋକୁ ବିଧରେ ଉତ୍ତାପିତା ବସି ଦେଇ ଲୌହି—Iron oxide.

ଲୁହାରିଙ୍ଗା—ଦେ. ବଣ—ଲୌହବଳୟବେଶୀତ —Girt with iron rings. (ଉ—ଧରିଲେ ଟେବ କରେ ଲୋହାବାନ ଲୋହାଜଡ଼ାହ୍ୟା ଗଦା ଲୁହାରିଙ୍ଗା—କୃଷ୍ଣବିଂଦୁ ମହାଭାବିତ ବନା।)

ଲୁହାର—ପ୍ରାଦେ (ମେଦିନୀପୁର) ବ (ବୁଲ ବ. ଲୋହାର)—କମାର—Luhāra

ଲୁହାର ବଡ଼ତଣା ଶାବବା—ଦେ. କି—[ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ] ଶରୀରକୁ ଓ Luhārabardachānākhaibā ହୃଦୟକୁ ଲୌହ ପରି ଶୋହାହ୍ୟେଯାଓୟା ଲୋହାକାଚାନାଚାବାନା ବଠିବ, କଠାର କା କଷ୍ଟସହ କରିବା—To make one's body and mind callous against rough treatment or use. (ସଥା—ଲୁହାର ବଡ଼ତଣା ଆଇଲେ ଯାଇ ମଣିଷ ଏ ଘରର ଦାଉ ସମ୍ବାଦ କରି ହେବା)

ଲୁହା ରୁଖ—ଦେ. ବ—ଲୁହାରୁନା (ଦେଖ) Luhā rukha Luhāchūnā (See)

ଲୁହାରେ ପାଣି ଦେବା—ଦେ. କି—ଅରପ୍ରେତ କାର୍ଯ୍ୟପାଇ ପନ୍ଦାଦିରୁ Luhāre pāṇi deba ଦୃଢ଼ ଓ କଷ୍ଟସହ କରିବା ଛଦେଶ୍ୟରେ ଶୋହାତେ ଜନଦେଶ୍ୟା ଲୋହାମେ ପାନୀ ଦେନା ଉତ୍ତରପ୍ର ଲୌହରୁ କଲହାର କମଣଃ ଥଣ୍ଡା କରିବା—To temper iron. [ଦୃ—ଏହି ‘ପାଣି ଦେବା’ର କୌଣସି ସବୁ କାରିଗରମାନେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଏକପ୍ରକାର ଲୁହାରେ ତିଆର ସବୁ ‘ପାଣି ଦେବା’ର କୌଣସି ବା ଦେବ ଅନୁସାରେ କଷ୍ଟସହ କା କରିପ୍ରକଟଣ ହୁଏ । ଗରମ ହୋଇଥିବା ଲୁହାରୁ ହଠାତ୍ ପାଣିରେ ଦୂଡ଼ାର ଦେଇ ଥଣ୍ଡା କରିଯାଏ, କମା କମଣଃ ଧାରେ ଧାରେ ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ଜଳ ଦେଇ ଥଣ୍ଡା କରିଯାଏ କମା ବାସୁ ଦ୍ୱାରା କମଣଃ ଥଣ୍ଡା କରିଯାଏ । ଏହି ପ୍ରକିଷ୍ଟାରୁ ‘ପାଣିଦେବା’ ବୋଲିଯାଏ ।]

ଲୁହା ଶିକୁଳା(ଲି)—ଦେ. ବ(ସ.ଲୋହିକଷ୍ଟାଳ) —ଲୌହିଶ୍ରଣଳ—Iron Luhā sikuṭa(lī) chain. [ଦୃ—ରନ ଦର ବାମ ପାଇଁ ଲୁହା ଲୋହାରଶିକଳ ଶିକୁଳର କଢାମାନ ବଡ଼ ବା ସାନ ଏବଂ ମୋଟା ବା ସବୁ ଲୋହାକାରିଶିକଳି(ଶିକୁଳା) ବରଷାଏ । ଭାର୍ତ୍ତାନନ୍ଦରେ ସଲଗୁ ଶିକୁଳା (ତେନ) ଖେଟ, କନ୍ଦିମାଳର ଓ ପଶୁମାଳକ ହାରରେ ଗୋଡ଼ରେ ଦିଅଯିବା ଶିକୁଳା (ବେଢ଼ି) ତତ୍ତ୍ଵ ମୋଟ, ତମେ ମାପ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଶିକୁଳା (ତେନ) ତତ୍ତ୍ଵ ମୋଟ ଓ ଭାବ ପଥର ଅବି ହଠାତବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଶିକୁଳା ସବୁଠାରୁ ମୋଟ କରି ଗଢାଯାଏ ।]

ଲୁହି(ର)—ପ୍ରାଦେ. (ପଡ଼ିଜାତ, ଖଢ଼ିଆଳ) ବ—ଲୋହି (ଦେଖ) Luh(i)

ଲୁହୁକି—ପ୍ରାଦେ (ପାଇସୁର) ବ—ଝକ ବରଷା ପାଇ—Luhuki Windy and rainy weather,

ଲୁହୁର—ପ୍ରାଦେ (ସମଲପୁର ଓ ଗଡ଼ିଜାତ, ଭୁଲ. ହି. ଲୋହର) ବ—Luhurā କମାର; ଲୋହାର—Black-smith.

ଲୁହୁଆ ଫୁଲ—ଦେ. ବ (ବଣିଆ ପଦ) —ରୂପା ବା ସୁନା ଅଳକାରରେ Luhluā phula ଲୋହା ଧାରୁ କମିତ ଫୁଲ ବିଶେ—Any flower used as ornament when set on another gold or silver ornament.

ଲୁ (ଧାରୁ)—ସ—୧। ଛେଦ କରିବା; କାଟିବା—1. To cut. Lū (root) , 2. (ସୁତା) କାଟିବା—2. To spin (thread). 3. ବନଷ୍ଠ କରିବା—3. To destroy; to annihilate. (Apte).

ଲୁଆ—ପ୍ରାଦେ (କଟିବ ସବର ରିତର, ବ୍ୟବହୃତ) ବଣ—ଲୁଆ;ଲୁତିକ—Lūtik New.

ଲୁତା—ସ. ବ. ଧା (ଲୁଆରୁ+କଣ୍ଠୀ. ତ+ଆ) —୧। ବୁଢ଼ିଆଳ; Lūtā ମାକଡ଼ିଷା; ଉଣ୍ଠିନାର—1. Spider. [ତ—କହି ବସିଲେ, ହେବ ଏ ଲୁତା ସୁତା ପିଯେ । ଅନନ୍ତକୁ ରଷ କଣ୍ଠାଳ ।] 2. ପେଣ୍ଟୁତ୍ର (ହ. ଶ)—2. Ant. (Apte) 3. କୁଳ; ମର୍ମିକୁ; ମନୁଷ୍ୟ ଦେହରେ ମୁଢ଼ିଅଳି ମୁଢ଼ିଲେ ଯେଉଁ ବ୍ରୁଣ ହୁଏ (ହ. ଶ)—3. Sores appearing on the body due to a spider urinating on one's body. [ତୁ—ବେଦିବକ ଗ୍ରହରେ ଲୁତା ସେବ କେତେ ପ୍ରକାର ରିଜେ ଅଛି ଏ କେତେ ପ୍ରକାର ବିଷାକ୍ତ ମାକଡ଼ିଷାଙ୍କ କାମ ମଧ୍ୟ ଅଛି, ସଥା—ଏମଣିକା, ଷେତା, କପିଳା, କ୍ଲୁଲୁତା । ମାକଡ଼ିଷାଙ୍କ ମୁଦ୍ର, ଷେଷ, ନଖ, ରଜ, ଶୁଦ୍ଧ ଓ ପୁରସ୍କରାବା ବିଷ ସହାରିବ ହେବା ଲେଖାଅଛି, ଲୁତାରେବ ମାରସ୍ବକ—ହ. ଶ]

ଲୁତା ଜାଲ—ସ. ବ (ମ. ପ. ଲେ)—ମାକଡ଼ିଷାର ଜାଲ—Lutājāla Cobweb.

ଲୁତାଜାଲବହୁକୁ—ସ. ବ (ଅଧୂନିକ ଦେହ ବିକ୍ରିନ) —ରଣ୍ଜିତ ମଧ୍ୟୀତ ଲୁତାଜାଲବହୁକୁ—Lutājālbalattwak ମାକଡ଼ିଷାର ଜାଲପର ପତଳ ମମତା ବିଶେ—(anatomy) One of the thin tunics or membranes inside the eye; Tunica Arachnoides.

ଲୁତା ତତ୍ତ୍ଵ—ସ. ବ (ପ୍ରୀତି ତତ୍ତ୍ଵ) —୧. ମାକଡ଼ିଷାର ସୁତା—Lutā tantu 1. Spider's thread. ମାକଡ଼ିଷାର ଜାଲ—2. Spider's web; cobweb.

ଲୁତାତତ୍ତ୍ଵନାୟା—ସ. ବ—ମାକଡ଼ିଷା ସେରୁପର ତତ୍ତ୍ଵ ଦେହରୁ ସୁତା—Lutātantu nyāya ବାହାର କରି ଜାଲରୁଣେ, ସୁତି ସହରଣ କରେ ବା ଜିନିପାଏ ସେହିପର ନ୍ୟାୟ (ଏ ବୃତ୍ତାଣ୍ତକୁ ଉପର ନିଜ ଦେହରୁ ଉପାଦାନ କରିବାକୁ ପ୍ରକଟିତ ପ୍ରକାର ଅପଣାର ରଗ୍ରେ ପୂର୍ବାନ୍ତ ପ୍ରକାର ଅପଣାର ରଗ୍ରେ ପୂର୍ବାନ୍ତ ବିକାଶ କରିବାକୁ ଏହି ପ୍ରକିଷ୍ଟାରୁ ହିତୁ ଶାସ୍ତ୍ରକାରମାନେ ‘ଲୁତାତତ୍ତ୍ଵ’ ଜ୍ୟୋତି ଉପରା କରି ଅଭିନ୍ନ) —An analogy of God's creating

the world and dissolving it like the spider weaving the cobweb out of its body and again drawing it in or destroying it.

ଦେ. କି—ମାକତ୍ତସା ଜାଲ ଦୂଣି ମାଛୁ ମଶା ପୋକଥାଦ
ଗାବକୁ ଅପେକ୍ଷା କର ତୁଳିବା ରହିଥାଏ ଓ ସେ ଜାଲରେ
ମାଛୁଥାଦ ଅସି ଅଟକ ଗଲେ ସେ ଦୂଣୁ ଜାଲରେ ଛନ୍ଦି ମନଙ୍ଗି
ହୋଇପାଏ ଓ ସେ ଜାଲରୁ ମୁକୁଳିବାରୁ ଯେବକି ରୁଧିପଟ
ହେଉଥାଏ ତା ଦେହରେ ଜାଲ ସେବକ ଦୃଢ଼ ହୋଇ ଗୁଡ଼ାଇ
ହୋଇ ଯାଉଥାଏ ଓ ଘେପରେ ସେ ମାଛିଟ ଦୂକୁଆଣି ଜାଲ
ଘରରେ ବାକି ହୋଇ ମାକତ୍ତସାର ଅହାରରେ ପରିଣତ
ହୁଏ, ସେହିପରି ନ୍ୟୟ—Like a fly involved in
a spider's web.

କୁତୁହଳ ପିତାଳ—ସ. ବି—ବୃଦ୍ଧ ଆ ବା ଶକ୍ତି ଅକାରରେ ବିସ୍ତର
 Lütatantu bitāna ମାକଡ଼ିଆର ଜାଲ—A sheet of
 spider's web.

ଲୁତା ମର୍କଟକ—ସ. ବ—୧। ପାଉମାକଡ଼—1. Ape (Apte).
 Lutā markataka , | ଏକ ଶାର ମଙ୍ଗିପୂର—2. A kind
 of jasminne (Apte).

ଲୁନକ—ସ. ବିଶ (ଲୁନ + କ)—କର୍ତ୍ତି; ଛେଦିତ—Cut off.
 Lūnaka ସ. ବି—୧. ପଶୁ; ଚାହୁଣଦ କଲୁ—1. Beast;
 quadruped. , | ଅନ୍ତଲେଖୀ ପାକ (ହ. ଘୋ)—
 2. A kind of acid and saline pot herb.
 ୩ | ଛେଦ; କଳ—3. A cut; a wound (Apte).
 ୪ | ଜାବ—4. An animal (Apte).

ଲୁନ ପକ୍ଷ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁବୀହି)—ସେଉଁ ଚଢ଼େଇର ତେଣୁ
 Luna paksha କଥା ହୋଇଅଛି—(a bird) Whose
 (ଲୁନଶ୍ଵର—ଶିଖ) wings have been cut off.

ଲୁଣଶାଖ—ସଂ. ବିଶ (ଲୁନ + ଶାଖ; ବହୁବ୍ରାହ୍ମ) — ସେଉଁ ବୃକ୍ଷର ଅଗ୍ର
Lūna ūakha ତାଳମାଳ ବଟା ଛୋଇଥାଇ—Having the
branches (of a tree) lopped off.

ଲୁନୀ—ସଂ. ବ (ଲୁଧାରୁ+ଘବ. ବ)—	କର୍ତ୍ତନ; ଛେଦନ—
Lūni	Cutting off.
ଲୁମ—ସଂ. ବ (ଲୁଧାରୁ=ଛେଦନ କରିବା+କର୍ମ. ମ)—	
Lūma	ଲଙ୍ଗୁଳ; ପୁଣ୍ଡ—Tail of an animal.
ଲୁମ ବିଷ—ସଂ. ବିଶ (ବହୁବୃଦ୍ଧି; ଲୁମରେ ଅଛି ବିଷ ଯାହାର)	
Lūma bisha —ଯେଉଁ ଖାବ (ଯଥା—ମାକଡ଼ିବ, କବଡ଼ାବିଶ,	
• ତେଜୁଳାଥ ବିଶଅବି)କର ଲଙ୍ଗୁଳରେ ବିଷ ଅଛି—(animal) Having poison in the tail. ସଂ. ବ—	(animal) Having poison in the tail. ସଂ. ବ—
ମାକଡ଼ିବ, କବଡ଼ାବିଶ ଓ ତେଜୁଳାଥ ବିଶଅବି ବିଷ- ଲଙ୍ଗୁଳାଥ କରୁ—Scorpion, centepede and spider (carrying poisoned stings in the tail).	ମାକଡ଼ିବ, କବଡ଼ାବିଶ ଓ ତେଜୁଳାଥ ବିଶଅବି ବିଷ- ଲଙ୍ଗୁଳାଥ କରୁ—Scorpion, centepede and spider (carrying poisoned stings in the tail).

ଲେ—ଦେ. ବିଶ. (କଚିରା ପ୍ରୟୋଗ, ସାଙ୍କେତିକ)—(ଲେଖିତ
 Le ର ସାଙ୍କେତିକ; ଲେଖିତ ଅମୁକ କା ବେଳେକ ଅମୁକ
 ଲି ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ ଲେଖିତ ପଦର ସାଙ୍କେତିକ)—
 ଲି (ଅମୁକ)କ ହାର ଲିଖିତ—An abbreviation
 corresponding to ‘w’ or ‘written by’ (so
 and so). ଦେ. ଅ—୧ । ବିସ୍ୟ ଓ ଅନନ୍ତ

ଲେ ! ଲେ ! ପ୍ରକ ଶାର୍ଥକ ଅବ୍ୟୁ—1. Interjection expressing gladness and wonder. ୨। କୁକୁକୁ କରୁ ଶିକାରର ପଛରେ ଲଗାଇବା ପାଇଁ ସମୋଧନ; ଲିଏ!—
୩। 2. An interjection or halloo used to set dogs on a game. ୩। (ବ୍ୟକରଣ) ଦେ. କ୍ଷ—ଅଞ୍ଚଳକାଳରେ ଯୁସୁ ପୁରୁଷ, ସମ୍ମାନାର୍ଥକ ଏକ-
ବତନ (ସେ) ଓ କହୁବତନ (ସେମାନେ) ଓ ମଧ୍ୟମ
ପୁରୁଷ ସମାଜାର୍ଥକ ଏକବତନ (ଅପଣା) ଓ ବଢ଼ୁବତନ
(ଅପଣମାନେ) ସଙ୍ଗେ କିମ୍ବରେ ସୁଲ୍ଲ ଅଶ୍ର, ଯଥା—
ସେ ଗଲେ, ଅପଣମାନେ ଅସିଲେ)—Inflection used in the past tense third person singular and plural and 2nd person singular and plural' ପ୍ରାଦେ (କଟକ ସହର)
ଅ—୧। (କଟକ ସହରାକର ନ ସ୍ଥାନରେ ଲ ଉତ୍ତାରଣ)
ଦୂର ଓ ଉପହାସାର୍ଥକ ଅବ୍ୟୁ—(Cuttack slang)
An interjection used in'slang by Cuttack townspeople expressing gladness and buoyancy of spirits. [ତ —ଲେବେ ମଜା !]
, । ତ ନେବାହୟାର ଅନାଦର୍ଶକ ଅନୁମ୍ଭା ଏକବତନ
(ତ) ନେ; ପ୍ରହଙ୍ଗ କର—2. (you) Do take.

ଲେଇ—ଦେ. ବ (ସ. ଲେହ) — ୧ । ଲିଥା; ଲେହ; ବୁଡ଼ା, ଅଠ,
Lei ମଇଦା, ଖର ଅବ ଶିଳ୍ପ ପାଇ ବା ଚକ । ହୋଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ
ଲେଇ ଜେ ହେବା ମଣ୍ଡ ବା ଅଠା — 1. Gum-paste prepared

distant person in response to a loud call made to him.

ଲେଉଟଣ—ଦେ. ବ—ଲେଉଟବା କର୍ମ—The act of turning Leutāna up or returning.

ଲେଉଟ ପଡ଼ିବା—ଦେ. କି—କୌଣସି ସ୍ଥାନରୁ ଯାଇ ସେଠାରୁ Leuta pardibā—ଫେରିବା—To return from a place; ଫିରେଆସା ଜୌଠ ପଡ଼ନା to make a return journey.

ଲେଉଟ ପାଉଟ—ଦେ. ବ (ନିରାର୍ଥକ ଧୂଳିକୁଳାଗ୍ରେ ହିତ୍ୟ ସହଚର) Leuta pāuta — ୧। ଓଳଟ ପାଉଟ; ଉତ୍ତମଗୁପେ ଏପାଞ୍ଚ ଓଳଟ ପାଲଟ ସେପାଞ୍ଚ ଲେଉଟବା—1. Thorough turning ଜୌଠ ପାଉଟ up of both sides. , । ଇତସ୍ତଃ ଯିବା- ଅସିବା; ନହର ପଢ଼ଇ—2. Repeated coming and going along a place. ବଣ—୧। ବିଷ୍ଟୁମ୍ଭୁ—1. Turned topsy turvy; thoroughly overhauled. , । ଅତୁଥ ତତୁଥ— 2. Disordered; tangled.

ଲେଉଟ ପାଣି—ଦେ. ବ—ସ୍ନେହିତବାର କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚିବା କବି ପାଣି, ଫେରତା ଜଳ ପଛାଣ ପାଣି—Backwater which ଜୌଠତା ପାନୀ turns back on meeting an obstruction.

ଲେଉଟ ବତନ—ଦେ. ବ (ସ. ନିବର୍ତ୍ତିତ ବତନ) —୧। ପ୍ରଶ୍ନର— Leuta bachana 1. Reply; answer. , । ମୌଖିକ ଜୌଠତା ବସନ ପାଲଟାବଚନ ଉତ୍ତର—2. Oral reply. (ଲେଉଟ ବାତନ, ଲେଉଟ ଭାଷ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲେଉଟ ବେଶର—ଦେ. ବ—ଉତ୍ସବର ଉପଲବ୍ଧରେ ପ୍ରେରିତ ବେଶରର Leuta bebhāra ପ୍ରତିବଦିଲରେ ପଠାଯିବା ବେଶର— ତତ୍ତ୍ଵର ବଦଳ ତଥ Return gift; the gift sent in return ବିଦାଇ for a gift presented to or received by a relative on ceremonial or festive occasions. [ଦ୍ୱ—ଅମ ସମାଜରେ ‘ଲେଉଟ ବେଶର’ ଗୋଟିଏ ବିଚିହ୍ନ ପ୍ରଥା । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ପରିବାରରେ ବିବାହ, ବ୍ୟକ୍ତି ଅଥ ଉତ୍ସବ ହେଲେ ଉକ୍ତ ଉତ୍ସବରେ ପୋଶ ହେବା ପାଇଁ ସେ କନ୍ମାନଙ୍କୁ ନିମନ୍ତଣ କରନ୍ତି । ଉକ୍ତ ନିମନ୍ତଣ ପାଇ କନ୍ମାନଙ୍କୁ ନିମନ୍ତଣ କରନ୍ତି । ଉକ୍ତ ନିମନ୍ତଣ ପାଇ କନ୍ମାନଙ୍କୁ ଉକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଠାକୁ ଏହି ଉପଲବ୍ଧରେ ନଗଦ ଟଙ୍କା ବା ଲୁଗାପଠା ବେଶର ପଠାନ୍ତି ଓ କିନ୍ତୁ ମଧ୍ୟ ଆସି ଉପର୍ଯ୍ୟତ ହୁଅନ୍ତି । ଉକ୍ତ ବେଶରକୁ ଦେବାବାଲ୍ କିନ୍ତୁ ନିମନ୍ତଣକାଣଙ୍କୁ ନ ଦେଇ କିନ୍ତୁ କଣ୍ଠାର ବା ହୃଦୟ ହାତରେ ଦାଖଲ କରନ୍ତି । ଉତ୍ସବ ଯମାପ୍ତ ହେଲେରୁ ଉତ୍ସବ କର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ତଳଳିଶ୍ଵିତ ଲେଉଟ ତଣ୍ଡ ଦେବାଲ୍ ହୁଏ । ବେଶର ଅଣ୍ଣିଥବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ବିଦାଇ, ୨। ଲେଉଟ ବେଶର, (ଏ ଦୂର ବିଷ୍ୟ ବେଶରର ପରିମାଣ ଅନ୍ୟାନ୍ୟରେ ସ୍ଥିରତ୍ୱ ହୁଏ ।) ୩। ନିବର୍ତ୍ତିତ ଓ ସମାଗତ ବନ୍ଧ କି ମଧ୍ୟାଦା (ବନ୍ଧ), ୪। ଉକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ବାଟ ଖରତ,

୫। ଉକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ବିନ୍ଦୁ ନଗଦ ବିଦାଇ ।

ପାଲତଃ ଏ ବେଶର ସ୍ଥାନବାର ଉତ୍ସବକର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ଉତ୍ସବର ବ୍ୟକ୍ତି ତଳାଇବା ପାଇଁ ନନ୍ଦମାନଙ୍କଠାରୁ ‘ସାହାୟ୍ୟ’ କି ମିଳ ଏହି ଉପଲବ୍ଧରେ ତାଙ୍କୁ ଶୁଣିବ ତଣ୍ଡ ଦେବାଲ୍ ହୁଏ ।]

ଲେଉଟ ମଣ(ଶି, ନି)ଷା—ଦେ. ବ (ସ. ନିବୁଦ୍ଧ ମନୁଷ୍ୟ)—ପ୍ରେରିତ Leuta mana(ni,ni)sha ସହ ବା ସମ୍ମାଦ ଅଭିପ୍ରେତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଫିରତା ଲୋକ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚିବା ପରେ ସେଠାରୁ ପେଣ୍ଠି ଜୌଠତା ଆଦମୀ ଲୋକ ଲେଉଟ ଅସେ—A man returning from a place after delivering the letter or news sent through him.

ଲେଉଟା—ଦେ. ବ. (ସ. ନିବର୍ତ୍ତନ)—ନିବର୍ତ୍ତନ; ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ— Leuta Returning; coming back. [ଭ—ସହାର ଫିରା ଜୌଠା ହୁଅ ନେଇ ତା କି ଛଟାରେ ଖେଳାଖଜନ ଲେଉଟା ଅଣି—ରୂଧାନାଥ. ସଯାତି ।]

ଲେଉଟା(ଟେ)ଇବା—ଦେ. ବି (ସ. ନିବର୍ତ୍ତନ) —୧। ନେଉଟାଇବା Leuta(te)ibā (ଦେଖ)—1. Neutāiba. (See) [ଭ—ଉଜ୍ଜ୍ଵାଳ ଲେଉଟାଇ ଦୁଃଖାଲ୍ ସେ ମାତ୍ରଣ ବସିଲା । ରୂଧାନାଥ; ଉଲ୍ଲମ୍ବା ବେଣୀପହାର ।] , । (ଗାନ୍ଧି) ସଙ୍ଗମ ପରେ ଗର୍ଭମାରଣ ନ କରିବା—2. (a cow) Not to conceive after intercourse with a bull.

ଲେଉଟା କର—ଦେ. ବ—ଲେଉଟ କର (ଦେଖ)

Leuta jara

Leuta jara, (See)

ଲେଉଟାଣ—ଦେ. ବ (ସ. ନିବର୍ତ୍ତନ)—ଲେଉଟାଇବା କିମ୍ବା—Act of reversing.

ଉଜ୍ଜ୍ଵାଳ ପୈତାଳା

ଲେଉଟାଣି—ଦେ. ବ (ସ. ନିବର୍ତ୍ତନ) —୧। କୌଣସି ସ୍ଥାନରୁ Leutānī ଲେଉଟ କର ଅସିବା; ଯାଇଥିବା ସ୍ଥାନରୁ ଫେରିବା ଅସିବା—1. Coming back from a place. ଜୌଠାନୀ , । କୌଣସି ସ୍ଥାନରୁ ଫେରିବା କେବଳ ବୁମଣ ବା ଯାହା—2. Return trip; return journey. କି ବଣ—୧। କୌଣସି ସ୍ଥାନରୁ ଫେରିବା ସମୟରେ— 1. While returning. , । ଲେଉଟ ଅସିବା—2. In the course of the return trip. (ସଥା—ବାବା ! କଠକ ଲେଉଟାଣ ମେ ପାଇଁ ହଳେ ପୋଡ଼ା ଅଣେବା)

ଲେଉଟି—ଦେ, ବି. ବଣ—୧। ଅଛ ଥରେ—1. Once again.

Leuti , । ସୁଣ; ପୁନରପେ—2. Again. ଗ | ପାନ୍ତରେ— ଅବାର ଫିର 3. On the other hand,

ଲେଉଟିଆ—ଦେ. ବ—୧। (ସ. ଲୁଣକ) ଏକରକମ ଶାର; ବରଦ Leutāi (ହରେବୁଝ—ଦୁର୍ବୁଝା) —1. A pot-herb A-ସ. ତଣ୍ଣୁଲୀୟ, ମେଘକାଦ, maranthus Polyga-ଲୁଣକ, ବାଣ୍ଣେର, ତଣ୍ଣୁଲେବକ, mus;, Hermaphrodite

ରଣୀର, ତଣୁଳୀଶାକ, ବିଷ୍ଣୁ,
ଅନୁମାନ୍ୟାଷ ।
ନଟେଶାକ, ଚାଂପାନଟିଆ
ଔଲାଟି; ଅବାହାଇ
ମ. ତାଂଦୁଲଜା
ଟେ. ମୋଳାକୁର
ତା. ମନ୍ତ୍ରିକୁର
ଶ. ତାଂଜଳିତୋ,
ଫା. ସୁଷେଦମର୍କ
ଆ. ବୁକଲେସ୍ପାନାୟ
ଶାତଳ, ରୁଷ, ପିତ୍ରକପନାଶକ, ମଳମୁଦ୍ରିକାଯାରକ, ବିଷ-
କାଣକ ଓ ପାପକ ଥାଟେ ।

କାଣୀଲେଉଣିଆ, କଞ୍ଚାଲେଉଣିଆ, ବାତିଲେଉଣିଆ,
ବଣଲେଉଣିଆ; ନାନାପ୍ର କାର ଲେଉଣିଆ ପାଇ ଅଛି ।]

କିରେଆଇ ୨ । ଟେପ୍ତା [ଲେଉଣି ଅସିବା କିମ୍ବା ଅନୁନ୍ତା
ଲୌଟିଆମ୍ବା ଅନାଦରଥକ ଏବବତରରେ (ଭୁ-କର୍ତ୍ତା ସଙ୍ଗେ)
ବ୍ୟବହୃତ ଅକାର] (ଭୁ) ଫେରଥ—2. (verb; you)

Do come back.

ଲେଉଣି ଅସିବା—ଦେ. କି—୧ । କୌଣସି ସ୍ଥାନରୁ ଫେର ଅସିବା;
Leuṭi ḥsibā ପ୍ରତିବର୍ତ୍ତ ହେବା—1. To come back
କିରେଆସା from a place; to return. ୨ । ପୁନବାର
ଲୌଟିଆନା ପୂର୍ବାବସ୍ଥାପ୍ରାୟ ହେବା—2. To revert to the
(ଲେଉଣିଆନି ଅପିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) former condition.

[ଭୁ—ଦଳଗଲ ମନ, ଦଳଗଲ ମନ ଲେଉଣି ଅସି ବ
ଅଛ ? ତମ] ୩ । ପୁନଃପ୍ରାୟ ହେବା—3. To be got
back; to be recovered,

ଲେଉଣି ଦାସେ ଘୋଡ଼ା ଚଢିବା—ଉଣି ଦାସେ ଘୋଡ଼ା ଚଢିବା
Leuṭi dāse ghordā chardhbibā (ଦେଖ) —Olaṭi
ଉଲଟୋଦିଗେ ସୋଡ଼ାଚଡ଼ା dāse ghordā chardhbibā. (See)
ଆଲଟକରଚନା; ଉଲଟେ ଚୋର, କୋତବାଲକୋ ଡାଟି

ଲେଉଣି ପଡ଼ିବା—ଦେ. କି—୧ । ଫେର ଅସିବା—1. To come
Leuṭi pardibā back. ୨ । ଭକ ସ୍ଥାନରୁ ଚକକୁ ଦିମା
କିରେପଡ଼ା ହୁଣି କର ଚିପଟାଇ ହୋଇ ପଡ଼ିଯିବା—2. To
ଲୌଟିପଣା suddenly fall down on the ground by
stumbling. ୩ । ବିପର୍ଦ୍ଦସ୍ତ ହେବା—3. To be
upturned or reversed,

ଲେଉଣିବା—ଦେ. କି (ସ. ନବତ୍ରି) —୧ । ଉଣିବା; ବିପର୍ଦ୍ଦସ୍ତ
Leuṭibā ହେବା—I. To be upturned. ୨ ।
ଫିରା ଲୌଟନା, ଉଲଟନା ବାହୁଡ଼ିବା; ବୌଦ୍ଧି ସ୍ଥାନରୁ
ଫେରିବା ବା ଦେବତାନ ବନବା—2. To come
back; to return. [ଭୁ—ସ୍ଵାମକର ବଚନେ ପୁରେ
ଲେଉଣି—ବୃକ୍ଷଦ୍ଵିତୀ ମହାଭାବତ ସମ୍ବାଦ ।] ୩ ।
ଶଶର ଅବସ୍ଥାନକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ବନବା; କଢ଼

ଲେଉଣାରବା—3. To change one's position
or sides. (ଭୁ—ଶୟନେ ଲେଉଣି କାହିଁ ବିଛେବ
ଅଶେ—ପ୍ରାଚୀ ଶିଶୁଶକର ଭାଷାଅଭିନାସ ।) ୪ । ମନଶ୍ଚ
ସେଇ ବରକୁ ମୁଦ୍ଦିକର ଯାଉ ଥାଏ ସେ ଅଭିନ୍ଦି ପଠି
ବନବା; ମୁଦ୍ଦ ଫେରିବା; ପରକୁ ଫେରିବା; ବୁଲପଡ଼ିବା—
4. To turn back; to turn back one's face.

ଟୁଲଟାନ [(ଭୁ ପାଣିରେ) ମାରିଦୋଇ ଏ ପାଖ ସେ ପାଖ
ହେବା—5. To turn on the sides in water
(said of fishes) ୬ । (ଶିଥିପାଇଥିବା ଜର ଓ
ବେଗ ଥିବା) ପୁନର୍ପି ଘଷିବା—6. To relapse; to
revert. ୭ । (ମକଦମା), ପୁନର୍ବିଗ୍ରହ ନିମନ୍ତେ
କିମ୍ବ ଅବାଲଚକୁ ପଠାଯିବା—7. (case) To be re-
manded; to be sent back to the lower
court for retrial. ୮ । ମଲ ପରେ ପୁଣ୍ୟ
ପ୍ରସାରରେ କରୁ ହେବା—8. To revert to the
world by rebirth after death; to be
reborn after death. ୯ । ନିର୍ମାଣ ଭାବରେ ଦୁଃଖ,
ଭାବ ଅବ ପୁଣ୍ୟ ଏ ପାଖ ସେ ପାଖ ଓଲିବା—
9. To turn (said of boiling rice or milk).

ଅଦକନା ୧୦ । (ବଥା) ପରିବର୍ତ୍ତି ହେବା—10. To be
changed ୧୧ । ପ୍ରତ୍ୟାହୁତ ହେବା—
11. To be withdrawn. ୧୨ । [ପାଖ,
କାଠୁଅ] ବନ ଭାଙ୍ଗିବା—12. To cut capers or
somersaults. ୧୩—ଲେଉଣିବା ଶବ୍ଦ କିମ୍ବାବରକ
ବିଶେଷ ଓ ବିଶେଷଶରୂପେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ଲେଉଣେନ—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି (ହି.ଲେଉଣିନା) —ଲେଉଣାଣ—
Leuṭen Return.

ଲେଉ ଟେନ ଅସିବା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) କି—ସ୍ଵପ୍ନାପ୍ରାପ୍ତ ବକିଲ
Leuṭen ḥsiba ବନଥା ଶାଶ୍ଵତରକୁ ପହଲିପାଳ ଯାଇ
ସେଠାରେ ବିକୁଳାଳ ସାମୀଙ୍କ ସଙ୍ଗ ରହିବା ପରେ ବାପ-
ଗରକୁ ପୁଣ୍ୟ ବିକୁ ବନ ପାଇଁ ଫେର ଅସିବା—
Returning of a bride to her paternal
home after living for some time with
her husband after attaining
puberty.

ଲେଉଡ଼ା—ଦେ. କି—କେହୁଡ଼ା (ଦେଖ)
Leurdā Nehurḍā (See)
ଲେଉ ଡାର୍ଡାଇବା—ଦେ. କି (ଲେଉଡ଼ାବା ହେବାର ଶିକ୍ଷେତ୍ରରୂପ)
Laurḍā(rde)ibā କେହୁଡ଼ାଇବା (ଦେଖ) Nehurḍāibā
(See).

ଲେଉଡ଼ାବା—ଦେ. କି—କେହୁଡ଼ାବା (ଦେଖ)
Leurdibā Nehurḍibā (See)
ଲେଉଣା ଦେଉଣା—ଦେ. କି—ଲେଣ ଦେଣ (ଦେଖ)
Leunā deunā Lena deṇā (See)

ଲେଉଣ୍ଡ ଲେଉଣ୍ଡ—ଦେ. ବଣ. ଓ ବ. (ସୁ ଓ ଶୀ) ରଣ ଛେଉଣ୍ଡ;	
Leunda chheunda ନିରାଶ୍ୟ ମାତ୍ରାଟିକ୍ ଶ୍ରୀନ ବାଳକ—	
ଦୌନହୀନ ଦୁଗର Helpless orphan.	
ଲେଉଣ୍ଡି—ଦେ. ବ (ସ. ରଣ୍ଡ; ଦୁନ୍ଦର ଅନୁବୃତ) —୧। ଶୀ—	
Leundi 1. Woman. , । ଦାଶୀ—2. Maid-	
ଦାସୀ ଲୌଡି servant.	
ଲେଉଣ୍ଡି ଲେଉଣ୍ଡି—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ (ସୁ) —ରଣ୍ଡିଙ୍କଣ୍ଡି [ଦେଖ]	
Leundi chheundi Rāndikbandi (See)	
ଲେଏଣା(ଶା, ଶି) —ଦେ. ବ (ସ. କି ଧାରୁ=ଲେବା) —୧। କେଏଣ;	
Le-ena(nā, ni) ଲେବା—1. Taking. , । ଗ୍ରହଣ—	
ଲେନ(ନା) ଲେନ 2. Accepting; getting.	
ଶ । ଅନ୍ୟଠାରୁ ପ୍ରାପ୍ୟ ଧନ—3. Dues. ଦେ. ବଣ.	
୧। ନେୟୁ—1. Fit to be taken , । ଗ୍ରହଣୀୟ—	
2. Acceptable ଶ । ଅଦ୍ୟାତ୍ମିକ ଯୋଗ୍ୟ—	
3. Realisable.	
ଲେଏଣା(ଶା, ଶି) ଦେଏଣା(ଶା, ଶି) —ଦେ. ବ. (ସ. ନୟକ + ବାନ;	
Le-ena(nā, ni) de-ena(nā, ni) ଲେୟୁ ଓ ଦେୟ)—	
ଲେନ ଦେନ । ଲେବା ଦେବା—1. Taking and	
ଲେନ(ନା) ଦେନ(ନା) giving. , । ଅଦାନ ପ୍ରଦାନ—2. Exch-	
ange; barter. • । ବିଦିତ ପଦାର୍ଥର ମୂଲ୍ୟର	
ଅଦାନ ପ୍ରଦାନ—3. The passing of con-	
deration for a thing sold. ଶ । ପ୍ରାପ୍ୟ ଓ	
ଦେୟ ଧନ—4. Assets and liabilities.* । ଦୂର	
ଜଣଙ୍କର ପରାମରଶ ପାଇଶା ଓ ଦେଶ—5. Dues and	
ଦେବା—6. Business transactions.	
ଲେନ୍ତି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ପଲଷ୍ଟର) ବ—ପାତଳ ଅମ୍ବ—	
Lehti Ripe mango.	
ଲେକ୍ଟର(ଗ)ର—ଦେ. ବ (ଗ. ଲେକ୍ଟର) —୧। ବକ୍ତା—	
Lek-cha(chā)r 1. Lecture. , । କଲେକ୍ଟରେ ପ୍ରୋଫେସର—	
ଲେକ୍ଟର ମାନେ ଶିକ୍ଷମାନଙ୍କୁ ପାଠ ପଢାଇବା ପାଇଁ ଦେବା।	
ଲେକ୍ଟର ବକ୍ତା—2. Lectures delivered in college-	
classes by professors. [କ୍ର—ଆରନ୍ ପଶ୍ଚାତ୍ତା	
ଓ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଭାଇ ଉପାଧି ପଶ୍ଚାତ୍ତା ଦେବା ନିମନ୍ତେ	
କଲେକ୍ଟରେ ନିମ୍ନ ସୀମାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସଂଖ୍ୟକ ଲେକ୍ଟର—	
ବିଅଧିକା ସମୟରେ ଶିକ୍ଷମାନଙ୍କର ଉପର୍ଯ୍ୟତ ହେବାର	
ବିଧାନ ଅଛି । ଯେଉଁ, ଶିକ୍ଷମାନଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସଂଖ୍ୟକ	
ଲେକ୍ଟର ଶୁଣି ନ ଥିବେ, ସେ ପଶ୍ଚାତ୍ତାରେ ଉପର୍ଯ୍ୟତ ହୋଇ	
ପାରବେ ନାହିଁ । କ୍ଲାସ୍ ରେ ଶିଖ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ବିଷୟରେ	
ଲେକ୍ଟର ଶୁଣନ୍ତି, ସେହି ସେହି ବିଷୟ ଅନ୍ତରେ	
ଲେକ୍ଟରମାନଙ୍କ ନାମ ହୁଏ । ସଥା—ଇଥ(ଲ) ଲେକ୍ଟର—	
—Law lecture. ସାଧନ୍ ସୁ ଲେକ୍ଟର—Science	
lecture. ବୋ(ବ)ଟାମ୍ ଲେକ୍ଟର—Botany lec-	

ture. କେମିସ୍ଟ୍ ଲେକ୍ଟର—Chemistry lecture.]
ଲେକ୍ଟର ଆଣ୍ଡଣ୍ଡ କରିବା—ବୈଦେ. କ—କଲେକ୍ଟର ଲେକ୍ଟରର
Lek-char āṇḍend karibā କ୍ଲାସ୍ ରେ ଶିକ୍ଷମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଲେକ୍ଟାର ଆଣ୍ଡେ କରା ବିଷୟରେ ବକ୍ତା ଦେବାକେବେଳେ ଭକ୍ତ ଲେକ୍ଟର ପେଟେଂଡ କରନା ବକ୍ତା ସମୟରେ (ଶିଖ)ର ଉପର୍ଯ୍ୟତ ରହିବା—
To attend a lecture in a college class.
ଲେକ୍ଟର କରିବା (ଦେବା)—ଦେ. କ—ବକ୍ତା କରିବା—To Lek-char karibā (debā) lecture; to deliver
ଲେକ୍ଟାର ଦେବା ଲେକ୍ଟର କରନା a lecture.
ଲେକ୍ଟର ଖାଡିବା—ଦେ. କ (ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟ)—ବକ୍ତା କରିବା—
Lek-char jhārdibā (ironical) To lecture.
ଲେକ୍ଟରବାଜୀ ଲେକ୍ଟର ଫାଡନା
ଲେକ୍ଟରବାଜୀ—ବୈଦେ. କ (ଇଂଲାନ୍)—ବକ୍ତା କରିବା—
Lek-cha(bājī) (englān୍)—୧। ଖୁବ ବକ୍ତା ଦେବା କିମ୍ବା—
ଲେକ୍ଟରବାଜୀ (ironical) The act of giving very many lectures. , । ବକ୍ତା ଦେବା (ଲେକ୍ଟରବାଜୀ—ବିଶ୍ଵରୂପ) ଅବସାନ—2. The habit of giving lectures.
ଲେକ୍ଟର(ଗ)ର(ଗ)ର—ଦେ. ବ (ଇଂଲାନ୍ ଲେକ୍ଟରର)—
Lek-cha(chā)ra(rā)r । ବକ୍ତା; ବକ୍ତାକାଶ—
ଲେକ୍ଟରାର ଲେକ୍ଟର 1. A person who delivers a lecture; lecturer. , । କଲେଜର ଶିକ୍ଷମାନଙ୍କ ନିର୍ବାଚିତ ବିଷୟରେ କ୍ଲାସ୍ ରେ ବକ୍ତା ଦେବା ଅର୍ଥାତ୍ ବା ଶିକ୍ଷକ—2. A lecturer of a college.[କ୍ର—ସୁଲବ ଶିକ୍ଷମାନଙ୍କୁ ଟତ୍ର (Teacher) ଓ ମାସ୍ତ୍ର (Master) ବୋଲ୍ୟାଏ; କଲେଜ୍ ର ଶିକ୍ଷମାନଙ୍କ ଲେକ୍ଟର (Lecturer) ଓ ପ୍ରୋଫେସର (Professor) ବୋଲ୍ୟାଏ । ଲେକ୍ଟରଗମନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ପ୍ରୋଫେସରମାନଙ୍କ ସମ୍ମାନ ଓ ଦରମା କେଣ୍ଟି ପେରୁ ଲେକ୍ଟର ସେଉଁ ବିଷୟରେ ଶିକ୍ଷମାନଙ୍କୁ ବକ୍ତା ଦିଅନ୍ତିରେ ବିଦ୍ୟାର ନାମ ଅନୁସାରେ ସେ ଲେକ୍ଟରରକ୍ତ କାମକାରଙ୍ଗ ହୁଏ । ସଥାଲାକ୍ଷ ଲେକ୍ଟର (Law lecturer), ସାଧନ୍ ସାଧନ୍ ଲେକ୍ଟର (Science lecturer), ଫିଲ୍ମ୍ ଲେକ୍ଟର (Philosophy lecturer), ସାଧନ୍ ସକ୍ଷିତ୍ର ଲେକ୍ଟର (Sanskrit lecturer) ।]
ଲେକ୍ଟକ, କୁ, କେ)ଡା(ଡି) (ଉତ୍ୟାଦି)—ଦେ. କ—ଲେକ୍ଟକ୍
Lek-(ṅka, nku, ṇke)ṛdā(ṛdi) (etc) ଉତ୍ୟାଦି (dekh)
Lekardā etc (See)
ଲେକ୍ଟକନାର—ବୈଦେ. କ—ଲେକ୍ଟକନାର (ଦେଖ)
Lek-najara Nek-najara (See)
ଲେକ୍ଟକମାନ୍—ବୈଦେ. କ—ଲେକ୍ଟକମାନ୍ (ଦେଖ)
Lek-nām(mi) Nek-nām (See)
ଲେକ୍ଟକବଦି—ବୈଦେ. କ—ଲେକ୍ଟକବଦି (ଦେଖ)—Nekibadi
Lek-(ki)badi (ଲେକବଦେଇ—ଅନ୍ତରୂପ) (See)

ଲେକା—ପ୍ରାଦେ. (ଭତ୍ତକୁଣ୍ଡା) ବି—ପିଲ୍—

Lekā Child.

ଲେକାପ—୧. ବ—ମେକାପ (ଦେଖ)

Lekāpa Mekāpa (See)

ଲେକି(ଖି)ନ(ନି)—ବୈଦେ. ଅ (ଫା.)—୧। ତରୁ—1. But.

Leki(khi)n(ni) [ଉ—ଲେକିନ୍ ଉକାଇଣ ନୁହେ ଅଗେଜ—
କିନ୍ତୁ ଲେକିନ ପଞ୍ଚାରମୋହନ. ଛମାଣ ଅଠଶୁଷ୍ଠା] , ୨। ପରତୁ
—2. On the other hand.

ଲେକିବଦି—ବୈଦେ. ବ—ନେକିବଦି (ଦେଖ)—Nekibadi

Lekibadi (ଲେକେଇ ବଦେଇ—ଅଳ୍ପରୂପ) (See)

ଲେଖ—ସ. ବ (ଲିଖ ଧାରୁ+କର୍ମ. ଅ)—୧। ଦେବତ—1. Deity.

Lekha ୨। ଲିଖିତ ଅଙ୍କ—2. A written order. *। ଲିଖିତ
ପଦ୍ଧତି; ଦଲିଲ; ପାଣ୍ଡୁ ଲିପି ପ୍ରଭାବ—3. A written
order; letter; document; manuscript. ୪। ଚିଠି; ଚିତ୍ର—4. Epistle; a letter. *।
(+ଭବ. ଅ) ଲିଖନ—5. Writing. ୨+ (+କର୍ମ.
ଅ) ରେଖା—6. Line. ୨। (+ଭବ. ଅ) ଅଳ୍ପରୂପକରଣ
—7. Drawing; painting. ୮। (+କର୍ମ. ଅ)
ଚିହ୍ନ—8. Mark. ୯। ଅକ୍ଷର; ଲିପି—9. Script;
letter; alphabet. ୧୦। ପ୍ରଳୀ—10. A place,
ମଧ୍ୟମାନ ଦେ. ବିଶ—ଲେଖ; ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ; ଯୋଗ୍ୟମାନଙ୍କ
ଲେଖ ମଧ୍ୟରେ ପରିଣତି—Counted as one fit, ଦେ.
ମତ ଲେଖ ବି—କାଃ; ସାଦୃଶ—Type. [ଉ—ବା ଲେଖରେ
ଲେଖ ଶିଳିକେ ଲାହିଁ]]

ଲେଖକ—ସ. ବ. ଧୁ (ଲିଖ ଧାରୁ+ତଥ୍ବ. ଅବ)—୧।

Lekhaka ପ୍ରସ୍ତୁତକର ଗ୍ରହକାର—1. Author of a
(ଲେଖିବା—ସ୍ଵାର୍ଥ) book. , ୨। ଲିପିକର—2. Writer.

*। ଦଲିଲର ନବିଧିନୀ—3. Scribe of a doc-
ument. ୪। ଚିତ୍ରକର—4. Painter. *।
ମୁଦ୍ରସୀ; ବିଶାଳ; ମୋହରର—5. A clerk. [ଦ୍ଵୀ—
ଏଥର ସାଙ୍କେତିକ ‘ଲେ’ ବା ‘ଲି’ । ଦଲିଲମାନଙ୍କ
ଆଦ୍ୟରେ ଦଲିଲ ସମ୍ମାଦନକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିର କାମ ପୂର୍ବରେ
‘ଲେ’ କିମ୍ବା ‘ଲି’ ଲେଖାଯାଏ ଓ ଦଲିଲ ଲେଖାର
ଶେଷରେ ଦଲିଲ ଲେଖିଥିବା ଲେଖର କାମ ପୂର୍ବରେ
‘ଲେ’ କିମ୍ବା ‘ଲି’ ଲେଖାଯାଏ ।]

ଲେଖକତ୍ଵ—ସ. ବ (ଲେଖକ+ଭାବ. ଉ ତା)—୧।

Lekhakatwa(tva) ଲେଖିବାର ଶକ୍ତି—1. Penmanship.

୨। ନବିଧିନା ଗିର—2. Writership; clerkship.

୩। ପ୍ରସ୍ତୁତକର ଲେଖକ ବା ଗ୍ରହକାର ବିଦ ଏହାର ପ୍ରିରତା
—3. Authorship of a book.

ଲେଖନ—ସ. ବ (ଲିଖ ଧାରୁ+ଭାବ. ଅନ)—୧। ଲିଖନ; ଅକ୍ଷର

Lekhana ବିନ୍ଦୁସ—1. Act of writing. ୨। ଅକ୍ଷର
ବା ଅଳ୍ପରୂପ—2. Drawing. ୩। ଅକ୍ଷର ବିନ୍ଦୁସ

—3. Scribbling. ୪। ଚିନ୍ତକରଣ—4.

Painting. *। ରେଖାକରନ—5. Drawing of

a line. ୬। ଦାନ୍ତ ସମ୍ବିଦା ବେଳେ ଜିର ଲେଖିବା—

6. Act of scraping the tongue while
cleansing the mouth. ୭। (+ଅଧ୍ୟ ଅନ)

କାଗଜ; ସାହା ଉପରେ ଅକ୍ଷରକ ଲେଖାଯାଏ—7.

Paper. ୮। (+କର୍ମ ଅନ) ଚିଠି—8. Letter.

୯। ଦଲିଲ—9. Document. ୧୦। (+ଅଧ୍ୟ
ଅନ) ତୁର୍କ ପକ୍ଷ—10. The bark of the birch
tree. ୧୧। (+କରଣ ଅନ) ସାହାଦ୍ୱାରା ଲେଖା
ଯାଏ; କଲମ; ଲେଖନ—11. Pen; pencil. ୧୨।

ତୁଳୀ—12. Painter's brush. ଦେ. ବ—

ଲେଖନ ତାଳପତ୍ର ଉପରେ ଲେଖିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଲୁହାର
ଜୋହାକୀ ଲୋଖନୀ ତୁଳୀ—A pointed iron pen

used for writing upon palm leaves; a
stylus. { ବ—ତାଳପତ୍ର ଉପରେ ଲେଖନଦ୍ୱାରା
ଅକ୍ଷରମାନ ଲେଖିବା ପାଇଁ ତାଳପତ୍ର ଲେଖନଦ୍ୱାରା
ପୋଡ଼ିବାକୁ ହୁଏ ଓ ଏଥୁପାଇଁ ମସି ଦରକାର ହୁଏ କାହିଁ ।

ଲେଖନର ଅଗ୍ରାଗକୁ (ଯେଉଁ ତୁର୍କପକ୍ଷଦ୍ୱାରା ଲେଖାଯାଏ
ତାକୁ) ଲେଖନ ମୁକ କେଣାଲ୍ଲୟାଏ ଓ ଲେଖନର ଅପର-
ଦିଗର ଚଟକା ଓ ବ୍ୟକ୍ତନାକୁ ଅଣକୁ ଲେଖନର ପରୀକ୍ଷା
ବୋଲିଯାଏ । ସେହି ପକ୍ଷର ମୋଟିଏ ପାଇଁ କୁଣ୍ଡର ଦାତୁ ଥାଏ
ଓ ସେହି କୁଣ୍ଡଦ୍ୱାରା ତାଳପତ୍ରକୁ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ଅକାରରେ
କଟାଯାଏ । ତୁଳୀର କରଣମାନେ ଲେଖନମାନସା ବା
(ଅଳ୍ପକାଳି) ମସିଙ୍ଗା ସ୍ଵକାରୁ ସେମାନଙ୍କ ସନ୍ତୁକ୍ତ ଲେଖନ
ଅଟେ ।]

ଲେଖନକାର—ସ. ବ—୧। ଲେଖକ—1. Writer. ୨। ଯେଉଁ

Lekhanakāra ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି ଲେଖାକୁ ତାଳପତ୍ରରେ ବା
ବାଗରରେ ଲେଖିଥାଏ—2. Scribe; penman.

୩। ନବିଧିନିଷ୍ଠ; ଲିପିକର—3. Copyist. ୪।

ସେ ଲେଖାଲେଖି କରି ପାଇବା କିମ୍ବା କରେ—4. A
professional scribe, writer or author.

[ଉ—ଶୁକ ଅଣୁକ୍ରମ ପୂର୍ବର ଗାଇବ, ଲେଖନକାର ଦୋଷ
କି ଧରିବ । ତରି ।]

ଲେଖନ କୋଳ—ଦେ. ବ—ମତ୍ତକାର ଏବୁପାର କଇଲ କୋଳ

Lekhana koli —A sort of edible wild berry;
Wvaria Hamiltonia (Haines). [ଦ୍ଵୀ—

ଏହା ପେନ୍ଡ୍ରା ପେନ୍ଦ୍ରା ହୋଇ ରହିରେ ଫଳ ଓ ଏହା
ଉପରେ ସାମାନ୍ୟ ଧଳା ଲୋମୟୁକୁ ଲାଇ ଘେଯା ଆଏ ।

ରୋପା ମଧ୍ୟର ଶ୍ରେ ଧଳା ଓ କୋମଳ ଏବି ଉପର
ଅମ୍ବରିଣି ମଧୁର ।]

ଲେଖିବା—To write,

कलमचालान लेखनी चलाना

ଲେଖନ ଛୁ(ଛ୍ଳୋ)ର୍ବା—ଦେ. କ—୧ । (କ୍ର—ସେଇ[°] ବ୍ୟକ୍ତି Lekhana chhu(chho)inba ଅପଣାର ନାମ ଦସ୍ତଖତ୍ କରି କଲାପହେଁ ଯା ଜାଣେ ନାହିଁ, ତାହାର ଅନୁମତି ଅନ୍ତରୀଳରେ ତାଙ୍କାଟି ଅନ୍ୟ କଲମ(ଲେଖନୀ)କୁନ୍ତା ଜାଣେ ‘ବ କଲମ’ [୩୦. ବଜାଲମ = କଲମକାରୀ]

ଦସ୍ତଖତ କରେ । ଅଶୀଷିତ ବନ୍ଦର୍ଗୁ ଲେଖକର ଲେଖକକୁ ହାଣ୍ଡି
କରିବାଦ୍ଵାରା ଆପଣା ନାମ ଲେଖିବାପାଇଁ ଲେଖକକୁ ଅନୁମତି
ଦିଏ ।)—କୌଣସି ଦରିଲରେ ଆପଣାର ନାମ ଚକଳମ
ଦସ୍ତଖତ କରିବା ପାଇଁ ଲେଖକକୁ ଅନୁମତି ପ୍ରଦାନ ସୂଚିତ
ଲେଖକକୁ ହାଣ୍ଡି କରିବା—1, To touch the
stylus or pen (said of an illiterate
person who does not know to sign and
who by touching the pen authorises the
scribe to sign for him) । ଲେଖାପଢା
ଶିଖାମାତ୍ର ଅରମ୍ଭ କରିବା—2, To begin to learn.
to read and write.

ଲେଖନ ଟାଙ୍—ଦେ. କି—ଲେଖିବାର ଶକ୍ତି; ଲେଖକର ପେରୁ ଲିଖନ—
Lekhana tāṇḍa ସମର୍ଥତା ପତରେ ଲିଖିବ ବିଷୟ ଅବଶ୍ୟ ସିଦ୍ଧ
 କଳମର ଜୋର ଫୁଲ—The power or might of one's
 କଳମକା ଜୋର pen. ଦେ. ଦିଶ—ଲେଖନ ଟାଣୁଆ (ଦେଖ)—
 (ଲେଖନ ଜୋର—ଅନ୍ୟରୂପ) *Lekhana tāṇuā* (See)
 ଲେଖନ ଟାଣୁଆ—ଦେ. ଦିଶ. ପୁ—ସେଇ^{ଠିକ୍} ବ୍ୟକ୍ତିର ଲେଖାରେ
 Lekhana tāṇuā ଶକ୍ତି ଅଛି—Weilding the pen
 କଳମଜୋର କଳମ ଜୋର
 strongly

[ଲେଖନକାଣେ(ଶୋ)ରୁ—ଶ୍ଵ] ।
 (ଲେଖନ ବଢ଼ିଆ, ଲେଖନ ହୋଇଦାର—ଅନ୍ୟରୂପ)
 ଲେଖନ ତଳେ—ଦେ. ଫି. ବିଶ—୧ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—ବୋଲିବି
 Lekhan tale ବଢ଼ିକର କଢ଼ିରୁଧୀର୍ମନତାରେ—୧. Under
 କଲମେରନୌଠେ କଳମକେନିଚେ the control of.
 (ଲେଖନ ତାବେରେ—ଅନ୍ୟରୂପ)

[ଦ୍ୱ—ପୁରେ ସମସ୍ତ ଲେଖା କାର୍ଣ୍ଣ ଲେଖନକ୍ଷାର ଚକ୍ରଥବାୟୁ
କୌଣସି ଅଧିଷ୍ଠର ବା ଦେଇଯାଇ ଉଚିତମ କର୍ମଗୁଣ ଓ
ଜୀବର ନିମ୍ନଲ୍ଲିଙ୍ଗ କର୍ମଗୁଣମାନେ ସମସ୍ତେ ଲେଖନ ଧରୁଥିଲେ ।
ଉଚିତମ କର୍ମଗୁଣକ “ଲେଖନର ତଳେ” ଅର୍ଥାତ୍ ଜାଣ
କରୁଥାଧିକ ହୋଇ ଅଧ୍ୟସତ କର୍ମଗୁଣମାନେ କାର୍ଯ୍ୟ
କରୁଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ କୋଳିଯାଉଥିଲା—ତାଙ୍କ
ଲେଖନ ତଳେ ୧୦ ଜଣ ଚଲୁଛନ୍ତି ।] , । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)
ଲେଖନର ଶକ୍ତିକ୍ଷାର, ଅର୍ଥାତ୍ ଲେଖାର କ୍ଷମତା ଯୋଗୁଁ;
ବିଦ୍ୱବ୍ସ ଯୋଗୁଁ—2 Under the penmanship
of; by the might of the pen of; by the
learning of (so and so). [ତ—ଅମକର

ଲେଖନ ତଳେ କେତେ ସବାବୁକୁହା ବନା ହୋଇଥିଲା;
ଅର୍ଥାତ୍ ଅମୁକର ଲେଖାର ଶୁଣ୍ୟୋବୁ ତା ନିକଟରେ କେତେ
ସଜା ଅନୁଗ୍ରତ । ତା ଲେଖନ ତଳେ ୫୦ ଲଙ୍ଘ ପ୍ରତିଧୋଷ ତ
ହେଉ ଥିଲା; ଅର୍ଥାତ୍ ତାହାର ଲେଖା ଘଡାର ଶକ୍ତି ବା
ଅକ୍ରମନାଶ ସେ ୫୦ ଲଙ୍ଘଙ୍କ ପୋଷ ଛି ।]

ଲେଖନ ଧରିବା—ଦେ. ୩—୯ । ଜାଳପଦ ଛୁପରେ ଲେଖିବା ପାଇଁ
Lekhana dharibā ଲେଖନକୁ ଛୁପିବାରେ ଅଗ୍ରତମାତ୍ର
ଲେଖନଦରା ଗୁଡ଼ ଧରିବା—୧. To hold the stylus
କଳମପକ୍ଷନା(ଘରନା) (iron-pen) properly to write

upon palm leaf. ২। (ଲେଖନାର୍ଥ) ଲେଖନଦ୍ୱାରା
ଲେଖିବା—2. To write with a stylus. [ଦ୍ଵା—
କାଳପତ୍ର ଛୁପରେ କଲମ ଅଦ୍ଦହାରୀ ଲେଖିବା ସହି, କିନ୍ତୁ
ତାଳପତ୍ର ଛୁପରେ ଲେଖନଦ୍ୱାରା ଲେଖିବା କଞ୍ଚକର ।
କାରକରୁ ତଳେ ପକାଇ ତା ଛୁପରେ କଲମଦ୍ୱାରା ଲେଖି
ଦୋଷପାଇ, କିନ୍ତୁ ତାଳପତ୍ରକୁ ବାଆଁ ହାତଦ୍ୱାରା ଧର
ଅଣୁ ଛୁପରେ ଥିଯୁ କର ରଖି ତାହାର ହାତର ଠକ୍ ଅଙ୍ଗୁଠ
ଦ୍ୱାରା ଲେଖନକୁ ଧରି ତଳାଇବାରୁ ହୁଏ । ଲେଖନକୁ
ଏକପାଶରେ ଯଥାକଟମେ ବିଶିଥାଙ୍ଗୁଠ, ମଣିଥାଙ୍ଗୁଠ ଓ ପରି-
ଅଙ୍ଗୁଠ ଓ ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ବୁଢ଼ାଅଙ୍ଗୁଠଦ୍ୱାରା ଦୃଢ଼ଗୁମେ
ଧରିବାରୁ ହୁଏ ଓ ତାଳପତ୍ର ଛୁପରେ ଲେଖିବା ସମୟରେ
ଲେଖକର ବାଆଁ ହାତର ବୁଢ଼ାଅଙ୍ଗୁଠ ଲେଖନର ମୂଳରୁ
ତାଳପତ୍ର ଛୁପରେ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରୁଥାଏ । ଟିପ ଟାଣ କର
ଲେଖନର ମୂଳରୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ନ କଲେ ତାଳପତ୍ରରେ ଅକ୍ଷର
ଲେଖି ହୁଏ ନାହିଁ । ଉତ୍ତରାରେ ତାଳପତ୍ର ଓ ଲେଖନଦ୍ୱାରା
ସମସ୍ତ ଲେଖା କାମ ଚକ୍ରଥିଲୁ ଓ ଛାଲକର ସମସ୍ତ ପୁରୁତନ
ପୋଥିମାକ ତାଳପତ୍ରରେ ଲେଖନଦ୍ୱାରା ଲେଖା । ତଠିପତ୍ର,
ହୃଥାବପତ୍ର ସମସ୍ତ ତାଳପତ୍ରରେ ଲେଖା ଚହେଇଥିଲୁ ଓ
ଏବେ ମଧ୍ୟ କେତେବେ ପୁରୁଣାବାଳିଆ ଲେକ ଲେଖନ
ପତର ଶାଢ଼ି ନାହାନ୍ତି । ସ୍ଵର୍ଗରେ ଦେବନାଗର ଅଷ୍ଟର-
ମାନକର ଶିରେଭାଗରେ ଲମ୍ବ ସରଳରେଖା ରହେ, (ଯଥା—
(ସଥା—କ, ମ, ବ) । ବଜଳା ଓ ଉତ୍ତରା ଭାଗର
ଅକ୍ଷର ଦେବନାଗର ଛିପିଛୁ ହାତ । କିନ୍ତୁ ବଜଳା ଭାଷରେ
ଅଷ୍ଟରମାନଙ୍କ ଶିରେଭାଗରେ ସରଳରେଖା ରହେ (ସଥା—
କ, ମ, ବ) କିନ୍ତୁ ଉତ୍ତର ଅଷ୍ଟରମାନଙ୍କ ଶିରେଭାଗ ଅର୍ଦ୍ଦ
ଚନ୍ଦ୍ରକାର ଟେପିଯାକ୍ଟ (ସଥା—କ, ମ, ବ) । ଏଥର
କାରଣ ଏହି କ, ବଜଳଦେଖରେ ବୁନ୍ଦିପତ୍ରରେ ଓ କାମଜଳରେ
ଲେଖା ଚକ୍ରଥିଲାରୁ ଅଷ୍ଟରମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଦେବନାଗର
ପର ସରଳରେଖା ରହିଗଲା; କିନ୍ତୁ ଉତ୍ତରାରେ ଲେଖନଦ୍ୱାରା
ତାଳପତ୍ରଛୁପରେ ଲେଖାଯିବାରୁ ଅଷ୍ଟରମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ
ସରଳରେଖାମାକ କାଟିଲେ ତାଳପତ୍ରର ଅଂଶୁମାନ
ସମାନ୍ତରର ରେଖାମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଚିରଯିବ, ଏଥୁପାଇଁ ଅଷ୍ଟର-
ମାନକ ମସ୍ତକକୁ ସରଳରେଖାଦ୍ୱାରା ନ ଘୋଡ଼ାଇ ସେହି
ସରଳରେଖାମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ବୁଢ଼ାକାର ହୋପି ଦିଆ
ଯାଇଥିବା ।

ତାଳପଦ୍ମ ଲେଖନ ଏ ଦେଖିରେ ବିଶେଷଗୁବରେ
ଚଳନ ନ ଥିବା ସମୟରେ ତେଣୁ ଅକ୍ଷରମାନଙ୍କର ମସ୍ତକରେ
ପୁରୁଷଙ୍କ ଶିଳାରୂପରେ ଟେପି ନ ଥାଇ ସରଳରେଖାମାନ
ଥିବା ଅନେକ ଲିପିରୁ ଦେଖାଯାଏ ।]

ଲେଖନ ପକ୍ଷି(ଖି) — ଦେ. ବି — ଲେଖନର ଉର୍କ୍ଷାଂଶ, ଯେଉଁ ଅଂଶ
Lekhana pakshi(khi) ହାତପଣୀ ପର ଚଟକା ଓ ଗୋଲ
ଲେଖନର ପାଥୀ ହୋଇଥାଏ—The flat and fan-shaped
upper end of a stylus. [ତୁ—ଏହି ଚଟକା
ଆଂଶର ଘୋଟିଏ ପାଣ ଦାଢ଼ୁଆ ଛୁଟି ପର ଓ ସେ କୁଣ୍ଡଳାଶ
ତାଳପଦ୍ମମାନଙ୍କ କାଟିବାକୁ ହୁଏ ।]

ଲେଖନ ପଠନ—ସ. ବି (ସହଚର) — ଲେଖାପତ୍ରା—

Lekhana pathana Reading and writing.
ଲେଖନ ପତର—ଦେ. ବି—ପୂର୍ବକାଳରେ ଲେଖିବାର ଦୁଇଗୋଟି
Lekhana patara ଉପକରଣ, କୌତୁ ଲେଖନ ଓ ତାଳ
ଲେଖନ ଓ ତାଳପାତା ଗରୁର ପଦ—Iron stylus and palm
ଲେଖନ ପଦ
ଲେଖନ ତାଳ ପତର } ଅନ୍ତରୂପ leaf, the two materials
ଲେଖନ ତାଳପଦ୍ମ } of writing in ancient Orissa.

ଲେଖନ ବନ୍ତ୍ର—ସ. ବି—ରସାଦ ସପ୍ତ ଧାରୁ ଓ ବାତାଦ ନିଦେଖ ଓ
Lekhana basti ବନ୍ଦନ ଆଦିକୁ ପତଳା କରିବାବାବୁ ପିତକାଶ
(ହୃ. ପ.)—A syringe which makes the hard things inside the system thin or soft.

ଲେଖନ ବୁଲିବା—ଦେ. ବି—୧. ଲେଖନହାଶ ତାଳପଦ୍ମ କୁପରେ
Lekhana bulibā ଲେଖିବା କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳିବା—1. Act of
କଳମ ଚଳା writing on palm leaf with
କଳମ ଜାରୀ ହୋନା iron-stylus. ୨। (ଲେଖାର୍ଥ)

ଲେଖନମାନେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟାୟାମ ହେବା—2. Act
of the writers being engaged in writing.
[ତୁ—ପୂର୍ବକାଳରେ ଜମିଦାରଗାନଙ୍କ ସିରପ୍ରାରେ ଲେଖନ
ଓ ତାଳପଦ୍ମହାଶ ଜମିଦାରର ହିସାବପଦ୍ମ ଲେଖାଯାଉଥିବାରୁ
କର୍ମବ୍ସମାନେ ସମସ୍ତେ ଲେଖନହାଶ ଲେଖନୁଲେ ।
ଏଥିପାଇଁ କୌଣସି ଜମିଦାରଙ୍କ ଭଲକାରେ ଯେତେକଣ
କର୍ମବ୍ସ ବହୁଥିଲେ ତାଙ୍କ ସିରପ୍ରାରେ ସେତେଗୋଟି
ଲେଖନ ବୁଲୁଥିଲା । ଅମୁକଙ୍କ ପାଞ୍ଚଗୋଟି ଲେଖନ
ବୁଲୁଛ ବୋଲି କହିଲେ ବୁଝାଯାଉଥିଲା ଯେ, ତାଙ୍କର
ସିରପ୍ରାରେ ଲେଖାପଦ୍ମ କାମ କରିବାର ପାଇଲଣ ଲେଖନ
ବ୍ୟାୟାମ ଅଛନ୍ତି । ପୁଅ ଜିଲ୍ଲାର ନିଯାପଡ଼ାର ପୁରୁଷଙ୍କ ପ୍ରତିକ
କଷତିଯୁ ଜମିଦାର (ସାହେବିହି)ଙ୍କର ଅନେକ ଭୁଷଣର
ଥାବରୁ ବହୁ ଶତ ଲେଖନ କର୍ମବ୍ସ ତାଙ୍କ ଲାଲକାରେ
ନିୟମିତ ଥିଲେ; ଏଥିପାଇଁ ଲେଖନ ବହୁଥିଲେ ଯେ, ସାହେବ
ହେବାର ଲାଗେ ଲେଖନ ବୁଝୁଅଛୁ, ଅର୍ଥାତ୍ ତାଙ୍କ
ଲାଲକାରେ ଲାଗେ ଲେଖନ ନିୟମିତ ଅଛନ୍ତି ।]

ଲେଖନ ମାରିବା—ଦେ. କି (ଲେଖାର୍ଥ)—ଲେଖିବା—

Lekhana māribā To write.

କଳମ ମାରା କଳମ ମାରନା

ଲେଖନ ମୁନ୍ଦ—ଦେ. ବି—ଲେଖନର ସୁନ୍ଦ ଅଗ୍ରଭାଗ—

Lekhana muna The point of an iron stylus.

କଳମର ଡଗା କଳମକା ନୌକ

ଲେଖନମୁନ୍ଦ ବୁ(ଶା)ଲିବା—ଦେ. କି—ଲେଖନ ବୁଲିବା (ଦେଖ)

Lekhanamuna bu(chā)libā Lekhana bulibā (See)

ଲେଖନମୁନ୍ଦ ମାରିବା—ଦେ. କି—ଲେଖିବା—To write. [ତୁ—

Lekhana muna māribā ଭାରତର ଭାଗରେ ବିଧାବା
କଳମ ଚାଲାନ ଏହିପରି ଲେଖନ ମୁନ୍ଦ ମାରଇନ୍ତି । ପକ୍ଷାରମୋହନ-
କଳମକାନୌକ ମାରନା ଛମାଣ ଥିବାରୁ ।]

ଲେଖନିକ—ସ. ବି. ସୁନ୍ଦ (ଲେଖନ + ରକ)—୧. ହରକର; ଲେଖ-
Lekhanika ହାରକ; ପନ୍ଦାହକ—1. Beaerr or carrier

(ଲେଖନିକା—ସା) of a letter. ୨। ତାକ ହରକର; ପନ୍ଦା-
ବାହକ—2. Postman; a postal runner. * ୩।

ଲେଖନ—୩. Writer. ୪। ଚିତକର—4. Painter. * ୫। ଲିପିକର—5. Scribe; copyist. ୬। ଯେ
କିଛ ହାତରେ ଲେଖେ—6. A person who writes with his own hand, ୭। ପେଟୁ ବ୍ୟାକ୍ରି
ନିଜର ନାମ ଦସ୍ତଖତ କରି ଜାଗି ନ ଥୁବାରୁ ଅପଣାର
ସନ୍ତୁକ୍ତ କାଟି ଦିଏ ଓ ତାହାର ବକଳମ ଦସ୍ତଖତ ଅନ୍ତରୁ
ଜଣେ କରିଦିଏ—7. An illiterate person who puts his mark on a paper and
whose signature is written by the pen of the scribe.

ଲେଖନୀ—ସ. ବି. ସା (ଲେଖ ଧାରୁ + କରଣ. ଅନ + ସା. ଶା)—

Lekhani ୧। କଳମ; ଲିଖନ; ବଣ୍ଣିତୁଳିକା—1. Pen. ୨।

ଯେଉଁ ଯନ୍ତ୍ରବ୍ସାର କାଗଜ ଅବ ଉପରେ ଲେଖାଯାଏ—

2. Material or instrument for writing.

(ଯଥା—ଘେନ୍ଦିଲ, ଲେଖନ ଇତ୍ୟାଦି) ୩। ଚିତକରର
ତୁଳିକା—3. Painter's brush. ୪। ଲେଖିବାର
ତଙ୍କ ବା ପନ୍ଦି—4. The style of writing.

* ୫। କଟିନା; ଡେ; ଚକ୍ରତ୍ତୀ—5. Chalk; pipe clay.

ଲେଖନ ପୁଲିନ—ସ. ବି (ପୁଣୀ ଚର)—ଲେଖିବା ପୁଣୀ—Act of

Lekhani chālana writing; taking up of the
(ଲେଖନାଧାରଣ, ଲେଖନ ପରିଶଳନ—ଅନ୍ତରୂପ) pen to
write

ଲେଖନ ପ୍ରସୁତ—ସ. ବି (ପୁଣୀ ଚର)—(ଅମୁକବ୍ସାର) ଲେଖନ
Lekhani prasuta ହୋଇଥାଏ—Coming from the
pen of; written by.

ଲେଖମୟ—ସ. ବିଶ (ଲଙ୍ଘ ଧାରୁ + କର୍ମ ଅମୟ) —୧। ଯାହା ଲେଖା
Lekhaniya ଦେବା ଯୋଗ୍ୟ—୧. Fit to be written.

୨। ବର୍ଣ୍ଣମୟ—୨ Describable.

ଲେଖ ପତ୍ର—ସ. ବି (ମ. ପ. ଲେ) —ଲିଖିତ କାଗଜ; ଦସ୍ତାବକ (ହ.ଶ)
Lekha patra Document.

ଲେଖ ପ୍ରଣାଳୀ—ସ ବି (ପ୍ରଥିମୀ ଚତୁର୍ଥ) —ଲେଖିବାର ତଙ୍କ; ଲେଖିବାର
Lekha pranali ଶୈଳୀ—Style of writing.

[ଲେଖ ଶୈଳୀ— ଅନ୍ୟରୂପ]

ଲେଖର୍ଷର୍ଷ—ସ. ବି (ପ୍ରଥିମୀ ଚତୁର୍ଥ; ଲେଖ=ଦେବତା; ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ
Lekharshabha ରସତ=ଶ୍ରେସ୍ତ) —ଦେବବସ୍ତ; ଇନ୍ଦ୍ର—
Indra; the king of the gods.

ଲେଖ ହାର (ହାରକ) —ସ. ବି ପୁଂ (ଲେଖ+ହୁ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ଵ ଅ;
Lekhahāra (hāraka) ଅକ) —ପେତୁ ଲେକ ଏକ
ଶ୍ରାକରୁ ସ୍ଥାନକୁରକ ପଦାଦ ନିଃ; ପଦବାଦକ; ଦରକର
—Letter-carrier; the bearer of a letter.

ଲେଖା—ସ. ବି (ଲଙ୍ଘ ଧାରୁ+ରକ ଅ+ଶ୍ଵି. ଅ) —୧। ଲେଖିବ,
Lekhā କିମ୍ବା; ଲିଖନ—୧. Act of writing. ୨। (+
କର୍ମ.ଅ+ଅ)ହସ୍ତାକ୍ଷର; ହସ୍ତଲିପି—୨. Handwriting.
୩। ପତ୍ର; ଚଠି—୩. Letter. ୪। ଦସ୍ତାବକ; ଦଲିଲ—
୪. Document; deed. * ୫। ରେଖା—୫. Line.
୬। ଚିତ୍ର—୬. Painting. ୭। ଅନ୍ତରମାଳା; ଲିପି—
୭. Alphabet; script. ୮। ଧାତ୍ର—୮. Row.
୯। ଗଣନା—୯. Calculation. (ଭ—୧
ଦୁଃଖରୁ ଦୁଃଖେ କରିବ କିମ୍ବା। ଲେଖା—ବୃଷ୍ଟିକି
ମହାଭାବତ ବନ) ୧୦। ବର୍ଣ୍ଣନା; ଚିତ୍ରଣ—
୧୦. Delineation; description; act of
painting; depicting.

ଲେଖ ବି—୧। କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଲିଖିତ ଗ୍ରନ୍ଥ—
ଲେଖା ୧. The writings of a person;
the works of an author. ୨। ଲେଖିବାର
ପକ୍ଷର ବା ସ୍ଥାନ—୨. Style of writing.
୩। ଲିଖିତ ବିଷୟ—୩. Anything committed
to writing. [ଭ—ଏହେ ଭାବା, ଏକ
ଲେଖା—ତମ ।] ୪। ସାଧୁଶ୍ଵର; ସମାନତା—
୪. Similarity; equality. * ୫। ରକ୍ତ, ବିବାହ
ବା ଧର୍ମଧାରୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତ ସମ୍ବନ୍ଧ—୫. Relationship
(by blood, marriage or religion).
(ଭ—ସେ ଲେଖାରେ ମୋର ଭାଇ ହେବେ ।
“କାହିଁ ଲେଖା ମୋହର ଅଟ ତ ସରବ”—ବୃଷ୍ଟିକିବା
ମହାଭାବତ ଭଦ୍ରଯୋଗପଦା ।) ୬। ବପାଳଲେଖନ—
୬. The dispensation of fate. ୭। ତୁଳନାକରଣ—
୭. Comparison. ୮। ବୃତ୍ତର; ବିବେଚନ—
୮. Consideration; view opinion.

ଲେଖ

ଲେଖା(ଖେ)ର ନେବା—ଦେ. କି—ସମ୍ମ ର ପଦବିକୁ କାହାଠାରୁ ଦଲିଲ
Lekhā(khe)i nebā ଦସ୍ତାବକ ଅଦ୍ଵାବ ହସ୍ତକୁରକ କରିବ
ନିର୍ଧିଯେନେଓସା ଲିଖାଲେନା ନେବା—To get a deed
executed by another conveying some
landed property in one's favour.

ଲେଖା(ଖେ)ଇବା—ଦେ. କି (ଲଙ୍ଘଧାରୁ ଶିଳକୁ ଲେଖୁ ଧାରୁ)—
Lekhā(khe)ibā ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଲେଖିବାକିମ୍ବା ସମ୍ମାଦିତ
ଲେଖାନ କରିବା—To cause to be written by
ଲିଖାନା

ଲେଖାଏ(ରେ)—ଦେ. ବି—୧। (କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର) ବିବେଚନାରେ;
Lekhā(re) ଗଣନାରେ—୧. According to one's
ମତେ calculation, knowledge or belief. ,
ଲେଖାମେ ଅନୁମାନରେ—୨. According to one's
କରେ inference. [ଭ—ତା ଲେଖାରେ ଇନ୍ଦ୍ର,
ଲେଖା ନାହାନ୍ତି ।] * ୩। ଲେଖାଏ'; ପ୍ରତ୍ୟେକକୁ

—3. Each. [ଉ—ଶକ୍ତିକୁ ପାର୍ଥ କୋଣ୍ଡିଏ ପ୍ରଦାରିଲେ, ଜଣନେ ବିକି ତିକ ଲେଖାରେ ବନ୍ଧିଲେ ।
ବୃଷ୍ଟିହି. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।]

ଲେଖାଏ—ଦେ. ଅ—୧ । କର; ପ୍ରତ୍ୟେକ ବନ୍ଧୁକୁ; ପ୍ରତ୍ୟେକ Lekhāēñ ବିଷୟରେ—1. (adverb) To each, in the (ଲେଖନେ—ଅନ୍ୟରୂପ) case of each; in each case. କରେ , । ପ୍ରତ୍ୟେକକୁ ସମ ପରିମାଣରେ—2 In equal quantities to each. ୩ । ପ୍ରତ୍ୟେକରେ—
3. Each. [ଉ—କିଛି ମୁଁ ସାଥକୁ ଘରେ କାମ କରି ତିନିଅଣା ଲେଖାଏ ମୂଳ ପାର୍ଥ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ କୋଠାରେ ୩ ଜଣ ଲେଖାଏ ମନୁଷ୍ୟ ବନ୍ଧିବେ ।

ପିଲୁମାନେ ଗଣ୍ଠିଏ ଲେଖାଏ ଭାବ ଆଇ ସୁଲକୁ ଦର୍ଶିଲେ ।]

ମତନ ଶ । ପରି; ପ୍ରକାରେ—4. As; like, [ଉ—ପେ ମାନିକ ଗରିବ ଲେଖେ କଷ୍ଟରେ ଚକ୍ରି । ଗଢ଼ିକାର ଓ ଗଞ୍ଜମରେ ଏହି ଅର୍ଦ୍ଦରେ ଲେଖା ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ କୁଣ୍ଡ ।]

ଲେଖା କପି—ଦେ. ବି (ସ. ଲିଖିତ+ଦାନ୍. କପି) ପ୍ରେସରେ Lekhā kapi ପ୍ରୁପ୍ତ ହେବା ନିମନ୍ତ୍ରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଦସ୍ତଖତିତ ଟାଇପ୍‌କପି } ବିପସ୍ତର ଲେଖ୍ୟ—(printing) Manuscript meant for being printed at a press; copy for the press. ଲେଖାକାରୀମୀ

ଲେଖା କରିବା—ଦେ ବି (ଅନ୍ୟ ସଙ୍କଳିବାଚକ ଶବ୍ଦ ପରେ ସ୍ଵର୍ଗ, Lekhā karibā ଯଥା—ଭାବ ଲେଖା କରିବା, ଯୁଥ ଲେଖା, ମତଦେଖା କରିବା) —ବୌଣ୍ଣି ବନ୍ଧୁ ସଙ୍ଗେ ବିଜର ରକ୍ତ ସଙ୍ଗ୍ରାମ୍ୟ ଲେଖାକରନା କ୍ଷମିତ୍ତ ପର ବ୍ୟବହାର କରିବା; ଅନୁକୂଳେ ଗଣନ କରିବା; ଅନୁକୁ ପର ବ୍ୟବହାର କରିବା—To treat, or look upon a person as one's blood-relation. [ଉ—ଏ ଦେବ ଶିଷ୍ୟମାନକୁ ଯୁଥ ଲେଖା କରନ୍ତି ।].

ଲେଖା କାରକ—ସ. ବି—ଲେଖକ; ଲିପିକର—Writer; scribe, Lekhā kāraka copyist.

ଲେଖା ଜବାବ—ଦେ. ବି (କଣ୍ଠରଥ)—ମନ୍ଦିରମାରେ ପ୍ରଥମ ପରିଷର Lekhā jabāb ଅରଗାର ହା ଅରଯୋଗର ହିତ୍ରିରେ ଦାଖଲ ଲିଖିତଜ୍ଞବାବ କରିବା ଲେଖା ବା ବଣ୍ଣିକା ପତ୍ର—A written statement filed in reply to a plaint or charge,

ଲେଖା ଜୋ(ଯୋ)ଖା—ଦେ. ବି (ସହଚର) (ଲିଖା ଧାରୁ ଓ ସୁଲିଧାରୁ) Lekhā(jo)jokhā ୧. ହିସାବ ପତ୍ର—1. Accounts. ୨ । ଲେଖାଜେ ଲେଖିବା ଓ ଗଣନା କରିବା—2. Writing and calculating. ୩ । ହିସାବ ପତ୍ର କରିବା—3. Making up of accounts. ୪ । ହିସାବ ପିଲାଇବା—S squaring up of

accounts. ୫ । ଗଣନା—5. Calculation. ବିଶ—ଦୂର ସଙ୍କଳିତ ସମ୍ବନ୍ଧ— Distantly related. [ଉ—ଆମ ଅର ଲେଖାକୋଣାରେ ଲେଖାଜୋଲା ବିମଳା ଦେଉଳ ପିରୁଷି । ପରାବରମେହନ— ଗଲ ସଳ]

ଲେଖାଧୂପ—୬. ବି (ଗୃହ ତତ୍ତ୍ଵ ଲେଖା—ଦେବତା+ଅଧ୍ୟପ)—୧. Lekhādhipa ରତ୍ନ; ଦେବରଜ—Indra, the king of the gods. ୨ । ରଜା—2. King [ଉ—ଲେଖାଧୂପ ଅଧ୍ୟର୍ଗର ରଜେ । କହିପୂର୍ଣ୍ଣ—ତଣେ ଶତମାନ ଲାଗିବା ।]

ଲେଖା ପରା(ତି)—ଦେ. ବି (ସହଚର) (ସ. ଲେଖା ଓ ପଠନ)— Lekhā pardhā (rdhi) ୧ । ଲେଖିବା ଓ ପଠିବା—1. ଲେଖାପତ୍ରା(ତା) Writing and reading. ୨ । ବିଦ୍ୟାର ଲିଖାପତ୍ରା ଶିଳ୍ପ; ବିଦ୍ୟାଚିନ୍ତା; ପାଠ୍ୟଚିନ୍ତା—2. Learning education; studies. ୩ । ବୌଣ୍ଣି ଦଲିଲ ଲେଖିବା ଓ ତାହା ପଢ଼ି କରି ଶୁଣାଇବା—3. Writing and reading out of a document. ୪ । ଲିଖିତ ଦଲିଲ ବା ପତ୍ର; ଦସ୍ତାବିଜ—4. Document; written deed; record.

ଲେଖାପତ୍ରା(ତି) କରିନେବା—ଦେ. କି—ବୌଣ୍ଣି ମୌଖିକ ବିଷୟ. Lekhāpārdhā(rdhī) karineba ସମ୍ବନ୍ଧକେ ଦଲିଲ ଲେଖାଇ [ଲେଖାପତ୍ରା(ତା)] କରିବା କରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ କରିବା—ଲେଖାପତ୍ରାକରେ ନେଇବା କରିବା—To have a document executed in respect of any matter; to have a matter reduced to writing.

ଲେଖା ପୁସ୍ତକ—ଦେ. ବି—ଦସ୍ତଖତ ପୁସ୍ତକ—Manuscript; Lekha pustaka written book. (ଲେଖାବନ୍ଧ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଲଥାପୁସ୍ତକ, ଲେଖାବନ୍ଧ ଲିଖିତପୁସ୍ତକ [ରାଶି]ପାବନ୍ଧ—ବିପସ୍ତର]

ଲେଖା ପ୍ରମାଣ—ଦେ. ବି: (ସ. ଲିଖିତ+ପ୍ରମାଣ)—ଲେଖାଦ୍ଵାରା Lekhā pramāṇa ବୌଣ୍ଣି ଦଶୟର ପ୍ରମାଣ—Documentary evidence; evidence ଲିଖିତପ୍ରମାଣ, ଲିଖାପ୍ରମାଣ consisting of writing, (ମୁଦ୍ରପ୍ରମାଣ—ବିପସ୍ତର)

ଲେଖା ପ୍ରମାଣେ—ଦେ. କି. ବଣି—ଲେଖାର ଅନ୍ୟଧାରେ— Lekhā pramāṇe According to the writing (ଲେଖା ମାଟେକେ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଲୋଖାମୋତୀବେକ ଲୋଖକମାନିକ

ଲେଖା ମର୍ଦା(ଡେ)ରବା—ଦେ. କି—ଲେଖା ହୋଇଥିବା ଅନ୍ୟରେ Lekhā mardā(rde)ibā ଉପରେ ବାବୁମାର ଲେଖି କରି ଲେଖା ମର୍ଦା ହୁଏଇବା ଅଭ୍ୟାସ କରିବା—To write on ଲିଖା ପକକା କରନା letters (already written) in order to improve one's handwriting.

ଲେଖା ଶିବା—ଦେ. କି—ଲେଖା ଦେବା (ଦେଖ) Lekhā jibā

Lekhā hebā (See)

ଲେଖାର୍ହ—ସ. ବିଃ—(ଲେଖ + ଅର୍ଥ)—ଲେଖାର୍ହ—

Lekhārha Fit to be written.

ବି.—ଶାକ ବୃକ୍ଷ; ମଳୟ ଦେଶ ପୁର୍ବିକ ତାଳବୃକ୍ଷ—

A kind of palm tree of the Malaya peninsula (South India).

ଲେଖାଳି—ଦେ. ବିଃ ଓ ବି—ଲେଖାଳି—

Lekhālī ଲେଖକ ଲେଖନେଥାଳା Writer.

ଲେଖା ଲେଖି—ଦେବ. ବି—(ସହଚର) —୧। ଲେଖିବାର ପ୍ରକିଯା—

Lekhā lekhi 1. Acts of writing; writings
ଲେଖାଲେଖି, ଲିଖାଲେଖି , । ପରାରକ ପତ୍ରାତ ଲେଖିବା—

ଲିଖା ଲିଖି 2. Mutual correspondence. ୩।

ବାରଂବାର ଲେଖି—3. Repeated writings.

ବିଃ—ପରାରକ ସହିତ ପତ୍ରାତ ଲେଖିବା—

Corresponding with each other.

ଲେଖା ହେବା—ଦେ. କି—ଲେଖିବା ହେବା (କରିବାଗ୍ରେ ଚାହୁଁ) —୧।

Lekhā hebā (କୌଣସି କାହାରଙ୍କାରୀ ଚାହୁଁ) ଲେଖିତ ହେବା—

ଲେଖା ହେବା 1. To be written.

୨। ଶାଖାଦରେ ବିଦୁତ ହେବା—2. To be de-

scribed in books. ୩। (ଅମୁକରୂପ) ପରିଣିତ

ହେବା—3. To be counted as.

ଲେଖି—ସମ୍ପିକାଦିଯ୍ୱା. (ପଦା) —କୌଣସି ଶ୍ରେଣୀରେ ଗଣନା କରୁଥାଏ;

Lekhi ଗଣ୍ୟ ଲେଖାହିତ ଗଣ୍ୟାଏ—Counted as.

[ଉ—ଠେବ କହେ ଦେବରେ !

ତକେ କୋରୁ ମଣିଷରେ ଲେଖି ରେ ? ପଗ ।]

ପ୍ରାଦେ. (ମେହଳାପୁର) ବି.—ନିଞ୍ଜ—Egg of lice.

ଲେଖି (ଧାରୁ) —ସ.—ଲିଖ ଧାରୁର ଶିଳକ୍ଷୁ—

Lekhi (root) Causative of the root Likh.

ଲେଖିଆ(ଆ) —ଗ୍ରା. ବି—(ସ. ଲେଖକ) —ଲେଖକ—

Lekhia (ଶି) Scribe; copyist; writer.

ଲେଖି ଅଛି—ଦେ. କି.—୧। ଲେଖିତ ହୋଇଥିବୁ—

Lekhi achhi ଲେଖା ଆହେ 1. Is written,

ଲିଖା ହୁଆହି , । ଶାଖାରେ ଲିଖିଷ୍ଟ ହୋଇଥିବୁ—2. Is pres-

cribed in the holy books. [ଉ—

ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ସିନା ଲେଖିଥିବୁ ରକ । କୃଷ୍ଣିଂହ. ମହାଭାବତ

ବନ ।]

ଲେଖିତ—ସ. ବିଃ—(ଲିଖି ଧାରୁର ଶିଳକ୍ଷୁ ଲେଖି ଧାରୁ+କର୍ମ. ତ)

Lekhita ୧। ଯାହା ଲିପିବକେ ହୋଇଥିବୁ—1. Which

has been taken down in writing ., । ଲେଖିତ—

2. Written. ୩। ଚିତ୍ର—3. Painted. ୪।

ଅଳ୍ପ—4. awn.,,

ଲେଖିତ—ଦେ. ବି (ବିଚିତ୍ର)—ଲେଖିତ (ଦେଖ)—

Lekhitam Likhitam (See) [କୁ—ଏହାର ସାବେତିକ

। ଲେ ।]

ଲେଖିତବ୍ୟ—ସ. ବିଃ (ଲେଖି ଧାରୁ + କର୍ମ ତବ୍ୟ)—ଲେଖା

Lekhitavya ଦେବାର ଉପସ୍ଥିତ—Fit to be written.

ଲେଖିଥିବା—ଦେ. କି—୧। ପୁନରୁ କିବୁଁ କରିଥିବା—1. To

Lekhithibā have preordained. [ଉ—ହୁଣିର ପାହା

ଲିଖିଥାର ପାହା ହାତେ ତାହାର ମରଣ । ଲେଖିଥାର ତାହାର ତାହା

ଲିଖିତା ହୋନା ହୁଏ କାଣ—କୃଷ୍ଣିଂହ. ମହାଭାବତ. ବନ ।]

, । ପୁନରୁ ଲେଖିବା—2. To have written before.

ଲେଖି ଦେବା—ଦେବ. କି. ଲିଖ ଧାରୁ)—୧। ଲେଖିବା କୈଯା

Lekhi debā ସମ୍ପାଦନ କରିବା—1. To finish writing

ଲିଖେ ଦେଇଯା (something). ୨। ହସାବ ଚାଲି କରିବା—

2. To settle up accounts, [ଉ—ଧୂରକଷ୍ଟ ବାନ ତ ସେ ବନକରିବ । ଦେଇଥିଲାନ୍ତିକ ଲେଖି

ବର୍ତ୍ତିଲବୁ—କୃଷ୍ଣିଂହ. ମହାଭାବତ. ଉଦ୍‌ଘୋଷ ।]

* । ଦଲିଲବାର କୌଣସି ସମ୍ପତ୍ତି ଦେବା—3. To

give away a thing by executing a document.

ଲେଖିନ(ନି)—ରେବେ. ଥ—ଲେଖିନ (ଦେଖ)

Lekhin(ni) Lekin (See)

ଲେଖି ନେବା—ଦେ. କି—୧। କୌଣସି ବିଷୟକୁ ଲିପିବକେ କରିବା;

Lekhi nebā କୌଣସି ବିଷୟର ନୋଟ କରିବା—1. To

ଲିଖି ନେବା write down; to take note of; to reduce to writing. , । ଉତ୍ତାର

କେବା—2. To copy out a matter.

ଲେଖି ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କି—ଅଭିଶାବ କୌଣସି ବିଷୟ ଲେଖିବା

Lekhi pakā(ke)ibā To note down (soon or

ଲିଖେ ଫେଲ ଲିଖି ଡାଲନା hastily)

ଲେଖି ପଢି ଦେବା—ଦେ. କି—କୌଣସି କାରବାର ବା ଚାଲୁ ସମ୍ବନ୍ଧେ

Lekhi pardhi debā ଅନ୍ୟ ବନ୍ଦିକୁ ଦଲିଲ ସମ୍ପାଦନ

ଲିଖେ ପଡ଼େ ଦେଇଯା ବରଦେବା—To execute a docu-

ଲିଖ ପଢ଼କର ଦେନା ment in favour of another

(embodying certain transactions or

agreement,)

ଲେଖି ପଢି କେବା—ଦେ. କି—କୌଣସି କାରବାର ସମ୍ବନ୍ଧେ ଅନ୍ଯା

Lekhi pardhi nebā ନାମରେ ଅନ୍ୟ ବନ୍ଦିକୁ ଦପ୍ତାବିଜ

ଲିଖେ ପଡ଼େ ନେଇଯା ଲେଖାର କର ପ୍ରଭାବ କରିବା—To take

ଲିଖ ପଢ଼କର ଲେନା or accept a document in one's

favour from another person regarding certain transactions

ଲେଖିବା—ଦେ. କି (ସ. ଲିଖ ଧାରୁ)—୧। ଲେଖିବକ କରିବା—

Lekhibā 1. To write; to reduce to writing

ନି(ଲୋ)ଖା , । ଗଣନା କରିବା—2. To calculate.
ଲିଖନା [ହ—ବୋଲେ ଉପରଦ୍ରୁ, ମାସ ଲେଖି କୃଷ ବୈଦେଶୀ
 ଘୋକରେ ସାନ୍ତୁ—ହଙ୍କ. ବୈଦେଶୀପଦିଳାସ ।] ୩।
 କୌଣସି ବନ୍ଦୁଁ ବା ଧରାର୍ଥୀ କୌଣସି ଶେଣିରେ ଗଣ୍ୟ
 କରିବା; ଗଣନା କରିବା—3. To count as. [ହ—
 ଶ୍ରବଣେ ଚନ୍ଦ୍ର ହୋଏ ସଙ୍ଗୀ, ବକତ ମନ୍ତ୍ର ତାଙ୍କ ଲେଖି—
 କରିବାଥ. ଭଗବତ ।] ୪। (ସ. ଲକ୍ଷ୍ମୀଧାରୀ) ଭୁବନା
 କରିବା—4. To compare. * । ରେଖା ଟାଣିବା—
 5. To draw a line. ୬। ରଜାଇବା; ରଞ୍ଜିତ
 କରିବା—6. To paint. [ହ—ପାଦା ପାଦେ ଲକ୍ଷା
 ଲେଖୁ ଥିଲେ ଶିଶୁନାହା ପଦ ଭୁତ କର—ବଦ୍ଧୀୟୁ
 ସଙ୍ଗାତ ।] ୭। ତହ ଅବଳ କରିବା—7. To
 draw a picture. [ହ—ଲିରଥୁବ ତୁରୁ-ମଧ୍ୟରିଳକ,
 ଲେଖି କଥ ବେଗେ ନ ଦେଖୁ ଲେବ—କବିସୂର୍ଯ୍ୟ
 କଶୋଷାତମ୍ବୁଲଗାତ ।] ୮। ବିରୁଦ୍ଧବା; ଭାବବା; ବିବେଚନା
 କରିବା—8. To consider; to think. ୯।
 କୌଣସି ବନ୍ଦୁଁ କିବନ୍ଦୁ ଚିଠି ଦେବା; ପର ପଠାଇବା—
 9. To write a letter to a person. ୧୦।
 ରତଳ କରିବା—10. To copy down. ୧୧। ଲିଖିତ
 ମତ ପ୍ରକାଶ କରିବା—11. To express an op-
 nion in writing.

ଲେଖି ରଖିବା—ଦେ. କି—କୌଣସି ବିଷୟରୁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟରେ କାର୍ଯ୍ୟରେ
 Lekhi rakhiba ଅଧିବା ପାଇଁ ଲେଖି ଅପଣା କ୍ରିକଟରେ
 ଲିଖିରଖନା ରଖିବା—To note down for future
 reference.

ଲେଖିଲକ୍ଷି ନେବା—ଦେ. କି—କୌଣସି ବିଷୟ ଅମ୍ବଳକୁଳ କା ତିତ୍ରମ-
 Lekhilakhi neba ରୁଷ ଲେଖିବା—To take down
 ଲେଖେ ଟୁ(ଟେ)କେ ନେଇୟା anything fully or completely.
 ଲିଖିତକ ଲେନା

ଲେଖିତିଆ—ଗ୍ର. ବି (ସ. ଲେଖନକ)—୧। ଲେଖକ—1. Writer.
 Lekhutia ୨। ଲେଖା ବ୍ୟବସାୟୀ—2. Writer by
 ଲେଖକ ଲିଖନେବାଳା profession.

ଲେଖ ଲେଖୁ କରଣ ହୁଏ ହୁଏ ମରଣ—ଦେ. ତର—ମନୁଷ୍ୟ ବନ୍ଦୁ-
 Lekhu lekhu karana hagu hagu marana
 ଲିଖିତେଣିଲିଖିତେ କୌରାଣୀ କାଳ ଲେଖିବା ଅରଣ୍ୟ କଲେ
 ଲିଖିତେ ଲିଖିତ ପଢ଼ିତେ ପଢ଼ିତେ ପଢ଼ିତେ ଶେଷରେ କରଣ ବା
 ସ୍ଵଲ୍ଲେଖିତ ହୁଏ ଏ ମନୁଷ୍ୟ ଝାଡ଼ା ରୋଗରେ ଅବାଳୁ
 ହେଲେ ଶେଷରେ ମୃତ୍ୟୁମୃତ୍ୟୁରେ ପଡ଼େ—(A person
 becomes an expert by practising writ-
 ing for a long time and a man meet-
 s death by being attacked with diarrhoea
 or dysentery for long.

ଲେଖେ(ଗେ)—ଦେ. ଅ—୧। ଲେଖାଏଁ (ଦେଖ)—1. Lekhaen
 Lekhe (kheñi)କରେ ଲେଖା [ଲେଖେ—ଅନ୍ୟରୂପ] (See)
 [ହ—ଏକ ବିଶୁସ୍ତକେ ଅଛି ସୁଖେ ଲେଖେ ବାଟ
 ପ୍ରାଚି. ବୃଦ୍ଧନିରୂପ ଗୀତ ।] ୨। ମତରେ;
 ମତେ ଲେଖାମେ ବିବେଚନାରେ—2. In the opinion of.
 [ହ—ବର୍ଣ୍ଣ ବେଶର ମୀମାଂସକେ,
 କରତ ସର୍ବ ତାଙ୍କ ଲେଖେ—କରିବାଥ. ଭାଗବତ ।]

ଲେଖେ—ସ. ବିଶ (ଲଖ ଧାରୁ + କର୍ମ. ସ)—ଲେଖନୟ; ଲିଖନ-
 Lekhya ଯୋଗ—Fit to be written. ୩—୧।
 ଅଷ୍ଟର—1. Letter; figure. ୨। ଅଷ୍ଟରମାଳା—
 2. Script; alphabet. ୩। ଲିଖିତପତ୍ର—୪. Written letter. ୪। ଦଲିଲ—4. Document,
 ୫। ତହ—5. Painting. ୬। ଦଲିଲ ପ୍ରମାଣ—
 6. Documentary evidence.
ଲେଖ୍ୟାଚର୍ଣ୍ଣିକା—ସ. ବ (ଲେଖ୍ୟ = ତଥାତ୍ + ଚର୍ଣ୍ଣ ଧାରୁ = ପେଣନ
 Lekhyachurnnikକି କରିବା + କରଣ ଅକ + ଅ)—ଚିତ୍ରକରଇ
 ତୁଳିକା—A painter's brush.
ଲେଖେ ପତ୍ର—ସ. ବ (କର୍ମଧା)—୧। ଲିଖିତ ପତ୍ରାଦି—1.
 Lekhya patra Letter. ୨। ଦୟାକିଳ—2.
 Document. ୩। ଲେଖାଯିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବ୍ହାତ
 ତାଳପତ୍ର—3. Palm leaves used to write on.
 ୪। (ବହୁବ୍ରୀହି) ତାଳଗ୍ରେ (ବିଷକୋଷ)—4.
 Palm tree.

ଲେଖ୍ୟ ପ୍ରମାଣ——ସ. ବ—ଲିଖିତ ପ୍ରମାଣ; ଦଲିଲ ପ୍ରମାଣ—
 Lekhya pramanya Documentary evidence. [ଦ—
 ହିତ ଧର୍ମଶାସନରେ ଲେଖ୍ୟ ପ୍ରମାଣର ଦୂର ପ୍ରକାରରୁ
 (ମୌଖିକ, ଲେଖ୍ୟ) ଏକ । ଲେଖ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ମଧ୍ୟ ୨
 ପ୍ରକାର—ଶାସନ ଓ ତାଳପତ୍ର—ହି. ଶ. ।]

ଲେଖ୍ୟାସ୍ଥାନ—ସ. ବ (ପ. ପ. ଲେଖ୍ୟ)—୧। କାଣ୍ଠାଳୟ; ଅପିଷ; କରେଇ—
 Lekhyasthana 1. An office; writer's building.
 ୨। ଦସ୍ତଖାତା; ସିରପ୍ତା; ମୁନ୍ଦ୍ରସୀଖାନା; ଭାଗମାଖାନା—
 2. A place where clerks are engaged
 in writing.

ଲେଙ୍କ(କେ)ଡା(ଡି)—ଦେ. ବ (ସ. କନ୍କବ, ଲକ୍ଷ୍ମୀବ)—କାଣ୍ଠାଳୟ;
 Lenka(ନ୍କୁ, ନ୍କେ)rdā(ର୍ଦା) କିଣ୍ଟାଳା ବା କନା—Rag,
 ଲେଙ୍କଡାୟା } torn bit of cloth; a shred
 ଲେଙ୍କ(କେ)ଡାଇଲିକା } ଅନ୍ୟରୂପ of cloth. ବିଶ—ଚିର; କାଣ୍ଠା
 ମାକଡା ଚିଥିଡା (୬୯)—Ragged; torn (cloth).
ଲେଙ୍କ(କେ)ଡା(ଡିଆ)—ଦେ. ବ (ସ. ତରଙ୍ଗୁ)—ଗୁରୁ; ହେଠାଗୀ;
 Lenka(ନ୍କେ)rdā(ର୍ଦାଇ) କାଷେଠା—Hyena; wolf;
 [ଲେଙ୍କ(କେ)ଡା(ଡିଆ)ବାବ—ଅନ୍ୟରୂପ] the Indian-

ନେକଡା, ନେକଡାବାଘ, ନେକଡିଆବାଘ, ନେକଡେବାଘ wolf; Canis
କ୍ଷୁଡାଙ୍କ, ମେହିଆ Pallipes; the striped

Hyena; Hyana Striata. [ଦୁ—ଏମାନେ

ମ. ଲଣ୍ଠଗା] ଦେଖିବାରୁ କୁକୁରତାରୁ ବଜ୍ର; ବିନ୍ଧୁ ଉର୍ପପୁତ୍ର ।
ଏମାନଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣ ପାଣ୍ଟର ଓ ଏମାନଙ୍କ ଦେହରେ ଶୀଶ
କଳା କଳା ପଢା ଦାଗମାନ ଥାଏ । ଏମାନେ ରୁଷିତର । ମେଣ୍ଟ,
ହେଲ ପ୍ରତିତ ଜୀବ ଏମାନଙ୍କ ଜୀବ । ଏମାନେ ମନୁଷ୍ୟରୁ
ଅକ୍ରମଣ କରନ୍ତି ଲାହିଁ; ବିନ୍ଧୁ ମତ୍ତାମାଂସ ଖାଅନ୍ତି ।]

ଲେଙ୍କ(କୁ, କେ)ଡ଼ିଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ (ଗାନରେ ବ୍ୟବହୃତ)—
Leṅka(nku, nke)r̥dia ମାକତିଆ; ମର୍କଟିଆ; ଶିର୍ଟି—

[ଲେଙ୍କ(କୁ, କେ)ଡ଼ା—ଶି] Feeble; emaciated.

ରୋଗାପଟକା ମରା, ପତଳା

ଲେଙ୍କା—ଦେ. ବି—୧ । ଶୁଦ୍ଧ ବା ଚଷା ଜା ର ବନୋପାଖ ବିଶେଷ—
Leṅkā 1. A family title of Śūdras. , ।

ରାଜାଙ୍କର ଓ ଦେବତା ଟିର ଶୁଦ୍ଧ ସେବକ ବିଶେଷ—
2. A class of śūdra sebakas of Rajas or
deities. • । କରୁଛି ଖେଳରେ ଦୁଇକଟ କରୁଛି ତିବି
ହୋଇ ପତିବାର ଦାନ; ଦୁଇା-୩. The state of the
cowrie shells falling on the ground with
the dorsal side up in the game of
cowries. [ଦୁ—କରୁଛିଖେଳରେ ପ୍ରଥମେ ଛକା,
ଅର୍ଥାତ୍ ତ୍ରଥକଟ କରୁଛି ତତ୍ତ୍ଵରେ ହୋଇ ପତିଥିଲେ, ତତ୍ପରେ
ଲେବା, ଅର୍ଥାତ୍ ଦୁଇକଟ କରୁଛି ତିବି ହୋଇ ପତିରେ, ତ୍ରଥ
ଦାନଟ ହୁବି ବା ମାରି ହୁଏ ।]

ଲେଙ୍କାପ—ଦେ. ବି—ମେକାପ (ଦେଖ)

Leṅkāpa ekāpa (See)

ଲେଙ୍କୁଡ଼ି ଶେଙ୍କୁଡ଼ି—ଶା. ବି (ସହତର)—ଗୁଡ଼ିଏ ହଣ୍ଟାକନାର ସମ୍ମହ
Leṅkurdi senkurdi —A collection of rags

ନ୍ୟାକଡା ଧୋକଡା ଶୁଦ୍ଧା ଚିଥରା and torn clothes,

ଲେଙ୍କେଇ—ପ୍ରାଦେ (ପୁଣ୍ୟ) ବି. ପୁଂ—ପୁଣ୍ୟ କିଞ୍ଚାରେ ଲେଙ୍କୁ ଦିଅନ୍ତିକା

Leṅkei ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ନାମ—A name given to males

in the district of Puri in Orissa;

(ସଥା—ଲେଙ୍କେଇ ପ୍ରତିବଜନ)

ଲେଙ୍କୁ—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ଵର) ବିଶ—(ଭୁବ ବ. ନେଟା)—
Leng-ṭha ଲଙ୍ଗାଳା; ନଗ୍ନ—Naked.

ଲେଙ୍କଟ—ଦେ. ବି—ଲଙ୍ଗୋଟ (ଦେଖ)—Laṅgoṭā (See)

Leṅgaṭa [ଭି—ଲେଙ୍କଟ ଲଙ୍ଗା ଦୁଇ କବି, କାକେ ପବାଇଲେ
ଭିତ୍ତା । ପ୍ରାଗା ଚିରୁଣମାହସି ।]

ଲେଙ୍ଗ(କୁ, କେ, କୋ)ଟା(ଟି)—ଦେ. ବି—ଲଙ୍ଗୋଟା (ଦେଖ)
Leṅga(nku, nge, ngo)t̥ā(ti) Laṅgoṭā (See)

ଲେଙ୍ଗଟ ଲେଙ୍ଗଟ(ଟି)

ଲେଙ୍ଗ(କୁ, କେ, କୋ)ଟା(ଟି) ଚଢା(ଢି)ରବା—ଦେ. ବି—
Leṅga(nku, nge, ngo)t̥ā(ti) chardhā(r̥dhe)ibā

[ଲେଙ୍ଗ(କୁ, କେ, କୋ)ଟା(ଟି) ମାରବା—ଅନ୍ୟରୂପ] ଲଙ୍ଗୋଟା

ଲେଙ୍ଗଟମାରା ମାରବା (ଦେଖ)—Laṅgoṭa māribā
ଲେଙ୍ଗଟ(ଟି) ମାରନା (See).

ଲେଙ୍ଗ(ଙ୍ଗୁ, ଙ୍ଗେ, ଙ୍ଗୋ)ଟିଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ—ପେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଲେଙ୍ଗୁ
Leṅga(ngu, nge, ngo)t̥ā ଟିଆ ଦିନ୍ତାଏ; କୌଣ୍ଠାଅ—

[ଲେଙ୍ଗ(ଙ୍ଗୁ, ଙ୍ଗେ, ଙ୍ଗୋ)ଟି ମର—ଅନ୍ୟରୂପ] Wearing a
ନ୍ୟାଙ୍ଗଟା ଲଙ୍ଘୋଟିଆ strip for loin-cloth. ଦେ. ବି—

[ଲେଙ୍ଗ(ଙ୍ଗୁ, ଙ୍ଗେ, ଙ୍ଗୋ)ଟିର—ଶି] ୧ । ବାବାଜା; ବୈଷ୍ଣବ—1. An
ascetic. ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ସମ୍ବଲମ୍ବନ ଗୃହଭ୍ୟାଗୀ ବ୍ୟକ୍ତି—

2. A poor homeless person. ୩ । ପରବାର
ମୁନ ବ୍ୟକ୍ତି—3. A person having no family.

ଲେଙ୍ଗ(ଙ୍ଗେ)ଡ଼ା—ସଂ ବିଶ. ପୁଂ (ସ. ଲଙ୍ଗ; ଭୁଲ. ପା. ଲଙ୍ଗ)—
Leṅga(ngē)r̥dā ଏଞ୍ଜା—ଏଞ୍ଜ; ଶେଟ—Lame. ବି—

[ଲେଙ୍ଗ(ଙ୍ଗେ)ଡ଼ା, ଲେଙ୍ଗଡ଼େନ୍ଦ୍ରି—ଶି] ୧ । ଏଞ୍ଜ ବ୍ୟକ୍ତି—1. Lame
ମେଜଡ଼ା person. ୨ । ଏକପ୍ରକାର ବର୍ତ୍ତିଳ ଅମ-

ଲେଙ୍ଗଟ (ଏହା ମାଲଦହ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଏ ଦେଶରୁ ପାଇବା
ଅବସ୍ଥାରେ ଅମଦାନ ହୁଏ)—2. Langra mango;
an excellent species of ripe mangoes
imported from Mālā in Bengal,

ଲେଙ୍ଗ(ଙ୍ଗେ)ଡ଼ା ଆମ—ଦେ. ବି—୧ । ଏକପ୍ରକାର ରଙ୍ଗୁମ ଅମ—1. A
Leṅga(ngē)r̥dā āmaba species of excellent
ମେଜଡ଼ା ଆମ ଆମ mango. ୨ । ଲେଙ୍ଗଡ଼ା (ରି)

[ଦେଖ]—2. Leṅgār̥dā (2) (See)

ଲେଙ୍ଗ(ଙ୍ଗୁ, ଙ୍ଗେ)ଡ଼ା(ଢେ)ରବା—ଦେ. କି.—(ସ. ଲଙ୍ଗ ଧାରୁ)—
Leṅga(ngu, ngē)r̥dā(r̥de)ibā ୧ । ଶେଟାରବା; ଅଞ୍ଜ
ନେଜାନ ଲଙ୍ଗାନା ରବ ବରବା—1. To limp; to walk

lamely. ୨ । (ସ. ଲଙ୍ଗୁଳ) —ଲଙ୍ଗାତ ପାଇଛିଦେବା
(ଦେଖ) —2. Lāngār̥da pāṅgār̥da hebā (See)

ଲେଙ୍କା—ପ୍ରାଦେ—(ସମ୍ବଲପୁର) କି.—ଲେଖିବା—To give a
Lechchh-bā coating over; to daub.

ଲେଙ୍କା(ପ୍ର) —ଦେ. ବି—ତ ଗ କରଣ—
Lechchhā(chhā) ତ୍ୟାଗ କରା ଛୋଡ଼ନା Abandonment.
ଲେଙ୍କା(ପ୍ରି) —ଦେ. କି.—ସ. ଲଙ୍ଗୁଳ ଧାରୁ—ଲଙ୍ଗିବା (ଦେଖ)

Lechchhi(chhi)bā ତ୍ୟାଗ କରା ଛୋଡ଼ନା 1. Lāchhibā
(See) ୨ । (ସ. ତ୍ୟାଗ ଧାରୁ) ତ୍ୟାଗ କରବା—

2. To abandon; to relinquish, to give
up. [ତି—ତାଙ୍କ ମେନ୍ତ କର ମୁରୁହିବା, ପୋଡ଼ୁ
ପୋଡ଼ୁ ଏ ଜୀବନ ଲେଙ୍କିବା । ଦନାର ଦାସ ଗୋପିରୂପା]

ଲେଙ୍କି(କି) ହେବା—ଦେ. କି.—୧ । ଲେଖି ବ୍ୟପିବା; ଦେବ ତମାମ
Lechchhi(chhi) hebā ବ୍ୟପିବା—1. To cover the

ଛେଷେ ଯାଇବା ଯୁ ଜାନା whole body with some-
[ଲେଙ୍କି ହୋଇପିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) thing (like a layer of

smallpox eruptions). [ତି—ତ ଦିହ୍ସାକ
'ବସନ୍ତ' ଲେଙ୍କ ହୋଇ ପାଇଥ ; କାହିଁ କୁଣ୍ଡିଥ ତା

ବହ ମୁଣ୍ଡରେ ଲେଇ ହୋଇଥାଏ ।] ୨ । ଲୁଣ୍ଡ ହେବା
(ଦେଖ) — 3. Lachhi hebā (See)

ଲେକ(କା)ର—ବୈଦେ. ବି.—(ଇଂ. ଲେଜାର) — ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କର
Leja(jā)r ଅଧିନ ବହ; ପେଣ୍ଠ ଶାତାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଣ୍ଡ
ଲେଜାର ଲେଜର ଦ୍ରୁବ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧେ କା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧେ
କାରିଛାଇ ହୁମାବମାଳ ଏକଦ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ
ହେଉଛାଇ ତଳେ ସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇ ଲେଖା ଥାଏ—

A trader's ledger book.

ଲେଜିସ୍ଲେଟିଭ ଅସେମ୍ବ୍ରୀ—ବୈଦେ.ବି. (ଇଂ) — ୧ । ସ୍ଵେଚ୍ଛା ସାଲର

Lejislatibh āsembli ଭାବତ ଶାସନ ସମ୍ବନ୍ଧ ଅଇନର
ପ୍ରକର୍ତ୍ତନ ହେବାରୁ ପ୍ରଦେଶମାନରେ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭା-
ମାନଙ୍କ ନାମ— 1. Provincial Legislative
Assembly (under the Government of
India Act 1935.) ୨ । ଭାବତ ଶାସନ ସମ୍ବନ୍ଧ
ଅଇନର ପ୍ରକର୍ତ୍ତନ ପୁଷ୍ଟି ଉପରେ ଶାସିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ଭାବତର
ଦେଖିବ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭା— 2. Central Legislative
Assembly for the whole of India
before the Government of India Act
ଲେଜିସ୍‌ଲେଟିଭ କାଉନ୍‌ସିଲ—ବୈଦେ. ବି.—(ଇଂ) — କୌଣସି
Lejis-letibh kāun-sil ପ୍ରଦେଶ ପାଇଁ ଅଇନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି
ଲେଜିସ୍‌ଲେଟିଭ କାଉନ୍‌ସିଲ କା ସଭା; ପ୍ରାଦେଶିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭା-
ଲେଜିସ୍‌ଲେଟିଭ କୌଣସିଲ Provincial Legislative
Council (which is no longer in existence
after the Government of India Act,
1935). [ଦ୍ୱ—ପବେ ପ୍ରାଦେଶିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାକୁ
ଲେଜିସ୍ଲେଟିଭ କାଉନ୍‌ସିଲ ଓ ଭାବତର କେନ୍ଦ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ
ସଭାକୁ ଲେଜିସ୍ଲେଟିଭ ଅସେମ୍ବ୍ରୀ ୧ ବୋଲା ଯାଉଥିଲା । ୧୯୩୫
ସାଲର ଭାବତ ସମ୍ବନ୍ଧ ଅଇନର ପ୍ରକର୍ତ୍ତନ ସଙ୍ଗେ
ପ୍ରାଦେଶିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାମାନଙ୍କୁ ଲେଜିସ୍ଲେଟିଭ ଅସେମ୍ବ୍ରୀ
ଓ ସମ୍ବନ୍ଧ ଭାବଗ୍ରୂହ ବସ୍ତୁ ସମ୍ବନ୍ଧ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାକୁ
ଫେତେବଳୁ ଅସେମ୍ବ୍ରୀ ବୋଲାଗଲା; ଫେତେବଳୁ
ଅସେମ୍ବ୍ରୀରେ ବୁଝି ଭାବତର ଓ ଦେଶୀୟ ସଭାମାନକର
ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ବୃଦ୍ଧିବାର ନୀତି ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥାଏ ।]

ଲେଞ୍ଜ—ଶ୍ଵର, ବିଶ (ସ. ନୀତି) — ୧ । ମାତ୍ରଶ୍ଵରୀୟ— 1. Of low
Leñcha class. ୨ । ମାତ୍ରମନାଦ— 2. Mean-minded.
ନୀତି ନୀତି ୩ । ନୀତି— 3. Low. [ଭୁ—ଅପେ ଭୁ ଅପେ
ଲେଞ୍ଜ ଅପେ ସମ୍ବନ୍ଧ ସମ—ପ୍ରାଚି ବୃଦ୍ଧିକରୁପଣଗାତା ।]

ଲେଞ୍ଜ—ପ୍ରାଦେ (ସିଂହଦୂମ ଓ କଲାହାଣ୍ଟି) ବି (ଭୁଲ, ବି. ଭେଂକ) —
Leñja ୧ । ଲାଗୁଡ଼ି; ଲାଙ୍କ— 1. Tail. ୨ । ତିକି ଲାଙ୍କ—

2. The tail end of a husking pedal.

ଲେଞ୍ଜ(ଜେ)ର—ଦେ. ବି (ସ. ଲାଙ୍କ=ଲାଗୁଡ଼ି; ପଶୁର ପଛରେ ଲାଗୁଡ଼ି
Leñja(jā)ra ପର ଯାହା ପରାର୍ଥରେ ଲାଗିଥାଏ) — ୧ । ଅଳି

ଜଞ୍ଜାଲ କୁଡା କରକଟ 1. Rubbish; sweepings. ୨ ।
ପିଚୁଟି କାନ୍ଚି, କିଚିଡ଼ ଅଣିର ଲେନ୍ଦର; ପାତୁଛି; ତଣ୍ଟର ମଳ—
2. Concrete rheum of the eye; mucus of
the eye; exudation from the eye. ୩ ।
ପଦାର୍ଥର ଦେହରେ ଲାଗିଥିବା ସ୍ତର ଅବ ଅଳିଥ—
3. Tangles sticking to a thing. ୪ । ତଣ୍ଟାଳ;
ଗୋଳମାଳ; ଅତ୍ୱା; ଲାଙ୍କଟ— 4. Complications;
confusion; entanglement. ୫ । ଦୁର୍ନାମ;
ଅପବାଦ— 5. Evil name; scandal. ୬. ବିଶ—
ନୋଂଗରା ୧ । ଅଳିଆୟକୁ— 1. Full of refuse or rubbish.
ମୈଲା ୨ । ଅତ୍ୱା ତଣ୍ଟା ଅତ୍ୱା— 2. Tangled;
confused. ୩ । ଅପରିଷ୍ଟୁତ— 3. Unswept; uncleaned.

ଲେଞ୍ଜ(ଜେ)ର ମେଞ୍ଜ(ଜେ)ର—ଦେ. ବିଶ— ୧ । ଅରଦାରୁଳିଥ—
Lenja(jā)ra meñja(jā)ra ୧. Clumsy; awkward.
ନୋଂଗରା କୁଡା କାକଟାଲୀ ୨ । ଅତ୍ୱା ଅତ୍ୱା— 2. Tangled.
ଲେଞ୍ଜିର ଲଗା କାମ—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ କାମରେ ଦୁର୍ନାମ ମିଳେ ବା
Leñjarā lagā kāma ଯେଉଁ କାମ ସହଜରେ ହିଣ୍ଟେ ନାହିଁ—
ଜଙ୍ଗାଳ A work which brings bad name or
ବଦନାମୀ କାମ dees not come to an easy conclusion.

ଲେଞ୍ଜା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବନ୍ଧୁର, ବାମ୍ବା) ବି— ୧ । ହେଟା ବାତ—
Leñja ୧. Hyena; wolf. ୨ । ରାମଶିଳା (ଦେଖ)—
ଲେଞ୍ଜା ଲେପ୍ତା—ପ୍ରାଦେ. (ଗାଙ୍ଗପୁର) ବିଶ—କାଠପଟାଳ ପର ଲଗା-
Leñja leptā ଲଗି ହୋଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିବା (ଲେକ ବା
ବସୁ)—Sleeping or placed together densely like logs in a rafter.

ଲେଟ—ବୈଦେ. ବିଶ (କିରିଆ) (ଇଂ. ଲେଟ)—ପରଲେବଗତ;
Let ସର୍ଗୀୟ—The late; the deceased. [ଦ୍ୱ—
ଲେଟ ମୁଠ ବ୍ୟକ୍ତିର ନାମ ମୁକ୍ତରେ ଓତଥ ସାହିତ୍ୟକ ଭାବରେ
ଲେଟ ସର୍ଗୀୟ ଅମ୍ବକ ଲାଗାଯାଏ ବଜାଲାରେ ଏବଂ ବଦଳାର
ଅନୁକରଣରେ କେହି କେହି ଓଡ଼ିଆରେ ଥ ଅମ୍ବକ ବୋଲି
ଲେଟିଲ୍ । ଉପରେ The late so & so ଅନୁକରଣରେ
ଗଞ୍ଜାମରେ କିରିଆ ଲେଖାରେ ଲେଟ୍
ଅମ୍ବକ ଥ ଜାପାଏ । ଓଡ଼ିଆ କିରିଆ ଭାବରେ
ଲେଟ ଯଥା—ଅମ୍ବକ । ମୁଁ । (ଦୁର୍ଗୋପା) ଲେଖାଯାଏ,
ଯଥା—ଅମ୍ବକ । ମୁଁ ।] ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ଲେଟ)—
୧ । ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସମୟ ଗଢିଯିବା ଅବଶ୍ୟ; ଦୁର୍ଗୁର; ବାଜବିଲାନ୍
୨ । ଲାଙ୍କ ବିଲମ୍ବକୁ— 2. Late; delayed.
୩ । ବିଲମ୍ବରେ ଗଲିଥିବା (ସାଥୀ)— 3. Going late
(clock or watch).

ଲେଟ୍ କରିବା—ଦେ. ବି—୧। ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ନ ପହଞ୍ଚ କାଳବିଳମ୍
Let karibā କରିବା—1. To exceed the fixed
ଲେଟ୍ କରା time. ୨। କୌଣସି ଘଣାର କଣ୍ଠାର ପରାଥାତ୍ତବୁ
ଲେଟ୍ କରନା ତଳାର ଦେଇ ଘଣାଦାର ଜୀବିତ ସମୟରୁ ବିଳମ୍ବିତ
କରିବା—2. To make a watch or clock
become or go late.

ଲେଟ୍ ପେନ୍‌ସିଲ୍—ଦେବେ. ବି (ଭାବୀ)—ଲେଟ୍ ପେନ୍‌ସିଲ୍ (ଦେଖେ)
Let pensil Led pensil (See)

ଲେଟ୍ ପ୍ରେଜେନ୍ଟ—ଦେବେ. ବି (ଭାବୀ ଲେଟ୍ ପ୍ରେଜେନ୍ଟ)—
Let prejent କର୍ମବ୍ୟାଙ୍ଗର ବା ଶ୍ଵର କର୍ମବ୍ୟାଙ୍ଗର ସମୟ ମର୍ଦ୍ଦିତିବା
ଲେଟ୍ ପ୍ରେଜେନ୍ଟ ପରେ ବିଦ୍ୟାଲୟରେ, କାରଖାନାରେ ବା କାରୀ-
ଲେଟ୍ ପ୍ରେଜେନ୍ଟ ଲୟରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେବା ଅବସ୍ଥା—Late
presence at the school, office or factory,

ଲେଟ୍ ଫିସ(ଫି)—ଦେବେ. ବି (ଭାବୀ)—ତାକଥରେ ତିଟି ତେରରେ
Let phis(phi) ପକାର ତାହା ସେହି କିମର ତାକରେ ପଠାଯିବା
ଲେଟ୍ ଫିଜ ପାଇଁ ପ୍ରେରକରୁ ଦେବାରୁ ପଡ଼ିବା ଅଥବା ଖର୍ଚ୍ଚି ବା
ଲେଟ୍ ଫିଶ ଛରିମାନା—Late fees paid to the post.

office for a letter posted late

ଲେଟ୍ ହେବା—ଦେ. ବି—୧। କାଳ ବିଳମ୍ବ ଘଣବା—1. Being
Let hebā late in point of time. (ଯଥା—ମୁଁ ଅଜି

ଲେଟ୍ ହେବା କରିବି ଆୟୁ ଅସ ଲେଟ୍ ହୋଇଗଲା ।) ଦେ. ବି—
ଲେଟ୍ ହେବା ୧। (ବିଦ୍ୟାଲୟରେ ଜଣିବାରେ କିମରୁ ବିଳମ୍ବରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେବା—

1. To be late in attending school (said
of a student). ୨। (ଘଣା) ଠକ୍ ସମୟ ନ
କରି ବିଳମ୍ବରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ଦେଖାଇବା—2. The
state of a clock or watch being late.
• । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରୁ ଏତେ ସମୟ ବିଳମ୍ବ କରିବା—
3. To be late (by so much time). (ଯଥା—
ଆଜି ମୁଁ ପାଖମିନିଟ୍, ଲେଟ୍ ହେଲି; ଅଜି ମାନ୍ଦାଜି ମେଲୁ
ଘଣାଏ ଲେଟ୍ ହେଲି ।)

ଲେଟ—ସ. ବି—ବର୍ଣ୍ଣମୂଳର ଜାତିବିଶେଷ (ବିଶ୍ଵବୋଷ)—

Letā Name of a hybrid caste.

ଲେଟ୍ର—ଦେବେ. ବି (ଭାବୀ ଲେଟ୍ର)—୧। ଚିଠି—1. Letter.

Letār , । ଖାଗାଖାନାରେ ଖାପେକା ପାଇଁ ବିବହୁତ ହେବା

ଲେଟୋର ଲେଟାର ଅକ୍ଷରର କାଠ; ଟାଇପ୍—2. (Printing)

Type

ଲେଟ୍ର ଅଫ୍ କ୍ରେଡିଟ୍—ଦେବେ. ବି (କରିଅଥ) (ଭାବୀ)—ଯେଉଁ

Letār aph kredit̄ କାରବାରୀ ଚିଠିବାର ଜଣେ ବିବହୀନୀ

ଲେଟୋର ଅଫ୍ କ୍ରେଡିଟ୍ ଅଥ୍ ଜଣେ ବିବହୀନୀଙ୍କ ନିବଟକୁ

ଲେଟର ଅଫ୍ କ୍ରେଡିଟ୍ ପରିବାହକ ସରେ କାରବାର

ଜଳାଇବା ନିମନ୍ତେ ସ୍ଵାରିସ କରନ୍ତି; ଆଜିର ତିଟ—

Letter of credit. [କ୍ରେଡିଟ୍ ଏଥିରେ ପଥ ଲେଖକ

ଟକାର ଗୋଟିଏ ଉର୍ଦ୍ଦ୍ଦୁ ସାମା କେବି ଦେଉଥାଅଛି,

ଅର୍ଥାତ୍, ଉର୍ଦ୍ଦୁ ତିଟରେ ଯେଉଁ ବିଷ୍ଟିକୁ କାମ ଲେଖାଥାଏ

ସେ ବିଷ୍ଟିକୁ ଏତେ ଟଙ୍କା ଉଚିତମ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ
ଖାଇବରେ ଉଧାର (credit) କଥ ଯାଇଗାରେ, ଏହା
ଲେଖାଥାଏ ।]

ଲେଟ୍ର ପେପର—ଦେବେ. ବି (ଭାବୀ)—ତିଟି ଲେଖିବା ପାଇଁ
Letār pepar ବିବହୁତ କାଗଜ—Letter paper; note-

ଲେଟୋର ପେପାର ଲେଟର ପେପର [paper.

ଲେଟ୍ର ପ୍ରେସ୍—ଦେବେ. ବି (ଭାବୀ)—୧। ବିଷ୍ଟିବିଶେଷଙ୍କ ହାତ
Letār pres ବିବହୁତ ପେଚ୍ ତିଟି ବାଗଜରେ ବାକର ନାମ,
ଲେଟୋର ପ୍ରେସ ଠକଣା, ଉପାଧ ପ୍ରତି ମୁହଁତ ହୋଇଥାଏ—
ଲେଟରପ୍ରେସ ୧. Letter press. ୨। ଏକ ପ୍ରକାର ଶବ୍ଦ; ପ୍ରେସରୁ
ଶବ୍ଦ ନ କରି ଅକ୍ଷର (ଟାଇପ୍)ରୁ ଶବ୍ଦ କରିବା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ—

2. Letter press printing.

ଲେଟ୍ର ବ(ବା)କସ—ଦେବେ. ବି (ଭାବୀ ଲେଟ୍ରବକସ)—

Letār ba(bā)kasa ୧। ଶୁଣ ପଡ଼ିଥିବା ସେଉଁ ବାକସରେ
[ଲେଟ୍ର ବ(ବା)କସ—ଅନ୍ଧରୂପ] ତାକଥରକୁ ପଠାଯିବା,
ଲେଟୋରବାକ୍ ଚିଠିମାନ ଲେବେ ପକାଇ ଦିଅନ୍ତି ଓ ତାକା

ଲେଟରବାକ୍ ବିଶ୍ଵାମାନେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ଥିଲି
ପେତ୍ର ବାକସର ଗୁବ ପଟାଇ କର ତହିଁରେ ପଡ଼ିଥିବା
ଚିଠିମାନ ସରତ କରିବାକୁ—1. Postal letter-

box. ୨। ବଡ଼ଲେବିବାକବକ ଦାଣ୍ଡ ପାଖେ ଥିବା ଗୁବ
ପଡ଼ିଥିବା ତାକବାକ୍, ପହିଁରେ ଗୁହସାମୀଳ ପାଇ ଥିଲାପ୍ରେତ
ଚିଠିମାନ ଲେବେ ପକାଇ ଦିଅନ୍ତି ଓ ଗୁହସାମୀ ସୁନ୍ଦାରମେ
ସେବାକ୍ ପଟାଇ ଚିଠିଗୁଡ଼ିକ ନିଅନ୍ତି—2. A letter-

box attached to the outside of a rich
perosn's house.

ଲେଟ୍ର ଅଫ୍ ଅପ୍ (ଏ)ଡ଼ିମିନିଷ୍ଟ୍ରେସନ—ଦେବେ. ବି (କରିଅଥ)

Letār-s aph (e)d-minishṭresan,—ଉଦ୍ଦର ସଂପାଦନ
ଲେଟୋର୍ ଅଫ ଆଡମିନିଷ୍ଟ୍ରେସନ କର ମୁହଁ ହୋଇଥିବା ବିଷ୍ଟିକୁ
ଲେଟୋର୍ ଅଫ ଆଡମିନିଷ୍ଟ୍ରେସନ ସଙ୍ଗରୁ ରୁହା ସଂହାରିବା ପାଇଁ
ତଳ ସାହେବଙ୍କ ବସୁନ୍ତରେ କୌଣସି ବିଷ୍ଟିକୁ ଦିଅନ୍ତିକା

କୁରୁମନାମା—Letters of administration.

ଲେଟ୍ର ସ୍ପେଟେଣ୍ଟ—ଦେବେ. ବି (କରିଅଥ) (ଭାବୀ)—ଶମ୍ପ ଚିଠାଇ;

Letār-s patēnt ଶକାକର ଶାହସୁର ମୁଦ୍ରାକିତ କୁରୁମନାମା
ଲେଟୋର୍ ପେଟେଣ୍ଟ ନାମ, ସକ୍ତାଗ୍ରୀ, କୌଣସି ବିଷ୍ଟିକୁ ବା ସମ୍ବନ୍ଧ
ଲେଟୋର୍ ପେଟେଣ୍ଟ କୌଣସି ବିଶେଷ ଅଧିକାର ବା ସମ୍ବନ୍ଧ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇ

ଆଏ—Letters Patent. [କ୍ରେଡିଟ୍ କରିଅଥ ହାଇ-
କୋର୍ମାକ ରଂଲଟ୍ରେଷର ଭାରତ ସମ୍ପାଦନ ଲେଟ୍ରେସ୍-
ପେଟେଣ୍ଟ (Letters Patent) ଅନୁସାରେ ଶାପୁଟିତ ଓ
ହାଇକୋର୍ଟର ବିଷ୍ଟର ବିରୁଦ୍ଧରେ ପରମାନନ୍ଦ ଅପିଲ
କରିବା ପାଇଁ ପେତ୍ର ସାଧାରଣ ନିୟମମାନ ଅଛି ତାହା
ତଳା ଏହି ଲେଟ୍ରେସ୍ପେଟେଣ୍ଟ ଦାର କେବେକ ଅଧିକାର
ଅଧିକାର ହାଇକୋର୍ଟର କରିମାନଙ୍କ ବିଷ୍ଟର ବିରୁଦ୍ଧରେ
ପୁଣି ଉଚ୍ଚ ହାଇକୋର୍ଟରେ ଯେଉଁ ଅଧୀର ଦାର ବିଶ୍ଵାଦ;

ଟାଙ୍କ ଲେଟେସ୍, ପେଡ଼େଣ୍ଟ ଅପ୍ରଳ ବୋଲ୍ଯାଏ ।

ଇଂଲଣ୍ଡର ପଣୀ ଏକଜାବେଥୁଳାରୁ ଉଷ୍ଣିତା ଅନ୍ଧାରା ଭାବରେ କାଣିଲା କରିବାକୁ ‘ଲେଟେସ୍-ପେଟେମ୍’ ପାଇଥିଲେ ।

କୌଣସି କାରିଗର କୌଣସି ନୂତନ କଳ ଅଧି
ଛଇବକ କଲେ ଓ ତାହା ‘ପେଟେଷ’ ବା ଏକଶୁଦ୍ଧ
କରିବାକୁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଲେ ସଜ୍ଜାକଠାରୁ ପ୍ରାର୍ଥୀରୁ ‘ଲେଷ-
ପେଟେଷ’ମିଳେ, ଅର୍ଥାତ୍ ସେ କଳକୁ ଅନା କେହି ନିମ୍ନିଃ
କର ବ୍ୟବସାୟ କର ପାରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ଶମ୍ଭୁ ରୁ
ଆଦେଶ ହୁଏ ।]

ଲେଖ—ଦେ. ବି—କଟସ (ଦେଖ)

Letā	Laṭarā. (See)
ଲେଠା	ଲାତାମକଟମ (ଲେଠ [ଟେ-ବ—ଅନ୍ଧରୂପ])

ଲେଟା ଛିଣ୍ଡା(ଣେ)ଇବା—ଦେ. କି—କୌଣସି ଅତ୍ୟନ୍ତ ମିମାଂସା
Letā chhindā(ṇde)ibā କରିବା—To settle any
ଲେଠାଚକାନ ଲପ୍ତମକଟମ ଛଡନା complication.

କେହି—ଦେ. ବି—ଲେଖା (ଦେଖ)

Leti **Lentā.** (See)

**ଲେଟ୍ସ—ବୈଦେଶ ବି (ଭାଷା) — କୋବିପର ଏକ ପ୍ରକାର ବିଦେଶୀ ଗର୍ଜା (ଏ-
Letus ଗର୍ଜାର ପତ୍ର ଉଚକାଣ୍ଡରେ କଥିବହୁଳ ଫୁଲ) — Lettuce
ଲେଟ୍ସ ଲେଟ୍ସ**

ଲେଖି ନ— ଦେବେ. ବ (୧୦)— ପାଇଖାନା—

Letrin	Latrine,
ଲେଟ୍ରିନ	ଲେଟ୍ରିନ

ing it—
200— $\text{C}_6\text{H}_5\text{CH}_2$ at (0°) —A. 1 mol. wt. 1. Lead (metal).

Led গ (গুপ্তাকা) প্রায় দুর অঙ্গুল চেছকা সীমার পচে।
 লেড লেড মাহা শুণা অন্তরে টাইপ্মানক পংকু,
 মধ্যে খাঁয়া—2. (printing) This
 plate of lead separating the lines of
 type.

ଲେଡ ପି(ପେ)ନ୍‌ସିନ୍(ଲୀ) - ଦେ. ବ (ଇଂ ଲେଡ଼ିଷେନ୍‌ଲୀ) — କାଚବ
 Led pi(pe)nsin(l) ଛଡ଼ ରତ୍ରେ ପଥ ପାଇଥିବା ଶୀଘର
 ଲେଡ଼ିଷେନ୍‌ସିନ ଲେଡ଼ିଷେନ୍‌ସିଲ ପେନ୍‌ସିଲ; ଛଡ଼କ
 ପେନ୍‌ସିଲ—Lead pencil, woodene
 pencil.

ଲେଡ଼ମୋଲ୍ଡ—ବୈଦେ. ବି (୧୦) (ଶ୍ରାବନା) —ଶ୍ରାବନାରେ
Led mo-ld ବ୍ୟବହୃତ ଲେଡ଼ [ସୀପା] ପାଇଥ ଢାଳବାର
ଲେଡ଼ମୋଲ୍ଡ ଲେଡ଼ମୋଲ୍ଡ ଛାଇ—(printing), Lead
moul

ଲେଡ଼ା(ତ) — ଦେ. ୩—୧ । (ସ. ଲେଣ୍ଡା) — ଲେଣ୍ଡା [ଦେଖ]—
Lerda(da) Landa (See) ୨ । [ସ. ଅକୁଳିବ]
 ରତ୍ନ ରଜ — ବିରୁଦ୍ଧ ବିକାଳୀନ ରକ୍ତ; ନେତ୍ର; ଆତ୍ମକ
 ଶୋଣିତ — Menstrual blood.

ଲେଡ଼କିଆ— ଦେ. ବିଷ. ପୁଂ [ଅଣ୍ଣିଳ ଗାନ]—ଅଉର ରୂଧରପାନକାଣ୍ଟ
Lerdakhiā (a term of vile abuse) One
 ରଙ୍ଗଥିକୋ ରଜୀପିନେବାଲା who drinks the
 (ଲେଡ଼କିଆ ପଥ—ଅଳ୍ପରତ୍ନ)
 menstrual blood.

ଲେଖିବାପାଇଁ—ହେ, କି—ହେଉ, କିମ୍ବା

Lerda da)pani Lerda 2 (See)

ଲେଡ଼ା—ଦେ.ବି—କରତଳର ମୂଳ ବା ଲେଉଛାଏ ଅଧାର; ଠେଣ୍ଟ—
Lerda A push with the base of
 ଚଟୋରଥାକା ହୃଦୀଲିସେମାର the palm of the hand,
 [ଦ୍ର—କରତଳର ଅଙ୍ଗଠ ଅନ୍ତରେ ସମସ୍ତ କରତଳହୃଦୀଲି
 ଅଧାରକୁ (ବୃଷ୍ଟା) ବୋଲୁଯାଏ ଓ କରତଳର ମୂଳରୁବି
 ହୃଦୀଲି ଠେଣ୍ଟକୁ ଲେଡ଼ା ବୋଲୁଯାଏ ।]

କେଉ (୧) — ଦେ, କି— ୧ କରନ୍ତି— ୧ Palm of the hand.

Ledi(rdi) [ଦ୍ରୁ—ପ୍ରସାରିତ କରିଲେବ ଅଗୁଡ଼ିମାନଙ୍କ ମୂଳଠାରୁ
ଢଟୋ ତରହତି କରମୁଲ ପ ଶୁ ଥଂଶକୁ ଲେଉଛୁଫାୟାଏ]
ହୃଥେଲୀ (ରି—ଲେଉଇ ବୁଡ଼ି କହୁଣେବ ଗଲେ, କେମନ୍ତି ଘଣ୍ଟା
ଦୁଆଇ ଭଲେ—ଦୁଇଜନାଥ, ସମରତରଙ୍ଗ ।) , । ଲେଡ଼ି
(ରେଣ୍ଡେ)—୧ [Lerda (See) ଲେଣ୍ଡେ, ୧ (୩)]—

গোড়ালী	অ-ড়ি, এড়ি	১। পাদের গোলাঠি; লেঁচি; শুল্কুৰ শেঁগুৱা—I. Heel of the foot; the end এড়ি

ଶେଷଭାବରେ ଦୋଡ଼ାଙ୍କ ଖୁବିର ପାଏରେ ଅଗାତ—
2. Blows given by a rider on the flanks of a horse with the end of
ଜୁତୋରକାଁଟା ଘେଡ଼ his heels.

ଶୋଭିଷକାରର ଗୋଇଠରେ ପିନ୍ଧିବା କଥା—
3. Spur used by a rider. (୩—

କେ ଘୋଡ଼ା ଥିଲା; ରହନ୍ତେ ଲେଉଛି; ଘୋଡ଼ା ଲଗାଇ ଯେ
ଦିଜନାଥ ସମବରଣ ଙ୍କ ।)

ଲେଡ଼ୀ	ଶା(ଶ)(ରେଟ୍) — ରାଜସ୍ତାନ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଉପାଧି ଦୁଃଖ ସମ୍ମାନ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଶୀଳ ଉପାଧି; ସମ୍ମାନା ନାମକ ଉପାଧି—Lady (title of females of a Lord family)

ଲେଡ଼ିଏ—ଦେ. ବିର—ହାତର ଲେଡ଼ିର ମଧ୍ୟଭାଗରୁ ଖାଲରେ ଯେତେ
Lerdie ପରିମିତ ଭରଳ ବା ଚାଣ୍ଡ ଦ୍ରବ୍ୟ ସମ୍ମାନ ପାରେ—
 ଏକଚଟୋ As much of a powder or liquid.
ମକ୍କାରୁକୁ as can be held in the hollow of the
 palm of the hand.

ଲେଡ଼ି କେନ୍ଙ୍ଗ(ନିଙ୍ଗ) — ଦେ. ବ (୧୦. ଲେଡ଼ି କାନ୍ଜ୍ଞ — ଭାରତର Ledi keni(ning ତୁତପୂର୍ବ ବଡ଼ଲୁଟ ପଢ଼ିଲ୍ଲ ନାମରୁ)— ଲେଡ଼ିକେନିଂ ଏକପ୍ରକାର ବଡ଼ ଗୋଲକାର ନାଲି ଅବରଶ୍ୟକ୍ତି ଲେଡ଼ିକେନିଂ ଦୀଅହଣା ଗୁପ୍ରତ୍ୟ — A sort of sweetmeat named after Lady Canning. [ଦ୍ର—ଏହା ଦୁଃଖହୋଳା ଓ ଚିନିରେ ଛାଇ ଦୋଇ ବି ଅରେ ସୁଅ ଦୋଇ ଶିରରେ ବରୁଷ ଯାଇଥାଏ । ଲେଡ଼ି ଅକୁତବିଶ୍ଵିଷ୍ଟ ଏ ଶ୍ରେଣୀର ମିଶ୍ରାନ୍ତକୁ ଗୋଲପଜାମୁ ବା ପାନ୍ତୁ ବୋଲିଯାଏ ଓ ଦୁଇଲାଇ ବ୍ୟାସ ବିଶ୍ଵିଷ୍ଟ ମିଶ୍ରାନ୍ତକୁ ଗୋଲକରୁ ଲେଡ଼ିକେନିଂ ବୋଲିଯାଏ । ଦୀଅରେ ଉଜା ହୋଇ ନ ଥିବା ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ପ୍ରେଟ ମିଶ୍ରାନ୍ତକୁ ରସଗୋଟ୍ଟା ଓ ବଡ଼ ଅକୁତ ଭିଶ୍ଵିଷ୍ଟ ମିଶ୍ରାନ୍ତକୁ ମୀରମୋହନ ବୋଲିଯାଏ । ଲେଡ଼ିକେନ୍ଙ୍ଗର ରତରେ ପୁର ବା ବିଦ୍ରିଷ ଦିଥ ହୋଇଥାଏ ।]

ଭାରତର ତୁତପୂର୍ବ ବଡ଼ଲୁଟ ଲ୍ର୍ଡିକାନ୍ଜ୍ଞ Lord Canningର ପତ୍ନୀ Lady Canning କଲିକତାରେ ୧୮୭୯ ସାଲ ନବେମ୍ବରମାସରେ ଜ୍ଞାନରେଷରେ ପରିଲୋକ ଗମନ କରିଥିଲେ । ସମୁବତ୍ତ ତାଙ୍କ ନାମକୁ ଚିରମୁରଣୀୟ କରିବା ପାଇଁ, ବିଷ୍ଟା ଏ ପ୍ରକାର ନବାଦ୍ୟୁତ ମିଶ୍ରାନ୍ତକ ତାଙ୍କର ପ୍ରେସ୍‌ପାର୍ଟୀ ଥିବାରୁ ଏହି ନାମକରଣ ହୋଇଥିଲା ।]

ଲେଡ଼ି ଗୁଡ଼ କହୁଣିକି(କୁ)ବୋହ ଆପିକା(ଯିବା) — ଦେ. ପ୍ରବତ୍ତନ — Lerdି gurda kahunିki(ku) bohi ଆପିକା(jibକ) ନେତ୍ର ସଟନା ଅନେକ ଦୂର ଗଡ଼ାନ ଗୁଡ଼ କହୁଣିକି ବୋହିଯିବା ଗୁଡ଼ିଆୟା କେହନୀତିକ ଅବସୀ ଚାହିଁବାରେ ହେଲାଏ (ଦେଖ) — Nerdi gurda kahunିki bohijibକ (See)

ଲେଡ଼ି ସୁ(ସୁଲ୍ଲ) — ଦେବେ. ବ (୧୦. ଲେଡ଼ିସୁ) — ଶ୍ରୀମାନଙ୍କୁ Ledi sୁ(sୁଜ) ବାହୁଡ଼ ତୋତା — Shoes worn by ଲେଡ଼ିସୁଜ୍ ମୋହନରେ ଲେଡ଼ି, କୋତା ଏତର ୦କ୍ ଠକ୍ ଶକ ଶୁଣି ତମକ ପଢ଼ି ଠିଥ ହୋଇଗଲେ । ପଞ୍ଚାରମୋହନ : [ଲେଡ଼ି ତୋତା—ଅନ୍ତରୂପ] ଗନ୍ଧକ ।]

ଲେଡ଼ି(ଡି, ଡି)ବାହଳ — ଦେ. ବିଭ — ନେତ୍ର ବହଳ (ଦେଖ) Lerdି(di, dି)bahala Nedi bahala (See)

ଲେଡ଼ିର ବାଳ ହେବା — ଦେ. ବାଳ୍ୟ — ଅସ୍ମବ ବିଷ୍ଟ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧେ Lerdିre bାଳା hebା ବ୍ୟବହୃତ ବାଳ୍ୟ — A sheer impossibility; a palpable absurdity; ତଳହ୍ୟମେ ଆଲହୋନା (an expression for impossible things). [କୁ—ରେବେ ବାରେ ବହଳି କାହା ଲେଡ଼ିରେ ବାଲ ହେଲଣି ସେ, ସେ ମୋତେ ମାରିବ ୧ ବାହା ଭିତରେ ହାତ ହେଲଣି, ସେ ମୋ ନାମରେ ମିଛ କଥା କହିବ ବା ଆଳ ଦେବ ୧ ଅର୍ଥାତ୍ ଲେଡ଼ିରେ କେଷ ଭାଟିବା ଓ କରିରେ ହାତ ହେବା ଘେପଇ ଅସମ୍ଭବ, ଏ କାର୍ଯ୍ୟମାନ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଅସମ୍ଭବ ।]

ଲେଣ୍ଟ୍(ଶା, ଶି) — ଦେ. ବ (ସ. ନା ଧାରୁର ନୟକ) — ୧. ଲେବି Len(ମୁକ୍ତ, ନ୍ତି) କିଷ୍ଟି— ୧. The act of taking. , । (ଦେଖା—ବିପରୀତ) ପ୍ରାପ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ବା ଧନ— ୨. Dues. ଲେନ ଲେନ(ନା)

ଲେଣ୍ଟ୍(ଶା, ଶି) ଦେଣ୍ଟ୍(ଶା, ଶି) — ଦେ. ବ. — (ସହତର) ସ.'ନୟକ Len(ମୁକ୍ତ, ନ୍ତି) den(ମୁକ୍ତ, ନ୍ତି) ଓ ଦାନ) — ୧. ଲେବି ଲେନ(ନା) ଦେନାନ ଓ ଦେବା; ଦିଅ ନିଅ— ୧. Giving and ଲେନନା ଦେନାନା taking. , । ବ୍ୟବସାୟକତ ଅବଳ ବଦଳ— ୨. Exchange; barter. ଗ' । କାଣିକି; ବ୍ୟବସାୟ; କାରବାର (ପହିଁରେ ପଣ୍ୟ ଓ ଧନାଦିର ଅଦାନ ପ୍ରଦାନ ହୁଏ) — ୩. Business transaction; trade; mercantile transaction. , ୪ । ବିକୀ ଅରଦ ୪. Sale and purchase of a property. * । ବିକୀ ସମ୍ପଦ ପାଇଁ କେତା ବିଦେଶକ ମଧ୍ୟରେ ମୁଲିର ଅଦାନପ୍ରଦାନ— ୫. Passing of consideration for a property sold. ଗ' । ପାତ୍ରଣା ଦେବଣା; ବୈଶିଷ୍ଟ ବାହୁର ଅନ୍ତଠାରୁ ପ୍ରାପ୍ୟ ବା ଅନ୍ୟକୁ ଦେବୁ ଧନ ବା ବସ୍ତୁ— ୬. Dues or debts of a person; assets and liabilities of a person.

ଲେଣ୍ଟା—ଦେ. ବ—ଲେଟା (ଦେଖ)

Lenta Letକ (See)

ଲେଣ୍ଟା(ମୁକ୍ତ, ନ୍ତି, ନ୍ତି) — ଦେ. ବିଶ. ସୁଂ ଓ ଶ୍ଵି— (ଅନାଦରିତକ) — (ସ. Lenta(ମୁକ୍ତ, ନ୍ତି, ନ୍ତି) କିଷ୍ଟି) ଅପରୁଷ— ୧. Inferior. , । ଦେବୁ ବା ନଗଣ୍ୟ— ୨. In-

ଲେଡି ଜ୍ଞାଟା significant. * । ଦୁଃଖ— ୩. Hateful; contemptible. ଗ' । ଅଯୋଗ୍ୟ— ୪. Unfit. (କୁ—ଲେଟା ବୁକୁର—କିଷ୍ଟି ଓ ରୁଲ ରୁକ୍ଷା—Pariah dog) ବି—ଅଯୋଗ୍ୟ ବାହୁ— ୧. An unfit person. (କୁ—ଏ ଲେଣ୍ଟା ବୁକୁର ମୋ ସାଜରେ ପାହିତା କରି ମୋର ଚିତ୍ତ କର ପାରିବେ ନାହିଁ ।)

ଲେଣ୍ଟା ଏ(ଅ)ବୁକୁର(କୁ)କିଷ୍ଟକ—ଦେବେ. ବ—(କୁ—ଅନ୍ତରୂପ) — ଲେଣ୍ଟା ଅନ୍ତରୂପକିଷ୍ଟକ—Lend e(ଅ)kui(kwi)jisan Land akuijisan (See)

ଲେଣ୍ଟା—ସ. ବ. — (ଲେଣ୍ଟା ଧାରୁ=ତ୍ୟାବ କରିବା+କର୍ମ ଅ)— Lenda ବିଷ୍ଟାର ଲଣ୍ଟ; କର ମଳଖ୍ଯ—Excrement; ordure; a long stiff bit of ordure.

ଲେଣ୍ଟା—ଦେ. ବ (ସ. ଲେଣ୍ଟା)—ଲେଣ୍ଟା (ଦେଖ)

Lendā Lend. (See)

ଲେଣ୍ଟି—ଦେ. ବ— ୧. ଲେଣ୍ଟା (ଦେଖ)— ୧. Lenta, (See) Lendi , । (ସ. ଲେଣ୍ଟା) ଲଣ୍ଟ; ହେବ ଅବକର ପିତି ଅଣ୍ଟି—ଲେନ୍ଦି(କୌ) ବିଷ୍ଟା ମଳ— ୨. Tiny bits of dung of sheep, deer, mouse etc.

ଲେଣ୍ଟୋ(ଟ୍ରୋ) — ଦେବେ. ବ (କୁ—ଲେଣ୍ଟୋ) — ଲେଣ୍ଟୋ (ଦେଖ)

Lendū(dō) Lēndo. (See)

ଲେଣ୍ଡା—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଥର) —ଲୁଣ୍ଡା (ଦେଖ)

Lendā Lundā. (See)

ଲେତୁର—ପ୍ରାଦେ (ଅତିଆଳ) ବି—ଅକାରିଆ ଗଣିଆ ତୋଡ଼ି ମାଛ—

Let-ରା A kind of scaleless slender fish; Belone
Bansila.

ଲେତ—ଦ. ବି—ଲେତକ (ବିଷକୋଷ)—

Leta Tears.

ଲେତ—ପ୍ରାଦେ (ସମଲପୁର, ଅତିଆଳ) —୧. ପାତଙ୍ଗ ଅମ—1. Ripe

Leti mango. , । ନହୁର ତୋର—2. The string of
a spinning top.

ଲେତା—ପ୍ରାଦେ (ସମଲପୁର) ବଣ—ଅକୁଞ୍ଚ—

Letra Untouchable.

ଲେଥା—ଦେ. ବି—ଲେନ୍ତା (ଦେଖ) —Lenthā. (See) ପ୍ରାଦେ

Lethā (ସମଲପୁର) ବି—୧. ଶାବର ତରକାରୀ—1. Curry
made from pothersbs. , . । (ସମଲପୁର
ବରଗଡ଼, ବଲୁଙ୍ଗର) ବାସି ତୋଡ଼ାଣି, ଟୁବ, ବଲସାବଢା
ଖଟା (ବିନ୍ଦୁଳ ବା ଅମ୍ବୁଲ) ସଙ୍ଗେ ସିକି ବସ୍ତ୍ରଯାର ଉଥର
କରୁଣିବା ପାଣିଆ ତରକାରୀ—2. Watery curry
made by boiling stale rice-water with,
particles of rice, turmeric paste and,
tamarind etc and taken with boi led
rice. [ଦୁ—ଖଟା ଓ ମସଲଦିଆ କି ଯାଇ ଉଥର କରୁଣିବା
ଯାଇଥିବା ବାସି ତୋଡ଼ାଣି ରାତ୍ରି (ଅମ ଅନ୍ଧର କାଣ୍ଡ)
କହନ୍ତି । ଗରବ ଲୋକେ ରାତ୍ରି ସଙ୍ଗେ ଏହାକୁ ଉଥର ଖରୁପେ
ଖାଇନ୍ତି ।] ୩। (ଅଠମହିକ) କାଣ୍ଡ—3. Sour gruel.

ଲେଥାଏ—ଦେ. ବି ଓ ବଣ—ଲେନ୍ତାଏ (ଦେଖ) —

Lethāe Lenthāe (See)

ଲେଥା ରାତ୍ରି(ବା) —ପ୍ରାଦେ.(ସମଲପୁର, ବଲୁଙ୍ଗର, ପଣ୍ଡିମ ଗଡ଼ାତା) —

Lethā rāt̄wa(ba) ବି—ଖୁଦ, ଖଟା, ଦଳଦଳ, ମସଲ ମିଶାଯାଇ
ସିଂହା ଯାଇଥିବା ବାସି ତୋଡ଼ାଣି (ଲେଥା) ଓ କିନ୍ତୁ ମିଶାନ
ଯାଇ ସିଂହା ଯାଇଥିବା ବାସି ତୋଡ଼ାଣି (ରାତ୍ରି)—Stale
rice-water boiled into a gruel mixed
with particles of rice, turmeric, sour
thing and spices and stale rice-water
boiled without mixing any such thing
with it. [ଦୁ—ଗରବ ଲୋକେ ଏ ଦୂର ବସ୍ତ୍ରର ରାତ୍ରି
ସଙ୍ଗେ ଖାଇ ଉଥର ଅଭାବ ଦୂର କରନ୍ତି ।]

ଲେଥୁ—ଦେ. ବି—ଲେନ୍ତି (ଦେଖ)

Lethi Lenti (See)

ଲେଦା(ଦା) —ଦେ. ବି (ସ. ଲେଣ୍ଡା) —ନେଦ (ଦେଖ)

Leda(dā) Neda. (See)

ନାଦୀ ମେଲ ଲୀଦ

ଲେଦା(ଦା) —ଦେ. ବି ଓ ବଣ—ଲେନ୍ତା (ଦେଖ)

Leda(dā) Lenthā, (See)

ଲେଦା—ପ୍ରାଦେ—୧. (ଗଡ଼ାତା) ବି—ଲୁଣ୍ଡା(ଦେଖ) —1. Lardia

Leda (See) ୨। (ସମଲପୁର) ବି—ପୋଡ଼ି—A stout
rod used for throwing on to trees to
bring down fruits. ୩। (ଅତିଆଳ) ଲେତୁର—
3. Rheum of the eye.

ଲେଦା ପୋକ—ଦେ. ବି—ଧାନ ଓ ରହି ଗରୁରେ ଲୁଣିବା ଏକ ପ୍ରକାର

Leda poka ପୋକ ବା କୃଷି । (ଏମାନେ ଦିନବେଳେ ଦେଖାଣ୍ଡାପୋକ ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ ; ଗର୍ଭମୁଳେ ମାହିତଳେ ଲୁଚି ରହନ୍ତି ;
ଧାନକାକିଟ ସବୁ ହେଲେ ଗର୍ଭ ଚଢ଼ି ପତର ଓ ବଢ଼ିବୁ
ଚରିଯାଆନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ପ୍ରକାପତି ଧଳା) —Cut-worms;
(Noctuidae),

ଲେଦାଏ—ଦେ. ବି ଓ ବି (ଅନାଦରଥିକ) —ବେଣୀ; ପୁଲାଏ (ବିଷା);

Leda ମେଦାଏ (ବିଷା ବା ଗୋବର) ; ବଡ଼ ଲଣ୍ଡେ (ରୁହ) —
ଏକମାଦା ଏକଚୌତା A large mass or bit (of
(ଲେଦେ, ଲେଦାକ—ଅନ୍ୟରୂପ) ordure).

ଲେଦି—ଦେ. ବି—ଶୋଭା ଲଣ୍ଡି—Bits of horse dung.

Ledi ଲେଦୀ(ଦୀ) ଲୀଦ

ଲେଦିଏ—ଦେ. ବି ଓ ବି—(ଅଦରଥିକ) ଅଳ୍ପ ପୁଲାଏ; ମେଦି—

Ledie A small mass or bit (of ordure).
ଏକମେଦ ଏକଚୌତା (ଲେଦିକ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲେଦି କାଢିବା—ଦେ. କି—ନେଦ କାଢିବା (ଦେଖ)

Ledi kārdhibā Nedi kārdhibā(See)

ଲେଧିକା—ଦେ. ବି. ପୁ—(ଅନାଦରଥିକ)-୧. ଅଳ୍ପାଥ—1. Lazy;

Ledh-kā idle. , । ମୋଟା ଓ ଅକାମିବା (ମନୁଷ୍ୟ) —
ମୋଟା ମୋଟାତାଜା 2. Fat and lazy | (man). * ! ମେଧା;
[ଲେଧା—ଅନ୍ୟରୂପ; ଲେଧି, ଲେଧି—ସା] ପୁଲବାୟୁ—3. Fat;

corpulent. * । ଯେଉଁ ଗର୍ବ କି ଲଭା ଏଣେ
କେଣେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ—4. (Any tree or
creeper) Which does not creep erect but
inclines to a side. * । ହାଙ୍ଗୁତା (ଗର୍ବ) —

5. Spreading (tree). ୨ । ବଜା (ଗର୍ବ) —

6. Over luxuriant (tree).

ଲେକା(ଛା) —ଦେ. ବି ସ. ପଂକ୍ତି; ତୁଳ ସ. ଲକ୍ଷ୍ମିକ =ଚିରକନା, କନ୍ଦା)

Lentā(thā) —୧। ପେଣ୍ଟା; ବଜା; ପେନ୍ଦା—1. Cluster;
ଏକରାଶ; ମାତା,ମୁଣ୍ଡକା bunch. , । କୌଣସି ବସୁର
ପୁଲା; ମେଧା—2. A mass (of something)—

* । ପୁଣ୍ଡ—3. Collection. ୪ । ଏକଜ ଧର୍ମନିବା
ପଦାର୍ଥ ଗୋପ—4. A bundle or cluster of

something held together, (ସଥା—ଲେନ୍ତାଏ କାଗଜ; ଲେନ୍ତାଏ ବାସନ ।)

ଲେନ୍ତାଏ—ଦେ. ବି. ଓ ବି—(ଅନାଦରଥିକ)—ଗୋପ; ଏକପେଣ୍ଟା

Lenthā ଏକରାଶ, ଶୁର୍କର ଏକଗ୍ରୁପ୍‌ଫାର୍କ୍‌କ୍ରୁପ୍‌କ୍ରାନ୍କା A cluster of.

ଲେନ୍ତିଏ—କେ. ବି. ଓ ବି (ଅଦରଥିକ) —ଲେନ୍ତାଠାରୁ ସୁଦୃଢ଼ର

Lenthie ଏକରାଶ ଏକଗୋପ—A smal cluster of.

ଲେନ୍‌କି କୁଆ—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ମଲୟୁର) ବି—ଅପୋଗଣ୍ଠ ଶିଶୁ, ଅତି ଶିଶୁ—
Lend-ki chhuā Infant; very young child.

ଲେନ(ନେ,ନ୍ଦ,ନ୍ଦୁ,ନ୍ଦହେ)ର—ଦେ. ବି—ଲେଞ୍ଜର (ଦେଖ)
Lenda(nde,ndha,ndhu,ndhe)rā Lenjārā (See)
ଦେ. ବିଶ. ପୁ—ସାହା ଅଖିରୁ ଲେନର ବହୁଆଁ—
Having rheuming eyes.

କାଚିଆଳା ପିଚୁଟିଓୟାଳା [ଲେନ(ନେ)ର—ହି]
ଲେନ(ନେ,ନ୍ଦ,ନ୍ଦୁ,ନ୍ଦହେ)ର. ଆଖି—ଦେ. ବି—ମଳମୂଳ ଆଖି—

Lenda(nde,ndha,ndhu,ndhe)rākhi Eyes full
ପିଚୁଟିପିଡ଼ାଚୋଥ କାଚିଆଳିଆଳି of exudations
[ଲେନର ଅଶୀଥ(ଅଖେଇ)—ଦିଗ] rheuming eyes.

ଲେନ(ନ୍ଦ,ନ୍ଦୁ)ର(ରେ)ଇବା—ଦେ. କି(ସକର୍ମିକ) —୧. କୌଣସି ବିଷୟ
Lenda(ndu,nde)rā(re)ibā ବୋଲମାଳ କରିବା; କୌଣସି
[ଲେନ(ନେ)ର ଲଗା(ଗେ)ଇବା] ବିଷୟକୁ ଛାଇ କରିବା—
ସୋଲକରା ଲେଖାଳା 1. To entangle or confuse
a matter. ୨। କୌଣସି ଲେଖାରୁ ବାଳ
ରତ୍ଥାଦିଦ୍ଵାରା ବିଶ୍ଵା କରି ଲେଖିବା—2. To write
clumsily or in a manner blurred by ink.
୩। ଲେନର ଦେବା (ଦେଖ) —3. Lendarā debā
(See)

ଲେନ(ନେ)ର ଦେବା—ଦେ. କି (ଅକର୍ମିକ) —(ତଥୁ) ମଳୟାଳିହେବା—
Lenda(nde)rā debā (The eyes) To exhude
ପିଚୁଟିଦେଓୟା କାଚିଆଳା rheum,

ଲେନ୍ଦୁ(ନ୍ଦୁ)—ଦେ. ବି—ଲେନର (ଦେଖ)
ଲେନ—ହାଦେ (ଶୁଧିଅଳ). ବି—ଶେଷର ହତ୍ତ—

Leudi Ridge of fields.

Lendu(ndhu) Lendarā (See)

ଲେନ୍ଦୁ(ନ୍ଦୁ)ଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ—୧। ସାହା ଅଖିରୁ ଲେନର
Lendu(ndhu)rā ବୋହୁଆଁ—1. Having eyes
[ଲେନ(ନେ,ନ୍ଦୋ,ନ୍ଦୁ,ନ୍ଦହେ)ର—ହି] exuding rheum.
ପିଚୁଟିଚୋଥେ କାଚିଆଳା , । ଲେନର ବୋହୁଆଁକା (ତଥୁ)
2 Rheuming (eyes).

ଲେନ୍ସ—ବୈଦେ. ବି [ରେ]—ଲୁଣ୍ବତ୍ତପୃଷ୍ଠ ଶାଶୋଦକ କାଠ; ସ୍କୁଲ୍-
Len-s ଗ୍ରାମ ବା ଶୀଶମଧ କାଠ, ସାହା ମଧ୍ୟଦେଇ ବୁଝିରେ ପଢାର୍ଥ;
ଲେନସ ଲେଂସ ମାଳ ବଡ଼ ବା ସାନ ଦେଖାଯାଏ ଓ ପେଉଁ କାଠ
ଅଣୁବାନ୍ତମୟକ ଓ ତଥମା ଓ ତୁରବାନ୍ତମ ପଢ଼ରେ ଲାଗେ—
Lens [କୁ—ଗେଉଁ କାଠର ପୁଷ୍ଟ ପଦାରୁ ବାହାର
ଆଏ (ନୂହପୃଷ୍ଠ), ତାରୁ convex ଓ ପେଉଁ କାଠର
ଉଦର ଉତ୍ତରରୁ ପଣି ଯାଇଆଏ (ଶୀଶୋଦର) ତାରୁ
concave ଲେନ୍ସ ବୋଲିଯାଏ]

ଲେପ୍ଚୁ(ଚି) —ଦେ. ବି—ହିମାଳୟକାଥୀ ନେପାଳୀ ପାଦତଥ ତାତି—
Lep-chā(chi) ବିଶେଷ—Name of a class of
ଲ୍ୟାପଚାଚୀ ଲ୍ୟାପଚାଚୀ wild Nepalese people in
the Himalayas.

ଲେପ୍ଟି—ପ୍ରାଦେ (ଶୁଧିଅଳ) ବିଶ—ବକା—
Lep-ti Curved.

ଲେପ—ସ. ବି (ଲିପ୍ ଧାରୁ+ରାବ ଅ) —୧। ଲେପନ; ବିଲେପନ—
Lepa 1 Plaster ing; smearing. , । (+କର୍ମ
ଅ) —ପ୍ରଲେପ; ମଳମ—2. Ointment; unguent.
ତା ରଙ୍ଗ ପ୍ରର—3. A coating of paint (M.W)
। । (+ରାବ ଅ) ପଲସ୍ତ କରିବା—4. Plastering.
। । (+କରଣ ଅ) ପଲସ୍ତ କରିବା ଦ୍ରବ୍ୟ—
5. A plaster ତା ଦର୍ଶଦ୍ଵବ୍ୟ—6 Food; victuals.
ତା (+କରଣ ଅ) ଚାର୍ଟ୍ଟି—7. Powder. ତା ଚାର୍ଟ୍ଟି—8.
Lime. ତା ବଜନ—9 Binding; fastening । ।
ରୋତନ—10. Eating. । । ବରତକରୁ ପୋଖି
ଯିବା ଅନ୍ତ; ପେତୁଲେବକରୁ ଦିଅନ୍ତିବା ପଣ୍ଡ ସଙ୍ଗେ ଦିଅନ୍ତିବା
ପେତୁ ପଣ୍ଡ; ଲେପରାଷ—11. A small ball of
rice given with a larger ball as
offering to the manes; "the wipings of
the hand.

। । । [କର୍ମ. ଅ]—ବଟା ଜିକ୍ଷ—12. Paste. । । ।
[+କରଣ. ଅ] ସମବ—13. Connection. । । ।
ପାକପାଥରେ ଲାଗିଥିବା ଅଇଥା ବା ମଳ—14. Any
grease or dirt sticking to cooking
vessels (M. W). । । । ମଳକା—15 Impurity
(M. W). । । । କଳକ; ଦାଗ—16 Stain
(M. W). ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶର ମେତିମଧ୍ୟର; ବୁଲ.
ବ ଲେପ) ରେକେଇ—Quilt.

କୁଟିକୁଟି ଦେ. ବିଶ (ସ. ଲିପ୍) —ସଲୁତ; ସଲୁଗ—
ସିନ୍ତରାକୁମା ବିନ୍ଦୁ—Contracted. [ଉ—ହସି ଦସି ବ ସେ ଲେପ
ଦେଇ ଗଲାଣି ।]

ଲେପ ଭହାତ—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶର) ବି (କୁଳ ବ. ଲେପେର
Lepa uhardā ଓୟାଡ଼) —ଶେପର ଶୋଲ—A quilt-
(ଶେପରୋଲ —ଅକ୍ଷୟୁପ)

ଲେପକ—ସ. ବିଶ. ପୁ—ଲେପକାବା; ସେ ଲେପ—Plastering;
Lepaka smearing. । । ସେ ପଲସ୍ତ କରେ;
(ଲେପକ—ହି) ବରତିଶୀ—1. A plasterer; a mason.
। । ତଥବର ତାତ ବିଶେ—2. Name of a caste
of painters. । । ସେ ଶିର ବା ଅଦରମାଳ ଦିଅର
କରେ—3. A maker of moulds or models
(Apte).

ଲେପଟା(ଟେ)ଇବା—ଦେ. କି (ସ. ଲିପ୍) —(ଗାନ ଥିବ) ବୁମିରେ
Lepatā(te)ibā ସଲୁଗ ହେବା; ଅପଣା ଦେହରୁ ବୁମିରୁ
ଲେପଟାବା } ଅନ୍ୟରୂପ ସଲୁଗ କର ଅବସ୍ଥାକ କରିବା ବା
ଲେପଟେ ପଢ଼ିବା } ଅନ୍ୟରୂପ ରତ କରିବା—To crouch on
ଲେପଟେ ପଡ଼ି ତାରେ ପଢ଼ିବା ବା ଘରାନା
ବିଶିବରେ ଲେପଟାର ପଢ଼ିବା ବା କର ଗରିବା

କରନ୍ତି; ମହୁଷ୍ଣ ଲୁଚିକା ପାଇଁ ଲେପଟେଇ ପଡ଼େ ।
ଏପରି ଦେଲେ ହଠାତ୍ ତାକୁ ଅନ୍ୟ ଲୋକ ବାର ପାଇଁ
କାହିଁ ।];

ଲେପତ—ଦେ. ବ (ସ. ଲିପ୍ତ)—ଲୁପ୍ତ (ଚନ୍ଦ୍ର)—Disappeared.
Lepata (ଯଥା—ତା ଅଖି ଲେପତ ହୋଇ ଗଲାଣି ।)
ଲୁପ୍ତ ଦେ. ବ (ସ. ଲିପ୍ତ)—ଲୁପ୍ତ (ଦେଖ)—Lipta
ଲୁପତ (See)

ଲେପତ ପାଦ—ଦେ. ବ—ଲୁପ୍ତ ପାଦ (ଦେଖ)—

Lepata pāda Lipta pāda (See)

ଲେପ ଦେବା—ଦେ. ବ—କୌଣସି ବସୁ ଉପରେ କୌଣସି ଦୂର
Lepa deba ପଦାର୍ଥ ବୋଲିବା—To smear or plaster;
ଲେପଦେଖା ଲୈପଦେଖା to anoint.

ଲେପକ—ସ. ବ (ଲିପ୍ତ ଧାରୁ+ରକ ଅନ)—୧। ଲିପିବା କରି;
Lepana ବୋଲିବା—1. Act of smearing or
anointing. , । ମୁଖ—2. Plastering.
ମ । କାନ୍ତ ଲିପିବା—3. Plastering of a wall.
ମ । ଚାନ୍ଦ ସଫେଦ କରି; ଧଳିଲାଇବା—4.. White-
washing (M. W.). * । (+କରି. ଅନ)
ମଳମ—5. Ointment. ମ । ମାଂସ—6. Flesh
(Apte)

ଲେପକାରୀ—ସ. ବଣ. ପୁ—ଯେ ଲିପେ—Smearing;
Lepanakārī plastering (ଲେପକାରୀ—ଶୀ)

ଲେପନୀୟ—ସ. ବଣ (ଲିପ୍ତ ଧାରୁ+କରି. ଅନ୍ୟ)—ଯେଉଁ ପଦାର୍ଥ
Lepaniya ବୋଲାଯିବାର ଉପସ୍ଥିତ—(a thing) Fit to
(ଲେପେ—ଅନ୍ୟରୂପ) be smeared or anointed. ପୁ—
(ଲେପନୀୟ—ଶୀ) ଯାହା ଦେହରେ ତଳଜାହି ବୋଲାଯିବା
ଯୋଗ୍ୟ—(person) Requiring to be
smeared over with ointment.

ଲେପ ଭକ୍ତ—ସ. ବ (ଲେପ+ରକ ଧାରୁ+ବର୍ତ୍ତିଷ୍ଠିଷ୍ଠ; ଲେପଭକ୍ତ; ମା.
Lepa bhakt ୧.)—ଆପଣାର ତର୍ହେ, ପାତମ ଓ ଷ୍ଟ୍ରେ
ଲେପଭାଗ } ପୂର୍ବପୁରୁଷ; ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଲେପ ଭାଗ
ଲେପଭକ୍ତ } ଅନ୍ୟରୂପ ଅପରି ଦୁଃ—One's ancestors
ଲେପଭାଗଭକ୍ତ } in the fourth, fifth and sixth
lines of ascent.

ଲେପ ଭାଗ—ସ. ବ (କରିଲାରୁ ପୋଷିଯିବା ଅବ)—ଶାବ୍ଦିକାଳରେ
Lepa bhāga (୧) ଆପଣାର ପିତୃ, ପିତାମହ, ପ୍ରପିତାମହ (୨)
ମାତୃ, ପିତାମହୀ, ପ୍ରପିତାମହୀ (୩) ମାତାମହ, ପ୍ରମାତାମହ, ବୃଦ୍ଧ
ପ୍ରମାତାମହଙ୍କୁ ଦିଅଯିବା ପଣ୍ଡମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗ ତାଙ୍କ
ଉପରର ତଳ ସୁରୁଷଙ୍କ ଯେଉଁ ଝୋପଣ୍ଡ ଦିଅଯାଏ
— Smaller rolled balls of rice offered to the ancestors in the fourth,
fifth and sixth degrees of ascent along
with the larger cakes offered to one's

ancestors upto three degrees of ascent
during Sraddha. [ଦ୍ଵ—ପ୍ରଣବାଚାର

ଉପରିସ୍ତବ୍ର ସୁରୁଷଙ୍କୁ ବଢ଼ି ଦିଣ୍ଡି ଦିଅଯିବାପରେ ହାତରେ
ଯେଉଁ ଅନ୍ତର ଲାଗେଥାଏ ତାକୁ ପୋଷିପାଇଁ କର ସେହି
ଶେଷ ପଣ୍ଡ ଦିଲୁ ସୁରୁଷଙ୍କ ଉପରି ସୁରୁଷଙ୍କ ଅପରି
ଦୁଃ ତାକୁ ଲେପଭାଗ ବୋଲାଯାଏ ।]

ଲେପମୟୀ—ସ. ବ. ଶୀ (ଲେପ + ମୟୁ + ରାତ୍ରି)—୧। କାଠାମ୍ଭ
Lepamayi କିମ୍ବା ଯେଉଁ ପିତୁଳା ଉପରେ ରଙ୍ଗ ବୋଲା-
ମାର ଆଏ; ତିବ କଣ୍ଠେ—୧. A painted
wooden doll. , । କାଷ୍ଟ ମୁଡିକା ନିମ୍ବିତ ବିଶ୍ଵାସ;
ପିତୁଳା—୨ Image; idol.

ଲେପର—ପ୍ରାବେ ଅନ୍ତିମ ବିଶ । ନିତର—୧ Fearless , ।
Lapar ଅନ୍ତରୁକୁ—୨ Shameless !

ଲେପ(ପା)ସ୍ତ୍ରୀ—ସ. ବ. ଶୀ—୧। (ଲେପ=ଲେପନହାର ସୁବାପିତ୍ତ
Lepa(pya)stri ଶଶବାର ଶୀ, ମ. ପ. ଲେ.)—ଯେଉଁ ଶୀର
ଲେପ(ପା) କାମିଲା } ଅନ୍ୟରୂପ ଦେହ ତଳଜାହି ଲେପନହାର
ଲେପ(ପା) ନାରୀ } ସୁବାପିତ୍ତ ସୁବାପିତ୍ତ—୧ A woman
whose body is made fragrant with
ointmentmerits and pastes. , । ଛାତରେ ତଳା
ହୋଇଥିବା ଶୀ ମୁଣ୍ଡି—୨ A moulded figure of a
woman (M. W.), , । ଶୀ ମୁଣ୍ଡି—୩ An
image of a woman.

ଲେପା—ଦେ. ବଣ (ସ. ଲିପ୍ତ)—ଲୁପ୍ତ (ଦେଖ)—
Lepā Lipta (See)

ଲେପା(ପେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ଲି—ଲିପାଇବା (ଦେଖ)—
Lepā(pe)iba Lipāiba (See)

ଲେପାକ—ଦେ. ବ. —ମେକାପ (ଦେଖ)—
Lepāka Mekāpa (See)

ଲେପାପା(ପା)—ବେଦେ. ବ—ଲେପାପା (ଦେଖ)—
Lepāpā(phā) Lephāphā (See)

ଲେପାଳ ବାପ—ଲେପାଳ ବାପ (ଦେଖ)—
Lepālibāgha Nepāli bāgha (See)

ଲେପି(ଧାରୁ)—ସ. ଲିପ ଧାରୁ ଶିଳ୍ପି—ଅନ୍ୟହାର ଲିପିବା କିମ୍ବା କରିବା
Lepi (root) To cause others to plaster or
smear,

ଲେପିତ—ସ. ବଣ. [ଲେପି ଧାରୁ+କରି ତ]—ଅନ୍ୟହାର ଲିପି
Lepita କରିବାକାରୀ—Caused to be plastered
over or anointed.

ଲେପିବା—ଦେ. କ୍ଲି (ସଂ ଲିପ ଧାରୁ—ଲିପିବା (ଦେଖ)—
Lepibā Lepiba (See) Lipibā (See)

ଲେପି—ସ. ବଣ. ପୁ ଲିପ ଧାରୁ+ବର୍ତ୍ତି ଇନ—ଲେପିବା (ଦେଖ)—
Lepi Lepaka (See) ସଂ. ବ. କିମ୍ବା ଲେପିବା; ଲିପିବା ହି. ଶ
ଲେପିଲା—ଶୀ Writer; scribe.

ଲେପ୍ସ—ସଂ କଣ (କରି ଲିପ ଧାରୁ+ସ) —ଲେପନୀୟ (ଦେଖ)

Lepya [ଲେପ୍ୟା—ସୀ] Lepaniya (See)

ଲେପଟେନା(କେ)ୟ—ବୈଦେ. ବ. (ରେ. ଲେପଟେନାଯ) — ୧। ଉଚ୍ଚ-

Leph-tenā(ne)ନ୍ତି କର୍ମଶାଳ ଅନୁପ୍ରତିଷ୍ଠାନରେ କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳାଇବା
ଲେପଟେନ୍—ଆଜିରୁପ ପାଇଁ ନିୟମ ବ୍ୟକ୍ତ—୧. A lieute-

ନେଫଟେନେଟ ଲେଫଟିନେଟ

୨। ଇଂରାଜ ଟେନ୍କ୍ୟାର ଦଳପତିବିଶେଷ (ଏମାକେ
ବାପ୍ରାନ୍ Captainଙ୍କ ନିମ୍ନ ରେ) — ୨ A title
of officers below Captains in the English
army [କ୍ର—କୌ ସେଳା, ବାୟୁଯାନସେଳା ଓ ସ୍ଥଳ
ସେଳାକ ମଧ୍ୟରେ ଲେପଟେନେଷ୍ଟ ଅଛନ୍ତି । ଏହି ଶବ୍ଦ
ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ ଲେପଟେନାଯ କିନ୍ତୁ (Lieutenant
colonel) ମଧ୍ୟ ଅମ ଭାଗରେ ଚଲିଥିବା ।]

ଲେପଟେନା(କେ)ୟ ଗର୍ଭଣ୍ଟର—ବୈଦେ. ବ (ରେ) —ପ୍ରାଦେଶିକ

Leph-tenā(ne)ନ୍ତି gabharñnar ଶାସନକର୍ତ୍ତା; ଶାସନ-
(ଲେପନେଷ ଗର୍ଭଣ୍ଟର—ଆଜିରୁପ) କର୍ତ୍ତାଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧି—Lieuten-
ନେଫଟେନେଟ ଗର୍ଭନର ଭାବରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ପ୍ରଦେଶର ଶାସନକୁ ଗର୍ଭଣ୍ଟର
ଓ ଶୈଳ ପ୍ରଦେଶର ଶାସନକୁ ଲେପଟେନାଯ ଗର୍ଭଣ୍ଟର
ବୋଲୁ ପାଉଥିଲା । ଏବେ ବ୍ୟବ୍ୟକ୍ତ ଭାବରେ ସବୁ ପ୍ରଦେଶର
ଶାସନକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଗର୍ଭଣ୍ଟର ବୋଲୁ ପାଉଥିଲା ।]

ଲେପ୍ସ କାଳ—ପ୍ରାଦେ (ଖଣ୍ଡଥଳ) ବ—ଓପାର ଲମ୍ବକାଳ—

Leph-erā kān Broad and long ear.

ଲେପ୍ସମର ବର୍ଷିବା—ପ୍ରାଦେ (ଖଣ୍ଡଥଳ) କି—ପ୍ରସାରିବାରବର୍ଷିବା—

Leph-rā māri basibā To sit by spreading the
limbs.

ଲେପ(ପେ)ଡ଼ା—ଦେ. ବ—୧। ଏକପ୍ରବାର ବକଳାତ ଲାଗାଇ;

Lepha(phe)rda (ଏହା ପଟେଳ ବା ମଟମଟକା ପର ଭଜା ଓ

ଲାଫଡ଼ା ଉଥଣ ହୋଇ ଶିଆଯାଏ)—୧. A kind of

ଦେତୋହସୀ edible wild fruit. ୨। ବନ୍ଦ ଶୁଳ୍କ ବିଶେଷ—

କିଲକିଲା; ଦାଂତଦିଖାନା ୨. Capparis Brevispina.

[ଲେପ(ପେ)ଡ଼ା—ସୀ] “। (ଦାନ୍ତ ଶକ ପରେ ବ୍ୟବ୍ୟକ୍ତ)

ଦାଂତଦିଖାନେମାଳା ଦରହସା; ଦାନ୍ତ ଦେଖାଇ ଦୁଷିବା—୩.

Grinning. ଦେ. ବିଶ. ପୁ—ଦରହସା; ସେ

ସବୁବେଳେ ହସେ—Laughing; grinning.

ଲେପ(ପେ)ଡ଼ା(ଡେ)ଇବା—ଦେ. ବି (ଭୁଲ. ରେ. ଲେପଟ୍ଟିବା) —

Lepha(phe)rda(ibā) (ଦାନ୍ତ ଓ ମଧ୍ୟ ଶକ ପରେ ଏ

[ଲେପ(ପେ)ଡ଼ା—ଆଜିରୁପ] ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବ୍ୟକ୍ତ ହୁଏ)—

” (ଦାନ୍ତ)କେଳାନ ୧। ଓଠୁ ପାଡ଼ିଦେଇ ଦାନ୍ତକୁ ଦେଖାଇ

ଦାଂତଦିଖାନା ଦୁଷିବା—୧. To grin; to laugh by

exhibiting the teeth and opening the
lips. ୨। ମୁହଁରୁ ନିକୁଟିବା ବା ବ୍ୟବ୍ୟକ୍ତ କରିବା—

(ଲେପଡ଼ା[କି] ହେବା—କମିବାର୍ଥ) ୨. To make faces.

[କ୍ର—ଦାନ୍ତ ଓ ମଧ୍ୟ ଦୂର ସ୍ଵକାର ଲେପଡ଼ା ହୁଏ—୧।

କାନଲେ; ୨। ହସିଲେ । ଭରସ୍ତ କିମ୍ବାରେ ଓଠୁ ଚକତା
ହୋଇ ମେଲାନ୍ତିଏ ଓ ଦାନ୍ତମାନ ଦେଖାଯାଏ । ଦାନ୍ତମାନ ଦେଖାଯାଏ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବ୍ୟକ୍ତ ବାହାର ସ୍ଥବିତରେ ପଦାଳ
ବାହାର ସ୍ଥବିତର ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟ ଲେପଡ଼ା ହୋଇ ଯାଇଥାଏ ।
ଏଥପାଇଁ କଥାରେ କହନ୍ତି ଦାନ୍ତମାନ ଦେଖାଯାଏ ଦୁଷିବା
ସମାନ ।]

ଲେପ(ପେ)ଡ଼ା ମୁହଁ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ (ଭୁକାର୍ଥ)—ବ୍ୟବ୍ୟକ୍ତ ମୁଖୁର୍କ;
Lepha(phe)rda muhār̍ ଯାହାର ଦାନ୍ତ ଲେପଡ଼ା ହୋଇ ମଧ୍ୟ
[ଲେପ(ପେ)ଡ଼ା(ଡ଼ା)ମୁହଁ—ସୀ] ବ୍ୟବ୍ୟକ୍ତ ଦେଖାଯାଏ—Having
diente ଦିତବିଦିତା ମୁହଁ a grinning face.

ଲେପାପା(ପା)—ଦେ. ବ (ଅ. ଲିପାପାର୍ଥ)—ଚିଠିର ଅବରଣ ବା
Lephāpā(phā) ଖୋଲ; ସେଉଁ ଖୋଲ ମଧ୍ୟରେ ଚିଠି ବନ
ଲିଫାଫା କରିଯାଏ—Envelope; a cover for a
letter.

ଲେବର—ପାଦ (ଶଢ଼ିଥଳ) ବିଶ—ବକା ଓ ସବୁ—Curved and
Leb-ri slender. (ପଥା—ଲେବର ଅନ୍ତା—
ବକା ଓ ସବୁ ବକଟି)

ଲେବଡ଼ା(ର) —ଦେ. ବି ଓ ବି—ଲେବଡ଼ା ୧ (ଦେଖ)

Lebarda(ra) Lebharda 1 (See)

ଲେବଡ଼ା(ଡ଼ା, ର, ବ) —ଦେ. ବିଶ. ପୁ—ଲେବଡ଼ା ୨ (ଦେଖ)

Lebarda(rda, ra, rā) Lebharda 2 (See)

ଲେବଡ଼ା(ଡ଼ା, ର, ବ)ମୁଖା(ମୁହଁ) —ଦେ. ବିଶ—ଲେବଡ଼ା ମୁହଁ
Lebarda(rda; ra; ra)mukhā(muhan̍) (ଦେଖ)

[ଲେବଡ଼ା(ଡ଼ା, ର, ବ)ମୁଖା(ମୁହଁ)—ସୀ] Lebharda
mukhā (See)

ଲେବର—ଦେଦେ. ବ (ଭୁଲ. ଲେବର = ଦେହିକ ଶ୍ରମ)—୧। ବିଲୁତ
Lebar ପାର୍ଲିଅମେଷ୍ୟ ସରାରେ ଶ୍ରମଜୀବମାନଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କ
ଲେବରଦଳ } ଅନ୍ଧରୁପ ହାର ଗଠିତ ଦଳ—1, The Labour
ଲେବରଦଳ } Party of the British
ଲେବର ଲେବର Parliament. , ୨। ଦେଶର ଶ୍ରମଜୀବମାନଙ୍କ
ସମାଜ—2. The body of labourers in a
country.

ଲେବର ଗର୍ଭମେଣ୍ଟ—ବୈଦେ. ବ. (ଭୁଲ)—ଶ୍ରମଜୀବମାନଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧି-

Lebar gabharñnamen̍t ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗଠିତ ବିଲୁତ

ଲେବରଗର୍ଭମେଣ୍ଟ ଶାସକ ଦଳ—Labour Government
ଲେବର ଗର୍ଭମେଣ୍ଟ of England.

ଲେବଲ—ବୈଦେ. ବ—୧। (ଭୁଲ ଲେବଲ) ଲେବଲ (ଦେଖ)—

Lebal 1. Lebhal (See)

ଲେବେଲ , ୨। ଲେବେଲ (ଦେଖ)—

ଲେବୁଲ 2. Label (See)

ଲେବା—ପ୍ରାଦେ (କଟକସହର) କି—ନେବା (ଦେଖ)—

Leba Nebā See

ବ—ନିଅ (ଦେଖ)—Nia See

ଲେବା ଦେବା—ଶାଦେ [କଟକସହର] କି [ସହତର]—
Leba debâ ନେବାଦେବା [ଦେଖ]—Nebâdebâ
See ବି—ନିଆଦିଥ [ଦେଖ]—Niâdiâ
(See)

ଲେବାର—ବୈଦେ. ବି—ନେଉଥର୍ (ଦେଖ)
Lebar ନେଉଥର୍ (See)
ଲେବେଲ—ଚଦିଦେ. ବି (ରଂ)—ଲ୍ୟବେଲ (ଦେଖ)
Label Lâbel (See)
ଲେବୋରେଟାରୀ—ବୈଦେ. ବି (ରଂ)—ବୈଜ୍ଞାନିକ ପରୀକ୍ଷାଗାର—
Leboretâri ଲ୍ୟାବୋରେଟାରୀ Laboratory.
ଲେବୋରେଟରୀ

ଲେବଡ଼ା(ର) — ଦେ. ବି—୧। ମେଳ; ଦାନ୍ତରେ ଲାଗିଥିବା ହବିଥ
Lebhârda(ra) — 1. Tartar and foul crust on
ଦାଂତେରଛାତା the teeth. ଦେ. ବିଶ—ଲେବଡ଼ା (ଦେଖ)
ଦାଂତକାମୀଳ Lebhârda (See)

ଲେବ(ରେ)ଡ଼ା—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ (ସ. ଅନାଦର୍ଥ, ସ. ଲିମ୍ବଟ,
Lebha(bhe)rðâ ବା ଲପ୍ ଧାର—ଶପିବା, ରୁଳ; ରଂ.
ନା(ଲା)ବଡ଼ ଲାକ୍ଷିତିନଃ)—୧। ନିର୍ବିକଳ—1. Shameless,
ବୈହ୍ୟ ଯେ | ସେ ନିର୍ବିକଳରେ ଗପେ ବା ହସେ—
[ଲେବ(ରେ)ଡ଼ା—ସ୍ଵା] 2. Talking or laughing
shamelessly. * | ଲିମ୍ବଟ—3. Libidinous.

ଲେବଡ଼ା(ର, ଡା, ରା) ମୁଖା(ହାଁ) — ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ—୧। (ଅନାଦର୍ଥକ)
Lebhârda(ra, rðâ, râ) mukhâ(hâñ) ଦାନ୍ତ ର ଘଣ୍ଠ
ଅପରିକ୍ଷାର ମୁଖୋ ମୈଲା ଦାଂତବାଳା ଥିବାରୁ ପାହାର ଦାନ୍ତୁଗାକରେ
(ଲେବେଡ଼ା[ର] ମୁହା—ଅନାଦର୍ପା) ହବିଥ କହିଥାଏ—1. Hav-
[ଲେବଡ଼ା(ର, ଡା, ରା) ମୁଖା(ହାଁ)—ସ୍ଵା] ing the mouth or
teeth full of tartar. , | ଅଦ୍ୱାତ ପାହା—
2. Not having the face and mouth
washed. , | ନିର୍ବିକଳ ମୁହା—3. Having a
shameless face; brazen-face. * | ଲେପଡ଼ା—
ମୁହା (ଦେଖ)—4. Lephârda muhâñ
(See)

ଲେବ(ରେ)ଡ଼ା(ଶ) — ଦେ. ବିଶ (ସ. ଲେଟିର)—୧। ମୁହାରେ
Lebha(bhe)rðâ(râ) ସିଙ୍ଗ ର କଷ୍ଟକ ଅବ ଲେପି ହୋଇ
ଜୋବଡ଼ ଯାଇଥିବା ଯୋଗୁ ଅସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯିବା; ଗୁଡ଼ାଏ ଅଳକାର
ଲିହାଡ଼ା ପିଙ୍କବା ଯୋଗୁ, ଅସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯିବା—1. Looking
awkward on account of excess of dress
ବେହାସ୍ତା or overdone toilettee. , | ନିର୍ବିକଳ—
ବୈହ୍ୟ 2. Shameless. * | (ସ. ଲେଖ) ନିର୍ବିକଳରେ
ଲୋଭୀ ଲେଖ—3. Shamelessly greedy. [ର—
ବଢ଼ା ଲାଲଚୀ ସଫୋଧକ ବଜା ର ବଜାକ ଲେବଡ଼ା । ହୋଇଛାଇ,
ଏଗୁ ସେ ହୋଇଛାଇ ହୁଡ଼ା—ବୃଷ୍ଟିଦିନ. ମହାଭାରତ.
ଶଳ୍ୟ ।]

ଲେବ(ରେ)ଲ—ବୈଦେ. ବି (ରଂ, ଲେବେଲ—ସମତଳ)—୧।
Lebha(bhe)l ବୌଣସି ପ୍ରାନ୍ତ ସମତଳତା ସ୍ଥିର କରିବା
ଲେଭଲ କିମ୍ବନ୍ତେ ବ୍ୟବହୃତ ଯନ୍ତ୍ର—1. A level; a levelling
instruments. [ଦ—ଏହି ଲେବେଲ ଯନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟରେ କଳି

ବା ଟିରିଲ୍ ବା ପାରଦ ବ୍ୟବହାର କରିଯାଇ
ପ୍ରାନ୍ତ ସମତଳ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଯାଏ । ଏହି ଟିରିଲ୍
ଦ୍ୱାରା ନାମାନ୍ତରିକ ନାମାନ୍ତରିକ ନାମାନ୍ତରିକ ନାମାନ୍ତରିକ
ସମ୍ମତ ପୁଣ୍ୟ ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅପେକ୍ଷାକ ଉଚିତା—
2. The mean level of the sea or
of any place. ବିଶ—ସମତଳ—Level.

ଲେବ(ରେ)ଲ କ୍ରସିଙ୍ଗ—ବୈଦେ. ବି (ରଂ, ଲେବେଲ କ୍ରସିଙ୍ଗ)—ରେଲ
Lebha(bhe)l krasîng ଲ୍ୟାନ ଯେଉଁଠାରେ ରାଜପଥକୁ
ଲେଭଲ କ୍ରସିଙ୍ଗ କାହିଁ କରି ଯାଇଥାଏ—Level crossing
ଲେଭଲ କ୍ରସିଙ୍ଗ (where a railway line crosses a
road).

ଲେବେଣ୍ଡର—ବୈଦେ. ବି—ଲ୍ୟବେନ୍ଡର (ଦେଖ)
Levendar Lâbherândar (See)

ଲେମୁ(ଉ) — ପାଦେ (ଅଢ଼ାଳ) ବି—ଲେମୁ—Lemon.
Lemau(uñ)

ଲେମୁ ଚୁହିବା—ପ୍ରାଦେ (ଅଢ଼ାଳ)—ବି—ଉପ୍ରମ୍ପ ଦେବା—
Leman chinibâ Being terrified.

ଲେମଞ୍ଜୁ(ଜୁ)ସ—ବୈଦେ. ବି (ରଂ, ଲେମଞ୍ଜେଜ୍ଜୁ)—ଲେମଞ୍ଜୁ
Lemachu(ju)s (ଦେଖ)—Lejančhus (See)

ଲେମନ ସିରପ—ବୈଦେ. ବି (ରଂ, ଲେମନ ସିରପ)—ଲେମୁ
Leman sirap ରଷଦାର ସୁରକ୍ଷାକୁ ସରବତ—Lemon
ଲେମନ ସିରାପ ଲେମନ ସିରାପ syrup.

ଲେମ୍(ମ,ମୋ)ନେଟ(ଡ଼) — ବୈଦେ. ବି (ରଂ, ଲେମନେଟ)—ଲେମୁ
Lem-(ma,mo)net(d) ରଷଦାର ସୁରକ୍ଷାକ ସୋଡ଼ା ମିଣ୍ଡିଜ ପାନୀୟ;
ନେମନେଟ ଲେମନେଟ ଶାର୍କ୍ଷିକାରକ ପାନୀୟ ବିଶେଷ—Lemonade.

ଲେମା(ମ୍ବା)ଲ—ଦେ. ବି. ନାମ (ରଂ, ଲମାଶୀଷ = Inland
Lemâ(mbâ)la carriers; ଯେଉଁମାନେ ସମ୍ବନ୍ଧରୁ ପଣ୍ଡକୁଳ
ଦେଶ ମଧ୍ୟର ବହି କିଅନ୍ତି । ପୂର୍ବ ଏହା ପାନୀୟକ
ବାଣିଜ୍ୟର କେନ୍ଦ୍ର (maritime area) ଥିବା
ଅନୁମିତ ଦ୍ୱାରା ଲାଗୁ ହେବାର ପଠିତ ରଂବଳ ଗ୍ରହଣ ।]
—କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ସାଲେପୁର ଥାଳା ଅନ୍ତର୍ଗତ ଲୁଣୀ ନଦୀ
ନିକଟପୁର ଗୋଟିଏ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଗ୍ରାମ—[ଦ—ଏଠାରେ କରଣ
ବୈଶ୍ଵବିକର ଗୋଟିଏ ଗାନ୍ଧି ଅଛି । ଏହି ଗାନ୍ଧି ଦ୍ୱାରା କରିଲାର
ପାଞ୍ଚଟ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଭକ୍ତି (ବୈଜନ୍ୟ ଦେବତା ପଞ୍ଚଟା)କ
ନଥରୁ ଏକତମ ଅର୍ଥତାନନ୍ଦ ଦାସକର । ଏ ଅନେକବୁଦ୍ଧିଏ
ବୈଶ୍ଵବିକ ଧର୍ମପୁସ୍ତକ ଓ ମାନ୍ଦିକା ଭବନା ବରିଥିଲେ । ଏ
ମଠର ମହାନ୍ତମାନେ ଶ୍ରୀଶାର ଗୋପାଲମାନଙ୍କ ଧର୍ମପୁସ୍ତକ ।]
Name of a village in the Cuttack
district in which is situated the seat
of the religious head of the cowherds
of Orissa.

ଦୂରାହୁତ କୋତେ—ଆଜକୁଣ୍ଠ, ଉପମୋହନ ଶକ । ।
୨ । ଦିନ—2, Drop. • । ପତମାନ—3. A trace,
faint mark. । । କଣ; ଅଣ୍ଟ—4. Atom; a
minute particle. * । ସ୍ଵର୍ଗ; ସ୍ମୃତି (ହ. ଶ.)—
5. Connection. । । ସାହିତ୍ୟରେ ଅର୍ଥାଳକାର-
ବିଶେଷ (ହ. ଶ)—6. A figure of speech.
[ଦ୍ରୁ—ଏଥରେ କୌଣସି ବସୁର ବର୍ଣ୍ଣନରେ କେବଳ
ଏକଅଂଶରେ ଘେତକା ଥାଏ—ହ. ଶ ।] । । ଏକ-
ପ୍ରକାର ଗୀତ ଗୋପ (ହ. ଶ.)—7. A kind of
singing. ବଣ—୧ । ବିଷ୍ଵବାନ—1. A trace
of; a faint ray of. , । ଅଛ; ସାମାନ୍ୟ—
2. Little. ଦେ. କି. ବଣ—ବିଷ୍ଵବାନ—Slightly;
faintly.

ଲେଶ ଦୃଷ୍ଟି—ସ. ବ—୧ । ସ୍ମୃତିଦୃଷ୍ଟି—1. Discernment;
Leśa drushti acute observation,
, । ସାମାନ୍ୟମାତ୍ର ଦୃଷ୍ଟି—2. A slight vision; a
glance; a sweeping glance.
ଲେଶ ମାତ୍ର—ସ. ବ—ବିଷ୍ଵବାନ—A minute particle; a
Leśa mātra trace; a bit, ବଣ—ବିଷ୍ଵବାନ;
ହିତେମାନ—a very little of; a particle of; a
trace of; a bit of. (ବ—ଲେଶମାତ୍ର ଦେଖ
ତବ ନାହିଁ ଏଥୁ ସାର !—କନବିଶୋର ସିତାବନବାସ
କି. ବଣ—ସାମାନ୍ୟରେ—Slightly.

ଲେଶମାତ୍ର ଅଶା—ଦେ. ବ—ଶୀଶଚମ ଅଶା—
Leśamātra śīṣṭa A ray of hope; the least hope
ଲେଶମାତ୍ର ଆଶା ଲେଶମାତ୍ର ଆଶା
ଲେଶମାତ୍ର ସତ୍ୟ(ତ)—ଦେ. ବ—କାଣିଗ୍ରେ ସତ—
Leśamātra satya(ta) An iota of truth.

ଲେଶମାତ୍ର ସତ୍ୟ—ଲେଶମାତ୍ର ସତ୍ୟାହି
ଲେଶମାତ୍ର ସନ୍ଦେହ—ଦେ. ବ—ସାମାନ୍ୟ ମାତ୍ର ସନ୍ଦେହ—
Leśamātra sandeha The slightest doubt.
ଲେଶମାତ୍ର ସନ୍ଦେହ ଲେଶମାତ୍ରସନ୍ଦେହ
ଲେଶେ—ଦେ. କି. ବଣ (ସ. ଲେଶ)—ଲେଶମାତ୍ର—Slightly.
ଲେଶମାତ୍ର ଲେଶମାତ୍ର [ବ—ସଣା ବାଦିଖ ଶିକ୍ଷା ଦେଇ
ଅଶେଷେ, ଅକାଳ ଜ୍ଞାନ ବୋଲିଇଲେ ଲେଶେ—କରସୁର୍ଯ୍ୟ
କବିତା ।]

ଲେଶ୍ୟା—ସ. ବ—୧ । ଅଲ୍ଲେବ—1. Light (Apte)
Leśya (କେନ ମତରେ) କର୍ମଫାତ୍ତ ଗାବର ବଜକାବସ୍ତ୍ର
(ହ. ଶ)—2. The state of the life being
bound by one's acts.

ଲେଶ୍ୟ—ସ. ବ (ଲିଶ୍ ଧାରୁ + କରଣ ଭୁ)—ଲେଶ୍ୟ; ଟେବା;
Leshṭu ତେବ—A clod of earth.
ଲେଶ୍ୟ ଭେଦନ—ସ. ବ—୧ । ଟେବା ଭର୍ଜିବା ହାତୁହାତୀ—
Leshtu bhedana 1. A hammer for breaking

clods. । । । ଶୁ; ଶୁଷ ମାହିରୁ ତୁନା କରିବ
ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ କଣ୍ଠୀ ଆକାରର ସକ—2. A ladder
used for breaking the clods of a
ploughed field; a clod-crusher. । । । ଶୁ

ମାହିରୁ ତୁନା କରିବାର ସକ—2. A harrow.

ଲେସ—ବୈଦେ. ବ (ଭାବେ ଲେଶ)—୧ । ଲୁଗା ଅଦର ଧତୁରେ
Les ଲୁଗାଯିବା ଚରତା ପିତା—1. Lace. , । କାରୁ-
ଲେସ ଲେସ କାର୍ଯ୍ୟପୁନ୍ତ ପିତା—2. Worked lace. । । କୋତାରେ
କର୍ମପିତା—3. Shoe-lace. । । (ଶା.)—
ଦୋହାର ଦାନ୍ତ—Tooth of a horse. ଦେ. ବ
(ସ. ଲେଶ)—ଲେଶ (ଦେଖ)—Leśa (See)

ଲେସ ଉଠିବା—ଦେ. ବ—[ଗୋଡା ହୁଅର]ଦାନ୍ତ ଉଠିବା; [ଗୋଡାର]
Les uthibā ସୁକା ଅବସ୍ଥା ହେବା—Teething of a colt,
ଦାନ୍ତ ଉଠା ଦାନ୍ତ ନିକଳନା

ଲେସ କାମ—ଦେ. ବ—ପିତାରେ ବୁଣ୍ଣା ହୋଇଥିବା କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ—
Les kāma Lace work; embroidery.
ଲେସେର କାମ ଲେଶକା କାମ

ଲେସ ଧତି—ଦେ. ବଣ—ସେଇଁ ଲୁଗାର ଧତି ପିତା ପର—(A
Les dhardi cloth) Having a lace border;
ଲେସ ପେଡ଼େ (cloth) embroidered with lace.
ଲେସକା କୋରାଲା (ଲେଶ ଧତି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲେସ ପିନ—ବୈଦେ. ବ (ଭାବ)—ଏକପ୍ରକାର ଗୋପିକାତି—
Lesh-pin A kind of hairpin.

ଲେସ ବୁଣିବା—ଦେ. କି—ଲୁହା କାଠିହାରୀ ରୁଲାର ସୁତାହାର ବା
Les bunibā ରେବମ ସୁତାହାର ପିତା ବୁଣିବା—To spin or
ଲେସ ବୋନା ଲେସ କୁଳା plait lace.

ଲେସ(ସେ)ଡା—ଦେ. ବଣ. ସୁ—୧ । ଲେଭତା; ନିର୍ବି—
Leśa(se)ṛḍā 1. Shameless; impudent. । । ଦେଇନ
ନେବଡ଼ା ଭାଣୀ; ଯାହାରୁ ନାହିଁ ଲାହି କରୁଥିଲେ ସୁତା ଯେ କଥା
ଖେଳାନିଯା ଉପରେ କଥା କହୁଥାଏ—2. Pugnacious; im-
[ଲେଶ(ଶେ)ଡା—ଶ୍ରୀ] portunate; pertinacious.

* । କୃପଣ—3. Close-fisted. * । ଦରହସା;
ଯେ ସବୁକେଳେ କୃଥାରେ କସୁଥାଏ—4. Given to
grinning; given to 'vacant laughter' or
indecent laughter. * । ପାଣିଆ (କାରୁ
ଅଦ); ଯାହା ବୋହି ପତେ—5. Watery and
unsticking (clay). । । । ଲେସଡ଼ିବା—1. Lesardibā(See). । । ଦେଇନ
ପ୍ରକାଶପୁର୍ବକ ସୁଲା ସୁଲା ପ୍ରାର୍ଥନା—2. Importu-
mity.

ଲେସ(ସେ)ଡ଼ ପଡ଼ିବା—ଦେ. କି—ଲେସଡ଼ ପଡ଼ିବା—
Lesa(si, se)ṛdi pardibā Losardi pardibā,
[ଲେସ(ଶେ)ଡ଼ ଯିବା (ପଡ଼ିଯିବା) —ଅନ୍ୟରୂପ]

ଲେସ(ସି, ଶେ)ଭବା—ଦେଖ—୧। ପାହକୁ ଦାନ୍ତରୁ ଲେପନ୍ତବା—
Lesa(si,se)rdibā 1. To spread out one's
(ଦାନ୍ତ) ବାର କରା ଖିଦୋଡ଼ନା mouth; to grin. ୨। ଦେଖି
ପ୍ରକାଶପୂର୍ବକ ପୁକଃ ପୁକଃ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା—୨. To
importune. ୩। ଲେସତ୍ତବା (ଦେଖ)—୩. Losa-
rdibā (See) ୪। କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ଶଳୀର ଅଗ୍ରତ
ଦେଲେ ସବା ସେହି କାର୍ଯ୍ୟରେ ସାମ୍ବତ ଲାଗି ରହିବା
ସାଧ୍ୟମତ କରା —୪. To persist in a work. [ଭ—
ଲୋଗନା ଦାନବେ ଦେବତାଙ୍କ ପ୍ରଭାବ କି ସହି । ଲେସତ୍ତ ସୁଜ
କଲେ ମୁଖ ଦଢ଼ା ବହି ।]

ଲେସନ—ବୈଦେ, ବିରଂ, ଲେସନ—ପାଠ; ପୁସ୍ତକର ପେର୍ ଅଂଶ
Lesan ଅରକପାଇଁ ସନ୍ଦେଖ୍ୟା—A lesson of a book,
ଲେସନ ଲେସନ

ଲେସର ମେସର—ଦେ. ବିଶ—ଲେନର ମେନର (ଦେଖ)
Lesarā mesarā Lendarā mendarā (See)

ଲେସା—ଦେ. ବି (ସ. ଲୁହୁ, ଧାରୁ=ଚନ୍ଦ କରିବା) —୧। ବହଳ କରି
Lesā ବୋଲିବା; ଘନଲେପନ—୧. Smearing thickly. ୨।
ଲେପା ବାଦୁଆ ଅବ ପାଣିଆ ଜିନିଷକୁ କାନ୍ଦର ଛିଦ୍ରରେ ବା ପାଠରେ
ତୋପାନା ବହଳକରି ବୋଲିବା—୨. Thick smearing of clay
etc on holes and cracks of a wall
[ଭ—ପତଳା କରି ବୋଲିବାକୁ ରିପିବା ବା
ଲେପନ ଏବଂ ବହଳ କରି ବୋଲିବାକୁ
ଲେସିବା କହନ୍ତି । ଘରର କାନ୍ଦରେ ଚାନ୍ଦ ଲିପାଯାଏ;
ବାଦୁଆ ଲେସାପାଏ । କ'ଣ୍ଠ ଦେହକୁ ଦୂରରୁ ବାଦୁଆ
ପିଣ୍ଡିକୁ ପୋପାଡ଼ିବାକୁ ଛଟା ବା ଶାହିବା ବୋଲିଯାଏ ।]

ଲେପା ବିଶ—୧। ଘନରୁପେ ଲିପ୍ତ; ବହଳିଆ ହୋଇ ବୋଲି-
ତୋପାହୁଆ ହୋଇଥିବା—୧. Thickly smeared over
ଶାର୍ଦ୍ଦେଶ୍ୟା with clay etc; covered with a thick
ସାନାହୁଆ coating of. ୨। ଏକା ହୋଇଥିବା—୨. Whet-
ted; sharpened. [ଭ—ସେ ଶରରୁ କେତେ
ହୋଇଛି ଶିଳାପାଣି, କେତେବେ ହୋଇଅଛି ସାହାଣରେ
ଲେସା । କୃଷ୍ଣବିଂଦୁ. ମହାଭାରତ, ବିଷଟ ।]

ଲେସା(ସେ)ଭବା—ଦେ. କି—ଲେସିବା କିମ୍ପାର ଶିକ୍ଷନ୍ତରୁ—
Lesā(se)ibā Causative form of the verb Lesibā,
ଲେପାନ ତୋପାନା

ଲେସାଲେସି—ଦେ. ବି (ସହତର)–ଅନେକ ସ୍ତାନକୁ ଲେପିବାକିମ୍ପା—
Lesālesi Acts of coating thickly,
ଲେପାଲେପି ତୋପାତୋପି

ଲେସା ହେ(ଯି)ଭବା—ଦେ. କି—ବହଳିଆ ହୋଇ ଲିପା ହେବା; ଘନ
Lesā he(ji)bā ଭାବେ ଲେପିତ ହେବା—To be laid
ଲେପା ହେବା ତୋପା ହୋଇଲେ ଲିପା ହେବା—
ଲାଭାକସନ୍ତ ଲେଶା ହୋଇ ଯାଇଛି)

ଲେସିକ—ସ. ବି. ଧୁ—ହାତ ଉଚ୍ଚିଥବା କାନ୍ଦୁ—
Lesika A rider on an elephant (Apte)

ଲେସିବା—ଦେ. କି (ସ. ଲୁହୁ, ଧାରୁ)—୧। ଘନ ଭାବରେ ଲେପନ୍ତବା;
Lesibā ବୋଲିବା—୧. To lay a thick layer or
ଲେପା କ୍ରେଟ; to smear thickly. ୨। ପଲସ୍ତିବ କରିବା—
ତୋପନା ୨. To plaster. [ଭ—ଘର ମାଟକାନ୍ଦ କରିବକୁ
ଦେଲେ ପ୍ରଥମେ ତୁଳୁ ଉପରେ ମାଟ ପିଣ୍ଡିମାନ ଉପରେ ପ୍ରଥମ
ରଖାଯାଏ (ଏହାକୁ ମାଟ ଦେବା କହନ୍ତି) । ତମା ପୋତା
ହୋଇଥିବା ଗାନ୍ଧିଶର ବାତ୍ର ଦେହରେ ମାଟ ଶାହିବାକୁ
ଛୁଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ମାଟ ପିଣ୍ଡିମାନମାନ କିନ୍ତୁ ତୁଳୁରୁ ଉଚ୍ଚ ବାତ୍ର
ଦେହକୁ ଫୋପାଡ଼ିବାକୁ ଛୁଏ ଓ ତୁଳୁରୁପେ ଛଟା କହିବା
ମାଟମାନ ଘନ ହୋଇଥିଲେ ତାହା ସେ କାତରେ ଲୁଚିରେବେ;
ନତେତୁ ପାଣିଆ ହୋଇଥିଲେ ଲେସି ପକେ ବା କାନ୍ଦ
ଦେହରୁ ତଳକୁ ବୋଲିପକେ ବା ଅସିପକେ । କାନ୍ଦରେ
ମାଟ ଛଟା ସରିଲେ ସେ ଛଟା ମାଟରେ ସେଇ ଠାରେ ଖାଲ
ବା ପାଠ ଥାଏ, ସେହି ଛିଦ୍ର ଓ ପାଠମାନକରେ ବନ୍ଦଳ
କାନ୍ଦିଆ ବା ଗୋବର ଲେସିବାକୁ ଛୁଏ । ଏହିପରି ଲେସିବାକୁ ବାନ୍ଦିବା
ଛିଦ୍ର ଓ ପାଠମାନ ମୁହଁ ହୋଇଯାଏ, ପ୍ରତିରେ ତାହା
ଉଚ୍ଚରେ ମାଟକୁ ବା ଗୋବରକୁ ପାଣିଆ କରି କାତାବାର
ଲିପିବାକୁ ଛୁଏ । ପ୍ରତିରେ ମୋଟ ଚାନ୍ଦ ପଲସ୍ତିବ କରି
ମଧ୍ୟ କରାଯାଏ ଓ ଲାଭାକ୍ଷିପ୍ତ ସରିଲେ ତା ଉପରେ
ସପେଖା ଚାନ୍ଦ ବା କଲିଚାନ୍ଦ ପାଣି ଲିପାଯାଏ]

ଲେସି ହେବା—ଦେ. କି—୧। ଘନ ଭାବରେ ଅବରଣ କରିବା—
Lesi hebā 1. To cover with a thick layer.
(ଲେସିହୋଇଯିବା—ଅବରପ) (ସଥା—ବା ଦିହପାକ ବପନ୍ତ
ଛେଯୋଗ୍ୟା ପସରଦା, ପସରନା ଲେସି ହୋଇ
ପାଇଥାନ୍ତି । ତା ମୁହଁରେ ସିନ୍ଧୁର କିନ୍ତୁ ଲେସି ହୋଇ
ପାଇଥାନ୍ତି । ଦସ୍ତାରର ବହରେ କାଳ ଲାଗି ଅଶ୍ରୁଗୁଡ଼ାକ
ଲେସି ହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତି । ଅବାଶରେ ତାରଗୁଡ଼ାକ
ଲେସି ହୋଇଥାନ୍ତି ।) ୨। ବୌଣି ବିଷ୍ଟ ଉପରେ
ଘନଭାବରେ ସରିବୁଝୁ ହେବା—୨. To be crusted
in a thick layer over a thing.

ଲେସୁନ—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ମଲସ୍ତ, ଅଛିଆନ୍ତ) (ସ. ଲେସନ)—ରଖିବ—
Garlic.
ଲେହ—ସ. ବି (ଲିହୁ ଧାରୁ=ଗଣ୍ଧିବା, ଗଣ୍ଧିବା+ରଖିବ ଅ)—
Leha ୧। ରଖିବ—୧. Licking. ୨। ରଖିବ—
2. Tasting. ୩। (+ମୀ. ଅ) ଅବଲେହ—
3. An electuary; a lambative (Apte).
୪। ଖାଦ୍ୟ—୪ Food (Apte). ୫। ଶୁଦ୍ଧିବର

ପ୍ରକାରରେବ; ଯହଁରେ ସନ୍ତ ବା ପୃଥ୍ବୀର ଶ୍ଵାସ ହୁଣ୍ଡିବିମ୍ବକୁ ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିମ୍ବକୁ ଜିରେ ଲୁହିଲୁ ପରି ଜଣା ପଡ଼େ (ହ. ଶ.)—୧. A kind of eclipse in which the shadow seems to lick the solar or lunar orb. ବିଶ—୧ । ସ୍ଵାରୁ—୧. Agreeable to the taste. , । ଆଦ୍ୟ; ଉଷ୍ୟ—୨. Edible, * । ଅସାଦନ୍ୟ—୩. Fit to be tasted. ଦେ. ବି (ସ: ଅବଳେହ; ଲେହ୍ୟ)—ଯେଉଁ ପଦାର୍ଥରୁ ଖାଇ କର ଆଇବାରୁ ହୁଏ; ଚଟଣି—A thing which can be taken by licking; salad.

ଲେହାଙ୍କ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ଲିହ୍ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତୁଂ ଅକ) —ପେ ଗୁଡ଼—
Lehaka [ଲେହକା—ସ୍ତ୍ରୀ] Licking.
ଲେହନ—ସ. ବି (ଲିହ୍ ଧାରୁ + ରାକ. ଅଳ)—୧ । ଖାଇବା—
Lehana 1. Licking; sipping with the lips.
୨ । ଖାଇବା; ସାଦ ପରିଶାର—2. Tasting. * । ରାଶ
3. Eating.

ଲେହନୀୟ—ସ. ବିଶ (ଲିହ୍ ଧାରୁ + କର୍ମ ଅନ୍ୟ)—ଲେହ୍ୟ (ଦେଖ)
Lehaniya Lehya (See)
ଲେହସ—ପ୍ରାଦେ (ବସ୍ତର) ବି—ପବନ—Wind. ପ୍ରାଦେ (ଅତିଥଳ)
Leharā ବି ଓ ବିଶ—ନେହସ (ଦେଖ)—Nehurā (See).

ଲେହରାଇବା—ପ୍ରାଦେ (ଅତିଥଳ) ବି—ଲେହସବରିବା—
Leharāibā To supplicate.

ଲେହାଇ—ଦେ. ବି (ସ. ଲେହ୍ୟ)—୧ । ନିହାଇ (ଦେଖ)
Lehai 1. Nihai (See) , । ନିହାଇ (ଦେଖ)—
2. Lihai (See)

ଲେହି(ହି)ବା—ଦେ. କି (ସ. ଲିହ୍ ଧାରୁ)—ଖାଇବା—
Lehi(hiñ)bā ଚାଟି ଆଠନା To lick.
[ହ—ବହିବା ରକତ ଦେଇବୁ ଲେହ । ରଙ୍ଗ. ବୈଦେହୀଶବିଲାସ ।]

ଲେହୀ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ଲିହ୍ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଇକ, ୧୩. ୧୧)—
Lehi ସେ ଗୁଡ଼; ଲେହନକାର୍ଯ୍ୟ—Licking. ସ. ବି—
(ରେହମା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଟକା; ସୁତାଗା; ଟାଙ୍ଗାଗା—Borax. ଦେ.
ବି—ଲେହାଇ (ଦେ ଶ)—Lehāi (See).

ପ୍ରାଦେ (ଅତିଥଳ). ବି—ରୋଗୀର ପଥ୍ୟାଳୀ ଖାଇବା ଯାଇ—
Gruel of rice used as an invalid's diet.

ଲେହୁ—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ିଆର) ବି—ବନ୍ୟାଇବା ବିଶେଷ—
Lehu A sort of wild creeper.

[ଦୁ—ଏଥର ଫଳ ବିଲାତ ଅନ୍ତପର ବଡ଼ ଓ ପେଟା;
ଏହାକୁ ସିଂହାର ଶିଥ୍ୟାଏ ।]

ଲେହୁଆ—ଦେ. ବି—ଲେହୁଆ (ଦେଖ)—
Lehuā Nehuā (See)

ଲେହୁଡ଼ା—ଦେ. ବି—ଆଶ୍ର୍ୟମାତ୍ର ବର୍ଷିବା—Kneeling down.
Lehurdā ହାଁଟିଗେଡ଼େବସା ପୁଟନେ ଫୁକାନା, ଟେହୁନିଆ

ଲେହୁଡ଼ା(ଡେ)ଇବା—ଦେ. ବି—ଲେହୁଡ଼ାଇବା କିମ୍ବାର ଶିଳନ୍ତରୂପ—
Lehurdā(ibā) To cause to kneel down.

ହାଁଟିଗେଡ଼େ ବସା ପୁଟନେକେ ଘଲ ବୈଠନା—
Lehurdibā To kneel down.

ହାଁଟି ଗେଡ଼େ ବସା ପୁଟନେକେ ଘଲ ବୈଠନା, ଟେହୁନିଆ ଦେନା—
Lehurdibā(ibā)

ଲେହୁଣିଆ(ଅନ୍) —ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—୧ । ମୁଣ୍ଡକୁ ହୁମିରେ ରଖି
Lehunīā(añ) ମାକତ୍ତାତିର ମାରବା—୧. Somersault.

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ବିଦ୍ୱନ୍ତର କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖାଇବା—
—୨. Exhibition of a wonderful feat.

[ହ—ଜଣିମ୍ବଦଳର ଉପର ଅବମୂର୍ତ୍ତ ସେମାନେ ପେରୁ
ଦେଶଦୋଷ କାର୍ଯ୍ୟ କର ଅସୁଅଛନ୍ତି, ସବାରୁ ଏଥର
ଲେହୁଣିଆଟା କଳିପାଇଛି । ଦେଇକଥାଣା (ଗଞ୍ଜାମ ୧୯)]

ଲେହୁଣିଆ ଗ୍ରୁଟିବା—ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) କି—ମାକତ୍ତାତିର ମାରବା—
Lehunīā chhaṭibā To cut a somersault.

ଲେହେଠା—ପ୍ରାଦେ (ଅତିଥଳ)—ବିଶ. ଓ ବି—୧ । ଲେହେଠା (ଦେଖ)
Leheñṭā 1. Olata (See) , । ଲେହେଠା (ଦେଖ)—
2. Leuṭā (See).

ଲେହେଠାଇବା—ପ୍ରାଦେ (ଅତିଥଳ) କି—୧ । ଲେହେଠାଇବା—
Leheñṭāibā 1. To turn upside down,
, । ଲେହେଠାଇବା—2. To return.

ଲେହେଟେଟିଆ ଶାଗ—ପ୍ରାଦେ [ଅତିଥଳ] ବି—ଲେହେଟେଟିଆଶାଗ—
Leheñṭāiā śāga Amaranth pot herb.

ଲେହେଟେଟିବା—ପ୍ରାଦେ (ଅତିଥଳ) କି—୧ । ଲେହେଟେଟିବା—
Leheñṭāibā 1. To turn upside down,
, । ଲେହେଟେଟିବା—2. To turn back; to come
back; to revert.

ଲେହେଶା(ଶି)—ଦେ. ବି (ସ. ଲେହନ)—ଲୁହ ନେବା ଅର୍ଥାତ—
Leheñṭā(sha) Habit to taking bribe. [ସଥା—
ସୁ ନେବାର ଅଭ୍ୟାସ ପିଲାଟାକୁ ମୁଁ ଅଛା ଲେହେଶା ଲଗେଇଲା ।]

ସୁଲ ଲେନେକୀଆଦତ ଦେ. ବିଶ—ଲୁହ ଅ—Habituated to
taking bribe,

ଲେହେବଡ଼ା(ରା)—ଦେ. ବି—ଲେହେବଡ଼ା (ଦେଖ)—
Leahēbardā(ra) Lebhardā (See)

ଲେହେବଡ଼ା(ରା)ମୁଖୀ[ର୍ବ]—ଦେ. ବିଶ—ଲେହେବଡ଼ାମୁଖୀ (ଦେଖ)—
Leahēbardā(ra)mukhī(hāñ) Lebhardāmukhī. [See)

ଲେହେବଡ଼ା(ରା)ମୁହାନ୍ତି—ଦେ. ବିଶ—ଲେହେବଡ଼ାମୁହାନ୍ତି (ଦେଖ)—
Leahēbardā(ra)muhāñ Lebhārdāmuhāñ. (See).

(ଲେହେବଡ଼ା[ର୍ବ;ର୍ବ,ର୍ବ]ମୁହାନ୍ତି—ଦେଖ)

ଲେହେବଡ଼ା—ପ୍ରାଦେ [ବସ୍ତର] ବି—ପବନ—
Leherā Wind.

ଲେହ୍ୟ—ସ. ବିଶ (ଲିତ୍. ଧାରୁ + କର୍ମ. ଯ) — ୧। ଲେହନୀୟ; ଯାହାକୁ
Lehya ଗୁଡ଼ କରି ଖିଆଯାଏ—୧. Fit to be licked;
eatable by being licked. ୨। ଅସାଦନୀୟ—
2. Fit to be tasted. ୩। ସୁଷ୍ଠୁ—୩. Sweet
to the taste. ବି—୧। ଅମୃତ—୧. Nectar;
ambrosia. ୨। ରଣ—୨. Salad. ୩। ଅବଲେହ;
ଗୁଟି କରି ଖାଇବା ଦିବ୍ୟ—୩. A lambative. ୪।
ଆଦ୍ୟ—୪. Food (Apte).

ଲେହ୍ୟ ପେୟ—ସ. ବି (ସହତର) — ଯାହା ଗୁଟି କରି ଖିଆଯାଏ ଓ
Lehya peya ଯାହା ପିଇ କରି ଖିଆଯାଏ—Things
which can be licked and those which can
be drunk.

ଲେ—ଦେ. ବି—ଲେ (ଦେଖ)

Lai Lai (See)

ଲେଖା(କ୍ଷ)ଣ—ଗ୍ରା. ବି—ଲେଖଣ [ଦେଖ]

Laikha(ksha)ṇa Laikhāṇa, (See).

[ଲେଖ ଶିଖ ଖେଥ—ଅଳ୍ପ]

ଲେଙ୍ଗ—ସ. ବିଶ (ଲିଙ୍ଗ + ଅ) — ଲିଙ୍ଗ ସମକୀୟ—

Laiṅga Relating to Linga.

ବି—ଲିଙ୍ଗ ପୁରାଣ (ଦେଖ)—

Linga purāṇa (See)

ଲେଞ୍ଜିକ—ସ. ବିଶ (ଲିଙ୍ଗ + ସମକୀୟ ରକ) — ୧। ଚିତ୍ର ସମକୀୟ

Lajingika — ୧. Depending on or relating to a
[ଲେଞ୍ଜିକା—ଶ୍ଵ] sign or mark (Apte). ୨। ଅନୁରିତ

— ୨. Inferred. ସ. ବି—୧। ଦୂର୍ତ୍ତ ନିର୍ମାଣ—

1. A maker of images; statuary (Apte). ୨। (ବୈଶେଷିକ ଦର୍ଶନ) ଅନୁମାନ ସ୍ରମାଣ; ଲକ୍ଷ ବା

ଚିତ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ ଅନୁମାନ— ୨. (Baiśeshika

Philosophy) Inference by means of
symptoms or marks.

ଲେନ(ନେ)ନ—ବେଦେ. ବି (ଇଂ. Linen) — କାପାସ ବସ୍ତ୍ର—

Laina(ne)n ଲିନେନ ଲିନେନ Linen.

ଲେ—ଦେ. ଅ—(ଶ୍ଵଲେକମାନଙ୍କୁ ସମ୍ମୋଧନ) ଥାଲେ ! ହେ ! —

Lo (Interjection used in addressing
ଗୋ, ଓ females) Oh ! [ଦ୍ର—ଯାହାକୁ ସଙ୍ଗେ

ବାନିଷ୍ଟା ଆସ ସେମାନଙ୍କୁ ଓ ଅପଣାର ସମ୍ମୋଧନୀର

ଓ ଅପଣାତାରୁ ନିମ୍ନଶ୍ରେଣୀର ଶ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ‘ଲେ’ ଶବ୍ଦବ୍ୟାପି

ସମ୍ମୋଧନ କରାଯାଏ । ରଜର ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକମାନେ ବାପ

ପୁଅ ଅଦିକୁ ମଧ୍ୟ ଏହି ‘ଲେ’ ଶବ୍ଦବ୍ୟାପି ସମ୍ମୋଧନ କରାନ୍ତି ।

ପ୍ଲାନବିଶେଷରେ ପ୍ରେମିକା ମଧ୍ୟ ପ୍ରେମିକରୁ ଲେ ହୁଏ

ସମ୍ମୋଧନ ବରବା ଦେଖାଯାଏ । କଥାରେ ମଧ୍ୟ ‘ମାଆଲେ

ବାପଲେ ହେବା’ (= ଅଛି ଅର୍ତ୍ତ ହେବା) ର ବ୍ୟବହାର

ଅଛି । ଏହି ଶବ୍ଦ ଅସର ଶବ୍ଦର ପୂର୍ବର ଓ ପରେ ବ୍ୟବହାର

ଅଛି । ଏହି ଶବ୍ଦ ଅସର ଶବ୍ଦର ପୂର୍ବର ଓ ପରେ ବ୍ୟବହାର

ଅଛି । ସଥା—ରଜଣି ଲେ ! ଲେ ଉତ୍ତଣି !]

ଲେଥର ପ୍ରାଇମେର୍—ବେଦେ. ବିଶ (ଇଂ)—ନିମ୍ନପାଥର୍ମର୍କ ଶିକ୍ଷା,
Loar/prāimēri ବିଦ୍ୟାଳୟ, କ୍ଲାସ)—Lower Primary
ଲୋଯାରପାଇମେର୍ ଲୋଆରପାଇମେର୍ (education, school
examination, class).

ଲେହ—ଦେ. ବି—ଲେହ (ଦେଖ)—

Loi Lohi (See)

ଲେହ (ଧାରୁ)—ସ—ଦେଖିବା—To see; to look at. [ଦ୍ର—
Lok (root) ତୁଳ ଇଂ. ଲୁକ୍ ଏବଂ ଜମୀନ୍ ଲୁଗେନ୍ ।]

ଲେକ—ସ. ବି (ଲେକ୍ ଧାରୁ + କର୍ମ. ଥ) — ୧। ମନୁଷ୍ୟ; ମାନବ
Loka —Man. ୨। (+ କର୍ମ ଥ) ଭୂକ; ଜଗତ;

ପୃଥିବୀ; ସଥାର—୨ The world; the earth;
the creation. ୩। ବିଲେକ; ସ୍ଵର୍ଗ, ମର୍ତ୍ତି ଓ
ପାତାଳ—୩. The heaven, the earth and

the nether regions. ୪। ସପ୍ରଲେକ; ଭୂ, ଭୂବା,
ସହ' ମହଃ, ଜନଃ, ତ୍ରଯଃ ଓ ସତ୍ୟ; ସପ୍ତ ବାହୁତ—

[ଦ୍ର—କେତେକ ଅଧ୍ୟନକ ପଣ୍ଡିତ ଏହି ସପ୍ରଲେକକୁ ନିମ୍ନ-
ଲିଖିତରୁପେ ଅଧ୍ୟନକ ତୁଗୋଳ ଅନସାରେ ନିର୍ଜାରଣ କରି
ଅଛନ୍ତି, ସଥା—ଭୂଲୋକ = ଭୂର୍ବରତ = ଅର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତ,
ଦାନ୍ତିଶାତ୍ୟ ଓ ପୁରୋପୁରୀପ, ବୃତ୍ତଦେଶ । ଭୂବଲୋକ—

ଅନୁଶ୍ରଷ୍ଟ=ଭୂରସ, ପାରସ୍ୟ ଓ (ଅଗୋରପୁରାନ =)
ଅପଗାନିପୁରାନ । ସଲୋକ = ଦୀନାକ = ତିତତ, ତାତାର ଓ
ମାଜୋଲିପ୍ତା । ମହିରୋକ, ତଥୋଲେକ ଓ ବୃତ୍ତଲେକ ବା

ସତ୍ୟଲେକ = ଦୀତିର = ସମସ୍ତ ଇତରେଷୀୟ ଓ ଅପ୍ରୟୁକ୍ତ
ସାରବରିଥ । ଜନଲୋକ = ଜାନସାମ୍ରାତ୍ୟ । “ମାନବେର
ଅଛି ଜନବୁନ୍ତି” ନାମକ ବଜଳା ଗନ୍ଧ]—୫. The
seven worlds of the Hindu mythology.—୬। ଚତୁର୍ବିଶଲେକ—ସପ୍ରସର୍ଗ; ଭୂ, ଭୂବା, ସହ, ମହଃ,
ଜନଃ, ତ୍ରଯଃ ଓ ସତ୍ୟ ଏବଂ ସପ୍ରପାତାଳ; ଅତଳ, ବିତଳ,
ସୁତଳ, ତଳ, ତଳାତଳ, ରହାତଳ, ପାତାଳ (ପାତାଳ
ତଳେ ଶୀକା ଦେଖ)—୭. The seven upper
regions and the seven nether regions of the Hindu mythology.—୮। ସମ୍ବୁ—

୬. Multitude; collection; group;
company. ୨। ଦୃଷ୍ଟି—୭. Vision; sight;
prospect. ୮। କଳ; ବ୍ୟକ୍ତି—୮. An individual;
person. ୯। ବୃତ୍ତାଣ୍ତ—୯. The universe,
୧୦। ଜବାସ ପ୍ଲାନ; ପ୍ଲାନ ହି. ଶ—୧୦. Place;
dwelling place; residence. ୧୧। ପଦେଶ;
ଆଳ (ହି. ଶ) —୧୧. Region; tract; province;
locality. ୧୨। ଗଳ୍ପର ପ୍ରକାଶଣ—

୧୨. The people or the subjects (as opposed
to the king), (Apte) ୧୩। ସମାଜ (ହି.
ଶ)—୧୩. Society; community. ୧୪। ପ୍ରାଣୀ
(ହି. ଶ)—୧୪. Living being. ୧୫। ସଂଖ; ଜାତି

ଲୋକ
ଲୀକ

मानुष
आदमी

(ହୁ. ଶ) — 15. Fame. ୧୭। ସାଧାରଣ ସାଧାରଣ
ସତ କା ବ୍ୟବହାର—16. The ordinary practice
of the world, worldly usage (Apte).
୧୭। ସାତ ସଂଖ୍ୟା—17. The number seven
(Apte) ୧୮। ଚର୍ବି ସଂଖ୍ୟା—18. The number
fourteen, (Apte) ୧୯। ଭଦ୍ରଲୋକ—
19, Earthly existence, ଦେ. ବ—୧। ଭତ୍ୟ;
ଅନୁଭବ; ଗୁକର—1. Servant; attendant.
[କ—ଯେବେ ଦୃଢ଼ମୁଲ ହେବ ଏ ଶତ୍ୟଯାତ, ତେବେ
ପାଣ୍ଡପୁର୍ବେ ରହିବେ ହୋଇ ଲୋକ ।] * । ତାମ ବରିବା
ବ୍ୟକ୍ତି—2. A working hand. ୩। ମୁଲିଆ;
ମଜୁରିଦାର, କୁଳ—3. A day-labourer;
coolie; workman. [କ—ନୃପତିଏ ଲୋକ ପରାଏ
କର ଦେଇ, ଅସିଲେ ସୁଖସ୍ଥିରକ ରାଜଧାନୀ । କୃଷ୍ଣବିଂଦୁ
ମହାଭାରତ ସର୍ପପଦ] ୪। ନିଜେ; ସ୍ଵପ୍ନ (ଅପଣାର ଚାଲିଯି
ପୁରୁଷରେ ବ୍ୟବହାର କରି ବାକ୍ୟରେ) ବ୍ୟବହୃତ—
4, One's self; one [ଯଥା—ତିନି ଦୟା ହେଲା
ବସି କରି ଲୋକ ବିଜନ୍ତୁ ହେଲଣି, ତେବେ ସୁନ୍ଦର ବାରିଲ
ମନରେ ଦୟା ଉପୁରୁ ନାହିଁ] * । ନଈସମାଜ; ସବ
ସାଧାରଣ—5. The public; the human society;
the society of human beings,
୬। ରାଜୀତା ଶ୍ରୀ—6, Concubine.
[ଯଥା—ଲୋକ ରାଜିବା]

ଲୋକ ଅଗ୍ନି—ଦେ. ବି (ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକାଶ୍ଚର) —ଲୋକାଶ୍ଚର (ଦେଖ) Loka-āchāra Lokāchāra (See) (ଉ—ବାହୁଡ଼ି ଲୋକାଚାର ଲୋକାଚାର ମାତଳ ପଇ, ରଥୁସେନ ଅଞ୍ଜାଯାଇ, ଦୁର୍ଗାଷଣ ଶୋକ ବହି, ଲୋକ ଅଗ୍ନିରେ—ଉତ୍ତର ଦେଦେଶୁଶ୍ରବିଲାସ ।)

**ଲେକ କଥକ—ସ. ବି (୨୩୩ ଚତ) — ୧। ସମାଜର ହାନିକାରକ ବ୍ୟକ୍ତି—
Loka kāntaka 1. A troublesome or wicked
person; the curse of mankind (Apte)
, ୧ ରକ୍ତ—2. An epithet of Rābana(Apte)
ସ. ଦିଶ—ସମାଜର ହାନିକାରକ—Injurious to
the society.**

ଲୋକ କାନ୍ତା—ସ. କ (ବୈଦିକ) —ରୁଚି କାମକ ଉଷ୍ଣ ଦନ—
Loka kāntā A kind of rare medicinal root,

ଲୋକ ଶତ—ସ. ବି—୧ ।	ସର୍ବଲୋକନିବାସୀ (ହ. ପ) —
Loka kshiti	Inhabiting the heaven.
ଲୋକ ଗଣତି—ଦେ. ବି (ସ. ଲୋକ ଗଣନା) —	କୌଣସି ପ୍ରାନରେ Loka ganati
ଲୋକ ଗ(ଣ)ତୀ ଜୋକ ଗିନତି	ଲୋକଙ୍କ ସମ୍ପଦ ପ୍ରିସାକରଣ; ସେନ୍ସସ୍ — Counting of people of a place; census.
ଲୋକ ଗଣନା—ସ. ବି (ଉଷ୍ଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ) —	ଲୋକ ସୁମାର; ଲୋକ ସମ୍ପଦ ଲୋକ ଗଣନାଟ୍ ପ୍ରିୟ କରିବା; କେତେ ମନୁଷ୍ୟ ଅଛନ୍ତି ତାହା ଗଣନା କରିବା—Census. (ଉଷ୍ଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ) —ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ଅଭିମତ—Popular estimation.
ଲୋକ ଗଢ଼ଳ(ଲି)—ଦେ. ବି—	ଲୋକ ସମାଗମ; ଜନତା; ବଡ଼— Loka gahala(lī) ଭୌଡ଼ ଭୀଡ଼ Crowd.
ଲୋକ ଗାଥା—ସ. ବି (ଉଷ୍ଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ) —	ସାଧାରଣ ଜନସମାଜରେ ବନ୍ଦ ଲୋକ ଗଥାଟ୍ କାଳରୁ ଚଳ ଅସୁନ୍ଧର ଗୀତ—A song handed down among people (Apte). a popular song handed down from father to son;
ଲୋକ ଚକ୍ଷୁ—ସ. ବି—୧ । (ଉଷ୍ଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ)	ସାଧାରଣ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି; Loka chakshuh ଲୋକବ୍ସମାଜର ଦୃଷ୍ଟି—1. Public ଲୋକଚକ୍ଷୁ ଲୋକ ଚକ୍ର �gaze; the sight or the public. [ଲୋକ ଲୋତକ—ଅକ୍ଷୟରୂପ] the eyes of the public. [ଲୋକ ଚକ୍ଷୁ—ଦେଶରୂପ] [ଉ—ସେ ଲୋକଚକ୍ଷୁ ଅନୁଭବରେ କାନା ଅନ୍ୟାୟ କରୁଥିଲା ।] ୨ । (ଲୋକ = ଜଗତର ଚକ୍ଷୁ=ଅଞ୍ଚିତସ୍ଵରୂପ] ସୂର୍ଯ୍ୟ—2. The sun.

ଲୋକ ଚକ୍ଷୁର ଅଗୋଚରରେ—ଦେ. କ୍ର. ବିଶ—ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ ଦେଖା ନ
Loka chakshura agocharare ଯିବ ବା ଲୋକ ନୀଳାକ ଚକ୍ଷୁର ଅଗୋଚରରେ ଦେଖିବେ, ଏଥରି ଭାବରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ
ଲୋକ ଚକ୍ରକେ ଅଗୋଚରମେ କରିବା ପ୍ରକାରେ; ଗୋପନରେ—(To do
[ଲୋକ ଚକ୍ଷୁର ଅନ୍ତରକରେ—ଅନ୍ତରକରେ] a thing) In secret
or away from the gaze of the public.

ଲୋକ ଚରିତ—ସ. ବ(୨୩୧ ପତ୍ର) —ମନୁଷ୍ୟ ଚରିତ; ମାନବ ପ୍ରକାଶ—
 Loka charitra Human nature; man's nature.
 ଲୋକ ବୃତ୍ତି—ସ. ବ —ସମ୍ବାଦର ପତ୍ର—
 Loka chāritra The ways of the world (Ants).

ଲୋକ ଜଣ(ନ)—ଦେ. ବି—ଏକାଧିକ ଲେବ; ଲେବବାକ—Many
 Loka jaṇa (na) persons; more than one person.
 ଲୋକଜ୍ଞମ ଆଦାମୀ ଲୋଗ

ଲୋକ ଜନନୀ—ସ. ବ (୨୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ) — ଲକ୍ଷ୍ମୀ—
Loka janani An epithet of Lakshmi.

ଲୋକଜିତ—ସ. ବ (ଲୋକ+ଜି. ଧାରୁ+ଚିତ୍ତ) —ଲୋକଜୟକାଶ; Lokajit ପୁଞ୍ଜାକଯୁକ୍ତକାଶ—Victorious in the [ଲୋକ କ୍ୟେଷ୍ଟ—ଅନେ ବ. ଚିତ୍ତ] world. ବ—ବୃଦ୍ଧଦେଵ—
A name of the Buddha.

ଲେଖକ—ସ. କି. ବିଶ୍ୱ (ଲେଖକ + ବିଶ୍ୱ) — ୧ । ସାଧାରଣତଃ—
Lokataḥ 1. Popularly. , । ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜର ବିଳିର
ବା ବ୍ୟବହାର ଅନୁସାରେ—2. According to
common usage.

ଲେକ ତୁଷାର — ସ. ବ (ମ. ପ. ଲେ) — କଞ୍ଚିର —
Loka tushara Camphor.

ଲୋକତ୍ୟ (ୟି) — ସ. ବ (ସମାହାର ଦୁନ) — ସ୍ଵର୍ଗ, ମର୍ତ୍ତ୍ତିଷ ଓ ପାତଳ
Lokatraya (yī) ଏ ତିକି ଲୋକର ସମାହାର—The heaven,
the earth and the nether regions taken
collectively.

ଲୋକ ଦୃଷ୍ଟି—ସ. ବି (୨୩୧ ରେ) —୧। ଲୋକ ଚକ୍ଷୁ (ଦେଖ) —
Loka dṛushṭi 1. Loka chakshuh (See). ୨। ସାକ୍ଷାତ
ରଜନୀତୀର୍ଥ କୌଣସି ବସୁ ଦୃଷ୍ଟି ହେବା—୨. Public
view. ୩। ଜଳଶାଖାରଣଙ୍କ ବିଶୁର—୩. Public
estimation.

ଲୋକ ଦେଖାଣି(ଶିଆ)	—ଦେ. ବିଶ —ଲୋକମାଳକୁ ଦେଖାଇବା ପାଇ Lokadekhāṇī(niā)
ଲୋକ ଦେଖାନୀ	ବାହ୍ୟକ (କ୍ଷୟାମାଳ) — (Action Done to draw public gaze or notice to one's own self.
ଲୋକଧାରଣୀ	—ସ. ବ — (ଉପପଦ) —ପୃଥ୍ଵୀ (ହ. ଏ) — Lokadhārini
	The earth.

Lokana(ni) (See)
ଲୋକନ(ି) — ଦେ, ତି (ଅଦ୍ସୂର୍କ) ଲୋକତାଥର ଜାକନାମ—
Lokanari Name for calling Lokanātha

Lokanam	Name for calling Lokanam.
ଲେକା(ହେ)ର	ଲେବା
ଲେବ	{
ଲେବୁ	-ଅନ୍ୟରୂପ
ଲେବେର	ଲେ ଥ } —ଅକାଦ୍ୟର୍ଥକ ରୂପ ଲେବୁଥ }

ଲୋକ ନାମୀ ନୌକର	ଲୋକନାମୀ— ଲୋକନାମୀର ଅନ୍ୟରୂପ ଲୋକନମ୍ବୁର ଲୋକନୋକର, ଚାକର ବାକର	ଲୋକର—ଦେ. ବି (ଏକାର୍ଥକ ସହଗର, ସ. ଲୋକ; ପା- Loka na(la)ukara ନୌକର)—ଲୋକବାକ; ଖୁକରବାକର; ଲୋକନମ୍ବୁର—Servants and labourers a person's; attendants and servants.

ଲୋକଙ୍କ କରିବା—ଦେ (ପଦ୍ଧ) କି—ଦେଖିବା—To see. [ଉ—
 Lokana karibā ମାଳବେ ହମ୍ମରୁ ଲୋକଙ୍କ କରି,
 ଲୋକନ କରା ଲୋକନ କରନ୍ତା ଏକଲେ ବିଦେଶ ତ
 ଲୋକ ନ କରି ଉତ୍ସୁଳବଣ୍ଣାବଣ୍ଣା]
 ଲୋକନାଥ—ସ. ବ [ପଷ୍ଠୀ ଚର; ଲୋକ+ନାଥ]—୧। ଜଗତ୍ପତି;
 Lokanātha ପରମେଶ୍ୱର—୧. God. , । ଶିବ,
 ମହାଦେଵ—2. Siba, । ବ୍ରାହ୍ମ—3. Brahmā.
 ଶ ଦିଷ୍ଟୁର ନାମ-4. A name of Bishnū(ପଥୀ—
 ଲୋକବନ୍ଧୁଲୋକନାଥଃ ମାଧ୍ୟବୋ ଭକ୍ତବସ୍ତୁଲଃସହସ୍ରନାମ)
 * । ବୃଦ୍ଧ ଦେବ—5. The Buddha. । । କର-
 ଲୋକନାଥ ନାଥ; ରାଜା—6. A king. ଦେ. ବ. ପୁ—୧।
 ଲୋକନାଥ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର ନାମ—1. A name given to
 males. , । ପୁଣ୍ୟମେହର ସୀମାମୟୁ ଶିବଲଙ୍ଘକ
 ନାମ—2. Name of an idol of Siba in the
 town of Puri. [କୁ—ଏ ବିହଦ ଜଗନ୍ନାଥ
 ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ମନ୍ଦିରରୀରୁ । ମାରାର ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥାତ । ଏ
 ଅନାଦି ଶିବଲଙ୍ଘ । ଦେଶାଖମାସ ସରକୁ ସୋମବାର ଓ
 ଶିବରାତ୍ରି ଦିନ ଏଠାରେ ବଡ଼ ମେଲା ହୁଏ ।]

ଲୋକନାଥ ଦାସ—ଦେ. ବି. (କାମ)—ପିଲ୍ଲିଟା ନିବାସୀ ବୈଦେଶ୍ୟକ
Lokanātha dāsa ବିଳାସର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଟୀକାକାର—One of
the well-known commentators of
Baidehisabilāsa of Upendra bhañja

ଲେକଳାଥ ନାୟକ—ଦେ. ର. (ନାମ) —ପ୍ରତିକ ଉତ୍କଳର ଜଣେ
Lokanātha nāyaka ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଗଣିତବିଦ୍; [ଏ ହେଉଥିବା କାମକ ଗଣିତ ପ୍ରସ୍ତୁକର ପ୍ରଗେତା—ତାରଣୀ, ର୍କ. ସା.
ରତ୍ନବାସ ।]—A celebrated mathematician of ancient Utkal, author of
Khardi Līlābati.

Khāṇḍi Lījabati.

ଲୋକନାଥ ବିଦ୍ୟାଧର—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଓଡ଼ିଆ କବି—
Lokanātha bidyādhara [ଦୁ—ଏହାଙ୍କ ବାସ୍ତ୍ଵାକ
 ଶୋରଖ ବାଣସ୍ତୁର । ଚିତ୍ତକଳା, ସଂକଳିତ ସ୍ମୃତି, ଚିତ୍ରପୂଳା,
 ପରିମଳା ଓ ରସକଳା ଏହାଙ୍କ ରଚିତ କାବ୍ୟ—ଜାରିଣୀ。
 ଇ. ସା. ଉତ୍ତରାଷ୍ଟ ।] An ancient Oriya poet
 and author of a number of romances
 in poetry

ଲୋକ ନାୟକ—ସ. ବି. ସୁଂ (ଅଧୁକିକ ପ୍ରୟୋଗ, ଶୃଷ୍ଟି ତତ୍ତ୍ଵ)—
 Loka nāyaka ଲୋକମନ୍ତ୍ରର ନେତା; ଜଳସମାଜର ନେତା—
 [ବେଳେବୋ—ଅବ୍ୟାପ] A leader of men; a

[ଲେଖକାରୀ, ଲେଖକେବେ—୧] a social leader.

ଲୋକ ନିନ୍ଦା—ସ. ବ (ମୁଗ୍ଧ ଲୋକ ସମାଜରେ ସ୍ଵର୍ଗବିତ
Loka-nindā ନିନ୍ଦା)—ଲୋକସମାଜରେ ମନୁଷ୍ୟ କାମରେ
ଭୃତ୍ୟବା କଳନ୍ତି ବା ଅପକାଦ—Public scandal;
public censure; calumny.

ଲୋକମୟ—ସ. ବିଶ. (ଲୋକ ଧାରୁ + କର୍ମ. ଅନ୍ୟ)—୧। ଦର୍ଶନମୟ; Lokaniya ଦର୍ଶନଯୋଗ୍ୟ—୧. Fit to be seen

visible. ୨। ମନୋଜ୍ଞ; ସୁଧର—୨. Agreeable to the sight; beautiful,

ଲୋକନର—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ଲୋକ = ସମାଜକୁ + ଦୃ ଧାରୁ; ବିଦାରଣ Lokandara ବରତା + କର୍ତ୍ତ୍ର. ଅ)—କାମୁକ; ଲଙ୍ଘନ; ନଷ୍ଟ (ଲୋକନର—ଶ୍ଵର) ଚରିତ—Lascivious; immoral; adulterous; libidinous.

ଲୋକପ—ସ. ବି. ପୁଂ (ଲୋକ + ପା ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ର. ଅ)—୧। ବୃତ୍ତା Lokapa (ହ. ଶ)—୧. Brahma. ୨। ଲୋକପାଳ [ଲୋକପତି—ଅନ୍ୟରୂପ] (ଦେଖ) (ହ. ଶ)—୨. Lokapāla (See) ୩। ସଜା (ହ. ଶ.)—୩. A king.

ଲୋକ ପାବନ—ସ. ବି. ପୁଂ—ସେ ତୁଲେକ ବା ତୁଳାର କରେ—Purifying Loka pābana କରେ ବା ତୁଳାର କରେ—the three worlds. [ଲୋକ ପାବନ—ଶ୍ଵର]

ଲୋକ ପାଳ—ସ. ବି (ଲୋକ + ପାଳ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ର. ଅ)—୧। ସଜା Loka pāla ୧. A king. ୨। ବିଶପାଳ; ପୁତ୍ରବାର ଅଠ ଦିଶରେ ପୁତ୍ରବାର କରିଥିବା ଅଠଙ୍ଗଣ ଦେବତା—

2. Eight Deities considered as the regents of the eight quarters of the earth.

[ଯଥା—ଭନ୍ଦ, ପୂର୍ବଦିଗର, ଅଗ୍ନି. ଦର୍ଶନ ପୂର୍ବକୋଶର, ଯମ. ଦର୍ଶନଦିଗର, ବର୍ତ୍ତୁଶ. ପଞ୍ଚମଦିଗର, ସୂର୍ଯ୍ୟ ନେତ୍ରର କା ଦର୍ଶନ ପଞ୍ଚମ କୋଶର, ବାୟୁ. ଉତ୍ତର ପଞ୍ଚମ କୋଶର, ଛୁବେର. ଉତ୍ତରଦିଗର, ଶିବ. କା ସୋମ ବା ଶଶାନ ଉତ୍ତର ପଞ୍ଚମ ଦିକ୍ପାଳ ଅଟନ୍ତି ।] ୩। ଅବଲୋକିତେଶ୍ଵର କୋଷସ୍ତରୀ ଏକ ନାମ (ହ. ଶ)—୩. A name of Abalokiteśvara Buddha.

ଲୋକ ପାଳକ—ସ. ବି (ଲୋକମୟ କର୍ତ୍ତ୍ର)—ସଜା— Loka pālaka King.

ଲୋକ ପାଳନ—ସ. ବି (ଲୋକମୟ କର୍ତ୍ତ୍ର)—୧। କମର ପ୍ରକାଳନ— Loka pālana ୧. Maintaining the created beings.

୨। ସଜାକୁହାର ପ୍ରକାଳନ; ସତ୍ୟର ସ୍ଵାସନ— 2. The good governance of people by a king. ୩। ବୃତ୍ତା—୩. Brahma. ୪। ବିଶ— 4. Bishnu. ୫। ସଜା—୫. A king.

ଲୋକ ପିତାମହ—ସ. ବି. ପୁଂ (ଲୋକମୟ କର୍ତ୍ତ୍ର)—ବୃତ୍ତା— Loka pitāmaha God Brahma.

ଲୋକ ପିଡ଼ା—ସ. ବି (ଲୋକମୟ କର୍ତ୍ତ୍ର)—ଅତ୍ୟାଶ୍ଵର—Oppression. Loka pīḍā [ଭ—ଲୋକ ପିଡ଼ା କର ଆରକବ ଧନ—କୃଷ୍ଣବିଂଦୁ. ମହାଶ୍ଵର. ବନ ।]

ଲୋକ ପ୍ରବାଦ—ସ. ବି (ଲୋକମୟ କର୍ତ୍ତ୍ର ବା ମ. ପାଠ ଲୋକ)—୧। କଳ- Loka prabāda ପ୍ରବାଦ—୧. Rumour; tradition.

୨। ସାମରଣ କଣ୍ଟ୍ୟାସ—୨. A popular belief

ଲୋକ ପ୍ରବାହ—ସ. ବି (ଲୋକମୟ କର୍ତ୍ତ୍ର)—୧। କଳପ୍ରେତ; ଧାରା ର ଲୋକ ପ୍ରବାହ ଲୋକମୟ—୧. Rush of people; people passing like a current. ୨। କଳତା ୨. A crowd of men.

ଲୋକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ—ସ. ବି (ଲୋକମୟ କର୍ତ୍ତ୍ର)—ଜଗଦ୍ବିଶ୍ୱାସ—ବିଶ୍ୱବିଶ୍ୱତ୍ୱ ଲୋକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ—Loka prasiddha —World-renowned,

ଲୋକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ—ସ. ବି (ଲୋକମୟ କର୍ତ୍ତ୍ର)—ଜତେରେ ଜ୍ଞାନ— Loka prasiddhi —World-wide celebrity,

ଲୋକ ପ୍ରିୟ—ସ. ବି. ପୁଂ (ଲୋକମୟ କର୍ତ୍ତ୍ର)—ଜନପ୍ରିୟ; ସାଧାରଣକର Loka priya ପ୍ରାତିରକଳ—Beloved of the people; [ଲୋକପ୍ରିୟ—ଶ୍ଵର] loved by the public; popular. [ଲୋକ ପ୍ରିୟତା—ବି]

ଲୋକ ପ୍ରିୟତା—ସ. ବି—ଲୋକାନୁରାଗ (ଦେଖ) Loka priti —Lokānurāga (See)

ଲୋକ ଫୁଲ—ପାଦେ (ଯାଜଷ୍ଵର) ବି—ବିବାହ ମୁକୁଟର ମୁଦ୍ରିପାଣେ Loka phula ଓହଳମୁକା ଘୋଲପୁଲର ମାଳ—The garland of cork-flowers attached to a bridal coronet.

ଲୋକ ବଚନ—ଦେ. ବି—ଲୋକନିଦା; ଜନାପକାଦ—Slander; Loka bachana calumny. [ଭ—ବେବଇ ଲୋକ ନିଦା ବଚନକୁ ରେ ଦେବ ! କଲ ମୁଁ ବାରୁଣ୍ୟ—ବିଶଳାପ ଲୋକ ନିଦା ଖୁବିଆ. ବିତର ରାମାୟଣ ।] ସ. ବି—ଜନରକ [ଲୋକବାର୍ତ୍ତା—ଅନ୍ୟ ସ. ରୂପ] —Rumour (Apte)

ଲୋକ ବିତ୍ରଳ—ସ. ବି. ପୁଂ—୧। ପ୍ରକାଳ ପ୍ରତି ଦ୍ୱେଷିକ; ପ୍ରକାଳ— Loka batsala ୧. Loving the subjects;

[ଲୋକ ବିତ୍ରଳ—ଶ୍ଵର] loving the people. ୨। ଲୋକ ଲୋକ ବିତ୍ରଳକତା } ବି—ବିତ୍ରଳ—୨. Philanthropic. ବି—ଲୋକବାସ୍ତ୍ର } ବି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ଵା ନାମ—Name of Bishnu.

ଲୋକ ବନ୍ଧୁ—ସ. ବି (ଲୋକମୟ କର୍ତ୍ତ୍ର) ବିଶ୍ୱହରେଣ୍ଟି—Philanthrop- Loka bandhu ic. ବି—୧। ବିଶ୍ୱବିଦ ନାମ—

1. A name of Bishnu. ୨। ସୂର୍ଯ୍ୟ—୨. A name of the sun. ୩। ଶିବ (ହ. ଶ)— 3. Siba. ୪। ବିଶ୍ୱହରେଣ୍ଟି ବନ୍ଧୁ—୪. Aphila-

ntherapist.

ଲୋକ ବହିର୍ଭୂତ—ସ. ବି—ଲୋକାଗତ (ଦେଖ) Loka bahirbhūta —Lokātīta (See)

ଲୋକ ବାକ—ଦେ. ବି (ଅର୍ଥକ ଧୂର୍ଣ୍ଣନ୍ତକାଣ୍ଡ ଯୁ ପଦ)— Loka bāka ୧। ଏକାଧକ ଲୋକ—୧. Many people.

ଲୋକଜନ [ଭ—ଶର୍ଣ୍ଣିର ଜାତ ପ୍ରାୟେ ଦାଣେ ଲୋକବାକ—ଆଦମୀ ଅଦମୀ ମଧ୍ୟମରକ ।] ୨। ସରେ ସୁକା ଏକାଧକ

ଗୁରୁ; ଶୁକର ବାକର—୨. Attendants; retinue; a body of attendants.

ଲୋକ ବାଦ—ସ. ବି (ଲୋକମୟ କର୍ତ୍ତ୍ର)—୧। ଲୋକ ପ୍ରବାଦ (ଦେଖ) Loka bāda ୧. Loka prabāda (See) ୨। ବୋକା-

ବାଦ; ଛନାପବାଦ—2. Calumny; scandal.

[ତ—୯ ଲୋକବାଦ ମହାରୟେ । କରିବ କେବଣ ଉପାୟେ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।]

ଲୋକ ବାନ୍ଦବ—ସଂ. ବ (ଶଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ଦଳବାନ୍ଦବ; ସୁର୍ଯ୍ୟ—
Loka bandhaba The sun.

ଲୋକୁବାହିତ—ସଂ. ବ (ଶଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ସାହା (ସେହି ସାନ)କୁ
Loka bāhita ପକ୍ଷେମାନେ ବହନ କରନ୍ତି-(a conveyance)

Drawn or carried by men.

ଲୋକ ବାହ୍ୟ—ସଂ. ବଣ—୧ । (ଶଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ) ଲୋକବାହ୍ୟତୁତ୍ୱ—
Loka bāhya ଦୃଷ୍ଟିତ୍ୱା—1. Contrary to established

custom. , 2. Apostatised.

କ (ଶଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ) ମନୁଷ୍ୟବାବ ବହନ୍ୟ (ଯାନ)—
3. (conveyance) Fit to be borne or drawn
by men.

ଲୋକ ବିଶ ତ—ସଂ. ବଣ (ଶଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—୧ । ଲୋକବିଶ ବିରୁଦ୍ଧ
Loka bigarhita 1. Contrary to custom. , 2.

ଲୋକମତର ବିପଞ୍ଚ—2. Contrary to public
opinion.

ଲୋକ ବିଦ୍ଵିଷ୍ଟ—ସଂ. ବଣ. ସୁଂ (ଶଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ଜନସାଧାରଣ ସାହାରୁ
Loka bidewishta ସୁଷ ପାଅନ୍ତି ଚାହିଁ—Universally
(ଲୋକ ବିଦ୍ଵିଷ୍ଟ—ଶି) disliked (Apte).

ଲୋକ ବିଦ୍ରୋଷ—ସ. ବ (—୧ । ଶଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ) ଜନ ସାଧାରଣଙ୍କର
Loka bidwesha ବିଶର—1. Dislike of the
[ଲୋକବିଶ—ଅନ୍ୟରୂପ] general public. , 2. (ଶରୀରଭାବ
ଲୋକକ ସତ ବିଶର ଶର—2. Misanthropy.

ଲୋକବିଦ୍ରୋଷୀ—ସ. ବଣ ଓ ବ. ସୁଂ (ଶଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ଯେଉଁ ବୀକୁ
Lokabidweshi ଲୋକକୁ ଦ୍ୱାରା କରେ—Misanthropic;
(ଲୋକବିଶ—ଅନ୍ୟରୂପ) a misanthrope.
[ଲୋକବିଦ୍ରୋଷୀ—ଶି]

ଲୋକ ବିମୋହନ—ସ. ବ (ଶଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ଲୋକମାନଙ୍କୁ ମୁଖ୍ୟ
Loka bimohana ଚରକା—Fascinating the
people. ବଣ. ସୁଂ—ଲୋକମୁଖ୍ୟକର—Fascinat-
ing the people.

ଲୋକ ବିରାଗ—ସ. ବ (ଶଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କ କୌଣସି
Loka birāga ବ୍ୟକ୍ତିପରି ଅପ୍ରାପି—Displeasure of the
public.

ଲୋକ ବିଶ୍ଵ (ଖ୍ୟାତ)ତ—ସଂ. ବଣ (ଶଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ଲୋକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ (ଦେଖ)
Loka bisru(khyāta) Loka prasiddha. (See)

(ଲୋକବିଶ୍ଵ—ବ)

ଲୋକ ବୁଢ଼—ସ. ବ (ଶଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ସମ୍ବାଦରେ ଚକ୍ରଥବା ଶବ୍ଦ—
Loka bṛutta 1. The ways of the world; custom
prevailing in the world. (Apte) , 2. ବୁଢ଼

ଗୋ—2. Gossip; idle talk. (Apte)

ଲୋକ ବ୍ୟବହାର—ସଂ. ବ (ଶଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—୧ । ଲୋକବାଷିତ—
Loka byabahāra 1. A popular usage or
(ଲୋକ ବୁଢ଼—ଅନ୍ୟରୂପ) custom. , 2. ସଂବାଦର ଶବ୍ଦ—
ଗୋ—2. The ways of the world; course
of events. (Apte) ସଂ. ବଣ—ସାଧାରଣତଃ
ପ୍ରତିକଳ—Universally current. (Apte)

ଲୋକ ବ୍ୟତ—ଦେ. ବ—୧ ଲୋକବେଚାରୁପ ବ୍ୟତ—1. A vow
Loka brata of serving the public. , 2. ଜନକାରୀର
ଲୋକସେବା ବ୍ୟତ କରୁବି ଧର୍ମକୁଷାଳ—2. Any religious
ଲୋକସେବାକାର ଵ୍ୟତ to be observed by men. ,

ସଂବାଦର ଶବ୍ଦ—3. General practice or way
of the world. (Apte)

ଲୋକ ବ୍ୟତ—ସ. ବ (ଶଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ଲୋକସମ୍ବୁଦ୍ଧ—The people.
Loka brāta [ତ—ସ୍ଵର୍ଗ ହେଲେଣି ସେ ଦେଖ ଲୋକବ୍ୟତ ।
କୃଷ୍ଣବିଂଦୁ. ମହାରାଜାର ସବ୍ରାତ ।]

ଲୋକ ଭୟ—ସଂ. ବ (ଶଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ଛନାପବାଦର ଭୟ—
Loka bhaya Fear of public opinion,
ଲୋକ ଭୁଲଣିଆ—ଦେ. ବଣ—ଲୋକକୁ କଥାରେ ଭୁଲାଇ ଦେବାପାଇ
Loka bhulāṇīā ଭୁଲିବୁ ବା ଅଭ୍ୟୋଦ୍ଧ—Meant to
ଲୋକ ଭୁଲାନ �mislead people; misleading.
ଲୋକମୁଲାନେବାଳା

ଲୋକ ମଣ୍ଡଳ—ସ. ବ (ଶଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ସଂବାଦମଣ୍ଡଳ; ସମସ୍ତ
Loka mandala ପୁରୁଷ—1. The whole world. , 2.
ଜନସମାଜ—2. The human society; the
mankind. , 3. ଲୋକସମ୍ବୁଦ୍ଧ; ଜନତା—3. A
gathering of people,

ଲୋକ ମତ—ସଂ. ବ (ଶଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଅଭିମତ—
Loka mata Public opinion, popular opinion,
(ଲୋକବିଶ—ଅନ୍ୟରୂପ) people's voice.

ଲୋକମତ ବିରୋଧ—ସ. ବଣ (ଶଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ଜନ ସାଧାରଣଙ୍କ
Lokamata birodhi ଅଭିମତ ପ୍ରକଳ୍ପ—Contrary
(ଲୋକମତ ବିରୁଦ୍ଧ—ଅନ୍ୟରୂପ) to public opinion; done
in violation of public opinion,

ଲୋକ ମର୍ଯ୍ୟାଦା—ସଂ. ବ (ଶଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ଲୋକ ସମାଜରେ ପ୍ରତିକଳ
Loka marjyāḍā ଶବ୍ଦ—Established custom
(ଲୋକମାର୍ଯ୍ୟା—ଅନ୍ୟରୂପ) or ways. (Vpte)

ଲୋକ ମାତା—ସ. ବ. ଶି (ଶଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ, ଲୋକମାତ୍ର, ୧୮- ୧୯]—
Loka mātā ମାତା—ବମଳା; ମହାରାଜୀ—The Goddess of
wealth.

ଲୋକ ମୁକୁଟ-ପ୍ରାଚେ. (ପାଇୟର) ବ—ପେର୍ହ ପ୍ରବୋଧରେ ବିକାହକର
Loka mukūṭa ଅଭିର କର୍ମ ହୋଇଥାଏ ହିର୍ର କାନ୍ଦୁରେ ପହଞ୍ଚେ
କାଳ ଲିଙ୍ଗାର ତା ଭପରେ ଦଥିବା ତିତା ବା ହୋଟି—
The paint or jhoṭi which is put on

a wall of the room in which marriage or sacred thread rites are to be performed.

ଲୋକ ମୁଖ—ସ. ବି (୭୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ) — ୧। ସାକ୍ଷାତ୍କାରଶକ୍ତ ମୁଖ ବା ଗତ; Loka mukha 'ଜଳମତ—1. The mouth of the public; public opinion. , । ଲୋକଙ୍କ ମୁଦ୍ଦରୁ ଶୁଣ୍ଟିବା ମତ—2. Report; verbal report.

ଲୋକ ଯାତ୍ରା—ସ. ବି—୧। (୭୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ) ଜାବନ ଯାତ୍ରା;ସଥାର ଯାତ୍ରା— Loka jātrā 1. Livelihood , । ସଥାରରେ ଚଳବା— 2. Living; course of life; to live, move and have one's being. । (୭୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ) ଶୋଭାପାତ୍ରା; କୌଣସି ଉତ୍ସବାଦ ଉତ୍ସଲକ୍ଷେ ବହୁଲୋକଙ୍କର ଏକତ୍ର ଗମନ—A public procession.

ଲୋକଯାତ୍ରା ନିର୍ବାହ—ସ. ବି (୭୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ; ୭୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ) —ଜୀବନଯାତ୍ରା Lokajātrā nirbāha ଚଳାଇବା—Eking out of one's existence. (ଲୋକଯାତ୍ରା ନିବନ୍ଧନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲୋକଯାତ୍ରା ବିଧାକ—ସ. ବି (୭୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ; ୭୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ) — ୧। ଲୋକ- Lokajātrā bidhāna ଯାତ୍ରା ନିର୍ବାହ—1. Eking out of one's existence. , । ଲୋକଯାତ୍ରା ନିର୍ବାହର ବିଧ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ନାତିଶାୟ ବିଶେଷ—2. The science of political economy.

ଲୋକ ରକ୍ଷା—ସ. ବି. ପୁ (ଲୋକ + ରକ୍ଷାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅ)—ରଜା— Lokaraksha (ଲୋକରକ୍ଷକ—ଅନ୍ୟରୂପ) King (Apte) ଲୋକ ରଖିବା—ଦେ. କି.—୧। ଅପଣାର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରୀ ରଖିବା— Loka rakhibā କିମ୍ବା କରିବା—1 To entertain or 'ଲୋକ ରାଖା ଆଦମୀ ରଖିବା employ servants or hands for getting one's work done. , । ଦାସୀ ବା ରହିବା ସ୍ତ୍ରୀ ରଖିବା—2. To retain a concubine.

ଲୋକ ରଞ୍ଜକ—ସ. ବିଶ. ପୁ—ଯେ ପ୍ରଜାକୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରେ; Loka rāñjaka Pleasing the people; popular.

ଲୋକ ରଞ୍ଜନ—ସ. ବି (୭୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ)—ଲୋକ ସାକ୍ଷାତ୍କାର ପ୍ରାଚି- Loka rāñjana ସାକ୍ଷନ—Act of pleasing the public; popularity (Apte). ସ. ବିଶ— ଲୋକରଞ୍ଜକ (ଦେଖ)—Lokarāñjaka (See)

ଲୋକ ରବ—ସ. ବି (୭୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ) —ଜଳରବ—Rumour. Loka raba

ଲୋକ ଲ(ନ)ଉକର(ରି)—ଦେ. ବି(ସହଚର); ସ. ଲୋକ; ପା. କୌକରି) Laka la(n)ukara(ri) ଲୋକବାକ; ଗୃହ ବାକର—

ଚାକରବାକର ଆଦମୀ ନୌକର Servants and labourers.

ଲୋକ ଲଗା(ଗେ)ଇବା—ଦେ. କି—କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରୁ Loka lagā(ge)ibā ମୂଲିଅବୁ କିମ୍ବା କରିବା—To engage ଲୋକ ଲଗାନ ଆଦମୀ ଲଗାନ Labourers to execute any work

ଲୋକ ଲଜ୍ଜା—ସ. ବି—(ମ. ପ. ଲୋ; ଲୋକାପବାଦଜଳତ ଲଜ୍ଜା) Loka lajjā ୧. ଲୋକାପବାଦ—1 Calumny. ୨। ଲୋକାପବାଦ ପ୍ରତି ମନରେ ଉଚ୍ଚ—2, Fear of scandal,

ଲୋକଲଜ୍ଜାର ଭୟ—ଦେ. ବି—ଲୋକାପବାଦ ଭୟ—Fear of Lokalajjāra bhaya ଲୋକଲଜ୍ଜାର ଭୟ ଲୋକଲଜ୍ଜାକା ଭୟ

ଲୋକ ଲସ୍ତର—ଦେ. ବି. (ସଂ ଲୋକ ଓ ପା. ଲସ୍ତର) —ଲୋକବାକ; Loka laskara ଗୃହର ବାକର—Attendants and ଲୋକ ଲକ୍ଷର ଲୋକ ଲକ୍ଷକର servants

ଲୋକଲା(ଲ)ଜ୍ଞା—ଦେ. ବି (ସଂ. ଲୋକଲଜ୍ଞା) — Loka la(l)jyā ଲୋକଲା (ଦେଖ)—Loka lajjā (See) ଲୋକଲଜ୍ଞା ଲୋକଲ

ଲୋକ ଶିକ୍ଷକ—ସ. ବି ପୁ [୭୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ] ୧. ଜଳଷମାଜର ଶିକ୍ଷାବାଚ । Loka śikshaka ବା ଉପଦେଶ୍ୱା—1. A teacher of the society. [ସାଧା—ରୁକ୍ଷ; ଶକ୍ତିରୂପୀ; ପ୍ରାପ୍ତ; ମହମ୍ବଦ; ଶାକ୍ଷି; ସମଚନ୍ଦ୍ର ଓ ଚେତନ୍ୟ] , । ଉପଦେଶ୍ୱାର ଧର୍ମପ୍ରବର୍ତ୍ତକ—2. A great religious teacher,

ଲୋକ ଶିକ୍ଷା—ସ. ବି [୭୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ] ୧। ଲୋକଙ୍କ ଉପଦେଶ ଦେବା— Loka śikṣā 1. Teaching the people. , । ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର ବିଦ୍ୟଶିକ୍ଷା—2. Popular education; mass education , । ଜଣକ ଦଣ୍ଡ ଦିଅନ୍ତିକା ଦ୍ୱାରା ଶିକ୍ଷା—3. The lesson learnt by the public by seeing another person's punishment [କ୍ର—ସମଚନ୍ଦ୍ର ସ୍ଵକାରକାରୀ ସୀତାକୁ ନିକାଯନ କରିବାଦ୍ୱାରା ଲୋକଶିକ୍ଷା ଦେବେ । ଅପରାଧୀ ଦଣ୍ଡ ପାଇବାର ହୁଦାହରଣ ଦେଖିଲେ ଲୋକଶିକ୍ଷା ହୁଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ଲୋକେ ସେହି ହୁଦାହରଣ ଦେଖି ଶିକ୍ଷାଦାର କରନ୍ତି ଯେ, ଅପରାଧ କଲେ ଦଣ୍ଡ ପାଇବାକୁ ହେବ ।

ଲୋକ ଶୂନ୍ୟ—ସ. ବି (୩ୟା ତତ୍ତ୍ଵ) ୧। ଯେଉଁଠାରେ କେହି ମନୁଷ୍ୟ ଲୋକ ଶୂନ୍ୟା—ନ ଥାନ୍ତି—1. Emptied of people , । ଅଧିକାସ୍ତାଶୂନ୍ୟ—2. Depopulated; uninhabited.

ଲୋକ ଶ୍ରେଣୀ—ସ. ବି (୭୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ) — ୧। ଲୋକସମ୍ପଦ—1. A Loka śrenī collection of men , । ମନୁଷ୍ୟମାନ ଶାତ—2. A row of men.

ଲୋକ ଶ୍ରୁତି—ସ. ବି (ମ. ପ. ଲୋ) —ଜଳଶ୍ରୁତି; ପ୍ରବାଦ (ହି. ଶ) Rumaୟ, Rumour.

ଲୋକ ସମ୍ଗ୍ରହ—ସ ବି—୧। (୭୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ) ସଥାରର ମନ୍ତ୍ର ବା କଲ୍ପାନାଶ୍ରୀକାରିତା—ନାମକରଣ ଲୋକ ସମ୍ଗ୍ରହ । Loka samgraha 1. The welfare of the world (Apte), , । ସଥାରର ଲୋକଙ୍କ ପ୍ରସବ କରିବା [ହି. ଶ]—2. Pleasing the people.

ସ. ବଣ [ବହୁବ୍ଲିକ୍] ସମାଜର ଲୋକାଶକାମୀ [ଦ୍ଵ. ଶ].	
2. Wishing the good of the world.	
ଲୋକ ସ୍ୱର୍ତ୍ତବ୍ରତ—ସ. ବ.—ଭାଗ୍ୟ—	
Loka samsruti	Destiny; fate (Apte).
ଲୋକ ସମାଜୀଣ୍ଠି—ସ. ବଣ (ଶ୍ଵା ଚର)—ବହୁ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ହାର	
Loka samākirtṇa	ପୂର୍ଣ୍ଣ (ପ୍ରାଣ) —Filled with people; crowded(place).
ଲୋକ ସମାଗମ—ସ. ବ (୭୩୧ ଚର) —ଜଳସମାଗମ; ଜଳତା; ରଡ—	
Loka samāgama	Crowd; rush; a gathering [ଲୋକସ୍ମୀ(ସମ୍ମେ)ଲକ—ଅନ୍ୟରୂପ] of people.
ଲୋକ ସମାଜ—ସ. ବ (୭୩୧ ଚର) —ଜଳସମାଜ; ଲୋକସମ୍ବନ୍ଧ—	
Loka samājā	The human society.
ଲୋକସାକ୍ଷିକ—ସ. ବଣ—(ହିନ୍ଦୁମୁଖ) ଯେଉଁ ଦୟାରେ ସାମା ପଢି	
Lokasākshika	ଅତ୍ୱା—(Hindu law) (a deed)
	Attested by witnesses (Apte).
ଲୋକ ସାକ୍ଷୀ—ସ. ବ (୭୩୧ ଚର) —୧। ସୂର୍ଯ୍ୟ—1. The sun. ୨।	
Loka sākshī	ଅତ୍ୱା—2. Fire (Apte) ୩। ବ୍ରହ୍ମ—
	3. Erahmā (Apte)
ଲୋକ ସାଧାରଣ—ଦେ. ବ (କର୍ମଧା) —ସବସାଧାରଣ; ଲୋକମାନେ—	
Loka sādhāraṇa	The general public.
ଲୋକସାନ୍(ନୀ)—ବେଦେ ବ (ପା ନୁକସାନ) —ଶତ—Loss.	
Lokasān'(ni)	ନୋକସାନ ନୁକସାନ
ଲୋକ ସାମାନ୍ୟ—ସ. ବଣ (୭୩୧ ଚର) —ସାଧାରଣ; ଯାହା ସତସତରେ	
Lokasāmānya	ଲୋକସମାଜରେ ଦେଖାଯାଏ ବା ତଳେ—Human; usual; common.
ଲୋକ ସିଦ୍ଧ—ସ. ବ (୭୩୧ ଚର) —୧। ସଂଧାରରେ ପ୍ରତକତ—	
Loka siddha	1. Current among the people; usual (Apte). ୨। ବ୍ୟବହାର ସିଦ୍ଧ—2. Customary (Apte). ୩। ସାଧାରଣତଃ ସ୍ଵିକୃତ ବା ଗୁରୁତ—3. Generally received or accepted (Apte)
ଲୋକ ସୁମାର୍(ରି)—ଦେ. ବ—(ସ. ଲୋକ, ଓ ପା. ସୁମାର୍) —	
Loka sumār(ri)	ସନ୍ଧାର ଲୋକମାନଙ୍କ ଗଣନା ବର ଲୋକ-ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରତିଶ୍ରବଣ—Census.
ଲୋକଶେବକ ସମାଜ—ସ. ବ. (କାମ) (ଅଧିକର) —ଯେଉଁ ଲୋକସା-	
Loka sebaka samājā	ସାଧାରଣ ହିତକର କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ରତ ହୁଅନ୍ତି—ଲାଲା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସମ୍ପଦହାର ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରଥମଭାଗରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସମାଜ—'The Servants of the People Society' founded by the late Lala Lajpat Rai.
ଲୋକ ସେବା—ସ. ବ—(୭୩୧ ଚର) —ସାଧାରଣଙ୍କ ଉପକାର	
Loka sebā	କରିବା—Serving the public; doing public good.

ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା—ସ. ବ—(୭୩୧ ଚର) —୧। କୌଣସି ପ୍ରାକର Loka saṅkhyā ଅଧିକାସୀମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା—1. The population or number of people of a place. ୨। ଲୋକମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା—2. The number of people. ୩. ବ.—କୌଣସି ପ୍ରାକର ଲୋକ ଗଣନା—Taking the census of a place.	
[ଦ୍ଵ—୧୯୧ ଶ୍ରାବ୍ଲୁବିରେ କର ସାରଥବା ଲୋକ ସୁମାରରେ ସ୍ଥଳତଃ ପ୍ରତିଶ୍ରବ୍ଣ ସେ ସମ୍ବନ୍ଧ ପୁଅଶାର ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ୧୭୭ କୋଟି; ବହୁ ମଧ୍ୟରୁ ଶ୍ରାବ୍ଲୁବାନ୍ ପ୍ରତିଶ୍ରବ୍ଣ କୋଟି; ଇନ୍ଦ୍ର ୧୭୬ କୋଟି, ବୌଦ୍ଧ ୧୭୫ କୋଟି, ବୈଦିକ ୧୭୪ କୋଟି, ଚିନ୍ କନ୍ଦିତକ୍ଷେତ୍ର ଓ ତା ଓ ଧର୍ମବଳମ୍ବୀ ୧୭୩ କୋଟି, ସାଧାନ ସିଂଘ ଧର୍ମବଳମ୍ବୀ ୧୭୨ କୋଟି ଓ ଅନ୍ୟ ଧର୍ମବଳମ୍ବୀମାନେ ୧୭୧ କୋଟି ।	
୧୯୧ ସାଲର ଜଳ ଗଣନା ଅନୁସାରେ ଭାରତର ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ଗଣ କୋଟି ୨୫ ଲକ୍ଷ ୮୭ ହଜାର ୮୭; ବହୁ ମଧ୍ୟରୁ ହିନ୍ଦୁ ୨୩ କୋଟି ୫୧ ଲକ୍ଷ ୫୩ ହଜାର ୫୩; ମୁଖ୍ୟମାନ୍ ୨ କୋଟି ୨୭ ଲକ୍ଷ ୨୧ ହଜାର ୨୧; ଶିଖ ୨୩ ଲକ୍ଷ ୨୧ ହଜାର ୨୧, ବୌଦ୍ଧ ୧୯ ଲକ୍ଷ ୧୯ ହଜାର ୧୯, କୌଣସି ୧୮ ଲକ୍ଷ ୧୮ ହଜାର ୧୮, ତାଇବାଲ୍ ବା ଅଧିମଜାତିଆ ଗଣ ୧୮ ଲକ୍ଷ ୧୮ ହଜାର ୧୮, ଜୋଷ୍ଟୁଆନ୍ ବା ପାର୍ଶ୍ଵ ୧୮ ଲକ୍ଷ ୧୮ ହଜାର ୧୮, ରହ୍ମାନ ୨୪ ହଜାର ୨୪ ଲକ୍ଷ ୨୪ ହଜାର ୨୪, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ୨ ଲକ୍ଷ ୨୫ ହଜାର ୨୫ । ଗଡ଼ିଜାତବାସିମୀ ଓ ଲୋକ ନଗେନ୍ଦ୍ରମୁଖୀରକ ବିବିଧ ରହସ୍ୟରୁ)]	
ଲୋକସ୍ଥିତ—ସ. ବ (୭୩୧ ଚର) —୧। ସମାଜର ପ୍ରାୟେର ବା ରକ୍ଷା—	
Loka sthiti	1. The preservation or stability of the world. ୨। ମନୁଷ୍ୟବାସ—2. Human residence. ୩। ମନୁଷ୍ୟସମାଜ—3. Human society. ୪। ବିଶ୍ୱଜଳନ ବିଧ—4. An universal law (Apte) *। ସାଧାରକ ଅବସ୍ଥିତ—5. Worldly existence (Apte).
ଲୋକହଥା—ଦେ. ବ (ସ. ଲୋକହଥାସ୍ଥା) —୧। ସବସାଧାରଣଙ୍କର	
Loka has̄a	ବିଦ୍ୟୁତ—1. Public disgrace; public Loka has̄a ଲୋକହଥାସ୍ଥା—scorn or derision. ୨। ଲୋକାପବାଦ—2. Scandal. *। ବିଦ୍ୟୁତ—3. Condition of being subjected to public scorn. (ବି—ରଥାଳବା ରେ । ଲୋକହଥାସ୍ଥା ଏ କି ଲୋକହଥା ରେ—କହିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଶ୍ଚାତ୍ତରମୁକ୍ତ ଲଗାଇ) । ବଣ. (ସ. ଲୋକହଥାସ୍ଥା) ଲୋକହଥାସ୍ଥା ରେ ଉପହାରାବଦ; ବିଦ୍ୟୁତ—Becoming the butt-end of public scorn; scandalised; publicly disgraced; Derided by the world.
ଲୋକହଥାସ୍ଥା	

ଲେକ ହସା(ସେ)ଇବା—ଦେ. କି—୧ । ଅପ୍ରଥମ ଲେକମାନଙ୍କ
Loka hasā(se)ibā ଉପହାସାତ୍ମବ ହେବାଇଲି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—
ଲୋକୁହୀମାନ ଲୋକହୁସାନା 1. To do something by
[ଲେକ(କେ)ହସିବା—ବି. ରୂପ] which one will
become scandalised. 2. ଲେକହସା କରିବା—
2. Lokahasā karāibā (See)

ଲୋକହସା କରାଇବା—ଦେ. କି—ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଲୋକମାନଙ୍କର
Lokahasā karā(re)ibā ଉପହାସାଧି ହେବାଇଲ କାର୍ଯ୍ୟକରିବା-
ଲୋକ ହେତୁ, ଲୋକ ହାସାକରାନ ଲୋକହସି କରାନା To do some-
thing for which another person (not
the doer) will be scandalised.
ଲୋକହସା ହେବା—ଦେ. କି—ଜନବ୍ୟକ୍ତିରେ ହାସାଧି ହେବା—
Lokahasā hebā ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ହେଯା To be the butt
ଲୋକହସାହୋନା end of public laughter or derision.
ଲୋକହସା—ସଂ. ବିଶ୍ଵ. ପୂର୍ବ (ବିଶ୍ଵାଦ୍ଵାଦ୍ଵାରା ଉପହଦି);
Lokahāsyā ଲୋକହସା—Derided by the world;
(ଲୋକହସା—ଶୀ) being the butt of general
(ମନ୍ଦିରାମଖଳ—ଶୀ) ridicule (Ante).

ଲୋକ ହୃଦୟ—ସଂ.ବ (ପ୍ରଶ୍ନା ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଶ) — ୧ । ମନୁଷ୍ୟମାନର ମଙ୍ଗଳ, ଉତ୍ସାହ
Loka hita ବା ଉତ୍ସାହ — ୧. The good of the
people. ୨ । ବିଶ୍වହର; ଜଗତର ମଙ୍ଗଳ—
2. The good of the world; universal good.
୩ । ସବ୍ସାଧାରଣକ ମଙ୍ଗଳ— ୩. Public weal.
ସଂ. ବିଶ — ଲୋକ ହୃଦୟର — Beneficial to the
world.

ଲେଖ ହିତକର — ସଂ. ବଣ (୭ୟୀ ଚାନ୍ଦ) ସମସ୍ୟାଧାରଣକର ମଙ୍ଗଳକଳକ
Loka hitakara — Beneficial to the public
or to the mankind.

ଲୋକ ହିତେଷଣା—ସ. ବ (୨୩୧ ପତ୍ର) —ଲୋକଗନଙ୍କର ମନ୍ଦିର—
 Loka hitaishana କାମକା; ଲୋକହିତ କରିବାର ଇଚ୍ଛା—
 Desire or wish for public good; public

ଲୋକ ହିତୀଶି—ସ୍ବ.ବିଶ. ପୁଂ (ଶଷ୍ଟା ଚକ୍ର; ଲୋକ + ହିତୀଶିନ୍ଦ୍ରନ୍ତ; ମୋହିତ ହିତୀଶିନ୍ଦ୍ରନ୍ତ)—ଲୋକମାନଙ୍କର ବା ଜନସମାଜର ମଙ୍ଗଳକାରୀ (ଲୋକହିତୀଶି—ସ୍ତ୍ରୀ) — Wishing public weal; (ଲୋକହିତୀଶି—ବି) desirous of seeing the people benefitted ବି—ଦେଶପରିଵେଶ—

ଲୋକାଇ(ସାହିତ୍ୟ) — ଦେବ, ବିଶ୍ୱ— (ସ. ଲୋକିକ) — ଲୋକିକ (ଦେଖ) ଲୋକାଇ(e)ta ଲୋକୀକ ଲୋକିକ 1. Laukika (See) ୨। ସାମାଜିକ— 2. Social. * । ଲୋକ ବ୍ୟବହାର-ସିଦ୍ଧ— 3. Hallowed by custom or usage. ୪। ଉନ୍ନତ୍ସାଧାରଣଙ୍କରାଗ ଅଦଳ—

4. Popular.

ଲୋକାଇ(ଏ)ତ ବେରୁର—ଦେ. କ--ଲୌକିକ ବ୍ୟବହାର; ଲୋକାଇ
 Lokāī(e)ta bebhāra —Customary usage.
 ଗୌକିକ ବ୍ୟବହାର ଲୋକିକ ବ୍ୟବହାର

ଲୋକାର(ସାହିତ୍ୟର) ମତ—ଦେ. ଡି.—ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ମତ—
 Lokār(e)sāhitya matā Popular opinion; popular
 ଲୋକମତ ଲୋକିକ ମତ view.

ଲୋକାଙ୍ଗ୍ରୀ—ସ. ବିଜ୍ଞ.—(ଅୟା ତତ୍ତ୍ଵ) —ଜଳାଙ୍ଗ୍ରୀ—	
Lokāṅgrī	Crowded
ଲୋକାଶ୍ରମ—ସ. ବି. (ଅୟା ତତ୍ତ୍ଵ) —ଦେଶାଶ୍ରମ; ଲୋକାଶ୍ରମ—	
Lokāśra	The usage of a country; custom of a country.

ଲୋକାଗ୍ରାହ ବିହିତୁ ତ—ସ.କଣ. (ନମା ପତ୍ର) —ଦେଶଗ୍ରାହର ବିପରୀତ-
Lokāchāra bahirbhūta Contrary to the cus-
 ଲୋକାଗ୍ରାହ ବିଗଚିତ } —ଅନ୍ୟରୂପ toms of a country.
 ଲୋକାଗ୍ରାହ ବିବୁଦ୍ଧ }

ଲେକାଶ୍ଵର ବିହିତ—ସ. ବିଷ. (ଶ୍ଵାଚତ) —ଦେଶାଶ୍ଵର ଅନୁସାରେ
Lokāchāra bihita କର୍ଯ୍ୟବା—Conforming to the
local customs.

[ଲୋକାଶ୍ରମ ସିଦ୍ଧି, ଲୋକାଶ୍ରମ ସଂଗତ (ସମ୍ପଦ) — ଅନ୍ୟରୂପ] ।
 ଲୋକାଶ୍ରମ—ବେଦେ, ବି.—(ତୀଳ ଦେଖିଯୁ ଭାଷାର ଶବ୍ଦ; ଉର୍ବଗା
 Lokashram (ଭାଷାରେ ବୃକ୍ଷାଚ) — ଗୋଲାପକାମ୍ କାଣ୍ଡ୍ୟ ବୃକ୍ଷ ଓ ଫଳ-
 ବୃକ୍ଷଟ ଲୋକାଶ୍ରମ ବିଶେଷ—Lopakat.

[ଦୁ—ଏ ଗଛ ଗୀଳ, ଓ ଜୀଧାନ୍ ଦେଶରୁ ଭାବଚକୁ ଥିଲା
ଯାଇ ଭୂଦ୍ୟାଳରେ ଲଗା ଯାଇଅଛି ଓ ଏଥର କୃଷି ହେଉଅଛି ।
ଏଥର ପଦ ଲମ୍ବ ଓ ମୁନିଆ, କେତୁପୁରୀ ଆକାର; ତନ୍ତ୍ର
କେନ୍ଦ୍ରପ୍ରଦ ଅପେକ୍ଷା ବଡ଼ । ଏ ଗଛ ୨୦୧୫ ହାତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଦୁଇ କ୍ରୁଏ । ପରିଶ ରେଖରେ ଏ ଗଛ ବରଳେ ଓ
ବୈଶାଖରେ ପଳେ । ଏଥର ଫଳ ବଡ଼ ବରକୋଳ ପର;
ଏହା ପାତିଲେ ହଳଦିଆ ଓ ଏଥର ଶସ ମିଠା ଓ ରୂପିର
ହୁଏ । ଶାହାରନପୁରର ଲୋକାଙ୍କ ଭାଣପ୍ରକାଶ ଓ ମିଥି ଅଟେ ।]

ଲୋକାଶ୍ରମ—ସଂ. ପ୍ରେ.—(ଖମୀ ତତ୍ତ୍ଵ)	—୧। ଲୋକ ବିଶ୍ଵାସ—
Lokāśrama	1. Contrary to customary usage.
ଲୋକାଶ୍ରମ୍ୟ } ଲୋକାଶ୍ରମ } ଲୋକାଶ୍ରମ }	୨। ଅଲୋଚିତ, ଯେଉଁ କିଆ ଥାରାରର କିମ୍ବା ଘଟନାର ବହୁକୃତ; ହୁଣ୍ଡି ଛାଇ; ଦୁଇଅର ବାହାର—
—ଅଳ୍ପ,କୁଟ୍ଟା]	

ଲୋକାଧ୍ୱିପ - ସଂ. ବ. — (ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚତ) — ୧ । ଲୋକପାଳ (ଦେଵ) ଲୋକଧ୍ୱିପା	2, Unusual; extraordinary.
ବୁଦ୍ଧଦେବ (ଏ.) — ୨, The Buddha.	1, Lokapāla (See)

ଲୋକାଧ୍ୟ—ସଂ. ବ.—(ପ୍ରତ୍ୟା ତତ୍ତ୍ଵ) —୧ ।	ଲୋକନାୟକ— Lokâdhyaksha 1. Leader of men. ୨ । ବିଷ୍ଣୁ; ଦେବବାନ; ଦୀପିର—2. Bishnu; God.
ଲୋକନୁରାଗ—ସଂ. ବ.—	ଲୋକବାଧାରଣକ ପ୍ରତ ଦ୍ୱେଦ— Lokânurâga Love for all people.
ଲୋକାନ୍ତ—ଦେ. ବ.—(ସଂ. ଲୋକାନ୍ତ ବଗତ) —ମୃତ୍ୟୁ— Lokânta ଲୋକାନ୍ତ ଦେହାନ୍ତ Death.	
ଲୋକାନ୍ତର—ସ. ବି (ଅବ୍ୟୟୀଶ୍ୱର; ଅନ୍ୟ+ଲୋକ) —୧ । ପରଲୋକ; Lokântara ମୃତ୍ୟୁର ପରବର୍ତ୍ତ ସସାର—1. Another world; the next world after death. ୨ । ଏ ସସାର ଛଢା ଅକି ମୃତ୍ୟୁ—2. Another sphere of existence. ଦେ. ବ (ସ. ଲୋକାନ୍ତର ଗତ) ମୃତ୍ୟୁ—Death	
ଲୋକାନ୍ତର ଗତ—ସ. ବିଶ. ପୁ—(୨ୟା ତତ୍ତ୍ଵ) —୧ । ମୃତ—1. Dead Lokântara gata ୨ । ପରଲୋକଗତ—2. Gone to the [ଲୋକାନ୍ତର—ଅନ୍ୟରୂପ] [ଲୋକାନ୍ତରଗତା, ଲୋକାନ୍ତରଗତା—ଶ୍ରୀ]	
ଲୋକାନ୍ତର ଗତ—ସ. ବ—ପରଲୋକଗପ୍ତ; ମୃତ—Death; Lokântaragati departure for the next world. [ଲୋକାନ୍ତର ଗମନ, ଲୋକାନ୍ତର ପ୍ରାପ୍ତ—ଅନ୍ୟରୂପ]	
ଲୋକାପବାଦ—ସ. ବ (ମ. ପ. ଲୋ)—ଲୋକନିଧା; ଜନସମାଜରେ Lokâpabâda କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ନାମରେ ଭଜନ୍ତିବା କଲକ— Public opprobrium; infamy.	
ଲୋକାପବାଦ ଭୟ—ସ. ବ (ମ. ପ. ଲୋ, ଫ୍ରୀ ତତ୍ତ୍ଵ) —ଲୋକ Lokâpabâda bhaya ନିନାଳୁ ତତ୍ତ୍ଵ—Fear of public disgrace or scandal.	
ଲୋକାଭବ—ସ. ବ (ପ୍ରତ୍ୟୀ ତତ୍ତ୍ଵ) —୧ । ଅବଶ୍ୟକ୍ୟ ଲୋକଙ୍କର Lokâbhâva ଅପ୍ରତ୍ୟେକତା—1. Want of men. ୨ । କର୍ମଶୀଳ ବା ସାହାଯ୍ୟକାରୀ ଲୋକ ନ ମିଳିବା ଅକ୍ଷ୍ୱା— 2. Want of the required hands.	
ଲୋକାଭିରାମ—ସ. ବିଶ. ପୁ—୧ । (ପ୍ରତ୍ୟୀ ତତ୍ତ୍ଵ) ଲୋକମାନଙ୍କ ପ୍ରାପ୍ତ— Lokâbhîrâma ଉନନ୍ତ—1. Pleasing to the people. ୨ । ଲୋକମାନଙ୍କ ଚନ୍ଦ୍ର ମନୋଦର—2. Looking graceful to the eyes of men. ୩ । ଲୋକ- ପ୍ରିୟ—3. Popular; loved by the people. ୪ । (ଫ୍ରୀ ତତ୍ତ୍ଵ) ଅତ ସୁନ୍ଦର—4. Very beauti- ful.	
ଲୋକାୟତ—ସ. ବିଶ (ଲୋକ + ଅ + ସର ଧାରୁ—ସହ କରିଗା + Lokâyata କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ)—ବ୍ୟାକମତାବଳମ୍ବି; ନାସ୍ତିକମତାବ- ଲମ୍ବି—Following the school of philosophy propounded by Charbâka; atheist; materialist. [ଦ୍ୱ—ଏମାକେ ପରଲୋକ ମାନନ୍ତ ନାହିଁ ।] ବ—୧ । ଗୃହାକ ମନ୍ତ୍ର ମତ—1. The tenets of sage Charbâka. ୨ । ନାସ୍ତିକ	

ଦର୍ଶନଶାସ୍ତ୍ର—2. The philosophy of atheism.
୧ । ନାସ୍ତିକତା—3. Atheism. ୪ । ପେର୍ଚ ବିଷ୍ଣୁ
ରହିଲେକ ଛଢା ପରଲୋକ ସୀବାର କରେ ନାହିଁ (ହୁ-
ପ୍ର.) —୫. A person who dose not believe
in an after life. ୫ । ରହିଲେକ ଛଢା ଥଣ୍ଡ ଲୋକ
ଲୋକ ନାହିଁ ଏପର ମତବାଦ—5. Materialism
(Apte). ୬ । ରହିଲେକ ଛଢା ସେ ଲୋକାନ୍ତର
ମାନେ ନାହିଁ—6. A materialist (Apte).

ଲୋକାୟତି—ସ. ବିଶ. ପୁ— (ଲୋକାୟତ + ରତ) —୧ । ଗୃହାକ
Lokâyatita ଗୃହାକଲମ୍ବି—1. Holding the athei-
stic view of sage Charbâka. ୨ । ନାସ୍ତିକ—
2. Atheistic. ବ—ଗୃହାକ ମୂଳ—The sage
Charbâka who preached the atheistic
system of philosophy. [ଦ୍ୱ—ଗୃହାକଙ୍କ
ଦର୍ଶନ ନାସ୍ତିକତା ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ଏହାକର ମତ—
“ଯାବଜ୍ଞାନେତ ସଖି ଜୀବେତ, ବିଶିଂ କୁଦା ଶୁଣି
ପାରେବୁ; ଭସିବୁତସ୍ୟ ଦେବସ୍ୟ ସୁନ୍ଦରତର୍କନଂ କୁତଃ ?”
ଅର୍ଥାତ୍ ସସାରରେ ଜନ୍ମ ଲାଗୁ ରଣ କର ମଧ୍ୟ ଶାଅ
ଶାଅ, ପିଆ, ମଛକ କର; ଏ ଜାବର ପୁରଜନ୍ମ ନାହିଁ ।
ଏହାକ ମତ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରାଣ ଦେଖିବ ପଣ୍ଡିତ ପିଲୁରୁତସ୍ୟ
ମତର ସାମଜିକ୍ୟ ଅଛି । ତାଙ୍କର ଭୂପଦେଶ ମଧ୍ୟ ଶାଅ,
ଶାଅ, ମଛକ କର—Eat, drink and be merry—
ଗୃହାକ ପରଲୋକ ସୀବାର କରୁ ଲ ଥିଲେ ।]

ଲୋକାୟତି—ଦେ. ବିଶ—ଲୋକାରତ (ଦେଖ)

Lokâyita Lokâita (See)

ଲୋକାରଣ୍ୟ—ସଂ. ବ (ପ୍ରତ୍ୟୀ ତତ୍ତ୍ଵ) —୧ । ବନ୍ଦ ଲୋକର ସଙ୍ଗମ;
Lokârânya ଜନତା; ରତ—Crowd. ଦେ. ବିଶ—
ଲୋକାରଣ୍ୟ ବନ୍ଦ ଲୋକରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ—Thickly crowded.
ଆଦମୀଯୋସେ ଭରା

ଲୋକାରମ—ସ. ବ—ଶିଷ୍ଟର; ଦେବବାନ; ବିଷ୍ଣୁକର ଏକ ନାମ—
Lokârâma A name of Bishnu.

ଲୋକାଳ—ବୈଦେ. ବିଶ (ଭାବ) —୧ । ପ୍ରାମାୟନ—1. Local. ୨ ।
Lokâl ପ୍ରାଦେଶିକ—2. Provincial. [ଏହି ଭାବରେ
ଲୋକାଳ ଶକସ୍ମୀ ଅନେକମୁକ୍ତିଏ ଭାବରେ ଶକସ୍ମୀ ଅନେକମୁକ୍ତିଏ
ଲୋକଳ]

ଲୋକାଳ ଗର୍ଭମେଣ୍ଡ—ବୈଦେ. ବି (ଭାବ) —ଭାବର ଶାର୍ତ୍ତିତ ଭାବର—
Lokâl gabharñamenter! ବର୍ତ୍ତର ଭାବ ଭାବ ପ୍ରଦେଶର
ଲୋକାଳ ଗର୍ଭମେଣ୍ଡ ଭାବଶାପନ ଭାବର—The Local
ଲୋକଳ ଗର୍ଭମେଣ୍ଡ Government of a Province of
British India. [ଦ୍ୱ—ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାବର
ପ୍ରଦେଶର ଶାର୍ତ୍ତିତ ପାଇଁ ଜଣେ ବକ୍ତବ୍ୟବିଧି
ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ବିଶିଷ୍ଟ ଭାବର ଶାର୍ତ୍ତିତ ଅଛି । ସଥା—
ଗର୍ଭମେଣ୍ଡ ବିଲେ (Governor). ଏହାକୁ
ଶାପନ କାହିଁଥରେ ପରମର୍ଶ ଦେବା ପାଇଁ ସବକାର

ଗୋଟିଏ ଶାସନସର୍କ (Executive Council) ଉପକୁ
ବରଅଛନ୍ତି ଓ ସ୍ଥାନ୍ତ୍ରିକାସନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିମଳ ଦେବା ପାଇଁ
ଜଣ କେତେ ସାଧାରଣ ନିବାଚିତ ମନ୍ତ୍ରୀ (Ministers)
ଅଛନ୍ତି ଓ ପ୍ରଦେଶର ଅଇନ ପ୍ରଣୟନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିମଳ
ଦେବା ପାଇଁ ବିବସ୍ତାପକ ସର୍ବ ଅଛୁ ।]

ଲୋକାଳ ଟାଇମ—ବୈଦେ. ବ (ଇଁ)—କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ପୁରୋଦୟ
Lokal time ଓ ସୁଧୀପ୍ରଦ୍ଵାରା ନିର୍ଣ୍ଣିତ ସମୟ—Local time
ଲୋକାଳ ଟୋଇମ (as opposed to standard time).
ଲୋକଳ ଟାଇମ [ଦ୍ରୁ—ଭାବରେ ବର୍ତ୍ତର ସବୁ ରେଲ୍‌ଫ୍ରେସନ୍
ମାନଙ୍କରେ ଏହି ନିର୍ବାଚିତ ଟାଇମ ଅନୁସାରେ ସମୟ
ଗଣା ହୁଏ । କିମ୍ବରେ ମଧ୍ୟ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀଆର୍ଡ୍ ଟାଇମ
ଅନୁସାରେ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟମାନ ପରିବଳନ ହୁଏ ।
ରେଲ୍ ପ୍ରତିକିଳ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀଆର୍ଡ୍ ଟାଇମ କଲିବତାର
ଲୋକାଳ ଟାଇମ ଅପେକ୍ଷା ୨୪ ମିନିଟ୍ ହୋଇ ଥାଏ । କାହିଁମୁଁ
ବା ପରୁ । ଅର୍ଥାତ୍, କଲିବତାର ଲୋକାଳ ଟାଇମ ସକାଳ
୨୩ ବେଳେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀଆର୍ଡ୍ ଟାଇମ ୨୩ ବାଜ ୨୪ ମିନିଟ୍ ।
ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀଆର୍ଡ୍ ଟାଇମ ମାତ୍ରାତର ଲୋକାଳ ଟାଇମ ଅପେକ୍ଷା
୧ ମିନିଟ୍ ପାଞ୍ଚ ବା ଅଗ୍ର, ଦିନ୍ତିର ଲୋକାଳ ଟାଇମ ଅପେକ୍ଷା
୨୨ ମିନିଟ୍ ଅଗ୍ର, ବମ୍ବେ ଟାଇମ ଅପେକ୍ଷା ୨୫ ମିନିଟ୍ ଅଗ୍ର ଓ
ବିଲାତର ଗ୍ରୀନ୍‌ଟିର୍ ଲୋକାଳ ଟାଇମ ଅପେକ୍ଷା ୨୬ ଦିନ୍ତି
ପରୁ—ରେଲଫ୍ରେସନ୍ ଟାଇମ ଟେଲକ୍ ।]

ଲୋକାଳ ଟ୍ରେନ—ବୈଦେ. ବ (ଇଁ) (ରେଲଫ୍ରେସନ୍ ପଦ) —କୌଣସି
Lokal tren ମହି ଶ୍ଵେଷକରୁ ଅଳ୍ପ କୌଣସି ଶ୍ଵେଷକରୁ
ଲୋକାଳ ଟ୍ରେନ ଲୋକଳ ଟ୍ରେନ ଯିବା ଅସିବା କରୁଥିବା
ବେଳ ଗଢ଼—Local train of any
. Railway.

ଲୋକାଳ ବୋଡ଼୍(ର୍ଡ୍)—ବୈଦେ. ବ (ଇଁ)—ଦେଶର ଜନାଧାରଣଙ୍କ
Lokal bord(rd) ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥାନ୍ତ୍ରିକାସନ ପଦକି ଅନୁସାରେ
ଲୋକାଳବୋଡ ଲୀକଲବୋଡ ରଂଘାଜି ପରିଷ୍ଠମେଖ୍ୟକର୍ମକାରୀ
ଗଠିତ କୌଣସି ସବ୍ରତରଙ୍ଗର ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାନ୍ୟ ପ୍ରତିନିଧି
ମାନଙ୍କର୍ମକାରୀ ଗଠିତ ସମ୍ପର୍କ—Local Boards formed
by the selected representatives of the inhabitants of a Subdivision,
known in Madras as Taluqua Boards.
[ଦ୍ରୁ—ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଅତି ଅଞ୍ଚଳରେ ଏହି ସମ୍ପର୍କମାନଙ୍କ ଜାମ
ଗାଲୁକା ଦେବର୍ତ୍ତ । ଏହି ବୋଡ଼୍ ମାନ୍ ହିନ୍ଦୁ ହିନ୍ଦୁ ବେଳ ହିନ୍ଦୁ ବା
ଜିହ୍ଵା କୋର୍ଟର ଅଧିକାର । ଗୋଟିଏ ଜିହ୍ଵାରେ ଯେତେଗୋଟି
ସବ୍ରତରଙ୍ଗ ବା ମହିକୀ ଥାଏ, ସେହି ଜିହ୍ଵାବୋଡ଼୍
ଅଧୀନ ଯେତେଗୋଟି ଲୋକାଳବୋଡ଼୍ ଥାଏ । ଏହି
ବୋଡ଼୍ମାନ ଜିହ୍ଵାବୋଡ଼୍ର ଭାବାଧୀନକାରେ ଅପଣାର ଯେବା,
ମଧ୍ୟ କଟା ରସ୍ତା, ଗ୍ରାମ ରସ୍ତା, ନର ରସ୍ତା, ବାଇନ୍ଦ୍ରାଇସ୍
ଓ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଲ୍ୟମାନଙ୍କ ବନ୍ଦରୀ କରନ୍ତି । ପୂର୍ବେ
ପରିଷ୍ଠମେଖ୍ୟ ଏ ଗୋର୍ବର ମେମ୍ବର ବା ସର୍ବମାନଙ୍କ ନିୟମକୁ

କରୁଥିଲେ । କର୍ତ୍ତାମାନ ସବ୍ରତରଙ୍ଗର ରହ ରହ ଥାବାର
କରଦାଗାମାନେ ଅପଣାର ପ୍ରତିନିଧିମୁକ୍ତ ଜଣେ କ୍ଷେତ୍ରକୁ
ଲୋକାଳବୋଡ଼୍ର ସହ ନିବାଚିତ କରି ଏ କର୍ତ୍ତାମାନେ
ପାଇଁ ପଠାନ୍ତି । ଏପର ସବୁ ଆଜାରୁ କଣେ ଜଣେ ମେମ୍ବର
ସାର ଲୋକାଳବୋଡ଼୍ ଗଠନ କରନ୍ତି । ଏହି ମେମ୍ବରମାନେ
ଅପଣା ମଧ୍ୟ ଜଣକୁ ସର୍ବପରି (ତେଆରମାନ) ଓ ସହକାରୀ
ସର୍ବପରି (ଭାଇସଟେଆରମାନ) ନିବାଚିତ କରନ୍ତି ।
ସର୍ବପରି ଓ ସହକାରୀ ସର୍ବପରି ମାସକୁ ମାସ ସବୁ ମେମ୍ବର-
ମାନଙ୍କୁ ଅହାନକର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ମିଟିଙ୍ଗ କରନ୍ତି ଓ
ଅଧିକାରୀ ମେମ୍ବରଙ୍କ ମତ ଅନୁସାରେ ବୋଡ଼ର କାର୍ଯ୍ୟମାନ
ଚଳାନ୍ତି । ଜିହ୍ଵା ଓ ସବ୍ରତରଙ୍ଗର ମଧ୍ୟରେ ପାଇଁ ସଥାନମେ
ହିନ୍ଦୁକବୋଡ଼୍ ଓ ଲୋକାଳବୋଡ଼ ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ ।
ବଢ଼ ବଢ଼ ସହକରୁ ପରିଷାର ରଖିବାପାଇଁ ସହର-
ତାସିକ ନିବାଚିତ କରିପନ୍ତର ବା ସର୍ବମାନଙ୍କର୍ମକାରୀ ଗଠନ
ମିର୍ବିନ୍ଦିଆଲିଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥାଏ । ମଧ୍ୟରେ ବଢ଼ ବଢ଼
ଗ୍ରାମ ପରିଷ୍ଠମେ ରଖିବାପାଇଁ ଜିହ୍ଵାବୋଡ଼ଙ୍କ ଅଧୀନକାରେ
ଗ୍ରାମବାସୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କର୍ମକାରୀ ଉତ୍ତରିଥିନ୍କ କମିଶ
ଓ ଉତ୍ତରିଥିନ୍କ ବୋଡ଼ମାନ ଗଠିତ ହୁଏ ।]

ଲୋକାଳବୋଡ଼୍ ଚେଆରମା(ମ୍ୟା)ନ—ବୈଦେ. ବ (ଇଁ)—ଲୋକାଳ
Lokal bord cheär-ma(myă)n ବୋଡ଼ ମେମ୍ବରମାନଙ୍କ
ଲୋକାଳ ବୋଡ଼ଚେଆରମାନ ଲୋକଳବୋଡ଼ଚେଆରମେନ ଦ୍ୱାରା ନିବାଚିତ
ସର୍ବପରି—Chairman of a Local Board.

ଲୋକାଳ ବୋଡ଼୍ ଭାଇସ-ଚେଆର-ମା(ମ୍ୟା)ନ—ବୈଦେ ବ (ଇଁ)—
Lokal bord bhais-cheär-ma(myă)n ଲୋକାଳ
ଲୋକାଳବୋଡ଼ଚେଆରମାନ ବୋଡ଼ର ମେମ୍ବରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା
ଲୋକଳବୋଡ଼ମାନଙ୍କ ନିବାଚିତ ସହକାରୀ ସର୍ବପରି
(ଏ ସର୍ବପରି ଅନୁପସ୍ଥିତ ବା ତାଙ୍କ ଅନୁମତିକମେ
ବୋଡ଼ର ବାର୍ଷିକ ଚଳାନ୍ତି) —Vice-chairman of
a Local Board.

ଲୋକାଳ ବୋଡ଼୍ ମିଟିଙ୍ଗ—ବୈଦେ. ବ (ଇଁ)—ସାଧାରଣତା ମାସକେ
Lokal bord mitiing ଥରେ ବୋଡ଼ର କାର୍ଯ୍ୟ ପରିବଳନ
(ଲୋକାଳବୋଡ଼୍ ସର୍ବ—ଦେ. ରୂପ) ଓ ସର୍ବପରିକୁ ପରିଷାର
ଲୋକାଳବୋଡ଼ମିଟିଙ୍ଗ ଲୋକଳବୋଡ଼ମିଟିଙ୍ଗ ଦେବାପାଇଁ ଅନୁତ
ଲୋକାଳବୋଡ଼୍ ମେମ୍ବରମାନଙ୍କ ସମ୍ମନକ ବା ଅଧିକେଶନ-
A meeting of a Local Board.
[ଦ୍ରୁ—ମାସିକ ସାଧାରଣ ମିଟିଙ୍ଗକୁ ରଂଘାଜି ଶବ୍ଦ
ସର୍ବୋଗ୍ରୂହକ ଅଛିନେଇ ମିଟିଙ୍ଗ (ordinary meeting)
ଏବଂ ବିଶେଷ କାର୍ଯ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧରେ ଅନୁତ ମିଟିଙ୍ଗକୁ ରେସଲ (special)
ଓ ପ୍ରତି ବର୍ଷ ଅଟକଳ ଫର୍ଦ୍ର (Budget) ଅଲୋଚନା
କରିବା ପାଇଁ ଅନୁତ ଅଧିକେଶନକୁ ବିକେଟ (Budget)
ମିଟିଙ୍ଗ କୋଇପାଇଁ ।]

ଲୋକାଲ ବୋଡ଼୍ ମେମ୍ବର—ବୈଦେହ ବି (ଇଁ.)—ସବୁରଙ୍ଗଜନରେ
Lokal bord member ପ୍ରତ୍ୟେକ ଥାନାର ରୋଟ୍ରୁ
ଲୋକ୍ୟାଲ ବୋଡ଼୍ ମେମ୍ବର ମାନଙ୍କହାର କିମାତିତ ପ୍ରତିନିଧି—
ଲୋକଳ ବୌଡ଼ ମେଂବର Member of the Local
[ଲୋକାଲ ବୋଡ଼୍ ସବୁ—ଦେଖିବୁପା] Board elected by the
voters of every police station.

ଲୋକାଲ ବୋଡ଼୍ ରୋଡ଼—ବୈଦେହ ବି (ଇଁ.)—ଯେଉଁ କଢା ରସ୍ତା ଓ
Lokal bord road ଗ୍ରାମ ରସ୍ତାମାକ ଲୋକାଲ ବୋଡ଼୍,
ଲୋକ୍ୟାଲ ବୋଡ଼୍ ରୋଡ଼ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଓ ମରମତ କରିବା—
ଲୋକଳ ବୌଡ଼ ରୋଡ଼ Village roads maintained
[ଲୋକାଲ ବୋଡ଼୍ ରସ୍ତା—ଅନ୍ୟରୂପ] by the Local Boards.

ଲୋକାଲ ସେଲ୍ଫ୍ ଗର୍ଣ୍ଣମେଷ୍ଟ୍—ବୈଦେହ ବି (ଇଁ.)—ଇଂରେଜ
Lokal seiph gabharnyment ସରକାରଙ୍କ ଚନ୍ଦ୍ରିରେ
ଲୋକ୍ୟାଲ ସେଲ୍ଫ୍ ଗର୍ଣ୍ଣମେଷ୍ଟ୍ ଓ ପ୍ରଣୀତ ବିଧି ଅନୁଷ୍ଠାରେ ଦେଶର
ଲୋକଳ ସେଲ୍ଫ୍ ଗର୍ଣ୍ଣମେଷ୍ଟ ଦେବେ ଆପଣାର କିମାତିତ ପ୍ରତିନିଧି—
ମାନଙ୍କହାର ଦେଶର କେତେବୁଦ୍ଧିଏ ସାଧାରଣ ହୃଦକର
ବାର୍ଯ୍ୟ (ପଥ—ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଶିଳୀ, ଦେଶବାସୀଙ୍କ
ସ୍ଥାନ୍, ରସ୍ତା, ନାମ, ଘାଟ) ଚଲାଇବାର ପେଇଁ ପକତି
ଓ ଅଧିକାରକୁ ଇଂରେଜ ଗର୍ଣ୍ଣମେଷ୍ଟ ଚନ୍ଦ୍ରାଧାରଙ୍କୁ
ଦେଇଅଛନ୍ତି—Local self-Government. [କ୍ର—
ଇଂରେଜ ଗର୍ଣ୍ଣମେଷ୍ଟ ଦୁଇଜନ୍ମ ଛତ୍ରା ଦେଶର ପଥକର
(ସେହି ସେଷ) ଅଦ୍ୟ କରି ତାହା ଏବଂ ଦୁଇଜନ୍ମରୁ
ସରକାରଙ୍କ ଉତ୍କାମତେ କେତେକ ଟଙ୍କା ମଧ୍ୟରେ ରସ୍ତା,
ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ଥାନ୍ ରଖା ପାଇଁ କିମା ବୋଡ଼୍ର କ
ଜିମା ଦିଅନ୍ତିରୁ । ଜିମା ବୋଡ଼୍, ମଧ୍ୟରେ କେତେବୁଦ୍ଧିଏ
କାମ ନିଜେ ଦୁଇନ୍ତି ଓ କେତେବୁଦ୍ଧିଏ କାର୍ଯ୍ୟର ଭାବ
ଲୋକାଲ ବୋଡ଼୍, ଏବଂ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍କଳନାଥ
କମିଟିକ କା ଉତ୍କଳନ୍ଦୂ ବୋଡ଼୍ର ଉପରେ
ଦିଅନ୍ତିରୁ । କବ୍ର ବଢ଼ି ସହରର ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା,
ସ୍ଥାନ୍ ଓ ରସ୍ତା ଓ ପାଇବାନାମଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ସହର-
ବାସୀଙ୍କ ଉପରେ ଟାକ୍ସ ବିଧାର ସେହି ଟାକ୍ସ ବିଧ୍ୟ
କରିବା ପାଇଁ ସହରବାସିମାନଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧି (କମିଟିନର୍)
ମାନଙ୍କହାର ଗଠିତ ନାଗରିକ ସର୍ବ (ମୁଖ୍ୟିକିପାଲିଟି) ମଧ୍ୟ
ସରକାର ଗଠିତ କରିଅଛନ୍ତି । ଏହି ଉତ୍ସୁକିଟ ବୋଡ଼୍
ଓ ମିଶରିଟିକାଲିଟିମାନଙ୍କହାର ଦେଶର ପ୍ରସ୍ତୁତ ଉତ୍ସୁକିଟ
ମାନ ଦୁଇଟିବା ସାବଧାର ଦୁଇଟିବା ସାଧୁତିରାବଳ (ଲୋକାଲ
ସେଲ୍ଫ୍ ଗର୍ଣ୍ଣମେଷ୍ଟ) ବୋଲାଗାଏ । ଏ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ
ପ୍ରତିନିଧମାନେ ବିପରୀ କିମାତିତ ହେବେ, କେତେକାଳ
ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ, ଉତ୍ସୁକ ସର୍ବମାନ ଓ ଓ କାର୍ଯ୍ୟ
ବି ବି କିମିପରେ ଚଲାଇବେ, ଏ ବିଷୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ
ଇଂର୍ଯ୍ୟା ସରକାର ଅନ୍ତର୍ମୁନି ପ୍ରଣୟକ କରିଅଛନ୍ତି ।]

ଲୋକାଲ ସେଲ୍ଫ୍ ଗର୍ଣ୍ଣମେଷ୍ଟ୍ ଆଇନ୍—ବୈଦେହ ବି(ଇଁ.)—ସରକାରଙ୍କ
Lokal selfg gabharnyment ହାର ବିଧବର
ଲୋକ୍ୟାଲ ସେଲ୍ଫ୍ ଗର୍ଣ୍ଣମେଷ୍ଟ ଆଇନ ପେଇଁ ଆଇନହାର ସହର ଓ
ଲୋକଳ ସେଲ୍ଫ୍ ଗର୍ଣ୍ଣମେଷ୍ଟ ଆଇନ ମଧ୍ୟରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ
[ଲୋକାଲ ସେଲ୍ଫ୍ ଗର୍ଣ୍ଣମେଷ୍ଟ ଥିଲୁ—ଅନ୍ୟରୂପ] ପ୍ରତିନିଧମାନେ
କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଷୟ ଦୁଇମାନ୍ତା କରନ୍ତି—Local
self-Government Act. [କ୍ର—ପୂର୍ବେ ଏ ସବୁ
କାର୍ଯ୍ୟ ଗର୍ଣ୍ଣମେଷ୍ଟ କିମା କର୍ମଗ୍ରହକହାର ତଳାଇଥିଲେ ।
ଭାବବର୍ତ୍ତର ଲୋକବସ୍ତର ବିଭାଗାଳ ଲାଭ ରିପର୍ (ଶ୍ରୀ
୧୯୦୦-୮୪) ପ୍ରଥମେ ଦେଶବାସୀଙ୍କ ସମାଜ ଚଲାଇବାର
ଭାବ ଅର୍ପଣ କରିବା ପାଇଁ ଆଇନ୍ ପ୍ରଣୟକ କରିଲେ । ଏହି
ସମୟରୁ ଏହି ଆଇନ୍ କର୍ମଗ୍ରହକହାର ପରିବର୍ତ୍ତନ, ପରିବର୍ତ୍ତନ,
ପରିବର୍ତ୍ତନ, ସମ୍ମତ ଓ ବହୁତ ହୋଇ ତତ୍ତ୍ଵା ଦେଶର ମଧ୍ୟରେ
ମଧ୍ୟରେ ଭାବୁକ୍ତ ବୋଡ଼୍ ଓ ସହରର ମେଲିକିଶାରିଷ୍ଟ-
ମାନ ପରିବଳକ କରି ବା ବାଜେ କାମମାନ ଶିଖିବା
ବିଷୟରେ ଖଣ୍ଡିତା ଦେଇଅଛନ୍ତି ମାତ୍ର ।]
ଲୋକାଳୟ—ସ. ବି (୭୩୩ ତର୍କ) —୧ । ଲୋକମାନଙ୍କ ବାସପ୍ରାନ୍ତ
Lokal laya ବା ବସନ୍ତ—1. Human residence. | , |
ଜନପଦ; ଗ୍ରାମ—2. Village. " | ସତ୍ର—
3. A town.
ଲୋକାଲୋକ—ସ. ବି (୭୩୩ ତର୍କ) (ଲୋକ ଧାରୁ=ଦେଶିବା +
Lokaloka ଧାର. ଅ=ଲୋକ=ଦେଶିବା + ଅଲୋକ=
ଅଦର୍ଶନ—ଦେଶା ନ ଯିବା; ସୂର୍ଯ୍ୟକରଣ ପଢ଼ିବା ପୋରୁ
ଯହିର ଏତଥାଏ ଦେଶାଯାଏ ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟକରଣ ନ ପଢ଼ିବା
ଯୋଗୁ ଯହିର ଅପର ପାଇଁ ଦେଶାଯାଏ କାହିଁ)—୧
ସୂର୍ଯ୍ୟକରଣହାର ଏକ ଦିନ ଅଲୋକିତ ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟକରଣ ନ
ପଢ଼ିବାରୁ ଅନ୍ୟ ଦିନ ଅକାରାରୁ କୁଞ୍ଚାଣ୍ଡବେଷ୍ଟନକାଣ୍ଡ
ହିନ୍ଦୁ ସୂର୍ଯ୍ୟଶେରୁ ପଢ଼ିବାଲା—1. A mytholog-
ical chain of mountains which surrounds
the universe and the inner face of
which is lighted by sunshine and the
outer face is dark for not getting the
rays of the sun. [କ୍ର—ଏ ପରିତ ସ୍ପୁତ୍ରିଗୀ
ସୁତ୍ରମାନ୍ତ କେଷନ କରିଥିବା ଓ ସ୍ପୁତ୍ରମାନ୍ତର ଶେଷ
ଶିମାର ଶୁରିପାନ୍ତରେ ଦେଇ ରହିଥିବା କଥା ସ୍ପୁତ୍ରମାନ୍ତରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ
ହୋଇଅଛି । ଏ ପରିତମାଲାର ଉପତ୍ୟକା ଦେବତାମାନଙ୍କର
କାହାପାଇଁ । ବୁଝାପରକୁ ବଧ କରି ଲଜ କୁଞ୍ଚିତରେ
ପାତବପୁର ହୋଇ ଏହି ପରିତ ଅତିମ ପୂର୍ବକ ଅକାରା-
ମୟ ପ୍ରଦେଶକୁ ପଲାୟନ କରିଥିଲେ ।] ୨ । (ବୌଦ୍ଧପ୍ରତିଷ୍ଠାନ
ମତ) ତତବାଳ—2. Horizon.

ଲୋକାଷ୍ଟୁ—ବୈଦେହ ବି (ଇଁ.)—ହିନ୍ଦୁ ସମାଜର ଅନୁଷ୍ଠାନ ଶ୍ରେଣୀ;
Lo kash̄t ଶ୍ରେଣୀ କାଳ; ହିନ୍ଦୁ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନାଚ ଶେଷ ବା
ନାଚ ଜାତ, ଅଷ୍ଟୁଣ୍ୟ ଜାତମାନ (ପଥ—ବାର୍ତ୍ତା, କଣ୍ଠର,

ଶାସ୍ତ୍ର, ଉତ୍ସ, ପାଣ, ହାତ ଇତ୍ୟାଦି) — The depressed classes and the untouchable castes; the low castes amongst the Hindus.
(ତୁ— ଦାସିଶାତ୍ରେ ଏମାନଙ୍କୁ ପଞ୍ଚମା ଗୋଲାଯାଏ ।)

ଲୋ କ ଶ୍ତ୍ରୁ ଲୁ—ବୈଦେ. ବ୍ରୀ(ରା.)—ଅନ୍ୟଙ୍କ ଜାଗୟ ବାଲକମାନଙ୍କ
Lo kāshṭ̄ skul ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବା
ଅନ୍ୟଙ୍କ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଦଲିତ ସ୍ତରଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟପ୍ରାପ୍ତ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଲୟ—
ଲୋ କ ଶ୍ତ୍ରୁ ବିଦ୍ୟାଲୟ } ଅନ୍ୟରୂପ (Primary) Low caste schools established or
ଲୋ କାହୁ ରସ୍ତୁଲ } aided by the Government or District
Board etc for imparting elementary
education to the depressed class boys
amongst the Hindus.

ଲୋକ—ଦେ. ବି (ଅଦସର୍ଥକ)—ଲୋକନାଥର ଡାକ ନାମ—
Loki Abbreviation for Lokanātha.

ଲୋକୀ ଲୋକନ

(ଲୋକି, ଲୋକ[କେ]ର, ଲୋକି, ଲୋକ—ଅନ୍ୟରୂପ)
(ଲୋକା, ଲୋକିଥ, ଲୋକୁଆ—ଅନାଦର୍ଶକ ରୂପ)

ଲୋକତ—ସ. ବିଶ (ଲୋକ ଧାରୁ + କର୍ମ. ତ) —ଦୃଷ୍ଟି—Seen.
Lokita [ତୁ—ଜାଲିବାଟେ ବି ଜ୍ଞାନ ଲୋକତ । ଅରମନ୍ୟ
ବିଦ୍ୟାଚିନ୍ତନମଣି]

ଲୋକତ କରିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କି (ସ. ଲୋକ ଧାରୁ)—
Lokita karibā ଦେଖିବା; ଚାହିଁବା—To see; to look
ଲୋକିତ କରା at. [ତୁ—ସୁକିତ ତହୁକୁ ଲୋକତ କରି ଦେଖିଯା
ଲୋକିତ କରନ୍ତା ବୋଲେ । ଉତ୍ସ. କୋଷକୁତ୍ତାଣ୍ଡ ସୁନ୍ଦରୀ]
ଲୋକିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କି—ଦେଖିବା—To see. [ତୁ—ବିଦ୍ୟ
Lokibā ଲୋକରେ ପ୍ରିୟକ ମାଧ୍ୟମ ସମାଜ । ଉତ୍ସ. କେବେଦେଖିବା
ଦେଖା ନିଗାହ କରନ୍ତା ବିଲାସ]

ଲୋକେ—ଦେ. ବି (ବହୁବଳ) — (ସ. ଲୋକ ଶକର ପ୍ରଥମାବିରତ୍ତୁ
Loke ବହୁବଳ ଲୋକାଃ; ପରୀ ବିରତ୍ତି ଏକବଳ ଲୋକେ) —
ଲୋକେରୀ ୧. ମନୁଷ୍ୟମାନେ; ଲୋକମାନେ—1, Men. , ।
ସବ୍ ଲୋଗ ସମ୍ବାଦର ଲୋକେ; ସମସ୍ତାଧାରଣ—2. The
general public. , । ବେତେବକ ବାହୁ—3. Some
people. , । ଲୋକ ସମାଜ—4. The society,
[ତୁ—ଲୋକେ କହନ୍ତି ମୁଁ ବାୟା, ବିନ୍ଦୁ ମୁଁ ଜାଗେ ମୁଁ
ବାୟା ଦୁହେଁ । ଲୋକେ ମୋ ନାଆରେ କେତେ କଥା
ବରତା କରୁଥିଲେ । ତୁ ଶେଷରେ ଭାବୁ ହଟହଟା ଦେବୁ
ଲୋକେ ଦେଖିବେ । ମାରପେ ଗାଳ ଦିଅନ୍ତି ‘ତୋ ଠେରୁ
ଗୋବିର ପତ୍ରୁ, ଲୋକେର ଦେଖନ୍ତୁ ।’]

ଲୋକେଇ—ଦେ. ବି—୧. ଲୋକନାଥର ଡାକ ନାମ—

Lokei 1. Name for calling Lokanātha.

ଲୋକୁ ଲୋକମ ତୁ । ଲୋକମାନେହୀ—2. The people.

ଲୋକେଇକ (ତ) —ଦେ. ବିଶ (ସ. ଲୌକିକ) —ଲୋକାଇକ (ଦେଖା)
Lōkeika(ta) Lokāita. (See)

ଲୋକିକ ଲୋକିକ

ଲୋକେ ଜାଣିବାକୁ—ଦେ. ତୁ. ବିଶ—ଜନ ସାଧାରଣଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ;
Loke jñānibāku ବାହ୍ୟ ଭାବରେ ଦେଖିବାରେ—To all
ଲୋକେ ଆନନ୍ଦେ ଲୋକିକ ଜାନନ୍ତେ outward appearan-
ces.

ଲୋକେଶ—ସ. ବି. (୨୩୩ ତତ୍ତ୍ଵ, ଲୋକ+ ଭିଶ) —୧. ଲୋକପାଳ;
Lokesa ଭିତ୍ତା—1. A king. , । ବ୍ରହ୍ମ—2. God
Brahmā, the Creator. , । ଜଗତାଧିକ—
3. God, the Lord of the universe. , ।
ବୁଦ୍ଧଦେବ—4. The Buddha. , । ପାରବ—
5. Mercury.

ଲୋକେଶ—ସ. ବି (୨୩୩ ତତ୍ତ୍ଵ) —୧. ଜଗତାଧିକ—1. God.
Lokeswara , । ବ୍ରହ୍ମ—2. God Brahmat. ଜାଗକା—
3. A king.

ଲୋକେଶଶ—ସ. ବି—୧. ସାଂଶ୍ଚାରକ ଅଭ୍ୟନ୍ତର କାମନା (ହି.ଶ)—
Lokaishanāt 1. Desire for worldly prosperity.
, । ପ୍ରତିଷ୍ଠାର କା ପଶିବ କାମନା (ହି. ଶ)—2. Desire
for attaining celebrity. , । ସୁରଳାଭ କା ପଶ
ସୁଖ ପା କାମନା (ହି. ଶ)—3. Desire for
heaven or heavenly bliss. (Apte).

ଲୋକୋ—ବୈଦେ. ବି (ରାତ୍ରି) (ରେଲ ଶକ) —ରେଲୁ ଭଲାବାର
Loko ରେଲ୍ଗାଢ଼ି ସମ୍ବନ୍ଧ ଯୁ ବିଭାଗ—Loco (Department
ଲୋକୋ ଲୋକୋ of the Railway) [ତୁ—ଏହି ‘ଲୋକୋ’
(ଲୋକୋ ଉପାର୍ଥମେଣ୍ଟ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଶକ ରେଲ୍ଗାଢ଼ି ଲୋକୋମୋଟିଭୁ
କାରନ୍ ଶକର ସଂପତ୍ତି ଅକାର । ରେଲକମ୍ପାନୀ ରେଲ
ଚଳାଇବା ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେତେବୁନ୍ଦିଏ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ବିଭାଗ ସୁପ୍ରେ
କର ରହ ରହ ବିଭାଗ ମଧ୍ୟରେ ଘନ ଘନ କାର୍ଯ୍ୟ ବିଭକ
(Division of labour) କରିଛନ୍ତି । ତହିଁ ମଧ୍ୟରୁ
ଲୋକୋ (Loco) ଗୋଟିଏ ବିଭାଗ; ଏ ବିଭାଗର କାମ୍ୟ
ରେଲଗାଢ଼ି କା ତକ୍ତା ଓ ଟିକିନ୍ମାନଙ୍କ ରକ୍ଷଣାବେଶନ, ମରମତି
ଅବ । ଏହିପର ଯାହାର ଓ ମାଲପତ୍ର ବୋହୁବା ବିଭାଗ,
ଟ୍ରେପିକ୍ ବିଭାଗ, ପୋଲ ସତ୍ତକ ଚିତ୍ୟାଦ ଉତ୍ୟିନ୍ଦ୍ରିୟରଙ୍ଗ,
ବିଭାଗ ସହିମାନଙ୍କୁ ଆଦ୍ୟ ଯୋଗାଇବା କା କାଟିରଙ୍ଗ,
ବିଭାଗ, ଚିକିତ୍ସକ କରିବା କା କାର ଅଣ୍ଟ କାର୍ଡ୍ ବିଭାଗ,
ରେଲୁ ପୁଲିୟ ବିଭାଗ, ଏହିପର ଅନେକ ବିଭାଗ ରହିଅଛି ।
ଏହି ଲୋକୋ ବିଭାଗମନ୍ତ୍ରୀୟ ଅନେକବୁନ୍ଦିଏ ଲୋକୋ
ଶକ୍ୟତ୍ତ ବିଦେଶୀ ଶକ ଭାଷାରେ ଚଳଗଲାଣି । ସଥା—
Loco workshop=ଲୋକୋ ବିଭାଗର କାରଣାକା;
Loco fireman=ଲୋକୋ ବିଭାଗର ପଞ୍ଚମି ରୂପ
—ଲୋକୋ ବିଭାଗର ନିଅ ଦେବା ଲୋକ;
—ଲୋକୋ ବିଭାଗ ପାଇଁ ଦରବାର
କୋରଲ୍;

Loco Department—ଲେଟୋ କାର୍ଯ୍ୟବୁଗ;
 Loco Engineer—ଲେକୋ ବିରୁଗର ଇଞ୍ଜିନିଆର;
 Loco Superintendent—ଲେକୋ ବିରୁଗର
ଅଧ୍ୟୟେ;
 Loco shed—ଲେକୋ ବିରୁଗର ଶୂର୍ଯ୍ୟରେ ଥିବା
ରେଳ ଗାଡ଼ିମାଳ ବହିବା ସବ।

ଲୋକୋଚ୍ଛ—ସ. ବ.—(୨୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ)—୧। ପ୍ରବଚନ (ହ. ଶ.)—
 Lokokti 1. Proverb; popular saying (Apte),
9। ଜଳମତ; ଲେକମତ—2. Public opinion;
common talk (Apte). ୩। କାବ୍ୟାଳକାର
ବିଶେଷ—A figure of speech. [ଦ୍ୱ—ଏଥରେ
ପ୍ରବଚନମାଳ ପ୍ରୟୋଗ ପୂର୍ବକ ରଚନାରୁ ଜଳପିଯୁ କରି
ଯାଏ । ହି. ୩.]

ଲୋକୋତ୍ତର—ସ. ବିଶ—(ଶମୀ ତତ୍ତ୍ଵ; ଲେକରୁ ଉତ୍ତର—ଅଗତ) —
 Lokottara ୧। ଲେକ ସାମାନ୍ୟ; ଲେକମାଳକ; ଅଲୋଚିତ;
ଅସାଧାରଣ; ସାହା ସାଧାରଣତଃ ଦେଖ ଯାଏ ନାହିଁ—
 1. Extra-ordinary; uncommon; unusual;
unparalleled. ୨। ଲେକମାଳକ ମଧ୍ୟରେ ଶୈଶ୍ଵର
2. Excellent amongst men. ସ. ବି—
ଲେକମାଳକ ମଧ୍ୟରେ ଶୈଶ୍ଵର ବ୍ୟକ୍ତି; ଅସାଧାରଣ ବ୍ୟକ୍ତି—
A superman; an extra-ordinary person;
a paragon.

ଲୋକୋଶା(ଶ୍ୟା)ନି(ଶି)—ବୈଦେ. ବ. ୫ ବିଶ.—ଲେବସାନ୍ ଉତ୍ତରାଧି
Lokosā(ଶ୍ୟା)ni(ni) (ଦେଖ)—Lokasān etc (See)

ଲେଗ—ସାଦେ. (ଅଢ଼ିଆଳ ଓ ରତ୍ନ ରାଶା) ବ.—(ଭୁଲ. ହ. ଲେଗ)—
 Log ଲେକ; ମନୁଷ୍ୟ—Man; person.

ଲେଗ—ସ. ବ—୧। ଲେଙ୍କ; ମାଟିର ଟୋଲା—
 Loga 1. A clod of earth; a lump of earth.
(Apte). , 2। କାରୁଥର ପଣ୍ଡ—2. A lump of
clay (M. W.)

ଲେଗେଷ୍ଟକ—ସ. ବ.—(ମ. ପ. ଲେ; ଲେଗ+ଇଷ୍ଟକ)—୧।
 Logeshtaka ବାରୁଆରେ ଭାଇର ଇଷ୍ଟକ—1. Brick made
from a lump of clay. , 2। ବାରୁ ଇଷ୍ଟକ—

ଲେକୁ (ଖାରୁ)—ସ.—୧। ଆସି ପାଇବା—1. To shine; to
Loch (root) be dazzling. , 2। ଦେଖିବା—2. To see.
କହିବା—3. To speak (Apte).

ଲେତ—ସ. ବ.—(ଲେତ ଖାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅ) —ଅଣ୍ଟୁ; ଲେତକ—
 Locha Tear.

ଲେତକ—ସ. ବ—(ଲେତ ଖାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅକ)—୧। ନୟନମଣି;
 Lochaka ଚକ୍ଷର ଚାବି; ଅଣ୍ଟର ପୁଅ—1. The pupil of
the eye. , 2। ଅଣ୍ଟରେ ସେଇ ଯିବା କହିବା—
ollyrium. , 3। ମାଂସ ପଣ୍ଡ—3. A

lump of flesh. ୪। ଶଥ ମାଂସବା ତର୍ମ—4. Loose
flesh; wrinkled skin. ୫। କଦଳ ଗଛ—
 ୫. Plantain tree (M. W.) ୬। ଶମୀକ;
ସାପ କାତି—6. The slough or outer skin
of a serpent (M. W.) ୭। ଲକ୍ଷତତୁଷକ—
ମାଙ୍ଗ ଶିଳା; ଅଳକା; ମାମଣି—7. An ornament
or pendant worn on the forehead.
 ୮। କର୍ଣ୍ଣକୁଷର—. Earring. ୯। ଲୋକ ରତ୍ନ—
 ୯. Blue cloth. ୧୦। ଭୁରଙ୍ଗ—10. Frown;
contracted eyebrow (M. "W.) ୧୧।
ପ୍ରାୟ ଶିଖାରୁ ଉପଦ ବଳା—11. Lamp black
(M. W.) ୧୨। ବଳା ପୋଷାକ—12. A black
dress (M. W.) ୧୩। ଧନୁର୍ଣ୍ଣ—13. Bow-
string (M. W.) ସ. ବିଶ. ସୁ—୧। ଦୂରଧ୍ୱା
[ଲେତକା—ଶି] ଖାଦକ—1. Subsisting on milk
(M. W.) ୨। ନିଷେଧ (ପେ ଜଳକଳ କର ଶୁଣି
ଥାଏ) —2. Stupid; senseless (M. W.)

ଲେତନ—ସ. ବ.—(ବୈତ୍ତ ଖାରୁ+କରଣ. ଅନ) —୧। ନୟନ;
 Lochana ଚକ୍ଷୁ—1. The eye. , 2। (+ରାତ. ଅନ) —
ଦର୍ଶନ; ଦେଖିବା—2. Seeing; view; looking.
 ୩। (+କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅନ) —ସୂର୍ଯ୍ୟ—3. The sun. ୪।
(+ରାତ. ଅନ) ଅଲେତନା—4. Criticism; dis-
cussion. ସ. ବିଶ.—ଉଦ୍‌ଧୂଳିତା—Illumina-
ting; brightening (M. W.),

ଦେ. ବ. ସୁ—ଲେତକ ନାମ—
A name given to males.

ଲେତନ କୋଣ—ସ. ବ.—(୨୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ)—ଅଣିର ବୋଣ ଦେଖ;
 Lochana kona ଅଣିର : ଯଦ୍ବ୍ରି ପ୍ରାକ୍ତ ନାକର ମୂଳର ଲାଥିଆଏ—
The corner of the eye,

ଲେତନ ଗୋଚର—ସ. ବିଶ.—(୨୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ)—୧। ଯାତା ଦୃଷ୍ଟିର
 Lochana gochara ସମ୍ମା ମଧ୍ୟରେ ଥାଏ; ଦୃଷ୍ଟି—Being
within the range of vision; visible.

ସ. ବ.—ଦୃଷ୍ଟିର ସୀମା—The range or horizon
of the eye (M. W.)

[ଲେତନ ପଥ, ଲେତନ ମାର୍ଗ—ଅଳ୍ପ ବ. ଚାପ]

ଲେତନ ଜଳ—ସ. ବ.—(୨୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ)—ନୟନ ଜଳ; ଅଣ୍ଟୁ—
 Lochana jala Tears.

ଲେତନ ପୁର—ଦେ. ବ. (ନାମ)—ଓଡ଼ିଶା ଉପକୂଳର ପ୍ରାଚୀକ ବନ୍ଦର
 Lochana pura ବିଶେ—An ancient port on
the Orissa coast.

ଲେତନ ପ୍ରାନ୍ତ—ସ. ବ.—(୨୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ)—ତର୍ମର ଶେଷରୁଗ
 Lochana prânta ତର୍ମର ପେରୁ ପ୍ରାନ୍ତ ବାଲ୍ମୀକିରୁ ଥାଏ—

The end of the eye; the corner of the eye towards the ear.

ଲେଚନ ଶ୍ଳେଷକ—ସ. ବ.—(ଶଷ୍ଟି ଚତୁର୍ବିଂଶୀ)—ଲେଖିପ୍ରାତକର; ସୁନ୍ଦର—
Lochana ranjana Graceful; beautiful.

ଲେଚନ ଲେଭକ—ସ. ବଣ (ଶଷ୍ଟି ଚତୁର୍ବିଂଶୀ)—ଲେଜସାବର୍କିଙ୍ (ବସୁ);
Lochana lobhana ପାହାକୁ ଦେଖିଲେ ସୁନ୍ଦର ସୁନ୍ଦର
(ଲେଚନଲେଭମୟ—ଅନ୍ଯରୂପ) ଦେଖିବାକୁ ମନ ବଲେ; ଅଛି
ଲେଚନଲେଭକା } —ଶୀଳିତ ସୁନ୍ଦର (ପଦାର୍ଥ)—Ver
ଲେଚନଲେଭମୟ } —ଶୀଳିତ beautiful or charming;
ଲେଚନଲେଭମୟ } —ଶୀଳିତ tempting to the eye.

ଲେଚନହତା—ସ. ବ (ବ ଦୁଃଖୁହି; ଲେଚନ + ହତ + ଅ)—ରୁଦ୍ଧା—
Lochanahita Blue vitriol (Apte.)

ଲେଚନା—ଦେ. ବ—(ଅନାଦର୍ଥକ) ଲେଚନ ନାମକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଡାକି—
Lochana ନାମ—N ame for calling Lochana.

(ଲେଚନ—ଅଦର୍ଥକ ଦେ. ରୂପ) ସ. ବ—ସମାଲୋଚନା
Discussion. ସ. ବିଭିନ୍ନ (ଅନ୍ୟ ପଦ ସଙ୍ଗେ
ସୁନ୍ଦର ସଥା ସଲୋଚନା) ଲେଚନସ୍କ୍ରୁ—Eyed; having eyes (used in a compound) (ର—
ସଲୋଚନା ସୁଲୋଚନେ ହରିର ଚତ୍ର ସୁମନେ ସୁମନେ ପ୍ରକ୍ରି
ସୁମନେ ସୁମନହାରେ —ଗୋବେକ ଉନ୍ନରେଖା ।)

ଲେଚନାଞ୍ଚଳ—ସ. ବ (ଶଷ୍ଟି ଚତୁର୍ବିଂଶୀ) ନେଷକୋଣ—
Lochanāñchala The corner of the eye.(M.W)

ଲେଚନାକନ୍ଧ—ସ. ବ (ଶଷ୍ଟି ଚତୁର୍ବିଂଶୀ)—ନେଷର ପ୍ରତ୍ଯେ—
Lochanāñnanda Delight of the eye. (M. W)
(ଲେଚନାକନ୍ଧକର—ବଣ)

ଲେଚନାରମ୍ଭମ—ସ. ବଣ. ସୁ—ସୁନ୍ଦର—
Lochanābhīrāma Beautiful; graceful.
(ଲେଚନାରମ୍ଭମ—ଶ୍ଳେଷକ)

[ଲେଚନାରମ୍ଭମତା—ବି]
ଲେଚନି—ଦେ. ବ—(ଅଦର୍ଥକ) ଲେଚନର ଡାକନାମ—
Lochani Name for calling Lochana.

ଲେଚମୟକା—ସ. ବ—ଆଜମୋଦା; ବଣୟୁଥଣ୍ଠି (ଦ୍ରୁବ୍ୟଶୁଣ)

Lochamastakā Seseli Indicum (plant and seed.)
ଲେଚମାଲକ—ସ. ବ—ମଧ୍ୟରହ ପୂର୍ବରୁ ଦେଖାଯିବା ସ୍ଵପ୍ନ—
Lochamālaka A dream seen before midnight.

ଲେଶ—ଦେ. ବଣ (ସ. ଲେଚ=ଦ୍ଵିତୀୟ, ବା କୁଷତ ତର୍ମି) —୧। କୁଷତ—
Lochā 1. Crisp; wrinkled; curled.

କୋଚାନ ନୋଚା ୨। ସକୁତତ—2. Contracted.
ନୋଚା ଲୁକ୍ଷା ୩। ଲୁକ୍ଷା; ଲକ୍ଷଣ—3. Adulterous;

ଲୁକାନ ଲୁକାଯାହୁଆ lascivious; libidinous.
ଶୁର୍ଚ୍ଛେର ମହା ୪। ଲୁକ୍ଷ; ଲୁକାହୁଡ଼—4. Concealed;

ଶମତାହୀନ ଅକ୍ଷମ, ଅସମ୍ଭବ hidden *। (ଅନାଦର୍ଥକ)
ସମ୍ଭବ; ଶୁର୍ଚ୍ଛେର—5. A collection. ୨। (ସ.
ସକୁତତ) ଅକ୍ଷମ; ଅଶୁର୍ଚ୍ଛେର; ଅସମ୍ଭବ—6. Disabled;

powerless. (ର—ଅକୁତୁଳକର ଅଶୁର୍ଚ୍ଛେର
ଲୁକାନ, ଲୁକାଯାହୁଆ)

ଲୁକାର, ନ ପାର ସେ ଅଷ୍ଟେ ରହିଲେ ଲେଶ ହୋଇ—
କୁଷତି ହ ମହାରାଜର. ବନ ।)

୭। ସୁନ୍ଦର ସୀମ ମଧ୍ୟରେ ଏକବୀକୁତ—7. Gathered
together in a small compass. [ର—ରୁ
ଶିର ଯାକ ବେଳରେ ଲେଶ—ତିଗ ।]

ଲେଶ (ରତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବଣ—ଲେଶା ରତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Lochā (etc)

ଲେଶୁ (ରେ)ଇବା—ଦେ. କି—୧। (ଦୁଃଖପଦାଦିକ) ସକୁତତ କରିବା—
Lochā(che)ibā 1. To contract. , । (ସ. ଲୁକ୍ଷ
ଶୁର୍ଚ୍ଛେର ନୋଚା ॥

ଶୁର୍ଚ୍ଛେର ଲୁକ୍ଷା ॥

ଲେଶୁଏ(କ)—ଦେ. ବ ଓ ବିଶ—୧। ଲୁକ୍ଷାଏ; ଲୁକ୍ଷକ (ଦେଖ)
Lochāe(ka) 1. Luchāe; luchāka (See)

ଶୁର୍ଚ୍ଛେର ବାହ୍ୟାତ ॥ , । (ଅନାଦର୍ଥ) ଶୁର୍ଚ୍ଛାଏ—
[ଲେଶୁଏ(କ) —ଅଦର୍ଥକ ରୂପ] 2. Many; many a;
much. (ର—ରୁଷା ଲେଶୁଏ ସେ କହନ୍ତି କାହା—
ପାଠୀ ପରତେଗାତା ।)

ଲେଶୁ ରେଶ—ଦେ. ବ ଓ ବିଶ—ଲୁକ୍ଷ ରେଶ (ଦେଖ)
Lochā chorā Luchā chorā (See)

(ଲେଶୁକ୍ଷା, ଲେଶୁକ୍ଷା—ଅନ୍ଯରୂପ)

ଲେଶୁଶଣ(ଶି)—ଦେ. ବ (ସ. ସକୋତନ; ଲୁକ୍ଷନ)—ସକୁତତ—
Lochāshā(ni) Act of contracting or curling.
ଶୁର୍ଚ୍ଛେର ନୋଚା

ଲେଶୁ ଶିବା—ପ୍ରାଦେ,—(ଶିଥଳ) କି—ତେଥା ହୋଇଯିବା;
Lochā jibā ଅଗାତ ଲୁଗି ଦବ ଶିବା—To be pressed
down by a stroke.

ଲେଶୁ ଲେ(ଲ)ଚି—ଦେ. ବଣ (ସ. ସକୋତତ; ଲୁକ୍ଷତ)—
Lochā lo(lu)chi ସକୁତତ—Contracted.
ଶିକୁଚିତ ନୋଚା

ଲେଶୁଆ—ଦେ. ବଣ (ସ. ସକୁତତ, ଲୁକ୍ଷତ)-ବିଶେଷରାବରେ ସକୁତତ—
Lochā Much contracted or curled.
[ଲେଶୁଆରୁ(କୋ)ଉଥ—ଅକ୍ଷମରୂପ] (ସଥା—ଲୁଗାଟାକୁ
ଶୁଟିଏଯାଓତ୍ତା ନୋଚାନ) ମୋଡ଼ିମାତ୍ର ଲେଶୁଆ
—ଦେବା ।

ଲେଶୁଏ(କ)—ଦେ. ବଣ. ଓ ବ (ଅଦର୍ଥକ)—ଲୁଚିକ (ଦେଖ)
Lochie(ka) Luchika (See)

ଶାନିକଟ୍ଟା ଥୋର୍କାସା

ଲେଶିକା—ସ. ବ (ଲେଶ ଖାରୁ+କଣ୍ଠୀ. ଅକ + ଅ)—ଲେଶୁଇ; ଲୁଚି
Lochikā (See)—Luchi (See)

ଲେଶ କା(କୁ)ଚି(କୁ)ହେବ—ଦେ. କି—ଲୁଚିକାତ ହେବା (ଦେଖ)
Lochikā(ku)chi(chhi)heba Luchikāchi heba (See)

ଲେଶିବା—ଦେ. କି—୧। ସ. ଲୁକ୍ଷତିତା ଲୁଚିବା (ଦେଖ)
Lochibā 1. Luchibā, (See) , । (ସ. ସକୁତତ; ଲୁକ୍ଷତ)

ଲୁକ୍ଷକାନ କହିତ କରିବା—2. To cause to be wrink-
led to curl.

ଲୋଚିଲ (ଲୋ)ତ ହେବା—ଦେ. କ' (ସ. ସକୋତିତ) —ସକୁତି
Lochil (lo)chi heb̄t ହେବା-To be contracted.

କୁଂଚକେ ସାଂଗ୍ରୀ [ଭ-ଲୁହେ ଲୋତ ଲାଠି ହୋଇ ବହିଲେ ତରୁଣୀ-
ନୋଚନାଚ ହୋନା ପ୍ରାଣୀ. ବହସମଞ୍ଜ୍ଞ ।]

ଲୋତ ଲୁ(ଲୋ)ତ—ଦେ. ବିଶ (ସ. ସକୁତିତ; ଲୁହୁତ) —Curled;
Lochi lu(lo)chi crisp; wrinkled. [ଭ—ଦେବ ତର୍ମ
କୁଂଚକେ କେତେ ହୋଇଛି ଲୋତ ଲୋତ । କୃଷ୍ଣବିଂହ. ମହା-
ନୋଚନାଚ ଭରତ ଅଧ ।]

ଲୋତ ହେବା—ଦେ. କ' (ସ. ସକୁତିତ; ଲୁହୁତ) —ସକୁତି
Lochi heb̄t ହେବା—To become crisp or
କୁଂଚକେ ସାଂଗ୍ରୀ wrinkled. [ଭ—ରହିଛି ପଦ୍ମନାଲ ମଧ୍ୟ
ସକୁଚନା ହୋଇ ଲୋତ । କୃଷ୍ଣବିଂହ. ମହାଭାରତ ଉଦ୍‌ଘୋଗ]

ଲୋତା—ଦେ. ବିଶ. ମୁଂ (ସ. ଲୁକ୍ ଧାରୁ ଗୋପନକରିବା; ସ. ଲୁହୁତ)=
Lochchā ସକୁତିତ କରିବା) (ମନ୍ଦାର୍ଥ) —୧ । ଲମ୍ଫଟ—
ନୋ(ଲୋ)କ୍ତା 1. Adulterous; licentious. ୨ । ନଷ୍ଟ-
ଭ୍ରମା ରହି—2. Immoral. * । ଗ୍ରୁଗ୍ରଣ୍ୟକାଙ୍ଗ—3. (a
person) Given to secret and
illicit amour. * । ଶୁଭ ଅ--4. Pilfering. ଡ—
୧ । ନଷ୍ଟୁତରଣ ବାହୁ—1. A profligate; a
wencher. ୨ । ବୁଦ୍ଧି—2. A pilferer.

ଲୋତା କେ)ଇବା—ଦେ. କ' —ଲୋତିଲବା (ଦେଖ)

Lochchā(chche)ib̄t ଲୋତିଲି. (See)

ଲୋତାକୁ'(କୋ)ଗୁ'(କା) —ଦେ. ବିଶ—ଲୁଗୁକୁରୁ (ଦେଖ)
Lochchāku(ko)chā(chchā) Luchākuchā. (See)

ଲୋତା ଗୁଞ୍ଜ—ଦେ. ବିଶ—(ମନ୍ଦାର୍ଥ) ଲୁଗୁନୁହୁଡ଼ା (ଦେଖ)
Lochchā gūñjā ଲୁଗୁନୁହୁଡ଼ା. (See)

ଲୋତା ମୋଞ୍ଜା ଭ୍ରମା ଲକ୍ଷଣ
[ଲୋତା ରୂପ(ପ)ଙ୍ଗ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ଲୋଜଞ୍ଜ ଶ୍ରୀ,ଶ୍ରୀ,ଶ୍ରୀ,ସ—ବୈଦେବ(ଭ. Lozenges ଲୋଜେଞ୍ଜେସ)-
Lojañcha(n̄chi,n̄chu,n̄che)s ଲଜୁଷ୍ମ (ଦେଖ)—

[ଲୋଜଞ୍ଜ,(ଶ୍ରୀ,ଶ୍ରୀ,ଶ୍ରୀ)ସ—ଅନ୍ୟରୂପ] Lajañchus. (See)

ଲୋଟ—ସ. (ବ୍ୟାକରଣ) — ଧାରୁ ଅନୁଲ୍ପା ରୂପ
Lot Imperative mood of a verb.

ଲୋଟ(ଭ) (ଧାରୁ)—ସ.—ପାଗଳ ହେବା; ଭନ୍ଦତ ହେବା—

Lot(d) (root) To be mad. (Apte)

ଲୋଟ(ତ) (ତତ୍ତ୍ଵାଦ) —ବୈଦେ. କ (ଭ. ନୋଟ) —ନୋଟ ଭତ୍ୟାଦ
Lot(ta) (etc) (ଦେଖ) —Not etc. (See)

ଲୋଟ ନୋଟ

ଲୋଟିଲ (ଭତ୍ୟାଦ) — ପାଦେ.—(ସମଲଘୁର; ଅଢ଼ାକ) —ବି. ଓ ବିଶ.
Lot-ni (etc) ଲୋଟିଲ ଭତ୍ୟାଦ (ଦେଖ) —

Lotāpi etc (See)

ଲୋଟ—ଦେ. କ—୧ । (ସ. ଲୋଟ) ପାତଳା ଲୋଧ୍ୟ (ଦେଖ) (ଭରେ
Lotā କୃଷ୍ଣ. କୃବ୍ୟରୁଣ) —1. Paṭalīś lodhra (See),

୨ । (ସଂ ଲୁଷ୍ଟନ) ଲୁଷ୍ଟ; ଭକାର । —

2. Loot; dacoity.

ଲୋଟ(ତି) ତରାଜି(ଜୁ) —ଦେ. କ—ଲୁଟିନବନ (ଦେଖ)

Loṭa(ti) tarāja(ju) Luṭ taraj. (See)

[ଲୋଟିପାତ୍ର—ଅନ୍ୟରୂପ]

ଲୋଟଣ ଦେ. କ (ସଂ. ଲୁଷ୍ଟ, ଲୁଟ ଧରୁ; ପା, ଲୋଟ ଧାରୁ) —
Loṭana ୧ । ଭୁମିରେ ଗଢ଼ିବା—1. Wallowing or
ଲୋଟିନ rolling on the ground; grovelling. , ।

ଲୋଟନା, ଭଶେଷ ଶାଶ୍ଵରକ କ୍ଲାଲପେରୁ ଭୂରେ ଗଢ଼ିବା—
2. Rolling on the ground on account of

extreme physical pain or anguish. * ।

ବନ ଭାଗେବା—3. Capering; cutting somer-
saults. ୪ । ଏ ତାଙ୍କ ସେ ପାଇ ଗଢ଼ିବା ବା ଲେଉଛିବା

—4. Turning on the sides.

ଲୋଟଣି —ଦେ. କ (ସଂ. ଲୁଟ ଧାରୁ; ପା, ଲୋଟ ଧାରୁ) —ଲୋଟଣି

Loṭanī (ଦେଖ) —Loṭanī, (See) ବିଶ—୧ । ଯାହା

ଲୋଟିନ ଲୋଟୁଆଁ—1. Rolling., , । ସେ ବନ ଭାଗେବା—

ଲୋଟନୀ,ଲୋଟନେବାଲା, ଲୋଟନ 2. Tumbling, rolling the
body; capering; turning somersaults.

* । ଭୂରେ ମାଉସୁରା (ଲତା ଅଧ) —

3. (plants) Spreading about or creeping
on the ground.

ଲୋଟଣି ଖଡ଼ା—ଦେ. କ—କାଣ୍ଡିକାଣ୍ଡିକା (ଦେଖ)

Loṭāṇḍi khardā କାଣ୍ଡିକାଣ୍ଡିକା (See)

ଲୋଟଣି ଜୁଡ଼ା(ଶୋଧ) —ଦେ. କ—ବଜାଳିଆରୁଡ଼ା; ଶ୍ରୀ ଲୋକମାନ-

Loṭāṇi jurdā(khosha) କର ଏବରାର ଜୁଡ଼ା; ପେରୁ
ଲୋଟିନ ଖୋପା; ଫିରିଶ୍ରୀଲୋଟିନ, ଲୋଟିନ ନିମ୍ନମୁଖ ଜୁଡ଼ା ବେଳ
ଲୋଟନ ଜୁଡ଼ା ଧାରେ ଲୋଟୁଆଁ—A kind of chignon

which is so framed as to touch the
neck. (ଭ—ଆସ ଅବତର ଲହୁରା ଶୋଗାକ ଭୁ-
ବେଳୀ ଲୋଟଣି ଜୁଡ଼ାରେ—କରସୁହେୟ ସଙ୍ଗାର ।)

ଲୋଟଣି ପାର୍ବ—ଦେ. କ—ଯେଉଁ ପାରମାନେ ଭୂରେ ବା ଶୂନ୍ୟରେ

Loṭāṇi pār̄b ଲେଉଛି ଲେଉଛି ବନ ଭାଗେବା—Tumbler,
ଲୋଟିନ ପାରମା ଲୋଟନ କରୁତର tumbling pigeon; ground
tumbler.

ଲୋଟଣି ବନ—ଦେ. କ—ଭୂରେ ଗଢ଼ି ଗଢ଼ି ବା ଶୂନ୍ୟରେ ଲମ୍ଫ

Loṭāṇi bandha ଦେଇ ଶାଶ୍ଵରକ ଲେଉଛାଇବା ବନ ବା
ଲୋଟିନ ଖାଂଗ୍ରା ଉଲ୍ଲାପରା ବନ୍ଦ୍ୟାମ—lumpling about

on the ground or on the air (a sort of
gymnastics).

ଲୋଟଣି ଭଦରଭଲା—ଦେ. କିଶ.—୧ । ପ୍ରକାର ଭଦରଭଲା

Loṭāṇi bhadabhadājīt ପଢ଼ିବା—A kind of
ଲୋଟିନ ନୌଲକଂଠ ଜୋଟନ ନୌଲକଂଠ Indian roller (bird).

ଲୋଟ(ଡ଼)ର ଲଙ୍ଘ—ଦେ. ବ—ଆମ୍ବିଲା ଲଗା ବୁଝେଷ; କଣ୍ଠ କଣ୍ଠିଆ—
Lot(da)ra lai ଲତା—A kind of sour creeper;
Vitis Auriculata. [କୁ—ଏହା ତରକାରରେ
ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ; ଅମ୍ବିଲା ପରିବର୍ତ୍ତରେ କବିରାତମାନେ
ଏହାକୁ ଉପଧରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରନ୍ତି ।)

ଲୋଟା—ଦେ. ବ. (ସ. ଲୁଣଳ)—୧ । ଭୂମିରେ ଲୁଣଳ; ଲୋଟା—
Lot 1. Wallowing; rolling; tumbling about.
ଗଡ଼ା ଲୋଟନା [କୁ—ଏହି ସକାଶରୁଚି ଦେଇଥେ କୋଟି କୋଟି;
ମରଣ ଦେଲେ ଭୂମିଦେଶରେ ଲୋଟାଇ । କୃଷ୍ଣିଂହ
ମହାଭାରତ—ସର୍ବ] । ୨ । (ସ. ଲୋତ; ଲୋପନ—
ଗ୍ରେଷମାଳ; ଲୋଟା ଖେଳ ବସୁ ଥିବାରୁ ତାକୁ ଖେଳ ଗେର
କର କିଅନ୍ତି; ଏହି ଅଶୟରୁ)—୨ । ତାଳ; ଶୈତ ମୁହଁ
ଲୋଟା, ସ୍ଟାଲୋଟା ଓ ବଡ଼ ଫେଟ ଥିବା ଧାରୁ ନିମ୍ନିତ ଜଳପାନ
(ଏହା ଗରାତାରୁ ଶୈତ)—୨. A small metal jug.
[କୁ—ଅଥବା ସଂ. ଲୁଣ ଧାରୁ=ଭୂମିରେ ଲୋଟବାରୁ;
ତୁଳନା କର ଇଂ. Tumble =ହଂକୁର =ପାଣିପିଅ
ହୀମ; ଇଂ. ଟମ୍ବର ଅଥ ଲୋଟଣି ।)

ଲୋଟା(ଟେ)ରବା—ଦେ. କି (ସ. ଲୁଣ ଧାରୁ)—୨ । ଲୋଟବା କିମ୍ବାର
Lot(te)iba ତିକନ୍ତୁରୂପ—୨. Causative form
ଲୋଟାନ ଲୋଟବାନା of the verb Lotibā.
ଲୁଟାନ ଲୁଟବାନା (ଉ—ଲୋଟାଅ ଭୂମି ପାଦପଦରେ ମୋ
ମାଥ—କୃଷ୍ଣିଂହ ମହାଭାରତ ସର୍ବ ।) ୨ । ଲୁଟିବା କିମ୍ବାର
ତିକନ୍ତୁରୂପ—୨. Causative form of the
verb Luṭibā.

ଲୋଟା କଂସା—ଦେ. ବ(ସହତର ଶବ୍ଦ)—ଲୋଟା ଓ ଅଳ୍ଯଧାରୁପାତମାନ—
Lotā kamsā Jug and other metal-made
ସ୍ଟାର୍ଟିବାଟି ଲୋଟା କାଂସା, utensils.
(ଲୋଟା ଗର, ଲୋଟା ଏହା, ଲୋଟା ତାଳ, ଲୋଟା ଗିଲା, ଲୋଟାପିତଳ
ଲୋଟା ଗିଲାସ; ଲୋଟାଗରା; ଲୋଟାଲୋଟିଆ; ଲୋଟାବାଟି; ଲୋଟା
ତସଜା

ଲୋଟା ଦେବା—ଦେ. କି (ସ. ଲୁଣ ଧାରୁ)—ଭୂମିରେ ଗଢ଼ିବା—
Lotā debā To roll on the ground. [କୁ—
ଗଡ଼ାଗଡ଼ି ଦେଓୟା ଲଟାଦେନା ଏହି ସକାଶରୁଚି ଦେଇଥିବାଟି
କୋଟି, ମରଣ ଦେଲେ ଭୂମିଦେଶରେ ଲୋଟାଇ—
କୃଷ୍ଣିଂହ ମହାଭାରତ ନନ୍ଦି ।)

ଲୋଟାଲୁଟି—୧ । ଲୁଟାଲୁଟି (ଦେଖ)—୧. Luṭāluṭi (See)
Lotāluṭi ୨ । ଲୋଟାଲୋଟି (ଦେଖ)—Lotāloti
(See)

ଲୋଟାଲୋଟି—ଦେ. ବ [ସହତର]—ବଡ଼ ଓ ସାନ ତାଳମାନ—
Lotāloti Water jugs, big and small.
ବଦ୍ୟଟାଛୋଟିସ୍ଟାଟି ଲୋଟାଲୋଟିଆ

ଲୋଟି—ଦେ. ବ—୧ । ଶୈତ ଲୋଟା; ଶୈତ ତାଳ—
Loti 1. Small jug , । ଲୁଟି (ଦେଖ)—
ଆବରୋରା ଲୋଟିଆ

ଲୋଟିଆ—ଦେ. ବ—୧ । ଶୈତ ଲୋଟା; ଲୋଟି—
Lotiā ଆବରୋରା ଲୋଟିଆ 1. Small jug.
ସେ ଘଟି ଧରେ ଯାଏ , । ସେହି ଭରଣ ପାଣି ଲୋଟା ଧର ପ୍ରରକ
ଖଚାସ ସାମରେ ଥାଏ—୨. A personal servant
who is the jug-bearer of a master. ୩ ।

ଲୁଟେରା ଲୁଟେରା ଲୁଟିଆର—ଭକାଇତ-୩. Pillager; plunderer.

ଲୋଟିଆଇବା—ଦେ. କି—ଲୁଟାଇବା (ଦେଖ)
Lotiaibā ଲୋଟାନ ଲୁଟବାନ Luṭāibā (See)
ଲୋଟିଆର(ଲ)—ଦେ. ବ (ସ. ଲୁଣଳକାଣ୍ଡ)—ଲୁଣଳକାଣ୍ଡ;
Lotiārā(la) ଭକାଇତ—Plunderer, dacoit.

ଲୁଟେରା ଲୁଟେରା
ଲୋଟି କରିବା—ଦେ. କି—ଲୁଟି କରିବା (ଦେଖ)
Loti karibā Luṭi karibā (See)

ଲୋଟିକା—ସ, ବ—ଅଟାପାଳଙ୍ଗ ଶାର—
Lotikā Sorrel (M. W).

ଲୋଟି ତରାଜ(ଜ)—ଦେ. ବ—ଲୁଟ ତରାଜ (ଦେଖ)
Loti tarāja(ju) Luṭ tarāja (See)

ଲୋଟି ପଢିବା—ଦେ. ବ—ଲୁଟି ପଢିବା (ଦେଖ)—Luṭi
Loti pardibā pardibā (See) (ଯଥା—ପରିଶ୍ରମ
ନ କର ତୁ ଏଠାରୁ ପୁଲାଏ ମାର କେବୁ ବୋଲି ବସିଲୁ !
ଏଠାରେ କଥଣ ଲୋଟ ପଢିଲୁ ?)

ଲୋଟି ପା(ଲା)ଟି ନେବା—ଦେ. କି—ଲୁଟିପାଟ ନେବା; ସମସ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ
Loti pā(lā)ti nebā ଲୁଣଳପୂର୍ବକ ଅପହରଣ କରିବା—
ଲୁଟେ ପୁଟେ ନେନ୍ଦ୍ରୀଆ To loot away every thing.

ଲୋଟିବା—ଦେ. କି (ସ. ଲୁଣ; ପ୍ରା. ଲୋଟ)—୧ । ବିଲୁଣିତ ହେବା—
Lotibā 1. To roll; to wallow. [ଉ—ସେ ବନ
ଲୋଟା ଲୋଟନା ପବତ କୁଷ୍କୁଷ୍କିବା । ଲୋଟର ତା ଶିଖେ ବନ
ଲୁଟ କରି ଲାଗିବା—ନନ୍ଦିଶୋବ. ନନ୍ଦିରଣା ।] ୨ । ଲୁଣିରେବା;
ଲୁଟନା ଭକାଇତ କର ବସୁ ଅପହରଣ କରିବା—୨. To take
things by robbery or dacoity.

ଲୋଟିସ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ର. ବୈଦେ. ବ—ଲୋଟିସ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Lotis (etc) Notis (etc) (See)

ଲୋଟି ସାରୁ(ହିଁ)ଟି ହେବା—ଦେ. କି—ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିକଳ ହୋଇ
Loti sāu(uñ)ti heba ଭୂମିରେ ଲୁଟିବା ବା ଗଢ଼ିବା—
ଗଡ଼ାଗଡ଼ି ଦେଓୟା ଲୋଟନା, ତଡପନା To roll on the ground
[ଲୋଟି ସାରୁ(ହିଁ)ଟି ହୋଇଯିବା—ଅନ୍ତରୂପ] in excessive
pain.

ଲୋଟିସୁ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଲୋଟିସୁ (ଦେଖ)—Notisu
Lotisu (See) [କୁ—ଅନ୍ତରୂପାନକ ଭକାଇତ ଶବ୍ଦ
ଅନୁସାରେ ଗଞ୍ଜାମର ଓଡ଼ିଆମାନେ ବେଳେବ ବୈଦେଶିକ

ହଳନ୍ତ ଶବମାକକୁ ସ୍ଵରବଞ୍ଚାନ୍ତ କର ଛାଇଗଣ କରନ୍ତି ।
ବୁଲନା କର ଜଳ୍ପୁଳରେ ଜଜଖା ।]

ଲୋକି ଦୋହି ପଡ଼ିବା—ତଥ. କି—ଆନନ୍ଦରେ ବା ବା ହାସ୍ୟରେ ବା
Lo^ti hoi pardibā ଦୂଃଖରେ ବିହୁଳ ହେବା—To be
ଗଡ଼ାଗଡ଼ି ଦେଓଙ୍ଗ ଜୋଟ ଜାନା overwhelmed either
[ଲୋକିଯିବା—ଆନ୍ୟରୂପ] with joy or sorrow.
ଲୋଠ—ସ. ବ (ଲୁଠ ଧାରୁ+ଭାବ. ଅ)—ଭୂମିରେ ଲୋଠିବା;
Lo^tha ଗଢ଼ିବା—Rolling; wallowing on the
ground (M. W).
ଲୋଠନ—ସ. ବ (ଲୁଠ ଧାରୁ+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଭୂମିରେ ଗଢ଼ିବା—
Lo^thana 1. Rolling on the ground. , । ମୁଣ୍ଡକୁ
ହଲାଇବା; ଶିରଃ କଞ୍ଚକ—2. Wagging of the
head (M. W).
ଲୋଠଭୁ—ସ. ବ (ବହୁବୀହି; ଲୋଠ+ଭୁ)—ସେହି ସ୍ଥାନରେ ଭୂମିରେ
Lo^thabhū ବା ଧୂଲିରେ ଘୋଡ଼ା ଗଢ଼ିଆଏ—A place where
a horse is rolling in dust (M. W).
ଲୋଭ(ଧାରୁ)—ସ—୧ । ଭୂତ୍ତ ହେବା—1. To be maddened.
Lo^d (root) , । ମାତ୍ରିବା—2. To be excited.
ଲୋଡ—ଦେବେ. ବ (ର୍ଥ)—୧ । ବୋଝ—1. Load. , ।
Lo^d ଶର୍ତ୍ତ ବା ତଙ୍ଗା ଅଧିର ବୋଝ—2. The load of a
ଲୋଡ ଲୋଡ cart or boat,
ଲୋଡ଼(ଡା)ନ—ସଂ ବ (ଲୁଡ ଧାରୁ+ଭାବ. ଅନ)—ଆଲୋଡ଼ନ;
Lo^da(rda)na ଅନୋଇନ—Agitation; agitating.
ଲୋଡ଼ନ୍ତା—ଦେ. ବିଶ.—୧ । ଲୋଜୁଥିବା; ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଵିଷଣକାରୀ—
Lo^dantā ଯେ ଖୁଜେ 1. Searching; seeking after.
ଟ୍ରନ୍ସିଷାଳା [ଭ—ଭିତ ଶବ୍ଦ ସମ୍ମିଳିତ ! ମଁ ବଜ ନିର୍ମିଳି, କେ
ମୋତେ ଲୋଡ଼ନ୍ତା ଥାହ । ପାତି. ରହସ୍ୟମଞ୍ଜିତ୍ବ ।]
, । ସେ ଲୋଡ଼ିଆଏ; ଯାହାର ଦରକାର ଆଏ—
2. Requiring; needing.
ଲୋଡ଼ା—ଦେ. ବ.—(ସ. ଲୋଡ଼ ଧାରୁ=ଭୂତ୍ତ ହେବା; ଅଥବା ସ.
Lo^d ଲୁଡ ଧାରୁ=ମନ୍ତ୍ରନ କରିବା; କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ସେଉ
ଦରକାର ଦରକାର ପଦାର୍ଥକୁ ମନ୍ସ୍ୟ ଖୋଜୁଆଏ ସେମୁପାଇଁ ସେ
ଖୁଜା କୁଟୁମ୍ବାନକୁ ଦରାଣ୍ତି ମନ୍ତ୍ରି ପକାଏ) —୧ । ପ୍ରୟୋଜନ—
ନିମନ୍ତ୍ରଣ ନୌତା 1. Necessity. [ଭ—ପରାଣ ଶର ବ ଲୋଡ଼ା
ରେ ସଙ୍ଗାତ । କବିଷୂର୍ଯ୍ୟ ସଙ୍ଗାତ ।], । ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଵିଷଣ
କରିବା; ଖୋଜିବା; ଧୂତିବା—2. Searching for
a thing; search. * । ବନ୍ଦ ଅଦିକ ବିବାହ
ଉପବରେ ନିମନ୍ତ୍ରଣ—3. Invitation of relatives
to a festival. , । (ପାନବରଜିଆ ଭାଷା) ଲୋଡ଼ା;
ଲତାରୁ ପାନ ତୁଣ୍ଡାଇବା ବା ତୋଳିବା—4. (Technical
ନିମନ୍ତ୍ରିତ leaves from the creepers. ବିଶ.—ବିବାହ—
ନୌତାଦିଆ ହୁଆ ଦରକାରୀ ଦରକାରୀ ବନ୍ଦ ନିମନ୍ତ୍ରିତ—

ସାକେ ଖୁଜେ ଟ୍ରନ୍ସିଷାଳା 1. Invited to a festival.
9 । ପ୍ରୟୋଜନପ୍ତ୍ୟ, ଦରକାରୀ—2, Necessary.
[ଭ—ବନ୍ଦ ! ଥାହିଁ ବ ଲୋଡ଼ା, ନୃଥ ନିଅଳା ନିମନ୍ତ୍ରିତ
କୁଟୁମ୍ବା । କବିଷୂର୍ଯ୍ୟ ସଙ୍ଗାତ ।] , । ଶୋଇବ;
ଦେଖି ଦୁଃଖକୁ ମନ୍ସ୍ୟ ଖୋଜୁଆଏ; ଅନେକିତ—
3. Searched after. [ଭ—ସ୍ଥାନକିମ୍ବା ଉତ୍ତରରେ ଯେ
ସ୍ଥାନ କରିଅଛି, ତାହାର କେଉଁ ସ୍ଥାନ ଅଛି ଲୋଡ଼ା ଅଛି
କୁଟୁମ୍ବାକୁ ମହାଭାବତ. ବକ ।] , । ବାହୁଡ଼ି; ଉପ୍ରିକ-
ଦରକାରୀ ଚାହା ହୁଆ 4. Wished for.
ଲୋଡ଼ା ଅଲୋଡ଼ା—ଦେ. ବିଶ (ବିପରୀତାର୍ଥ ସବର) —ଦରକାରୀ ଓ
Lordā alorda କେବରକାରୀ (ପଦାର୍ଥ)—Necessary
ଦରକାରୀ ବେଦରକାରୀ and unnecessary (things).
ଦରକାରୀ ବେଦରକାରୀ
ଲୋଡ଼ା(ଡେ)ଇବା—ଦେ. କି—ଲୋଡ଼ା କିମ୍ବା ଶିଳ୍ପ କୁପ—
Lordā(rde)ibā Causative form of the verb
Lordibā.
ଲୋଡ଼ା କରିବା—ଦେ. କି—ଲୋଡ଼ା (ଦେଖ) —Lordibā.(See)
Lordā karibā [ଭ—ସେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନ ଛବି ଜ୍ଞାନ ରୁହା;
ସେହି ବନ୍ଦକେ ବନ୍ଦ ହୋଇ ମନ, ଅନ ନ କରଇ
ଲୋଡ଼ା । ଉତ୍ସ. କାହାକୁଣ୍ଡାଣ ସୁରଖା ।]
ଲୋଡ଼ାକୁ ଅପେବା—ଦେ. କି—ଲୋଡ଼ା ଯିବା; ଲୋଡ଼ା ପଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Lordā kākū କାମମେ ଆନା । Lordā pardibā. (See)
ଦରକାରେ ଆସା କାମମେ ଆନା
ଲୋଡ଼ା ଚିକ—ଦେ. ବ—୧ । ଦରକାରୀ ପଦାର୍ଥ, ପ୍ରୟୋଜନପ୍ତ୍ୟ ବନ୍ଦ—
Lordā chīja 1. Necessary thing; useful article,
ଦରକାରୀଜିନିବ । ଯାହା ଉବିଷ୍ୟତରେ ଅବଶ୍ୟକ ହେବ—
ଦରକାରୀ ଚିକ 2. (that) Which may be of use in
future.,
ଲୋଡ଼ା ପଡ଼ିବା (ଯିବା, ତେବା) —ଦେ. ବ—୧ । (କୌଣସି ପଦାର୍ଥ)
Lordā pardibā (jibā, hebā) ଦରକାର ପଡ଼ିବା—1. (ଏ
ଦରକାର ହୋଇଥାଏ ବିଷ୍ୟ) To be wanted; to be required,
ଦରକାର ହୋନା , । ଶୋଇ ଯିବା—2. To be sought for;
to be searched after,
ଲୋଡ଼ା ଲୋଡ଼—ଦେ ବ—ପରାଣ କୁଟୁମ୍ବା ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବା—
Lordā lordi Mutual invitation.
ଡାକା ଡାକି ନୌତାନୌତୀ
ଲୋଡ଼ା ସଙ୍ଗୁ(ଖେ)ଲା—ଦେ. ବ(ଏକାର୍ଥକ ସହିତ) —ବନ୍ଦ ବାନବନ୍ଦ
Lordā saṅkhu n̄kho] ଲୋଡ଼ାବା ଓ ସଙ୍ଗୁଲିବା—
ନିମନ୍ତ୍ରଣ ତତ୍ୱ Inviting relatives and enquiring
ନୌତାନୌତୀ after their weal.
ଲୋଡ଼ା ଅଣିବା—ଦେ. କି—୧ । କରଣ କରିବା—1. To court
Lordā anibā(something). [ଭ—କାଷୁରୁଷ ଲୋକେଟ୍

ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରେ ଆମ ସିନା ବିପତ୍ତି, ତରିବା ଭୟ ଦେଇ ଅଣନ୍ତି
ଜୀବିଦନା ମନ୍ତ୍ରି । କୃଷ୍ଣପିଂହ. ମହାଭାଗିତ. ବନପଦ ।]
, । କୌଣସି ବନ୍ଦିକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କର ଥଣିବା—

2, To bring a persons by inviting,
ଲୋଡ଼ିତ—ସ. ବିଶ (ଲୁହ ଧାରୁ ଶିତି+କର୍ମ. ତ) —୧ । ଅଲୋଡ଼ିତ;
Lordita ଅନୋଳିତ—1. Agitated (M. W). ୨. ଉନ୍ନିତ;

ଦୁଃଖପ୍ରାୟ—2. Troubled (M. W).

ଲୋଡ଼ିବା—ଦେ. କି (ସର୍ବନାମ, ସ. ଲୁହ ଧାରୁ) —୧ । (କୌଣସି
Lordiba ଏବାର୍ଥ) ଖୋଜିବା—1 To search after.

ଖୁର୍ଜା [ର—ବିଶେର ! ଲୋଡ଼ିଲେ ଥରୁ କେ ଦେବ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ
ଦୁଃଖନା ସାରୀତ ।], । ଦରକର କରିବା—2. To want;
ଚାଙ୍ଗୀ to require. [ର—ମାର ସି । ମାର, ନ ପୁଣ
ଚାହନା କଞ୍ଚାର ଜାର ଲୋଡ଼ିଲ ଏହା ସୁମରି ମର । ଦର୍ଶ ପ୍ରେମ.
[ଲୋଡ଼ା ଯି(ହେ)ବା—କର୍ମବାରି ରୂପ] ସୁଧାରିଷ] * । ବାହା
କରିବା—3. To wish for. ୩ । କୌଣସି ବିଶ୍ୱ
ପ୍ରତି ଲଳାୟିବ ହେବା—4. To hanker after
something; to long for. [ର—ଲୋଡ଼ି ପଥାମ
ପ୍ରାଣିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ସୁବଜା ବ କେ କହନାହିଁ ଧର ଦଶନେ
ଡାକା ଘାସ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସାରୀତ] * । ବିବାହାଦ ଉତ୍ସବରେ ବନ୍ଦିକୁ
ଅୟୋତା କରିବା ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବା—5. To invite relatives
on special festivals, ୨ । (ପାନବରଜିଆକ
ଭୂଷା) ପାନ ଲଜାରୁ ପାନ ତୋଳିବା—6. To pluck
betel leaves from creepers. ହାଦେ.
(ଗଞ୍ଜାମ)—୧ । ଅନୁରୋଧ କରିବା—1. To request.
* । ଜାତିବା—2. To call. [ର—ଦୁଆରୀ ସେଣି
କହିଲ ବିଦୁରଙ୍କୁ, ଲୋଡ଼ିଏନ୍ତି ରଜୀ ତୁମ୍ଭୁ
ତେଣୁବାବୁ—କୃଷ୍ଣପିଂହ. ମହାଭାଗିତ. ସାରୁ]

ଲୋଣା—ଦେ. ବିଶ.—(ସ. ଲୁକଣାରୁ) —ଲୋଣା, ଲିକଣାରୁ, ଲୁଣି,
Lona ନୋ(ଲୋ)ନା ଲୁଣିଆ—Saline; salted; im-
ନମକିନ, ନୋନୀ, ଲୋଣୀ
ସ. କି.—ଲୋଣି (ଦେଖ) —Loni (See)

ଲୋଣାମ୍ବୁ—ସ. କି.—ଲୋଣି ଦେଖ)
Lona(mbu) ଲୋଣି (See)

ଲୋଣିମ୍ବୁ ଲୋଣି (See)

ଲୋଣି—ସ. କି.—(ବୈଦିକ) —ଶେଷ ଲୁଣି ଶାର, ଏକ ପ୍ରକାର
Loni ଶାକ ବା କର୍ଷାୟ ଫୁଦୁ, ପୁରୁ; ଲୁଣି ଲୁଣିଆ ଶାକ ଗୁଲୁ—
ସ. ଲୋଣା, ଲୋଣି(ଶେଷ) Indian Parslane; Protu-
ଲୁଣା), ବୁଦ୍ଧଶୋଣା, ଘୋଷିକା laca oleracea; oxalis.
ବୁଦ୍ଧଶୋଣା [ର—ଏହାର ପତନ ଫୁଦୁ, ଭାଙ୍ଗି
ତେ. ଲୁଣି,
ତା. କୋରିଲଙ୍ଗରର ଅଣ୍ଟାକୁ ଏବା ଏ କୋଳିର ମଣି ଅଛି
ପା. ଶରପା
ଅ, ବନ୍ଦିରୁଲ, ଦୁମକା
ଗୁଲୁ—
ପାରିବାର, ବୁଦ୍ଧଶୋଣି ଫୁଦୁ, ଲୋଣି।
ଏ ଗର ଉତ୍ତରେ ୨ ହାତ ବଢ଼େ ଓ

ଚୁ. ଲୁଣାଣିଶି, ଲୁଣି ମୋଟି ବନ୍ଦ ପାଖାୟକ । ଶେଷ ଲୋଣି ରୁଷ,
ଶୁନୀ, ଲୋନୀ, ଶୁନେଶାକ ଗୁରୁ, ଅନ୍ତିପାଦକ, ଅମ୍ବ ରସ,
ଶ୍ରୀମିଆ ଶାକ, ନୋନିଆ, ଲବଣ ସାଦ ଓ ଏହା ଅର୍ଣ୍ଣ, ବାୟୁ,
ଲୋଣୀ, କୁଲକା ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ଅନ୍ତିମନ୍ଦିର ଓ ବିଷ-
[ଲୋଣିବା—ଅଳ୍ପରୂପ] ଦୋଷ ନାଶକ । କହ ଲୋଣି—
ଅମ୍ବ ରସ, ସାରକ, ବାତବର୍ଦ୍ଧକ, ଓ ଏହା ଶୋଥ, ନେହ-
ରେଗର ଦ୍ଵିତୀୟ । ଏହାହାର କପ, ପିତ୍ତ, ଚର୍ମରୋଗ
ବୃଣ, ଗୁଲୁ, ଘାସ, କାସ, ପ୍ରମେହ ରେଗର ଶାରି ଦ୍ଵାରା
ଦ୍ଵାରା ପ୍ରାପନ ।

ଲୋତ—ସ. କ.—(ଲୁ ଧାରୁ=ରେଦନ କରିବା+କର୍ମ. ତ) —୧ ।

Lota ଲେପ; ଶେଷ ପାଲ—1. A stolen article. ୨ ।
ପ୍ରେସ୍ ଧଳ, ଅନ୍ତର ଦ୍ଵାର୍ଥ—2. Booty; plunder.
୩ । ଲୋତକ; ଅଣ୍ଟ ; ଲୁହ—3. Tears. ୪ । ଚିତ-
4. Sign; mark. ୫ । ରଣ—5, Battle.

ଲୋତକ—ସ. କ.—(ଲୋତ + ସାର୍ଦ୍ଦେଖ କ) —ଲୁହ; ଅଣ୍ଟ —

Lotaka Tears.

[ର—ଧରୁଛି ଲୋତକ ପ୍ରେମିତେ କହିଛ ପ୍ରେମପାଦକ ।
ଗୋଲୋକ—ଇନ୍ଦ୍ର ରେଖା ।]

ଲୋତର—ଦେ. ବିଶ — (ସ. ଲୁକିତରେ) —୧ । କୋତର; ଲତପତ;

Lotara ଲେପତା; ନରମ; ଅତି କୋମଳ—1. Very soft;
ଅତ୍ୟନ୍ତ ନରମ ପିପ ଚିପା, ପଳ ପଳ yielding to the
souch. [ର—ଅମ୍ବ ଅଦି ପଳ ଅତି
ପାତି ଗଲେ ଲୋତର ହୋଇଯାଏ ।] ୨ । ଜାଣ୍ଟ—

2. Worn out. ୩ । ପତଳ ର୍ମୀ; ଲୁକିତ (ରମ) —
3. Flabby-skinned; having wrinkled or
ଲୋଲ ସିକ୍ରିଟା ହୁଆ corrugated skin.

ଲୋତର କୋତର—ଦେ. ବିଶ.—(ପୁଣ୍ୟ ଓ ଶ୍ରୀ) —୧ । ହସି ହସି

Lotarକ kotara ଅବଶ ହୋଇଯାଏ—1. Overcome
କୁଟି ପାଟି ଲୋଟ ପାଟ or overpowered by laughing
[ଲୋତର କେତେବେଳେ—ଶ୍ରୀ] much; laughing to the
bursting point. ୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଏହି ପାଇଥୁବା

(ପଳ) —2. Rotten (ruit.)

ଲୋତରା—ଦେ. ବିଶ. ଶ୍ରୀ—୧ । ଲୋତରର ଶୀଳିଙ୍କ—

Lotari ଶୋଲଚମ ଲାଂବି ହୁଇ 1. Feminine of lotara,
ବାର୍ଷକ୍ ଶେଷୁ ପେହଁ ଶୀର ସ୍ତର ଓ ଅବୟବାଦର
ଦୃଢ଼ତା ଲୋତର ହୋଇଥାଏ ଓ ତମ ଅତି ଶୁଳ୍କ ପତିଆଏ;
ପଳିତ ର୍ମୀଯୁକ୍ତା ଓ ଲୁକିତସ୍ତରା (ଶ୍ରୀ) —2. (woman).
Soft-skinned and flabby owing to
old age; flabby-breasted and flabby-
skinned (old woman).

ଲୋତରା(ରେ)ରବା—ଦେ. କି.—(ଲୋତରବାର ଶିଳ୍ପ ରୂପ) —

Lotara(re)ibକ ଲତପତ କରିବା; ପାତଳ ପଳକୁ ହାତଦ୍ଵାରା

ଲେତ୍ବ କରିବା	}—ଅଳ୍ପରୂପ	ପିଣ୍ଡପି ଅଛି ନଇମ
ଲେତ୍ବ କୋତସିବରିବା		କରି ଦେବା;
ଲ(ନ)ତ ଲ(ନ)ତାନ ନସାଇବା—To soften a ripe fruit		
ପଲ ପଲାନା	by repeatedly pressing it with one's fingers,	

କେତେବିବା—ଦେ. କି.—(ସ୍ର. ଲୁହିତ) —ମୋହନ୍ତି ଯିବା—

Lotaribā To become very soft and flabby
 খুব নরম হওয়া। পল্ল ঘলানা (said of over ripe
 | লেবুরি গীবা—খন্দগুপ্ত) fruits.)

ଲେତା—ଦେ. ବିଶ.—(ସ. ଲେତ) —ଖେଳ (ମାଲ); ଗୁପ୍ତ (ଧନ) —
Lotā ପୋତା; ଲୁକାନ Stolen or hidden (property).
ଗଢା ହୁଆ ବି.—ଗୁପ୍ତ ଧନ—Hidden treasure;
ପୌତା ଧନ ଗାଡାହୁଆ ଧନ treasure trove.
ଲେତକ—ଗ୍ର. ବି.—(ସ. ଲେତକ) —ଲେତକ; ଲୁହ —

Loteka লো, নোতক নার [ଭ—ଭାଗ୍ୟ ଏତେକ, ଜନ୍ମ ଲୈତେକ, ଭାବ ପେତେକ ଚିନ୍ତି । ଡଃ. ପ୍ରେମସୁଧାନନ୍ଦ ।]	Tears. ଲୋହ—ସ. ବୀ.—(ଲ୍ଲ ଧାରୁ+କର୍ମ. ଶ) — ୧ । ସ୍ଵେଚ୍ଛା ଧନ; ଖୋଲା Lotra ମାଲ—1. Booty; stolen article. ୨ । ଲୈତେକ; ଲଭ—2. Tears (M. W.)

ଲୋଥ—ଦେ. ବି.—କୋଥ (ଦେଖ)
Lotha Notha (See)

ଲୋଥ(ଥୁ)ରା—ଦେ. କ୍ର. ୫ ବିଶ. ପୃଃ—(ସ. ସ୍ମୂଳକାୟ) ୧।
Lotha(thu)rā ନପୁଂସକ ବ୍ୟକ୍ତି; ହେଣେଡ଼ା—୧. An
ନପୁଂସକ impotent person; eunoch. । ଅଛିରକୁ ବୟସ
ହିଜଡ଼ା ହୋଇ ସୁନ୍ଦା ଯେ ବିବାହ କରି ନ ଆଏ—୨. (A
ବୁଡୋ, ଆଇବୁଡୋ person) Who is still a bachelor in
କୁଞ୍ଚାରୀ an advanced age. ୩। ଅଛି ସ୍ମୂଳକାୟ ବ୍ୟକ୍ତି—
ମୋଟା ମୋଟା ୩. A fat or corpulent person.

ଲେଥିଥୁ, ଥୁ, (ଥେ, ସ୍ଥା—ଦେ. କ ଓ ବଣ—ଶ୍ଵା—୧ । ଶୀଘ୍ରବରହତା
 Lotha(thi,thu,the)rī ଶ୍ଵା; ହେଣେଡ଼ୀ—୧. A woman
 ହିଜଡ଼ା showing no external signs of femininity. ୨ । କୟମ୍ବା ଲୁମାରୀ; ଧରାତ୍ରୀ;
 ହିଜଡ଼ା[ଫୌ] nity. ୨ । କୟମ୍ବା ଲୁମାରୀ; ଧରାତ୍ରୀ—
 ବୁଢ଼ୀକନ୍ୟା ୨. Grown up maid. ୩ । ଅଛି ପୂରକାମ୍ବା ଶ୍ଵା—
 କୁବାରୀ ୩. Very corpulent woman.

ମୋଟା ମାଟା
ଲେନ୍ଦର—ହେ ବି—ହେବ (ହେବ)

Lodara Odara. (See)
ଲୋଡା—ହେ, କି—ଲୋଡା (ଦେଖ)

Lodā	Nodā. (See)
ଲୋଦି(ଥି) — ଦେ. ବି—ପ୍ରାଚୀକ ଭାରତବର୍ଷର ଏକ ମୁସଲମାନ ଶକ୍ତିଶବ୍ଦ	
Lodi(dī) ନାମ—Name of a Mahomedan dynasty ଲୋଦୀ ଜୀବି	of kings of ancient India.

[ଦ୍ୟା—୫ ରାଜବିଶ୍ଵର ପ୍ରକଳ୍ପାତା ବଜ୍ରଲୁ ଲୋପା
ଶ୍ରୀ ୧୯୭୦ରୁ ୧୮୮୮ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜଭୂକିରିଥିଲେ । ପେପଢ଼ୁ
ରାଜବିଶ୍ଵର ଶୈଖ ସମ୍ରାଟ ଅଲଭିଦିନ୍ ଏହାଙ୍କୁ ନିରଭ
ରାଜ୍ୟାଧିକାର ଅପଣ କଲେ । ଏ ପୁରୋ ସର୍ବହିନ୍ ପ୍ରଦେଶର
ଶାସନକର୍ତ୍ତା ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ସୁତ ନିଜାମ ସେକନ୍ଦରୋହାତ୍ତ
ନାମ ଧାରଣ କରି ଏହାଙ୍କ ପରେ ୧୯୮୮ ୦ ରୁ ୧୯୯୭
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜା ହେଲେ । ଏ ବଜ୍ରର ରାଜମାନଙ୍କଠାରୁ
ବିହାର ଜୟ କଲେ ଓ ଦିନୀତାରୁ ଆଗ୍ରାରୁ ରାଜଧାନୀ ଛଠାଇ
ନେଲେ । ଏ ହିନ୍ଦୁ ବିଦ୍ରୋଷୀ ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ପରେ
ଏହାଙ୍କ ସୁଦି ଇତ୍ତାହିମିଲ୍ଲେଖ ରାଜା ହେଲେ । ଏହାଙ୍କ ଗକ
ଓ ନିଷ୍ଠୁରତା ଘୋରୁ ଚିତ୍ରରର ସନ୍ଧା ସଗ୍ରାମସିଂହ ଓ
ପଞ୍ଚବର ଶାସନକର୍ତ୍ତା । ଦୌରାନ୍ତର୍ଭାବୀ ଲୋପ ବିଦୋଧୀ
ହେଲେ ଓ ଦୌରାନ୍ତକୁଞ୍ଜ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଅନ୍ତଃସାରେ କାରୁଳର
ସ୍ଵଲ୍ପତାନ୍ ବାବର ଭାବର ଅତିମଣି କଲେ ଓ ୧୯୭୭ରେ
ପ୍ରଥମ ପାଣିପଥ ସୁକ୍ରତେ ରାତ୍ରାହିମ୍ ଲୋପକୁ ପରସ୍ତ କର
ଭାବତରେ ମୋଗଲ ସାମାଜିକ ସ୍ଥାପନ କଲେ । ଏହି ଲୋପ
ବଶୀୟ ରାଜମାନଙ୍କ ଅମଳରେ ଚେତନ୍ୟ ଦେବ (୧୯୭୩-
୧୯୭୭) କ ଅଭିର୍ବାଦ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରୋଥେରେ
ସାହେବଙ୍କ ସ୍ଵଲ୍ପାୟ ଇଂରାଜ ଭାବର ଉତ୍ତରାବାସ)

ଲୋଧ(ଧ୍ର) — ସ. ବ (ବୁଧ ଧାରୀ = ଅବରଣ କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ). ଅ; ବୁଧ-
 Lodha(dhra) ଧାରୀ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ର) — ଏକ ପ୍ରକାର ଉଷ୍ଣ ଦୂଷ;
 (ଲୋଧୁକ— ଅନ୍ୟତ୍ରପାଇଲେ) ଲୋଧ—Symplocus Racemosa;
 ଲୋଧ, ପାଠାନୀଲୋଧ Symplocus Crataegoides. [ଦ୍ୱ—
 ଲୋଧ; ପଠାନୀଲୋଧ ଶୈତ ଓ ରଙ୍ଗ ରେହରେ ଏହା ଦୂର ପ୍ରକାର ।
 ତେ. କେବଳେ ଦୂରପ୍ରେକ୍ଷି, ଲୋଳଗ] ରଙ୍ଗଲୋଧର ନାମ ପଢ଼ିବା
 ପୁ. ଲୋଦଚ; ପଠାନୀଲୋଧର ଲୋଧ ବା ପାଠଳିଆ ଲୋଧ ।
 ଅ. ମୁଗାମ୍
 ମ. ଲୋଧ
 ଅନ୍ୟ ସ. ନାମ — ଛିଲ୍ଲ, ଛିପିଟ, ଶାବର, ନାମଜୀର୍ଣ୍ଣି, ବୁଦ୍ଧପ୍ରୀଣ,
 ଗାଲିବ, ସେଧ, ରହିତରୁ, ମାର୍କନ, ସ୍ଥଳ ।) ଏ ଦୂଷ ଉପରିର
 ବଳପ୍ରିୟ, ବାନରାତି, ଛିଲ୍ଲବ;
 କଳପ୍ରିୟ, ବାନରାତି, ଛିଲ୍ଲବ;
 କାଣ୍ଡକାଳକ, ହପ୍ତଲୋଧକ, ଛିଲକ,
 କାଣ୍ଡମାଳ, ହେମପୂର୍ଣ୍ଣ, ଘଣ୍ଣି,
 ଛିଲ୍ଲକ, କାଠକାଳକ, ଶମ୍ଭବ,
 ଶମ୍ଭବ, ଶମ୍ଭବ,
 ଶମ୍ଭବ, ଶମ୍ଭବ, ସ୍ଥଳବଳଳ ।
 ପାଣିରେ ବରୁଗାଇଲେ
 ହଳଦିଆ ରଙ୍ଗ ବାହାରେ । ଶଳକୁ ପାଇ ମାଟ୍ଟ ସଙ୍ଗେ
 ପାଣିରେ ସିଖାଇଲେ ନାଲି ରଙ୍ଗ ବାହାରେ । ଏ ରଙ୍ଗରେ
 ଲୁଗା ରଙ୍ଗ ଯାଏ । ବେଦିଦିକ ମତରେ ଏଥର ଶଳ କଣ୍ଟାୟ
 ଓ ଭୁଦ୍ବରମୟ ବେଗରେ ଛପକାଣ୍ଟ । ଏଥର କାଠର
 ସିଖା ପାଣିରେ କୁକୁରାଶ କଲେ ଦାନ୍ତ ଦୂର ହୁଏ । ଏଥର
 କାଠ ପାଇ ଯାଏ, କିନ୍ତୁ ଦୂର (ହ. ଶ) ।

ପୂର୍ବ ଶିତ କାଳରେ ପୁଣି । ଲୁଗା ରଙ୍ଗାଇବା ପାଇଁ
ଆହୁ ଗନ୍ଧ ଶଳ ଓ ପଳାଶ ପୁର ବା ବଜମ ବାଠ ସଙ୍ଗେ
ଲୈଖ ଛଲ ମିଶା ଯାଏ (ଯୋଗେଣରନ୍ତି)

ଏହା ଧାରକ, ଲୟ, ଶିତ ଶର୍ଷ, ଓ ଚନ୍ଦ୍ର ହତକର ।
ଏହା କଥ, ପିତ୍ର, ବକ୍ରପିତ୍ର, ବକ୍ର ଦୋଷ, ଜୀର, ଅରସାର
ଓ ଶୋଥବିକାଶକ—ଦୁଃଖଶବ୍ଦ ।]

ଲୈଖା—ଦେ. ବ. — ୧ । ଲୋଦା (ଦେଖ) —

Lodha ପୌଟି 1. Nod (See)
୨ । (ସ. ବ୍ୟାଧ). ବ୍ୟାଧ; ବାଣୀ; ଶିକାଶ—
ଶିକାରୀ ଶିକାରୀ 2. Hunter; fowler.

ଲୈଖ—ଦେ. ବ. — (ସ. ଲୈଖ)—ଲୈଖ (ଦେଖ)

Lodhu Lodha (See)
ଲୋନୀ—ସାଦେ. (ବସ୍ତୁର) ବ. — ସିନ୍ଧୁଲା—Curry consisting
Londi of water-boiled pot-herbs.

ଲୈପ—ସ. ବ. — (ଲୁପ୍ ଧାରୁ+ଭାବ. ଅ) — ୧ । କାଶ; ବିକାଶ; ଭ୍ରମ-
Lopa 1. Spoliation; obliteration; cessation;
destruction; annihilation. ୨ । ଲୟ; ଲୈଖାଳ;
ଅନ୍ତର୍କଳ; ଲୁଚ ଶିବା—2. Disappearance;
effacement. ୩ । ଅଭବ; ଅଦର୍ଶ—3. Absence.
୪ । (ବ୍ୟାକରଣ) ସଙ୍ଗ ଅଦରେ କୌଣସି ଅଗ୍ରଭାବ
ଲୈଖାଳ—4. The elision or obliteration
of a letter or syllable. [ଯଥା—ଅଦାଳ
ଶବ୍ଦର ‘ଅ’ ଲୈପ ହୋଇ ପିଧାଳ ଶବ୍ଦ ହୁଏ, ଅବଗାହ
ଶବ୍ଦର ଅ ର ଲୈପ ହୋଇ ବଗାହ ଶବ୍ଦ ହୁଏ ।] ୫ ।
ନଷ୍ଟାବଦ୍ୟ; ପର ମାଂସ—5. Spoiled or rotten
food; rotten meat.

ଲୈପକ—ସ. ବିଶ. ସ୍ଵ—(ଲୁପ୍ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତି, ଅକ) — ବିକାଶ—
Lopaka [ଲୈପକା—ସି] Destroying.

ଲୈପ କରିବା—ଦେ. ବ. — ବିକାଶ କରିବା—

Lopa karibā To destroy; to expunge; to
ଲୋପ କରା ଲୋପ କରନା, ଲୋପନା cause to disappear.

ଲୈପକ—ଗ୍ର. ବିଶ.—(ସ. ଲୁପ୍) —ଲୁପ୍ (ଦେଖ)

Lopata ମୁଣ୍ଡ ଭ୍ରମତ Lupta (See)
ଲୈପକ—ସ. ବ. — (ଲୁପ୍ ଧାରୁ+ଭାବ. ଅର) — ୧ । ଲୈପକରଣ;
Lopana ବିକାଶ—Destroying. ୨ । ନଷ୍ଟାବଦିଶ—
2. Spoiling.

ଲୋପନ୍ୟ—ସ. ବ. — (ଲୁପ୍ ଧାରୁ+କର୍ମ. ଅନ୍ୟ) —ସାହା ଲୁପ୍
Lopaniya ଦେବାର ସୋଧ—Capable of becoming
obsolete; fit to be expunged.

ଲୋପ ପାଇବା—ଦେ. କ୍ର.—ଲୁପ୍ ହେବା; ବିକାଶପାପ ହେବା—
Lopa pāibā To cease; to disappear.

ଲୋପ ପାଇଁ—ଲୋପ ପାଇଁ
ଲୋପ ପାପି—ଦେ. ବିଶ.—ଲୁପ୍—

Lopa prāpta Disappeared; obliterated; elided..

ଲୋପ ହେବା—ଦେ. କ୍ର.—ଲୁପ୍ ହେବା—

Lopa hebā To cease; to disappear.

ଲୋପ ହେଯା ଲୋପ ହେଯା

ଲୋପା—ସ. ବ. ସ୍ଵ—(ଲୁପ୍ ଧାରୁ ଶିତ=ଲୁପ୍ କରିବା + କର୍ତ୍ତି. ଅ
Lopā + ଅ; ସେ କିମ ରୂପଦ୍ଵାରା ନାସମାନକର ରୂପରମାନକ
ଲୁପ୍ କରିଥିଲେ) —ଲୋପମୁଦ୍ରା (ଦେଖ)
Lopāmudrā (See)

ଲୋପାକ—ସ. ବ. ସ୍ଵ—(ଲୋପ=କାଶ=ବିନଷ୍ଟ ବା ପର ମାଂସ+

Lopāka ଅକ; ସେ ପର ମାଂସ ଜାଏ) —ଶୃଗାଳ; ବିଲୁଥ—
(ଲୋପାକ—ସି) Jackal.

ଲୋପାକୀ—ସ. ବ. — (ଲୋପାକ + ଶି) — ୧ । ବୋତଶିଆଳା —

Lopākī 1. A fox. , ; ମାଙ୍ଗ ବିଲୁଥ—

2. A she-jackal.

ଲୋପାପତ୍ତି—ସ. ବ. — (ଗମ ରତ୍ନ) — ୧ । ଅଭବ ବିଷୟରେ ଅପରି

Lopāpatti ବା ବାଧା—1. Objection regarding on
expunged matter. , ; କୌଣସି କୟ ଲୁପ୍ ହୋଇ
ଅଭବ ବା ଲୈପ ପାଇଅଛି ବୋଲି ଅପରି କରିବା—

2. Objection that a matter has been
expunged or has become obsolete.

ଲୋପା ମୁଦ୍ରା—ସ. ବ. ସ୍ଵ— ୧ । [ଲୁପ୍ ଧାରୁ ଶିର ଲୈପି ଧାରୁ =

Lopā mudrā ଲୁପ୍ କରିବା + ଭାବ. ଅ — (ନାସମାନକର
ରୂପରମାନ) ଲୈପ; ଅ = ନୁହେ + ମୁଦ୍ରା = ହର୍ଷ + ସ ଧାରୁ
— ଦାନ କରିବା + କର୍ତ୍ତି. ଅ + ଅ = ପାହା ହର୍ଷ ପ୍ରଦାନ
କରେ ନାହିଁ । ଲୈପ + ଅମୁଦ୍ରା । ସେ କିମ ରୂପଦ୍ଵାରା
ନାସମାନକର ରୂପରମାନ ଲୈପ କରିଥିଲେ ଓ ସେ

ପଦିକ ଶୁଣ୍ଡାର ଲୈପ ହେଲେ (ଅର୍ଥାତ୍ ପତକର ସେବା
ଶୁଣ୍ଡା କି କରେ) ହର୍ଷଭର କରୁ କି ଥିଲେ] —ଲୋପା;
ମହିଷି ଅଗସ୍ତ୍ୟ ପଢ଼ି—1. The wife of the sage
Agasti. [ଲୋପମୁଦ୍ରାକ ଅନ୍ତ ନାମ—ଲୋପା,
କୋଶାତଙ୍ଗ, ବରପ୍ରଦା—ସି. ଶ ।] [ଉ—ବିଧାତା
ହୁବ ସମ୍ମୁଦ୍ରା । ବୋଲିବା ଲୋପମୁଦ୍ରା ତାରୁ—ଭାତ.
ବୈଦେହୀଶବିଲାଶ ।] [ଦ୍ଵ—ଅଗସ୍ତ୍ୟ ମକୋମତ
ପହି ପାଇବା ଅଶାରେ ସକଳ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ଦ୍ଵିତୀୟ ଅନ୍ତମାନ
ପ୍ରତିଶ କର ଏହି କିମାଳୁ ସ୍ଵର୍ଗ କର ଏହାକୁ ପାଇ
କର କହାଇବା ପାଇଁ ବିଦର୍ଘ ସତାଙ୍କ କିଟକିଟରେ
ଶତଥିଲେ ଓ ସଥା ସମୟରେ ଦ୍ଵିତୀୟ କିମାଳୁ ପାଇବାର
କଥାରେ ଅବସ୍ଥା ଏକ ମୁଦ୍ରା ତାର (ହ. ଶ) କିମାଳୁ କିମାଳୁ
କିମାଳୁ କରିଥିଲେ ।] ୨ । ଅଗସ୍ତ୍ୟ ନାମକ ତାରର ଦ୍ଵିତୀୟ ପୂର୍ବ
ପାଇବାର ଅବସ୍ଥା ଏକ ମୁଦ୍ରା ତାର (ହ. ଶ) (କିମାଳୁ କିମାଳୁ
କିମାଳୁ କରିଥିଲେ) —2. A small star to the
south east of Canopus (star).

ଲୋପାଶକ—ର. ଡ. (ଲୋପ=ପଣ୍ଡ ମାଂଶ+ଅଚ୍ଛି ଖାର=ଖାଇବା +
Lopāsaka କାନ୍ତି ଅକ)—ଶଗାଳ (ହ. ର)—Jackal.

ଲେପ (ଖାରୁ)—ସ. (ଲୁପ୍ତ ଖାରୁ + ଶିତ୍)—ଲୁପ୍ତ କରଇବା—
Lep (root). To cause to disappear; to destroy.

ଲେପିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କି—ନେପ କରିବା—To destroy.
 Lopiba ଲୋପିବା ଲୌଧନା [କି—ଲେପିଲେ ହୋଇଣ
 ଯାଇବ ରଣ—ମଧ୍ୟାତ୍ମା ।]

ଲୋପୀ—ସ. ବ (ଲୁପ୍ ଧାରୁତକଣ୍ଠୀ. ଇନ୍ = ଲୈପିନ୍ ଶବ୍ଦ, ୧ମା-
Lopi ୧ବ)—ସେ ଲୈପ କରେ—Destroying; discontinuing.
(ଲୈପିନ୍ନା—ଶ୍ଵାଁ)

ଲୋପ୍ତ—ସ. ଦ (ଲୁଧ ଧରୁ+କର୍ମ. କ)—୧ । ଶେଷ ମାଲ—
Loptra 1. Stolen property. , । ଉକାଇତ ମାଲ—
2. Booty, proceeds of a loot.

ଲୋପ୍ତୀ]—ସ୍କ. କି—ମଇଦାର ଲୁଚି ବା ପୂଣ୍ଡ—Wheaten rolls of Loptri bread. [ଦୃ—ଲୋପ୍ତୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ସମ୍ଭବେ ବୈଶିଖ ସନ୍ଦର୍ଭରେ ନିମ୍ନ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଉପରେ ଲେଖା ଅଛି—

ଧଳା ରହମକୁ ଧୋଇ, କୁଟି, ଶୁଣାଇ, ପ୍ରେସି,
ଶୂଳଶୀରେ ଚଲଇଲେ ଯେଉଁ ଦ୍ରୁବ୍ୟ ହୁଏ ତାକୁ ସମୀକା
(ମତଦା) କହନ୍ତି । ଏହାକୁ ଛଳହାସ କୋମଳ କରି
ତାକୁ ଉତ୍ତମରୁଷେ ମର୍କଳ କରିବ (ଚକଟିବ) । ଏହି
ଅଳିକୁ ହାତ ସାହାସରେ ବିସ୍ତୃତ କରି ଲୋପ୍ତୀ ବା ପିଠା
ପରି କରିବ । ଅଧୋମୁଖ ଘଟକୁ ନିଆଁ ଉପରେ ରଖି
ତହିଁର ପୁଷ୍ପଦେଶରେ ଏ ପିଠାକୁ ପାର ଦେବ ଓ ମୁହଁ
ବହିରେ ଏହାକୁ ସିକି କଲେ ଏହା ‘ମଣ୍ଡଳ’ ଦେବ । ଏହି
ମଣ୍ଡଳ (ଲୋପ୍ତୀ)କୁ ଦ୍ରୁଷ୍ଟ, ଦୃଢ଼ ଓ କନ୍ଦ ସମେ
କିମ୍ବା ସିକି ମାଂସ ସଙ୍ଗେ କିମ୍ବା ଦହିବରୁ ସଙ୍ଗେ ଆଇବ ।
ଏହା ପୁଷ୍ଟିକାରକ, ଶୁଦ୍ଧବର୍ଦ୍ଧକ, ବଳକାରକ, ଅତ୍ୟନ୍ତ
ରୁଚିଜଳକ, ମଧୁରରସ, ମଧୁରବିପାକ, ମଳରୋଧକ, ଲାଦୁ
ଓ ହରଦୋଷନାଶକ — ଦ୍ରୁବ୍ୟଶୁଶ୍ରା ।]

ଲୋପ—ସ. ବିଶ (ଲୁପ୍ ଧାରୁ + କର୍ମ ସ) —କ୍ଷୁଦ୍ର ହେବା ଯୋଗ୍ୟ—
Lopya Expungeable; capable of being obliterated.
ଲୋପ ଦେ. ବ—ଲୋପ—Extinction; obliteration.
ଲୋପ ତିନ. ଦେ. ବିଶ—ଲୁପ୍—Extinct. [ଉ—ସବୁ ବୁନ୍ଦି
ଶେଷ ଲୋପ ଦେବରେ । ପ୍ରାଚୀ. ପରତେ ଗୀତ]

ଲେପାନ୍—ଶା. ବିଶ (ସ. ଲେପାନ୍) — ଲୁପ୍ତ—
Lopyān Obliterated.

ଲୁଣ୍ଠ ଲୁପତାନ
 ଲେଃ ପ୍ରାଃ—ବୈଦେ. ବିଶ. (ଉ. ‘ଲେଅର୍ ପ୍ରାଇମେଜ୍’ର ସାହେତିକ
 Lo: prā (ଲୁଣ୍ଠ) — ଚିମ୍ପ୍ରାଥମିକ—Lower Primary.
 ଲୋଃ ଆ ଲୋଃ ମାଃ (ଯଥା, ଲେଃ ପ୍ରାଃ ସ୍ଵାଲ୍)

ଲୋପ—ବୈଦେ. ବ (ରେ. ଲୋପ) —ଫୁଲକା ରୁହ —

Loph Loaf

गोक लोक

ଲେବା(ଶ୍ରୀ)ନ୍—ବୈଦେ. ବି (ଆ. ଲେବାକ; ପା. ଲୁବାନ) —୧।
 Lobk(bhā)n ଖୁଣାପର ଗୁଣ୍ଠଳ ବିଶେଷ। ଶାଳକାଙ୍ଗୟ ଏକ ପ୍ରକାର
 ଲ(ଲୋ)ବାନ ବିଶେଷ—୧. Olibanm.

ଲୋକାନ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ

ସ. ପର୍ଯ୍ୟାନ୍ - ଶିଳାରସ, ଶିଳ୍କଚ]	ଧୂପରେ ବ୍ୟବହାର	କଲାପର
ଭୁରୁଷ, କପିଟେଲ, କପିଆପକ,	ମୁସଲମାନମାନେ	ଏହାକୁ
କପି, ଯାବନକଳ	ଧୂପରେ ବ୍ୟବହାର	କରନ୍ତି

ଶିଳ୍ପାରସ । ୨—ହେଉଥିଲା

শীলন্ত পদবী এবং পদবীর পৰিকল্পনা

ପା ଶିଳେଷ ଉପରେ କାହାର ବାବି

ଶ୍ରୀ କଣ୍ଠାଚନ୍ଦ୍ର ପାତ୍ର, ଅମ୍ବାଜିନ୍ଦା, କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର, ପାଞ୍ଜାବ, ପିରାମିରିଯା, ପିରାମିରିଯା, ପିରାମିରିଯା

କୁଳାଳକର୍ମୀ, ପ୍ରେସରିଶାଖା
କର୍ମୀ, ପ୍ରେସରିଶାଖା

କୁର, ଦାଢ଼ ଓ ଗ୍ରହଦୋଷ ନାଶକ]—2. Benzoin;
styrax; liquid amber,

ସଂ. କୁନ୍ଦୁରୁ, ଶିଖାନିର୍ଯ୍ୟାସ, ୩ । କୁନ୍ଦୁର—[ଦ୍ଵାରା ବେଦାକ
ମୁଦ୍ରକୁ ବୁଦୁ, ବଳୁର, ମତରେ ଏହା ମଧ୍ୟରୁକୁଳଟୁରସ,
ଶାଶ୍ଵରକ, ବଳୀରୌଘ୍ଣ୍ୟ, ଶିଖର] ଜପଣ ଓ ତର୍ମର ହିତକର । ଏହା
କୁନ୍ଦକ, ଶୋପୁରକ ବନ୍ଧୁଗନ୍ଧ,
କୁର, ଘର୍ମ, ପ୍ରତିଦୋଷ, ଅଲକ୍ଷ୍ମୀ,
ଲାପଣ । ମ ଶରେଗ, ଜପ, ଲାୟ ପିଲାର

କେ. ହନ୍ତୁମ୍	୪। ଶଳଗ—4. Indian olibanum; Boswellia- Serrata; frankincense
ସଂ, ନାମ—ଶଳଗ, ଗଲୁଦସ୍ଥୀ, ସୁନ୍ଦରୀ, ସୁରଦ, ରସା ମହେଶୁଣା	
କୁକୁରୁଙ୍ଗା, ସଙ୍ଗା, ବହୁସ୍ତବା ଶଳଟ	୮—ଏହା ଶାରତବର୍ଷ ଦୟା

ଶାଳକ, ସଲକ, କୁହୁର, ଏ
ମ. ଶାଳକ ୧୪୨
ମ. ୧୦୨

ବା. କୁଳାଳ	ପରିପ୍ରକାଶ ନଗର ପାଇଁ ପରିପ୍ରକାଶକାରୀ
ଆ. ଅନ୍ଧାବାଳ, ଲୁବାଳ	ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶକାରୀ ଅଧିକାରୀ
ମ. ଶାହେବିଂ ମଧ୍ୟରୋ	ଶିଳାଭସନ ଅଧିକାରୀ ସଂସକ୍ରମ ନାମ

ମର୍ଦ୍ଦ ଅବାଳ ୯ ଏତିବି

ଭୁବନେଶ୍ୱର ପଣ୍ଡିତ ଦେଖାୟ ମୁସଲମାକମାନେ ଧୂପପାଇଁ
ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବାରୁ ସମ୍ମରତଃ ଏହା ଛୋକାଳ =
(Storax ଓ Benzoin) ହୋଇ ପାରେ । ଅରଗା

ଭାଗରେ ଏହାର ଅଳ୍ପ ନାମ ଲୋବାନ୍ସାରୀ—ସାବା ଦ୍ଵୀପର
ଲୁବାନ । ଏ ବୁଝ ସୁମାରୀ ଯାବା ଅଛି ଦ୍ଵୀପରେ ହୁଏ ।
ପଞ୍ଜତଃ ଉତ୍ତରେ, ଅମେରିକା, ଭାରତବର୍ଷ ଓ ଭାରତୀୟ
ଦ୍ୱୀପପୁଣ୍ୟରେ ଶାଲକାଗୟ ଅନେକ ପ୍ରକାର ବୁକ୍ଷର ନିର୍ଯ୍ୟାସରୁ
ତଣେ ଭଳ ଯେଉଁ ଜିନିଷ ବାହାରେ ତାହା ଧୂପରେ ବ୍ୟବହୃତ
ହୁଏ ଓ ସ୍ଥାନବିଶେଷରେ ଲୋବାନ୍ୟ ଫୁଣ୍ଟା, ଶିଳାରସ,
ଅମ୍ର, ବୁନ୍ଦୁ ନାମମାନ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ—ଉତ୍ତରେ ଏଥିରେ
ଏଥିରୁ ଏକପ୍ରକାର ଅମ୍ଲରସ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ, ଯାହାରୁ Benzoic
acid ବେଳେ ଜୋଇକୁ ଏହିରୁ କହନ୍ତି । ଏହାରୁ ନିଆରେ
ପକାଇଲେ ସୁନନ୍ଦ ଧୂଆଁ ବାହାରେ । ବୈଦ୍ୟକମତରେ ଏହା
ବଣ୍ଣାସରସ, ଶାତିର୍ବୀର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତିକାରକ । ଏହା ପାଇଁ, କପ
ଅତିଧାର, ବର୍କୁପିଡ଼ ଓ କୃଷନାଶକ ।
[ଦ୍ର—ଲୋବାନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଏହି ଶତ ପ୍ରାୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ
ଦ୍ରବ୍ୟ ବୁଝାଏ ।]

ଲୋବିଆ—ପ୍ରାଦେ (ସମଲୁପ, ସିଦ୍ଧତ୍ୱ) ବି—(ସ. ଲେବେଣ, ଭୁଲ. ଆ.
Lobia ଲୋବିଆ)—୧ । ମୁଗଜାଗୟ ଏକପ୍ରକାର ଲତା ଓ
ବରଟୀ ଲୋବିଆ ତହିଁ ହୁଇ ଓ ଶେଷ; ବରଟୀ—

1. A species of kidney-bean; Dolichos Sinensis. ୨। ମୁଙ୍ଗ—2. Phaseolus Mungo; a kind of pulse.

ଲୋଭା—ପ୍ରାଦେ (ବସ୍ତୁର) ବି—ଲେବ୍—

Lobh-hā Greedy; avaricious.

ଲେବ—ସ. ବି (ଲୁଭୁ ଧାରୁ—ଲୁବାନ୍ୟ ଉଚ୍ଚା କରିବା + ଭାବ, ଅ)—
Lobha ୧। କୌଣସି ବସ୍ତୁ ଲୁବାର ଉତ୍ତରା; ଲାଲସା ବା
[ଲେବ ଶବ୍ଦର ଅଳ୍ପ ସ. ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ଲିପ୍ତା—1. Covetousness; eager
ଚିନ୍ତା, ଲିପ୍ତା, ପ୍ରତିଶବ୍ଦ, ଶିକ୍ଷା, ଶିକ୍ଷା, ଶିକ୍ଷା, ଶିକ୍ଷା
ଚିନ୍ତା, ବାହୁ, ଅଭିଲାଷ ।] desire or hankering;
longing for a thing. ୨। ପରଦ୍ରବ୍ୟ
ପ୍ରତିଶବ୍ଦ କରିବାରୁ ବାହ୍ୟ—2. Avarice; cupidity.
[ଦ୍ର—ଲେବ ନାନାଦି ପଦାର୍ଥ ଓ ବିଷୟପ୍ରତି ଜନ୍ମେ ।
ଯଥା—ଶାଦ୍ୟ ପ୍ରତି—Greed; ନିଜ ଧନ ପ୍ରତି—
avarice; ଶିକ୍ଷାପ୍ରତି—Lust; ପର ଧନପ୍ରତି—
Covetousness; ଅପଣାର ଜୀବନପ୍ରତି—Attachment
ପରାମର୍ଶ । ମମତା; କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ବା ବ୍ୟକ୍ତିପ୍ରତି
ପ୍ରବଳ ଅନ୍ତରାଗ; ମାୟାକର୍ଷଣ—3. Attachment.
[ଦ୍ର—ଅପଣାର ବା ଅପଣା ଅଧିକାରରେ ଥିବା ବସ୍ତୁ ଅବି
ପ୍ରତି ମନରେ ଲେବ ଜନ୍ମିଲେ ତାହା ଶିକ୍ଷାବାରୁ ମନ ହୁଏ
କାହିଁ, ଏହାରୁ ମମତାବକଳ ବା ମାୟାକର୍ଷଣ ବୋଲିଯାଏ ।
ପରର ବିମ୍ବ ପର ଅଧିକାରରେ ଥିବା ଧନ ଅଧିପ୍ରତି
ମନରେ ଲେବ ଜନ୍ମିଲେ ତାହା ନିଜର ଅଧିକାରଧୀନ
କରିବାରୁ ମନ ହୁଏ—ଏହାରୁ ଲୋବ ବୋଲାଯାଏ ।
ଲେବକୁ ଦମନ କରିବାପାଇଁ ସବୁ ଦେଶର, ସବୁ ଧର୍ମର,
ସବୁ କାଳର ଓ ସବୁ ସମାଜର ଉପଦେଶକମାନେ

ଉପଦେଶ ଦେଇ ଯାଇଥିଲୁଣ୍ଠି ।) ୪ । କୃପଣତା—

4. Miserliness:

ଲେବ ଉପୁଜା(ନେ)ଇବା—ଦେ. ବି (ସ. ଲୋବ ଉପଜାତ) —ଲୋବ
Lobha upujā(je)ibā କରାଇବା [ଦେଖ]—Lobha

ଲୋଭ ଜମ୍ଭାନ ଲୋମ ଉପଜାନା janmāibā (See)
ଲେବ ଉପୁଜିବା—ଦେ. ବି (ସ. ଲୋବ+ଉପଜାତ)—ଲୋବ
Lobha upujibā ଜନ୍ମିବା [ଦେଖ]—Lobba

ଲୋଭକର—ସ. ବିଶ—ଲୋଭନକ [ଦେଖ]
Lobhakara Lobhajanaka (See)

[ଲୋଭକାରୀ—ହୀ]

ଲେବ କରିବା—ଦେ. ବି—୧ । କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟ ପାଇବାକୁ ବା ନ

Lobha karibā ଗୁଡ଼ିକାକୁ ମନରେ ପ୍ରବଳ ବାସନା କରିବା—
ଲୋଭକରା ଲୋମକରନୀ 1. To have an in-

ordinate hankering after; to covet; to
long for , । କୌଣସି ବସ୍ତୁପ୍ରତି ବିଶେଷ ଅନ୍ତରୁ
ଦେବା—2 To have a strong attachment
to or for anything.

ଲେବ ଛଡ଼ା(ଡେ)ଇବା—ଦେ. କି—୧ । ଉପଦେଶଥିବାରୁ କୌଣସି
Lobha chhardā(rde)ibā ବ୍ୟକ୍ତିର ମନରୁ ଲେବକୁ ଦୂର
ଲୋଭ ଛାଡ଼ାନ କରିବା—To cause a man to shake
ଲୋମ ଛାଡ଼ାନ off lust or avarice by good advice.

ଲେବ ଛାଡ଼ିବା—ଦେ. କି—୧ । ମନରୁ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ବା ବିଷ୍ୟ ପ୍ରତି
Lobha chārdibā ଲାଲସା ବା ମାୟା ତ୍ୟାଗ କରିବା—
(ଲେବ ତେଜିବା, ଲେବ ଛାଡ଼ିଦେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. To shake
ଲୋଭ ଛାଡ଼ା off the feeling of lust or avarice from
ଲୋମ ଛାଡ଼ାନ the mind; to relinquish the desire
for something. ୧ । ଲେବ ତ୍ୟାଗ—1. Relin-
quishment of avarice. , । କୌଣସି ବିଷ୍ୟ
ବା ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତି ମାୟା କରିଯିବା—2. Relinquish-
ment of the tie or attachment towards
anything. (ସଥ—ସାଥକୁଣ୍ଠାବର ମୋତର୍ହି ଲେବ
ଛାଡ଼ି ଗଲାଣି, ତାର ପୁଅ ମାରୁକଠର୍ହି ଲେବ ଛାଡ଼ି
ଗଲାଣି)

ଲେବଜନକ—ସ. ବିଶ (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ) —୧ । ମାତା ମନରେ ଲେବଜନକ
Lobhajanaka କରିବା; ଲେବରେବାପକ—1. Exciting
(ଲେବଜନକ—ହୀ) cupidity; exciting avarice. , ।
ପ୍ରଲେବଜନକ—2. Tempting; alluring.

ଲେବଜନକ—ସ. ବିଶ (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ) —ଲେବରୁ ଉପୁକ (ପାପକରୀତି)—
Lobhajanita Sins or acts arising from avarice,
(ଲେବଜନକ, ଲେବଜାତ—ଅଳ୍ପରୂପ)

ଲେବ ଜନ୍ମା(ନେ)ଇବା—ଦେ. କି (ସ. ଲେବ+ଜନ୍ମ) —୧ । ଅଳ୍ପ
Lobha janmā(nme)ibā ବ୍ୟକ୍ତି ମନରେ ଲେବ ବା ପ୍ରାପ୍ତ
ଲୋଭ ଜମ୍ଭାନ ଅଶାକୁ ଉତ୍ତେଷ୍ଟତ କରିବା—1. To excite lust
ଲୋମ ପଦାକରନୀ or avarice in another person.

(ଯଥା—ଏ ସୁନ୍ଦର ବସୁଣ୍ଡ ମୋ ମନରେ ଲୋଭ
ଜନ୍ମାଇଲାଗି) । | ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପ୍ରନ୍ଦେଶତ କରିବା—
2. To excite a person's lust; to tempt
or seduce a person.

ଲୋଭ ଜନ୍ମିବା—ଦେ. ବି—ଲୋଭ ବା ପ୍ରବଳ ଆକାଶ୍ରୀଷ୍ଟ ଉଧୂଷ
Lobha janmibā ହେବା—The state of being
ସୋଭ ହେଯା ଲୋଭ ପୈଦା ହୋନା overpowered by greed.
ଲୋଭ ତେଜିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ଲୋଭ+ତ୍ୟାଙ୍କ ଧାରୁ)—ଲୋଭ ଶୁଦ୍ଧିବା
Lobha tejibā (See)—Lobha chhārdibā. (See)

ଲୋଭତ୍ୟାଗ କରା ଲୋଭତ୍ୟାଗନା (ତ୍ୟାଗନା)

ଲୋଭ ତ୍ୟାଗ—ସ. ବି (ଶଷ୍ଠୀ ଚତୁର୍ଥ) — କୌଣସି ବିଷୟ ପ୍ରତି ଆକାଶ୍ରୀଷ୍ଟ
Lobha tyāga ପରିତ୍ୟାଗ—Relinquishment of the
desire for anything.

ଲୋଭ ଦେଖା(ଖେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପ୍ରଲୋଭିତ
Lobha dekhā(khe)iba କରିବା; କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର
ଲୋଭ ଦେଖାନ ଲୋଭ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ କରିବା—To tempt or
ଲୋଭ ଦିଖାନା allure a person; to put tempta-
tions before a person.

ଲୋଭନ—ସ. ବି (ଲୁହ ଧାରୁ+ଶର୍ଵ=ଲୋଭ ଧାରୁ+ଭାବ. ଅନ) —
Lobhana ୧। କୌଣସି ଦୃଢ଼ି ସ୍ଵତ ଅନ୍ୟର ମନରେ ଲୋଭ
ଜାଇବା; ପ୍ରଲୋଭନ—1. Tempting; temptation;
allurement. ୨। (+କର୍ତ୍ତ୍ବ. ଅନ) ସ୍ଵର୍ତ୍ତି—
(ଲୋଭନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨. Gold. (Apte) ୩. ବିଶ. ପୁଂ (+କର୍ତ୍ତ୍ବ.
ଅନ) — ପ୍ରଲୋଭନକାଷ୍ଟ—Alluring; tempting.
(Apte)

ଲୋଭନୀୟ—ସ. ବିଶ (ଲୁହ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ବ. ଅନ୍ୟ) — ୧। ଶୁଦ୍ଧିଶୀଘ୍ର—
Lobhaniya ୧. Desirable. ୨। ମନରେ ଲୋଭର
(ଲୋଭନୀୟ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଉପ୍ରାଦୁକ୍ୟାହା ଦେଖିଲେ ମନରେ ଲୋଭର
ଉପୁକେ—2. Tempting; exciting; longing
in the mind. ୩। ଅଭି ସୁନ୍ଦର; ମନୋହର—
3. Charming.

ଲୋଭକନ୍ତ୍ର—ଦେ. ବିଶ (ସ. ଲୋଭବାନ୍) —ଲୋଭୁ—Greedy;
Lobhabanta avaricious. [ଉ—ଲୋଭବନ୍ତ ବୁଝାମାନେ
ଲୋଭୀ ଲୋଭୀ କଳରେ ପ୍ରବଳ—ସ୍ତରୀ. ବୁଝୁଥିଲି ଗାତା]

ଲୋଭରହିତ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ—ସାହା ମନରେ ଲୋଭ ନ ଥାଏ;
Lobharahita ଆକାଶ୍ରୀଷ୍ଟ ରହିତ—Free from cove-
ଲୋଭରହିତ | tiousness or avarice. [କ୍ରି—ଏହିପର
ଲୋଭରହିତ] —ଅନ୍ୟରୁଧ୍ୟ] ଲୋଭଯୁକ୍ତ; ଲୋଭରହିତ; ଲୋଭରହିତ
ଲୋଭରହିତ ଅଛି ଶବ୍ଦ ହୁଏ ।] (ଲୋଭରହିତ—ସ୍ତ୍ରୀ) (ଲୋଭ ସହିତ—ବି)

ଲୋଭରୁ—ପ୍ରାଦେ (ଅନ୍ୟରୁ) ବିଶ. ପୁଂ—ଲୋଭୁ—

Lobharū Avaricious; covetous.
(ଲୋଭରୁ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଲେଭରୁ ପାପ ପାପରୁ ମୃତ୍ୟୁ—ଦେ. ପ୍ରବତନ (ସ. ଲେଭରୁ ପାପ);
Lobharū pāpa pāparu mrutyu ପାପର ମୃତ୍ୟୁ—
ଲୋଭପାପ ପାପେଯତ୍ୟ ଲୋଭପାପ ପାପସେ ମୃତ୍ୟୁ ମନ୍ଦିରର ମନରେ
ଲୋଭ କରୁଲେ ମନୁଷ୍ୟ ଡକୁ ବୁଝୁ ପାଇବା ପାଇଁ ପାପ
କର୍ମ କରେ ଓ ପାପକର୍ମର ପରିଶାମ ମୃତ୍ୟୁ ଥିଲେ—(a
proverb) Avarice begets sin and sin
leads to death.

ଲୋଭରେ ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—କୌଣସି ବିଷୟ ପ୍ରତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲୋଭ-
Lobhare pardibā ସୁରୁ ହେବା—To fall a victim
ଲୋଭ ପଡ଼ା to temptation; to surrender one's
ଲୋଭମେ ପଡ଼ନା self to temptation.

ଲୋଭଲୋଭନ—ପ୍ରାଦେ (ଅନ୍ୟରୁ) ବିଶ—୧। ଲୋଭନୀୟ—
Lobhalobh-nā 1. Tempting; alluring.

’ । ମନୋହର—2. Beautiful; charming.

ଲୋଭ ସମ୍ବରଣ—ସ. ବି (ଲୋଭ+ସମ୍ବରୁଧ୍ୟ ଧାରୁ+ବାବ. ଅନ) —
Lobha sambarana ଲୋଭ ତ୍ୟାଗ; କୌଣସି ବିଷୟ ପାଇଁ
ମନରେ ଜାତ ହେବା ଲୋଭରୁ ସମ୍ବାଲିବା ବା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ
କରିବା—Checking of one's greed or
(ଲୋଭସମ୍ବଳ—ଦେ. ରୂପ) avarice for a thing.

ଲୋଭ ସମ୍ବାଲିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସ. ଲୋଭ ସମ୍ବରଣ) —କୌଣସି ବିଷୟ
Lobha sambhālibā ପ୍ରତି ମନରେ ଜାତ ହେବା ପ୍ରବଳ
ଲୋଭ ସାମଲାନ ଲୁଳାବୁଲି ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରିବା—To check
ଲୋଭ ସମ୍ବାଲାନ or control one's avarice or greed.

ଲୋଭା—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ (ସ. ଲୋଭର ପରିତ୍ୟାଗ) —୧। ଲୋଭରସ୍ତ୍ର; ଲୋଭ—
Lobhā 1. Covetous; avaricious. ୨। ଅନନ୍ତର
ଲୋଭୀ ଲୋଭର; ଲୁହଧ; ମୁଖ୍ୟ—2. Coveting;
ଲୋଭାୟା ହୃଦୟା; ଲାଜଚା, ଲୋଭୀ charmed. • । ପେଟ୍—
[ଲୋଭେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ] 3. Greedy. ୪। ପ୍ରଲୋଭନ—

4. Tempted; allured. [ଉ—ସେ ସରକୁ
ସୁଧରୀ ସର୍ବ ବୁଦ୍ଧା ସର୍ବ । ସର କୋହେ ଦେଖିଲେ
ଦେବେ ଲୋଭ—କୃଷ୍ଣହ. ମହାଭାବତ, ସର ।]

ଲୋଭ(ରେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି (ସ. ଲୋଭ ଶବ୍ଦରୁ ନାମ ଧାରୁ ଲୋଭନୀୟ
Lobh(bhe)iba ଧାରୁ) —୧। ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ କୌଣସି
ଲୋଭ ଦେଖାନ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରଲୋଭିତ କରିବା—1. To tempt
ଲୋଭାନ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରଲୋଭିତ କରିବା—
or allure a person towards a thing.
[ଉ—ରହିବର ମନ ସେ ଲୋଭରବା ପାଇଁ —

ଲୋଭିଯେ ଯାଓୟା କୃଷ୍ଣହ. ମହାଭାବତ, ବନ ।] , । କୌଣସି
ବୁଝୁ ବା ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତି (ଅପଣାର ମନ) ଲୁହଧ ହେବା—
2. To covet for a thing; to run after a
thing or object. • । ପ୍ରଲୋଭିତ ହେବା—
3. To be tempted or allured.

ଲୋଭନ—ଦେ. ବି—ଲୋଭାନ (ଦେଖ)

Lobhān

Lobān (See)

ଲେଭନ୍ତୁତ—ସ. ବଣ. ପୁଂ (ଶ୍ୟା ତତ୍)—ଲୁବଧ; ଲାଗ୍ୟିତ—
Lobhāñwita Coveting.

(ଲେଭବିଷ୍ଟ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ଲେଭନ୍ତା—ସୀ)

ଲେଭନ୍ତୁତ—ସ. ବଣ. ପୁଂ (ଶ୍ୟା ତତ୍)—ଲାଗ୍ୟିତ; ପ୍ରବଳ
Lobhāñbhītā ଲକ୍ଷ୍ୟଦ୍ୱାରା ଉତ୍ତର୍ତ୍ତ୍ଵେଜିତ—Overtaken
[ଲେଭନ୍ତି—ଅନ୍ୟରୂପ] by greed, lust or avarice;
ଲେଭନ୍ତୁତା } ସୀ �eagerly longing for an
ଲେଭନ୍ତା } ସୀ object.

ଲେଭନ୍ତି—ଦେ. ବଣ (ସ. ଲେଭନ୍ତି)—ଲେଭନ୍ତୁତ (ଦେଖ)
Lobhāñtti Lobhāñbhītā (See)

ଲେଭନ୍ତି—ଦେ. ବଣ. (ସ. ଲେଭନ୍ତି)—କୌଣସି ବିଷୟ ପାଇବା
Lobhāñthi ପାଇଁ ପ୍ରବଳ ଲେଭନ୍ତୁ ହୋଇ କୌଣସି ପ୍ରାନରେ
ଉପହୃତ—Come to a place with a strong
longing to get a thing.

ଲେଭନ୍ତି—ସ. ବଣ. ପୁଂ (ଲେଭ+ଅର୍ଦ୍ଧ ଧାରୁ+କଣ୍ଠ. ଅ)—ଯାହା
Lobhāñha ଲୋଭ କରିବାର ଯୋଗ୍ୟ; ଲୋଭମୟ—
[ଲୋଭନ୍ତା—ସୀ] Fit to be coveted for.

ଲେଭି (ଧାରୁ)—ସ. (ଲୁଭ ଧାରୁ+ଶିର)—ଲୋଭିବା; ଅନ୍ୟକୁ
Lobhi (root) ଲୁବଧ କରିବା—To allure or tempt
a person.

ଲେଭିଆ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ—(ସ. ଲେଭନ୍ତି) ଲୋଭ ପ୍ରକୃତିବିଷ୍ଟ—
Lobhiā Of a covetous nature, greedy (of a person).
ଲୋଭି ଲୋଭି ସିଂହଦୂମି. ବାଲେଶ୍ଵର) ବି (ଭୁଲ. ହି. ଲୋଭିଯୁ;
(ଲୋଭେଇ—ବଣ. ସୀ) ସ. ଲୋଭେ—Baragurdi (See)

ଲେଭିଆ କୁଇଁ—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ଵର; ବାଲେଶ୍ଵର; ସିଂହଦୂମି) ବି—
Lobhiā chhuiñ ବରମୁଡ଼ କୁଇଁ—The beats of Dolichus Sinensis.

ଲେଭିତ—ସ. ବଣ (ଲୋଭ ଧାରୁ+କର୍ମ. ତ)—୧। ପ୍ରଲୋଭିତ;
Lobhita ଲୁବଧ; ଯାହା ମନରେ ପ୍ରବଳ ଅକାଙ୍କ୍ଷା କରିଥିଲା—
(ଲୋଭନ୍ତା—ସୀ) 1. Tempted; allured. ୨। ଲୋଭାକୁ
ଲାଭିବିତ; ଲାଗ୍ୟିତ—2. Desirous; hankering
after a thing. ୩। ମୁଗଧ—3. Charmed,
[ଭୁ—ସରସା ଶୋଭିତ ଅନାର୍ଦ୍ଦେଶ ମନ କେବେ ଲୋଭିତ
ତେ ଘଟିବା ବିନ୍ଦୁ ମରେ ପଣୀରୁ ବିମ୍ବିତ—ରଙ୍ଗ
ଲାବଣ୍ୟବିଜା ।]

ଲେଭିତା—ଦେ. ବଣ (ସ. ଲୋଭିତ)—ଲୋଭିତ ଗାନ୍ଧ (ଦେଖ)—
Lobhitā Lobhita 2,3 [ଭୁ—ହା ହା ଶୋଭିତା !
ଲୋଭିତ ଲୋଭିତ ଦେଖି କେ କୋହିବ ଲୋଭିତ—ରଙ୍ଗ, ପ୍ରେମ
ସୁଧାନିଧି ।] ସ. ବଣ. ସୀ (ଲୋଭିତ+ଅ)—
ଲୋଭିତ ଶାଲିଙ୍ଗ—Feminine of Lobbhita.

ଲେଭିବା—ଦେ. ବି (ସ. ଲୁଭ ଧାରୁ)—୧। ଲୁବଧ ହେବା; କୋରି
Lobhibā କୁଇଁ ହେବା—1. To be tempted for

ଲୁଭିଯେ ଯୀଓସା, ଲୋଭା (someting). , । ପାଇବାକୁ
ଲୁଭନା ଅରଳାଷ କରିବା—2. To long for; to hanker
after; to desire to get. (ଭୁ—କୁନ୍ତି ନାମରେ
ମୋହର ଅଛି ହିଅହେ । ସୁନ୍ଦରପଣେ ତାକୁ ଲୋଭନ୍ତି
ସରବର୍ଷ—କୃଷ୍ଣ ହିନ୍ଦୁ ମହାଭାରତ, ବନ ।)

ଲୋଭା—ସ. ବଣ. ପୁଂ (ଲୋଭ+ରନ୍, ୧ମା ୧୮)—୧। ଲୋଭମୟ;
Lobhā ଲୋଭପୁଷ୍ପ—1. Covetous; avaricious.
(ଲୋଭନ୍ତା—ସୀ) , । ପେଟ—2. Gluttonous, “ । ଲୋଭ

ପ୍ରକୃତିମୁକ୍ତ—3. Greedy by nature. [ଭୁ—ପେଟ
ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକୃତ ମନୁଷ୍ୟ ଲୋଭମୟ ହୁଏ ସେହି ଶକ ସଙ୍ଗେ
ଲୋଭା ଶକ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ, ଯଥା—ଅର୍ଥଲୋଭା, ଧନଲୋଭା,
ଆଦିଲୋଭା, ବିଷୟ ଲୋଭା, ସଂସାର ଲୋଭା ଇତ୍ୟାଦି ।)

ଲୋଭ୍ୟ—ସ. ବଣ (ଲୁଭ ଧାରୁ+କର୍ମ: ସ)—ଲୋଭମୟ (ଦେଖ)
Lobhya Lobhaniya (See)

ଲୋଭ୍ୟମାନ—ସ. ବଣ. ପୁଂ (ଲୁଭ ଧାରୁ+କର୍ମ: ଅନ)—୧।
Lobhyamāna ଅକୃଷ୍ୟମାନ—1. Attracted. , । କୌଣସି
ବିଷୟ ପ୍ରତି ଅସ୍ତ୍ର—2. Having an attachment
or hankering for a thing. * । କୌଣସି
ବିଷୟ ପ୍ରତି ଲାଗ୍ୟିତ—3. Coveting; hankering
(ଲୋଭ୍ୟମାନ—ସୀ)

ଲୋମ—ସ. ବି—(ଲୁ ଧାରୁ—ଛେଦନ କରିବା+କର୍ମ. ମନ; ଲୋମନ୍
Loma ଶକ ୧ମା. ୧୮)—୧। ଦେହର ସବାଗରେ ଭୁଟିବା
କେବି; ରୋମ (ଭୁଟିବା) (ଦେଖ)—1. Hair over
the body; Roma (etc), (See) [ଭୁ—ରୋମ
ଶକ ପୂର୍ବେ ବା ପରେ ଲଗାଯାଇ ଯେତେ ଶକ ବ୍ୟବହୃତ
ହୁଏ, ସେମାନ ଲୋମ ଦେଇ ସଙ୍ଗେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]
୨। ପୁତ୍ର; ଲଙ୍କ—2. Tail. “ । ପଣ୍ଡମାନଙ୍କ ଦେହ
ଉପରେ ଭୁଟିବା କେବି; ପଣ୍ଡମ—3. Fur; wool.
“ । ପଣୀଙ୍କ ଦେହରେ ଭୁଟିବା ପ୍ଲେଟପର—4. Down
on the body of birds. * । ଭୁତକେଶି
(ଦେଖ)—(ଭୁ ବ୍ୟବୁଶି)—5. Bhūtakesi (See)

ଲୋମ ରଙ୍ଗ (ପା)ଢିବା—ଦେ. ବି—ରୋମ ଭୁଟିବା (ଦେଖ)
Loma ukhā(pā)rdibā Roma ukhurdibā (See)

[ଲୋମ ଭୁଟିବା—ଅନ୍ୟରୂପ]

ଲୋମ ଭୁଟିବା (ଭୁଟିବା)—ଦେ. ବି—ରୋମ ଭୁଟିବା (ଭୁଟିବା)
Loma ut̄hibā(ut̄hijibā) (ଦେଖ)—Roma ut̄hibā
(ut̄hijibā) (See)

ଲୋମକ—ସ. ବଣ.—(ଲୋମ+ସୁକ୍ତାର୍ଦ୍ଦେଶ)—ଲୋମ; ଲୋମୟକ—
Lomaka Hairy; downy; furry

ଲୋମ କରଣୀ—ସ. ବ.—ଜାତାମାଂଶୀ (ଦେଖ)

Loma karaṇī Jātāmānsī (See)

ଲୋମ କର୍କଟୀ—ସ. ବ.—ଅଜମୋଦା (ଦେଖ)

Loma karkatī Ajamodā (See)

ଲୋମ କର୍ଣ୍ଣ—ସ. ବିଶ—(ବହୁଶ୍ଵର; ଲୋମଯୁକ୍ତ କର୍ଣ୍ଣ ଯାହାର) —

Loma karṇṇa ୧। ଯାହାର କର୍ଣ୍ଣ ଲୋମଯୁ—

1. Having ears covered with hair. , ।

ଶଶା; ୧୦ବୁଥ—2. Hare. ॥ ୧୨୩—3. Rat.

ଲୋମ କୃଷ୍ଣ—ସ. ବ.—(ଗଣ୍ଠ ଛର) —ରୋମ କୃଷ୍ଣ (ଦେଖ)

Loma kṛṣṇa Roma kṛṣṇa (See)

ଲୋମ କୁଞ୍ଚ—ସ. ବ.—(ଗଣ୍ଠ ଛର) —ରୋମ ରୁଞ୍ଚ (ଦେଖ)

Loma guchchha Roma guchchha (See)

ଲୋମଘ୍ନ—ସ ବିଶ.—(ଲୋମ+ହନ୍ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅ) —ଲୋମକାଶକ;

Lomaghna ପେଉଁ ବସ୍ତୁର ପ୍ରସ୍ତୋଗ ବା ପ୍ରଲେପ ଦ୍ୱାରା ଲୋମ ଉଠିଯାଏ—

Destroying the hair; causing baldness; depilatory. ବ.—୧। ରକ୍ତକୁଣ୍ଡ, ସେବଦିଶେଷ [ଏଥରେ ମୁଣ୍ଡରୁ ଲୋମ ଉଠି ପାଏ]—1. Baldness. ୨। ଶିଆଳି ଆଇବା ରୋଗ—2. A disease which causes the hairs of parts of the body to fall down.

ଲୋମଜ—ସ. ବିଶ.—(ଲୋମ+ଜନ୍ମ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅ) —ରୋମଜ

Lomaja Roma ja (See)

ଲୋମ ଟଙ୍କାଙ୍କ (ଜୁରିବା—ଦେ. ବି—ରୋମ ଟଙ୍କୁରିବା (ଦେଖ))

Loma ta(tā)ṅku(ṅgu)ribā Roma tāṅkuribā

ଲୋମ ଟଙ୍କାଙ୍କିବା } (See)

ଲୋମ ଟଙ୍କୁ(ଜୁ)ର ଉଠିବା} —ଅନ୍ୟରୂପ

ଲୋମ ଟଙ୍କାଙ୍କ (ଜୁ)ର—ଦେ. ବି—(ସ. ଲୋମୋଡୁମ) —ରୋମ

Loma ta(tā)ṅku(ṅgu)rā ଟଙ୍କୁରୁ [ଦେଖ] Roma tāṅkura (See)

ଲୋମ ନାଶନ(କ) —ସ. ବ ଓ ବିଶ.—ଲୋମଯୁ ଉଷ୍ଣ—

Loma nāśana(ka) A depilatory.

[ଲୋମ ଶାରନ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ଲୋମ ପତା—ଦେ. ବି—ଅଞ୍ଚିପତା—

Loma patā ଚୋଥେର ପାତା ଯଦ୍ଯନୀ Eye-lid.

[ଭୁ—ବାଲକ କନ୍ଧ ଟିତାମାତା, ନୟନ ବନ୍ଧ ଲୋମ

ପତା । କିମ୍ବାଥ. ରୁଗକତ ।]

ଲୋମ ପାଦ—ସ.ବ.—(କାମ) —ରୁମାୟଣ କର୍ଣ୍ଣିତ ଅଜଦେଶର ରାତା—

Loma pāda Name of a king of Aṅga country

of ancient India. [ଦ.—ଏ ରୂପ୍ୟଶୁଭ ମୁକ୍ତିକ

ଶିଶୁର । ଏବଦା ଏ ବାହୁଣମାନଙ୍କୁ ଅପମାନ ଦେଖାରୁ

ବାହୁଣମାନେ ବଜୁ ଝଢି ରୁଲଗଲେ । ଏହାକ ରୂପ୍ୟରେ

ବାରବସ୍ତ ବର୍ଷା କ ହେବାରୁ, ଏ ଚରତା ଅହ ବାର-

କାହାଙ୍କୁ ପଠାଇ ବିଭାଗକ ରୂପ୍ୟକ ପୁନଃ ରୂପ୍ୟଶୁଭଙ୍କୁ,

ଅଗାର ପଞ୍ଜ କରିବାରୁ ବର୍ଷା ହେଲ ଓ ରୂପ୍ୟଶୁଭ ଲୋମପାଦକ ପାତା ଦଶରଥର କଳ୍ପା ଶାନ୍ତାଙ୍କୁ ବିବାହ କଲେ ।]

ଲୋମପାଦ ପୁର—ସ. ବ.—କଞ୍ଚାନଗର; ଲୋମପାଦ ସାରାକ

Lomapāda pura ବଜଧାନ; ପ୍ରାଚୀକ ଅଜଦେଶର ରାଜ୍ୟାମ,

(ଅଧୁନିକ ଭାଗଲପୁର) —Ancient capital of the Aṅga country (corresponding to Bhagalpur in Bihar).

ଲୋମ ତଳ—ସ. ବ.—(ଗଣ୍ଠ ତଳ) —ଲୋମ କୁପ୍—

Loma bila Loma kūpa (See)

ଲୋମ ବିଲୋମ—ଦେ. ବିଶ.—(ସ. ଅନୁଲୋମ ବିଲୋମ) —୧।

Loma biloma ଅସଂସତ; ଅସମତ—1. Unarranged; ଓଳଟ ପାଲଟ ଲୋମ ବିଲୋମ disarranged. ୨। ଓଳଟ-

ପାଲଟ—2. Topsyturvy. ବ.—୧। ଆର କଥା ପରି ଓ ପର କଥା ଅର ହେବା ଅବସ୍ଥା—1. Want of arrangement or system; inversion of the sequence. ୨। କାବ୍ୟାଳକାର ବିଶେଷ—

2. A figure of speech. [ଦ.—ଏ ଅଳକାର ଅନୁସାରେ ରଚିତ ପଦର ଅବମୁକୁ ପଢ଼ିଲେ ଏକ ଅର୍ଥ ଓ ପଦର ଶେଷ ଅଭୁତ ଓଳଟାର ପଢ଼ିଲେ ଅଭୁତ ଏକ ଅର୍ଥ ହୁଏ ।]

ଲୋମ ବିଷ—ସ. ବିଶ—(ବହୁଶ୍ଵର; ଲୋମରେ ବିଷ ଅଛି ଯାହାର) —

Loma bisha ସେଉଁ ଜାବର ଲୋମ ବିଷମ୍ବୁ—(animal)

Having poison in the hairs. ବ.—ବ୍ୟାତ୍ରି

Tiger.

ଲୋମ ଭ୍ରମୀ—ସ. ବ.—(ଗଣ୍ଠ ତଳ) —ଲୋମର ଅବର୍ଦ୍ଦିନ ବା ଭର୍ତ୍ତା—

Loma bhramī A whorl of the furs of the body.

ଲୋମ ବାଜି—ସ. ବ.—(ଗଣ୍ଠ ତଳ) —ରୋମରାଜ (ଦେଖ)

Loma rājī Roma rājī (See)

[ଲୋମ ଶେଣୀ, ଲୋମ ଲତା, ଲୋମବଳ —ଅନ୍ୟରୂପ]

ଲୋମଶ—ସ. ବିଶ (ଲୋମ+ପୁରୁଥେ ଶି) —ରୋମଶ (ଦେଖ) —

Lomāśa Romāśa (See) ସ. ବ.—୧। ମୁକ୍ତିବିଶେଷ—

(ଲୋମଶ—ଶି) 1. Name of a sage. [ଦୁ—ଏ ମାର୍କଣ୍ଡେୟ ରୂପ୍ୟକର କନ୍ଧିଷ୍ଠ ରାତା । ଶାଶ୍ଵତମାନଙ୍କ ବନବାସ କରିବା ସମୟରେ ଏ ସେମାନଙ୍କ ଘେନ କାନ୍ଦା ଶିଥ ତୁମଣ କରିଥୁବେ ଓ ପାଶ୍ଵବମାନଙ୍କୁ ବିବଧ ରୂପଦେଖି—

ମୟ ପୌର୍ଣ୍ଣିକ ରୂପାଶ୍ଵାନମାନ ଶୁଣାଇଥିଲେ । ଏ ଅମର ବୋଲି କରୁଛି ।] ୨। ମେଷ; ଚନ୍ଦ୍ର (ହୁଣ) —

3. Sheep; ram.

ଲୋମଶକଣ୍ଠ—ସ. ବ (ବହୁଶ୍ଵର, ଲୋମର ଅଟେ କଣ୍ଠ ଯାହାର)

Lomāśa kāñḍa (ବୈଦ୍ୟକ) —କକ୍ଷାତୀ; କାର୍ତ୍ତ୍ତୀ—Cucumber.

ଲୋମଶପର୍ଣ୍ଣୀ—ସ. ବ (ବୈଦ୍ୟକ) —ମାଷପର୍ଣ୍ଣୀ—

Lomāśa parṇī Termanus Lebialis.

(ଲୋମଶପର୍ଣ୍ଣିନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲୋମଶ ପୁଷ୍ପକ—ସ. ବ (ବୈଦ୍ୟକ) —ଶିଶୁ ପୁଷ୍ପ—

Lomasa pushpaka Name of a tree; Acacia Lebbec.

ଲୋମଶ ମାର୍ଜାର—ସ. ବ—ଶ୍ଵାସ; ଗଜମାର୍ଜାର; ଶାଳଅଶମା; ଗଜ
Lomassa marjñāra ଲୋରୁଳ—The civet; Viverra
(ଅନ୍ୟ ସଂ. ନାମ—ପୂତିକ,
ମାରଜାରକ, ସୁରନୀ, ମୁଖସାରକ)

ଲୋମଶା—ସ. ବ (ବୈଦ୍ୟକ) —୧। କାକହଦା—1. Leea Hirta

Lomasā (a herb) , । ବଣ; ବତ—2. The
sweet flag. । । ଶୁଦ୍ଧିମୀ; ବାଇପକ—
3. Cowhage. । । ବୈଦିକଯୁଗର ମହାରତ୍ୟିଶୀ
ବିଦୁଷୀ ଶ୍ରୀ—4. Name of a very learned
woman of the vedic age. + । ଅଚିବଳା—
(ହ. ଏ)—5. Indian mallow. ସ. ବଣ
(ଶ୍ରୀ)—ଆଶ୍ରୀ ଲୋମସ୍ତୁଳ—Profusely hairy
(woman).

ଲୋମ ଶାରକ—ସ. ବ—ହରିକାଳ (ହ. ଶ)—

Loma śāraka Yellow orpiment.

ସ. ବ ଓ ବଣ—ଲୋମକାଶନ (ଦେଖ) —Loma
nāśana (See)

ଲୋମ ଶ୍ରେଣୀ—ସ. ବ—ବନ୍ଧୁପୁଲଠାରୁ କମଶ ନିମ୍ନର ଯାଇଥିବା ଲୋମ-

Loma śrenī ରେଣୀ—The row of furs extending
from the breast to the navel.

ଲୋମ ହର୍ଷ—ସ. ବ—ରୋମ ହର୍ଷ (ଦେଖ)

Loma harsha Roma harsha (See)

ଲୋମହର୍ଷକ—ସ. ବଣ—ଲୋମହର୍ଷକ (ଦେଖ) —

Lomaharshaka Romaharshaka (See)

ଲୋମ ହର୍ଷଣ—ସ. ବ (ଶ୍ରୀ ଚତ୍ର; ଲୋମ+ହର୍ଷଣ) —୧। ରୋମାଶ;

Loma harshana ରୋମ ଟାକୁରବା—1. Horripila-
tion; bristling of the hairs of the body.

୨। (ବନ୍ଧୁପୁଲ) ଉଚ୍ଚିକଶେଷ; ବିଷ ମୁକୁର ପ୍ରିୟ ଶିଶୁ
(ଏହାକର ଅନ୍ୟ ନାମ ପୁତ୍ର) —2. Name of a sage.

[ଦ—ୱ ଉଚ୍ଚିକଶେଷ ପୁତ୍ର । ବିଷ ଏହାକରିବାର ପ୍ରିୟହୋଇ
ଏହାକୁ ସୁରତି ସୁରଗମାନ ଅର୍ଦ୍ଧ କରିଥିଲେ ଓ ଉଚ୍ଚ
ପୁରଣ ଏସମସ୍ତକୁ ଶୁଣାଇଥିଲେ । ପୁରଣ ବିକୃତାହାର ଏ
ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କର ଲୋମହର୍ଷଣ ଜାତ କରିବିଥିବାରୁ
ଏହାକର ଏହି ନାମ କୋରିଥିଲେ ବୋଲି କୁମ୍ର ପୁରଣରେ
ଉଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲା । ପରେ ଏହି ନାମ ବିଷଗତ ହେଲା ଓ
କଳିକୁପୁରଣରେ ଏହାକର ପୁତ୍ରକୁ ମଧ୍ୟ ଲୋମହର୍ଷଣ
ବିଶେଷଣ ଦିଅ ଯାଇଥିଲା ।] ବଣ —୧। ଲୋମହର୍ଷଣକାଣ୍ଠ—
1. Producing or causing horripilation
thrilling. , । ରୂପର—2. Terrific.

ଲୋମହର୍ଷଣ କଣ୍ଠ—ସ. ବ (କର୍ମଧ) —୧। ରୂପର କଣ୍ଠ—

Lomaharshana kāndā 1. Terrific, matter

ଲୋମହର୍ଷଣ ବ୍ୟାପାର } —ଅନ୍ୟରୂପ ରତ୍ନ—2. A

horrible event.

ଲୋମହୃଦ—ସ. ବଣ (ଲୋମ+ହୃଦ ଧାରୁ—ଦରଶ କରିବା + କର୍ତ୍ତା
Lomahṛut ତ୍ରୁପ୍ତ) —ଲୋମକାଶକ—Depilatory.

ବି(ବୈଦ୍ୟକ) —ଦରଶାର —Sulphate of arsenic;
yellow orpiment.

ଲୋମା—ଦେ ବଣ—ରୋମା (ଦେଖ) —Romā (See)

Lomā ସ. ବ — ବଣ, ବତ(ହ. ଶ) —The sweet flag.

ଲୋମାଞ୍ଚ—ସ. ବ—ରୋମାଞ୍ଚ (ଦେଖ)

Lomāñcha Romanancha (See)

ଲୋମାଞ୍ଚିତ —ସ. ବଣ —ରୋମାଞ୍ଚିତ (ଦେଖ)

Lomāñchitataṇu Romananchita tanu (See)

ଲୋମାଞ୍ଚିବା—ଦେ. ବି (ସ. ଲୋମାଞ୍ଚ) —ରୋମାଞ୍ଚିତ ହେବା—To have

Lomāñchibā horripilation; to have the
ରୋମାଞ୍ଚିତାନ୍ୟା ଇଟେଲିଟାହୋନା ରୋମାଞ୍ଚିତାନ୍ୟା hairs standing
on ends, (ଭ—ତନୁ ଲୋମାଞ୍ଚିତ ସବାଙ୍ଗ ବହିଲୁ
ସ୍ନେହକାର ଦରଦରେ—ରାଧାନାଥ ଯୟାଇ ।)

ଲୋମାବଳି —ସ. ବ (ଶ୍ରୀ ଚତ୍ର) —ରୋମାବଳି (ଦେଖ)

Lomābalī Romarājī (See)

(ଲୋମାଳ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲୋମଳ(ଶ)କା—ସ. ବ. ଶ୍ରୀ (ଲୋମାଳ+କା+ଅ, ଲୋମାଳ ଅଛି

Lomālī(ଶ)କା ଯାହାର —୧। କୋଣିଆଳ—1. Fox
, । ଶୁରାଳ—2. She-jackal,

ଲୋମେ—ଦେ. ଅ.—ରୂମ୍ ଦିଗ୍ବିଜୟ

Lome Rume (See)

ଲୋମୋପ୍ରାତକ—ସ. ବ.—(ଶ୍ରୀ ଚତ୍ର) —ଶଶରରେ ଲୋମ ଉପାଦିବା

Lomotpātana Uprooting the hairs of the
body.

ଲୋମୋପ୍ରାଦନ—ସ. ବ.—(ଶ୍ରୀ ଚତ୍ର) —ଶଶରରେ ଲୋମ ଉପାଦିବା

Lomotpādāna Causing the growth of the
hairs on the body.

ଲୋମୋଦଗମ—ସ. ବ.—(ଶ୍ରୀ ଚତ୍ର) —ରୋମୋଡ଼ମ (ଦେଖ)

Lomodgama Romodgama (See)

[ଲୋମୋଇଦ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ଲୋୟ—ଗ୍ରା. ବ.—(ପ୍ରାଚୀଳ ପଦ୍ମ) —(ସ. ଲୋତ) —ଲ୍ଲବ୍ଦ;

Loya ଲୋତାଳ ଲୋତକ—Tear. [ଭ—ଲୋୟେ

କଣ୍ଠ ଦଶିଲାନି କୁରାଟେମା ଚକ୍ର । ପ୍ରତାପ, ଶଶିଶେଷା ।]

ଲୋୟ(ଯା)ର (ଇତ୍ୟାଦି) —ବୈଦ୍ୟ. ବଣ—(ସ. ଲୋଥର)

Loya(ya)r (etc) ଲୋଥର ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

[ଲୋତ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ଲୋର—ଗ୍ରା. ବ. —(ପ୍ରାଚୀଳ ପଦ୍ମ) —(ସ. ଲୋଥର) —Loar etc. (See)

ଲୋର—ଶ. ବ.—(ସଂ. ଲୋତ) —ଲୋଚକ; ଲୁହ; ଅଣ୍ଟ— Lora Tears.	ଲୋଲାଙ୍କ—ପ୍ରାଦେ (ଅତ୍ଥାଳ) —ବିଶ—ଆବଶ୍ୟକ; ଲୋତ୍ତା— Lo(lu)rash Necessary. ବି—ଆବଶ୍ୟକତା—Necessity; need.
ଲୋରି—ପ୍ରାଦେ (ଅତ୍ଥାଳ) ବି—ସାଇଲୋର ଗୀତ (ଦେଖ) Lori [ଲୋରି—ଅନ୍ୟରୂପ] Saishlori gita (See)	ଲୋଲାରିବା—ପ୍ରାଦେ (ଅତ୍ଥାଳ) ବି—ଲୋତ୍ତା (ଦେଖ) * Lo(lu)ribha Lordibha (See)
ଲୋଲାଲୁ—ପ୍ରାଦେ (ଅତ୍ଥାଳ) ବି—ନୋଲା; ବେଳ ଅଧିର ପ୍ରହାର Lo(lu) ଯୋଗୁ—ଶରୀରରେ ଉତ୍ତରିବା ଲମ୍ବ ଦାର— Long marks left on the body by the stripes of caning.	ଲୋଲାଲୁ—ପ୍ରାଦେ (ଅତ୍ଥାଳ) ବି—ନୋଲା; ବେଳ ଅଧିର ପ୍ରହାର Lo(lu) ରପଳ—1. Restless; unsteady; fickle; (ଲୋଲା—ଶ୍ଵର) wavering. 2. ଲୋଲୁ; ଲୋଷ— [ଲୋଲାରି—ବି] ଡାହାଣା—2. Covetous; cupidous; hankering after; longing for. 3. ଲୁହ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ର. ଅ)—4. ଅସ୍ତିର; ରାଜ— 4. Slack; loose; flaccid. * 5. କଞ୍ଚମାନ— 5. Trembling; oscillating. 6. ଲୁହକ; ସାହା ଲୁହକ ହୋଇ ଫୁଲୁଆଏ—6. Hanging loose- ly. 7. ଦୋହୋଲୁଆବା—7. Swinging. 8. ପରବର୍ତ୍ତନଶୀଳ—8. Changeable. 9. ସମ୍ପିଳ; ଶରଦର୍ଶ—9. Transient. ହ. ବି—ଲିଙ୍ଗେନ୍ଦ୍ରୀ (ହ. ଶ)—Male organ.
ଲୋଲକ—ସ. ବିଶ (ଲୁଲ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ର. ଅବ)—2. ସାହା ଶିଥ— Lolaka ଭବରେ ଫୁଲୁଆଏ—1. Hanging loosely. (ଲୋଲକା—ଶ୍ଵର) 2. ଦୋହୋଲୁଆନ—2. Swinging. ସ. ବି—୧. ନୋଲକ (ଦେଖ)—1. Nolaka (See) 9. ତନ୍ତ୍ରରେ ଫୁଲୁଆବା ଏକ ଲଙ୍ଘ (ହ. ଶ)—2. A ball hanging loose from a loom. 3. ଲଙ୍ଘକଣ— 3. Pendant.	ଲୋଲକର୍ଣ୍ଣ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁଶ୍ଵର)—କାଳପତା (ଲୋକ); ଯେଉଁ Lolakarna କଣ୍ଠି ସମସ୍ତଙ୍କ ବଥା ଶୁଣେ—Listening (ଲୋଲକର୍ଣ୍ଣ—ଶ୍ଵର) to every body (M. W.)
ଲୋଲକୁଣ୍ଡଳ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁଶ୍ଵର)—ସାହା କାଳର କୁଣ୍ଡଳ Lo(lu)kundala ଫୁଲୁଆଏ—Having dangling or [ଲୋଲକୁଣ୍ଡଳ—ଶ୍ଵର] pendent earings (M. W.)	ଲୋଲକର୍ମ—ସ. ବି (କର୍ମିକ) —ଯେଉଁ ତମ ଫୁଲୁଆଏ— Lolacharmma Flaccid skin.
ଲୋଲକର୍ମି—ସ. ବି (ବହୁଶ୍ଵର)—ଲୁଲିତମ୍ରି— Lolacharmma Having flaccid skin.	ଲୋଲକାଶ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁଶ୍ଵର)—1. ପାହାର ଅଣି ଚଙ୍ଗ Lo(lu)ksha ହୋଇ ବୁଲୁଆଏ—1. Having roll- ଲୋଲକାଶ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁଶ୍ଵର) —ଲୁଲିତମ୍ରି— Lolacharmma 2. Looking wan

ଲୋଲକହ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ [ବହୁଶ୍ଵର, ଲୋକ ଅଟେ ଜହା ସାହାର]— Lolajihwa । ସାହାର ଜହ ଲବଲହକା—1. Having [ଲୋଲକର୍ମନ-ଅନ୍ୟରୂପ] a waving or hanging tongue. ଲୋଲକହ } ଶ୍ଵର—2. Moving the tongue; lolling ଲୋଲକର୍ମନ } the tongue.	ଲୋଲକହ—ସ. ବି (କର୍ମିକ) —ଲହକା ଜବ—Lolling tongue. Lolajihwa ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ—ଲୋଲକହର ଶ୍ଵାଲଙ୍କ— [ଲୋଲକର୍ମନ—ଅନ୍ୟରୂପ] Feminine of Lolajihwa. ଲୋଲଦରୁଜ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁଶ୍ଵର); ଲୋଲଦ—ଲୋଲଦରୁଥବା + Lolad-bhuja ରୁଜ—ପାହାର ହାତ ଫୁଲୁଆଏ— [ଲୋଲଦରୁଜ—ଶ୍ଵର] Having swinging arms (M. W.)
ଲୋଲମ୍ବ—ସ. ବି—ଶେଳମ (ଦେଖ) Lolamba	Rolamba (See) (M. W)
ଲୋଲା—ସ. ବିଶ ଶ୍ଵର (ଲୋଲ+ଅ)—“ଲୋଲ”ର ଶ୍ଵାଲଙ୍କ— Lo(la) 1 Feminine form of the word Lola.	[ର—କାଦମ୍ବିନ ଶେଳେ ଗରନେ ଧୀରସମୀରଲୋଲା- ରଧାକାଥ ଚନ୍ଦ୍ରଗା ।] , । ରସ୍ତକା— 2 Eager for; desirous of. [ର—ବନ୍ଧୀ ନିଳୟ ଦିହାରଲୋଲା—କବ୍ସୁର୍ମିଃ ସଙ୍ଗାତ] ୧. ବ. ଶ୍ଵର— 1. ତଥାଳା; ଲକ୍ଷ୍ମୀ—1. Goddess Lakshmi. [କ୍ର—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ରକ୍ଷା ସ୍ଵାର୍ଗ, ଅର୍ଥାତ୍ ତଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ପାଞ୍ଚରେ ଚିରକାଳ ପ୍ରେସ ହୋଇ ରହୁ ନ ସ୍ଵାର୍ଗୁ ।] , । ଜିହା;ଜିର— 2. The tongue. • । ବିହୁର; ତଥାଳା— 3. Lightning. । (ନାମ) ମଧୁଦେବିର ମାତା 4. Name of the mother of Demon Madhu. 5. (ନାମ) ପେଣେମିତିଶେ—5. Name of a Jogini. । ଏକ ବର୍ଣ୍ଣଦୂତ—6. Name of [କ୍ର— a metre. ଏଥୁର ପ୍ରତ୍ୟେକ ରବଣେ ଯଥାକରେ ମରଣ, ସରଣ, ମରଣ, ରବଣେ ଶେଷରେ ଦୁଇ ଗୁରୁ ବର୍ଣ୍ଣ ଆଏ । ଏଥୁରେ ସାତ ଅନ୍ତର ବାଦ୍ ଯତ ପଡ଼େ— ଦୁ. ଶ) ଦେ. ବି—୧. ତୋଳା (ଦେଖ)— 1 No(la) (See). । ପ୍ରାଚୀନ ଅଣ୍ଟିବପେତିବିଶେ (କଲବନ୍ଧ ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍ତଳ) 2 A variety of sea-going vessels in ancient Orissa.
ଲୋଲ—ପ୍ରାଦେ (ଅତ୍ଥାଳ) ଶ୍ଵର—ଶେଷ ତଣିବାବେଳେ ଲଙ୍କାରେ Lola ଲଗିରିବା ଛନ୍ଦିର ଶାସ—Grass clinging to the plough during ploughing.	
ଲୋଲାଶ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁଶ୍ଵର)—1. ପାହାର ଅଣି ଚଙ୍ଗ Lo(lu)ksha ହୋଇ ବୁଲୁଆଏ—1. Having roll- ଲୋଲାଶ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁଶ୍ଵର) —ଲୁଲିତମ୍ରି— Lolacharmma 2. Looking wan	

ଲୋକଦୃଷ୍ଟି }	ଅନ୍ୟ ପୁଣ୍ୟ	tonly upon (M. W.)
ଲୋକତନ୍ତ୍ରୀ		
(ଲୋକନୟନ, ଲୋକନେତ୍ର, ଲୋକଗୋଚଳ, ଲୋକେଶ୍ଵର— ଅନ୍ୟରୂପ)		
ଲୋକାପାଙ୍ଗ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁଗୁଡ଼) —ଚନ୍ଦଳ ଅପାଙ୍ଗବିଶ୍ଵି—		
Lojapāṅga	Having tremulous outer (ଲୋକାପାଙ୍ଗ—ସଂ)	eye corners (M, W.)
ଲୋକର୍କ—ସଂ. ବ (ଲୋକ + ରକ) —ସମ୍ରକ୍ଷ ଏକ ଅକାର (ହୃ. ଶ)		
Lojarka	A form of the sun (M. W.)	
(ଲୋକରକନଶ—ଅନ୍ୟରୂପ)		
ଲୋକାୟମନ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ଲୁଳରୁ ଲୋକାୟ କାମ ଧାରୁ + କଣ୍ଠୀ).		
Lojāyamāna	ଅନନ୍ତ) — ଦୋଳାୟମାନ—Hanging (ଲୋକାୟମନ—ସଂ)	loosely.
ଲୋକି—ଦେ. ବ (ସ. ଲୋକକା) —ନୋକି (ଦେଖ)		
Loji		Noji (See)
ଲୋକି (ଧାରୁ)—ସଂ. (ଲୁଳ ଧାରୁ ଶିଳକ୍ଷୁ) —ଦୋହାଲୁଭବା—		
Loji (root)		To wave; to rock.
ଲୋକିଆ—ଦେ. ବ ଓ ବିଶ—ନୋକିଆ (ଦେଖ)		
Lojīā		Nojīā (See)
ଲୋକିକା—ସି. ବ (ଲୋକକ + ସି. ଅ) —୧ । କାନର ନୋକି—		
Lojikā	1. Earing. ୨ । ଚକ୍ର; ଖଟାପାଳଙ୍ଗ ଶାର (ଏହାର ପଦ ଜିରର ଅକୁଳର ଥୁବାରୁ) —2. Rumex Vasicarius; Oxalis Pussilla; (a pot-herb) • । ରୂପତ୍ରା; ରୂପତ୍ରି—3. A flat basket or tray of wicker work.	
ଲୋକିତ—ସ. ବିଶ (ଲୋକ ଧାରୁ + କର୍ମ. ତ) —୧ । ଦୋହାଲୁଧିବା;		
Lolita	ଦୋଳାୟମାନ—1. Hanging; pendent; oscil- lating. , । ଚକ୍ର; ଅସ୍ତ୍ରିର—2. Fickle; wavering. • । କଞ୍ଚମାନ—3. Trembling. ଚାନ୍ଦିଥ—4. Flaccid; flabby. ସ. ବି—ସଙ୍ଗୀତର ରୂପଶି ବିଶେଷ—A particular musical air.	
ଲୋକିବା—ଦେ. ବ (ସ. ଲୁଳ ଧାରୁ) —ଦୋହାଲିବା; ଦୁରିବା—		
[ଲୋଲିପକ] To hang; to wave. [ର—ବରିଷ ବର୍ଣ୍ଣ ପୁଣ୍ୟମାଳ, ଦୋଳା ମାଳେ ଲୋକରୁ ଉବ ସ୍ଥାଳେ । ପ୍ରାଚୀଂ ପୁଣ୍ୟମାଳ ଡୋଲନା] ; ଲୋଲା [ଲୋକାରବା—ଶିଳକ୍ଷୁ] ଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ]		
ଲୋଲୁପ(ର)—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ଲୁଭ ଧାରୁ, ଯଷ୍ଟ ଲୁଗନ୍ତୁ=ଲୋଲୁପ Lolupa(bha) ଧାରୁ + କଣ୍ଠୀ. ଅ) —୧ । ଅତ ଲୋଲୁ— (ଲୋଲୁପର୍ବ) —ସଂ 1. Very avaricious, greedy. [ଲୋଲୁପତା(ର) —ର] , । କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟ ସତ ଅରାଶା; ଲାଲସାର୍ତ୍ତି—2. Hankering after; longing for. • । ଅତ ଅଧିକ୍—3. Too much at- tached. [ର—ପଢିଠାରେ ମୋର ମତ ଲୋଲୁପ, ଗୋଲୋକ. ରଙ୍ଗରେଣା] [ଦ୍ଵା—ଲୋଲୁପ ଶବ୍ଦ ଯୋଗରେ		

ମାସଲୋଲୁପ,	ଧନଲୋଲୁପ,	ଅଥଲୋଲୁପ,	ଶାଦ୍ୟଲୋଲୁପ
ଅହ ସମାସ୍ୟକୁ ପଦମାନ ବଢାଯାଏ ।]			
ଲୋଲୁପା—ସଂ. ବ (ଲୁର ଧାରୁ, 'ପ ଷ ଲୁରକୁ—ଲୋଲୁପ ଧାରୁ+ରାବ.	Lolupା	ଅ+ଥ)	—ଲାଲସା—Eager desire; longing for (M. W)
ଲୋଲୋ—ପ୍ରାଦେ (ଖତିଆଳି)—ବିଶ—୧ । ସୁଖ ଶରୀର ଅଥର	Lolo	ଲାଲକ—1. Fat but not strong. , ।	ନ ଦୁଃକ—2. Impotent.
ଲୋଲୋ(ଲୋ)ଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଶ. ସୁ—ତଥାର ଓଷ୍ଟ ବିଶିଷ୍ଟ—Having Lolo(lau)shtha moving or restless lips (M,W) [ଲୋଲୋ(ଲୋ)ଷ୍ଟ]—ସ୍ତ୍ରୀ	Lolo	Lokshān(ni)	Loksān. (See)
ଲୋଶକାନ୍(ନି)—ଦେ. ବି—ଲୋକଷାନ (ଦେଖ)			
ଲୋଶଡ଼ା—ଦେ. ବିଶ (ସଂ. ଲୁଳିତ, ଶୁଅ) —୧ । ଯାହା ଲୋଷଡ଼ ପଡ଼ି Lośardā ଆଏ; ଶୁଅ; ଲୋତର—1. Flaccid; flabby. ଡିଲେ , । (ସଂ.) ଯାହାର ଦେହର ଚର୍ମ ଶୁଅ ହୋଇଥାଏ— ପିଲପିଲା 2. Flabby-skinned. [ବ—ଅସୁ ଅହ ଫଳ ଢିଲେ ଚାମଡ଼ା ପାତିଗଲେ କେତେବେ ସମୟ ପରେ ନରମା ବା ଚମଙ୍ଗାଲଙ୍କା ହୁଆ ଲୋଶଡ଼ା ହୋଇଯାଏ ବା ଘୋଲିଯାଏ । (ଲୋଶଡ଼ା—ସ୍ତ୍ରୀ) ପାଣିଆ କାହୁଆ ଲୋଶଡ଼ ପଡ଼େ, ଅର୍ଥାତ୍ ରକ୍ତ ଦେଲେ ବୋହି ପଡ଼େ । ଲୋଶଡ଼ା କାହୁଆରୁ କାନ୍ଦରେ ଛାଟଲେ ତାହା କାନ୍ଦରେ ଲାଗି ନ ବହି ଲୋଶଡ଼ ପଡ଼େ । ଲାଜୁଅନ୍ତି ଶ୍ଵିମାନଙ୍କ ପ୍ରକ ପୁଣ୍ଡିଯୌବନର ଅଳ୍ପକାଳ ପରେ ଲୋଶଡ଼ ପଡ଼େ । ମୋଟା ବା ଅଛି ପୃଥିଲ ବ୍ୟକ୍ତିବର ପେଟର ଚମ ଲୋଶଡ଼ ପଡ଼ିଥାଏ ।]			
ଲୋଶଡ଼ା(ଡେ)ଇବା—ଦେ. ବି—ଲୋଷଡ଼ବା କିମ୍ବାର ଶିଳ୍ପରୂପ;	Lośardā(rde)ibā	ଲୋଶଡ଼ା ବରବା—To cause to ଦୀଲେ କରା ଲଙ୍କକରାନା	become flabby,
ଲୋଶଡ଼ ପଡ଼ିବା—ଦେ. ବି—୧ । (ପାଣିଆ କାହୁଆ) ବୋହି ପଡ଼ିବା— Lośardi pardibā 1; (said of watery clay) To ଲଥିଲଥ କରେ ପଡ଼ା become unstable or unsettled, ଲଥିଲଥ ମୀରନା । । (ପାଇଲା ଅସୁ ଅହ) ଲୋତର ହେବା— (ଲୋଶଡ଼ବା—ଅଳ୍ପରୂପ) 2. (said of ripe mango etc) To ଲୁମେ ଯାଓଯା, ଲୁମୋ become flaccid. । । (ସୁଲ ଦେହ ଓ ଚର୍ମ) ପଚ ପଚାନା ଓହୋଳ ପଡ଼ିବା; ଶୁଅ ହେବା—୩. (said of ବୁଲେ ପଡ଼ା the skin of a fat person) To hang ଲଙ୍କକରାନା flabbily. । । (ଦିଗର ପୌବନା ଶ୍ଵିମାନଙ୍କ ପ୍ରକ) ଫୁଲିବା—୪. (said of woman's breasts) To hang flabbily, to become flabby.			
ଲୋଶଡ଼ା—ଦେ. ବିଶ. ଶ୍ଵୀ—ପେଇ ଶ୍ଵୀର ପୁଣ୍ଡ ପୌବନର ଅଳ୍ପ ଦିନପରେ Lośardi		ପୁବମାନ ଫୁଲିପଡ଼େ; ଶୁଅପୁବା—	
ଲଙ୍କକାହୁଆଲନନ୍ଦାଲୀ (women) Whose breasts ବୁଲେ ପଡ଼ା become flabby very soon after youth.			

ଲେଶନ—ଦେବେ. ବ (ର୍ତ୍ତ) —ପାଢ଼ିଛି ଅଗରେ ମାଲିଷ କରିବାରେ ବା
Losan ପାଢ଼ିଛି ଅଗରୁ ହୋ ରଖିବାରେ ବା ଧୋଇବାରେ କଥିବୁଛି
ଲୋସନ ଲୋଶନ ଆଶିଖ ଗୋଲା ହୋଇଥିବା ତାକୁଖ ଦ୍ରୁବ—
Lotion.

ଲେଷ୍ଟ (ଶ୍ରୀ) (ଧାରୁ) —ସଂ—ବଣି କରିବା; ଗଦା କରିବା—
Loshta(sh̄tra) (root) To heap up.
ଲେଷ୍ଟ (ଶ୍ରୀ, ଶ୍ରୀ, ଶ୍ରୀ) —ସଂ. ବ (ଲେଷ୍ଟ ଧାରୁ + କର୍ମ. ଅ; ଉ; ର; ଠ) —
Loshtā(sh̄ta, sh̄tra, sh̄t) ୧। ତେଜ; ଟେକା—
(ଲେଷ୍ଟ[ଶ୍ରୀ]କ—ଅଳ୍ଯରୂପ) ୧. Clod; a hard lump of
earth. ୨। ଧାରୁ ଦ୍ରୁବ କଲଙ୍କା; ମୁରୁଖ—
2. Rust on metal. ୩। ଲୌହମଳ; ଲୁହାରୁହ—
3. Scoria; dross

ଲେଷ୍ଟକ କୃଷ—ସଂ. ବଣ (ବହୁବୀହି, ସିଂହର ଲୋଷ୍ଟକମାଳ ଲୁହି
Loshtaka kṛuṣa ମାରିଯିବା ବା ଜାଣିଦେବା ହେବୁ କୃଷ
ହୋଇଥିଲା) ଇଷ୍ଟକାଦିଶ୍ରୀପର ଜୀବ (ଶୁଦ୍ଧ ବା ବାନ୍ଧି
(ମୁକ୍ତକଟିକ) —Emaciated as regards the
bricks and other materials (said of a
house or wall containing bricks etc)
which have become pulverised.

ଲେଷ୍ଟ (ଶ୍ରୀ) ଗୁଡ଼ିକ—ସଂ. ବ (ଶ୍ରୀ ତତ୍) —କାହୁଥରେ ତଥାର ଗୁଳ;
Loshtā(sh̄tra) guḍikā ବାନ୍ଧି—A pellet of clay
(M. W.)

ଲୋଷ୍ଟ (ଶ୍ରୀ) ଘାଡ—ସଂ. ବ (ଶ୍ରୀ ତତ୍) —ଟେକା ମାଡ଼—A blow
Loshtā(sh̄tra)ghāṭa with a clod (M. W.)

ଲୋଷ୍ଟ (ଶ୍ରୀ) ଘନ—ସଂ. ବ—୧। ବିଦା—1. A harrow (M. W.).
Loshtā(sh̄tra)ghna , । ପଟମର—2. A plank
(ଲେଷ୍ଟ ରଙ୍ଗକ, ଲୋଷ୍ଟରେତକ—ଅଳ୍ଯରୂପ) used to reduce
the clods of a ploughed field into
powder,

ଲୋଷ୍ଟ ଖଣ୍ଡ—ସଂ. ବ—ତେଲା ବା ଟେକାର ଖଣ୍ଡ—
Loshtā khaṇḍa A clod of earth.

ଲୋଷ୍ଟ ନିକ୍ଷେପ—ସଂ. ବ (ଶ୍ରୀ ତତ୍) —କୌଣସି ବସ୍ତୁ ବା ଜାବ ଅବିକୁ
Loshtā nikshepa ଲୟଥ କର ଟେକା ମାରିବା—
Aiming a clod at an object.

ଲୋଷ୍ଟବଡ଼—ସଂ. ବ—ଲୋଷ୍ଟଖଣ୍ଡ ପର ହେୟ, ମୁଲିଷ୍ଟାନ ବା
Loshtabat ଅନାଦରଣୀୟ—Valuless like a clod of
earth. (ଯଥା—ପରଦବ୍ୟରୁ ଲୋଷ୍ଟବଡ଼ ଜୀବ
କରିବ ।)

ଲୋଷ୍ଟ—ସ. ବ—ଲୋଷ୍ଟ (See)—Loshtā, (See) [ଉ—
Loshtā କେ ଦୋଲେ ଲୋଷ୍ଟ ମେରୁ ହେଲା ପର । ଅରମନ୍ୟ.
କିମ୍ବା ତତ୍ତ୍ଵମଣେ ।]

ଲୋହ—ସଂ. ବ [ଲୁ ଧାରୁ=ହେବନ କରିବା+ କର୍ତ୍ତ. ଦ; ବିମା
Loha (ପ୍ରାଚୀକ ରୁଧ ଧାରୁ=ନାଲି ହେବାରୁ ରୁଧି) ରୁଧ ଧାରୁ+
କର୍ତ୍ତ. ଅ]—୧। ଶୋଣିତ; ରକ୍ତ; ଲକ୍ଷ—1. Blood.

[ଉ—ଏ ମହାକଳଙ୍କ ଯାର ପ୍ରକାଳିବା ଥରେ, ରଖିଛେତେ
ରୁଧିଲୋହେ ଅବା କିଳ ଲେ ଫେ । ଶାଖାକାଥ. ମହାଯାଦୀ]
, । ଅଗୁରୁ—2. Agallochum; eaggle-
wood. ୩। ରକ୍ତ ଚକନ—3. Red sandal;
Pterocarpus Santalinus. ୪। ଲୁହା; ଲୋହ—
4. Iron. [ଉ—ଚନକାଦ ଉପରୁ, ହେଉଥି ପପତ
ଲୋହ କମ୍ବାଳ ପ୍ରକାର । ଉତ୍ତ. ପ୍ରେମସ୍ଥାନ୍ୟ ।] * ।
ତେଜିଷ; ଶକଳ ଧାରୁ—. Metal. (in general).
୭। ଲୁହା କର୍ମର ଅସାଧ—6. Weapons and
instruments made of iron. ୭। ବନସି କଣ୍ଠ—
7. A fish hook. (M. W.), ୮। କାଲ ବର୍ଣ୍ଣର ଛେଳ
(ହୁ. ପ) —8. The red goat (M. W) ୯। ଅସ୍ତ୍ର;
ଦତିଥବ—9. Weapon (M. W) ସଂ. ବଣ—
୧। ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ବିଶିଷ୍ଟ; କାଲିଆ—1. Red (M. W)
୨। ରକ୍ତାର—2. Reddish (M. W) ୩। ରୋକାନ୍ତି—
3. Copper-coloured (M. W) ଦେ. ବ—
(ସଂ. ଲୋତକ) —ଲୋତକ; ଲୁହ—Tears.

ଲୋହ କଣ୍ଠ—ସଂ. ବ—ମଦନ ବୃକ୍ଷ (ଦେଖ)
Loha kantaka Vanguera Spinosa (tree).

ଲୋହକାନ୍ତି—ସଂ. ବ—ଅୟୁଷାନ୍ତମଣି; ବୃମ୍ବକପଥର—
Lohakānta Magnetic iron; loadstone.

ଲୋହକାର—ସଂ. ବ—କମାର—
Lohakāra Blacksmith.

(ଲୋହକାରବ, ଲୋହାତକ—ଅଳ୍ଯରୂପ)
ଲୋହ କିଟ—ସଂ. ବ—୧। ଲୌହମଳ—Scoria. ୨। ଲୁହାର
Loha kittā କଳଙ୍କ—2. Rust of iron.

ଲୋହମୁ—ସଂ. ବ—ମଦରଙ୍ଗା (ଦେଖ)
Lohaghna Madaraṅgā (See)

ଲୋହ ଚିର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବ (ଶ୍ରୀ ତତ୍) —୧। ଲୁହାର ରଣ୍ଗ; ରୁଖ—
Loha chūrṇā 1.Iron filings. ୨। ଲୁହାର ବଳକ—
2. Rust of iron.

ଲୋହଜ—ସଂ. ବ—୧। ଲୌହମଳ—1. Scoria. ୨। ରଣ୍ଗ
Lohaja ଲୁହା—2. Steel from Damascus
(M. W) ୩। ପଢିଲ; କଂସା—3. Brass; bell-
metal (M. W) ୪। ଲୁହାର ବଳକ—
4. Rust of iron (M. W).

ଲୋହଜାଲ—ସଂ. ବ—୧। ଲୁହାର ଜାଲ—1. Iron-netting
Loha jāla (M.W). ୨। ଲୁହାର ଜାଲର
ପାଞ୍ଚ ବା ବରତ—2. A coat of mail
(M. W)

ଲୋହ ଦଣ୍ଡ—ସଂ. ବ—୧। ଲୁହାର ଛକ ବା ପଢ଼—1. An iron
Loba danda staff. ୨। ରଣ୍ଗ; ମୁକ୍ତ କୁଠା—
1. A battle axe (M. W)

ଲୋହ ତୁର୍ମ—ସ. ବ (ଲେଖଦ୍ରାବିନ୍ ଶବ୍ଦ)—୧। ଟକଳ; ଟାଙ୍ଗଣା;	(୨୪୨)
Loha drābī ସୋହାଗା—1. Borax. , । ଅମ୍ଲ ଦେରେ (ହ. ଶ)—2. A kind of potherb.	
ଲୋହ ଚାଳ—ସ. ବ—ଲୋହର କାଣ ବା ନାଶର—	
Loha nāla Iron arrow or shaft.	
ଲୋହ ପଟ୍ଟିକା—ସ. ବ—ଲୁହାର ମୋଟ ପାତ୍ର—	
Loha pattikā An iron plate (M, W)	
ଲୋହ ପୃଷ୍ଠା—ସ. ବ (ବନ୍ଧୁରୁତ୍ତ; ଲେଖବର ପୃଷ୍ଠ ଯାହାର) କଳ	
Loha prushṭha ପଣୀ; କଢିଆକାଳ—Heron (M, W)	
[ଉ—ବରଦେବ ଲେଖପୃଷ୍ଠ, ଶତାଙ୍ଗ ସାନ୍ତି ହୃଷ୍ଟେ, ନିର୍ମଳ ମହୋଦର ଯେ—ରଙ୍ଗ. କୈଦେଶ୍ୱରବିଲାସ] ସ. ବଣ- ଲୋହମୟ ପୃଷ୍ଠମୂଳ—Having the back made of iron.	
ଲୋହ ପ୍ରତିମା—ସ. ବ—୧। ଲୁହାର ମୂରଁ—1. An iron Loha pratimā image. , । ନିହାର— 2. Anvil (M, W)	
ଲୋହ ବର—ସ. ବ (ଲେଖ=ଧାରୁ; ଧାରୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବର=	
Loha bara ଶ୍ରେଷ୍ଠ)—ସ୍ତ୍ରୀ—Gold (M, W)	
ଲୋହ ବର୍ମୀ—ସ. ବ—ଲୁହାର ବରତ ବା ସାନ୍ତୁ—	
Loha barma An iron armour; mail (M, W)	
ଲୋହ ମୟ—ସ. ବଣ—ଲୋହମୟିତ—	
Lohamaya Made of iron. (ଲେଖମୟୀ—ସା)	
ଲୋହ ମାରକ—ସ. ବ—ମଦରଙ୍ଗା; ଶାଳିଶାବ; କଳଜାତଶାବଦିଶେଷ	
Loha māraka An aquatic vegetable; Alter- nanthera Cessilis; Achyranthes Triandra (M, W).	
ଲୋହ ମୁକ୍ତିକା—ସ. ବ (କର୍ମଧା) — ନାଲିଆ ମୋଟ—	
Loha muktikā Red pearl (M, W)	
ଲୋହ ରଜଃ—ସ. ବ—୧। ଲୁହାର ରଣ—1. Iron filings Loha rajah (M, W), । ଲୁହାର କଳକି— 2. Rust of iron (M, W)	
ଲେହର—ପ୍ରାଦେ(ଗଡ଼ିଜାତ ଓ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପୁଂ. ବ (ଭୁଲ. ଦ୍ଵ. ଲେହର))—	
Lohara (ଲେହରେନ—ସା) (କମାର) — Blacksmith.	
ଲେହରକଳ—ସ. ବ—ରୂପା—	
Loharājaka Silver (M, W)	
ଲୋହଳ—ସ. ବ (ଲେହ+ଳ ଧାର=ପାରବା+ରତ୍ତ. ଅ) —୧।	
Lohala ଲେହକାର; କମାର—1. Ironsmith. , । ଦ୍ୱାନେର ପ୍ରଧାନ ମୁଦ୍ରା—2. The principal link in a chain. ଶ. ବଣ—୧। ଲିପି—1. Lispings. , । ଅଷ୍ଟବାକ; ଅବଳୁଭାଷି; ଦେବେଷ କଥା କହୁଥିବା— 2. Speaking inarticulately. ଶାଲୋହମୟିତ	
—3. Made of iron (M, W)	
ଲୋହ ଶଙ୍କୁ—ସ. ବ—୧। ଲୁହାର ଶଙ୍କା ବା ପୂଳି—1. An iron Loha śāṅku stake or spike. , । ଏକୋଇଶି ନରକ	

ମଧ୍ୟରୁ ଏକ (ଏଥୁରେ ପାଣିକୁ ଶୁଳ ଉପରେ ବପାର ଦିଅଯାଏ)—2. One of the 21 hells of the Hindus.	
ଲୋହ ଶ୍ରେଷ୍ଠକ—ସ. ବ—ଟାଙ୍ଗଣା; ସୁହାଗା (ହ. ଶ)	
Loha śleshmaka Borax (M, W).	
ଲେହସଂଶୋଷିତକ } —ଅନ୍ୟରୂପ ଲେହଶୁଳିକର }	
ଲେହସାରକ—ସ. ବ (ବେଦ୍ୟକ) — ଶାଳା; ମଦରଙ୍ଗା ଶାଗ (ଦେଖ) Lohasāraka Madarāṅga ṣāga (See)	
(ଲେହସାର—ଅନ୍ୟରୂପ)	
ଲୋହା—ଦେ. ବ (ସ. ଲୋହ) — ଲୋହ; ଲୁହା—	
Lohā lōhā lōhā Iron.	
ଲୋହାଖ୍ୟ—ସ. ବ (ଲେହ+ଅଖ୍ୟ+ଅ) —୧। ଅକୁରୁ—	
Lohākhyā 1. Agallochum; eaglewood , । ଗୋଲମରତ—2. Black pepper (M, W)	
ଲୋହାରିହା(ସା)ର—ସ. ବ (ଲେହ=ଅଷ୍ଟବ୍ରତ+ଅରାର; ଅରାର Lohābhīhā(sā)ra ୧। ଅଷ୍ଟ ପଞ୍ଚବିରୁ ମାଜିବା—	
1. Cleaning of weapons and instruments. , । ଯୁଦ୍ଧଯାତ୍ରା ପୁରୁଷ ବଜାମାନକହାର ଅଷ୍ଟବ୍ରତ ନିର୍ମଳନା ବିଧ—2. Lustration of arms.	
ଲୋହାର—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ମଲପୁର) ବ (ଭୁଲ. ଦ୍ଵ. ଲୋହାର) (ସା)	
Lohār ଲେହକାର) କମାର—Ironsmith. ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ିଜାତ) ବ (ସା ଲେହକାର) —ଯେଉଁ ଲେକ ଅନ୍ତର ଲୁହାକୁ ତରଳାଇ ଖୁଣ୍ଡ ଖୁଣ୍ଡ କରନ୍ତି—One who smelts iron ore and produces iron bars.	
ଲୋହାରଶାକ—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ମଲପୁର, ଗଡ଼ିଜାତ) ବ—କମାରଶାକ—	
Lohārakshānt A smithy; blacksmith's workshop.	
ଲେହୁ—ଦେ. ବ—ସ. ବ—ଏକପ୍ରକାର ଟାଙ୍ଗଣା—A kind of	
Lohi borax (M, W) ୧। (ସା ଲୋମୀୟ) ପଣମ ଲୋଇ ଲୋହ ମୋଟ ଶାତବିଷ୍ଣୁ—1. Thick woollen wrapper. , । (ସା ଲୋପ୍ରି) ଦଳା ହୋଇଥିବା ଅଟାରୁ ନିର୍ମଳିବା ଗୋଟିଏ ରୁଷ ପାଇଁ ସଥେଷ୍ଟ ପରିପତ ଗୁଲା—2. A ball of kneaded flour ପଣୀ ସହିତ ମୋଟ ଶାତବିଷ୍ଣୁ—sufficient for one roll of bread.	
ଲୋହିଆ—ଦେ. ବ (ସା ଲୋହିତ) —ଖାନ ଗରୁ ଅଦିର ଏକପ୍ରକାର ରେଣ Lohi A sort of paddy-pest (consist- ଧାନେର ରୋଗବିଶେଷ the stalks) [ତୁ—ଗରୁରେ ଏକପ୍ରକାର ନାଲି କାଟ ବସି ଗରୁରୁ ନିଷ୍ଠା କରନ୍ତି] ବଣ (ସା ଲୋହିତାର) ଜାଲମା ରକ୍ତବିର୍ଣ୍ଣିକଷ୍ଟୁ—Reddish	
ଲୋହିକା—ସ. ବ (ଲେହ+କ+ଅ) —୧। ଲୋହିକିମ୍ବିତ ପାଣୀ—	
Lohika 1. Iron vessel. , । କଟାହ; କରେଇ— 2. Cauldron. , । ଗୁରୁକ ଧୋଇବା ନିମନ୍ତେ	

କାଠ ଓ କଡ଼ ଅଗ୍ରଭୁବ ପାଦ, ସହିର ମଧ୍ୟ ଲୁହାରେ
ବଜା ହୋଇଥାଏ—3. A large shallow bowl
usually of wood and bound with iron,
used for washing rice (M.W).

ଲୋହିତ—ସ ବିରୁଦ୍ଧ ଧାରୁ—ଉପ୍ରମଦେବା+କଣ୍ଠ ଇତି ୧। ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ—

- Lithita 1. Red colour. ୨। ନଦିବିଶେଷ—
2. Name of a river. ୧। ରୋହିମାର (ଦେଖ)
3. Rohi machha (see) ୩। ମୁଗବିଶେଷ—4.
Red deer. ୫। ସଂ—5. Snak ୭। ମସ୍ତର—6.
A leguminous plant Ervum; Hersutum;
Cicer Lens. ୯। ମଙ୍ଗଳ ପ୍ରତି—7. Planet Mars.
ମାତ୍ରିକ୍ୟ—8. Ruby ୯। ରୋତ୍ର; ରୁଧିର—
9. Blood. ୧୦। (ବୈଦ୍ୟକ) କାଶୀରଦେଶୀୟ
ଗନ୍ଧଚିତ୍ର; ତୃଣରକ୍ତମ—10. A sort of fragrant
grass of Kashmere. ୧୧। କୁକୁମ—
11. Saffron. ୧୨। ସୁଦ୍ର—12. War. ୧୩।
ରକ୍ତଚନନ—13. Pterocarpus Santalinus.
ବିଶ—ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣବିଶ୍ଵି—Red coloured.

ଲୋହିତକ—ସ. ବି ଲୋହିତ+ସଞ୍ଚାରେକ)—୧। ଶୋଣରହି;

- Lohitaka ପଦ୍ମଗମଣି—1. Ruby. ୨। ମଙ୍ଗଳପ୍ରତି—
2. The planet Mars. ୩। ପିତ୍ରଳ—
3. Brass. ୪। (ବୈଦ୍ୟକ) ଏକପ୍ରକାର ଶାଳ ଧାନ;
ନାଲିଟରୁ ଧାନ—4. A kind of red winter
paddy. ୫। ଚମ୍ପା—5. Copper. ୬। କଂପା—
6. Bell metal. ୭। ପଞ୍ଜାବର ଅଧିକ ଲୋହିତକ
ନଗର ପ୍ରାଚୀନ ନାମ (ହି. ଶ)—7, Ancient
name of the modern Rohtak town in
the Panjab.

ଲୋହିତ ଚନ୍ଦନ—ସ. ବି—୧। ରକ୍ତଚନନ (ଦେଖ)—1 Rakta

- Lohita chandana chandana (See) ୨। କୁକୁମ—

2. Saffron.

ଲୋହିତ ନଦୀ—ଦେ. ବି—୧। ଉତ୍ତର ଅମେରିକାର ବାନାଡ଼ାଦେଶର

- Lohita nadi ନଦୀବିଶେଷ—1. The Red river; name

ଲୋହିତ ନଦୀ ଲୋହିତ ନଦୀ of a river in Manitoba

of Canada in North America (Lat 48.N
and Long 97W) [ଦ୍ର—ଏହା ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳୀତ୍ତରୁ
ଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ରୁ ଉତ୍ତରମୁଖ ହୋଇ ବାନାଡ଼ାର ମାନିଟୋବା
ପ୍ରଦେଶର ରୁକ୍ଷନିପେଣ୍ଟ ହିନ୍ଦରେ ପଢ଼ିଥିଛି ।] ୨।

ଅମେରିକାର ସ୍କ୍ରୁବାଲ୍‌ର ମିସିଷିପି ନଦୀର ଗୋଟିଏ

ଉପନଦୀ—2. The Red river, a tributary
of the Mississippi river in the United

States of America. [ଦ୍ର—ଏହା ରଙ୍ଗ ପଦତର

ପଢ଼ିମପାଣ୍ଡରୁ ବାନାର ମିଷିଷିପି ନଦୀରେ ପଢ଼ିଥିଛି ।]

ଲୋହିତ ନୟନ—ସ. ବି ଓ ବିଶ. ସୁ—ଲୋହିତଲୋଚନ (ଦେଖ)

- Lohita nayana Lohita lochana (See)

[ଲୋହିତଲୋଚନୀ—ବିଶ. ସୁ]

ଲୋହିତପୁଷ୍ପକ—ସ. ବି (ବୈଦ୍ୟକ)—ଦାଉମ; ତାଳୁ—

- Lohita pushpaka Pomegranate.

ଲୋହିତ ବରଣ(ନ)—ଦେ. ବି (ପଦ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ)—ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ, ଲାଲ

- Lohita baranya(na) ରଙ୍ଗ—Red colour.

ଲୋହିତବରଣ ଲୋହିତବରଣ ବିଶ—ଲାଲରଙ୍ଗବିଶ୍ଵି—

- Red-coloured,

ଲୋହିତ ବର୍ଣ୍ଣ—ସ. ବି—ଲାଲରଙ୍ଗ—Red colour. ସ. ବିଶ

- Lohita baranya (ବହୁବାହ) ଲାଲଅ—Red.

[ଲୋହିତବର୍ଣ୍ଣ—ସୁ. ବିଶ]

ଲୋହିତ ବସନ—ସ. ବି—କା ଲୁଗା—Red cloth. ସ. ବିଶ

- Lohita basana ପୁ—ଯେ ନାଲ ଲୁଗା ପଢ଼ିଆଏ—

ଲୋହିତବସନା } ସୁ. ବିଶ Wearing red cloth

ଲୋହିତବଦ୍ୟା } ସୁ. ବିଶ (ଲୋହିତ ବସ୍ତ୍ର—ଅନ୍ତରୂପ)

ଲୋହିତ ମତ୍ୟ—ସ. ବି—୧। ଲୋହିତ ମତ୍ୟ (ଦେଖ)—1. Rohita

- Lohita matsya matsya (See) ୨। ଲାଲଅ ମାଛ—

2. Red fish.

ଲୋହିତ ମୁଖ—ସ. ବି (କର୍ମଧା)—ଲାଲ ମୁହଁ—Red face. ବିଶ.

- Lohita mukha ସୁ (ବହୁବାହ) ୧। ଲାଲଅମୁହଁ-

[ଲୋହିତମୁଖୀ(ଶୀ. ବିଶ) 1. Red-faced. , ,

ରଗନ୍ଧର ହେବାରୁ ଯାହା ଦୁଢ଼ି ଲାଲ ପଢ଼ିଆଏ—

2. Having the face flushed red with anger.

ଲୋହିତ ମୂର୍ଗ—ସ. ବି—ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ମୁଗବିଶେଷ—

- Lohita myruga Red deer.

ଲୋହିତ ଲୋଚନ—ସ. ବି (କର୍ମଧା)—ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ର—Red eye.

- Lohita lochana ବିଶ. ସୁ (ବହୁବାହ) —ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ

(ଲୋହିତଲୋଚନ—ସୁ)

- ଚନ୍ଦ୍ରବିଶ୍ଵ—Having red

eye

ଲୋହିତ ସମୁଦ୍ର—ଦେ. ବି, ନାମ—ଆରବର ଶଷ୍ଟିମରେ ଓ ମିଶରଦେଶର

- Lohita samudra ପୂର୍ବରେ ଥିବା ଲମ୍ବ ଓ ସର୍ବଅ ସମୁଦ୍ର

(ଲୋହିତବାଗର—ଅନ୍ତରୂପ) Red sea (between Asia

ଲୋହିତସାଗର ଲାଲସାଗର and Africa) (Latitude

24.N and longi tude 39.E) [ଦ୍ର—ଏହା ଭାରତ

ମହାବାଗର ଅଂଶ । ପୂର୍ବେ ଏହା ଭୂଧାରାଗରଠାର ପୁଅଥିରୁ

ଥିଲା । ସୁର୍କ୍ଷ କାଳ ଖୋଲାହେବାଦ୍ଵାରା ଏହା ଭୂମଧ୍ୟ

ସାଗର ସର୍ବେ ସଂସ୍କର୍ତ୍ତା ହେଲା ଓ ଏହି କାଠେ ଭାରତ

ମହାବାଗର ଭୂମଧ୍ୟବାଗରକୁ ଜାହାଜମାନ ଯିବା ଅସିବା

କରୁଥିଲା । ଏହା ଦକ୍ଷିଣରେ ବାବଲମାଣ୍ଡିଲପ୍ରଶାଲିଠାରୁ

ଭାରତରେ ସୁର୍କ୍ଷ ନାଲ ପଢ଼ିଲୁ ଲମ୍ବିଥିଲା । ଏହା ପ୍ରାୟ

୧୫୦ ମାଇଲ ଲମ୍ବା ଓ ଏହାର ପ୍ରଶାନ୍ତର ଅଂଶର ବିଶ୍ଵରୁ

୨୫୦ ମାଇଲ । ଏହାର ଗର୍ଭରେ ଅନେକ ସାନ ଟାପୁ ଓ

ପ୍ରବାଳ ଦୁଃଖ ଥିବାରୁ ଏ ବାଟ ବାଟ ୩୭ସବ ଜାହାଜ
କେବା ଅଣିବା ବିଶେଷ କଷ୍ଟପାତ୍ର ଅଛେ । ଏହାର
ପାଣିରେ ଥିବା ଏକପ୍ରକାର ହୁଦୁ ଗାଠାଣ୍ଜ ଯୋଗୁ ଏହାର
ଚଳ ଉଷ୍ଣ ବକ୍ତାର ଦେଖାଯାଏ । ଏଥିପାଇଁ ଏହାର ଏହି

ନାମ ହୋଇଥିଲା ।]

ଲୋହିତାଳ୍—ସ. ବ.—(କର୍ମଧା ଲୋହିତ+ଅଳି)—୧ ନାଲି ଅଳି—
Lohitākshya 1. Red eyes. , 1 କଷ୍ଟ—2.
(ଲୋହିତାଳୀ—ସ୍ତ୍ରୀ ବଣ) Bishnū. " । କୋବଳ—

Red eyed. . Cuckoo. ସଂ ବଣ. ସୁ—

(ବହୁଶ୍ଵର)—ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ରବିଶ୍ଵ—

ଲୋହିତାଳ୍—ସ. ବ (କର୍ମଧା, ଲୋହିତ+ଅଳି)—ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଦେହ—
Lohitaṅga Red coloured body. ବଣ. ସୁ—
(ଲୋହିତାଳୀ—ସ୍ତ୍ରୀ ବଣ) (ବହୁଶ୍ଵର)—ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଦେହ
ବିଶ୍ଵ—(ଯଥା ଅମେରିକାର ଅଧିମ ଅଧିବାସୀମାନେ)

Having red or copper coloured body.

ସ. ବ. ଅଗ୍ନାରକ ଗ୍ରହ; ମନ୍ତଳ ଗ୍ରହ—

The planet Mars. [ଦୁ—ଏହା ପୃଥିବୀରୁ
ରକ୍ତାର ଦେଖା ଯାଏ ।]

ଲୋହିତାୟମାଳ—ସ. ବଣ. ସୁ—(ଲୋହିତ ଶଳରୁ ଲୋହିତାୟ ନାମ
Lohitāyamālā ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ର. ଅଳି)—୧ ରକ୍ତାୟମାଳ; ଯାହା
(ଲୋହିତାୟମାଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଧାରଣ କରୁଥାଏ; ଯାହା କ୍ରମଶଃ
ନାଲିଆ ହେଉଥାଏ—Assuming red colour,
reddening.

ଲୋହିତାୟଃ (ସ୍ତ୍ରୀ)—ସ. ବ—(ଲୋହିତ+ଅୟସ୍ତ୍ରୀ)—ତମା; ତମ୍—
Lohitāyah(s) . Copper.

ଲୋହିତଚଢ଼—ସ. ବ.—ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅଳ୍ପ—Red yam, Dioscorea
ରଙ୍ଗାଆଲୁ ଲାଲ ଅଳ୍ପି
[ଦୁ—ଏହାର ଅପର ସ୍ଵୀଚ୍ଛ ନାମ ରକ୍ତାଳ୍ପ; ଅଳ୍ପାଳ୍ପ ।]

ଲୋହିତୋଡ—(ବହୁଶ୍ଵର; ଲୋହିତ+ଭବଦ)—ସୁରଣ ଅନ୍ତରୀରେ ୨୧
Lohitoda ନରକରୁ ଏକ—One of the 21 hells of
the Hindus

ଲୋହିତ୍ୟ—ସ. ବ—୧ । ବାଲୁକ ରାମାୟଣରେ କପାଳଭାବ ନିରାପଦ
Lohitya କୁଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ନିରାପଦ ବିଶେଷ (ହ. ଶ.)—

1. Name of an ancient town. , 1 ବ୍ରହ୍ମ
ପୁତ୍ର ନବ (ହ. ଶ.)—2. The river Brahma-
putra. , 1 ପୌରଣୀକ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ବିଶେଷ (ହ. ଶ.)—

3. Name of a mythological sea (See)

[ଦୁ—ଏହା କୁଣ୍ଡ ଦୁଃଖ ନିକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ ।]

ଲୋହିତ୍ୟ—ସ. ବ. ଶୀ—୧ । ନିରାପଦ ବିଶେଷ (ହ. ଶ.)—

Lohityā 1. Name of a river.

, 1 ଏକ ଅସ୍ତ୍ରସର ନାମ (ହ. ଶ.)—

1. Name of a heavenly nymph.

ଲୋହ ଧୂଗା—ଦେ. ବ—(ସହତ ଶକ) —ଲୋହ ଓ ଧୂଗା; ଦୂର
Lohi dhushash ପ୍ରକାରର, ଅର୍ଦ୍ଧାତ୍ ନାଲ ଓ ଧୂର ପଶମୀ ବଞ୍ଚି-
ଲୈଧୂଗା ଲହିଧୂଗା Two kinds of woollen wrapper
(red and ashy in colour).

ଲୋହିତାଳୀ—ସ. ବ. ଶୀ—(ଲୋହିତ+ଶୀ. ର; ନିପାନନ) —ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଶୀ
Lohini A red-bodied woman. ବଣ. ଶୀ—

ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ଵିଶ୍ଵ—Red coloured (woman.)

ଲୋହିତାଳୀ—ଦେ. ବ.—(ସ. ଲୋହିତ) —ମୁହିକାରେ ପାଣି ଜମି
Lohi māribā ତହିଁରୁ ନାଲ ରଷ ନିର୍ବିତ ହୋଇ ମାହର ଭାବରୁ
(ଲୋହିତାଳୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଶକ୍ତି କମିଯିବା—The state
of a soil becoming depreciated in pro-
ductive power by a red juice coming out
of it, by its being always moistened
with stagnant water or underground
spring water.

ଲୋହି ମାରନା—ଦେ. ବ—(ସ. ଲୋହିତ) —ରକ୍ତ—
Lahu ଲହ ଲହୁ Blood.

ଲୋହୁଆ—ଦେ. ବଣ—(ସ. ଲୋହିତ=ରକ୍ତରୁ) —ବିଶେଷ ଭାବରେ
Lahua ରକ୍ତାଳ୍ପ ବା ରକ୍ତରଙ୍ଗିତ—Copiously tinged

[ଲୋହୁଲୁହାଶ(ଶିରାଶ) —ଅନ୍ୟରୂପ] with blood.

ଲୋହୁଣି—ପ୍ରାଦେ. (ପାକସର) ବି—ଲୋହୁଣି (ଦେଖ)
Lohuni Lohuni (See)

ଲୋହୁରେନ—ପ୍ରାଦେ. (ଖତିଥଳ) ବି—ନହୁରୁଣ—
Lohuren Barber's nail-cutter.

ଲୋହୋତ୍ତମ—ସ. ବ—(୭ମି ତତ୍); ଲୋହ=ଧାରୁ ମଧ୍ୟରେ ଭରିମ
Lohottama =ଶ୍ରେଷ୍ଠ—ଧାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ—Gold.

ଲୋ—ଦେ. ବ—(ସ. ଲୋହ) —ଲହୁ; ରକ୍ତ—
Lau Blood.

ଲୋକତା—ଦେ. ବ. ଲୋକତ ଅଗ୍ରର ବ୍ୟବହାର—
Laukata Popular or customary usage.

ଲୋକର (ଭାଗ୍ୟାଦି)—ବେଦେ. ବ—ଲୋକର ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Laukara (etc) Naukara etc (See)

ଲୋକର—ବେଦେ. ବ—ଶୁଦ୍ଧିର; ଭର୍ତ୍ୟପଣ—
Laukari ନୋକରୀ ନୌକରୀ Service.

ଲୋକା—ଦେ. ବ—(ସଂ, ଲୋକା) —ଲୋକା; ତଳା—
Lauka ଲୋକା ତଳା Boat.

ଲୋକାୟତିକ—ସ. ବଣ. ସୁ—(ଲୋକାୟତିକ +ରକ) —୧ । ରୂପାକ
Laukayatika ମତାଳମ୍—1. Holding the tenets
of sage Chārbāka; Epicurean. , 1 ନାସ୍ତିତ-

2. Atheistic. ବ. ସୁ—କାସ୍ତିକ ବ୍ୟକ୍ତି—An
(ଲୋକାୟତିକ—ଶା)

atheist; an infidel.
ଲୋକିକ—ସ. ବଣ. (ଲୋକ+ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥୀ. ରକ) —୧ । ରକ
Laukika ସାଧାରଣକ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1, Popular. , 1
ସାଂସାରିକ—2. Worldly. * । ସାମାଜିକ—

3. Social. ୪। ଜଳ ସମାଜରେ ପ୍ରତିକିତ; ଲୋକ-
ବ୍ୟବହାରରେ ସିବ—4. Customary; commonly
practised. ୫। ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ବ୍ୟବହାର—5.
Used by the common people. ୬। ପ୍ରାକୃତ;
ଜଳ ସାଧାରଣଙ୍କ ବାଦ୍ୟ (ଭାଷା) —6. Spoken; (lang-
uage); used by the common people.
୭। ଯାହା ଲୋକେ ଦେଖିବାକୁ କରୁଥାଏ; ବାଦ୍ୟ
(ଆକୃତିର ବିଦ୍ୟା) —7. Done for show;
done for the sake of outward appearance. ୮। ଅସ୍ମୁତ—8. Unrefined. ସ. ବ—
ସାତ ମାତ୍ରାର ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ (ହୀ. ଶ) —Name of a
Sanskrit metre. [ଦ୍ୱ—ସହ ୨୧ ପ୍ରକାର—
(ହୀ. ଶ) ।]

ଲୌକିକତା(ହ)—ସ. ବ—୧। ଦେଶାଶ୍ଵର; ଦେଶ ବା ସମାଜ ପ୍ରତିକିତ
Laukikatā(twa) ବ୍ୟବହାର—1. Usage common
or peculiar to a country or society.
, । ଲୋକ ବ୍ୟବହାର—2. Popular usage.
ଗ। ସାମାଜିକ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର—3. Social usages. ୪।
ମାତ୍ରାଦି; ବେରାର; ଜଳ ସମାଜରେ ଚକ୍ରଥବା ଭାବ
ବେଶର ଅଦ—4. Customary gifts and
presents current in society; social ame-
nities and exchanges. [ଦ୍ୱ—ବିବାହ ଓ ବ୍ୟବ
ଅଦ ପାଇବାରକ ଉତ୍ସବରେ ବନ୍ଦୁବାନ୍ଦମାନଙ୍କୁ ନିମନ୍ତନ
କରିବା ଓ ବନ୍ଦୁବାନ୍ଦମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ‘ବେଶର’ ଦିଆ
କିଥରୁ “ଲୌକିକତା” ବୋଲିଥାଏ ।] ୫. ସାଂସାରିକତା—
2. Worldliness.

ଲୌକିକ ବ୍ୟବହାର—ସ. ବ—ଲୌକିକାଶ୍ଵର (ଦେଖ)

Laukika byabahāra **Laukikāśchāra.** (See)

ଲୌକିକ ଭାଷା—ସ. ବ—ପ୍ରାକୃତଭାଷା; ଜଳସମାଜରେ ଚକ୍ରଥବା ଭାଷା;

Laukikg bhāṣha ସରୋର ଭାଷା (ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହା ସାହିତ୍ୟ-

[ସ୍ମୃତ ଭାଷା—ବିପ୍ରାତ] ଗତ ଭାଷା ନୁହେଁ) —Popular
language; popular dialect; language
used in common parlance; spoken
language; vernacular. (as opposed to
literary language) [ଦ୍ୱ—ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ
ବ୍ୟବହାର ଭାଷା ପ୍ରାକୃତ ବା ଲୋକଙ୍କ ଭାଷା । ସାଥୀ,
ଶିକ୍ଷଣ ଲୋକମାନେ ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟର ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି
ତାହା ସ୍ମୃତ ଭାଷା ବା ସାହିତ୍ୟର ଭାଷା ଅଟେ । ଦେଶର
ଭାବ ରହ ଅଥବା ଯେଉଁ ଭାଷା ବ୍ୟବହାର ହୁଏ ତାକୁ
ଲୋକଙ୍କ ଭାଷା ବା (dialect) ବୋଲିଥାଏ ଏବଂ ପେଣ୍ଠି
ଭାଷା ମାଜିତ ହୋଇ ସାହିତ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର ହୁଏ ତାକୁ
ସ୍ମୃତ ଭାଷା ବୋଲିଥାଏ; ସାଥୀ—ଭାବରେ ଆର୍ଦ୍ଧମାନେ
ରହ ରହ ଅଥବା କଥାକାରୀରେ ପେଣ୍ଠି ଭାଷାବ୍ୟବହାର
କରୁଥିଲେ ବା କରନ୍ତି ତାହା ଲୋକଙ୍କ ଭାଷା, ସାଥୀ—

ପ୍ରାକୃତ, ପାଲ, ମାଗଧୀ, ବଜାର, ତେଥ, ହିନ୍ଦୀ, ଗୁଜରାଟି
ଓ ମରଦାନୀ ଭାଷାକ ଓ ଯାହା ଲୋକରେ ଓ ସାହିତ୍ୟରେ
ବ୍ୟବହାର ହେଉଥିଲା ବା ହୁଏ ତାହା ସ୍ମୃତ ଭାଷା । ଭାଷାର
ଉତ୍ସବ ସମେତ ନାନା ମତ ଦେଖାଯାଏ । କେହି କେହି
କହନ୍ତି ଲୋକଙ୍କ ବା ପ୍ରାକୃତ ଭାଷାମାନ ସଂସ୍କୃତରୁ
କରସାଇ ସେଥିରୁ ସଂସ୍କୃତଭାଷା ଉପର । ସଂସ୍କୃତ ନାଟକ
ଆଦିରେ ଦୁଇଟି ଭାଷା ବ୍ୟବହାର ହୋଇଥିବା ଦେଖାଯାଏ;
ଯଥା—ରକା ଓ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କ ମୁଖେରେ ସଂସ୍କୃତଭାଷା ଏବଂ
ଭାଷା, ପାଇଁ ଓ ଲକର ବ୍ୟବହାର ମୁଦ୍ରିତ ଲୋକଙ୍କ
ବା ପ୍ରାକୃତ ଭାଷା । ଲୋକଙ୍କ ଭାଷାମାନ ରହ
ରହ ଅଥବା ପୁଅକ୍ ପୁଅକ୍; କିନ୍ତୁ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ସବୁ
ଅନ୍ତରେ ଏକ । ‘ପ୍ରାକୃତ’ରୁ ସଂସ୍କୃତ ଜାତ, କି ସଂସ୍କୃତରୁ
ପ୍ରାକୃତ ଜାତ, ଏ ସମସ୍ତାଙ୍କ ‘ପ୍ରଥମେ ଜାତରୁ ବୁଝ ଜାତ ?
କିମ୍ବା ବୁଝରୁ ଜାତ ଜାତ ?’ ପର ଗୋଟିଏ ଛନ୍ତିକ ସମସ୍ତା
ଅଟେ । କେହି କେହି କହନ୍ତି ପେ, ତେଥ ଭାଷାର ମାତା
ସଂସ୍କୃତଭାଷା, ପୁଣି କେହି କେହି କହନ୍ତି ତେଥ ଭାଷାର
ପ୍ରାକୃତରୁ ଜାତ ହୋଇଥିବା । ପଳତଃ ଦେଖାଯାଏ ପେ,
, ‘ପ୍ରାକୃତ’ ଭାଷା ସଙ୍ଗେ ତେଥ ଭାଷାର ସେତେ ସାତ୍ତବା
ଅଛି, ସଂସ୍କୃତ ସଙ୍ଗେ ତେତେ ଲାଗୁ । ସୁମଧୁର ରେ
ବିଶ୍ୱର କଲେ ଦେଖାଯିବ ଯେ ସଂସ୍କୃତଭାଷା ପେଣ୍ଠି ‘ପ୍ରାକୃତ’
ଭାଷାର ମାତ୍ର କି ରୂପ ତେଥ ଭାଷା ସେହି
‘ପ୍ରାକୃତ’ ଭାଷାର କମଣ୍ଡ ପରିବର୍ତ୍ତିତରୁସ ।]

ଲୌକିକ ସ୍ମୃତ—ସ. ବ—ଲୋକମାନରେ ପ୍ରତିକିତ ସ୍ମୃତ ଭାଷା—

Laukikasamaskrūta The Sanskrit language in
(ବେଦିକ ସଂସ୍କୃତ—ବିପ୍ରାତ) ordinary use (as opposed
to vedic Sanskrit). [ଦ୍ୱ—ବେଦିକ ସଂସ୍କୃତ
ବା ବେଦିକ ସୁଗରେଚକ୍ରଥବା ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାର ବ୍ୟବହାର
ଓ ସୁନ୍ଦର ଲୋକଙ୍କ ସ୍ମୃତ ବା ପବନାରୀ ସୁନ୍ଦର
ସାହିତ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାଠାରୁ ପୁଅକ୍ ଅଟେ ।]

ଲୌକିକତା ଗ୍ରହଣ—ସ. ବ—ବିବାହାଦ ଉତ୍ସବରେ ବନ୍ଦୁବାନ୍ଦମାନଙ୍କ
ବେଶର ନିବାରଣ—

Laukikatā grahanā ମାଜଙ୍କଠାରୁ ବେଶର ନିବାରଣ—
Acceptance of customary gifts or pre-
sents from relatives on occasions of
family fesivals and ceremonies.

ଲୌକିକ ନ୍ୟାୟ—ସ. ବ (କର୍ମଧା)—ଲୋକଭାଷାରରେ ପାଇତ

Laukika nyāya ନ୍ୟମ (ହୀ. ଶ)—Rules observed
by the people generally.

ଲୌକିକାଗ୍ନି—ସ. ବ—ଅସ୍ମୁତାଗ୍ନି; ପେଣ୍ଠି ଅଗ୍ନି କୁ ମନ୍ଦବିହାର

Laukikāgni ସଂସ୍କୃତ କରସାର ନାହିଁ—Fire which
has not been hallowed or consecrated
by means of mystic rites.

[ଦୁ—ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଯେଉ ଅଛି ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି
ତାହାକୁ ଲୌକିକାଶ୍ରମ ବୋଲିପାଏ । ତୁଳ୍ଯ ଅଛି ମନ୍ତ୍ର
ଓ ହୋମାଦିଦ୍ୱାରା ସ୍ଵର୍ଗ ଓ ପରିଶୀଳନ କରେ ଥାହା
ସ୍ଵର୍ଗାଶ୍ରମ ହେଉ, ଏବଂ ଏହି ସ୍ଵର୍ଗାଶ୍ରମ ଦେବିତକ ହୋମ
ଓ ପାକ ଅଛି ବସ୍ତାପାଏ । ହିନ୍ଦୁଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ବୃଦ୍ଧିଶାସ୍ତ୍ର
ସ୍ଵର୍ଗାଶ୍ରମ ପାକାଦ କରିବେ । ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ମନ୍ତ୍ରାଦିଦ୍ୱାରା
ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ସ୍ଵର୍ଗ ଅଶ୍ରୁମାନଙ୍କର ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ
ନାମ । ଅଛି ଯଥା— ଗାହ୍ପତି, ଅହବମୟ, ଦଶିଣ,
ଅବସଥି ବା ପକ୍ଷାସର୍ବ । ଗୃହସ୍ତ୍ର ବ୍ରାହ୍ମିଣ ତାହାଙ୍କ ଗୃହରେ
ସବଦା ସଂସ୍କୃତାଶ୍ରୀକୁ ରଖା କରିବେ ଓ ତତ୍ତ୍ଵାଶ୍ର ଦେବିକଙ୍କ
ପାକ ଓ ଯଜ୍ଞକ୍ଷୟାଦ କରିବେ ବୋଲି ଶାଶ୍ଵରେ ଅଦେଶ
ଅଛି ।]

ଲୌକିକାଶ୍ରମ—ସଂ. ବି.—(କର୍ମଧା) —୧ । ଲୌକିକାଶ୍ରମ; ଦେଶ ବା
Loukikāśchāra ସମାଜ ପ୍ରତିକଳିତ ଅଶ୍ରୁର—1. Customary
usage. , । ଲୌକିକତା (ଦେଶ)

2. Loukikata (See).

ଲୌକିଧ—ସଂ. ବି—(ଲୋକ + ଧ)—୧ । ସାଂସାରିକ—

Laukyā 1. Worldly (Apte) , । ପାର୍ଵିକ—2.
Terrestrial (Apte). , । ମାନୁଷିକ—3.
Human (Apte). , । ସାଧାରଣ—
4. Common (Apte).

ଲୌ ଜାରି—ଦେ. ବି.—୧ । ରକ୍ତସ୍ରାବ—1. Bleeding; haemorrhage. , । ରତ୍ନସ୍ରାବ—2.
ରତ୍ନପାତ ଲାହୁଜାରୀ Menstrual flux; menstruation.

ଲୌଟ—ଦେ. ବି ଓ ବିଶ—ଲେଉଟ (ଦେଶ)
Lauta Leuta (See)

ଲୌଟା [ରତ୍ନାଦ]—ଦେ. ବି ଓ ବିଶ.—(ସଂ. ନିବର୍ତ୍ତନ) —ଲେଉଟା
Lautā (etc) ରତ୍ନାଦ (ଦେଶ) Leutā etc (See)

ଲୌଟିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଲେଉଟିବା (ଦେଶ)
Lautība Leutība (See)

ଲୌଡ଼ା—ଦେ. ବି—ଲହୁଡ଼ା ଦେଶ)
Laurdā Lahurdā (See)

ଲୌର୍ଡି—ଦେ. ବି—ନାଉର୍ଡି (ଦେଶ)
Laurdi Naurdi (See)

ଲୌତନ—ଗ୍ର. ବିଶ.—(ସଂ. ନୂତନ) —ନୂତନ; ନୂଆ
Lautana ନୋତୁନ ନୂତନ Ne w.

ଲୌତି—ପ୍ରାଦେ. (କଠକ ସହର) ବି—ନାଉର୍ଡି (ଦେଶ)
Lauti Nauti (See)

ଲୌତେୟ—ସ. ବି (ଲୁତା + ଏୟ)—ଲୁତାବର୍ଗ; ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ପ୍ରକାରର
Lauteya ମାକତ୍ତସା ଶ୍ରେଣୀର ଜୀବଗଣ—The arachnida;
the class of insects consisting of different species of spiders.

ଲୌନ—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତର) ବି—ଲହୁଣୀ (ଦେଶ)

Lauṇi Lahūṇi (See)

ଲୌମହରଶଣି—ଦେ. ବି (ପଦି) —ଲୋମହରଶଣି ସହ ଉଗ୍ରଶବ୍ଦି—

Laumaharashāṇi The sage Ugraśrābā; the son of Lomaharshāṇa. [ଭ—କହିଲ ସବ
ମଧ୍ୟ ଲୋମହରଶଣି । କୃଷ୍ଣିନ୍ଦ୍ର, ମହାଶ୍ରବତ, ଅବ ।]

ଲୌଲ—ଦେ. ବି—ଲହୁଲ (ଦେଶ)

Lauli Lauli (See)

ଲୌଲୀ—ସ. ବି (ଲୋଲ + ଶବ. ଯ)—୧ । ଗୁର୍ରିଲ୍ୟ; ଶୂଳ୍ୟ—

Laulya 1. Fickleness; unsteadiness, , ।
ଲୈଦି; ପ୍ରବଳ ବାସନା—2. Appetite; lust. , ।
ଲହକାପଣ—3. Waving; wavering quality.

, । ଧାନତା; ପ୍ରଭୁତ କିକଟରେ ପ୍ରାଥୟତାର ପ୍ରକାଶ ବରବା
ଦେଖେଇବ—4. Humility.

ଲୌହ—ସ. ବି (ଲୋହ + ଅ)—୧ । ଲୁହା—1. Iron. , ।

Lauha ଶପ୍ତା (ହି. ଶ) 2 Weapons. [ଦୁ—ଲୋହ
ଶବ୍ଦ ବିଶ୍ଵାସ ଶକମାନ ଲୌହ ଶକ ବିଶ୍ଵାସ ହୋଇ ମଧ୍ୟ
ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।] ବିଶ—୧ । ଲୁହାରେ ରିଅର;
ଲୌହ କିଟିକ—1. Made of iron. , । ଲୁହା ପର
ଶାନ୍ତି—2. Hard as iron. , । ଧରୁମୟ;
ଧାରକ—3. Metallic Apte). , । ମେଲିଆ;
କାଲିଆ—4. Copper coloured; red (Apte).

ଲୌହକାର—ସ. ବି—କମାର—

Lauhakāra Blacksmith, Lauhā

ଲୌହ କିଟିକ—ସ. ବି (ପଣ୍ଡି ତତ୍ତ୍ଵ)—ଲୁହା ମଳ (ଦେଶ)—Luhā
Lauha kitṭa (ଲୌହକଳ—ଅଳ୍ପରୂପ) mala (See).

ଲୌହ କାଳ—ସ. ବି—ଲୁହାର ବଢ଼କଷା—

Lauha kīla An iron bolt (M.W.).
ଲୌହ ଘାତିକ—ସ. ବିଶ—ପେଉଁ ଅଷ୍ଟାଦିବରେ ଲୌହ ଉପାଦାନ—

Lauha ghaṭita ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ—Medicine
one of whose ingredients is iron.
[ଦୁ—ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ଲୌହରୂପ ଘଟିକ ଅଷ୍ଟାଦିବରେ
ଦେହର ବକ୍ରଦିକ୍ଷିତ ନାଶ ହୁଏ ଓ ରକ୍ତର ତେଜ
ବଢ଼େ । ପାଞ୍ଚାତ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନର ମତରେ ମଧ୍ୟ ଲୌହ ରକ୍ତର
ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଉପାଦାନ ଓ ବକ୍ରଦିକ୍ଷିତ ପାଇଁ ଲୌହ-
ଘଟିକ ଅଷ୍ଟା ପ୍ରସ୍ତ୍ରେ କରୁଯାଏ । ଶରୀରର ବକ୍ରଦିକ୍ଷି
ଲୌହର ଅଂଶ ବରିଲେ ରକ୍ତ ଫକା ପଢ଼ିଯାଏ ।]

ଲୌହ ଚର୍ମ—ସ. ବି—ସୁନ୍ଦରବିଶେଷ—A kind of weapon.
Lauha charma [ଭ—ଶତଶ୍ଵା, ଦେଶ ଲୌହଚର୍ମ ଗଦା

ଶୂଳ—କୃଷ୍ଣିନ୍ଦ୍ର, ମହାଶ୍ରବତ, ବନ ।]

ଲୌହରକ—ସ. ବି—ନରବିଶେଷ—Name of a parti-

Lauhachāraka cular division of the hell
according to the Hindus.

ଲୌହକ—ସ. ବିଶ—ଲୌହ କର୍ମିତ—Made of iron. ସ. ବି—
Lauhaja ଲୁହାର କଳକ—Rust of iron (Apte).
 (ଲୌହକାତ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଲୌହ କର୍ମିତ—ସ. ବିଶ (ଶମ୍ଭା ତତ୍ତ୍ଵ)—ଲୁହାରେ କିଅଗି; ଯହିର
Lauha nirmita ଭୂପାଦାକ ଲୌହ ଆହେ—Made of iron.
 ଲୌହ ବନ୍ଧ—ସ. ବି—ଲୁହାର ବେନ୍ଧ—

Lauha bandha Fetter; irons (Apte).
 ଲୌହ ବର୍ତ୍ତ—ସ. ବି (ଅଧ୍ୱନିକ ପ୍ରଯୋଗ)—ଲୁହାରେ କିଅଗି ରସ୍ତା;
Lauha barttma ସେଉଁ ଲୁହାର ରସ୍ତା ଉପରେ ରେଳଗାଡ଼ି ଓ
 ଟ୍ୱ୍ୟାମ ଗାଡ଼ି ଅଛିର ଚକ ଚକେ—Iron line of rail;
 railway or tram line.

ଲୌହ ରସ୍ତୀ—ସ. ବି (ଭିଷମାଦିରେ ବ୍ୟବହୃତ)—ବସାୟକ ବା
Lauha bhasma ବୈଦ୍ୟଶାଖୋକ୍ତ ଭ୍ୟାୟରେ ପାଣ୍ଟଶୂନ୍ୟରେ
 ପରିଣତ ଲୌହ—Oxide of iron; ferric oxide.

[ଦ୍ୱ—ଆଧୁନିକ ଚିକିତ୍ସାକୁ ଅନୁସାରେ ମଧ୍ୟ ଲୌହ-
 ଗଢ଼ତ ଭିଷମହାରୁ 'ଦେହପୁର ରକ୍ତର ଜେଳ ବିକ୍ରି ପାଏ ।
 ଅୟୁବେଳେତୋକୁ ଶୋଧନ, ମାରଣ ବା ଜାଗଣ କ୍ଷୟାହାର
 ଲୌହର ରସ୍ତୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ଭିଷମାଦିରେ ବ୍ୟବହାର କର-
 ଯାଏ । ଅଜ୍ଞାନିର ଲୌହହାର ରେଗ ଓ ମୁଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
 ଗଠେ । ଲୁହାରୁ ଟିକ୍ଟଙ୍କ ପାଇଥ ବା ଚାର୍ଟ୍ଟ୍ (ରୁଙ୍ଗ) କର
 କିଅଁରେ ତତ୍ତାର ଟେଲ, ଦର୍ଶ, କାଞ୍ଚ, ଗୋମୁଦ ଓ କୋଳଥ
 କୁଥରେ ବର୍ତ୍ତିରାଇ, ପୁଣି ଦୂଧ, କାଞ୍ଚ ଓ ବିପଳା ପାଣିରେ
 ସିଙ୍ଗାଇ, ଗୋମୁଦ ସଙ୍ଗେ ମର୍ଦିତ କର ଗର୍ବପୁରୁଷାରୀ
 ଦର୍ଶ କର ରସ୍ତୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଯାଏ । ଦଜାରେ ଥର
 'ପାଣ୍ଟ' ପ୍ରକିଯାରେ ଦର୍ଶ ଲୌହରସ୍ତୀ ବିଶେଷ ଫଳପ୍ରଦ ।
 ଅନ୍ତରଃ ୫୦୦ ଥର ପୁଣ୍ଡରେ ଲୌହରସ୍ତୀ ବ୍ୟବହାର
 କରିବା ଦ୍ରିଷ୍ଟି । [ଏହି ଟିକ୍ଟଙ୍କ ଲୌହରସ୍ତୀ ନାନା ଅନ୍ତରାଳ
 ସହି ଶୂଳରେଗ, କାତ, ପୁରତଳ କୁର, ଶ୍ଵାସ ଓ
 ସବ୍ରିପାତରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଏହାର ମାତ୍ରା ଏହି ରତ୍ନ]]

ଲୌହ ଭାଣ୍ଡ—ସ. ବି—୧. ଲୁହାର ହାଣ୍ଡ—1. Pot made of
Lauha bhānda iron. ୨. ୩. ହିମାମ୍ବସ୍ତ୍ରା—2. A
 mortar made of iron.

ଲୌହକୁ—ସ. ବି—ଲୌହ କର୍ମିତ ପାକ ପାତ୍ର—
Lauhabhū Kettle; boiler; cauldron (Apte).

ଲୌହମୟ—ସ. ବି—ଲୌହ କର୍ମିତ—
Lauhamaya Made of iron.

ଲୌହ ମଳ—ସ. ବି—ମଣ୍ଡଳ; ଲୁହା ଶୁଦ୍ଧ—
Lauha mala Scoria.

ଲୌହ ମାରଣ—ସ. ବି (ବୈଦ୍ୟକ)—ବୈଦ୍ୟଶାଖୋକ୍ତ ବିଦ୍ୟାର
Lauha marana ରସ୍ତୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ପାଇଁ ଲୌହକୁ
 (ଲୌହ ଶୋଧନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଗୋମୁଦ ଅବ ହାର ବିଷେକାର
 କରିବା ବିଧ—The act of refining iron for
 preparing oxide.

ଲୌହ ମୁଗ—ସ. ବି—୧. (ଆଧୁନିକ ପ୍ରଯୋଗ) ପ୍ରତିକର୍ମିତ ମାନକ—
Lauha juga ହାର ପ୍ରତିକର୍ମିତ ସ୍ତ୍ରୀକାଳରୁ ଅପି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂତ୍ରମିତ ଲୌହ ଯୁଗ
 ଲୌହ ଯୁଗ ରନ ରନ ସ୍ତ୍ରୀକାଳରୁ ଏବତମ (ସେଉଁ ଯୁଗରେ
 ଲୌହ ଯୁଗ ଅଧିମ ପ୍ରସ୍ତୁତ କର୍ମିତ ଅଥ ଶର୍ମାନଙ୍କ ପରିବର୍ତ୍ତରେ
 ଲୌହକେ ଲୌହର ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଶିକ୍ଷା କଲେ)—
 1. The iron age of the world. ୨. ୩. କଳପୁର
 (ସେଉଁ ଯୁଗରେ ଟିକ୍ଟକେ ପ୍ରତିକାଳ ଅପେକ୍ଷା କେଣ୍ଟା
 କଠୋର ହୃଦୟ ହୋଇଥାଏ)—2. The iron age;
 the Kali juga (during which men have
 become harder in heart than before).
 ୩. ଲୌହମୟ ଯୁଥଳ; ଲୁହାର ଯୁଥଳ—

3 Yoke made of iron.

ଲୌହ ଶଙ୍କୁ—ସ. ବି—ବଡ଼ ଲୁହା କଷା ବା ଶାଳା—
Lauha saṅku An iron spike (Apte).

ଲୌହ ସାର—ସ. ବି—୧. ଇସ୍ତାର; ବୈଦ୍ୟକ ପ୍ରକିଯାହାର କଠିନ
Lauha sara କୃତ ଟାଣ ଲୁହା—1. Steel; hardened

iron. [ଦ୍ୱ—ଏଥରେ ପ୍ରତିକାଳୀନ ଶତାବ୍ଦୀ ଅବ
 ଯୁକ୍ତାଳ୍ପ କର୍ମିତ ହେଉଥିଲା ।] ୨. (ବୈଦ୍ୟକ)
 ଲୌହରୁ ଉପାଦାନ ଏକପ୍ରକାର ଲକଣ (ହି. ଶ)—
 2. A kind of medicinal salt prepared
 from iron.

ଲୌହସାରକ—ସ. ବି—ଲୋହସାରକ (ଦେଖ)
Lauhasāraka Lohasāraka (See).

ଲୌହା—ସ. ବି—ପାଣି ପୁଟାଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଲୁହାର ପାତ୍ର—
Lauhā Kettle (Apte).

ଲୌହାରୀ—ସ. ବି (ଗମୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ଧାରୁମାନଙ୍କ ତରୁଣ ଅର୍ପଣ;—
Lauhāchārjya ଧାରୁତରୁବିଦ୍ଧ (ହି. ଶ)—A person
 versed in the science of metals; a
 metallurgist.

ଲୌହାୟପ—ସ. ବି—ଲୁହା ଓ ତମାରେ କର୍ମିତ—
Lauhāyasa Made of iron and copper,

ଲୌହାସବ—ସ. ବି (ବୈଦ୍ୟକ)—ଲୁହା ସାହ୍ୟରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏକ—
Lauhāsava ପ୍ରତାର ପ୍ରତା—A kind of spirits
 made with the help of iron.

ଲୌହିତ—ସ. ବି—ମହାଦେବଙ୍କ ଶିଶୁଳ (ହି. ଶ)—
Lauhita The trident of Siba.

ଲୌହିତ—ସ. ବି (ଲୋହିତ+ଯ)—୧. ରତ୍ନବଣ୍ଣିତା—1. Red-
Lauhitya ness. ୨. ରତ୍ନବଣ୍ଣି—2. Red colour. ୩. ୪.

ବୃତ୍ତପୁର ନଦୀ—3. The river Brahmaputra.
 ୫. ରତ୍ନସମ୍ଭୂତ; ସେଉଁଠାରେ ରତ୍ନକଣ୍ଠ ବୋଲୁଥାଏ—

4. A sea of blood; a place where blood
 flows like the sea. ୫. ଲାଲ ପ୍ରତାର ବଣିଷ୍ଟ ଏକ
 ପ୍ରକାର ଧାର (ହି. ଶ)—5. A kind of paddy
 with red rice. ୬. ପରିତ ବିଶେଷ (ହି. ଶ)—

6. Name of a mountain.

ଲୋହିତ୍ୟ—ସ. ବ ଶ୍ରୀ (ଲୋହିତ୍ୟ+ଅ) — ଅସାମର କାନ୍ଦୁରୂପ ଦେଶର
Laubhityā ଭାବୁ ଦିଗରେ ଥିବା ନିଃଶ୍ଵର ନାମ—Name of
a river in the Kamarupa country of
Assam. [ଦ୍ୱ—ଲୋହିତ୍ୟ ଉଚ୍ଚଙ୍ଗ ଧୋତ ପ୍ରାଚୀ
ଜ୍ଞାନଶକ୍ତି । ବିଧାନାଥ. ମହାଯାଦୀ ।]

ଲ୍ୟାଙ୍ଗୋଟା — ପ୍ରାଚେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—କାଷ୍ଠ—

Lyāngotā The loin-cloth of a Sannyasi.

ଲ୍ୟାଣ୍ଡ (ଉତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ) —ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଉତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Lyānd (etc)

Lānd etc (See)

୩—ଅନ୍ତଃସ୍ତ୍ର ବା ଅବର୍ଗ୍ଯ କି । ବିଜ୍ଞନ ବର୍ଣ୍ଣମାଳାର ଉନିବିଂଶ ଅନ୍ତଃସ୍ତ୍ର ଓ
W ଅବର୍ଗ୍ଯ ବର୍ଣ୍ଣମାଳକୁ ରତ୍ନାର୍ଥ ଅନ୍ତଃସ୍ତ୍ର । ଏହାର ଉତ୍ତାରଣ
ବ ଦକ୍ଷ ଓ ଶ୍ରୀମାତାଯାମ୍ପରେ ଦେଉଥିବାରୁ ଏକାକୁ ଦନ୍ତ୍ୟୋଷ୍ଟ୍ର ମଧ୍ୟ
ବ ବୋଲ୍ଯାଏ । ଉପର ପାହିର ଦାନ୍ତରୁ ତଳ ଓ ଉପରେ ଲ୍ୟାଣ୍ଡ

ଭବରେ ଛୁଇଲୁ ପରି କର ଉତ୍ତାରଣ କଲେ ଏହା ଉତ୍ତାରତ
ହୁଏ । ଏହି ଅନ୍ତଃସ୍ତ୍ରକିର ଉତ୍ତାରଣ ଇଂରାଜୀ W (ଛବିଲ୍ୟ)
ଅନ୍ତଃସ୍ତ୍ର ଓ ପାରସ୍ମୀ ‘ଉଥାର୍’ ଅନ୍ତଃସ୍ତ୍ରର ଉତ୍ତାରଣ ସଙ୍ଗେ
ସମକଳ ଏବ ଇଂରାଜୀ V ର) ଅନ୍ତଃସ୍ତ୍ରର ଉତ୍ତାରଣ ସଙ୍ଗେ
କେତେକ ଅନ୍ତଃସ୍ତ୍ରରେ ସମାନ । ବର୍ଗ୍ୟ କ ଓ ଅବର୍ଗ୍ୟ କି
ମଧ୍ୟରେ ଲିଖିତ ଅକାରଗତ ପ୍ରଦେଶ ଉତ୍ତାରଣରେ ନ ଥିବାରୁ
ଭାଷାରେ କ୍ରମଶଃ ଅବର୍ଗ୍ୟ କ ଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦମାଳ ବର୍ଗ୍ୟ କ
[ଇଂରାଜୀ B (ବି), ପାରସ୍ମୀ ବେ] ପରି ଉତ୍ତାରତ ହୋଇ,
ମୁକ୍ତର ସେଉଁ ଶବ୍ଦମାଳକରେ ସଂସ୍କୃତରେ ଅବର୍ଗ୍ୟ କି ଅଛି,
ସେମୁକ୍ତ ବର୍ଗ୍ୟ ବ ରୂପେ ଉତ୍ତାରତ ହୋଇ ସାର ଅଛି ।

ବର୍ଗ୍ୟ କ ର ଉତ୍ତାରଣ ‘ଅସ୍ତ୍ର’, ଲମ୍ବ, ଉକତି’ ଅଦିରେ
ଲିଖିତ ହୁଏ । ଅବର୍ଗ୍ୟ କିର ଉତ୍ତାରଣ ‘ଅନ୍ତଃସ୍ତ୍ର’, ପକ୍ଷ,
ପରୁର, ଦ୍ଵିଗ୍ୟ’ ଅଦିରେ ଲିଖିତ ହୁଏ । ସଂସ୍କୃତରେ ବର୍ଗ୍ୟ
କ ଓ ଅବର୍ଗ୍ୟ କିର ଉତ୍ତାରଣରେ ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ୟ ରଖିବ ଦେଉ
ଥିଲା । ଏବେ ମଧ୍ୟ ହିନ୍ଦୀ, ଓ ମରଦକ୍ଷୀ ଅଦି କେତେକ
ଅଧୁନିକ ଭାଷାରେ ଏହି ଉତ୍ତାରଣଦ୍ୱୟର ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ୟ ରଖିବ
ହୋଇ ଅସ୍ତ୍ରାଙ୍କ, କିନ୍ତୁ ଉତ୍ତାରଣରେ ଭାଷାରେ ଏବା ଉତ୍ତାରଣରେ
ଏହା ରଖିବ ହୋଇ ନ ଥିବାରୁ ଉତ୍ତାରଣ ଭାଷାରେ କ ଅନ୍ତଃସ୍ତ୍ର
ଯୁକ୍ତ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରତ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦକୁ ପାଇବା ନିମନ୍ତେ
ସଂସ୍କୃତ ଓ ଉତ୍ତାରଣ ଅନ୍ତଃସ୍ତ୍ରରେ ବର୍ଗ୍ୟ କ ଓ ଅବର୍ଗ୍ୟ
କି ତଳେ ଖୋଜିବାରୁ ପଡ଼େ । ଅନ୍ତଃସ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ସଂସ୍କୃତରେ
କେଉଁ ନିୟମ ଅନ୍ତଃସ୍ତ୍ରରେ ଶବ୍ଦରେ ଥିବା କ ବର୍ଗ୍ୟ କା
ଅବର୍ଗ୍ୟ କୋଲି ଜାଣିବାରୁ ହେବ, ତହିଁପାଇଁ ସୁଷ୍ଠୁ ବିଧ
ମିଳ କାହିଁ । ସଂସ୍କୃତ ବିଧାକରଣରେ ତଳିଖିତ ସୁଦ୍ଧା
ଦେଖାଯାଏ—

“ଉତ୍ୟାଦୀ ସମ୍ବନ୍ଧ ବିଦେଶରେ
ଯୋ ବଃ ପ୍ରତ୍ୟେ ସନ୍ଧିଜଳ
ଅନ୍ତଃସ୍ତ୍ରଂ ତଃ ବିଜାମୟାର
ଅନେଥା ବର୍ଗ୍ୟ ଉତ୍ୟାଦେ”—

ସଂ ବିଧାକରଣ ଚନ୍ଦ୍ରକା ।

ଆର୍ଥାକ୍, ସନ୍ଧିଜଳ କରେ ପରିଶର କି, ଓ ପ୍ରତ୍ୟେ
ମାନକରେ ଥିବା କ ଏବ ‘ଉ’ରୁ ଉତ୍ୟାଦୀ କ ଅବର୍ଗ୍ୟ
ଅଟେ । ସଂସ୍କୃତ କୋଷକାରମାନେ ମଧ୍ୟ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ
ଅନ୍ତଃସ୍ତ୍ରରେ ରୂପ୍ତ ବୁଲୁଥିବା ଦେଖାଯାଏ । କାରଣ,
ବଜା ସର ବିଧାକାନ୍ତ ଦେବତା ସମର୍ଥକୋଷରେ ‘ବକ’
ଓ ‘ବକ୍ସିଲ୍’ ଶବ୍ଦକୁ କେତେକ ବର୍ଗ୍ୟ କ ତଳେ,
କେତେକ ଅନ୍ତଃସ୍ତ୍ର କ ତଳେ ଲେଖାଯାଇଥିବୁ ଓ ଲବଙ୍ଗ,
ଲବଣରେ ଥିବା ବକ୍ ବର୍ଗ୍ୟ ଓ ଅବର୍ଗ୍ୟ ଉତ୍ୟାଦୀ ବ-ରୂପେ
ଲେଖାଯାଇଥିବୁ । ଉତ୍ତାରଣ ପଣ୍ଡିତ ଗୋପିନାଥ
ନିଜମନୀ ବର୍ଗ୍ୟ କ ତଳେ ଦେଶର ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ଦେଇ
ଅନ୍ତଃସ୍ତ୍ର ଓ ସଂସ୍କୃତ ପଦକୋଷ ଅନ୍ତଃସ୍ତ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧ
ଶବ୍ଦମାଳକୁ ପଥାଇମେ ବର୍ଗ୍ୟ କ ଓ ଅବର୍ଗ୍ୟ କ ତଳେ
ରଖିଅଛନ୍ତି ।

ଉତ୍ତାରଣ ଭାଷାରେ ବର୍ଗ୍ୟ ଓ ଅବର୍ଗ୍ୟ କ ର ଉତ୍ତାରଣରେ ପ୍ରଦେଶ
ରକ୍ଷା ହେଉ ନ ଥିବାରୁ ବିଦେଶରେ ‘ବର୍ଗ୍ୟ କ’ ରୂପେ
ଉତ୍ତାରଣ ସମସ୍ତ ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦମାଳକୁ କେତେକ ବନ୍ଦୀୟ
କୋଷକାର ବର୍ଣ୍ଣ କ ତଳେ ଦେଇଅଛନ୍ତି । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତାହାରୁ
ବରୁଥିବା ଉତ୍ତାରଣ ଆମ ଭାଷା ଶାହି ପାଇ ନାହିଁ । ପାରସ୍ମୀରୁ
ଓ ଇଂରାଜୀରୁ W (ଛବିଲ୍ୟ) ଅନ୍ତଃସ୍ତ୍ରର ଉତ୍ତାରଣଦ୍ୱୟର ସେଉଁ
ଶବ୍ଦମାଳ ଆମ ଭାଷାରେ ରଖିଅଛନ୍ତି, ତାକୁ କ ଦେଇ ଲେଖିଲେ
ଲେବେ ଅବର୍ଗ୍ୟ କ ଉତ୍ତାରଣ କରିବେ ନାହିଁ । ଏହୁପାଇଁ
ଗାରୁ କେହି କେହି ଉତ୍ତାରଣ କରିବେ ନାହିଁ । ଏହୁପାଇଁ
କେହି ଓଁ [ଯଥା—ଉତ୍ୟାଦୀ], କେହି କେହି ଓଁ [ଯଥା—

ଓেৰষ] ও কেহি কেহি উ [যথা—ভূৱৰষ] লেশুৰ্মুন্তি এক বজাদেৱৰে ওয়ু [যথা—উপূৱৰষ] হীৱাৰ প্ৰকাশ কৰুৰছিন্তি। চৰিবৰ সৈৱাধানাথ তাৰ দৰিবাৰ পদ্ধতিৰে ‘warrant’ [তাৰষ]কু বারেৱা কৰিঅৰছিন্তি ও পাঠক তাৰু বৰ্ণ্য বৰ উচ্ছাৱণ কৰি পড়ুৰছিন্তি। দেশীবাবু গলে অৰ্বণ্য কৰি ‘ভূ’ উচ্ছাৱণ ‘ভু’ ও ‘খ’ রূপক দুৰ্বল অশৱৰ পৃথক্ পৰ্মুন্তু বেশবাবু প্ৰতিভূত হোৱাগুৰু নাহিৱ, বিমা বজালাৰ ‘ওয়ু’ হীৱাৰ প্ৰতিভূত হোৱা নাহিৱ। ও রে ব পলা (ও) বিমা ও’ৰে য পলা (ওখ) দেবকাহাৰ কেৰল যে অৰ্বণ্য কৰি প্ৰতিভূত উচ্ছাৱণ প্ৰতিপলি হোৱা নাহিৱ, তাৰা নুহোৰে; ‘ভন্তু’ স্বৰবৰ্ণীৰে ফলা যোগ কৰিবা হীৱাৰ সমূত বিধাকৰণ খণ্ড-বিৰুদ্ধ কৰিব কৰিয়াছিল। যেকে স্বৰবৰ্ণীৰে পলা যোগ কৰিব বিধাকৰণকৰুন্তি ও খণ্ডবিৰুদ্ধ নুআ পাঠ কাৰি বাবু দেল, তেবে অৰ্বণ্য ক উ রু উপূৰ্ব হোৱাথুৱাৰু তহুৰ প্ৰতিভূত উচ্ছাৱণকু প্ৰতিপলি কৰিবা পাই উ রে ব পলা (ওখ) দেলে তাৰা ও, বা ওখ অপেক্ষা পুনৰুতৰ ও শুভৰ উচ্ছাৱণ হোৱ। এহা দেলে মধ্য স্বৰবৰ্ণী উ রে ব পলা দেবা সমূত বিধাকৰণৰ খণ্ডবিৰুদ্ধ হোৱ। একে গোলকক্ষণাবু রক্ষা পাইবাৰ একমাত্ৰ উপায় এহি ক, ‘য়’ লেশীবাহাৰ যেপৰি ‘য়খ’ উচ্ছাৱণকু ‘য়’ ঠাৰু পৃথক্ বিজ্ঞা যাইঅস্তি ‘ব’ রে যেহুপৰি গোষ্ঠৈ কিন্তু প্ৰবেদজ্ঞাপক তহু যোগ কৰি তাৰু বৰ্ণ্য ক ঠাৰু পৃথ অৰ্বণ্য কৰি পৰিণত কৰিবাহাৰ এ সমস্থা সাধক কৰিবাবু হোৱ। দেবকানাগৱৰে ব (ব)ৰে গোষ্ঠৈ কিণী (ব) দেবকাহাৰ বৰ্ণ্য ও কিণীৰ ন দেৱ (ব) অৰ্বণ্য কৰি দুহুঁক প্ৰবেদ রক্ষা কৰিয়াৰে অস্তি। বজালাৰে মধ্য (ব) তলে গোষ্ঠৈ কিন্তু দেৱ (ব) অৰ্বণ্য ক কৰিয়াৰে অস্তি। আধুনিক বজায় ভূগৱ লেশকমানে বজালা ব (ব) র নিম্ন পাৰ্শ্ব বেঞ্চাহুয়ুৰ সকল নিম্ন কোণ তলে গোষ্ঠৈ কিন্তু দেৱ (ব) অৰ্বণ্য ক কু তিহাই অস্তি। শ্ৰাপুক্ত জ্ঞানেন্দ্ৰিয়োহন দাসক ‘বাজ্জলি’ ভূগৱ অৱিধান’ৰে এহি পক্ষত অৰ্বণ্য ক হোৱাথুৰি। কিন্তু লেশীলবেলে কৃতি অস্তা বিধানতা যোগু জ্ঞান বিন্দু বাথু অচ্ছক দুৰ্ঘ অস্তিলৈ তাৰা বজায় বৰ্ণীমালাৰ র (ব) অশৱ হোৱায়িক; এহি অশৱা থুকাবু কেহি কেহি বজালা (ব) র নিম্নতম পাৰ্শ্ব বেঞ্চা তলে গোষ্ঠৈ গাৰ টাৰি দেৱ (ব) অৰ্বণ্য ক কু তিহাই অস্তি। অৱৰ্য্য যোগেশচন্দ্ৰ ব্যৱ বিদ্যানিধিৰ ‘বাজ্জলি’ শক্তিকোষ’ৰে এহি পক্ষত অৰ্বণ্য ক হোৱা-

ଅଛି; ତଥାପି ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବିତ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅବଧି କଣୀକୁ
ସାହିତ୍ୟରେ ଓ ଲେଖାକଳରେ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ରୂପେ ଗୁରୁତ
ହୋଇ ନାହିଁ ।

ମୋ ଯୁଦ୍ଧ ମତରେ ସ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ ପେହିଁ ସପର୍କ, ବ
ସଙ୍ଗେ ଅବଶ୍ୟେ ବ ର ସେହି ସପର୍କ ବିଦ୍ୟମାନ ଥୁବା
ଦୁଷ୍ଟିରେ ଅବଶ୍ୟ୍ୟ ବ ରୁ ‘କୁ’ ଏପରି ତିଲାଇଲେ
ବ୍ୟକ୍ତହାରରେ ବିଶେଷ ସୁଦିଖା ଘଟନା । ଏହା ଓଡ଼ିଆ
ନିର୍ଦ୍ଦିର ସାଇଦିରୁଦ୍ଧ ହେବ ନାହିଁ ଓ ଏଥୁପାଇଁ ‘ସ୍ତ’ ର
ନଳିର ଆମ ଅଗରେ ଥୁଆ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ମୋର
କେତେବେ ଦିନିଷ୍ଠ ସାହୁଶରସିଂହ ବକ୍ତୁକୁ ମନରୁ ଯେଣିଥୁଲୁ
ପଣାନ୍ତରରେ କେତେବେ କିଣିଷ୍ଠ ବକ୍ତୁ ବଜାଳା ରୂପାରେ
ବ ତଳେ ବନ୍ଦୁ (ବ.) ଦିଅ ଯିବାର ନଳିର ଦେଇ ଅବଶ୍ୟ୍ୟ
ବ ରୁ ବୁ ଚୁପେ ତିଲାଇବା ପାଇଁ ମତ ଦେଲେ ଓ ଏଥୁପାଇଁ
ଅକ୍ଷର ତଳେ ବନ୍ଦୁ ଦେଇ ଡିତାରଣର ପ୍ରଦେଦ
ଦେଖାଇବାରେ ବ୍ୟବହରତ ତ (ଡ଼) ଓ ତ (ଡ଼)ର ନଳର
ମଧ୍ୟ ଦେଲେ । କେହି କେହି ବକ୍ତୁ ଲ ଠାରୁ ପ୍ରଦେଦ
ଜ୍ଞାପକ (ଲ) ସୁତ୍ୟନ୍ତ ଲ ର ଦୋହି ଦେଇ ବ ରୁ
ସୁତ୍ୟନ୍ତ କରି (କୁ) ଅବଶ୍ୟ୍ୟ ବ ରୁ ତିଲାଇବା ପାଇଁ ମତ
ପ୍ରକାଶ କଲେ । ବନ୍ଦୁ ଏପରି କରିବାହାରୀ ଲେଖାର
ଚର୍ଚିଲତା ଯୋଗୁ ଏହା ‘ହ’ ଆକାର ଧାରଣ କଲେ
ସମୟରେ (ରୁ) ସମେ ଗୋଲମାଳ ହୋଇପାରେ—ଏପରି
ଆଶକ୍ତା ଥାବୁ ।

ଯାହା ହେଉ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବଶ୍ୟକ କର ଉଚ୍ଛାରଣକୁ
ଚିହ୍ନାଇବା ପାଇଁ କରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନକୁଳେବୋଧକ ପିଲା ଓଡ଼ିଆ
ଲିପିରେ ସ୍ଵବନ୍ତିତ କହିବା ଅବଶ୍ୟକ ଦୋଳି ଉପରିବ୍ରତ୍ତ
.କରି ଗାହା ପ୍ରବର୍ତ୍ତିରବା ନିମନ୍ତେ ମୁଁ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ
ଅବଶ୍ୟକ କାହାରେ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ଅନ୍ତର 'ତ' ଉଦ୍ଭାବନ
କଲି । ସୟୁତମୂଳକ ଉଥାରୁ ଶବ୍ଦ ରତ୍ନା ପାରଷୀ ଓ ରଙ୍ଗଭାବୁ
ଅନ୍ତର ହୋଇ ଓଡ଼ିଆରେ ଚକ୍ରଥିବା ଏହି ଅବଶ୍ୟକ କି
ଉଚ୍ଛାରଣୟକୁ ଶକମାନ କେତେବେଳେ [ସଥା—ଉଥରଖ,
ଉଥଲ୍ଲଙ୍ଘକୁ] ତଳେ ଓ କେତେକ ଓ ତଳେ [ପଥା—
ଓତ୍ତଳ, ଓକାଳତନାମା], କେତେକ ଅ ତଳେ [ସଥା—
ଅସୁଲ], କେତେକ ଉତଳେ [ସଥା—ଉତଳ] ଓ କେତେକ
କ ତଳେ (ସଥା—କଳୁ) ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ସନ୍ଦିଗ୍ଧିତ
ହୋଇଥିବା ଏବଂ ବନ୍ଦ୍ରମାନ ସେବୁଛିକ ଧାରିବାହିକରୁଣେ
ଏହଠାରେ ଅବଶ୍ୟକ 'ତ' ତଳେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା ।

ସ୍ଵର୍ଗ କର୍ମ ବ ସୁଖ ଶକମାନ ଭାଷାରେ କର୍ମ ବ
ଉତ୍ତରଣରେ ବ୍ୟବହୃତ ଦେଉଥିବାରୁ ତାହା କର୍ମ ବ
ତଳେ ଦିଅ ଯାଇଅଛି । ସାଧାରଣତଃ ଶିଷ୍ଟମାନେ 'ଅବର୍ଗ'
ବ ସ୍ଵଳରେ 'ତୁ' ଲେଖିବା ଦେଖାଁ ଯାଉଥିବାରୁ (ଯଥା-
ଓବିଲ ମୁକ୍ତାରମାନଙ୍କ ଉପିତ ବା ଅତ୍ୱମୋଦିତ ଅବଳ,
ଜବାବ୍ ଆଦି) 'ଅବର୍ଗ ବ ସ୍ଵଳରେ 'ତୁ' ରୂପକ convention
ବା ସାଧାରଣାକୁମୋଦିତ' (ପ୍ରତଳିତ) ସାଦିକୁ କ୍ଷେ

ରଶତ ସାହି(ଟି)ପି[ପ୍ର]କ(କେ) — ବୈଦେ. ବ (କରିଥ) (ପା. Warasati sāti(rtī)pi(phi)ka(ke)t) ଉଚ୍ଚପଣ୍ଡିତ + ରୁଦ୍ରାମାତି ସାଂକ୍ଷିକିକେଟ ସହିପିକେଟ) — ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ସମ୍ମରିତ ଏବଂ ବିରାଶତ ସାର୍ଟିଫିକେଟ ପ୍ରାପ୍ତ ଅଦୟ କରିବା କିମନ୍ତେ ଫଳଦାର
ଉତ୍ତରଖକାରୀଙ୍କ ଜଳସାହେବ ପେଉଁ ଫୁଲମାନା ବା
ନିର୍ଦ୍ଦିନ ଯତ୍ନ ଦିଅନ୍ତି ଓ ଯହିର ବଳରେ ଉତ୍ତରଖକାରୀ ମୃତ
ବ୍ୟକ୍ତିର ଦେଶଦାରମାନବାଟାରୁ ପାଇଗାମାନ ଅଦୟ
କରେ — Succession certificate; a certificate
granted by the District Judge
authorising an heir to realise money
etc, due to a deceased.

ଓଲି—ବୈଦେ. ବ (ଆ. ଉତ୍ତି) — ୧ । ସାଧୁ; ପୀର; ସିକ୍ଷୁପୂର୍ବ — ୧. A
Wali saint. ୨ । (କରିଥାନ୍ତି; ନାବାଲଗର) ଅରାବକ —
ଅଲି ବଲୀ ୨. Guardian (of a minor).

ଓଲି ଓଲି—ବୈଦେ. ବ (କରିଥାନ୍ତି; ଆ. ଉତ୍ତି) — ଅରାବକ + ବଲୀ =
Wali wāli (ଟ୍ରୁଷ୍ଟୀ) — ନାବାଲଗର ଅରାବକ ଓ ତା ସମ୍ମରିତ
ଆଲିଆଛି ମାରପଢ଼ଦାର ବା ଟ୍ରୁଷ୍ଟୀ — Guardian of a minor
ବଲୀବଲୀ and trustee of his property.
ଓଲି ଓର(ରି)ସ — ବୈଦେ. ବ (କରିଥାନ୍ତି) (ଆ. ଉତ୍ତି + ବାଲୀବଲୀ) —
Wali wāra(ris) ବାଲୀବଲୀରସ (ଦେଖ) —
ଅଲିଆଲିଆରିସ ବଲୀବଲୀରିସ Waliwāras (See)

ଓଲି ଓର(ରି)ସ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ — ଦେ. ବ (କରିଥାନ୍ତି) ଆ. ଉତ୍ତି +)
Wali wāra(ris) uttarādhikārī ବାଲୀବଲୀସ + ସଂ. ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ
ଅଲିଆଲିଆରିସ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଧକାରୀ — ବାଲୀବଲୀରସ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ
ବଲୀବଲୀରିସ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ (ଦେଖ) — Waliwāras
uttarādhikārī. (See)

ଓଲି—ବୈଦେ. ବ (କରିଥାନ୍ତି) (ଆ. ଉତ୍ତି) — ୧ । ଧର୍ମ କାର୍ତ୍ତି କିମନ୍ତେ
, Wasī ବା ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ପାଇଁ ନ୍ୟସ୍ତ ସମ୍ମରିତ ମାରପଢ଼ଦାର;
ଓ(ଅ)ଛୀ ବଶୀ ଟ୍ରୁଷ୍ଟୀ — ୧. A trustee of any
trust property. ୨ । ମୁଠବ୍ୟକ୍ତିର ସମ୍ମରିତ
ପର୍ଯ୍ୟକେଷଣାର୍ଥ ଅଦାଲତନିସ୍ତରୁ ବ୍ୟକ୍ତି — ୨. Executor
or administrator to the estate of a
deceased person

ଓଲିଆ(ୟା)ତ—ବୈଦେ. ବ (କରିଥାନ୍ତି) — (ଆ. ଉତ୍ତିଦକ୍ତାମାତ୍ର)
Wasia(ya)t-nāmāt ଉଲଳ; ମନୁଷ୍ୟ ମରିବା ପୂର୍ବରୁ
ଓଛିଯତନାମା ବଶିଯତନାମା ଅପଣା ସମ୍ମରି ସମ୍ମକ୍ଷେ
ଲେଖିଦେବା ବହିଷ୍ମରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଦେବା ଦାନପତ୍ର —

Will; testament.

ଓଲିନାମା—ବୈଦେ. ବ (କରିଥାନ୍ତି) — (ପା) — ୧ । ଓଲିନିସ୍ତର୍ମୁଦ୍ରିତ
Wasināmā ଉଲଳ — ୧. Trust deed; ୨ । ପ୍ରୋବେଟ
ଓ(ଅ)ଛିନାମା ବଶିଯତନାମା ବା ଲେଟ୍‌ର୍ ଅପ୍ରାପ୍ରିନ୍‌ଟ୍ରେସନ୍-

2. Probate or Letters of administration.

ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ [ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ] — ବୈଦେ. ବ ଓ ବିଶ [ଆ] — ଅସୁଲ (ଲି) ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ
Wasul(lī) (etc) (See) — Asul(lī) etc (See)
ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଅସୁଲ

ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ — ବୈଦେ. ବ — ଅବଦୁଲ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ପୁଷ୍ଟିମାନ
Wahabbi ଧର୍ମର ଏକ ସମ୍ମଦ୍ଦାୟ — The Wahabis; a
ଓହାବୀ ବହାବୀ sect of Mahamedans.

[ଦ] — ଅବଦୁଲ ଉତ୍ତରାଧିକାର ଅବଦୁଲଦେଶର ନିକଟ କାମକ
ପ୍ରାନରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା । ସେ ହଜାର ମହିନଦିନର
ସବୋତ୍ତମ ପଦକୁ ଅସ୍ତ୍ରାବକ କରୁଥିଲେ । ଏହି ମତାବଳମ୍ବା-
ମାନେ ବୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ବା ପ୍ରାନର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ସ୍ଥାକାର
କରିବାକୁ ନାହିଁ । ଅବଦୁଲ ଉତ୍ତରାଧିକାର ଅନେକ ମଧ୍ୟ ପଦକୁ
ପଦିତ ପ୍ରାନର ଭାଇଥିଲେ ଓ ହଜାର ମହିନଦିନ ବନବଳ
ଶୋଳ ପିଲା ଦେବାକୁ ବହିଥିଲେ । ଅରବ ଓ
ପାରସ୍ୟରେ ଏହି ମତାବଳମ୍ବାକ ସମ୍ମା ଅନେକ ଥିଲେ —
ହ. ଶ.]

ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ — ଦେ. ବ. ଓ ବିଶ (ର. ଅପାନ) — ଭାରାତ; ଅରୁଥ
Wāt (etc) ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ (ଦେଖ) — ପାଇ, Aravāt etc (See)
ଆତପ ଅରାବା (ଯଥା — କା ରୁହଳ, କା ଚୁତା, କା ଧାନ,
କା ଶାତ)

ଓଲି — ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ଓଲିନ) — ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ : ବିଲାଜ ମଦ —
Wālin ଓସାଇନ ଵାଇନ Wine.

ଓଲି ଗ୍ଲେସ — ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଓଲିନିଗ୍ଲେସ) — ମଦ ଖାଇବା
Wālin glas ପାଇଁ ବିଲାଜର କାଗର ଗାସ — Wine glass.
ଓସାଇନ ପ୍ରାମ ଵାଇନ ଶାସ

ଓଲିଫ — ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ଓଲିଫ) — ପହା —
Wāif ଓସାଇଫ ବାଇଫ Wife.

ଓଲି — ଦେ. ବ (ଇ. ଉକାନ; ବନ୍ଦବାର) — ଓଲି — Dillenia Indica;
Wāu Wāu ଦିଲେନିଆ ସ୍ପେସିଆ Speciosa.

ଚାଲତା; ଚାଲିତା ଚାଲତା, ଚାଲତୁ

ଓଲି — ବୈଦେ. ବ [ଆ] — ବାହ ! ବାହାବା ! କେଣ୍ଟ ! ସାକାଷ୍ଟ ! —
Wāhi (Interjection) Well done ! Bravo !

ବାହ ବା: (କାହିଏକାହିଏ — ଅନ୍ୟରୂପ)

ଓଲିସା — ଗା. ବ (ସ. ଅମାବାସ୍ୟା) — ଅମାବାସ୍ୟା; ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ
Wāhsā of the lunar fortnight on which
ଅମାବୋଷେ ଅମାବସ୍ୟା; there is no moon
the day on which the moon comes in
between the sun and the earth.

ଓଲିସି — ଗା. ବିଶ. ସି — [ସ. ଅମାବାସ୍ୟାଜାତା] — ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ [ଦେଖ]
Wāhsī (See)

ଓଲିସି କନ୍ୟା — ଗା. ବ. ସି — ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ [ଦେଖ]
Wāhsī kanya Uthn̄sikanya (See)

ওক [ক]প [প]—বেদে. বি (কচরাথ) — ১। [আ. কক্ষ]—
Wāk-(ka)ph(p) মুসলিমান ধর্মিশ্বান রশার্থ বা গৱাচ
ওয়াকফ একক পাই ষষ্ঠি অঙ্গ করিবা—

1. Waqf; religious or charitable endowment by a Mahomedan. [দু—
ওক্ষ ষষ্ঠি রশার্থ মারপত্রিদারকু মতকেলি বা মতভূলি
গোলায়াব]

ওক্কেক(ক)প(প) নামা—বেদে. বি (কচরাথ; আ. কাল্প+
Wāk(ka)f(p) nāmā পা. নামা)—যেহে দলল হাস
ওয়াকফ নামা কৌশিষ ষষ্ঠি ধর্মীর্থ অঙ্গ করিবাব—মুসলিমান—
একফ নামা মানক ধর্মীর্থ ষষ্ঠি পদ—Waqfnama.

ওক(ক)প(প,ব) — (কচরাথ) বেদে. বি (আ. কাল্প) — ১। পে
wāka(ki)p(ph,b) জাণে; অবগত; জ্ঞাত—
ওয়াকিফ বাকিফ 1. Cognisant; aware;
informed. ২. অবজ্ঞ—2. Thoroughly conver-
sant with a matter. ৩। দক্ষ—
3. Skilful.

ওক(ক)ম(প,ব)ক(বা)র—বেদে. বি (কচরাথ; পা. কাল্প—
Wāka(ki)p(f,b)kār(dā)r হাল; পা. কাল্পকাৰ,)—
ওয়াকিফ হাল ৪। কৌশিষ বিষয়ে অবজ্ঞ—
বাকিফকাৰ 1. Thoroughly conversant with a
matter. [৭—মুক্ষি উচ্ছব দাস মধ্য জ্ঞে
যোক্ষিকাৰ পুৰুষ অমল। পকারমোহন, হুমার
অংশুণ।] বি—কৌশিষ বিষয়ে দক্ষ (ব্যক্তি)—
An expert; one in the know of
things.

ওক(ক)প(প,ব)ক(বা)র—বেদে. বি (পা)—অবজ্ঞা—
Wāka(ki)p(f,b)kār(dā)ri Experience in any
ওয়াকিফদারী বাকিফদারী matter.

ওক(ক)প করিবা(হেবা) — দে. কি (কচরাথ) — জ্ঞিবা; জ্ঞাত
Wāka(ki)f karibā(hebā) হেবা; অবগত দেবা—
ওয়াকফ হওয়া To come to know; to be cogni-
বাকিফ হোনা tant of.

ওক(ক)প(প,ব) হাল—বেদে. বি (কচরাথ; আ. কাল্প—
Wāka(ki)f(p,b)hāl হাল)—অবস্থাগুচ্ছ; পে কৌশিষ
ওয়াকিফ হাল বিষয়ে অবস্থা বা সম্বাদ জাণে—Cogni-
বাকিফ হাল sant of the circumstances or news
about a matter.

ওক্ষিক ষ্টিক—বেদে. বি (ড. কচে, ষ্টিক) — রুলিয়িবাবেলে
Wāking shṭik ষ্টিকবেলে হাতবেলে যেহে ষ্টিক ধৰিবাব—
ওয়াকিং ষ্টিক বাকিং ষ্টিক Walking stick.

ওকিফ—বেদে. বি (কচরাথ) — ১। (আ. কুক্ষ) যেহে কথ্য
Wākif অংশা ষষ্ঠি ধর্মীর্থ কাৰ্য পাই; অক্ষু—1. A
ওয়াকিফ dedicator of a property for religious or

বকীফ charitable purposes. ২। কাল্প (দেখ) —
2. Wāk-f. (See) বিশ—কাল্প (দেখ) —
Wākap. (See)

ওকাগ(গি)ন(নি) — বেদে. বি (ড. ওকাগ) — রেলৱ মালবান—
Wāga(gi)n(ni) Railway waggon.
ওকাগন বাগ(গি)ন

ওকাচ—বেদে. বি (ড. ওকাচ) — পকেট ঘড়ি; শেষ ঘড়া;
Wāch পাহা পকেট অধৰে রশায়াৰ পাৰে—Watch.
ওয়াচ [ডু—এহ ওক শব্দ পৰে অনেক ঘড়িৰ ইংৰাজি শব্দ
বাচ রুষাৰে চক্ষ অছি; মথা—Keyless, self winding,
Railway regulator, Lever watch,
Repeater, Chronometer ইত্যাদি]

ওকাচ চে(চে)ন—বেদে. বি (ড. ওকাচ চেন) — ওকাচু পকেট
Wāch che(chai)na অধৰে ঝুলুৱ রশিবা পাই খালু
ওয়াচ চেন বাচ চেন অধৰ শিকুলা—Watch Chain.

ওকাচ টাওকাচ—বেদে. বি (ড. ওকাচ টাওকাচ) — দুৰ্বল শহুমানক
Wāch tawṣ̄ar গতিবৃত্ত নিষ্কাশন কৰিবা উকেশ্বৰে দুৰ্গাদিৰ
ওয়াচ টাওয়াৰ শিৰেদেশৰে পহুৰবালুকৰ দিবাকুশি কৰি
বাচ টাওকাচ রহিবা পাই নিমিৰ ঘৰ—
Watch tower.

ওকাচ ডগ—বেদে. বি (ড. ওকাচ ডগ) — যেহে কুকুৱ ঘৃত
Wāch dag অধৰু পৰুৰেলে তুঁৰ বা পাই রশায়াৰথা—
ওয়াচ ডগ বাচ ডগ Watch dog.

ওকাচ প(প)কি(কে)ট(টি) — বেদে, বি (ড. ওকাচ পকেট) —
Wāch pa(p)ki(ke)t(ti) ওকাচ রশিবা পাই কোট
ওয়াচ পকেট অধৰ শব্দ পাৰে থুবা মণি—
বাচপাকি(কে)ট Watch pocket.

ওকাচ মৰমত(তি) — বেদে. বি (ড. ওকাচ; আ. মৰম মৰ্ত) —
Wāch mar̄mat(ti) বিৰু যাইথুবা পকেট ঘড়িৰ
ওয়াচ মেৰামত ষষ্ঠি—Watch repair; repairing of
বাচ মৰমত watches which have gone out of
order

ওকাচ মা(মে,ম্যান)ক—বেদে. বি (ড. ওকাচমাৰ) — তুবিদীৰ;
Wāch mā(me,myā)n পহুৰবালু; জৰুথুন—
ওয়াচম্যান বাচম্যান Watchman.

ওকাচ মেকৰ(ৰ) — বেদে. বি (ড. ওকাচমেকৰ) — ১। ওকাচ
Wāch mekar(ra) প্ৰসূতকাৰু ব্যক্তি—1. Watch
ওয়াচমেকাৰ বাচমেকাৰ maker. , ২। ওকাচ
মৰমত কৰিবা ব্যক্তি—2. Watch repairer.

ওকাচ গুচ্ছ—দে. বি—ভুখ গুচ্ছ; অভুখ গুচ্ছ (দেখ) —
Wāch chāula Uāch chāula; Aruāchchāula (See)
আজপচাল অৱৰাচাল

ବା ଚୁଡ଼ା—ଦେ. ବି—ଆଜକୁ ନ ଉଷାର୍ ସାମାନ୍ୟ ଗରମ ପାଣିରେ
Wā churḍā କିଛିଷଣ ବରୁଗର କରସିବା ଚୁଡ଼ା—
ଆତପଚିଙ୍ଗେ ଅରସାଚୁଡ଼ା Parched rice from
moistened (and not parboiled) paddy.

ବାଜୁ(ରତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବି (ପା. ଆଜାଜ) — ୧। ଆଜାଜ; ଶବ୍ଦ—
Wāj(etc) 1. Sound. , । ଭିତ ଶବ୍ଦ—
ଆସ୍ୟାଜ ଆଵାଜ 2. High sound. • । ବଜକ
ଅଧିର ଶବ୍ଦ—3. Report of a gun. ୪। (ଆ.
ଓୟାଜ ବାଜ କାଳ) —ଉପଦେଶ—4. Advice
୫। ଧର୍ମ ବ୍ୟାଖ୍ୟା—5. Religious discourse

ବାଜାନ୍ଦାର—ବୈଦେ. ବି (ପା. ଆଜାନ୍ଦାର) —ଉଥାକଦାର (ଦେଖ)
Wāj-dār Uṣṭjadār (See)

ଓୟାଜନ୍ଦାର ଆଵାଜଦାର

ବାଜିବ(ବି)—ବୈଦେ. ବିଶ [କରିଅ; ଆ. କାଜିବ(ବା)]—୧। ହକ୍;
Wājib(bi) ନ୍ୟୂଷନ୍ତ—1. Equitable; just;
ଓୟାଜି(ଜେ)ବ ଘାଜିବ rightful. , । ୨।
ପ୍ରକୃତ—2. Actual. (ସଥା—ତାକର ମେ
ଠାରେ ଶତକା ଡାକିବୁ ପାଉଣା ହେଉଥିଲା । ଅପର ଶୁଣ
ନ ଶୁଣ, ମୁ ଡାକିବୁ କଥା କହୁବି ।) ୩। ଉତ୍ତିତ—
3. Proper. ବି—୧। ହକ୍ କଥା; ନ୍ୟୂଷନ୍ତ
ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ—1. Rightful words; just remarks.
, । ନ୍ୟୂଷନ୍ତ ପାଉଣା—2. Just dues.

ବିଜିବ-ଉଲ-ଅରଜ(ଅର୍ଜ)–ସ୍ନାଦେ (ସମଲପୁର, ମଡ଼ିଜାତ)ବୈଦେ. ବି—
Wajib-ul-araj(arj) (ପା) ଜମିରେ ରଇତ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ଓୟାଜିବର୍ତ୍ତନର୍ଜ ଘାଜିବର୍ତ୍ତନର୍ଜ ସ୍ଵାଧୀକାରୀମାନଙ୍କ
ସ୍ଵର୍ଗ ଓ ଅଧିକାର ଲୋକାଥ୍ୱବା ସରକାରୀ ଲେଖ—
Wajib-ul-urz; a document in which the
rights of different classes of tenants
and tenure-holders and rules relating
thereto are recorded and published.
[ଦ୍ର—ପାଠଣ [ଲେଖିର] ଖେତରେ ମହାରଜଙ୍କ
ପକ୍ଷରୁ ଡାକିବ-ଉଲ-ଅରଜ ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇ ପ୍ରକାଶିତ
ଦୋରଥିଲା ।]

ବାଜିରୀ—ବୈଦେ. ବି(ପା)—ଭାବର ଭତ୍ତର ପଣ୍ଡିମ ସୀମାନ୍ୟଦେଶରେ
Wajiri ବାପ କରୁଥିବା ମୁଲମାନ କାରିବିଶେ—
ଓୟାଜିରୀ ଘାଜିରୀ The Wazirs. [ଦ୍ର—ଏମାନଙ୍କ
ବାସିଶ୍ଵାନ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଡାକିବୁପ୍ରାଦ୍ଯ ବୋଲିଯାଏ ।]

ବିଟ୍—ବୈଦେ. ବି (ରଂ. କାହିଁ ନାମକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଅଛିଷ୍ଟାରକକ
Vāt ନାମରୁ)—କିମୁଦ୍ରାଗୁ ଅଳୁଆ, ପଣ୍ଡା ଓ କଳ ଅଛି
ଓୟାଟ ବାଟ ଚଳାଯିବା ଉପଲକ୍ଷେ ବନ୍ଦହୁକ ବୈଦ୍ୟତିକ
ଶକ୍ତିର ନିର୍ଭାରିତ ପରମାଣବିଶେ—A standard
unit of electric energy used in driving
electric contrivances.

ବାଟକଟ—ବୈଦେ. ବି (ରଂ. ହାଟକଟ)—ଆକ ଥିବା ଏକପ୍ରକାର
Wāṭ-nat ଗୋଲ ଥିଲଗାର, ଯହିରେ କହି, ଅଳକାର ଏ
ହୋୟାଟିନ୍ଟ ଜ୍ଞାତୀଆଲମାରୀ ବାସନ ଥିବ ଆକଥାକ କର
ରଖାଯାଏ—A whatnot.

ବାଟର—ବୈଦେ. ବି (ରଂ. ବାଟର)—୧। ଜଳ—1. Water
Wāṭar , । ଜଳୀୟବସ୍ତୁ; ଦ୍ରବ—2. Liquid,
ଓୟାଟିର ବାଟର

ବାଟରପ୍ରୁଫ—ବୈଦେ. ବିଶ—(ରଂ. ବାଟରପ୍ରୁଫ୍)-ସେହି ବନ୍ଧାଦର ମଧ୍ୟ
Wāṭar-pruph ଦେଇ ପାଣି ଦେବ ପାରେ ନାହିଁ—
ଓୟାଟିରପ୍ରୁଫ ବାଟରପ୍ରୁଫ Waterpoof.
(ସଥା—ବାଟରପ୍ରୁଫ୍ ଛକା, ପୋଷାକ, ଜୋତା, ବକା,
ଟୋପି, କପଡ଼ା ଇତ୍ୟାଦି ।) ବୈଦେ. ବି (ରଂ) ସେହି
ପୋଷାକର ମଧ୍ୟଦେଇ ବର୍ଣ୍ଣା ପାଣି ଦେବ ପାରେ ନାହିଁ
ବର୍ଣ୍ଣା; ମହମଳାମାର ପୋଷାକ ବା କୁର୍ବା—
A waterproof dress or coat.

ବାଟରମାର୍କ—ବୈଦେ. ବିଶ (ରଂ. ବାଟରମାର୍କ୍) ୧। ନାମର ବା ସମ୍ମର
Wāṭar mark ବନ୍ଦରେ ବା କହି ଗର୍ଭରେ ପୋଢା ଥିବା
ଓୟାଟିରମାର୍କ ବାଟରମାର୍କ ଶୁଣିରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ତିବ୍ବ
ଓ ରେଖା, ସେହିରୁ ଦ୍ରବ ନାମରେ ବା ସମ୍ମରରେ ବଢ଼ିପାଣି
ବା ଜୁଆର ପାଣି କେଉଁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଚିତାରୁ ଉଠେଥିଲା, ତାହା,
ଜଣାପଡ଼େ—1. Water mark, , । କଳରେ
କାଗଜ ଡିଆର ହେଉଥିବାକେବେ କୌଣସି ତିବ ବା
ନାମ ଥି ରକ୍ତ କାଗଜ ର ଗର୍ଭରେ ବାଗଦେବା ପାର
ବାଗଜ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତିତ ସାଧା ତିବ—2. Water-mark
in paper. [ଦ୍ର—ବାଟରମାର୍କ୍ ବିଶିଷ୍ଟ ଅଳେଖା
କାଗଜକୁ ଅଳୁଆ ଅଢ଼ିଲ ଟେକବର ଧରିଲେ, ସେ କାଗଜ
ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ବାଟରମାର୍କ ବାର ହୁଏ । କାଗଜ ଡିଆର
କରୁଥିବା ରନ୍ଦରନ କମ୍ପାମାନଙ୍କର ଟେକ୍ ମାର୍କ, ନାମ
ପ୍ରରେବ ଓ ବାଗଜ ପ୍ରକାରଙ୍କ ରହିଲା ରହିଲା ବାଟର
ମାର୍କ ରକ୍ତ କାଗଜରେ ତହିତ ହୋଇଥାଏ ।

ବାଟର ମିଲ—ବୈଦେ. ବି (ରଂ. ବାଟର ମିଲ୍) —ତଳ ସୋତର ବଳରେ
Wāṭar mil ତଳହାର ପରିଷ୍କାର ଯତ୍ନ—Water mill.
ଓୟାଟିରମାଲ ବାଟରମାଲ [ଦ୍ର—ପବନହାର ପରିଷ୍କାର ଯତ୍ନ ବିଶ୍ୟମିଲ
[wind mill] ବୁଦ୍ଧାମାରୀ ।]

ବାଟର କ୍ରୁଷ୍ଣ—ବୈଦେ. ବି—(ରଂ. ବାଟର କ୍ରୁଷ୍ଣ୍) —ତଳକଳ
Wāṭar-wā(krū)kas ବସିଥିବା ନମରରେ ନଳ ଥିବା ବାଟର
ଓୟାଟିରମାର୍କସ ଏକ ଶୁଣାକୁ ତଳ ବାଣୀବାର ବଳ କାରଖାନା;
ବାଟର କ୍ରୁଷ୍ଣ ପାଣି ବଳ—Water works.

ବାଟର ରେଟ—ବୈଦେ. ବି—(ରଂ. ବାଟର ରେଟ୍) —କୌଣସି ତମିଲ
Wāṭar ret ବା ବୁଦ୍ଧକୁ ଅବଶ୍ୟକ ତଳ ଯୋଗାଇବା ବ୍ୟକ୍ତି ରକ୍ତ
ଓୟାଟିର ରେଟ୍ ତୁମ୍ବାମୀ ବା ଗୁହସାମାନକଠାରୁ ସେହି କର ଲାଗୁ—
ସେହି ରେଟ୍ Water rate.

ଭାଟର ଲାଇନ୍(ନୀ)—ବୈଦେ. ବି (ଇଁ. ଭାଟର ଲାଇନ୍) —ଜାହାଜର
Wâtar lâin(ni) ବାହାର ପାଖରେ ପେରୁଁ କିମ୍ବା ରେଖା
ଓସ୍ଟାର ଲାଇନ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜାହାଜ ପାଣିରେ ରୁକ୍ତ ରହିବାପାଏ
ବାଟର ଲାଇନ୍ ବୋଲାଇ କରିଯାଏ ପାରେ ଓ ପେରୁଁ ରେଖା
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଣି ଲାଗିଲେ ଜାହାଜରେ କେତେ ବୋଲ
ଲାଇନ୍ ହେଲୁ ବୋଲି ଜଣାଯାଏ—(Nautical)
Water line.

ଭାଟରଲୁ—ବୈଦେ. ବି (ଇଁ. ନାମ) —ଇରୁବେପର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସ୍ଥଳମେତ୍ର—
Wâtar-lu Name of a famous battlefield;
ଓସ୍ଟାରଲୁ Waterloo. [କ—ଏହ ବେଳଜିଅମ୍ବ ଶଳ୍ୟର
ବାଟରଲୁ ବୁସେଲ୍ସ ନଗରର ଦିନେଣ ପୂର୍ବରେ ଅବସ୍ଥାରେ । ଏଠାରେ
ଖ୍ରୀ ୧୮୧୫ ରେ ଇଂରାଜ ସେନାପତି ଅର୍ଥର କେଲେଣ୍ଟି,
ଡିଲ୍କ୍ ଅପ୍ କେଲିଙ୍ଗଟିକ ଇନ୍ଦ୍ରାଜ ନିବାସନକୁ ପ୍ରତିଧ୍ୟାତ୍ମକ
ମହାବାର ନେପୋଇଅଳ୍ପ ସୁକରେ ପରିଷ୍ଟ ହୋଇ
ଇଂରାଜମାନଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଅସ୍ତ୍ର ସମରପାଦ କରିଥିଲେ ।]

ଭାଟର ଲେବ(ବୁ,ବ୍ହା,ବ୍ହୁ,ବ୍ହେ)ଲୁ—ବୈଦେ. ବି (ଇଁ. ଭାଟର
Wâtar leba(bu,bha,bhu,bhe)l ଲେବଲୁ) —୧. ନାମରେ
ଓସ୍ଟାର ଲେବଲ ବା ଜଳାଶୟରେ ସ୍ଥିତ ଜଳର ଉପରଭାଗର ସମ୍ମଦ
ବାଟର ଲେବଲ ସରେ ଜୁଲକାରେ ଅପେକ୍ଷିତ ଭିତରା—1. Water-
level of a place in comparison with the
sea level. [କ—ସବୁ ପ୍ଲାନରେ ସମୁଦ୍ର ଭିତରା ପ୍ରାୟ
ଏକ ଥିବାରୁ ସମୁଦ୍ର ଜଳର ଭିତରାକୁ ମୂଳ ରହ ଧରିଯାଏ
ଓ ସମୁଦ୍ର ଭିତରା (ସି-ଲେବଲ—Sea level) ଠାରୁ
ନିମ୍ନ ଜଳାଶୟରେ ସ୍ଥିତ ଜଳର ଭିତରା ବେଶୀ କି କମ୍
ଚିହ୍ନ ହିସାବ ଧରିବାକୁ ହୁଏ । ଏହ ଅପେକ୍ଷିତ
ଭିତରାକୁ ଭାଟର ଲେବଲ ବୋଲିଯାଏ ।] ୨. ସବୁ
ମିଶ୍ରମାନଙ୍କର ସମତଳର ପରିଷ୍ଵରକ ଏକ ସ୍ତରାବ ସର୍ବ, ଯହି
ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ପ୍ଲାନ ବା କାନ୍ତ ଅଛି ସମତଳ ଅଛି କି
କାହିଁ, ଏହା ସ୍ଥିର କରିଯାଏ—2. Mason's water-
level (instrument). [କ—ଏହ ସନ୍ତ ଗୋଟିଏ ନଳ
ଅଟେ । ଏ ନଳ ମଧ୍ୟରେ ପାଣି ରତ୍ନ ହୋଇଥାଏ ଓ
ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ବାସୁର ବୁଝୁବୁ ଥାଏ । ନଳକୁ ତୁମିରେ
ବା କାନ୍ତ ଉପରେ ଲମ୍ବ ଭବରେ ଶୁଅଇ ଦେଲେ ଯେବେ
ନଳ ମଧ୍ୟ ଜଳରେ ସ୍ଥିତ ବାସୁ ଦୂରଦୃଷ୍ଟ ନଳର ଠିକ୍
ମହିରେ ରହିବାର ଦେଖାଯାଏ, ତେବେ ଜଣାଯାଏ ଯେ,
ଭିତ୍ତି କମି ବା କାନ୍ତ ଠିକ୍ ସମତଳ ଅଛି । ଯେଉଁ
ଜଳରେ ପାଣି ପଣିଥାଏ, ତାକୁ ଭାଟର ଲେବଲ
(water level), ଯହିରେ ପାରଦ ପଣିଥାଏ, ତାକୁ
ପାର ଲେବଲ (Mercury level), ସହିରେ ଶିରିଟ
ବା ଅରଣ୍ଯ ପଣିଥାଏ, ତାକୁ ଶିରିଟ ଲେବଲ (Spirit
level) ବୋଲିଯାଏ । ବିପ୍ରାଣ୍ତ ଦୂରଗର ସମତଳର
ଜାଣିବା ପାଇଁ ଥାଇ ଏକପ୍ରକାର ସର ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ,
ତାକୁ ଥର୍ଡିଗୋଲାଇଟ୍ (Theodolite) ଓ
ଡମ୍ ଲେବଲ (Dumpy level) ବୋଲିଯାଏ ।]

ଭାଟରିଙ୍ ଷ୍ଟେସନ୍—ବୈଦେ. ବି (ରେଲକେ ଶବ୍ଦ; ଇଁ. ଭାଟରିଙ୍)
Wâtariring sh'tesan ଷ୍ଟେସନ୍)—ଯେଉଁଷ୍ଟେସନଠାରେ ରେଲ୍
(ଭାଟରିଙ୍ ଇଷ୍ଟେସନ୍—ଅନ୍ୟରୂପ ଗାଢ଼ିର ଇଞ୍ଜିନ୍ ଚଲାଇବା ପାଇଁ
ଓସ୍ଟାରିଙ୍ ଷ୍ଟେସନ୍ ଅବଶ୍ୟକ ପାଣି ସମ୍ବଲିତ ହୋଇ ରେଲ ଗାଢ଼ିର
ବାଟରି ସ୍ଟେସନ ଇଞ୍ଜିନ୍ ସଲଗ୍ନ ଚଲାଧାର ମଧ୍ୟରେ ପୂର୍ବ ରଖିବାକୁ

କ୍ରେ—Watering station for a railway
engine. [କ୍ରେ—ଏହ ପାଣିକ ତତ୍ତାର ଦେଲେ ଚିହ୍ନରୁ
ସେଇ ବାଷ ବାହାରେ, ତତ୍ତାର ରେଲ ଗାଢ଼ିର ଇଞ୍ଜିନ୍
ଲୁଚ ହୁଏ । ବଣ୍ଣାରକୁ ସେ ପାଣିଯାକ ସରଗଲେ ପୁଣି
ଅନ୍ୟ ଭାଟିରିଙ୍ ଷ୍ଟେସନ୍ରେ ରେଲ ଗାଢ଼ିରେ ପାଣି
ପୂର୍ବରବାକୁ ହୁଏ ।]

ଭାର୍ତ୍ତା(ଡ଼)—ବୈଦେ. ବି (ଇଁ. ଭାର୍ତ୍ତା) —୧. ମିଶ୍ରନିଷିପାଲିଟ୍-ଶାସିତ
Ward(rd) ନଗର ରନ ରନ ଅଂଶ ବା ବିଭାଗ—

ଓସ୍ଟାର୍ ଆର୍ 1. Ward of a Municipal town.

[କ୍ରେ—ମିଶ୍ରନିଷିପାଲିଟ୍ର ଶାସିତ ପ୍ଲାନିଟ୍ୟୁର ସୁବିଧା ପାଇଁ
ଗୋଟିଏ ସହରରୁ କେତେବେଳେ ଭାର୍ତ୍ତାରେ ବିଭକ୍ତ
କର ଯାଇଥାଏ ଓ ଭାର୍ତ୍ତାମାନ ପୁଅକ୍ ପୁଅକ୍ ସଂଖ୍ୟା
ହାବ ପରିଷିତ ହୋଇଥାଏ ।] ୨. ଭାର୍ତ୍ତାରିଣାକାରେ ରନ
ରନ ଶ୍ରେଣୀର ସେଗୀମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥା କିମିତ ନିର୍ଦ୍ଦେଖ
ରନ ରନ ଅଂଶ ବା ବିଭାଗ—୩. Ward of a
hospital. [କ୍ରେ—ରନ ରନ ଭାର୍ତ୍ତାରେ
ରେଗର ବା ଚିକିତ୍ସା ବିଭାଗର ଅନୁସାରେ ଭାର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କ
ନାମକରଣ ହୁଏ । ସଥା—ସକ୍ତିକାଳ୍ୟ ଭାର୍ତ୍ତା, ମେହିକାଳ୍ୟ
ଭାର୍ତ୍ତା, ପିମେର ଭାର୍ତ୍ତା ।] ୪. ଅରାକବକବ ଅଧୀନ
ବା ସରକାର କୋଟ ଅର ଭାର୍ତ୍ତାସ୍ (Court of
Wards) କୁ ଭାର୍ତ୍ତାଧିକ ନାବାଲଗ—୫. A ward
(under a guardian or under the Court
of Wards). ୫. କେଲିଣାକାରେ ଅବରୁଦ୍ଧ ରନ ରନ
ଶ୍ରେଣୀର କରସମାକଳ ରହିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଖ ରନ
ଗୁରୁତ୍ୱ—୬. Ward of a jail. * । (ଇଁ. ଭାର୍ତ୍ତା) ଶକ;
ଧର୍ମ ବାଚନରେ ଥିବା ପଦ—୭. Word.

ଭାର୍ତ୍ତା(ଡ଼)—କମିସନର—ବୈଦେ. ବି (ଇଁ. ଭାର୍ତ୍ତା) କମିସନର—
Ward(rd) kamisanar ମିଶ୍ରନିଷିପାଲିଟ୍ର ବିଭକ୍ତ ଭାର୍ତ୍ତାବାସୀ
ଓସ୍ଟାର୍ କମିସନାର ବରଦାତାମାନଙ୍କ ହାବ କିମାତତ ପ୍ରକରିତ୍—
ଭାର୍ତ୍ତା କମିସନର Ward commissioner of a munici-

pality. [କ୍ରେ—ଭାର୍ତ୍ତାକମିସନରମାନେ କରଦାତାମାନଙ୍କ
ପକ୍ଷରୁ ମିଶ୍ରନିଷିପାଲିଟ୍ର ପରିଚାଳନ କାର୍ଯ୍ୟରେ
ଚେଅରମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ ଓ ପରମର୍ତ୍ତ୍ଵ ସ୍ଵଦାନ
କରନ୍ତି ।]

ଭାର୍ତ୍ତା(ଡ଼)ସ—ବୈଦେ. ବି (କତରିଅ) (ଇଁ. କୋଟ ଅର ଭାର୍ତ୍ତାସ୍)—
Ward(rd)s କୋଟ ଅର ଭାର୍ତ୍ତାସ୍ (ହେବେ)—Kot aph
wards. (See).

କାହିଁ ତେଣୁଟି କଲେବୁର

ବାର୍ଡ(ର୍ଡ)ସ ତେଣୁଟି କଲେବୁର—ବୈଦେ. ବ (ରେ.)-କଲେକ୍ଟର
Ward(rd)s deputi kalektar ଅଧୀନ କାହିଁ ପ୍ରେଟ୍-
ଓର୍ଡରସ ଡେପ୍ଯୁଟୀ କଲେକ୍ଟର ମାନଙ୍କ ତତ୍ତ୍ଵାନନ୍ଦାନାନ୍ଦ ତେଣୁଟି
ବାର୍ଡସ ଡେପ୍ଯୁଟୀ କଲେକ୍ଟର—Court of Wards
Deputy Collector.

ବାର୍ଡ(ର୍ଡ) ମା(ମେ)ନୁଆ(ଅ, ଏଇ)-ବୈଦେ. ବ (ରେ. କାର୍ତ୍ତ୍ସ୍).
Ward(rd)s mā(me)nua(ଅ,e)l ମାନୁଆଳ୍)-କୋଟି ଅଛୁ
ଓର୍ଡରସ ମାନୁଆଳ୍ କାହିଁ ଅଧୀନରେ ପରିଚ୍ଛଳନ ସମ୍ମନମାନ
ବାର୍ଡସ ମୈନ୍ୟର ରୂପସ୍ଥିତ ବରାର ଅଜନ୍ ଓ ସରକାର
ଉପଦେଶମାନ ପେତୁ ବହୁରେ ସମ୍ମନନ ହୋଇଥାଏ—
The Court of Wards manual. [ତୁ—ବକ୍ତ୍ର
ସମ୍ମନ ପରିଚ୍ଛଳନ ସମ୍ମନାୟ କୌଣସ ସମସ୍ତ ଉପସ୍ଥିତ
ଦେଲେ ଏହି ମାନୁଆଳ୍କୁ ଦେଖି ତଦନୁସରେ ତହୀର
ମିମାଂସା କରିଯାଏ ।

ବାର୍ଡ(ର୍ଡ)ସ ପ୍ରେଟ୍—ବୈଦେ. ବ (କରିଥ) (ରେ. କୋଟି ଅଛୁ
Ward(rd)s shṭet କାର୍ତ୍ତ୍ସ୍ ଏଷ୍ଟେଟ୍)—ଯେଉଁ ପରିଚ୍ଛଳନ ବା
[ବାର୍ଡ(ର୍ଡ)ସ ଇ(ଏ)ଫ୍ରେଟ୍—ଅଳ୍ୟର୍ଗ୍] ଜରିଦାନାର ସାମା
ଓର୍ଡରସ ଟେଟ ନାକାଳଗ କା ଅମ୍ବ ଥିବାରୁ ତାହା ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା
ବାର୍ଡସ ଇସ୍ଟେଟ ପରିଚ୍ଛଳନ ହେଉଥାଏ—State or Estate
under the management of the Court of
Wards.

ବାର୍ଡର୍—ବୈଦେ. ବ (ରେ.)—କେଲ୍ ବାରାରେ କଦମ୍ବମାନଙ୍କ
Ward(rda)r ଜରିବା ସପାନ୍—Warder of a jail.
ଓର୍ଡର୍ ବାର୍ଡ୍

କାପସ—ବୈଦେ. ବ [ପା. କାପସ(ପା)]—ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତି; ପ୍ରତ୍ୟାବୃତ୍ତ—
Wāpas ୧। ଲେଉଠାଣି; ଫେର ଅସିବା; ଫେରସ୍;
ଓର୍ଯ୍ୟାପମ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ—1. Returning; coming back.
କାପସ ୨। ରଖାଯାଇଥିବା ପଦାର୍ଥ ବା ଧଳକୁ ଫେରିବିବା—
2. Refunding. ୩। କେଇଥିବା ଦବ୍ୟାଦିକୁ
ଫେରିବା—3. Giving back of a thing
taken. କଣ—ପ୍ରତ୍ୟାବୃତ୍ତ; ଫେରନ୍—
Returned; come back.

କାପସ ଆଣିବା—ଦେ. କି—୧। ଅପେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଦେଇଥିବା
Wāpas apibā କୌଣସି ଦବ୍ୟକୁ ତାହିତାରୁ ଫେରିବ
ଓର୍ଯ୍ୟାପମ ଆନା ଆଣିବା—1. To bring back a thing.
କାପସ ଲାନା ୨। ବଲିଯାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବାଟରୁ ପ୍ରତ୍ୟାବୃତ୍ତ
କରି ସମ୍ବରେ ଥାଣିବା—2. To bring back a
person who had gone away.

[କାପସ ଆଣିବିଦେବା—କର୍ମବାଚ୍ୟର୍ଯ୍ୟ]

କାପସ ଆଣିବା—ଦେ. କି—୧। କୌଣସି ସ୍ଥାନରୁ [କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି]
Wāpas apibā ଫେର ଅସିବା; ବାହୁଡ଼ ଅସିବା; ପ୍ରତ୍ୟାବୃତ୍ତ
ଓର୍ଯ୍ୟାପମ ଆସା ହେବା; ଲେଉଠାଣି ଅସିବା—1. To come back

କାପସ ଆସା from a place; to return. ୨। (କୌଣସି
ବ୍ୟକ୍ତି ନିକଟରୁ କୌଣସି ପ୍ରେରିତ ବସ୍ତୁ) ଲେଉଠାର ବିଅ
ଶିବା—2. To be sent back; to be
returned.

କାପସ କରିବା—ଦେ. କି—ଲେଉଠାର ଦେବା; (ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକାରୁ
Wāpas kariba ନେଇଥିବା ଧନ ବା ଦବ୍ୟାଦି ତାହାର) ଫେରିବ
ଓର୍ଯ୍ୟାପମ କରିବା; ଓର୍ଯ୍ୟାପମ ଦେଇବା ଦେବା—To return a
କାପସ କରିବା thing or to refund a sum taken
(କି ପରି ଦେବା—ଅନ୍ୟରୁ)

କାପସ (ଯା ଖବର—ବୈଦେ. ବ—(ପା. କାପସ+ଅ. ଖବର)—
Wāpas(s) khabara ଲେଉଠାଣି ଖବର; ଫେରନ୍ ସବାଦ;
ଫେରିବା ଉତ୍ତର ତ୍ରେତା ସବାଦର ଉତ୍ତର; କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ପଠା
କାପସି ଖବର ସାଇଥିବା ଖବର ପ୍ରତ୍ୟେକରରେ ସେଉଁ ଖବର
ଅହେ—Return news; the news or reply
sent in return for the news received.

କାପସ(ପା) ଚିଠି—୧୦. ବ—(ପା. କାପସ+ପା. ଚିଠିଧାରୁ=ପଠାଇବା)
Wāpas(s) chīṭhi ୧। ମାଲିକର ଠକଣା ନ ମିଳିବାରୁ ବା
ଓର୍ଯ୍ୟାପମ ଚିଠି ମାଲିକ ଚିଠିକୁ ଗଢ଼ିବା ନ ବିବା ଯେଉଁ ସେଉଁ ଚିଠି
କାପସି ଖବର ଫେରିବକି ନିକଟରୁ ଫେର ଅହେ—1. Returned
letter; refused letter or unclaimed
letter. ୨। ପ୍ରତ୍ୟେକର ପଥ; ଲେଉଠି ଚିଠି—
2. A letter in reply.

କାପସ ତାକ—ଦେ. କି—(ପା. କାପସ+ଦେ. ତାକ)—୧।
Wāpas dāka ଫେରିବା ତାକ; ଲେଉଠାଣି ତାକ—1. Re-
fereata ତାକ ବାପସି ତାକ turn of post. [ଦ, —ଏହି-
ପର କାପସ ଲେକ ଓ କାପସ ଜବାବ ଅଛି ହୁଏ]
, ୨। ପ୍ରତ୍ୟଧିନ—2. Echo.

କାପସ ନେବା—ଦେ. କି—ଫେରସ୍ ନେବା—

Wāpas nebā To take back.

ଓର୍ଯ୍ୟାପମ ନେବା କାପସ ଲେନା

କାପସ ପାଇବା—ଦେ. ବ—ଫେର ପାଇବା; ଫେରସ୍ ପାଇବା—
Wāpas paibā To get back.

ଓର୍ଯ୍ୟାପମ ପାଇବା କାପସ ଦାନା

କାପସ ମିଲିବା—ଦେ. କି—ଫେରସ୍ ମିଲିବା—To be got back
Wāpas milibā ଓର୍ଯ୍ୟାପମ ମିଲା �or refunded.

କାପସ ମିଲିନା

କାପସି—ବୈଦେ. କଣ.—(କରିଥା) (ଅ.)—ଲେଉଠା, ଫେରିବ
Wāpasi ବିଅ ଯାଇଥିବା—Returned; given back;
ଓର୍ଯ୍ୟାପମ କାପସି refunded. [ଯାଥା—କାପସି ଦଳିଲ,
କାପସି ତପାଇନ୍ ଓ କାପସି ଚିଠି]

କାର—ବୈଦେ. ବ—(ରେ. କି ର)—ସୁକି—

Wār ଓରାର କାର War.

କାର ବଣ୍ଟ—ବୈଦେ. ବ—ରେ. କାର ବଣ୍ଟ—ବିମତ ସୁରେଣ୍ଟିଯୁ
Wār baṇḍ ମହାଯାତ୍ରି (୧୯୧୯-୧୮)ର ବ୍ୟକ୍ତି କଲାଇବା ଥାଇ
ଓର୍ଯ୍ୟାବଦୀ କାରବଣ୍ଟ ଲାଗୁ ସରକାର ପ୍ରକାର ତାରୁ ନେଇଥିବା

ଭାଗ (ଡାଇ ଲେନ) ର ନିର୍ଦଶକ ରୂପେ ପ୍ରକାଳି ତେବେଥିବ
ହେଣ୍ଟାଟ—War bond.

**ବର୍ଷାଲେନ୍—ବୈଦେ. ବି. (ର'')—ବିଗଚ ଶ୍ରୀ. ୧୯୧୪-୧୮ କଥାପାଇ
War loan ସୁଜ ବନ୍ଦୟ କିବାହାର୍ଥ ସରକାର ଲେବକଳ ଠାରୁ ବର୍ଷା
ଲୋନ୍ ବାରଲୋନ୍ ଥିବା ବଣ—War loan.
ବାର୍ତ୍ତା (ଭବତ୍ତା) —ବୈଦେ. ବି—ଭାବ ଲଭ୍ୟାତି (ତେଣେ)**

Wārd (etc) **wārd** etc (See)

ବ୍ୟାକ୍ତି'ର —ବୈଦେ. — ଉଥର୍କ୍ଷଣ' (ହେଉ)

Warden અસ્તું ન વાર્ડેન Uarden (See)

ଷାର(ରୀ)ଣ୍ଡ—ଦେବେ, କି-- (କଚିରଥ)–(ଇଂ. କାର୍ଯ୍ୟ)–୧। ଉଥରସ୍ତ;
 Wara(rā)nt ଅର୍ପୁକୁ ଅସାମୀ ବା ଦୋଷୀ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଧର ଥାଣ
 ଓସାରଟ ବାରଟ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ବା ହାକମଙ୍କ ଲିକଟରେ ଦାକର
 ବର୍ତ୍ତିବା ପାଇଁ ପୁଲିସ୍ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଦିଅ ପାଇଥିବା
 ଅଦେଶ ବା ହୃଦମନାମା—1. A warrant of
 arrest. [ତୁ—ଜଣେ ଅସାମୀଙ୍କ ହାତକଢ଼ି ଦେଇ
 କେଲୁଣାକାରୁ କେଲୁକ୍ତାର୍ଯ୍ୟ ଧର ବାହାରଲେ ।
 ଫଳାରମୋହନ. ଛୁମାଣ ଆଠଶହୁଣ୍ଠି । (ଦୁ—ରଧାକାଥ
 ଏହି ଶକଙ୍କୁ ‘କାରେଷ୍ଟ’ରେ ପରିଶତ କର ତାଙ୍କର
 ଦରକାର ପଦ୍ଧତରେ ବନ୍ଧୁଙ୍କାର କର ଅନୁଷ୍ଠାନି ।

ବାରଣ୍ଟ ଅପ୍ଟି ପ୍ରେସି ଡିଲାର୍ସ—ବୈତୋ. ବି—(ଇଁ) —ଦରବାରରେ
Warrant of presidens ବିଷ କାହା ପରେ ଆସନ ପାଇବେ,
ଓୟାରନ୍ଟ ଅବ ପ୍ରେସିଡେନ୍ସ ଉତ୍ତରର ମନ୍ତ୍ରାଳୟ ବାଜିଗୀ—

वारण्ट अफ प्रेसिडेन्स Warrant of precedence.

କାରିବ୍—କରିବା—ଫେରୁ ସା (କଟାଇଥିଲା) —୧୦ କୋଣାର୍କ ବନ୍ଦରୁ ଧର
Warapṭ karibā ଅଣିବାପାଇଁ ଲିଖିତ ହୃଦୟ ଦେବା—

ବାର୍ଯ୍ୟକରନା 1. To issue a warrant
of arrest.
୨। ହାଜିମଙ୍କଠାରୁ ପ୍ରାୟ ଦାରଣ୍ତି ବଳରେ କୋଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ
(ଶକକର୍ମବସ୍ତୁ) ଧରକରୁ ନେବା—2. To arrest a
person on a warrant.

କାରଣ୍ଟୁ ଗିରଫ୍ତାର (ଶୀ)—ବେଳେ ବି (କପରିଥ; ଲାଙ୍ଘାର୍ + ପା).
 Warant giraph-dār(rī) ଗିରଫ୍ତାର) — କୌଣସି ବନ୍ଦିର
 ଅୟାରୁକୁ ଥ୍ରେଷ୍ଟାର(ଶୀ) ବାର୍ଯ୍ୟାଟଗିରିଫ୍ତାରୀ ଧରି ଦାନିପାଇଁ ପାରେ

ଭିଷ୍ମପିତା କରିବାପାଇଁ ବୌଣି କମଳାଙ୍ଗୁ ଅଦାଲତଙ୍କୁ
ନିଲକା ହୃଦୟମଳାମା—Warrant of arrest. ବୈଦେ
ବିଶ (କରିଥ) କାରଣ ଅନୁସାରେ ଠୁବ—Arrested
(ଖୁଣ୍ଡ ଗ୍ରେହାର—ଅନ୍ୟରୂପ) under a warrant of

arrest. କାରଣ୍ଟ ଜାରି—ଦେ. ୭ (ଚିରାଳୁ କାରଣ୍ଟ + ପା. ଜାରି) —୧।
Warant jari କୌଣସି ବାହିରୁ ଖରବାପାଇଁ ଦାକିମଳଠାରୁ

ଓয়ারটেজারি বারগ্যু হুকুম বাহাইকা—
 1. Issue of a warrant of arrest, i.e. হাতিমক
 নিকটে কাহাইবুদ্বা দাবগ্যু হুকুমকু পালন কর উচ্চ
 ব্যক্তিকু ছক্ত হুকুমকু দেখাই তাৰু ধৰিবা—
 2. Service of a warrant on a person; i.e.
 arresting him after showing him the
 warrant of arrest.

**ଭାରତୀ, ପରିଷା(ବା)ନା—କୈଦେ. କ (କଚିରଥ; ଇଂ ଭାରତୀ+ଫା-
Warrant parwā(bā)ମୁହଁ ପରିଷାନା)—କୌଣସି ଅସାମାଙ୍ଗ
(କାଳସଂପର୍କାନା—ଅନ୍ୟରୁଥ) ଧର ଅଣିବାପାଇଁ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଥିବା
ଓସାରଟପରବାନା ବାର୍ଯ୍ୟଟପରବାନା ସ୍ଵାକ୍ଷରରେ କୌଣସି
ବାଜକର୍ମଶବ୍ଦ ନିବଟିର ପ୍ରେରିତ ଲିଖିତ ଅଦେଶ—
A warrant of arrest (issued to a parti-
cular police officer or bailiff) against
a person.**

କୁରଣ୍ତୁ ପ୍ରାର୍ଥନା—ଦେ. ବ (କବିରାଖ; ରଂ ଗାରଣ୍ଟ୍ + ସ. ପ୍ରାର୍ଥନା) —
 Warant prarthana
 କୌଣସି ବ ଯକ୍ଷିକୁ ଧରିବାପାଇଁ
 ଓୟାରନ୍ଟଆର୍ଥନା ବାରଟମାଥନା ହାକିମଙ୍କ ନିକଟରେ
 ପ୍ରାର୍ଥୀର ଦରଖାସ୍ତ—A petition filed before a
 Court for the issue of a warrant against
 a person.

ବାରଣ୍ଟ ବାହାରିବା—ଦେ. ବ (ଭତ୍ତାଳୀ) —କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଧର
Warant bāhāribā ଅଣିବା ପାଇଁ ହାମିଙ୍କ ଦସ୍ତଖତରେ ବାରଣ୍ଟ,
ଓୟାରଣ୍ଡବେରନ୍ ବାରଣ୍ଟନିକଲନା କୌଣସି ରଜକର୍ମଗୃହଙ୍କ ନିକଟରୁ
ପ୍ରେରିତ ହେବା—Issue of a warrant of
arrest of a person

କୋର୍ଟ ରଖାମିଆଦି (ଚରିଅ) — କୌଦେ. ବି (ଇଂ. କୋର୍ଟ ରଖାମିଆଦି + ଅ. ନିଅବା) Wārāṇṭmiādī; କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର କୋର୍ଟ ରଖାମିଆଦି ରେ ଧର ଆଶିବା ଓ ଯାରଟମେୟାଦି ବାରସାମିଆଦି ପାଇଁ ନିଷ୍ଠକ କର୍ମଘରକ
ଖର୍ଚ୍ଛରୁପ ହାତିମକ ନବଟ ପ୍ରାଥିର ଦାଖଲ କରିବା ନିଷ୍ଠକ ମୂଳ୍ୟର କୋଟିଫି ସ—Process fees filed by a party for the issue of a warrant of attachment of the person of any body.

କ୍ଷରଣେ ଧରିବା—ଦେ. କ୍ଷି—ହାଜିମୁଖତାରୁ ପ୍ରାସ ଜୀବନ ହୃଦୟ
 Warantre dbaribକ୍ଷ ବଳରେ (ରଜକର୍ମବସ୍ଥ) କୌଣସି
 ଜୀବନରେ ଦିଗ୍ଭାବ କରିବା } —ଅନ୍ୟତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିର ଧ୍ୱନିରେ
 ଜୀବନରେ ଗ୍ରେହାର କରିବା } —ଅନ୍ୟତ୍ର ଅନ୍ୟକାର କରିବା—
 ଓସାରଟେ ଧରା, ଓସାରଟେ ଗ୍ରେହାର କରା To arrest a person
 ଧାର୍ୟାଟମେ ଗିରଫତାର କରନା in pursuance of a warrant
 of arrest

ଭ୍ରାତଶ୍ଶ. ହୃଦୟମ—ବୈଦେ. ବ—[କେତେଇଥି]— (ଇଂ. କରଣ୍ଟା+ପା.
Wāraṇṭ hukuma ହୃଦୟମ) କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଗେରପଦାର
ଓଯାରଙ୍କି ହୃଦୟ ଦରିବା ପାଇଁ ଦାକିମକର କୌଣସି କର୍ମଗୁରୁଙ୍କ

ବାର୍ଟ ଗିରଫତାରୀ ବାର୍ଟ୍‌ହୁକ୍ସ ପ୍ରତି ଅଦେଶ—An order issued or recorded by a court for the issue of a warrant of arrest against a person.

ବେର(ରୋ)ନ୍ ହେଣ୍ଡେଙ୍—ଟେଲେ. ବି (ନାମ)—ବଜାର ଗର୍ହିର୍ ଓ
Wāra(re)n heshtings ଭାରତର ପ୍ରଥମ ଗର୍ହିର୍ ଜେନ୍ବଲ୍
(୧୯୯୯—୧୯୮୫) Warren Hastings. [ତ୍ରୁ—
କ୍ଲାଇବଙ୍କ ପରେ ଏ ବଜାର ଗର୍ହିର୍-ଫୋର ଅସିଲେ ।
ଏହାଙ୍କ ଅମ୍ବଲରେ ବଜାର ବିହାର ଓଡ଼ିଶାର ରାଜସ୍ବ ଥାଦାପୁ
ଓ କିମ୍ବର ଭାର ଇଂରାଜମାନଙ୍କ ହସ୍ତଗତ ହେଲା । ମୁସଦା-
ବାଦରୁ କଲିକତାକୁ ରାଜଧାନୀ ରୁଟି ଅସିଲା; ଯେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀର
ସୁକ୍ଷମ, ଗେହିଲୁ ସୁକ୍ଷମ ଓ ଯେ ମରଦେଖୀ ସୁକ୍ଷମ ହୋଇଥିଲା ।
ବିଲୁଚ ପାଇଁ ମେଷ୍ଟରେ ଏହାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଜାନା
ଅରାଗୁର ଅରଯୋଗ ଦାବର ହେଇଥିଲା ଓ ଶେଷରେ

ବାରନ୍‌ହେଣ୍ଟିସ

ଏ ଦେହିରୁ ମୁକ୍ତିଲାଭ କଲେ ।]

ବାର(ରି)ସ୍—ବେଦେ. ବି (କତରିଆ) (ପା. ଭାରତୀ) —୧ । ମୃତ

Wara(ris) ବ୍ୟକ୍ତିର ତ୍ୱର୍ତ୍ତ୍ତୁ ସମ୍ପଦର ଉତ୍ସବଧକାରୀ—
ଆରିସ 1. Heir; successor to the property of a
ବାରିସ deceased person. ୨ । କୌଣସି ସମ୍ପଦର ଅଧିକାର
କରିବା ମାଲିକ; ସମ୍ପଦର ଅଧିକାରୀ ବା ସ୍ଵାମୀ—2. Proprietary
ବାରିସ of a property. ୩ । କୌଣସି ସମ୍ପଦର
ଦାସାର—3. Claimant to a property.

ବାରଶାର—ବେଦେ. ବି (କତରିଆ) (ପା. ଭାରତୀ ଶବ୍ଦମଳେ ବୁଥାରେ
Wāras-dār ଓ ଭ୍ରମରେ ପା.ବାରିଶାର୍ ପ୍ରତ୍ୟେ) —୧ । ବାରଶାର—

ଆରିସ 1. Heir, successor. ୨ । ସମ୍ପଦରେ ଦାସାର—
ବାରିସ 2. Claimant to a property.

ବାରଶାରି—ବେଦେ. ବି (କତରିଆ) —୧ । ଉତ୍ସବଧକାରୀ—
Wāras-dāri 1. Heirship. ୨ । ଦାସାରିର ହେବା ଅବସ୍ଥା—
ଆରିଶାରି ବାରିସପନ 2. Claimantsip,

ବାର(ରି)ଶାକ—ବେଦେ. ବି (କତରିଆ) (ପା. ଭାରତୀ, ଶବ୍ଦର ବିକ୍ରି
Wāra(rī)shāk ବଚନ ଭାରିଶାନ୍) — ଭାରିଶାନ୍ ମାନେ; ଉତ୍ସବ-
ଆରିଶାନ ଧୂକାଶଗଣ—The whole body heirs or
ବାରିସାନ successors.

ବାର—ଦେ. ବି (ପା. ବାରଣ) —୧ । ଉଥବ; ପ୍ରସା—1. Cheap.
Wār , ୨ । ଲହୁମୁକୁ—2. Profitable. ୩ । ବଳ ପଡ଼ିଥିବା—
ଆରା ୩. Remaining over.. ୪ । ଅଛିରକୁ—4. Extra;
ବାରୀ supernumerary. ଦେ. ବି—୧ । ବ୍ୟୁ—ବିଶ୍ୱାସିବା—
1. Saving of expense. ୨ । ଲହ—
2. Profit.

ବାରିଜା—ବେଦେ. ବି (ପା) (କତରିଆ)—ଉଥରିଜା (ଦେଖ)
Wārijā ବାରିଜା. (See)

ବାଲ—ବେଦେ. ବି (ରେ. ଭାଲ୍) —ବାଲ—
ପ୍ରାଣ ବାଲ, ଦିଵାଲ

ବାଲ୍ କା(କାର,କେ)ଲେଣ୍ଡର—ବେଦେ. ବି (ରେ. ଭାଲ୍ କାଲେଣ୍ଡର) —
Wāl kā(kār,kē)lendar ମାସର ତାରିଖ ଓ ଦିନମାନ ବିଭିନ୍ନ
ଆଲକ୍ୟାଲେଣ୍ଡର ବିଭିନ୍ନରେ ଶ୍ରବ ବେଳଦା ଦୁଷ୍ଟି ପଢ଼ିବା
ବାଲକ୍ୟେଲେଣ୍ଡର ପାଇଁ ବାଲ୍ବରେ ଟମାଯିବା କାଗଜ ପଦ—

Wall calendar.

ବାଲ୍ଟା(ଟେ,ତେ)ୟାର—ଦେ. ବି—ବିଶ୍ୱାସାଳା ନିଃଠବତ୍ରୀ
Wāl-tā(te,te)yār ବେଳାଲ କାଗଜର ରେଲକମ୍ପାଲାର ଗୋଟିଏ
ଆଲଟେରୋର ପ୍ରଧାନ ଜଳସନ୍ ଓ ବନର—

ବାଲଟର

(a port and principal railway junction near
Vizag).

ବାଲ୍ଟେର—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ବାଲ୍ଟ୍‌ୟାର—

Wāl-ter

ବାଲ୍‌ଦେନ୍—ବେଦେ. ବି (କତରିଆ) (ଆ. ଭାଲ୍‌ଦେନ୍, ଭାଲିହର ବିଭିନ୍ନ
Wal-deñ ବିଭିନ୍ନ) —ମାତପିତା—Parents.

ଓଯାଲଦେନ୍ ବାଲଦୈନ

ବାଲ୍ ପେପର—ବେଦେ. ବି—(ରେ. ଭାଲ୍ ପେପର) —ପର
Wāl pepar ସକାଇବା ପାଇଁ ବାଲ୍ବରେ ମତ୍ତାଯିବା କାବା ବିକ୍ରିର
ଓଯାଲ ପେପାର ରଷ୍ଟିତ ବାଗଚ—Wall paper.

ବାଲ ପେପର

ବାଲ ମା(ମ୍ୟା, ମେ)ପ୍—ବେଦେ. ବି—(ରେ. ଭାଲ ମାପ୍)—

Wāl mā(myā,me)p ବାଲ୍ବରେ ଟଙ୍କା ଦେବାର ହୃଦୟୋଗୀ
ଓଯାଲ ମ୍ୟାପ ରହନ୍ତିର ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ବିଭିନ୍ନ ନକ୍ଷା—Wall map.

ବାଲମୈପ

ବାଲ ଲାଇଟ୍(ଲେ)ମ୍ୟାପ୍—ବେଦେ. ବି—(ରେ. ଭାଲ ଲାଇଟ୍) —କାନ୍ଦରେ

Wāl laīt(yā, le)mp ମତ୍ତାଯିବା କାତ ପ୍ରାଣ; ୬. ବାଲ୍ବରେ—

ଓଯାଲ ଲାଇଟ୍ ବାଲମୈପ Wall lamp.

ବାଲ—ବେଦେ. ପରିଷ୍ୟ ପୁଣ୍ୟ—(ପା) —ବାଲ (ଦେଖ)
Wāl ଓ ଯାଲା ବାଲା Bālā (See)

[ବାଲ—ଶ୍ଵର]

ବାଲ—ବେଦେ. ବି—(କତରିଆ)—(ପା. ବାଲ୍) —୧ । ସଗରି ସାମାନ୍—

Wāli ଅନି ବାଲି 1. Proprietor. ୨ । ଅରାବିକବକ—

2. Patron; guardian. ୩ । ସପତ୍ରିର କ୍ଷେତ୍ର—

3. Protector or custodian of a property. ୪ । ରାଜା; ଶାସକ; ପ୍ରଭୁ—4. Lord; king; ruler.

୫ । (ପା ଓ ଲେମ୍ୟାପ୍) ଭାବ ବିଶ୍ୱାସର—

5. Descendant.

ବାଲିଦ—ବେଦେ. ବି. ପୁ.—(କତରିଆ, ଥ. ଭାଲିଦ୍) —ପିତା—

Wālid ଓ ଯାଲିଦ ବାଲିଦ Father,

ବାଲିଦା—ବେଦେ. ବି. ହି—(କତରିଆ, ଥ. ଭାଲିଦା) —ମାତା—

Wālidā ଓ ଯାଲିଦା ବାଲିଦା Mother.

ବାଲିଦେ—ବେଦେ. ବି—କତରିଆ (ଥ. ଭାଲିଦେନ) —(ଭାଲିଦ୍
Wālideñ ଦେବ ଦ୍ଵିତୀୟ) —ମାତା ଓ ପିତା—Parents.

(ଭାଲିଦ୍ ସ. ପିତରୀଙ୍କ) ଓ ଯାଲିଦେ ବାଲିଦେ—

କାଲ ବାର'ର)ଶ—ଫରିଦେ. ବ—(କତ୍ତିରାଥ)—(ସବତର), (ଆ. କରୀ
Wali Wāra(ris + ବାରସ) — (ପା. କାଲ)=ଧନର ସ୍ଵାମୀ
ଅଣ ଓହାରିସ +କାରିଷ = ଭବିଷ୍ୟକାରୀ)—୧ । ସମ୍ପର୍କ
କାଲି ଧାରିସ ମାଲକ ଓ ଭବିଷ୍ୟକାରୀ—1. Proprietor
and successor in respect of any property. । । କୌଣସି ବନ୍ଧୁର ଅନ୍ତେ ତାହାର ତ୍ୟକ୍ତ
ସମ୍ପର୍କ ଘୋଗ କରିବା ବନ୍ଧୁ ବା ନଭିଷ୍ୟକାରୀ—
Successor or heir to a person.

ବାଲୁ ବାର(ରି)ଶ୍ରୀଉତ୍ତରଧିକାରୀ—ଦେ. ବ. (କରିଥାଏ) — (ଏକାର୍ଥ
 Wali wār(ri)s uttarādhiκārī ସହଚର) - (ଆ. ବଳ,
 ବାଲୁ ବାର(ରି)ଶ୍ରୀଉତ୍ତରଧିକାରୀ } — ଅନ୍ୟପୂର୍ବ ବାରିସ୍ + ସ୍ଵାମୀ
 ପୁଲାପଣେକୁ } — ଅନ୍ୟପୂର୍ବ ଉତ୍ତରଧିକାରୀ)
 ଅଲିଓଆରିସ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଅନ୍ୟେ ତଥାର
 ବଲିବାରିସ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ବନ୍ଧୁଭାଇ, ପୁନ୍ତ୍ରୀ ପୋତାଦି, ଏ ଉତ୍ତରଧିକାରୀ
 ବା ତାଙ୍କ ପ୍ଲାନ୍ଟେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବା ଜୟକୁ ବ୍ୟକ୍ତି —
 Heirs, administrators, successors or
 representatives in interest succeeding to
 the property of a person after his
 death; descendants, heirs, successors,
 representatives in interest coming after

ତୋଶ୍ଚ କୋଟ—ବେଦେ. ବି—(ଇଂ. **Wesht**, କୋଟ)—**ବେଶ୍ଟକୋଟ**
 Was kot (ଦେଖ) — Wesht kot (See)

ଓରାଶ୍ଟର **ବାଣୀ ଟଥ**
କ୍ଷାଣ୍ଡ ବେଶିନ୍ (ପତ)—ଦେଇଦେ. ବି—(ରଂ. କାଶ୍ମିର୍ ଦେବିନ୍; ପତ) —
 Wash basin (pat) ଅଧୁକିକ କାଇବା ମୁତାବକ ମୁହଁହାତ
 ଓରାଶ ବେଶିନ ଧୋଇବା ପାଇଁ ମେଳ ଉପରେ ରଖା ଯାଇଥିବା କୃଣ୍ଣ
 ବାଣୀ ବେଶିନ ବା ପଲମ—Wash basin; wash pot.

ବାଣୀ ସ୍ଥାନ୍— ବୈଦେ. କି—(ଇଂ. **Wash stand**) — ଅଙ୍ଗିକ କାଇଦା
ମୁତ୍ତାବକ ମୁହଁ ହାତ ଖୋଲିବା ପାଇଁ କୁଣ୍ଡ ରଖା
ଯୋଗେ ହେଲା ନାମ ମର୍ଟ୍ଟ ପାଥରର ଟିକିଳା—wash stand

ରାଜ୍ୟ	ରାଜମହଲ	Rāja.

୨। ସତ୍ରପ୍ରାସାଦ—2 Palace.
ବୁଦ୍ଧ—ଦେ. ବ—(ସଂ. ଅମାବାସ୍ୟା) —ଉଥୁସ; ଅମାବାସ୍ୟା— The
Wānsa change of moon; the darkest night of
the lunar fortnight.

ହାସର—ଓଡ଼ିଆ ବି—(ଇଁ. ହାସର) — ଲୁହାର ପେଚର ଅଗରେ
Wāsar କୋଳ, ରହା କେବା ପୁରୁଷୁ ଦିଅସିବା ଲୁହାର, ମେତ୍ତାର
ବା ରବର ତକଣ—A washer (metal or

leather ring) set between the head of the screw and the nut. [ଦୁ—ଯେଉଁ କସ୍ତୁ ଦେହରେ ଉଚ୍ଚ ପେତ ରକ୍ତାହୋଇ ଆଏ, ସେ କସ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ କୋଲ୍‌ଟିକୁ ରୁଷ୍ମ କରବା ପାଇଁ କୋଲ୍‌ଟ ଓ ଉଳ୍ଳବ କସ୍ତୁର ମହିରେ କାଷର ଦିଅସାଏ ।]

ବ୍ୟାପକ—ବେଦେ. ବ(ରେ) — (ନାମ) — ୧ । ଅମେରିକା ସ୍କ୍ରିବଳ୍
Wasing-ton ସଙ୍ଗେ ଉଚ୍ଚଭାବର ସୁକ ସମୟରେ ଅମେରିକାର
ଜାତୀୟ ଧର ଓ ଷେନାପତି—1. General Washington
of the United States of America
during the War of Independence. [ଡ଼-
ଏହାକର ନାମ ଅନୁସାରେ ସ୍କ୍ରିବଳ୍କର ପଣ୍ଡିତ ଉତ୍ତର
କୋଣରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଦେଶ ଓ ସ୍କ୍ରିବଳ୍କର ମେରାଲାଣ୍ଡ
ପ୍ରଦେଶର ଗୋଟିଏ ନଗରର ନାମ ହୋଇଥିଲା ।] ୧
ଅମେରିକା ସ୍କ୍ରିବଳ୍କର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଦେଶ ଓ ନଗର
ନାମ—2. Name of a state and town in
the United States of America.

କୋଷିଲ୍ ବାକି—ବେଦେ. ବ (କଚିରଥ) (ପା. କୋଷିଲ୍ ବାକି)—
Wāsil bāki । । ଅଦୟ ଓ ଅନାଦୟ ଧଳ — 1 Realised
ଓଷ୍ଠାସିଲ ବାକୀ and unrealised (money). । । ଧଳ
ବାସିଲ ବାକୀ ଅଦୟ କରସିବା ଓ ବାକି ରହସ୍ୟିବା— 2. Reali-
sation of money and non-realisation.
କ । ହିସାବ ପର୍ଦ, ପର୍ହିରେ ପ୍ରତେକ ପ୍ରକାଶ ଭୂପରେ
ଜମିଦାରଙ୍କର ପ୍ରାପ୍ତ ଖଲଣାରୁ କେତେ ଅଦୟ ହୋଇ,
ଆଛି ଓ କେତେ ବାକି ଆଛି, ଏହା ଲେଖାଥାଏ—
3. A zemindary account which shows
the amounts due, amounts realised
from and amounts outstanding against
each tenant. [ତୁ— ଜମିଦାରଙ୍କ ପ୍ରତେକ ପ୍ରକାଶରୁ
ଜମିଦାରଙ୍କର ପ୍ରାପ୍ତ ବାଣିଜକ ଖଲଣା ଓ ଗତ ବରଷ ତାତୀରେ
କେତେ ବାକି ଥିଲା, ଏପରି ମୋଟ ପ୍ରାପ୍ତ ଲେଖାନ୍ତି ପାଇ
ତହିଁ ଥିଲୁ ତାହାତାରୁ ଚଳନ ବର୍ଷ' ମଧ୍ୟରେ ଯେତେ
ଖଲଣା ଅସ୍ତର (କୋଷିଲ୍) ହୋଇଥାଏ, ତାହା ବାଦ
ଯାଇ ବର୍ଷ' ଶେଷରେ ଭିକ୍କୁ ପ୍ରକାଶ ଭୂପରେ ଜମିଦାରଙ୍କର
ଯାହା ବାକି ଗଢ଼ିଛି, ଏହାଥରୁ ଯେଉଁ ହିସାବରେ ଲେଖାନ୍ତି
ଯାଏ, ଭିକ୍କୁ ହିସାବରୁ କୋଷିଲ୍ ବାକି ବା ଜମା କୋଷିଲ୍
ବାକି ବୋଲିଯାଏ । ପ୍ରତି ବର୍ଷ' ଜମିଦାରଙ୍କର ପ୍ରତେକ
ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଏହିପରି ହିସାବ ଗଡ଼ାଯାଇ ଲେଖାଯାଏ ।]

ବାଷିଲତ୍—ବୈଦେ. ବ (କରିଅ) (ଆ. ବାଷିଲତ୍—ଅଦୟ ହୋଇ—
Wassilat ସୁବା ଧନ; ଅଦୟ ହୋଇଥିବା ଧନର ପ୍ରୟୋଗ)—
ଓର୍ମିଲାଂ ୧। ମୋଟ ଅଦୟ ହୋଇଥିବା ଧନ—୧. Total
ଚାଲିଲାତ realisation. ୨। ତଥିଲର ଭାରପ୍ରାପ୍ତ କୌଣସି

କର୍ମବ୍ୟୁ ମଧ୍ୟରୁ ଅସୁର ବା ଅଦୟ କରିଥିବା ଟଙ୍କା
ମଧ୍ୟରୁ, ସେ କହ୍ୟ କରିଥିବା ବା ମାଲିକ କିଟକୁ ପଠାଇ
ଥିବା ଟଙ୍କାର ହିସାବ ବାଦ; ବିଅମାର ତାହା ଉପରେ
ମାଲିକଙ୍କର ପାଦିବା ପାଉଣ୍ଡା ଟଙ୍କା—୨. Amount
found due from a person entrusted with
collection, after giving credit for am-
ounts properly spent or remitted by
him to the master.

ବାଷ୍ଟେ—ବୈଦେ. ଥ (ଆ. ବାଷ୍ଟେ=କାରଣ, ବାଷ୍ଟେ=କାରଣରୁ)—
Waste ୧। ପାଇଁ; କିମିତ—୧. For. ୨। (ଅମ୍ବକ)କାରଣରୁ—
ଓର୍ମାଣେ ବାସ୍ତେ ୨. On account of.

ବିକ୍—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ବିକ୍)—ସପ୍ରାଦ; ସାତ ଦିନର ସମାହାର—
Wik ଉହିକ ବିକ୍ Week.

ବିକ୍ ଏଣ୍ଡ—ବୈଦେ ବ (ଇଂ. ବିକ୍ ଏଣ୍ଡ) —ସପ୍ରାଦର ଶେଷ ସମୟ
Wik end ଅର୍ଥାତ୍ ଶନିବାର ଓପର ଓଳ ଓ ରବିବାର, ଯେଉଁ
ଉହିକ ଏଣ୍ଡ, ଉହିକେଣ୍ଡ ସମୟରେ ସପ୍ରାଦକ ଯାକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିବା
ବିକ ଯେବା ଲୋକେ ଅବସର ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି— Week end.

ବିକ୍ ରିଟର୍ନ୍ (ନ) ଟିକେ(କ)ଟ—ବୈଦେ. ବ—(ରେଲେଟେ ଶବ୍ଦ) —
Wiken୍d riarn୍(n) tike(ka)t (ଇଂ.) ସପ୍ରାଦର ଶେଷ
ଉହିକେଣ୍ଡ ଟିକେଟ ସମୟରେ ଯାତ୍ରୀମାନେ ରେଲରେ ବୌଣସି
ବିକପେଶ ରିଟର୍ନ ଟିକେଟ ପୁଲକୁ ଯାଇ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିବସ
[ବିକେଣ୍ଡ ରିଟର୍ନ୍ (ନ) ଟିକେ(କ)ଟ—ଅନ୍ତରୂପ] ପୁଲରୁ ଫେର
ଅନ୍ତିମ ପାଇଁ ପାଇଁ ଦରରେ ବିଅମିତା ରେତ ଟିକେଟ—
Week end return ticket (granted by
the Railway Companies to intending
passengers.) [ଦ୍ର—ବେଶର ନାମରୁ
ରେଲ ବିକ୍ରିମାନରେ ଏହି ବିକ୍ ଏଣ୍ଡ ରିଟର୍ନ ଟିକେଟ ପ୍ରଦ
ସପ୍ରାଦରେ ପୁଲକୁ ଯାଇ ଦିନ ସବୁ ବାରଟା ପଠାଇଁ
ବିଶିବାକୁ ମେଲେ । ଯେଉଁମାନେ ଏହି ଟିକେଟ ବିଶିବୁ,
ଯେମାନଙ୍କ, ଆମୀ ମନେଲବାର ଘର ୧୨୩ ବେଳକୁ,
ବା ତତ୍ପରାରୁ ସାହା ଶେଷ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଯାହା ପଥ
ଅନ୍ତରେ ୫୦ ମାଇଲ କିମ୍ବା ତହିଁରୁ ଉଚ୍ଚିଁ ନ ହେଲେ
ସାଧାରଣତଃ ଏହି ଟିକେଟ ବିଶିବାକୁ ମେଲେ କାହିଁ ।]

ବିକେଟ—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ବିକେଟ)—ଟିକେଟ, ଖେଳରେ ବାଟୁ
Wiket ଧରିଥିବା ଖେଳାଳି ଦୂରୀରେ ପୋତା ହୋଇଥିବା
ଉହିକେଟ ଯେଉଁ କାଠ ତନ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅପର ପଶର ପେଣ୍ଟୁର
ବିକେଟ ଦାରୁରୁ ନିର୍ଧାର—Wicket.
ବିକେଟ କିପ(ପା)ର—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ଭାରକେଟ କିପର)—
Wiket kipa(pā)r ବିକେଟ ପଛରେ ଯେଉଁ ଖେଳାଳି ଠିଆ

ଉହିକେଟ କୌପାର ବିକେଟ କୀପାର ହୋଇ କିବେହକୁ ନିର୍ଧାର—
Wicket keeper.

ବିକେଟ ଡୋର—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ) —ପାଠକ ଅବଦେ ଲଗାଯିବା
Wicket dor ଏବପ୍ରକାର ଶୁଣ୍ଟିମୂଳକ ଦ୍ୱାର; ସହିଁରେ ଲୋକେ
ଉହିକେଟ ଡୋର ଯିବା ଅସିବା କର ପାରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ବୋମେଣ୍ଡାଫ
ବିକେଟ ଡୋର ସାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ—Wicket door.

ବିକ୍ଲି ରିପୋର୍ଟ(ଟ୍) —ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ବିକ୍ଲି ରିପୋର୍ଟ) —ସାପ୍ରାତିକ
Wikli riport(t) ରିପୋର୍ଟ— Weekly report.

ଉହିକି ରିପୋର୍ଟ ବିକଲୀ ରିପୋର୍ଟ
କିନ୍ତୁ ରିପୋର୍ଟ(ଟ୍)ର—ବୈଦେ. ବ (କରିଅ) (ଇଂ. ଭିଲ୍କୁ ରିପୋର୍ଟ)
Wikli riport(t)r ରିପୋର୍ଟ— ପୁଷ୍ଟି କଲିକତା ଅବଦର
ଉହିକି ରିପୋର୍ଟର ଦାଇବୋଟ ଓ ପ୍ରିର କାନ୍ଦିଲିଲରେ ନିଷ୍ଠା
ବିକଲୀ ରିପୋର୍ଟ ଦେବା ମକଦମାର ସମ୍ବୂଧନରେ
ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିବା ଲ-ରିପୋର୍ଟ—Weekly Report;
weekly report of cases decided by the
High Court and Privy Council.

ବିଙ୍ଗ—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ) —ରଜଭୂମିର ପାର୍ଶ୍ଵ—The wing
Wing ଉହିଙ୍କ ବିଙ୍ଗ of a pandal or stage.

ବିଣ୍ଟ୍ ମିଲ—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ବିଣ୍ଟ୍ ମିଲ) —ବାସୁଦ୍ଵାର ଗଢ଼ ପ୍ରାତି
Wind mill ଚକରା ପରିବ୍ରତ କଳ—Wind mill.
ଉହିଣ୍ଡ ମିଲ ବିଙ୍ଗ ମିଲ

ବିଣ୍ଟ୍ ଶର—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ନାମ) —ଲକ୍ଷନର ପଣ୍ଡମରେ
Wind-sar ବର୍କସ ସାମ୍ବାରରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ନଗର,
ଉହିଣ୍ଡ ସର ବିଙ୍ଗ ସର ଯେଉଁଠାରେ ଭାରତ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଭୁଅସ ଅଛି—
[ବିଣ୍ଟ୍ ଶର(ତ୍ରିଭୁବନପୁର) —ଅନ୍ତରୂପ] Windsor. [ଦ୍ର—ଏହା
ଟମ୍ସ ନଗନ୍ଦକୁଳରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରେ ଭାରତ ସମ୍ରାଟ
କର ଗୋଟିଏ ଚାକର ଅବାସ ଅଛି ।]

ବିଣ୍ଟୋ—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ବିଣ୍ଟୋ) —ଭାରକା; ପଞ୍ଜାବ—
Window ଉହିଣ୍ଡ ବିଣ୍ଟୋ

ବିଣ୍ଟୋ ଡେଲିଭରୀ—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ତାକବିରାଗ ଶବ୍ଦ) (ଇଂ. ବିଣ୍ଟୋ
Windo delibhari =ଭାରକା + ଇଂ. ଡେଲିଭର =ଅର୍ପଣ) —
ଉହିଣ୍ଡ ଡେଲିଭାରୀ ତାକବରର ଭାରକା ପାଣେ ତିଠି ଅବ ମାଲିକଙ୍କ
ବିଣ୍ଟୋ ଡେଲିଭରୀ ଅର୍ପଣ କରିବା ପକର—Window deli-
very. [ଦ୍ର—ବର୍ତ୍ତନେବ ଓ ବଢ଼ ବଢ଼ ବଢ଼ିବସାମ୍ବାର
ମାଲିକ ନାମରେ ଅସିବା । ତାକ କିନିଷ ଓ ତିଠିପରିମାନ
ତାକ ପିଅର ତାକ କୋଠିଲୁ ନ ନେଇ, ବାକର ଗୁରୁ
ତାକବରର ଅଣିବା ଗୋଟିଏ ଦୋହର ଗୁଡ଼ିଦିଆ ବାକସବ
ପଟାଇ ତହିଁରେ ପୋଞ୍ଜମାନ୍ଦର ତାକବରର ଭାରକା
ପାଞ୍ଜରେ ତିଠି ଇତ୍ତାଦି ଦର ଗୁଡ଼ ପକାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଗୁଡ଼ର
ସେ ରୁଦିଦିଆ ବାକସବ ମାଲିକ କିବେହକୁ ନେଇବୁ ମାଲିକ
ତାକ ପାଞ୍ଜରେ ଥିବା ଦୋହର ଗୁଡ଼ିଦିଆ କାହିଁରୁ
ପଟାଇ ତହିଁରୁ ଆପଣା ତିଠିପରିମାନ କାହିଁରୁ । ଏ ପ୍ରଥାହାର
ବୁଦର ବା ତାକ ପିଅର ବାକରେ ତିଠି ଅବ କିନିଷର
ମୂଳନା ଭାବେ କାହିଁ ।]

ବିଲ(ଲ)—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. Will) —ଉଚ୍ଚଲ; ତୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ବିଲ(l) ମୁଖ୍ୟ ପରେ ତାଙ୍କ ସମ୍ମରି କିଏ ଭୋଗ କରିବ, ଉହିଲ ବିଲ ବା ତାହା କିପର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ଵରେ କରିବ, ଏ ସମ୍ମନେ ଜୀବିତ (ବିଲ[ଲ]ବାଗା—ଅନ୍ୟରୂପ) ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଲେଖି ବନ୍ଧିଷିବା ଉଚ୍ଚଲ—Will; testament.

ବିଲ[ଲ] କରିବା—ଦେ. କି—ଆପଣର ମୁଖ୍ୟ ପରେ ଆପଣର ସମ୍ମରି Will(l) karibେ କିପରି ଓ କିଏ ଭୋଗ କରିବ, ତାହା ପୁରୁଷ ଉହିଲ କରା ବିଲ କରିବା ଲେଖି ବସ୍ତୁରେ କରିବା—To execute a testament or will in respect of one's property; to will away one's property.

ବିଲପ୍ରାପ୍ରୋବେଟେ—ବୈଦେ. ବି (କରିବାର) (ଇଂ. Wil+ Pra(pro)bi(be)t^t ପ୍ରୋବେଟ)—ବିଲ କରିଥିବା ଉହିଲ ପ୍ରୋବେଟ ବିଲ ପ୍ରସ୍ତର ମୁଖ୍ୟ ପରେ ଉଚ୍ଚଲରେ ମୁଢି କିମ୍ବି ଯାହାକୁ ଭାବ ଦେଇଥାଏନ୍ତି, ସେ କିମ୍ବି ସାହେବଙ୍କ ଲିବଟରେ ଦରଖାସ୍ତ ବର ଉଚ୍ଚଲ ଦିଲିଲରେ ପ୍ରମାଣିତ କର, ସେହି ଦିଲିଲ ଅନ୍ତିମରେ ସମ୍ମରିକୁ ପରିଚାଳନ କରିବା ପାଇଁ ଜନସାହେବଙ୍କଠାରୁ ଯେଉଁ ହୁକୁମନାମା ପାଥାନ୍ତି—Probate of a will. [ଦ୍ର—ଉଚ୍ଚଲ ରହିଥାଏ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଏକିକୁ ଏକିକୁଣ୍ଡର୍ (Executor) ବୋଲିଯାଏ ଓ ଉଚ୍ଚଲ ଦିଲିଲ ବଳରେ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ମାନେ ମୁଢି ବ୍ୟକ୍ତିର ସମ୍ମରି ପାଥାନ୍ତି ତାକୁ ଲେଗେଟୀ (Legatee) ବୋଲିଯାଏ ।]

କିଲ୍‌ସ୍ଥତ—ବୈଦେ. ବି (ଆ. କିଲ୍‌ସ୍ଥତ—ବିଦେଶ; ଦୂର ଦେଶ) —Wilayat ୧। ସୁରୋପ—1. Europe. ୨। ବିଦେଶ—ବିଲାୟତ ବିଲାୟତ 2. Foreign country. ୩। ରଜ୍ୟ—3. Kingdom. ୪। ରଜ୍ୟର ଶାସନ ବିଭାଗ; ପ୍ରଦେଶ—4. A province. ୫। ଇଂଲଣ୍ଡ—5. England. [ଦ୍ର—ଏହି କିଲ୍‌ସ୍ଥତ ଶକ୍ର ଭାଷାରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ଵ ବିଲାୟତ, ବିଲାୟତ ଶକ୍ରମାନ ହୋଇଥିବା ।]

କିଲ୍‌ସ୍ଥତ—ବୈଦେ. ବି. (ଆ)—୧। ଇଂଲଣ୍ଡୀୟ—Wilāyati 1. European. ୨। ବିଲାୟତ; ଇଂଲଣ୍ଡୀୟ. ବିଲାୟତୀ, ବିଲା(ଲି)ତୀ 2. English. ୩। ବିଦେଶରୁ ବିଲାୟତୀ ଏ ଦେଶରୁ ଅବ୍ୟବିଧା—3. Introduced to this country from a foreign country.

କିଲ୍‌ସ୍ଥତ ସନ—ବୈଦେ. ବି—କିଲ୍‌ସ୍ଥତ ସନ; ପ୍ରସ୍ତର ସନ; ଦିଶାଶବ୍ଦି; କିଲ୍‌ସ୍ଥତୀସନ ବିଲାୟତୀସନ The year current in Orissa. [ଦ୍ର—ଏ ସନ ମୋଗଲଷ୍ଟମୀଟମାନେ ଏ ଦେଶରେ ଚଲାଇଥିବାରୁ ଏହା ବିଲାୟତ (ବିଦେଶୀୟ) ସନ ନାମରେ ଖୋଜାଯାଇଛା । ଏହା ସୌରମାନ ଗଣନାକ୍ରମେ ଚଳେ ଓ ସହାନ୍ତି ଦିନ ସୌର ମାସର ପ୍ରଥମ ଦିନ ଗଣନା କରାଯାଏ । ଏହା ସନ କୃତ୍ତି କୃତ୍ତି ଶକ୍ରମାନ ଦିନ (ସୁତାନ୍ତି)]

ଆରମ୍ଭ ହୁଏ; ବିନ୍ଦୁ ଏଥର ଗଣନା ସୌରମାନ ଗଣନାକ୍ରମେ ଚର୍ଚାଥାଏ । ବିନ୍ଦୁ ଶକ୍ରମାନ ପଶ ଏବାଦଶୀ ଦିନ ସେଇ ସନ (ସଥା, ୧୯୧୯ ସାଲ କଲାନ୍ତି ଦିନ) ହୋଇଥିବା, ତହିଁ ପରିଦିନ ଅର୍ଥାତ୍ ଶକ୍ରମାନ ଶକ୍ରମାନ ଦିନ ତତ୍ପରବର୍ତ୍ତୀ ସନ ଦିନ (ସଥା—୧୯୧୯ ସାଲ କଲାନ୍ତି ଦିନ) । ରଙ୍ଗରାତ୍ର ସାଲରୁ ଏକେ ବାଦଦେଖିଲେ ଏହି ସନ ଅଧିକ । ଏହି ସନ ଅନ୍ତିଷ୍ଠାରେ ଡେକ୍ଷାର ଜମିଦାର ବାପଜପତି ତଥାର ହୁଏ । ବିନ୍ଦୁରେ ପ୍ରତିକିରଣ ସନରେ ସୌର ମାସର ଶେଷ ଦିନ ସହାନ୍ତି । ଡେକ୍ଷା ପ୍ରକଳିତ ସନରେ ସୌର ମାସର ଅଧିକ ଦିନ ସହାନ୍ତି ଅଟେ । ବିନ୍ଦୁର ସୌର ବେଶାମ ଏ ଦିନରୁ ଅରମ୍ଭ ହୁଏ । ସେବେବେଳକୁ ଡେକ୍ଷା ସନର ଅଧିକ ପ୍ରାୟ ଭୋଗ ହୋଇ ଏବା ମାସ ବାକି ଥାଏ । ସନ ତଳେ ଲେଟ ଦେଶ ।]

କିଲିଙ୍ଗତଳ—ବୈଦେ. ବି—ଲଡ଼୍ କିଲିଙ୍ଗ ତଳ ଭାବର ପୁରୁଷଙ୍କର ଲିଙ୍ଗତଳ—Lord Willingdon, the ଉହିଲିଙ୍ଗଡ଼ନ ଯିଲିଙ୍ଗଡ଼ନ late Viceroy of India କେଟର—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ) —ବଡ଼ଲେବକ ପାଖ ଭୋକ; ଅବ୍ରଲି Wetar ଶୁକର—Waiter of rich men. ଉରୋଟୀର ବେଟର

ବେଟିଙ୍ଗ୍ ରୂମ—ବୈଦେ.—(ଇଂ. ବେଟିଙ୍ଗ୍ରୂମ) —ସେହି ବୋଠରେ ବେଲେଯାନ୍ତିମାନେ ବେଲେଗାନ୍ତିର ଅପେକ୍ଷାରେ ବା ଓସ୍ଟରିଂ ରୁମ ବେଲେଗାନ୍ତରୁ ଉତ୍ତର ତତ୍ତ୍ଵ ସମୟ ବିଶ୍ଵାମ କରନ୍ତି—ବେଟିଙ୍ଗ୍ ରୁମ Waiting room at a Railway Station.

a rest house at a Railway station; ବେଦର, କକ—ବୈଦେ. ବି—(ଇଂ. Wedar, kak) ଭାପରେ ରଖା ଯାଇଥିବା) ବାୟୁ ପ୍ରବାହର ଗତ ଓସ୍ତେଦାର କକ ଓ ଦିନ ନିର୍ଣ୍ଣୟମୁକ୍ତ ଯନ୍ତ୍ର—Weathercock, ବୈଦରକକ

ବେବ୍‌ଶ୍ଟା(ଶତ୍ରା)ର—ବୈଦେ. ବି—(ନାମ, ଇଂ. Web-shtā(shtrā)r) —ଆମେରିକା Web-shtā(shtrā)r ବାସୀ ପ୍ରସ୍ତର ରଙ୍ଗ ଅଧିକାନ୍ତର ଓସେବଟୀର ସ୍କର୍ପୀୟ ସକଳଯିତା—The late Dr. Noah Webster, the American author of the famous English Dictionary.

କ—୧ ଅଭିଧାନକାରଙ୍କର ଜନ୍ମ ୧୭୫୮ ଖ୍ର. ମୁଖ୍ୟ ବର୍ଷ ବ୍ୟସରେ ରଖାଯାଇଥିବା ଏବା ଅଭିଧାନର ସର୍ବଦିନ କର୍ମର ଅରମ୍ଭ ଖ୍ର. ୧୮୦୭; ପ୍ରଥମ ସମ୍ପୂରଣର ପ୍ରକାଶ ଖ୍ର. ୧୮୨୮; ଦ୍ୱୟ ସମ୍ପୂରଣ ଖ୍ର. ୧୮୪୦—୧୧]

ବେ କିଲ—ବୈଦେ. ବି—(ଇଂ. We bil) —ରେଲିଫ୍ କିଲିଙ୍ଗ ଦେବା ମାଲର ଭାଇକା—Waybill.

ବେଲେସ—ବୈଦେ. ବି (ନାମ) —(ଇଂ. Wels) —ଉଲଣ୍ଡର ପରାଇଲେସ୍ ପ୍ରଦେଶ—Wales

[ଦ୍ର—ଉଲଣ୍ଡର ସକଳ ପ୍ରଥମ ସତର ବା ସୁରବାକର ପ୍ରିନ୍ସିପ୍ ଅଫ୍ କେଲ୍ସ୍ ବୋଲିଯାଏ ।]

କେଳ(ଲ)ର—ବୋଦେ. ବି.—(ରେ. କେଳର)—ଆମ୍ବାଲିଥ ଦେଶରୁ
Wela(lā)r ଆମାର ଏକ ପ୍ରକାର ଉଚନ୍ତୁ ଘୋଡ଼ା (ଏମାକେ
ଓହେଲାର ବେଲାର ଖବ ବେଗଗାମା) — Waler (horse).

ବୁଲାର ଗୋଡ଼—ଅନ୍ୟରପା

ଫେଲିଙ୍ଟନ—କେବେ.ବି.—(ନାମ) —ରଂଲଣ୍ଡ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସେକାପତି—
Wellingtan Duke of Wellington.

[ଦୁ—ଏ ଡାଟଳ୍କୁ ପୁରୁଷେଷରେ ୧୯୨୫ ଖାତ୍ରାକରେ
ଲେଖୋଲିଅନ୍ତରୁ ପରିପ୍ରକାଶି କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ଜନ
ଖ୍ରୀ ୧୯୨୫, ମାତ୍ର ୧୮୫୨ ।]

କେଲେସ୍ଲି—ବେଳେସ୍ଲି—ବେଳେସ୍ଲି
Welesli ଗର୍ଭାର କେନେସଲ୍ (ଜନ୍ମ ୧୯୭୦ ଖ୍ର.) । ଭାବତର
ଓରେଶେସଲ୍ଲୀ ବେଳେସଲ୍ଲୀ ବଢ଼ି ଲାଟ ୧୯୫୮—୮୦୪;

ମୁଦ୍ୟ ୧୮୪୩) — Marquis of Wellesley. [ତୁ—
ଏହାକୁ ଭାରତ ଶାସନକାଳରେ ଯୁଗୀରର ହୃଦୟ ସ୍ଵଭାବକ
ପ୍ରସାଦିଷ୍ଟ ଓ ମୁଦ୍ୟ ପରେ ମୁଗ୍ଧରର ପୂର୍ବତତ ଦିନ୍ଦୁ ସନ୍ତୋଷକୁ
ମୁଗ୍ଧରୁପର୍ବତର୍ମଣୀ, ନିଜାମଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବନ୍ଦିତା ସ୍ଥାପନ, କର୍ଣ୍ଣାଟା
ପ୍ରଦେଶରେ ଲୟାନ୍ତିଆକୋନ୍ମାନିକ ଅଧିକାର, ମରଦିଖା
ଧର୍ମର ବ୍ୟକ୍ତିକରଣ, ବଲକତାରେ ପୋଠ୍ କିଲିଅମ୍,
କଲେଜ ସ୍ଥାପନ, ରବିବାରକୁ ବିଶ୍ୱାମିକବସରୁପେ ପ୍ରତିକାଣ୍ଡି—
(ସବଳତାରେ) । ଏଲାଞ୍ଚ କେଲିଏଟନଙ୍କ ବନ୍ଦ ସାଇ ଆଲେ ।]

ଓয়েশৌৰ আৰ্পসস

କେଣ୍ଟୁ ଲାଣ୍ଟ—ବେଦେ. ବ (ରଂକେଣ୍ଟୁ ରଣ୍ଜିକ)—ଆଶାଷିକମହା-
Wesht indij ସାଗର ଉତ୍ତର ଅମେରିକାର ମେଳିକୋ
ଓଯେଟ୍ରିଆଞ୍ଜି ବେସ୍ଟ୍ ଇନିଡିଜ ସତ୍ୟର ପୁନଃରେ ଥିବା ବୀଧିପ୍ରକାଶ—
West Indies. [ଦ୍ର—ପୃଷ୍ଠାଗା ଗୋଲାକାର ଥିବାରୁ
ଭରିବେପରୁ ପଣ୍ଡିତମବାଟେ ସମ୍ବଦେ ସମ୍ବଦେ ଗଲେ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା
(ଇଣ୍ଡିଆ, India)ରେ ପଦବ୍ୟବ ବୋଲି ଶ୍ରାନ୍ତୀୟ ସମ୍ପୋଦନ
ଶତାବ୍ଦୀରେ ଉତ୍ତରେପାୟମାନକର ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା । କାରଣ,

ମହିରେ ଅମେରିକା ମହାଦେଶ ଥୁବା ସେମାନେ ଅଛୋ ଅନ୍ତମାନ କର ନ ଥିଲେ । ଅତିଥିକ ପେର୍କ ଜାବିକମାନେ ଉତ୍ତରେପରୁ ଏହି ମଧ୍ୟଭାଗରେ ସାଇଥରେ ସେମାନଙ୍କ ଦକ୍ଷିଣଅମେରିକାର ଉତ୍ତରପଥ୍ରମ କୋଣରେ ଓ ଉତ୍ତର ଅମେରିକାର ମେବୁଷ୍ଟିକୋ ସାଇର ପୁରୁଷରେ ଥୁବା ଦ୍ୱାପା-
ପୁଞ୍ଜରୁ ଇଣ୍ଡିକ୍ (ଭାରତ) ବୋଲି ମନେକଲେ ଓ ଅମେରିକାର
ଅଧିନିବାସୀମାନଙ୍କ ଉତ୍ତି ଅନ୍ (ଭାରତୟ) ବୋଲି
ମନେକଲେ । କିନ୍ତୁ ପରେ ଅନ୍ତିକାର ଦକ୍ଷିଣୟ ଉତ୍ତରାଧିଶା
ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟ ବାଟେ ଭାରତ ଅବସ୍ଥା ହେଲାରୁ ଉତ୍ତରେପାଇୟ
ନାବିକମାନେ ଅପଣା ଦୂର ଦୂର ପାର ଭାରତମହାଦୀରାଗରରେ
ଥୁବା ଦ୍ୱାପାଞ୍ଚକୁ ଉତ୍ତରାଣ୍ଡିକ (East Indies)—ପୁରୁ
ଭାରତ) ଓ ଅମେରିକା ଦ୍ୱାପାଞ୍ଚକୁ ଉତ୍ତରାଣ୍ଡିକ (West
Indies)—ପର୍ମିଗଭାରତ ନାମ ଦେଲେ ଏବଂ ଭାରତ-
ବାସାଙ୍କ Indian (ଭାରତୟ) ଓ ଅମେରିକାବାସାଙ୍କ
ରେଡିଣ୍ଡିଆନ୍ Red Indian (ରତ୍ନବର୍ଣ୍ଣ ଭାରତୟ)
ନାମ ଦେଲେ । ପ୍ରାଚୀନ୍ତମହାସାଗରରେ ଅଣ୍ଟେଲିଆର ଉତ୍ତର
ଓ ଉତ୍ତରପୁରୁଷରେ ଅବସ୍ଥା ନିର୍ଭିନ୍ନ, ପିଲିପାଇନ,
ସେଲିକସ, କୋର୍ଣ୍ଣିଆ, ପାବା ଓ ସୁଗାର୍ବା ଦ୍ୱାପାନ ଉତ୍ତରାଣ୍ଡିକ
ଦ୍ୱାପାଞ୍ଚର ଅନୁର୍ଗତ । ଆଟାନ୍ତିଷ୍ଠିକ ମହାସାଗରରେ
ମେଢ଼ିକୋର ପୁରୁଷରେ ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣ ଅମେରିକାର ଉତ୍ତର
ପଥ୍ରମରେ ଅବସ୍ଥିତ ଗୋଗେରକୋ, ହାଇଟୀ, ଜାମାଇକା,
ଭରବା, କାହାମା ଦ୍ୱାପାନ ଉତ୍ତରାଣ୍ଡିକ ଦ୍ୱାପାଞ୍ଚର
ଅନୁର୍ଗତ ଅଟେ ।

ମାଧ୍ୟମ, ଶର୍ଷପୁଣ୍ଡି, ଶିଖେଯୁ ।
ଶୁଳ୍କଫା, ସବା, ଶଲପ
ଶୋଆ, ସୋଫ
ମ. ଶୋପ, ଶେପ୍,
ଗାଲଂଟଶୋପ
ଶୁ. ଶୁକାଳୀଭାଙ୍ଗ, ଶକାଦାନ
ପା. ଶୁରୁ; ଶୁରୁ ମେଘୁର
ଶର୍ତ୍ତର(ଶ) (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ. ପୁଂ (ସ. ଶବର) — ଶବର ଇତ୍ୟାଦ
ଶର୍ତ୍ତରୁଣୀ—ଶର୍ତ୍ତରୁଣୀ (ଦେଖ) — **Saura** (ra) etc (See)
[ପର୍ବତୀଶ୍ଵର—ଶର୍ତ୍ତରୁଣୀ]
ଶର୍ତ୍ତରୁଣୀ—ଦେ. ବ. ପୁଂ (ସ. ଶବରପଣ୍ଡି) — ଶବରପଣ୍ଡି (ଦେଖ)
Saurāpali (li) **Sā-ara pali.** (See)
[ପର୍ବତୀଶ୍ଵର—ପ୍ରାଦେସମଲ୍ଲୁର] ଶର୍ତ୍ତରୁ—ଗ୍ରା. ବ. (ପୁଂ) (ସ. ଶୋର) — ୧ । ଲୋକଙ୍କ ନାମ—
Sauri 1. Name given to males. ୨ । (ପୁଣି) ହୀଲ
ନାମ—2. Name given to females. ୩ । ଶତ
ଶ୍ରୀ—3. The planet Saturn. [ଉ—ପୁଣି
ଚନ୍ଦ୍ରଭ୍ରେଗ କରେ ଏ କର୍ତ୍ତା ଶର୍ତ୍ତରୁ ସଙ୍ଗରେ ସହେଦ
ଦୃଢ଼ । ଭଙ୍ଗ. କୋଟିବ୍ରହ୍ମଶ୍ରୀଶ୍ଵର ।] ୪ । ବିଶ୍ଵ—
4. Bishvap. ୫ । ଶମ୍ଭୁମିଶ୍ରବିଶ୍ଵିତ ମର୍ତ୍ତ୍ୟଥପତି—
5. Name of a monkey leader in
Rāmāyaṇa. [ଉ—ବଳକଣ୍ଠ ଦାଶରଥ ଶର୍ତ୍ତରୁ—
ଭଙ୍ଗ. ବୈଦେହୀଶବିଲାସ]
ଶର୍ତ୍ତର ବାର—ଗ୍ରା. ବ (ସ. ଶୋରବାର) — ଶର୍ତ୍ତର ବାର—
Sauri bāra **Saturday.**
ଶନିବାର ଶନିବାର
ଶର୍ତ୍ତର ବେତ—ଦେ. ବ—ଏକପ୍ରକାର ମୋଟ ବେତ । (ବେତ ତଳେ
Sauri beta କୋଟ ଦେଖ) — A kind of thick
cane.
ଶର୍ତ୍ତଲ—ପ୍ରାଦେ (ଅଛିଥିଲ) ବ—ଶର୍ତ୍ତଲ (ଦେଖ)
Saul **Sakula.** (See)
ଶର୍ତ୍ତଲ—ଗ୍ରା. ବ—୧ । (ସ. ଶର୍ତ୍ତଲ) ଶର୍ତ୍ତଲ (ଦେଖ) — 1. **Sakula**
Saula (See). ୨ । (ସ. ଶର୍ତ୍ତଲ) ଶର୍ତ୍ତଲ (ଦେଖ) —
ଶୋଲ, ଶର୍ତ୍ତଲ ସୌରୀ
ଶଲୀ କନ୍ଦିଲ
ଶର୍ତ୍ତଲ କଢ଼ା(ଡ଼ା) — ଗ୍ରା. ବ—ଶର୍ତ୍ତଲ କଢ଼ା (ଦେଖ)
Sauja kardā (rdhā) **Seuja kardha.** (See)
ଛୋଟଶୋଲ ମାଛ ସୌରୀକା ଘରଜା

ଶର୍ତ୍ତ—ଗ୍ରା (ପଦଖ) ବ. ଓ ବିଶ (ସ. ଶତ) — ଏକଶତ—A hundred.
ଶୀର୍ଷ (ଶର୍ତ୍ତରେ ତଳେ କୋଟ ଦେଖ) [ଉ—ମୋ ଶର୍ତ୍ତ ବହୁକରେ
ଏକଶ ସୌ ବହୁବହୁ ଦୂର । କୃଷ୍ଣିଂଦ୍ର ମହାଭାରତ ସର୍ବ ।]
ଶର୍ତ୍ତ କଢ଼ା(ଘ) — ଦେ. ବ—ଶଥ କଢ଼ା (ଦେଖ)
Sā te kardā (rā) **Sā-akardā.** (See)
ଶେତାନ୍ (ନ, ନିଆ) (ଇତ୍ୟାଦି) — ଦେ. ବ (ଆ. ଶେତାନ) — ସରତାନ୍
S̄ etān (ni, niā) etc **(ନ, ନିଆ) ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ) —**
ଶେତାନ୍ ହୀତାନ୍ **Saitān** (ni, niā) etc. (See)
ଶର୍ତ୍ତ ଅସ୍ତ୍ରଭିତ୍ତର — ଦେ. ବ ଓ ବିଶ (ସ. ଅଷ୍ଟୋତ୍ତର ଶତ) — ୧୦୮; ଏକ
S̄ ae ashṭauttara ଶତ ୭୦—One hundred and
[ଶର୍ତ୍ତ ଅସ୍ତ୍ର—ଅଲ୍ୟରୁଥ] eight. [ଉ—ଅଙ୍ଗ ସେ ଶର୍ତ୍ତ ଅସ୍ତ୍ର]
ଏକଶ ଆଠ ଉତ୍ତର ତୋମର, କଲ କଲକୁ ସେ ସୁବରେ ପ୍ରହାର ।
ଏକସୌ ଆଠ **କୃଷ୍ଣିଂଦ୍ର**. ମହାଭାରତ. ଚର୍ଣ୍ଣ ।]
ଶେବାନ୍ — ଦେ. ବ (ସ. ଶାବକୁମୁ, ସୁବର୍ଣ୍ଣ—ସୁନା) — ଅଠର ଶାବନ୍
Saebāna ସୁର୍ଣ୍ଣ—Gold which has been polished eight
times. [ଉ—ଅସ୍ତ୍ରବକ୍ଷ ବୋଲିଲେ ଅଠବାର ଶାବନ୍—
ଦେଲେ ସୁନା ଶେବାନ୍ ଦ୍ଵୀପଟ କାଣ । କୃଷ୍ଣିଂଦ୍ର.
ମହାଭାରତ. ଚର୍ଣ୍ଣ ।]
ଶର୍ତ୍ତ—ସ. ବ—୧ । କଲ୍ୟାଣ; ମନ୍ଦ—୧. Weal. , । ସୁଖ—
Sam 2. Happiness. ୨ । ଶାନ୍ତି—୩. Peace. ୪ । ଅନ୍ତର୍ଗତ
ରଗର ଅଭିନ୍ଦବେଶଗ୍ରାମ—୪. Apathy for worldly
things. ୫ । ଶାସ୍ତ୍ର—୫. Religious book;
Scripture. ବିଶ—ଶୁର—Auspicious.
ଶଙ୍କା(ଶି) — ଦେ. ବ (ସ. ଶଙ୍କ) — ଶଙ୍କା (ଦେଖ)
Samki (khi) **Saṅkhi.** (See)
ଶଂପିବା—ଦେ. ବି—ଶଂପିବା (ଦେଖ) — **Śampibā.** (See)
Śampibā [ଉ—ବେବା ରଷ୍ଟାର ଅମଗଲେ, ତୋତେ ଶଂପିଲ
ବାକ୍ୟ ବାଲେ । କଗମାଥ. ରାଗବତ ।]
ଶଂକ—ସ. ବିଶ (ଶମ—କଲ୍ୟାଣ+କ, ସୁର୍କାର୍ଥ) — ୧ । କଲ୍ୟାଣ—
Samba ସୁର୍କା—୧. Prosperous. ୨ । ଭାଗ୍ୟକାନ୍—
2. Blessed. ୩ । ସୌଭାଗ୍ୟଶାଳୀ—୩. Fortu-
nate. ୪ । ସୁଖ—୪. Happy. ବ—୫ ସୌଭାଗ୍ୟ—
1. Good fortune. ୬ । କଲ୍ୟାଣ—୨. Pro-
sperity. ୭ । ସର୍ବଦିଶେଷ—୩. Name of a
snake. ୮ । ଇନ୍ଦ୍ର ବଜ୍ରାଷ୍ଟ—୪. Thunderbolt,
the weapon of Indra. ୯ । ଅଷ୍ଟା କୃତ୍ସମେ
ପଞ୍ଚାମୀବା ଲୁହା ଜିଞ୍ଜିର (ହ୍ର. ଶ) — ୫. An iron
chain worn round the waist. ୧୦ । ପ୍ରାଚୀକ
କାଳର ଏକପ୍ରକାର ମାପ (ହ୍ର. ଶ) — ୬. A kind of
measure used in ancient times. ୧୧ । କିମ୍ବମେତ୍ର
ବୁଝେ ଦଳ ଦରବା କର୍ମ (ହ୍ର. ଶ) — ୭. The act
of ploughing regularly.
ଶଂବ—ସ. ବ (ଶମ—କଲ୍ୟାଣ+ବୁ ଧରୁ—ଦରବା କରିବା
Śambara ଅରବିନ୍ଦ କରିବା+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଥ) — ୧ । ସରିଲ; ଜଳ—

1. Water. ୭। ଦିଗୋଦାସଙ୍କ ପତ୍ର ଦେଖିବଣେଷ
(ହ. ଶ)—2. Name of demon. [ଦୁ—
ଦିବୋଦାସଙ୍କ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ରନ, ଏହାକୁ ପଥଚରୁ
ତଳକୁ ପାଇଁ ମାରି ଦେଲେ । ସମୟରେ ଓ ମହାଭାରତରେ
ଏହାକୁ କାମଦେବଙ୍କ ପତ୍ର ବୋଲି ଯାଇଥିଲା—ହ. ଶ ।]
୩। ପାତୀଳ କାଳର ଶତରୂପେଷ (ହ. ଶ)—3. An
ancient weapon. ୪। ସୁଦ୍ର; ସମର (ହ. ଶ)—
4. War; battle. ୫। ଏକପ୍ରକାର ମୁଗ; ଶମର
ଦରଣ (ହ. ଶ)—5. The Sambhar deer:
୬। ମାଛ (ହ. ଶ)—6. Fish. ୭। ପଥଚରଣେଷ
(ହ. ଶ)—7. Name of a mountain. ୮।
ଚିହ୍ନକ ଚୁପ୍ତ (ହ. ଶ)—8. Plumbago Zeylanica
(plant). ୯। ଲେଖ ଚୁପ୍ତ (ହ. ଶ)—9. Sim-
plocus Racemosa (tree). ୧୦। ଅର୍ଜୁନ ଦୂଷି
(ହ. ଶ)—10. Terminalia Arjuna (tree).
୧୧। ତାଳ ଚୁପ୍ତ (ହ. ଶ)—11. Palm tree.
୧୨। ଶବର ଚନ୍ଦନ (ଦ୍ରୁଦ୍ୟରୂପ) (ଦେଖ)—
12. Sabara chandana (See). ସେ. ବିଶ.
ସୁ—୧। ଅଭି ଉତ୍ତମ (ହ. ଶ)—1. Very good.
୨। ଭଗ୍ୟବାନ୍ (ହ. ଶ)—2. Fortunate. • ।
[ଶଂଦର—ସ୍ତ୍ରୀ] ସୁଦୀ (ହ. ଶ)—3. Happy.
ଶଂଘ—ସେ. ବି ଓ ବିଶ (ଶଂ—କଲ୍ୟାଣ+ଘୁ. ସୁନ୍ଦରୀ)—ଶଂଦର
Samsu (ଦେଖ)—Samba (See)
ଶଂସ (ଧାରୁ)—ସ୍ଵ—୧। କହିବା—1. To speak. ୨। ସୁତନା
Samsa (root) କରିବା—2. To indicate; to hint,
[ଶଂସ—ଅକ୍ଷରପୃଷ୍ଠା] ୩। ପ୍ରଶଂସା କରିବା—3. To praise.
ଶଂସ(ସା) —ସେ. ବି (ଶଂସ ଧାରୁ+କର୍ମ. ଅ; ଅ)—୧। ପ୍ରକଳ୍ପ
Samasa(sକ) (ହ. ଶ)—1. Promise. ୨। ଶଂଦର (ହ.
ଶ)—2. Oath. • । କୁତ୍କଳ (ହ. ଶ)—3. Magic.
୪। ପ୍ରଶଂସା (ହ. ଶ)—4. Praise. ୫। ଇଚ୍ଛା
(ହ. ଶ)—5. Desire. ୬। ବୁଝୁ (ହ. ଶ)—
6. Flattery. ୭। ଘୋଷଣା (ହ. ଶ)—7. Decla-
ration. ୮। ବକ୍ତ୍ଵା (ହ. ଶ)—8. Speech;
lecture.
ଶଂସନ—ସେ. ବି (ଶଂସ ଧାରୁ+କର୍ମ. ଅନ)—୧। କଥନ—
Samsana 1. Speaking; utterance. ୨। ସୁତନା—
2. Indicating; hinting. ୩। କିମ୍ବୁ କରି
କହିବା—3. Assurance. ୪। ଅଭଳାଷ; ଇଚ୍ଛା;
ବାହ୍ୟ—4. Wish; desire; inclination. ୫।
ଶ୍ୟାମ; ପ୍ରଶଂସା—5. Praise; eulogy. ୬। ଅଶୀ-
ବାଦ—6. Blessing.
ଶଂସି—ସେ. ବିଶ (ଶଂସ ଧାରୁ+କର୍ମ. ତ)—୧। କଥୁତ—
Samsita 1. Spoken. ୨। ସୁତନା—2. Indicated;

hinted; prefaced to. ୩। ଅଚଳଶିର; ବାହ୍ୟିତ—
3. Wished for; desired. ୪। ସୁତନା; ପ୍ରଶଂସି—
4. Praised; extolled; applauded, ୫। କିମ୍ବୁ—
5. Certain; assured; sure. ୬। କୁତ୍କଳ—
6. Ugly; homely. ୭। ଅନୁଷ୍ଠାତ; ସମ୍ମାଦିତ—
7. Performed; done; accomplished.
ଶଂସିତ କୁତ୍କଳ—ସ. ବିଶ. ସୁ—(ବହୁମତ; ଶଂସିତ ହୋଇଥିଲା ବ୍ରତ
Samsita brata ଯାହାର)—ଯାହାର ବ୍ରତ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲା—
(ଶଂସିତକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Whose vows have been per-
formed or accomplished.
ଶଂସି—ସ. ବିଶ. ସୁ—(ଶଂସ ଧାରୁ+କର୍ମ. ତକ; ୧ମା. ୧ଚ.)
Samsi ୧। ସୁତନାକାଶୀ; ତୁଳ—1. Indicating;
[ଶଂସି—ସ୍ତ୍ରୀ] making known. ୨। କଥନକାଶୀ—
2. Speaking. ସ. ବ. ସୁ—ବାହ୍ୟ ବନ୍ଦୁ—
Speaker.
ଶଂସା—ସ. ବ. ସୁ—(ଶଂସ ଧାରୁ+କର୍ମ. ତୃତୀୟ; ଶଂସା ଶବଦ ୧ମା.
Samsata ୧ଚ.)—୧। ପ୍ରୋତ୍ସହ; ସୁତନାଠକ—1. An
[ଶଂସା—ସ୍ତ୍ରୀ] eulogist, a panegyrist. ୨। ପ୍ରାଦବ;
ବୋଧାମନ୍ତର; ଲୁଟ୍ଟିକାର—2. Flatterer. • ।
ବୋତା—3. A priest officiating at a
sacrifice.
ଶଂସା—ସ. ବିଶ. ସୁ—(ଶଂସ ଧାରୁ+କର୍ମ. ଅ)—
Samsatha ଶୁଭତ୍ବ; କଲ୍ୟାଣସୁଲ୍ଲ; ଭଗ୍ୟବାନ୍—Blessed,
(ଶଂସା—ସ୍ତ୍ରୀ) fortunate; prosperous.
ଶଂସ୍ୟ—ସ. ବିଶ—(ଶଂସ ଧାରୁ+କର୍ମ. ଯ)—୧। ବାହ୍ୟ—
Samsya 1. Desirable; wished for. ୨। ବାଚ୍ୟ—
(ଶଂସ୍ୟ—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Expressible; predictable. • ।
ବାଚ୍ୟା—3. Fit to be spoken; utterable.
୩। ପ୍ରଶଂସନ୍ୟ—4. Commendable; praise
worthy. • । ହିଂସନ୍ୟ—5. Fit to be in-
jured. ୬। ଭଗ୍ୟବାନ୍—6. Qualified; vir-
tuous. ସ. ବି—ଅନ୍ତି (ହ. ଶ)—Fire-
ଶକ (ଧାରୁ)—ସ.—୧। ପାଇବା; ପାଇଗ ହେବା—1. To be
Sak (root) able or competent. ୨। ବାକ୍ୟବାନ
ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ବରିବା—2. To please with words.
ଶକ—କେତେ. ବି—(ଆ: ଶକ; ଭୁଲ. ସ. ଶକ) —୧। ସନ୍ଦେହ—
Sak 1. Doubt. ୨। ଶକା—2. Apprehension.
ଶକ—ସ. ବି—(ଶକ ଧାରୁ+କର୍ମ. ଅ) —୧। ଅଭି ପ୍ରବର୍ତ୍ତିକ ଶକ
Saka ଶାକବାଦି—1. Name of a king who intro-
duced a calendar year. ୨। ଶକାଦ; ଶକ-
ବାଦି ଶକବାଦ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି ସକ—2. Salibahana
era; the year introduced by king
Salibahana

[ଦ୍ୱ—ଏହା ଶ୍ରାନ୍ତକ ସଙ୍ଗୀ ଥିଲେ ୨୮ ବର୍ଷ କମ୍, ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରାନ୍ତ ଜନନ ୨୮ ବର୍ଷ ପରେ ଶକର ଗଣନା ଅରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ।] ୩ । ମଧ୍ୟଅସିଆବାସୀ ପ୍ରାଚୀନ ଜାତ ବିଶେଷ—୩ Name of an ancient nation of Central Asia; Scythians.

[ତ,—ଏହି ଜାତ ପ୍ରଥମେ ଗୋଟିଏ ଜାତ କି ଥିଲେ । ଏମାନେ ଏକାଥିକ ଜାତ ଥିବାରୁ ସମ୍ଭୁତରେ ମଧ୍ୟ ଏମାନେ ‘ଶକା ୫’ (ବହୁବଳରେ ଶକ ଜାତମାନେ) ବୋଲି କଥୁଛି । ଏମାନେ ମଧ୍ୟଅସିଆର ଯାଯାକର ସ୍ଵକପ୍ରିୟ ଜାତ ଥିଲେ । ଶ୍ରୀକୃମାନେ ଏମାନଙ୍କୁ Scythian, (ସିଦିଥନ) ଜାତ ବୋଲି କାମ ଦେଇଥିଲେ । ଏମାନେ ଶ୍ରାନ୍ତ ଜନନ ପୂର୍ବ ପ୍ରଥମ ଶତାବ୍ଦୀରୁ ଶ୍ରାନ୍ତଜନର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଚରୁଥୁଁ ପରାଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଭାବରକୁ ଦଳଦଳ ହୋଇ ଆଜମଣ କରିଥିଲେ । ଏମାନେ କାଣ୍ଡିର, ଅପଗାନ୍ଦିନ, ପଞ୍ଚାବ, ସିକୁ ପ୍ରଦେଶ, ଶୁକୁରାଟ ଏବଂ ବମ୍ବେଇ ଅଳକରେ ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ଶ୍ରାନ୍ତଜନର ପ୍ରଥମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଏମାନଙ୍କ ରଜା ଶାନ୍ତବାହନ ଭାବରକେ ସରବର କରିଥିଲେ ଏବଂ ଏହାକି ରଜତ ବାଲ (୨୮ ଶ୍ରାନ୍ତକ) ରେ ଶକାବ ଭାବରକେ ପ୍ରତଳିତ ହୋଇଥିଲେ ଓ ତାହା ମଧ୍ୟ ଅଦ୍ୟାବଧ ଭାବରକେ ଚକ୍ରଅଛି । ଏମାନେ ଭାବରକୁ ଶ୍ରୀକୃତାଙ୍କୁ ତଢ଼ି ଅପଣାର ରଜ୍ୟ ବିଷ୍ଟାର କରିଥିଲେ । ସିକୁ, ମାଲବ ଓ ପଦମ ଭାବରକେ ଏମାନେ ବହୁବଳ (ପ୍ରାୟ ୪୦୦ ବର୍ଷ) ରାଜତ କରିଲେ ଓ ଉତ୍ତମ ଏମାନଙ୍କର ରଜଧାନୀ ଥିଲା । ଏମାନଙ୍କୁ ପରାତମୀ ଦ୍ଵାରା ସଜା ବିଜମାଦିତ୍ୟ ପରାଜିତ କରି ଭାବରକେ ହୁନ୍ତୁ ରଜ୍ୟ ବିଷ୍ଟାର କରିଥିଲେ । ଏହି ଶକଜାତ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ଜାତର ସଜା କନିଷ୍ଠ ଉତ୍ତରଭାବର, ଭୁକ୍ତିମାଳ ଓ ଅପଗାନ୍ଦିନ ସ୍ଥାନର ସଜା ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ପୁରୁଷୁର (ଅଧୁନକ ପେଶବାର) ଜାଙ୍କ ରଜଧାନୀ ଥିଲା । ଏ ୧୫୦ ଶ୍ରାନ୍ତକରେ ଭଜନ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ମଧ୍ୟଅସିଆରେ ଓ ତୀନଦେଶରେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ପ୍ରଭାବ କରିଥିଲେ । ଏହାକି ସମୟର ମୁଦ୍ରା ଏବଂ ମଧ୍ୟ ଦୂରଭ୍ରତ୍ତୁ ମିଳିଥିଲା । ପୁରୁଣରେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣଦଶୀ ସଜା ନରିଣ୍ୟନ୍ତବାରୁ ଏହି ଜାତର ଉତ୍ସର୍ହ ହୋଇଥିବା ବର୍ଣ୍ଣିତ ଥିଲା । ସଜା ସରର ସଜା ନରିଣ୍ୟନ୍ତକୁ ଭାବରକୁ ଓ ନିଷାପିତ କରିଥିଲେ । କଣ୍ଠାଶ୍ରମ ଅବ ନିଷମ ପାଳନ ନ କରିବାରୁ ଓ କ୍ରାନ୍ତିଶମାନଙ୍କୁ ପୁଅକ ରହିବାରୁ କରିଷ୍ଟ ମେଳେ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ; ତାହାକି ବିଶ୍ଵରମାନେ ଶକ ନାମରେ ଅଭିହତ ହେଲେ । ଅଧୁନକ ପଣ୍ଡିତମାନେ କହନ୍ତି ଯେ ମଧ୍ୟ-ଆସିଆ ପ୍ରାଚୀନବାଲରେ ଶକଦ୍ୱୀପ ନାମରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଥିଲା । ଯୁନାନମାନେ ଏ ଦେଶକୁ ସରିଆ କହୁଥିଲେ; ଏହି ମଧ୍ୟ-ଆସିଆବାସୀଙ୍କୁ ପକ୍ଷ କୁହା ଯାଉଥିଲା । ଏକ ସମୟରେ ଏ ଜାତ ଥିବା ପ୍ରତାପଶାଳୀ

ହୋଇଥିଲେ । ଶ୍ରାନ୍ତପୂର୍ବ ୨୦୦ ବର୍ଷରେ ଏ ଜାତ ମଧ୍ୟରୁ ଓ ମହାଦୟନ୍ତ୍ର ଦେଶ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ଏମାନେ ଅପଣାରୁ ଦେବପୂର୍ଣ୍ଣ କହୁଥିଲେ । ଏମାନେ ୧୫୦ ବର୍ଷ ଭାବରେ ସଜା କରିଥିଲେ—(ହ୍. ଶ) । ୪ । ଦେଶ ବିଶେଷ—4. Name of a country; Scythia (ଶକମାନଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷିତ ଦେଶ, ଅସିଆର ମଧ୍ୟରୁ) ୫ । ସେଇ ସଜାକ ନାମରେ କୌଣସି ସଂବର୍ତ୍ତ ଚଲେ (ହ୍. ଶ) । ୫. A king in whose name any era is started. ୬ । ଶକାକ; ସଜା ଶାନ୍ତବାହନଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ରଦ୍ଧିତ ସନ—6. The era started by Śakabhaṭṭana. ୭ । ତାତାର ଦେଶ (ହ୍. ଶ) । ୮. Tartary. ୮ । ଜଳ (ହ୍. ଶ) । ୯. Water. ୯ । ମଳ (ହ୍. ଶ) । ୧୦. Dirt. ୧୦ । ପରୁ ବିଶେଷ (ହ୍. ଶ) । ୧୦. A kind of beast.

ଶକଟ—୧. ବ (ଶକ ଧାରୁ—ପାରଗ ଦେବା+କରଣ ଅଟ, Śakaṭa ସଙ୍କଳେ) । ୧. ଶକତ; ଗାତ୍ର; ଦ୍ୱିତୀ ଯାନ—1. Cart; two wheeled vehicle. ୨. Load; weight. ୩ । କଂସାନ୍ତର ଅସ୍ତ୍ର ବିଶେଷ; ଶକଟାସର (ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିରବ) —Name of a demon killed by Śrikrushṇa. ୪ । ଶିଳଶବ୍ରମ (ହ୍. ଶ) । ୪ Dalbergia Ouigenensis (tree). ୫ । ଧକ ବୃକ୍ଷ (ହ୍. ଶ) । ୫. Conocarpus Latifolia (tree). ୬ । ଶଶର; ଦେହ (ହ୍. ଶ) । ୬. Body. ୭ । ଦୂର ଦଳାର ପଳ ଉତ୍ତଳ (ହ୍. ଶ) । ୭. A standard of weight. ୮ । ସେହଣୀ ନିଷତ (ପାଦାର ଆକୃତ ଶକଟ ପର) (ହ୍. ଶ) । ୮. The 4th asterism.

ଶକଟ କର୍ମ—ସଂବ (ମ.ପ. ଲେ)-ଶକତ ଚଲାଇବାରୂପ କର୍ମ (ହ୍. ଶ) — Śakaṭa karma The act of plying a cart.
[ଶକଟ ଶୁଳକ, ଶକଟବାହନ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ଶକଟକା—ଦେ. ବ—ଶକଟାସର (ଦେଶ)
Śakaṭakā Sakaṭasura. (See)

[ଭ—ବିହିଦିନେ ଶକଟକା ନାଶ କରେ । ରସକଣ୍ଠେଳି ।]

ଶକଟ ଶୁଳକ—ସଂବ.ସଂ ଓ ବ.—ଶକଟାଆ; (ସୁଂ) ସେ ଗାଡ଼ି ବୁଝେ— Śakaṭa chāṭlaka Cartman, cart-driver.
[ଶକଟବାହନ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ଶକଟ ଧୂମ—ସ. ବ—୧. ବେବର ବା ଘଣ୍ଠିନିଆଁର ଧୂମ୍ (ହ୍. ଶ) — Śakaṭa dhūma 1. The smoke arising from the fire of cowdung cakes. ୨ । ନିଷତ ବିଶେଷ (ହ୍. ଶ) । ୨. Name of a star.

ଶକଟବାଣୀ—ସ. ବିଶ. ଧୂ (ଶକଟ ବହନ କରେ ପେ—ଉପପଦ Sakaṭabāhi ଚତୁ) — ଶକଟକୁ ବହନ କରିବା ବା ଟାଣିବା (ପଣ୍ଡ) — (beast) Driving the cart.

ଶକଟବାହ୍ୟ—ସ. ବିଶ (ଶକଟ ଦ୍ୱାରା ବାହ୍ୟ—ସ୍ଥା ଚତୁ) — ଶଗଡ଼ Sakaṭabāhyā ଦ୍ୱାରା ବୃତ୍ତାନ୍ତିବା (ପଦାର୍ଥ); ଶକଟଦ୍ୱାରା ବହନ—ଯୋଗ୍ୟ (ତ୍ରୁଟ୍ୟ) — (thing) Which can be carried or removed by a cart.

ଶକଟ ବ୍ୟତ୍ତ—ସ. ବି—ଶକଟ ଅବାରରେ ସେନା ସବିବେଶ—
Sakaṭa byūha A kind of battle array.

[ଦ୍ୱ—୬ ଦୁଃଖରେ ସେନାର ସମ୍ମାନ ସବୁଆ ଓ ପଛ ପାଞ୍ଜ ମୋଟ କରିବାକୁ ହୁଏ ଓ ଏହା ଦେଖିଲେ ଶକଟପରି ଜଣ୍ଯାଏ]

ଶକଟତ୍ତା—ସ. ବ (ଶକଟ=ଶକଟାସୁର+ତତ୍ତ୍ଵ. ଧାରୁ=ବଧ କରିବା+
Sakaṭatā ବତ୍ରୀ. ଅ, ଶକଟାସୁର ଦତ୍ତା) — ଶାକୁଷ୍ଟ—An [ଶକଟାର—ଅନ୍ୟରୂପ] epithet of Śrīkṛushṇa.

ଶକଟା—ସ. ବ—ନନ୍ଦବାନ୍ଦ ମନ୍ତ୍ର]; ଶକଟାର (ଦେଖ) — Name Sakaṭā of the minister of king Nanda. (ଶକଟାର ଓ ତତ୍ତ୍ଵବ୍ୟପ୍ତ ଦେଖ) — ଦେ. ବ—(ସ. ଶକଟ; ଏଥରେ ଶକଟର ଉତ୍ସମ୍ବନ୍ଧ ପଠ ଥିବାରୁ) — ଏକପ୍ରକାର ଦୁଃଖ କୀତ୍ତା—A kind of country card game.

[ତ୍ର—ଶେଳାଇଲ ପଶା ଶକଟ ନିରକ୍ଷରେ । କୃଷ୍ଣଦିନ୍ଦ୍ର. ମହାଭାରତ. ବକ ।] [ଦ୍ୱ—ଏଥରେ ତାସ ଓ ଗଣ୍ଗାପରି ତହପଟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଖେଳ ହୁଏ; ବାଜି ରଖ୍ୟାଏ ।] ପାଦେ (ଗଡ଼ିଜାତ) ବ—ପାତ୍ରା ବା ହଳା ଜାଗ୍ୟ ରୁକ୍ତ—A shrub resembling Pætua or turmeric. [ଦ୍ୱ—ଏହାର ମୂଳକୁ ଘୋର ପାତ୍ରା ସଙ୍ଗେ ମିଶାଇ । ଜାଇବାକୁ ଏହା କଷା ଲାଗେ ।]

ଶକଟାକ୍ଷ—ସ. ବ (ପଣ୍ଡ ଚତୁ) — ୧। ଶଗଡ଼ର ଅଙ୍ଗ (ଦ୍ୱ. ଶ)—
Sakaṭāksha 1. The axle of a cart. , 2. ଶକଟାକ୍ଷକ (ଦେଖ) — 2. Sakaṭākshaka. (See)

ଶକଟାକ୍ଷକ—ସ. ବ—ଧବ ରୂପ (ଦ୍ୱ. ଶ)

Sakaṭākshaka Conocarpas Latifolia. (tree)

ଶକଟାର—ସ. ବ (ନାମ) — ସଂସ୍କୃତ ମୁଦ୍ରାବାସ ନାଟକ ବଣ୍ଣିତ Sakaṭāra ରକା ମହାନନ୍ଦଙ୍କ ହୃଦ୍ୟକ ମନ୍ତ୍ର—Name of the Prime minister of Raja Mahānanda of the Sanscrit drama Mudrā Rākshasa. [ଦ୍ୱ—ରକାର ପ୍ରଦତ୍ତ ଅପମାନର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାପାଇଁ ସଙ୍ଗେ ମିଳି ଶକ୍ତ୍ୟବ୍ରତ କରି ନନ୍ଦବାନ୍ଦବଶର ଉତ୍ସେଦ ସାଧନ କରି ତନ୍ଦୁଷ୍ଟରୁ ରକା କରିଥିଲେ ।]

ଶକଟାସୁର—ସ. ବ—କଂସର ଅନୁତର ଅସୁର ବିଶେଷ—Name of Sakaṭāsura a demon who assumed the shape of a cart and tried to kill Śrīkṛushṇa but was killed by him. [ତ୍ର—ଉଦ୍‌ବନ୍ଧୁ ପେଟ ହେବାକାଳେ ଶକଟ ହେଲାଟି ଯାହା ସେ ବିଶେଷ

ମୁହଁ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ସଙ୍ଗୀତ ।] [ଦ୍ୱ—୧ କଂସାର ଗୋପ୍ୟୁବକୁ ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ସେଠାରେ ଶକଟ କୁପ ଧାରଣ କରି ଶାକୁଷ୍ଟକ ମାରିପକାରବାକୁ ବସିଥିଲୁ; ବିନ୍ଦୁ ଶାକୁଷ୍ଟ ବାକୁ ବଧ କଲେ ।]

ଶକଟାହା—ସ. ବ (ଶକଟ+ଅ+ଛେ). ଧାରୁ+କର୍ମ. ଅ+ଅ)—
Sakaṭāhwa (ରେଖାରିଷ) * ଗୋଟି ତାରବିହିନ୍ତି ରେହଣୀ ନାମକ ନକ୍ଷତ୍ର—The 4th lunar mansion of the Hindu astronomy. [ଦ୍ୱ—ଏହାର କର୍ମିତ ଅକୃତ ଶକଟପରି । ନକ୍ଷତ୍ର ରକେଳ ଶୀତା ଦେଖ ।]

ଶକଟିକା—ସ. ବ. ଶୀ (ଶକଟ+କ+ଅ)—୧। ମୃଦୁକଟକା; ପିଲାକ୍ଷ ଶକଟିକା ଖେଳବାର ଗଢ଼—1. Joy-cart. ୨। ଶେଷ [ଶକଟି—ଅନ୍ୟରୂପ] ପକଟ—2. A small cart.

ଶକତା—ଦେ. ବ ଓ ବିଶ—ଶଅକତା (ଦେଖ) — S-a-a kardā. Sakaṭārdā (See) [ତ୍ର—ଗାଁ ଶୁକ୍ର ବଡ଼, ଶକତା ଘର, ସେଥିରୁ ଶତକରା ଅଧାର୍ଥ ବଳରୂମଗୋଟୀ । ପକାରମୋହନ ଗଲୁମଳ ।] ଶକତା

ଶକତ୍ର—ଦେ. (ପଦ୍ଧ) ବିଶ—ଶକ୍ତ (ଦେଖ) — Sakaṭa. (See) Sakaṭat ଦେବେ. ବିଶ ଓ କି. ବିଶ (ଅ. ସଂକ୍ଷିପ୍ତ) — ୧। ଶକ୍ତ; ଶକ୍ତ ସମ୍ବନ୍ଧତ ଅତ୍ୟକ୍ରୁତ—1. Very; much. , 2. ତୁଳି—2 Strong.

ଶକତା—ଦେ. ବ (ପଦ୍ଧ; ସ. ଶକ୍ତ) — କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ସମ୍ଭବ—
Sakaṭat ସମ୍ଭବ ସମ୍ଭବ Able to do a thing; capable. [ତ୍ର—ଶୁକ୍ର ସୁମୁତ ଗୋ କହ ତା ନୋହେ ଶକତା । ପ୍ରାଚୀ. ରହସ୍ୟମଞ୍ଜକ ।]

ଶକତାନ୍ (ନି) — ବୈଦେ. ବିଶ—ଶକ୍ତ (ଦେଖ) —
Sakaṭān(ni) Sakaṭa. (See) [ଶକତାନିଆ(ସ୍ଥା), ଶକତାନ(ସ୍ଥା)—ଅନ୍ୟରୂପ]

ଶକତି—ଶ୍ର. ବ (ପଦ୍ଧ) — ଶକ୍ତ (ଦେଖ) — Sakti (See) Sakaṭati [ତ୍ର—ମେଘ ଅନ୍ନାର ବନେ ତର; ସେ ନିଜ ଶକତି ଶକତି ଶକତି ସୁମରି—ଦୂଷତି—ପ୍ରେମପଥମୁକ ।]

ଶକର—ଦେ. ବି (ସ. ଶକରା—ଶୁକ୍ର) — ଶୁକ୍ରା ପିଠା; ଶକରା ଶକର ଶାକର ଦେ. ବି—ଶୁକ୍ର—Molasses.

ଶକର କନ୍ଦ—ଦେ. ବ (ସ. ଶକରାବ୍ରତକନ୍ଦ) — ୧। ଏକପ୍ରକାର ପିଠା Sakaṭa kanda ମୂଳ; ଚମ୍ପା ଆକ୍ରୁ—1. A kind of ଗ୍ୟାଆଲ୍ sweet edible root; cassava; tapioca; ଶକରକନ୍ଦ Manihot Utilissemma. [ଦ୍ୱ—ଏହାର ମୂଳ ପିଠା ଓ ଆଦ୍ୟରୂପେ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ହୁଏ । ଏହା ଆକ୍ରୁ ପର ଲତା ନୁହେଁ; ଦୂର୍ଧିନ୍ତ ପର ଏହା ଏକାଗ୍ରାମୀ ଗଛ ଓ ଏହାର ପତ୍ର ଶିରିଲିପାଦ ପର । ଏହାର ମୂଳ ଧଳା ଓ ଏହାକୁ କଞ୍ଚା ଶିଥ୍ୟାଏ । ଏହାର ମୂଳକୁ ଶାଖାର ବୁଝ ଏକପ୍ରକାର ସୁଖଦିନ ମର୍ଦବା ତଥାର କରିଯାଏ ।]

ଶକରକନ୍ଦ ଆଲୁ , । କନମୂଳ କାମକ ଲତା କନ; ପିଠା ଆକ୍ରୁ—
ଶକରକନ୍ଦ 2. A species of sweet potato; Ipomoea Batatas. [ଦ୍ୱ—ଏହା ଲତାର ମୂଳ; କାମକ

ହୁଏ ନାହିଁ । ଏଥରେ ଶତକରୀ ଦଶବାର ଭାଗ ଶର୍କରୀ ଆଏ । ଏହା ଦୂର ବର୍ଣ୍ଣର, ଧଳା ଓ କାଲ ।] ପ୍ରାଦେ. (ସ୍ଵର) ବି (ସ. ଶର୍କରୀ+କନ) —କନ; ଜଳାତ—

ଶକଳ—ସ. ବି (ଶକ. ଧାରୁ=ପାରଗ ଦେବା+କରଣ. ଅଳ) —
Sakala ୧ । ଶ୍ରେ, ଅଂଶ—1. Part; share. ୨ । ଦୂର; ର୍ମୀ; ମେଢା; ଜାବର ଶର—2. Skin of an animal. ୩ । ମାଛର କାତ—3. Scale of fish. ୪ । ଶକତାତ୍ର—4. The Scythians. ୫ । ଏକ-ପ୍ରକାର ରଙ୍ଗ ବା ରଣ୍ଟି—5. A kind of colour. ୬ । ଛାଲିକା—6. Upper slice. ୭ । ମନ୍ଦୁକ ବଣ୍ଣିତ ପ୍ରାଚୀକ ଦେଶର ନାମ (ହ. ଶ) —7. Name of an ancient country. ୮ । ଜାଳଚିତ (ହ. ଶ) —8. Cloves. ୯ । ଅଥଳା (ହ. ଶ) —9. Embellie myrobalan. ୧୦ । କନଳକାଳ (ହ. ଶ) —10. The stem of lotu . ୧୧ । ଶର୍କରୀ; ଗଡ଼ (ହ. ଶ) —11. Molasses.

ଶକଳାତ୍ମକ—ସ. ବି (ଶକଳ+ଅନ୍ତ) —ଶକଳାତ୍ମୟ ବଜାଦୁ ପରସ୍ପର
Sakalānta କର ଭାବରେ ହନ୍ଦୁରକ୍ୟ ପ୍ଲାପନ ଚରିଥୁବା
(ଶକଳାତ୍ମକ—ଅନ୍ତରୂପ) ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟ ଶରା—King
Bikramāditya who defeated the Scy-
thians and established Hindu kingdom
in N. W. India.

ଶକଳୀ—ସ. ବି (ଶକଳ+ଅଛି ଅର୍ଥରେ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ; ଏମା. ୧୬) —କାତିଆ;
Sakali ଯେଉଁ ମାଛର କାତ ଅଛି—Scaly (fish). ୧—
୧ । ମାଛ—1. Fish. ୨ । ମିରକାଳୀ ମାଛ—
2. A short of scaly sweet water medium-
sized fish; Cirrhina Mrigala. ୩ ଶାକମାଛ—
—3. A big species of Šeula; Oppe-
phalus Wrhal. ୪ । ଶକତମାଛ (ହ. ଶ) —
4. Trigon Narnak (fish); the stingray.

ଶକତ—ସ. ବି—ସଜହଂସ (ହ. ଶ) —
Sakawa Swans.
ଶକସ—ବୈଦେ. ବି (ଅ) —ଶକ୍ଷ (ଦେଖ)
Sakas Sakhsa (See
ଶକାନ୍ତକ—ସ. ବି (ପ୍ରେସ୍ ତତ୍) —ଶକାର (ଦେଖ)
Sakāntaka Sakāri (See)

ଶକାବଦୀ—ସ. ବି (ଶକ+ଅବ; ସମ୍ମରରେ ଏହା ପ୍ରାୟଶ୍ଚବ ବନ୍ଦୁ-
Sakābda(bda) ବଚନରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ) —ଶକତାତ୍ମୟ
ରକାବଦୀର ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ସମ୍ବେଦ—The era introduced
by a Saka king. [ଦ୍ର—ଶକରାଜୀ
ବନ୍ଦୁ ଗ୍ରାମାଦର ପେଶାକର ବା ସୁଷ୍ଠୁରରେ ବଜର
ଅବୟୁ କରିଥିଲେ । ସେହି ଦିନଠାରୁ ଶକାକ ଅବୟୁ
ହୋଇଥିଲା । ତମବନ୍ଦୁ ପ୍ରାଚୀକ ଉତ୍ତର ।

ଏ ଅଥ ଶ୍ରାଷ୍ଟାଜୀବର ଗ୍ରଂ ବଣ୍ଟ' ପରେ ଅବୟୁ
ହୋଇଥିଲା ଓ ବର୍ଣ୍ଣମାତ ମଧ୍ୟ ଭାବରେ ଚାଲାଅଛି । (ସନ
ଦେଖ) । କେହି କେହି କୁହନ୍ତି ଶାକତାତ୍ମକ ଏ ଅଥ
ଚାଲାଇଥିଲେ । (ଶକ ତଳେ ଟୌକା ଦେଖ) ।]

ଶକାର—ସ. ବି—୧ । ବର୍ଣ୍ଣମାତାର ତାଲବ୍ୟ 'ଶ' ଅନ୍ତର—1. The
Sakāra letter 'Sa' of the alphabet. ୨ । (ନାଟ-
କ୍ଷାୟ ରଖା) ମୂର୍ଖ, ଅଭିମାନ ଓ ଦୁଷ୍ଟ ଲତାତ ବ୍ୟକ୍ତି ଏବଂ
ଅଶ୍ରୁଶାଳୀ ବଜାକର ରକ୍ଷଣା ହୀ (ପ୍ରକାରର) ର ଶର—
2. (a dramatic term) A term used for
an illiterate and low born person, a
person prone to take offence at small
things and the brother of a king's
concubine. [ଦ୍ର—ନାଟକରେ ଏ ପାଶରୁ ନିର୍ବିକାଳ
ପପଳ, ରଖା, ଲାତ ଓ କଠୋରହୁଦୟରୁଷେ ପଢିଛି
ବରାସାଏ । ସଥା—ମୃତ୍ୟୁକଟରେ ସଂଖ୍ୟାନାଳ ।] ସଂ. କଣ
ପ୍ରା—ଶକତାତ୍ମୟ (ହ. ଶ) —Relating to the
Saka tribe.

ଶକାର ବକାର—୨୦. ବି (ପଲା ଓ ବାହାଶ୍ଵେତ ଗାଲର ଅଦ୍ୟ ଅନ୍ତର)
Sakāra bakāra (ବନ୍ଦୁଧାର୍ଯ୍ୟ) —ଅଶ୍ରୁକ ଗାଲ—
ଶକାର ବକାର; ବକାର ଶକାର Calling of ugly names to
ଶକାର ବକାର a person.

ଶକାର ବକାର କରିବା—ଦେ. କି—କୌଣସି ବନ୍ଦୁଧାର୍ଯ୍ୟ ପଲା ବାହାଶ୍ଵେତ
Sakāra bakāra karibā ଅଦ୍ୟ ଅଶ୍ରୁକ ରଖା ପ୍ରସ୍ତୁତକ
ବକାର ଶକାର କରା ଗାଲ ଦେବା—To call ugly names
ଶକାର ବକାର କରନା to a person.

ଶକାର ବକାର ପଢିବା, ଶକାର ବକାର
ସମ୍ପୋଗ କରିବା, ଶକାର ବକାର ଲଗା- } ଅନ୍ତରୂପ
ରବା, ଶକାର ବକାର ତଳେଇବା }

ଶକାରି—ସ. ବି (ଶକମାନଙ୍କର ଅର; ପ୍ରେସ୍ ତତ୍) —ଉଜ୍ଜ୍ଵଳିମାର
Sakāri ହନ୍ଦୁରକ୍ୟ ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟ—The Hindu king
(ଶକାନ୍ତକ—ଅନ୍ତରୂପ) Bikramāditya of Ujjayini
who defeated the Scythians. [ଦ୍ର—ଏ
ଶକମାନଙ୍କ ପରସ୍ପର କର ଭାବରେ ହନ୍ଦୁରକ୍ୟର ପୁନଃ-
ପ୍ଲାପନ କରିଥିଲେ ।]

ଶକ(କି)—ବୈଦେ. ବିଶ—ସବ (ଦେଖ)
Saki(ki) Saki (See)

ଶକ ପାରିବା —ଦେ. କି—(ସ. ଶକ. ଧାରୁ=ପାରିବା) —କୌଣସି
Saki pāribā ବାଧ୍ୟକୁ କର ପାରିବା; ସମର୍ଥ ହେବା—
[ଶକବା—ଅନ୍ତରୂପ] 1. To be able to do a work.
[ଦ୍ର—ସେହି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ସେହି ଶକ୍ତି ଦରକାର, ସେ
ଶକ୍ତିରୁ ବ୍ୟକ୍ତି ଉଚ୍ଚ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଶକ ପାରେ । ସଥା—
ସେ ଏ ମହିମା କରିବାର ଶକତାତ୍ମକ କାହିଁ; ମୁଁ ଏ ବୋଲୁ
ଶକ ପାରିବ କାହିଁ—ଇତ୍ୟାଦି ।]

ଶୁକ—ସ. ବ. ପୁ—(ଶକ୍ତାରୁ=ପାରଗ 'ଦେବା + କଣ୍ଠୀ, ରଳ)—
Sakuna ୧, ପଳୀ—1. Bird. , | ଗଣ; ଶାଶ୍ଵତ—

2 Vulture. ୩। ଶଖଚଲ—3 The white-headed kite. ୪। ଭୁଷବାଦ ସମୟର ଗୀତ; ମଗଳ ଗାନ—4. Invocatory songs sung on auspicious occasions and festivals. ୫। ନିମିତ୍ତ; ଶୁଭଶୁଭ ସୁତକ ପୂଜା ଲକ୍ଷଣ (ସଥା—ବାହୁ ଧୂନ, ଚନ୍ଦ୍ରପୁରଣ, ସାହା ଅନ୍ତକୁଳ ସମୟରେ ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ଅଦି ଦଶନ)—5 Omen; augury; auspicious premonitory indications (e. g. throbbing of the arms and eyes, seeing particular birds and beasts while starting on a journey). ୬। ଶୁଭଦରକ ପୂଜା ଲକ୍ଷଣ—6 A lucky omen (M W). ୭. ବଣ—ଶୁଭ-ଲକ୍ଷଣଯୁକ୍ତ—Auspicious; indicating good luck (M. W).

[୭]—କେବେଳ ତିର୍ତ୍ତ ଓ ଲକ୍ଷଣରୁ ଭାବ ଶୁଭଶୁଭ କଣା
ପଢ଼ିବାର ବିଶ୍ୱାସ ଅଳ୍ପ ବନ୍ଦୁର ସବୁ ଜାତ ମଧ୍ୟରେ ଆବହ-
ମାନ କାଳରୁ ତଳ ଅସୁଅଛି । ଦ୍ଵିତୀୟାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ
ଅନୁସାରେ ପୁରୁଷ ପକ୍ଷରେ ଦର୍ଶଣ ବାନ୍ଧୁ ଷନନ, ଦର୍ଶଣ
ତମ୍ଭୁ ଧୂରଣ ଓ ସ୍ଥାପନରେ ବାମ ବାନ୍ଧୁ ଓ ବାମ ତମ୍ଭୁ
ଶୁରଣ ଶୁର ଶକୁନ ଅଟେ । ମନୁଷ୍ୟର ବାମ ଭାଗରେ ଗୁଲ
ଉପରୁ ଝେଲିଷ୍ଠ ଏହି ପଢ଼ିବା, ପାଦ ଅନୁକୂଳ ସମୟରେ
ଜଳଯୁଣ୍ଟି କୁମ୍ବ, ବାମ ପାଖରେ ଶବ, ବିଲୁଆ ଓ ସାଦା
କାଳରେ ଶଖାଚିଲ, ଉଦରଦଳଥ ପଣ୍ଡା, ନେଇଲ, ମାହୁ ଓ
ଦଧ ଦେଖିବା ଶୁର ଶକୁନ ଅଟେ । ପୁରୁଷର ବାମ ବାନ୍ଧୁ
ଓ ବାମ ତମ୍ଭୁ ଧୂରଣ, ଦର୍ଶଣ ଅଙ୍ଗରେ ପଞ୍ଚାପତନ, ଯାତା
ଅନୁକୂଳ ସମୟରେ ଅଗରେ ସାପ, ତେଲଶୁଣ୍ଡାଗାସ୍ତା ତେଲ,
ତାହାଣ ପାଖରେ ବିଲୁଆ ଓ ଶବ, ରୁହା ମାଠା, ହାଣ୍ଡି
ବୋାଖ ଦେଇ ଅସୁଥବା କୁମ୍ବାର, ପାଦ ସମୟରେ ମାର୍ଜାର
ସୁଦି, କୁଟୁମ୍ବକ ମଧ୍ୟରେ କଳହ, ଦନ୍ତ ଓ ଏବାବା ପାର
ଥିବା ଦୃକ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦେଖିବା, ଶକୁନରେ ଘର ପାଖେ ପେଇ
ବୋବାଇବା, ଅପଣ ମୁଣ୍ଡରେ ପେଇ ବା କୁଆ ବିଶ୍ୱିବା,
ଘର ଗୁଲ ଉପରେ ଶାରୁଣୀ ବିଶ୍ୱିବା, ସବାହୁ ତୁଠି
ତୁଠଣ ଓ ଅଣୁକୁଡା ଲୋକର ମୁହଁ ରୁହଁବା ଉତ୍ସାହ
ସମସ୍ତକ ପକ୍ଷରେ ଅଶୁର ଶକୁନ । ଶୁଭଶୁଭ ପରୁ
ସମନ୍ବରେ କେତେବୁନ୍ଦ୍ରିୟ ପ୍ରବାଦ ଓ ଶ୍ଲୋକ ଅଛି । ଶକୁନର
ଅର୍ଥ ପଣ୍ଡି । ପ୍ରଦେଶ ପଣୀମାନବର ଗତିବିଧିରୁ ଲୋକେ
ଶୁଭଶୁଭ ନିର୍ମୟ କରୁଥିବାରୁ ଶକୁନର ‘ଶୁଭଶୁଭ ଶାହକ
ତିର୍ତ୍ତ’ ଅର୍ଥ ତଳ ଅଛି । ବାକମାନବର ବୁବ ଓ ଗତିବିଧି
ଦେଖି ଉତ୍ସାହ ନିର୍ମୟ କରସାଏ ଓ ଶକୁନ ଦେଖି
ଉତ୍ସାହ ବିଷୟ ଅଗରୁଜଣୀ ପାରବା ବିଦ୍ୟାରୁ ‘କାକ
ତରିଖ’ ବୋଲିଯାଏ । ଏମନ୍ତ ବି, ଅପଣାର ମୁଖୁବାଲ

ଜାଣିକାର ମଧ୍ୟ କେତେବୁନ୍ଦିଏ ଶବ୍ଦକ ହିନ୍ଦ ପାଖରେ
ଅଛି ।

ଶକୁନଙ୍କ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ଶକୁନ + ସାଧାରୁ = ଜାଣିବା + କର୍ତ୍ତା. ଅ) —
Sakunajña ନିମିତ୍ତଙ୍କ; ପଦଙ୍କ; ବାକଚରଣଙ୍କ — Versed in
[ଶକୁନଙ୍କ—ଶୀ] the art of reading omens. [ତୁ—
ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ‘ସରଙ୍ଗ’ ବୋଲି
ଡାକନ୍ତି ।]

ଶକୁନଙ୍କୀ—ସ. ବ. ସୀ (ଶକୁନଙ୍କୀ+ସୀ. ଅ)—୧ । ଶକୁନ ପହାଁ;
 Sakunajñā ମାରୁ ଶାଶ୍ଵତ; ପୁଲଶାଶ୍ଵତ—୧. A she-vul-
 ture. ୨। ଛେଣି; ଛେଣିପିଟ; ଦାଉଥଣି—୨. The
 common house lizard. ୩. ବିଳ. ସୀ—
 ଶକୁନଙ୍କୀର ଶୀର୍ଷ—Feminine of Sakunajñā.
 ଶକୁନ ବିଦ୍ୟା—ସ. ବ.-ଶକୁନ ବା ଚୂର୍ବ ଲକ୍ଷଣମାନ ଦେଖି ଉଦସ୍ୟର
 Sakuna bidyā କଥା ଜାଣିବାର ଶାସ୍ତ୍ର—The art or
 (ଶକୁନ ଶାସ୍ତ୍ର—ଅନନ୍ତରୂପ) knowledge of omens or
 augury.

ଶକୁନା—ସ. ବି. ସ୍କୀ (ଶକୁନ + ସ୍କୀ · ଅ)—ଛେଷପତି—
Sakunā A small house lizard (M. W).

ଶକୁନାହୃତ—ସ. ବ—୧ । ଏକପ୍ରକାର ଖୁବ୍ ସରୁ ଖରୁଳ (ବ.
Sakunāhṛuta ଦାଉଖାନ ଖଲ) (ହ. ପ)—1. A kind
of fine rice . : / ୧୦୩୦୧୦ ପାଇଁ (ବ. ପ)—

2. A kind of fish. ୩। ଏକପ୍ରକାର ବାଳଶେଷ;
ଶବ୍ଦିକ୍ଷା—3. A kind of infantile disease.

ଶକୁନି—ସ. ବି. ପୁଂ (ଶକ ଧାରୁ=ପାଇବା+କଣ୍ଠ. ଉଚି)—୧। ଗୁହ୍ୟ-
Sakuni ପଣୀ; ଶାରୁଣୀ—୧. The vulture. ୨। ତଳ—

2. The white headed red kite, *Falco Ater*; the Pondicherry eagle (M. W). • । ପାନ୍ଧିକା
 —3. Bird. ୪ । କୋରିଶାଖେତ୍ର ବରଣିଶ୍ଵର—
 4. Name of one of the 11 astrological conjunctions (considered as auspicious); name of the eighth Karana (M W).

[ଦ୍ର-ଜ୍ୟୋତିଷ ଶାସ୍ତ୍ରେକୁ ୧୧ ଗୋଟି କରଣ ମଧ୍ୟରୁ
ଅଞ୍ଚଳମ । ଏହା ଶୁଭ ।] ୫ । ବିକୁଷ୍ଠ ରଜାଙ୍କ ପାଇଁ ପୁଣ୍ୟ
ଏକ—୫. Name of one of the 5 sons of
king Bikukshi. ୬ । ସୁକଳ ରଜାଙ୍କ ପୁଣ୍ୟ; ଦୌଦଳ;
ନର୍ମଣ୍ୟାଧିକାର ମାତ୍ର; ଧରଣୀ ପରୀ ଗାନ୍ଧାରୀ ଲାଭ ।

(ଏହାର ଅସର୍ବନ୍ଧ ଶକୁନି)—6. Name of the maternal uncle Durjyodhana. ୨। ବରତ ।

—7. A cock (Apte). ୮ । କୁଷକହାର ଛିତ
ଅସୁରବିଶେଷ—8. Name of a demons killed
by Šrīkrushna. ୯ । କାଗବିଶେଷ (ହ. ୫)—

9. Name of a mythological serpent,
 ୧୦। ହିରଣ୍ୟଶର ପୁନ ଓ ହୃଦୟ ପିତା; ଦେଖ୍ୟତିଷ୍ଠେ
 (୧୩. ୫) — 10. Name of a mytholgical

শকুনি
হস্তানি demon. দে. বি (লক্ষণার্থ)—পর ঘরে
কলচ ও অনর্থ অবির পাই দৃশিবা বধক—
A person who sows dissension amongst
other persons. [দ্ৰ—বুর্যোধনক মাস্তু শব্দী
অধিকাংশ পময় দৃষ্টি না কৰিবলৈ রহত্বলৈ ও
বৰ্ণজাকৰ পন্থীভু কৰুত্বলৈ । এ অস্ত পৰৱৰ্তক
এই পৰিৱ অনিষ্ট পাধনলৈ পৰিদ্বা আস্তু রহত্বলৈ ।
গাজুৱা (অধুকৰ কানাহার) দেশাধিপতি সুবল
এহাঙ পিতা । গাজুৱা ‘ৰুখৰ্বী কন্ধা’ থুবাচু তাকৰ
বেধবৎ যোগ অকিবাৰ্য দেশি পিতা সুবল প্রথমে
তাকু গোষ্ঠৈ শাহাত্তা (শাখোষ্ঠ) গৱ স্বে বিবাহ
কৰিব দেলে । বিনু সঙ্গে সঙ্গে ষে শাহাত্তা গুৰু
পৰিগল । এছুগ্রুভাৱে গাজুৱাৰ বেধবৎ দশা
কষ্টপৰিবা পৰে ধূতৰাষ্ট্রক সহচৰ তাকৰ বিবাহ হেল ।
বুর্যোধনক সঙ্গে ভূমকৰ কলচ হেতাৰু এক
বুর্যোধন ভূমকু অওমান দেবাৰু ভূম বুর্যোধনকু
গোলক পুত্ৰ (দিখবা পুত্ৰ) বোলি কহিলে । বুর্যোধন
এথুৱে মৰ্মাদত হোৱ এথুৱ কাৰণ অনৱকান কলে,
এক মাতাকোৱু তাক বিবাহপ্ৰসংজীয় পুৰোকু কথা
অবগত হোৱ প্ৰতিদীপ্তি সামাধনাৰ্থ সুবল রাজা ও তাকৰ
পৰিবাৰকে ধূম কৰিবা কৰিত উপায় চিন্তাকলে ।
থৈৱে ষেমানকু কপঠলৈ নিমৰণ কৰিথাণি গোষ্ঠো
অনুদুঁ ঘৰে পুৰুষ অনাহাৱৰে মারিপকাইলে,
শেষকু কেবলমাত্ ‘শকুনি’ বশ রহিলে । শকুনি সকলক
থৈলে এক বুর্যোধন তাকৰ দিগন্ধেতা পমকে নান
প্ৰমাণ পাই তাকু গাৰু মুক্তি দেৱ ‘মৰি-পদবৈ
বৰণ কলে । শকুনি অপশাৱ মুৰি পিতাকু অষ্টীভু সগৰ
কৰি ষেহু অষ্টীৰে পশাকাঠি কিঅৰিকৰি রশিৱে । ষে
পশাকাঠিৰ এহু অংসাধাৰণ গুণ থৈল ষে, শকুনি যাহা
দাক তাকুত্বলৈ তাঁৰে ষে দাক পত্ৰ থৈল । বুর্যোধন
শকুনিকৰ বশ নাশ কৰিবুবাবু ষে বুর্যোধনকৰ
বশ নৰ্ম্মুক কৰিবে বোলি মকে মনে দৃক্ষৰক ক
কলে এক ভূপৰে কঞ্চ তাৰ হুলনা কৰি
বুর্যোধনকু মহঁশা দেলে । তাকৰ মন্দণাৰে
বুর্যোধন পাণ্ডুবমানকৰ অনিষ্ট পাধন কৰিবাবু
জিভেজিত হেলে । শকুনি দুৰ্বলীত্বাৰে (পঁঢ়া-
শেকলৰে) অৰণ্ত নিষুণ থৈলে । তাকৰ প্ৰবেচনাৰে
বুর্যোধন পাণ্ডুবমানকু পশ রশি পশা জেলবাৰু
তাৰিলে । ভূপৰ্যুক্তি পশাকাঠিহুৰি ‘কঞ্চতুষ্ট’ খেল
শকুনি যুষ্মুক্তি রচু পৰাজিত কৰি পাণ্ডুবমানকু ভুলেচুৰি
ও বনবাসী কৰিবলৈ । পাণ্ডুবমানে বনবাসকু পেৱি
অষ্টিবা পৰে একাঙ প্ৰবেচনাৰে বুর্যোধন ষেমানকু
বিনা যুকৰে পাণ্ডুক্তি গ্ৰাম ত দৰৱ কথা, পৰিষ্প-

ପରିମିତ ସ୍ଵାକ ସକା ଶତ୍ରୁଦେବାକୁ ସଜି ହେଲେ ନାହିଁ ।
ଏହାର ଫଳସ୍ଥରୂପ ମହାଭାରତ ସ୍ଵକ ଅରମ୍ଭ ହେଲା ଓ
ସେଥିରେ ଶକୁନିଙ୍କ ପିତୃଦୟନା ହୃଦୟୋଧନ ନିହତ ହେଲେ
ଓ ଶୈଷରେ ଦୁରୁକୁଳ ଓ ପାଣ୍ଡୁକୁଳ ଧ୍ୟାନ ହେଲେ । ଏହି-
କୁଣ୍ଡଳେ ଶକୁନି ନିଜର ପିତୃଗୁଣ ପରିଶୋଧ କଲେ । ତିନ୍ତୁ
କୁଣ୍ଡଳେ ଯୁଦ୍ଧର ଅନ୍ତାହିଣ ଦିବସରେ ସେ ନିଜେ କନଖୁ
ପାଣ୍ଡବ ସହଦେବଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିହତ ହେଲେ । ଶକୁନିଙ୍କ
ଚରିତର ଏହି ଦୁରୁଗୁଣ ଏଥର ବିଶ୍ୟାତ ଯେ, ଯେଉଁ ଦ୍ୟକ୍ତ
ପରବ ଅନିଷ୍ଟ ଘଟାଏ ଓ ପର ଘରେ କଳ ଅନର୍ଥ ଲଗାଏ,
ଲେବେ ତାକୁ ‘ଶକୁନ’ ବା ‘ଶକୁନ’ ବେବାଲି ନାମ ଦିଅନ୍ତିରୁ ।
ଓ କଥାରେ କହନ୍ତି—‘ତାକୁ ଆସି ଶକୁନ ମାମୁ’ ମିଳିଛି
ଅର୍ଥାତ୍ ବାହ୍ୟ କନ୍ତୁ ତା ଦେଖାଇ ଉଚରେ ଉଚରେ ଏ
ତାହାର ଅନିଷ୍ଟ ସାଧନ କରୁଛି ।]

ଶକୁନିଗ୍ରହ—ସ. କ—୧ । ବାଳରେଗବିଶେଷ—1. A kind of
Sakunigraha infantile disease. [ର—
ବନିବାଟ ଶକୁନ ପଢି, ବୋଲଇଲେ, ଘର୍ତ୍ତୁ ପିଲାଙ୍କୁ ସେ
କାହିଁ ଖାଇଲେ— କୃଷ୍ଣବିହ ମହାଭାରତ. ବନ ।] , ।
ସ୍ଵନଙ୍କ ଏକ ଅନୁଚରକ ନାମ—Name of a compa-
nion of Skanda

ଶୁଣିବାକ - ସ. ବ (୨୩୧ ରେ) - ୧ । ପଣ୍ଡିତଙ୍କର କାଳି ବା
 Sakunibāda ଶବ୍ଦ-1. The cry or sound of
 birds. , । ଶୁଣିବା ତାକ ବା ଶବ୍ଦ—
 2. The crowing of a cock. ୩।
 ଉଷାକାଳରେ ପଣ୍ଡିତ ଗବ—3.The cry of birds
 in the early morning.

ଶକୁନି ମାମୁ(ମୁଁ)-ଦେ. ବ.—(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) — (ତୁମେର୍ଯ୍ୟାଧନଙ୍କ ମାମୁ ଶକୁନି
Sakuni māmu(mnū) କପଟ ବହୁତା ଦେଖାଇ ଅପଣା ଉଣଛାଇ
ସବ୍ରନାଶ ଘଟାଇଲୁ ପରି) ଯେଉଁ ଲୋକ ଅପଣାର ବଳ
ଦୋର ଉଚରେ ଉଚରେ ଅନିଷ୍ଟ ସାଧନ କରେ; ଅଣ୍ଠିରେ
ଆଇ କଷ୍ଟ କାହିଁବା ଲୋକ—A relative or friend
who feigns friendship but who brings
ଶକୁନିମାମୀ ଶକୁନିମାମୀ about the ruin of a person.

ଶକୁନୀ—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ଶକୁନ + ରୀ, ସ୍ତ୍ରୀ)—୧ । ମାଉ ଶାଖା—
 Sakuni 1. A she-vulture. , । ଶାଖା ପଣ୍ଡ—
 2. A bird (a whistling bird); Cittocincla
 Macura. * । ମାଉ ଘରଚଟିଆ—3. A hen-
 sparrow (Apte). ୪ । ସ୍କ୍ରିବ ଅନୁସାରେ ବାଳ
 ଦେହ ବିଷେ—Name of an infantile disease

personified. [ଦୁ—ଯେଉଁ କାଳକଲ୍ପ ଏହା
ଅବିମଶ କରେ ବାହାର ଅଙ୍ଗ ଶିଥୁଳ ଦ୍ଵାଦ, ଦେବ
ଜଳା ପୋଡା କରେ, ଦ୍ଵାଣ ଅବ ଦ୍ଵାଦ, ଦେବତାରୁ ପଞ୍ଚ-
ମାନଙ୍କ ଗନ୍ଧ ପରି ଗନ୍ଧ ବାହାରେ ଓ ସେ ମଣିରେ
ଗମକେ—ହୁ. ଶ.]

ବିମକେ—୧୩. ୬.୧

ଶକ୍ତି ମାତ୍ରକା—ଏକ ପ୍ରକାର ବାଲଶେଷ—

Sakuni mātṛukā A kind of infantile disease.

[ଦ୍ୱାରା କଣାଖ ପିଲାଙ୍କୁ ଜନ୍ମର ତୃଷ୍ଣ ଦିନ, ତୃଷ୍ଣ ମାସ
ବା ତୃଷ୍ଣ ବର୍ଷରେ ଧରେ । ଏଥରେ କୁଳ ଓ କଳ୍ପ ହୁଏ
ଓ ଉଚ୍ଛବିତ୍ତି ହୁଏ । ଏହା କଳ ପାତ୍ରାଦାସୁକ ।

ଶ୍ରୀ ଶକ୍ତିପାତ୍ର ।

ଶକୁନିଶ୍ୱର—ସ. ବ—(୭୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ; ଶକୁନି=ପଞ୍ଜିଆନଦ୍ଵାରା + ଇଶ୍ୱର
Sakuniśwara =ବତୀ)—ପଦିଶ୍ଵର; ଗବୁଡ—The

king of birds in the Hindu mythology.
 ଶକୁନ୍ତ(ରି) — ସ. ବ. ପୁ— (ଶକ ଧାରୁ + କଣ୍ଠ. ଉନ୍ତ; ଉନ୍ତି) — ୧।
 Šakunta(nti) ପଣୀ— 1. Bird. , । ଶକୁନ; ଗୁଧ—
 (ଶକୁନ୍ତା, ଶକୁନ୍ତୀ) — ଶ୍ରୀ 2, Vulture. " । ଭାସନାମକ ଗୁଧ
 ଜାଗଯୁ ପଣୀ— 3 A species of vulture. ।
 ଏକ ପ୍ରକାର କାଟ— 4. A species of insects
 । । ବିଶାମିତ୍ରଙ୍କ ପୁଅର କାମ (ହି. ଶ.)— 5. Name of
 the son of Biawāmitra

ଶକୁନ୍ତକ—ସ. ବ—(ଶକୁନ୍ତ + କ)— ଏକ ପ୍ରକାର ଛେଟ ପଣୀ (ହ.ଙ.)
 Šakuntaka A small species of birds.

ଶକୁନ୍ତଳା—ସଂ. ବ. ଷ୍ଟୀ— (ପକୁନ୍ତ = ପଣ୍ଡିତ + ଲ୍ଲାଖାରୁ = ଲଳକନ କରିବା
Sakuntala + କର୍ମ. ଅ + ଅ, ଷ୍ଟୀ; ସେ ଶିଶୁକାଳରେ ପାଠ-
ଦ୍ୱାରା ଲଳକିଛି ହୋଇଥିଲେ) — ଗାନ୍ଧିବ ବିଧାନମୁଖୀରେ ବଜା
ଦୁଷ୍ୟନ୍ତର ପରିଶାଳା ଦେଖି, ବଚା ଉରତକ ମାତା—
Name of the chosen wife of King
Dushyanta and mother of king

[ଦୁ]—ଏ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ବୃକ୍ଷଙ୍କ ଜୀବସରେ ଅପ୍ରକାଶ ମେଳକାଳ ଗଠିରୁ ଜାତ ହୋଇଥିଲେ । ଏ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ଗୁଣ ପ୍ରଣୟକୁ ଜାତ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହାକୁ ଜନ୍ମ କରି ମେଳକା ଜଗାଲରେ ଫୋଯାଡ଼ି ଦେଇଗଲେ । ସେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ପଣୀ ଏହି ନବପ୍ରସ୍ତୁତା କନ୍ୟାକୁ ସୀମ୍ବ ପଣ୍ଡାରୀ ଅଛୁଦନକରି ରଖା କରିଥିଲା । ମହିଳା କଣ୍ଠ ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ କଳ୍ପାଟିକୁ ଦେଖି ଦୟାଦୁର୍ଦ୍ଧି ହୋଇ ସୀମ୍ବ ଅଶ୍ଵମରୁ ଘେନ ଅସି ନିଜ କଳ୍ପାପରି ଲାଲକପାଳନ ତଳେ ଓ ଏ ସୁକଳ ହେଲେ । ରାତା ଦୂଷଣ୍ଟ ମୃଗଯାହୁ ଯାଇ ତାହାକୁ ଦେଖିଲେ ଏକ ଚାକ କୁପ ମାଧୁରାରେ ଏକାନ୍ତ ମୁଖ୍ୟ ହୋଇ ଗାନ୍ଧା ବିଷ ଅନୁସାରେ ତାହାକୁ ବିବାହ କଲେ । ଅଶ୍ଵମରେ କଣ୍ଠ ମୁନିଙ୍କ ଅଳ୍ପପ୍ରେତିରେ ଏ ଦୁହଙ୍କର ମିଳନ ହେଲା ଏହା ବିଜନିଆ ଅନ୍ତର୍ମର୍ଦ୍ଦ୍ଵାରା ହେଲେ । ଏହା ପରେ ଦେବଗରତା

ଦିନେ ମହାର୍ଷି ଦୁର୍ବାସା କଣ୍ଠରେ ଅଶ୍ଵମରେ ଉପରୁତ୍ତ ହେଲେ । ଦୂଷ୍ୟନୁଗତପ୍ରାଣୀ ଶରୁକୁଳା ପ୍ରିୟଙ୍କ ଚିନ୍ତାରେ ସେତେ-
ଦେଇ ଏପରି ଅଭିଭୂତ ହୋଇଥିଲେ ପେ, ସେ ମହାର୍ଷିଙ୍କ
ସତ୍କାର ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଏଥିରେ
ଦୁର୍ବାସା କୃପିତ ହୋଇ ପୂଜ୍ୟ ପୂଜା ବ୍ୟତିବନ୍ଧ ପାଇଁ
ତାହାକୁ ଅରଶାପ ଦେଇ କହିଲେ—“ଆହାର ଚିନ୍ତାରେ
ରୁ ମନ୍ଦି, ସେ ତୋତେ ଚିନ୍ତିବ ନାହିଁ ।” ସଖୀମାନେ ଏ
ଅରଶାପ ଶ୍ରବଣ କରି ମହାର୍ଷିଙ୍କ ନିକଟରେ ବନ୍ଦ ଅନ୍ତରୁକ୍ତୀ
ବିନୟ କଲେ । ପଳିରେ ଦୁର୍ବାସାଙ୍କ କୋଷ ଶାନ୍ତ ହେଲେ
ଏବ ସେ କହିଲେ—“ପ୍ରଣୟର କୌଣସି ଅରଜନ ବା
ତିନ୍ଦ ଦେଖାଇ ପାରିଲେ ଦୂଷ୍ୟନୁ ଶରୁକୁଳାଙ୍କୁ ତିନ୍ଦି
ପାଇବେ ।” ଏଥିରେ ସଖୀମାନେ ଟିକିଏ ଅଶ୍ଵମ ହେଲେ
କାରଣ, ଦୂଷ୍ୟନୁ କିମ୍ ପ୍ରଣୟର ଓ ବିବାଦର ଭାବୀ
ପରିଚୟକ ଚାପେ ସୁନାମାଳିତ ଗୋଟିଏ ମୁଦ୍ରିକା
ଶରୁକୁଳାଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ଏହାପରେ ଦୂଷ୍ୟନୁ
ସ୍ଵର୍ଗଜାମାଳା ପ୍ରତ୍ୟେବର୍ତ୍ତନ କଲେ । ତେଣେ ଶରୁକୁଳା
ପ୍ରିୟ ବରଦରେ ଦ୍ୱୟାରା ହୋଇ ଅଶ୍ଵମରେ ରହିଲେ ।
ସଖୀମାନେ ଦୁର୍ବାସାଙ୍କ ଅରଶାପ ଦୃଶ୍ୟନ୍ତ ତାହାକୁ ନ
ଶୁଣାଇ ଗୋଟିନରେ ରଖିଥାଏନ୍ତି । ମହାର୍ଷି କଣ
ସେତେବେଳେ ଅଶ୍ଵମରୁ ଫେର ଆସିଲେ, ସେତେବେଳେ
ଏ ସବଳ ଦୃଶ୍ୟ ଅବଗତ ହେବା ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ବେଶି
ସମୟ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ଧ୍ୟାନ ବଳରେ ସେ ସମସ୍ତ କଥା ଜାଣି
ପାର ଅବଶ୍ୟକ ସ୍ତରୀ ହେଲେ ଏବ ବିଶାଳପଣ୍ଡା ବାର
ତନୟର ଛନ୍ଦମା ହେବା କରିବି କଳ୍ପାକୁ ଅଶୀକାଦ
କୁଳେ । ଏହା ପରେ ଶରୁକୁଳାଙ୍କଠାରେ ଗର୍ଭଲକ୍ଷଣମାନ
କିମ୍ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । କିମ୍ ତାଙ୍କୁ ଅଶ୍ଵମର ଜଣେ ଦୁର୍ବା
ତପସ୍ତିମୀ ଏବଂ ଦୁଇଜଣ ମୁକି ଦୁମାରଙ୍ଗ ସହିତ ସ୍ଵାର୍ଗଗୁଡ଼କୁ
ପ୍ରେରଣ କଲେ । ସଖୀମାନେ ଦୁର୍ବାସାଙ୍କ ଅରଶାପ କଥା
ସ୍ଵରଣ କର ବିଦୟୁ ସମୟରେ ଦୂଷ୍ୟନୁକ ପ୍ରଦତ୍ତ ମୁଦ୍ରିକାଟ
ଶରୁକୁଳାଙ୍କ କାନ୍ଦରେ ବାଞ୍ଚି ଦେଇଥିଲେ । ପଥ ମଧ୍ୟରେ
ଶତିତାର୍ଥ ଘାଟରେ ସ୍ତୁଳ କରିବା ସମୟରେ ସେହି
ମୁଦ୍ରିଟ ତାଙ୍କ ଅଜାଗରରେ ପଣତ ବାନିରୁ ନାହାରେ ଖେଲି
ପଡ଼ିଲା ଏବ ଗୋଟିଏ ମାଛ ତାହାକୁ ପାଇ ଖାଦ୍ୟ ଜ୍ଞାନରେ
ଗଲ ଦେଲା । ଏଣେ ଶକୁନ୍ତଳା ସେତେବେଳେ ଦୂଷ୍ୟନୁକ
ନିକଟରେ ଉପରୁତ୍ତ ହେଲେ ସେତେବେଳେ ଦୁର୍ବାସାଙ୍କ
ଅରଶାପ ପଳିରେ ବାଜା ତାହାଙ୍କ କଥା ଭୁଲ ପାଇଥିଲେ ।
ଅରଜନମୁଦ୍ରିକାଟ ହଳ ପାଇଥିବାରୁ ଶକୁନ୍ତଳା ତାହା ମଧ୍ୟ
ଦେଖାଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ପଳିରେ ଦୂଷ୍ୟନୁର ଶରୁକୁଳାଙ୍କ
ସହିତ ପ୍ରଣୟ ଏବ ଗାନ୍ଧିବ୍ ବିଧାନ ଅନୁସାରେ ବିବାହ ଥିବ
କୌଣସି କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ଶକୁନ୍ତଳାଙ୍କୁ ସେ କୌଣସି ମନେ ଛାହିନ କରିବାରୁ ସବ
ହେଲେ ନାହିଁ । ଶକୁନ୍ତଳା ଏହିଚାପେ ଦୂଷ୍ୟନୁକ

ହାର ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତା ହୋଇ ଶୋକାବୁଦ୍ଧିତରେ ସଜାଇ
ସମୀପରୁ ଫେର ଅସୁଖର ବେଳେ ତାଙ୍କ ମାତା ମେନକା
ଥୁକାଣ ମାର୍ଗରେ ଅସି ପଡ଼ିଲୁ ତାଙ୍କୁ ଛଡ଼ାଇ ଘେନି
ଗଲେ । ଏହା ପରେ ମାତାଙ୍କ ସହିତ ଶକୁନ୍ତଳା ଉନ୍ଦ୍ରକ
ବୁଜଧାମରେ ରହିଲେ ଏବଂ ଏହିଠାରେ ସଥାସମୟରେ
ଗୋଟିଏ ପୁଣ୍ଡ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ପ୍ରସବ କଲେ ।

ଏଣେ ଦୈକତମେ ସେ ଅରଜିନାକ ମୁଦ୍ରିକାଟ ଗେର୍ରୁ
ମାତା କିଳ ଦେଇଥିଲୁ, ତାଙ୍କ କଣେ କେଉଁଠ ଧର ଅଣି
କାଟିଲୁ ବେଳକୁ ମାତ୍ର ପେଟରୁ ମୁଦିଷ ପାଇଲା । ଭଲ୍ଲ
କେଉଁଠାରେ ସଜାଇ ନାମାକିତ ମୁଦକୁ ଦେଖି ନଗରର
ରକ୍ଷଣିଣୀ ତାଙ୍କୁ ଝେର ବୋଲି ମନେ କର ସଜାଇ
କୁମୁଦ ମୁଦି ସହିତ ଧର ଅଣିଲେ ଏବଂ ଏ ମୁଦକୁ
ଦେଖିଲୁ ମାତ୍ରେ ସଜାଇର ସବୁ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ।
ଶକୁନ୍ତଳାଙ୍କ ପ୍ରତି ନିକର ଚାହୁଁ ବିଶବସାର କଥା ମନେ
ପକାଇ ସେ ଏକାନ୍ତ ଅନୁକ୍ରମ ଦେଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ
ଅନ୍ତେଶିଶପାଇଁ ବନ୍ଦ ଯହୁ କଲେ; ତନ୍ତ୍ର କୌଣସିଠାରେ
ତାଙ୍କର ସଜାନ ପାଇ ପାଇଲେ ନାହିଁ । ଏହି ଭଲ୍ଲ
ଅବସ୍ଥାରେ ତେଣେ ସର୍ବରେ ଦେବାୟର ସୁକ ଲାଗିଲା ।
ସେହି ସୁକରେ ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ସାହାୟ କରିବା ପାଇଁ
ଦୂର୍ଧନ୍ତ ଉନ୍ଦ୍ରକବ୍ୟାପ ଅନ୍ତ୍ର ହୋଇ ସୁରକ୍ଷା ଗଲେ ଏବଂ
ଅସୁରମାନଙ୍କୁ ପରିଜତ କର ସବଜନକୁ ଫେର ଅସୁଖର
ବେଳେ ବାଟରେ ଗୋଟିଏ ବାଳକଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ । ସେ
ବାଲକଟି ଏପରି ନିର୍ମାଣ କରେ, ମେଷଟି ସିଂହ ତୁଥିବୁ ଅଛି
ତାଙ୍କ ଭାବରେ ତା ମାତା ନିକରୁ ଅକର୍ଷଣ କରୁଆଏ
ଏବଂ ତାହା ଏଣେ ମନରଙ୍ଗୁ ନୀତା କୌଣସି କରୁଆଏ ।
ବାଲକଟିର ଦେଖି, କେଇଟି କାହିଁବି, ଦୂର୍ଧନ୍ତ ହୃଦୟରେ
ଅପାର ପୁଲକ ଲାଗ ଦେଲା । ଏହା ପରେ ସେ ହେଠାରେ
ଶକୁନ୍ତଳାଙ୍କୁ ଦେଖି ତିଥି ପାଇଲେ ଏବଂ ଭଲ୍ଲ ବାଲକଟିକୁ
ନିକର ପୁଣି ବୋଲି ଜାଣିଲେ; ସବେ ସବେ ମାତା ଓ
ଧୂର ଉଦୟକୁ ସଙ୍ଗରେ ଅଣି ରଜଧାନୀଙ୍କୁ ଅସିଲେ ଏବଂ
ଶବନର ଅବଶ୍ୟକ ସମୟ ସୁଅରେ ସେମନଙ୍କ ସହିତ
କଟାଇଲେ । ସେହି ସଜରୁଗର ପରେ ରରତ ନାମରେ
ଖ୍ୟାତ ହୋଇ ପାଇ ସିଂହାସନର ଅଧିକାରୀ ହେଲେ ଏବଂ
ତାଙ୍କର କାମ ଅନୁସାରେ ଏ ଦେଶର ନାମ ଭାବରେ
ଦେଲା ।

ଶକୁନ୍ତଳାଙ୍କ ବୁରୁଷୁକୁ ଅବଲମ୍ବନ କର ମହାବିତ
ବାଲଦାସ ସମ୍ମତ ଭାଗାରେ ଅରଜିନାକଶକୁନ୍ତଳଙ୍କ ନାମର
ଏବଂ ନାଟକ ବରନା କରିଥିଲୁ ।]

ଦେ. ବ—(ସଂ—ଅରଜିନାକ ଶକୁନ୍ତଳଙ୍କ)—୧ । ମହାବିତ
ବାଲଦାସଙ୍କ ବରତତ ନାଟକ ବିଶେଷ—1. Name of
a Sanskrit drama by the great
Sanskrit poet Kālidāsa.

ଶକୁନ୍ତଳାଙ୍ଗ୍ୟାନ—ସଂ. ବ—(ପ୍ରତି ଶକୁନ୍ତଳା + ଆଣ୍ଯାନ)—୧
Sakuntalākhyāna କଣ୍ଠବିଶିକ ପାତିତା କନ୍ୟା ଶକୁନ୍ତଳାଙ୍କ

ବୁରୁଷ—1. The story of Sakuntala, the
foster daughter of Kañva. 2. A drama by Kālidāsa
named Arjuna's Sakuntalam or the story of the
lost ring. [ଦ୍ୱ—ଏହାର ପ୍ରତି ନାମ ଅରଜିନାକ ଶକୁନ୍ତଳଙ୍କ ।
ଏଥରେ କଣ୍ଠମନିଙ୍କ ଅନ୍ତରୁକ୍ତରେ ମହାବିତ ଦୂର୍ଧନ୍ତ
ମୁଗ୍ଧାର୍ଥୀ ଅରଜିନରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେବାଠାରୁ ଅବସ୍ଥା କର
ଶକୁନ୍ତଳାଙ୍କ ସବେ ତାଙ୍କର ମିଳନ, ଗାନ୍ଧିକ ମତରେ
ବିବାହ, ଦୂର୍ଧନ୍ତାଙ୍କ ଅରଶାପ, ଶକୁନ୍ତଳାଙ୍କ ଗମନ
ଓ ସେଠାରେ ଦୂର୍ଧନ୍ତବିଦ୍ୟାର ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତା ହୋଇ
ଥୋଇ ପ୍ରସାଦ, ଏବଂ ଶେଷରେ ଇନ୍ଦ୍ର ଶକୁନ୍ତଳାଙ୍କ ରହିଥାମାରେ
ଦୂର୍ଧନ୍ତଙ୍କ ସହିତ ଶକୁନ୍ତଳା ଓ ସଂ ଜନ୍ୟ ବରତକ ମିଳନ
ଆବ ବୁରୁଷ ଅବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ମୁହଁ ଓ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଭାଷାରେ ବଞ୍ଚିବ
ହୋଇଥିଲୁ । କାଲଦାସଙ୍କର ଏହି ନାଟକର ପାଠ କର
ବିଶ୍ୱାବ ଜର୍ମାନ୍ ପଣ୍ଡିତ ମାକ୍ରି ମୁଲିଙ୍କୁ ଗେଟେ ଅବସ୍ଥା
ଦୂର୍ଧନ୍ତ ହୋଇ ପୁଅର ସାହିତ୍ୟରେ ତାହାର ଅବ ଭର
ସ୍ଵାକ୍ଷର ପଢାଇ କରିଥିଲୁ । ଗେଟେ କହିଥିଲୁ—‘ଶର୍ଵର
ଅନୁପମ ମାତୁରୀ ଓ ପବିତ୍ରା ଅନୁରବ କରିବାର ରହିଲା
କଲେ ‘ଶକୁନ୍ତଳା’—ଏହି ଗେଟେ ଅପର ଉଚ୍ଛାରଣ କର ।
ଶକୁନ୍ତଳା କଲେ ଶୀତା ଦେଖ ।]

ଶକୁନ୍ତଳା—ସଂ. ବ.—(ଶକୁନ୍ତଳା+କ+ଅ)—୧ । ଶୈତ ପଣ୍ଡି—

Sakuntikā 1. A small bird. 2. ପ୍ରତା (ହ. ଏ.)—

2. Subject of a king.

ଶକୁନ୍ତଳା—ସଂ. ବ—କଳା କରବୀ ପ୍ରତା—The white variety
of scented oleander.

ଶକୁ(କୁ)ଳ(ଳି)—ସ. ବ (ଶକୁ ଧାରୁ+କଣ୍ଠ. ଭଳ, ଭଳ)—ଶୈତଳ
Sakunkalā(lī) ମାତ୍ର—A species of scaly fish;

[ମାତ୍ରଳ—ଅନ୍ୟରୂପ] Ophicephalus Striatus. [ଦ୍ୱ—
ଶୋଲମାହ ଏହା କରିମର, ସଂକରି ମୁଣ୍ଡବିଶିଷ୍ଟ, ପଳଳୀ ମାତ୍ର ।

ଶୌରୀମାତ୍ର ଏହା ଭୁଲ ହାତ ଦୂର୍ଧନ୍ତ ଲମ ଦୂର୍ଧନ୍ତ ଓ ଏହାର ଦେହ
ଗୋଲ, ପିଠି ପଦା ବଳା ଓ ପେଟ ଦୂର୍ଧନ୍ତବିଦ୍ୟା ମିଶା ଧଳା ।
ଏମାନେ ପଦ ଓ ଦଳ ମଧ୍ୟରେ ରହିଲା ଓ ସ୍ତ୍ରୀର
ଭଳା ଶୟରେ ବାପ କରିଲା । ଏମାନକର ତାଅଳମାନେ
ସନ୍ଧରୁପର କାଲିଆ ।

ଶାଳମାତ୍ର ଏହି କାଗ୍ଯା; କିନ୍ତୁ ଏମାନକଠାରୁ ବନ୍ଦ ଓ
ବାଢ଼ିବା କୃଷବର୍ଣ୍ଣ । ଶାଳମାତ୍ରଙ୍କ ଲାଗୁଡ଼ ପାଖରେ କୃଷ
ବର୍ଣ୍ଣ ରହିଛି ଥାଏ । ଶକୁନ୍ତଳା ଭାଷାରେ ଶକୁନ୍ତଳାଶୈତଳ,
ସରଳ, ସେଇଲ ବୋଲିଯାଏ ଓ ଶୈତ ଶୈତଳମାତ୍ରଙ୍କ
ଶୈତଳକଠା (ଶତିଆ) ବୋଲିଯାଏ । ଗଢ଼ିଶାମାନେ
ଏହି କାଗ୍ଯାବିନ୍ଦୁ ଏମାନକଠାରୁ ଶୈତ ଓ ବର୍ଣ୍ଣରେ ପଦା ।

ଏମାନଙ୍କର ଦେହ ଘର ଲିକିଲାଥ । କେତେଷାଂ
ଅନୁସାରେ ଏହା ମଧ୍ୟରରସ, ମଳଖାଦକ, ବୁଝ, ବକ୍ର-
ଶିରିକାଶକ ଓ ଗୁରୁପାକ ।

ଏମାନଙ୍କର ଗାବମାଶକ୍ତି ଅନ୍ୟ ମାତ୍ରଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା
ବେଶୀ; ଏମନ୍ତ ବି, ଏମାନଙ୍କୁ ଧର ଥାଣ ଦେହରୁ କାରି
ଛଢାଇ, ଲାଙ୍ଘ ଓ ଗାଲିପି କାଟି ପାଣିରେ ଖୋଇବାରୁ
ନେବା ସମୟରେ ଏମାନେ ଖୋଇବା ବ୍ୟକ୍ତିର ହାତରୁ
ଶେରିଯାଇ ପାଣିରେ ବସି ରହିବାର ଶୁଣା ଥିଲା । ଶେରିଲର
ଜୀବନ ଉପର ଟାଣ, ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ତର
ଅଛି—‘ସାତ ଚକଟା, ପୋତୁଦୟନ୍ତା, ବିରତବୁଷଣ, ଗାଲିପି
କଟା, ତଳ ପ୍ରସାଦରୁ ସରଗ ଦେଖିଲା, ମତେ ତରିକୁ
ବନସି କଣ୍ଠା’—ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଁ ପେଣ୍ଠି କରିମାତ୍ର ଜଳାଶୟରେ
ଥିଲା, ତାକୁ ଲୋକେ ମାତ୍ର ଧରିବା ପାଇଁ ସାତଥର
ଚକଟିଲେ; ତା ପରେ ପୋତୁଦୟନ୍ତରେ ଥାଣି ମୋତେ ଧରିଲେ
ଓ ତା ପରେ ମୋ ଦେହରେ ପାଉଁଶ ବୋଲି କାରି ଛଢାଇ
ମୋର ଗାଲିପିକ କାଟି ପୋଖରାକ ଖୋଇବା ପାଇଁ
ନେଲେ । ସେଠାରୁ ଗୋଟାଏ ତିଲ ଖୋଇଲାବାଲ ହାତରୁ
ମୋତେ ଖାଶୀ ନେଲା । ତା ପଳରେ ମୁଁ ସର୍ଗ (ଅକାଶ)
ଦେଖିଲା ଏବଂ ଶେଷରେ ତିଲର ମୃତ୍ୟୁ ଶସ୍ତ ପଢ଼ି ପୁଣି
ପାଣିରେ ପଡ଼ି ବନ୍ଧୁ । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ତୁ ଏବେ
ମୋତେ ବନସି ପକାଇ ଧରିବାରୁ ବସିଲୁ । ତୋର ବାଞ୍ଛା
ବକ୍ର ପୁଣି ହେବ ନାହିଁ ।

ଛେବେ ବଡ଼ ଶେରି ମାତ୍ରଙ୍କ ଧରିବା ପାଇଁ ବନସି
ବନ୍ଧୁରେ କେବଣ୍ଟି ମାତ୍ର ଘନ୍ତି ପାଣିରେ ପକାନ୍ତି ଓ
ଶେରିଲ ମାତ୍ର ବନସି କଣା ସହି ହକ୍କ କେବଣ୍ଟିରୁ ଲେ
ପକାଇବାରୁ କନାର କଣା ଶେରିଲର ତଣ୍ଡିରେ ଲାଗି ଶେରିଲ
ଧର ପଡ଼େ । ଏଥୁପାଇଁ ବେଶୀ ଲାଗିବ ଅଶା ରଖି ପ୍ରଥମେ
ସାମାନ୍ୟ ବନ୍ଧୁ କରିବା ସମ୍ବନ୍ଧେ ‘କେବଣ୍ଟି ଘନ୍ତି ଶେରିଲ
ପାଇଁ’ ପ୍ରବଚନ ଲୋକେ ବୋଲନ୍ତି ।]

ଶକୁଳା—ସ. ବ.—କାକୁଶା (ହି. ଶ.)—

Sakulā—Black Hellebore.

ଶକୁଳାଶ (ଶା) —ସ. ବ.—(ଶକୁଳ+ଅଣି; ଶେରିଲମାତ୍ର ପର ଅଣି
Sakulāksha(kshā) ଯାହାର) —୧. ଶେର ଦୂରା; ଧଳା
ସାଦା ହୁବ ଦୂର; ଛେର ଦୂର—1. Creeping cynodon.
ଅଫେର ତ୍ରୁଷ [ଦ୍ୱ—ଏହାର ତେର ଗୋରୁମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ
ସ. ଶୁତଦୂର୍ବି, ଶତବାର୍ଯ୍ୟା, ଉପକାଶ ଏବଂ ପୁଣ୍ୟକର । ଏହା
ଗୋରେମୀ କଣାଯୁ ତକ୍ର ମଧ୍ୟର ରଷ, ବିଶନାଶକ,
ଚେ. ଶୁଳ ଦୂରାଲୁ ତେଜୋବନ୍ଧକ ଓ ଶିକ୍ଷାର୍ଯ୍ୟ । ଏହା
[ଶକୁଳାଶକ—ଅନ୍ୟରୂପ] ବିଷପ, ତ୍ରୁତୋଷ, ପିତ୍ତ, ବିଷ, ତୃଷ୍ଣ
ଓ ଦାହନାଶକ ।]

ଶକୁଳାଶୀ—ସ. ବ.—(ଶକୁଳାଶ+ଶି)—ଗୁରୁବର୍ବା—

Sakulakshī A kind bulb-rooted grass.

ଶକୁଳାଦମୀ—ସ. ବ.—(ଶକୁଳ=ଶେରିଲମାତ୍ର+ଅନି=ରକ୍ଷଣ +
Sakulādāmī ର; ଶେରିଲମାତ୍ରର ଆଦ୍ୟ) —୧. ରକ୍ଷଣ; ବେଶୁଆ;
କାଚଡାମ; କାନଶିରେ ଗଣ୍ଡପଦ—1. Earthworm. , ।
ଜଲଅଲୋହି କଷଟ; କରିଶିର ଲଟା—2. A sort of creeper;

Commolyna Bengalensis, * । ଜଳପ୍ରପଳି;

ବଳମ ଶାଗ—3. An aquatic creeper, the
pond weed; purple Lippia.) * । କଟପଳ;

ବାପତ—4. A medicinal bark; Myrica
Sapida; Myrica Nagi. * । କଟୁଶା (ହି. ଶ.)—

5. Black hellebore. । । ଗଜପିଲା (ହି. ଶ.)

6. Scidapus Officinalis. । । ଗଣ୍ଡରୁବା (ହି. ଶ.)

7. Dactylon cynodon. । । ଜଟାମାତ୍ରା (ହି. ଶ.)

8. Indian spikenard.

ଶକୁଳାର୍ଭକ —ସ. ବ.—(ଶକୁଳ=ଶେରିଲ+ଅର୍ଭକ=ଶିର୍ବ; ଦ୍ଵାଷ
Sakulār̍bhaka ରେ) —୧. ଶେରିଲ ତଢା; ଶେରିଲାତ୍ରାଧା-
ର୍ଭକ ଗନ୍ଧି । Small seula fish. , । ଗଢକ;
ରତ୍ତଶା; ରତ୍ତେର ମାତ୍ର—2. Ophicephalus
Punctatus. [ଦ୍ୱ—ଏହି ମାତ୍ରମାନେ କେର୍ଦ୍ଦିରେ
୧ ପୁରୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼ିଲି, ଅକାର ଶେରିଲ ମାତ୍ର ପର; ଚନ୍ଦ୍ର
ଅଧିକ ପଢ଼ା । ସିଂଦ ଉପର ଶାଗୁଆ ଓ ପେଟ ଧଳା; ମୃଣା
ପାଖରେ କଳା ତୋର ଆଏ ।]

ଶକୁଳାହମୀ—ସ. ବ.—ଜଳ ପିଣ୍ଡଲୀ (ହି. ଶ.)—Lippia Nodi-
Sakulāhāmī flora (aquatic plant)

ଶକୁଳୀ—ସ. ବ.—୧. ଶାକୁଳ ମାତ୍ର (ହି. ଶ.)—1. Stingray.
Sakulī fish; the sea-devil fish. , । ପୌରିଣିକ
ନାମ ବିଶେଷ (ହି. ଶ.)—2. Name of a mytho-
logical river. * । ଶେରିଲମାତ୍ର—3. Ophice-
phalus Striatus (fish).

ଶକୁତ—ସ. ବ.—(ଶକୁଳ ଧାରୁ=ଦ୍ଵାଷ୍ଟ ଦେବା+କଣ୍ଠ ରତ୍ତ) —
Sakut । ପୁରୁଷ; ମଳ; ବିଷ—1. Night soil; foeces;
excrement. , । ଗୋରର (ହି. ଶ.)—2.
Cowdung.

ଶକୁତ କର—ସ. ବ. ପଂ—(ଶକୁତ+କର ଧାରୁ+କଣ୍ଠ ରତ୍ତ) —
Sakutkari (ଶକୁତକଣ୍ଠ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଗୋରର; ବାହୁଶ—Calf.

ଶକୁତ୍ତାର—ସ. ବ.—(ଦ୍ଵାଷ୍ଟ ତଢା; ଶକୁତ୍ତାରଦାର) —ମଳ ଦ୍ଵାର—
Sakuttuddwāra (ଶକୁତେଶ—ଅନ୍ୟରୂପ) —The anus.

ଶକୁନ୍ତନ୍ତି—ସ. ବ.—(ଶକୁତ୍ତାର+ମୁଣ୍ଡ; ଦୂର) —ମଳ ମୁଣ୍ଡ—Faces
Sakuntunmūtra and urine.

ଶକେଇରା—ଦେ. କି—(ଧୂଳନ୍ତୁକରଣ) —ନିରାସରେ ପୁରୁଷ
Sakeibh କନନର ଧାରାକୁ ମଧ୍ୟରେ ବନ୍ଧ କର କାନବା;
(ଶକେଇ ଦେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) କାତର କନନ ଧୂଳ କରିବା—
କ(କୋ)କାନ ସିସକନା To sob; to cry with sobs.

ଶକେଇ—ଦେ. ବ. ଶୀ—ସେଇ ବାକିବା ବା ଶୀ ଶକେଇ କର
Sakei ବାନେ—A sobbing girl or woman.

କୀଛନେ ସିଲକ୍ଷମେବାଳୀ ଦେ. ହେ ଶ୍ରୀ—Sobbing (woman or girl).

ଶକେଇ ନାମ—ଦେ. ବ.—(୬୩୫)—ଶକେଇ (ଦେଖ) —
Sakei nāmī Sakei (See).

ଶକର—ଦେ. ବ.—(ସ. ଶକର) —୧। ଗୁଡ଼; ତଙ୍କ—1. Molasses.
Sakkar , , 2. Powdered sugar.

ଶକର (ର) —ଦେ. ବ. ପୁ—(ଶକ ଧାରୁ + ବର୍ତ୍ତ୍ତି କର) —୧। ବୃଣ;
Sakkara(ri) ଶର—1. Bull. , , 2. Sakkar (See).

ଶକୁଣ୍ଣ—ଦେ. ବ. ଶ୍ରୀ—(ଶକୁର + ର) —୧। ଚଣ୍ଡାଳୀ; ଚଣ୍ଡାଳୀ—
Sakkari 1. A woman of the Chandala caste.
[ଦ—ଶୁଦ୍ଧ ପିତା ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ମାତାପୁରୁଷ ଉପର ଜାତ] —
, 2. କେତେକ ସ୍ଵର୍ଗ ଶନର ଜାମ—2. Name of
some Sanskrit metres. [ଦ—ଏହା ୧୯
ଅଷ୍ଟର ବିଶିଷ୍ଟ ଛନ୍ଦ; ବସ୍ତ୍ରନ୍ତରଳକା, ଅଷ୍ଟବାଧା, ଅପରାଜିତା,
ଗ୍ରହଣ କଳକା, ବାସନ୍ତୀ, ମଞ୍ଜଣ, କୁଟିଲ, ଲକ୍ଷ୍ମୀଦନନା,
ତଥ, ନାରୀ ମୁଖ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଅନନ୍ତ । ଏହି ଛନ୍ଦ ମାତକ
ମଧ୍ୟରେ ବସ୍ତ୍ର ଲଳକା ପ୍ରସିଦ୍ଧ —ହୁ. ପି ୧] ୩। ମେଘଲା;
ତନ୍ଦୁଦାର—3. Waist-chain; a girdle. ୪।
ପ୍ରାଚୀନ ନାମ ବିଶେଷ (ଦେ. ଶ୍ରୀ)—4. Name of an
ancient river.

ଶକ—ଦେ. ବିଶ (ଆଶକ୍ତି) —ସନ୍ଦର୍ଭମନାଃ—Of a suspect-
Sakki ଶକୀ ing nature.

ଶକ୍ତି—ଦେ. ବିଶ. ପୁ—(ଶକ ଧାରୁ + ବର୍ତ୍ତ୍ତି. ତ) —୧। ପାରଗ—
Sakta 1. Competent. , , 2. Able. ୩।
(ଶକ୍ତି—ଶ୍ରୀ) ବର୍ମଠ; ପରଶ୍ରମୀ—3. Laborious; diligent.
୪। ଦୂଢ଼; ଶାଖା; କଠୋର; କଠିକ—4. Strong;
hardy; muscular; hard; tight; tough.
*। ପ୍ରୀୟାବଦ; ମିଶ୍ରଭାଷ୍ୟ—5. Of sweet speech.
୬। ଶକ୍ତି ସବୁ; ଶକ୍ତିମାନ; ବଲବାଦ; ପରଶ୍ରମ; ସମତା;
ଶାଳୀ; ବକ୍ତ୍ବା—6. Powerful; potent. ବେଦେ.

ଶକ୍ତ ସଜ୍ଜ ଦଶ (ପା. ସନ୍ତ୍ରି) ୧। ଶକ୍ତ କଢ଼—1. Very big.
(ସଥା—ଶକ୍ତ ମାତ୍ର) । ୨। ଅତ୍ୟକ୍ରମ—2. Excessive.

(ସଥା—ଶକ୍ତ ପରଶ୍ରମ) । ୩। ଶବୁତର—3. Very
serious; critical. (ସଥା—ଶକ୍ତ ବେମାର) । ୪।

ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗ୍ୟ—4 Involving labour. (ସଥା—
ଶକ୍ତ ସକା) —୫। ଦୂଢ଼; କଠିକ—5. Hard.

ଦେ. କ୍ର. ବିଶ ଓ ବିଶର ବିଶ—୧। ଅତି; ଅତ୍ୟକ୍ରମ—
ଶକ୍ତ ସଜ୍ଜ 1. Very. (ସଥା—ଶକ୍ତ ବଢ଼) ୨। ଦୂଢ଼ରୁପେ-

2 Strongly.

ଶକ୍ତ କଥା—ଦେ. ବି. (ଆ. ଶକ୍ତ + ସ. କଥା) —୧। ଶବୁତର ବିଷୟ
Sakta katha 1. Serious matter. ୨। ଅଧାଧ୍ୟ ବିଷୟ—
ଶକ୍ତକଥା ଶକ୍ତତବ୍ୟ ସାଧ୍ୟ ବିଷୟ—2. A difficult matter.

ଶକ୍ତତା —ସ. ବି.—(ଶକ୍ତ + ତା, ଶବାର୍ଥ) —୧। ଦୃଢ଼ତା; କାଠନ୍ୟ;
Saktatā କଠୋରତା—1. Hardness; toughness. ୨।

ବଳ; ସମର୍ଥ୍ୟ—2. Ability; strength;
competence.

ଶକ୍ତ ଦଣ୍ଡ—ଦେ. ବ.—ଶବୁତର ଦଣ୍ଡ; କଠୋର ଦଣ୍ଡ—Hard or
Sakta danda severe punishment.

ଶକ୍ତ ଦଣ୍ଡ ସଜ୍ଜତ ଦଂଡ

ଶକ୍ତ ପରିଶ୍ରମ—ଦେ. ବ.—କଠିନ ପରିଶ୍ରମ—Hard labour.

Sakta parisrama ଶକ୍ତ ପରିଶ୍ରମ ସଜ୍ଜତ ପରିଶ୍ରମ
(ଶକ୍ତ ପରିଶ୍ରମ—ଦିବ)

ଶକ୍ତ ବଡ଼—ଦେ. ବିଶ. - ଅତି ବଡ଼; ଖୁବ୍ ବଡ଼—Very big.
Sakta barda ଶକ୍ତବଡ଼ ଶହୁତବଡ଼ା

ଶକ୍ତ ବେମାର—ବେଦେ. ବିଶ—୧। ଶବୁତର ଭାବରେ ପୀତ୍ତ—
Sakta bemār ଶକ୍ତବେମାର ସଜ୍ଜତବୀମାର Seriously ill.
(ଶକ୍ତ ବେମାର—ଦେ. ରୂପ)

ଶକ୍ତ ବେମାରୀ—ବେଦେ. ବି (ପା. ସନ୍ତ୍ରି ବିମାର) —ଶବୁତର ପୀତ୍ତ—
Sakta bemāri (ଶକ୍ତ ବେମାର—ଦେ. ରୂପ) Serious

ଶକ୍ତବେମାରୀ ସଜ୍ଜତବିମାରୀ illness.

ଶକ୍ତର ରକ୍ତ—ଦେ. ବି.—(ପ୍ରବତନ; ବଜାଳାରୁ ଅନୁକୂଳ) —ସଥାରରେ
Saktara bhakta ସମସ୍ତେ ଶକ୍ତଶାଳୀ ଲେକଲୁ ପୂଜା କରନ୍ତି
ଶକ୍ତେର ଭକ୍ତ ଶକ୍ତତକାମକତ ବା କରନ୍ତି । (Proverb). The
world worships power.

ଶକ୍ତ ମି(ମେ)ହନ୍ତ—ବେଦେ. ବି—(ପା. ସନ୍ତ୍ରି ମିହନ୍ତ) —ଶକ୍ତ
Sakta mi(me)hanta ପରଶ୍ରମ (ଦେଖ) Sakta
ଶକ୍ତ ମେହନତ ଶକ୍ତମିହନତ
(ଶକ୍ତମେହନତ —ଅନ୍ୟରୂପ)

ଶକ୍ତ ଲୋକ—ଦେ. ବି.—୧। ଶମତାଶାଳୀ ବ୍ୟକ୍ତି; ପରଶ୍ରମୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
Sakta loka ଶକ୍ତଲୋକ ଶକ୍ତଆଦମୀ 1. Powerful
person. ୨। ଯାହା ସଜେ ବ୍ୟବହାର କରିବା ବା
ତଳବା କଷ୍ଟକର—2. Difficult for hard to
deal with.

ଶକ୍ତ ସଜ୍ଜା—ବେଦେ. ବି. (ପା. ଶକ୍ତି+ସଜ୍ଜା) —କଠିନ ଦଣ୍ଡ—
Sakta sajñā Severe punishment.

ଶକ୍ତସାଜ୍ଜା ଶକ୍ତତବ୍ୟା

ଶକ୍ତାଇ—ଦେ. ବି.—(ଆ ଶକ୍ତି) —କଠିନତା; ଦୃଢ଼ତା—Hard-
Saktai କଠିନତା ସଜ୍ଜତାଇ ness.

ଶକ୍ତି—ସ. ବି.—(ଶକ୍ତ ଧାରୁ=ପାରିବା, ସମଥ ହେବା+ରାକ ବି) —
Sakti ୧। ସମବା; ଅଧିକାର 1. Power; control.

, 2। ତତ୍ତ୍ଵ (୧୪) (ଦେଖ) —2. Tattwa (14)
(See). [ତ—ଅମୂଳୀ ସିଂହାସନେ ପ୍ରତି, ବେଷ୍ଟିତ
ପାଦଶ ଶକ୍ତି ଲେନେ ଥ—ଭାଗବତ] *। ସମର୍ଥ୍ୟ;
ପାରିବା ପଣ—3. Ability; energy; efficiency.

*। ପରଶ୍ରମ; ବଳ, 4. Strength; potency;
might; force. *। ଶାଖାରକ ବଳ । 5. Phy-

sical strength. ୬। ଶକ୍ତି; ବଜାର ସେହି ପରମ ବଳରେ ସେ ଶକ୍ତି କୟା କରନ୍ତି । ୬. Majesty; kingly power derived from energy, good counsel and courage. [ଦ୍ଵା—ପ୍ରଭୁଶକ୍ତି ବା ପ୍ରଭୁବଳ ଶକ୍ତି; ମନ୍ତ୍ର ଶକ୍ତି ବା ମନ୍ତ୍ରକ ଶକ୍ତି ଓ ଉତ୍ସାହ ଶକ୍ତି ବା ଉତ୍ସାହକ ଶକ୍ତି ବେଦରେ ଶକ୍ତି ତଥା ପ୍ରଭାବ; କୋଷ ଓ ତଣ୍ଡ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଶକ୍ତି ପର୍ବୁ ଶକ୍ତି; ସଙ୍କ ଓ ବିଶ୍ଵାଦ ସମୁକ୍ତିଯୁ ଶକ୍ତି ମନ୍ତ୍ର ଶକ୍ତି; ପରମ ପ୍ରକଟକ କରିବା ଓ ବିଜ୍ୟ ଲଭ କରିବା ଶକ୍ତି ଉତ୍ସାହ ଶକ୍ତି ଅଟେ] ୭। ବଜାର ଓ ପରମ ରାଜୀବ ରାଜୀବ ଏବଂ ରାଜୀବ ଖୁବ୍ ଧନ ବଳ ଓ ସେନା ବଳରୁ (ହୁଏ) ୭. Power; powerful state. ୮। ଲୌହ କିମିର ମୁକିଆ ଅଛୁ ବିଶେଷ—୮. A pointed iron weapon.

[ଦ୍ଵା—ଶକ୍ତି ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତରେ ପ୍ରତଳିତ ସୁବାହୁ-ବିଶେଷ । ଏହା ଦୂର ହାତରୁ ଅଧିକ ଲମ୍ବ ନାହିଁ । ଦେଖିବାକୁ ଏହା ସିଂହମୁଖାକୁ, ଶାଶ୍ଵତଶକ୍ତି ଓ ଜିହା-ବିଶ୍ଵିଷ୍ଟ । ମୁଠାର କର ଧରିବାପାଇଁ ଏହାର କଢ଼ ବେଶ ଥାଏ । ଏଥରେ ଦର୍ଶି ମଧ୍ୟ ଲଗିଥାଏ । ଏହାକୁ ଦୂରରଙ୍ଗେ ଦେଲେ ଦର୍ଶି ବାଜେ । ଦୂର ହାତରେ ଏହାକୁ ଦୂରର ଶହୁ ଉପରକୁ ଫୋପାଇବାକୁ ହୁଏ । ସେତେବେଳେ ଏହା ଉର୍ଧ୍ଵଧର ଭାବରେ ଗଢ଼ କରେ । ଇନ୍ଦ୍ର ଜିତର ଏହା ଶକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ବିଜ ହୋଇ ଲମ୍ବିଣ ରେଣ୍ଡିରେ ମୁହଁର ହୋଇ ପଢ଼ିଥିଲେ ।] ୯। ଲୌହର ଶାବତ—୯. A crow-bar of iron. ୧୦। (ନ୍ୟୋଗ୍ୟ) ଚେଷ୍ଟାର ଦେଉତୁତିମ୍; କାର୍ଯ୍ୟାଧ୍ୟାଦନସ୍ତ୍ରୀ ଧର୍ମ—୧୦.(Hindu philosophy) Energy which results in action. ୧୧। (ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ) କଢ଼ ପଦାର୍ଥର ଅଳ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ଭାପରେ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାରକ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ପ୍ରଭାବ—୧୧. (physics) The energy or latent power or potentiality which is existent in a thing ୧୨। (ନ୍ୟୋଗ୍ୟ ଦର୍ଶନ) ସ୍ଵଭାବ, ପାଦା ସୁରୁଷ ସଙ୍ଗେ ମିଳିବ ଦେବାରୁ ଏ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲେ—୧୨. (Nyaୟa philosophy) The prime energy of matter from which the world was created, the nature. ୧୩। (ବ୍ୟାକରଣ) ଶବ୍ଦର ବୁଦ୍ଧିବିଶେଷ; ଶବ୍ଦବିଶେଷର ଅର୍ଥବିଶେଷ ବୋଧ ବିବିଧବାର ପରମ—୧୩. (Grammar) The potency of a word to convey a certain meaning; the import of a word. [ଦ୍ଵା—ଶବ୍ଦାଳକାରରେ ଏହା ଦିକ୍ଷା; ସଥା—ଅରଧା, ଲକ୍ଷଣ ଓ ବ୍ୟାଙ୍ଗନା । ଅରଧା ଶକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ଶବ୍ଦର ବ୍ୟାପ୍ତିମୁକ୍ତ ଅର୍ଥ ଜଣାଯାଏ । ଲକ୍ଷଣାବ୍ୟାପ ଲକ୍ଷଣ ଅର୍ଥ ଏବଂ ବ୍ୟାଙ୍ଗନାବ୍ୟାପ ବ୍ୟାଙ୍ଗନ ଅର୍ଥ ଜଣାଯାଏ ।] ୧୪। ଦୂର—୧୪. Goddess Durga.

୧୫। ଦେବତରେ ଗୌତ୍ମ ବା ପାର୍ବତୀର ଉଦ୍‌ଦିନ ରୂପ—୧୫. The differnt incarnations of Pârbatî as worshipped according to Tantras. [ଦ୍ଵା—ତନ୍ତ୍ରମାନୁଷ୍ଠାରେ ପାର୍ବତୀର ବିଭିନ୍ନରୂପ ବା ଅବତାର ଶକ୍ତି କାମରେ ଅରହତ; ସଥା—ଦଶ ମହାବିଦ୍ୟା, ତଣ୍ଡି, ବାଜା ଓ ଦୂର ରତ୍ୟାଦି ।] ୧୬। ଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟ ଯୋଜ ଅବୁଦିବିଶ୍ଵିଷ୍ଟ ଗୌତ୍ମପଣ୍ଡି, ସହିର ମଧ୍ୟ ଦେବତରେ ଶିବଲିଙ୍ଗ ସ୍ଥାପିତ ହୁଏ—୧୬. The phallus or a representation of the female organ in which the Linga of Siba is erected. [ଦ୍ଵା—ଦୂର ମାନ୍ଦିକ ମତରେ ଲଙ୍ଘରୂପୀ ଶିବ ବା ଉତ୍ସାହ ସୁରୁଷ ଓ ଯୋଜରୂପୀ ଶକ୍ତି ସହିତ । ଏହି ଦୂରର ସଙ୍ଗମରେ ସୃଷ୍ଟିର ଉତ୍ସାହ । ଏହାହି ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ଶିବ ଲିଙ୍ଗର ଅଧ୍ୟାୟକ ଅର୍ଥ । ଦୂରମୁଖ ଅନୁଷ୍ଠାରେ ଶକ୍ତି ଦେବା । ପ୍ରବୃତ୍ତିରୂପୀ ଏହି ‘ଶକ୍ତି’କ ଦ୍ୱାରା ଭଗବାନ୍ (ପ୍ରଭୁଶକ୍ତି) ଜଗତ୍ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲୁକି, ମାୟା-ରୂପୀ ଏହି ‘ଶକ୍ତି’କ ଦ୍ୱାରା ଜଗତକୁ ପାଳନ କରୁଥିଲୁକି ଏବଂ ସହାରବରୂପୀ ଏହି ‘ଶକ୍ତି’କ ଦ୍ୱାରା ଜଗତକୁ ବିନାଶ କରୁଥିଲୁକି । ଏହି ସୃଷ୍ଟି ପ୍ରତି ପ୍ରକଟ ଅବତାରକାଳରୁ ଲୁଗିଥିଲୁ ଓ ଲଗିଥିବ । ପଳତଃ ଏକହି ଉତ୍ସାହର ସୃଷ୍ଟି-କାରଣୀ ଶକ୍ତି—ବିଷ୍ଣୁ ଓ ସହାରକାରଣୀ ଶକ୍ତି ଶିବ ଅଟକୁ । ଅଭିବକ ଏହି ଶକ୍ତିକୁ ‘ଅଦ୍ୟା ଶକ୍ତି’ ବୋଲିପାଇ ଏବଂ ଏ ମହାଦେବଙ୍କ ଶ୍ରୀରୂପେ କଲିବା । ସୃଷ୍ଟି ପ୍ରତି ପ୍ରକଟ ଏହି ଶକ୍ତିକୁ ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ସାହ ପିଶେଷ—ଭାବରେ ପ୍ରଭୁରକ ହୋଇଥିଲୁ ଓ କମଣଃ ଗାନ୍ଧିକ ପକ୍ଷି—ଭୂଷାଧନର ଦ୍ୱାରା ହାତୁ ଦେଇ ଶାକ୍ତ୍ରମାନେ ମଧ୍ୟ, ମାଧ୍ୟ, ମେଥୁନ, ମଧ୍ୟ, ଓ ମୁଦ । ଅଦିର ଭକ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ଉତ୍ସାହ କୁଳିନ ବ୍ୟାପ୍ତିଶମାନେ ଏହି ଶକ୍ତିକୁ ଉତ୍ସାହ ବା ଶାକ୍ତ ମତାବଳମ୍ବି ଅଟିଲା ।] ୧୭। ଲକ୍ଷ୍ମୀ—୧୭. Goddess Lakshmi. ୧୮। ସ୍ତ୍ରୀ ଦେବତା; ଦେବୀ—୧୮. A female Deity; Goddess. ୧୯। ବୈଷ୍ଣୋ ଦର୍ଶନ ଦର୍ଶନ ଦେବତାକ ପରମ (ସଥା—ପବିଷ୍ଟମାପନ୍ତି, ରୌଦ୍ରିଶକ୍ତି) —୧୯. The particular power of a particular Deity; the powers of individual Deities personified. [ଦ୍ଵା—ଦୂରମୁଖରେ ରହ ଦେବତାକର ରନ୍ଧୁ ରହ ଶକ୍ତି ଓ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କର ରନ୍ଧୁ ରହ ଅକାର ଓ ବାହକ କରୁଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କୁ ଦେବୀ ରୂପରେ କଲିଲା କରୁଥାଇ ଥାଏ । ତଣ୍ଡି ସୁରାଶର ଅଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟାୟରେ ୧୩ଟାରୁ ୨୫୩ ଶ୍ଲୋକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଷ୍ଣୁ ଶକ୍ତି, ବା ବୈଷ୍ଣୋ ଶକ୍ତି, ଆଜ୍ଞାଶକ୍ତି, ମାହେଶ୍ୱର ଶକ୍ତି, କେମାଶ୍ଵରଶକ୍ତିର ସଥାକମେ ରୂପ, ଅର୍ଥ

ଶବ୍ଦ କାହନର ବଣ୍ଣିନୀ ଅଛି ।] ୨୦ । ତତ୍ତ୍ଵ ଅନୁଷ୍ଠାରେ ରହିଲା ପାଠୀ ଅଧ୍ୟଶ୍ଵାଦୀ ଦେଖି, ଶାକ୍ତମାନେ ଯାହାଙ୍କ ଉପାସନା କରନ୍ତି (ହ. ଶ) — 20. The presiding Goddesses of different Piṭhas. (ପାଠ ତଳେ ଶୀକା ଦେଖ; See notes under Piṭha) ୨୧ । (ତାତ୍ତ୍ଵିକ ପରିଚାରଣା) ନଈ, କାପାଳି, ବେଣୀ, ଖୋବଣୀ, ବଣ୍ଣାବୁଣୀ, ବୃକ୍ଷଣୀ, ଶୁଦ୍ଧା, ଗର୍ଭତୁଣୀ, ମାଲୁଣୀ, ସୁବଜ୍ଞ, ବୃପବଜ୍ଞ, ସୌଭଗ୍ୟବଜ୍ଞ ସୀ, ଯାହାଙ୍କ ତାତ୍ତ୍ଵିକମତରେ ଦେଖାରୁଥେ କଳ୍ପନା କରି ପୂଜା କରିଥାଏ (ହ. ଶ) — 21. Some classes of females worshipped by Tantrikas as Deities. ୨୨ । (ତଳେ) ଶୀ ଜଳଦେଇଥି; ରଗ (ହ. ଶ) — 22. The female organ. ୨୩ । ଶତ୍ରୁ (ହ. ଶ) — 23. Sword. ୨୪ । (ଶବ୍ଦ) ପରଶରଙ୍କ ପିତା (ହ. ଶ) — 24. Name of the father of sage Parâśara. ଦେ. ବ — କୌଣସି ଦେଶର ଘରୀ ବା ଶାସକଙ୍କର ସେଇଥି ବା ବଳ — The army or force of a country. (ସଥା — ମିତ୍ରଶକ୍ତିଗାନେ ମିଳିବ ହୋଇ ସୁବ କଲେ ।)

ଶକ୍ତିଆ(ଯୁଦ୍ଧ) — ଦେ. ବିଶ. — (ସ. ଶକ୍ତିମାର୍କ) ୧ । ଶକ୍ତିଶାରୀ — Saktiā(yudh) 1. Powerful; energetic. ୨ । ଶକ୍ତି ମରୁବୁଦ୍ଧ — 2. Very strong,

ଶକ୍ତି ଉପାସକ — ଦେ. ବିଶ. ପୁ — (ସ. ଶକ୍ତିପାସକ) — ଶକ୍ତି (ଦେଖ) Sakti upasaka ୨ ଶକ୍ତା (See) [ଶକ୍ତିଉପାସିକା — ସୀ]

ଶକ୍ତି ଉପାସନା — ଦେ. ବ. (ସ. ଶକ୍ତିପାସନା) — ତତ୍ତ୍ଵ ମତାନ୍ତିଶ୍ଵରେ Sakti upasana ଦୂର୍ବଳ ପୂଜା — The worship of Durgâ according to the tantric rites.

ଶକ୍ତିକ — ଦେ. ବ — ଗନ୍ଧି — Sulphur. [ଦ — ପୂରୁଷମତରେ Saktika ପାରଦ ଶିଳକ୍ଷେତ୍ର ସାମଣ୍ଡ ଓ ଗନ୍ଧି ପାରଙ୍ଗନ(ଶକ୍ତି)କ ବଜନ୍ତି ।]

ଶକ୍ତିକର — ସ ବିଶ (ଶକ୍ତି + କୁ. ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ) — ବଳପ୍ରଦ — Saktikara Giving strength.

(ଶକ୍ତିକଷ୍ଟ — ସି) (ଶକ୍ତିକରକ — ଅନ୍ୟରୂପ)

ଶକ୍ତି କ୍ଷୟ — ସ. ବ. — (ଗୃହିତକ୍ଷୟ) — ଶକ୍ତିର ବା ବଳର ବିନାଶ — Sakti kshaya Loss of power or energy.

— [ଶକ୍ତିନାଶ, ଶକ୍ତିହାନି, ଶକ୍ତିରୋପ — ଅନ୍ୟରୂପ]

ଶକ୍ତି ଗ୍ରହ — ସ. ବିଶ — (ଶକ୍ତି + ଗ୍ରହ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ) — ଶକ୍ତିମାନକ Sakti graha ସ୍ଵରୂପାତ୍ମା — Armed with the weapon

sakti. ସ. ବ — ୧ । ଶିବ; ମହାଦେବ — 1. Lord Siba. [ଦ — ମହାଦେବ ‘ଶକ୍ତିଗ୍ରହ’ ନାମରେ ଅନୁହତ; କାରଣ ଏ ଶକ୍ତିରୂପଣୀ ଦୂର୍ବଳ ଧାରଣ କରି ଅନ୍ତରୀ ।] ୨ । ଶକ୍ତି ଅଥବା ଗ୍ରହ ଶକ୍ତିର ପରିଜ୍ଞାନ — 2. The realisation of the import of a word. ୩ । କାର୍ତ୍ତିକେୟ — 3.

Karttikeya, the son of Siba. [ଦ —

୧ ଶକ୍ତି ଅନ୍ତ ଧାରଣ କରି ଦେବାସ୍ତର ସୁଭବେ ଦେବ ସେକାଙ୍କର ନାୟକର ପ୍ରଭତ କରିଥିଲେ ।]

ଶକ୍ତିଧର — ସ. ବିଶ. ପୁ — (ଶକ୍ତି + ଧୂ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ) — ୧ । ଶକ୍ତି ଶକ୍ତିଧରା ନାମକ ଅନ୍ତମାତ୍ର — 1. Armed with the weapon Sakti. ୨ । ଶକ୍ତିଶାଲୀ — 2. Powerful. ସ. ବ. ପୁ — ୧ । କାର୍ତ୍ତିକେୟ — 1. Karttikeya, the son of Siba. ୨ । ଶିବ; ମହାଦେବ — 2. Siba.

ଶକ୍ତିଧୂଜନ — ସ. ବ. — (ବହୁଧୂଜ) — କାର୍ତ୍ତିକେୟ (ହ. ଶ) — Sakti dhwaja Karttikeya.

ଶକ୍ତିପଣ୍ଡି — ସ. ବ. — ଉତ୍ତରାଧାରୀ; ସପ୍ତପଣ୍ଡ ଦୃଷ୍ଟି (ହ. ଶ) — Saktiparṇḍī Echites Scholaris (tree).

ଶକ୍ତି ପାରବା — ଦେ. କି — ଶମତାଦ୍ୱାରା ଦୂଷିତ ହେବ — To be Sakti pâribh endowered with power or force. ଦେ. ବ. — କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ସମର୍ଥ ହେବା — Ability to do a thing. [ସଥା — ଏ ମହାତ୍ମିକ ବୋଲୁ ଭାବାରୁ ମୋର ଶକ୍ତି ପାରି ନାହିଁ । ଏତେ ଟକା ଏର୍ତ୍ତ ଦେଇବାରୁ ମୋର ଶକ୍ତି ପାରି ନାହିଁ ।]

ଶକ୍ତି ପାଣି — ସ. ବିଶ. ଓ ବ. — (ବହୁଧୂଜ) — ଶକ୍ତିଧର (ଦେଖ) — Sakti pâni Saktidhara (See)

ଶକ୍ତି ପୂଜକ — ସ. ବ. ପୁ. (ଗୃହିତକ୍ଷୟ) — ଶକ୍ତି ଦୂର୍ବଳ ପୂଜା — Sakti pujaka A devotee or worshipper of Durgâ. (ଶକ୍ତି ପୂଜକା — ସୀ) (ଶକ୍ତିପୂଜାକ — ଅନ୍ୟରୂପ)

ଶକ୍ତି ପୂଜା — ସ. ବ. (ଗୃହିତକ୍ଷୟ) ୧ । ଦୂର୍ବଳେଶବର ପୂଜା — Sakti pujâ 1. Worship of Goddess Durgâ. (ଶକ୍ତିପୂଜାକ — ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ତାତ୍ତ୍ଵିକମତରେ କାଳୀ ଓ ତଣ୍ଡାଥି ଠାକୁଶିଳ୍ପ ପୂଜା (ତଳେ ଦେଖ) — 2. Worship of Deity Durgâ according to Tantric rites.

ଶକ୍ତି ପୂର୍ବ — ସ. ବ. — ପରଶରଙ୍କ ଏକଳାମ (ହ. ଶ) — A name of Sakti purba sage Parâśara.

ଶକ୍ତି ପ୍ରଦର୍ଶନ — ସ. ବ. (ଗୃହିତକ୍ଷୟ) — ଶମତା ଦେଖାଇବା — Show of Sakti pradarshana force; exhibition of one's power or might.

ଶକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ — ସ. ବ. — (ଗୃହିତକ୍ଷୟ) — ବଳ ପ୍ରୟୋଗ — Sakti prayoga Application of force.

ଶକ୍ତି ବନ୍ତା — ଦେ. ବିଶ — (ସ. ଶକ୍ତିଗ୍ରହ) — ଶକ୍ତିମନ୍ତ୍ର — Saktimanta (See)

ଶକ୍ତି ବର୍ମିନ୍ — ଦେ. ବ. — (ନାମ) ବଳକର ଜନେକ ରାଜା — Name Saktibarman of a King of Kalinga [କ୍ରୁପାଶୁର ରାଜକ ପ୍ରାନରୁ ରାଜ ପ୍ରଦତ୍ତ ଗୋଟିଏ ତାନ୍ତ୍ର ଶାସନ ପରିଚାରି — କେବାରନାଥ ମହାପାତ୍ର]

ଶକ୍ତିବାଦୀ—ସ. ବ. ପୁ.—ଶକ୍ତି (ହ. ଶ) —A worshipper of Saktibâdi (ଶକ୍ତିବାଦୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Sakti

ଶକ୍ତିବିଦ—ସଂ. ବଣ. ପୁ—(ଶକ୍ତିବାଦ ବିଦ; ଶ୍ଵା ଚତ) —ଶକ୍ତି Sakti bidha ନାମକ ଅଷ୍ଟ ଯାହାର ଦେହକୁ ବେଦ କରିଥାଏ— Pierced by the Sakti weapon.

(ଶକ୍ତିବିଦ—ସ୍ତ୍ରୀ) (ଶକ୍ତିବେଦ—ବିଶେଷ)

ଶକ୍ତିବସ୍ତ୍ରି—ସଂ. ବଣ. ପୁ—(ଶ୍ଵା ଚତ) —ଅସମ୍ଭବ—Impotent, Sakti bihina (ଶକ୍ତି ବସ୍ତ୍ରି—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଶକ୍ତି ବୋଧ—ସ. ବ—(ଶ୍ଵା ଚତ) —ଶକ୍ତିର ଅର୍ଥର ବୋଧ (ହ. ଶ) — Sakti bodha Comprehension of the meaning of a word.

ଶକ୍ତିଭ୍ରତ—ସ. ବଣ. ପୁ—(ଶକ୍ତି+ଭ ଧାରୁ+ଚତ୍ର. କୃପ) Sakti bhûrat ଶକ୍ତିଶାଲୀ—Powerful; energetic. ବ—ଦେବବତାଙ୍କ ସେନାପତି କାର୍ତ୍ତିକେସ୍ତ୍ର—Kârttikeya, the commander-in-chief of the forces of the Gods.

ଶକ୍ତି ଭେଦ—ସ. ବ.—(ଶ୍ଵା ଚତ) ବିନ ଯୋକା ହାତ ପ୍ରେରତ ଶକ୍ତି Sakti bheda ନାମକ ଅଷ୍ଟ ବିପକ୍ଷର ଶକ୍ତିରରେ ବିଦ ଦେବା— The piercing of the Sakti weapon into the body of a person against whom it is thrown.

[ଦ୍ୱ—ସବଧୟକ ଉନ୍ନତି, ଲକ୍ଷଣକ ପ୍ରତ ଏହି ଶକ୍ତି ଅଷ୍ଟ ପ୍ରେସ କରିଥିଲା । ଶକ୍ତିଭେଦ ପଇରେ ଲକ୍ଷଣ ମୁହଁତ ଏକ ମୁହଁପାୟ ହୋଇଥିଲେ । ଦୁନମାନ୍ ରତ୍ନ ରତ୍ନରେ ଜନମାଦନ ପର୍ବତକୁ ଲକାରୁ ବହୁ ଅଣିବାରୁ ତହିଁରେ ଥିବା ଅମର ମହୋତ୍ସବ ଲକ୍ଷଣକଠାରେ ପ୍ରେସ କରିଗଲ ଏବ ତହିଁ ବନରେ ସେ ବନରେ । ଏହି ଘଟନାକୁ ଲକ୍ଷଣକ ଶକ୍ତିଭେଦ ବୋଲିଯାଏ]

ଶକ୍ତିମତ—(ଶକ) ସଂ. ବଣ—(ଶକ୍ତି+ଅଛି ଅର୍ଥରେ ମର) —୧। Saktimat କାର୍ଯ୍ୟଦର୍ଶ—1 Competent., 1 ବଳବତ୍; (ଶକ୍ତିମାନ—ସଂ; ଶକ୍ତିମତ ଶ୍ଵା) ଶମତିଶାଲୀ; ଯାହାର ଶକ୍ତି ଅଛି—

2. Potential; powerful; energetic

ଶକ୍ତିମତ୍ତା(ତ୍ରୀ)—ସଂ. ବ.—(ଶକ୍ତିମତ୍ତା+ରାବାର୍ଥୀ ଚା) —୧। କାର୍ଯ୍ୟଦର୍ଶକ— Saktimattâ(ttwa) 1 Competence. 2। ଶକ୍ତିଶାଳି—

2. The state or condition of being powerful; potentiality.

ଶକ୍ତିମନ୍ତ୍ର—ଦେ. ବଣ—(ସ. ଶକ୍ତିମତ୍ତା) —୧। ଶକ୍ତିଶାଳୀ; Saktimanta ଶମତିଶାଲୀ—1. Powerful; energetic.

ଶକ୍ତିମନ୍ତ୍ର ଶକ୍ତିମତ—[ଦ୍ୱ—ମହାଶକ୍ତିମନ୍ତ୍ର ତ ଅଟକୁ ଦାନକେ—ବୃଦ୍ଧିସଂହି. ମହାଶକ୍ତିର ବଳ । ୨। ଧଳଶାଳୀ; ଯେଉଁ କଥକୁ ଧଳ ସାହୟରେ କାଳା କାର୍ଣ୍ଣ କରିବାରୁ ସମଥ— 2. Rich (person); capable of performing many works with the help of money

ଶକ୍ତିମୟ—ସ. ବଣ—(ଶକ୍ତି+ପାରୁଣୀଯେ ମୟ) —ଶମତା ବା Saktimaya ସାମର୍ଥ୍ୟମୟ; ଶକ୍ତିପାଲୀ—Full of energy; potential. (ଶକ୍ତିମୟ—ଶ୍ଵା)

ଶକ୍ତିମାନ—ସ. ବଣ. ପୁ—(ଶକ୍ତି+ମତ୍; ୧ମା ୧ବ) —ଶକ୍ତିଶାଳୀ, Saktimân ବଳଶାଳୀ—Powerful; potent; strong.

ଶକ୍ତିମୂଳକ—ସ. ବଣ—(ବହୁମାତ୍ର, ଶକ୍ତି+ମୂଳ+କ) —ଶକ୍ତି ବା Saktimulaka ବଳ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ—Founded on or originating from energy or power.

ଶକ୍ତି ସୁକ୍ତ—ସ. ବଣ—(ଶକ୍ତି ହାତ ସୁକ୍ତ; ଶ୍ଵା ଚତ) —ଯାହାଠାରେ ଶକ୍ତିଜୁକ୍ତ ଶକ୍ତି ପାଲୀ ନିଯୋଜିତ ହୋଇଥିଲା—(ଶକ୍ତିସୁକ୍ତ—ସ୍ତ୍ରୀ) To whom or which energy has been joined; endowed with energy or power.

ଶକ୍ତି ରହିତ—ସ ବଣ (ଶକ୍ତି+ରହିତ; ଶ୍ଵା ଚତ) — Sakti rahita ସାମର୍ଥ୍ୟମୂଳକ; ଶମତାମୂଳକ; ରହିତ—Powerless; less; impotent; shorn or (ଶକ୍ତି ରହିତ—ବିଶେଷ) devoid of energy.

ଶକ୍ତିଲୋପ—ସ. ବ—(ଶକ୍ତି ଲୋପ; ଶ୍ଵା ଚତ) —ଶକ୍ତିର ବିକାଶ— Sakti lopa Loss of energy; cessation of power or energy.

ଶକ୍ତିଶାଳୀ—ସ ବଣ. ପୁ—(ଶକ୍ତି+ଅଛି ଅର୍ଥରେ ଶାଳକ; ୧ମା ୧ବ) — Saktisâlî ଶମତିଶାଳୀ; ପରକମଶାଳୀ; ଶମତା ବା ସାମର୍ଥ୍ୟ (ଶକ୍ତିଶାଳକ—ସ୍ତ୍ରୀ) ବର୍ଣ୍ଣିତ—Powerful; energetic; having the necessary ability.

ଶକ୍ତିଶୂନ୍ୟ—ସ. ବଣ. ପୁ—(ଶକ୍ତି ହାତ ଶୂନ୍ୟ; ଶ୍ଵା ଚତ) —ଶକ୍ତି Sakti sunya ରହିତ (ଦେଖ) —Saktirahita (See). (ଶକ୍ତିଶୂନ୍ୟ—ଶ୍ଵା) (ଶକ୍ତିଶୂନ୍ୟକା—ବି)

ଶକ୍ତିଶେଳ—ଦେ. ବ—ଶକ୍ତିଭେଦ (ଦେଖ) (ଶକ୍ତିକ ହାତ ସ୍ଵର୍ଗ ପ୍ରଦତ୍ତ ଶକ୍ତିଶେଳ ଶେଳ, 'ଶେଳ' ସ୍ଵର୍ଗ ପାଦ ଶକ୍ତି ପାଦକ ? ମଧ୍ୟଦ ଲୋପି; ବା ଶକ୍ତିରୂପକ ଶେଳ, ରୂପକ କର୍ମଧାରୟ) —ରବଣ ପୁରୀ ଉନ୍ନତିକୁ ଦୂର୍ଗାଙ୍କ ପ୍ରଦାନ କରିଥିବା ଶକ୍ତି ନାମକ ଅଷ୍ଟ କା କାଣ । [ଦ୍ୱ—ଏହାକୁ ଉନ୍ନତିକୁ ଲକ୍ଷଣକ ଉପରକୁ ଲିଙ୍ଗେ ବରିବାରୁ ତାକେର ପକ୍ଷିଭେଦ ହୋଇଥିଲା ।] The very powerful shaft or dart or weapon given by Goddess Durgâ to Rabâna's son Indrajit which he threw at Laksmana and which pierced his heart and made him swoon.

ଶକ୍ତିଶୋଧନ—ସ. ବ (ଶ୍ଵା ଚତ) —ବୌଦ୍ଧ ସ୍ଥାନ୍ତ୍ର ଶକ୍ତିରୂପେ Sakti sodhana ପକ୍ଷା କରିବା ପ୍ରକାରୁ ତାକୁ ଶୁଦ୍ଧ କରିବାରୂ ତାହିତ ବର୍ଣ୍ଣିତ କିମ୍ବା (ହ. ବ) —Purificatory rites performed in respect of the female whom a Tantrika worshipper worships as incarnation of Sakti.

ଶକ୍ତି—ସଂ. ବିଶ୍ୱାମୀ (ଶକ୍ତି+ଶାଖାରୁ+କର୍ତ୍ତବ୍ୟ) — ଶକ୍ତିମାନ୍ (କୁ.ଶ) —

Saktishtha Powerful; strong; mighty.

ଶକ୍ତିସଂକେତ (ସନ୍ଦର୍ଭ)— ହେ. ବି—କୌଣସି ଦେଖଇ ବା ପାଇଇ

Sakti samketa (sandarbhā) ६१०

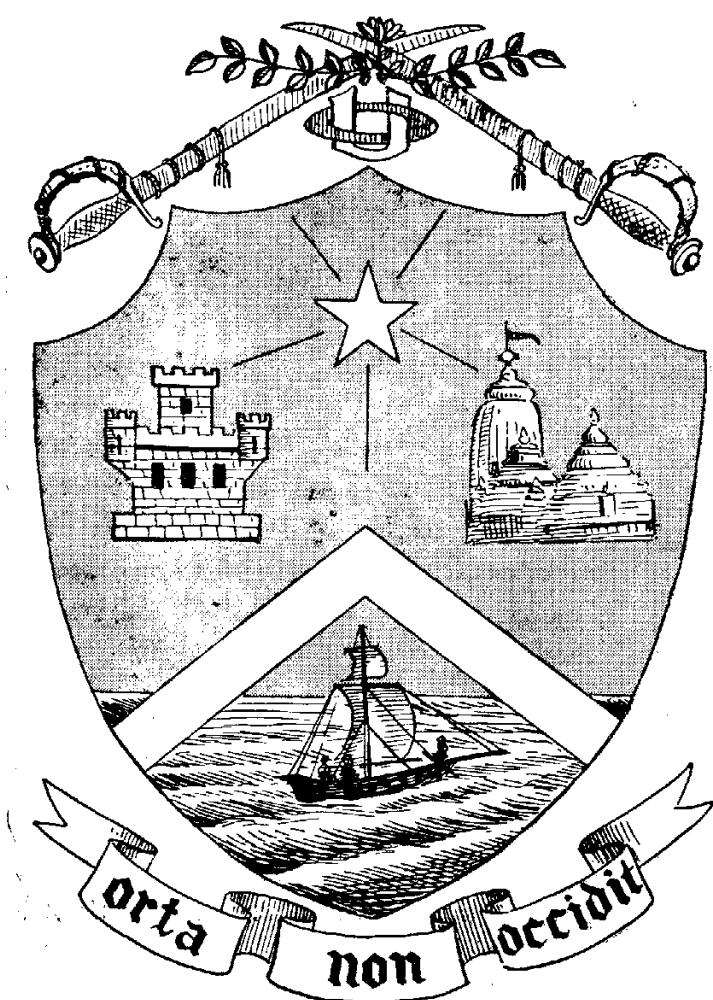
ଶକ୍ତି; କାଗ୍ରେ କିଶ୍ତ—Coat of arms: the heraldic bearing or insignia or embroidered surcoat worn over the coat of mail of the warrior of a country or state, or nation. { କ—ଶପା ରମ୍ପାଳ }

ଗନ୍ଧାରତ, ବି.ଲ. ଡେଣାର ‘ଶକ୍ତି ସକେତ’ ଚାପେ ଛିମୁ—
ନିର୍ମିତ ଚିହ୍ନଟ ଭାବନ କରିଅଛନ୍ତି: ଏ ଚିହ୍ନରେ କୃତ୍ସମ୍ବର
‘ନିର୍ବି ଡେଣା’ ନାମକ ଇଂରଜ ଦୈନିକ ସମାଦରତ୍ନର
କପି ଘରଟ୍ (ମୁଦ୍ରାଖକାର) ଥିବାରୁ ତହିଁର ସଙ୍ଗାଦକ
ରୀଖାବୋଧରେ ଏହା ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଇ
ଅଛନ୍ତି,— (ଶକ୍ତି ସକେତ—ଅନ୍ୟରୂପ)

କିନ୍ତୁ ଏହାର ସମ୍ପାଦକଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ କଳିକ୍ରୂ ତାଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ମାତ୍ର ହମେ ପରାପରି ।

Published with the courtesy of the Editor
"The New Orissa"

ORISSA COAT OF ARMS.

'Once risen never sets'

Orissa Coat of Arms.

(ଓଡ଼ିଆ ଶକ୍ତିକେନ ବା କାଞ୍ଚୟ ନିଶାନ)

Orta non occidit

or

Once Risen Never Sets

This is the motto of the Orissa Coat of Arms designed by Mr. Narasinha Gantayat, Apprentice Civil Engineer, Orissa Central Civil Works. Late Reverend Father Bertram, Ex. Vice Chancellor Madras University and Principal Layala College, Madras made its study as follows :—

1. Field—sky-blue.
 2. At the bottom,—the sea with a barge (all natural colour), to signify the special features of Orissa,—extensive sea board. The barge is the symbol of the achievements of the Oriyas on the sea. The Oriyas were once a sea-faring race.
 3. A silver chevron,—to separate the bottom of the shield from the upper part of it and to prevent the shield looking empty.
 4. The two symbols representing two special features of Orissa :—
 - (i) Barabati fort, the stronghold of the kings of Orissa where the Oriyas saw a glorious past.
 - (ii) The famous Puri temple—a great social and religious centre. The cult of Jagannath is the symbol of Oriya culture which is a form of universal brotherhood. It is this peculiar trait of Oriya culture that makes the historic race distinguished among the races of India.
 5. The gold star is the symbol of Orissa, its glory, the genius of its race etc. This star rises but does not set. It is the central object of the shield and gives it its significance. Hence the motto ‘Orta non occidit’ which means ‘Risen once, it never sets.’

6. The cusp with two crossed swords is the symbol of the warlike character of the Oriyas and of their military glory. The two swords are fastened together to show unity; hence U. O.—United Orissa.

7. The fresh green leaves—sign of hope. The Oriyas will start revival of their past glory with full hope and confidence,

Briefly, the different symbols of the cusp signify the past glory, the present hope and the future determination of the Oriyas.

Note :—The objects on the shield are only symbols; they need not necessarily be real pictures.

(Sd.) N. Gantayet, B. E.
Apprentice Engineer,
Nauapara
Dt. Sambalpur.

ଶକ୍ତି ସଙ୍କେତ (ଦୟର୍)

ବା

ଓଡ଼ିଶାର ଜାଗ୍ଯ ନିଶାନ (Orissa Coat of Arms)
'Orta non occidit' (once risen never sets)

ହୋଇଛି ବାରେ ଉବେ ଯାଇ ଉଦୟ
ଗଢ଼କ ନାହିଁ କେବେ ତାର ବିଲୟ ।
ଏହା ହେଉଛି 'ଓଡ଼ିଶାର ଜାଗ୍ଯ ନିଶାନ' ବା 'ଓଡ଼ିଶା
ଶକ୍ତି ସଙ୍କେତର ଅଞ୍ଚଳୀୟ ମନ୍ଦ । ଶ୍ରମାନ ନରସିଂହ ଗନ୍ଧାୟୁତ
ଏପ୍ରେଟିସ୍ ମିରଲ୍ ରକ୍ଷିତାର୍ (Apprentice Civil
Engineer), ଓଡ଼ିଶା ସେଫ୍ଟ୍‌ୱୁଲ୍ ଇନ୍ଡ୍ରିଆୟୁକ୍ତ ଏହାର
ଶିଳ୍ପୀମାନ୍ଦ୍ରାଜ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଭୂତପୂର୍ବ ଉଦୟ ବୁନ୍ଦେଲିତ
ଓ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଲୟାନ୍ କଲେକର ବୁନ୍ଦେଲିତ ପ୍ରଧାନ ଅଧ୍ୟାପକ
ସର୍ବତ ରେତରେଣୁ ପାଦର କେଟ୍ଟାମ୍ ନିମ୍ନ ମର୍ମରେ ଏହାର
ସଂପ୍ର ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିଅଛନ୍ତି ।

ଉଦ୍ଧର 'ଓଡ଼ିଶାର ଜାଗ୍ଯ ନିଶାନ'ର ସମ୍ପଦ ବନ୍ଧୁତା
ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା—

୧। ପଟ୍ଟର ଦେହର କର୍ଣ୍ଣ—ସୁନାଳ ଅକାଶର କର୍ଣ୍ଣ ।

୨। ଉତ୍ତର କଳ ଭାବରେ ସମୁଦ୍ର ଭୂପରେ ନୁହୁ ନୌହାଟିଏ ଭାସମାନ ।
(ସମ୍ପଦ ଅବିତ ରଙ୍ଗ ବିଶେଷ ପ୍ରାକୃତିକ ଗୋଧ ହୁଏ) ।
ଓଡ଼ିଶାର ବିଶେଷର ସବସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ଉପକୂଳ, ସମୁଦ୍ର ଓ ନଦୀ
ନୌକାଦ୍ୱାରା ସୁତର । ବିନେ ଓଡ଼ିଆ ଜାତ ସମୁଦ୍ର ଯାହାରେ
ଅଜବ ପାରଦର୍ଶୀ ଥିଲା । ସେହି କଳୟାନ୍ତାଦ୍ୱାରା ଓଡ଼ିଆର

କୃତିର—ସୁତକ ସକେତ ପଟ୍ଟରେ ନୁହୁ ନୌକା ରୂପେ
ପ୍ରଦର୍ଶିତ । (ଅଗତରେ ଭାବୁଳୀୟମାନେ ଜଳୟାନ୍ତା ଯୋଗେ
ସୁମାରୀ, ବୋର୍ଣ୍ଣିଓ, ଯାବା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରମାଣ ଓଡ଼ିଶା
ଭାବିତାରେ ସଥେଷ୍ଟ ମିଳେ । ଶ୍ରମା ତକ୍ତମଣି ଦେଖାଇ
କୃତ 'ନାଲଗରନ ତାର'ରେ ଲିଖିତ ଅଛି—
ହେଉଥିଲ କାରାର ରେ, ନାଲଗରନ ତାର !
ସୁମିଶା, ବୋର୍ଣ୍ଣିୟ, ଯାବାଦ୍ଵାରା ପର ଅମର ଧନ ଉତ୍ସାରରେ,
ନାଲଗରନ ତାର !

ସାତ ପରବର୍ତ୍ତ ଟାଳ ରେ, ନାଲଗରନ ତାର !

ମୁଗ୍ରାମୁଗ୍ରା ସକା ଅଶୁଦ୍ଧିଲେ ନାବେ ବିଦେଶୀ ପାଳିବ ପାଳିରେ,
ନାଲଗରନ ତାର !

୩। ଶିଖରକୁ ଶୁଭ ବଜାରର କଟକବନକୁ ପଟ୍ଟର ଜଳୟାନ୍ତା ତାହାର
ଉଚ୍ଚ ଭାବରେ ପ୍ରଥମ କରି ପରିବର୍ତ୍ତନ ନମ୍ବର ଲୋପ
କରିଅଛି ।

୪। ଓଡ଼ିଶାର ଦୂରତ୍ତ ସତର ବିଶିଷ୍ଟତା ଦୂରତ୍ତ ସକେତ ଦ୍ୱାରା ପିଛିର
ହୋଇଅଛି—

ପ୍ରଥମଟି—ଓଡ଼ିଶାର ଅଗତ ଗୌରବର ମୁକ୍ତ ସାରୀ ଓ
ଭାବୁଳ ନରପତି ତୁଳନ ଥରେଦ୍ୱ ହୁଏ ବାରବାଟ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ—ଧର୍ମ-ପୀଠ ଜଗତ୍ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପୁରୁଷମନ୍ଦର । ଓଡ଼ିଆଙ୍କ
ସାଂକ୍ଷମାନଟେକ୍ଷିଭାବ ଓ ସର୍ବତା ସୁର୍ବେ ଜଗନାଥଙ୍କ
ପ୍ରବୃତ୍ତ ବାଶରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ; ବିଶ୍ୱାଚୂର୍ଯ୍ୟର ଓଡ଼ିଆ
ସର୍ବତାର ଏକ ବିଶେଷର, ସୁର୍ଣ୍ଣ ଏହି ବିଶିଷ୍ଟତାର ଯୋଗୁ
ଭାବରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜାତ ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଆ ଜାତ ଅଛି
ଭାବିତା ପ୍ରଦିତ ।

୫। ଓଡ଼ିଶାର ଜାଗ୍ଯ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ସମ୍ପଦ ଦ୍ୱାରା ସୁତକ
ହୋଇଅଛି । ଏନଶର ଦ୍ୱାରା ହୋଇଅଛି ବିନ୍ତ କନଦାର ଅଷ୍ଟ
ଦେବ ନାହିଁ । କଣସର ପଟ୍ଟର ପ୍ରଧାନ ବୁନ୍ଦୁରୂପେ ସବେକଷଣ
ହୋଇ ପଟ୍ଟରକୁ ଭାବରଞ୍ଜିତ କରିଅଛି । ଅତିବ ପଟ୍ଟର
ଅନୁନ୍ଦିତ ମନ୍ଦ—“ହୋଇଛି ବାରେ ଉବେ ଯାଇ ଉଦୟ,
ଗଢ଼କ ନାହିଁ କେବେ ତାର ବିଲୟ” । ଅର୍ଥାତ୍ ଭାବୁଳର
ଗୌରବ ଥରେ ଉଚ୍ଚ ଅଛି କବାପି ଅସ୍ତ୍ର ହେବ ନାହିଁ ।

୬। ପଟ୍ଟର ଶିରେଭାଗରେ ସେଉଁ ଦୂରତ୍ତ ଶାରୀତ କୃପାଣ ମୁଖ୍ୟମଣି ହୋଇ
ତେବେ ଭାବରେ ପଶ୍ଚାତ୍ ତାନା ହୋଇଅଛି, ତାହା ଓଡ଼ିଆ
ଜାତର ସମରକୁଣ୍ଠାତା ଓ ରଣଜାର୍ତ୍ତ ଯୋଗାତା କରୁଥିଲା ।
ଦୂରତ୍ତ ଅଛୁ ଏକଥ ବନାହୋଇ ଏକବାର ପରତୟୁ
ଦେଉଥିଲା; ଅତିବ ରାତ୍ରି ଅନ୍ତରଦ୍ୱୟ ପାଠୀ (ମୁଣ୍ଡ)
(ମୁଣ୍ଡ ଲିତ ଓଡ଼ିଶା) ସମ୍ପ୍ରଭାବେ ଅନ୍ତର ହୋଇଅଛି ।

୭। ସତ୍ୱଧାରୀ ରଙ୍ଗ ପଦ ଗୁରୁତ୍ୱ-ଅଶାର ଚିତ୍ତ ମାତ୍ର । ଓଡ଼ିଆମାନେ
ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଶା ଦରସାରେ ଅଜାତ ଗୌରବର ପୁନରୁକ୍ତାର
କରିବାକୁ ଦ୍ୱାରା ହେବେ ।
ସୁଲକ୍ଷଣ—ଓଡ଼ିଶାର ଏହି ଜାଗ୍ଯ ନିଶାନରେ ସମ୍ପଦ ଓଡ଼ିଆ
ଜାତର ଅଗତ ଗୌରବ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଶା ଓ ଦିବସିକ
ସକଳ ଏକାଧାରରେ ସୁତକ ହୋଇଅଛି ।

ବିଶେଷ ଦୟାବ୍ୟ—ପଣ୍ଡର ଅନ୍ତର ଯଦାଥେବୁଢ଼ିକ ସାକେତକ ଭାବେ
ସନ୍ଦିଷ୍ଟ । ସେ ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକୃତ ପ୍ରତିକୃତ ବୋଲି ଧର୍ମିକା
ଉଚ୍ଚ ହୁଅଁ ।]

ଶକ୍ତି ସମ୍ପନ୍ନ—ସ. ବି—(ଶକ୍ତିଦ୍ୱାରା ସମ୍ପନ୍ନ; ଶକ୍ତିତ୍ତ) —ଶକ୍ତିଶାଳୀ
Sakti sampanna (See) Saktisālī (See)

(ଶକ୍ତି ସମ୍ପନ୍ନା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଶକ୍ତି ସାମର୍ଥ୍ୟ—ସ. ବି—(ଏକାର୍ଥବାଚକ ସହତର) —କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ
Sakti sāmarthyā କରିବାପାଇଁ ଶକ୍ତିରିକ କଳ ଓ ସାମର୍ଥ୍ୟ—
Strength and ability to do a thing.

ଶକ୍ତି ସାର—ଦେ. ବି—(ବିଜ୍ଞାନ ପରିପ୍ରେକ୍ଷଣ) —ଆବଧିର ସାରବାନ୍ ବା
Sakti sāra ପ୍ରଶ୍ନିକର ଅଂଶ—Vitamin.

ଶକ୍ତିସାର ହାକିସାର

ଶକ୍ତି ହାନି—ସ. ବି—(ଦୟାବ୍ୟ) —ଶକ୍ତି ବା ସାମର୍ଥ୍ୟ କରିଯିବା—
Sakti hāni Detriment of power or energy;
loss of energy.

ଶକ୍ତି ହାନିକର—ସ. ବି—ସାଦାଦ୍ୱାରା ଶକ୍ତିହାନି ଘଟେ—Detri-
Saktihānikara mental to energy; that which
causes loss of energy.

(ଶକ୍ତି ହାନିକର—ଅନ୍ତରୂପ)

ଶକ୍ତି ହୁନ—ସ. ବି. ପ୍ର.—(ଶକ୍ତିରର) —ଦୂରଳ; ସମାଧୂନ୍; କୁବ—
Sakti hūna Weak; powerless; impotent.

(ଶକ୍ତି ହୁନ—ସ୍ତ୍ରୀ; ଶକ୍ତି ହୁନତା—ବିଶେଷ)

ଶକ୍ତି ହେତୁକ—ସ. ବି. ଓ ବି. ମୁ.—(ଶକ୍ତି + ହେତୁ + କ; ଶକ୍ତି—ଅନ୍ତରୂପ
ଶକ୍ତିହେତୁକ ବିଶେଷ ଅଟେ ହେତୁ = ପ୍ରଫରଣ ଯାହାର; ବହୁକୁଳୀ
—ଶକ୍ତି ଅନ୍ତରୂପ ପ୍ରଫରଣ ବା ଅସୁଧରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରିବା
ଯୋଗା; ଶକ୍ତି ଅନ୍ତରୂପ ଯୋଗା—A warrior
using the Sakti as his weapon or armed
with the Sakti weapon.

(ଶକ୍ତିପ୍ରଫରଣ—ଅନ୍ତରୂପ; ଶକ୍ତି ହେତୁକ, ଶକ୍ତି ପ୍ରଫରଣ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଶକ୍ତି ହେତୁକ—ସ. ବି—(ଶକ୍ତି ଅଟେ ହେତୁ ବା କଳ ଯାହାର;
Sakti hetuka ବହୁକୁଳ) ୧ । ଶକ୍ତିମୂଳକ—୧. Orig-
inating from power or energy. ୨ । ଶକ୍ତି ବା
କଳ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ—୨. Based on strength
or power or force.

ଶକ୍ତି ହ୍ରାସ—ସ. ବି (ଶକ୍ତିର ହ୍ରାସ; ଉଷୀ ରେ)—ଶକ୍ତି ବା ସମତ
Sakti hrāṣa କରିଯିବା—Detriment or lessening
of energy.

ଶକ୍ତି—ସ. ବି—ମାତ୍ରିକ ପ୍ରକାଶବିଶେଷ—Name of a syllabic
Sakti metre. କ୍ର—ଏଥର ପ୍ରତ୍ୟେକ ରଣରେ
୧୮ ମାତ୍ରା ଆଏ । ଏଥରେ ପ୍ରଥମ, ୨୩, ୧୧୬ ଓ ୧୭୯
ଲୟ । ଏହି ଛନ୍ଦ ରୂପରୀ ଓ ତଳକା ବୁଦ୍ଧର ତଳରେ
ରଚିତ । ଏହି ଛନ୍ଦ ପାର୍ଶ୍ଵଭାବର ‘କ୍ଷୁମା ବକଣ୍ଶସ୍ତ୍ରୀ
ବରହାଲମା’ ବିଦ୍ୱମ୍ବ, ଅଧୀରେ କମନେ ହବା’ ବୁଦ୍ଧ
ସଙ୍ଗେ ମିଳେ—ହୀ. ପ.]

ଶକ୍ତି—ସ. ବି (ଶକ୍ତି ଧାରୁ=ବୋଲିବା+କର୍ମ. ରୁ)—ଛରୁ; ଛରୁଥ;
Sakti ସବ ଶୋଧିମାଦିର ରୂପୀ, ଯାହା ଖାଦ୍ୟରୂପେ
ଛାତ୍ର କ୍ଷତ୍ର ବ୍ୟବହୃତ ହ୍ରେ—Corn meal. [—
(ଶକ୍ତି—ଅନ୍ତରୂପ) କଞ୍ଚା ଶସନାଦିର ରୂପୀକୁ ଚାନ୍ଦା ବା ଅଟା
ବୋଲିଯାଏ । ଏ ଚାନ୍ଦା ବା ଅଟାକୁ ଅଗ୍ନି ସାଧାଯାରେ
ଶିର କଲେ ଶିଅଯାଏ । ଚାନ୍ଦ ଶସନାଦିକୁ ପ୍ରଥମେ ଭାବ ପରେ
ଚାନ୍ଦ କଲେ ଭକ୍ତ ଚାନ୍ଦ ଶକ୍ତି ବା ଛରୁଥ ବୋଲିଯାଏ ।
ଏହାକ କି ବାନ୍ଧ ପାଣିରେ କଳିଟ ଶିଅ ପାଇ ପାରେ ।
ପେଇ ଶସନ ଛରୁ କରିଯାଏ, ଚାନ୍ଦ ପେଇ ଶସନର ଶକ୍ତି
ବୋଲିଯାଏ । ପଥା—ପବ ଶକ୍ତି, ମୁଦ୍ର ଶକ୍ତି, ଶୋଧିମ
ଶକ୍ତି, ରତ୍ନାଦି ।]

ଶକ୍ତିକ—ସ. ବି(ଶକ୍ତି,+କ)—ଉତ୍ତରିଷିବିଶେଷ—A sort of acute
Saktuka poison. [—ଏହାକୁ ଚାରିଲେ ଏହା
(ଶକ୍ତିକ—ଅନ୍ତରୂପ) ଶକ୍ତି ପର ଚାନ୍ଦ ହୋଇଯାଏ ।]

ଶକ୍ତିଫଳ—ସ. ବି (ଶକ୍ତି=ଶସନାଦିର ରୂପୀ ପର ଫଳ ଯାହାର—
Saktuphalā ବହୁକଳ ହି; ଶକ୍ତି+ଫଳ+ଆ+ଆ,
(ଶକ୍ତିଫଳକ, ଶକ୍ତିଫଳ—ଅନ୍ତରୂପ) ସ୍ତ୍ରୀରୁଷ; ସାଇଁ
ଗ୍ର—Prosopis Specigera; Acasia Suma;
the spung tree. [—ଏହାର ଛୁଇମଧ୍ୟରେ
ଥିବା ଫଳରେ ଶକ୍ତି, ବା ଛରୁଥ ପର ଗୁଣ୍ଠା ଗୁଣ୍ଠା ଭିଷତ୍
ମିଶ୍ର ମଳିଷର ଖାଦ୍ୟାପଯୋଗୀ ଦ୍ୱାରା ଜନ୍ମିଥିବାରୁ
ଏପର ନାମ ହୋଇଥାଇ ।]

ଶକ୍ତ୍ୟର୍ଦ୍ଧ—ସ. ବି—ବିଶେଷ କାମ୍ପିତ ପରିଶ୍ରମ ଯୋଗୁ ଦେବରୁ ବହିବା
Saktyarddha ଘର୍ମ ଓ ଦାର୍ଢି ନିଶ୍ଚାସ—Sweat and
long gasping breath due hard labour.
ସ.ନିଶ୍ଚ—ପରଶ୍ରମ ବା କ୍ଲାନ୍ତି ଯୋଗୁ ଘର୍ମିକୁ ଓ ଏର ନିଶ୍ଚାସ
ମାରୁଥିବା—Perspiring and panting
through fatigue or exertion (Apte).

ଶକ୍ତି—ସ. ବି. ପ୍ର.—ବର୍ଣ୍ଣି ମୁନିକର ଜେଷ୍ଠ ପୁରୀ ଓ ପରଶ୍ରମ
Saktri ପତା—The eldest son of sage Basishtha.
[—ଏହାକ ପତ୍ରୀଙ୍କ ନାମ ଅଦୃଶ୍ୟକୀ । ଏକଦି ରାତ୍ରି
କଳୁଷାପାଦ ମୁଗ୍ଧାରୁ ଫେରିବା ସମୟରେ ବାଟରେ ଏହାକୁ
ଦେଖିଲେ । ଏ ରାତ୍ରିକୁ ବାଟ ଶକ୍ତି କି ଦେବାରୁ ରାତ୍ରି
ଏହାକୁ କଶାଗାରୀ କଲେ । ତହୁଁ ଏ କିନ୍ତୁ ହୋଇ
ରାତ୍ରିକୁ ଅରଣ୍ୟ ଦେବାରୁ ରାତ୍ରି ସମୟରେ
ଏହାକର ପତ୍ରୀ ଅଦୃଶ୍ୟକୀ ଗର୍ଭବତ ହୋଇଥିଲେ ଓ ସେହି
ଗର୍ଭରୁ ପରଶ୍ରମ ମୁନି ଜାତ ହେଲେ ।]

ଶକ୍ତ୍ୟ—ସ. ବି—(ଶକ୍ତି ଧାରୁ=ପରିବା+କର୍ମ.ପ)—୧. ସମ୍ଭବର,
Sakya ଯାହା ହୋଇପାରେ ବା ଦାର୍ଢିପାରେ; ଦାର୍ଢିବାପୋଗ୍ୟ—
1. Feasible: possible; probable. ୨. ସାଧ୍ୟ,
ଯାହା ସାଧ୍ୟ ହୋଇ ପାରେ—2. Performable,
accomplishable; capable, of being